ÆL. ANTONII NEBRISSENSIS INTRODVCTIONES

in latinam Grammaticen per eũdem recognitę, atq; exactissi-me correctæ glossematis cum antiquo exemplari collatis.

IMPERIALI CVM PRIVILEGIO.

Liber primus de primis Grammaticę rudimentis.
Liber secũdus de genere/& declinatione/& pteritis/& supinis.
Liber tertius de Erotematis partium orationis.
Liber quartus de Constructione octo partium orationis.
Liber quintus de Quantitate syllabarum: metris; & accentu.
Barbarismus Donati cum eiusdem Antonij expositione.
Differentiarum epitome ex elegantijs Laurentij Vallę.
Nomina numeralia/diuidua/ordinalia: & aduerbia numerãdi.
De punctis; quibus orationis clausulæ distinguntur.
De ordine partium orationis quam vocant Constructionem.
Repetitio de accentu latino, aut latinitate donato.
Quędam partes grammaticę magis explicatę, hoc est,
De literis & declinatione Greca, quibus opus est Latinis.
Quędam quoq; regulę de literarum prolatione.
De literis Hebraicis, & accẽtu quoq; Hebraico opuscula duo.
Lexicon dictionum, quæ per totum opus sparguntur.

APVD INCLYTAM GRANATAM

ANNO. M. D. LII.

AVTOR AD ARTEM.

¶ Artem ſuam Autor alloquitur.

O Mihi per multos caſtè nutrita labores
  Ars mea, quā genui, tēpus in omne vale.
Tēpus in omne vale: neq; enim tuus addere qcq̄.
  Sed neq; quod genitor demere poſſit habet.
Q uem ſua nunc ętas opera ad maiora remittit,
  Q uæq; ſibi fuerint inuidioſa minus.
Et te iam grandem latebras exire paterni
  Liminis: & media viuere luce decet.
Sed ne ſola domo vadas: gloſſemata iunxi:
  Q uæ te circunſtent, quolibet ire velis.
His comitata (metu poſito) contemnere vulgus,
  Et detractorum verba maligna potes,
Q ui non agnoſcant, cum te mera ſomnia fingūt:
  Q ui nihili verſus ſuppoſuere meis.
Ito bonis auibus: tamen impartire ſalute
  Multa, diſcipuli ſint vbicunq; mei.
Siue ego quos docui: vel ſi quis doctus ab illis:
  Nam licet & fas eſt, dicere vtroſq; meos.
A t ſi forte roges, quo primū vertere curſus,
  Q uamq; tibi iubeam protinus ire viam:
Te prius ad noſtræ hinc auguſtæ limina perfer,
  Nuſq̄ tota tibi eſt ianua aperta magis.
Inuenies illic a b eadem ſtirpe ſorores,
  Q uæ te ſubcollant, excipiantq; ſinu.
Altera qua noſtro mutatur ſermo latinus:
  Altera, quæ Hiſpane nectere verba docet.
Præterea fratres, alia ſed matre gemellos
  Inuenies: quos tu non aliena petes.
Alter enim Latio ſermonem reddit Iberum:
  Alter ab Hiſpanis verba Latina refert.
Si regina tuos repetet, voluetq; libellos,
  V tq; ſolet, vultus forte ſerenus erit.
Pauca tui referes memor hæc mandata parentis;
  Temporibus veſtris non nihil iſte dedit.
Q uod ſi tu nobis fœlicia tempora donas,
  Et meus illuſtrat ſæcula veſtra parens.

O Mihi. Alloquitur artem ſuam Antonius quaſi filiam quandam ex ſe genitam, quæ cum ſit multo iam tēpore domi caſte integreq; ab illo educata: iubet ipſam valere: atq; ex latebris domeſticis in lucē emittit. Q uod tamē virgo eſt, ętaſq; ludibrio expoſita: addit illi gloſſemata, quaſi comites ſtipatoreſq;, quę illam deducant: atq; ab inuidorū iniuria defendāt, aſſerātq;. Dat illi p̄terea mādata, vt ſuo nomine ſalutet diſcipulos quoſcūq; aut vbicūq; nacta ſit. Imperat quoq; illi, vt imprimis Regiam domum reuerenter adeat, vbi non omnino erit hoſpes: qppe quæ illic inuentura ſorores fratreſq; ad quos diuertat. Deinde p̄cipit vt ſuis verbis pauca reginę ipſi dicat. ¶ O (inquit) ars mea quam genui. Tranſlatio frequēs eſt: nā eo modo poetæ opera ſua dicūtur gignere atq; amare, quo parentes filios: autor eſt Ariſtoteles in libro Ethicorū. i. Tempus in omne. i. in æternum: ſic Ouidius. Effice me meritis tempus in omne tuū & Vergilius. Salue mihi maxime Palla ęternūq; vale. Tempus in omne. Iucūda repetitio Sappho poetiſſę frequētiſſima. Tuus genitor, id eſt autor, perſtatq; in allegoria. Habet quod poſſit addere aut demere: nā in recte factis, vt ait Ariſtoteles ſecundo Ethicorum, nec addi, nec detrahi quicquam poteſt. Et te iā grandē ac ſi dicat nubilem ac viro maturam, Exire latebras, vbi ante hac latuiſti, & viuere in media luce. i. verſari in oculis hoīm ac frequentia. Sed ne ſola, quod in virgine periculoſum eſt. Gloſſemata. i. gloſſulas: ſic enim græci appellant, quæ autorum lectioni enarratores de ſuo addūt viua (vt aiunt) voce. Q uæ te circunſtent. i. ſatellitio ſtipent, eodem namq; modo gloſſulæ apponuntur lectioni, quo ſtipatores cingunt latus atq; circunſtant eum, quem comitantur. Q uolibet. i. in quamcumq; partem Comitata his, ſcilicet gloſſematis. vulgus. i. multitudinem imperitā. Verba maligna: ab inuidia detractorū naſcentia Q ui. ſcilicet homines imperiti & detractores. Cum non agnoſcant te. i. intelligant, quid cōtineas. Mera ſomnia. i. pura & quæ nihil ſignificent: nā ſunt etiā aliquid ſignificantia illa, quæ ſunt videlicet pituita purgatiſſima. Martialis ſemper mane mihi de me mera ſomnia narras. Verg. in bucolica. An qui amant ipſi ſibi ſomnia fingunt. Verſus nihili, i. ocioſos, & nullius momenti. Suppoſuere meis. i. quaſi ſuppoſiticios inſeruerūt. Ito bonis auibus. i auſpicijs fœlicib9. Antiqui enim ſine augurio nihil incipiebāt. Impartire ſalute multa. i ſaluta meis verbis diſcipulos meos. ſic Teren. in Eunu. plurima ſalute Parmenonē ſummū ſuum impartit Gnato. Vtroq; enim modo declinat impartior & impartio. Vtroſq;, ſcilicet diſcipulos & diſcipulorum meorum: At ſi forte. Q uia permittit autor artem ſuam libere vagari, ſuadet illi vt domum regiam in primis adeat. Auguſtæ limina. i. reginæ. Nam vxores Cæſarum auguſtæ appellantur. Vergil. j. Aeneidos. Perge modo atq; hinc te reginæ ad limina perfert. Nuſquā. i. nullo loco. Tota ianua. ſic Martialis. Nulli tota magis ianua poſt te patet. Sorores. duas artes grammatices alteram quam ipſius reginæ imperio e regione verſuum Hiſpanienſem fecimus. Alteram, in qua ſermonem Hiſpanum ſub regulas atq; artis præcepta contraximus: opus eiuſdem reginæ auſpicijs æditum. Q uæ te ſubcollant: humero & collo ferāt. Varro in. iij de re ruſtica de apibus: regē (inquit) ſuū ſequunt & feſſum ſubleuant: & ſi neqt volare, ſubcollāt. Sueto. in Othone. Donec cōmiſſa meta ſubcollatus. Præterea fratres. i duo vocabularia. Alia ſed matre. i. diuerſa vocabulorum materia. Nam alterum ex ſermone latino in hiſpanū. Alterum ex hiſpano in latinas conuerſum dictiones. Forma vero eſt quam ars inducit, nomina & verba, aliaſq; partes orationis quadrans ad ſermonis ſtructuram. vnde ſignanter dixit alia matre, alludens ad materiam vocabulorum. Gemellos. Q uia ſimul geniti atq; ędtti ſūt. Latio. i Latino ſermoni. Iberū. i. Hiſpanū. Si regina qd ipſi reginę dicat oſtendit. Nōnihil. i. aliquid, & modeſte de ſe loquitur: atq; ex Martiale ſumptū eſt. Q uod ſi dicis o regina te dare nobis tempora fœlicia: & meus parens ſua doctrina facit ſæcula veſtra illuſtriora.

¶ Aelius Antonius Nebrissensis Isabelę Principi suę, S D.

CVM introductiones meas præclarissimo tuo nomine recognitas, atq; interpretatas ædere cœpissem, multi à me petierunt, vt illum ipsum prologum, quo sum celsitudinem tuam præfatus, enarrare: tum ꝙ propterea santiquitates, quæ in eo perstringuntur, sub obscurus atq; difficilis cognitu videretur: tum etiam ꝙ rei literariæ professores à prooemio librorum sẽper auspicari consueuerũt. Et quamq̃ multa erant, quæ me ad id facere prohiberent: tum ꝙ commentarios commentarijs inculcando nimio apparatu tempus insumebatur: tum ꝙ officium interpretis est multa in commendationem autoris illius dicere, quem exponit: tũ deniq; ꝙ nullo exemplo aut perq̃ raro fieret: vt quisq; autor suum opus interpretetur: gessi tamen illis morem, quibus nihil denegare potui. Expositionem igitur præfationis aggrediamur. Ad optimam eandemq; maximam. In titulo siue indice siue inscriptione cuiusq; operis duo præcipuè annotanda sunt, nomen autoris & subiecta libri materia. Quidam addunt & personam: cuius nomine opus illud inscribitur, quæ si expressa, non fuerit, nihilominus tamen intelligimius librum publicæ lectorum vtilitati dedicatum. Autor igitur est Aelius Antonius Nebrissensis Grammaticus. Materia est recognitio cum cõmẽtarijs introductionum suarum, quas de sermone latino iam bis ædiderat. Persona cui opus dedicatur, est optima eademq; maxima Augusta Isabela. Titulus, non vt quidã furore perciti diuinãt, à Titane, hoc est a sole dicitur, quia illustrat, qua de re in illo opere disputatur: sed autore Festo Titulus à tutando venit: quia tuetur & prohibet, ne plagiarius quispiam librum alieno labore partum pro suo ædat. Index vero dicitur ab eo quod & autoris nomen simul & materiam indicat, & quasi digito demonstrat. Inscriptio quoq; appellatur: quia prima statim fronte atq; libri initio inscribitur. Sed quãquã ordo naturæ desiderat, vt nomen autoris præponi debeat, deinde materia subiungi, tum demum persona, cuius nomine opus æditur: nos inani quadã ambitione persuasi, omnia inuertimus, postponimusq; quod fuerat præponendum. Pari sunt in errore, qui in hunc modũ loquuntur. Rex & ego venimus. Nam si verum est, quod grammatici dicunt, verbum digniori respondere debere, eadem ratione dicendum fuit: Rex & tu & ego venit. Quod non minus absurdum, quam ridiculum est dicere: quoniam in orationis serie nõ tã rerum dignitas, quam personarum ordo desideratur. Quare in titulo dicendum fuit potius: Aelij antonij Nebrissẽ. Grammatici præfatio in recognitionem commentariosq; introductionũ suarum ad optimam eandemq; maximam Augustam. Sed, quoniam autor est Aristoteles, multitudinis arbitrio loqui oportere: sentiendum vero esse cum paucis, in titulo, qui multitudini legendus proponitur, Augustam nostram ante posuimus. Ad optimam eandemq; maximam. Ego non alio potissimum dignitatis epitheto dignatus sum Hispaniarum Reginam, quam qđ antiquitas dedit suo Ioui, quem Graecia in arce diuinitatis cum posuisset, optimũ maximumq; appellauit. Optimũ videlicet propter beneficenciam. Maximum vero: quia supremum gradum in vniuersitate rerum optinere putabatur. Idem propè valeret, si dixissem: Ad altissimam eandemq; clarissimã Augustam. Nam Altissimum est, quod in summo rerum fastigio collocatum est: Clarissimum vero, quod virtutis splendore conspicuum atq; illustre redditur: vnde gloria illa resultat, quam Cicero dicit esse consensum bonorum atq; incorruptam vocem bene indicantium de excelenti quadam virtute: tametsi in epistolis ad Lucillum Seneca, Gloriam à Claritudine distare putet, vt gloria sit consensus multorum, claritudo vero tantum bonorum. Quod vero nonnulli reges serenissimos appellãt, id neq; vsitate neq; latinè dicitur. Nã si vultꝰ serenitas: quæ animi tranquillitatem promittit, virtus est, si iusticia, fortitudo, seueritas grauitas, magnitudo animi, largitas, beneficentia, liberalitas virtutes regiæ sunt, vt Cicero pro rege Deiotaro scribit, nõ minus tamen ad subditos pertinent. Regum igitur propria est celsitudo, claritasq;: & si ambitiose nimium Vulpianus in libris digestorum de Senatoribus dicat Senatores quoq; posse claros appellari. Augustã. Quemadmodum vxores regũ reginæ: sic imperatorum nõ (vt vulgus loquitur) imperatrices, sed augustæ appellantur. Augustam igitur diximus siue ab Augusto augurio, quod huius auspicijs res omnis Hispana restituta est: siue ab augendo, quia ipsa vires subministrante, ductu atq; imperio dulcissimi coniugis respublica Hispana aucta, propagataq; sit. Isabelam. Hispanus sermo nomen hoc à diui Ioannis Baptistæ matre Elisabe vt Hebræi: siue Elisabet, per .t. exile in fine detorsisse videtur. atq; vt græci vtrobiq; penultima acuta: non Helisabet per .t. atq; accẽtu acuto in fine vt corrupte in omnibus libris legabatur, ꝓferebaturq; corruptius. Sed quia declinationis Latinæ ratio exigebat, vt ab Elisabet Elisabeta diceremus, idq; durum tum plerisq;, tum idem ipsi Reginæ visum est: ab Isabel voce Hispana nouo nomine Isabelam potiusq̃ ex Helisabe voce Hebraica Elisabetam fecimus. Huius nominis tertiam. Prima namq; huius nominis regina fuit Ludouici illius filia, qui primus in Gallia hoc nomine regnauit: quã duxit vxorem Alphonsus ille, qui Hispaniarum Imperator est consalutatus. Secunda fuit huius nostræ ex Ioanne secundo mater fœlicissima. Hispaniæ. Hæc Græcis ab Ibero amne siue ab Iberibus: qui illam incoluerunt: Iberia dicta est, à Latinis vero Hesperia minor eadem ratione: qua Hesperia maior Italia est à Græcis appellata: à iunioribus deinde ab Hispali Hispania, vt nominaretur, obtinuit. Ac insularum nostri maris. Quod vulgus Mediterraneum vocat, latini nostrum siue Herculeum mare appellant: cum Mediterranea potius dicantur loca à mari remota: vt si dixeris Toletum est vrbs Mediterranea. Insularum vero. Ambitiose dixit cum non omnium sit, regina, sed tantum Pityusarum, Balearium, Sardiniæ, Corsicæ, Siciliæ cum reliquis illi adiacentibus insulis. Reginam, non qua ratione vxores atq; filiæ regum à Latinis reginæ dicuntur, sed quia regnum Hispaniæ

rum illi dotale fuit. Ael. Antonij Nebrissen. Grammatici. vt Aelius sit prænomen, Antonius nomen, Nebrissensis cognomen. Grammaticus vero agnomen ex professione sumptũ. Solet multi à me quærere cur Aelij prænomen mihi adoptauerim, cum prænomina gentilicia esse debeant, hoc est, familiæ cuiusq; propria Quibus ego respondendum esse opinor hoc in loco simul omnibus, quod sum singulatim respondere solitus, illam videlicet fuisse mihi causam prænomen hoc assumendi, quod Nebrissæ atq; in agro Nebrissensi cõplura sunt antiquitatis monumenta, in quibus Aeliorum atq; Aelianorum familia marmoribus incisa leguntur. Licuit ergo mihi tanq̃ maioribus meis hæreditario quodam iure prænomen hoc adoptare, cum præsertim in tota Bætica Aeliorum familia fuerit clarissima, ex qua sunt Ael. Traianus. Ael. Hadrianus Cæsarũ præstantissimi, qui mihi fuerunt prope, dixerim, conterranei. Dicet vero quispiam, Aelij atq; Aeliani, quos tu dicis Nebrissam tuam coluisse, quosq; falsò maiores tuos fuisse iactitas, quod ipsa nomina præseferunt Romanos fuisse constat, q post ãnos circiter septingentos à Gotthis Vandelisq; Nebrissa pulsi sunt, atq; rursus Gotthi Roderico rege à Pœnis, Mauritanisq;, quos tandem post annos circiter quingentos Ferdinandus tertius omnium gentis Gotthicæ regum clarissimus atq; perinde sanctissimus, tam diuturna possessione deiecit. Quo igitur iure, quaue iniuria tibi inde hæreditarium nomen vsurpas, cuius stemma toties interruptum est? His ego possum illud adhuc respondere. Et si fortuna illius oppidi, quemadmodũ & aliarum rerum, sæpe mutata est: licuisse tamen à Romanis patriæ quõdam meæ colonis, quorumq; virtutis sum admirator, si non per naturam, saltem per adoptionem, aut per Pythogoræ palingenesiam, aut p Anaxagoræ potius homeomeriam. i. omniũ partium atq; membrorum inter se similitudinem, quã Maro quarto Aeneidos libro significare visus est, cum Elisam his verbis imprecantem inducit: Exoriare aliquis nostris ex ossibus vltor, qui face Dardanios, ferroq; sequare colonos. Nam quemadmodum Dido optat atq; præcatur, vt ex cineribus suis aliquando oriatur, qui iniuriæ sibi ab Aenea illatæ sit vltor, quod Hannibal postea fecisse putatur, eadem quoq; rõne possum ego dicere, me vnum ex posteritate Romanorum esse, ex quorum cineribus non minus ego sum ortus, q̃ Hannibal fuit ex ossibus Elisæ. Antonius nomen est genti meæ freq̃ntissimum, quo nomine fuit mihi auus atauusq; materni, viuitq; adhuc soror Antonia, quæ nomine quoq; ipso proauiã refert. Nebrissensis. De antiquitate illius oppidi, quoniam multa in alijs quoq; locis carmine & prosa oratione conscripsimus, illud tantum in hoc loco non dissimulandum, Nebrissam, quæ alio nomine Veneria est appellata, Turdetanorum esse oppidum perq̃ vetustum in Bætica positum à Libero patre, quo tempore victor Hispaniam lustrabat, inter æstuaria Bætis, quemadmodum autores sũt Strabo, Plinius, & Ptolemæus, appellatamq; Nebrissam à nebridibus dãmarũ pellibus, quarum erat vsus in sacris, quæ Bacchus illo in loco instituerat, dicente Sillio Italico Punicorum libro tertio: At Nebrissa Dionysæis conscia Thyrsis. Quam satyri coluere leues, redimitaq; sacra nebride, & Hortano Mænas nocturna Lyæo. Nã temporibus secundi belli Punici iam floruisse Nebrissam, atq; singlarẽ in eo bello operam Hannibali nauasse, idem Silius testatur. Grammaticus, nomen est professionis: neq; enim dedignati sumus nos à professione cẽseri, quæ nobis tantum honoris peperit, quãtum etiam me tacente obtrectatores mei fatẽtur. Præfatio. sic latinè d'r, qui græcè prologus, siue procemiũ appellatur. In recognitionem cõmentariosq;. Et cur vtrũq; fecerit, causas in ipsa præfatione narrabit. Introductionum. Iam ab ipsa statim operis initio profitemur, nos nõ artem grãmatices absolutã, & cui nihil addi possit, sed introductiones tãtũ latinas scribere: ne quisq̃ posit calumniari nos aliquid omisisse eorũ, quæ ad grãmaticẽ pertinere existimantur, qd' assequi, erat infiniti cuiusdam operis, & qd' magis obesse q̃ prodesse poterat ijs maximè, quibus introductiones nostræ scribuntur. Bis ediderat. priores ad perquam Reuerendum patrem illustrissimum dominum Petrum Mendozam S.R.E. Cardinalem Hispanum. Quæ quia hominibus carmini Alexandrino assuetis non multum placebant, secundam adiecimus ad nobilissimum adolescentem Guerrium à Toleto, in quo illa tantum versibus complexi sumus: quæ cum sint varia, atq; de rebus minutissimis differentia in promptu pueris habenda erant, quod videtur posse facilius carmen de se præstare.

¶ Ad optimam eandemq; maximam Augustam Elisaben huius nominis tertiam Hispanię, insularumq; maris nostri Reginam clarissimam Aelij Antonij Nebrissensis Grãmatici in recognitionẽ commentariosq; introductionum suarũ, quas de sermone Latino bis ędiderat, Prętatio incipitur.

THales ille Milesius, qui fuit vnus idemq; primus illorum septem, quos Gręcia iactat sapiẽtiæ studiosos: interrogatus aliquando quisnã esset sapiẽs; tempus, inquit, subiecitq; euestigio causam: quod omnia inueniat. Pręclara me hercule vox, & tali viro digna sententia; quę declarat nullã esse artem ex ijs, quæ sunt humano ingenio adinuente, quam non temporis longinquitas absoluat. Hinc & Aristoteles tempus, inquit, rerum repertor est, adiutorq; probus. Vnde & artiũ facta sunt additamẽta. Quod cum a Thalete primũ, deinde ab Aristotele post annos circiter tercentum dictum sit, Cleobolus

THales ille Milesius. Hæc præfatio in tres partes distribuitur. Prima enumerat causas cur autor introductiones suas iam bis æditas recognouerit. Secunda cur in illos commentarios adiecerit. Tertia cur Elisabæ Hispaniarum reginæ potissimum dedicauerit. In prima præfationis parte artificiosa quadam insinuatione vtitur. Nam cum inconstantiæ, ac leuitatis nec minus ignorantiæ signum videri posset toties idem opus ædere: excusat se autoritate Milesij Thaletis, qui cum aliquando interrogaretur quis esset sapiẽs: respõdit tempus, quod omnia inueniat. Hoc igitur autor dicit, quædã operi adiecisse, quædã rursus detraxisse. Deinde subdit aliã adhuc causam opus illud emẽdandi, q; inscitia quorundam, atq; ignorantia impressorum librariorumq; multa fuerant ex exemplari deprauata: quę tamen suis locis reddẽda sunt. Dicit igitur proponens. Thales Milesius (queadmodum Diogenes Laertius scribit) Thales patriam habuit Phœniciam: postea vero ciuis Mileti ascriptus, quæ fuit vrbs in Ionia clarissima, obtinuit, vt Milesius potiusq; Phœnix cognominaretur. Ille hoc in loco emphasim quandam habet autore Valla. Qui fuit vnus ex numero septem sapientum, Idemq; primus, in ordine scilicet illorum septem. Nam cum adolescẽtes Ionij iactũ retis a piscatoribus emissent, esset q; inter illos de tripode aureo cũ piscibus educto exorta contentio: ex Apollinis oraculo quod iubebat: vt tripus ille sapientissimo traderetur: vtriusq; partis consensu Thaleti datus est. Hinc igitur primum sophiæ, idest sapientiæ nomẽ exoritur: quemadmodum philosophiæ a Pythagora. Illorum septem. Hi prope omnium consensu fuerunt Thales Milesius. Solon Salaminus. Chilo Lacedæmonius. Pittac9 Mitylenę9. Bias Priennę9. Cleobolus Lindius. Periãder Corinthi9. quãquã Plato in Protagora huius loco Misonem Chenæum numerauit. Sapientiæ studiosos .i. sapientes, non illi quidem simpliciter sapientes, illa scilicet sapientia, quam adhuc mortalis nemo consequutus: sed vt vulgus vitaq; cõmunis loquitur: quæ appellat sapientes viros ingenio doctrinaq; præstantes. Interrogatus aliquando. Interrogandi causa illa fuisse videtur, quod cum sapientiæ nomen, vt pauloante diximus, nuper esset inuentum: atq; illi septem, qui sapientes esse putabantur, professionem tanti nominis recusarent interrogatus Thales quis igitur esset sapiens, tempus respõdit. & subdit causam, quia omnia inueniat. Euestigio .i. continuo & statim, dictum ab eo q; in eodem vestigio insistentis fit. Deinde præpositam sententiam commendat simul & exponit dicens. Præclara me Hercule vox. Hercule aduerbiũ est iurandi, quod tametsi videtur significare per Herculem, vel ita me Hercules amet, apud nos tamen aduerbium est Dei obtestatione aliquid affirmantis. Nam q; diuus Hieronymus prohibet nos huiusmodi sermonibus vti scribens in illud euangelij de filio pdigo & frugi: Absit (inquit) ab ore Christiano Iupiter omnipotẽs & me Hercule. me Castor. loquẽdi modus ille sua ætate fuerit forte periculosus, cum adhuc Romę cõplures ex gentilitate superessent: nostro vero sęculo quis adeo infirmus est, vt offendatur, siue vt Gręci dicũt, scandalizetur, cum audit, me Hercule, me Castor: & quod poeta noster dixit: Aquel con quien Iupiter tuuo tal zelo? Tali viro. Emphasim habet. quasi velit dicere illo, qui sit ab omnibus sapientissimus iudicatus. Humano ingenio. Nam quæ diuinitus reuelãtur, temporis momento possunt infundi: quãquã & ille temporum diuturnitate, quibus non sunt reuelatæ, acquirantur. Absoluat. hoc per accidẽs fit nam Aristotele autore libro physicorum quarto, tempus corruptionis per se causa est, generationis vero per accidens Vnde eodem teste prouerbium fuit apud Gręcos. Omnia tẽpore senescere atq; corrumpi. Hinc & Aristoteles. Superiori Thaletis sententiæ astipulari dicit Aristotelem, qui primo de moribus libro scripsit: tempus esse quod res inuenit adiuuatq;. Tempus inuentor adiutorq;. Nam teste Prisciano masculina & fœminina vel duorum communia in .or. inueniuntur etiam neutris coniuncta. vt Verg. x. ęneid. Italiã petijt fatis autoribus, esto. Illud quoque figurate dicitur tempus res inuenire: cum intelligendum sit ab hominibus in tempore inueniri. Vnde, id est, a quo tempore. sic Verg. Genus vnde Latinũ .i. a quo Latino. Artium, siue illæ sint practicæ siue theoricę. Facta sunt additamenta. Nam sic artes absoluuntur: si nostris atq; aliorum inuentis cotidie aliquid addamus. Sed quemadmodum diximus, hoc per accidens fit, nam per se tẽpus causa est obliuionis atq; artium interitus. Quod cum a Thalete primum. Quod Thales primum deinde Aristo. in genere dixerunt tempus omnia inuenire. Cleobulus proprie ad eas artes cõtraxit, quas sermocinales appellant. Nam omnes artes siue scientiæ aut sunt de rebus, aut de sermonibus. De rebus aut sunt praticæ, quarum finis est actio siue opus, aut theoricæ, quarum finis est contemplatio, quo in genere sunt physica. mathematica. theologia. Circa sermones quoq; tres versantur. grammatica, dialectica. rhetorica Post annos trecentos nam floruisse Thaletem circa olimpiada quinquagesimam: quo tempore Iudęorum captiuitas fuit Babilonię, autores Laertius Diogenes, atq; Eusebius Pamphili. Aristotelem vero circa olympiada centesimã vigesimam omnes cõfitentur. Cleobulus, hic (quemadmodum superius est memoratum) vnus fuit ex numero septem

Lindius, qui fuit prope Thaleti cōtēporaneus: ad eas artes contraxit, quæ sūt circa sermões: qualis est Grammatice, quam nos profitemur. Cuius ea de re verba nos in distinchon sic redegimus.

Copia verborum, rerumq; inscitia versat

Mortales. tempus perficit, atq; sapit.

Et profecto ita res se habet. Nam quemadmodū in frumēti satione primo luxuries illa segetū procreatur, quā in herba tenera depascendā esse Maro præcipit: tūc calami ad certa quædā internodia: tum spicæ, quarum gratia nugas illas natura ludēs ꝑduxerat, quasq; ab agricolarū spe Marcus Varro dictas esse putauit: tū vero aristis folliculis neglectis grana ipsa deglubuntur: sic in ætatis flore in qua homines rerū prope omnium ignoratiōe tenētur, magis abundāt verbis, audatius loquuntur, temere asseuerant, vt recte Quintilianus nr̄ dixisse videatur: Quo quisq; igenio minus valet: eo se magis attollere ac dilatare cōatur, quēadmodū statura breues in digitos erigiūtur: cū vero incipiunt aliquid sapere, minus minusq; verba effundūt: nihil sine tēperamēto illo forte affirmāt: vt iā nullum sit maius sapientię signū, quā taciturnitas, quemadmodum ediuerso nullū magis ignorātiæ quam laquacitas. Hęc idcirco sunt a me clarissima Princeps tā multis repetita: vt nemo miretur, si in troductionum latinarū ęditioni secūdę, cui nihil iam addi posse videbatur, quędam adiecimus, quę nobis interim tēpus rerum omniū inuentor suggessit: quędam rursus detraximus, quæ videlicet ętatis iam ingrauescentis ratio elimare suadebat.

sapientum Euagoræ filius, natus Lindi, quæ fuit vrbs nobilissima insulæ Rhodi. Sunt qui dicant hunc non Lindium, sed ex Caria fuisse, quæ regio cōtra Rhodum in Asiæ cōtinenti sita est. Thaleti cōtemporaneus. Nam septem illi, quos diximus omniū prope consensu fuisse sapiētes, synchroni, hoc est contēporanei fuerunt, quandoquidem circa olympiada quinquagesimam floruisse, omnes fatentur. Ad eas artes cōtraxit. i. restrinxit, & ex genere ad speciem reduxit. Quæ circa sermones id est, quas græci logicas, latini sermocinales appellāt. Qualis est grāmatice. i. quo in genere est habēda. quoniam circa sermonis congruitatē versatur, quemadmodum Rhetorica circa ornatū. Dialectica circa veri falsiq; dissertionē. Cuius, hoc est Cleobuli verba: quæ ille soluta oratione dixit, nos addita metri necessitate redegimus in distichon, id est in duos versus hoc modo. Copia verborū rerūq; inscitia versat. &c. quasi velit dicere: homines in adolescētia duabus rebus inuoluūtur: hoc est rerū ignoratione & verborū abūdantia: sed postea ætate perficiuntur & sapiunt. Quā sententiā similitudine quādā deinde exponit dicens, quod quemadmodū in frumēto sato multa procreātur, quæ nihil ad rem pertinent: quibus neglectis tantum semina leguntur: sic homines cum rerum inscitia tenētur: abundāt verbis quasi herbis floribusq; quibusdā, cū vero incipiunt sapientiæ grana legere, verborū illā redundantiā contēnunt. In frumenti satione. i. in frumento iā sato. Luxuries illa segetū: quæ ex nimia terræ atq; anni fertilitate prouenit. In herba tenera depascendā: id debere fieri Plin. libro secūdo naturalis histo. his verbis ꝑcipit. Luxuries segetum castigatur dente pecoris in herba dūtaxat, & depastæ quidē vel sępius nullā in spica iniuriā sentiunt. Maro præcipit. Vergilij verba sunt ex. j. Georgicorū libro. Quid qui ne grauidis procumbant culmus aristis Luxuriem segetū tenera depascit in herba. Tūc calami. i. post frumenti herbā calami procreantur. Ad certa, puta quaterna: vel quina internodia. Internodiū appellatur illud quod duabus calami nodis: hoc est geniculis cōtinetur. Tū spicæ. i. post calamos ꝑcreantur spicæ. Quarum gratia. i. causa vel fine. Natura ludens: ac si dicat otiosa qui modus loquendi frequens est, vt apud Plinium lib. x. cum de conchis scribit: in quibus ait, est magna ludentis naturæ varietas. Et in sacris literis Prouerbiorū cap. viij. Ludens corā eo omni tēpore: ludēs in orbe terrarū, & illud Psalmographi. Draco iste quē formasti ad illudēdū ei. i cū quo quasi peractū luderet. Quasq;. i. ab agricolarū spe. Mar. Varrōis verba sūt in primo libro de re rustica: spica autem a spe nominata videtur: eam enim, quod sperant fore, serunt. Tum vero aristis. eodem autore spica tria habet, granum, glumam & aristam. granum a gerendo dictū: quia vt id spica gerat: frumētum seritur. gluma a glubēdo: qđ eo folliculo detracto deglubatur: hoc est detrahatur granū. Nā gluma proprie folliculus est eius fici quē edimus: & per translationē frumēti siliqua vel vagina. Arista vero dicta ꝙ prima arescit. In ætatis flore. i. in adolescentia vt Iuuenalis: Flos Asiæ ante ipsum precio maiore paratus. Ignoratione. propter rerū experiētiā abūdāt verbis: quod vitium simul ætatis & ignorātiæ est. Temere asseuerant. id est sine causa asseuerante affirmāt. Quintilianus noster. vel quia Hispanus ex Calagurrę citerioris Hispanię oppido aut noster quia latinus: aut quia hunc autorē in hoc potissimū ope sequuti sumus. verba Quintiliani oratoriarū institutionū libro secūdo sunt. Prima est eloquētiæ virtus ꝑspicuitas: & ꝙ quis ingenio minꝰ valet: hoc se magis attollere ac dilatare conat: vt statura breues in digitos eriguntur: & plura infirmi minātur. Cū vero incipiūt: ecōtrario dicit oīa senes facere. Minus minusq;. contra id qđ dixit magis abundant verbis. Nihil sine tēperamēto illo forte. cōtra id quod dixit, Temere asseuerāt. Forte aduerbiū, tēperamentum est philosophorū: Academicorū maxime: qui nihil affirmare audent. Taciturnitas vnde Iuuenalis de simulatis philo. dixit. Rarus sermo illis: & magna libido tacendi. Loquacitas a qua sermo Hispanus eleganter: quēadmodū & multa alia: furiosos & insanos appellat locos: quasi locutuleios & loquaces. Hęc idcirco. ex superioribus colligit autor se tēpore admonitū: quædā introductionibus suis adiecisse: quędā rursus detraxisse: atq; licuisse sibi in opere suo: quod licuit alijs in alieno atq; etiā in proprio opere facere. Princeps. non principissa: aut principissa: quēadmodū neq; ducissa, aut comitissa: vt indocti quidā dixerūt: cū princeps, dux comes duorū generū cōmunia sint. Tam multis. subaudi verba repetita: quasi a lōge petita. Quędā adiecimus perpauca illa quidē & quę suis locis reddēda sunt. Quę tēpus suggessit. i. quę inter legē

dū postea occurrerūt tp̄e illa suggerēte atq; subministrāte. Quędā detraximus, sed hęc pauciora: & q̄ ętatis ingrauescētis ratio.i.senecta quæ plęrisq; grauis & molesta videtur. vt Cice.in Catone maiori ostēdit. Elimare.i.lima veluti q̄dā deterere. An mihi nō liceat. superiorē cōclusionē a præ iudicio arguēs adhuc cōfirmat. In opere præsertim meo:ac si dicat licet hoc in opere alieno facere, ergo multomagis hoc in proprio opere licebit. Sacrarū.quibus Christiana religio continetᷓ. Secularium.i.pfanarū. nā quia pfanū a nostris in malā partē accipitur: peo quod nō est sacrū sęculare dicūt:cū omnis res aut sacra sit,aut profana: sæculare vero sit quod ad sæculum pertinet,vt ludi seculares,carmē sæculare: quod vtrūq; sacrum est. Infamiæ nota. ostēdēdo libros illos hęresim, aut falsitatē aliquā continere. Inusserunt quasi igne atq; cauterio signum impresserūt, qđ seruis erronibus,aut fugitiuis fieri consueuit. Libros retractationū.quēmodū Aurelius Augustinus qui in opera iā ędita libros retractationum fecit. In eos qui ante nos.i.a quorū pręceptis atq; doctrina nōnūq; discessim9. Posteris.i. futuris. Meq; viuo & sentiēte. ex Martiale sumptū est,qui libro epigrāmatū primo scribit. Cui lector studiose quod dedisti viuēti decus atq; sentiēti. Itaq; ego, superioris adhuc cōclusionis rationē exēplo gręcorū cōfirmat:q̄ in operib9 ab aliqua arte profectis pręterito impfecto tēpore subscriptiōes apponebāt illud significare volētes:nullū esse mortale opus,cui non aliquid desit qđ tēpore suppleri possit. In hac quoq; parte.de qua sum statim dicturus. Statuis & imaginibus. statuæ ex materia solida sunt veluti auro,argēto, ęre,ligno,marmore. Imagines vero sunt etiā ex colorib9. Vt mos atificū est, q in basib9 statuarū tabularūq; calcibus noīa sua subscribere cōsu:uerūt. dūmodo opa illa nō essēt publicis ipēsis facta.nā fuit lex q̄ adhuc hodie extat in codice Iustiniano, ne quid operi publico liceat inscribere.Et Cicer.lib.Thusculanarū q̄stionum I. quid enim Phidias sui similem speciem inclusit in clypeo Mineruę,cū inscribere nō liceret? Lysipp9 fecit aut Polycletus.tota hęc clausula pene ad verbū ex Plinij pręfatione in libro naturalis historię translata est:Ex illis,inq̄t,nos velim intelligi pingēdi, fingēdiq; cōditorib9, q̄s in libellis his inuenies absoluta opa,& illa quoq; q̄ mirādo nō satiamur,pēdēti titulo inscripsisse:vt, Appelles faciebat, aut Polyclet9 : tāq̄ inchoata semper arte & impfecta,vt cōtra iudiciorū varietates superesset artifici regressus ad veniā,velut emēdaturo quicquid desideretur, si non esset interceptus. Lysippus & Polycletus,statuarij fuerūt,quorū opera idē autor illustrauit lib. xxxiiij. Fecit tempore præterito perfecto,ne signifcarent opera sua fuisse ab illis absoluta,quodq; nihil illis addi posset,quod ipsum magnæ inuidiæ haberetur, vt idem Plinius est autor, sed titulo impēdenti, quasi tempore imperfecto. faciebat aut pingebat:quod faciebāt,vt superesset artifici regressus ad veniam.i.ex eo quod populus de suis operibus iudicaret. ipsi op9 emēdarēt,artifici inquā velut emēdaturo quicquid desideraretur.i. deficeret. nā & hoc quoq; significat desidero. Si non esset interceptus.i.morte raptus,vt Lucanus in primo.abstulit ad manes parcarum Iulia sæua intercepta manu. Quid? quod & illa.aliam quoque fuisse causam recognoscendi secundam ęditionē dicit:quia fuerūt nonnulli:qui aut ignorantia:aut ausu quodam temerario plæraque loca inuerterunt. Impressoribus,id est qui libros torculis imprimūt:quos quidem calcographos appellant, hoc est æreis literis cartas imprimendo scribentes. Librarijs,qui libros calamo vel penna scribunt:nam qui vendunt bibliopolæ dicuntur. Detorta,id est a vero exēplari deprauata. Cum prototypo meo,id est primo illo meo archetypo exemplari. Contuli,id est comparaui. Et quod aberrauerat, id est a via recta deprauatum fuerat. Ad lineam veritatis, id est ad regulam reduxit. Hos vero commentarios: hęc est secūda prologi pars,in qua duas affert causas,cur in introductiones suas Autor hos commētarios ędiderit. quarum prima est q reddenda fuit ratio,cur ab antiquis grammaticis aliquādo discesserit. Amicis qui putabant a me fuisse scriptum quod nec suspicatus quidē sum,aut cogitaui. Alienioribus,idest non amicis:qui suam ignorantiam simul & maleuolētiam in meos libros trāstulerunt. Multis in locis,& qui illi sunt:in ipso commentariorum discursu patebit. Antiquorum. puta Diomedis/Phocæ/Seruij/ Prisciani/Donati/Iuniorum.puta Alexādri/Ebrardi/Catholici, & ex ijs qui supersunt.Peroti/Verulani/Nigri/Mancinelli. Sed cum possemus,sed id peparce dicit fecisse:cum posset adhuc alijs in locis idem facere. Compendio,i,breuiori via, sicut dispendium est

An mihi non liceat in opere præsertim meo facere,quod licuit multis sacrarum atq; sæcularium literarū scriptoribus; qui nō modo in aliorū libris quosdā locos infamię nota inuserunt,verū etiā in propria opera libros retractationū ędiderer? Qđ licuit nobis in eos qui ante nos artis Grāmaticę pcepta tradiderūt? Quod deniq; posteris meq; etiā viuo & sentiente præsentibus licebit,vt quid velint operi meo addere nōnihil etiā detrahere; quędā rursus in aliū ordinē cōmutare? Itaq; ego Gręcorum prudentiam(quēadmodū cęteris in rebus) in hac quoq; parte vehementer admiror, qui statuis & imaginibus nō scribāt(vt mos artificū est) Lysippus fecit,aut Polycletus: sed titulo impēdēti Lysippus,aut Polycletus faciebat: vt cōtra iudiciorum varietates superesset artifici regress9 ad veniam: velut emēdaturo quicquid desideraretur,si nō esset intercept9. Quid? qđ & illa q̄ fuerunt ab Impressoribus & Librarijs detorta, cum protoypo meo,vnde oēs codices emanarūt, contuli: atq; ad lineam veritatis,qđ aberrauerat, q̄ diligentissime reduxi. Hos vero cōmentarios ædendi causa illa in primis fuit,q cum multis in locis a vulgara præcipiendi via discesserim: reddenda fuit a nobis ratio, tū amicis,tum etiam alienioribus, cur antiquorum,iuniorūq; autoritate neglecta, præceptiones quasdam ausus sum in aliam formam cōmutare: qđ cū possem9 plurib9 adhuc alijs in locis magno huius doctrinæ compendio facere,fecimus id quidem modice,vel intra modum potius: ne alicuius nouitatis essemus autores, nisi vbi plurimū interesset hoc vel illo modo pręceptiones quasdam tradi.

viæ ambages. Medice.i.cum modo. Intra modum.i.adhuc arctius quã in modo. Plurimum intererat: magnum compendium atque emolumẽtũ, & vt sic dicã, huius doctrinæ lucrũ facere. Deinde ꝙ cum. hæc est secunda causa cur cõmẽtarios hos ædiderit: quia introductiones illę fuerũt simplices, quippe q̃ puerorum eruditioni scriptæ sunt: nunc vero in hoc opere cum adultis, vel potius cũ ipsis præceptoribus sermo habendus est. Ingenio tumultum faceret. Horatianum est. stomachoq; tumultum lenta feret pituita, vides pallidus omnis cœna desurgat dubia. Cum vero iam. quasi dicat, cum erant pueri ac rudes in studio literarum: danda fuit illis doctrina simplex & quasi lac paruulis, vt apostolus ait: sed prouectis & in ætate ꝓgressis porrigendus est doctrinæ solidior quidã cibus.i. durior & numerosior.i. magis varius. Vt lac pulpamentũque. adhuc in translatiõe cibi ad doctrinã perstat: vt lac pulpamentũq; sit doctrina simplex & facilis: nã pulpamẽtũ est corpus sine ossibꝰ quod facile mandi conficiq; dentibus potest: ossa vero & nerui sũt difficultates doctrinæ secretioris: q̃ nõ nisi a grãdiusculis penetrari percipique possunt. Quare nõ tã. ex superioribꝰ infert cui lectori hos cõmentarios scripserit. Tuæ vero celsitudini. hæc est tertia pars p̄fationis: in qua ponũtur rationes cur hoc opus Celsitudini regiæ dedicatũ sit. Extremũ laborẽ. q̃ nobis in aĩo est posteaq̃ antiquitates Hispaniẽses absoluerimus, omne reliquũ vitæ nostræ tẽpus in sacris litteris consumere. Quãtæ sit tibi curæ. hæc est ratio cur frõtem perfricuit autor, vt rem tenuem atq; ieiunã tãtæ maiestati dedicarit: qđ multis argumẽtis intellexit, quãta illi cura sit, ne rei Hispanę hoc vnũ sermonis latini ornamentũ desit, tũ qđ in eo liberos erudiẽdos curet, tũ ꝙ oẽs aulici putãt se rẽ iucũdissimã illi facere, ꝙ dent operã lr̃s præcipuã: quodq; iã a fœminis expectatur, quod viri antehac vix optare audebãt. In hac disciplina. hoc est grãmaticæ, de qua nunc scribimus. Adolescentes, exoletos & purpuratos regios intelligit. Omniũ ætatum. quia etiam adulti iam hoc agrediũtur. Alter sexus. scilicet a virili, hoc est muliebris. Nã quid ego. aliud quoq; signũ affert: cur huic maximæ curæ Regina intẽdit, quod ad autorẽ dederit litteras humanissime scriptas, quibus illum admonebat, vt introductiones latinas e regione versuũ Hispaniẽses faceret ad eum modũ, quem Præsul Illiberritanus illi præfinisset. Quas literas. quasi dicat quã comiter atq; clementer scriptas. Archiepiscopus. Ferdinandus a Talabrica Regius senator: atq; illa tempestate Præsul Abilensis. Illiberritanus. Illiberris vrbs est, quę nostro sæculo Granata dicitur quæque annis superioribus in deditionem Christianorum venit, cum annos circiter octingentos sub ditione Pœnorum, Mauritanorumq; fuerit. E regione.i.ex opposito: hoc est, vt sermo Hispaniensis sit positus contra latinum. Hispanienses vero dixit non Hispanas: quia introductiones illę in Hispanum sermonem non vsque adeo migrare potuerũt, vt nõ maximã latinitatis partẽ retinuerint. Nã Hispanũ est qđ in Hispania, atq; ex Hispania est. Hispaniẽse vero qđ nõ penitus Hispanum: sed aut in Hispania ab externis geritur: vt bellum Hispaniẽse: quod a Romanis in Hispania: aut extra Hispaniam ab Hispanis: vt Collegium Hispaniense: quod est Bononiæ ab immortalis memoriæ viro Egidio Albornozio. S. R. E. Cardinali Hispano fundatum. Quam differentiam videtur obseruare Martialis cum in Epistola duodecima libri epigrammaton scripsit, se mittere Romam librum iam non Hispaniensem sed Hispanum. Nam cum superiores libri magna ex parte fuissent Romę conscripti, quia ab homine Hispano Hispanienses poterant appellari. at vero duodecimus: quia in Hispania & ab homine Hispano recte Hispanus dici debuit. Nemo igitur me. Ex superioribus autor concludit se non ambitiose fecisse: quod opus de rebus leuissimis qualis est grammatice, tantæ Principi dedicauerit: cum præsertim ab ipsa per literas fuerit admonitus, vt iisdem de rebus scriberet. Neque petulanter. cum grammatice non debeat res parua iudicari. quod multis rationibus confirmat. Ambitiose. hoc est; quod nos insinuauerimus Regiæ familiaritati, vt honores aut aliquam bonam gratiam aucuparemur, a qua suspitione se purgat cũ dicit se iussum iisdem de rebus scripsisse. Petulanter, id est impudenter & procaciter. quod videlicet

Deinde quod cum introductiones nostræ puerorum eruditioni scriptę sint: habãda fuit ratio, vt essent quã simplicissimæ: ne quasi ciborum redundantia stomacho, sic p̄ceptorum varietas illorũ ingenio tumultum faceret. Cum vero iam in literis aliquantulũ progressi sunt, quasi solidior quidam numerosiorque cibus est illis porrigendus; vt nõ modo lac, pulpamentumq; degustent, verũ etiã ossa neruosq; possint obrodere. Quare non tam rudibus, nouitiisq; rei literariæ professoribus: quã cum prouectis, vel potius cum magistris ipsis sermo mihi in his commentariis habendus est. Tuæ vero Celsitudini extremum hunc artis Grammaticæ laborem meum dedicandi illa ratio maxime fuit: quod nemo est, qui non intelligat, quantę sit tibi curę rẽ publicam hanc Hispanam cum cęteris in rebus; tũ vel pręcipue in re literaria quã florentissimam efficere. Quanta diligentia dulcissimos liberos tuos in hac disciplina erudiendos curaueris. Quam tibi sit iucundum quod non modo adolescentes nobilissimi, qui sunt tuo ministerio dedicati: verumetiam reliqui omnes omniũ ætatum atq; ordinum homines dent operam vel pręcipuam literis: quas ãte hac quasi nimis delicatas atq; animorũ eneruatrices oderant. Quodq; alter sexus de se iam pręstat, quod viri ante hac votis omnibus vix audebant exoptare. Nam quid ego referam quas ad me literas ab hinc septenniũ celsitudo tua dedit? Quas pręterea mihi Archiepiscopus Illiberritanus ex tuis verbis atq; sententia reddẽdas curauit: vt introductiões meas, quas de sermone Latino edideram: e regione versuũ Hispanienses faceremus? Nemo igitur me ęquus iudex ãbitiose atq; petulanter fecisse iudicabit, ꝙ leuissimis de rebus scribens vigilias meas ausus sũ magestati regię dedicare; cũ pręsertim quicqđ

illepidum fuerit donum; quod est de rebus leuissimis & parui pretij: quod tamen excusatur ostendendo rei literariæ dignitatem. Ille inquit. Quintilianus est: qui oratoriarum institutionū libro primo hoc scribit. An vero est qui. Necessitatem simul & dignitatem huius artis ostendit. Sermo continetur: nam hoc præstat ars, vt sermoni vitium aliquod irrepere non possit. Sacramenta. i. mysteria & sacra secreta. Quasi depositum. hoc ex Quintiliano quoque deductum est, qui de literis scribens ait: Hic est vsus literarum, vt custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus: nam depositum persancte seruandum: & cum reposcitur summa fide reddendum est. Coagmentata. coniuncta & conglutinata. Nec ab alijs. nam in hoc eius dignitas ostenditur, qđ ab alijs omnibus est absoluta, cū reliquæ sine illa consistere non possint. Nā oro te. Necessitatem huius artis demōstrat, q̃ nulla vitę pars illius officio vacare potest: cum reliquæ omnes raro in vsum veniāt. Quotam. interrogatiue. quasi dicat minimam: quia raro de illis fit sermo, cum sine hac nec momento, vt sic dixerim, temporis esse possimus. De numeris. quod est arithmeticæ opus. De magnitudinibus. quod est geometriæ. De vocum ratione. de quibus est musica. Astrorum. de quibus est astrologia. De moribus. quod ad ethicen pertinet. De rerum natura. quod ad phisicen pertinet. De re diuina. quæ dicitur Gręce theologia. Ita præsto est. i. pręsens. Vt si quid legas. hic loc⁹ ex procemio Ciceronis in libros de officijs translatus est. Nulla, inquit, vitę pars neque publicis, neque priuatis, neq; forensibus, neque domesticis in rebus, neque si tecum agas quid, neque si cum altero contrahas: vacare officio potest. Fabius. M. Fabius Quintilian⁹, qui oratoriarū institutionum libro. i. hoc scribit. Iucunda senibus. quia etiam citra necessitatem, altissimam quoque eruditionē exercere potest. Dulcis secretorū comes. quia per illam dulces curas, cogitationesque nostras literis mandamus. Cuius amor. i. voluptas quæ ex illa percipitur: nō terminatur dum in scholis versamur, sed morte sola. Et quisquā est. ad præfationis epilogum accedit. A communi sensu. non quemadmodum physici qui potētiam illam superiorem quinque sensibus, communem sensum appellant. Sed vt Cicero. pro eo in quo plerique omnes sapiētes conueniunt. Sic Quintilianus in primo: sensum ipsum, qui cōmunis dicitur, vbi discet, cum se a congressu segregarit. Seneca in epistolis: hoc philosophia promittit sensum communem & humanitatem. Horatius. communi plane sensu caret. Tenuem atque ieiunam. id est aridā & sterilem. Maximis principibus vt Iulius pollux ad Commodū Cæsarem de vocabulis atq; arte grāmatica. Duces Imperatoresq;. vt Cęsar qui de analogia libros scripsit. Compertissima. i. certa & explorata. Alio in loco. in repetitione secūda, in qua de literis disputauimus.

illud est, quod elaboramus, tuis auspicijs, tuoq; imperio simus aggressi: neq;, vt ille inquit, existimari parua debeant, sine quibus magna constare non possunt. An vero est, qui paruam audeat artem illam appellare, qua sermo latinus cōtinetur: in quo religionis nostrę imprimis sacramenta quasi depositum quoddam fidelissime seruantur: Quę cum reliquis omnibus disciplinis ita est coagmētata, vt hęc ab alijs facile secerni: illę vero ab hac quemadmodū disiungantur, nec intelligi vllo modo possit. Nam oro te atq; per Deum immortalē obtestor, quotam sibi vitæ nostrę partem reliquæ omnes disciplinæ vendicant: Quoties in eum sermonem incidimus: vt de numeris magnitudinibusq;: quoties vt de vocum astrorumq; ratione: quoties vt de moribus: rerūq; natura: quoties vt de medicina, deq; ciuilis & pontificij iuris scientia: quoties vt de religione atq; de re diuina disputemus: At vero grammatice omni in loco, omniq; tempore ita præsto est: vt si quid legas, si quid scribas, si cū alio loquaris, si denique tecum ipse quid cogites, sine illa efficere nullo modo possis. Atq;, vt de illa Fabius verissime scripsit, necessaria est pueris: iucunda senibus: dulcis secretorum comes: & cuius amor, vt idem autor scribit, nō scholarum temporibus: sed vita terminatur, Et quisq̃ est adeo stipidus & a cōi sēsu alienus, qui audeat hāc artē tenuē atq; ieiunā appellare: & indignā, cuius libri Augustę nostrę debuerint dicari: cum videamus nō modo viros sūmo ingenio singulariq; doctrina preditos, huius disciplinę opera maximis principib⁹ dedicasse: verū etiā duces ipsos imperatoresq; in media totius orbis terrarū administratione occupatos volumina ijsdē de rebus scripta reliquisse: Sed ego demēs, qui de re iam pridē Celsitudini tuę compertissima pluribus disputē. Illud modo tantū hic dicā, qđ alio in loco magna scholasticorū frequētia testat⁹ sum, tuū atq; dulcissimi coniugis tui Præsidium implorans, Vos, inquam, clarissimi atq; inuictissimi principes: quorū ductu auspicijsq; totius Hispanię membra dissipata in vnum ꝓpe corpus rediere: curate obsecro ne fœlicitati, quam nostro seculo dedistis, hoc vnum latini sermonis ornamētum desit amplissimum,

SVPPOSITVM DE AVTORIBVS GRAMMAticæ latinæ In quo doctissimus quisq; consentit.

SED QVIA NOSTRI SAECVLI SCRIPTORIBVVS eatenus fides adhibenda est: quatenus ea, que nobis afferunt, ratione probauerint: nemoq; est adeo imperitus, qui iam non intelligat antiquis autoribus ideo assentiendū esse, quia sic loquuti sunt: Iunioribus vero quia, quod nobis persuadere volunt, illorum autoritate freti probare contendunt: necessarium esse duxi hoc in loco demonstrare quantum fidei scriptorum cuiq; sit habendum. Neq; enim omnibus illis passim atque indifferenter credere debemus: sed illis duntaxat, qui floruerunt intra ducentos circiter quinquaginta annos ab ortu Ciceronis ad Antoninū Pium, hoc est, ante Christianum natalem annis cētum, ad centessimum quinquagesimum: ex quo salutem Christianam numeramus. Nam & latinus sermo, quemadmodum & cætera mortalia, aliquando incœpit, habuitq; suā infantiā, in q̄ vix qcq; effari potuit. Sic loquuti sūt Aborigines primū cū Faunis Vatibusq;. Sic deinceps Latini & Albani. Sic postea Romani ad annum quartūdecimū, supra quingētesimū ab vrbe cōdita: quo Liuius Liuij Salinatoris libertus fabulā primus latinis v̄sibus edidit. Hūc sequuti sūt ex poetis Ennius. Neuius, Plautus. Cecilius. Terētius, Pacuui⁹. Lucilius. Actius. Turpilius, Affranius. Tintinnius. Luci⁹. Laberius. Pōponius. Ex Oratorib⁹, Cæthegus. Cato. Sex. Aelius. Gallus. Scipiones, Nasica & duo Aphricani. Gracchi pater & duo filij. Lælius, alijq; cōplures: quos Cicero in libro de claris oratoribus ad sua vsq; tēpora cōmemorat. Ex iure cōsultis, Papirius Appij duo. Coruncanus. Atulius. Manilius. Brutus. Rutilius. Virginius, Antipater. L. Crassus, Q. Mutius. Lucillius. Iuuentius. Fuerit atq; hæc latini sermonis pueritia: in qua multa qdem emēdate atq; diligēter: plæraq; tamē nimis antique duriterq; dicta sunt. At vero illius iuuēta, in qua & lacertos mouere & vires suas ostētare cœpit, cū Cicerone orta est, cœpitq; cū Cæsare Hadriano cōsenescere. Hac ętate fuerūt autores illi, qui latinā linguam locupletarūt: quosq; imitandos esse dicimus. Ex poetis Catullus. Varro. Lucretius. Vergilius. Horatius, Manilius. Tibullus, Propertius. Ouidius. Germanicus, Auienus, Macer. Persi⁹. Seneca, Lucan⁹. Valeri⁹ Flacus, Silius Italicus. Martialis. Iuuenalis. Papinius. Ex Oratoribus, variarūq; rerū scriptorib⁹ Cicero. Cęsar. Brutus. Seruius Sulpitius. Pollio M. Varro. Nigidius. Cato vticēsis. Cęlius. Vitruuius. Columela. Celsus. Iginius. Pedianus. Festus. Marcellus. Mela. Apicius. vterq; Seneca. vterq; Plini⁹. Quintilianus. Ex Historicis vero. Salustius. Nepos. Liuius. Valerius Maximus. Fenestella. Solinus. Iustinus Tranquillus. Tacitus. Curtius. Florus Aemilius. Ex iure cōsultis. Alphen⁹. Offili⁹. Aufidius. Namusa. Flauius. Proculus. Antistius. Gellius. Trebatius. Cassellius. Tubero Capito. Casi⁹. Sabini duo. Labeones tres. Nerua pater & fili⁹. Pegasus Iabolenus. Celsus. Neratius. Alburnus. Iulian⁹. Post Hadrianū cœpit in dies latin⁹ sermo lāguere, & quodā quasi senio cōtabescere, qđ nimis factū est sub aduentū Gotthorū in Italiā, regnūq; Lōgobardorū ad fatalē illā totius humani gn̄is pestē Mahumeteā: q̄ cū oībus ingenuis & bonis artib⁹ sermonē quoq; latinū intercepit. Hāc igit recte dixerimus latinæ linguæ senetutē: q̄ cū annos ꝓpe q̄dringentos quinquaginta ægre spiritū duxisset: tādē cū imperio ppl'i Romani extincta est. Hoc tēporū interuallo pauci admodū reperiūtur autores tollerabiles illi quidē, sed qui nullo modo cū supioribus debeā cōparari. Ex Poetis & Grāmaticis aliarumq; rerū scriptoribus. Ausonius. Claudianus. Serenus. Diomedes. Phocas. Gellius. Macrobius. Acrō. Porphyrion. Victorinus. Donatus. Sergius. Seruius. Priscianus. Apuleius Socraticus. Apuleius grāmaticus. Vegetius. Frontinus. Ex Historicis. Spartianus. Capitolinus. Trebelius. Lāpridius, Volcatius. Vopiscus. Eutropius. Damasus. Orosius. Ex iure cōsultis. Arrianus. Aphrican⁹. Arcadius. Caius Calistratus. Florent. Largus. Hermogenianus. Martianus. Modestinus. Marcellus. Mela. Papinianus. Paulus. Scęuola. Tryphonius. Venuleius. Vlpianus. Ex ijs qui pro religione nostra scripserunt. Tertullianus Iuuencus. Cyprianus. Lactātius. Ambrosius. Hieronymus. Augustinus. Ruffinus. Sedulius. Licinius. Prudētius. Sidonius. Boetius. Cassiodorus. Gregorius Isidorus, Prosper. Qui sequuntur, quod ad latini sermonis rationem attinet, nec digni quidem sunt, quorum meminisse debeamus. Qui autores cum sint in triplici temporum diuersitate positi; illorum tantum autoritate nitemur, qui fuerunt medij.

¶ Prima nominis declinatio. Cap. I.

NOminatiuo hæc musa.
Genitiuo musæ.
Datiuo musę.
Accusatiuo musam.
Vocatiuo o musa.
Ablatiuo a musa.
Plurali Nominatiuo musæ.
Genitiuo musarum.
Datiuo musis.
Accusatiuo musas.
Vocatiuo o musæ.
Ablatiuo a musis.

¶ Secunda declinatio.

¶ Nominatiuo hic dominus.
Genitiuo domini.
Datiuo domino.
Accusatiuo dominum.
Vocatiuo o domine.
Ablatiuo a domino.
Plurali Nominatiuo domini.
Genitiuo dominorum.
Datiuo dominis.
Accusatiuo dominos.
Vocatiuo o domini.
Ablatiuo a dominis.

¶ Nominatiuo hoc templum.
Genitiuo templi.
Datiuo templo.
Accusatiuo templum.
Vocatiuo o templum.
Ablatiuo a templo.
Plurali nominatiuo templa.
Genitiuo templorum.
Datiuo templis.
Accusatiuo templa.
Vocatiuo o templa.
Ablatiuo a templis.

¶ Tertia declinatio.

¶ Nominatiuo hic sermo.
Genitiuo sermonis.
Datiuo sermoni.
Accusatiuo sermonem.
Vocatiuo o sermo.
Ablatiuo a sermone.
Plurali Nominatiuo sermones.
Genitiuo sermonum.
Datiuo sermonibus.
Accusatiuo sermones.
Vocatiuo o sermones.
Ablatiuo a sermonibus.

¶ Nominatiuo hoc tempus.
Genitiuo temporis.
Datiuo tempori.
Accusatiuo tempus.
Vocatiuo o tempus.
Ablatiuo a tempore.
Plurali Nominatiuo tempora.
Genitiuo temporum.
Datiuo temporibus.
Accusatiuo tempora.
Vocatiuo o tempora.
Ablatiuo a temporibus.

¶ Quarta declinatio.

¶ Nominatiuo hic sensus.
Genitiuo sensus.
Datiuo sensui.
Accusatiuo sensum.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensu.
Plurali Nominatiuo sensus.
Genitiuo sensuum.
Datiuo sensibus.
Accusatiuo sensus.
Vocatiuo o sensus.
Ablatiuo a sensibus.

¶ Nominatiuo hoc veru.
Genitiuo veru.
Datiuo veru.
Accusatiuo veru.
Vocatiuo o veru.
Ablatiuo a veru.
Plurali. Ntō verua.
Genitiuo veruum.
Datiuo verubus.
Accusatiuo verua.
Vocatiuo o verua.
Ablatiuo a verubus.

¶ Quinta declinatio.

¶ Nominatiuo hic dies.
Genitiuo diei.
Datiuo diei.
Accusatiuo diem.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a die.
Plurali Nominatiuo dies.
Genitiuo dierum.
Datiuo diebus.
Accusatiuo dies.
Vocatiuo o dies.
Ablatiuo a diebus.

¶ Adiectiua Primę & Secundę

Nominatiuo bonus bona bonum.
Genitiuo boni bonę boni.
Datiuo bono bonæ bono.
Accusatiuo bonū bonā bonum.
Vocatiuo o bone bona bonum.
Ablatiuo a bono bona bono.
Purali. Nominatiuo boni bonę bona.
Gtō bonorum bonarum bonorum.
Datiuo bonis.
Accusatiuo bonos bonas bona.
Vocatiuo o boni bonę bona.
Ablatiuo a bonis.

¶ Adiectiua Tertię.

¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc prudens.
Genitiuo prudentis.

Datiuo prudenti.
Accusatiuo prudentem & prudens.
Vocatiuo o prudens.
Ablatiuo a prudente vel prudenti.
Plurali. Ntõ prudẽtes & prudentia.
Gtõ prudentum vel prudentium.
Datiuo prudentibus.
Accusatiuo prudentes & prudentia.
Vocatiuo o prudentes & prudentia
Ablatiuo a prudentibus.
Ntõ. hic & hęc breuis & hoc breue.
Genitiuo breuis.
Datiuo breui.
Accusatiuo breuem & breue
Vocatiuo o breuis & breue
Ablatiuo a breui.
Plurali. Ntõ breues & breuia.
Genitiuo breuium.
Datiuo breuibus.
Accusatiuo breues & breuia.
Vocatiuo o breues & breuia.
Ablatiuo a breuibus.
¶ Ntõ hic & hæc breuior & hoc breuius.
Genitiuo breuioris.
Datiuo breuiori.
Accusatiuo breuiorem & breuius.
Vocatiuo o breuior & breuius.
Ablatiuo a breuiore vel breuiori.
Plurali. Ntõ breuiores & breuiora.
Genitiuo breuiorum.
Datiuo breuioribus.
Actõ breuiores & breuiora.
Vctõ o breuiores & breuiora.
Ablatiuo a breuioribus.
Ntõ hic acer hæc acris hoc acre.
Genitiuo acris.
Datiuo acri.
Actõ acrem & acre.
Vocatiuo o acer acris & acre.
Ablatiuo ab acri.
Plurali nominatiuo acres & acria.
Genitiuo acrium.
Datiuo acribus.
Accusatiuo acres & acria.
Vocatiuo o acres & acria.
Ablatiuo ab acribus.

¶ Irregularia.

¶ Nominatiuo hæc domus.
Genitiuo domi vel domus.
Datiuo domui.
Accusatiuo domum.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domo.
Plurali Nominatiuo domus.
Genitiuo domorum vel domuum.
Datiuo domibus.
Accusatiuo domos, vel domus.
Vocatiuo o domus.
Ablatiuo a domibus.

¶ Plurali Nominatiuo duo duæ duo.
Genitiuo duorum duarum duorum.
Datiuo duobus duabus duobus.
Accusatiuo duos vel duo duas duo.
Vocatiuo o duo duæ duo.
Ablatiuo a duobus duabus duobus.
Plurali Nominatiuo ambo ambæ ambo.
Genitiuo amborum ambarum amborum.
Datiuo ambobus ambabus ambobus.
Accusatiuo ambos vel ambo ambas ambo.
Vocatiuo o ambo ambæ ambo.
Ablatiuo ab ambobus ambabus ambobus.
¶ Nominatiuo hoc plus.
Genitiuo pluris.
Datiuo pluri.
Accusatiuo plus.
Vocatiuo o plus.
Ablatiuo a pluri.
Plurali nominatiuo plures & plura.
Genitiuo plurium.
Datiuo pluribus.
Accusatiuo plures & plura.
Vocatiuo o plures & plura.
Ablatiuo a pluribus.

¶ Pronominis prima declinatio. Cap. I I.

¶ Nominatiuo ego.
Genitiuo mei.
Datiuo mihi vel mi.
Accusatiuo me.
Ablatiuo a me.
Plurali nominatiuo nos.
Genitiuo nostrum vel nostri.
Datiuo nobis.
Accusatiuo nos.
Ablatiuo a nobis.
¶ Nominatiuo tu.
Genitiuo tui.
Datiuo tibi.
Accusatiuo te.
Vocatiuo o tu.
Ablatiuo a te.
Plurali Nominatiuo vos.
Genitiuo vestrum vel vestri.
Datiuo vobis.
Accusatiuo vos.
Vocatiuo o vos
Ablatiuo a vobis.
¶ Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.
Plurali Genitiuo sui.
Datiuo sibi.
Accusatiuo se.
Ablatiuo a se.

¶ Secunda pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo hic hæc hoc.
Genitiuo huius.

Datiuo huic
Accusatiuo hunc hanc hoc.
Ablatiuo ab hoc hac hoc.
Plurali Nominatiuo hi hę hæc.
Genitiuo horum harum horum.
Datiuo his.
Accusatiuo hos has hæc.
Ablatiuo ab his.
¶ Nominatiuo iste ista istud.
Genitiuo istius.
Datiuo isti.
Accusatiuo istum istam istud.
Ablatiuo ab isto ista isto.
Plurali nominatiuo isti istę ista.
Genitiuo istorum istarum istorum.
Datiuo istis.
Accusatiuo istos istas ista.
Ablatiuo ab istis.
¶ Nominatiuo ille illa illud.
Genitiuo illius.
Datiuo illi.
Accusatiuo illum illam illud.
Ablatiuo ab illo illa illo.
Plurali Nominatiuo illi illę illa.
Genitiuo illorum illarum illorum.
Datiuo illis.
Accusatiuo illos illas illa.
Ablatiuo ab illis.
¶ Nominatiuo ipse ipsa ipsum.
Genitiuo ipsius.
Datiuo ipsi.
Accusatiuo ipsum ipsam ipsum.
Ablatiuo ab ipso ipsa ipso.
Plurali Nominatiuo ipsi ipsæ ipsa.
Genitiuo ipsorum ipsarum ipsorum.
Datiuo ipsis.
Accusatiuo ipsos ipsas ipsa.
Ablatiuo ab ipsis.
¶ Nominatiuo is ea id.
Genitiuo eius.
Datiuo ei.
Accusatiuo eum eam id.
Ablatiuo ab eo ea eo.
Plurali Nominatiuo ei vel ij eæ ea.
Genitiuo eorum earum eorum.
Datiuo eis vel ijs.
Accusatiuo eos eas ea.
Ablatiuo ab eis vel ijs.

¶ Tertia pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo meus mea meum.
Genitiuo mei meę mei.
Datiuo meo meæ meo.
Accusatiuo meum meam meum.
Vocatiuo o mi mea meum.
Ablatiuo a meo mea meo.
Plurali Nominatiuo mei meę mea.
Genitiuo meorum mearum meorum.
Datiuo meis.
Accusatiuo meos meas mea.
Vocatiuo o mei meæ mea.
Ablatiuo a meis.
Nominatiuo tuus tua tuum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo suus sua suum.
Vocatiuo caret.
Nominatiuo noster nostra nostrum.
Vocatiuo o noster nostra nostrum.
Nominatiuo vester vestra vestrum.
Vocatiuo caret.

¶ Quarta pronominis declinatio.

¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc nostras.
Genitiuo nostratis.
Datiuo nostrati.
Accusatiuo nostratem & nostras.
Vocatiuo o nostras.
Ablatiuo a nostrati.
Plurali nominatiuo nostrates & nostratia.
Genitiuo nostratium.
Datiuo nostratibus
Accusatiuo nostrates & nostratia.
Vocatiuo o nostrates & nostratia.
Ablatiuo a nostratibus.
¶ Nominatiuo hic & hæc & hoc vestras.
Vocatiuo caret.

¶ Nomina per secundam declinationem pronominis declinata. Cap. III.

Nominatiuo vnus vna vnum. vnius vni.
Nominatiuo nullus nulla nullum. nullius nulli.
Nominatiuo solus sola solum. solius soli.
Nominatiuo totus tota totum. totius toti.
Nominatiuo alius alia aliud. Genitiuo alius. l. alij.
Datiuo ali.
Nominatiuo alter altera alterum.
alterius alteri.
Nominatiuo vter vtra vtrum. vtrius vtri.
Nominatiuo neuter neutra neutrum.
neutrius neutri.
Nominatiuo vterque vtraque vtrumque.
vtriusque vtrique.
Nominatiuo quis vel qui quæ quod. vel quid.
Genitiuo cuius.
Datiuo cui.
Accusatiuo quem quam quod vel quid.
Ablatiuo a quo qua quo. vel qui.
Plurali. Nominatiuo qui quæ quæ.
Genitiuo quorum quarum quorum.
Datiuo quis, vel quibus.
Accusatiuo quos quas quæ.
Ablatiuo a quis vel a quibus.

¶ Composita à quis vel qui.

Quisq̃, quęq̃, quodq̃ vel quidq̃. Cuiusq̃.
Quisquis. quicquid in nominatiuo & accusatiuo tantum.
Quisnam, quænam, quodnam, vel quidnam. Cuiusnam.
Quispiam, quępiam, quodpiam, vel quidpiam. Cuiuspiam.
Quisquam, quęquam, quodquam, vel quidquam. Cuiusquam.
Quisputas, quęputas, quodputas, vel quidputas. Cuiusputas.
Quicunq̃, quęcunq̃, quodcunq̃. vel quidcunq̃. Cuiuscunq̃.
Quidam, quædam, quoddam, vel quiddam. Cuiusdam.
Quilibet, quęlibet, quodlibet, vel quidlibet. Cuiuslibet.
Quiuis, quæuis, quoduis vel quiduis. Cuiusuis.
Aliquis, aliqua, aliquod vel aliquid. Alicuius.
Ecquis, ecqua, ecquod vel ecquid. Eccuius.
Nequis, nequa, nequod vel nequid. Necuius.
Nunquis, nunqua, nunquod vel nunquid. Nuncuius.
Siquis, siqua, siquod vel siquid. Sicuius.
Vnusquisq̃, vnaquęq̃, vnumquodq̃ vel vnumquidq̃.

¶ DE CONIVGATIONE. CAP. V.

IN coniugatione verborum explicanda visum est quædam tempora adijcere: ductiq̃ sumus ad id faciendum tum antiquorum autoritate, tum ratione, tum etiam necessitate. Adiecimus inquam in indicatiuo alterum futurum in voce simile futuri subiunctiui. Imperatiuo in vtroq̃ tempore adiecimus voces alteras similes futuro optatiui, alteras similes præterito aut futuro subiunctiui. Optatiuo præterea adiecimus duo tempora. Infinitiuo futurum proprium vltra duo illa circũloquia quæ vulgo habẽtur. Quod si quis dixerit frustra hæc tempora fuisse adiecta, cum ad aliorum modorum tempora reduci possint: frustra igitur futurum optatiui ponimus, quia similis est in voce pręsenti subiunctiui. Frustra quasdam imperatiui personas, cum similes sint eiusdem subiunctiui paribus personis. Non igitur per voces distinguntur tempora atq̃ modi verborum, sed ratione significationis quemadmodũ in dictionibus per casus declinatis: casus & numeri non vocibus, sed significationibus distinguntur: alioqui nominatiuus & vocatiuus idem essent casus, quia plerũq̃ similiter desinũt: ablatiuus & septimus casus vtriusq̃ numeri, datiuus quoq̃ & ablatiuus plurales, quia semper eodem modo terminãtur. Quod si multo commodius est verborum qualitates cum suis temporibus distincte poni: etiam si aliquod interim addiscentibus dispendium fuerit, quam omnia miscere atq̃ inculcare, id quod Ioannes Pastrana fecit confundendo modos cum temporibus: consulamus boni, atq̃ patiamur hanc tantulam moram, quę sit nobis postea magnam allatura vtilitatem. Adiecimus inquam in indicatiuo tempus futurum quod perfectum dicimus: quoniam alterũ est, quod in vsu frequentiori imperfectum dici oportet. Nam qui dicit ego amabo vxorem: nihil aliud designat, quam futurum esse tempus in quo vxorem amare inchoabit, quemadmodum qui dicit amo & amabam. Qui vero dicit amauero, non minus impositurum esse finem vxoris amandæ significat, quam is, qui dicit ego amaui, & ego amaueram. Et ne pro libidine nostra hoc dixisse videamur, attulimus M. Varronis verba ex secundo de analogia libro. Quędam, inquit, sunt tempora imperfecta, vt à disco, discebã, discã: quędã vero perfecta, vt didici, didicerã, didicero. Vides inter tẽpora vocesq̃ indicatiui modi a Varrone positũ didicero in futuro pfecto, qđ est simile futuro subiũctiui modi? Quare si qs dixerit cũ didicero Bucolica Vergilij cessabo a labore, subiunctiuus est. Quod si dixerit, intra decem dies didicero Bucolica Vergilij, indicatiuus est. Et quemadmodum aliubi diximus plusquã perfectum indicatiui modi poni pro præterito perfecto, si non ad aliud præteritum referatur: id nunc dicimus de futuro perfecto: vt eius manifesta significatio appareat, indigere altero futuro ad quod referatur. Vt Cicero in epistolis ad Appium. Etsi cum tu in prouinciam veneris ego annuum munus confecero, idest a me confectũ erit. Imperatiui quoq̃ modi secundis personis pręsentis temporis vtriusq̃ numeri voces futuri optatiui earundem personarum similes adiecimus, vt ama vel ames, amate vel ametis. Terentius in Heauton. Solicitudinem istam, quę te excruciat, omittas, quod tantum significat quantum omitte. Horatius. iij. carmi. Per meos fines & aprica rura lenis incedas, abeasq̃ in paruis æquus alumnis, quod valet incede, & abi. Iam cum negatione prohibendo frequens est hic dicẽdi modus, vt ne neges, ne facias, ne dicas pro ne nega, ne fac, ne dic. Nam prohibitiuus modus ad imperatiuum refertur: quod prohibere quodammodo est imperare. Sed & alias significationes hic modus habet. Est enim & precatiuus. Verg. Parce pio generi, & proprius res aspice nostras. Est & exhortatiuus, vt o iuuenes tectis succedite nr̃is. Est & cõcessiuus, vt: I, seq̃re Italiã vẽtis, pete regna p vndas. Et est execratiuus. vt Iuu. ite qb⁹ grata est picta lupa barbara mitra. In futuro vero impatiui cur oĩes voces p̃terit: pfecti siue futuri subiũctiui, p̃terquã primę psonæ singularis, addiderim⁹, res ipsa nos admonuit: nã voces illæ pmodũ ĩperãdi freq̃nt

reperiuntur. Cicero in secundo de Oratore. tu quemadmodū his satisfacias, videris. Iuu. gręculus esuriens in cœlum iusseris, ibit. Per. dixeris hæc inter varicosos centuriones. Et illud eiusdem: Verterit hunc dominus: momento turbinis exit Marcus dama. nec est necesse suppleri coniugationem, vt ad modum subiunctiuum huiusmodi constructiones referantur. Iam vero illa ex euangelio tu videris & vos videritis, satis liquet ad huiusmodi tempus pertinere: quāquam apud gręcos loca illa futuri sunt indicatiui. Cum particula negatiua frequentius hæc constructio reperitur. Vergilius in tertio Aenei. Hic tibi nequa morę fuerint dispendia tanti Horatius in epistolis. Mancipijs locuplex, eget æris Cappadocum rex: ne fueris hic tu. Plautus in Epidico: Vbi voles pater esse, ibi esto, vbi nolis, ne fueris pater. Quæ voces non magis subiunctiui sunt, quā illę, quas futuro perfecto indicatiui tribuimus: cū non voces sed significationum diuersitas faciat distinctos modos. Optatiui modi præteritum perfectum extricauimus a presenti, propterea quod in sermone Hispano vtrumq; tempus sub eadem voce diuersos habet sensus. Tempus præteritum perfectum subiunctiui præterito adiecimus simile. ducti tum Diomedis autoritate, tum etiam ratione significationis, quæ in vsu frequēter reperitur. Vergilius sexto Aeneidos. Hac Troiana tenus fuerit fortuna sequuta, & Lucanus in secundo. Sed cōditor arcis finxerit ista Tages. Cicero in libello de fato. Posidonius pace magistri dixerim, quædam commisci videtur, quam quam hic dicendi modus magis videatur futuri temporis huiusmodi, quam pręteriti. Est quoq; figura loquēdi cum officium pretermissum fuisse a nobis, aut a b alijs conquerimur, quę loquutio ad hunc modum referri potest, qualis est illa apud Terentium in Andria. hem prædiceres. Idem in Heauton. fortasse iniquior erat, pateretur. Idem in Phormione. sumeret vel fœnore. Vergilius quarto Aeneidos. Faces in castra tulisse, implessemq; foros flammis: natūq; patrēq; cū genere extinxē, memet super ipsa fata dedissem. Idē in eodē. eadem me ad fata vocasses. Idem ambas ferro dolor, atq; eadem hora tulisset. Subiunctiuus cum ab eo dicatur, quod aliud verbum sibi adiungi desideret, idq; nisi per coniunctionem fieri non possit, nō omnes coniugationes omnibus temporibus conueniunt, sed quædam quibusdam. Sed ideo hæc coniunctio cum in verbo subiunctiuo præponitur, quia plerisq; huiusmodi temporibus aptari potest. Illud tamen aduertendum subiunctiui tempora nō esse satis explicita. nam & pręsens magis significat futurum aut instans, quam tempus pręsens. vt si dixeris venio vt legam. lego vt intelligam. Præteritum quoq; imperfectum nonnunquam in tempore præsenti rem fieri significat. vt Vergilius sexto Aeneidos. Si nunc foret illa iuuenta. Idem in Bucolicis. Nec tuus hic Mœris, nec viueret ipse Menalcas. Futurum quoq; tempus aliquando significat. vt Vergilius. Tyrias olim qui uerteret arces. Idem. qui mare qui terras omni ditione tenerent. Pręteritum quoq; perfectum plerūq; sensum habet futuri. vt Terentius in Andria. Si inde te eximerim, ego pro te molam. Idem in eodem. Certe si resciuerim, atq; in vsu frequenti est, ut sic dixerim, cum aliquid impropriæ, aut barbare loquimur. Quare non sine causa Gellius in ambiguo reliquit, an eiusmodi voces pręteriti an futuri subiunctiui essent. Est & alia subiunctiui significatio per modum concedendi, quę quidem verbi qualitas ab alijs modis distinguenda fuit: vt essent modi sex. Cicero in Academicis. sed fuerint illa vetera, si vultis illa cognita. Idem in secundo de finibus. Sed esto fecerit, si ita vis. Vergilius quarto Aeneidos. Verum anceps pugnę fuerat fortuna, fuisset. In futuro quoq; reperitur hic modus. vt Cicero in Academicis. Age restitero Peripateticis: sustinuero Epicureos, & per alterum futurum simile pręterito. Vergilius secundo Georgicorum. Haud alios prima nascentis origine mundi illuxisse dies, aliumue habuisse tenorem, crediderim. Idem in eodem. Non ego te mensis & dijs accepta secundis transierim Rhodia.

¶ De coniugatione huius verbi irregularis sum. Cap. IIII.

SVm. Es. Fui. Esse. Ens. Futurus.

¶ Indicatiuo modo.

Tempore pręsenti. Sum. es. est. Sumus. estis. sunt.
Pręterito imperfecto. Eram. eras. erat. Eramus. eratis. erant.
Pręterito perfecto. Fui. fuisti. fuit. Fuimus. fuistis. fuerunt vel fuere.
Pręterito plusquam perfecto. Fueram. fueras. fuerat. Fueramus. fueratis. fuerant.
Futuro imperfecto. Ero. eris. erit. Erimus. eritis. erunt.
Futuro perfecto. Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶ Imperatiuo modo.

¶ Tempore præsenti. Es, vel sis. sit. Simus. este vel sitis. sint.
Futuro. Esto vel fueris. esto vel fuerit. Fuerimus. estote vel fueritis. sunto vel fuerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti. Vtinam Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito imperfecto. Vtinam Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. Vtinam Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
¶ Præterito plusq; perfecto. Vtinam Fuissem. fuisses. fuisset. Fuissemus. fuissetis. fuissent.
Futuro. Vtinam Sim. sis. sit. Simus. sitis. sint.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. Cum Sim. sis. sit. Simus. sitis. sint.
Præterito imperfecto. Cum Essem. esses. esset. Essemus. essetis. essent.
Præterito perfecto. Cum Fuerim. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.
Præterito plusquam perfecto. Cum Fuissem. fuisses. fuisset. Fuissemus. fuissetis. fuissent.
Futuro. Cum Fuero. fueris. fuerit. Fuerimus. fueritis. fuerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Esse. Præterito Fuisse. Futuro. Fore vel futurum.

SVm. es. fui. Hoc verbum ideo præposuimus alijs verbis regularibus, quia necessariũ fuit ad circumloquia verborum passiuorum aut passiuam vocem habentium declinanda. In imperatiuo. es. vel sis posuimus, quanquã alias diximus, sis, non esse huiusmodi vocem sed, es, tantum. Nã si habet, sit, & simus, & site, & sint, cur non habeat & sis? Et cum Ver. dixit primo æneidos. Sis bonus o fœlixq; tuis: cur magis sit optaui, sis, quã deprecatiui, hoc est, imperatiui modi? Sed quod de. site. dixi, apud antiquiores tantum fuit, vt apud Plautum in Curgulione: Site mihi volentes propiciæ, & in eodem. Site causa mea Lydi barbari. Sustulimus vero quod alij perperam posuerunt. essendi. essendo. essendum: quæ gerundia nusquam apud latinos reperiri verissime scripsit valla. Ens vero & si latine dici non posse Seneca in quadam epistola asseuerat: possumus tamen illum quia Priscianus ait apud antiquos fuisse, & ab eo composita absens & præsens adhuc extant: & philosophi necessitate coacti vtuntur eo ad exprimendum quod ex græco interpretatur. on, vsa, on. pro hic ens, hæc ens, hoc ens. Futurum quoq; ab alio verbo sumptum est, quod in vsu non extat, hoc est fuo fuis, a quo etiã mutuati sumus præteritum & tempora quæ ab eo formantur. Fore quoq; ab eo quod est forem sumptum est pro eo quod futurũ est. circũloquiũ videlicet futuri infinitiui modi. Cõposita vero ab hoc verbo rationem simplicis sequuntur: nisi quod possum a pos & sum, aliquando recipit. t. mediã vt potes. potest. potestis. poterã. In imperatiuo poteste. potestote. In præterito & temporibus ab eo formatis. s. mutatur in. t. vt potui. In futuro quoq; indicatiui. t. interponitur: vt potero. Et in participio pręsentis temporis, vt potens quod magis nomen esse videtur. Inuenimus quoq; possetur pro posset. Quadrigarius apud Marcellum. Cũ nõ possetur discerni vtrius putaretur victoria. Poteratur pro poterat: Cęlius apud eũdem. Sine periculo bellum geri poteratur Verg. quoq; libro octauo: Liquido ve potestur electro dixit. Prosum quoq; a pro cõpositũ sequenti vocali. d. recipit. Cum prępositionibus frequenter componitur his. s. ad. ab. de. in. inter. ob. pro. pre. super. vt absum. adsum. desum. insum. intersum. obsum. prosum. præsum. supersum. Sed quemadmodum possum, accepit. t. pro s. ita prosum euphonię deseruiens accepit. d. quando sequitur vocacalis, vt proderam. prodero. prodessem.

¶Prima coniugatio.

AMo. amas. amaui. amare. Amandi. amando. amandum. Amatum. amatu. Amans. amaturus. Amor. amaris. Amatus. amandus.

¶Actiua voce Indicatiuo modo.

Tempore pręsenti. Amo. amas. amat. Amamus. amatis. amant.
Præterito imperfecto. Amabam. amabas. amabat. Amabamus. amabatis. amabant.
Præterito perfecto. Amaui. amauisti. amauit. Amauimus. amauistis. amauerunt vel amauere.
Pręterito plusquam perfecto. Amaueram. amaueras. amauerat. Amaueramus. amaueratis. amauerant.
Futuro imperfecto. Amabo. amabis. amabit. Amabimus. amabitis. amabunt.
Futuro perfecto. Amauero. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ama. vel ames. amet. Amemus. amate, vel ametis. ament.
Futuro. Amato vel amaueris. amato vel amauerit. Amemus, vel amauerimus. amatote vel amaueritis. Amato vel amauerint.

¶Optatiuo modo.

Tempore pręsenti. Vtinam Amarem. amares. amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Præterito imperfecto. Vtinam Amarem. amares. amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Pręterito perfecto. Vtinam Amauerim. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.
Præterito plusquam perfecto. Vtinam Amauissem. isses. isset. Amauissemus. amauissetis. amauissent.
Futuro. Vtinam Amem. ames. amet. Amemus. ametis. ament.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. Cum Amem. ames. amet. Amemus. ametis. ament.
Præterito imperfecto. Cum amarem. amares amaret. Amaremus. amaretis. amarent.
Præterito perfecto. Cum Amauerim. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.
Præterito plus. perf. Cum Amauissem. isses. isset. Amauissemus. amauissetis. amauissent.
Futuro. Cum Amauero. amaueris. amauerit. Amauerimus. amaueritis. amauerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore pręsenti. Amare. pręterito. Amauisse.
Futuro. Amaturum, vel amaturum esse vel matum ire.

Gerundia.

Futuro imperfecto. Amabitur.
Futuro perfecto. Amatum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Ametur. Futuro, Amator vel amatum sit.

¶ Optatiuo modo.

Tpe psenti, vtinam Amaretur. preterito imperfecto. vtinã Amaretur.
Præterito perfecto, vtinam Amatum sit vel fuerit.
Præterito plusq̃ perfecto, vtinam Amatum esset vel fuisset. Futuro vtinam Ametur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti, cum Ametur. Præterito imperfeto, cum Amaretur.
Præterito perfecto, cum Amatum sit vel fuerit. Præterito plus. perfecto, cum Amatum esset vel fuisset.
Futuro, cum Amatum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Amari, Preterito. Amatum esse vel fuisse.
Futuro. Amãdum vel Amãdũ esse, vel Amatũ iri. ¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.
Tempore præsenti. Amor, amaris vel amare, amatur. Amamur, amamini, amantur.
Præterito imperfecto. Amabar. amabaris vel amabare. amabatur. Amabamur. amabamini. amabantur.
Preterito pfecto, Amatus, a. ũ. sum vel fui. Preterito plus. perfecto. Amatus. a. ũ. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Amabor. amaberis vł amabere. amabitur. Amabimur. amabimini, amabuntur.
Futuro perfecto. Amatus, amata, amatum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tpe psenti. Amare vel ameris. ametur. Amemur. amamini vel amemini. amentur.
Futuro, Amator vel amatus sis. Amator vł amatus sit. Amemur vel amati simus. amaminor vł amati sitis, amãtor vel amati sint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore præsenti, vtinam Amarer. amareris. vel ere. amaretur. Amaremur. amaremini. amarentur.
Præterito imperfecto, vtinam Amarer, amareris vel. ere. amaretur. Amaremur. amaremini. amarentur.
Preterito pf. vtinã. Amatus. a. ũ. sim vel fuerim, Præterito plus. pfecto Vtinã Amatus. a. ũ. essem vel fuissem.
Futuro, vtinã Amer. ameris vel. ere, ametur. Amemur. amemini. amentur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tẽpore psenti, cũ Amer. ameris vel amere. ametur. Amemur. amemini. amentur.
Præterito imperfecto, cum Amarer. amareris vel ere. amaretur. Amaremur. amaremini. amarentur.
Præterito pfe cũ Amatus, a. ũ. sim vel fuerim, Præterito plus pfecto, cum Amatus. a. um. essem vel fuissem.
Futuro, cũ Amatus. a. ũ. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.
Tpe præsenti. Amari. Præterito. Amatus. amata. amatũ esse vel fuisse.
Futuro, Amandum vel amandum esse, vel amatum iri. ¶ Participia vocis passiuę.
Præteriti, Amatus, amata, amatum. Futuri. Amandus, amanda, amandum.

¶ Secunda coniugatio.

Doceo, doces, docui, docere Docendi, docendo, docendum, Doctum, doctu, Docens, docturus. Doceor. doceris, Doctus, docẽdus.

¶ Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore presenti. Doceo, doces, docet. Docemus, docetis, docent.
Præterito imperfecto. Docebam, docebas, docebat. Docebamus, docebatis, docebant.
Preterito pfecto. Docui, docuisti, docuit. Docuimus docuistis, docuerunt uel docuere.
Preterito plus. pf. Docuerã, docueras, docuerat. Docueramus, docueratis. docuerant.
Futuro imperfecto, Docebo, docebis, docebit. Docebimus. docebitis. docebunt.
Futuro perfecto. Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus. docueritis, docuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore psenti Doce vel doceas, doceat. Doceamus, docete vel doceatis, doceant.
Futuro doceto vł docueris, doceto vel docuerit. Doceamꝰ, vł docuerimꝰ, docetote vł docueritis, docento vel docuerint. ¶ Optatiuo modo.
Tempore psenti. vtinam. Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito imperfecto. vtinam Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.
Præterito perfeto, vtinam Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito plus. pfecto vtinam Docuissem, docuisses, docuisset. Docuissemus, docuissetis. docuissent.
Futuro, vtinam Doceam, doceas, doceat, Doceamus, doceatis, doceant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti. cum Doceam, doceas, doceat. Doceamus, doceatis, doceant.
Præterito impfecto cum Docerem, doceres, doceret. Doceremus, doceretis, docerent.

Præterito perfecto, cum Docuerim, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.
Præterito plus. perfecto, cum Docuissem, docuisses, docuisset. Docuissemus, docuissetis, docuissent.
Futuro, cum Docuero, docueris, docuerit. Docuerimus, docueritis, docuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præsenti. Docere. Præterito, docuisse. Futuro, docturum vel docturum esse, vel doctum ire.
¶ Gerundia substantiua. Docendi, docendo, docendum.
Supina verba. Doctum, doctu.
Participia præsentis. Docens. Futuri, Docturus.

¶ Verbo impersonali. Idicatiuo modo.

Tempore præsenti. Docetur. Præterito imperfecto. Docebatur. Præterito perfecto, Doctum est vel fuit.
Præterito plus. perfecto, Doctum erat vel fuerat. Futuro imperfecto docebitur. Futuro perfecto, doctum erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Doceatur. Futuro, Docetor vel Doctum sit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti, vtinam Doceretur. Præterito imperfecto vtinā Doceretur.
Præterito pfe. vtinā Doctū sit vel fuerit. Præterito plus. pfe. vtinā Doctū esset vel fuisset. Futuro vtinā doceat.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore p̄senti. cū Doceat. Preterito impfecto cū doceretur. Preterito perfecto, cum doctum sit vel fuerit.
Præterito plus. perfecto, cum Doctum esset vel fuisset. Futuro, cum Doctum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tempore præsenti, Doceri. Præterito. Doctum esse vel fuisse. Futuro, Docēdū vel docendū esse vel doctū iri.

¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præsenti. Doceor, doceris vel docere, docetur. Docemur, docemini. docentur.
Præterito imperfecto, Docebar, docebaris vel. are. docebatur. Docebamur. docebamini. docebantur.
Præterito perfecto, Doctus. a. um. sum Vel fui. Præterito plus. perfecto, Doctus. a. um. eram vel fueram.
Futuro imperfecto. Docebor, doceberis vel. ere. docebitur. Docebimur, docebimini docebuntur.
Futuro perfecto. Doctus. a. um. ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Docere vel docearis, doceatur. Doceamur, docemini vel doceamini. doceantur.
Futuro docetor vl' doct⁹ sis, docetor vl' doct⁹ sit, doceamur vl' docti sim⁹, doceminor vl' docti sitis, docētor vel docti sint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti, vtinam Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Præterito imperfecto, vtinā Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Præterito perfecto, vtinam Doctus. a. um. sim vel fuerim. Præterito plus. per. Vtinam Doctus, docta doctū essem vel fuissem.
Futuro, vtinam Docear, docearis vel doceare, doceatur. Doceamur, doceamini, doceantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti, cum Docear, docearis vel doceare, doceatur. Doceamur, doceamini doceantur.
Præterito imper. cum Docerer, docereris vel. ere. doceretur. Doceremur, doceremini, docerentur.
Preterito per. cū doctus. a. um. sim vel fuerint. Præterito plus. per. cū. doctus. a. um. essem vel fuissem.
Futuro, cum Doctus. a. um. ero vel fuero.

¶ Infinitiuo modo.

Tp̄e p̄senti, Doceri. Preterito. Doctus. a. um. esse vel fuisse. Futuro. Docendū, vel docendū esse, vel doctum iri.
Participia vocis passiuæ. Præteriti. Doctutu, ā. um. Futuri Docendus. a. um.

¶ Tertia coniugatio.

Lego, legis, legi, legere, Legēdi, legēdo, legēdū. Lectū, lectu. Legēs, lecturus. Legor, legeris, lectus, legēdus.

¶ Actiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præsenti. Lego, legis, legit. Legimus, legitis, legunt.
Præterito imperfecto. Legebam, legebas, legebat. Legebamus, legebatis, legebant.
Preterito per. Legi, legisti, legit. Legimus, legistis, legerunt vel legere.
Præterito plus. per. Legeram, legeras, legerat. Legeramus, legeratis, legerant.
Futuro imper. Legam, leges, leget. Legemus, legetis, legent.
Futuro per. Legero, legeris, legerit. Legerimus, legeritis, legerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Lege vel legas, legat. Legamus, legite vel legatis, legant.
Futuro. Legito vel legeris, legito vel legerit. Legamus vel legerim⁹, legitote vel legeritis, legūto vel legerint.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti. vtinam Legerem, legeres legeret. Legeremus, legeretis, legerent.
Præterito imperfecto, vtinam Legerem, legeres, legeret, Legeremus, legeretis, legerent.

Præterito perfecto vtinã.Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito plusq̃ pfecto,vtinã Legissem,legisses,legisset.Legissemus,legissetis,legissent.
Futuro,vtinam Legam,legas,legat.Legamus,legatis,legant.

¶Subiunctiuo modo.

Tempore præsenti,cum Legam,legas legat.Legamus,legatis,legant.
Præterito impfecto,cum Legerem,legeres,legeret.Legeremus,legeretis,legerent.
Præterito perfecto,cum Legerim,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.
Præterito plus.per.cum Legissem,legisses,legisset.Legissemus,legissetis,legissent.
Futuro,cum Legero,legeris,legerit.Legerimus,legeritis,legerint.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti,Legere.Preterito,Legisse.Futuro,Lecturum,vel lecturum esse,vel lectum ire.
Gerundia substantiua.Legendi,legendo.legendum.
Supina verba.Lectum,lectu.
Participia præsentis.Legens.Futuri.Lecturus.

¶Verbo impersonali.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti,Legitur.Preterito imperf.Legebatur.Preterito perfecto,Lectum est vel fuit.
Præterito plus.perfecto,Lectum erat vel fuerat.Futuro.imperfecto Legetur.Futuro perfecto,Lectum erit.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti,Legatur.Futuro,Legitor,vel lectum sit.

¶Optatiuo modo.

Tempore præsenti,vtinam Legeretur,Preterito imper.vtinã Legeretur.Præterito per.vtinã Lectũ sit vel fuerit.
Præterito plus.per.vtinam Lectum esset vel fuisset.Futuro,vtinã Legatur.

¶Subiũctiuo modo.

Tempore præsenti,cũ Legatur.Præterito imper.cũ Legeretur.Præterito perfecto,cum Lectum sit vel fuerit.
Præterito plus.perfe.cum Lectum esset vel fuisse.Futuro,cum Lectum erit vel fuerit.

¶Infinitiuo modo.

Tempore præsenti,Legi.Præterito,Lectum esse vel fuisse.Futuro,Legendum vel Legendũ esse vel lectum iri.

¶Passiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.Legor,legeris vel legere,legitur.Legimur,legimini,leguntur.
Præterito imperfecto.Legebar,legebaris,vel.are.legebatur.Legebamur,legebamini,legebantur,
Præterito pfe.Lectꝰ.a.ũ.sum vel fui.Præterito plus.per.Lectus.a.ũ.eram vel fueram.Futuro imperfecto.Legar, legeris,vel.ere.legetur.Legemur.legemini,legentur.Futuro perfecto,Lectus,lecta,lectum ero.

¶Imperatiuo modo.

Tempore præsenti.Legere vel legaris,legatur.Legamur,legimini vel legamini,legantur.
Futuro,Legitor vel lectus sis,legitor vel lectus sit.Legamur vel lecti simus,legiminor vel lecti sitis,leguntor vel lecti sint.

¶Optatiuo modo.

Tempore præsenti,vtinam Legerer.eris.vel.legere legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur
Præterito imper.vtinam legerer,legereris vel.ere.legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito per.vtinam.Lectus.a.ũ.sim vel fuerim.Præterito plus.per.vtinã Lectus.a.ũ.essem vel fuissem.
Futuro,vtinam Legar,legaris vel legare,legatur.Legamur,legamini,legantur.

¶Subiunctiuõ modo.

Tempore p̃senti,cũ Legar,legaris vel legare,legatur.Legamur,legamini legantur.
Preterito imper.cum legerer,legereris vel legerere,legeretur.Legeremur,legeremini,legerentur.
Præterito per.cum Lectus.a.ũ.sim vel fuerim.Preterito plus.per.cum Lectus.a.um.essem vel fuissem.
Futuro,cum lectus.a.ũ.ero vel fuero.

¶Infinitiuo modo.

Tp̃e præsenti.Legi.Præterito.Lectum.ã.ũ.esse vel fuisse.Futuro,Legendum vel Legendum esse,vel lectum iri.

¶Participa vocis passiuę.

Præteriti,Lectus,lecta,lectum.Futuri.Legendus,legenda,legendum.

¶Quarta coniugatio.

AVdio,audis.audiui,audire,Audiendi,audiendo,audiendum,Auditum,auditu,Audiens,auditurus. Audior,audiris,Auditus,audiendus.

¶Actiua voce.Indicatiuo modo.

Tempore præsenti.Audio.audis.audit.Audimus,auditis,audiunt.
Præterito imper.Audiebam.audiebas,audiebat.Audiebamus,audiebatis,audiebãt.
Præterito pfecto.Audiui,audiuisti,audiuit.Audiuimus.audiuistis,audiuerunt,vel audiuere.
Præterito plus.per.Audiuerã,audiueras,audiuerat.Audiueramus,audiueratis.audiuerant.
Futuro imperfecto,Audiam,audies,audiet.Audiemus,audietis,audient.

Futuro perfecto. Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audi vel audias, audiat. Audiamus, audite vel audiatis, audiant.

Futuro. Audito vel audiueris, audito vel audiuerit. Audiamus vel audiuerimus, auditote, vel audiueritis, audiunto, vel audiuerint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe pñti, vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.

Præterito imper. vtinã Audirẽ, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.

Præterito per. vtinã Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

Præterito plus. per. vtinã Audiuissẽ, audiuisses, audiuisset. Audiuissem⁹, audiuissetis, audiuissẽt.

Futuro, vtinã Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe p̃senti, cũ Audiã, audias, audiat. Audiamus, audiatis, audiant.

Præterito imper. cum Audirem, audires, audiret. Audiremus, audiretis, audirent.

Præterito p̃fecto, cũ Audiuerim, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

Præterito plus. per. cũ Audiuissem, audiuisses, audiuisset. Audiuissemus, audiuissetis, audiuissent.

Futuro, cum Audiuero, audiueris, audiuerit. Audiuerimus, audiueritis, audiuerint.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe p̃senti. Audire. Præterito. audiuisse. Futuro. Auditurũ, vel auditurũ esse, vel auditum ire.

Gerundia substãtiua. Audiẽdi, audiẽdo, audiẽdũ. ¶ Supina verba. Auditũ, auditu.

Participia præsentis. Audiens. Futuri. Auditurus.

¶ Verbo impersonali. Indicatiuo modo.

Tpe p̃senti, Auditur. Præterito imperfecto, Audiebatur. Præterito per. Auditum est vel fuit.

Præterito plus. per. Auditũ erat vel fuerat. Futuro. imper. Audietur. Futuro per. Auditũ erit.

¶ Imperatiuo modo.

Tempore præsenti. Audiatur. Futuro, auditor, vel auditũ sit.

¶ Optatiuo modo.

Tempore præsenti, vtinam Audiretur. Præterito imperfecto, vtinam Audiretur.

Præterito per. vtinã Auditũ sit vel fuerit. Præterito plus. per. vtinã Auditũ esset vel fuisset.

Futuro, vtinam Audiatur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe p̃senti, cũ Audiatur. Præterito imper. cũ Audiretur. Preterito per. cũ Auditum sit vel fuerit.

Præterito plus. per. cũ Auditũ esset, vel fuisset. Futuro, cum Auditum erit vel fuerit.

¶ Infinitiuo modo.

Tpe p̃sñti Audiri. Præterito Auditũ esse vel fuisse. Futuro Audiẽdũ vel Audiendum esse, vel auditum iri.

¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.

Tempore præsenti Audior, audiris vel audire, auditur. Audimur, audimini, audiuntur.

Præterito imperfe. Audiebar, audiebaris vel are. audiebat. Audiebamur, audiebamini, audiebãtur.

Preterito perfecto. Auditus. a. ũ. sum vel fui. Preterito plus. perfecto, Auditus. a. ũ. erã vel fueram.

Futuro imperfecto. Audiar, audieris vel. ere. audietur. Audiemur, audiemini, audientur.

Futuro perfecto, auditus, Audita, auditum ero.

¶ Imperatiuo modo.

Tpe p̃senti. Audire vel audiaris, audiatur. Audiamur. audimini vel audiamini, audiantur.

Futuro Auditor, vel auditus sis, Auditor vel auditus sit, Audiamur vel auditi sim⁹, audiminor vl' auditi sitis, Audiuntor vel auditi sint.

¶ Optatiuo modo.

Tpe p̃senti, vtinã Audirer, audireris, vel. ere. audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.

Præterito imperfe. vtinã Audirer. audireris vel. ere. audiretur. Audiremur, audiremini, audirentur.

Præterito perfecto, vtinam Auditus, audita, auditum sim, vel fuerim.

Præterito plus. perfecto, vtinam Auditus, audita auditum essem vel fuissem.

Futuro vtinã Audiar, audiaris vel audiare audiatur. Audiamur, audiamini, audiantur.

¶ Subiunctiuo modo.

Tpe p̃senti, cũ Audiar audiaris, vel audiare, audiatur. Audiamur, audiamini, audiantur.

Præterito imperfecto, cum Audirer, audireris vel. ere. audiretur. Audiremur. audiremini, audirentur.

Præterito p̃fecto. cũ Auditus. a. ũ. sim vel fuerim. Præterito plus perfecto. cũ Auditus. a. um. essem, vel fuissem

Futuro, cum Auditus. a um. ero vel fuero. ¶ Infinitiuo modo.

Tpe p̃senti, Audiri. Præterito, Auditum. ã um esse vel fuisse. Futuro Audiẽdũ vel audiẽdũ esse, vel auditũ iri.

Participia vocis passiuę, Præteriti, Auditus. ã. um. Futuri, Audiendus. a. um.

DE formatione. Analogia, quã ꝓportionẽ Quintilian9 interpretat̃, in nulla grãmatices parte magis deseruit nobis, quã in verborũ cõiugatiõe: vt vl' sola ꝓpemodũ possit in hac vna parte sufficere: prætercꝙ in præteritis & supinis, q̃ a proportione plerũcꝙ discesserũt. Nã si amo.as. fecit i p̃terito im perf. indicatiui amabã, & ĩ futuro amabo, possis nullo præcepto sed sola analogia duce ab eo ꝙ est porto.as. & ab eo quod ãbulo.as facere portabã ambulabã, portabo ambulabo. Quia tñ video græcos & latinos circa tẽporũ formationẽ acꝙ, ẽt personarũ, q̃ a prima verbi positione defluxerũt, laborasse: nõ oĩno & nos otiosũ esse putauimus hac de re pręcepta tradere.

¶De formatione verborum regulariũ. Cap.vi.

AMo, doceo, lego, audio: nõ formant̃ aliũde quin potius alia tẽpora formantur ab eis.

Amabam, docebam formantur a secunda persona singulari pręsentis indicatiui modi ablata.s. & addita.bam.

Legebã, audiebã formant̃ a prima ꝑsona singulari p̃ntis indicatiui mõi.o.mutata in.e. & addita.bã. p̃ter.eo is. quod mittit.ibã. & queo.quis.quibam

Amaui, docui legi audiui. non formantur aliunde: quin potius reliqua tempora, quæ circunloquimur in voce passiua, formantur ab eis.

¶Amo.doceo.lego, audio. Cũ verborũ cõiugationes quatuor sint, quarũ diuersitas colligit̃ præcipue ex scd'a persona p̃ntis indicatiui modi & p̃ntis infinitiui, proponit quatuor verba, q̃ explicita per õnes voces, modos, nũeros & personas exhibẽt nobis imaginẽ totius cõiugationis, et quibus in locis illius partes ĩter se cõueniãt. Dicit igitur ĩ primis Q. d' pr̃ia v̾bi positio, hoc est, ꝙ prima ꝑsona p̃ntis indicatiui nõ format̃ aliunde: quin potius ipsa ginit ex se reliqua alia tẽpora. Est.n. hæc in verbo, quod in nomine rectus. Et quẽadmodũ gignẽdi casus ĩnĩe oñdit nobis quotæ declinationis est nomẽ, eodẽ modo secunda persona p̃ntis indicatiui, q̃ primũ dicessit a verbi positione, oñdit quotæ cõiugatiõis est verbum. nã q̃ mittũt in.as. sũt primę, quæ in.es sunt secundę, q̃ in.is. breuẽ sũt tertiæ, q̃ in.is. productã quartæ: quã quidã nõ quartam, sed tertiã ꝓductã dixerũt. Sed quẽadmodũ prima verbi positio semper terminat̃ in.o. vel in.or. prætercꝙ in verbis defectiuis & irregularibus, ita secũda cõiugatio habet ꝓpriã terminationẽ in.eo. & quarta sẽper in.io. præter eo & queo cũ cõpositis: q̃ cũ sint quartę. tñ terminãt̃ in eo. Sũt pręterea pauca verba primę cõiugatiõis q̃ terminãt̃ in.eo. vt meo.as. nauseo.as. & aliqñ plura tertiæ q̃ terminant̃ in. io. vt facio facis. fodio fodis, fugio.is. Primæ itacꝙ cõiugationis positio mittit secũdã personã.o mutata in.as vt amo amas, porto.as. Secũdæ vero.o. mutata in.s. vt doceo doces. studeo.es. estcꝙ minor vna syllaba. Tertiæ vero cũ in.io. desinit.o. mutata in.s. estcꝙ minor æcꝙ vna syllaba, vt facio facis. fugio.is. Alia tñ eiusdẽ cõiugationis quacũcꝙ litera ꝑcedẽte. o mutata in . is. vt scribo.is. dico.is. scãdo.is. lego.is. Quartæ cõiugationis. io. vl'. eo. mutatis in.is. vt audio.is. polio.is. eo.is. queo.q̃s. Tertia persona fit.s. finali secũdę personæ mutata in.t. vt amas amat. doces docet. legis legit. audis. dit. Prima persona p'ralis fit.mu. interposita inter.s. finalẽ scđæ personæ & pręcedẽtẽ vocalẽ. vt amas amamus. secunda persona pluralis fit.ti. interposita, vt amas. atis. Tertia persona pluralis in prima q̃dẽ & secũda cõiugatione fit a tertia persona singularis.n. interposita inter.t. finalẽ & vocalę percedẽtẽ. vt amat. amãt, docet docẽt. In tertia vero & quarta fit primæ positionis.o. finali mutata in.vnt. vt lego, legũt. facio, vnt. audio. vnt. eo, eunt.

¶Amabã, docebã. Præteritũ imperf. primę cõiugationis, atcꝙ secũdæ fit a secũda ꝑsona singularis p̃ntis ĩdicatiui ablata.s. & addita.bã. vt amas amabã. doces. docebã. Legebã & audiebã. hoc est verba. tertię & quartæ cõiugationis fiũt primę verborũ positionis.o. finali. mutata. in.e. & addita bã. vt lego. gebã. facio faciebã. audio. diebã. Eo tñ & queo sequũtur rõnẽ verborũ primæ, & secundę cõiugationis, q̃ formãt præteritũ imperf. vt dixim9, a secũda persona p̃ntis indicatiui ablata.s. & addita bã, vt queo, q̃s quibã. eo.is. ibã. Ad quorũ sĩĩtudinẽ antiquiores poetæ præsertim hoc tẽpus formabãt in oĩbus verbis quartæ coniugationis. vt Ver. viij. æñ. Tũc mihi prima genas vestibat flore iuuẽta. Idẽ in eodẽ. Certatis squãmis serpẽtũ aurocꝙ polibãt: ꝓ vestiebãt: & poliebãt. Scd'a ꝑsona singularis fit.m. mutata in.s. vt amabã amabas. Tertia ꝑsona singularis fit.m. mutata in.tis. vt amabã amabat. Prima ꝑsona p'ralis fit addita.vs. amabã amabam9. Scd'a persona p'ralis. fit.m. mutata. in.tis. vt amabã. amabatis. Tertia ꝑsona eiusdẽ nũeri fit.m. mutata in.nt. vt amabã amabãt.

¶Amaui. docui. legi. audiui. Oĩs p̃teriti ꝑfecti indicatiui mõi prima persona singularis desinit in.i. quę tñ nullã certã ꝓportionẽ verborũ sequit̃ a quib9 descẽdit: nisi ꝙ verba primæ & quartæ cõiugationis plerũcꝙ formãt a secũda persona p̃ntis indicatiui.s. ablata & addita.vi. vt amas. amaui. porto.as. aui. audio.is. iui. Sed de vltimis & penl'timis syllabis p̃teritorũ in tertio cap. li. secundi explicabimus. Scd'a ꝑsona singularis fit supra primã. sti. assũpta, vt amaui amauisti. Tertia ꝑsona eiusdẽ nũeri fit.t. assumpta, vt amaui amauit. Prima persona p'ralis fit assumta.mus. vt amaui amauimus, Secũda eiusdẽ nũeri fit. stis. assũpta, vt amaui amauistis. Tertia eiusdẽ nũeri fit.i. finali mutata in.e. & assũpta. rũt. vl'. re. vt amaui amauerũt vl' amauere. Hoc tẽpus crebras recipit abscissiões. necꝙ id tãtũ in carmine. verũ etiã in ꝓsa oratione: maxime in verbis primę cõiugationis, q̃ mittũt pręteritũ i aui. præter quã laui, q̃d ip̃m videt̃ abscissum ab eo q̃d est lauaui. necꝙ.n. possem9 dicere lasti ꝓ lauasti. Et ĩ verbis tertiæ & quartæ, q̃ mittũt p̃teritũ in.iui. sed in verbis primæ recipit tãtũ abscissionẽ in secũda persona singularis nũeri: & in secũda et tertia p'ralis, vt amasti ꝓ amauisti. amastis ꝓ amauistis, amarũt ꝓ amauerũt. In verbis tertiæ & quartæ oẽs personę possũt recipere abscisionẽ. vt sapij sapijsti sapijt. ꝓ sapiui sapiuisti sapiuit. & in p'rali sapijmus. sapijstis. sapierũt vel sapire, ꝓ sapiuimus sapiuistis sapiuerũt vl' sapiuere. audij audijsti. audijt. ꝓ audiui audiuisti. audiuit, audijmus audijstis audierũt vl' audiere, ꝓ audiuim9 audiuistis. audiuerũt. vl' audiuere. Et in oĩbus cõpositis ab eo.is. iui. semꝑ fit abscisio. vt pręterij potius quã pręteriui. redij. adij. inij, ꝓdij, potius quã rediui. adiui iniui ꝓdiui. & eodẽ modo de reliquis. Illud etiã est aduertẽdũ in scd' is personis vtriuscꝙ numeri duplex. i. abscissorum posse ꝑ syneræsin coire in vnũ. i. lõgũ. vt sapisti ꝓ sapijsti. Martia. nubere vis prisco, nõ miror. Paula sapisti. eodẽ mõ dicim9 polisti polistis. ꝓ polijsti, polijstis. audisti audistis, ꝓ audijsti, audijstis: facim9 etiã syncope in hoc v̾bo noui. vt nosti ꝓ nouisti nostis ꝓ nouistis. Ab eo q̃cꝙ quod est admoueo Verg. dixit in. iiij Hyrcanæcꝙ admorũt vbera tigres. & primo añ. ab eo ꝙ est accedo accessi. Idẽ quocꝙ dixit. Accestis scopulos vos & cyclopeia saxa: & ab eo q̃d est dirigo direxi. dixit in. vj. dardana q paridis direxi tela manuscꝙ. Hor, quocꝙ ab eo q̃d' ẽ euado euasi dixit i. ij. sermonũ. Euasti credo metuẽs doct9 cꝙ cauebis.

Amaueram docuerā,legerā.audiuerā formātur a prima persona singulari præteriti perfecti indicatiui modi.i,mutata in .e.& addita,ram

Amabo.docebo formantur a secunda psona singulari p̄sentis indicatiui mōi ablata s.& addita.bo.

Legam,audiā formantur a prima persona singulari pręsentis indicatiui modi o mutata in am, præterquam Eo.is.ibo.Queo.quis.quibo.

Amauero, docuero, legero. audiuero formantur a prima persona præteriti perfecti indicatiui modi.i,mutata in e,& addita,ro.

¶ De formatione imperatiui.

AMa, doce. audi formantur a secunda persona singulari pręsentis indicatiui.ablata.s.

Lege formatur a secunda persona pręsentis indicatiui modi.is,mutata in.e. Dicimus tñ dic duc. fac, p dice,duce.face,& eodē mō.de cōpositis abillis.

Amet,doceat,legat. audiat similia sunt tertiæ personæ singulari futuri optatiui modi.

Amemus. doceamus. legamus. audiamus similia sunt primæ personę plurali futuri optatiui modi.

Amate.docete legite audite.formātur a tertia persona singulari pręsentis indicatiui modi addita.e.

Ametis,doceatis. legatis.audiatis.similia. sunt secūdæ personæ plurali futuri optatiui modi.

Ament, doceant,legant.audiant.similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui.modi.

Amato . doceto . legito . audito formantur a tertia persona præsentis indicatiui modi.addita.o.

Amemus. doceamus. legamus. audiamus similia sunt primæ personę plurali futuri optatiui mōi.

Amatote. docetote. legitote. auditote formantur a secūda persona singulari eiusdē futuri addita te.

Amāto.docēto.legūto.audiunto formātur a tertia psona,plī pręsentis indicatiui modi addita o,

Cętera huius temporis similia sūt futuro subiūctiui

Et Catullus ad Ortallum: Et tu nō orbum luxti deserta cubile.pro luxisti.Oui.xi.& quæ pars admonet abstit,pro abstitit dixit.& Propertius: Quoties raro duxti suspiria motu.pro duxisti.¶ Amauerā docuerā.legerā.audiuerā hoc est primū ex circunloquijs vocis passiuę q̄ formāt a p̄terito perf.indicatiui .i finali mutata in.e.& addita rā.vt amaui.amauerā.docui.docuerā.legi.legerā.audiui.audiuerā.Secunda persona fit.m.finali mutata in s.vt amauerā.ras.docuerā.ras.legerā.ras.audiuerā.ras. Tertia eiusdē nūeri fit.m.mutata in.t. vt amauerat,docuerat. legerat, audiuerat. Prima p̄lalis fit addita.vs.vt amauerā.amaueram9.Secunda eiusdē nūeri fit.m.mutata in.tis. vt amauerā amaueratis. Tertia eiusdē nūeri fit.m. mutata ī.nt.vt amauerā amauerāt.Recipit tñ hoc tp̄s abscisionē ī verbis fere ijsdē,qb9 p̄teritū pf. recipiebat: & hoc in oīb9 personis.vt amarā.ras rat.ramus ratis.rāt.norā.ras.rat.noramus.ratis.rāt cupierā.ras rat.ramus.ratis rāt.audierā.ras.rat. ramus.ratis.rāt. Ab eo quoq; quod est remoueo dixit Hora. in.ij. ser. Verū vbi se a vulgo & scœna in secreta remorāt,sed hoc fortasse tātum in carimine. q̄ ipsa oratio nō admitteret.& ab eo quod est surripio dixit idē Hora.iiij.car.q̄ me surpuerat mihi.pro surripuerat.Idē.ij.ser.vnū me surpite morti pro surripite. ¶ Amabo. docebo. hoc ē quod futurū indicatiui mōi primæ & secundæ cōiugationis formāt a secūda persona p̄ntis indicatiui mōi ablata.s. & addita bo.vt amas amabo doces docebo. Secūda psona eiusdē nūeri.fit.o finali mutata in.is.vt amabo.amabis Tertia quoq; fit. o.mutata ī.it. vt amabo.amabit.Prima psona p̄lalis fit.o.mutata ī im9.vt ambo.bim9. Secunda persona eiusdem numeri fit.o.mutata in.tis.vt amabo.bitis. Tertia persona eiusdē numeri fit.o. mutata in.vnt. Vt amabo.amabunt. ¶ Legā.audiam.hoc est q fu turum indicatiui tertiæ & quartæ cōiugationis fit a prima verbi positione.o.mutata ī.am.vt lego.legā.antiquiores in.em.terminabāt.Quin.li.i. Quid nō Cato Cēsorius dicā & faciā,dicē & faciē scripsit?eundēq; in cæteris, q̄ silr cadunt,modum tenuit: quod ex veteribus ei9 libris manifestū est, & a Messala in li.de.s litera positum.Secunda persona eiusdē numeri fit.am.mutata in.es.vt legā,leges.Tertia eiusdē nūeri fit.am. mutata in.et.vt lagā leget Prima psona p̄lalis fit.am.mutata in.em9.vt legam legem9. Secunda eiusdē numeri fit.am.mutata inetis.vt legam legetis. Tertia eiusdē numeri fit.am. mutata in.nt.vt legam legēt Duo tñ verba eo.is.queo.quis miserunt hoc tēpus in ibo.qbo.retinentq; alterum.i.per vtrūq;. numerum & oēs personas,vt ibo.ibis.ibit ibim9.itis.ibūt.qbo.qbis qbit.bim9.bitis. qbūt.Antiqores quoq; ad horū silitudinē declinabāt ī futuro verba quartę coniugationis . vt audibo. ibis.audibit.audibim9.bitis.audibūt. Cęcili9: Audibis male.si male dicis mihi.Eni9 ī Telamone: Vbi molarum strepitū audibis. Properti9: Lenibūt tacito vulnera nostra sono. Plaut9 in Aulularia Testudineum istum gradibo gradum. ¶ Amauero docuero.legero.audiuero.hoc est futurum perfectum indicatiui modi,quod est vnum ex circunloquijs vocis passiuę,formāt a p̄terito perf.eiusdē indicatiui.in prima persona i.finali mutata in.e.& addita.ro.vt amaui.vero.docui,cuero.legi.gero.audiui.vero Secunda persona eiusdē numeri fit a prima persona.ro mutata in.ris. Tertia eiusdē numeri.ro mutata in.rit.Prima p̄lalis fit.ro.mutata in.rimus.Secunda eiusdē numeri.ro.mutata in.ritis. Tertia eiusdē numeri ro.mutata in.rint.Recipitq; hoc tēp9 abscisionē in verbis fere ijsdē,quib9 p̄teritum recipiebat.Qua tñ ratione & autoritate hoc futurū cum alijs quibusdā tēporibus adiecerim9, superim9 disputauim9.

DE formatione imperatiui. ¶ Ama doce lege audi Quia imperatiuus aliquantulum diuersitatis hēt in declinatione,decet formare oēs personas numeri atq; tpis vtriusq;. Tñ aduertēdū est tria illa dic.duc,fac,recessisse a formatione aliorum,ne cōcurrant,vt aiunt,cum obliquis horum noīm dica.dice . dux.duce.fax.face.Et ab eis cōposita.vt maledic.p̄dic.deduc. benefac.malefac,q̄ apud ātiquiores fuerun dice.duce.face Vñ & ver.antiquitatis amator edice p edic dixit. Tu Volusi amari volscorū edice maniplis.a facio vero cōposita,si p̄positionē acceperint,ad regulam veniunt vt inficio,īfice.Ouid. ij.metamor.Infice tabe tua natarū Cecropis vnā.deficio.defice. Virg.ij.æn. Dubijs nec defice reb9.Illud quoq; aīaduertēdū est:q oēs fere grāmatici posuerunt in futuri tertia persona p̄lali duplicē terminationē,vt amāto vł amantote,docento vł docētote,sed terminationes illæ secundæ discesserunt ab vsu,atq; ideo a nobis quoq; sublatæ sunt.

De formatione. Optatiui.

VTinam amarē, docerē, legerē, audirē formāt a scd'a psona singlari pñtis ipatiui mōi addita rē
Pręteritum imper. eodem modo formať, quo pñs.
Amauerim. docuerim. legerim audiuerim. formantur a prima persona præteriti perfecti indicatiui modi. i. mutata in. e. & addita. rim.
Amauissem. docuissem, legissem, audiuissē. formantur a prima persona singulari præteriti perfecti indicatiui modi addita. s & sem.
Amem formatur a prima persona præsentis indicatiui modi. o. mutata in. em.
Doceam. legam. audiam formantur a prima persona presentis indicatiui modi. o mutata in. am.

¶ De formatione subiunctiui.

AMem. doceam. legam. audiam. eodem modo formantur, quo futurum optatiui modi.
Amarem. docerem. legerem. audirem. eodem modo formantur, quo præsens optatiui modi.
Amauerim. docuerim. legerim. audiuerim formantur a prima persona singulari p̄teriti perfecti indicatiui modi. i. finali mutata. in. e. & addita rim.
Amauissem, docuissē. legissē. audiuissē eodem mō formanť, quo p̄teritum plus. perfe. optatiui modi.
Amauero. docuero. legero. audiuero formantur a præterito perfecto indicatiui modi. i. finali mutata in e. & addita ro.

DE formatione optatiui. ¶ Amarē. docerē. legerē. audirē. Hoc est, q̄ pñs optatiui modi formať a secūda persona pñtis imperatiui addita rē, vt ama, vtinā amarē, doce, docerē. lege, legerē. audi audirē. Secūda persona fit. m. mutata in. s. Tertia. m. mutata in. t. Prima pluralis addita. us. Secunda eiusdē nūeri. m. mutata in. tis. Tertia adhuc eiusdē. m. mutata in. nt. vt vtinā amarē amares amaret, amaremus. retis. rent. Sed illa, dicerē, ducerē, facerē, sequuntur regulā antiquā a dice duce face. ¶ Amarē, docerem, legerē, audirē. Hoc ē, præteritū imper. optatiui modi eodē mō formať quo pñs eiusdē optatiui modi. ¶ Amauerim. docuerim. legerim audiuerim. Hoc est, præteritū perfe. optatiui modi qd' est vnum ex circunloquijs vocis passiuæ, formať a præterito perfecto indicatiui modi in pria persona. i. finali mutata in. e. addita. rim. vt amauerim, docuerim, legerim, audiuerim. Scđa persona eiusdē nūeri fit a prima psona. m. finali mutata in. s. Tertia eiusdē nūeri fit ab eadē pria. m. finali mutata in. t. vt amaueris amauerit. Prima psona pluralis fit a prima singularis addita. vs. Secunda eiusdē nūeri. m. mutata in. tis. Tertia eiusdē quoq; nūeri. m. mutata i. nt. amaueritis. amauerint. Recipitt̄ hoc tēp9 easdē abscissiones, quas reliqua circūloquia q̄ a præterito indicatiui modi formātur. ¶ Amauissem, docuissē, legissem, audiuissē. Hoc ē, præteritū plusq̄ perfectū optatiui modi, qd' est vnū ex circūloqijs vocis passiuæ, formať a pręterito pfecto indicatiui modi addita. s. & sem. vt amaui, vtinā amauissem, docui docuissem: legi legissem, audiui audiuissem. Secunda persona eiusdē numeri fit. m. mutata in. s. & rursus. Tertia. m. mutata in. t. & prima pluralis addita. vs. & secunda eiusdē. m mutata ī. tis. & tercia adhuc eiusdē. m. mutata in. nt. vt vtinā amauissem. visses. visset. amauissem9. vissetis. vissent. Hoc tēp9 atq; etiā præteritū plus. perfectū subiūctiui, quod est in terminatione illi sile, atq; et pręteritū infinitiui, qd vtriq;. m. finali subtracta similať, recipiunt abscisionē in oib9 psonis vtrusq; nūeri, in verbis priæ cōiugationis mittētib9 p̄teritū in. aui. a. & . v. cōsonāte extritis. In verbis tertiæ & quartæ q̄ mittūt præteritū in. iui. v. tātū cōsonāte displosa, aut facta synæresi. i. & . u. reiectis, vt vtinā amassem: cū amassem, amasse p vtinā amauissem, cū amauissē, amauisse. vtinā cupijssē, vel cupissem: cū cupijssem, vel cupissem: cupijsse, vel cupisse: p vtinā cupiuissem, cū cupiuissem, cupiuisse, vtinā audijssem vł audissem, cū audijssē vel audissem: audijsse vel audisse, p vtinā audiuissē, cū audiuissem, audiuisse. Sed hæ abscisiones carmini atq; oratiōi solutæ cōes sunt: illæ tātū poeticę. a viuo vixi, vixet, p vixisset. Verg. xi. æñ. Vixet cui vitā deus aut fortuna dedisset. Et ab extingo. is. extinxi. extinxē. Idē quarto æneidos: cū gñe extinxem: memet super ipsa dedissem. Repo repis repsi, repsem, Hora. primo sermonū: nūquā repsemus, p repsissemus. Idē in eodem. natis diuisse duobus, pro diuisisse: sicut & in alio loco dixit: seruis dum munia didit pro diuidit. Abscessem, pro abscessissem. Silius. lib. viij. punicorum. Neq; abscessem thalamo in magna minat9. Ab eo quoq; qd' est noui, licet in prosa oratione dicere vtinā nossem, cū nossem, nosse. Illud vero quod Hora. dixit secūdo sermonū. Dispereāt ni summosses oēs: licet in carmine tantū dicere. Quintilianus libro primo, vbi de analogia disputat etiā in prosa oratiōe nō putat esse vtendū verbo integro ex rōne proportionis in hoc tēpore & similibus, Permittamus (inqt) ijs scilicet: qui cōtra vsum analogiā defendūt dicere audiuisse & sciuisse. Et paulopost dicere, cōseruauisse potius q̄ quod dicimus, hoc est conseruasse. ¶ Amem. Hoc est, q̄ verba primæ cōiugationis formāt futurū optatiui modi. o. finali præsentis indicatiui mutata in. em. vt amo, vtinā amem. ¶ Doceā. legā, audiā. Hoc est, q̄ in secūda tertia & quarta cōiugatione futurū eiusdē nūeri fit ab eadē prima verbi positione. o. mutata in. am. vt doceo doceā, lego legā, audio audiā. Secūda psona eiusdē nūeri fit a prima psona eiusdē futuri. m. mutata in. s. & tertia persona eiusdē. m. mutata in. t. vt amem, ames, amet. Prima psona pluralis fit a prima persona singulari addita. vs. Secūda eiusdē nūeri ab eadē prima persona singulari. m. mutata in. tis. Tertia eiusdem numeri ab eadem prima persona singulari. m. mutata in. nt. vt amemus: ametis, ament.

DE formatione subiunctiui. ¶ Amē, doceā, legā, audiā. qa futurum optatiui simile est pręsentis subiūctiui modi, nō opus est hoc loco abintegro formari. ¶ Amarē docerē; legerē audirem. idem dicit de præterito imperfecto subiunctiui quod est simile præterito imperfecto optatiui modi atq; hic nō ē necesse iterū formari. ¶ Amauerim docuerim, legerim, audiuerim. nō est op9 formari. qa sile est pręterito pfecto optatiui, easdēq; patiť abscisiōes, vt amarim. ris. rit. amarimus. ritis. rint. Audierim. ris. rit, audierimus. ritis, rit. Hora. ij. ser. ac ille qui me commorit. Silius quoq;. qui memet finibus vnquam amorim Ausonijs ¶ Amauissem docuissem. præteritum plusq̄ perfectum subiunctiui easdē abscisiones, formationēq; habet, quas præteritum optatiui. ¶ Amauero, docuero, idest, futurum subiūctiui eodē modo formať, easdemq; abscisiones habet, quas futurū perfe. indicatiui modi

DE formatione infinitiui. ¶Pręsens eo modo formatur quo præsens optatiui:& præteritum eo modo, quo præteritum eiusdem optatiui, vt amare amauisse.&c.

DE formatione gerundiorũ. ¶Amãdi, amãdo, amãdum. Hoc est ꝙ gerũdia substãtiua formant a genitiuo singulari participij pñtis tẽporis.tis.finali mutata in.di. pro primo gerũdio:& in do pro medio:& in.dum. ꝓ vltimo. Quẽadmodũ vero Participiũ ipm formet statim dicetur9 est.

DE formatione supinorũ. ¶Amatũ amatu. Quod supina nõ hñt aliqd prius vñ formentur, & ꝙ de p̃terito perf.idicatiui mõi diximus ꝙ nullã sequit̃ proportionẽ verborũ a qbus deriuat̃. Et ita videt̃ in verbo tres esse positiões: a quibus tota coniugatio deducit̃: pñs indicatiui: p̃teritũ pf.eiusdẽ.& supinũ. Et quẽadmodum a pręterito formantur reliqua sex tpa que circunloquimur in voce passiua: ita a supino format̃ pticipiũ futuri tpis actiuæ vocis, & participiũ p̃teriti passiuæ.

DE formatione participiorum. ¶Amãs, docẽs legẽs audiẽs. Hoc ẽ participium pñtis tpis cuiuscumq̃ cõiugatiõis format̃ a prima persona p̃teriti imperf.indicatiui mõi.bã.syllaba finali mutata in.ns. vt amabã amãs. Meminerit tñ participia duorum verborum. Eo.is. cum suis cõpositis recepisse.e.mediã scd'm rõẽ hu9 formatiõis. Itaq̃ ab.eo.is.dicim9 iẽs euntis.& a queo.qs qens q̃untis, qđ magis in eorum cõpositis itelligit̃, vt p̃teriẽs. rediẽs. ꝓdiens, nequiẽs ¶Amatur9 ꝙ participium futuri tẽporis actiuæ vocis format̃ ab vltimo supino addita.rus. vt ab amatu. amaturus amatura amaturum. ¶Amatus, ꝙ participium p̃teriti tẽporis vocis passiuę format̃ ab eodẽ vltimo supino addita s. vt ab amatu. amatus. amata. amatum. ¶Amãdus amãda amãdum. ꝙ participium futuri tẽporis passiuæ vocis, cui gerundia adiectiua per oĩa similãt̃ p̃terq̃ in significatiõe, format̃ a gtõ singulari participij pñtis actiuæ vocis.tis finali mutata ĩ.d9.da.dũ. vt amãs amãtis. amãd9.da.dũ. Antiqores tñ participia & gerundia tã adiectiua q̃ substantiuã tertię & quartæ cõiugatiõis.i.vnd9.vnda. vndum. mittebãt. Vñ ad huc sunt apđ iureconsultos tituli de cõi diuidundo, & finium regundorum & familiæ herciscũdæ & apđ Plautum in nostris mercimonijs. emũdis vẽdũdisq̃, et Ius dicũdũ. sed hæc exoleuerũt, p̃terq̃ ĩ hoc verbo eo is. & suis cõpositis. vt adeundi, adeũdo adeundũ. adeũd9.a.um.

¶De formatione Infinitiui.

AMare, docere, legere, audire formãt̃ a secũda ꝑsona singl'ari p̃sẽtis impatiui modi addita re.

Amauisse, docuisse, legisse, audiuisse formãt̃ a p̃teriti perfecti prima persona singulari addita.s.&.se

¶De formatione gerundiorum/supinorum/& participiorum.

AMãdi. amãdo, amandũ. Docẽdi, docẽdo, docendum. Legẽdi, legendo, legendum. Audiẽdi, audiendo, audiendũ formant a genitiuo singulari participij p̃sentis.tis, mutata in.di.do.dũ.

Aamatum amatu. doctum doctu, lectum lectu. auditum, auditu nõ habent vnde formari possint.

Amans, docens, legens audiens. formãtur a prima persona p̃teriti imperfecti indicatiui modi, bam, finali mutata in.ns.

Amatur9, docturus, lecturus, auditurus, formantur ab vltimo supino addita.rus.

Amatus, doctus, lectus, auditus formantur ab vltimo supino addita.s.litera.

Amandus, docendus, legendus, audiendus formãtur a genitiuo singulari participij pręsentis.tis, finali mutata in.dus, da, dum,

¶De formatione indicatiui modi vocis passiuæ.

AMor. doceor, legor, audior, formãtur ab eadem prima persona singulari pręsentis indicatiui modi actiuæ vocis addita.r.

Amabar, docebar, legebar, audiebar formãtur ab eadẽ prima persona singulari pręteriti imperfecti indicatiui modi vocis actiuæ.m mutata in.r.

Amabor. docebor: formãt̃ a prima ꝑsona singulari eiusdẽ futuri indicatiui mõi actiuę vocis addita, r.

DE formatiõe Indicatiui. ¶Amor. doceor. legor. audior. Hoc est ꝙ pria persona pñtis ĩdicatiui mõi passiuæ vocis formatur ab eadẽ prima ꝑsona vocis actiuæ addita.r. vt amo amor. doceo doceor. lego legor, audio audior. Secunda ꝑsona eiusdẽ numeri format̃ ab eadẽ scd'a persona actiuæ vocis.s. mutata in.ris. vel. re. In verbis tñ tertiæ cõiugatiõis eiusdẽ ꝑsonæ.is. mutata in.e. & addita.ris. vel. re vt amor amaris vel amare. doceor. doceris vel docere, legor legeris vel legere. audior. iris. vel. ire. Tertia eiusdẽ numeri fit a tertia sil'i actiuæ vocis additta. vr. vt amat amat̃. docet docet̃. legit legitur, audit auditur. Prima pluralis fit a prima sil'i actiuæ vocis.s. mutata in.r. Secunda eiusdem numeri.tis. mutata in.mine. fit a sil'e secunda persona actiuæ vocis. Tertia vero fit a sil'i tertia persona actiuæ vocis. addita. vr. vt. amamur. ini ãtur. docemur. ini. ẽtur. legimur. ini. vntur. audimur. ini. vntur. ¶Amabar, docebar. Hoc ẽ ꝙ p̃teritum imperf. indicatiui passiuę vocis format primã personã singularẽ a simili persona uocis actiuæ.m. mutata in.r. vt amabar docebar, legebar, audiebar. Scd'a fit ab hac addita.is. vel.e. vt amabaris. vel. bare. docebaris vl'. bare. legebaris. vl'. bare. audiebaris vel. bare. Tertia fit a sil'i tertia persona vocis actiuæ addita. vr. vt amabat̃, docebat̃, legebat̃, audiebat̃. Prima persona pluralis fit a sil'i persona vocis actiuæ.s. mutata in.r. Secunda a sil'i persona vocis actiuæ.tis. mutata in.mini. Tertia a sil'i persona vocis actiuæ addita. vr. vt amabamur amabamini amabãt̃. docebamur docebamini docebãt̃, legebamur legebamini legebãt̃, audiebamur, audiebamini. audiebãtur. ¶Amabor, docebor. ꝙ prima persona futuri indicatiui modi vocis passiuæ in verbis primæ & secundæ cõiugationis formatur ab eadem prima persona vocis actiuæ addita.r. vt amabo amabor. a docebo docebor. Secunda persona eiusdẽ numeri fit ab his.o. mutata in e.& addita.is. vel.e. Tertia vero eiusdem numeri a simili persona vocis actiuæ addita vr. vt amabor amaberis vel amabere amabitur. docebor doceberis vel docebere docebitur. Prima pluralis fit a prima simili actiuæ vocis.s. mutata in r. Secunda eiusdẽ numeri a simili persona actiuæ vocis.s. mutata in.mini. Tertia eiusdem numeri fit a simili persona actiuę vocis addita. vr. vt amabimur, amabimini, amabuntur, docebimur, bimini, buntur.

Legar.audiar.formantur a prima persona singulari eiudem futuri.m.mutata in re.

¶De formatione Imperatiui modi.

AMare.docere.legere.audire formant̄ a secunda persona singulari p̄sentis imperatiui modi actiuæ vocis.addita.re.

Ametur.doceat̄.legat̄.audiatur similia sunt tertię personę singulari futuri optatiui.

Amemur.doceamur.legamur.audiamur similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amamini.docemini.legimini.audimini formant̄ a secunda persona plurali præsentis imperatiui modi actiuę vocis.te.mutata in.mini.

Ame mini.doceamini legamini.audiamini similia sunt secundę personę plurali futuri optatiui.

Amentur.doceantur.legantur.audiant̄ similia sunt tertiæ personæ plurali futuri optatiui.

Amator.docetor.legitor.auditor formāt̄ a tertia p̄sona singl'ari futuri eiusdē impatiui mōi addita.r.

Amemur.doceamur.legamur.audiamur.similia sunt primæ personæ plurali futuri optatiui.

Amaminor.doceminor.legiminor.audiminor formant̄ a sc'da persona plurali futuri eiusdem imperatiui modi actiuę vocis.tote.mutata in minor.

Amantor.docentor.leguntor.audiuntor formant̄ a tertia persona futuri eiusdē imperatiui modi actiuę vocis addita.r.

¶De formatione.Optatiui modi.

AMarer.docerer.legerer.audirer formant̄ a prima persona singulari præsentis eiusdem optatiui modi actiuę vocis.m.mutata in.r.

Præteritum imperfectū eodē modo format̄ q̄ p̄ns.

Amer.docear.legar.audiar formantur a prima persona singulari futuri eiusdem optatiui modi actiuæ vocis.m.mutata in.r.

¶De formatione Subiunctiui modi.

AMer.docear.legar.audiar eodem mō formātur.quo futurum optatiui modi passiuę vocis.

Amarer.docerer.legerer.audirer.eodem modo formant̄.quo præsens optatiui modi passiuæ vocis.

¶De formatione infinitiui modi.

AMari.doceri.audiri formantur a p̄senti infinitiui modi actiuę vocis.re.mutata in.ri.

Legi formatur ab eodē infinitiuo actiuę vocis.ere mutata in.i.

Futurū infinitiui modi circunloquimur per primū supinū.& hoc verbum ire in voce actiua.& iri.in passiua:aut per participium futuri in.rus.& hoc verbum esse in voce actiua:& per participium futuri in.dus.& idem verbum esse in passiua.

¶Legar.audiar.q̄ prima persona futuri indicatiui modi vocis passiuæ in verbis tertiæ & quartæ cōiugationis format̄ ab eadē prima persona vocis actiuæ.m.mutata in.r.vt a legā legar.ab audiā.audiar. Secūda eiusdē numeri fit ab eadē prima.a.mutata in.e.& addita.is.vel.e.v.legar.legeris vel legere.audiar.audieris vel audiere. Tertia a simili tertia persona actiuę vocis addita.vr.vt legetur.audiet.Prima pluralis a simili p̄sona vicis actiuæ.s.mutata in.r.Sc'da a sīl'i p̄sona vocis actiuę.tis.mutata imini.Tertia eiusdē nūeri a sīl'i p̄sona vocis actiuę addita.vr.vt legemur.emini.leget̄.audiemur.emini.ent̄.

DE formatione Impatiui. Quia per p̄sonas omnes vtriusq̄ tp̄is atq̄ numeri hmōi satis explicite formauimꝰ i ipa op̄is lectione:ad sequentia properemus.

DE formatione Optatiui.Amarer.docerer.legerer.audirer.Hoc est p̄sens optatiui modi format̄ a prima persona eiusdē p̄sentis optatiui actiuę vocis.m.mutata i.r.vt amarē.amarer.docerē.docerer.legerē.legerer.audirē.audirer.Secunda persona eiusdē nūeri format̄ a prima persona addita.is.vel.e.vt amarer.eris.vel.ere.docerer eris.vel.ere legerer eris.vel.ere.audirer.eris.vel.ere. Tertia persona eiusdē fit a prima simili persona actiuę vocis addita.vr.vt amaret̄ doceretur.legeret̄.audiret̄ Prima persona pl'is numeri fit a prima simili persona vocis actiuæ.s.finali mutata i.r.Sc'da eiusdē numeri fit ab eadem secunda p̄sona vocis actiuæ.tis.mutata in mini.Tertia eiusdē nūeri fit a simili tertia persona vocis actiuæ addita.vr.vt amaremur.mini.rētur.doceremur.mini.rent̄.audiremur.mini.rēt̄. ¶Amarer.docerer.legerer.audirer. Hoc est p̄teritū imperf. optatiui mōi eodē mō format̄ quo p̄ns eiusdē modi.Amer.docear.legar.audiar.Hoc est futurum optatiui modi formatur a prima persona eiusdem futuri actiuæ vocis m.finali mutata in.r.vt amē.er.doceā.ar.legā.ar.audiā.ar.Sc'da p̄sona eiusdē numeri fit a prima addita.is.vl'.e.vt amer.eris.vl'ere.docear.aris.vl'.are.legar.aris.vl'are.audiar.aris.vl' are.Tertia eiusdē nūeri fit a sīl'i tertia vocis actiuę additra.vr.vt.amet̄.doceat̄.legat̄.audiat̄.Prima persona pl'is fit a sīl'i p̄sona vocis actiuæ.s.mutata i.r.Sc'da eiusdē nūeri a sīl'i p̄sona vocis actiuæ.tis.mutata i.mini.Tertia eiusdē numeri a sīl'i persona vocis actiuę addicta.vr.vt amemur.amini.ent̄.doceamur.amini.ant̄.legamur.amini.ant̄.audiamur.amini.antur.

DE formatione subiūctiui. Amer.docear.Hoc est præsens subiunctiui eodē mō formatur.quo futurū optatiui:& p̄teritū imperf.eiusdē subiunctiui sīl'e est p̄terito imperfecto optatiui.

DE formatione infinitiui.Amari.doceri.audiri.Hoc est.qd' p̄ns ifinitiui mōi primę & secūdæ & quartæ cōiugationis format̄ ab eodē præsenti infinitiui modi actiuæ vocis.re.mutata in.ri.vt amare.amari.docere.doceri.audire.audiri. ¶Legi hoc est præsens eiusdē infinitiui vocis passiuæ fit ab eodem p̄senti infinitiui actiuę vocis.ere.mutata in.i.vt legere legi.vel breuius a secunda persona præsentis indicatiui vocis actiuæ ablata.s. ¶Futurum infinitiui.quę ratio sit circunloquendi futurum tam in voce actiua quam in voce passiua libro quarto.cum de infinitiuo disputabitur.copiosius dicemus.

Circunloquia vocis passiuę nō formātur: sed circūloquimur ea per participium prȩteriti temporis passiuę vocis: & hoc verbum sum, es, fui.
Verbū impersonale simile est tertijs personis singularis nūeri passiuę vocis: nisi q̄ in circunloquijs participium est quasi substantiuū in genre neutro.

¶ De verbis irregularib⁹ & defectiuis. Cap. vij.

FEro, fers, tuli, ferre, ferēdi, ferēdo, ferēdum, latū, latu, ferēs: laturus. Feror, ferris vel ferre, latus ferendus. ¶ Indicatiuo modo.
Tēmpore prȩsenti. Fero, fers, fert. Ferimus, fertis, ferūnt. ¶ Imperatiuo modo.
Tēpore pn̄ti. Fer. vl' ras. rat. Feram⁹, erte vl' atis, rāt.
Futuro, Ferto vel tuleris, ferto vel tulerit. Feramus vel tulerimus, fertote vel tuleritis, ferunto vel tulerint. ¶ Optatiuo modo.
Tēpore pn̄ti. vtinam Ferrē, ferres, ferret. Ferrem⁹, ferretis, ferrēt. ¶ Subiunctiuo modo.
Preterito imper. cum Ferrē, ferres, ferret. Ferrem⁹ ferretis, ferrent. ¶ Infinitiuo modo.
Tempore prȩsenti Ferre.
¶ Passiua voce. Indicatiuo modo.
Tēpore pn̄ti, Feror, ferris vel ferre, fertur. Ferimur ferimini, feruntur. ¶ Imperatiuo modo.
Tempore prӕsenti. Ferre, feratur. Feramur, feramini, ferant. Futuro Fertor vel latus sis, fertor vel latus sit, feramur vel lati simus, feriminor vel lati sitis feruntor vel lati sint. ¶ Optatiuo modo.
Tēpore p̄senti. Vtinā Ferrer, ferreris vl' ferrere, ferretur, Ferremur, ferremini, ferrentur.
¶ Subiunctiuo modo.
Prȩterito imperfecto. cum ferrer ferreris, vel ferrere, ferret, ferremur, ferremini, ferrentur
¶ Infinitiuo modo. Tēpore prӕsenti. Ferri.
¶ Alia tēpora declinantur per proportionem tertiӕ coniugationis.

VOlo, vis, volui, velle, volēdi, volēdo, volēdum; Volitum, volitu, volens, voliturus.
¶ Indicatiuo modo.
Tēpore pn̄ti. Volo vis, vult, Volum⁹, vultis, volūt.
Imperatiuo mō caret, sed ab eo compositum nolo, hēt in pn̄ti noli nolite. In futuro nolito nolitote
¶ Optatiuo modo.
Tēpore pn̄ti, vtinā Vellē, lles, llet, vellem⁹, etis, ent.
Futuro vtinam Velim, lis, lit. Velimus, velitis, lint.
¶ Subiunctiuo modo.
Tempore pn̄ti, cū velim, lis, lit. Velim⁹, itis, velint.
Prȩterito imperfecto cū vellē, les, let, lem⁹, letis, lēt.
¶ Infinitiuo modo. Tempore prȩsenti Velle.
Alia tempora formantur per proportionem tertię coniugationis.

¶ Circūloquia vocis passiuӕ. Hoc ē, illa tempora quibus sermo latin⁹ caret, circūloquimur p participiū prӕteriti tēporis, & hoc verbū sū, es, fui. Per pn̄s enī & prȩteritū perfectū indicatiui circūloquimur ipsū prӕteritū. vt amatus sum vl' fui. Per prȩteritū imperfectū & plus. perfectū eiusdē indicatiui circūloquimur ipsum prӕteritum plus. perfectum: vt amatus erā vel fuerā. Per futurū imperfectū eiusdē indicatiui circunloquimur ipsum futurū perfectū. vt amatus ero Per futurum & Prȩteritū perfectū optatiui circūloquimur ipsum prȩteritū perfectū optatiui: vt vtinā amat⁹ sim vl' fuerim Per pn̄s & p̄teritum plusq̄pfectū optatiui circunloquimur ipsum prӕteritum plus. perfectum optatiui: vt vtinā amatus essē vel fuissem. Per pn̄s & p̄teritū perfectū subiunctiui circūloquimur ipm̄ p̄teritū p. subiunctiui. vt cū doct⁹ sim vel fuerim. Per p̄teritum iperfectū & plus. perfectum eiusdē subiunctiui circumloquimur ipm̄ prӕteritū plus. perfectū subiunctiui. vt cum amatus essem vel fuissē. Per futurū indicatiui & futurum quoq; eiusdē subiunctiui circūloquimur ipm̄ futurū subiūctiui. vt cū amatus ero vl' fuero. Per pn̄s & p̄teritū ifinitiui circūloquimur p̄teritū ifinitiui. vt amatū esse vl' fuisse.

DE verbis irregularib⁹. ¶ Sunt q̄dā verba, q̄ nō sequūt̄ analogiā neq; formationē verborū regularium: q̄dā rursusq; deficiūt certis tēporibus nūeris & personis. quare visum est hoc loco illa cōmodissime debere poni ¶ Atq; in primis hoc verbū Fero fers, qđ cum ad tertiā cōiugationē sit reducēdū, p eo qđ esse debuit feris in scđa psona singulari pn̄tis idicatiui differētiӕ causa abscisionē fecim⁹. p eo qđ ferit in tertia persona fert. p eo qđ feritis in scđa persona pluralis fertis. ¶ In imperatiuo quoq; p eo qđ est fere in scđa pn̄tis psona singulari dicimus fer. & p eo qđ esse debuit ferite in scđa p̄l. dicimus ferte.
¶ In futuro quoq; eiusdē imperatiui pro eo qđ est ferito & feritote, diximus ferto & fertote. ¶ In pn̄ti optatiui & p̄terito imperfecto subiūctiui & pn̄ti infinitiui. p eo qđ esse debuit ferrerē, ferrere. dicimus ferrē. ferre. ¶ In pn̄ti indicatiui passiuӕ vocis. p eo qđ esse debuit ferreris. dicim⁹ ferris vel ferre. ¶ In scđa persona singulari pn̄tis imperatiui: p eo qđ esse debuit ferrere, dicim⁹ ferre: & i futuro p feritor fertor. ¶ In prȩsenti optaui & in prȩterito imperfecto subiūctiui, p eo qđ esse debuit fererer. ferereris vl' fererere. dicim⁹ ferrer ferreris vl' ferrere. ¶ Et in pn̄ti infinitiui. p eo quod esse debuit fereri: dicimus ferri. reliqua tēpora & personӕ sequūtur rationē verborum tertiӕ.

VOlo. vis. vult volumus. vultis. p volis volit. volimus. volitis. Imperatiuo caret, quem supplemus ex futuro optatiui. ab illius cōposito nolo dicim⁹ in pn̄ti noli nolite. Nolito. tote. In futuro ex p portione quartӕ cōiugationis. Diomedes tamē in instāti imperatiui in scđa persona fac velis dicit. & totum pluralē ponit velimus. itis. int: & in futuro. velito. velim⁹. tote. velint. Hora. modo velis, quӕ tua virtus expugnabilis est. ¶ In futuro optatiui & in prȩsenti subiunctiui. pro eo quod volim. dicimus velim. velis. velit. quamquam Cicero. ij. de natura deorū dixit, quo facilius id quod docere volimus intelligi possit. volim⁹ p velim⁹ scripsit. Alia tēpora sequuntur rationē verborū tertiӕ cōiugationionis. Phocas tamē carere hoc verbū dicit gerūdijs supinis & p̄ticipijs: sed q̄a vtūtur illis iuniores, ideo posui.

De verbis defectiuis. Sūt quædā verba, q̄ deficiūt modis, aut tēporib9, aut personis. vt es est. cui9 nō mō prima positio dificit, verū etiā nihil aliud hēt, q̄ es est. esse. esses esset. essem9. essetis. essent. esse. verg. iiij. eñ. Est mollis flāma medullas Idē. i. georgi. vt mala culmos esset rubigo. & Mar. si vis esse satur, nostrū pōt esse priapū. In voce quoq̄ passiua estur tātū ꝓ editur. Es in secūda persona imperatiui, nūeri singularis. Plautus in milite. Es, bibe aio obsecro mecū. Ouid. i. de pōto: Estur, vt occulta vitiata putredine nauis. Forē. res. ret. Neq̄ enim vsq̄ lectum est foremus. etis, & (quod est in hoc verbo singulare) fore ꝓ futurū esse in futuro infinitiui: oīa alia verba carēt. hñt quoq̄ ab eo cōposita affore. &c. ¶ Aio ꝓ dico disyllabū est, habetq̄ secūdū Phocā pñs, & p̄teritū imperfectū. sustulimus tñ aiim9 & aiiris: qd' ex ꝓportione dicēdū erat quoniā eas voces vidēt aures nostræ quodā mō reformidare. Aiebā in p̄terito imperfe. Aiā in futuro ex proportione. Plaut9 in rudēte. vl' tu mihi aias, vel neges. Cicero de finib9, quasi ego id curē quid ille aiat, aut neget. ¶ Adiecim9 quoq̄ secundā personā singularē pñtis imꝑatiui mōi. Ai. quod apud Plautū reperiē, An nata est spōsa p̄gnans? vel ai vl' nega & apud Terentiū, sæpe ain. qd' Cice. de pfecto oratore interpretaē ain, ꝓ ais ne. ¶ Aiēs Apul. vi. meta. sic aiens crystallo dedolatū vasculū tradidit. ¶ Inquio inquis. quāq̄ ex proportiōe videat posse declinari per oēs modos, tp̄a & personas tertiæ cōiugationis: nos tñ illa posuim9, q̄ in vsu reperiunē, hoc est, inquio. Cice. de. orat. Aucupari verba oportebit inquio. Inquis Persi9. Hoc iuuat, hic, iqs, veto quisq̄ faxit oletū. Inquit. Iuue: qñ artibus, in qt, honestis. Inquiūt. Cic. in Verrem. vbi sunt Pāphile, inquiūt, sciphi. Reperiē tñ freq̄ēti9 Inquā in prima positione indicatiui mōi dicēte Diomede & Phoca. Inquā primā ꝑsonā cōtra morē oīm profert vtrūq̄ nūerū mōi indicatiui pñtis tēporis. Inquisti. Cicero. ij. de ora tu vero inquisti, molestus non eris. Inquiat. idē ad Herenniū: Quid enim tibi vis, aliquis inquiat. Inque. Terēti9 in phormi: Te emittere inuitū eā inque. ꝓ eo quod est dic. ¶ Quæso, vt dicit Phocas, primā hēt ꝑsonā singularē pñtis indicatiui modi. Habet etiā pluralē eiusdē tēporis. vt Cic in. i. de legibus. quā obrē aggredere quæsum9. & Silius in lib. xiij. punicorū. Nō ardua regnis quæsum9, aut in hora tuis. Quæsit quoq̄ dixit Lucretius. in. i. Ni diuū pacē votis adit, & precē q̄sit. Apud Salustiū quoq̄ referēte Phoca, quęsere lectum est. Sed quē ad modū prioribus duobus vti possumus: ita his posterioribus nō est vtendū. ¶ Infit ꝓ inquit. verg. x. æñ. Tūc pater oīpotēs rerū cui summa potestas in fit. & in. xij. Ita turbidus in fit. Var. apud Prisc lib. viij. primā ponit personā infio. ¶ Ouat q̄q̄ Phoca teste tātū hēt tertiā personā singularē pñtis indicatiui & participiū ouās. vt Ver. i. geor. Et ouātes gutture corui. ¶ Faxo. faxis. Idē Phocas dicit tātum habere futurum indicatiui: nos tātum inuenimus faxo. faxit. faxitis. faxint Verg. lib. ix Haud sibi cū Danais rem faxo & pube pelasga & Liuius. lib. vi. ab vrbe. Faxo ne iuuet vox ista. & Ennius apud Ciceronē in libro de senectute. Nemo me lachrymis decoret, nec funera faxit. & Liuius lib. xxxiij. Quod faxitis deos oēs fortunare velint. Faxit frequēter apud Plautū & Terē. legit. ¶ Ausim primā tātū habere personā futuri indicatiui mōi testis est Phocas. Liui9. lib. i. Nec si forsā dicere ausim. Verg. quoq̄. ij. geor. Ausim vel tenui vitē cōmittere sulco. vbi Seruius exponit ausim, pro ausus sum vl' audebo. Festus quoq̄ Pōpeius ausis pro audeas exponit & ausit. Ouid. in. vi. meta. Et nil est, quod nō inoprno captus amore ausit, Catull9 in epitha. Quis huic deo cōparari ausit sed hoc rarissime inueniē apud autores. ¶ Cedo, cedite. Cice. de cla. ora. Cedo, quæso orōnis sunt enim. & Iuue. in. vi. Cedo, si breue parui sortita est lateris spatium. Cedite quoq̄ in plurali pro dicite Plau. est vs9. Cete. quoq̄ ꝓ cedite. Neuius in lycur. apud Mar. pro industria cete regē propugnatū patrē. Enni9 in Med. saluete optima corpora, cete manus vestras, measq̄ accipite. Actius in Mena. æneū aliquis cete in cōspectū aut nos (vbi es) ducite ad eū. Pac. in Atalāta. Is vestrum vter sit eius signū datum est, cete. ¶ Salue, saluete. ver. v. æñ. Salue sctā parēs, iterū saluete recepti. Salue tñ in prima positione dixit Plaut9 in truculēto. Salue ingt satis est mihi tuæ salutis: nil moror, nō salueo. Cice quoq̄ ad Atticū futuro īdicatiui est us9, & saluebis (iqt) a meo Cicerone. ¶ Auete & auere a Phoca tollitur: cum tñ apud Mar. reperiaē. Mene tibi ꝓ me dicit aue re libe Quint. dicit in primo fuisse virū valde literatū, q̄ salutauerit sic & auete: cū ab usu iā defecisset.

De verbis defectiuis.

Es. est, pro eo qđ edis, edit in secūda & tertia ꝑsona singl'aris indicatiui modi. Essem. esses. esset. essem9. tis. essent in præsenti optatiui & in præterito imperf. optatiui & subiūctiui. Esse in pñti infinitiui. Estur in p̄sēti, indicatiui mōi vocis passiuę.

Quæ deficiunt, supplētur ab hoc verbo. edo, is.

Forem. fores. foret. forēt. ꝓ essem esses. esset. essent. in præsenti & in p̄terito imperfecto optatiui mōi. & in præterito imperfecto subiunctiui reperiē. & fore pro, futurum esse in futuro infinitiui. In alijs locis deficit.

Aio. ais. ait. aiunt. in p̄senti indicatiui modi. Aiebam. aiebas. aiebat. aiebam9. aiebatis. aiebāt. in p̄terito imperfecto eiusdē modi. Aiā. aias. aiat. in futuro eiusdē. Ai. in secunda persona singulari p̄sentis imperatiui modi. Aiens. in participio præsentis.

Inquio, vl' inquā. inquis, inquit, inquiunt, in præsenti indicatiui. Inquisti, in secunda persona p̄teriti eiusdē indicatiui. Inquiat, in tertia singulari futuri eiusdē indicatiui. Inque. in secūda persona singulari p̄sentis imperatiui modi. Alijs in locis deficit.

Quæso, quæsumus. in primis personis vtriusq̄ numeri præsentis indicatiui modi reperitur in vsu.

Infit pro inquit. & Ouat. in tertijs personis singularibus præsentis indicatiui modi reperiuntur.

Faxo. faxis. faxit, imus. itis. in futuro tantum indicatiui modi.

Ausim in prima persona singulari futuri indicatiui modi tantum.

Cedo pro dic. & Cedite ꝓ dicite in secūdis personis tantum vtriusq̄ numeri imperatiui modi.

Salue, saluete. saluere. Aue, auete, auere. in eisdem secūdis ꝑsonis imꝑatiui. & in præsenti infinitiui.

¶Odi:odisti. Hæc verba cũ tãtum in p̃terito & tẽporibus ab eo formatis reperiãtur, hñt tñ sensũ etiã aliorũ tẽporũ e cõtrario ad ea tẽpora q̃ circunloquimur in voce passiua. Nã q̃nadmodũ mutuamur pręsens indicatiui ad circunloq̃ndũ illius præteritũ perf. & p̃teritũ imperf. ad circunloq̃ndũ illius plusq̃pfe: ita e diuerso pręteritũ perf. accomodat suã significationẽ p̃senti: & preteritũ plus. perf. imperfecto. Itaq̃ p̃teritũ perfectum horũ verborum hẽt sensum p̃ñtis atq̃ sui ipsius. Præteritũ plus. perfe. eiusdẽ modi hẽt suũ sensum & preteriti imperfecti. Præteritũ optatiui hẽt suũ sensum atq̃ etiã pręsentis Plus. perf subiũctiui, suũ sẽsũ, atq̃ etiã p̃teriti imperfecti eiusdẽ mõi. Præteritũ pfe. suum sensum atq̃ p̃ñtis eiusdẽ subiũctiui cũ futuro optatiui. Futurum subiunctiui hẽt suũ sensum atq̃ etiã futuri indicatiui modi Pręteritũ infinitiui suũ atq̃ etiã p̃ñs. Præterito carẽt Furio, quod aliunde assumpsit insaniui. Ferio qđ a percutio sũpsit percussi. Tollo qđ olim habuit tetuli a substollo sustuli mutuat⁹ est. Quatio. is, qđ in vsu nõ hẽt quasi, vt dicem⁹ in p̃teritis tertię cõiugationis: vbi etiã de Glisco et ichoatiuis.

Partes orõnis octo sunt. Post simplicẽ p̃nois & cum eo participij p̃nominis ỽbiq̃ declinationẽ, seq̃s opa pueris adhibẽda est: vt incipiãt partes dignoscere: nõ q̃dẽ adhuc exacte admodũ, sed quãtum illa ætas capere põt: deinde quõ inter se cõstruunt: vt iã incipiãt quali degustatione quandã habere eorum, q̃ postea enodatius tradẽda sunt. Dicit igit in primis q̃ octo sunt orationis partes, quas enumerat. Sed nemo mirẽ postea cum dixerim⁹ gerundia & supina alias esse orationis partes ab octo superioribus: qđ q̃. li. iij. dicturi sum⁹ alios posuisse tres tãtum. vt Arist. & Theodectes, Alios quatuor vt Stoici, Alios distinxisse vocabulũ & appelationẽ a noĩe. Alios adiecisse asseuerationẽ attractionemq̃. Sed nihil necesse est pueritiæ teneritudinẽ tãta veluti ciborum varietate farciri, satisq̃ illi fuerit octo oratiõis partes distinguere, q̃ numer⁹ primum Aristarcho ex grecis: deinde Palemoni ex latinis placuit: quos deide oẽs grãmatici græci et latini sequuti sunt. Ita tñ q̃ græci interiectionẽ partẽ aduerbij esse dixerunt latini interiectionẽ ab aduerbio separãt. Articulum vero quia latinus sermo nõ agnoscit, ad p̃nomẽ referunt. Itaq̃ omnino partes esse octo dicunt. ¶Quatuor ex his declinãt. qđ ex harũ octo partium numero quatuor sunt declinabiles, & quatuor rursus indiclinabiles: q̃s explicat. gręci quoq̃ articulũ declinãt: latini quoq̃ gerũdiũ & supinũ. Qui distiguunt vocabulũ & appelationẽ a noie, tria illa eodẽ mõ declinãt. ¶Nomẽ est, qđ declinat̃ p cas⁹. Hęc nõ est diffinitio nois, sed q̃dã p̃prietas: p q̃ puer magis veniet in nois cognitionẽ: q̃ p diffinitionẽ, quã li. iij. redditũri sum⁹. Nomẽ ẽ pars orõnis declinabilis corp⁹ aut rẽ p̃prie cõiterue significãs, & eodẽ mõ de reliquis partibus orationis, quarũ p̃prietates ponit per quas possint a pueris rudibus literarũ dignosci. postea vero li. iij huius operis illarũ diffinitiones, quę magis naturã ostẽdũt, explicabim⁹. ¶Gñá nominũ Declinabilium orõnis primum elegit q̃dã accidẽtia: sine quib⁹ nõ potest fieri illa quã dixim⁹ cõstructio in noie, p̃noie, & participio: gen⁹ numerum & declinationẽ, in verbo cõiugationẽ, vocẽ, significationẽ: atq̃ in oib⁹ his p̃sonã. ¶De gñe noim, p̃noim, participiorum quoniã alijs in locis copiosius disputabitur, q̃ ad hunc locum attinet, dicimus gñá esse quinq̃ Masculinum qđ declinatur cum hic, &c. Sed hæc quam suffici. nter dicantur, quis non videt? Primum, vt alijs in locis diximus, quia non ideo nomen est masculinum quod declinatur cum hic, aut fœmininum quod declinatur cum hæc. aut neutrum qđ declinat̃ cum hoc: sed quia est vel masculinũ, vł fœmininũ vł neutrũ, iõ. declinat̃ aut cum hic. aut cũ hæc. aut cum hoc. Deinde q̃ nomina adiectiua que p primã & secundã nominis declinationẽ in flectunt, & p̃noia & pticipia nõ declinãt per hic & hæc & hoc, sed p suas cuiq̃ gñi terminatiões acõmodatas. Preterea q̃ dubij et p̃miscui gñis nullã facit mẽtionẽ. Sed, vt dixim⁹, hæc pueris ad huc rudib⁹ p̃ponũt, q̃ p̃uectiorib⁹ accurate magis postea tradent. ¶Nũeri noim. nũer⁹ cõis est oib⁹ ptib⁹ orõnis, q̃ declinãt

Odi. odisti. Noui. nouisti. Cœpi. isti. Memini. isti. in voce tm̃ hẽt præteritũ pfe. indicatiui: & sex tẽpora, quæ formãtur ab eo: significationẽ vero etiã omnium aliorum temporum.

Pręterito & tpib⁹, q̃ ab eo formant̃, carẽt Furio. is. insaniui. Fero tuli. Ferio percussi. Tollo sustuli.

Quatio. is. Glisco. is. cũ ỽbis q̃ dicũt̃ inchoatiua

¶De primis puerorũ p̃exercitamẽtis. Ca. viij.

Partes orõnis octo sunt. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ, Præpositio, Aduerbiũ. Interiectio. Cõiũctio. Quatuor ex his declinãt̃. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Quattuor nõ declinãt̃, Prępositio. Aduerbiũ. Interiectio cõiũctio

Nomen est, quod declinatur per casus, & non significat cum tempore, vt hęc musa musæ.

Pronomen est, quod ponitur loco nominis proprij vt ego. tu. ille. Et sunt illa quindecim tantum.

Verbum est, quod declinatur per modos & tempora sine casu. vt amo amas amaui. amare.

Participiũ est, qđ declinat̃ p casus cũ tpe & deriuat̃ a verbo semper. vt amans: amatus: amaturus.

Prępositio est, q̃ p̃ponit̃ nomini per appositionẽ: & alijs etiã partibus p cõpositionẽ: vt adeo ad eum.

Aduerbiũ est, qđ additũ verbo, nomini, aut participio significationẽ ei⁹ auget, aut minuit, aut mutat vt valde amat. minus amat. nõ amat satis doc⁹.

Interiectio est, quę aliquẽ mentis affectũ significat voce incondita. vt hei mihi. heu me.

Coniunctio est, quæ diuersas partes orationis cõiungit: vt Pompeius & Cęsar amat: & docet.

Genera noim, p̃nominũ, & pticipiorũ quinq̃ sunt. Masculinũ qđ declinat̃ cũ hic. vt hic dñs. Fœmininũ, quod declinatur cum hęc. vt hęc musa. Neutrum, qđ declinatur cum hoc. vt hoc templum Cõe duũ, qđ declinat̃ cũ hic & hęc. vt hic & hęc hõ. Cõmune triũ, quod declinatur cũ hic & hęc & hoc: vt hic & hæc & hoc fœlix. amans.

Numeri nominum, pronominũ, verborũ & participiorum duo sunt. Singularis, qui de vno tantum loquitur. Pluralis, qui de pluribus loquitur.

Casus noim ꝓnoim & participiorꝫ septē sūt Ntūs, Gtūs. Dtūs, Actūs, Vctūs, Abltūs, Effectiuus.

Declinationes noim (ad q̄s etiā reducit̄ participiorū declinatio) qnqꝫ sūt: prima q̄ mittit gtm̄ in .æ. diphtongō, vt hęc musa musę. Secūda q̄ mittit gtm̄ in .i. vt hic dn̄s dn̄i. Tertia q̄ mittit gtm̄ in is. vt sermo sermōis. Quarta q̄ mittit gtm̄ in .us vt sens⁹ sens⁹. Quīta q̄ mittit gtm̄ i .ei. vt dies diei

Declinatiões ꝓnoim q̄tuor sunt. Prima q̄ mittit gtm̄ in .i. vt ego mei: tu tui, sui. Secūda q̄ mittit gtm̄ in .ius. vt ille illi⁹ iste istius. Tertia q̄ ad pmā & secūdā nominis declinationē refert: vt meus a. ū. tuus. a. ū. Quarta q̄ ad tertiā nois declinationem refert: vt nostras nostratis: vr̄as vestratis.

Cōiugatiões v̄borꝫ quatuor sūt. Prima q̄ habet .a. ꝓductā añ .re in infinitiuo: vt amo. as re. Secūda q̄ hēt .e. ꝓductā añ .re, in infinitiuo, vt doceo. es. ere. Tertia q̄ hēt .e. correptā añ .re in infinitiuo vt lego. is. ere. Quarta q̄ hēt .i. productā ante re. in infinitiuo: vt audio: audis: audire.

Voces v̄borꝫ tres sunt. Actiua. vt amo ămas. Impersonalis: vt amat̄. Passiua: vt amor amaris

Modi v̄borꝫ qnqꝫ sunt. Indicatiuus. Imperatiuus. Optatiuus: Subiūctiuus: Infinitiuus.

Tp̄a verborꝫ sex sunt. Pręsens: Pręteritū imperfectū. Pręteritū perfectū. Pręteritum plusq̄ perfectū. & Futurum imperctū. & Futurꝫ perfectū.

Tp̄a participiorꝫ tria sunt. Pręsens vt amans. Pręteritum vt amat⁹. Futurꝫ vt amaturus: amādus.

Personę nominum ꝓnōm & v̄borꝫ tres sunt. Prima vt ego amo. Secunda vt tu amas. Tertia vt vt ille amat: Vergilius docet.

Oīs ntūs ē tertię psonę: p̄terq̄ ego. qd̄ ē primę: & tu, q̄ scd̄'ę: & oēs vocatiui, q̄ sunt scd̄'ę personæ.

Nomē substātiuū ē, q̄ declinat̄ p vnū articl'm vl' p duos tm̄: vt hic dn̄s: hic & hec hō, Aiectiuum q̄ declinat̄ p tres articl'os, vl' per tres diuersas terminatiōes: vt hic & hęc & hoc fœlix: bon⁹. a, ū.

Casus vero nomini, ꝓnomini & participio tātū: sed de his postea copiosi⁹ dicet̄. ¶ Declinationes noim. Sūt qnqꝫ tātū, qui nūerus ex gti diuersitate colligit̄. Pronoia p duas ꝓprias decliationes & p duas itē: q̄ ad nois declinationē referūt̄. ptīcipia p primā et scd̄ā et tertiā nois declinationē variantur. ¶ Cōiugatiōes v̄borū quatuor sūt. Hæc diuersitas ex scd̄a psona p̄n̄tis idicatiui mōi accipiēda erat. nā verba q̄ mittūt illā i. as. sūt primæ cōiugatiōis, q̄ i. es. scd̄æ. q̄ i. is. correptā tertię. q̄ i. is. productā q̄rtæ, quā q̄dē tertiā ꝓductā appellāt. Quia pueri nōdum percipiūt quid sit syllaba ꝓducta, quid correpta ī fine dictionis: visū ē hāc diuersitatē ex infinitiuo distiguere ī quo accēt⁹ pōt oñdere q̄ syllaba sit lōga, q̄ breuis in penl'timo loco. vt verba q̄ hn̄t. a ꝓductā ante. re finalē sint primę, hoc est, q̄ hn̄t accētū in penultima. & eodē mō de reliquis cōiugationib⁹. ¶ Voces verborū tres sunt. Quia nōdū pueri capaces sunt significatiōis verborū: q̄ in actiuā passiuā neutrā, deponētē, cōmunēqꝫ spargitur, de quib⁹ li. iiij dicturi sumus: hoc loco tātū admonēdi sunt tres esse verborum voces. Actiuā. vt amo. as: amat. Impersonalē vt amat̄, amabat̄ amabit̄. Passiuam. vt amor. aris. vl' amare. Loq̄r loq̄ris vl' loq̄re. ¶ Quælibet rursus vox diuidit̄ in quinqꝫ modos, quos. Quinti. qualitates appellat. ¶ Indicatiuū, quo indicam⁹ aliquid fieri. vt ego amo, tu doces, ille legit. ¶ Imperatiuū, quo iperam⁹: vt o Virgili audi. ¶ Optatiuū, quo aliquid optam⁹. vt vtinā veniret Antonius. ¶ Subiūctiuum, quo verbū verbo subiungim⁹ vt si legeris soluā tibi mercedē. ¶ Infinitiuum, quo indiffinite aliquid dicit̄ qd' altero verbo diffiniēdū est: vt opportet nos legere. bonū est nos audire. ¶ Mod⁹ iterū diuidit̄ ī sex tempora: hoc est præsens quod rē instātē significat. vt ego lego. Præteritū imperfectū, quo demōstram⁹ qd' aliquid faciebamus, sed nō dicim⁹ an perfectū sit. vt ego legebā. Pręteritū perfectū, q̄ ostēdimus aliquid fuisse pfectū. vt ego legi. Præteritum plusq̄ perfectū, quo significamus añ factū fuisse aliquid posteaq̄ aliq̄ res facta fuit, vt iā ego legerā cū tu venisti. Futurū ipfectū, q̄ oñdim⁹ aliq̄d faciēdū eē. vt ego legā. Futurū pfe. quo oñdim⁹ aliq̄ factū fore, vt ad duas horas legero. Meminisse aūt dēt puer nō oīa tp̄a eē ī oib⁹ modis, sed ī idicatiuo sex. In optatiuo & subiūctiuo quiqꝫ In infinitiuo tria, p̄n̄s p̄teritū & futurū. In imꝑatiuo duo tātū, p̄n̄s, et futurū. Tp̄a participiorū tria sūt tātū, p̄n̄s p̄teritū & futurū. p̄teriti imꝑfecti tp̄is et p̄teriti plusq̄ ꝑfecti ad vocē participij tp̄is p̄teriti reducit̄ vt Ver. li. xij. Et qua vectus Abas, et qua grādæu⁹ Alethes. qd' exponit Ser. i. qua vehebat̄: q̄a nos participio præteriti imperfecti carem⁹: qd tn̄ græci hn̄t. ¶ Personæ noim. psona ꝓpriū accidēs est ꝓnois & verbi. sed noia & participia cū sint tertiæ personæ oīa, vtūs tn̄ ab oibus illis est tertiæ personæ: vt paulo post dicturi sum⁹. ¶ Oīs ntūs est tertiæ persone. ac si dicat oīs dictio, q̄ per casus declinat̄, hoc est nomē ꝓnomē & participiū est tertiæ personæ: & facta regula ex ijs q̄ sunt plura, facit exceptionē huius ꝓnois ego, qd' est primæ personæ: atqꝫ iterū huius ꝓnominis tu, qd' est secūdæ personæ: atqꝫ huius ꝓnois rōe excipiuntur oēs vocatiui in quibus subintelligit̄ tu in singulari & vos in plurali: nā quēadmodū ꝓnomē ponitur loco nois ꝓprij, ita vocatiuus omniū partium, q̄ per casus declinātur, ponitur loco huius ꝓnois tu. ¶ Nomē substātiuū est. Quid sit nomē substātiuū ostēdit ex quadā illius ꝓprietate hoc est, q̄a declinatur per vnum articulum vel per duos tantum. Adiectiuū vero ex alia proprietate ostēdit quid sit. Hoc est, quia declinat̄ per tres articulos, vel per tres diuersas terminationes. non enim est docere, sed quasi per quædā signa vel propietates ostēdere quid sit nomē subātiuū, q̄a adiectiuū. Sed si cōsideram⁹ qualem discipulū instituimus, nulla potuit aptior diffinitio excogitari: & ex qua magis possit distingui adiectiuum a substātiuo. Nā, quēadmodū alio loco dicturi sum⁹, non propterea nomē est substātiuū, qd' per vnū vel per duos articulos declinatur: neqꝫ ideo adiectiuum, quia per tres articulos vel per tres diuersas terminationes inflectitur: sed quia illud substantiuo, hoc adiectiuo accidit. Accidentia autē, q̄ substantiæ, notiora sunt pueris, præsertim rerū omnium ignaris. lib. tamē. iij. plenius hac de re instruet̄.

Relatiuum est, quod refert aliqđ antecedēs. Antecedēs vero est: qđ refertur ab aliquo relatiuo.
Adiectiuum & substantiuum in tribus cōueniūt in genere numero: & casu. vt vir bonus.
Relatiuum & antecedens in tribus cōueniūt, in genere, numero & persona. vt ego amo q̄ doceo.
Nominatiuus & verbum in duobus conueniūt; in numero & persona. vt ego amo, tu doces.
Omne verbum actiuum vel actionē significās exigit ante se nominatiuū pro p̄sona agēti: & accusatiuum vel alium casum pro persona patienti.
Omne verbū passiuū vel passionē significās exigit noīatiuum pro p̄sona patiēti: & ablatiuū cū prepositione. a. vel ab. vel datiuū ꝓ persona agenti.
Gerūdia supina & participa exigūt post se casum: cum quo cōstruitur verbum: a quo descendūt.
Prepositiones accusatiuo deseruiētes sūt Ad apđ, āte, aduers9 aduersum. cis. citra. circū. circa. circit. cōtra. erga. extra. iter. itra ifra. iuxta. ob. pōe. ꝑ. pter. ꝑpe. propi9. proxime. pridie. procul. post. ꝑpter. penes. supra. scđm. secus. trās. vsq;. vltra.
Præpositiones ablatiuo deseruientes sūt. a. ab. abs. absq;, cum. coram. clam. de. e. ex. pro. pre. palam sine. tenus: quæ aliquando genitiuo iungitur.
Præpositiones accusatiuo vel ablatiuo deseruiētes sunt. in. sub. super subter.
Præpositiones quæ tātum in compositione reperiuntur sunt. an. con. dis. di. re. se.
Nominatiuus semper regitur a verbo expresso vł subintellecto in ratione suppositi.
Genitiuus plerumq; regitur a nomine ex vi possessionis: nonnunq; ex natur a nominis vel verbi.

Relatiuū est. Aliā noīs differentiā ostēdit: aliud nāq; est relatiuū: aliud antecedēs. & quid vtrūq; sit ostēdit. Ex quo manifestū est relatiuum & antecedēs noīa esse ad aliquid dicta: posito enim relatiuo, necesse est poni ātecedēs, adq; e diuerso, necesse est posito antecedēti poni relatiuū. Adiectiuū & substātiuū. Ponit tria præcepta, q̄ nō sermonis latini ꝓpria verūetiā oib9 linguis cōia publica & quodāmō naturalia sunt: siquidē naturalē est, vt inquid Aristo. quod apđ oēs gētes idē est. Primū itaq; præceptū naturale & cōtra quod si qs peccauerit nō tātū indoct9, sed plane barbar9 habeatur: est ꝙ adiectiuū & substātiuum in tribus cōuenire debēt, in gn̄e, nūero, & casu; hoc est, qđ vtrūq; sit eiusdē gn̄is nūeri & cas9. Q̄ n̄ tn̄ hoc præceptū exceptionē patitur, suis locis dicem9. Relatiuū & antecedēs. Hoc est secūdū preceptū naturale, ꝙ relatiuū & antecedēs itrib9 cōueniūt in gn̄e nūero & p̄sona. hoc est, ꝙ vtrumq; sit eiusdē gn̄is nūeri & p̄sonæ. De rōe aūt huius cōueniētiæ lib. iiij. copiosi9 disputabit. Ntūs & verbū. Hoc est tertiū p̄ceptū naturale: ꝙ ntūs & verbū cōueniūt in duob9 hoc est nūero & p̄sona. i. ꝙ ābo debēt esse eiusdē nūeri & p̄sonæ. Figurate tn̄ aliqn̄ videt esse discōueniētia inter ntūm & verbū. queadmodū. li. iiij. cū de figuris cōstructionis aget, pleni9 dicēdū est. Omne verbū actiuū, subaudi p̄sonale. qđ habet vocē actiuā, vł actionē significās: quale est depo nēs & cōe, ea parte qua significat actionē exigit ante se, hoc est, in rōe suppositi nominatiuū ꝓ p̄sona agēti: & accusatiuū, sed nō necessario ꝓ p̄sona patiēti vł aliū casū: sed tūc passio illa nō recta & trāsitiua, sed obliqua ē. Omne verbū passiuū: qđ etiā de p̄sonali intelligēdū est: vł passionē significās: qualia sūt illa. Exulo. vapulo. veneo. fio. liceo. exigit noīatiuū ꝓ persona patiēti, atq; in rōe suppositi: & ablatiuū cū præpositione a vel ab, vel etiā datiuū ꝓ p̄sona agēti, vt ego amor a te vel tibi. exulo a rege: vbi non ausim dicere regi ꝓ a rege. Gerundia supina & participa. De gerūdijs qđ diximus intelligēdū est de gerūdijs substātiuis actionē significātibus. vt veni causa legēdi verg. & in seruiēdi amicis, & carendi voluptatibus. & miserēdi viduarū. De supinis præterea intelligēdū est de primis: nā vltima cū nullo casu post se cōstruūtur. quē admodū. lib. iiij. dicturi sumus. vt eo venatū feras. in seruitū amicis. Participia vero siue illa sunt actiuæ vocis siue passiuę eādē rōem seruāt. Nā p̄ticipia p̄ntis tp̄is cū actionē significāt, cōstruūtur post se cū accusatiuo. vt amās virtutes. aut dtō vt seruiēs amicis: aut ablatiuo vt carēs voluptatib9. aut genitiuo vt miserens filiorū. Eodē modo de p̄ticipio tp̄is futuri vocis actiuæ. Participia quoq; vocis passiuæ passionē significātia cōstruūtur cū ablatiuo & præpositione a vel ab, aut datiuo: vt amat9 a te: amād9 ab illis. Præpositiōes accusatiuo deseruientes. Præpositiones aut separabiles sunt, aut inseparabiles. Separabiles sunt. q̄ possunt aponi casib9. Inseparabiles sūt quæ nūq; reperiūtur nisi in cōpositione. De separabilib9 itaq; ponit primā regulā. ꝙ præpositiōes accusatiuo deseruientes sunt. Ad apud. &c. q̄ sequūtur. Deinde subdit. Præpositiones abtō deseruiētes. atq; mox q̄ sunt vtriq; casui deseruiētes. tūc demū ponit præpositiones, q̄ nūq; reperiūtur nisi in cōpositiōe cū reliqs p̄tibus oratiōis: sed hæc vberius explicabūt lib. iiij. vbi de præpositiōe disserem9. Enumerauim9 aūt hic præpositiōes. vt pueri haberēt illas in prōptu: cum incipiūt p̄tes oratiōis inter se cōnectere. Noīatiu9 semp̄ regit a verbo. Regi aliā dictionē ab alia nihil aliud est q̄ esse appedicē illi9: vt in ordīe cōstructiōis aliqd significet. Sed cū verbū, vt ait Aristo. sit orōnis forma, neq; sine verbo possit esse illud, qđ græci vocāt axioma, qđ Boeti9 enūciationē: Cicero tū ꝓnūciatū tū ꝓloquiū interprætatus est: cōsequēs est, vt oēs partes orationis a verbo regātur immediate vł media aliqua parte orationis. Dicit igitur in primis ꝙ ntūs a verbo. &c. Nam vt verbum personale nunq; pōt esse sine noīatiuo: sic nominatiuus sine v̄bo personali esse nō pōt. ergo merito ab illo regitur tamq; ab orationis forma: & dat illi suppositum tanq; accidenti. Genitiuus, præter illam communem significationem, qua regitur a nomine appellatiuo ex vi possessionis, aliqn̄ regit ex natura speciali nois. vt vini plenus. vł verbi. vt impleo vini vasa. a noīe inquam appellatiuo: quia si proprio iūgatur: appellatiuum ibi subintelligitur. Ver. i. æn. vnius obnoxam & furias Aiacis Oilei: vbi Seruius notat ex figura græca dictū esse: qua vtimur circa patres & maritos tātū. vt Aiacis Oilei intelligam9 filiū. Deiphobe glauci intelligimus filiam. Hectoris Andromache: intelligimus vxorē; quinimo hæc figura latius patet. Nā Eusebius Pāphili dictus est subaudi amicus. & Teren-

tius in Andria: video hui9 Byrriā: subaudi seruū. nā ꝓnomē loco nominis proprij ponitur. ¶ Datiu9 plerumq; regitur a verbo ex vi acquisitionis, atq; etiam cuiuscumq; rei attributionis, siue illa sit vtilis siue dannosa, siue indifferens: regitur etiam nōnūq; a nomine ex speciali significatione. vt vtilis amico. difficilis vxori. iucundus familiaribus. ¶ Accusatiuus plerumq; regitur a verbo ex vi transitionis: vt amo vxorem: vel a parte ante ex natura infinitiui, vt oportet me amare, vel media prępositione. vt eo ad forū, vel ex vi synecdoches a nomine adiectiuo. vt niger oculos. vel a verbo, vt expleri mentem nequit. vel a participio vt nodoq; sinus collecta fluentes. ¶ Vocatiuus. hæc regula multum nouitatis attulisse videtur ijs: qui dicebant vocatiuum aliqñ poni absolute: qđ est cum oratio ex recta fit obliqua, hoc est, cū ex secunda persona ad quā loquimur fit transitus ad tertiā de qua loquimur, vt si dicas o Cæsar legat Pompeius. intelligitur audi vel ausculta vel intende, quod ita esse facillime probatur ex interpretatione psalmi. xxi. cuius initiū est apud hebræos idipsum quod dñs noster atq; saluator dixit in cruce: hoc est Eli eli lama zabatani, quod euangelista interpretatur deus meus deus meus vt quid dereliquisti me? At vero septuaginta interp̃tes verbum subintellectum, vñ vocatiu9 ille regebatur, expresserunt dicētes: De9 de9 meus respice in me: quare me dereliquisti, aut quæ ratio fuit aliquid addēdi, quod in hebraico non erat in illis ipsis verbis inclusum? Illud, quod adhuc mai9 est, ausim affirmare: etiam si exprimatur secūda imperatiui mōi ꝑsona, adhuc aliud verbū qđ attētionē significet, subintelligēdū esse a quo vocatiuus ille regatur. Quale est illud quod marci. capit. v. legimus dicente dño: Talitha cumi. quod interpretaē puella surge: at euangelista cum interpretatur, tibi dico, interposuit, quod tantum valet, quātum audi, quod erat inclusum in eo, quod dixit puella surge: neq; enim saluator noster dixit tibi dico, sed aliquid moræ adiecit, quod fere semper facimus quoties vocatiuo vtimur, vt auditor paret se ad ea quæ dicturi sumus. Nā & vocatiuus a Græcis rectus dicitur: quēadmodum & nominatiuus: quia vterq; recte stans rectā substantiam significat, vnde & verbo suppositū dare posunt. ¶ Ablatiuus regitur a verbo media præpositione: aut ex speciali nominis, vel verbi significatione: vt plenus vino. ¶ Effectiuus de quo plura lib. iij cum de casibus nominum disputaturi sum9, decēda sunt, plerūq; regitur a verbo: vt malo me Galatea petit. cæsus ferroq; petitus. regitur etiā ex vi cōparationis, vt doctior illo: aut ponitur absolute, vt ducente deo, expedior. ducēte deo nō regitur, quia per se orationem quodāmodo facit, licet imperfectā, qualis est subiūctiui modi, in quam resolui consueuit, Vt nato Iesu in Bethleem. pro quo Hieronym9 vertit Cum natus esset Iesus in Bethleem.

Datiuus plerumq; regitur a verbo ex vi acquisitionis: nōnunq; vero a nomine ex speciali significatione.

Actiuūs plerūq; regiē a verbo ex vi, trāsitionis vel a parte āteriori ex natura infinitiui, vel media ꝑ positione: nonnunquā etiā a nomine adiectiuo vel verbo vel participio ex vi synecdoches.

Vocatiuus semper regiē a verbo secūdæ personę imperatiui modi in rōne suppositi: sunt qui dicant aliqñ poni absolute.

Abltūs plerūq; regiē a v̄bo media ꝑpositione nō nunq̄ ex speciali nōis vel verbi significatione.

Effectiuus plerūq; regiē a v̄bo vł participio ex vi instrumenti quo aliquid fit aliqñ ex vi cōparationis; aliquando ponitur absolute.

¶ Liber secundus de genere & declinatione nominum, & de pęrteritis supinisq; verborum.

Liber secundus. In superiore libro iacta sunt prima artis grammaticæ fundamenta, rudia illa quidē, & inelaborata: sed quæ paulatim elimanda sunt. & cum puerorum ætate coalescere debēt. Quale est illud quod de genre nominum pronominū & participiorum dicebamus: masculinum, esse qđ declinatur cū hic. fœmininū qđ declinatur cū hæc. neutrū qđ declinatur cū hoc. In sermone nāq; græco, hebraico, punico, aut deniq; cuiuscūq; alterius linguæ, quæ articulis vtiē, præceptū illud sufficiēs erat: cū in serie orationis nomina plerūq; articulos habeāt cōnexos. At vero latinis qui ex idiomate articulos ignorant, regula illa nō suffragatur, neq; ob aliā causam fuit ꝓposita, nisi vt pueri confusam quandā gñis haberent cognitionē. Nā si puero interroganti musa cuius gñis est: fœminini respondeas, q̲a declinatur ꝑ hæc, subijciet ille rursus quare declinatur per hęc, respondebis opinor q̲a generis est fœminini. Ergo circulū fecisti, quod in doctrina q̃ sit vitiosum, Arist. in posterioribus analyticis p̄clare demōstrat. Quoniā si fœmininū idcirco est, quia per hęc declinatur: & rursus ꝑ hæc declinatur, quia est fœmininū, nunq̃ omnino scire poterimus musa cuius gñis est. Quare ne pueri diutius a nobis eludātur, tradēdę sunt illis regulæ, quib9 nō per articulos, q̲ in sermone latino nulli sunt, sed per significationes aut terminationes possint genera nominū cognoscere. Sed quē ad modū supra memorauimus, idcirco nominū gen9 cū declinatione: & verborum præterita cū supinis, hoc est capita quattuor, sumus camine prosequuti, qđ in tota grāmatices arte nihil est tā varium, tā multiplex, tā lubricū & labile, sed neq; quod magis in prōptu sit habendum: quā rem facili9 carmine assequi poterimus. Illud autem mihi in hoc loco præfandum est, nō esse carmina hæc talia, ex quibus laudē mihi posse cōparari sperē: quippe quæ sunt ijs de rebus, quas Musæ plurimū aduersant atq; reformidant: & quas plerumq; ꝓpter syllabarū cōtumaciā versus heroicus, quo facili9 res huiusmodi scribūtur, nō admittit. vt atagen. cōparatiua. inchoatiua. in quibus dictionibus syllaba breuis duabus clauditur longis. Circuitione vero si vteremur res ipsa obscurius diceretur qđ fecimus in illo hemistichio: Et quod dat seruio nomē: pro eo quod est seruit9, quod heroicū carmen nō recipit. Cumq; nulla dictio latina ꝑ. eu. diphthongō scribi possit nos ita hoc nomine neuter neutra neutrū vsi sumus perinde, ac si græcū esset. Nam. e. & . u. vocales in diphthongon coire sæpe fecimus, nisi mauis id ꝑ synęresin posse fieri. Cum enim scripsi Neutra siler robur. siue. nō coeat aut ꝑ diphthongō aut ꝑ synęresin prim9 pes ꝓceleumatic9 est quē hic versus recusat. Cū vero dixi Dictio nō nomē ꝑ nomine sit tibi neutra, ana pesto vsus sum qui paria habet tempora cū spōdeo & dactylo.

Cap. Primum de genere nominum.

Foemina maſcꝗ genꝰ nullo mõſtrãte reponũt
Maſcula ſũto tibi quaſi macula: fœmineũcꝗ.
Sit quaſi fœmineũ. Mars eſt ꝓ teſte, Vnuſcꝗ.
Eſt duplicis generis recipit quod ſexus vtercꝗ.
Eſt cõmune triũ, qđ ad hęc iungis ꝗcꝗ neutro.
Menſes cum fluuijs ſexu diſtingue virili.
Arboris eſt nomen muliebre. Sed excipiatur.
Hic rubus, & dumus, folijſcꝗ oleaſter amarus.

Foemina maſcꝗ genus. Præmittit regulas generales: q̃ colligũtur ex nominũ ſignificatione generali: & quæ terminationũ regulis præferẽdę ſunt. Eſt igit: ſignificationis regula pri. ꝙ noĩa propia ſiue appellatiua ſexus alterutrius ſi ſunt maſculorũ generis ſunt maſculini. Si fœminarũ fœminini, quã rẽ ſola natura duce poſſumus intelligere, etiã ſi nobis id mõſtrauerit nemo. Nã, vt Priſcianus ait, duo ſunt genera, q̃ ſola ratio naturæ nouit: maſculinũ & fœmininũ. Necꝗ id ſolum in humana ſpecie: vt hic vir, hæc mulier, hic papa, hæc obſtretrix, hic Byrria, hæc Gliceriũ, ſed etiã in alijs rebꝰ in quibus per genitalia mẽbra, aut per certa quædam ſigna marẽ a fœmina ſeparamus, quẽadmodum equum ab equa, aſinum ab aſina, ceruũ a cerua, canẽ & bouem mares a fœminis genitali. Gallum vero a gallina tum criſta: tum cauda, tũ etiam calcaribꝰ, atcꝗ alias animãtes certis quibuſdã inſignibus natura diſtinxit. In quibus vero ſub altero tantũ gñe & terminatione vtrũcꝗ ſexum intelligimus: qualia ſunt illa q̃ græci epicœna: latini promiſcua conſueuerunt appellare: ſi neceſſe habuerimus ſexum diſtinguere: additamento id facere poſſumꝰ, vt quoniam perdix genere fœminino ſemper latini ſermonis vſus profert, ſi fuerit grandiuſcula, aut calcaribus armata: aut fœminam inierit: aut aliud quiddã fecerit qđ ſit maris proprium, recte poſſumus dicere hic perdix maſculus eſt. Ambro. quocꝗ in epiſtola ad Irenium tractãs illud Ieremiæ cap. xvij. clamauit perdix, cõgregauit quæ nõ peperit: græcos ſequutus ſemper perdix genere maſculino protulit. eodẽ modo aquila maſculus, piſcis fœmina. Oui in. iij. de arte. Inuenit in media fœmina piſcis aqua. Et Varro Fabium Pictorẽ ſequutus, lupũ fœminam dicit. quẽ admodũ. Quint. in. j. libro refert. ¶ Maſcula ſunto tibi. Secũda ſignificationis regula eſt, ꝙ nomina earũ rerũ quæ ſexũ diſcretum non habent: ſi res illas tales imaginamur & fingimus: aut de illis ita loquimur quaſi ſint maſculi aut fœminæ: generis ſunt maſculini aut fœminini. vt hic mars, hæc venus: ſic enim de dijs gentium poetæ fabulantur, quaſi ſexum habeãt. & qđ mars venerẽ adulterauit. quodcꝗ illa ex Anchiſe Aeneã genuit, & talia quædã quæ in nuturã diuinam cadere nullo mõ poterant, Sic preterea illum pingunt armatum & viriles pugnas tractãtẽ: quẽadmodum & illã fluxiori veſte & mundicijs muliebribꝰ deditã. Quãcꝗ varro in primo lib. de re ruſtica Venerẽ inter duos mares poſuit, qđ etiã Verg. ſignificare viſus eſt, cum. ij. æn. dixit. Ducente deo. i. venere flãmã inter & ignẽ expedior, idem quocꝗ lib. ſat. i. Macrobius confirmat autoritate Calui. Leuini. Ariſtophaniſcꝗ poetarum. Eadẽ quocꝗ ratione ãgelorũ quedã propria noĩa generis ſunt maſculini. vt Michael, Gabriel. Raphael. Tronꝰ. partim fœminina. vt virtus, dominatio, poteſtas. partim neutra. vt dæmoniũ. cherubin & ſeraphin. quæ in numero multitudinis noſtri genere neutro protulerunt, cum tñ autore Priſc. in. v. lib. hebraica lingua genus neutrum non habeat. ſed forte fecerunt vt oſtenderent ſpiritus illos non habere ſexum diſtinctum. quẽadmodum oſtreũ. ſcortum. mãcipiũ. ſeruitiũ. ſub quibus vtrumcꝗ ſexũ intelligi voluerũt. Dicit ergo ꝙ nomina quaſi maſcula ſũto. i. ſũt maſcula. i. gñis maſculini & nomẽ quaſi fœmineũ, ſit fœmineũ. i. gñis. fœ. vt Mars deꝰ belli, & Venꝰ dea amorum. Pro teſte. i. ꝓ exemplo. Quodſi ꝑ metony. Mars ꝓ bello accipitur. Lar ꝓ domo. Neptunꝰ ꝓ mari. aut rurſꝰ Venꝰ ꝓ libidine Ceres ꝓ frumẽto. tellus ꝓ terra q̃ figura freq̃ns eſt apud poetas: nihilominꝰ ſuũ genꝰ retinẽt. ¶ Eſt duplicis gñris. Tertia ſignificationis regula eſt, quod nomina q̃ ex ipſa rerum ſigñtione ad mares & fœminas pertinent: cõia ſunt duorum generum, vt hic & hæc pauper. hõ. teſtis. ¶ Noĩa præterea, quæ ex ipſa rerum ſigñatione ad mares & fœminas pertinent: atcꝗ etiam neutris iungi pñt, cõia ſunt triũ gñrum. vt hic & hæc & hoc prudens. ſapiens. fœlix. Sed quoniam hæc regula ad innumeras prope dictiones pertinet, in quibꝰ aliqua fuerit difficultas, quo gñe ſũt proferendæ: per regulas terminationum facilius explicabitur. Dicit igitur. Illud nomen eſt duplicis gñis: quod vtercꝗ ſexus: hoc eſt maſculinum & fœmininum recipit. Et illud nomẽ eſt cõe trium generum: quod ad hæc. i. vltra duo illa gña iungis neutro: quia maſculinis & fœmininis & neutris iungi põt. ¶ Menſes cum fluuijs. Quarta regula ſignificationis eſt: ꝙ quia menſis gñris eſt maſculini: nomina quocꝗ menſiũ gñis ſunt maſculini. vt hic aprilis: quintilis. ſextilis. ſeptember. Præterea quia fluuius gñris eſt maſculini, nomina quocꝗ fluuiorũ generis ſunt maſculini. vt hic Arar. garũna. bætis. atax. Proper. lib. ij. Teſtis arar, rhodanuſcꝗ celer, magnuſcꝗ garũna. Mar. Bætis oliuifera crinem redimite corona. Item in eodem. Quem tremeret forti milite victus atax. Sequuntur tamen aliquando genus terminationis. Lu. in. vij. Et damnata diu Romanis allia faſtis. Oui iiij. faſto. Clauiger & tanto eſt albula pota deo. nam albula is eſt, qui poſtea tybris fuit apellatus. Mar. tamen. libro. xi. maſculino iunxit dicens. Cui rector aquarum albula natigerum per freta tendit iter. Luca. neutro genere lib. ij. cruſtumiumcꝗ rapax & iũcto ſapis iſauro. Idem in iiij. Et tepidum in molles zephyros diſcurrit iader, Cruſtumium & iader etiam ratione ſignificationis poſſunt eſſe neutri quia flumina intelliguntur, quod Horatiꝰ. expreſſit in arte poetica, dicens. aut flumen rhenum aut fluuius deſcribitur arcus. Idem. iiij. carmi. teſtis metaurum flumen & Hannibal deuictus. nam teſtis etiam neutris iungi poſſe ſuo loco dicemus. ¶ Arboris eſt nomen. Quinta regula ſignificationis eſt, ꝙ quia arbor generis eſt fœminini, nomina quocꝗ arborum generis ſunt fœminini. vt hæc prunus. pyrus. ſorbus. pinus. laurus. populus. ¶ Excipiuntur generis maſculini hic rubus. dumus. Sed rubus, quia frutex potius eſt, quod ad arboris altitudnem non aſſurgit. Virg. in buco. ferat & rubos aſper amomun. quamquã Serenus fœmininum etiam protulit dicens. Mãditur apta rubus gingiuis. ¶ Dumus vero, quia non tam certum quoddam genus fruticis, quã fruticem ipſum ſignificat. ¶ Oleaſter quocꝗ, quia degenerat ab oliua, maſculino genere quaſi fruticem protulit verg. ij. Geor. Indicio eſt tractu ſurgens oleaſter eodem Plurimis. Quod vero dixit amarus folijs, alluſit ad illud Vergilij folijſcꝗ oleaſter ama-

amaris.Calphurnius tamen neutro genere protulit in æglogis.Me teneras salices iuuat, aut oleastra putare. aut potest esse ab eo quod est hoc oleastrũ.sic eñ possumus dicere oleaster & oleastrũ, vt a pyrus, pyraster & pyrastrum.Pli.lib.xv.pinaster nihil aliud est, quã pinus syluestris,copiosam dat hæc materiã.genere fœminino dixit hęc. Theophrastus quoq;,interprete Theodoro gaza.lib.iiij.de stirpib9, sicut pinastri,inquit,quæ in locis vmbrosis nascũtur.Idem quoq; autor eodẽ interprete sub alia terminatione in genere neutro protulit in primo eiusdẽ operis.pinastrũ(inquit)amplissimũ pulcherrimũq; a pricis locis emigrat. Idem in.ij.Exit ex pyro vitiatũ pyrastrũ, cũ alias pyraster sæpe dixerit.Spinus spini.Verg.ij. geor.spinos & pruna ferentes. gñe masculino dixit. ¶Neutra quoq; sunt, siler robur, suber,laburnũ.Verg.ij.geor.Molle siler lentæq; genistæ : vbi Seruius notat genus neutrum raro de arbore inueniri. Theophra.li.iij. de stirpibus. Theodo.interprete, quidã robur & nucẽ auellanã florere existimãt.Idem eodem interprete libro.j. Suber etiã viride leue est : nisi forte hic de ligno loquutus neutro genere est vsus.nã Pli.li.xvi.masculino genere dixit.Serotino autẽ germine malus tardissimus suber.Idẽ in eodẽ iuglãdes,castaneę,laburnũ alpina hæc arbor nec vulgo nota:quæ cũ sola materia cẽseatur merito gñis est neutri: præsertim cum gñis neutri terminationẽ habeat quẽadmodũ Verg.de materia hebeni dixit.India nigrũ fert hebenũ.Idẽ li.i.eiusdẽ operis. & torno rasile buxũ.Et.vi.æñ.mirata volubile buxũ.Oui.i.de amorib9.At nuper vile fuistis acer.Multa præterea arborũ peregrinarũ noĩa quarũ materia tantũ ad nos peruenit:neutro gñe inueniũtur ab oratorib9 prolata.vt bdeliũ.balsamũ.cynamomũ. ¶Insula cincta mari.Sexta regula est: ꝙ quia insula, nauis, vrbs, fabula poëtica gñis sunt fœminini,noĩa quoq; insularũ,nauiũ,vrbiũ, fabularũ,ex rõne significationis gñis sunt fœminini.Itaq; quatuor partes cõtinet.Prima est,ꝙ noĩa insularũ fœminina sunt.vt Samos. Chios.Lesbos. Verg.i.æñ.post habita coluisse Samo. Hor.i. Ep̃la.quid tibi visa Chios bullati notaq; Lesbos.Sequũtur tamẽ aliquãdo genus terminatiõis. vt Ouid.xi.meta.& mitylenæi potiũtur littore Lesbi.Hor.igitur ex rõne significationis protulit lesbos gñe fœminino. Oui. tamẽ respiciens terminationem gñe masculino. Nauiũ quoq; nomina gñis esse fœminini poetarũ vsus ostendit,vt cẽtaurus pistris.argo.Verg.v.æñ.Cẽtauro inuehitur magna scyllaq; Cloãthus cærulea , & ibidẽ partẽ;rostro præmit emula pistris.Ibidẽ in buc.erit altera quæ vehat argo delectos heroas. Nomina præterea vrbiũ generis sunt fœminini,vt sestos,abydos,saguntos,castulo,præneste.Oui.in Ep̃la Leandri: vel tua me sestos,vel te mea sumat abydos.Sil.li.i.ceu tũa sagũtos igne micet. Idẽ. lib.iij. fulget præcipuis parnasia castulo signis.Verg.viij. æñ. præneste sub ipsa.Iuue.quis timet aut timuit gelida præneste ruinã. Idem tamẽ.i.Georg.terminationẽ respiciẽs dixit:pontus & ostriferi fauces tentãtur abydi.Luca.li.iij.obsessum Pœno gessit quod marte saguntũ.& Iu.atq; coronatũ & petulãs madidũq; tarentũ.Verg.viij.æñ. quiq; altũ præneste viri.Sil.iij.pu.& celebre oceano atq; alternis fluctibus Hispal.& Mar.fluctus passeris aut superbus anxur.quod oppidũ etiã gñe neutro protulit. Hora.i.ser.impositũ saxis late candentibus anxur.Nomina quoq; poëmatũ,hoc est,comœdiarũ, & fabularũ poëticarum generis sunt fœminini:vt eunuchus heautõtimorumenos thyestes.æneis.ilias. Terẽ.eas se non negat personas trãstulisse in eunuchum suam.Idẽ.hodie sum acturus heautõtimorumenõ duplex : quæ ex argumẽto facta est simplici.& si cum Quin.dicam varij thyestes cuilibet græcorum comparanda est. Papi.xij.the.neq; tu diuina æneida tenta,& Persi.nulla tibi vendo iliada. Quod vero. Iu.dixit.scriptus , & in tergo nec dum finitus orestes,ad virum potius illum,quã ad fabulam respexit.Sunt qui dicant nomen fabulæ,cum est appellatiuum,debere esse generis fœminini:cum vero propriũ,retinere genus suum.Nam quod Verg. buc.georgi.neutro gñe in scripsit.alia figura dictũ est:cum neq; illa proprie poëmata dicantur:quę Aristo.autore in.li.de arte poeti.debent esse vnius rei & continuatæ,ad quod videtur allusisse. Oui.cum in principio suæ meta.scripsit.Primaq; ab origine mundi ad mea perpetuũ deducite tẽpora carmẽ. Dicit igitur insula cincta mari,ad differentiã insulæ vrbanæ,hoc est,nomina insularũ, & nauis.i. nomina nauium:& poema.i.noĩa fabularũ.cũ vrbe.i.cum nominibus vrbiũ. sunt generis fœminini ex rõne significationis. ¶Dictio non nomen.Septima regula est:ꝙ dictio quæ a prima positione sua non est nomẽ, si ponatur pro nomine gñis est neutri: quæ regula non de pronomine, sed de alijs partibus oratiõis intelligitur:quia pronomẽ nõ ponitur pro noĩe simpliciter: sed pro noĩe proprio tantũ. dictiões autem hmõi aut sunt verba,aut participia,aut aduerbia; vt hoc amare.viuere.aue.salue. vale. Teren. in eunu. extrema linea amare nõ nihil est.i.amoris.Per.autem genus expressit.in.i. saty. Nostrum istud viuere triste aspexi.i.nostrã istam vitã tristẽ.Mart. aue latinu chære non põt græcũ exprimere. Oui. in Ep̃la. Laodomiæ.vix illud potuit dicere triste vale.Participia quoq;,vt hoc inconueniens.accidens,contingẽs.antecedẽs.cõsequẽs.Intelligo autẽ de participijs,quæ nõ iungũtur substãtiuis masculini aut fœminini gñis:cũ exprimũtur,aut cũ supprimũtur;nã illa oriẽs,occidẽs masculina sunt,quia subintelligitur sol.ꝓfluẽs.cõfluẽs.torrẽs ęque masculina,quia subintelligitur fluuius:aliqñ tñ aqua profluens dicitur, vt apud Liuiũ.i.ab vrbe.pueros in profluentẽ aquã mitti. Cõtinẽs vero fœmininũ est,quia terra subintelligitur:consonãs, quia litera:sed de his cum de gñe participiorũ differetur,plura dicemus.Aduerbia quoq; gñis sunt neutri,vt decẽter.belle.euge.sophos.cras.Persi. quin optes tepidũ hoc audire decẽter.Idẽ.euge tuũ,& belle.nam belle hoc excute totũ.Idẽ ecce aliud cras egerit hos annos.Mart.audieris cum grãde sophos dum basia iactas.Idẽ alio in loco.Quod tã grãde sophos clamat tibi turba togata; interpretatur autẽ sophos sapiẽter.Illa quoq; decies.vicies.cẽties , ponuntur sæpe pro noĩe & sunt neutri9 gñis.Mar.nõ plenũ modo vicies habebas.Idẽ in alio loco.Dic vbi sit decies mater qđ auara reliqt. ¶Neutras pone notas.Octaua regula significatiõis est:quod noĩa literarũ græce, & latine gñis sunt neutri:& hoc quia græce grãmata dicuntur, latine vero elementa.vt hoc alpha,beta,iota. theta. Mart. est operę pretium discere theta nouũ.& Persius.& potis es vitio nigrũ præfigere theta. Hierony. in Euange.Non pertransibit neq; vnũ iota.neq; vnus apex.eadẽ quoq; rõne dicemus.o micrõ.y psilon.& vnũ,a,& duo,b,tria,c.Ex ratione quoq; significationis;quia litera gñis est fœminini , literarũ noĩa ali

Neutra siler,robur: cũ subere iunge laburnũ.
Insula cincta mari,nauis;cumq; vrbe poëma
Fœminei generis sunt causa significati.
Dictio non nomen pro nomine,sit tibi neutra.
Neutras pone notas seu græcas siue latinas:
Sæpe tamen profert muliebres sermo latinus;

q̃ĩ gñe fœminino ꝓferim⁹: vñ alias appellam⁹ vocales, alias semiuocales, alias mutas, alias liq̃das. Dicit igit: neutras pone notas. i. literas hoc est literarũ noĩa: siue sint græca siue latina. & sunt indeclinabilia.

Nomen quod sit in. a. Propositis regulis generalibus ad cognoscendum genus nominum ex ratione significationis, nunc quod reliquum est: quodq́ sub nulla ex illis regulis continetur, per terminationes ordinis alphabetarij disponit: sic tamen vt prius vocales, deinde consonantes digerãtur.

¶Regulæ terminationis.

Nomen quod sit in. a. finitum, dic muliebre.
Accedũt maribus popa vẽter, scriba, lanista,
Scurraq́ cum lixa, sinus adria, vacia, pansa.
Vernaq́ cum rabula, caculaq́, agrippaq́ iunges.
Et quod ab. es, græco constat venisse latinum,
Cuius fœmineum plerumq́ fit in. tria. vel. tis.
Quod declinatum dat tertia, dicito neutrum.

Dicit itaque in primis, ꝙ nomina terminata in. a. generis sunt fœminini, vt hæc musa. grammatica. terra. fortuna. Excipiũtur pauca generis masculini popa cum pro ventre præpingui accipitur. nam generis esse masculini Phocas testatur. dixit autẽ popa venter alludẽs ad illud Persi. ast illi tremit omẽto popa venter. Popæ etiam dicebantur ministri sacrorum siue victimarij. Propp. lib. iiij. succinctiq́ calẽt ad noua sacra popę. Spartia. in geta. percussit (inquit) hostiam popa nomine Antonius. Persius itaque non tam pro pingui & obeso, quam pro phagone & heluone ventre dixit. ast illi tremit omento popa venter. Scriba lanista. Scurra. lixa, quia nomina sunt officiorum ad solos mares pertinentia, ideo sub genere tantum masculino ponũtur. Adria quoq́ pro mari siue Adriatico sinu semper masculinum reperitur. Luc. in. v. sonat Ionio vagus adria ponto. Hor. ij. car. Adria diuisus obiecto remittas quærere. & in. iij. improbo iracũdior adria. & in eodem: dux inquieti turbidus adriæ. Sene. in thyeste: aut sæuo rapidus freto ventosi tumor adriæ. Prisc. in perihegesi, necnon sinus adria vastus. Vacia. pansa. verna. rabula. cacula. agrippa. & si ratione significationis ad mares fœminasq́ pertinere possunt, nunquã tamẽ nisi de masculinis dicuntur. Nomina quoq́ Græca venientia a nominibus terminatis in. es. quæ ad primam nominis declinationẽ latinã referuntur, generis sunt masculini: quemadmodũ & apud Græcos erant. vt hic scythes. æ. scytha. æ. hic nautes nautæ. nauta nautæ, hic sophistes sophistæ, sophista sophistæ, & hic poëtes poëtæ, poëta poëtæ. hic prophetes prophetæ, propheta ꝓphetæ, hic thecnites thecnitæ, thecnita thecnitæ, hic sarmates sarmatæ, sarmata sarmatæ. hic getes getæ, geta getæ. ammonites ammonitę. ammonita ammonitæ. moabites moabitæ, moabita moabitæ. Horatius. ij. carmi. Quid bellicosus cantaber, aut scytes. Cicer. in. v. thuscu, Scythes anacharsis potuit pro nihilo pecuniã ducere. Idem in academicis. At quis est nũc sophistes: sic enim appellantur qui ostentationis aut quæstus causa philosophantur. Vergilius in. v. æñ. Consilijs pare, quæ nunc pulcherrima nautes dat senior. nautes enim nauta interpretatur. vnde & Propertius nauta cognominatus est: quia ex familia nautarum fuit. Deuterono. xxiij. Ammonites & Moabites etiã post decimã generationẽ nõ intrabũt ecclesiã domini, & eodẽ modo de reliquis: quæ omnia sub hac terminatione generis sunt masculini. nã fœminina in. tis. vel in. tria. exeũt. vt scytha. æ. scythis. idis. Ouid. in metamor. Exercere artes scythides memorãtur easdem. Eodem modo nauta. ę. nautis idis. sophista. æ. sophistis. idis. poëta ę. poëtis. idis. propheta. ę. prohetis. idis. vel prophetissa. Persius coruos poëtas & poëtidas picas: non poëtridas, vt quidã codices habent. Israelita. æ. Israelitis. idis. Leui. xxiiij. Ecce nũc egressus filius mulieris Israelitidis, quẽ peperat de viro ęgyptio inter filios Israel iurgat⁹ est in castris cũ viro Israelita. Sedulius quoq́ leuitis gens dixit in paschali. Ambrosius tñ in Euãgelio Lucę cum loqueretur de Elisabe, & Maria cognata, inquit, quia ambę Israelitę erãt, sed suspicamur mendũ esse: quia idẽ paulopost dixit: vtiq́ Ruth intrauit in ecclesiã, & facta est Israelitis. Prudẽtiũ vero nulla ratio excusare põt, cũ in psychomachia dixit: sodomita libido, & in vita Emetherij & Celedonij martyrũ hymnistas idem dixit. Madianites. itis. Nume. xxv. Mulier madianitis, q̃ pariter interfecta est, vocabatur cozbi, & pauloãte: qui occisus est cũ madianitide. Iezraelita. itis. Carmelita. itis. Paralipomenõ. j. Capi. iij. Dauid habuit primogenitũ Ammon ex Achmoe Iezraelitide, scdm Daniel de Abigail carmelitide. Iudicũ. iiij. erat aũt delbora prophetis. & Lucas. eodem interprete: erat Anna prophetissa. pro quo in græco habetur prophetis. A moabita quoq́ idẽ Hierony. fecit moabitis. idis. lib. Ruth. sępe. vt hęc est moabitis q̃ venit cũ Noemi de regione moabitidis. & a Sauromata. atis. Põpo. mel. li. iij. Amazones, quas sauromatidas appellabant. & a sarmata. atis. idis. Mart. venit & epoto sarmata past⁹ ęquo. Oui. j. de põto. Terreat, & manes sarmatis vmbra meas. Dicim⁹ tamẽ a cytharistes. rista. istę. & cytharistria. istrię. tympanistes. ista. ę. tympanistria. istriæ. psaltes. psalta. ę. psaltria ę. cymbalistes. ista. ę. cymbalistria. æ. sambucistes. cista. ę. sambucistria. ę. Liui. ab vrbe condi. lib. xxxix. Tunc psaltriæ, sambucistriæ, & cõuiuialia ludionũ oblectamẽta. Iuue. quã psaltria penem maiorẽ intulerit. Quinti. masculino vsus est. lib. j. si psaltes inquit, & geometres multa dicit dedisse. ab eo quoq́ qđ est tympanistes. istria. fecit Hierony. in psalte. In medio, inquit, iuuencularũ tympanistriarũ. Illud etiam considerandũ est nullum esse nomen latinũ, qđ in. ista. terminetur, vt ignari latini sermonis dicũt. artista. terminista. licet tñ a græcis huiusmodi denominatiua formare, vt hic canonistes, vel canonista. origenistes, vel origenista. quorũ fœminina mittunt in. tis. vt canonistis. idis. origenistis. idis. Rõne quoq́ significatiõis inueniũtur nomina montium in hac terminatiõe gñis masculini. Ouid. in ibin. vtq́ dedit saltus, & fumo thessalus ossa. in eodem. Plurima quã flamma sicanus æthna vomit. Idem tamen alibi terminationẽ respexit dicens. Ingestaq́ olympo ardua deuexum pelion ossa tulit. ¶Quod declinatum, qđ tertiæ declinationis nomina in. a. terminata generis sunt neutri, vt hoc emblẽma. atis. toreuma toreumatis. peripetasma. atis. schema. tis. Antiquiores. tamen per primam declinationem sub fœminino genere protulerunt, vt Plau. in persa. cum decora schema. Laberius nec pythagoream dogmam doctus. Pompo. liber diademã dedit. Ouid. tamẽ singulari exẽplo polenta posuit in genere neutro cum sit latinum declinatiõis primę. Ait enim meta. v. dulce dedit testa, quod coxerat ante polenta. & paulopost, cũ liquido mixta ꝓfudit diua polenta. Tollerabilius nostri mãna. mãnona, & pascha neutro gñe protulerũt, cu sint barbara & indeclinabilia, quãquã sunt qui pascha declinari contendant tum per primam, tum per tertiam.

Compositum a verbis esto cõmune duorum.
Neutrum nomen in.e. Muliebria sint tibi græca.
Vnum nomen in.i.sed neutrum dicito gummi.
O finita dabis maribus,velut vnio gemma.
Fœmineis iunges per.io. nec habentia corpus.
Additur atqꝫ caro,cœnatio, portio, quodqꝫ
Desinit in do.go,Tamẽ hęc sunt mascula p̄do.
Ordo.pedo,comedo,spado,vdo,cardoqꝫ cerdo.
Et cudo,burdoqꝫ.harpago,mango,ligoqꝫ.

¶Compositũ a verbis. Quod nomina a verbis cõposita, quorum significatio ad mares & fœminas pertinet communia sunt duorũ generũ sub hac terminatione, vt a gigno gignis, hic hæc terrigena.æ.alienigena.æ.a collo.is.hic hæc cælicola.æ.agricola.æ.a venio.is.hic hæc aduena.æ.cõuena.æ.a sequor sequeris, hic hęc assecla.æ.pedissequa.æ.a fugio fugis,hic hęc trãsfuga.æ.perfuga.æ.ab ago agis,hic hæc auriga.æ. a cędo cędis,hic hæc homicida.æ.parricida.æ.a lego legas,hic hæc collega.æ. Phoc.sub gñe posuit masculino pleraque ex his,ut assecla,collega,transfuga, perfuga,homicida, parricida:quasi nõ & sequi alium, & esse ex corpore alicuius collegij, & transfugere ad hostes, & parentem cædere ad fœminas etiam multomagis pertineat,quam aurigam esse:cum Verg. libro.xij. æñ. dicat nec currus vsquam videt aurigamque sororem? Quod vero quidam dicunt, verbigenam ex ratione significationis esse tantum generis masculini,quia vnus tantum Christus Iesus est verbigena: nihil ad grammaticum pertinet,qui recte poterit dicere solem verbigenam, lunam verbigenã. Quid q̃d nec Christ9 verbigena debet appellari, cum non sit verbo genitus:quin potius ipse sit verbum genitum:quia generatione interna dicitur a patre:& per quod reliqua omnia creata sunt, dicente sacra scriptura, verbo domini cœli firmati sunt? Omnia ergo pręter vnum Christum sunt verbigena. i. verbo genita, quandoquidem a gigno composita illo modo significant: terrigena ex terra genit9. Martigena ex marte genitus. Iunonigena ex iunone genitus: ex proportiõe igitur verbigena verbo genitus:quod de Christo an recte dicatur isti viderint, quibus non magis assentior,quã Prudentio qui in ode ante cibum scripsit, o crucifer bone omnipotẽs pie verbigena. quod ipse quoqꝫ in hymno natalis Christi interpretatur dicens. Ex ore quamlibet patris sit ortus & verbo æditus. Inueniuntur quędam ex his nominibus neutro generi adiuncta: vt quod paulo ante diximus omnia verbigena, sed figurate: vel potius quod antiquiores huiusmodi nomina per tres terminationes, & tria genera declinabant. Pacuuius. caprigeno generi gradibus gressio est. & Cicer. in prognosticis, caprigeni generis custos. Actius ex taurigeno semine ortam fuisse. & hac ratione Valerius Maximus in primo libro dixit. duo eiusdem generis alienigena exempla. ¶ Neutrum nomen in.e. Quod nomina latina terminata in.e.generis sunt neutri, vt hoc mare, cubile, monile: & a nominibus adiectiuis duorum generum communibus sub hac terminatione.is.vel masculinorum in.er.fœmininorum in.is.neutra per.e vt hic hæc breuis & hoc breue,hic alacer, hæc alacris, hoc alacre. vel hic & hæc alacris hoc alacre. Græca tamen generis sunt fœminini, vt hic libye.es. synecdoche.es. Pentecoste.es. Nerine.es.

¶ Vnum nomen in.i. quod nomina in.i. desinentia generis sunt neutri, quamquam Priscianum sequuti vnum tantum posuimus hoc gummi. Pliñ.libro.xiij.gummi optimum esse ex ægyptia spina cõuenit,vermiculatum,purum: deterius ex amygdalis amaris: pessimum ex prunis.Colu. libro.xiij.de rusti.genere fœminino est vsus sub terminatiõe.is. Satius esse, inquit,noua dolia gũmis liquida perluere, & infra ferias crassa gummis liuerunt. & iterum talis materies: qualis est gummis. Eodem modo sinapi generi neutro posuit Phocas. vnde Serenus:Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi: atque in hunc modum semper vsus est Cornelius celsus. Reperitur tamen & sinapis genere fœminino. Plau. in pseu.teritur sinapis scelerata.& Colume.seque lacessenti fletum factura sinapis.ami quoque,moly, meli,& quędam alia nomina peregrina sub hac terminatione in genere neutro reperiuntur prolata. Pliñ. libro.xx.est cumino simillimum:quod græci vocant ami:quidam vero Aethiopicum cuminum. Vergil.in priape.quem cur moly vocant,mentula moly fuit. meli quoque,quod mel interpretatur, huius gñis est:sed nõ reperitur apud nos nisi in cõpositione.vt melilotos.melimelũ. Nihili vero hmõi,& huiuscemodi,genitiui sunt casus,ab eo quod est nihilum & modus:quemadmodum frugi & mancipi datiui,ab eo quod est fruges & manceps: vnde apud Plautum sæpe legimus.est vir bonæ frugi.Ergo hæc noĩa nõ sunt communia trium generum,vt dixit Phocas:sed quemadmodum Priscia.obliqui casus figurate cum omnibus casibus adiuncti. ¶ O.finita.quod nomina in.o. desinentia generis sunt masculini.vt hic sermo.histrio.vnio pro gemma vel margarita potius grandiori. nam pro vnitate si vspiam reperiretur,generis esset fœminini:ergo addidit gemma,vt significaret lapillum rem corpoream.Sed autore Phoca.i.ante.o.habentia,quæ rem incorpoream significant,gñis sunt fœminini.vt hæc religio.rebellio.talio perduellio,& quæ dicuntur verbalia. vt lectio.auditio.Caro quoque generis est fœminini, quoniam antiquiores hæc carnis declinabant.Liuius in odyssea: carnis,ait,vinumqꝫ quod libabant. Liuius.xxvij.ab vrbe con.carnis quæ dari debet data non fuerat. Cœnatio prætcrea.i.locus vbi cœnamus,& si rem corpoream significat,nihilominus tamẽ generis est fœminini.Mar.mica vocor, quid sim cernis,cœnatio parua.Portio quoque quando rei corporeæ pars est, corpus significat,tamen semper est generis fœminini. Superioribus etiam annumerantur desinentia in.do. vel in.go.vt hæc albedo. fortitudo.formido.farrago.fuligo.virgo.quam nemo vnquam apud autores idoneos legit masculino genere: etiam si de Ioanne euangelista nostri dicant:quod illi virgini Christus virginem matrem commendauit. Ab hac exceptoria regula rursus excipiuntur pauca nomina,quæ duobus versibus continentur, quoniam generis sunt masculini vt hic prædo.&c.ordo.inis.pedo.onis.idest,qui pedes habet grandiores.comedo.onis.qui nimium comedit. spado.onis.vdo.onis. Mart. in disticho,cuius titulus est vdones Cilices. & in digestis titulo de auro & argento legato.l.argumẽto. Alia,inquit, est causa vdonum,qui vsus calciamentorum præstant. Cardo.inis.cerdo.onis.Cudo.onis.Silius libro. viij.punico.Spicula bina gerunt capiti cudone ferino.capitis est armamentum ex corio.Burdo.onis.etiam his iungitur.vt digestis titulo de legatis.iij.l.item legato.Sella,inquit, vel burdones.Quarto quoqꝫ regum lib.cap.v.Concede mihi seruo tuo,vt tollam onus duorũ burdonũ.harpago.onis. Liui.xxx.ab vrbe con.asseres ferreo vnco præfixos harpagonas vocant milites.Plautus.noui ego hos harpagones. mango.onis. ligo.onis.

Ad duo cõmunis homo nemo iunge latronẽ.
Est cõmune triũ præsto, quod sum comitatur.
Neutrum nomẽ in.u. cornu est pro teste, geluq3.
C.D. neutra dabis. reperis tamen hæc quoq3 raro.
Al. neutrum pones. Tamen hic sal debet habere.
Et duo sunt neutris cum melle fel annumeranda.
Nil nihil est neutrum, vigil & pugil esto duorum.
Solus in.ol. est sol. Hic consul dicitur esse.
Sed tamẽ ad duo sunt cõmunia præsul & exul.

¶Ad duo cõmunis homo. Q̃ď hæc tria nomina. homo. inis. nemo. inis. latro. onis. cõmunia sunt duorum generum. Verg. i. æñ. Nec vox hominem sonat: o dea certe. Terẽtius in andria. Hoc ego scio vnũ: neminem peperisse hic. Titinnius. Quod rogas neminem decet bonam. Latro quoq3 a neoteritis communis duorum generum ponitur: cum apud idoneos autores nunquã fœminino genere reperiatur, sicut nec leo: quãquam dicat Seruius esse commune duorum generum, & fullo: cum eodem autore non mittat fœmininum in.a. nisi sit vsurpatum. Nec dissimulandus est in hoc loco circulus: quem præter vnum Phocam grammatici omnes fecerunt in genere supponentes declinationem, & in declinatione genus. Nã quomodo reliqui omnes grammatici præcepta tradiderunt, nũquã omnino scire poterimꝰ nomina in.do. vel in.go. desinentia cuius sint generis, aut quemadmodum mittunt genitiuum. Est commune trium præsto. Quod hoc nomen indeclinabile præsto commune est trium generum, & semper iungitur huic verbo sum es fui. vt præsto sum, præsto fui. pro præsens sum. præsens fui, Cicero in epistolis ad Appium. Fabius legatus mihi præsto fuit. reperitur etiam prȩsto est, pro efficax est. vt Celsus lib. vi. neq3 medicamentum præsto est. i. prȩsens & efficax. Pseudo propterea non posuimus: qui nusquam est nisi in compositione. vt pseudo prophetes. pseudostomos: pseudographia. ¶Neutrum nomen in.u. Quod nomina in.u. desinẽtia generis sunt neutri, vt hoc cornu, veru, pecu, gelu, penu, tonitru. Ouid. ix. meta. rigidum fera dextera cornu dũ tenet. declinatur quoque hic cornus. us. genere masculino. Luca in. vij. cornus tibi cura sinistri. Celsus. libro. vj. ceruini cornus combusti. & paulopost, quia cornum habet. Plinius quoq3 multis in locis hoc gñe declinationis est vsus. Dicimus quoq3 hoc pecu, & hoc pecus. oris. Pli. lib. viij. natura. histo. equinoctio verno & cȩtera pecua admittitur. ab eo quod est pecu dixit pecua, hoc gelu, & hic gelus. Lucre. libr. vij. quia sæue gelus quod continet in se emittit. Actius in prometheo. profusus flamine hiberno gelus. Hoc genu & hoc genus. i. Verg. i. æñ. nuda genu nodoq3 sinus collecta fluentes. Idem in. v. genua ægra trahentem. Cicero in Ara. iam dextrũ genus & decoratã lumine surã. Idem in eodẽ. tertia sub cauda ad genus ipsum lumina pandit. ac rursus ibidem: ic propter leuũ genus omni ex parte locata. Hoc tonitru & hic tonitrus. Pli. lib. xxxvi. tonitru intus terribile existat. Ouid. i. mera. humanas motura tonitrua mẽtes. Idẽ. i. de tristibus: hoc mihi nõ ouium fibræ tonitrus ve sinistri. Silius. lib. xij. puni. fulminaq3 & tonitrus & nymbos cõcutit aer. ¶C.D. neutra dabis. Q̃ď noĩa desinẽtia in.c. vel in.d. gñis sunt neutri. vt hoc lac. halec. aliud. qď. quid & de ꝓnominibus id. illud, istud. nec alia fere inuenies. Antiquiores tamen hoc lacte lactis declinabant, a quo videtur abscissum fuisse lac. Plau. in menechmis, neq3 lacte est lacti (mihi crede) vsquã similius. hæc lactis, aliud significat: est enim intestinũ, per qď labitur cibus. Titinnius. craticula, cerebellũ, lactis agnina, sed magis vtimur in plurali. Pli lib. xi a ventriculo lactes in homine & oue: per quas labitur cibus. Põpeius: oro te per lactes tuas. ¶Halec quoq3 & hæc halecis posse declinari Pris. autoritate Probi grãmatici cõfirmat, id quod & nos fatemur: sed qď vtrũq3 putat nomẽ esse piscis, ñd nos asseuerate negamꝰ. cũ halex piscis sit, ex quo sale macerato exudat sanies: qua vtebantur pro salsamẽto, quod dicebatur halec. Sed de pisce. Mart. halecẽ, sed quã protinus illa voret. Cato de re rust. vbi oleæ comesæ erunt, halecẽ dato. Colume. diminutiuo vsus est dicẽs: in escam pisciũ ꝓberi cõuenit halecul is, putrẽq3 sardinã. & paulopost. halleculã (inquit) modo captam. Theodo. in lib. de animal. halecẽ interpretatur menã. Halec vero pro salsamento posuit Hora. in. i. ser. siler. halec fæcula coa. & in. ij. ego fæcem cogitare primus & halec. Halex quoq3 genere fœminino posuit Pli. lib. ix. Mar. apicius, inquit, e iecore mulorum halecẽ excogitare prouocauit: cuius nominatiuus non est halecis, vt Prisc. putauit, sed halex. vt Pliñ. lib. xxxi. vnguium scabriciam tollit halex. & ibidem: vitium gari est halex imperfecta, nec colata fæx. ¶Al neutrũ pones Q̃ď nomina in al. desinentia gñris sunt neutri, vt hoc tribunal, ceruical, vectigal, animal, lupercal. Vnum tamen reperitur generis masculini. hic sal. Pliñ. lib. xxxi aiunt dentes non erodi nec putrescere: si quis quotidie mane ieiunus salem contineat: donec liquescat. Salus. in iugur. nec salem. nec alia irritamenta gulæ quærebant, & illud Teren. in eunu. qui habet, salem quod in te est. i. quæ res. Antiquissimi tamen & iuniores neutro genere protulerunt. vt Afra. quicquid loquimur, sal merum est. Sere. sal niueum sumes, bæticum quod nomine dicunt. Et lucas. Hierony. interprete: bonum sal est. & August. quod si sal infatuatum fuerit. ¶Et duo sunt neutris. Quod in el. duo tantum reperiuntur nomina generis neutri, hoc mel. hoc fel. ¶Nil nihil est neutrum. quod hoc nomen nihil atque ab eo abscissum nil. generis sunt neutri. Vigil & pugil communia sunt duorũ generum ex ratione significationis. & si Phocas, & Prisci. pugilem sub genere tantum masculino posuerunt. August. in. libell. de grammatica in. l. litera nominatiuus exiens in communibus vigil, & pugil. affertque illud Terentij in eunu. si qua paulo est habitior, pugilem esse aiunt, nam & fœminas pugillatu exerceri solitas Iuue. ostendit in. ij. satyra. luctantur paucæ, comedunt colip̄hia paucæ. & in. vi. Aspice quo fremitu monstratos perferat ictus, & quanto galeæ curuetur pondere, & quæ sequuntur. Mugil. ilis. & mugilis. lis. declinatur. Phocas mugil declinat. vt Pliñ. libro. ix. natu. hist. mugil, & lupus mutuo odio flagrant. Iuue. quosdam mœchos & mugilis intrat. Sil. neutro genere pigmenti genus est. de quo multa Pliñ. libro. xxxiij. sil (inquit) cæruleum. sil proprie limus est. ¶Solus in. ol. est. Quod in. ol. vnum tantum est masculinum: vt hic sol. Vnumquoq3 eiusdem generis in. vl, vt hic consul. & quod Ennius apud Nonium dixit mortalem summum fortuna repente reddit summo regno famul vt optimus esset. pro famulus famul. is. dixit. ea namque dignitas virorum tantum fuit. ¶Præsul tamen & exul communia sunt duorum generum. Macrobius primo. satur. luna quia corporum præsul est. Sed Sedulius in pasch. etiam neutro iungit, ligno præsule dicens,

¶Sit commune trium nequā. Q̄d in.am. vnum tantū reperitur, quod est trium generum & est indeclinabile: quod ipsum argumento est nullum nomen in.ám. terminatum posse declinari ¶ Vm.neutris iūges. Q̄d in.um.desinentia generis sunt neutri vt hoc templum regnū.donum.bellum.tectum. ¶ Græcū nomen in.an.& in.in. Q̄d noīa in.an.& in.in. desinētia omnia sunt generis masculini. vt hic pęan.acarnan.delphin. Pęan igitur pro phœbo manifestum est generis esse masculini. Sed & pro hymno Apollinis eiusdem generis est. Verg.in.vj. lætumq̄ choro pæana canētes. & Sili. Herculeū pæana canunt. Acarnam pro populo epirotarū. Verg.v.æñ. Quorū vnus acarnan. Delphin qui & delphis & frequentius delphinus dicitur. Persi. & qui cæruleum dirimebat nerea delphin. Auien.in.ara. tum curuus caudam subit inter sydera delphis. Iuue. quantum delphinis balæna Britannica maior.

Sit commune trium tibi nequam: nec variatur.
Vm neutris iunges: exemplo sit tibi templum.
Græcū nomē in.an.& in.in. sit semper: & est mas.
En.dabitur neutris: Sed sunto mascula lichen.
Ren, splen, atq̄ lyen attagen, cū pectine flamē.
Addis hymen: & q̄d cano cōponit tibi nomen.
Nomen in.on. græcū tibi sit, maribusq̄ repones.
Ex his pauca tamen sunt fœmineis adhibenda.
Est neutrum, quod non declinat tertia, nomen.
Nomen in.ar. neutrum: sed par tria debet habere.
Er finita tibi sunt mascula. Neutra tamen sunt

¶ En dabitur neutris. Q̄d noīa terminata in.en. generis sunt neutri. vt hoc fulmen.flumen nomen. semen. gluten. munimen. solamen. Masculina tamen sunt hic lichē. Mart. lib.xj. nec triste mentum sordidi ue lichenes. interpretatur autem impetigo. Pli.libr.xx. impetiginem inquit & scabiem: quam psorem & lichenem vocant. Vtitur quoq̄ hoc nomine Hippocrates in aphorismis: & Galenus multis in locis. Hic ren. Cel.libr. iiij. renes diuersi: qui lumbis sub imis coxis inhærent a parte earum resimi. dicitur quoq̄ hic rien. testibus Phoca. & Prisc. Hic splen, hic lyen vel lyenis. Cel.lib.iiij. lyen sub ipso septo a sinistra parte. & ibidē: At lyenis vbi affectus est. Attagen auis, quæ & attagena dicitur. Hora in Epodo. non attagen ionicus iucundior. Mart. cōmuneq̄ duobus attagenā. & in distichis: ionicarum gustus attagenarū. attage.es. Hiero. in epistolis, tu attagen ructas. Pecten pro pisce & pube, & instrumento, quo lana & capilli pectuntur, sub genere masculino posuerunt omnes grammatici. Pli.in.ix. pectines in mari ex eodem genere habentur recondi ti, & ipsi in magnis frigoribus. Seruius in illud Verg.in.vi æñ. iam pectine pulsat eburno. pecten pro plectro generis esse neutri dicit. Nam quod Iuuena.in.vi. satyra dixit: inguina traduntur medicis iam pectine nigro. pro pube dicitur. Verg.in.vij.æñ. Arguto tenues percurrens pectine telas. pro instrumē to textorio non potest distingui genus, cum eadem sit terminatio masculini & neutri in ablatiuo secū dæ declinationis. Flamen pro sacerdote masculo. Sueto in Cæsare: flamen dialis destinatus: nam pro fœ mina flaminica, vel flaminia dicimus. Flamē vero pro vento generis est neutri. Cice.in ara. inferior paulo est aries, & flamen ad austri. Hymen pro Deo nuptiarum præside generis esse masculini vel ex significatione generali potest intelligi. eiusdem quoq̄ generis est pro tenui illa membrana, qua infantes aiūt quando nascuntur inuolui. pro mēbrana etiam posuit Arist.in.ij.lib.de anima. Et quod cano cōponit. q̄ ab hoc verbo cano.is. cōposita sub hac terminatione masculina sunt: quia omnia mittunt fœmininū per.a vt hic tubicen, hæc tubicina, tibicen, tibicina, fidicen, fidicina. lyricen, lyricina. siticen, siticina, oscen quoq̄ oscinis ex proportione oscina mittit fœmininū. Hora. in car. oscinen coruū prece suscitabo solis ab ortu. ¶ Nomen in.on.græcū. Q̄d noīa in.on.desinētia græca, sunt omnia generis masculini, vt hic canon, dæmō, laphnō, platanō, lacon, horizō. bison. Pli.lib.xxxiiij. quæ canona artifices vocāt linea menta artis ex co peterentes. Plinius iunior in epistolis: quid platanō opacissimus. Mart. daphnonas platanonas, & aerias cyparissos. Idē: cæsus matre iubente lacō cuius fœmininū est lacena. Iginius: horizō circulus appellatur is, qui terminat ea, quæ perspici, aut videri non possunt. Martia. tesserunt illi bubali atq̄ bison. Pli.lib.vi ij. insignia boum ferarum genera bisontes iubatos. Vnum tamen sub hac terminatione reperitur fœmininum sindon onis. nam vrbium nomina vt Babylon, calydon, pleuron ad vrbiū regulam generalem referenda sunt. Barbiton vero generis est tantum neutri, barbitos fœminini, quare apud Ouid. in epistola Sapphus legendum: non facit ad lachrymas barbitos vlla meas. non barbitō. Sindon generis esse fœminini Mart.lib.xi. demonstrat cū dicit: Quo tu quo liber ociose tendis cultus sindone non quotidiana. & illud ex Euangel' Matth.xxvij. inuoluit eū in sindone munda. Sydon vero vrbis nomen ad regulam generalem referendum est. Luca.in.iij. prætiosaq̄ murice sydon. Python serpentis, quem Apollo occidit, nomen, plerumq̄ gñis masculini est. vt Ouid.i.meta. Strauit, & innumeris tu midum pythona sagittis, tamen genere fœminino dixit Tibullus: vbi delphica python. ¶ Est neutrum quod. Cū nomina in.on.desinētia aut sint secundæ declinationis: aut tertiæ, aut indeclinabilia: & (quē admodum diximus) tertiæ declinationis nomina: omnia sint masculina præterquam sindon: reliquum est, vt secundæ declinationis omnia sint neutra, vt hoc ilion, epitheton, antitheton. Verg.ij.æñ. ceciditq̄ superbum ilion. quod etiam sub alia terminatione fœmininum reperitur, vt apud Ouid. sed mihi quid prodest vestris disiecta lacertis Ilios. & quæ nostri non sunt ausi declinare, generis sunt neutri, vt diapason, diatessaron, diapendion. ¶ Nomen in.ar. Quod nomina in.ar. desinentia generis sunt neutri, vt hoc puluinar, nectar, torcular, instar, laquear, lacunar, iubar, quod Ennius apud Prisc. masculino genere protulit dicens, interea fugit albus iubar hyperionis cursum. Lar quoq̄ pro domo per metonymiam (vt diximus) generis est eiusdem, cuius & Deus. Par vero & ab eo composita compar, impar, dispar, suppar, separ, ex ratione significationis communia sunt trium generum. Reperitur quoq̄ par substantiuum in genere neutro. Luca in.vi. parq̄ suum videre Dei, & Hora.ij. ser. Ludere par impar, equitare in arundine longa. Hepar græcum est: quod ad nos non pertinet. ¶ Er finita tibi. Quod nomina in.er.desinentia generis sunt masculini, siue illa sint secundæ siue tertiæ declinationis, vt puer.eri. magister.tri. anser.is. passer.is. Vesper.is. nusquam enim quod (ego sciam) genere neutro reperitur: quod plerique ex iunioribus grammaticis dixerunt. Vergil.i. Georg. denique quid vesper serus vehat. Idem.in.iij. cum frigidus aëra vesper tēperat. Vale. Flaccus.iiij. argo. iam frigidus æthere vesper. Idem in.vij. Te quoq̄ thessalico iam serus ab æthere vesper. Neutra vero sunt, quæ hic digeruntur.

Spinther, iter, ruder, lasser, piper, atq; papauer,
Et cum vere siser, vber, cicer adde cadauer,
Zinziber, & tuber, cũ matre reponito linther.
Cõmune est pauper cũ pubere, degener, vber.
Ir, maribus iunges, Hir, gadir, sint tibi neutra.
Mascula sunt & in. or. Muliebris ponitur arbor.
Neutra dabis tm̃ cor, ador, cunq; ęq̃re marmor.
Collatiua duplex retinẽt gen⁹, & mẽor, autor:
Et quod componit corpusq;, colorq;, decusq;.
Vr. neutrale dabis, Sed mascula sint tibi quinq;:
Turtur auis piscis; vultur, satur, astur, & anxur

¶Spinther eris, quod fibulam siue armillam in mundo muliebri significat. Plau. in Menech. iubeas spinther nouum reconciliarier. & ibidẽ: spinther nouũ nũquã reperies. Pro cognomẽto tamẽ Lentuli spintheris Romani ciuis ex significatione generis est masculini. Iter, quod etiã itiner dicitur ab antiquioribus. Manilius. i. astronomicon. Fecit & ignotis itiner cõmercia terris. Ruder: quod frequẽtius rudus. eris. declinatur: nã ruder adhuc nõ legi prǽterquã apud grãmaticos. Laser. eris. Pli. libr. xix. laserpiciũ inquit: quod grǽci silphiũ vocãt in Cyrenaica prouincia repertum, cuius succum vocant lasser. Et in libris digestorum de pe. lega. l. nõ omne: Piper lygusticũ, & carreum, & lasser. Papauer. eris. Piper. eris. ver veris. Siser. eris. radix est edulis: quã Pli. li. xx. etiã genere masculino ꝓtulit: nemo, inquit, tres siseres possit edere. alibi eodẽ in lib. siser erraticum satiuo simile est effectu. & Colu. Iã siser assyrio venit quǽ semine radix. Vber pro mamma, & pro nimia agri fertilitate. Hora. quodq; aliena capella gerat distẽtius vber. Verg. in. vij. ǽñ. Non vobis rege latino diuitis vber agri Troiǽ ve opulẽtia deerit. Cicer. eris. Persius. cicer ingere large rixãti populo. Cadauer. eris. Zinziber. eris. hanc alij gingiberim. Pliñ. libr. xij. singiberin appellat, vbi dicit Laertio licinio accidisse vt mordẽti tuber deprehẽsus inde denari⁹ primos dẽtes inflecteret. Pro tumore quoq; Ouid. x. meta. Immodico prodibãt tubere tali. & Hor. i. ser. Qui ne tuberib⁹ proprijs offendat, amicũ postulet: ignoscet verrucis illius. nam pro re tumida: & pro arbore ad regulas generales recurrendũ est, pro illius arboris pomo. Mart. genere fœminino vsus est dicẽs: & vernǽ tuberes quid tibi cũ libycis? Sueto. tñ masculino, nisi in alterutro mẽdũ est. Ait nãq; in Domitiano: cũ oblatos tuberes seruare iussisset in crastinũ. Cũ matre reponito lynther. ac si dicat ꝙ lynther gñis est fœminini: queadmodũ & mater, sed mater rõne significatiõis: lynther rõne terminatiõis. Liuius. vj. ab vrbe Iam in altũ expulsa lynthre. Cõmune est pauper. ꝙ quatuor hǽc noĩa pauper puber. degener. vber cõis sunt duorũ generũ: tametsi figurate possunt etiã neutris, in obliquis maxime, iungi. Verg. in buc. pauperis & tuguri cõgestũ cespite culmẽ. & vi. ǽñ. Curib⁹ paruis & paupere regno. Idẽ. iiij. ǽñ. de generes animos timor arguit. Luca. in. i. de generẽ patiere togã. Puber. eris. sic em̃ iubet Cǽsar declinare in lib. de analog. cũ Probus pubis. eris. declinet. Vber. eris. Lucr. in. vi. Sequitur grauis imber & vber. Cato in originibus. res vber fuit, antequã vastassent regiões. Idẽ quoq; de tubere dicẽdũ. ¶Ir. maribus iũges. Quod noĩa in. ir. desinẽtia gñis sunt masculini, vt hic vir. treuir. & in. yr. per y. psilõ. vnũ reperitur hic martyr, & ab eo cõpositũ ꝓtomartyr, quǽ apud grǽcos tm̃ gñis sunt masculini: nostri tñ eo quasi duorum gñrũ cõi vtũtur. Abadir siue sit Deus, siue lapis ille quẽ Saturnus dicitur deuorasse, ad regulã generalẽ deferẽdus est. Duo tñ reperiũtur neutra hoc hir, & gadir, qđ neutro gñe ꝓtulit Salust. ij. histo. tartessum, inquit, ciuitatẽ, quã nũc Tyrij mutato noĩe gadir hñt. ¶Mascula sunt & in. or. Quod noĩa in. or. desinẽtia gñis sunt masculini, vt hic amor, dolor. timor. color. Arbor tñ est fœmininum, quǽ etiã hǽc arbos. oris. declinatur. Verg. ij. geor. Herculeǽq; arbores vmbrosa coronǽ. sic & plura ex masculinis. vt vapos, colos, labos, pro vapor, color, labor. Soror ꝑterea, & vxor ex significatione fœminina sunt. Quatuor vero hęc noĩa cor, ador, ǽquor, & marmor neutra sunt. ¶Collatiua tñ. i. cõparatiua. nã cõferre cõparare est. Dicitq; qđ collatiua sub hac terminatiõe cõia sunt duorũ generũ. nã neutrũ terminationẽ habet ꝓpriã in. us. vt. hic & hǽc nobilior, & hoc nobilius. Antiqores etiã gñi neutro terminationẽ in. or. iunxerũt. Valeri⁹ antias. Prior bellũ qđ cũ his gestũ erat. Idẽ, cõmemorãt Graccho fœdus prior nõ esse seruãdũ. Senior. Prisc. dicit tm̃ gñis esse masculini: cũ etiã Corneli⁹ Celsus in quinto, quasi in cõparatiuo dixerit: corpora seniora tentantur. & Pli. xi natural. histo. de apibus dixerit, seniores intus operãtur ꝗ flores cõportãt prioribus pedibus: nihil ergo ꝓhibet senior gñis esse cõis duorũ cũ prǽsertim senex etiã fœminino gñe sit repertũ apud Varro. His addũtur memor. & autor. qđ vnũ cũ videatur verbalis formã habere, fœmininũ plerũq; reperitur. Verg. xij. ǽñ. autor ego audẽdi. Macro. vij satur. natura hui⁹ fabricǽ autor & nutrix. Neutro etiã iũxit Luca. in. v. Italiã si cœlo autore recusas. & Verg. x. ǽñ. dicẽs. Italiã petijt fatis autoribus, esto, queadmodũ & memor. Idẽ. iiij. ǽñ. si nõ qđ ǽquo fœdere amãtes curǽ numẽ habet iustũ memorq; precatur. & in. ix. Nulla dies vnquã memori vos eximet ǽuo: sed figurate sic iungi, Pris. in. vij dicit. Cõposita quoq; a corpore & colore & decore duorũ generũ cõia reperiuntur, vt discolor, cõcolor, decolor, bicolor. Ouid. etiã neutro cõiunxit. iij. elegia. discolor agmẽ equis. A. Gell. lib. vi. noct. atti. tunica muliebri indutus & pallio versicolore. A corpore tricorpor fecit Vergil. in. vi. & forma tricorporis vmbrǽ. A decore quoq; Verg. indecor. & Salus. dedecor fecerũt. ¶Vr. neutrale. Quod noĩa in. vr. desinentia gñis sunt neutri, vt hoc sulphur. murmur, qđ masculinũ ꝓtulit interpres Ioan. vij. murmur multus in turba de Christo. iecur. fulgur. guttur, qđ etiã masculino gñe ꝓtulit: Plautus in aulularia, ne obturat gutturẽ inferiorẽ. Masculina vero sunt hǽc quinq;. Turtur. pro aue. Ouid. ij. elegi. Tu tñ ãñ alias turtur amice dole. Idẽ in epl'a sapph⁹. Et niger a viridi turtur amatur aue. Plau. quoq;. Tibi obustos turtures dixit. Iuue. cariturus turture magno mulorũq; iubis. Neq; audiẽdus est Seruius: ꝗ dixit posse esse gñis fœminini turtur, qđ ꝓbare nititur carmine illo Verg. in buc. nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo: cũ aeria ex rõe carminis aptius vlmo quã turturi iungatur, quasi nõ aerius ꝓaltus frequẽtius reperiatur, quã qđ ille vult ꝓ aerij coloris vt Verg. in buc. Aerij specula de mõtis in vndas. Idẽ. iij. ǽñ. aeriǽ quercus: aut coniferǽ cyparissi. & Mar. daphnonas. platanonas & aerias cyparissos: Sed turtur pro pisce apud vnũ tm̃ ex ijs, ꝗ autoritatẽ habẽt Ambro. in hexame. legitur, atq; ibi in gñe tantũ fœminino: deceptus est ex eo ꝙ in basilio vnde opus illud interpretatus est: trygon legitur, qđ apud grǽcos tum piscẽ, tum auẽ significat, apud latinos tñ nusq; legitur turtur pro pisce, sed pastinaca, neq; est quam vulgus opinatur tructa, sed ex genere piscium planorum & cartilagineorum.

Vultur quoq; qui & vulturius & vulturis ab antiquioribus est apdellat9. Catullus: lingua exerta aut do sit data vulturio. Idē: suscitat a cano vulturiū capite. Ennius apud Pris. vulturis in syluis miserum mandebat homonem. Satur. Iuue. satur est cum dicit Horatius ohe. cuius fœmininum satura & neutrū saturū est. Teren. in ecyra. sed tu cum satura atq; ebria eris, puer vt satur sit facito. Astur. Lu. in. iii. erat impiger astur. Silius. j. punico. Astur auarus Visceribus lacerae telluris vescitur imis. genus vero fœmineum ad possessiuum potius est referendū. vt Idem. lib. xvi. Lelius asturcica rapidos de gente iugales: Anxur Mar. vj epigrā. Fluct9 passeris, aut superbus anxur. Idem alio loco. candidus anxur aquis. quod etiā neutro genere posuit. Hora. in. j. ser. impositū saxis late candētibus anxur. vtrūq; pro oppido ponit, nā cū anxur iouē imberbē significat: ex rōne significationis masculinū erit. Furfur posuit Seru9 i gn̄e masculio numeri singularis dicēs: Addit excess9 niuea similagine furfur. plerūq; tn̄ i numero multitudinis furfur legim9: atq; ideo inter pluralē numerū tātū hn̄tia posuim9.

> Communis gn̄is tria sunto fur, lygur, & augur.
> Fœmineum pones, qđ in. as. finitur: vt æstas.
> Sed iunges maribus. as. assis, vas vadis; & mas.
> Neutra tamen dices vas vasis, fasq;, nefasq;.
> Sit commune trium nomē gentile. Dabuntur
> Partim fœminea tibi: partim mascula græca.
> Esto nomen in. es. muliebre. Virilia sunto
> Limes, pes, fomes, termes, cum palmite trames.
> Et gurges, merges, verres, cū poplite magnes.

¶ Cōmunis gn̄is duorū tria reperiunt. Fur. Hor. Iulius & fragilis Pediacia, furque Voranus. fœmininum non facile reperias. Lygur, quod etiam lygus declinatur. Luca. iii. & nunc tonse lygur quando per colla decora. Salustius in iugurtha. forte quidam lygus ex cohortibus auxiliarijs. Vergil. xi. æneid. Vane lygus frustraque animis elate superbis. Persi. mihi nunc lygus ora intepet. Salu. ij. hist. Corsa nomineq; lygus mulier. Augur, cum nomē dignitatis est. ad viros tantum pertinet: quorum fuit Romæ collegium: cum vero officium augurandi significat: commune est duorum. Vergil. iiij. æneid. nunc augur apollo: nunc lyciæ sortis. Venerem quoque diximus augurem: cum in j. æneid. ipsa dicit, ni frustra augurium naui docuere parentes. ¶ Fœmineum pones quod in. as. Quod nomina in. as. desinentia generis sunt fœminini, vt hæc ætas, bonitas. pietas. probitas, autoritas, honestas. Masculina vero sunt. as. assis. Priscianus de pōderibus: Siue assis Ex quo qđ soli capimus perhibemur habere. Vas vadis. Cicero. iij. officiorum, vas factus est alter alterius sistendi. Idem. v. thuscu. cum alterum vadem mortis accepissem. fœmineum vero nusquam reperitur: propterea quod fœminis iure interdictum est vadimonium: figurate tamen possumus dicere fœmina non potest esse vas, sicut neq; consul, neque prætor, nec ędilis. Mas maris, quod ratione significationis solis conuenit masculis, nam fœminæ similes maribus masculæ potius dicuntur, vt apud Horatium. temperat alcæi musam pede mascula sappho. Neutra vero sunt tria. vas vasis. vt Hora. syncerum est nisi vas. Fas & ab eo compositum nefas. Vergil. .Georgi. quippe vbi fas versum atque nefas tot bella per orbem. Si commune trium, quod nomina gentilia communia sunt trium generum, vt hic & hæc & hoc arpinas, priuernas, sarsinas, casinas, tolosas, capenas. Iuue. arpinas alius volscorum in monte solebat. Mar. metamque lactis sarsinate de sylua. vnde & Plautus sarsinas est dictus. Liuius. xxij. vt se in agrum casinatem ducat. Silius libro. viij. punico. priuernatumque manipulos. Mart. libro. xij. nec quadra deerat casei tolosatis. Quod vero Phocas & Priscianus hæc nomina sub communi duorū genere posuerunt: refelluntur autoritate Ciceronis, qui scribens ad Aticum ait: in quo fluxus est ad iter arpinas. Idem in alio loco, vt veni in arpinas. i. in agrum arpinatem nomina enim prediorum prope aliquod oppidum ex nomine possessiuo illius oppidi in genere neutro figurabantur: vt hoc thusculanum thusculani, formianum formiani, albanum albani, cum anum cumani. eodem modo hoc arpinas arpinatis: predium iuxta arpinum: siue in agro arpinati. Plinius libro. xiiij. priuernatia vina dixit: quemadmodum & Luci. oleum casinas: atque, vt in declinatione pronominum diximus, ex horum proportione Cicero in epistolis ad Celium verba nostratia dicere non reformidat. Dabunt partim fœminea. quod nomina gręca partim sunt masculina, vt adamas adamantis, elephas elephantis, gigas. antis. arcas. adis. Iuuena. adamas notissimus beaonices factus in digito prætiosior. Hora. ij. epistolarum: siue elephas albus vulgi conuerteret ora. Vergil. de Euand. non equidem extimui danaum quod ductor & arcas. & omnia nomina quæ ad primam declinationem latinam referuntur, vt tiaras. æ. Vergil. vij. æneid. sacerque tiaras. qualia etiam ventorum, vt boreas. æ. ectesias. æ. cecias. æ. aparctias. æ, Plinius. libro. ij. aparctias & boreas dicti, & ibidem perflant diebus quadraginta quos ectesias vocant. Gellius. libro. ij. est etiam ventus, quem nomine vocant ceciam. Partim sunt fœminina: vt hæc olympias. adis. Helias. adis. monas. adis. decas. adis. ¶ Esto nomen in. es. Quod nomina tertiæ & quintæ declinationis terminata in. es. generis sunt fœminini, nam vt diximus primæ declinationis omnia sunt masculina, vt hæc vulpes vulpis, proles prolis, seges segetis, teges tegetis, res rei, progenies progeniei, scabies scabiei. Masculina vero sunt, quæ hic digeruntur. ¶ Limes limitis. Vergil. xij. æneidos. Limes agris positus litem vt discerneret agris. Pes pedis, cuius composita communia sunt trium generum, vt hic hæc hoc bipes, tripes, alipes. preterquam vulpes & compes. Fomes. itis. Luca. in viij. Excitat in validas admoto fomite flammas. Termes. itis. Gellius. libro. ii. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur. nam quod Seruius scribit in illud Vergilij. j. Georgico. aut tempestiuam syluis euertere pinum. importuno tempore arbores cæsæ cito termites faciūt. opinor debere scribi teredines: cum teredo propriæ sit ligni vermis: nam termes surculus est arboris. Horatius in epodo. germinat & nunquam fallentis termes oliuæ. Palmes palmitis, Gellius libr. xviij. Vberrimos vitium palmites decidit. Trames tramitis. Vergilius. v. æneidos. Nulli visa cito decurrit tramite virgo. Gurges gurgitis. Idem. i. æneid. apparent rari nantes in gurgite vasto. Merges. itis. qui teste Seruio in illud Vergilij. ij. Georgic. cerealis mergite culmi. manipulus spicarum est. Verres. is. qui ratione sexus & genituræ masculini generis est. Poples. itis. Luca. in. ii. nisi poplite lapso Vltima curuati procederet vngula tauri. Magnes magnetis, cum alijs grammaticis commune duorum posueramus, nunc vero masculinum esse dicimus: tum quod nusquā fœmininum reperitur: tum quod etiam eius fœmininum in magnessa & magnetis exit, quemadmodum in fine capitis huius dicetur.

Et paries, aries, stipes, cespesq;, satelles,
Atq; dies, mediusq; dies pro tempore certo,
Et græcum prime, vel quod dat tertia nomen,
Sed communia sunt miles, comes, atq; supstes.
Antistes cocles, diues, cumq; hospite sospes,
Et pedes, interp̃s, eques, indiges, hæres, hebesq;,
Et teres, & præpes, locuples, & perpes, & ales,
Inquies & vates: quod format pes sedeoq;.
Est quoq; nomen in.is. muliebre. Sed esto virile
Corbis & ædilis. fascis quoq;. piscis & axis.
Et collis, vermis & callis. follis. & ensis.
Mensis cum vecti postis, glis, fustis, & anguis.

Paries.etis.Oui.iiij.meta.Fissus erat tenui rima, quã duxerat olim, cũ fieret, paries. Aries.etis.nõe sexus & geniturę masculini gñis est. Stipes.itis. Verg.in moreto. Paruulus ex usto remanebat stipite fumus. Cespes.itis. Persi.nũc & de cespite viuo frãge aliquid. Satelles. itis. Iuue.dirusq; ç a ponte satelles. Dies. ei. pro ambitu solis diurno: & habet numerũ multitudinis, vt dies natalicius, dies lustric9, dies dñicus, non natalicia lustrica, dñica. Pro tẽpore vero fœmininũ est: & caret plurali vt lõga dies homini docuit parere leones. Verg. ij.æñ. venit summa dies & ineluctabile tempus. A die pro eo quod est solis ambitus diurnus aut latio eius super horizonta dicitur meridies: quasi medius dies eiusdem generis cum in eadem significatione accipiatur. Sed posuit medius dies pro meridies, quod in carmine heroico vix recipit. Pli. frequẽtius vtitur medio die quã meridie: vt de fõte Cyrenaico: a medio die ad mediã noctẽ aquis feruentib9 totidẽ horis ad mediũ diẽ rigẽtib9. Et grçcũ primç q; noĩa græca p primã vel tertiã declinationẽ latinã inflexa, gñis sunt masculini, vt planetes.æ. cometes.æ. priamides.æ. pelides.æ. & ventorũ noĩa, vt apeliotes.æ. & quæ supra numerauimus, cũ de terminatis in.a. disseruimus. Lebes.etis. tapes.etis. cres.etis. Oui. in epistola Briseidis, addidit & fuluos pretioso ex ære lebetes. Vergi.li.x. æñ. arma craterasq; simul, pulchrosq; tapetas. Sed excipiũtur etiã in.es. terminata neutri gñis. vt hippomanes. cacoëtes. scyllites. myrtites. Iuue. tenet insanabile multos scribẽdi cacoëtes. Verg.iij. Geor. hinc demũ hippomanes, vero qd̃ noie dicunt pastores: lentum distillat ab inguine virus: hippomanes qd̃ sæpe malæ legere nouercæ. Iuue. hippomanes carmẽq; loquar coctumq; venenũ. Pliñ.lib.xxx. in aceto scyllite decocti. & xxxiij. idẽ. xxxij. ex aceto scyllite. Idẽ.lib.xiiij. multa de vino myrtyte quomõ fiet ex autoritate Catonis. Sed cõia sunt. Q đ noĩa hic explicata cõia sunt duorum generũ, vt hic & hæc Miles. Oui.ij.meta. de Callisto. miles erat phœbes, nec menalõ attigit vlla gratior hac triuiæ. Comes.itis. Verg.ij.æñ. nec comitem hinc asportare Creusã. qd̃ etiã neutris iũgi põt. vt Luc. Rerũ nos sũma seq̃tur, imperiũq; comes. Supstes.itis. Oui.j.meta. O soror, o cõiũx, o fœmina sola supstes. Etiã neutro idem iũxit. iij. elegia. post mea mãsurũ fata supstes opus. huic etiã põt annũerari præstes.itis. Mar.capella. geniũ etiã præstitẽ qd̃ præsit gerũdis oibus vocauerũt. & Macr.j.satur. deos prçstites hoi nascẽti quatuor esse. sed a prçstãdo potiusq; præsidẽdo salua Mart. autoritate deductũ videtur. Antistites. itis. Cice.j. de ora. virũ q̃ sit primus eius artis antistes. fœmininũ frequẽtius reperit in.a. antistia.æ. Ouid.iij. meta. tractisq; comis antistia phœbi. Cocles.itis. qd̃ rõe significatiõis ad vtrũq; sexũ ptinet. Pli.lib.xj. ab oculis, q̃ altero lumine orbi nascunt, coclites vocãtur. Diues.itis. Verg. carthago diues opũ. iũgitur etiã neutris, vt apud Vale. maxi. in ij. Diues & ppotẽs naturæ regnũ scrutat9. Ouid.ij.fasto. pietas p diuite grata est munere. Hospes.itis. Lu.in.V. hospes in externis audiuit curia tectis. cuius fœmininũ etiã in.a. repit apud eũdẽ.lib.iij. tũc obtulit hospita tellus puppibus accessus faciles. Vergi.iij.æñ. bellũ o terra hospita portas. iũgitur etiã neutris. Hor.i.epl̃a. nãq; deserta & in hospita tesqua credis. Sospes.itis cuius fœmininũ etiã in.a. exit. Ouid. ij.fast. de iunone. sospita delubris creditur aucta nouis. Pedes.itis. Verg.iiij.æñ cõgressus pedes hũc venietẽ cuspide lõga. Interpres.etis. Verg.iiij.æñ. nũc ioue missus ab ipso interpres diuũ. Eques itis. qd̃ cũ nomẽ dignitatis ẽ: ad viros tm̃ ptinet, cũ vo insidẽtẽ equo significat: ad fœminas etiã ptinet: sicut et pedes.itis. indiges.etis. Oui.xiiij.met. đ Anea: quẽ turba q̃rini nũcupat idigetẽ. Hçres.dis. cui9 signationẽ manifestũ est vtriq; sexui cõpetere. Hebes.etis. qđ etiã neutris iũgit. Iuu. hebeti lautissima ferro. Teres.etis. qđ neutris quoq; iungit. Verg.vij.æñ. sed hçc tereti mos ẽ aptare flagello. Colũ. aut teretis mali aut tectæ cortice glãdis. Præpes.etis. Luca.in.ix. de Perseo: & subitus perpes cyllenida substulit harpẽ. Cũ neutro etiã iũxit Ennius apud.vi. saturnaliũ nec respirãdi sit copia præpete ferro. Locuples.etis. Iuue. vidua est locuples: q̃ nupsit auaro, qđ etiã autore Prisci. neutris iũgi põt. Perpes.etis. ppetu9 & cõtinuus. Iusti.li.v. ppeti nocte fortunã publicã q̃stib9 iterãt. & in hymno. perpes corona præsulũ. põt etiã quẽadmodũ & superiora, neutris aptari. Ales.itis. Verg.in moreto. excubitorq; diem cãtu prædixerat ales. Mart. alitis eximiæ cauda superba fuit. Inqes triũ gñrũ est teste Priscia. Gell.lib.viij. Labor hic vigiliarũ inqes. Salust. apud Prisci.in.j.histo. vitio hũani ingenij: quo inquies atq; indomitũ semper. Eius quoq; simplex apud antiqores reperitur triũ generũ. Ennius. nãq; eius mentẽ fecerat fortuna quietẽ. Licinius. nõ minimo ope milites qetes volebãt esse. Vates.is. Iuue. sed vatẽ egregiũ cui nõ sit publica vena. Verg.ij.çñ. Aut quẽ tũc vates Cassãdra moneret. Q đ format pes sedeoq;. qđ cõposita ab hoc noie pes.pedis, & ab hoc verbo sedeo.des. superioribus annumerãda sunt: sed de cõpositis a pede paulo añ diximus. & a sedeo hic & hæc p̃ses.idis. reses.idis. obses.idis. Lu.in. x. natura deside torpet. & a sedeo q̃q; Martia.capella. præstes.itis. deduxit. ait nãq; de philologiæ nuptijs. geniũ præstitẽ, qđ p̃ses gerũdis omnibus vocauerũt. Macro.in.j. satur. deos præstites hoi nascẽti quatuor esse. ¶ Est quoq; nomẽ in.is. Q đ noia in.is. desinẽtia fœminina sunt. vt hæc auis. puppis. classis. nauis. messis. Masculina vero sunt, q̃ ponũtur in serie quinq; versuũ sequẽtiũ. hic Corbis.is. Seruius tñ.i.geor. fœmininũ eẽ dicit Cic. autoritate, q̃ ait: messoria se corbe cõtexit. Aedilis.is. qđ magistratus nomẽ ad viros tm̃ ptinet. Fascis.is. Vergi.in buc. ego hoc te fasce leuabo. Piscis.is. p fœmina. Oui.in.ij. de arte dixit: Inuenit in media fœmina piscis aqua. Axis.is. Idẽ.j.meta. aure9 axis erat. Collis. is. Verg. collẽ qui plurimus verbi imminet. Vermis.is. cuius diminutiuũ vermiculus masculinũ esse oñdit. Callis.is. Verg.in.vi. secreti celãt calles. Follis.is. a quo diminutiuũ est folliculus paruus follis. Ensis.is. Iuu. Ense velut stricto quoties. Lucili9 ardẽs cuius diminutiuum ensiculus & ensicula est. Mensis. Verg. totosq; ex ordine menses. Vectis.is. Vitru.in x. Vectes ferreos coegerũt. Postis.is. Verg. Postesq; sub ipsos Nitũtur gradib9. Glis.iris. Mart. somni

culosos ille porrigit glires. Fustis.is. Hor. Pestrect9 vigilet cũ lõgo fuste. a q̃ diminutiuũ fusticul9. Anguis.is. Verg.ij.æñ. gemini immẽsis orbibus angues. Vale.maxi.lib.i. fœmininũ ptulit hæc angis. Torris.is. Flaccus.iij.argo: viuoq; reluxit torre focus. Caulis, q etiã colis dicitur, vñ coliculus. Hora.ij.ser. cole suburbano, q siccis creuit in agris. Torqs, qđ frequẽtius gñe fœminino reperit. Gell.li.viij. torqs ex auro, quã ex hoste, quẽ occiderat, detractã induit. et paulo post torquẽ detraxit: eãq; sanguinolentã sibi in collũ imponit. Iusti.lib.xliij. torque aurea donat9. Ap.li.ij.floridorũ: circulo mireo velut aureo torq. Hier. quoq; multis in locis. vt Iudicũ. viij. pter torqs aureas camelorũ. sed & masculini reperit. vt apud Siliũ. iii. puni. colla viri fuluo radiabãt lactea torq. & Liui.vij. ab vrbe cõdita. in tñ vno torq̃ spoliauit, quẽ respersũ cruore collo circundedit suo. Sueto. i augusto. lapsu debilitatũ aureo torq̃ donauit. Q uæq; silẽt alij. cũ oẽs grãmatici libys & canalis & aqualis cuius sint gñis syluerint: dicit q gñis sunt masculini. nã cũ libys gentile sit, posset quispiã putare q est cõe duorũ gñrũ; nos dicimus nusquã reperiri nisi gñe masculino. Mar. & libys in lõgo puluere sudet eqs. & Luc in.vi. cũ iaculũ parua libys amẽtauit arena. eius fœmininũ lybyssa ẽ, vel libystis, vt infra dicemus. Canalis quoq; cũ oẽs sub gñe fœmin. reliqrint, tñ Seruí9 grãmaticus id expssit. ait enĩ in ill ud. Verg.iij.geor. Currẽtẽ ilignis potare canalib9 vndã. canalis melius gñe fœminino pferimus. Ego cõtra dixerim, vsitatius gñe masculino esse pferẽdũ. vt Verg. in Aetna. qđ si diuersos emittit terra canales. & iterũ: nec tñ in rigidos exit cõtenta canales. atq; iterũ adhuc: pressoq; canali huc illuc agere vẽtos. Sene.iij.na.q. amisso canali suo flumina primũ refunduntur. Idẽ in.iiij. tãdẽ tenuissimos canales tenẽt: per quos angusta rupiũ effugiũt. Idẽ in.iiij. sulphuratã aquã circa canales suos durari. & in eodẽ: quibus torrẽs in canali suo cursus est. Pli.li.viij. sanguisuga vbi in ipso amne canali se fixit. Li.xxiij. ab vrbe. vtraq; est in capitolio canali vno discreta. Gel.li.iiij. vulua recta cõtinuataq; ceruice: quẽ canalẽ vocãt. Sene in epla cviij. illũ turba p lõgi canalis angustias tractũ. Apu.vi.meta. canali directo pergas ad ipm orci regiã. & ibidẽ: angusti canalis exerto cõtẽti tramite. & in libris digestorũ. ti. de riui.l. seruius: si qs canalẽ nouũ vl phystulã. Eius q̃q; diminutiuo vsus est Celsus.li.viij. excipiẽda sũt ex ferula facto canaliculo. Nõ inficior ego apud antiqores inueniri aliqñ etiã fœmininũ vt apud Catonẽ. & apud Varr. sed ego de optimorũ vsu loquor. nã Cato, & Varr. qtũ autoritatis haberi debeat, i initio testati sumus. Aqualis præterea nemo est q ex regłis traditis nõ dicat esse gñis fœminini. sed qũo Varro dixit de origine linguę latinæ: ab aqua aqlis est dict9: vñ etiã p diminutionẽ aqualiculus fit qđ ipm argumẽto fuerit aqualis esse gñis mascu. Et quib9.n.præit.is. Q đ noia hñtia.n. añ.is. gñis etiã sunt masculini: vt hic panis. cinis. ignis. funis. qđ gñis esse masculini Q uí. ex illius diminutiuo funiculus oñdit. Tametsi Luc. fœminino sit vsus apud Gel.li.xij. aurea de cælo submisit funis & arua Clunis.is. Iuue. ad terrã tremulo descẽdunt clune puellæ. Hor. tñ.i.ser. fœmininũ esse oñdit. qđ pulchræ (inqt) clunes. Annis antiqores quoq; gñe fœminino dixerũt. Et qđ cõponis ab asse. q ab asse cõposita sub hac terminatiõe gñis sũt mascu. quẽadmodũ & as assis vt semis. centussis. bessis. tressis. octussis. decussis. bigessis. In libris digestorũ titu. de vulgari & pupillari substitutiõe.l. si pater. Vt vn9 semis apud te maneat. Persi. curto cẽtusse licet. & Lucil apud Gel.li.ij. fauni centussesq; misellos. ¶ Adiectiua dabis cõia. Q đ noia adiectiua sub hac terminatiõe cõia sunt duorũ gñrũ. vt hic & hæc nobilis. fortis. breuis. tricuspis quoq; & si nõ hẽat gen9 neutrũ tricuspe: põt tñ in obliqs casibus etiã neutris iũgi. Oui.i.meta. positoq; tricuspide telo. Sãnis. itis. nõ solũ vtriq; sexui aptari põt autore Cęs. in.li. de analogia, verũ etiã antiqores hoc sãnite ptulerũt: vt Neui9 i carmine belli punici. Liui9 tñ.li.x. ab vrbe. nõ ẽ ausus gñi fœminino aptare: cũ nusq̃ reperiat nisi masculino. ait enĩ: cohortiũ sãnitiarũ paulisp recruduit pugna. Dis.tis. qđ etiã neutro iũctũ iuenit. Hor.i.ser. Bruto ptore tenẽre ditẽ Asiã. Lu.in.viij. nõ illic libycæ posuerũt ditia gẽtes tẽpla. atq; etiã in singulari hoc dite: qđ Pris. negat reperiri posse. Flac. tñ.ij. argonau. nõ pplos, nõ dite soliũ, nõ vlla parẽti regna peto. Testis plerũq; gñi neutro cõiũctũ reperit. vt Lu. in.ix. teste tulit cælo victi dec9 orionis. & Hor. testis Metaurũ flumẽ. et Propti9: sydera testes. et Hier. ad Eustochiũ. testis ẽ tribũal: añ qđ iacui. Sũt q putẽt his pceptiõib9 deesse pauca noia, q̃ iuniores grãmatici posuerũt. bipẽnis. altilis. molaris. Sed opinor hi nõ putabãt hęc noia triũ gñrũ esse, sed cõia. qđ si vspiã quasi substãtiua reperiant: illi9 erũt gñis cui9 ẽ substãtiuũ qđ subintelligit: vt hic & hæc bipẽnis & hoc bipẽne declinat. Ver.xi.æñ. ferro sonat alta bipẽni fraxin9. Idẽ tñ q̃si substãtiuũ posuit.ij.gñ. correpta dura bipẽni robora pfringit. Eodẽ mõ hic & hęc altilis & hoc altile declinat. Pli.li.xix. heu pdigia vẽtris, ecce altiles spectant asparagi. Idẽ i.ix. cochleæ q̃q; altiles ganeã implerẽt. Cũ vo. Iuu. dixit ad nos iã veniet minor altilis: gallina itelligit: qđ Mar. expssit in dist. cuius titul9 ẽ gallinæ altiles. Eadẽ quoq; rõe hic hęc molaris declinat a mola possessiuũ: sed cũ dixit Iuue. pssoq; diu stridere molari intelligit dẽs. & cũ Papi.v. theba. vastæq; sudes fractiq; molares: itelligunt lapides. qđ Verg. expssit i Aetna. q ppe molaris illi9 incẽdi lapidis. & paulo post fit ardẽti cãm lapidẽ eẽ molarẽ. Greca noia sub hac termiatiõe fœminia sũt plerũq;: sed repsũt aliqñ masculina: vt apđ Verg.iij. Geor. & Lapidis arua Timaui. ¶ Nomẽ in.os. Q đ noia. in.os. finita gñis sũt masculini. vt. ros. mos. flos. labos. vapos. lepos. colos. p eo qđ color. Pli.li.xxxv. glebis su9 colos. & terenũq̃ iã aliter i casu noiandi vtit. Heros. ois. cui9 fœmin. ẽ heroina vl heroissa. Fœminia vo sũt duo hæc dos. tis. hæc cos. tis. q̃ alio mõ hæc cautes. is. declinat pter eã affinitatẽ q ẽ iter. au. diphthõ. & .o. Arbos quoque alterius terminatiõis gen9 sequit. sed neutra sũt hoc epos. i. gen9 carminis. Hor.i. ser. forte epos acer vt nemo varius dicet. Mar.xij. scribebam9 epos: cœpisti scribere: cessi. Argos. Oui.i. de reme. vacuũ litib9 argos erat. Luc. in.vi. vbi nobile quõdã nũc sup argos arãt. Chaos.i. Idem in.ij. in chaos antiquũ cõfundimur. Melos.i. Persius cantare credas pegaseium melos. quãquã rõ carminis nõ melos sed carmẽ recipiat. Os. oris. Verg. virginis. os. habitũq; gerẽs. Os. ossis. Cato. si qs mẽbrũ rupit: aut os fregit. quod etiam ossum. i. antiquiores declinabant. sic Paccuuius ossum inhumatum dixit.

Et torris, caulis, lapis, vnguis, torquis & orbis,
Et sanguis, cucumis: iũges cum vomere puluis.
Q uæq; silent alij libys atq; canalis, aqualis.
Et quibus.n. præit.is, Et quod cõponis ab asse.
Adiectiua dabis communia: iunge triscupis.
Samnis, dis, iuuenis, ciuis, testis, canis, hostis.
Nomen in.os. dabitur marib9. Sed fœmineis sunt
Hec addenda duo dos, cos, Neutris epos, argos.
Et chaos, atq; melos, iunges, os oris, & ossis.

Est commune duum bos, custos, atq; sacerdos,
Et quæ cōponit potis & pote, cōpos, & impos,
Vs. declinatum per quartam, siue secundam
Dic maribus iunctum. Sed fœmineis referātur
Aluus, humus, vānus, ficus, dom9 & col9 addes.
Porticus, atq; trib9, superaddis acusq;, manusq;.
Et quæ vertentes permutant græca latinis,
Hoc plerūq; gradu: maribus quādoq; reponis.
Hæc tria neutra facis, virus, vulgus, pelagusq;.
Tertia quod nomen declinat, dicito neutrum.
Sed duo mascula sunt lepus & mus: iungit illis
Pus podos, hoc est pes: & quæ cōponis ab illo.

¶ Cōmunia duorū generū sunt bos. bouis. Vergil. ille meas errare boues. Custos. dis. cōmune duorum esse cū oēs fatētur: tū maxime Seruius exponēs illud Verg vi. æn. cernis custodia qualis, nā cum de Tesiphone poëta loqueretur, custodia pro custos vsurpatū esse dicit. Iuue. etiam neutro iunxit, dicens. titulicq; cupido hæsuris saxis cinerum custodibus. Sacerdos. tis. Verg. in. i. æn. donec regina sacerdos Marte grauis. Gell. lib. ix fœmininū protulit sacerdotissā. Eadē (inqt) cerimoniæ sunt, quas flaminicas sacerdotissas diales seorsum aiūt obseruitare. Superioribus etiam iunguntur ab hic & hæc pote cōposita. sunt autē duo. hic & hæc cōpos. tis. impos. tis. Ouid. i. de arte. I. sequere & voti post modo cōpos. eris. Hora. in pœ. post etiā inclusa est voti sententia compos. Gell. in. i. non idoneus ad dicendū, sed ad tacendum impos. ¶ Vs. declinatū. Quod nomina secūdæ & quartæ declinationis. in. us. finita generis sunt masculini: vt hic Deus. i. dñs. i. sensus. us. auditus. us. Fœminina vero sunt quæ hoc loco explicantur. hæc Aluus. i. Verg. ij. æn. In latus incq; feri curuā cōpagibus aluū. Actius masculinū protulit. Maia nemus retinēs grauido cōcepit in aluo. Humus. i. quod generis fœminini semper reperitur. Vannus. i. Verg. j. Geor. & mystica vānus Iacchi. Ficus. i. vel ficus. us. quod p arbore ex generali significatione. ij. &. iiij. declinationis fœmininū reperitur. Iuue. ad quæ discutienda valent sterilis mala robora fici. Cice. de ora. vxorem suam se de ficu suspendisse dixit. Pro pomo quocq; reperitur vtriusq; declinationis generis fœminini. aliquādo etiā masculini, sed secūdæ declinationis tantū. Sueto. in Aug. caseum bubulum manu præssum & ficus biferas petebat. Pliñ. quocq;. libr. xv. ficos & ficus sub genere fœminino protulit pro pomo. Var. in. j. de re rust. fici (inquit) quē edimus. & Lucil. apud Noniū Marcellū: ficuti cū primos ficos propalam recētes protulit, precio ingēti dat primitus primos. Pro morbo vero gñis esse masculini atq; secūdæ declinatiōis testatur Mart. cū. j. epigrā. li. scribit: Dicemus ficos Cæciliane tuos. quem versum ego non ignoro a diuersis autoribus aliter atq; aliter legi. Prisc. etiā pro morbo quartæ declinationis esse putat gñis masculini. atq; ita legit: dicemus ficus Cæciliane tuos. Valla pro morbo gñis masculini Prisciano astipulat: sed declinatione ab eo dissentit: cōtenditq; sic debere legi carmē: dicem9 ficos Cæciliane tuos. Geor. Merula nō putat Mar. ī eo loco d morbo sensisse: sed de ipso arboris pomo. Necq; n, vt ait, illi erat cū Cæciliano contentio: nisi de nominis declinatione: quemadmodum voluit Aristo. interpres in lib. clēc. ac si poëta voluisset dicere: nos dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci: sed dicemus ficos tuos. i. quēadmodū tu sentis. quod. s. ficus pro pomo gñis sit masculini. Nam quod Galeorus Marcius exposuit. dicemus ficos tuos. i. seruos & familiares ficosos: ridiculū est. Quod vero Georg. putat Martialem non fuisse adeo impudentē, vt tā illoto atq; il. iberali ioco vteretur: ego non intelligo cur tam bene de illo sentiat: cū sint illius poëtæ alij ioci multo turpiores. necq; in eo Merulæ assentior: qđ putat ficū pro morbo nō pertinere ad anni circulū, sed tm̄ ad caput: eūcq; esse, quē græci sycosim vocant: cū Mart. idē. atq; Verg. in priape. in illū podicis morbū sæpe iocentur, qđ de morbo capitis frigidiuscule diceretur. Grossus quoq; p fico cū pomū significat tū gñis masculini tū fœminini reperit. Celsus. lib. v. grossi (inquit) in aqua cocti. Pli. li. xv. deprehēsasq; i his hyeme grossos. Dom9 quoq; & Col9 vtriusq; declinatiōis reperiūtur. sed de domo lib. j. diximus. de colo. Iuue. sed graue tardas expectare colos. Cic. ij. de ora. quomō ad me venis cum tua colu & lana. Porticus. us. tribus. us. acus. us. manus. us. fœminina sunt quartæ declinatiōis, nisi qđ acus. i. p pisce gñis est masculini declinatiōis secūdę. Et q vertētes. qđ noia græca in. os. finita q trāseūt ad nostrā declinationē. os. mutata in. us. plerūq; sunt fœminina, vt hæc papyr9. i. Mar. pdite niliacas musæ mea dāna papyros. Hæc biblos. biblus. i. Luc. in. iij. Nōdū flumineas mēphis cōtexere biblos. Crystallos. allus. i. Verg. i priape. rigetq; dura barba iuncta crystallo. Costos costus. i. Catull9. Regia quā suaues expirās cost9 odores. & Luca. in. ix. Eoaq; costus. Smaragdos. smaragd9. i. Pli. li. xxxvij. Smaragd9 i qua exculpta fuerat Amymone. quāquā idē autor frequētius vtitur gñe masculino. quēadmodū & Mar. scythas smaragdos appellauit. Phasell9 quocq; & si gñis sit fœminini apud græcos, Catullus gñe masculino dixit. Phasel9 ille quē videtis hospites, aiūt fuisse nauiū celerrimū. Dicit igit. tu repōes plerūq; i hoc gradu. i. inter fœminina illa noia q vertētes. i. interptes, q ex sermone greco in latinū interpretant qñq; terminationē latinā respiciētes, repones illa marib9. i. inter masculina. vt i illo versu, insula cincta mari dixim9. Tria vero reperiūtur gñis neutri. hoc Virus. i. Mar. Vir9, vt hoc alio fallax pmutet odore. Vulg9. i. Verg. ij. æn. Scindit incertū studia in cōtraria vulg9. Idē in eodē quocq; masculino gñe ptulit dicēs: Et spargere voces i vulgū ambiguas. Salust. i Iugur. Vulgū effusū oppido cedere. Pli. li. viij. id vulgū credidisse video. Pelagus. i. specus quocq; antiqores tū gñe fœminino, tū neutro ptulerūt. Gel. li. vij. specū quādā nactus remotā tenebrosāq; penetro & Pac. aduenio i scrupulosam specū. Cato specu opposita, quo aqua deuia abiret. frequēti9 tn̄ masculinū repitur. Hor. iij. car. quos agor in specus. Ouid. iij. meta. Est specus in medio syluis & vimine dēsus. Genus. i. p eo qđ est genu: quēadmodū supra de noib9 in. u. terminatis dixim9, gñis est neutri. Pen9. i. pen9. us. p scđam & quartā gñis sunt masculini vel fœminini. hoc pen9. oris. tertiæ semp est neutrū. Plau. i pseu. nisi mihi annu9 pen9 ab amatorib9 cōgerit. Lucil. Magna pen9 paruo spacio cōsūpta peribit. Est præterea titul9 in lib. digest. de penu legata: sed ibidē frequēti9 hoc pen9. oris. legim9, quēadmodū apđ Hor. portet frumēta penusq;. Afrani9 quoq; in penus herile dixit, ab eo qđ ē hoc pen9. Sex9 qq; neutro gñe Plau. i Rudēte ptulit, dicēs virile sex9 nūq; vllū habui. ¶ Tertia qđ nomē. Qđ noia i. us. desinētia tertię đclinatiōis gñis sūt neutri: vt hoc tps. oris. corp9. oris. sydus. eris. vuln9. eris. rud9. eris. qđ (vt dixim9) ruder quocq; ruderis declinat masculini vero sunt duo, hic lepus. oris. hic. mus. ris. Iungit illis. q hoc nomen pus podos, qđ ex græco

interpretatur pes pedis. & ab eo compoſita ſunt gñis fœminini. vt dipus.odis. decapus.odis. daſipus.odis. lagopus.odis. imantopus.odis. ſcropus.odis. ſacropus.odis. Fœminina ſunt octo tantum: hæc virtus.vtis. iuuentus.utis. palus.udis. ſalus.utis. & quod dat ſeruio nomen.i. verbale ſiue participiale nomen ab hoc verbo ſeruio.is. hoc eſt ſeruitus utis. Pecus.udis. pro vna tantū gregis animãte. nam ꝓ toto grege hoc pecus.oris. dicitur. Incus.udis. ſenectus.utis. Subſcus.udis. fœmininum quoque eſſe oſtendit

> Fœminei generis ſunt virtus, atq; iuuentus.
> Et palus, atq; ſalus: & quod dat ſeruio nomen.
> Atq; pecus pecudis, incus, ſubſcuſq;. ſenectus.
> Sint coniuncta tribus vetus. intercuſq;. Duobus
> Sint coniuncta tibi tria tantū, ſus, lygus & grus.
> Maſculus eſt hic præs. Sed neutrū dicitur hoc æs,
> Et duo fœminea laus laudis, fraus quoq; fraudis.
> S. muliebre datur, ſi conſona iungitur illi.
> Attamē eſto mas fons, dens, pōs, tabificus ſeps
> Et cū mōte calybs, & arabs: polyſyllaba iūges,
> In quibus anteuenit. p. litera. qđ ꝓbat hydrops,
> Et partes aſsis. Tamen eſt commune duorum
> Cælebs & princeps. infanſq;. bifronſq;. parēſq;,
> Adiectiua tribus iungunt ſua ſignificata.

Pacu. apud Feſtum dicēs. Nec vlla ſubſcus prohibet cōpagem: require in declinatione. Sint coniuncta tribus. q; huius ordinis duo noia reperiuntur cōia trium generū hic hæc hoc vetus. eris. pro quo antiquiores. veter. eris. dicebāt. Actius. veter fatorū terminus ſic iuſſerat: vnde etiā ſuperlatiuū declinatur veterrimus. Intercus quoq; intercutis commune triū eſt. Gell. libr. xviij. liberatū ſe eſſe aquæ intercutis morbo: Idē. lib. xij. intercutibus ipſi vitijs madētes. quēadmodū & Cato dixerat intercutibus ſtupris inquinatus. Duobus ſint coniuncta. quod duorū generum cōia tria tantū reperiuntur. hic & hæc Sus.is. Verg. iij. Geor. denteſq; exacuit ſabellicus ſus. Idem. iij. æneid. inuenta ſub ilicibus ſus. Ligus vel lygur, vt ſupra diximus, communis duorū generū eſt: ſed vt ego ſuſpicor lygur gñis eſt maſcu. lygus vero cōis duorum. Grus.is. Vergil. j. Georg. ſtrymoniæq; grues. Hor. ij. ſer. diſcerptā ferentes membra gruis ſparſi. ¶ Maſculus eſt hic præs. Quod in. ęs diphthongō finita duo tantū reperiuntur: hic prës.dis. maſcu. & hoc. æs.eris. neutrū. Et in. aus. quoq; diphthongō. itidem duo fœminina, hæc laus. laudis, fraus, fraudis. ¶ S. muliebre datur. Quod noia finita in. s. habentia conſonantem ante. s. gñis ſunt fœminini. vt hæc puls.tis. hyems.is. glans.dis. ars.tis. frons.dis. pro arboris folio: qđ etiā hæc frondis declinatur. frons.tis. Verg. i. æñ. Frōte ſub aduerſa ſcopulis pēdentibus antrū. Idē in vj. Sed frons læta parū, & deiecto lumine vultu. Gell. tñ. lib. xiiij. tū rōne analogiæ tū autoritate antiquorū cōtendit rectius debere proferri frons in gñe virili quā in fœminino: citatq; Cæciliū: qui ait. nā ij ſunt inimici peſſumi frōte hilaro. & Cato. in. vj. originū dicentem. poſtridie ſignis collatis æquo fronte pugnauit. Probat etiā ex proportionis rōne: quia omnia noia in. ns. terminata, ſi adiectiua nō ſunt, maſculina ſemper reperiuntur. vt hic mons, pōs, fons, dens, quę ꝓcul dubio maſculina ſunt. Seps quoq; ſepis maſculinū eſt pro ſerpente addidit igitur tabificus alludēs ad illud Luca. lib. x. oſſaq; diſſoluēs cum corpore tabificus ſeps, hunc Pli. lib. xx. ſeps in genere fœminino poſuit. multipedem (inquit) ſepam græci vocant oblongā. piloſis pedibus pecori præcipue nociuā. Idem. xxxij. ceraſtē: aut quas ſepas vocant. Chalybs.bis. ſiue pro illis Ponti prope Paphlagoniā populis: ſiue per metonymiā pro ferro. Verg. j. geor. at chalybes nudi ferrū: quod ex proportione eo modo facit fœmininū chalybiſſa: quo arabs. iſſa. Hiero. in prolo. Iob. & accepit vxorem arabyſſam. Lybs quoq; pro vento quem latini Aphricum appellant: ex ſignificatione generali maſculini generis eſt: vt reliqua ventorum nomina. Polyſyllaba iūges. Quod nomina pluriū ſyllabarum in ps. deſinentia maſculini generis ſunt. vt hic hydrops.opis. merops.opis. epops.opis. auſrops.opis. cyclops.opis. adeps.ipis. manceps.ipis æthiops.opis. cuius fœmininum Hiero. poſuit æthiopiſſa.æ. numeri. xij. locutaq; eſt Maria & Aaron cōtra Moyſem pro vxore eius æthiopiſſa. Reperitur tamen forceps genere fœminino. vt apud Ouid. ij. meta. quem forcipe curua faber duxit. Per. labefactēt forcipe adunca. Et partes aſſis. q; partes aſsis ſiue pro libra duodecim vnciarum: ſiue pro ſolida hæreditate gñis ſunt maſculini. vt hic triens.entis. quadrās.antis. quincuns.uncis. ſextans.antis. ſeptuns.cis. dodrans.antis. dextans.antis. decuns.uncis. deuns.uncis. Iuue. nec habet quem porrigat ore trientē. Mart. & quadrans mihi nullus eſt in arca. Priſc. de ponde. Septuncem dempto quincunce vocarunt. Dodrantem reliquum vocitāt quadrante retracto. At ſi ſextantem retrahas erit ille decuncis. Tamen eſt commune dorum, quod quinq; nomina quæ vno verſu complexus eſt: communia ſunt duorum generum. Celebs. Hora. de ſeipſo. iij. car. Martijs cælebs quid agam calendis. Idem. i. Epiſtola. nil, ait, eſſe prius, melius nil cælibe vita. Princeps. Iuue. cytharœdo principe natus. Vergil. x. æneid. tu mihi nunc pugnę princeps: & puella tu diua ſecundo. Pro quo iuniores dixerunt principiſſa: ſicut a dux duciſſa: a comes comitiſſa. Infans pro puero & puella, qui per ætatem nondum fari poſſunt: nam pro non loquente commune eſt trium generum. & ſic dicimus ora infantia: & homo infantiſsimus. Bifrons duas habens facies. Vergil. xij. æneid. ianumque bifrontem: & ſic rem quampiam bifrontem poſſumus dicere. & Dianam trifrontem, quemadmodum Vergil. iiij. æñ. tria virginis ora Dianæ. & eundem Ianum quadrifrontem: autore Macro & Mar. Parens vterq;. i. pater & mater. Vergil. v. æñ. Salue ſancta parens. Idem in. ij. Alma parens confeſſa deam. ¶ Adiectiua tribus. Quod nomina adiectiua ratiōe ſignificatiōis cōmunia ſunt trium generum, vt hic & hæc & hoc prudens ingens. diſcors. iners. inops. & a capite compoſita, vt biceps. anceps. & a capio.is. vt particeps. municeps. quamquam in plurali vix poſſent neutris iungi: quod aliud ſignificare viderentur municipia. participia, ſed manceps. ipis. (vt diximus) eſt generis maſculini: quod tantum viris eius ſignificatio competit: quemadmodum e diuerſo forceps generis eſt maſculini: tametſi a capio declinetur. Quod vero de torrens quidam obijciunt. ij mihi non videntur intelligere quid torrens ſignificet: neque enim tantum eſt fluuius temporarius: ſed etiam quicquid fluit. vt Iuue. torrens dicendi copia, & alio loco. Ipſeo inquit torrentior. Vergilius. in buc. torrentia flumina dixit. Nefrens quoque pro ablactato porcello ab eo dictus. vt Varro. in. ij. de re ruſti. ſcribit: quod nondum fabam aut glandem frendere (hoc eſt) frangere poteſt, ex ratione ſignificationis nunquā reperitur niſi generis maſculini, quia ſemper ſubintelligitur porcellus; nec de alia re dicitur.

Neutrum pone caput. git, sinciput, occiput, & frit.
Si monosyllaba sunt & in. x. finita, referto
Fœmeĩo gñi: sed thrax, phryx mascula, rex, grex
Et calx cũ pedis est: nam calx hæc stringit arenã.
Ad duo dux facies commune, huic adijce cõiux.
Sunt polysyllaba in. ax. tibi tantũ mascula thorax,
Nicticorax, limax, dropax, cũ storace abaxq́:
Et duo fœminea tibi sunt cum smilace fornax.
Ex finita tibi sunt mascula. Fœminea halex,
Et forpex, vibex, carex, imbrexq́ supellex.
Quod fit in. ix. nomẽ muliebre est. Excipe fornix:
Atq́ cilix, phœnix, & onyx, mastix, & iapix.
Atq́ calix, & oryx, natrix, calixq́, varixq́.

¶ Neutrum pone caput. In. t. neutrum reperitur hoc caput. itis. & duo cõposita ab illo, sinciput. pitis. & occiput. pitis. nam interciput, quod quidam dixerũt, non est latinum. Iuue. comedam ego flebile naci sinciput. & Persius. occipiti cæco posticæ occurrite sannæ. Plinius, & Celsus nunquam occiput, sed semper occipitium appellant. & Sueto. in Caiũ. comatos quoties sibi occurrerent: occipitio deturpabat. Duo quoq́ reperio neutra indeclinabilia. hoc git. frit. Plinius. lib. xx. Git ex græcis alij melanthiõ, alij melanspermon vocant, optimum quam excitatissimi odoris, & quam nigerrimum. Isai. cap. xxviij: Seret git, & ciminum sparget. Varro. j. de re rust. Illud autem in summa spica iam matura, quod est minus quam granum, vocatur frit. ¶ Si monosyllaba. Quod monosyllaba in. x. desinentia generis sunt fœminini. vt hæc pax. fax. lanx. nix. nox. lux. Mascula vero sunt hic thrax. Hora. threx est gallina syro par. eius fœmininum est thraissa. non threissa, nam ai dephthongus est græca q̃ soluitur. nõ. ei. vt notauit Geor. merula in illud Verg. i. æñ. Vel qualis equos thraissa fatigat harpalice. Phryx. gis. cuius fœmininum est phrygia. Vergil. x. æñ. O veræ phrygiæ, neque enim phryges: hoc est, o veræ fœminæ Troianæ, & non Troiani. Rex. gis. Grex. gis. Calx. cis. pro ea pedis parte, qua terram calcamus. vt Seruius, inquit, in illud. Verg. v. æñ. Calcẽq́ terit iã calce Diores. Apul. vij. meta. Expugnata patiẽtia mea calces validos extuleram. Reperitur etiam fœmininum in hac significatione. Vergil. ix. æñ. Quadrupedẽq́ citum ferrata calce fatigat. Cice. i. thus. Nũc video calcem: ad quam cum sit decursum. Gell. lib. xiij. Cursus eorum ad eandem virtutis calcem tendentium. nã vtrobiq́ per translationem pro fine siue extrema alicuius rei parte accipitur, sicut planta corporis est terminus. Calx quoque pro lapide in cineres ignibus soluto, qua vtimur in structuris generis est fœminini. ideo dixit hæc calx stringit arenam, quia sine calce incritum ex terra siue argilla facile soluitur. Vnde Caius Cæsar autore Tranquillo Senecæ genus dicendi aiebat esse arenam sine calce. Duorum generum commune est hic & hæc dux. Verg. i. æñ. Dux fœmina facti. pro quo (vt supra memorauimus) quidam perperam dicunt ducissa. Coniux quoque duorum generum commune est, quod extra ordinem inter monosyllaba posuit, quia solum cum duce in genere conueniebat. ¶ Sunt polysylla. in. ax. Quod nomina polysyllaba in. ax. desinentia pauca reperiuntur. hæc fere. thorax. acis. Silius. libro. iiij. Passurus dextras, atq́ irrita vulnera thorax. Vergil. xi. æñ. Bis sex thoraca petitum, perfossumque locis. Nicticorax. acis. quod generis est masculini apud græcos, quemadmodum & corax vnde deriuatur, interpretatur enim nycticorax coruus noctis. Limax. acis. Colu. Implicitus conchæ limax hirsutaq́ campe. Dropax. acis. Serenus. Nec non opposito curantur dropace mẽbra. Marc. lib. x. Leuis dropace tu quotidiano. Storax. acis. Verg. in ciri. Non storace ideo flagrantes picta capillos. declinatur etiã styrax. & acis. stirace. es. sed hoc vltimum genere fœminino. Abax. acis. quod teste Priscia. idem est quod abacus. ci. Iabole. lib. xxxij. diges. qui est de legatis. iij. l. hæres. Cui corinthia (inquit) vasa legata essent, abaces quoq́ eorum vasorum collocandorum causa paratos videri. pro quo in omnibus fere codicibus extrita. a. litera. baces nihili verbum reperitur. Duoque dicit fœminina reperiri. Smilax. acis. species hederæ est. vt refert Pliñ. libro. xvi. In quã puella dr̃ fuisse cõuersa dicente Ouid. iiij. meta. Et crocon in paruos versum cum smilace flores. Fornax. acis. est quæ græce dicitur caminus ¶ Ex finita tibi. Quod nomina desinentia in. ex. masculina sunt. vt hic pulex. veruex. pollex. vertex. Fœminina vero sunt halex. ecis. nam pro pisce, & pro garo generis est fœminini: quemadmodum probauimus cum de nominibus in. c. finitis dictum est. Forpex quoque sicut forceps generis est fœminini. nam alterum ab altero per antistechon dictum est. Vibex. icis. Persi. Si puteal multa cautus vibice flagellas. Carex. icis. Verg. iij. Geor. Et carice pastus acuta. Imbrex. icis. Pliñ. libro. xxxv: Primusq́ personas regularum extremis imbricibus imposuit: quæ inter initia prototypa vocantur. Seruius in illud. Verg. iiij. Geor. Angustiq́ imbrice tecti. licet (inquit) hic imbrex lectum sit: melius secundum Plau. hæc imbrex dicitur (ait enim) fregisti imbrices meas. Idẽ in milite. Qđ meas fregisti imbrices & tegulas. Supellex lectilis. Persi. noris quam sit tibi curta supellex. Culex Plau. in casina. genere fœminino ꝓtulit, dicẽs Eho tu nihili cana culex. ¶ Quod fit in. ix. Qđ noĩa in. ix. desinẽtia fœminina sunt. vt hæc perdix. cornix. filix. lodix. Iuue. Magnæ mẽtis opus nec de lodice parãda. quãquã Asinius Pollio sermõis latini autor exactissimus hos lodices genere masculino ꝓtulit. vt Quin. lib. i. refert. Mascula vero sunt hic fornix. icis. Auienus in arato. Demittat gemino se fornice circulus. Cilix. icis. Luca. O nunquã pacate cilix, a quo fœmininũ est cilissa. Ouid. i. fasto. Et sonat accẽsis spica cilissa focis. Phœnix. icis. pro aue. & pro vento, & pro quacũq́ re mascula ex phœnice regione: nã fœmininũ mittit phœnissa. Verg. i. æñ. Hũc phenissa tenet Dido. & in. iiij. æñ. At nõ infœlix animi phœnissa. Onyx. chis. Luca. in. x Totaq́ effusus in aula calcabat onyx. & Mart. Vnguẽtũ qđ paruus onyx. Ab eo cõpositũ sardonyx, vt statim dicemus, etiã fœmininũ reperitur. Mastix. gis. qđ flagellũ interpretatur: a mastico, vel mastizo. quod est flagello. as. hinc dictus Homeromastix. Vergiliomastix. Ciceromastix. Homeri, Vergilij Ciceronisq́ reprehensor, siue flagellum. Pliñ. in proœmio librorum natu. histo. Vt obiter hos fugiam homeromastigas. Gell. lib. vi. Laertius licinius: cuius liber etiam fertur nefando titulo ciceromastix. Iapyx. igis. pro vento: qui spirat ab Apulia. Hora. in iij. car Ne quid albus peccet iapyx. Calix. icis. pro vase potorio. Idem. Fœcundi calices quẽ nõ fecere disertũ. Oryx. igis. Iuue. Et getulus oryx & phœnicopterus ingẽs. Natrix. icis. ꝓ serpẽte. Luca. in. ix. Et natrix violator aquæ. quãquã Lucil. fœmininũ protulit, dicens. Si natibus natricẽ impressit crassam, et capitatã. Calyx. ycis. pro echino glãdis siue castaneæ. Pliñ. libr. xv. Armatũ his echinato calyce vallum.

dicitur autem calyx a calypto, quod eſt velo.as. vnde eſt Apocalypſis. reuelatio. Varix.icis. Celſus.lib.ij. At varix ortus, vel per ora venarum ſubita profuſio ſanguinis. Spadix.icis. Vergilius. in.iij.Georg. honeſtæ ſpadices. Gell'.libro.iij. Palmæ termes ex arbore cum fructu auulſus ſpadix dicitur. Bombyx pro materia illa, ex qua fiunt veſtes, generis eſt fœminini. vnde & Plinius.libro.xi. Caput in ſcripſit de bombyce coa. Et in eodem. Aſſyria inquit bombyce fœminis credimus. pro verme tñ ad genus gñale referri debet: vt ſit hic bombyx vermis. hęc bombyx lanugo illa. Martialis. bombyx pẽdulus vrget opus.

Quæ dãtur marib⁹: Voluox quoq; iũgitur illis,
Fœmineis addes ſolox, celoxq;, phlanxq;.
Sirynx & menynx, & iynx. Sed maſcula ſunto,
Theminx thomincos, ſpelinxq; pharynxq;, larynxq;.

¶ Voluox.ocis. ex terminatis in.ox. tantum maſculinũ eſt: eſt. n. vermis: qui & conuoluolus & inuoluolus dicitur. ¶ Fœminina vero ſunt Solox.ocis. pro lana hirta: quamquam poteſt etiam trium generum eſſe commune, vt apud Lucilium. montano hirco atq; ſoloce, & Titinnius, lana ſoloci ad purpurã data. Celox.cis. quoq; quod eſt genus nauis apud Plinium in ſeptimo alioſq; autores. Phalanx quoq; additur ſuperioribus. Vergilius.ij.æneid. & iam Argiua phalanx inſtructis nauibus ibat. & Iuue. iunctæque vmbone phalanges. ¶ Sirynx pro fiſtula ſic dicta a ſyringe nympha in calamum paluſtrem conuerſa. Ouidius.ij. meta. nymphæ ſyringa vocanbant. Menynx, menyngis. pro panniculo cerebri: quo verbo etiam nunc vtũtur medici: nam pro inſula Aegypti ad regulam generalem refertur. Iynx. auicula eſt, quæ latinæ dicitur torquilla ſiue turbo. de qua Ariſto.libro.ij. de animalibus. & Theocritus. Generis quoque maſculini ponit quatuor thominx.cos. quam nos appellamus thomicen. Spelinx.gos. quod interpretatur ſpelunca. Pharynx.gos. pro fauce gutturis, & Larinx.gos. pro ipſo gutture: quas Galeni interpres pharyngas, & laryngas appellat.

¶ De Genere dubio.

Ambigui generis tibi tradunt pauca poëtæ.
Cum talpa, dama, cardo, panthera, cupido,
Et margo, bubo, finis, cum puluere clunis,
Torqs, ſtirps & adeps, cũ ſcrobe ſpecuſq;. penuſq;.

De genere dubio. Septem ſunt genera nominum, quemadmodum libro in ſequẽti dicturi ſumus. maſculinum fœmininum neutrum, commune duorum, commune trium, promiſcuum, dubium. ſed de quinque prioribus hucuſque dictum eſt. promiſcuum etiam ad genus terminationis refertur. Nunc vero de genere dubio dicit eſſe pauca nomina, quæ autores alio genere auſi ſunt proferre: quã vſus atque grammatices regulæ exigebant. vt Talpa. Dama. cum ratione terminationis generis ſint fœminini, vt apud Hora.j. carmi. & ſuperiecto pauidæ natarunt æquore damæ. Vergilius autoritate ſua vtrumque ſub genere maſculino protulit, vt in Buco. cum canibus timidi venient ad pocula damæ. &.j. Georg. aut oculis capti fodere cubilia talpæ. Quint.libro.ix. fiunt & circa genus figuræ in nominib⁹. nam, & oculis capti, & damæ timidi a Vergil'. dicuntur: ſed ſub eſt ratio, quia ſexus vterq; altero ſignificatur. Panthera nuſquam niſi gñre fœminino legi, vt apud Hora.ij. Epiſtola. diuerſum confuſa genus panthera camelo. apud græcos tamen panther.eris. maſculinum eſt. Cardo.inis. cum plerisq; omnes genere maſculino protulerint: Grachus in Atalanta proportionem ſequutus dixit. o grata cardo regium egreſſum indicans. Cupido.inis. pro Deo amoris. generis eſt maſculini, vel ex regula ſignificationis generali compertum habemus: nã ꝓ cupiditate fœmininum eſt ratione terminationis. Hora. tamẽ in hac etiã ſignificatione maſculinum protulit.ij. carmi. dicens, cupido ſordibus aufert. ¶ Margo. quoque ratione terminationis fœmininum eſt: vt apud Iuue. ſummi plena iam margine libri. Papi. tamen.ij. the. dixit: ſoluerat heſperij deuexo margine ponti. Bubo e diuerſo generis eſt maſculini. Ouid.v. meta. ignauus bubo dirum mortalibus omen. Idem in.xv. eiuſdem. ſtygius dedit omina bubo. Pliñ.lib.x. bubo funebris & maxime abominatus. Verg.iiij.æñ. autoritate ſua fœmininum protulit dicens, ſolaq; culminibus ferali carmine bubo. Finis & Clunis ideo ſunt maſculina quoniam. n. habent ante. is. Vergil'.v.æñ. feſſiſque ſub ipſum finem aduentabant. & Iuue. ad terram tremulo deſcendunt clune puellæ. Verg. tamen.ij.æñ. dixit, hæc finis Priami fatorum. & Hora.j.ſer. quod pulchræ clunes breue quod latus. miror q; Seruiũ in illud Verg. hæc finis Priami. putaſſe, neq; dici poſſe hic finis, neq; hæc clunis: ait namq; his verbis, omnia latina nomina inanima, ſimplicia, a verbis non venientia, in. nis. ſyllaba terminata maſculina ſunt. in anima propter canis. ſimplicia propter bipennis, a verbo non venientia propter finis. ergo Iuue. bene dixit tremulo deſcendunt clune puellæ. Hora. male: quod pulchræ clunes. Puluis.eris. maſculinum eſt. Hora.j. car. aut puluere troico nigrum Merionem: quod etiam ab illo diminutiuum cõfirmat puluiſculũ. Apul. pro magia. tenuem, candificum, nobilem puluiſculum. Proper. tamen. lib. elegi.j. fœmin. protulit, dicens: ſit mihi præcipue puluis hetruſca dolor. Idem libr.ij. & duo ſint verſus, qui nunc iacet horrida puluis. Clunis.is. Hora.j. ſermo, quod pulchræ clunes, breue quod latus. Iuue. Ad terram tremulo deſcendunt clune puellæ. Plau. quaſi lupus ab armis valeo, clunes inflatos fero. ¶ Torquis etiam, vt ſuo loco diximus, frequentius fœmininum quã maſculinũ reperitur. Stirps quoq; pro arbore. tum maſculinum, tum fœmininum eſſe teſtatur Ser. in illud Verg.vij.æñ. quorũq; a ſtirpe nepotes. ſtirpem (inquit) cũ de genere dicimus, tantũ fœmininũ eſt, vt idẽ in eodẽ. heu ſtirpẽ inuiſam: cũ de arbore maſculini & fœminini gñis inuenitur. Hora. ſtirpes raptas, & pecudes, & domos. Sed de maſculino. Verg.ij. Geor. admorſo ſignata in ſtirpe cicatrix. Idem lib.xij. ſed ſtirpẽ teneri nullo diſcrimine ſacrũ. Adeps.ipis. apud Celſum ſemper fœmininum reperio. vt.v.lib. adipis anſerinæ. apud Pli. vero ſemper maſculinum, niſi quid me fallit: nũquã enim aliter loquitur, niſi adeps anſerinus. verrinus. humanus. & li.xxviij. admixto anſeris adipe ſeu oq; taurorũ. Scrobs.bis. ex generali regula fœmininũ eſt. Luca.li.viij. exigua poſuit ſcrobe. Seruiũ quoq; dixiſſe contra artẽ a Lucano poſitum miror, cũ etiam Oui. vij. meta. dixerit. ſcrobibus tellure duabus. ait namq; in illud. Verg.ij. Georg. ſcrobibus mandet mutata ſubactis. nos ſcrobes dicimus genere maſculino, ſed Luc. dixit contra artẽ. exigua poſuit ſcrobe. neq; enim quia Plau. in amphy. dixit ſcrobes effodito ſexagenos: parum latine Lucanum Ouidiumq; dixiſſe putandi ſunt, imo magis ex arte ſcrobem fœminino genere protuliſſe. Specus. penus de vtroq; ſatis multa in genere diximus.

¶Cortex.cis.silex.icis.pumex.icis.latex. icis.ratione terminationis masculina sunt. Vergil'. raptus de subere cortex.& Martial'.cortice deposito mollis echinus erit.Iuue.nec melior silicem pedibus quæ cõterit atrum. Verg.vj.æñ.latebroso in pumice nidi. Idem.in.j.æñ. laticemq; lyæum. &. iij. Geor. latices infundere cornu Lenæos.Inueniũtur tamen autores etiam genere fœminino protulisse. Vergil'.in buc. musco circundat amaræ corticis.vbi Seruius ait masculino potius esse vtendum. In illud quoq; Verg. vij æñ. stabat acuta silex:his verbis scribit: Pene omnes hunc silicem dixerunt: nam & Varr. & Lucre. ita dicunt: tanta tamen est Verg.autoritas. vt persuadeat nobis etiam hanc silicẽ dici.Idem quoq; Seru. scribit in illud Vergilij.Ecce maris magni claudit nos obice põtus.Melius, inquit, dicit hic obex quã hæc obex. Ouidius, quas obice firmo clauserat iliades.sed de hoc nomine in defectiuis dicetur, atque ea causa hic non positũ est.Eo modo Catull. posuit sub genere fœminino pumicẽ, quemadmodũ & Ennius laticem,Et actius apud Priscianũ.lib.v.nõ calida latice lautus,dixit. Lynx præterea cum ex regula fœmininum sit, vt apud Verg.iij. Geor.quid lynces bacchi variæ.Hora. tamẽ in.ij.carmi.masculinum protulit dicens: nec curat orion leones aut timidos agitare lyncas.Et lapidis nomen,quia sardonyx hoc genus carminis non recipit,circuitione vtitur dicens.q̃ ille lapillus,cuius nomen est compositum ex sardus & onyx,est generis dubij Iuue. radiant testitudine densi sardonyches.Idem tñ alio loco dixit: Atq; ideo conducta Paulus agebat sardoniche. Alia fortasse reperiuntur nomina generis ambigui, quæ scriptores autoritate sua freti contra vsum artemq; protulerunt genere diuerso, sed nos hæc tantum annotasse sufficiat.

Cortex,atq; silex, cum pumice, lynxq;,latexq;.
Et nomen lapidis,quod gignit sardus, onyxq;.

DE nominibus masculinis,q̃ ex diuersis terminationibus mittunt fœminina in.a.vel in.is.

Draco dracena.	Prophetes prophetis.
Leo leæna vel lea.	Poëtes poëtis.
Caupo capona.	Scythes scythis.
Fullo fullona.	Sarmates sarmatis.
Lacon lacæna.	Magnes.etis.vel nessa.
Fidicen fidicina.	Cres cretis,vel cressa.
Lyricen lyricina.	Moabita moabitis.
Siticen siticina.	Amonita amonitis.
Tibijcen tibijcina.	Nepos neptis.
Tubicen tubicina.	Heros heroina.
Cornicen cornicina.	Libys libyssa.
Oscen oscina.	Arabs arabissa.
Flamen.Flaminica.	Chalybs chalybissa.
Astur asturica.	Aethiops æthiopissa.
Sambucistes.cistria.	Thrax thraissa.
Cymbalistes.listria.	Cilix cilissa.
Cytaristes.ristria.	Phœnix phœnissa.
Tympanistes panistria.	Phryx phrygia.
Psaltes psaltria.	Rex regina.

Quędã sunt noia. q̃ tametsi cõmunia duorũ gñrũ repiũtur, habẽt tñ aliã ꝓpriã terminationẽ gñris fœminini, vt Hospes hospita.Sospes. spita. Sacerdos sacerdotissa.Custos custodia. Antistes ãtistia.

DE nominibus masculinis. Quoniam illa regula significationis,quam principio huius libri posuimus, q̃ nomina quę ad mares pertinent generis sunt masculini,& quæ ad fœminas fœmini. & quæ ad vtrũq; cõmunis duorũ,nimis confuse atque insufficienter fuit posita, partim explicata est a nobis per regulas terminationum,partim etiam hoc loco explicabitur. Non dico nũc de illis noibus,q̃ habẽt vtriusq; sexus distinctas terminatiões,vt magister.magistra.lup9.pa.romanus.romana: sed de illis,q̃ cũ possint esse gñis fœminini ex rõne terminatiõis,atq; illorũ significatio ad vtrũq; sexũ pertinere: tñ habẽt ꝓ alterutro sexu diuersas terminatiões,vt ecce draco rõne terminatiõis ita potuit esse cõe duorũ gñrũ,quẽadmodũ hic & hęc hõ:& quasi epicenũ sub gñe masculino cõprehẽdere fœmininũ:masculinũ tñ appellam9 draconẽ.fœmininũ vero dracenã. Eodẽ mõ de leone lea vel leæna dicim .Ouid.iiij meta.vt lea sæua sitim multa cõpescuit vnda. Verg.in.buc.torua leæna lupũ sequitur. Strabo straba.teste. Prisc.iiij car.facit.A caupone quoq;,fullone,& latrone,quia nũquã nisi de viris dicunt,vsurpãtur(vt inquit Ser.)fœmnina in.a.vt caupona,fullona,& latrona,sed caupona in vsu est. fullona & latrona nõdũ legi:sed si mihi esset necesse illã noiare,q̃ nobis lintea polire solet ego poti9 fullonã q̃ fullonẽ appellarẽ:qñquidẽ fullo masculorũ est propriũ,et eodẽ mõ latronã fœminã poti9 q̃ latronẽ:et si cũ grãmaticorũ vulgo supra dixi,hõ nemo iũge latronẽ.Lacõ tñ significat marẽ ex lacedęmõe vrbe. Mart.nõdũ adhuc matre iubẽte lacõ.fœmininũ ab eo Verg.ꝓtulit.ij.æñ.nec tibi tyndaridis facies inuisa lacæne.¶Cõposita q̃q; a cano.nis.i.cẽ.finita masculiã sũt, fœminina vero mittũt i.a.vt supra diximus:cũ d noib9 termiatis i en.disputarem9.Flamẽ.inis. sacerdos tñ de viris dr̃,nã sacerdotissa flaminica,& flaminia dr̃.Astur cũ masculinũ esse dixerim9,ꝓ fœmi.asturica dicimus. Sãbucistes.æ. vel.cista.æ.fœmininum mittit sambucistria..Cymbalistes vel.lista.listria.Cytharistes vel.rista.ristria. Tympanistes vel nista.nistria.Psaltes vel psalta.tria.Prophetes vel propheta.etis. tidis. vel ꝓphetissa. Poëtes vel poëta. ętis.tidis.quinã etiã dixerũt poëtissa.Scythes vel scytha.this.thydis.Sarmates vel sarmata.atis.tidis.de quibus oibus cõplura diximus cũ de genere nominũ in.a.terminatorũ differebamus.Magnes.itis.semper sub hac terminatione masculinũ reperitur siue ꝓ lapide siue pro pp̃lo Thessaliæ. nã fœmininũ mittit magnetis.tidis.vel magnessa.Oui.in ep̃la Medeæ.Cur vnq; colchi magnetida vidim9 argo.nauis.n. cũ sit nomẽ,fœminini gñis est.Hora.iij.car.magnessam hippolytẽ dũ fugit abstinẽs.Pari ratione.Cres.tis.cretis.dis.vel cressa.æ.mittit fœmininũ.Silius.ij.pu.Cres erat ærisonis Curetũ aduectus ab antris. & Tibul de dædalo li.iiij.Phœbo gratissima dona Cres tulit. Auso.quoq; in monosyllabis,q̃ Dedalo Cres posuit.Oui.j de arte.Cressa Thyesteo si se abstinuisset amore.Verg.v.æñ.Cressa gen9 Pholoë geminicircũ vbera nati.Iuue.nec min9 sthenoboea:quã cressa excãduit.Ex terminatis in.bs.Libys. yssa. vel libystis.idis. Verg.v.æñ.horrid9 in iaculis et pelle libystidis vrsę.Sil.li.j.vrsęq; libyssę insignis sagulo duris certare maniplis.Arabs.issa.Chalybs.bissa.et i.ps.ęthiops.pissa.quẽadmodũ i gñe termiatorũ i bs.&.ps. dictũ ẽ.Ex terminatis i.x.thrax.aissa.cilix.issa.phœnix.issa.phryx.rgia.rex regia,q̃ oia suo q̃q;

loco in gn̄e terminationū requirēda ſunt. Quędam ſunt nomina. Seruius in illud. Verg.vj.ęn̄. cernis cuſtodia qualis: loquēs enim de Tiphone inquit, cuſtodia eſt qui cuſtodit. vſurpatū eſt autē ſicut hoſpita. nā hic & hæc cuſtos facit. Idem quoqꝫ dicendū de ſoſpes, antiſtes & ſacerdos. Cap.ij.

DE quinqꝫ nominū declinatiōibus. Iam puer eo videtur adoleuiſſe, vt quod ante hac faciebat, non debeat inflectere nomina per proportionem illorum, quæ in principio huius operis poſita ſunt, cum declinādi modus ille ſit paulo incertior atque confuſus: ſed per regulas & pręcepta quæ in hoc cap.ij. tradunt̄. ¶Principio itaqꝫ ponit documenta omnibus quinqꝫ declinationibus communia: deinde ſingulatim de vnaquaqꝫ illarum quinque declinationum regulas proſequetur. ¶Dicit igitur, ꝙ ne oporteat autorem ſæpius eandem præceptionem repetere, hoc eſt, in qualibet declinatione idem dicere, o auditor accipe quæ teneas memoria in nominibus variandis. i. indeclinando nomina. ¶Compoſiti formam. Primum pręceptum ad analogiam grammatices pertinet, quę (vt ait Quin.) non ratione nititur: ſed exemplo, & ex certis incerta probare nititur, vt cum exploratum habueris, ꝙ iber facit in genitiuo iberi, intelliges ꝙ celtiber compoſitum a celta & iber facit in genitiuo celtiberi. Atque e diuerſo ſi exploratum tibi ſit ꝙ celtiber facit celtiberi intelliges etiā, ꝙ iber fecit in genitiuo iberi. Hæc regula quia declinatiōi ſeruit maxime, viſū hoc loco illam ponere. Dicit itaque ꝙ nomen ſimplex ſeruat formam compoſiti. i. proportionem: & compoſitum ſeruat econtrario formam ſimplicis. Habet tamen regula exceptionem, quia non vſquequaqꝫ vera eſt, vt ſanguis genitiuum facit ſanguinis vna ſyllaba creſcente: exanguis vero fecit exanguis parium ſyllabarum. Pręterea cum vulpes & apes a pede compoſita videantur: quoniam vulpes autore Quin. quaſi volipes dicta eſt: apes quoque, vel quia ſine pedibus naſcantur, vel potius quod pedibus per mutua nexis, vt Vergil. vij. ęn̄. ait, in vuę modum pendeant, debuerunt facere in genitiuo vulpedis, & apedis: ſed amiſſa vna ſyllaba fecerunt vulpis & apis, quamquā pro cypſelo aue apedis quoque facit. Lepus quoque ſi (vt autor eſt Quin.) quaſi leuipes dicitur, leuipedis debuit facere: ſed fecit leporis.

¶De nominū Declinatione. Cap.ij.

NE ſit opus toties eadem præcepta reſumi,
Accipe, quę teneas in nominibus variādis.
Compoſiti formam ſimplex, & cōpoſitiuū
Simplicis obſeruant. Exanguis dat tibi ſanguis.
A pede ſit vulpes & apes: nec regula ſeruit.
Impubis dat eris. ſed pubes dat tibi pubis.
Eſt requies quintæ, declinat tertia ſimplex.
Quartus cum quinto ſemper recto ſimilantur
In neutris: Sed in. a. pluralem ponis vbiqꝫ.
Eſtqꝫ vocatiuus recto ſimilis prope ſemper.
Prætérquā quintæ, pluralibus in genitiuis
Syllaba nonnunquam colliditur. u. capit ales.
Tertius & ſextus plurales aſſimilantur.

Pubes quoque mittit genitiuum parium ſyllabarum, ſed ab eo compoſitum impubis, vt Probus & Phocas voluerunt, vel impuber, vt Cæſar in lib. de analogia, impuberis in genitiuo facit. Cice. iiij. inuectiuarum. Filium eius impuberem legatum a patre miſſum. Verg. tamen regulam ſequutus impubis Iuli dixit. & Hora. ij. carmi. nec impubem parentes Troillum & Ouid. ix. meta. facietque viros impubibus annis. ¶Quies. etis. prętérea cum ſit tertię declinationis, ab eo compoſitum requies quintę reperitur. vt apud Verg. iiij. ęn̄. tempus inane peto requiem ſpatiumque furori. quamquā, & quies quiei antiquiores etiam per quintam declinabant. vt Affranius. ſolicito corde corpus non potitur nec quie. & Neuius. complexo ſummo corpora operiuntur ac ſuaui quie. Atque econtrario Cicero in Catone maiore dixit: vt meæ ſenectutis requietem obletamentumqꝫ noſcatis. Macrob. quoque in. i. de ſomno Scipionis, quia & illa (inquit) requietis eſt inſcia. Multa quoque alia ſunt, quę non ſequuntur ſimplicium declinationem, vt centimanus Giges dictus eſt ab Hora. ſed in genitiuo centimani gigæ dicemus. Alia quoque complura paſſim reperies, quæ non ſequuntur ex regula proportionem. ¶Quartus cum quinto. Secunda regula eſt, ꝙ noia neutra. ij. iij. & iiij. declinationis, quoniam primę & quintę nullum eſt neutrum, habent accuſatiuū, & vocatiuū ſimiles nominatiuo, & in plurali ſemper terminantur in. a. vt hoc templum tēpla, hoc corpus corpora, hoc veru verua. ¶Eſtque vocatiuus recto ſimilis. ¶Tertia regula eſt. ꝙ vocatiuus omniū quinque declinationū in vtroque numero ſimilis eſt nominatiuo. Sed dixit non ſemper ſed prope. i. quaſi ſemper, propter nomina ſecundę declinationis terminata in. us. quę alio modo exeunt, & propter nomina græca de quibus ſuo loco diſſeremus. ¶Præterquam quintæ. Quarta regula, ꝙ genitiuus pluralis omnium declinationum præterquā quintę poteſt recipere ſyncopam, hoc eſt, abſciſionem, vt in prima æneadum pro ęneadarum, graiugenum, pro graiugenarum. Verg. i. ęn̄. quis genus ęneadum, quis Troiæ neſciat vrbem? Idem in. viij. optime graiugenum, cui me fortuna precari. In ſecunda virum pro virorum. diuum pro diuorum. Vergilius. j. ęn̄. arma virumque tabulęque. Idem in. ix. Turne quod optanti diuum promittere nemo. In. iij. agreſtum pro agreſtium. cæleſtum pro cęleſtium, prudentum pro prudentium. menſum pro menſium. Ouid. xij. meta. & quos ſuſtinui bis menſum quinque labores. Verg. i. Georg. & vos agreſtum præſentia numina fauni. & Ouid. j. meta. vltima cęleſtum terras aſtrea reliquit. In. iiij. paſſum pro paſſuum. nurum pro nuruum, currum pro curuum. Mar. ſed. duo ſunt quę nos diſtingunt millia paſſum. Lucil. apud Macro. in. j. ſatur. hunc mille paſſum qui vicerit atque duobus campanus ſonipes. Idem libr. xij. cinctaque adeſt virgo matrumque nurumque caterua. Vergil. vi. æn̄. quę gratia currum armorumque fuit viuis. Neque ſolum in carmine fit huius caſus abſciſsio, verum etiam in proſa oratione. vt Cicer. in ora. pro Sextio, veſtrarum (inquit) ſedum templorumque cauſa, & in nominibus numeralibus, vt duum pro duorum. quadragenum, pro quadragenorum. tricenum, pro tricenorum. E diuerſo ales in genitiuo plurali. u. ſuſcepit tantum metri cauſa: vt dixit Seruius in illud Vergil. viij. æn̄. alituum pecudumque genus, alituum enim per epentheſim pro alitum poſuit: ſicut & Manil. in vltimo aſtro. alituumque genus ſtudium cenſuſque vocabit. ¶Tertius & ſextus, quod datiuus & ablatiuus numeri pluralis in terminatione ſimiles ſunt in omnibus quinque declinationibus. Itaque cum ſemel datiui terminationem poſuimus, ablatiui eandem eſſe intelligemus: vt datiuo muſis, ablatiuo a muſis.

LIBER SECVNDVS.

De prima nominis declinatione. Formæ declinationum, vt quibusdã (Diomede referente) visum est, septem sunt: nam ex secunda nostra duas fecerunt, alteram eorum quæ genitiuum in.i. simplici alteram eorum, quę in.i. duplici terminãtur. Duas quoq; ex quarta nostra alteram eorum quæ mittunt genitiuum in.us. alteram ex aptotis in.u. desinentibus, quæ non declinatur in numero singulari. Qui declinationum numerus ad quinarium redactus est: quoniam tot videbantur esse genitiui diuersitates.

¶De prima nominis Declinatione.

Cvm sint quinq; puer declinandi tibi formę,
Quas vnus varijs ex rectis dat genitiuus:
Prima sit in.as.es.sed.græcis.a.q; latina.
Est genitiuus in æ, diphthongon, sed tamen.ai.
Dat tibi nonnunq̃: dat & .as. sed & id quoq; raro.
Octo trium generum sunt nomina, dant & in.ius.
Pone datiuis.æ. diphthongon. Sed genitiuus
Cum tibi fiet in.us.us.rapta pone datiuum.
Omnibus ex rectis finitur in.am.tibi quartus.
Atq; vocatiuus fit in a. Cui iungito sextum.
Rectus pluralis fit.æ. Genitiuus in.arum.
Atq; datiuus in.is. finitur. Pauca tamen sunt,
Quæ faciunt.abus, velut est equa, filia.nata,
Mula, dea, liberta, ambabus, iunge duabus.

¶Dicit igitur ꝙ prima nominis declinatio terminationes habet nominatiui tres in.as.es.a. Sed in.as. & in.es. tantum græcorum, vt æneas.eæ.archias.chiæ.anchisés.chisæ.planetes.netæ. In.a.vero tam gręcorum quã latinorum, vt musa.æ. helena.æ. terra.æ.fabula.æ. Itaq; dixit.a. latina. non ꝙ omnia nomina primæ declinationis in.a. desinentia latina sint: sed ꝙ cum in.as. & in.es. omnia sint græca in.a. finita sunt etiam latina. Estq; illud etiam hoc loco repetẽdum, q̃d in cap. superiori dictum est, ꝙ nomina huius declinationis in.as. & in es. finita omnia sunt græca, & masculina. In.a. vero partim græca partim latina, partim masculina, partim fœminina: nam neutrum nullum est primæ declinationis: præterquã q̃d Ouid.v.meta. bis posuit in neutro genere polenta, idq; singulari, vt diximus exẽplo, quẽ opinor nostri sequuti sũt. cum hęc pascha.chæ.in neutro genere posuerunt. ¶Est genitiuus in.ę.diphthongon.ꝙ nomina primæ declinationis a quacunq; veniãt nominatiui positiõe mittunt genitiuum in.æ.diphthõgõ.vt æneas.eneæ.anchises.æ musa.ę.terra.ę.ita tamen, vt genitiuus sit parium syllabarum. Poëtæ vero aliquando soluunt diphthongon illam in.ai.syllabas. Verg.iij.ẽñ. aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in.vj.aurai simplicis ignem. & in.ix. Diues pictai vestis & auri. Cice.in. ara. Atq; oculos vrget pedibus pecusq; nepai: pro aulę, aurę, pictę, nepæ: sed hoc poëtis tantum licitum fuit. necq; omnibus quidem, sed antiquitatum amatoribus, quales fuerunt Vergilius, Lucre. Cice. Exit etiam hic genitiuus in.as. sed id quoq; apud antiquos, & quidem raro. Liuius andronicus, atque escas habemus mentionẽ pro escæ, ab eo quod est esca. Neuius. runcus atque purpureus filij terras pro terrę. Vnde etiam nũc pater familias, mater familias, filius familias dicimus pro familiæ, quod antiqui sic loquebantur. Deinde dicit, ꝙ illa nomina adiectiua quæ per primam & secundam nominis declinationem inflectuntur, mittunt genitiuum in.ius. a quacunque nominatiui terminatiõe exeant siue primæ siue secundæ sint declinationis. Ea sunt vnus.a.um.vnius.i. Vllus.a.um.vllius.li. Nullus a.um.nullius.li. Solus.a.um.solius.li. Totus.a.um.totius.ti. Alius.a.ũ.alius ali. Alter.a.um.alterius.ri. Vter.a.um.vtrius.ri. Et ab his cõposita. vt Neuter.a.um. Vterq;.aq;.vtrũq;. Vterlibet.tralibet.trũlibet. Vteruis.auis.vtrũuis. Vtercũq; vtracunq; vtruncũq;. Alteruter.vtra.vtrum, quæ omnia mittunt genitiuum in ius, & datiuum in.i. Sequuntur tamen aliquando proportionem nominum adiectiuorum primæ & secundæ declinatiõis. Cicero non vnæ rei, sed omnibus consuli putetur, pro vni. Idem ad Herennium, non res totæ rei necesse est similis sit, pro toti. Terentius in Heautonti. Alteræ dum narrat forte audiui, pro alteri. Idem in Eunucho. Mihi solæ ridiculo fuit, pro soli. Cæcili9. Nullæ nationi tot victorias tam breui spacio datas arbitror, pro nulli. Sed in hoc nomine neuter frequentius reperitur genitiuus regularis: quam genitiuus in.ius. & datiu9 in.i. ¶Pone datiuis.æ. ꝙ datiuus in.æ. diphthongon terminatur, similisque est genitiuo. Nomina tamen quæ miserunt genitiuum in.ius. ablata.us. faciunt datiuum in.i. vt vnus vni9 vni. ¶Omnibus ex rectis, ꝙ accusatiuus primæ declinatiõis a quacũque exeat terminatiõe nominatiui in.am. desinit: fitq; a genitiuo.æ.diphthõgõ mutata in.am. vt musa.æ.musam. Sed in nominib9 græcis accusatiuus græcus plerũq; a latinis vsurpatur quẽadmodũ in declinatiõe græca dicemus. ¶Atq; vocatiuus fit in.a. ꝙ vocatiuus in.a. terminatur: etiã cũ venit a noibus græcis in.as. & in.es. desinẽtib9. vt æneas o ænea. anchises o anchisa. atrides o atrida. Verg.x.ẽñ. Vigilas ne Deũ gẽs ænea? vigila. Idem iij.æñ. Cõiugis anchisa veneris dignate superbo. Hora.ij. sermo. Nequis humasse velit aiacẽ atrida vetas cur? Ablatiuus quoque similis est vocatiuo in terminatione. Sed quod de accusatiuo diximus, idẽ quoque de vocatiuo & abltõ dicẽdũ est, frequẽtius in noibus græcis in.as. & in.es. desinẽtibus vsurpari casus græcos, vt suo loco dicemus. ¶Rectus pluralis, ꝙ noiatiuus pluralis huius declinatiõis in.ę. diphthõgõ desinit, & est similis genitiuo & datiuo numeri singularis, sicut musa.æ. plurali noiatiuo musę. ¶Genitiuus in.arũ. ꝙ gtũs pluralis in.arũ. terminatur. fitque ab ablatiuo singulari addita.rum. vt hæc musa a musa.arum. ¶Atque datiuus in.is. ꝙ dtũs pluralis terminatur in.is. fitque ab ablatiuo singulari.a. mutata in.is. vt musa.is. Excipiũtur tñ q̃ differẽtiæ causa faciũt datiuũ in.abus. & q̃ sunt illa subiũgit, equa.abus. filia.abus. nata.abus. mula.abus. dea.abus. liberta.abus. ambæ.abus. duæ.duab9. Priscia. inter hæc numerat asina asinabus, q̃d Valla posse dici negat. Antiquissimi quoque ab is ea id, eabus dixerũt. Cassius. Hemina põtifici, qui cũ eabus stuprũ fecerat. Iuniores etiã ab aia aiab9 dixerũt. vt Seruius multis in locis: & nostrę religiõis autores. Neq; dissimulãdus est hoc in loco illorũ error, q nõ intelligẽtes verba Prisciani, q̃d ille de paucis noibus scripsit: ad infinita prope noia extendũt. Dicit enim lib.vij. Vbi de datiuo & abltõ pluralibus primæ declinationis differit. Inueniũtur tñ pauca generis fœminini, q̃ ex masculinis transfigurãtur nõ habẽtibus neutra, q̃ animaliũ sunt demõstratiua naturaliter diuersum sexũ habẽtia: q̃ differẽtiæ causa in ablatiuo singulari.bus. assumpta faciunt datiuũ & ablatiuũ plurales. & quę sunt illa pauca, subdit. natabus. filiabus. deabus. mulabus. libertabus. asinabus. ambabus. duabus. Isti vero, dũ putãt se latinũ sermonẽ locupletare, funditus euertunt: cum artis

grãmaticæ

grāmaticæ præcepta cōtrahēda atq; limitāda poti9 sint, quā ampliāda. Quis eñ vnquam apud autores idoneos legit: qđ isti faciunt, ab agnus. agna. abus. ab iuuencus. ca. abus. a lupus. pa. abus. a ceruus cerua. abus. & alia innumera, q̄ solēt sine autoritate in exemplū deducere. Quid qđ neq; illa ipsa, quæ Prisc. & Valla dicūt exire in. abus. semper ita faciūt, nisi tm̄ differētiæ causa: q̄ si aliūde percipi pōt, nihil necesse est illa noīa in. abus. terminari, vt equa. rōne discriminis potuit mittere equabus. vñ & Varro. in. ij. de re rust. Fecit caput de equis & equabus, vt vtrūq; sexū cōplecteretur. At vero Papiñ. li. xxij. digest. titulo de vsuris & fructibus. l. equis. Equis (inquit) per fideicōmissum relictis post morā fœt9 quoq; præstabunt. Vulpianus in titulo de varijs & extra ordinarijs cog. l. de vsu. Itē de equis alienis a sciēte possessis fœtuq; earū. nō dixerūt equabus, quia de partu earū vterq; Iurecōsultus mētionē fecit: neq; ambiguū erat, de quo sexu loquerent. Colū. quoq; lib. vij. de re rust. cū de admissura equorū in equas loq̄ret: Admissarū (inquit) ceteris equis facit inimicū. Qđ si ex adiūctis nō satis cōstat, de quo sexu loquimur: equabus potius quā equis dicemus. vt Seruius. iij. Geor. Equabus (inquit) eius immisit furorē. Filia ꝓterea differētię causa potuit facere filiabus. Ennius tñ in Andromeda dixit Filijs propter te innocēs obiecta sum Nerei. nō dixit filiab9, quia de Nereidib9 loquebatur. Plau. quoq; in Sticho: Ego intrabo & gratulabor aduentū vestrū filijs. nō dixit filiab9: qm̄ anciphо senex de duabus filijs Panegyri & Pinatio ad gñros duos loq̄bat. Hierony. quoq; interpres Genesos. cap. xxxi. Quid possum facere filijs & nepotibus meis: cum Labam de Lia & Rachel deprehensis loqueret. Nata quoque, & si differentiæ causa potest aliquando exire in. abus. Papiñ. tamē in Achilleide dixit. charisq; para connubia natis: quas tibi sidereis diuarum vultibus æquas sors dedit. nō dixit natabus, quia Lycomedes rex Scyri filias tm̄ habuit. cū præsertim, vt sexus ambiguitatē tolleret, adiunxit, quas æquas vultibus diuarū. Ouid. quoque. xiij. meta Eubœa duabus & totidem natis Andros fraterna potita est. quia duabus dixit: nihil necesse habuit natabus dicere. Quod vero Laurentius asina ab hac regula excluserit illa forte ratio fuit, quod non habuit autores, quorum testimonio fretus auderet dicere asinabus: præter vnum Priscia. cui non solet multum fidei adhibere. Nam Pliñ. lib. xi. Asinis (inquit) a fœtu mãmæ dolent, ideo sexto mense arcent partus. nihil necesse fuit dicere asinabus, quia statim subiunxit de mãmarum dolore atque illarum fœtu. In. j. etiam. lib. Regum. Hierony. interprete legimus: & de asinis quas perdidisti ne sollicitus sis. non dixit asinabus, quia statim adiecit: quas perdidisti. Eadem præterea ratione Cicero scribens ad filiam & vxorem dixit. duabus animis suis, non animabus, quia illud adiunctum duabus tollebat sexus ambiguitatem. Nam quod Seruius, atque religionis nostræ autores dicunt ab anima animabus, ne coincideret cum animis, quod est ab animus: recte id fecissent si autoritate niterentur. Et quod a domina quidam faciunt dominabus, facile refellitur testimonio Q. Curtij. qui de vxore & filia Darij scribēs dixit: Actum est de dominis: nisi forte velint dicere, qđ quia historicus de fœminis loquebatur, ideo dixit dominis: nunquam tamen isti autorem idoneum mihi monstrabūt, qui vnquam dixerit dominabus. Nam quod nonnulli afferūt ex epistola diui Hierony. ad Demetriadem: dominabus. hic non dominabus, sed dominis scripsit: incedentibus (inquit) dominis ancilla virgo procedit ornatior. Atque, vt vno verbo colligam quod sentio, tunc vtimur datiuo & ablatiuo in abus. cum potest esse dubium de quo sexu loquimur, neq; id passim, sed in illis tm̄ nominibus, in quibus optimi autores hoc fieri voluerunt. Ambæ vero & duæ, quamuis nulla simili differentiæ causa cogente (vt Prisc. ait), habēt datiuum & ablatiuū ambabus, duabus. ¶ Accusatiui plurales. Quod accusatiuus numeri pluralis exit in. as. addita. s. ablatiuo singulari, vt musa. as.

Accusatiui plurales. as. tibi mittunt.

¶ De secunda nominis declinatiōe.

Altera dat rectis tibi sex, er. ir, ur. vl. us. aut. ū.
Atq; eus diphthōgō. sed & hác tm̄mō gręcis.
Fit genitiuus in. i. Sed rectū non superabit.
Excipias gibber, lacer, & socer, asper, adulter.

DE secunda nominis declinatione. ¶ Secunda nominis declinatio terminationes habet nominatiui sex. er. ir. ur. um. us. eus. quæ omnes mittunt genitiuum in. i. vt. puer. eri. caper. i. vir. iri. treuir. i. satur. uri. quod in. ur. solum reperitur, nam matur. latine non dicitur. etiam Priscia. autore, qui dicit in ur. vnum tantum reperiri satur. Templum. i. lignum. i. Deus. dei In eus. diphthongon finita omnia sunt græca, vt pentheus. ei. orpheus. ei. Reperiuntur etiam duæ terminationes in. os. & in. on. nominum tantum græcorum, quę ad hanc declinationem referuntur, quemadmodum in declinatione græca differemus, vt hic logos gi. hoc ilion. ij. Sed rectum non superabit. Omnes genitiuos secundæ nominū declinationis in. i. terminari diximus, sed quia partim crescunt vna syllaba, partim sunt æqualium syllabarū, vt tollat hanc ambiguitatē, dicit: Quod genitiuus huius declinationis æqualis est suo nominatiuo in numero syllabarum: vt hoc templum. i. hic dominus. i. Excipit pauca nomina, quę hic numerantur. gibber. eri. Sueto. de Orbilio grammatico: gibberosos se de sole in vmbram transferre respondit, erat enim Murena gibber. Pliñ. libro. viij. Syriacis nō sunt palearia, sed gibber i dorso. ꝓ gibbo posuit. Mart. in. dist. sigillum gibberi pro gibberoso. Nā quēadmodū gibbus tum ipsum tumorē significat siue dorsum nasi. vt Iuuena. medijsque in naribus ingens gibus. tum rem ipsam gibbum habentem. vt Mart. non aliter ridetur Atlas cum corpore gibbo. & Celsus. libro. iiij. Extrinsecus gibbū, intrinsecus cauū est iecur. sic gibber tū ipm dorsi tumorē designat, tū eū, qui tumorē habet: quē gibberosum appellat Iurecōsultus in titulo de ædilitio ędict. l. Vel ꝓterui vel gibberosi. Lacer. i. Verg. vi. æñ. lacerū crudeliter ora. Socer. eri. Idē in. ij æn Ad soceros & auo puerum astyanacta trahebat Asper. eri. qđ etiā per syncopam obliquos habet aliquando æquales. Vergil. æneid. Improuisum aspris veluti qui sentibus anguem pressit. Adulter adulteri. Liber liberi, pro eo quod est Bacchus, & pro eo quod est ingenuus siue non seruus. Nam pro libro scripto & pro cortice libri facit. Iber iberi, pro Hispanus. Lucanus in. v. Si tibi durus Iber, aut sit tibi terga dedisset. Verg iij. Geor. aut implacatos a tergo horrebis Iberos. Nam pro flumine Iberus iberi posuit Luca. in libro. iiij. Qui pręstat terris aufert tibi nomē Iberus. Iber iberis, per tertiam populus est septēptrionalis iuxta Armeniam. Ab iber iberi. fit celtiber. eri. nomen compositum a celtis & iberis. Lucr. in. iiij. Gallorum Celtę miscētes nomē Iberis. non, vt historiographi nostri delirant, dicti quasi cœtus Tubalis.

D

¶Presbyter.eri.pro eo quod græci dicunt presbyteros, interpretaturque senior apud nostros pro eo quod est sacerdos·quemadmodū & abbas, pro eo quod est pater. & pappas pro eo quod auus. noīa sunt honoris. Liger.eri.nomen est celebre apud Verg.x.xñ. fraterque liger, sed frater annelos flectit æquos. & paulo post genitiuū expressit dicēs: vesani talia late dicta volant ligeri. Miser.eri.gener.eri.tener.eri. necessitate ordinis literarū crescunt vna syllaba in genitiuo, quoniā.n.vel.s. nō possunt in eadē syllaba.

Presbyter atq; liger, miser & gener, & tener addes
Et prosper.dexter.puer. Et quod fit tibi nomen
A gero siue fero.vir.treuir.iunge saturq;.
Liber & ingenuus, Bacchus, cui iunges Iberū.
Sed dipthongus in.eus, ei, dat vel. ei. genitiuo.
Atq; datiuus in.o dabitur. Cui iungito sextum.
Accusatiuo um. dat declinatio nostra.
Vs recti mutans in.e.casum pone vocandi.
Sed dices fili. fluuius. deus atq; latinus.
Si tamen est proprium per.ius. tūc, us. rapiatur.

r. literā præcedere. Prosper. eri. quod etiam prosperus dicit Cice.in.vj.de repu. scribens. Deinde hominum generi prosperus & salutaris. Dexter.i.qđ etiā per syncopem dextri facit in genitiuo. Puer.eri. pro quo antiquissimi puerus.eri. faciebāt. Cęcil. age puere duce me ad patrios fines. Affraniꝰ: o puere puere sine me prospicere mihi. Et noīa cōposita a gerendo & ferendo. vt armiger.eri. setiger. seciger. i. corniger.eri. furcifer. eri. armifer. eri. Vir. iri. & ab eo cōposita duumuir.iri. leuir, iri. Treuir.iri. populus est Galliæ. Luca. in.i. Tu quoque lætatus conuerti prælia treuir. Satur.uri. Iuue. satur est cum dicit Hor. hoe. Minuuntur etiā genitiui vna syllaba p syncopē, siue mauis apocopē: quoties gntūs in.ij. duplex desinit: altero enim ex illis detracto gntūs vna syllaba decurtat, vt Antonius.oni. pro Antonij. peculiū.uli. p. peculij. tuguriū.uri. pro tugurij. Iuu. Antoni gladios potuit cōtēnere, si sic oia dixisset. Verg. in buc. nec spes libertatis erat: nec cura peculi. Idē in eodē opere. Pauperis & tuguri cōgestū cespite culmē. ¶Sed diphthongus in.eus. Qđ noīa in.eus diphthōgō desinētia, q̄ oia diximus esse græca, duplicē habēt genitiuū in ei diphthongō copulatū, vel in.ei. syllabas diuisum. Nā in.eos. mere græcꝰ est, vt tereus.i. vel terei, teros, pmetheus. thei, vel pmethei. theos. Vergi. in buco. aut vbi mutatos terei narrauerit artus. Idem in eodē opere: caucaseasq; refert volucres, furtūq; promethei. Mart. flet Philomela nefas incesti tereos & q̄. sed hic gntūs ex græco vsurpat: quare in suū locū referēdus est. Ambiget vero quispiā mulciber quomō mittet genitiuū: nā si mulciberi facit, turpe est a nobis fuisse prætermissum: cū ab alijs quibusdā grāmaticis hoc in loco positū sit. Ad qđ illud est rñdendū: hoc nomē Prisc. teste duos habere gntōs, sed vtrūq; tertiæ mulcibris & mulciberis: queadmodū suo loco dicemus. Cicero. tñ.ij. thus. mulcebri dixit in secūda declinatione, qđ colligit ex rōne carminis senarij: qđ ex Aeschylo poeta græco vertit in latinū sermonē in hūc modū: Iouisq; numē mulcibri asciuit manus. Vbi neq; mulcibris, neque mulciberis, sed neque mulciberi esse potest, vt in quibusdā codicibꝰ legit: necesse est eñ vt iambus sit in quarto loco. Cōferte obsecro vos nūc, qui alios autores admirari soletis, breuitatē nostrā simul & facilitatē & copiā cum aliorum præceptis inextricabilibus, & cum multa verborū perplexitate deminutis.

¶Atque datiuus in.o. Quod datiuus & ablatiuus. singularis in.o. terminantur: fiuntque a genitiuo. i. finali mutata in.o. vt dominus.i. domino a domino. puer pueri puero a puero. ¶Accusatiuo. Quod accusatiuus in.um. desinit: fitque a genitiuo.i. finali mutata in.um. vt dñi dominū. pueri puerum, quod de nominibus latinis, aut græcis latine declinatis est dicendum: atque ideo adiecimus declinatio nostra. i. latina. Nam si quæsieris a me Theseus queadmodum mittit accusatiuum, respondeo teseum vel thesea, sed theseum declinatione latina, thesea declinatione græca: qui casus, vt alias dicemꝰ, a latinis vsurpatur. Vergil. in.vj. quid thesea magnum quid memorem alcidem. Cicero. de natura deorum accusatiuum latinum protulit. theseum (inquit) & hippolitum. ¶Vs. recti mutans. Quia superius posuit regulā generalem, quod vocatiuus est similis nominatiuo. imo apud antiquiores idem fuit in terminatione: atque a græcis vterque rectus appellatur: & quia in regula illa generali adiecimus temperamentum. proinde nunc præceptum illud limitans dicit: quod cum nominatiuus terminatur in. us. vocatiuus exit in.e. us nominatiui mutata in.e. vt dominus o domine. Marcus o marce. Patitur tamen regula illa exceptionem: quoniam hoc nomen filius debuit facere filie, & facit fili, quod etiam apud antiquiores filie fecit. Liuius Andronicꝰ. Pater noster saturni filie. Fluuius quoq; Deus & Latinus atq; etiam si vis Populus & fortasse alia huiusmodi nomina apud antiquiores in vocatiuo similes nominatiuo repertunt. Verg. viij. xñ. corniger hesperidum fluuius regnator aquarū, pro o fluuie. Idem in priap. De cera facta dat tibi poma Deus. sed hoc nomen de antiquitate nihil videtur mutasse. nemo enim dixit o dee. Idem: socer arma latinus habeto. pro o latine. sic quoque Luc. dixit in.ij. De gener o populus vix sæcula lōga deorum. & quod in re diuina quotidie audimus. Agnus Dei qui tollis peccata mundi, pro agne, & alio in loco. attendite popule meus, pro o mi popule ¶Si tamen est proprium. Quod nomina propria in.ius. finita mittunt vocatiuum in.i. ablata. us. nominatiui, vt vergiliꝰ o vergili. Mercurius o mercuri larius o lari. qui lacus est Italiæ. de quo Verg.ij. Geor. Te Lari maxime, teque fluctibus assurgēs. Genius quoq; (& si nomen est appellatiuum, plures enim sunt genij hominum & locorum) tamen quasi nomine proprio Tibullus vocat eum libr.ij. Mane geni cape thura libens. Antiquiores tamen, quod de filius diximus, hæc quoque nomina in.e. terminabant: vt Vergilius o vergilie. Mercurius o mercurie. Illud quoq; animaduertendum est vocatiuum hunc quandoque desinere in.i. vocalem, quandoque in.i. consonantem: Nam si in nominatiuo.i. consonans est ante. us. ablata. us. relinquitur in fine.i. consonans, vt vulteius o vultei. Hora. epistola: durus, ait, vultei nimis attentusq; videris. vbi vultei dissyllabum est ratione carminis. ergo in.i consonantē desinit. Nam in accusatiuo, qui nominatiuo par est in numero syllabarum, vulteium trisyllabū posuit dicens. Vulteium nomine Menam. Quod si ante. us. in nominatiuo est vocalis, & in vocatiuo quoque ablata. us. vocalis erit. vt caius o cai. Mar. quod peto da cai, non peto consilium. Nam in nominatiuo trisyllabum posuit idem autor alibi dicēs. Caius vt fiat Iulius & proculus. Quod vero Ouid. pōpei trisyllabum posuit in.iiij. lib. de Ponto cum dixit: Accipe Pompei deductum nomē ab illo, eadē ratione potuisset Pompeius in nominatiuo quadrisyllabum ponere. Quod si rectus trisyllabus est, vt apud Lucanum: Pompeius ueparem. necesse est vocatiuum duarum esse syllabarum,

¶Rectus pluralis. Quod nominatiuus pluralis secundæ declinatiõis in.i.terminatur, estq; in terminatione similis genitiuo singulari. vt dñs dñi, plurali dñi. ¶Genitiuus in.orũ. Quod genitiuus eiusdem numeri & declinatiõis.in.orum.terminatur: fitq; ab ablatiuo singulari assumpta.rũ. vt a dño dñorum. ¶Atq; datiuus in.is. Quod datiuus pluralis eiusdẽ declinationis terminatur in.is. fitq; ab ablatiuo singulari.o finali mutata in.is. vt a dño dñis. Ambo vero & duo, quæ nomina ad hanc declinationem potissimũ referũtur, quẽadmodũ in alijs quoq; locis diximus: in hoc casu ambobus. abꝰ. obus. & duobus duabus duobus fecerunt. Sed Deus in noĩatiuo atq; cõsequẽter in vocatiuo pluralibus facit dei regulariter: & dij per syngresin. atq; eadẽ rõne in datiuo deis vel dijs. Luca. in.ij. o vtinã cæliq; deis herebiq; liceret. ¶Accusatiui. Quod accusatiuus in.os.terminatur, fitq; ab ablatiuo singulari addita.s. vt a dño dños. ¶Nominibꝰ neutris. Quia in principio huius secũdi capitis dictum est, quod noĩa neutra tres casus habent similes nominatiuũ, accusatiuũ, & vocatiuũ: & in plurali terminabant in.a. nũc regula illa cõtrahitur, magis atq; limitatur: dicitque formari a genitiuo singulari.i. finali mutata in.a. Nam si genitiuꝰ in.i. duplex desinit: neutra pluralia in.a. purũ.i. vocali antecedẽte desinũt. vt hoc auguriũ augurij. hæc auguria, hoc peculiũ.lij. hæc peculia. si vero in vnico.i. desinit genitiuus singularis: pluralia neutra in.a. mixtum cum consonante, quæ præcedit illud.i. desinunt. vt hoc templum templi templa. hoc donum doni dona.

Rectus pluralis fit in.i. Genitiuus in.orum.
Atq; datiuus in.is. Sed dat tibi dij deus, & dijs.
Accusatiui plurales.os. tibi mittunt.
Nominibus neutris.in.a. vertitur.i. genitiui.

De tertia nominis declinatione.

TErtia diuersos dat declinatio fines:
Et quãquã varie, tamen exit in.is. genitiuus.
Ex.a. ponit.atis. Ex.e, facit.is genitiuus.
Onis.ab.o.fiet. Per.inis. nonnulla dabuntur:
Cardo ordo, turboq;, homo, nemo, iungis appollo.
Et quod fœminei generis datur in.do vel in. go.
Vnedo.dat.onis, seu pomum, siue sit arbos.
Ast Anio & Nerio dant, enis. dat caro carnis.

DE tertia noĩs declinatiõe. Quẽadmodũ prima declinatio tres habuit nominatiui terminationes. secunda vero sex. ita tertia habet multo plures, quæ omnes mittunt genitiuum in.is. atq; ideo dicit tertia diuersos dat declinatio fines. Quia quãquam literæ terminales huius declinatiõis sint vndecim. a.e.o.c.d.l.n.r.s.t.x. terminationes quinquaginta sunt & eo amplius. quas cum de genitiuo disputabimus, ex ordine prosequemur. ¶Ex.a. ponit.atis. Quod noĩa tertiç declinationis in.a. desinẽtia, super.a. nominatiui.tis. assumpta mittunt genitiuũ in.atis. vt hoc toreuma toreumatis. schema.atis. pægma.atis. syrma.atis. pneuma.atis. hæc antiquiores etiam per primam declinabant: suntq; omnia græca, vt in genere diximus. ¶Ex.e. facit.is. genitiuus. Quod huius declinatiõis nomina in.e. finita mittũt genitiuum e. mutata in.is. vt hoc mare maris. cubile lis. mantile. ilis. suntq; omnia neutra atq; latina: nã grçca fœminina sunt: reducunturq; ad primam declinationem latinam. ¶Onis.ab.o.fiet. Quod nomina tertiæ declinationis in.o. desinentia mittunt genitiuum in onis. super.o. nominatiui assumpta.nis. vt hic sermo sermonis, harpago.gonis. vnio.onis. porphyrio.onis. ¶Per.inis. nonnulla dabuntur. Quod hæc nomina quæ vno versu complectuntur: mittunt genitiuum non in. onis. sed in. inis. hic cardo cardinis. ordo. inis. turbo, inis. pro ventorum vertigine, aut pro puerorum trochisco. Vergil. in.i. turbine corripuit: scopuloq; infixit acuto. Hora. in epodo. citumq; retro solue turbinem. Nam cum proprium est nomen gladiatoris cuiusdam, generalem regulam sequitur. Idem.ij. ser. rides turbonis in armis spiritũ. Homo.inis. & nemo.inis. quod ab homine compositũ est apud antiquiores genitiuũ misit in.onis. Ennius apud Priscianum. vulturis in syluis miserum mãdebat homonẽ. Ipse quoq; genitiuus neminis antiquus est: quo vix vti possumus. Plautus in captiuis. neminis miserere certum est, & Lucillius, neminis ingenio quẽquã confidere oportet. Apollo apollinis. cuius genitiuus atticus est appollo, vt Paulus in epistola ad Corinth.i. Hierony. interprete. ego quidẽ sum Pauli, ego aũt Apollo, sed de hoc in declinatiõe grçca dicemus. antiquiores quoq; Festo autore apellinis dicebãt. ¶Et quod fœminei gñis. Qđ noĩa etiã desinẽtia in.do. vel in.go. ꝗ sunt gñis fœminini, mittũt genitiuũ in.inis. vt hæc teredo teredinis. formido.inis. virgo.ginis. vligo vliginis. Vnedo tñ pro arbore & pro pomo, & si gñis est fœminini: genitiuũ fecit vnedonis. Pli. lib. xvj. quibusdã arboribus cortex cadit. vt malo. vnedoni. Idẽ lib. xv. de vnedone arbore ipsa fructicosa cui nomen ex argumẽto sit vnũ tantũ edendi. Mendũ est incredibili consensu in omnibus libris receptũ, qđ a me primũ est deprehensum in expositione Seruij sup illud Verg.i. Geor. arbuta sacræ deficerẽt syluæ. ait nãq; arbuta sunt rubra poma syluarũ, quæ Plinius oredones vocat qđ asperitate sua plures edi nõ pñt. atq Pli. nõ oredones, sed vnedones appellat. ergo vel meo ꝑiculo emẽdãdꝰ est iste locꝰ: atq; fidei pristinæ restituẽdꝰ. ¶Ast.anio. & nerio. Qđ hçc duo noĩa, hic anio vel aniẽ, & hæc nerio vel neriem: mittunt genitiuũ in.enis: vt anienis nerienis. Hora.j. car. & præceps anio ac tiburti locus. quod antiquissimi scđm analogiã declinabãt anien. anienis. Cato. nõ minus quam quindecim milia anien abest. Papi. etiã in syluis, priscos imitatus, præceps anien dixit. Declinatur etiã hic anienis. vt Sil.l.i. puni. qua pater acceptis anienis ditior vndis, quãq; põt esse gñtũs anienis: siue igit̃ prima noĩatiui positio sit anio siue anienis, siue aniẽ gñtm habet anienis. Luc. in.ij. gelidas anienis ad vndas. Ouid. xiij. met. quaquã anienis aquç cursuq; breuissimus almo. Nerio quoq;, vt. A. Gellius libr. xiij. noct. atti. scribit. a veteribꝰ sic declinabatur quasi anio: nã perinde (inquit) vt aniene, sic neriene dixerũt tertia syllaba producta. Plau. in truculento. Mars peregre aduenies salutat neriene vxorẽ suã. Mart. in nuptijs philologiæ, certũq; esse graduũ nerienes coniugis amore torreri. declinatur etiã hæc nerienes.is. vt Var. in saty. menipea: nerienes (inquit) minerua fortuna ac Ceres. Caro prçterea a regula excipit̃ facitq; in gtõ carnis, quoniã apud priscos hæc carnis.is. declinabat̃. Liuius Andro. carnis ait vinũq; qđ libãt. T. Liuius. xxv. ab vrbe. laurentibus carnis, quæ dari debet, data non fuerat. Itaq; ab eo quod est caro carũcula, & ab eo qđ est carnis carnicula diminutiua declinata sunt. Animaduertẽdũ hoc in loco, qđ in græcorũ declinatiõe diximus, noĩa græca fœminina. in.o. longũ desinẽtia, in.onis. fecisse genitiuũ apđ priscos atq; reliquos casus cõsequẽter. vt. io. ionis. calypso. onis. dido. onis. Plau. in Aulu. argus quẽ

quōdā ioui iuno custodē dedit. Liuius Andro. apud nymphā atlantis filiā calypsonē. Ennius: pœnos didone oriūdos. Sed hmōi declinatiōe iā nō esse vtendū ostēdit Quin.li.j. his verbis: mihi aūt placet latinā rationē sequi, quousq; patitur decor: neq; enim calypsonē dixerim, vt iunonē. quāquā sequat9 antiquos Cæsar vtitur hac rōne declinādi. Illud præterea est annotādū masculina græca in.on. finita in hāc terminationē plerūq; a latinis referri. vt tarchō. cho. raphō. pho. agāmenō. eno. Verg. ix. æn. hinc tarcho & thyrrheni tuta tenebāt.

Lac tibi dat lactis, halec halecis habebit.
Bogud format. udis. nostri dixere Dauidis,
Additur. is. post. l. Sed. lis. mel, felq; recepit.
Nomen quod fit in. n. assumit. is. in genitiuo.
Men. finita dabunt. inis. & quod desinit in. cen,
Atq; vnguen. pecten, iūges cūq; inguine glutē.
Et quandoq; datur ex. on genitiuus in. ontis.
Is. post. r. iunges. Tamen. r. tibi far geminabit.
Cris. dat acer. volucer, alacer. Bris, accipit imber,
Et sua cōposita: Celeber, quibus adde saluber.
In. tris. plura dabis. frater. mater, pater. vter.

Idē. in. x. parthe- niūq; rapho & prædurū virib9 orsen. Papi. in Achi. stimulatq; agāmenovolētes. ¶ Lac tibi dat lactis. Qd in. c. duo tm̄ noia reperiūtur huius declinatiōis. hoc lac lactis, qd antiquissimi hoc lacte lactis declinabāt. Plau. in menech. nec lacte est lacti vsquā similius. nā lactes in plurali, vt alias dixim9, sunt intestina per q̄ labitur cibus. vt scribit Pli. li. xi. natu. hist. singulariter quoq; lactis in noiatiuo dixit Pōponius in Ferentinati. cerebellū (inquit) lactis agnina. ¶ Halec, quēadmodū in gñe memorauimus, salsugo erat ex pisciculis halecib9 sale maceratis confecta: quod etiam garū vocabatur: facit in genitiuo halecis. & halex. ecis vt infra dicemus, sed halec caret numero multitudinis: quēadmodū & alia multa hmōi noia. ¶ Bogud format. udis. Qd in. d. vnū tm̄ reperitur nomē hui9 declinatiōis bogud, qui fuit Rex Mauritaniæ, facitq; in gntō bogudis. Liuius apud Pris. lib. cxiij. ab vrbe cōdi. Cassi9 (inquit) & bogud castra adorti. Idem in eodem. bogudis causa exercitum in Aphricam traīcere conatus sit. Opius in commētarijs. Rex bogud cōiunctis suis copijs & cognito regis Iubæ egressu. & ibidē pauloante: profectus ab Vtica in Mauritaniā regnūq; bogudis est ingressus. ¶ Nostri dixere Dauidis. ac si dicat. Quod hoc nomē Dauid cū finalē syllabā acuat: neq; possit declinari, quia barbarū est: tū nostri hoc est religionis Christianæ scriptores aliquādo ausi sunt hic Dauid. idis. declinare penultima in gtō lōga: quia Dauid vltimā acuit, ergo necesse est, vt gtūm habeat penultima pducta, vt Michael elis. Daniel. elis. Vtitur illa rōne declinādi Iuuēcus in quatuor Euāgelia. ¶ Additur. is. post. l. Quod huius declinatiōis noia in. l literā finita: faciūt gtūm assumpta. is. super noiatiui terminationē, vt hoc animal. alis. tribunal. alis. vectigal. alis. Michael. elis. vigil. ilis. sol. olis. consul. ulis. Deinde dicit, q̄ hæc duo noia mel & fel in genitiuo assumūt. lis. pro. is. Itaq; gtūs & reliqui casus, qui pēdēt a gtō duplici. l. scribūtur, vt mellis. fellis. melli. felli. a melle felle. ¶ Nomē qd fit in. n. Quod noia in. n. finita mittūt gtūm. is. assūpta, vt hic titā. is. hæc syrē. is. delphin. inis canō. is. sed quēadmodū in gñe diximus in. an. & in. in. & in. on. finita oīa sunt græca. In. en. vero partim græca, partim latina. ¶ Men. finita. Quia superior regula tātum finali syllabæ genitiui prospexit. dicit nūc, q̄ noia terminata in. men. vt hoc fulmē. numē. & in cen. vt cōposita a cano. is. qualia sunt tubicē. fidicē. cū his quatuor noibus, vnguen. pecten. inguen. gluten. mutāt. e. nominatiui in. i. vt fluminis. numinis. tubicinis. fidicinis. vnguinis. pectinis. inguinis. glutinis, quod Pli. libr. vij. glutinum dixit. glutinum (inquit) perpendiculum & terebrā. Hymē vero, quomodo mittat genitiuū, non expressit: quia nusquā eius obliqui a me reperti sunt: qd si declinaretur nihil dubium est quin Hymenis genitiuū faceret: & reliquos casus cōsequenter. ¶ In. on. vero quæ, vt dixim9, omnia sunt græca. partim mittunt genitiuum in. ontis. vt lacoō. ontis. demophoō. ontis. hippocoō. ontis. hippomedō. ontis. phaeton. ontis. acherō. ontis. tarchō ontis. bison. ontis. Partim in. onis. vt dæmō. onis. canon. onis. daphnō. onis. sindō. onis. sidon. onis. sinon. ōnis. hieron. onis. Euan quoq; vnū de bacchi noibus autore Prisc. tis. in genitiuo assumit. dicimusq; Euantis. Papin. v. theb. & a summis audit9 montibus Euā. Vergil. vj. æn.: illa chorum simulans Euantis orgia circum. Seruius, participium esse vult Euantis, quasi bachātis. Sed de his vbi de græca declinatiōe plura. ¶ Is. post. r. iunges. Quod huius declinationis nomina in. r. literā terminata assumunt in genitiuo. is. quacunq; vocali præcedente. vt puluinar. aris. torcular. aris. anser. eris. passer. eris. gadir. iris. amor. oris. decor oris. murmur. uris. fur. furis. Far vero accipit in genitiuo. ris. itaq; per. r. duplex scribitur. far farris. & reliqui cōsequēter casus, qui a genitiuo formantur. farris autem ideo putant. r. in genitiuo sumpsisse: ne coincideret cum secunda persona huius verbi for faris. Deinde dicit, q̄ tria noia in. cer. desinentia mittunt genitiuū, cer. mutata in. cris. ea sunt acer acris, pro fortis, vehemens & acutus, nam pro arbore aceris in genitiuo facit. Solinus de thure scribens, ramis (inquit) ad aceris æqualitatem. Volucer. cris. alacer. cris. Deinde q̄ hoc nomen imber. & ab eo cōposita September, October, Nouember, December, mulciber formant genitiuum. ber. mutata in. bris. vt imbris, Septembris, Octobris, Nouembris, Decembris, mulcibris, nam a mulcendo & imbri compositum videtur: & recte simplicis declinationē seruat, sed Ouid. in ij. de arte mulciberis posuit dicens: mulciberis capti Marsq; Venusq; dolis. Cic. vt in. ij. declinatione diximus genitiuum mulcibri ptulit. ij. thusc. Celeber quoq; & saluber genitiuos faciunt celebris & salubris. Possunt autem hæc duo adiectiua cum illis tribus acer. volucer. alacer. & cum illis quæ terminantur in. ster. etiam & sub terminatione in. is. pro genere masculino & fœminino declinari, vt hic & hæc alacris & hoc alacre. hic & hæc acris & hoc acre. Vergil. vj. æneid. anchises alacris palmas vtrasque tetendit. Ennius apud. Prisc. somnus repente in campo passim molissimus perculit acris. ¶ In. tris. plura dabis. Quod in ter. desinentia nomina multa reperiuntur mittentia genitiuum in. tris. non tamen omnia, vt quidam putauerunt: quoniam græca omnia mittunt genitiuum in. eris. vt soter. eris. panther. eris. character. eris. physeter. eris. stater. eris. luter. eris. spinther. eris. Non spinthris. & cōplura alia: de quibus. lib. v. cum decrementis nominum dicetur plenius differendum est. ¶ Quæ vero in. tris. mittunt genitiuū hæc sunt fere. frater. tris. mater. tris. pater. tris, & ab eo composita, vt diespiter. tris. marspiter. tris. opiter. tris. Iupiter. tris. quod etiam Iouis facit, sed hoc a nominatiuo Iouis est quemadmodum iupitris a Iupiter: qua declinandi ratione Iginius frequenter vtitur, vt vter. tris. accipiter. tris. venter. tris. lynther. thris. etiā si græcum sit.

¶ Et nomina adiectiua pro gñre masculino desinentia in.ster.mittunt quoq; gtūm in.stris.vt syluester.stris.qđ cum est viri propriū syluester.strī.per secūdā declinatur.rurester.stris.equester. stris.pedester.stris.paluster.stris.cāpester.stris.sequester.stris.qđ etiā per secundā & primā declinatur,sequester.stra.strum.Sed quæret fortasse quispiā cur nō fecit mentionē hoc loco huius nois iter. Ad qđ illud dicimus hoc nomē in vsu nostro ex duobus rectis cōstare hoc est Iter iteris. itiner.eris.sed in ntō & duobus reliquis casib9, qui ī neutris noībus sunt noiatiuo similes, magis est in vsu iter:ī reliqs obliquis magis est itiner: sed de hoc infra iterū dicemus cū de habentibus duplex crementū dissēretur.Eadem rōne : cū Iupiter & Iouis in ntō dicatur:atq; in gtō Iupitris et Iouis. Iupiter in ntō magis est in vsu queadmodū & Iouis in gntō,q est ab eo quod hic Iouis. Cæcilius apud Prisci. non nobis quidē De9 repertus est Iouis.& Actius apud eundē: lucifera lāpade exurat Iouis arietē. O.facit ex.u. Quod hæc quatuor noīa femur,ebur,robur,iecur,& si regulā sequuntur terminatorū in.r.quantū ad syllabā genitiui terminalē attinet:tñ in penultima mutāt. u. nominatiui in.o,dicimusq; femoris,eboris, roboris,iecoris: qđ etiā in gtō iecinoris vel iocinoris fecit,quāquā videatur ab eo qđ est iecinus vel iocinus declinari. Persi.rupto iecore exierit caprific9. Liui.viij. ab vrbe.caput iocinoris a familiari parte cæsum.Antonius

Accipiter,venter,linther. Quod desinit in.ster.
Iuppitris atq; Iouis dat iupiter. O.facit.ex.u.
Femur,ebur,robur,iecur: at cor dat tibi cordis.
Suscipit.atis.ab.as,genitiuus. Demitur inde
Vas vadis & vasis,as.assis.mas maris, Atqui
Græcum ponit adis genitiuo ponit & antis.
Cum sit in es.nomen mas, aut cōmune duorum,
Dat genitiuus.itis.Sed verres dat tibi verris.
Et vates vatis.Dat etis.paries q; aries q;.
Perpes & interpres,teres,indiges.pꝑes,hebes q;
Inquies & locuples,magnes.Hæres q; dat. edis.
Pes pedis. At nomen dat. idis. qđ de sedeo fit.
Græcum nomen in.es.gtū mittit in etis.
In proprijs ex es,facit.is.quādoq; dat.etis.

Gnipho, quē Cicero post fori laborē freqūter audiebat,ab eo quo est ebur & robur ebura & robura faciebat:autor est Quint.in.j. Deinde dicit q; hoc nomē cor accepit.d.literā mediā: fecitque in gtō cordis.Hepar vero qđ apud græcos hepatos gtūm facit:ideo nō posui,quia hoc nomē a latinis receptum nō est:cum proprium habent iecur,& qđ ex antiquioribus grāmaticis nullus posuit,qđ ipsum argumento est eo nō esse vtēdū.Lar quoq; pro rege Veientiū,qđ Pris.posuit facere gtūm lartis,ego nō posui:qđ huius nois tantū obliquos reperio.Liui.li.iiij.larte tolūnio rege veientorū,& Oui.larte ferox,cęso cossus opima tulit. ¶ Suscipit. atis. ab. as. Quod nomina tertiæ declinationis in.as.finita mittunt gtūm in.atis.s.noīatiui mutata in.tis.vt pietas.atis.sanctitas.atis.ciuitas.atis.veritas.atis.& noia gētilia,vt arpinas.atis.altinas.atis.colosas.atis.q antiquiores per.is.&.e.declinabāt,vt arpinatis.ate.altinatis.ate.Excipiuntur quatuor monosyllaba q aliter exeunt in gtō,ea sunt vas.dis.Cice. iij. offi. vas factus est alter eius sistendi.Hor.j. ser. Ille datis vadibus,qui rure ex tractus in vrbem. Vas vasis,qđ etiam antiquiores hoc vasum vasi declinabāt atque ideo in plurali tantū secūdæ reperitur declinatiōis. Cato apud Gell.li.xij.noctiū atti.neque vasum neque vestimentū vllū est in manu pretiosum. As.assis. ꝓlibra,duodecim vnciarū siue pro solida hæreditate.Mas maris,pro masculo in qualibet specie, quod aliquādo figurate etiā neutris iunximus,quia masculinū sicut & fœmininū versus heroicus non recipit, itaque aliquādo nomen mas,aliquādo masculū diximus:quod vtrūque impropriū est. Atqui græcum ponit.adis.quod nomina græca partim mittunt genitiuū in.adis.vt arcas.adis.pallas.adis.monas.adis.ogdoas ogdoadis.decas.adis.hellas.adis.arcas. adis. Partim in.antis.vt pallas.antis. calchas.antis. thoas thoantis.elephas elephantis,gigas gigātis,adamas.antis.atlas.antis.pæas.antis. Sed q sunt illa q mittunt in.adis.quæ in.antis.a declinatione græca petendum est:nam quæ illi mittunt in.ados.nos in.adis.quæ illi in.antos. nos in.antis.vertere debemus. ¶ Cum sit in es nomen. Quod nomina masculina,aut communia duorū generum terminata in.es.mittūt genitiuum in.itis.e.nominatiui mutata in.i.&.s.mutata in.tis.vt hic stipes stipitis,hic trames.itis.hic & hæc miles.itis.hic & hæc sospes.itis. Excipiuntur duo,hic verres, hic & hæc vates,quæ formant genitiuum.es.muta in.is.vt verres.ris.vates.eis. In.etis.vero mittunt genitiuum vndecim nomina quæ sequuntur,paries.etis.aries.etis.perpes perpetis.interpres. etis. teres.etis.indiges.etis.præpes.etis.hebes.etis.Inquies inquietis.locuples.etis.magnes.etis. mansues.etis,quod apud priscos fuit. Actius in meleagro : misericordia mansues fit. Plautus in asinaria reddam ego te fera fame mansuetem. Apul.vij.meta.mansuetes ac mansues inde factos. Idem in.xj.vide & vrsam mansuem ab eo quod mansuis.e.videtur fecisse vtrobiq;. Impes impetis. tantum in ablatiuo siue septimo casu reperit: atque ideo ad defectiua nomina reiecimus.apud Columelam quoque reperi in.ij.de re rust. compitibus ab eo quod est compes compitis. E vepribus (inquit) compitibus que cōgesta colligere. Duo tamen ponit mittentia genitiuum in.edis.hæres.edis.& pes.dis.Composita quoque a sedeo.es. exeunt in. idis. vt obses.idis.reses.idis.præses.idis.deses.idis. ¶ Græcum nomē in.es. Qđ noia græca in.es. finita plerumq; mittunt genitiuum in.etis. vt cres cretis. lebes.etis.tapes.etis. quod etiam hoc tapete,vel hoc tapetum declinari potest.Silius.iiij.puni.illum sidonio fulgentem ardore tapeta. Vergil.in.ix.æneid. pulchros q; tapetas. Pli.libro.viij.in tapetis antiquissima gratia. & in.ff.in titu.de auro & argento legato.l.argumento. Tapeta (inquit) vesti cædunt: quæ aut sterni,aut inijci solent.quamquam tapeta posse legi alibi diximus:nam quod Vergil.ix.æn.dixit,qui forte tapetibus altis, ab eo quod est tapes tapetis, vel tapete tapetis esse potest. ¶ Nomina vero propria virorum quandoq; mittunt genitiuum.es. mutata in.is. vt Ioannes ioannis,diomedes diomedis.vlysses vlyssis.achiles achilis: quandoque mittunt genitiuum.es.mutata.in.is.atque etiam in.etis.vt dares daris,vel daretis.thales thalis vel thaletis.chremes chremis vel chremetis,rhamnes.nis.vel rhamnetis.pheres.is.vel pheretis. Vergi.v.æneid. vastis cum viribus effert ora Dares. Atq; iterum: præcipitem darem ardens agit.& paulopost. fessum q; dareta eripuit mulcens dictis.Iuue.& mitte thaletis ingenium. Terentius.in Andria:puerum inde abiens conueni Chremis. Idem in eadem. Chremetis affinitatem effugere potero. Vergil.ix.æneid.Eurialus phaleras rhamnetis,& aurea bullis. Papinius.ix.the.inde pheres acer q; tichus,sed cassa pheretis.

Es,tibi fœmineum conuertit in.is.genitiuum:
Sed teges,atque seges,abiesq;,quiesq; dat.etis.
Merces mercedis facit;in cereris Ceres exit,
Is.finita tibi mittunt similem genitiuum.
Cuspis format.idis,cassis.lapis additur illis.
Semis semissis dat,sanguis sanguinis.Et quæ
Dāt.eris,vt cucumis,vomis,& cinis,addito pul=(uis
Impubis iūges.glis.gliris lisq; dat.itis.
Samnis samnitis.dis.ditis.adde quiritem,
Græcum mittit.idis.Simois pyroisq; dat.entis.
Quod fit in.in & in.is,dabit inis,iūgito pollis.

¶Es.tibi fœmineum. Quod nomina fœminina in.es.desinencia mittunt genitiuū.es.mutata in.is.vt apes.is.vulpes.is.proles.is.soboles.is.quatuor vero fœminina q̄ hic explicantur.mittunt genitiuū in.etis ei sunt teges.etis.seges.etis.abies.etis.quies.etis,qđ(vt supra diximꝰ) veteres per quintam nominis declinatiōnē proferebāt.merces facit mercedis,& ceres cereris.Quod vero iuniores ab eo quod est agnes.etis,in genitiuo fecerūt,arte atq; exēplo caret,nullū enim græcum fœmininum est huius declinationis quod faciat genitiuum in.etis.& diuus Ambro.qui nobis vitam atque historiam beatę Agnes scriptam reliquit:cum frequenter nomen virginis repetat:nūquam agnetis agneti agnetē ab agnete dixit:sed agne agnes & reliquis casibus græcæ declinationis semper vsus est:nam cum agne nomen sit græcum,interpretetur quæ casta,aut declinatione græca flectendum est,agne agnes vel agneos,aut latina agna agnæ.vt Horatius.i.ser.delectat veluti balbinum polypus agnę.Quid quod in codicibus antiqs atq; fidei probatissimæ,in quibus rei diuinæ mystica pertractantur,cum virginis martyrisque cōmemoratio fiat:nō agnetis & agnete,sed agnes & agne legiturꝰ quā scripturā adhuc retinent viri religiosi,atq; antiquitatum veræq; lectionis diligentissimi indagatores,qui habitu moribus & vitæ sanctimonia diuum nobis Hiero.representant. ¶Is finita tibi mittunt. Quod nomina in.is.desinentia habent genitiuum similem nominatiuo,vt panis panis,ignis ignis.nauis nauis.classis.is.Tria tamen nomina mittunt genitiuum in idis.Cuspis.idis.atque ab eo compositum tricuspis.idis.Ouid.i.meta.posito tricuspide telo.Cassis.idis.quod etiam hæc cassida declinat.Verg.li.xj.æn.Et aurea vati cassida.lapis.idis.a quo Ennius in.vij.casu fecit lapidicens:occumbunt multi lœtum ferroque lapique. Semis præterea facit semissis.vt in digestorum libris de vulgari & pupillari substitutione.l.etsi. Per bonorum (inquit) possessionem semis ei ablatus sit.Genitiuum posuit Priscia.de ponder.& mensuris.d.post hæc semissis solidi pars maxima fertur.Cum vero non sex vncias,aut assis medietatem:sed tantum alicuius integri dimidium significat siue sit aduerbium siue sit nomen,indeclinabile est.Sanguis.inis.a quo exanguis compositum exanguis fecit in genitiuo non exanguinis,vt supra memorauimus.Et quæ dant.eris.q̄ quinq; nomina quæ hoc in loco explicantur mittunt genitiuum in.eris.Cucumis,eris.Vergil'.in copa.& pendet iunco ceruleus cucumis.declinatur etiam cucumer.eris.imo,quantum suspicamur,hæc nomina duplices habuere casus ex duplici nominatiui terminatione profectos cucumer vel cucumis.eris.vel cucumis cucumeri vel cucumi.cucumerem vel cucumin.Pli.lib.xix.cucumin vero & in odore & incolore similem. Idem lib.xx.cucumin syluestrem esse dicimus multos infra magnitudinem satiui,& paulopost cucumin qui magnificant.Vomer vel vomis vomeris.Seruius.Georg.vomer(inquit)vel vomis ab vtroque vomeris.Et eodem modo ciner vel cinis.eris.puluer vel puluis.eris.impuber vel impubis.eris.quemadmodum in principio huius libri diximus.Cæsar in libro de analogia puber puberis declinare præcepit. Probus vero grammaticus eruditissimus pubis puberis:nos tamen cum apud Cicero.in.ij.de orato.legamus:quod nisi puberem te iam(inquit)haberem.& apud Salust.in iugur. Deinde omnes puberes numidas atque negotiatores interfecit:suspicamur ex analogia,quam habent inter se dictiones simplices & ab eis compositæ,duplices fuisse nominatiui terminationes,atque vtramque regularem habuisse genitiuum puber puberis,a quo sit compositum impuber.eris quemadmodum Cicero in.iiij.inuecti.dixit:filium eius impuberem legatum a patre missum & hic & hæc impubis & hoc impube,quam declinandi rationem.Vergil'.sequutus.ait.impubis iuli.& Hora.ij.car.impubem parentes troilum.& idem in epodo:trementi quæstus ore constitit puer impube corpus.Glis.iris.animal notum est de quo Martia.in disticho.cuius lemma est glires:(inquit)tota mihi dormitur hyems & pinguior illo tempore sum:quo me nil nisi somnus alit. Quod vero quidam glitis & gliris ab eo quod est glis fecerunt,adhuc nusquā legi.Lis,litis.samnis.itis.dis ditis.genitiuum in.tis.miserunt. Quirites quoque,quod Phocas in numero tantum multitudinis declinat,ex proportione in singulari quiris quiritis declinari potest,quam rationem Ouidius sequutus in elegijs dixit an si pulsassem minima de plebe quiritem.& Persius,quibus vna quiritem vertigo facit. ¶Græcum mittit.idis.Quod nomina græca huius declinationis terminata in.is.mittunt genitiuum in.idis.vt paris paridis.adonis adonidis.eupolis eupolidis.doris.idis.thetis.idis.iaspis.idis. Aliquando habent genitiuum parium syllabarum:cum.s.genitiuus apud græcos in.os.purum desinit.vt paris parios.paris paris.adonis adonios.adonis adonis.neapolis neapolios.neapolis neapolis. Pleraque tamen ex his,quæ græci terminant in.ios.in genitiuo,mittunt apud nos genitiuum in.idis.vt tigris tigrios vel tigris tigridis.Simois pyroisque.quod hæc duo nomina græca pyrois & simois reperiuntur apud latinos facere genitiuum in.entis,vt pyrois pyroentis.simois simoentis.Ouidius.ij.meta.interea volucres pyrois eous & aethon.Vale.flacus in.v.argonauticæ.& formidantem patrios pyroenta dolores.Vergilius.j.æneidos.vbi tot simois correpta sub vndis.Idem in eodem.alma venus phrygij genuit simoentis ad vndam. ¶Quod fit in.in. Quod nomina græca quæ in nominatiuo duplicem habent terminationem (hoc est) in.in.vel in.is.mittunt genitiuum in.inis.vt eleusin.eleusis eleusinis.salamin vel salamis.salaminis trachyn vel trachys trrchynis.delphin vł delphis delphinis.phorcyn vel phorcys phorcynis.Ouid.in epistola Phædræ.tempore,quo nobis inita est cerealis Eleusis. Idem.vij.meta.cerealis eleusis iterum dixit. Seruius in illud Vergil'.i.Georgicorum.vomis & inflexi primum graue robur aratri,græci(inquit)delphim & delphis dicūt eleusim & eleusis.sed verius in.n.desinunt quod in obliquis habent.n.delphinos.eleusinos.dicitur etiam & eleusina. Iustinus libro.v.tyrannos(inquit) eleusina emigrare iusserat. Ouidius.xiiij.meta.dominæ sub imagine signum seruat adhuc Salamis,Horatius.j.carmi.teucer salamina,patremq; cum fugeret. Trachyn & trachys

quod interpretatur aspera: vrbs est Bœotiæ. Lucanus: trachyn pretioq; nefandæ lampados. & Ouid. in.xi.meta. Herculeam trachyna iube. Quod vero dicit, iungito pollis, qui iacū ad terminationem. is. intelligendum est: nam illa in.inis. penultima longa faciunt, hoc penultima breui: illa præterea græca sunt, hoc latinum. Declinatur etiam pollen pollinis autoribus probo & Cæsare in lib. de analogia. Phocas vero & Carisius pollis.inis. declinãt. Sed quemadmodum de recto non satis constat, ita de obliquis exploratum est. Serenus: proderit & madida frumentum polline turgens. Celsus.lib.ii.ex polline infirmissimus cibarius panis. Pli. libro. xxxiiii. Illinunt (inquit) cum polline.

Otis nomen in.os. mittit. Tamen exit in.oris.
Ros, flos, mosq;. lepos. os. transit in. oris. & ossis.
Custos custodis dat, bos bouis. Et tamen. ois.
Greca dabũt, vt tros, thos, minos, additur heros.
Vs tibi mittit. oris. Per eris. sed plura dabuntur.
Vlcus, acus, viscus, fœdus, cum pondere sidus.
Vellus. olusq;, scelus, funus. gen⁹, addito vuln⁹.
Munus, onusq;, lat⁹, vetus atq; opus. Et tñ. udis.
Dāt subscus, inc⁹, palus, & pecus hec muliebre.
Telluris Venerisq; dabũt Tellusq; Venusq;.
Cætera fœminei generis mittuntur in utis
Que polysyllaba sũt: monosyllaba dant in. uris.
Grus & sus dat. uis. Intercus, utis. tibi mittit.
Græcum nomen in. us. genitiuũ mittit in. untis.

¶Otis. nomen in.os. Alii hanc regulā de terminatis in.os. aliter posuerunt dicentes mittere frequentius genitiuum in.oris. nos autem illam inuertentes diximus generaliter facere genitiuũ in.otis: qđ plura in.otis. facere reperiunt, quā in.oris: vt rhinoceros.otis. monoceros.otis niceros.otis. ægoceros.otis. eros otis. philcros.otis. nepos.otis. dos dotis. cos cotis. sacerdos.otis. compos.otis. impos.otis. Mart. in.i. quæ non promisit, prælia rhinoceros. Idem in eodem, & pueri nasum rhinocerotis habent. Pliñ.lib.viii. asperrimā autem feram rhinocerotem. Luca humidus ægoceros, nec plus leo tollitur vrna. Martia. cum placeat phileros tota tibi dote redemptus. & paulopost: perpetuam dii te faciant philerotis amicam. & in libris digesto. titulo de fideicōmissis. l. Lucius. Eros eroti libertatē non dedit. In oris, vero exeunt pauca, quæ hic enumerat. ros roris. flos. oris. mos moris. lepos leporis. os oris. & q̃ terminantur etiā in.or. vt arbor vel arbos arboris, color vel colos, coloris. vapor, vel vapos vaporis. odor. vel odos odoris. honor vel honos honoris. Vergil. in buco. nunc omnis parturit arbos. Pli.li.xxxv. glebis inquit suus colos. atq; ibidem sæpius ea declinandi ratione vtitur. Lucre. lib. v. & volitans permanat ad hos frigusq; vaposque. Plau. in captiuis: cuius odos sub basilica nos omnis adegit in forum. Verg.i.æneidos: hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis? timor etiam vel timos apud Marcel. legitur. Os quoque in alia significatione ossis facit. custos custodis. bos bouis. Et tamen. ois. Quod quædam nomina græca reperiuntur mittentia genitiuum in. ois. vt minos. ois. tros trois. thos thois. heros herois. Ab eo quod est minos, minonis fecit Salust. apud Priscia. in.ii histo. dædalus (inqt) e Sicilia profectus quo Minonis fugerat iram. sed potest esse hic genitiuus ab eo quod minon. Vergil.i. æneidos: Tros, tyriusq; mihi nullo discrimine ageť. Et in eodē: Troas relliquias danaũ. & Troes te miseri ventis maria omnia vecti. Pli. libro. viii. nam thoes luporum id genus est. ¶Vs. tibi mittit. Sæpe de hac quoque regula inuertenda cogitauimus, propterea quod aliquanto plura excipiebantur, quā continebantur. ne simus tantæ nouitatis autores dicamus: quod huius declinationis nomina terminata in.us, mittunt genitiuum in.oris. ea fere sunt corpus corporis. decus decoris, lepus leporis. littus littoris, fœnus fœnoris. frigus frigoris. nemus nemoris. pectus pectoris, pign⁹ pignoris. pecus pecoris. stercus stercoris. tempus temporis. tergus tergoris facinus facinoris. & nomina comparatiua sub terminatiōe.us. vt nobilius nobilioris. breuius breuioris. Excipiuntur vero septemdecim nomina, q̃ tribus versibus cōtinentur: quoniā genitiuum mittunt in.eris. vt vlcus vlceris. acus aceris. viscus visceris. fœdus fœderis. pondus ponderis. sydus.eris. vellus veleris. holus holleris. scelus sceleris. funus funeris. genus generis. vulnus.eris. munus.eris. onus.eris. latus.eris. vetus veteris. opus operis. Illa quoque duo pignus & fœnus etiam in.eris. quoque exeunt. Iuuena. milia fœnus pigneribus positis. a fœnere quoque fœneror & fœnero declinata sunt. Et tamen. udis. quod huius declinationis quatuor tantũ nomina exeunt in. udis. subscus. udis. incus. udis. palus paludis. pecus pecudis. Quatuordecim anni sunt ex quo hanc regulā magno honoris nostri periculo cœpimus ædere, vt aliorum autorum perplexitatem fugeremus: qui hac in parte genus cum declinatione, atque vtrumque cum syllabarum quantitate confundunt: in quo quanto breuiores facilioresq; fuerimus quā cæteri, addo etiam copiosiores, etiam maleuolis iudicandum relinquo. Sed in tanto temporis interuallo ex frequenti librorum lectione, quos lexici mei gratia excussi, vnum tñ reperi nomen, quod regulis a me traditis non continebatur: cuius etiā neque alii quoque grāmatici mentionem fecerant. Id erat subscus. udis. Ennius apud Festum: neq; vlla subscus prohibet compagem. Cato. de re ru. & subscudes iligneas adindito. Quod vero dixit pecus hæc muliebre, dictum est propterea, quod hoc pecus pecoris facit in genitiuo. Cætera fœminei generis. sunt autem tantum quinque vt in genere disputauimus. virtus virtutis. iuuentus iuuentutis. senectus senectutis. salus. tis. seruitus. tutis. Monosyllaba dantur. quod nomina monosyllaba huius declinationis terminata in.us. mittunt genitiuum. in.uris. vt mus. ris. ius. ris. crus cruris. thus thuris. pus puris. quo frequenter etiam in obliquis Celsus vtitur. Grus tamen facit gruis. & sus suis. Lygus vero rationem monosyllabarum sequitur, nã genitiuum ab altera terminatione hoc est lygur accepit, fecitque cum illo lyguris. Hoc nomen intercus. t. in genitiuo accepit: propterea quod ab inter & cutis componitur. ¶Grecum nomen in us. Quod nomina græca terminata in.us, mittunt genitiuum in.untis. vt amathus. untis. sipus. ũtis. phycus. untis. hiericus. untis. opus. untis. trapezus. untis. hydrus. untis. phlius. untis. Vergi.x. æneidos. amathus est celsa mihi paphos. Ouidius.x. metamor. at si forte roges fœcundam amathunta metallis. Luca. in. vii. & subdita sipus montibus. Sillius. ix. punico. terras & littora sipus. vrbs est Apuliæ, quæ postea Sipontus dicta est. Pli. in cyrenaicæ descriptione: promontorium (inquit) phycus per creticum mare excurrit. Luca. in. ix. sequas meritũ phycunta ruinas sparsit. Ptole. in palæstinæ descriptione hiericus in recto posuit: accusatiuum vero Pliñ. libro. v. hiericuntem (inquit) palmetis consitam fontibus

ſrriguam. Opus.untis. oppidum a Ptolemæo ponitur in Achaia Ouid.in.ſ. de Pōto: Cede puer facta patroclus opunta reliquit. Plinius.lib.vi.a Pharnace centum millia paſſuū trapezus.& paulopoſt:a trapezunte(inquit)centum quadraginta mille paſſus. Curtius:regionem eam vſque ad trapezunta defendere. Luca.in.vi.quas auius hydrus antiquuſq; bares. Pli.in.iii.ab hydrūte in primis Italiæ portu nobili. Cice.in epiſtolis.ab hydrunte(inquit)ludibundi peruenimus. Phlius quoque ab Ptolemæo in Sicyonia ponitur. pythagorā vero ad leōtē phliūta veniſſe legimus.

De pus exit.odis, tibi ſit pro teſte melampus.
Dat diphthōgus in.æs.pręs pręđis. & ęs dabit ęris
Dat dipthōgꝰ in aus.laus laudis. fraus quoq; fraudis.
Si.b,p,phi præit.s.mediam dabis,i.genitiuo.
E.mutatur in.i.quando præponitur illis,
Si polyſyllaba ſunt. Tñ aucupis exit ab auceps.
Ponit hyems hyemis. Puls pultis mittere debet.
Si præit.n.aut.r mediam dat ti.genitiuus.
Lēs lendis mittit frōs frōdis. glās quoq; glādis.
Nefrens nefrendis. Quod pēdo libraq; gignit.
Vt cor dat cordis,ſic quæ componis ab illo.
Vncia quod nomen componit, mittit in.uncis.
Dat capitis caput.in cipitis. ſua compoſitiua. Et
Quę dāt cremētū tibi duplex. Adde ſupellex.
Atq; iter aut itiner.dant,lectilis.hæc.in.eriſq;.

¶ Depus exit odis. Q̄d noīa cōpoſita a pus podos gręce,quod interpretaī pes:mittūt in.odis.vt tripus.odis,nō tripos.odis,vt indocti grāmatici dicūt. œdipus odis. Martia.qui legis œdipodem caliganteмq; thyeſtem. Plautus in penulo per ſecundā declinauit: Iſti inquit ōroni œdipo opus eſt cōiectore. Suetonius quoq; in Cæſare eadē declinatiōe vſus eſt, Papinius etiā prima in primo thebaidis cū dicit:œdipodę cōfuſa domus.ab eo quod eſt hic œdipodes.odę. Melāpus.odis.hic diuinꝰ fuit Amithaonis filius,a quo melāpodiū herba dicitur reperta. ¶ Dat diphthōgus in.æs.Quod duo reperiuntur noīa in.æs. diphthongon finita hoc.æs.q̄d facit in genitiuo.æris & hic præs quod facit prædis. In.aus. quoque duo hæc laus, hæc fraus.quod vtrūq; facit genitiuū in.dis.fraudis,laudis. ¶ Si.b.p.phi.præit.s. Et quod nomina habentia.b.aut.p.aut ph.q̄ a græcis dicitur.phi.ante.s. formant genitiuum interpoſita.i.inter.b.p.ph.&.s.vt arabs bis.plębs.bis.chalybs.ybis.lælaps.apis.ſeps.ſepis.ſtirps.ſtirpis.inops.opis.gryphs.yphis.ciniphs.phis qui fluuius eſt Aphricæ ad garamātes,quamquā græci in recto per.p.exile ſcribāt. in. obliquis per.ph. aſpiratum. ¶ E.mutatur in.i.hæc regula ad genitiui penultimam pertinet: dicitq; quod nomina plurium ſyllabarū habentia.e.ante.bs.aut.ps.mutant illud.e.in.i.in genitiuo.vt cęlebs.ibis.princeps.pis.q̄ſi monoſyllaba ſunt,non mutant e.in.i.vt plebs plebis.ſeps.pis. Auceps tamē nec fecit aucepis: nec aucipis,ſed aucupis. Probus tamen eos dicit errare,qui dicunt auceps aucupis: cum dicendum ſit aucupes aucupis. Sed ego neſcio quid ſibi voluerit vir doctiſſimus: cum nunquā aucupes,ſed frequenter auceps reperiatur.vt apud Ouid.xi.meta.laqueis quos callidus abdidit auceps. ¶ Ponit hyems hyemis. Quod in.ms.vnum tantū reperitur nomē hæc hyems,quod fecit hyemis:& in.ls. vnum quoq; hæc puls. quod fecit pultis. Pli.lib.xviii.videtur tam puls ignota Græciæ fuiſſe,quā Italiæ polenta. Iuue.& grandes fumabant pultibus ollæ. ¶ Si præit.n.aut.r. Quod noīa habentia n.aut.r.ante.s mittunt genitiuum interpoſita.ti.inter.ns.aut.rs. vt hic dodrans.antis. ſextans. antis.ſapiens. entis.mens.entis.tyrins.this. quod th.aſpiratum recipit.frons.ontis.arūs.untis.In.dis. tamen genitiuum faciunt quinq;. Lens.dis.animal illud ſiue beſtiola,quæ in capillis palpebriſq; innaſcitur. Serenus:vnda maris lendes capitis deducit iniquas. Pliñ.libro.xxxv. Item lendes in palpebris tollit. Lens vero cum facit lentis. legumen eſt notum.

¶ Frons.dis. Verg.ii.Georg.præcipue dum frons tenera.vbi Seruius ait, veram lectionem eſſe frondis, ſed a fronte & a frōde vnum,ait,eſſe nominatiuū. Varro quoq; in libris de re ruſt.etiam frons in nominatiuo protulit:cum vero facit frontis:partem capitis aut faciem alicuius rei ſignificat. ¶ Glans glādis. Ouid.xiiii.meta.miſſa ſolet medio glans intabeſcere cælo. Cæſar in commentariis:eodem tempore glans miſſa est inſcripta.& digeſtis de glande legata.glandis noīe omnis fructus continetur. Verg. tamē pluit ilice glandis,dicit. ¶ Nefrens.dis.pro porcello,vt in genere diximus: qui cum ablactatus ſit nondum tamen fabam aut glandē frendere,hoc eſt frangere poteſt. ¶ Libripens.dis.Q̄d a libra & pendo pendis, a quo eſt appendo & ſuſpendo.Pli.lib.xxxiii.ſtipis ponderandę penſatores dicuntur libripendes. Liuius Andronicus apud Priſcia.impubis libripens eſſe non poteſt. ¶ Vt cor dat cordis. Quod etiā cōpoſita a corde faciūt in genitiuo quēadmodū ſimplex cor cordis:vt concors.odis. diſcors,diſcordis.vecors.dis. ſecors.dis.prauicors.odis.miſericors.ordis. ¶ Vncia quod nomen. Quod compoſita ab vncia mittunt genitiuum in.vncis,vt quincuns.uncis.ſeptuns.uncis.decuns.uncis.deuns.uncis.Sunt qui per.x.in fine præcipiant ſcribere quincunx.ſextunx.deunx.decunx. Illa opinor ratione ducti:quod proprium eſt deſinentium in.x.mittere. genitiuum in.cis. ¶ Dat capitis caput. In.t.finitum nomen, quod declinetur, vnum tantum reperitur caput,facitque in genitiuo capitis.& duo ab illo compoſita ſinciput & occiput facientia genitiuum in.cipitis.ſincipitis & occipitis. Dicit præterea in cipitis mittere genitiuum compoſita a capite,habentque duplex genitiui cremētum. vt biceps bicipitis.triceps tricipitis. anceps.itis. præceps.itis.quæ etiam antiquiſſimi ancipes.itis.& præcipes pręcipitis declinabant. Plau.apud Priſci. in commorientibus.ſaliam in puteum miſiſti præcipes. Idem in rudente. altrinſecus eſt ſecuricula ancipes.atque e diuerſo præcipes pręcipis.atq; ancipes ancipis declinabant. Liuius Andronicus apud Priſ. ſeque in alta maria præcipem inops dedit.& Ennius apud eundem: intra muros, aut extra præcipe caſu. ¶ Superioribus quoque annumerantur duo nomina duplex crementum habentia. ſupellex ſupellectilis.& iter itineris,ſed iter,vt ſupra diximus,iteris fecit,queadmodum itiner itineris, ex quibus duobus eruditior ætas vnum conflauit iter itineris.itaq; non dicimus.itiner in recto,neque iteris iteri. iterem.in obliquis. Supellex vero ideo fecit ſupellectilis, quod antiquiores hæc ſupellectilis declinabant. ſic Cato apud Priſcia.quaſi ſupellectilis(inquit)ſolet,nunc vero hæc ſupellex dicimus.vt Horatius cāpana ſupellex,& Perſius,quam ſit tibi curta ſupellex. Vergilius.i. Georg.virgea præterea Celei viliſq; ſupellex,vbi ait Seruius.ſupellex vſurpatum eſt: nam artis ſupellectilis eſt, quia genitiuus,aut par eſſe debet,aut maior vna ſyllaba: ſi duabus, contra artem id eſt,

¶X.finita dabunt.Quod nomina desinentia.in.x.faciũt genitiuũ ablata.x.& cis addita : vt hæc pax pacis.fęx fęcis.merx.cis pix picis.vox vocis.lux lucis. ¶Deinde dicit,ꝙ si noia pluriũ syllabarũ terminata in.x.habuerint.e.ante.x.illud.e.mutat̃ in.i.vt hic index.cis.ilex.icis.polex.cis.iudex.cis,vindex.cis,cortex.cis.q̃ vero vnius syllabæ sunt,nihilominus.e.retinẽt. vt fæx fęcis.nex necis. Duo quoq; noia ponit, quæ cum sint pluriũ syllabarũ,etiam in genitiuo & in reliquis obliquis,qui ab eo formãtur.e. retinent.

X.finita dabunt x rapta.cis.genitiuo.
E.mutatur in i.quando præponitur illi:
Dũ polysyllaba sint. Veruex,halexq; dat.ecis.
In.gis.multa dabis,lex,rex,grex,addito remex.
Inq; petix & frux, a coniux coniugis exit.
Illex atq; aquilex : compluraq; nomina græca.
Syrinx & menix & iynx,iapyxq; lelexq;. (rynxq;
Sphix phryx atq; phalãx,styx strixq; pharynxq; la
Allobrox, mastix & oryx, cũ põpholige & ia=
Et reges Galli,quorũ fit rectus in orix. (zyx.
In.chis.dant mastix & onyx, thominxq; dioryx.
Et duo dant.actis.hipponax, astyanaxq;. (ctis.
Nix niuis, atq; senex senis, infert nox quoq; no=

ea sunt veruex.veruecis. Iuue. sutor & elixi veruecis labra comedit. & alio loco : veruecũ in patria crassoq; sub aere nasci.Halex halecis.de quo require supra,quod in capite generis nominũ terminatorũ in.c. diximus. Duo præterea reperio terminata in.ex.quæ genitiuũ æque mittunt in.ecis. sed ideo non posui quoniã apud autores rara sunt inuentu.ea sunt myrmex myrmecis propriũ serui nomen apud Apul.ix.lib. meta.resex.ecis. quo vtitur Colume.in lib .de re ru.pro subsidiario palmite. ¶In.gis. multa dabis. Quã & si noia in.x. finita mittant plerumq; genitiuum in.cis. multa sunt tamen quæ in. gis. exeunt, ea sunt fere. lex legis. rex regis.grex gregis.remex.gis. quod sequutum est rationem habentium.e. ante. x. plurium syllabarum.Impetix.tigis. pro eo quod impetigo. ginis.autore Festo,quã nos impetiginem dicimus,græci lichenem.diciturq; ab impetendo.Sed quia syllaba breuis posita est inter duas longas, vsi sumus epenthesi(hoc est) syllabæ interpositione, vel potius themesi. Frux frugis.Ennius: Dictum,factũq; facit frux. Idem:Si iã data sit frux.Ausonius quoq; Burdegalensis inter monosyllaba posuit.frux.gis.dicens.Ante equidẽ campis quam spicea suppeteret frux.Coniux.gis.quod non a coniũgo coniungis venit, sed a coniugo.gas. quod multis rationibus probauit Laurentius Abstemius contra Prisc.& alios autores. ¶Illex.gis.per.l.duplex,quia per vnum.l.arbor est.Cũ vero facit genitiuum illicis, est res blandicijs & illicebris ad se trahẽs. At vero cum legibus inobedientem significat.e.atque.g. simplicis,vnde componitur,retinet.Plau.in Persa impure.inhoneste,iniurie.illex.Eadem quoq; ratione exlex.exlegis facit. Cice. pro Cluentio.non quod illi exlegem Syllam arbitrẽtur.Aquilex.gis. Varro:Hoc pacto (inquit) vtilior thuscus aquilex.Senec.iij. natu.q.sudorem aquileges vocant, quia guttæ quædam vel pressura loci eliduntur, vel æstu euocãtur. Pli.li.xxvj.Tussilago vbi nascit̃,subesse aquas credũt:hoc habent signum aquileges.sunt autẽ putearij. hoc est,qui putei effodiendi certis in locis rationem habent.Compluraq; nomina,quod multa nomina græca terminata in.x.mittunt genitiuũ.in.gis.vt syrinx.gis.nympha in calamũ palustrem versa:de qua Ouid.i.meta.Naias vna fuit nymphæ syringa vocabant. Meninx.gis.pro cerebri pãniculo , quã medici corrupte vocant miringam.fuit & meninx lotophagorum in Aphrica regio & ibidem nympha.Iynx. gis.auicula est:de qua in genere diximus,quam latini vocant torquillam, veneficicijs adhiberi solitam, vt est apud Theocritum.Iapyx.gis.ventus qui spirat ex Apulia nauigantibus Athenas. de quo Hora. j.car.ventorum regat pater obstrictis alijs præter iapyga.Lelex.gis. Ouid.viij. meta.nariciusque lelex. Verg.viij.æñ.hinc lelegas carrasque. Sphinx.gis. animal fuit & monstrum solitũ viatoribus enigmata proponere ab Oedipode occisum. Phryx.gis.Ouid.in epistolis.phryx erat & nostro genitus de sanguine. Verg.j.æñ.Hac phryges instaret curru cristatꝰ Achilles.Phalãx.gis. Verg.ij.æñ. & iam argiua phalanx instructis nauibus ibat.Et ibidem. Agamẽnoniasq; phalãges.Styx.pro palude inferorũ,& filia Tethyos & Oceani.Verg.in.vj.styx interfusa coercet.Ouid.xv.met.quid styga quid manes.Strix. gis.auis nocturna.Sere. Præterea si forte præmit strix atra puellos. Tibullus.& e tectis strix violenta canat. Ouid.vij.met. Strigis, & infames ipsis cum cornibus alas.Pharinx & larinx.in.gis. quoq; mittunt genitiuũ,de quibus in genere diximus.Allobrox allobrogis.Horatiꝰ in epodo. nouisq; rebus infidelis Allobrox.Iuue.Ruffus,qui toties Ciceronem allobroga dixit. Mastix mastigis. quod interpretatur flagellum.vnde Homeromastix homeromastigis. ciceromastix. astigis. Vergiliomastix. igis.i. flagellatores siue reprehensores Homeri,Ciceronis,Vergilij.Oryx , orygis.Mart.sæuus oryx constat quot mihi morte canum.Pli.origem(inquit)appellat ægyptus.Pompholix.gis.Pli.lib,xxxiiij.etiam nunc in ærarijs reperiuntur, quæ vocant pompholigen & spodon:differentia, quod pompholyx lotura paratur, spodos illota est.Hispani dicimus atutia.Iazyx iazygis. iazyges,populi sunt Septẽtrionales. ¶Et reges Galli.Quod etiam nomina quorundã regulorũ Galliæ in.orix, finita mittunt genitiuum in origis, vt orgẽtorix.igis.dunnorix dũnorigis.ambiorix ambiorigis.vercingẽtorix vercingẽtorigis.Cæsar in commenta.belli gallici primo.nobilissimus & ditissimus fuit Orgentorix.& paulopost orgentorigem ex vinculis causam dicere coegerũt.Idẽ in eodẽ,Dũnorix gratia & largitione apud Sequanos plurimũ poterat. & ibidem. legatos ad Dũnorigem Heduũ mittunt.& reliqua ad hunc modum in eodem opere frequenter declinata reperies. ¶In.chis. dant mastix. Quod quatuor hic exposita mittunt genitiuũ in.chis,hoc est per.ch.aspiratum,mastix mastichis pro gũmi lentisci. Onyx onychis.& ab eo cõpositũ sardonyx.ychis. Thominx.chis.quã nos tomicem vocamus,& dioryx diorychis,quod interpretatur fossa.Põponi.mela.ex nili alueo dioryche adductus.¶Et duo dant.actis.Quod duo hæc noia hipponax & astyanax mittũt genitiuũ in.actis.assumpta.t.super.c.dicimusq; hipponax.actis. astyanax.actis.Ruffinus.vtitur hipponax hoc metro sæptus autor.Pli.lib.xxxvj.quod hipponax indignatus,& ibidẽ hipponactis ætate poete.atq; iterũ, hipppnacti notabilis fœditas vultus erat. Ouidius.xiij.met.mittit astyanax illis de turribus.Idẽ ad Liuiũ:& pater & cõiux astyanaxq; puer. Verg.iij.æñ. O mihi sola mei super astyanactis imago Et in scdo eiusdẽ:puerum astyanacta trahebat. ¶Nix.uis.& senex.nis.præter aliorum proportionem miserunt in genitiuum.Nox præterea quod in genitiuo.t.super.c. accepit,dicimusq;

noctis, itq; ab eo compositum pernox.ctis. Sed & nix apud antiquiores ninguis fecit: quos imitans Apu. in hermagoras dixit: omnia ningue candebant. Et ab eo quod est senex. ecis. in genitiuo protulerunt. vt in cistellaria. Plau. doctores bellissimi negotioli senecis soletis esse. Noctis quoq; genitiuus a græcis pēdet, qui nix nyctos declinant. ¶ Fitq; datiuus in.i. Quod datiuus singularis tertiæ declinationis in.i. terminatur, fitq; a genitiuo eiusdem numeri ablata.s. vt patris.i. corporis.i. fœlicis.i.

Fitq; datiuus in.i. si tollas s. genitiui.
Accusatiuus fit in em. Sed in.im. ubi mittunt
Hæc sitis & tussis, vis, buris, peluis, At ista
Dantur in em. vel in.im. restis, turrisq; securis.
Et puppis, febris. Sed in im. tantū modo græca,
In quibus est recto non dissimilis genitiuus:
Quę mittūt & i.n. plerūq; (vt Naso) charybdin.
Nomen in.e. vel in al. vel in.ar. (mō sit tibi neutrū)
Exit in.i. sexto. Sed in.e. perpauca dabuntur.
Far, præneste, iubar, soracteq; gausape. nectar.
Mittis in.i. menses, Et in.as. gentilia iunges,
Et quæ fecerunt vel in.im vel in.in. ubi quarto.
Namq; dātur in.em vel in.im. dāt.i. vel e. sexto.
Ciuis, auis, nauis, clauis, iungatur & anguis.
Vnguis & amnis, vectis, postis, neptis, & ignis.

¶ Accusatiuus fit in.em. Quod accusatiuus eiusdem declinationis atq; numeri terminatur in.em. fitq; a genitiuo.is. mutata in.em. vt patris patrem. fœlicis.cem. hois hoīem. Quędam tamē, quę hic explicantur, mittūt accusatiuū in. im. ea sunt. Sitis.im. Verg. in buc. dulcis aquæ saliē te sitim restingere riuo. Tussis.im. Pli. libr. xxvi. tussim sedat bechiō: quæ & tussilago dicitur. Vis vim. Vergil. vj. æñ. nec vim tela ferunt. Buris.im. Idem.i. Georg. domatur in burim & curui formam accipit vlmus aratri. Peluis.uim. quod omnes dicunt mittere accusatiuū in.im. sed exēplū mihi nō succurrit. At vero in em. simul & in.im. faciūt hęc. Restim restem vel restim. Teren. in Eunu. ad restim mihi quidem res redijt. ab eo qđ est restem, reste fecit in ablatiuo Iuue. dicēs puteus nec longa reste mouēdus. Turris turrem, vel turrim. Verg. ij. æñ. turrim in præcipiti stantem. Securis securem, vel securim. Idem in eodem & incertam excussit ceruice securim. Puppis.im. Idem.j. æñ. ingēs a vertice pontus in puppim ferit. Febris febrem vl febrim. Mart. non habui febrim symmache, nūc habeo De terminatiōe in.em. vbiq; reperies exempla. Verg. ix. æñ. æratam quatiens tarpeia securem. Iuue. descendunt statuæ, restemq; sequuntur. Aqualis quoq; apud Plau. date (inquit) isti sedem, vt sedeat aqualim cum aqua. ¶ Sed in.im. tantūmodo græca. Quod nomina græca terminata in. is. habentia genitiuum nominatiuo similem, accusatiuos in.im. mittūt: vt eclipsis. sis. sim. leucaspis. is. im. mephitis. is. im. opis. im. magudaris vel magydaris. magudarim. l. magydarim. Verg. vj. æñ. leucaspim & liciæ ductorē classis Orontem. Idem in. vij. squamq; exhalat opaca mephitim. Idem. xj. velocem interea superis in sedibus opim. Pli. lib. xix. alterum genus silphij est, quod magudaris vocatur. Colu. libr. vij. radix (inquit) quam græci vocant magudarim: nostra consuetudo laserpicium appellat. Quod si græcū est, quid opus fuit a grammaticis inter nomina latina explicari: cum ad regulam græcorum potuerit reduci? Quod vero Verg. in buc. dixit. Aut ararim parthus bibet, aut Germania tigrim. ararim, non est ab eo qđ arar: sed ab eo quod araris. nam in vtramque terminationem desinens reperitur. Sed in.im. accusatiuus latinæ declinatiōis est. In.in. vero per.n. gręca est declinatio, vt suo loco diximus. vt charybdis is.i. acis. idis, vel acis. in. Ouid. de pon. caribdin achæi. Idē. iiij. meta. Acin amas, præfersq; meis amplexibus Acin.

¶ Nomen in.e. Ablatiuus tertiæ declinationis, quoniā in.e. vel in.i. desinit, primo ponit regulas nominum desinentium in.i. tantum, aut in.e. vel in.i. deinde terminatorum in e. tantū. Dicit igitur imprimis: ꝙ huius declinationis nomina desinentia in.e. vel in.al. vel in.ar. si generis sunt neutri, mittunt ablatiuū in.i. tantū, vt hoc mare a mari, hoc rete a reti: quę ipsa etiā antiquiores in.i. terminabāt, vt Plau. in Rudēte: Dicāt in mare cōi captos. Ouid. v. fasto. cur tibi pro lybicis claudūtur rete leænis. Sueto. quoq; in Nerone. rete aurato dixit quāquam videri possit ab eo quod est nominatiuo hæc retis. quod Plau. in truculem. genere posuit masculino dicens: non vides proferre me vuidum retem. & ibidem iterum: vt dimisit retem atq; hamū. In.e. tamen ablatiuum mittunt, quæ sequūtur, hoc far a farre. Iuue. cum farre, & vino lanū Vestamq; rogabat. Præneste a præneste. Vergil. vij. æñ. quiq; altum præneste viri, atq; idem in. viij. cum primā aciem pręneste sub ipsa, figurate enim ad vrbem retulit sub ipsa. Iubar a iubare. Vergil. iiij. æñ. it portis iubare oxorto delecta iuuentus. Soracte a soracte. quāquā Pli lib. vij. masculino genere dixit: quod fit ad montē soractē. nam. Hora. hoc soracte. is. dixit. in. j. car. vt alta stet niue candidum soracte. Gausape, a gausape. Pers. balanatum gausape pectis. Hora. ij. sermo gausape purpureo mēsam perterſit. Nectar, a nectare. Verg. i. æñ. dulci distendūt nectare cellas. ¶ Mittis in.i. menses. Quod noīa mensiū, quæ per tertiam declinationem inflectuntur, mittunt ablatiuū in.i. vt quintilis a quintili. sextilis a sextili. September a septembri. Decēber a decembri. Iuue. medio seruare minutal septembri. Idem alio loco toto vinū nescire Decembri. Et in.as. ꝙ noīa gētilia terminata in as. mittunt etiā ablatiuū in i. vt arpinas ab arpinati. cassinas a cassinati. nam & Prisc. lib. vj. (inquit) perfecta eorum reperiuntur apud antiquos in.tis. desinētia, vnde neutra quoq; eorū in.e. desinūt & ablatiuū in.i. more eorū quæ in.is. desinūt & in.e. q̄ etiā apud priscos in e. terminare ablatiuū reperimus. vt apud Oui. in epl'a paridis. hoc mihi (nā recolo) fore, vt a cæleste sagitta. Et q̄ fecerūt vel in.im. ꝙ noīa mittentia accusatiuū in.im per.m. vel in.in per.n. mittunt ablatiuū in.i. quę vero fecerūt in.em. vel in.im. mittūt in.e. vl' in.i. vt tussis. tussim. a tussi. puppis puppem, vel puppim, a puppe uel puppi. charybdis charybdim, a charybdi. In.e. præterea & in.i. mittunt ablatiuū noīa hic posita. Ciuis a ciue vel ciui. Iuue. quid illo ciue tulisset. Cicero. in Philippi. in Principe ciui nō est satis. Auis ab aue vel aui. Hora. j. car. fata mala ducis aui domū. Nauis a naue, vel naui. Teren. in Andria. naui fracta apud Andrū. Clauis a claue vl' claui. Verg. in more. & reserat clausa, quę pręuidet ostia claui. Anguis ab angue vel angui. Hor. j. epl'a, alter mileti textā cane peius & angui. Vnguis ab vngue, vel vngui. Idē i eodē. acuto ne secer vngui. Amnis ab amne. l. āni. Verg. .Geor. pno rapit alueus amni. Vectis a vecte vel vecti. Teren. in Eunu. in mediū huc agmē cū uecti. Postis a poste vel posti. Oui. v. met. raptaq; de dextro robusta repagula posti. Neptis a nepte, vel nepti supioribus annumerat. sed exēplum non succurrit. Ignis ab igne vel igni. Verg. iiij. æñ. vulnus alit venis, & cæco carpitur igni.

Strigilis a strigile vel strigili. Hora.ij.ser.qui puer vuam furtiua mutat strigilli. Classis a classe vel classi. Verg.viij.æñ. Aduectum æneã classi victosq; penates. Pugil & vigil, a pugile vł pugili, a vigile vel vigili. Iuu. Præterea lateris vigili cum febre dolorẽ. Suppellex a supellectile vel supellectili. vnde est in lib. digest. titu.de supellectili legata. Imber imbre vel imbri. Verg. in buco. Iupiter & læto descendet plurimus imbre. Verbaleq; quod facit in.trix, ꝙ noia verbalia siue participalia fœminina terminatã in.trix. mittunt etiam ablatiuum in.e. vel in.i. vt victrix a victrice, vł victrici. Luca.in.j. In sua victrici cõuersum viscera dextra. vnde etiã in plurali cum figurate neutris cõiũgimus victricia & vitricia dicimus. Idẽ in eodem, tollite iã pridẽ victricia tollite signa. Verg. iij.æñ. Res agamẽnonias victriciaq; arma secutus. ¶ Adiectiua triũ. Quod nomina adiectiua huius declinatiõis nõ habentia genus neutrum in.e. terminatũ, mittunt ablatiuum in.e. vł in.i. vt hic & hęc & hoc prudẽs a prudẽti. fœlix a fœlice vel fœlici. velox a veloce vel veloci. Quod si genus neutrũ habẽt in.e. mittunt ablatiuũ in.i. tantum vt hic & hęc breuis & hoc breue a breui. hic acer hęc acris hoc acre: ab acri. Deinde dicit ꝙ nomina quinq; vno versu explicata (& si neutris iungi possunt, quẽadmodũ in genere diximus) ablatiuum tũ per.e. tm̃ mittunt: vt degener a degenere, pauper a paupere, vber ab vbere. hospes ab hospite. sospes. a sospite. Illud etiã animaduertẽdũ noia propria ab adiectiuis in.is, & in.e. desinentibus deducta. mittere. etiam ablatiuũ in.e. tantũ vt iuuenalis a iuuenale, ab eo quod est hic & hæc

Strigilis & classis, pugil & vigil, atq; supplex,
Additur his imber, verbaleq; qđ facit in.trix,
Adiectiua trium generum vel in.i. vel in.e. pones,
Dum modo neutra per.e. nõ declinet tibi rect⁹,
Quæ sic declinãs, per.i. tantum mittere debes.
De gener, et pauper, vber, cumq; hospite sospes
Dant ablatiuos per.e. tãtum: Plus quoq; pluri,
Ast ablatiuos per.e. tantum cætera mittunt,
Rectus pluralis fit in.es. Cui iungito quartum.
Quod si mittis.ium. pluralibus in genitiuis,
Accusatiui quandoq; per.is, tibi fient:
Cum dedit.i. sextus, per.ia. tibi neutra dabuntur:
Collatiua tamen per.a. solum mittere debes.
Plus & aplustre, vetusq; adduntur cõparatiuis.
Dat genitiuus.ium. si fecit in.i. tibi sextus.
Tolle vigil, pugil, & supplex, opifexq;, vetusq;.
Artifici memor & consors addatur inopsq;.

iuuenalis & hoc iuuenale. Eodem modo Mar. laterensis. annalis. Mar. cum Iuuenale meo quid me committere tentas? Cicero pro Plancio: Cõfiteor in Laterẽse summa ornamẽta esse. Idẽ ꝓ Fũdanio apud Priscianũ hoc mõ: a Iulio annale factum probare põt. Reperiunt quoq; adiectiua in.is. et in.e. desinẽtia, mittere ablatiuũ in.e. Ouid.xv.meta. Finẽ specie cæleste resumpta luctibus imposuit. Idẽ in epl'a Paridis: fore vt a cæleste sagitta. Idem quoque in fastis: Amne perenne latens Anna perenna vocor. ¶ Ast ablatiuos. Quod reliqua omnia huius declinationis noia mittunt ablatiuum in.e. a quacunq; veniant terminatione. vt emblẽma ab emblẽmate, sermo a sermone. lac a lacte, asdrubal ab asdrubale. titã a titane. cæsar a cæsare. pietas a pietate. caput a capite. pax a pace.

Rectus pluralis fit in.es. Quod noia tertiæ declinatiõis masculina vel fœminina, vel cõmunia duorum gñrũ mittũt noiatiuũ & accusatiuũ atq; etiã cõsequẽter vocatiuũ plurales in.es. is. genitiui singularis mutata i.es. vt hic pater pr̃is hi patres o patres, hęc mater matris. hę matres o matres. hic & hæc breuis. breues o breues. Illa vero q̃ fecerunt gn̄tm̃ in.yos. vel in.yis. diphtõgõ a noibus desinẽtibus in.ys. mittunt pluralem in.yes. vt hic libys.yos. vel libyis. plurali libyes. hæc Erinnys. nyos. vł erinnyis.yes. Proper.lib.ij. tum me vel tragicæ vexent erinnyes. Salust. in iugur. Affricã in initio habuere Getuli & libyes. Reperiunẽ etiã pauca noia græca mittẽtia p̄dictos casus in.is. vt hæc trallis, syrtis, alpis, sardis. Eusebius interprete Hier. trallis (inquit) terræmotu cõciderũt. Hor.j.epl'arũ. qđ Crœsi regia sardis. ¶ Qđ si mittis.ium. Qđ noia huius declinatiõis mittẽtia gn̄tm̃ pluralẽ in.ium. quorum gn̄tũs singularis nõ crescit sup n̄tũm, plerumq; mittunt actũm pluralẽ in.is. vt. hic & hæc omnis: gtõ plurali omnium: actõ omnis. horũ rõnẽ sequunẽ pluraliter declinata, q̃ si haberẽt numerum singularẽ: ex illorũ proportione declinarent: vt plurali ntõ tres actõ tris. Verg.j.æñ. tris notus arreptas in saxa latẽtia torquet, & paulo post. tris eurus ab alto in breuia & syrtes vrget: eo mõ dicit tris, quo Salu. in cati. omnis hoies, qui se se itudẽt cæteris præstare animãlibus. Antiquiores terminationẽ illam per.ei. diphthõgon scribebãt: quo designarẽt illam esse longã. quod etiã docti nostri sæculi obseruãt. ¶ Cum dedit.i. sext⁹, hæc regula limitatio est illius. Quartus cũ quinto semp recto similatur in neutris. vbi dixit neutra in plurali tribus in casibus terminari in.a. nunc vero dicit ꝙ nomina illa quæ fecerunt ablatiuum in.i. accepta.a. habent in plurali.i. ante.a. vt a puluinari. aria. a breui breuia, q̃ vero fecerunt ablatiuum in.e. tãtum, mutant illud.e. in.a. vt a tẽpore tempora. ab emblẽmate.ata. Deinde dicit. Quod nomina comparatiua quamquam fecerunt ablatiuum in.i. non tamen in plurali mittunt neutra per.ia. sed tantum per. a. vt a breuiore vel breuiori non breuioria dicimus, præterea hoc nomen plus, quod (& si quantum ad vocem comparatiuum non videatur:) quantum ad significationem constructionemq; attinet, comparatiuum est: cum fecerit in ablatiuo pluri: in pluralib⁹ neutris nõ tãtum pluria & cõpluria, quod apud antiquissimos frequenter legimus, sed etiam plura & complura dicimus. Aplustre quoque quod in ablatiuo fecit aplustri, nõ tantum aplustria, sed & aplustra fecit in numero multitudinis. Sillius libro.x. puni. lacero que aplustria velo. Cicero in ara. nauibus assumptis fluitantia quærere aplustra. Vetus qđ fecit vetere vel veteri. non veteria, sed vatera facit. ¶ Dat genitiuus.ium. Quod nomina, quæ fecerunt ablatiuum singularem in.i. mittunt genitiuum pluralem in.ium. vt ab animali, alium, a prudente vel prudenti prudentium: quæ tamen plerumque abscisionem recipiunt: vt supra diximus: & dicimus hoc modo verba sapientũ: respõsa prudentum, pro sapientiũ & prudentium. In.um. vero mittunt ea, quæ sunt hic posita, a vigili vigilum. Vergilius nono æneidos. interea vigilum excubiis obsidere portas. Ex proportione quoque a pugili.um. dicemus. Supplex a supplici supplicum ne coincideret cum hoc nomine supplicium.ij. Opifex ab opifici opificum, ne coincideret cum hoc noie opificium.cij. Cicero ꝓ Ligario, non iacẽtes ante pedes supplicum voce ꝓhibetis. Verg.j.æñ. artificumq; ma-

nus inter se operumq; laborē. Memor quoq; a memori, nō memorium, sed memorū facit, & cōsors, a cō sorti non consortiū, sed consortū, & inops ab inopi nō inopium, sed inopū. Et nōia cōparatiua, vt a breuiori, breuiorum. a meliori. orum. Præterquam plus, quod cum sit comparatiuum, qua ratione superius diximus, fecerit que in ablatiuo pluri: in genitiuo plurali non plurum sed plurium fecit: & ab eo cōpositum complurium, vt Cicero ad heren. complurium negotiorum. A capio etiam composita quam uis ablatiuū in. e. & in. i. fecerint, in genitiuo plurali non in. ium: sed in. um. faciunt. vt particeps a participe vel participi participū, ne coincidat cū hoc nomine participiū parti cipij. Municeps a municipe vel municipi municipum: ne coinciderct cū hoc nōie municipiū municipij. Manceps mancipe vel mancipi mancipū, ne coincideret cū hoc nomine man cipiū mancipij. ¶ Ablatiuus in. e. si desinit. Q uod nōia, quę fecerūt ablt̄ūm singularem in. e. mittunt gt̄ūm pluralē in. um. e. ablatiui mutata in. um. vt a toreumate toreumatū. a Cicerōe ciceronū, a cōsule. um. a nomine nominū, a Cæsare cæsarū, a Sacerdote sacerdotum, a capite capitū, a fornace fornacum. In. ium. vero faciūt (vt vult Priscianus) nomina latina in. as. finita, vt ciuitas ciuitatium, probitas probitatium, bonitas bonitatium: sed per syncopam fecere bonitatū ciuitatū probitatū, quod ego non auderem dicere: cū illa superiora nunquā legerim: hæc vero inferiora plerūque reperiūtur. In. ium. vero mittunt genitiuū pluralē quāuis miserunt ablatiuum in. e. quæ sequuntur. as. assis. ab asse

Præterquā pluri, quod comparat, additur illis.
Et quæ de capio componis, iungere debes.
Ablatiuus in. e. si desinit, um, tibi mittit.
Sed p, iū, dabit as, mas, vas vadis, & caro, corq;.
Os, nix, nox, samnis, lis, dis, glis: adde quiritem.
Et quæ dantur in s nec crescunt in genitiuo.
Excipias tamen hæc iuuenis, panisq;, canisq;.
Quę monosyllaba sunt, q̄bus, s b. ꝑuenit aut. p.
Et quibus. l. aut. n. aut. r. subit. s. subit aut. x,
Nomen in es. tantū pluraliter & variatum,
Mittit. ium: sed &. um. penitus si consulis aures
Atq; boum dat bos, sed bobus pone datiuo.
Datq; datiuus. ibus. dat. atis. sed cū dat. a. rectus.

¶ De quarta nominis Declinatione.

Quarta dat. us. recto. dat & u. sed dic variari
Pluralitantum. Genitiuus in us. tibi fiet.

assium, mas maris a mare mariū, vas vadis a vade vadiū: nam vas vasis in plurali per secundā declinationem effertur vasa vasorum. Caro carnis a carne carniū. Cor cordis a corde cordiū. Os ossis ab osse ossiū. Nix niuis a niue niuiū. Nox noctis a nocte noctium. Samnis samnitis a samnite samnitium. Lis litis a lite litium. Dis ditis a dite ditium. Glis gliris a glire gliriū: & ex analogia. quiris quiritis a quirite quiritium. ¶ Et quæ dantur in. s. Q uod nomina in. s. desinentia non crescentia in genitiuo singulari, quæ sunt fere in. es. & in. is. finita, genitiuum pluralem mittunt in. iū. licet ablatiuum singularē in. e. fecerint: vt hic verres a verre verrium: hic vates a vate vatium, hæc cædes a cæde cędium, hæc sedes a sede sedium, hic collis a colle colliū, hic mensis a mense mensium: quæ (vt supra memorauimus) aliquando syncopam recipiūt, vt Cice. pro Sextio. vestrarū sedū templorūq; causa. Verg. iiij. æn. heu vatū ignarę mentes quid vota furentem. Ouid. v. fast. cum tua sint cedātq; tibi cōfinia mensum. Ab hac rursus regula exceptoria excipiuntur hæc pauca mittentia genitiuū pluralē in. ū. vt panis a pane panū, si modo panis numerū habet multitudinis, iuuenis a iuuene. ū. canis a cane. ū. ¶ Quę monosyllaba sunt: ab illa quoq; regula, ablatiuus in. e. excipiūtur nōia monosyllaba terminata in. bs. aut, ps. aut. ls. aut. ns. aut. rs. aut. lx. aut. nx. aut. rx. desinētia, q̄ & si fecerūt ablt̄ūm in. e. nihilominus t̄n mittunt gt̄ūm pluralē in. iū. vt hæc trabs a trabe trabiū. plæbs a plæbe. iū. scobs a scobe. iū. vrbs ab vrbe. iū. daps a dape. iū. seps a sepe. iū. stirps a stirpe. iū. puls a pulte. iū. glans a glāde. iū. gēs a gēte. iū. mōs a mōte. iū. ars ab arte. iū. sors a sorte. iū. falx a falce. iū. lanx a lance. iū. lynx a lynce. iū. arx ab arce. iū. merx a merce. ium. ¶ Nomē in. es. t̄m. Q d̄ nōia huius declinatiōis pluraliter declinata mittunt gt̄ūm in. iū. vt manes. iū. penates. ium. casses. iū. hæ vires. iū. fores. iū. tres. iū. Dicit t̄n & hæc & alia cōplura posse mittere gt̄ūm in. ū. si gt̄ūs ille in. iū. foret absonus: quare dicit cōsulendas esse aures penitus. i. ꝓfunde, sed non quorūcūq; sed t̄m eruditorū, queadmodū & musici facere cōsueuerunt: q̄ nō oīa permittūt ratiōibus & arti: sed aliq̄d etiā sensui audit9 putāt esse tribuē dum. Ego nāq; potius dicerē penatū & procerum & ciuitatū, quā penatiū, proceriū, ciuitatiū. ¶ Atq; boum dat bos. Q d̄ hoc nomē bos cū abltō a boue fecerit, debuit facere gt̄ūm pluralē bouū & facit boū. u. cōsonāte extrita. Præterea cū ex aliorū ꝓportiōe in dtō & abltō debuerit facere bouibus: expūcta. ui. syllaba fecit bobus aut bubus, queadmodū apud Catonē, Varronē, Columelā & Pliniū sæpe legimus. Verg. iij. æn. lęta boum passim cāpis armēta videmus. & Hora. in epo. paterna rura bobus exercet suis. ¶ Datq; dtūs ibus. Q d̄ dtūs pluralis huius tertiæ declinatiōis in. ibus, terminatur, fitq; a gtō singulari. bu. interiecta, inter. i. &. s. finales, vt hōis hominibus, patris patribus. Sed nomina in. a. desinētia, q̄ omnia græca esse dixim9: hūc casum nō in. ibus. sed in. atis. plærūq; mittūt, vt hoc peripetasma peripetasmata. atis. emblēma emblēmata. atis. pœma pœmata. atis. Cice. in Verrē. nunc de peripetasmatis queadmodū expedias nō habes. Idē in eodē. scaphia (inquit) cum emblēmatis: & in. iiij. ad Herenniū de orationibus aut pœmatis. Sed quāquā hęc declinatio videtur esse ab eo qd' est in ntō hoc peripetasmatū peripetasmati, emblēmatum emblēmati, pœmatum pœmati, illud est certissimum autores idoneos potius vsos in his nominibus tertia declinatiōe: atq; datiuum & ablatiuum in. atis. potius quā in. ibus. terminasse.

De quarta declinatione. ¶ Quarta dat. us. recto. Q uod quarta nominis declinatio duas habet nominatiui positiōes in. us. & in. u. sed in. us. masculinorū & fœmininorū, in. u. neutrorū tantū: q̄ cū in singulari aptota sint: in plurali per hanc declinationē inflectuntur, vt hic sensus sensus, hęc manus manus, hoc cornu cornu, plurali cornua cornuum. Genitiuus in. us. tibi fiet, quod genitiuus hui9 declinationis in. us. terminatur: estq; nominatiuo similis in terminatione literarū, non t̄n in temporib9, vt suo loco dicemus. In. u. vero finita, vt diximus, nō declināt: nā quod Luca. in. vij. dixit cornus tibi cura sinistri lentule. & Celsus, lib. vi. ceruini cornus combusti. & paulopost: quia cornum habet. & Plinius multis in locis, non est ab eo quod cornu in nominatiuo, sed potius ab eo quod est hic cornus. us. Reperitur quoq; genitiuus huius declinationis in. uis. syllabis terminatus, vt apud Teren. in heauton,

cius anuis opinor causa:quę erat mortua.Cato.anuis enim vt sanguis deterior,sic & lac.Varro.ij.de re. rust.eius saluam esse fructuis veneno.pro anus & fructus.Et genitiuus ille est a quo exit datiuus in.ui. diuisas:vt statim dicemus. ¶Sæpe dtũs.ui. Quod datiuus huius declinationis in.ui.syllabas terminatur,vt hic sensus sensus sensui.hæc manus manui.Exit tñ aliqñ in.u.vt Verg.iiij.Geor.nãq; aliæ victu inuigilãt & fœdere pacto.& paulopost:qđ nec cõcubitu indulgẽt.pro victui,& cõcubitui dixit Seruius Verg.posuisse. Idem.j.æñ.flectit equos,curruq; volans dat lora secũdo.vbi Seruius his verbis scribit.ars antiqua volebat ꝙ noĩatiuus pluralis regat genitiuũ singularẽ:vt hæ musæ huius musæ.& datiuus singularis regatur a gntõ singulari,ergo hi currus hui9 currus facit,& huic curru nam hui9 curruis huic currui hoc modo irregularia sunt.sed vsus obtinuit vt in gtõ currus frequenter, curruis raro:& in datiuo curru raro:currui frequenter dicamus.Gell.tñ.lib.iiij.noc.affirmat.Mar.Varronẽ.&.P.nigidium viros illo sęculo omniũ doctissimos nõ aliter fuisse loquutos,atq; etiã scripsisse:quam senatuis:domuis.fluctuis in gntõ ab eo qđ est senatus,domus fluctus.

Sæpe datiuus.ui sed &.u.non sæpe reponit.
Accusatiuo dabis,um.Dabis u.quoq; sexto.
Rectus pluralis fit in.us.Cui iungito quartum.
Dat genitiuus.uum.Sed.ibus.tu pone datiuo.
Dant.ubus.hæc tantũ,ficus,tribus,arcus,acusq;.
Et partus,portus,lacus,& quercus,specus,art9.
Cumq; veru quæstus,qđ quæro dat tibi nomen.

De quinta nominis Declinatione.

QVinta dat.es.tantũ rectis,Genitiuus in.ei,
Atq; datiu9 erit.Em,quartis.E.dato sextis.

¶Accusatiuo dabis,um.Quod accusatiuus huius declinationis in.um.definit noĩatiui.s.mutata in.m.vt hic sensus.um.hęc manus.um.¶Dabis.u.quoq; sexto.Quod ablt̃us huius declinatiõis finitur in.u.fitq; a ntõ ablata.s.vt hic sensus a sensu:hæc manus a manu. ¶Rectus pluralis.Quod ntũs & actũs plurales quartæ declinationis terminantur in.us.& sunt similes gntõ singulari,vt hic sensus,hi sensus sensus,hæc manus,hę manus.us. ¶Dat genitiuus.uum.Quod gtũs pluralis in.uũ.terminatur,fitq; ab abltõ singulari addita.ũ,vt a sensu sensuum.a manu manuũ ¶Sed.ibus.tu pone datiuo.Quod dtũs pluralis in.ibus,terminatur,fitque ab abltõ singulari.u.mutata in.ibus.vt a sensu sensibus,a manu manibus.Pauca tñ noĩa ꝗ hic explicantur,exeunt in.ubus.ablatiui.u.retẽta,ea sunt ficus ficubus,sed in hac terminatiõe adhuc non legi, sed neque ficubus sed tantũ ficis per secundã:sed idcirco posui,qđ video artis grãmaticæ scriptores ficubus posuisse.Tribus tribubus.Sueto.in augusto:legauit populo Rom.quadringẽties tribub9 quinquies tricies sestercĩũ.Seneca in epistolis: quã putas esse iucundũ tribubus vocatis. Arcubus ab eo qđ est arcus ideo sic exire grãmatici dicunt,ne coincideret cũ arcib9 ab eo quod est arx arcis.Sed cur acub9 ab eo quod est acus acus nõ fecit acibus? qñquidẽ a nulla alia nominati positiõe venire poterat:nimirũ quia totũ hoc vsu cõstat.Partus partubus,quẽadmodũ.Seruius.iiij.Geor.exponẽs illud Verg.aut fœtus nixibus ædunt:nixibus ꝓ partubus exponit,& Hora.in epo.ti vocata partubus lucina veris affuit. Portus portubus.Põpo.in n.de cosmographia:mare caspiũ oẽ atrox sine portubus.Prisc.in periegesi, auris difficilis nautis vel partubus apte.Lacus.Ouid.iij.fast.præmia de lacubus proxima musta tuis. Idem.xij.met.Quod forcipe curua cũ faber eduxit lacub9 demittit.Quercus quercub9,cũ omnes sic exire dicãt:nulli9 autoris mihi succurrit exẽplũ.Specus specubus:Verg.iij.Geor. ipsi inde fossis specubus secura sub alto.Artus artubus.Seruius in illud Verg.iij.Geor.micat auribus & tremit artus.artus pro artubus exponit.Veru verubus.Idẽ.j.æñ.verubusq; tremẽtia figũt.Quęstus quęstubus.a quæro quæris.nã a queror.eris.ꝗstibus exire,nemo vnquã dubitauit.Verg.ix.æñ.cælũ de hinc ꝗstibus implet. Idẽ.iiij.Geor.integrat,& mœstis loca late ꝗstib9 implet.Seneca in thyeste:fasq; omne ruptũ ꝗstibus vanis agis.Flaccus.li.ij.argonau.tũ voce deos,tũ ꝗstibus implet.Idẽ.li.j.questibus & magni numẽ maris excitat Helle.Idẽ in.vij.cõmotis ꝗstib9 æstus.Et in eodẽ:nunc cælũ ꝗstibus implẽt.Iusti.li.v.Perpetim nocte fortunã ꝗstib9 iterãt.Ego nõ inficior,reperiri semel apũ Ciceronẽ de artificijs & ꝗstib9.& iterũ apud Ouidiũ.iiij.fastorũ.multa professurũ quæstibus apta Venus.Seneca de vita beata:opes siue tanq̃ iniuria partas sine sordidis quęstibus,ab eo qđ est quæro quęris.Sed aut nostra,vel potius Laurentij differentia nihil est:aut credibilius est vnum aut alterum,quã centum locos fuisse deprauatos.

DE quinta declinatione.Quinta dat.es.tantũ.Quod quinta noĩs declinatio vnã tantũ habet noĩatiui terminationẽ in.es.semp fœminino rũ,præterquã in vno masculino hic dies,& eius cõpositũ hic meridies. ¶Cuius genitiuus & datiuus semp exeũt in.ei.vt hęc progenies.niei.hęc materies.riei.hæc species.ei.Antiquiores tamẽ hũc genitiuũ tum in.e.tum in.es.tum in.ij.duplicem terminabant. Salust.dubitauit acie pars.pro aciei.Verg.j.Geor.libra die somniq; pares vbi fecerit horas.vbi Seruius dicit.hũc esse genitiuũ regularẽ:quia(vt paulo ante diximus)nominatiuus pluralis debet regere genitiuum singularẽ:vt cum illo sit pariũ syllabarum.Gellius.lib.viij.noctium attica.multis testimonijs probat atque confirmat hunc genitiuum in.es.quoque & duplex.ij.aliquando exijsse.Ennius.postremæ lõginqua dies cum fecerit ætas.pro diei.Cicer.pro sextio.equites daturos illius dies pœnas.Adducit quoque Gell.testes,qui dicebant se vidisse librum Verg.idiographum.i.propria illius manu scriptum:in quo legebatur libra dies somnique pares vbi fecerat horas.atque eiusdem Verg.manu fuisse scriptum in.i.æneid.munera lætitiamque dij non Dei:vt quidam legunt,neque die vt Ser.sed dij pro diei.Nam sic dies dij a veteribus declinabatur,vt fames,ij.pernicies.icij.species.cij.progenies.nij.luxuries.rij.acies acij. Cato.pueri atque mulieres extrudebantur famij causa.pro famei:nam per quintam hoc nomẽ antiqui declinabant,cuius ablatiuus adhuc in vsu reperitur.Luci.rugosum(inquit)atque famij plenum.Sisenna Romanos ferendæ pernicij causa venisse,pro perniciei.Cicer.etiam pro sextio.Quorum nihil pernicij causa diuino consilio,sed vi ipsa & magnitudine rerum factum putamus.Paccuuius:pater supræmæ nostrę progenij patris.pro progeniei.C.Mactius:an maneat specie simulachrũ in morte silentũ.Grachus.ea luxurij causa aiunt isti tui.pro luxuriei. ¶In datiuo quoq; eodẽ Gellio teste,ꝗ purissime loquuti sunt:non faciei vt nunc dicitur:sed facie dixerunt.Luci.& primum(inquit)facie honestas accidit.Idẽ qui te diligit:ætati facieq; tuæ se fautorem ostendit.Quin.lib.i.videtur excludere ex vsu etiã gtũm singularẽ huius noĩs progenies,quasi durũ:quid(inquit)refert nulla sint,an prædura?nã quid progenies

genitiuo ſingulari, quid ſpecies plurali faciet? quaſi velit. progeniet. nũ poſſe dici. ¶Em. quartis. Quod accuſatiuus ſingularis in. em. deſinit. s. nominatiui mutata in. m. vt hic dies diem, hæc ſpecies ſpeciem. ¶E. dato ſextis. Quod ablatiuus in. e. terminatur: fitq; a nominatiuo ablata. s. vt hic dies a die, hæc ſpecies a ſpecie. ¶Rectus pluralis fit in. es. Quod nominatiuus & accuſatiuus plurales huius declinationis in. es. terminantur: ſuntq; ſimiles nominatiuo ſingulari. vt hic dies. hi dies. ¶Erum. ebuſq; dabis. Quod genitiuus pluralis in. erum. deſinit. fit. p̃ ab ablatiuo ſingulari aſſumpta. rum. vt a die dierũ. ¶Datiuus in. ebus. deſinit, fitq; ab eodem ablatiuo addita. bus. vt a die diebus, a re rebus nam hæc duo nomina tantũ habent numerum pluralem integrum. deficiunt, vt paulopoſt cum de deficientibus in certis caſibus agetur, cætera.

Rectus pluralis fit in es Cui iungito quartum.
Erum. Ebuſq; dabis genitiuis atq; datiuis,

De nominibus anomalis. Cap. iij.

SVnt quædã nomina, quę dicũtur anomala, hoc eſt irregularia: aut quia mutant genus, aut declinationem, aut carent altero numero, aut deficiunt certis caſibus in alterutro numero.

Maſculina in Neutra.

Mænalus. i. mẹnela. orum. Iſmarus. i. iſmara orum.
Gargarus. i. gargara. orũ. Dindym⁹. i. dindyma orũ
Pangæus. i. pengæa pangæorum.
Tænarus. i. tẹnara. orum. Tartarus. i. tartara. orum.
Auernus. i. auerna. orum. Pileus. i. pilea. orum.
Intybus. i. intyba. orum. Baltheus. i. balthea. orum.
Sibilus. i. ſibila. orum. Supparus. i. ſuppara orum.
Locus. i. loca. orũ. vel loci. Iocus. i. ioca. orũ, vel ioci.
Cetus. i. Cete indeclinabile. Euẽtus. us. euenta. orũ.
Iuſſus. us. iuſſa. orũ. Permiſſus. us permiſſa. orum.

DE nominibus anomalis. ca. iij. Anomaliam voco omnẽ varietatẽ aut generis aut declinationis aut caſuum defectus. nã dictiones aliquæ inueniunẽ accidentibus q̃buſdã orbatę, q̃d fit aut ſignificationis repugnãtia, neque. n. dicimus puerperus quẽadmodũ dicim⁹ puerpera, aut incõſonãtia ſiue literarũ incõſequẽtia, vt ab eo q̃d eſt curſor: nõ recte dicim⁹ curſtrix, nec a nutritor nutritrix: vt fas nõ habet genitiuũ faris, aut fatis, aut faſsis: ne cũ alijs dictiõib⁹ coincideret, aut deniq;, quia prædura in vſu nõ ſunt. Itaq; cũ ſuperiora duo capita ad noia regulariter atq; ſolide inflexa pertinent: in hoc. iij. cap. de illorũ irregularitate atq; defectu pertractabitur, atq; declarabim⁹ in quibus nominib⁹ aliqua eſt declinatiõis diuerſitas, q̃d fit, aut quia genus a ſingulari in pluralẽ mutatur, vt hic mænalus. i. hæc mænala. orũ. aut quia mutaẽ declinatio: vt hoc vas, hæc vaſa: aut quia vtrũq; mutatur: ut hic euẽtus. us. hæc euẽta. orũ. aut quia carẽt altero numero, vt acetum plurali & manes ſingulari, aut deficiũt caſibus: vt tabi tabo. ¶Maſculina in neutra. Sunt quædã noia in ſingulari maſculina, in plurali vero neutra: qualia ſunt quæ hic deſcribũtur. Mænalus. i. mænala orum. Verg. in buc. mænalus argutũq; nemus pinoſq; loquentes. Idem. i. Georg. Pan ouiũ cuſtos: tua ſi tibi mænala curæ. mons eſt Arcadiæ. ¶Iſmarus. i. iſmara. orum. Idem in buc. nec tantum rhodope miratur & iſmarus orphea. Idem. ij. Georg. iuuat iſmara baccho conſerere, atque olea ingentem veſtire taburnum. ¶Gargarus. i. gargara. orum. gargarus autore Macro. v. ſatur. vrbs eſt in imis radicibus idæ ſyluæ poſita. gargara autem ſunt ipſa montis capita Vergi. i. Geor. ipſa ſuas mirantur gargara meſſes. Pangæus mons Thraciæ in ſingulari ponitur a Plinio. Ptholæmeo in plurali pangæa. orum. Vergil. iiij. Georg. altaque pangæa. & Lucanus in. i. video pangęa niuoſis cana iugis. Dindymus. i. Ouid. iiij. meta. dindymon & cibelen. teſte Prolæmeo mons eſt phrygiæ, quem etiam in plurali dindyma appellant. Vergil. x. æñ. alma parens idæa Deum: cui dindyma cordi. & Sillius libro. xvij. punicorum: gemino qui dindyma monte. ¶Pangæus. i. mons eſt Thraciæ. vnde pangæus. a. um. Lucanus in. vij. Pangæaq; ſaxa reſultant. Pangæa. orũ. ſiue Pangæum. Idem eſt quod pangæus. i. Autor. Idem in primo, video pangæa niuoſis cana iugis. Vergil. iiij. Georgic. Altaque pangæa & Rheſi mauortia tellus. ¶Tænarus. i. mons eſt Laconiæ qui etiam in plurali tænara. orum. dicitur. Luca. in. ix. & apertam tænaron vmbris. Tartarus. i. tartara. orum. Vergil. vj. ęneid. tum tartarus ipſe bis patet in præceps tantum. Idem in. v. nõ me impia namque tartara habẽt. ¶Auernus. i. auerna. orum. Idem in. vj. inde vbi venere ad fauces grauolentis auerni, atque ibidem & auerna ſonantia ſyluis. Pileus. i. pilea. orum. declinatur autem hic pileus in ſingulari teſte Seruio. ij. æneid. qui dicit: tyara phrigius pileus eſt, quamquam Lauren. in Rauдenſem negat genere maſculino reperiri, & apud Feſtum legimus albogalerus capitis pileum eſt, hinc igitur Perſi. dixit. hæc mera libertas hanc nobis pilea donant. & Mart. totis pilea ſarcinis redemi. Intybus. i. intyba. orum. Celſus. libro. ij. radicula intybus ocymum. Virgil. . Georg. & amaris intyba fibris. . Baltheus. i. balthea. orum. Vergil. xij. æñ. in fœlix humero cum apparuit alto baltheus. Iuue. quoties rumoribus vlciſcuntur balthea. Sibilus. i. ſibila. orum. Virgil. in buc. nam neque me tantum veniẽtis ſibilus auſtri. Idem. ij. æñ. ſibila lambebant linguis vibrantibus ora. Seruius tamen in. buc. res (inquit) ipſa ſibilus eſt: ſibila vero participialiter accipitur pro ſibilantia. Supparus. i. ſupara. orum. Luca. in. ij. ſupara nudatos cingunt anguſta lacertos. ¶Cetus. i. cete indeclinabile. Auienus in ara. diſtantem Andromedam prolixo tramite mundi perterret cetus. Plinius. libro. ix. hoc genus ſolum: vt ea quæ cete appellant, animal parit. Vergil. immãnia cete. ¶Locus. i. loca. orum. Vergi. j. ęñ. loca fæta furentibus auſtris. Idem in eodem: deuenere locos vbi nunc ingentia cernis mœnia. ¶Iocus. i. ioca. orũ. Ouid. & cum Iunone remiſſos agitaſſe iocos. Salu. in iugur. ioca ſeriaque cũ humillimis agere. ¶Permiſſus. us. permiſſa. orum. vt in digeſtis titulo de acquirendo rerum. d. l. in laqueum. permiſſu (inquit) eius cuius fundus erat. Iuſſus. us. iuſſa. orum. a quo eſt etiam iniuſſus. us. vt Cice. in. vi. de repub. neq; iuſſu eius a quo ille eſt vobis datus. Euentus. us. euenta. euentorum. Ouid. quiſquis ab euentu facta notanda putat. Non tamen dicimus in plurali permiſsibus, iuſsibus, euentibus. ſed permiſsis. iuſsis. euentis, vt Valla oſtendit. Vergil. in buco. accipe iuſsis carmina cepta tuis. Cice. in libro. de orato. ex aliorum factis, aut dictis & euentis. Idem ad Lucretium, fabulam rerum euentorumque meorum. Ad cuius ſimilitudinẽ Ouid. dixit. ij. meta. ſucceſſorumque Mineruæ indoluit, quod vtrumque reperitur, etiam quartæ.

Fœminina in Neutra.

Pafcua.e.pafcua,orum, Carbafus i carbafa orum.
Supellex fupellectilis, fupellectilia fupellectilium.
Pergamus pergami, pergama pergamorum.

Neutra in Mafculina.

Porrum.i.porri.orum. Raftrum i.raftri.orum.
Cœlum cœli.cœli.orum Argos i argi orum.
Frenum freni:freni vel frena,orum. Capiftrũ.i.capiftri vel capiftra,capiftrorum.

Neutra in Fœminina.

Epulum,i. epulæ arum. Delicium.ĩĩ.deliciæ.arũ.
Balneum i. balneæ.arum. Cepe indeclinabile, cepæ.arum.

Variæ declinationis nomina.

Iugerum.i iugera iugerum. Vas vafis,vafa vaforũ Penus penoris.Penus penus.Specũ.i, fpecus.us. Laurus lauri laurus laurus. Pinus.i. pinus us. Quercus.i quercus.us.Cornus.i cornus.us.

¶Fœminina in neutra. Sunt prætere a quædam nomina ĩ fingulari fœminina & in plurali neutra, vt pafcua.æ.pafcua.orũ.vt in pfal.xxij.Hier.interprete.In loco pafcuę,ibi me coll cauit.Oui.iiij.meta. Axe fub hefperio funt pafcua folis equorum. Carbafus.afi.afa.orũ. Vergi.viij. Glauco velabat amictu carbafus. Luca.in.iq. Fluxa coloratis aftringũt carbafa gemmis:fuppellex.ctilis.ctilia.ctilium, quod Diomedes inter plurali numero carentia numerat. & adhuc re vera non memini me legere. Pergamus pergami.a:orum:fed quamquam hoc nomen inter heteroclita ponatur a grammaticis:re vera nõ eft. Eftenim Pergamus ciuitas in Afia minori:quæ fuit Attali regia:& cuius meminit diuus Ioan.in Apocalip. Pergama vero Phrygiæ vrbs fuit regia Priami:de q̃ Verg. Namq; videbat vti bellãtes pergama circũ. Reperio tamen apud vnum Senecam in troade pergamus pro pergama pofitum. ¶Neutra, in mafculina. Q ũ funt quędã noĩa in fingulari neutra :& in numero multitudinis mafculina, vt hoc porrum porri, porri.orũ. Iuuc. Quis tecum fectile porrũ futor.a quo etiam in plurali porra neutro genere reperitur.apud Vergil' in moreto. ait em̃:Et cicer & capiti nomen debentia porra.Codices tamen vergiliani, quos non dubitarem caftigatiores effe, fic habẽt:hic cicer,& capiti debẽtes noĩa porri. fic ediuerfo apud Celfum porrus in fingulari genere mafculino legimus. Ait enim libro. iiij. porrus cum pullo gallinaceo coctus fit. Raftrum.i.raftri.orũ. Verg.in bucoli.non raftros patietur hum9, non vinea falcem. Cælum cæli.cæli cælorũ. Cælum, quia vnum tãtum eft, numero multitudinis carere Cæfar in libro de Analo. ad Ciceronem fcribit, referente Gell'. lib.xviij. noc.atti. Varro. tamen in plurali vfus eft in origine linguæ latinæ dicens. Cæli dicuntur loca fupera & ea deorum.Lucre.quoque dixit,quis totidẽ vertit cælos. Argos.i. Argi.orum. Luca.vbi nobile quondam de fuper argos arãt. Verg.ij.ĩĩ.fi patrios vnquam remeaffem victor ad argos. Frenum.i.freni.orum.Cicero de cla.ora.alteri fe calcaria adhibere: alteri frenos. Verg.tamen.iiij.Georgicorum,dixit.Frena pelecthronij lapithæ gyrofq; dedere. Eodem modo dicimus capiftrum.i.capiftri.orum.& capiftra capiftrorum. filum fili. fili.orũ.vel fila.orũ.clauftrũ.i.claufti.orum.vel clauftra.orum. ¶Neutra in fœminina. Quod reperiuntur quædã nomina in fingulari neutra:in plurali vero fœminina, vt hoc epulum.i.epulæ.arum,quamquam autore Valla,epulum fit conuiuium numerofis ciuibus paratum. Gell' libro.x . folenni die Ioui epulum libaretur. & Iuue. vnde epulum pofsis centum dare pythagoreis.epulæ vero funt etiam fingulis non modo hominibus, fed & reliquis animantibus paratę. Vergil'.iiij.æneidos:Epulafque draconi quæ dabat. Delicium delicij.deliciæ deliciarum Catullus: paffer delicium meæ puellæ: atque illum imitatum Martia. ftellæ delicium mei columba. Vergil'.in boco delicias domini,nec quid fperaret habebat. Reperiuntur tamen etiam apud Plau.delicia in fingulari,mea inquit voluptas,mea delicia. Balneum balnei,balneę balnearum.Gel. libro.ix.parum cito balneas fibi traditas effe: & parum lautas fuiffe.dicuntur etiam balineæ, vt apud Pliñ.libro.xxxiij. ftratas argento mulierum balineas. Reperitur etiam in plurali balnea ab eã quod eft balneum.Iuuenalis:Et crudum pauonem in balnea portas. Cepe indeclinabile in fingulari. Gell'.libro.xix.cepe (inquit) reuirefcit: & congerminat decedenti luna.Iuuena:porrum & cepe nefas violare & frangere morfu:declinatur etiam cepa cepæ. Vergil'. in moreto: cæpa rubens,fectique famen domat area porri. ¶Variæ declinationis nomina. Reperitur etiam varietas in declinatione: quoniam quædam nomina reperiuntur alterius declinationis in fingulari.alterius in plurali. Prætere a quædam reperiuntur per duas atque etiam plures declinationes inflexa, & ponit aliqua: cum alia multo plura reperiantur. Dicit igitur in primis : quod iugerum in fingulari fecundæ eft declinationis. Varro. in.i.de re. rufti.iugerum dictum quod quadratos duos actus habeat. Idem de origine linguæ latinæ: iugerum dictum iunctis duobus actibus quadratis.& Colu.duos actus iugerum efficiunt.Et ibidem. actus duplicatus facit iugerum. In plurali vero eft tertiæ.Martia.& cafa iugeribus non onerofa fuis. & illud Iureconfulti : ex mille iugeribus qui vnum iugerum pro indiuifo folidum habet. Reperimus tamen in fingulari etiam tertiæ apud Proper. vt multo innumeram iugere pafcat ouem. Econtrario vas vafis in fingulari tertiæ eft declinationis,in plurali fecundæ,quamquam etiam in fingulari apud antiquiores reperitur fecundæ.Cato apud Gell'.xij.noc.atti.neque vafum neque veftimentum vllum eft in manu preciofum. Penus penoris,vel penus penus. fpecum fpeci, vel fpecus fpecus. De generis atq; declinationis varietate in his duobus nominibus(cum de genere nominum terminatorum in.us.differebamus)abũde dictum eft. Laurus.i.hæc nomina quæ fequuntur & fecundæ & quartæ declinationis reperiuntur in vtroque numero: fed quidam funt cafus in alterutro frequentiores. Vergil'. in bucoli. Et vos o lauri carpam & te proxima myrthe, & ibidem. fragilis incende & bitumine laurus. Pinus.i. vel pinus.us. Vergil'.in buco. mænalus argutumque nemus,pinofque loquentes. Idem. in.xi. altos ad fydera pinus. Quercus querci,vel quercus.us.Cicero in chronographia. ibi quercorum rami ad terrã iacent. Verg. viij.æneidos,arma fub aduerfa pofuit radiantia quercu. Cornus corni. vel cornus cornus, Serenus, vel corno ex arbore fertum,Papi.vij.thebai. Cornu depreffus achiua.

¶ Ficus.i.vel ficꝰ,de hoc multa in gñe diximꝰ.Lacus.i.vel lacꝰ.Seneca.iiij.natura. quæstionũ:cõtinuatis aquis in fac ẽ laci,ac turbidi maris.Colus.i.vel colꝰ.Verg.viij.æñ.Cui tolerare colo vitã tenuiq; miner ua Papiñ. .x.thebaid.extra iam colu f la datur ordo.domus.i. vel domus. de varietate declinationis & quos ex vtraq; casus habet.lib. diximus.Neq; ab re fuerit hoc loco dicere qđ Sueto.tranquillꝰ animad uertit in eplis Augusti Cæsaris:semp in genitiuo singulari domos & nunquã domus scriptũ : quod est cõsentaneum epitaphio antiquitatum multarũ pleno:quod anno superiori Romæ erudieratũ est : cuius etiam mihi copiam fecit amicus harũ rerũ curiosus indagator. scriptio autẽ fuit hmôi.

C. MAN. C. MAN. F. INFERNO PLOTONI TRICORPORI OXORI ÇARISSIMAE PROSERPINAE TRICIPITIQVE CERBERO MVNVS MECVM FERENS DAMNATAM DEDO ANIMAM ꝗIꝗAM, QVAE HOC ME CONDO MONIMENTO. NE OBRVTIS DOMOS LAPSV FILIIS SEX. QVOS P.SCIPIO PATRIIS CAMERTIBVS A SALE EX LYBIA INCOLVMES RESTITVERAT INDESOLATA ORBITATE SVPERSIM MISERA. ꝗIXI. ANN. LVI. M. I. D. V. HORAS SCIT NEMO. ꝗALE ꝗITA.

Ficus.i.ficus.us.Colus.i colus.us.Domus.i domus.us, Acus.i.acus. Arcus arci,arcus arcus. Fasti fastorum,fastus fastuum.

Masculina plurali carentia.

Sanguis sanguinis.	Arena.æ. Bilis bilis.
Limus limi.Fumꝰ fumi.	Cholera.ræ, Culpa.æ.
Fimꝰ fimi.Muscꝰ musci,	Caries cariei
Mundus mundi.	Diligentia diligentiæ,
Pontus ponti.	Dementia dementiæ,
Nemo neminis,Sol solis	Dies diei pro tempore.
Vesp.eris,Carcer.eris.	Eloquentia eloquentiæ,
Fœminina p̃falicarẽtia.	Fames famis, Fides fidei.
	Fuga fugæ, Fama famæ.
Auaritia auaritiæ.	Gaza gazę.Humꝰ humi
Amentia amentię.	Infamia infamiæ.

Quod est. Caia Mãlia. Caij Manlij filia inferno Plotoni tricorpori,Oxori charissimæ Proserpinæ tricipitiq; cerbero munus mecum ferens damnatam dedo animam viuam:quæ hoc me condo monimẽto: ne obrutis domos lapsu filijs sex : quos.P.scipio.patrijs camertibus a Sale ex libya incolumes restituerat:indesolata orbitate supersim misera, vixi annos quinquaginta sex,mensem vnũ. dies quinq;, horas scit nemo,vale vita. Acus.i.vel acus.Mart.& satius tenuẽ ducere credis acos. Iuue.emerita q̃ cessat acu. Arcus.i.vel arcus.Cice.in.ij.de natu.deorũ: Cur arci species in deorum numero præponatur. Enniꝰ apud Prisci.arcus vbi aspiciunt mortalibus quę perhibentur Fasti.orum.fastus.um.vtrumq; in plurali tantũ pro libro in quo continentur annales,atq; fasti & profesti dies,vnde Ouid.opus illud suũ fastorum inscripsit.Luca.in.x.per quartã protulit dicẽs:nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus. quod ex errore scripsisse Luca.testatur Ser.in.ij.lib.æñ.Vergilianæ.Ceterũ ipse fallitur:cum Hora quoq;.in.iij. car.dixerit:ꝯ memores genꝰ omne fastus. Varro præterea in Ephemeridæ. Causa Iulij Cęsaris qui fastꝰ porrexit:mẽsis Iulius appellatus est.fastus in singulari superbiã & arrogantiã significat. ¶ De plurali carẽtibus & primo de masculinis. Sãguis.inis.cuius pluralis est abusus frequẽter in sacris literis, vt in psal.Libera me de sanguinibus.& alio loco:virũ sanguinũ & dolosum abominabitur dñs.Limus.i.fumus.i.quo in numero multitudinis vsus est in cõmẽ.Cæsar pro signis illis,quæ inter hostes p diẽ fumis solẽt fieri:quẽadmodũ per noctẽ ignibus.Mar.quoq; in alia significatiõe dixit: vendere nec vanos circũ palatia fumus.Fimus.i.mũdus.i.qa cũ nõ sit nisi vnus mũdus:merito caret numero plurali: sicut supra de cælo diximus:sed figurate dixit Pli.in.ij.natu.histo.alios innumerabiles tradidisse mũdos. Põtus.i. nemo.inis.Sol.is.Vesper.is.qđ de cælo & mũdo diximus:idẽ de Sole & luna & vespere & phosphoro et reliquis stellarũ planetarũq; noibus dicẽdũ est:qđ quia singulares sunt, numero multitudinis carẽt, sed figurate pñt habere. Verg.i.æñ.quid tm̃ oceano pperẽt se tingere soles hiberni. & qđ legimꝰ tris soles Romæ simul ortos paulatim in eũdẽ coijsse orbẽ, & Pli.li.ij.totidẽ tñ soles totidẽq; lunas, & Claudia.in eutropiũ,binasq; polo cõcurrere lunas: & geminos soles mirari desinat orbis. Addit quoq; superioribꝰ Phocas,genius.ij.cũ Pli.li.ij.dixerit:totidẽ faciat iunones geniosq; adoptãdo sibi. Alij addũt vespere. is. & hesperus hesperi,q̃ p stella siue diei parte carẽt plurali,nã vesperi vesperorũ:qđ isti dicũt, qua ratione posset dici,ego nõ video,sed neq; vespere vesperarũ:cũ potiꝰ dicere debeamꝰ illos psalmos vespertinos: quia vesperi canũtur,has horas vespertinas,quia eo tpe agitur aut agi debeat res diuina,quo vesper propter solis occasum incipit apparere Nam multa hmôi quia in cõpẽdiũ scripta sunt,perperã leguntur:vt qđ in re diuina canitur: lũ ppls aut sacerdos in persona ppli corpus Christi Iesu degustat:qđ cõicare a nostris dicit:& p eo qđ imperiti legũt post cõicãdã:debet legi post cõionẽ,hoc est oratio illa quã sacerdos in psona ppli atq; sua recitat,eodẽ mõ dicũt presa,p eo qđ esse debet psa,nã distinguit a versu,& capitula p capitulũ, & alia cõplura de quibꝰ alias.Carcer.eris.p loco vbi detinẽtur in cõpedibꝰ noxij: numero multitudinis caret,nã carceres in plurali,vt paulo post dicemus,aliud significat. ¶ Fœminina pluralica.Phocas et Diome.pauca huius ordinis noia ponũt,q̃ alij multo plura.reperiũtur plerũq; in numero multorũ, vt vita pro anima. Verg.v .æñ. Tenues sine corpore vitas.& p viuẽdi mõ Laert. scripsit vitas philosophorum.Hiero.vitas patrũ.Glorias quoq; in plurali dixit Gell.lib. .has(inquit)ille glorias cum iactaret.Plau.in trinũmo.Hascine in me propter res maledicas famas ferũt. Et eodem modo de reliquis,quæ sequuntur:quæ etsi raro inueniãtur in numero multitudinis:aliquãdo tamẽ autores illis vsi sunt,vt Luca.lib.vij.Eoasq; premunt tentoria gazas.& Sene.in Hercule furenti.gazis inhians:& est cõgesto pauper in auro. Arenas quoq; etsi Cæsar in libr.de analogia ad Cicero.dicat vitiose dici in numero multitudinis.Lucanus tamen lib.x. dixit : & diras calcauit Cæsar arenas. Mortes quoque in plurali dixit Opius siue Hirtius in cõmentario Hispaniensi: mortibus inquit mortes exaggerabant. Lucanus in.vij.mortesq; suorũ permiscere meis.Idẽ quoque in eodẽ,Inde cadũt mortes.Apul.viij. Meta.ad extremas con-

mas con-

Insania insanię.	¶ Neutra plurali carẽtia.
Iuuenta iuuentæ.	Ador indeclina.
Indoles indolis.	Aeuum æui.
Lues luis.	Barathrum barathri.
Labes labis.	Cænum cæni.
Mors mortis.	Fœnum fœni.
Negligentia.æ.	Fas & nephas indeclinabilia.
Parsimonia.æ.	
Pax pacis. Proles plis.	Halec halecis.
Paupertas paupertatis.	Iustitium iustitij.
Pix picis.	Instar instaris.
Pernicies perniciei.	Lœthum lœthi.
Rabies rabiei.	Luthum luthi.
Senecta senectæ.	Necessum & necesse.
Stultitia stultitiæ.	Nihil.nihilum.nil.
Salus salutis.	Pelagus pelagi Pus puris.
Strues struis.	Salum sali. Senium senij.
Tussis tussis.	Soliũ solij. Vulgus vulgi.
Tabes tabis.	Viscum visci. Ver veris.

Plurali præterea numero carent propria nomina deorum, hominum, montium, syluarum, fluuiorum, insularum, vrbium, cęterarumq́ rerum, nisi quæ pluraliter declinantur. Dicimus tamẽ scipiones, fabios, metellos & eiusmodi propria virorum nomina in numero plurali: sed tunc appellatiua potius, quam propria dicenda sunt.

Carent quoq́ numero multitudinis nomina elementorum: vt aer, ignis, aqua, terra, æther. Et nomina metallorum vt aurum, argentum, plũbum, stannum, orichalcum. Et nomina significantia res liquidas & aridas, quæ in pondus & mensuram referuntur, vt triticum, tipha, cicer, panicum. acetum, sapa, defrutum, passum. Quę tamen nonnunquã pluraliter efferuntur: maxime cum illarum rerum genera significare vo-

mas cõfecerant mortes. August.li.iij.de ciuitate: ne minus haberet mortiũ Roma, quæ vicerat. & iterũ infra. Seneca.j.natural.quęst. Ergo tu in tantis erroribus es: vt existimes deos mortium signa præmittere? Pax etiam, & si Diomedes & Phocas scribant plurali carere, Hora.tamen.j.episto.dixit: bellaque & paces longum diffundit in æuum. & Plautus in persa etiã paces dixit. Sic & philosophi dicunt tres esse labes rerum publicarum: cum grammatici dicant, labem carere numero plurali. ¶ Neutra plurali carentia. Diomedes tantũ ponit hæc pauca inter ea, quæ numerum pluralem nõ habent. Vir9 viri.pus.ris.barathrum barathri. allium allij.crocum.i.ingenium ingenij, halec halecis, iusticium. sinapi: sed allium & ingenium in frequenti vsu habent pluralem. Crocum & sinapi ad res, quę mensurantur, pertinẽt. Halec pro salsamento caret plurali sicut & garum. Halex quoq́ pro eo quod halec etiam plurali caret, nam pro pisce numerum multitudinis habet. Phocas addit cœnum.i.fœnũ.i.lutum.i.viscum.i.ęuum.i.vulgus.i.pelag9.i.penus.oris.siue penus.i.vel penus.us. Soliũ quoque soli plerique his annumerant. cum Verg.j.Georg.dixerit: ne saturare fimo pingui pudeat sola. Sic Apule.in.iij.metamor: in asini (inquit) faciẽ fœna rodebamus. ¶ Plurali præterea carẽt nomina propria Deorũ. vt Iupiter. Mars. Vulcan9. Hominũ vt Priamus, Hector. Achilles. Mõtiũ, vt Apenin9, pyreneus, Syluarũ, vt Ida, Hercinia, Fluuiorum, vt Anas, tagus, Insularũ: vt Sardinia, Sicilia, Vrbium vt Corduba, Hispalis, cæterarũq: rerum, vt Canum, Equorum, Boum Caprarum. vt apud Ouid. lelaps apud Vergil. rhebus. Inueniuntur tamen quædã propria ex his pluraliter declinata & tunc carẽt numero singulari. vt gades.ium. baleares.iũ athenæ.arum. celenæ.arum. cythera. orum. Aliquãdo etiam sub diuersis generibus inueniuntur declinata in vtroque numero, vt supra diximus mænalus.i.mænala. orum. tænarus.ari.tænara.orum. Aliquando etiã sub eodem genere. vt mycene.es.mycenæ.arum. Vergil.v.æñ. Argolico ve mari deprehẽsus & vrbe mycene. Idem.in.ij. & nunc quod patrias vento petiere mycenas. Sed cum dicimus Scipiones, Fabios, Metellos, Camillos, Curios, Scauros, iam desinunt esse propria, & incipiũt esse appellatiua. nam cum sit nomen proprium, quod de vno dicitur: appellatiuum, quod de pluribus: cum dico scipiones intelligo plures ex ea familia: vt Cneium. & Publium scipiones. Ergo Scipio tunc appellatiuum est, cum de omnibus illis dicatur. sic Iuue dixit: qui curios simulant. & fictos contemnunt scauros. & Luca. ad syllas mariosque redis. ¶ Nomina elementorum carent etiam numero multitudinis. vt aer aeris. ignis ignis. dicimus tñ in plurali ignes.ium. pro particulis ipsius elementi. vt apud Vergil. crebris micat ignibus æther. & alio loco: aut ignibus ægra dedere. Et nomina metallorum. vt aurum. argentum. plumbum. neque enim dicimus in plurali aura. argenta. plumba. Dicimus tamen æra in tribus casibus pro rebus ex illa materia fabricatis, vt paulo post dicturi sumus. Et nomina significantia res aridas & liquidas: quæ in pondus & mensuram referuntur. vt triticum. cicer. piper. crocum. Neq́.n. dicimus tritica. cicera pipera. croca. Dicimus tamen ordea. vt Vergil. in buc. grandia sæpe quibus mandauimus ordea sulcis. pro granis ordei. sic etiam dicimus fabas. lupinos & pisa pro granis illorum leguminum. & Iuue. spirantesque crocos, & in vrna perpetuum ver. pro flores. Vinum quoque & mustum. sapa. defrutum. passum. lac. serum. amomũ & alia huiusmodi liquida numero plurali carent plerumq́. Dicimus tamen in plurali. vina. musta. defruta. mella. balsama. cinnama. cum partes aut genera illarum rerum significamus. Vergil. in buco. vina nouum fundam calatis aruisia nectar. Idem.iiij. Georg. Aut igni pinguia multo defruta. Idem.j.eneidos redolentque thymo fragrantia mella. Iuuena. spirãs opobalsama collo, quæ tibi. & Mart. cinnama quod redolent. Hæc Ser.in.ij. Geor. dicit in plurali tantum habere tres casus. nam Ouid. nimis licenter in plurali mustis dixit ab eo quod est mustum. Itaque in huiusmodi nominibus multo minus significat plu-

ralis numerus,quam ſingularis:nam cum dixi terram, totum elementum intelligo: cum vero terras,particulas quaſdam aut terræ genera. Vergil'.ij.Georg. Difficiles primum terræ coleſq; malig. multo ergo minus dixiſti,cum dicis habeo duas aut tres terras:quam cum dicis habeo terram. Eodem quoque modo aera dicimus. vt Martia. aera ſed a cuneis vlteriora petis. Cato quoq; vt(inquit) Feſtus aerib9 dixit.

lumus: vt cum dixi vinum ſimpliciter, omne vinum ſignificaui; cum vero dixi vina in plurali, multas vini diuerſitates puta Falernũ, Albanum, Fundanum ſignaui.

¶ Maſculina ſingulari carentia.

Antes antium.	Liberi liberorum.
Artus artuum.	Lemures lemurum.
Cancelli cancellorum.	Manes manium.
Cani canorum.	Maiores maiorum.
Carceres carcerum.	Minores minorum.
Caſſes caſſium.	Natales natalium.
Codicilli codicillorum.	Optimates optimatum.
Cælites cælitum.	Penates penatium.
Faſti faſtorum, vel faſtus faſtuum.	Poſteri poſterorum.
Fori fororum.	Primores primorum.
Furfures furfurum	Proceres procerum.
Inferi inferorum.	Pugillares pugillarium.
Loculi loculorum.	Quirites quiritum.
	Sales ſalium.
	Superi ſuperorum.
	Vepres veprium.

¶ De maſculinis ſingulari carentibus. primo ponit maſculina. vt plurali nominatiuo antes antium pro vitium ordine. Vergil'.ij.Georgi. Iam canit extremos effœtus vinitor antes. Artus artuum. nam quod Vergil'.iij.Georgico dixit micat auribus & tremit artus. artus accuſatiuus pluralis eſt figurate iunctus cum verbo tremit. vnde Seruius exponit artus pro artubus. Cancelli cancellorũ, pro lignis trãſuerſis feneſtrarum vel ſeptorum. Cicero. v. in Verren. circundati cancelli videntur in ſua prouincia. Cani canorum, pro capillis canis. nam de vno capillo cano recte diceretur, hic capillus canus eſt. Carceres carcerum pro repagulis equorum. Vergil'. primo Georgico. vt cum carceribus ſeſe effudere quadrigæ. Idem tamen. v. æneidos in ſingulari carcere pro carceribus poſuit dicens: ruuntq; effuſi carcere currus. quod & Seruius adnotauit dicens: carcerem vſurpauit, nam carcer in ſingulari eſt cuſtodia noxiorũ. carceres in plurali oſtia quibus equi arcentur. Caſſes caſſium. Ouidius de arte: decidit in caſſes præda petita meos. Seneca tamen in agamemnone in ſingulari poſuit dicens. At ille vt altis hiſpidus ſyluis aper cum caſſe vinctus. Codicilli codicillorum. Pro teſtamento illo ſecũdario: nam pro paruo codice vel libro ſingulariter dici poteſt codicillus. vnde Cato. de re ruſt. in tabulato(inquit) condito codicillos oleaginos. Cælites cælitum. Et ſi cõmune duorum generum eſſe poteſt: ab autoribus tamen inter maſculina ſingulari carentia ponitur. Faſti faſtorum, vel faſtus faſtuum ſecundæ & quartæ declinationis pro eo quod eſt liber annalium, vt paulo ante diximus, ſingularem numerum non habet. Fori fororum. Pro parte illa nauis per quam a prora in puppim diſcurritur. Vergil'.vj.æneidos: deturbat laxatque foros. Ennius tñ ſingulari vſus eſt dicens: multa foro ponẽs, ageaque longa replet. Furfures furfurũ. Pro puſtulis, qui ex capite reſoluunt: nã pro farinæ purgamẽto ſingulari numero dixit Serenus: additur excuſſus niuea ſimilagine furfur. Inferi inferorum. Pro dijs infernis. Liuius Androni. in odyſſea in ſingulari dixit: inferus aut ſuperus tibi fert Deus ſu[n]era vlyſſes. Loculi loculorum. pro nummorum receptaculo. vnde Martialis in diſti. cuius tema eſt loculi. locellus in ſingulari protulit dicens: ipſe locellus erit. Liberi liberorum. Pro filijs & nepotibus poſteriſque vſque adeo ſingularem numerum reformidat: vt de vno tantum liberos dicamus in plurali. Lemures lemurum. Pro phantaſmatis nocturnis. Horatius in epiſto. nocturnos lemures incendia magas. Manes manium. Pro dijs manibus, quamquam Apuleius in libro de Deo Socratis ſingulariter protulit lemurem & manem: Hunc(inquit) vetere latina lingua inuenio lemurem dictitatum. & paulopoſt: vtrum lar ſit an larua nomine Deum manem vocant. Maiores maiorum. pro ijs qui nos præceſſerunt: ſicut Minores pro illis qui nos ſequuntur. vtrumque numero ſingulari caret: quia de pluribus ſemper illo modo loquimur. Natales natalium, pro generis nobilitate, vt putauit Diomedes: vel potius vt Valla pro conditione naſcendi: nam in ſingulari diem natalitium ſignificat. Optimates optimatum, dicuntur principes ciuitatis, ſi boni ſunt ciues in republica. Penates penatium, pro dijs priuatis cuiuſque domus aut ciuitatis aut gentis. Poſteri poſterorum, pro nepotibus, & ijs qui nos ſequentur. alias poſterus poſtera poſterum, integrum eſt pro re ſequenti. Primores primorum, pro principibus ciuitatis. Horatius primores populi diripuit populumque tributum. Sillius tamen libro vndecimo punicorum ſingulariter dixit: exciſſum primori in parte Saguntum. Proceres procerum, pro principibus ciuitatis. Iuuenalis tamen in ſingulari dixit: agnoſco procerem, ſalue Getulice. Pugillares pugillarium, pro tabellis ſcriptorijs: quæ quia plures ſunt merito pluraliter declinantur: alioqui hic hæc pugillaris declinatur, pro re quę pugillo continetur. aut pugilli magnitudinem æquat. Quirites quiritum, pro Romanis a quirino, hoc eſt, Romulo dicti. a poetis tamen in ſingulari dicitur in obliquis maxime. vt apud Horatium prima epiſtola: & amici dona quiritis. & apud Perſium. heu ſteriles veri, quibus vna quiritem vertigo facit. Sales ſalium, pro facetijs. Lucanus in ſecundo non ſoliti luſere ſales. & Iuuenalis: & ſalibus vehemens intra pomeria natis. in hac quoque ſignificatione dixit Terentius in eunucho: qui habet ſalẽ quod in te eſt. Superi ſuperorum, pro dijs ſuperis: ſicut dicimus inferi inferorum, pro inferis dijs. alioqui ſuperus ſupera ſuperum declinatur. Vepres veprium, autores in numero plurali tantum reperiri dixerunt. Ouidius tamen ſingulari vſus eſt ablatiuo, & quod plus eſt, Columel. libro duodecimo dixit: manifeſtum eſt hunc veprem interiri non poſſe.

¶Fœminina sigulari numero carentia. argutiæ.arũ. Phocas in hoc ordine posuit. Apul.tñ in.j. meta. argutia, inquit, nilotici calami in scriptã. & ab eo diminutiuũ fecit. Gel. argutiola quippe hęc (inqt) friuola & inanis est. Antiæ.arũ. Apule.in.j.met. crines, inquit, Appollinis præmulsis antijs. Aedes.iũ. pro priuata domo, nã in singulari templũ significat. vñ semper additur cuius Dei est, aut cõsecratio: vt ædes castoris ædes sacra. Antẽnæ.arũ, quãquã Hiero. in epl'a ad Heliodorũ dixit: & antẽna crucis figatur in fronte.

¶Fœmin.sing,carẽtia.	Inferiæ inferiarum.
Argutiæ,argutiarum.	Inimicitiæ inimicitiarũ.
Antiæ,antiarum.	Illecebræ,illecebrarum.
Antẽnæ antennarum.	Induciæ, induciarum.
Aedes,diũ. Bigę arũ.	Insidiæ,arũ. Idus iduum.
Calendæ,calendarum.	Lactes,ium. Latebrę,arũ.
Cerimoniæ.arum.	Literę,arum. Minę.arũ.
Copię arũ. Cunę.arum.	Manubię, manubiarum.
Diuitię,diuitiarum.	Nares, nariũ. Nenię, arũ.
Dirę.arũ. Excubię.arũ.	Nonę. arũ. Nugę. arum.
Exuuię exuuiarum.	Nundinę,nundinarum.
Exequię,exequiarum.	Nuptię,nuptiarum.
Ferię.arũ. Facetię.arum.	Opes, opum. Paleę. arũ.
Fortunę,fortunarum.	Plagę,plagarum.
Genæ genarum.	Prestigię,prestigiarum.
Gingiuę gingiuarum.	Primitię, primitiarum.

Bigæ.arũ, quadrigæ.arũ. addit etiã Phocas trigæ.arũ. Pli.tñ.lib. xxxv. bigã dixit in singulari: Euclides, inquit, pinxit bigã Regis cũ victoria. & Papi.xij.the. tenuauerat aera biga. Quadrigas quoq; & si Cæsar in li. de analo. ad Ciceronẽ, referẽte Gellio, dicat semper numero pluratiuo dicẽdas esse, Pli.tñ li. xxxiiij. quadriga, inquit, regitur ab alcibiade. Et in eodẽ diminutiuũ protulit dicẽs: leua tribus digitis quadrigulã tenuit. & in li. digest. de legatis tertio, l. peculiũ: quadrigæ legatum equo postea mortuo. Gel.li.xxviij. quod vnũ rarissimũ videbatur: inuenimus quadrigã numero singulari dictã in lib. satyrarũ Varronis, qui inscriptus est Demetri⁹. Copiæ.arũ. p exercitu teste Valla nũero singulari caret: nã qđ Virg. dixit in.ij.æñ. respicio, & quæ sit me circũ copia lustro. ibi etiã Serui. notat quasi autoritate sua fretus de exercitu copiã in singulari dixit, cum copias de exercitu nũero plurali dicam⁹: vt Salust. memorare possum quibus in locis maximas hostiũ copias pp'lus Rom. parua manu fuderit. sed Verg. excusare potest metri necessitas, quoniã copiæ.arũ. in plurali carmẽ heroicũ nõ recipit. Cunæ.arum. Phocas & Diome. in hoc ordine posuerunt. ¶Cerimoniæ.arum. Diome. etiã posuit. Cicero tñ in.ij. de legibus: magnã inquit religionem cerimoniamq; declarat. quãquã Frõto apud Gell.li.xviij. dicat scriptores veteres nunquã cerimoniam singulari numero appellasse. Diuitiæ.arum. delitiæ.arum. a Phoca & Diome. inter superiora numerant. sed. quẽadmodũ supra diximus, delitiæ & delitia & delitiũ in singulari habuit. Diræ.arum. Furiæ.arũ. & Eumenides semper in numero plurali reperiũtur, quia triplices sunt quemadmodũ & gratiæ: nisi de vna illarum loquaris. Verg. in.iiij. æñ. vltricesq; sedẽt in limine diræ. & ibidẽ: heu ferijs incẽia feror. atq; etiã ibidẽ. Eumenidũ veluti demẽs videt agmina pẽtheus. Excubiæ.arum. exuuiæ.arũ exequiæ.arum. a Phoca & Diome. & Frõtone in hoc numero ponunt. verg. in.iiij.æñ. excubias diuũ æternas. & in eodẽ: dulces exuuię dum fata deusq; sinebãt. & in.vij. at pius exequijs Aeneas rite solutis. Ambro. in Euang. Lucæ cap.xij. nõ enim solicitã duas curæ numerantis intẽdit excubiam. in singulari dicit. Feriæ.arum. a Phoca & Diome. & Gellio nunquã nisi in pluratiuo numero efferri dicuntur. nostri tamen aliter accipiunt, cum dicunt, feria secunda: feria tertia, & feria quarta. Facetiæ. arum. Phocas inter hæc numerat. Diom. fores.ium. Hora tñ in.j. ser. dixit: exclusus fore cum Longarenus foret intus. Fortunæ.arum. pro diuitijs ac fortuna prospera. vt apud Teren. in Andria. laudare oẽs fortunas meas. in singulari media est, & ad bonã & ad malam. Genæ.arum. Phocas inter hæc posuit. Diomedes vero Gingiuæ.arum. possis tamen si opus fuerit dicere hic habet genam dextram eminentiorẽ sinistra. & Iuue. dixit: frangẽdus misero gingiua panis inermi. atque eius diminutiuo Apuleius pro magia est vsus: cõplanatorem (inquit) tumidę gingiuulæ. Quod vero Cęsar in libris de analogia, atq; Diomedes & Phocas dicũt inimicitias in plurali tantum: declinari. ego nõ video, cur nõ eadẽ rõne dicam⁹ inimicitiã, qua inscitiam, impotentiã, iniuriã. vt Cice. tusc. iiij. dixit: inimicitia est ira vlciscendi tẽpus obseruans. atq; ibidẽ sæpe singulari vtitur numero. Illecebræ. arum. ab omnibus grãmaticis fere ponũtur in hoc ordine. Cicer. tñ in.1. de legibus dixit: quæ & si est illecebra turpitudinis. & Gell.li.ij. cum audiendi quadã illecebra induit. Plau. in asinaria: illecebra exijt tandẽ. Induciæ.arum. insidiæ arum. Idus, iduum quẽadmodum & Calendæ.arum. & nonæ.arum, semper pluratiua reperiuntur. Latebræ.arum. Phocas superioribus annumerat. Cicero tamen in epistola ad Appium: ne in tabellæ quidem latebra absconditam maleuolẽtiã. & Gell.lib.xi. dixit: impunitatẽ ex ea latebra sperarent. Lactes.ium. pro intestinis hominum atq; ouiũ per quas labitur cibus. vt supra ex Plinij verbis annotatum est, cum de hoc nomine lac disserebamus. Literæ.arum. pro epistola, vt dicit Diomedes, numero tantum plurali vtimur: excusantur tamen poetæ carminis necessitate. vt Ouid. in epistola briseidis: quam legis a rapra briseide litera venit. vnde fit, vt quia heroicum atque elegum carmen, literæ.arum. in plurali non recipit: frequentius vtamur eius diminutiuo literulæ.arum. Minæ.arum. manubiæ.arum. semper pluratiuo reperiuntur. quemadmodum. & nundinæ nundinarum, & nugæ nugarum, & nuptiæ nuptiarum. Nam næniæ. arum. & nares narium. etiam in singulari declinantur aliquando. Hora. j. epistola: an puerorum nænia, quæ regnum recte facẽtibus offert. & in odis: dicetur merita nox quoq; nænia. Ouidius.v. meta. acta retro naris, medioq; est fixa palato. Opes opum. pro diuitijs. nam in singulari opis. opem. ab ope, vt infra dicetur, auxilium significat. Paleæ palearum, quod & si a grammaticis inter nomina pluratiua ponitur, Vergilius tamen in singulari eo vtitur in primo Georg. pinguis paleæ terit area culmos, ait. vbi Seruius notat paleam dictam esse singulari numero contra artem: quia, vt dicit, quæ ex pluribus constant, numeri sunt tantum pluralis. vt cancelli. bigæ, scopæ. Prestigię, præstigiarum. phalere.arum. Plagæ, plagarum. pro reti. Primitiæ, primitiarum. Huius esse ordinis, Diome. & Phocas testantur. Nam quod Ouidius.xij. metamor. dicit: primitium torrem, ab eo est quod primitius primitia primitium. Adiectiuum sustantiue tamen acceptum pro re primitia primitiæ primitiarum declinatur.

Quiſquiliæ.arum.pro purgamento atque re parui aut nullius pretij: & quæ proijcienda eſt quaſi inutilis. Apule.j.meta.at has quiſquilias quãti paraſti: de piſcibus minimi pretij dixit.quiſquiliam vero pro arbuſcula ſiue frutice: quæ coccum procreat,dixit,Pli.lib.xvj. Omnes (inquit) has dotes illex ſolo prouocat cocco:granum hoc primoq; ceu ſpectes frutices paruos aquifoliæ ilicis, quiſquiliam vocant. Reliquiæ.arum.ſuperioribus a Phoca additur.Apul.tamen pro magia dixit: cõuerritorem pridianæ reliquię:ne qua viſatur tetra labes ſordiũ. ſed poteſt excuſari quia eſt carmen.nam in proſa oratione vix dici poſſet. Sortes. ium. pro oraculo atque deorum reſponſo a Diomede & Phoca inter hæc nomina ponitur: in ea tamen ſignificatione etiam ſingulariter dictũ eſt illud ex actibus apoſtolorũ : cecidit ſors ſuper Matthiam.i. ſpiritusſancti oraculum, quo apoſtolus eſt declaratus:neque enim de tanta re viri ſanctiſsimi ſortirentur:ſed potius expectare debuerant, quæ in ea re diuina erat voluntas. Sordes. ium. pro auaritia & immunditia.Scopæ.arum.& ſcalę.arum. a Cęſare,Gellio,Phoca,Diomede & Seruio, inter pluraliter declinata numerantur. Hieronymo.altero vſus eſt in ſingulari in Iſaia.altero in libr.Geñ. Iureconſultus in dige.titulo de furtis.l. Si prius armarium (inquit) vel ſcalam.Suppetiæ.arum. imo vero ſuppetias tãtum in accuſatiuo plurali cum his verbis fero & mitto.vt Valla putat. Cæſar etiã in comen.cum venio venis iunxit dicens: auxilia magna equitatus oppidanis ſuppetias venire.Sentes.ium.tenebræ.arum.thermæ.arum. Trichæ. arum. Valuæ. arum. nunquam niſi in multitudinis numero reperiuntur. ¶ Neutra ſingulari carentia, Arma.orum. Quod ideo Priſcia.numero ſingulari carere putat, quod varias res hoc nomẽ ſignificat: quarũ ſingula habent ſua nomina,vt ſcutum.galea. tibiale.Caſtra.orum.pro exercitu,aut exercitus ſtatiuis:quod etiam de ſimilibus eſt dicendum:vt æſtiua.orum.ſtatiua.orum.Caſtrum in ſingulari idem eſt quod caſtellum,vt apud Verg.in.vj. caſtrum inui bolamque coramque.Crepundia. orum. cibaria.orum. quorum prius inter huius ordinis nomina poſuerunt Diomedes & phocas: poſterius Diomedes tantum,quemadmodum & exta extorum Phocas ſolus.Cunabula.orum.incunabula.orum.ſemper pluralia reperiuntur,& ilia ilium : nam quod Seruius dicit,hoc ile ilis in ſingulari declinari,non magis reperitur in vſu,quã quod Marylus mimmographus eodem Seruio referente ad fabulam alludens dixit : tu vt Hector ab Ilio nunquam diſcedis. Iuga.orum.pro montium ſummitate. Vergil'.tamen libr.vj.hoc ſuperate iugum,dixit. Iuſta.orum.pro exequijs numero ſingulari caret.Flaccus in.v.argonauticæ.tum comiti pia iuſta tulit.Saluſt.in iugur.poſtquam illi more regio iuſta magnifice fecerant. Luſtra. orum. pro ferarum atque meretricum latibulis, Vergil'.ij.Georg.non abſunt illi ſaltus ac luſtra ferarum. pro lupanari apud Plautum quã ſæpiſſime:in ſingulari vero quatuor annorum ſpacium ſignificat,quę gręce dicitur olympias. Mœnia.ium.magalia.ium.& mapalia mapalium,ſemper pluralia ſunt. Pręcordia.orum. non pręcordium:ſic enim apud Celſum legitur ſemper,vt lib.:.Qui crudum(inquit)ſine præcordiorum dolore ructat. & diuus Thomas in hymno:& ex præcordijs ſonent pręconia.Spolia.orum.licet Vergil'. in ſingulari ſpolium dixerit. Serta ſertorum.pro corona ex floribus.ſerta.ę. in ſingulari poſuit Cato. de re ruſt. pro herba,quam græci melilothon medici ſertulam campanam vocant. Ait namque:iris aridæ contuſę heminam & ſertam campanicam.Sponſalia.orum.vel ſponſalium Gell'.libro.iiij. Hoc ius ſponſaliorum obſeruatum dicit. & de ſponſalibus eſt titulus apud Iurecõſultos. Tripudia.orum.teſqua.orum.tempe indeclinabile ſicut. tot. quot.& pondo cuius ſingulare,vt Phocas dicit in libram effertur. Itaq; dicimus vna libra , & non vnũ pondo,& econtrario duo & tria pondo:non duæ,aut tres librę. Feſtorum quoque nomina , vt ſaturnalia.orum. vel ſaturnalium.Sed quẽadmodum Macrob.in.j.ſatur.deducit,in genitiuo plurali frequentius vtimur ſecunda declinatione,in datiuo & ablatiuo frequentius tertia. Nam ſaturnalium & ſaturnalijs vix poteſt dici. At vero ſaturnaliorum & ſaturnalibus fere ſemper. Verrius Flaccus:ſaturnaliorum (inquit)dies apud gręcos quoque feſti habentur. Atque iterum de conſtitutione ſaturnaliorum ſcripſiſſe arbitror. Item Iulius Modeſtus de ferijs ſaturnaliorum(inquit)ferię.Hora.ij.ſer. quid fiet? ab ipſis ſaturnalibus huc fugiſti. Eadem ratione Saluſtius apud Gel'.lib.iij.hiſtoriarũ bachanaliorum dixit,cuius ſingulare Plautus in bacchidibus protulit dicens:quia bacchis bacchas metuo,& bacchanal tuum. Maſurius quoque ſabinus vinaliorum(inquit)dies Ioui ſacer eſt. & Valerius Antias:agonaliorum repertorem Numam pompilium refert. Eodem præterea modo quinquatria.orum. quinquatribus. Hora.ij.epiſtolarum:feſtis quinquatribus olim.& Iuue.totis quinquatribus optat.Cicero in epiſtolis ad Cælium:ita tumultuoſæ conciones:ita moleſtę quinquatrijs afferebantur. niſi forte mendum eſt quinquatrijs pro quinquatribus. At vero econtrario dicimus potius floralium quam floraliorum : liberalium quã liberaliorũ,lucarium quam lucariorum. Varro:feralium(inquit) dies a ferendis in ſepulchra epulis dicti. & idem alio loco, floralium,non floraliorum dixit. Maſurius quoque Sabinus:liberalium (inquit) dies a pontificibus agonium Martiale appellatur : & idem alio loco: eam noctem deinceps in ſequẽtem diem,qui eſt lucarium,erant autem lucaria feſta, in quibus fiebant lucorum ſacra.

Quiſquiliæ arum.	Præcordia , pręcordiorũ.
Quadrigę.arum.	Serta.orũ.Spolia.orum.
Reliquiæ,reliquiarum.	Sponſalia , ſponſaliorum.
Scalæ,arũ.Sentes ium.	Tripudia, tripudiorum,
Sortes.ium.Sordes.ium.	Teſqua indeclinabile,
Scopæ,ſcoparum.	Tempe indeclinabile,
Suppetiæ ſuppetiarũ.	Tot indeclinabile,
Tenebrę,tenebrarum.	Quot indeclinabile.
Thermæ,thermarum.	Pondo indeclinabile.
Tricæ arũ. Valuæ arũ.	Feſtorũ quoq; nomĩa,vt,
¶ Neutra ſingulari carentia.	Saturnalia,ſaturnaliorũ.
	Bacchanalia.orum.
Arma,orũ,Caſtra.orũ.	Vulcanalia.orum.
Crepũdia,crepundiorũ.	Neptunalia.orum.
Cunabula,cunabulorũ.	Lupercalia orum.
Cibaria,orũ.Exta orũ.	Quinquatria.orum.
Incunabula.orum.	Agonalia, agonaliorum,
Iuga.orum.Iuſta.orum.	Vinalia, vinaliorum.
Ilia, ilium. Luſtra.orũ.	Dyoniſia, dyoniſiorum.
Magalia.iũ.Mapalia.iũ.	Et ſimilia; quæ omnia fere & in.ium.
Mœnia,mœnium.	

Libri quoq; eorum, qui græce, aut ad imaginẽ grę corum opera ſua inſcripſerunt, vt rhetorica rhetoricorum, œconomica œconomicorum. ethica ethicorum. bucolica bucolicorum.

Communia trium generum ſunt nomina numeralia, carentq; numero ſingulari, vt duo duæ duo. tres & tria, quatuor, quinque, ſex, & quæ ſequuntur: præterquam vnus vna vnum, quod caret numero multitudinis, niſi cum iungitur nominibus pluraliter declinatis. Sunt autem omnia indeclinabilia vſq; ad centum, præterquã tria illa, hoc eſt, vnus vna vnũ, duo duæ duo, tres & tria.

Singulari præterea numero carent nomina diuidua ſiue: per certos numeros diſtributiua vt ſinguli, ſingulæ, ſingula, bini, binæ, bina, terni, ternæ, terna, quaterni, quaternæ, quaterna, quinqueni, quinquenæ, quinquena, ſeni ſenæ, ſena. ſepteni, ſeptenæ, ſeptena, octoni, octonæ, octona, noueni, nouenę, nouena, deni, denę, dena.

¶ Nomina certis caſibus deficientia.

Vocatiuo carent nomina interrogatiua. vt quis? qualis? quantus? cum interrogatiue proferuntur. Et infinita. vt quidam, aliquis. Et nomina relatiua vt qui, qualis quantus cum aliquid referunt. Et nomina negatiua vt nullus, nemo, Et diſtributiua. vt ambo, vterque, & quæ ſupra memorauimus diuidua vt bini, binæ, bina, terni, ternæ, terna.

Os oris, ius iuris, rus ruris, æs æris, mare maris, & nomina quintæ declinationis, præterquam hic dies & hæc res genitiuo datiuo & ablatiuo numeri pluralis deficiunt.

¶ Libri quoq; eorum, vt rhetorica rhetoricorum: nam ſi de arte rhetorica plures libri partiales ſunt, rhetoricorum inſcribuntur in numero multitudinis: ſin tamen eſt tantum vnus, rhetoricus potius in ſingulari, dicitur. Sic enim citare ſolemus Ariſtotelẽ. in rhetoricis ad Theodectem, & in rhetorico ad Alexandrum: quia nomine illius tres libros de arte rhetorica ſcripſit: ad hunc vero vnum duntaxat libellũ. Duos præterea, quos de re familiari libros ſcripſit, œconomicorũ appellauit. At vero Xenophõ qui ea de re vnum compoſuit œconomicon inſcripſit, vt Hierony. in Euſebij interpretationẽ de temporibus: cum Aratum (inquit) hexametris verſibus Romanũ feciſſet: in Xenophontis œconomico luſit. Sic pterea dicim⁹ bucolica Vergil. qa decẽ ſunt, & Georg. qa quatuor libros op⁹ illud cõtinet. At vero cũ de vno loqmur dicemus & citabim⁹ Verg. in. primo, vel ſcdo buco. ¶ Cõmunia triũ gñrũ. carent etiam numero ſingulari nomina numeralia, præterquam vnus, vna, vnũ. quod caret numero multitudinis, niſi cum iungitur nominib⁹ pluraliter declinatis. Salustius in catilinario, hi poſteaquam in vna mœnia conuenere. Idẽ in Iugurtha: vbi vnæ & alteræ ſcalæ comminutæ ſunt. & in digeſtis titulo de dãno infecto. l. ſi ædibus: & ſi vnas (inqt) ædes cõmunes: nã vt ſupra diximus, mœnia. ſcalæ. ædes. pluraliter declinantur. ¶ Nomina quoque diuidua ſiue in ſingulos diſtributiua carent numero ſingulari vt ſinguli ſingulæ ſingulã, bini binæ bina. &c. vt ſi dicas perdices eunt ſingulæ. aut binæ, aut ternę. dicis quod quęlibet incedit ſingularis aut ſolitaria. aut quælibet duæ, aut quælibet tres incedunt, aut ſi rurſus dixeris ciuibus diſtribuuntur ſinguli aut bini, aut terni aurei, dicis quod cuilibet ciui datur vnus aure⁹, aut duo aurei, aut tres aurei. Poetæ tamen aliquando ponunt diſtributiua p numeralibus. Vergil. i. æneidos, bina manu lato criſpans haſtilia ferro. bina dixit pro duo. & Lucanus in. viij. Gurgite ſepteno dixit, pro ſeptem gurgitibus. Iunguntur etiã huiuſmodi nomina diſtributiua nominib⁹ pluraliter declinatis eo modo quo vn⁹ vna vnum, cum pluraliter declinatur. vt Cicero. binas literas tuas accepi. & Vergil. viij. æneidos, terna arma mouenda. ter læto ſternendus erat. ¶ Nomina certis caſibus deficientia. dictum eſt hucuſq; de nominibus integris aut altero numero deficientibus, nunc de illis agit: quæ certis caſibus deficiunt, dicitque inprimis: quod nomina interrogatiua, & infinita, & relatiua, & negatiua, & diſtributiua, ſiue diuidua carent vocatiuo. Omnia enim hæc vocatiuũ habere non poſſunt: quia (vt Priſcia. ait) vocatiuus ad aliquam præſentem perſonam, atque finitam fit. ad quã ſermo dirigitur. Ius iuris. quod hæc quatuor nomina cum nominibus quintæ declinationis præterquã hic dies & hæc res carent genitiuo datiuo & ablatiuo pluralibus. Plinius tamẽ iunior in epiſtolis fontibus. ruribus. & agro dixit. Vergilius. viij. æneidos: componens manibuſque man⁹ atque oribus ora. & rurſus libro. x. quinquaginta oribus ignem pectoribuſque arſiſſe. In genitiuo etiam plurali orium dixit Plinius libro. xx. Vitia inquit orium ſanare affirmat. Aes æris æribus. Politianus dixit in ruſt. & tundunt æribus æra. Cæſar in commen. paulo latiores (inquit) quam quibus in reliquis maribus vtimur. Eiſdem quoque caſibus deficiunt nomina quintæ declinationis. neque enim dicimus ſpecierum ſpeciebus, facierum faciebus: quamquam apud antiquos & antiquarios legamus hęc & alia huiuſmodi. Apuleius in libro de Mundo: perſeuerantia (inquit) amicitiæ inter ſe dedit elementis ſpecierum ipſarum partitio. Cato Cenſorius apud Priſcianũ. in. vij. carũ facierũ ſigna domi pro ſuppellectili ſtatuere. Iuniones quoque non dubitant dicere faciebus & ſpeciebus. quod Cicero reformidat. ſcribit enim in topicis: in diuiſiõe formæ ſunt quas græci ideas vocãt: noſtri, ſi qui hęc forte tractãt ſpecies appellãt. nõ peſſime id quidẽ ſed inutiliter ad mutãdos caſus in dicẽdo. nolim enĩ niſi latine dici poſſit ſpecierũ & ſpeciebus dicere: & ſępe his caſibus vtendũ eſt. at formis & formarum velim.

¶Satias vel saties. Nam vtrunq; legitur: nominatiuũ tantum singularem habere dicit Phocas. Sil. iiij puni. nec finis, saties vel noui sed sanguinis ardor. & Gell. lib. vij. quorum satias nunquam est. Accusatiuum tamen sequuti proportionem fecimus in quodam disticho in quo solonis celebrem sententiã complexi sumus: Diuitię gignunt satiem, satiesq; superbũ. ¶Præsto quoq; pro eo quod est pręsens Valla dicit semper iungi verbo sum, es, fui, in vtroq; numero in ratione suppositi. Cice. pro murena: laborauit, præsto multis fuit. Idem ad Herẽnium. hirundines æstiuo tempore presto sunt: hyeme pulsę recedunt. Memini me tamen legere in accusatiuo præsto cum infinitiuo huius verbi sum, es, fui constructum: idq; notaueram opinor in epistolis familiaribus Ciceronis. ¶Expes pro eo quod est sine spe nominatiuum habet, & cõsequenter vocatiuũ tãtum. Hora in poe. quid hoc si fractis enatat expes nauibus. ¶Fors nominatiuum habet & vocatiuum & ablatiuum tantum. In nominatiuo ab Ausonio inter monosyllaba numeratur. Terenti. vocatiuum posuit dicẽs: O fors fortuna. Verg. ablatiuũ. j. æñ. forte sua lybicis tempestas appulit oris. ¶Vis gtõ & datiuo caret. In nominatiuo Verg. j. Georg. ni vis humana quotãnis. & Salust. i Catil. Omnis nostra vis in animo & i corpore posita est. Verg. vj æñ. nec vim tela ferũt. Et in. . Vi superum sæuæ memorem Iunonis ob iram. In numero multitudinis vires virium viribus vires o vires a viribus dicimus: sed an sit a prima positione nominatiui singularis, hoc est vis, an nomẽ per se pluraliter declinatum, siue ab alia positione numeri singularis, quæ nõ sit in vsu, grãmatici dubitare videntur: nam Lucre, antiquitatem sequutus has vis in plurali dixit.

Satias vel saties tantum ntm̃ singularem habet.
Præsto nominatiuum vtriusq; numeri tm̃ habet,
Expes o expes ntm̃ & vocatiuum tantum habet,
Fors o fors a forte nominatiuũ vocatiuum & ablatiuum habet.
Vis, vim, o vis, a vi. nominatiuum, accusatiuum, vocatiuum & ablatiuum tantum habet, in plurali vires, virium, viribus, integrum est, siue sit a vi, siue aliunde.
Tabi, a tabo genitiuum & ablatiuũ tantum habet.
Ditionem, a ditione. Laterem, a latere. Vicem, a vice, actm̃ & ablatiuũ singularem tantum habet.
In numero plurali integra sunt duo posteriora.
Tantundem, & tantidem nominatiuum genitiuũ & accusatiuum singularis tantum habet.
O macte, macti. vctm̃ vtriusq; numeri tãtũ habet.
Sponte, Impete, Obiice. Natu. Diu. Noctu. Ablatiuum singularis numeri tantum habent.
Suppetias, & inficias actm̃ pluralem tm̃ habent.

¶Tabi a tabo. Phocas & Diom. hoc nomen ablatiuũ tantum habere dicunt, & re vera genitiuum non memini me legere. Tabes vero in nominatiuo accusatiuo & ablatiuo tantum reperi. itaq; si genitiuo esset opus, potius vteremur tabi quã tabis. Datiuus a neutro est. Ditionem a ditione. hæc tria nomina duos tantum habere casus accusatiuum & ablatiuum numeri singularis, Diomedes & Phocas testantur. Ditionis tamen in genitiuo & ditioni in datiuo frequenter vtitur Hiero. in interpretatione sacrarum literarum: quemadmodũ Geñ. cap. xxxvij. Nunquid rex noster eris, aut subijciemur ditioni tuæ? Lateres quoq; & lateribus vtitur Pliñ. lib. xxxv. Lateres inquit non sunt e sabulo. & ibidẽ: Luto & lateribus crudis extrui quis ignorat? Idem quoq; ab eo quod est vicẽ a vice in plurali dicimus vices vicium vicibus. Tantundem a tantum & dem particula compositum in nominatiuo genitiuo & accusatiuo solum reperitur. nemo enim tantodem dixit, at tantidem sæpe reperies. vt apud Teren. in adel. tantidem emptam. & in digestis titulo de diuor. tantidem æstimata redderes. ¶O macte. est autem mactus (vt sic dixerim) autore Festo magis auctus, sed nunquã reperitur nisi in vocatiuo cũ exhortatione quadam ad virtutem & gloriam. Verg. ix. æñ. macte puer virtute noua sic itur ad astra. & Hora. in. i. ser. macte virtute esto, inquit sententia dia Catonis. & in plurali. Pli. libro. ij. macti ingenio cæli interpretes. ¶Sponte ablatiuum tantum habere Phocas dixit. Verg. ij. Georg. sponte sua veniunt. vbi seruius dixit: nomẽ esse non aduerbiũ: quia iunctũ est genus cum dixit sua. Sed & Gell. libr. xij. genitiuũ posuit dicens. spontis suæ mortẽ. & Colume. libr. xij. de re rust. [illegible] suę spontis aquam ministrare patitur. Spõs quoq; in nominatiuo Ausonius posuit inter monosyllaba. Impete idem Phocas & cum eo alij cõplures grãmatici in ablatiuo tantum plurali posuerunt. Ouid. iij. meta. Impete nunc vasto ceu concitus imbribus amnis fertur. Idem in. viij. sic impete vulnificus sus fertur. genitiuũ etiam protulit Sillius libr. vj. punico. nec frustra rapidi stimulante dolore fuisset impetis. & Lucre. lib. j. Ablatiuum pluralem posuit dicens: quãlibet in partem tradunt res ante ruuntq; impetibus crebris. Natu quoq; quod videtur esse ab eo quod est natus. us. in ablatiuo tãtũ reperitur. vt cum dicimus grandis natu, maior natu. minor natu. pro eo quod est ætate. Obiice inter ablatiuũ tantum habentia posuit Phocas in numero singulari. Sillius tamen lib. iiij. puni. dixit in accusatiuo plurali: & firmos certãt obiices arcescere sylua. & ablatiuũ eiusdẽ numeri. Verg. posuit. ij. Georg. dicens: qua vi maria alta tumescant obiicibus ruptis. Noctu. diu. qui casus ablatiui nõ sunt a nox & dies. sed ab alia forsan positione venerũt, quæ in vsu non est, sed neq; semper aduerbia sunt: quamuis aliquando aduerbialiter posita reperiantur. Ennius apud Gellium: qua galli furtim noctu summa arcis adorti mœnia concubia. ex duobus igitur adiunctis noctu & concubia colligitur noctu esse nomem. Idem quoq; in. ij. annalium: hac noctu filo pendet hetruria tota. & etiam Quadrigarius apud eundem Gelliũ: senatus de noctu plurima cõuenire, & noctu multa domũ dimitti. Illud adhuc, quod omnem superat antiquitatẽ, reperi in quadam lege. xij. tabularũ. Si nox (inquit) furtum factũ sit, si tra aliquis occisit, iure cæsus esto. nox posuit pro noctu vel nocte. De diu non ita succurrit exemplum, vt ex adiunctis possit ostendi esse nomẽ. nam illud Salust. diu noctuq; laborare: & illud Gell. lib. xv. fumare noctu etiam flammigare Ser. in primo Georg. aduerbia esse dicit. ¶Suppetias & inficias, vt ait Valla, semper in accusatiuo plurali reperiuntur, sed illud constructum fere cum his verbis fero, mitto, eo, venio. hoc vero cum eo is tantũ. Plau. tamen in epidico: auxilia (inquit) & suppetię mihi sunt domi. Inficias ire idem est quod inficiari & negare.

¶Grates in plurali tantū reperitur, nemo tamen vnquam legit gratium & gratibus: sed grates. Verg. j. æneidos: grates persoluere dignas. & si dixeris magnæ grates habendæ sunt benefactori, quamquam Laurentius hoc nomen poeticum esse dicit, & si Cicero in.vj.de repub. scripsit: grates tibi ago summe sol. ¶Opis opem ab ope genitiuum, accusatiuū, & ablatiuum singularis numeri habet pro eo quod est auxilium. Verg. j. æneidos: non opis est nostræ Dido. & in.ij. nec spes opis vlla dabatur. In plurali vero pro diuitijs: vt Auxilio tutos dimittam opibusq; iuuabo. Ops opis est cybele Saturni vxor. Opis opis nympha, de qua Verg. iiij. Geor. atq; ephyre atq; opis. Idem. xj. æñ. velocē interea superis in sedibus opim. ¶Verbere, ab eo quod esse debuit verber. eris. tantum in ablatiuo numeri singularis reperit: nam in plurali verbera. verberum verberibus integrum est.

Grates nominatiuum accusatiuum & vocatiuum
numeri pluralis tantum habet.
Opis, opem, ab ope. ntō. dtō, & vocatiuo caret.
Verbere ablatiuū in singulari tantū habet, in plurali vero Verbera verberum integrum est.

¶De Præteritis verborum.

Caput. iiij.

Compositi formam simplex: & compositiuum
Simplicis obseruat verbum, quod ponis vbique.
Præter venundo, circundo, do quoq; pessum,
A do compositum declinat tertia, iunges
Quod lauo, quodq; cubo cōponens mittit in. umbo.
Et mico dat micui: sed dimico mittit in. aui,
Dat maneo mansi. sed. in. e. pro, præ, minui, dant.
Atq; oleo dat. ui. Sed in. eui compositiua.
Et cio vel cieo ciui: sed compositiua
Semper sunt quartæ. Lego legi. Sed tamen exi,
Hæc tria dant intelligo, diligo, negligo tantum.
Dat sapio sapere. Sed resipio resipire.
Quod trahis a pario infinitum mittit in. ire.

DE præteritis verborum. cap. iiij. ¶Cōpositi formā simplex. Quod in principio declinatiōis nominū proposuit nomina simplicia sequi rationem compositorum, atq; e diuerso composita rationem simplicium: idem quoq; nunc in declinatiōe verborum repetit, videlicet, q̄ verbum simplex seruat rationem compositi, & econtrario compositum rationem simplicis, vt si exploratum habueris quod impleo est secūdæ cōiugationis, & facit in præterito impleui: intelliges etiam q̄ pleo ples, quod verbum nō est in vsu, fuit eiusdem cōiugationis: fecitq; in præterito pleui. Atque econtrario si exploratum habueris quod sono. as. quod est verbum primæ coniugationis fecit in præterito sonui: intelliges etiam quod insono. as. verbum eiusdem coniugationis facit in preterito insonui. Habet tamen hæc regula exceptionem, quæ partim hoc in loco: partim in capitibus præteritorum & supinorum sequentibus explicanda est. Principio itaque excipiuntur composita ab hoc verbo do das. dedi, quod cum sit primæ coniugationis, omnia composita ab illo sunt tertiæ, vt addo. is. addidi trado. is. didi. perdo. is. perdidi. vēdo. is. didi. credo. is. didi. Sequūtur tamen simplicis rationem tria tantum venundo. as. venundedi, circundo. as, dedi. pessundo. as. pessundedi. Composita quoq; a lauo lauas, quod est primæ cōiugationis, omnia sunt tertiæ: vt alluo. is. ui. perluo. is. perlui. diluo. is. dilui. interluo. is. interlui. proluo. is. prolui. Cōposita preterea a cubo. as, quod est etiam primæ coniugationis, si recipiunt. m. inter. u. &. b. hoc est si finiuntur in. umbo, omnia sunt tertiæ, vt incumbo incumbis incubui. procumbo procumbis procubui, accumbo accūbis accubui. Quod si. m. non recipiunt, nihilominus sequuntur simplicis rationem. vt incubo incubas incubui, & procubo procubas procubui, accubo accubas accubui. ¶Et mico dat micui. hoc verbum mico micas in præterito fecit micui: & ab eo compositum emico emicas emicui. Luca. in primo qualiter expressum vētis per nubila fulmen emicuit. Dimico tñ, quod ab eo compositum est, facit dimicaui, quod Prisciā. autoritate Liuij probat: qui libro. xxiij. ab vrbe condita scribit: iusta quoq; acie & collatis signis dimicatum est, quod non potuit dici: nisi a dimico fuisset præteritum dimicaui & supinum dimicatum. Ouid. tñ simplicis ratione sequutus in. ij. elegiarū dixit: hac tibi sit pugna dimicuisse satis. ¶Dat maneo māsi. Quod maneo manes facit in preterito māsi: quam ratione sequuntur composita ab illo vt permaneo permāsi, remaneo remansi. Quæ vero in compositione mutant. a. in. i. mittunt preteritum in. ui. syllabas, vt promineo promines prominui, emineo emines eminui, immineo immines imminui, præmineo præmines preminui. Præterita illa mittūt supina in. sum. vt maneo in supino habet mansum. permaneo permāsum: remaneo remāsum. emaneo emāsum, hæc vero carēt supinis. Quod vero dixit sed in. e. pro pre. intelligit quod cōposita a maneo cū illis ꝑpositionibus (si modo mutēt. a. in. i.) faciūt preteritū in. ui. syllabas. ¶Atq; oleo dat. ui. Quod oleo oles, vt infra dicemus, mittit præteritū in. ui. syllabas, tñ ab eo cōposita, maxime q̄ mutāt significationē, mittūt preteritū in. eui. vt adoleo. es. adoleui. aboleo. es. aboleui, soleo quod ab eo cōpositū videt, solitus sum vel solui trisyllabū fecit. Salust. ij. histo. neq; subsidijs vti soluerat. a quo rursus cōpositū obsoleo obsoleui fecit. ¶Et cio vel cieo. Quod ab hoc verbo, cio cis, quod est quarte cōiugatiōis: vel cieo cies, quod est secūdæ: omnia cōposita sunt quartæ cōiugationis, vt cōcio concis cōciui. accio accis acciui, excio excis exciui. Plau. in milite: ego illū probe iam oneratū huc acciebo, dixit. Lego legi, q̄ hoc verbū lego legis, cū suis cōpositis mittūt preteritū in. egi. vt lego legi, perlego perlegi, relego relegi, colligo collegi. Tria tñ mittūt præteritū in. xi. intelligo intellexi, diligo dilexi, negligo neglexi. Quamquā Aemylius Macer simplicis rōnē sequutus dixit, omniū nrm neglegerit autoritatē: p neglexerit. ¶Dat sapio sapere. Quod hoc verbū sapio. is. tertiæ cōiugatiōis est, atq; ab eo cōpositū desipio. is. desipere, resipio tñ autore Diomede, nō resipire sed resipere facit, ac si per quartā verborū cōiugationē declinetur. ¶Quod trahis a pario. Quod a pario. is. composita: quāuis suum simplex sit tertiæ coniugationis: ipsa per quartā declinantur, vt comperio. is. cōperire. reperio. is. reperire. operio. is. operire. aperio. is. aperire.

¶Quod si præteriti. Quod verba cuiuscunq; cõiugationis geminãtia in præterito syllabas primas cũ in cõpositionẽ veniũt, amittunt ex illis priorẽ. vt spõdeo.es.spopõdi.respondeo.es.respõdi.despondeo.es despondi.pendeo.es.pependi.dependeo.es.dependi.tondeo.es.totondi. detondeo.es.detondi, pro quo antiquiores etiam detotondi protulerũt. vt Varro: detotõderat forcipibus. Sunt autem verba geminantia primas in præterito syllabas (nisi quid me fallit) tria & viginti. primæ coniugatiõis duo. do.das. dedi. sto.as.steti. secundæ quatuor, mordeo.es. momordi, spondeo spondes, spopondi, tondeo.es totondi. pendeo.es.pependi. Reliqua omnia sunt tertiæ. Pario paris peperi. disco. is.didici.posco.is.poposci.parco.is. peperci. cado.is. cecidi.cædo.is.cæcidi.pendo.is.pepẽdi.tendo.is.tetendi.tundo.is. tutudi. tango. is.tetigi.pungo.is.pupugi, pango.is pepigi. fallo.is.fefelli.pello.is.pepuli.tollo.is. tetulli. cano.is.cecini.curro.is.cucurri. Scindo quoq; apud antiquiores scicidi faciebat. Affra. satis fortiter paulo vestras scicidistis colus. Actius: non ergo vt prædicant sciciderat pectus. Næuius: imo quod scicideram conscindam atq; abijciã. Ennius: cũ saxum sciciderit. Apud iuniores tamen scidi facit. Luc. in. iij. qua mare tellurẽ subitis, aut obruit vndis: aut scidit. Papi. viij. thebã. & viridem scidit horrida vestem. Siue igitur geminet præteritum, composita priorem syllabam amittunt: siue nõ geminet, rationem simplicis sequuntur, vt abscido abscidis abscidi. conscindo conscindis cõscidi. rescindo rescindis rescidi. Deinde dicit, quod ab hac regula excipiuntur composita a posco.is. poposci. & a disco.is. didici, quia in præterito priores syllabas non amittunt: vt deposco. is.depoposci.reposco.is.repoposci. addisco.is. addidisci.dedisco is.dedidici. Præterea composita a. sto. stas steti, & a do das dedi retinent etiam priorẽ illam syllabam in præterito: nisi quod mutant.e.in.i. vt resto restas restiti, consto constas constiti, præsto præstas prestiti. trado.is.tradidi. reddo.is.reddidi. credo.is.credidi. Sed a do composita, quæ cum simplici per primam coniugationem declinantur, non mutant in preterito.e.in.i. vt venundo.as. venundedi. circundo.as.circundedi, pessundo.as.pessundedi. ¶Pungo.gis. Quando componitur cum re. repupugi facit. vnde Caper apud Pris. Cum ei qui nos pupugit talionem, idest vicem a nobis redditam ostẽdimus, repupugi dicimus: cum alijs præpositionibus compositum alterius præteriti (hoc est), punxi rationẽ sequitur, vt expũgo.is.expũxi. dispungo.gis.dispũxi. cõpũgo.gis.cõpũxi. Curro quoq; cũ pre etiã candẽ retinet. vt Plau. in sticcho. præcucurri, vt nuntiarẽ nuntiũ exoptabilẽ. Terentius in ecyra: vna illarum interea propere præcucurrit. alias vero eandem amittit. Vergil. iiij. æneidos: ecce fere summo deiectæ vertice capræ decurrere iugis. Liuius. xx. ab vrbe condita: & si fortius procurrissent.

Quod si præteriti geminetur syllaba prima,
Verbaq; componas, ex illis tolle priorem:
Quam retinent posco cum disco. stetiq; dediq;.
Dic pupugi cum re, sed cum præ, pone cucurri.

¶De Preteritis Primæ coniugationis.

PRæteritum primæ facit. aui. demito pauca:
Quæ mittunt in. ui. diuisas. vt crepo, nexo,
Et cubo cũq; tono, sono iunge domoq;, vetoq;.
Et seco. cunq; mico, frico. Sed duo dãt & in. aui.

DE præteritis primæ coniugationis. Quoniam supra dictum est in coniugatione verborum proportionem esse sequendam illorum quatuor, quæ in primo libro per modos, tempora, numeros & personas explicauimus: atq; insuper, ne quid in ea re fallere nos posset, formationem adiecimus, iam tempus est vt de præteritis verborum atque supinis disseramus, quæ ipsa ab analogia verborũ aliquanto discessere, & quodammodo alteræ verborum positiones habendæ sunt. nam a præterito sex illa tempora formantur, quæ in voce passiua circunloquimur, & a supino tum participia quædã, tum noia participialia formari docemus. In primis illud animaduertendum est: præteritum perfectum indicatiui modi aut parium esse syllabarum cum prima persona præsentis eiusdem modi. vt iuuo.ui.lauo.ui.doceo docui. habeo habui. lego. gi. scribo scripsi. audio.iui. munio.iui. aut minuitur vna syllaba, vt faueo faui. facio feci comperio.eri. Aut crescit vna syllaba. vt amo. aui. cado cecidi. Præterea exit præteritum in varias terminationes. in. bi, tantum tertiæ. vt bibo bibi. In. ci. etiam tertiæ. vt facio feci. in. di. vnum tantum primæ do dedi. secundæ plura. vt sedeo. di. tertię adhuc plura, vt scando. di. In. gi. tãtum tertiæ, vt fugio fugi. In li. tertiæ quoq; tantum. vt fallo fefelli. In. mi. vnum tantum tertiæ, vt emo emi. In. ni. tãtum tertię. vt cano cecini. In. pi. tertię tantum, vt rũpo rupi. In. ri. tertiæ & quartæ, vt pario peperi: comperio. eri. In. si. secundę, tertię, & quartę, vt fulgeo fulsi. ludo lusi. fulcio fulsi. In. ti. tantum tertiæ, vt verto verti, atq; vnum primæ. sto steti. In. xi. secundæ, tertiæ, & quartæ, vt lugeo. xi. dico. xi. sancio. xi. In. ui. syllabam omnium quatuor coniugationum, vt amo. as. aui. faueo. ui. sino. ui. audio. iui. In. ui. vocales etiam omnium quatuor, vt seco secui. doceo docui. colo. ui amicio amicui. ¶Igitur primæ coniugationis verba mittunt præteritum perfectum indicatiui in. aui. fiuntque a secunda persona præsentis indicatiui modi numeri singularis. s. finali mutata in. ui. vt amo amas amaui. ambulo. as. aui. ¶Excipiuntur tamen pauca mittentia preteritum in. ui. diuisas: ea sunt. crepo. as. pui. & ab eo composita. vt discrepo. as. pui. Cice. iij. de ora. nil sane ad rem pertinet, si qua in re discrepuit ab Antonij diuisione. Hora. in. poe. nõ discrepuit sententia delphis. concrepo. pui. increpo. pui. quod apud Plau. reperitur increpaui. Persi. increpuit: cessas nugator. Nexo. as. xui. vel nexo. is. xui. Nam primæ & tertiæ coniugationis reperitur. Verg. v. æneidos. nexantẽ nodis: seq; in sua membra plicantem. Liui. andro. apud Priscia. nexebant multa inter flexu nodorum dubio. Vergil. v. æneidos, & paribus palmas amborum nexuit armis. Cubo. as. bui. & ab eo composita, quæ sunt primæ atque etiam tertiæ coniugationis, vt accubo. as. bui. accumbo. is. bui. Plau. in menec. regulam sequutus dixit: prandi, potaui, scortum accubaui. Apul. vj. meta. Europam (inquit) tauro supercubasse. Hier. quoq; in Ezeciel. cap. xviij. etiã simplex in. aui. fecit: Quare mater tua leæna inter leones cubauit. Tono. as. tonui. & ab eo cõposita, vt ꝓtono. as. nui. intono. as. nui. Sono. as. nui. Manil. tñ. v. astro. regulã sequut9 dixit: aura ꝑ extremas resonauit flebile ripas. Apul. quoq; i. v. meta. aciẽ dixerit, & classicũ ꝑsonauit. Domo. as. mui. ꝑdomo. as. mui. idomo. as. mui. Veto. as. tui. seco. as. cui. mico. as. micui. Ouid. vij. meta. neq;. n. micuerunt sydera frustra. Dimico tamen, vt supra diximus, dimicui & dimicaui facit. Frico. as. fricui. Sed duo dãt & in. aui. quod hæc duo verba plico plicas, & neco necas. mittunt præteritum, non solum in. ui. syllabas: sed etiam in. aui, vnde dicit, sed duo dant &, pro etiam,

in.aui. vt plico plicas plicui, vel plicaui. & ab eo composita. vt explico explicas explicui, vel explicaui. implico implicas implicui, vel implicaui. applico applicas applicui, vel applicaui. supplico tamen, dupli co, triplico, multiplico, & similia cum nominibus numeralibus a plico composita mittunt præteritum in.aui. semper, vt supplicaui, duplicaui, multiplicaui. Neco necas necui, vel necaui. De iuuat accipe iuui. Quod hoc verbum iuuo relicta proportione verborum primæ coniugationis mittentium præteritũ in.ui. diuisas, & in.aui. misit præteritum ex tricta syllaba, fecitque iuui. quamquam Manil.in.iiij.astro. etiam iuuaui dixit. Syllabã quoque expunxit. lauo lauas. quod fecit laui: quamquam & lauaui apud autores reperiatur. ¶ Præterea diuersum in modum exeũt hæc duo verba. sto. stas. quod fecit steti. & do das quod fecit dedi. De compositis illorum paulo ante diximus.

Hæc plicat, atque necat. Sed de iuuat accipe iuui.
Præteritum. sto, do, misere stetique, dedique.

¶ De Præteritis Secundæ coniugationis.

Præteritum per.ui. vocales pone secundæ.
Ardeo, mulceo, rideo, suadeo, torqueo dant, si.
Algeo, mulgeo, fulgeo, tergeo, turgeo iunges.
Vrget & indulget manet, heret, Sorbeo sorpsi:
Siue bui, iubeo iussi, quod &.s. geminauit.
In.xi pretereunt hec frigeo, conniueoque.
Augeo, mulgeo, lugeo, luceo, Quatuor in.di.
Mittunt preteritum, que sunt video, sedeoque.
Strideo seu strido cum prandeo. Sed tñ addes,
Quorum preteriti geminatur syllaba prima.
Hec sunt mordeo: spõdeo: pendeo: tõdeo tantũ.
A leo siue pleo deductum mittit in.eui.
Adde fleo atque neo. Sed dat cieo tibi ciui.
Dic oleo per.ui. diuisas, Sed, ueo, dat ui.

DE præteritis secundæ coniugationis. Quod verba secundæ coniugationis mittunt præteritum in.ui. diuisas, vt debeo debes debui, noceo noces nocui, studeo studes studui, vigeo viges vigui, doleo doles dolui, tumeo tumes tumui, teneo tenes tenui, stupeo.es. stupui, deliqueo deliques delicui. denseo denses densui, niteo nites nitui. ¶ Ardeo, mulgeo. Quod in.si. mittunt præteritum verba, quæ hic ponuntur. Ardeo ardes si. exardeo exardes exarsi. Mulceo mulces. mulsi. permulceo.es. permulsi. Ennius apud Priscia. mulserat huc nauẽ compulsam fluctibus ponti. Rideo rides. risi. derideo derides derisi. Suadeo.es. suasi persuadeo.es. persuasi. Torqueo.es. torsi. cõtorqueo.es. torsi. ¶ Algeo.es. alsi. Mulgeo.es. mulsi. quod etiã misit præteritum commune cum mulceo. Vergil.iij.Geor. quod surgente die mulsere horisque diurnis. Fulgeo fulges fulsi, quod etiam fulgo fulgis, per tertiam declinatur. tergeo terges tersi, quod etiam tergo.is. per tertiam dicitur. Turgeo turges.si. Ennius apud Priscianum. cyclopis venter velut olim turserat altim carnibus humanis. Vrgeo vrges.si. quamquam Phocas de hoc verbo dicat nesciri quomodo preteritum mittat. Indulgeo indulges.si. Iuue. & ventri indulsit non omne legumen. Maneo manes mansi. De cuius compositis in superioribus dictum est. Hæreo hæres hæsi. adhæreo adhæres adhæsi. Sorbeo sorbes sorpsi. absorbeo absorbes absorpsi. exorbeo exorbes exorpsi, quæ mittunt etiam preteritum regulare in.ui. diuisas, sorbui, absorbui, exorbui. Lucan⁹ in.iiij. Absorpsit penitus rupes, ac tecta ferarum. Cicero in philippicis: sanguinem ciuilem exhausit vel potius exorbuit. Iubeo iubes. quod in preterito iussi. per.s duplex fecit. ¶ In.xi. prætereunt. Quod verba quæ hic ponũtur: mittunt preteritum in.xi. vt frigeo friges frixi. non vt quidam dicunt frigui. Iuuena. & si perfrixit cantat bene. Martialis. perfrixisse tuas questa est præfatio fauces. & Terentius: refrixerit res. Conniueo conniues connixi. Turpil. apud Priscianum: dum ego connixi somno. ¶ Augeo auges auxi. adaugeo adauges adauxi. Mulgeo mulges mulxi, quod (quemadmodũ paulo ante diximus) fecit etiam mulsi. Lugeo luges luxi. atque etiam luceo luces luxi. præteritum habent commune. ¶ Quatuor in.di. Quod quatuor verba, quæ hic explicãtur, mittunt præteritum in.di. ea sunt. video vides. di. prouideo prouides. di. sedeo sedes. di. desideo desides desedi. strideo strides stridi, vel strido. is. per tertiam, quod etiam facit stridi. prandeo prandes prandi. quod etiam pransus sum facit. quemadmodum & illa gaudeo & audeo, quæ apud antiquissimos fecerunt preterita gauisi & ausi, nunc grauisus sum, & ausus sum dicim⁹. Liuius Andro. apud Priscianum: quoniam audiui (inquit) pacem gauisi. Cato. censo. apud eundem, ex illo die non ausi recusare. ¶ Sed tamen addes. Quod quatuor verba, quę hic ponunt̃, mittunt etiã præteritum in.di. geminantque primas pręteriti eiusdem syllabas. ea sunt mordeo, es. momordi, quod etiã, vt autor est Gellius. vij. noctium atti. memordi fecit apud antiquiores. Ennius: Atsi me canis memordrit. & Laberius: de integro patrimonio meo centum millia nummum memordi. Nigidius: serpens si memordit, gallina deligitur. Spondeo spondes spopõdi, quod etiam spepondi fecit. Gracchus: quæstor mãcino in Hispania fuerat, & cæteri, qui pacem speponderant. Pendeo pendes pependi. tondeo tondes totondi, quorum alterum.e. habet, ab altero tetondi non reperitur. ¶ A leo siue pleo. Quod verba composita a leo.es. & pleo.es (quæ verba non extant) mittũt præteritum in.eui. vt deleo.es. deleui. repleo.es. repleui. suppleo. eui. compleo es. compleui. duo quoque verba mittunt etiam præteritum in.eui fleo.es fleui. neo. es. neui. Cieo.es. ciui. Vergil.j.æñ. Bella cient, primaque vetãt consistere terra. Idem in.vi. lacrymasque ciebat. & in eodem, ære ciere viros Martemque accendere cantu. & in iiij. tonitru cęlum omne ciebo. Reperitur etiam per quartam. Lucre. auarum cimus ad ortus. & illud ex hymno, qui in re diuina canitur: Iesum ciamus vocibus. Pliñ. etiam frequenter hac ratione declinandi vtitur dicens: Aluum cit, vrinam cit. Composita (vt diximus) semper sunt quartæ coniugationis: vt accio accis acciui, excio excis exciui. ¶ Oleo oles olui. Horat.j. epistolarum: vina fere dulces oluerunt mane camœnæ. Martialis: atque oluere lares commessatore Lyæo. quamquam & oleui posse facere ex analogia coniectamus: quia fecit in sapino oletum. Persius: Veto quisquam faxit oletum. nam ab eo composita ea maxime, quæ mutant significationem a simplici, in.eui. mittunt præteritum: quemadmodum supra diximus. ¶ Sed. ueo. dat. ui. Quod verba desinentia in.ueo. mittunt præteritum in.ui. syllabam. ueo. mutata in.ui. vt moueo moui. foueo foui. ferueo ferui. voueo voui. caueo caui. paueo paui. conniueo. ui. Crassus in iliade, nam conniui ego oculos deinde sopore. quod etiam connixi præteritum fecit.

¶De Præteritis Tertiæ coniugationis.

TErtia præteritum diuerso fine reponit.
Dat iacio ieci.facio feci. Tamen.exi.
Allicio mittit & pellicio,illicioq;
Quod spicio verbum componit,iungitur illis.
Elicio dat.ui.diuisas.meioq; minxi.
Dat fodio fodi.Sed dat fugio tibi fugi,
Dat rapio rapui. sapio sapui,atq; sapiui.
Et quatio quassi,gemino.s:cupioq; cupiui.
Dat pario peperi.Sed dat capio quoq; cœpi.
Cœpio non extat:sed cœpi mansit ab illo.
V.si vocalis præueniat.o.tibi purum,
Præteritum per.ui.diuisas ponere debes.
At fluo dat fluxi.struo struxi,sed pluo pluui.
Si tamē,u,liquidum præit.o.tunc preterit in.xi,
Vt tingo,linguo,coquo,sed dat linquere liqui,
Quatuor in.uo.sunt hæc voluo, soluoq; caluo,
In.ui,præteritum mittentia. Viuoq; vixi.
Bo.finita dabis in.bi.Sed nubere nupsi,
Scriboq; dat scripsi.Per.ui.quæ de cubo ducis.

DE preteritis tertiæ coniugationis.Quod verba tertiæ coniugationis mittunt preteritum in multo plures terminationes,quā aliarum triū cōiugationū. Et primo ponit præterita verborū habentium.i.ante.o:in prima positione:deinde prosequeť de habentibus consonantes ante.o. Dicit igitur in primis,ꝙ duo reperiuntur verba desinentia in.cio.mittentia præteritū in.eci. ea sunt iacio ieci.facio feci cū suis cōpositis.vt abiicio.eci.deiicio.eci,pficio.eci. cōficio.eci. Et cōposita a licio.is.& spicio.is. q̄ verba non extant,q̄ mittunt præteritū in.exi.vt alicio.is.alexi.pellicio.is.exi.illicio.is.exi.quæ etiam in.ui.syllabas reperiuntur. vt Piso apud Priscia. cuius vnius præmio multorum alicuit animos.& Varro:deinde vbi pellicuit dulcis leuis vnda saporis. Elicio vero tantū elicui facit. Liuius.lib.iiij. ab vrbe cōdita.ad colloquiū vatem elicuit. De compositis a Spicio.is.aspicio aspexi.respicio.exi.cōspicio.exi.inspicio.exi. circunspicio.exi.Meio meis,quod habet.i. consonantem ante. o. minxi facit in præterito. nec est ab eo quod mingo, quod nusquā reperitur. Hora.ij.sermo.ditior aut formę melioris meiat eodē.Mar. Matella curto rupta latere meiebat.Idē: minxisti currēte semel Pauline carina:meiere vis iterū, iam Palinurus eris.& Iuue. cuius ad effigiem non tantum meiere fas est.Participiū quoq; pręsentis posuit Catullus dicens:meientis mulæ cūnus olere solet.nā quod in sacris literis legitur sæpe: nō reliquit vsq; ad mingentē ad parietē:aut mēdū est,aut non dicitur latine. Dat fodio.i.ꝙ in.dio. vnū tantū reperitur verbū fodio.is. quod facit fodi & ab eo composita vt defodio.di.effodio.di. Vnū quoq; in.gio.fugio.gi.& ab eo cōposita.vt cōfugio.gi. refugio.gi. ¶In.pio. reperiūtur. rapio.is.pui.& ab eo composita,vt corripio.pui.eripio.ui. sapio.ui.vel.iui. Plau.in ruden.Pol magis sapuisset, si dormisset domi. Affran.eqdē nūc resipui,postquā pectus lætitia est onustum.Neuius:quando ego plus sapiui,qui fullonem compressi.Sed resipio (quēadmodum diximus)ad quartam coniugationem pertinet autore Diom.Cupio.is.iui.quod etiā antiquiores per quartam declinabant.Lucre. effingere,vt arte naturæ primus terrarum claustra cupiret. ¶Capio.is.cœpi.Sine diphthongo,nam cœpi per.œ.diphthongon ab eo quod est cœpio cœpis venit, quod nō est in vsu:quamquam apud Terentium in adelphis reperitur:prius(inquit) olfecissem,quā ille quicquā cœperet.pro inciperet. Plautus in menechmis: neq; pugnas velitis cœpio. Cato: cœpiā seditiosa verba loqui.ab hoc componi videtur incipio.pis.secunda producta:quod facit in præterito incœpi per.œ.dipthongon:sed non reperitur in vsu.nam a capio.is.incipio.is.secundam breuiat,& in præterito incepi sine.œ.dipthōgo facit.erit igitur incipio magis a capio quā a cœpio cōpositum.Interposuit quoq; duo verba alterū in.rio.hoc est pario,quod facit in præterito peperi,quod veteres per quartā etiā cōiugationem proferebant,vt Ennius:oua parire solet pennis genus cōdecoratum. Alterum in.tio. hoc est quatio quatis,quod fecit quassi per duplex.s.quod præteritū & in vsu non est, reperiuntur tñ cōposita ab illo.vt cōcutio cōcussi.percutio percussi.discutio discussi. Furio furis: quāquā a grāmaticis inter verba carentia præteritis numeraŧ,Sedulius tñ dixit:nec minus & Darij furuerūt iussa tyrāni. ¶V.si vocalis. u.litera apud latinos triplici fungitur officio.nā aut est vocalis,aut liquida,aut cōsonans.Vocalis est,cū sequētē vocalē nō ferit.vt ruo ruis.Liquida est,cū neq; sonū habet,vt vocalis:nec sequentē vocalē ferit, sed quodāmodo in pronunciatione languescit.vt tinguo.is.Cōsonās est cū vocalē sequentē ferit: vt soluo soluis.triplex ergo ponitur regula verborū habētiū.u.literā ante.o.finalē.Prima nāq; dicit: ꝙ verba habentia.u.vocalē an.o.purū.idest cū nulla cōsonāte mixtū(nā vocalis pura dicit a græcis,quā nulla cōsonās ferit)mittūt pteritū in.ui.diuisas.vt acuo.is.acui:imbuo.is.bui.induo.is.dui.metuo.is.tui.arguo.is.gui.nuo.is.nui:In.xi.vero mittūt pteritū duo ex illis fluo.is.fluxi.& struo.is.uxi. Pluo quoq; aliū in modū misit præteritū,hoc est,pluui.Liuius scdo ab vrbe.lapidib9 pluuisse.Et iterū.xxiiij.sanguine pluuit.¶Si tñ.u.liquidū.Quod verba.u.liquidū an. o.habētia mittūt præteritū in.xi.vt tingo.is.xi.extingo.is.xi.vngo.is.xi linguo.gis,xi.ninguo.gis.ninxi.coquo.is.xi. stinguo.is.xi.Linquo tamen amissa.n.litera diuersum in modū misit præteritū,hoc est liqui,& ab eo cōposita:vt delinquo deliqui.relinquo reliqui. ¶Quatuor in.uo.sunt.Quod habētia.u.consonantē ante.o.tria mittūt præteritū in.ui.syllabā: hoc est voluo.is.volui,soluo.is.solui,caluo.is.calui:Salust.iij.hist.apud Prisc.infinitiuū passiuū protulit,dicēs:cōtra ille calui ratus.pro decipi, sed deponēs protulit Plau.in cassina: vbi domi sola sum soror manus caluitur.i.decipitur.inter hæc posset numerari.cauo.is.ui. pro eo quod est caueo.es.neque enim secundam personam imperatiui modi singularis numeri in.e.breuem terminaret, nisi huius esset ordinis.Proper.tu caue ne tristi cupias pugnare puellæ.& Hora.tu caue ne minuas:tu ne ue maius facias id. Vnum vero misit præteritū in.xi.viuo.is.xi. ¶Bo.finita dabis in.bi. Incipit differere de præteritis verborum habentibus consonantem ante.o.finalem,& primo de desinentibus in.bo. & dicit quod mittūt præteritum in.bi.bo.mutata in.bi.vt bibo.is.bibi. scabo.is.bi.glubo.is.bi.lambo.is.bi.Ouid.vj.meta. vberaque ebiberāt auidi lactentia nati.Lucil.iucundusq; puer, qui lamberat ore placentas. Idem: scaberat vt porcus contrictis arbore costis.In.psi.vero duo verba mittunt præteritum nubo nubis.psi scribo scribis.psi.Composita vero a cubo cubas,quæ accepta.m.litera per hanc coniugationem inflectuntur,extrita.m.mittunt præteritum in.ui.disiunctas;de quo in principio capitis huius dictum est.

In.ui.prȩteritum mittit, quod deſinit in ſco.
S tamen ablata:de poſco mitte popoſci.
De diſco didici. Sed prȩteritis caruere
Gliſco cum verbis,quæ dicunt inchoatiua,
Aut certe capiunt a verbis vnde trahuntur,
Compeſco dat,ui.diſpeſco iungitur illi,
Ico dat.ici vincoq; vici.parco peperci,
Seu parſi:dico dat dixi.ducoque duxi.
O.mutatur in.i.ſi verbum deſinit in.do.
N tamen amittunt tria,ſcindo,findoque fundo.
Sed geminat tundo tutudi,cædo cæcidi.
Pendo pepēdi dat, cecidi cado, pedo pepedi,
Atq; tetendi dat tendo.Sed di geminatur
A do compoſitis. his credo vendoq; iunges.
In.ſi.prȩtereunt hȩc:claudo.diuido plaudo,
Et ludo,lædo,cum rado,rodoq;,trudo,
Et vado,cudo dat cuſſi,cedoq; ceſſi.

¶ In.ui.præteritum. Quod verba deſinentia in.ſco.mittunt præteritum in.ui.ablata.s.&.co.finali mutata in.ui.vt paſco.is.paui.cuius compoſita,quȩ mutant.a.in.e.vt ſtatim dicemus,in.ui.ſyllabas mittūt præteritū. vt cōpeſco.is.cui. diſpeſco diſpeſcis diſpeſcui.creſco.is.creui.noſco.is.ui,quieſco.is.eui.sueſco.is.sueui.Sed duo verba geminant in præterito primas ſyllabas:mittuntque præteritum in.ci.ea ſunt poſco.is.popoſci.diſco.is.didici. Antiquiores tamen.vt Gell.lib.vij.noctium.atti.ſcribit pepoſcit pro popoſcit dicebant. Valerius Antias in annalibus: Diem a Q.martio prætore pepoſcit. ¶ Deinde dicit: quod verba,quæ ab alijs grāmaticis dicuntur inchoatiua, a Laurētio cōtinuum incrementum ſignificantia,carent præteritis. Laurentius tamen illa præterita magis propria eſſe dicit inchoatiuorum,quā primitiuorum. vt caleſco.is.calui.cuius opinioni refragari videtur Nonius Marcel.qui dicit hoc verbum caleſco.cis.apud antiquiores feciſſe caleſci,inducitque Catonem cenſorem de bello Carthaginenſi dicentem: aures nobis caleſcerunt ad iniurias. Ratio autem Vallæ in hoc ſtat:quod cum inter macreo & macreſco illa ſit differentia quod cum macreo ſignificet macer ſum,macreſco macerfio, macrui in præterito potius ſignificat macer factus ſum, quam macer fui: & eodem modo de ſimilibus. His dicit annumerari hoc verbum gliſco.is.quod ipſum cum inchoatiuum non ſit:formam tamē inchoatiuorū habet:antiquiores gliſcor.eris.declinabant.vt Marcel.autoritate Sempronij probat.Compeſco.is.& diſpeſco.is. & ſi compoſita ſint a paſco.is. paui. compeſcui.& diſpeſcui fecerunt. ¶ Ico.dat.ici.de non habentibus.s ante.co.dicit:quod hoc verbū.ico.is.facit præteritum.ici.Celius apud Priſc.qui cum his ita fœdum iciſtis. Vinco præterea ablata.n. facit vici. & parco quod in præterito primam geminauit peperci.Luca.in.ij.ſanguinis effudit iugulo,flammiſque pepercit.facit etiā parſi.vt apud Terentiū: hanccine ego vitā parſi perdere? Plau.duorum ego hominū labori parſiſſem libens,fecit quoq; apud antiquiores parciui. Næuius apud Marcel. nemo parciuit ſuo labori.Duo ſunt facientia præteritum in.xi.dico.xi.duco.is.xi. ¶ O.mutatur in.i. Quod huius coniugationis verba finita in.do.mittunt præteritum.o.finali mutata in.i. vt ſcando.is.di. pando.is.di.defendo.is.di.offendo.is.di aſcendo.is.di. deſcendo.is.di. quod etiam feciſſe deſcendidi finali ſyllaba geminata confirmat Gellius,autoritate Valerij Antiatis,qui dixit:deinde funere locato ad forum deſcendidit. Laberius quoq; in Catulario apud eundem Gellium:ego(inquit)mirabar, quomodo mammȩ mihi deſcēdiderant. A ſido.is. Priſcia. dicit ſe præteritum non reperire:ex proportione tamen ſidi debuit facere: quemadmodum & ſtrido ſtridis,vel ſtrideo ſtrides ſtridi. Ab edo.is.pro eo quod eſt comedo Martial. fecit edi in præterito.Boletus (inquit) qualem Claudius edit,edas. nam pro eo quod eſt publicare: edidi.facit cum a do das.compoſitum ſit. ¶ Deinde dicit. Quod.n.literam in præterito diſpungunt tria verba.ſcindo,ſcindis,ſcidi.findo,findis,fidi.fundo , fundis ,fudi. Gellus.libro. vij.noctium atticarum.a ſcindo.is.pteritū dicit fuiſſe ſcicidi prima ſyllaba geminata,idq; Priſcia. Actij autoritate cōfirmat dicēs non ergo aquila vti prȩdicant ſciciderat pectus. quod & Aſſinonius in arte, quam ad Conſtantinū Cæſarem ſcripſit,ſolum in vſu eſſe putat,cum Lucanus in.iij.dixerit:tellurem ſubitis,aut obruit vndis,aut ſcidit.& Martialis:vnguētū (fateor) bonū dediſti conuiuis here: ſed nihil ſcidiſti. ¶ Deinde dicit. Quod ſex verba,quæ hic explicantur, geminant primas præteriti ſyllabas,vt tundo tundis tutudi. quod n.in præterito amiſit:quēadmodū & tria ſuperiora cædo cædis per.æ.diphthongon pro eo quod eſt ferio:quod facit cȩcidi penultima longa.nam cado cadis cecidi,pro eo qđ eſt labor,laberis.penultimam breuiat. Pendo,pendis,pependi,pro eo quod eſt ſoluo penſionē,ſiue ſuſpendo:habetq; præteritum cōmune cū hoc verbo pōdeo,pendes,quod ſignificat ſuſpēſum eſſe. Pedo,pedis,pepedi.Horat.quantū veſica pepedi. Tendo tendis tetēdi. ¶ Cōpoſita quoq; a do.das.didi,quæ per hanc coniugationē declinantur, gemināt finales prȩteriti ſyllabas,vt addo.is.addidi.perdo.is.didi.trado.is.tradidi.prodo.is.didi. ſed quēadmodū facile apparet a do,das verba eſſe cōpoſita cū præpoſitione:ita nō ſatis liquet,an credo & vēdo ſint compoſita:illud a cretus & hoc a venū.eſt.n.credo quaſi cretum do,& venūdo quaſi venū do. Prendo quoq; quaſi a do cōpoſitū geminauit. Hiero.in Ioā.xxj.afferte (inquit) de piſcibus, quos prendidiſtis. ¶ In.ſi.prætereūt. Quod verba,quæ hic enumeraui,mittūt præteritū in.ſi.vt claudo.is.clauſi , quod etiam cludo.is.cluſi declināt propter illā affinitatē quæ eſt inter.au.diphthongon.&.u.Mar.videor mihi meo iure facturus:ſi epiſtolā verſibus cluſero.Diuido.is.diuiſi.Plaudo.is.plauſi,cuius cōpoſita mutant au.in.o.propter affinitatē,quæ eſt inter.au.&.o.vt cōplodo.is.loſi. diſplodo.is. loſi.Ludo.is. luſi. lædo.is.læſi.cuius cōpoſita mutant.æ.diphthongō in.i.longū.vt collido.is.liſi.illido illidis illiſi.alludo.is.liſi.rado.is.raſi.rodo.is.roſi.trudo.is.uſi.cudo cudis.cuſſi,ſecūdū Diom.Cariſium & Phocā. At vero Priſc.in illud Verg.j.æn.ac primum ſilicis ſcintillam excudit Achates.excudit (inquit) tam præſentis quā præteriti eſt,ſed quia Vergil.ſuſcepit,ſubiūxit,melius præteritū pōt intelligi,idq; etiā Seruius cōprobat exponēs illud verbū,excudit(inquit).i.feriendo eiecit.Cedo præterea,pro eo q̄ eſt do locū ceſſi facit,& ab eo compoſita.vt recedo.is.ceſſi. cōcedo.is.ceſſi.procedo.is.proceſſi. Cado vero pro eo qđ eſt labor.eris.cecidi facit,vt paulo ante diximus,differentia,quod hoc primam breuiat,illud producit eandem:nam cædo pro eo quod eſt ferio per.æ.diphthongon ſcribitur, quemadmodum modo dicebamus.

In.go quod verbum finitur pręterit in.xi.
Spargo sparsi,mergo.mersi,tergoqꝫ tersi.
Et vergo versi,vel verxi dat quoqꝫ verbum.
Egi.mittit ago,lego,frango,pangoqꝫ iunges,
Quod dedit & pepigi,vel panxi, pūgoqꝫ pūxi.
Sed dabit & pupugi:tetigi sed dat tibi tango.
A veho dic vexi:sed de traho dicito traxi.
Lo.finita.lui.mittunt.dat fallo fefelli.
Et pello pepuli.tollo tetuli dedit olim.
Percello tibi dat perculsi,perculeratqꝫ.
Excúlit excello,de sallo dicito salli.
Vello dat velli vel vulsi.psalloqꝫ psalli.
Mo.tibi mittit.ui.diuisas.Sed dabis in psi,
Quatuor hęc.como cum demo, sumoqꝫ pmo.
S.duplici pressi premo dat;sed emo facit emi.

¶In.go.quod verba huius coniugationis desinentia in.go.mittunt præteritum in.xi.vt pingo.is. pinxi. cingo.is.cinxi.ango is.xi.rego.is.rexi.cuius composita in prę senti mutant.e.in.i. vt corrig .is.correxi. dirigo.is.direxi.porrigo.is.porrexi:quod etiam per syncopam porgo.is.porrexi facit:quemadmodum pergo.gis.perrexi.pro perrigo.is.Dicimus quoqꝫ surrigo.is. surrexi, & per syncopā surgo.gis.surrexi. Deinde ponit exceptionē dicens:ꝙ tria verba huius terminatiōis mittūt præteritū in.si.vt spargo spargis. si.cui⁹ cōposita q̄nqꝫ mutāt.a.in.e.q̄nqꝫ non mutant,vt dispargo gis.parsi.vel disper si cōspargo.gis.consparsi.vel cōspergo. gis. persi.respargo.gis.resparsi,vel respergo.gis. respersi.mergo.gis mersi.tergo. gis.tersi. ꝙ etiam secundæ reperitur, vt supra dixim⁹. vergo.gis. versi, vel verxi. secundū Diome. Egi.mittit ago. Qđ verba,ꝗ tribus versibus explicantur, mittunt præteritum in gi, sed varijs modis: nam ago facit in præterito.egi.cuius composita mutant in præsenti. a.in.i.vt redigo.igis.egi.adigo.gis.adegi.exigo.gis.exegi.cogo.gis.coegi. a litera dispuncta ab ago.agis.&.n.a con p̄positione quēadmodū in redigo redegi. d.litera interposita. Lego.is.legi,cuius cōposita q̄dā mutāt.e.in i.vt colligo colligis collegi. seligo seligis selegi,quædam nihil mutant,vt relego.egis. relegi.perlego perlegis perlegi.Ex ijs vero quę mutant.e.in.i. quædam etiā mittunt præteritum in.exi.sunt autem,vt supra in principio huius capitis dictū est,tm̄ tria,intelligo.gis, intellexi.diligo.gis.exi.negligo.gis.neglexi:quæ & ipsa aliquando miserunt præteritū cū suo simplici. Frango.gis.fregi.cuius composita in præsenti mutant.a.in.i. vt infringo infringis infregi. confringo. ingis.confregi.refringo.ingis.refregi. Pango pangis pegi. Pacuuius apud Priscianum. in medio tonsillam pegi lęto in littore.ab eo composita in præsenti mutant.a.in.i.vt compingo.gis. compegi. impingo impingis impegi.Lucanus in.v.fortunæ quod te nostris impegit arenis.facit quoque secūdum Carisium pepigi & panxi.sed autore Quintiliano pepigi,non est a pango pangis,sed a pago pagis. scribit enim oratoriarum institution.libro primo:memoria repeto conuictos a me,qui reprehenderant, quod hoc verbo pepegi vsus essem:nam id quidem dixisse suminos autores confitebantur , rationem tamen negabant permittere,quia prima positio paciscor cum haberet naturam patiendi,faceret tempore præterito pactus sum. Nos pręter autoritatem oratorum atqꝫ historicorum analogia hoc quoque dictū tuebamur : nam cum in duodecim tabulis legeremus ni ita pagunt.inuiniebamus simile huic cadūt. inde prima positio,etiam si vetustate exoleuerat,apparebat pago,vt cado. vnde non erat dubium sic pepigi nos dicere,vt cecidi. Quid quod Cicero in.ij. ad Herennium. eo verbo est vsus: quod Quintilianus exoleuisse dicit: rem,inquit,vbi pagunt,oratione pagunt. Deinde dicit.quod hoc verbum pungo facit in præterito per regulam punxi,a quo sunt composita,dispungo.gis.dispunxi, expungo.gis. expunxi, compungo.gis.compūxi,facit etiam pungo pupugi,a quo est repungo.is. quod pro eo quod est retaliare facit repupugi. facit præterea pungo pepugi , quod Gell.libro.vij. noct.atti. Actij autoritate confirmat dicentis:in ædilitio,si pepugero,metuet. Tango quoque tetigi facit cuius composita mutant.a.in i.tam in præsenti quam in pręterito,vt contingo contingis contigi. attingo attingis.attigi. A clango. gis.Hiero.facit clangui in libro numerorum cap.x.si semel(inquit) clangueris venient ad te principes. ¶A veho dic vexi. Duo reperiuntur verba in.ho.desinentia,quæ mittunt præteritum in.xi. veho vehis vexi.traho.is.traxi. ¶Lo.finita.lui. Quod huius coniugationis verba finita in.lo. mittunt præteritū in.lui.vt colo.is.colui.molo.is.molui.alo alis alui.volo vis volui,consulo consulis.consului. occulo occulis occului. Tria verba geminant in præterito primam syllabam,ea sunt fallo.is.fefelli. pello pellis pepuli. tollo tollis tetuli, quod præteritum in vsu non est : sed compositum ab eo quod est substollo substulli.Terentius referente Diomede:Huc(inquit) tetulissem pedem:& Catullus ad ortalum:si redditum retulit is , aut in tempore longo.Plautus in amphytri. me salutauisti & ego te , & osculum retuli tibi.Percello.duplex habet præteritum perculsi & perculi. Terentius in Andria:perculsit ilico animum. Vergil.v.ęneidos:Perculit & fulua moribundum extendit arena.& quemadmodum percello fecit perculi.ita etiam ex analogia excello excellis exculi debuit facere: nam excellui ab eo est præteritum quod excelleo excelles.Cicero in epistolis ad filium:quare effice,& elabora vt excelleas. Sallo sallis salli. Lucillius apud Priscianū : sallere murenas mercem in frigidaria ferre. Reperitur etiam per quartam:vt apud Celsum libro secundo de medicina: Pisces (inquit) qui salem non patiuntur solidi ve saliuntur. Vello vellis velli vel vulsi. Vergilius. in buco.cinthius aurem velit & admonuit pastorem. Lucanus in.iiij.castrorum siccas de cespite vulserat herbas. Psallo psallis psalli, Bassus:calliope princeps sapienti psallerat ore. Plau. in amphy. næ ego homo infœlix fui,qui non interuelli alas. ¶Mo.tibi mittit.ui. diuisas.Quod verba finita in.mo.mittunt præteritum in ui. syllabas , vt vomo vomis vomui , gemo gemis gemui,tremo tremis tremui, fremo fremis fremui. Quatuor tamen verba, quę sequuntur,mittunt præteritum in.psi.como comis compsi,demo demis dempsi , sumo sumis sumpsi , promo promis psi.Premo tamen facit in pręterito pressi,cuius composita in præsenti mutant.e. in.i. comprimo comprimis compressi,imprimo imprimis impressi, reprimo reprimis repressi.Emo.is.facit in præterito emi,sed ab eo composita mutant.e.in.i.in prę senti,vt redimo redimis redemi.perimo perimis peremi, adimo adimis ademi.dirimo dirimis diremi.quod euphoniæ.causa.r.mediam accepit:quemadmodum redimo,& adimo.d.literam acceperunt.Coemo coemis,non mutauit.e.in.i.

¶Pono ponis posui. Quod in.no. desinentia reperiunt pauca verba, quæ quia nō possunt sub regula colligi, singulorum præterita explicātur. Itaq; dicit ꝙ pono.is. facit in præterito posui, pro quo antiquiores posiui dixerunt. Plau. apud Priscia. in vidularia: vitulū sequestrū posiuimus. & Apul. in hermagora: cibatū, quē iucundū esse vobis animaduerterāt, cū apposuerūt. Gigno.is. genui, quod veteres geno.is. genui declinabant. Varro in andabata: sed qd hæc aliquid genūt. & Lucr. in.iiij. totū posse extra corpus durare, geniq;. pro gigni posuit in infinitiuo. Cano.is. cecini, cuius cōposita mutant.a. in.i. mittuntq; preteritum in.ui. syllabas. vt cōcino.is. nui. præcino.is. ui. occino occinis, occinui. quod Salust. in.:. histo: ita cōposuit, vt a in.i. non mutaret: iussu (inquit) Metelli cornicines occanuere. Tēno.is. tēpsi, cuius cōpositum cōtemno.is. cōtēpsi magis est in vsu. Sino.is. siui. Terē. in adel: quia non siuit egestas. Diomedes etiā sini in præterito posse facere dicit autoritate Pubiij: qui de vita sua scribens, inquit: ꝙ si me inuitū abire sinisset. meli9 tñ vt, ait, dicim9 siui, quēadmodū Varro ī cōplexionū. iij. ad mortē nō siui me producēs. Plautus in cistellaria: nunquā ego hanc viduā cubare siui. Cōpositū quoq; ab eo desino.is. desiui facit, non desini. Cerno.is. creui. Plau. in cistellaria: cū ego te amaui mea antiphila, & mihi amicā esse creui. p eo ꝙ est vidi. Sperno.is. spreui. sterno.is. straui. Lino.is. triplex habet preteritū lini, liui & leui. sed lini vl liui raro sunt in vsu, vt apud Varronē de re rust. cū obliuerit vasa. Leui vero potius ab eo simplici nascitur, qd non est in vsu. leo. les. leui. a quo sunt deleo. es. deleui, releo. es. eui. dicimus quoq; a lino.is. relino.is. eui. vt apud Terētiū in heautō. releui dolia oīa. simplex etiā protulit Hora. in.1. carminū: conditū leui datus in theatro cū tibi plausus.

Pono dat posui, gigno genui, ceciniq;
 Dat cano: sed per.ui quæ componuntur ab illo.
 Temno dat tempsi, sino siui, cernoq; creui.
 Et sperno spreui, sed sterno mittit in aui.
 Delino diclini vel liui, dic quoq; leui,
In.po. pauca dabis mittentia præteritum in.psi,
 Sed strepo dat strepui; de rumpo fit tibi rupi.
Dat verro verri vel versi, dat gero gessi.
 Mittis ab vro vssi, de curro mitte cucurri,
 Quæro quæsiui, tero triui, dat sero seui,
 Cuius compositum per.ui. mittatur &, eui,
So. tibi dat siui. Tria dant si viso capesso.
 Atq; facesso: sed de pinso pinsuit exit.
Xi duo dant plecto cum flecto. Sed duo dant, xi,
 Siue. xui necto cum pecto, quod dat & iui,
 Dat mitto misi, de verto ponito verti.
 Stertuit a sterto, meto messuit atq; petiui;

¶In.po. pauca dabis. Quod huius cōiugatiōis verba in.po. desinētia pauca sunt mittētia preteritum. psi. vt carpo.is. carpsi. cui9 cōposita mutāt.a. in.e. vt decerpo.is, decerpsi. cōcerpo.is. cerpsi. discerpo.is. dicerpsi. repo.is. repsi. serpo.is. serpsi. scalpo.is. scalpsi. a quo est cōpositū exculpo.is. exculpsi. clepo.is, qđ raro inuenit, clepsi fecit in præterito. Strepo.is. strepui. atq; rūpo.is. rupi. aliū in modū (quā superiora) præteritū misere. ¶Dat verro verri. In.ro. verba desinētia, cū nō possint in vnā quandā regulā cōtrahi, corū præterita singulatim explicauimus: nam verro secundum Seruiū versi, & secundū Carisiū verri facit. qđ magis vsu probatur. Licinius: hisce etiam reliquias auerrerunt. & Publius: cellas (inquit) seruorum conuerri. Gero.is. gessi. vro vris vssi. s. duplex in pręterito acceperunt. Curro.is. primam geminans syllabam cucurri fecit. Vergil. ij. æneidos: gelidusque per ima cucurrit ossa tremor. fecisse etiam cecurri autor est Gell. lib. vij. Noctium attica. dicitque Probum annotasse verba Aelij tuberonis ad Oppium scribentis, si generalis species occecurrit. pro eo quod est occurrit. Quæro quæris quæsiui: cuius cōposita mutāt.æ. diphthongon in.i. longum. vt conquiro.is. conquisiui. acquiro acquiris acquisiui. requiro requiris requisiui. tero.is. triui. sero seris seui. antiquiores serui quoque per.ui. diuisas dixerunt: vt Ennius: quā tanto studio serui, sed cōposita a sero seris, cum retinent simplicis significationem, faciunt in.eui, vt consero.is. seui. insero.is. in seui. assero.is. asseui. Hora. j. sermo. nunquam tibi vitiorum inseuerit olim natura. Quod si mutant simplicis significationem, in.ui. syllabas mittunt præteritum. vt consero.is. serui insero.is. inserui. assero asseris asserui. ¶So. tibi dat. siui. Quod verba huius coniugationis in so desinētia mittunt præteritum in.iui. vt acerso.is. iui. lacesso.is. siui. quæso quæsis quæsiui, pro eo quod est rogo, a quo iam non extat aliud quam quæso & quæsumus. Salust. in.j. histo. curionem (inquit) quæsiui vti adolescentior & populi suffragijs integer ætati concederet Mamerti. In.si. tamen mittunt præteritū tria verba secundum Diomedem & Carisium. viso visis visi. capesso capessis capessi. facesso facessis facessi. Cicero in diuina. ne innocenti periculum facesseris. frequentior tamen vsus habet vt verba huiusmodi mittant præteritum in.ui. vt Cicero apud Augustinum in.ij. libro. de ciuitate Dei: Aeschines (inquit) cum adolescens tragœdias actitasset, rempub. capessiuit. Salustius apud Priscia. libro.ij. histo. diuersa solet vti rebus perditis capessiuit. Idem in.iiij. legiones pridie in monte positas lacessiuit. & Cicero. pro Roscio: accersiuit (inquit) aliquē. Incesso incessis apud autores varijs modis reperitur: sed frequentius incessi. Seruius in illud. Vergil. iiij. Georgicorum: regibus incessit magno discordia motu. incessit exponit pro inuasit. Salustius in cathilina: tanta cupido glorię incesserat. Gellius. lib. xiij. cap. ij. obiurgatione iusta incessuit. nisi forte pro incessuit legendum sit incessiuit. Pinso pinsis in præterito pinsui debere facere Probus autoritate Pomponij affirmat dicentis: neque molis molui, neque palatis pinsui. ¶Xi. duo dant plecto. cū verba huius cōiugationis desinentia in.to. non possint sub vna regula cōprehēdi oīa, aut pleraq; ex illis, explicat singulorū preterita dicens: qđ in.xi. mittūt præteritū hæc duo verba plecto, plectis, plexi, flecto, flectis, flexi. Liuius Andronic9 apud Priscianū in solito pexi. munere. Vergilius. ij. Aeneidos, nec prius amissam respexi, animumue reflexi. ¶Duo quoque mittunt præteritum in.xi. simul & in.xui. necto nectis nexi vel nexui. Salustius. j. histo. nexuit (inquit) catenæ modo, Vergilius. v. æneidos: & paribus palmas amborū innexuit armis. Proper. At tibi qui nostro nexisti retia lecto. Pecto pectis pexi, vel pexui. Mecœn. in octauia: pexui capillū naturæ muneribus gratū. facit quoque Capro autore pectiui, a quo Colume. fecit supinum pectitum, sed penultima breui, vt suis locis dicemus. ¶Mitto mittis misi. Verto vertis verti. In.ui. syllabas duo mittunt præterita. sterto. stertui. Persi. postquam destertuit esse mæonides quintus. Meto metis messui. quod in præterito, s. duplex accepit. Cato apud Priscianum: in campo (inquit) tiburti, vbi ordeum demessui.

¶ Peto.is iui.sed sisto stiti mittit.hoc verbũ sisto.is.aut actiuũ est:facitq; in præterito stiti.aut absolutum neutrũ:facitq; steti.quemadmodũ & sto.stas.cui simile est genere & significatione. ab hoc cõposita mittunt præteritum.e.mutata in.i.vt obsisto.is.stiti.resisto.is.stiti.consisto.is. stiti. quemadmodum & composita.a sto.stas.vt obsto.as.stiti.resto. is.stiti consto constas.stiti.insto. as. stiti. Quo piaculo mihi satisfacere possunt,qui pro eo quod ego scripsi.sisto.stiti.pro stiti statui supposuerũt: forte illa ratione ducti quod legerant apud Prisc. sisto quando actiuã habet significationem in præterito deficere. itaq; vt verbi defectũ resarcirent.a statuo.is præteritum statui mutuati sunt.Itaq; mihi accidit tale quiddã hoc in loco:quale narratur a Gellio accidisse. M.Catoni cũ peruersis quibusdam suorũ operum emẽdatoribus. Nã ego cũ stiti hoc in loco scripserim, id quod in archetypis cõmentarijs meis adhuc mõstrare possum, audaculi isti emendatores pro stiti statui posuerũt.verba Gellij.ex.li.ij.noctiũ atti.huiusmodi sunt In.li.veteri.M.Catonis qui inscribitur contra Tibe.exulẽ, inscriptum quidem sic erat: quod si vadimodiũ capite obuoluto stitisses. recte (inquit ille) stitisses scripsit: sed falsi emẽdatores.e.scripto per libros stetisses fecerunt:tanquã stetisses vanũ & nihili verbũ esset.qn potius ipsi neq; & nihili sint, qui ignorãt stitisses dictũ a Catone, quoniã sisteretur vadimoniũ nõ staretur. ¶ Nexo præteritum. quod duo verba reperiũtur finita in.xo.mittentia præteritum in. vi.diuisas. nexo.is.ui.& texo.is.texui.

A peto,sed sisto stiti mittit, steteratq;.
Nexo preteritum per.ui.dat, texoq; iunges.

¶ De preteritis quartę coniugationis.

QVartę preteritũ prope semper mittit in.iui.
In.xi.pretereunt duo,sancio, vincio tãtum.
Dat salio salui: micui facis ex amicire.
Sepio dat sepsi,sed ab haurio mittitur hausi.
Quorum preteritũ plerumq; reponis in.i.i.
Fulcio,sarcio, farcio,raucio,sentio dant,si.
Et venio veni: Sed quę pario tibi format,
Preteritum per.ui,diuisas mittere debent.
Comperio dat.eri.cui iungitur & reperire.

¶ De supinis verborum. Cap v.

PReteritis in.bi tum.iuncta pone supinum.
In.ci,finitis.ctum.debes ponere semper.
Dat parsi parsum,per.itum. sed mitte peperci.
Ex.di.preteritis in.sum.transmitte supina,
Dũ Deo presentis.dio vel.do. in.sum.varietur.
S.geminat sedeo sessum.fodio quoq; fossum.

DE præteritis quartę cõiugatiõis.Quod verba quartæ cõiugationis mittunt præteritum in.iui.secũdæ personę presentis indicatiui modi.s.finali mutata in.ui. vt audio.is.iui.munio.is.iui.insanio.is.insaniui.scio.cis.sciui.nutrio.is.iui.Deinde dicit,ꝙ duo tantum verba mittunt præteritum in.xi.sancio.cis.xi.Hora.ij.epistola:tabulas peccare vetãtes: quas bisquinq; viri sanxerunt.Vincio.is.vinxi.pro eo quod est vinculo astringere. Duo quoq; dicit reperiri verba huius cõiugationis mittentia præteritũ in.ui.syllabas.salio.is.lui.Ouid.i.fastorũ:per flãmas saluisse pecus saluisse colonos.cuius cõposita mutãt.a.in.i.vt insilio.is.lui. desilio.is.desilui.prosilio.is.lui.Luc.in.iiij: insiluit solo nociturus põdere.Verg.v.æñ.haud mora prosiluere oẽs.Idem in.xi. portis regina sub ipsis desiluit.Amicio.is.Diome.autore amicui quoq; facit.vt Brutus in laudatione Appij claudij : toga(inquit)prætexta amicuit.apud Actium quoq; lectum est ab amicio.is.xi.in preterito. ¶ Sepio.is.psi.haurio.is.si.Verg.i.æñ.at venus obscuro gradiẽtes aere sepsit.Idem in.iiij.& vocẽ his auribus hausi. sed hęc omnia verba ex proportiõe verborum quartæ cõiugationis mittũt aliquãdo præteritum in. iui. vt sancio.is.iui.vincio.is.iui.salio.is.iui.amicio.is.iui.Pompo.secũdus:sancierat ius vtile ciuitati. pro sanciuerat. Papi.ix.theba.excussi salierunt cuspide dentes.pro saluerunt. Verg.ij. Georg. mollibus in pratis vnctos salire per vtres.pro saluere. Varro ad Cicer. cum idem quoq; haurierit. pro hauriuerit dixit. Isa.cap.v.Hiero.interprete:sepiuit eam,& lapides exegit. ¶ Deinde dicit. Quod quinq; verba,quę vno versu complectuntur,mittunt præterita in.si.ea sunt fulcio.is.fulsi.Ouid.in epistola Deianiræ: Hercule supposito sydera fulsit Atlas. Phocas tamen hoc verbum in.xi.dixit exire fulxi. Sarcio.cis.sarsi. farcio.cis.farsi.Cuius composita mutant.a.in.e.vt refercio.cis.refersi. differcio.cis. differsi. Cicero.ij. tusculanarum:Cuius verbis etiam omnia referserunt.Raucio raucis rausi.Cicer.i.de oratore:æsopum etiam,si paulo irrauserit,explodi.Sentio.tis.sensi. ¶ Venio.nis.præter morem verborum quartæ coniugationis fecit præteritum veni. Deinde dicit,quod a pario paris,composita mittunt præteritum in.ui.syllabas,vt aperio aperis aperui.operio operis operui.cooperio.is.cooperui. ¶ Duo tamen a pario composita miserunt preterita in.eri.comperio comperis comperi.reperio reperis reperi.

DE supinis verborum cap.v. Tota coniugationis difficultas versatur in cognoscenda prima verbi positione:deinde præterito:tum demum supino.Sed quia supina ex preteritis plerũq; nascũtur:visum est ex præteritorũ varia terminatióne supina omniũ simul coniugationũ elicere seruato literarũ ordine.Dicit igitur in primis.ꝙ verba quæ fecerunt preteritum in.bi. mittunt supina in.itum. super.i.finalem præteriti addita tum.vt bibo.bis.bi.bitum.glubo.bis.bi.bitum. Lambo.bi.& scabo scabi.supinis carent. ¶ In.ci.finitis.Quod verba,quæ fecerunt præterita in.ci, mittũt supina in.ctũ. sunt autem duo præcipue.facio.cis.feci.factum.iacio.cis.ieci.iactum.quorum cõposita in supinis mutant.a. in.e.si in prima positione mutauerũt.a.in.i.vt perficio.cis.perfeci perfectum.inficio.cis.infeci. ctum. reficio.cis.refeci refectũ.Ico.icis.horum rationem sequens,quia fecit in preterito.ici.in supino quoq;.ictũ. fecit. At vero parco.cis.quia duplex habet præteritum parsi & peperci, a parsi facit parsum , a peperci parcitum. Pliñ.libro. xxxiij. natu.histo. Italiæ parcitum est vetere interdicto patrum.Hiero.quoq; ad Heliodorum:non te patri parciturum esse,non matri. ¶ Ex.di.præteritis.Quod verba quæ fecerũt preterita in.di.mittunt supina in sum,ita tñ ꝙ verba scdę cõiugatiõis terminata in Deo,& tertiæ in dio.vel in do.mittũt supina.deo.vel.dio.vel.do.mutata in.sum.vt mordeo morsum tõdeo tõsum, fodio fossum, sed hoc.s. geminauit vt statim dicemus.Scãdo scãsum.cado,sum. cædo cæsum. ¶ Deinde dicit,Quod quinq; verba hic posita habẽt duplex.s.i supinis:ea sunt, sedeo sessum, fodio fossum, scindo scissum, findo.ssum. pando.ssum.quorum tria posteriora amittũt.n.in.supinis,quemadmodũ & duo quæ addit, fundo.sum.

Scindoq; scissum, findoq; fissum, pādoq; passū.
N tamen amittunt cum fundo tundoq; tusum.
Dat tamen & tunsum: de tendo dicito tensum,
Vel tentū; sed edo dabit estum, mittit & esum.
A do pone datum. Sed quæ componis ab illo,
Si non sunt primę, per. itum. mittere supinum.
Actum mittit ago, cum pango, tangoq;, frango.
Dat fugitum fugio, lego lectum, pungo punctū
Dat fallo falsum, sallo salsum, atq; salitum.
Vello vulsum, pello pulsum, tolloq; latum.
Percello culsum dabit, excello quoq; celsum.
Emptum mittit emo. Venio vētum, cano cantum
Et rumpo ruptum, capio cum cœpio dant. ptum,
Dat linquo lictum, cui iunges compositiua.
De curro cursum, de verro ponito versum.

& tundo tūsum, quod euphoniæ causa Ser. atq; Prisc. dicūt esse factū: Sed in cōpositione huius verbi tū do. n. semper exteritur, vt cōtūdo. sum. retūdo. sum. pertundo. sum. In simplicitate potius retinetur, vt apud Verg. ij. æn. suppliciter tristes & tūsæ pectora palmis. Tendo. is. duplex habet supinum tensum & tentū. Luca. i. j. & varias ignis tenso dedit aere formas. Idē in. ij. tēsisq; rudētibus actæ. Verg. in priape. tentaq; ad exēplū sit sua turba Dei. In cōpositis quoq; vtrūq; reperitur. vt ostēdo. is. entū. vel. sum. prætendo. entū. vel prætensum. intendo. tum. vel. sum. extēdo. tum: vel. sum. Edo. is. duplex habet etiā supinū estū & esum: quod magis in cōpositis apparet. vt comedo comestū vel comesum. Cice. pro cluētio, potius comestum quā epotū in venas atq; omnes partes corporis permaneret. & Salust. referente Diome. comesta (inquit) patrimonio. Iuue. & cito rapturus de nobilitate comesa quod superest. Alia potius inesum quā iestū mittūt, vt ambedo. sus. adedo. sus. exedo. sus. Vergi. in. iij. æn. Ambesas subigat malis consumere mensas. Idem in. ix. & postibus hæsit adesis. Idē. j. Georg. nigris, exesa chelydris. ¶ A do pone datū. Quod hoc verbū do das dedi facit in supino datū & ab illo cōposita, si sunt primæ cōiugatiōis, habēt etiā simplicis rōnem. vt circūdo. das. dedi. datū. Sin vero sunt tertiæ mittūt supina in. itū. vt trado. dis. didi. ditū. vēdo. is. didi. ditū. credo dis. didi. ditū. abscōdo. dis. di. vel abscōdidi. sum. vel abscōditū. Sed queadmodū Diome. ait melius dicimus abscōditū. Pedo. is. pepedi. aut caret supinis. aut peditū facit. Catullus, subtile ac leue peditū liboni est. ¶ Actū mittit ago. in. gi. reperiunt tm̄ sex verba facientia præteritū, quorū supina singulatim explicat: ea sunt Ago. gis. egi. actū. tango. gis. tetigi. tactū. pāgo. gis. pegi, vel potius, pago. gis. pepigi pactū. frāgo. gis. fregi fractū, quæ duo in supinis euphoniæ causa. n. literā extriuerūt. sed ab eis cōposita etiā si in præsenti mutant. a. in. i. in supinis illud. a. retinent. vt ago. is. egi. actum. redigo. gis. redegi redactū, adigo. is. adegi, adactū, tāgo. gis. tetigi, tactū. cōtingo. gis. cōtigi, tactum, attingo. gis. attigi attactū. frango. is. gi. ctū. infringo. gis. egi. infractū. perfringo. gis. gi. perfractū. pango. gis. pepigi. impingo. is. gi. impactū. fugio quoque, quod in præterito fecit fugi, in supino fecit fugitū. Lego. is. gi. fecit lectum: cōposita vero ab illo, quæ mutant. e. in. i. retinent illud. e. vt colligo. gis. collegi, collectum, seligo. gis. egi. selectum. Pūgo. gis. pupugi punctū, tam ab eo quod est pupugi, quā ab eo quod punxi. ¶ Dat fallo, falsum. in. li. præteritum mittentia hæc fere reperiuntur mittētia supinū in sum. fallo. lis. fefelli falsum. Sallo. is. pro eo quod est salem infundere alicui rei, tertiæ cōiugatiōis cū est, fecit in pręterito salli, atq; inde mittit in supino salsum hinc Munius dixit: isthęc sum multo sale salsurus. & dicimus homines salsos, & insulsos. Reperitur etiā quartę cōiugationis: & tunc facit in pręterito saliui: & in supino salitum, quod frequentius reperitur quā salsum. Liuius Andro. saliturus isthęc (inquit) mittā salē. Corne. seuerus: ad quem saliti pomiliones afferebātur. Idem alio loco: distractos atque salitos. Salust. apud Diome. in. iiij. histo. reliqua (inquit) cadauera salita. Itaq; cū tertiæ coniugationis est primā producit positione. l. duplicis, vt facile apparet ex Lucilij poetæ versu illo: Sallere murenas mercem in frigidaria ferre. Itaq; ea ratione. l. accepit duplex, qua relligio & relliquiæ. Cum vero est quartæ, quia nusquam in carmine reperitur, per. l. simplex scribi debet salio. is. Diome. putat salitus a sallo non a salio deduci: scribit enim his verbis: Veteres ambiguitatē appellationis vitantes & analogiam salitus sum dixerūt a sallo. is. non a salio. Nos tñ cum apud Cel. li. ij. de medicina legerimus: pisces qui salē nō patiūtur solidi vel saliūtur. & apud Lucā Hiero. interprete: quod si sal euanuerit, in quo salietur? vtrāq; verbi positionē in vtraq; cōiugatiōe posuimus. reperitur etiā salleo. es. scdæ cōiugationis apud Fabiā. referēte Diome. cū caro sallet, diuturnior est, inquit. Vello vellis, duplex habet pteritū velli vel vulsi. sed ab vtroq; misit supinū vulsum, pro quo antiquiores dicebāt volsum. Mart. sed mēs est Pāniche volsa tibi. Pello. is. pepuli pulsum. Tollo. is. quod apud antiquiores, vt diximus, fecit tetuli: in supino debuit facere latum, sed cū in vsu non sit, quemadmodū loco tetuli posuimus sustuli: ita pro eo quod esse debuit latum. suffecimus sublatū. Percello. is. duplex habet pręteritum perculi & perculsi: sed ab vtroq; misit supinum perculsum. vt apud Verg. Quarū sacra fero ingēti perculsus amore. Excello. is. culi. celsum. nam cū secundæ cōiugatiōis est excelleo: vix habere potest supinū ex proportionis ratione. A psallo. is. lli. supina non reperiuntur, ideo eius nō meminit hoc in loco. ¶ Emptum mittit emo. Quod vnum modo verbum reperitur, quod facit præteritū in. mi. emo. is. emi. facitq; in supino emptum. cuius cōposita retinent. e. pręteriti in supinis, vt redimo emi. redemptum. adimo. emi. ademptum. In. ni. duo tantum reperiuntur fecisse præteritum venio. is. ni. quod fecit ventum: & cano. is. cecini. quod fecit cantū. Hiero. tamē in Apoca. cap. viij. canituri dixit. ¶ Et rumpo ruptū. In. pi. tria verba mittūt pręterita rumpo. is. pi. quod facit ruptū capio. is. cœpi, quod facit captum. cœpio. pis. pi. a quo tantum est in vsu pręteritū cœpi, & tēpora quæ formātur ab eo, facitq; in supino cœptū. ¶ Dat linquo. Quod hoc verbū linquo cū suis cōpositis mittunt supina in. ctū. vt linquo lictū, quod nō est in vsu, sed in cōpositis reperitur, vt delinquo delictū, relinquo relictum. ¶ De curro cursum. Quod tria verba, quæ hic ponūtur, mittētia præteritū. ri. mittūt supina varīū in modū: nā curro. is. cucurri facit cursum, verro. is. ri. facit verritū vel versum: sed ab eo, quod est versi videt esse versum: ab eo eo quod est verri. ritū. Verg. i. æn. versa puluis inscribit hasta. quod participiū teste Seruio, ibidē nō a verto. is. sed a verro. is. deducitur: queadmodum & Plau. dixit: in vētum oīa versa. Apul. in apologia pro magia ab eo quod est cōuerro, is, cōuerri. rritum, dixit conuerritorem tumidæ gingiuulæ.

Pario.is.q̄ ex deriuatis ab eo possumus intelligere, duplex habet supinū partū & paritū:nā a partū diximus partus.a.um.partus.us.parturio.is.ab eo q̄ est paritum Papi.x.theb.dixit:atq; hosti veniat paritura marito.Cōposita vero a pario, quæ omnia (vt diximus) quartæ sunt cōiugationis, siue mittant præteritum in.ri.siue in.rui.semper mittūt supina in ertum.vt cōperio.is.cōperi. cōpertū. reperio.is.eri.repertū,aperio.is.aperui,apertū.operio.is.erui,opertum.

Dat pario paritum vel partum.Compositūq;,
Quod venit a pario,semper mittatur in.ertū.
In.si.præteritum plerumq; reponitur in.sum,
S.geminat missum de mitto,cædoq; cessum.
Et cudo cussum iubeo iussum, premo pressum.
Indulsi indultum,dat & indulsum,gero gestū.
Tortū vel torsum dat torqueo. at vro dat vstū.
Sartio sartum,fartio fartum,fulcio fultum.
Haustū vl' hausum dedit haurio.Cābio cāpsum
Quod si præteritum dat.psi.ptum pone supino.
Statum siue statum dat sto. cum sisto:sed illud,
Quod.sto cōponit,dat.itū,quandoq; dat.atum
Quæ tibi dat sisto per.itum,misere supina.
Vertoq; dat versum. De.xi.ctum mitte supina,
N.tamen amittunt hæc pingo,stringoq; fingo.
Ringoq; cum meio.suntq; dicāt quoq; mingo.
Necto.fluo.figo,cum pecto,flectoq; dāt.xum,
Mittit.itum.quod.ui diuisas præteritum dat,

¶In.si.præteritū. Quod verba facientia præteritum in.si.mittunt supina in. sum.vt mulceo mulces mulsi mulsum.Cicero.apud Priscia. permulsa atque recreata: & Varro apud eūdem:capite permulso dixit Salust.in.ij.hist. postera (inquit) die liberalibus verbis permulsi sunt. Ludo.is.si.sum. ledo.is.si.sum. sentio.is.si.sum.raucio.cis. rausi.sum. Luci. rausuro tragicus, q carmina perdit,Oreste. quinq; tn̄ verba q̄ hic ponuntur gemināt.s. in supinis.ea sunt mitto.tis.si.ssum. cedo.is. si.ssum.cudo.is.cudi,vl' cussi.ssum.ab vtroq; preterito fecit in supino cussum.iubeo.es.iussi.ssum.præmo.is.ssi.sum.indulgeo, indulges. indulsi,ex proportione facit indulsum: sed & indultus dixit Marcel'. tanquam licentia (inquit)crudelitati indulta.Gero.is. essi.estū.torqueo.es. torsi tortū vel torsum. vro.is.vssi, vstū.sartio.is.sarsi sartū. vñ sartores,& sarta tecta dicuntur. fartio.is.farsi, fartū,a quo fartus farta.um. & fartores dicti.fulcio.is.fulsi.tū.Iuue.nos vrbē colimus tenui tibijcine fultā.haurio.is.si. vel hauriui haustū,vel hausum vel hauritū.Verg.iiij.ęn. quæ bella exausta canebat. Idē in eodē:supplicia hausurum scopulis,& noīe Dido sæpe vocaturū. Apul.ij.met.lagena (inquit) facilis hauritu.Idem in.iij.Haurito plusculo vncto corporis mei membris perfricui. & in.iij.rorem rigentem hauritum ista confestim deferto vrnula.Cābio.is.nunquā nisi in Apulcio ꝑ magia legi:operas (inquit) tuas cū vicinis cābias.eius præteritū referēte Prisc.Carisius protulit cāpsi : qd̄ ideo nō posuimus, quia nusquā inuenimus.Itaq; supinū hoc in loco extra ordinē posuim⁹, quoniā ab eo deriuatur frequētatiuū cāpso.psas. quo Ennius vsus est:leucatan (inquit) cāpsant. & iuniores ab eo fecerūt campsor.is.

¶Quod si præteritū.verba illa quæ fecerunt præteritum in.psi. mittūt supina in.ptū.vt nubo.bis.nupsi nuptū como.is cōpsi.cōptū.sorbeo.es.psi.ptum.nā ab eo quod est sorbui itum fit : vnde est sorbitio & sorbitiuncula.Persius.sorbitio tollit quē dira cicutæ. ¶Statum siue statum.in.ti.tria tantū verba mittunt præteritū.sto steti,sisto steti vel stiti.verto verti,quod sine cōtrouersia facit in supino versum quemadmodū & verro.is.verri.Sed.sto.steti facit statum prima indifferenti,qd̄ significatur cū dicit statum siue statū dat.sto.nā in priori.sta.producitur.in posteriori.sta breuiatur.In simplicitate tamē semper status.ta.tum.breuiatur staturus producitur.In cōpositione,si.a.mutatur in.i.breuiatur.vt præsto præstitū,insto institū.si manet integra,producitur.vt præsto.as.statum,insto.as.atum.Sed de his libr. v.differemus. Nūc vero tantū dicam⁹ quod a.sto. stas cōposita mittūt supina in.itum.vel atum. vt cōsto.as.itū.vel atum.asto.as.itum.vel.atū.præsto.as.præstitū vel præstatū,a quo frequēter in libris digestorū legimus præstatio. ¶Sisto.is.Cum absolutū est eandem rationē sequitur in supino,quā.sto.stas. cum quo verbo præteritum & supinū habet commune.vt sisto. is. steti statum. sed composita semper exeunt in.itum.vt circunsisto.is.stiti circunstitum. assisto.stis.astiti astitum. Sisto.is. stiti.cum actiuum est,ego non abnuerim habere supinū in. atum, sed prima producta, a quo est stator pro eo qui sistit aliquem coram Prætore vel alio magistratu.vnde Iupiter stator qui stitit.i.stare fecit Romanos fugientes.Oui.vi.fastorū:tempus idem statoris erat.sed de his suo loco disputabit. ¶Verto dat versum, & ab vltimo supino fit versus a.ū.Vergi. versaq; iuuencū terga fatigamus hasta. De.xi.ctū.mitte supina.Qd̄ verba quę fecerūt p̄terita in.xi.mittūt supina in.ctū,vt lugeo.es.xi.ctū.vincio vincis. xi. ctū. dico.is.xi.ictū.sancio.is.xi.ctū.nā ab eo qd̄ est sanciui. citū.diximus.Lucr. qd̄ porro nequeas sancitum quādoquidē extat. Quinq; tn̄ verba,quæ hic ponūtur,amittūt.n.in supinis,ea sunt pingo.gis.xi.ctum. fingo.gis.xi.fictum.ringo.gis.xi.rictum quod etiā ringor.eris. declinatur meio.is.minxi.ctum. quod nonnulli mingo.gis.declinauerunt:sed,quemadmodū supra dixi,ego nusquā legi. Deinde dicit, quod altera quinq; verba,quæ fecerunt præterita in.xi.mittunt supina in.xum,ea sunt necto.ctis.nexi.vel nexui,xum.siue enim sit a necto.ctis.xi.vel nexui:siue a nexo.xas.vel nexo,nexis.nexui. semper facit in supino nexum. Fluo.is.xi.xum. vnde fluxas vestes & fluxa corpora dicim⁹:& fluxus aquarū. Antiquiores quoque autore Priscia.fluctum a fluo.is.dixerunt,vnde est adhuc fluctus.us. & murena flucta. Figo.gis.fixi.xum.quamquam Scaurus apud Diome.sagitta confictus dixerit. Pecto pectis.xum.nā a pectiui pectitum fecit,a pexui æque.xum. Flecto flectis.xi.flexum. Plexi quoque ab eo quod est plecto plectis,qd̄q; sum⁹ pene obliti,plexū in supino facit.Catull⁹:hos indistinctis plexos tulit ipse corollis.hinc est ab amplector,amplexus.a complector.xus. ¶Mittit.itum. quod verba facientia præteritum in.ui. syllabas mittunt supina in.itum. penultima breui.vt domo.as.ui. itum quamquam ab eo quod est domatum Tibul'.libro.iiij.dixit:te duce non alias conuersus terga domator. & domatio nomen participiale Valla formauit.sono sonas.aui.sonitum:& si ab eo q̄d est sonatu Horatius dixit: magna sonaturum des nominis huius honorē. sicut a tono.as.atū. Idem in epodo dixit: Si quos eois intonata fluct:b⁹ hyems ad hoc vertit mare.Sene.in.ij.natu.quæst,quasi illa (vt sic dicam) cōminatio,& tonatio sine ictu.

Neco tamen

¶ Neco tamen cum duplex habeat præteritum necui & necaui, & ab eo quod eſt necui facit nectum ab eo, quod necaui. atũ. Sed inter necatus & nectus non eſt illa differẽtia, quã putauit Priſ. vt necatus ſit ferro. nectus vero alia vi perẽptus. ſed potius necatus eſt omnino extinctus. vt Cice. veneno. necatus dixit, & Quint. fame necatus. nectus vero quaſi exanimatus & mortuo ſimilis. Cice. ij. tuſc. nectus ſit Tãtalus. & Hora. in epiſtolis: bos eſt enectus arando. Frico. as. cui. ctũ. Iuuẽ. ſi prurit frictus ocelli angulus.

Sed necui nectum, fricui frictum, ſeco ſectum,
Cenſeo cẽſum, miſceo mixtum, torreo toſtum,
Et doceo doctum, teneo tentum, pateoq;
Dat paſſum, careo cariturus, dat quoq; caſſus.
Si præſens dat. uo. diſiunctas, exit in. utum.
Sed ruitum ſemper, ruo, dat. Quæ ducis ab illo
Dant tibi ſemp. utũ. rapio raptũ. meto meſſum.
Conſulo conſultũ. colo cultũ, excelloq; celſum.
Deq; alo dic alitũ. dat & altũ. Aſt occulo. cultũ.
Pinſo piſtus, texo textus; nexoq; nexus.
Pectoq; dat pexus, & pectitus. Et tamen entum.
Q đ cano cõponit, Pario, & ſero mittit in ertũ.
Amicui dat. ctum. dat amixi. datq; amiciui.
In. ui. præterito. ui. ſemper vertitur in. tum.
Poto dat potum, lauo lotum, & vtrũq; dat. atũ,
Et caueo cautum, faueo fautum, ſed adultum
Mittitur ex adolet, de paſco mittito paſtum.
Dat gnitus agnoſco, cognoſcoq;, dat ſero ſatũ.
Inſitus inſeui. conſeui cõſitus. Atqui
Dant. utum. ſoluo cum voluo, veneo venum.
Et ſalio ſaltum, mittit ſepelire ſepultum.

ab eo tñ quod eſt fricatũ Pli. lib. viij. dixit: pãtheras per carnes fricatas aconito venantur barbari. Geſ. li. vj. ante oleo perfricatus. & Macer: vrticæ folijs reuocatur vulua fricata. Seco. as. cui. ctũ. Verg. i. Georg. via ſecta per ambas. Apul. j. meta. a ſecatu dixit: impetu teli præſecata gula. Cẽſeo. es. ſui. ſum. qđ ſecũdũ analogiã fecit etiã cẽſitũ. miſceo. es. cui mixtũ. per. x. qđ etiã in marmoribus antiquis per. s. miſtum legimus. Torreo. res rui. toſtũ. Doceo. ces. cui. ctum. Teneo. nes. nui. tũ. Pateo. es. tui. ſſum. quod etiã a pãdo. is. & patior. eris. ſupinũ eſt cõmune. Verg. i. æñ. Crinib9 illiades paſſis peplũq; ferebãt. quod a pando, vel a pateo eſſe poteſt. Careo. res. rui. ritũ. vel caſſum. Sed a caritu formatur participiũ futuri in. rus. cariturus. Iuue. cariturus turture magno, mulorumq; iubis. a caſſu formatur participiũ præteriti caſſus. Verg. ij. æñ. nũc caſſum lumine lugẽt. ¶ Si præſens dat. uo. diſiũctas. Qđ verba tertiæ cõiugationis deſinẽtia in. uo. vocales mittunt ſupina in. utũ. vt nuo. is. nui. nutũ. ſuo. is. ſui. ſutum. acuo. is. cui. acutũ. arguo. is. ui. utum. Plau. in pſeud. Argutus, inquit, malorũ facinorũ. Saluſt. tñ apud Priſ. in. ij. hiſt. arguiturus, q̃ſi ab arguitu dixit: multi (inquit) ex bithynia volentes occurrere falſum filium arguituri. Ruo. is. rui. ſemper facit ruitum in ſupino. Luca. in. iiij. ruituraq; ſemp ſtat moles. ab illo verbo compoſita omnia exeũt in. utũ. vt obruo. is. ui. utum. diruo. is. ui. utũ, eruo. is. erui. utũ. rapio. is. pui. facit. ptũ. meto. is. ſſui. per. s. duplex facit ſupinum meſſum Conſulo. is. lui. ultũ. Colo. is. lui. ultum. Excello. lis. lui. ſiue excului, excelſum. alo. is. alui. alitum facit per regulam aliquando, ſed frequentius altus reperitur. Saluſtius in Iugur. omnẽ (inquit) ætatẽ arpini altus. reperitur etiã Altor & Altrix ab altu formata. Verg. iij æñ. Et terram altricem diri execramur Vlyſſi. Occulo. lis. cului ultum. Pinſo. is. ſui. piſtũ. a quo eſt Piſtor. oris. Texo. is. xui. textũ. Nexo. is. xui. xum. Pecto. is. pexi. vel pexui. xum. nã ab eo quod eſt pectiui pectitũ exit. Colũme. li. xiij. præparatæ ſint & pectitæ lanæ. Idem etiã de cura hortorum: verum vbi iam puro diſcrimine pectita tellus. ſed quia penultimam breuiauit, poteſt videri ductum ab eo quod eſt pecto. is. ctui. quod nullus vnquam poſuit. Compoſita vero a cano. is. mittunt ſupina in. entum. vt occino. nis. nui. entum. concino. is. nui. entum. accino. is. nui. entum. ¶ A pario. is. compoſita tam illa, quæ fecerunt in. ri. præteritũ de quibus paulo ante diximus: quam illa, quæ in. rui. de quibus nunc agimus, mittunt ſupina in. ertum. vt aperio. is. rui. apertum. operio. is. rui. opertum. A ſero. ris. quoq; cõpoſita, q̃ mutãt ſimplicis ſignificationẽ, quæq; diximus facere p̃teritũ in. ui. ſyllabas, mittunt ſupina in. ertũ. vt diſſero. ris. rui. diſſertũ. aſſero. ris. rui. aſſertũ. cõſero. ris. conſerui. ertum. Deinde ſubiũgit. q; hoc verbum Amicio. icis. amicui. vel amixi, vel amiciui, ſemper facit in ſupino amictum. ¶ In. ui. præterito. ui. ſemper vertitur in. tũ. Quod verba facientia præteritum in. ui. ſyllabã, mittunt ſupina. ui. mutata in. tum. vt amo. as. aui. atum. moueo es. ui. tum. cupio. is. iui. itum. audio. dis. iui. itum. excipiuntur vero pauca verba mittentia ſupinum aliter. ea ſunt poto. tas. taui. quod facit potum. Verg. in buco. huc ipſi potum venient per prata iuuẽci. & ibidem: & potum paſtas age Tityre, & inter agendum. Luca. in. v. poturæ te nile grues. Terẽ. tamen proportionẽ ſequutus dixit in phormione: nam apud me potaturus eſt. Lauo. as. laui lotũ, vel lautum, propter affinitatem, quæ eſt inter. au. &. o. vel lauatũ. Terent. in eunucho: abeunt lauatũ. Ouid. iij. faſt o. ſacra lauaturas mane petebat aquas. Hora. aſt vbi me feſſum ſol acrior ire lauatũ admonuit. qđ nimis licẽter dici putat. Serui9. iij. Georg. Caueo. es. caui. autũ. Faueo. es. faui. fautum. ab illo eſt cautus & cautio, ab hoc fautor. quãquã Plau. in Amphitryone regulã ſequutus dixit, fauitor. Adoleo. vel adoleſco. adolui. vel adoleui adultus. Paſco. cis. paſtũ. quod ſolum in ſupino. s. retinuit. Agnoſco. cis. noui. gnitũ. cognoſco. cis. noui. itum. Iuuena. agnitus accipies, iubet a præcone vocari. Lucan. in. iij. calida mihi cognitus axis Aegypto. Saluſt. tamen regulam ſequutus in ſecũdo hiſtor. dixit: neq; inermes ex prælio viros quemquam agnoturum. Sero. ris. ſeui ſatum. Cuius compoſita retinentia ſimplicis ſignificationem, quæ fecerunt præterita in. eui. mittunt ſupina in. itũ. ea ſunt inſero. is. eui. itum. conſero. ris. ſeui. conſitum. Verg. ij. Georg. mutatamq; inſita mala ferre pirum. Cicer. quoq; in Verrem ab eo quod eſt obſero. is. ſeui. dixit: vt cum obſitum leontinum agrum vidiſſes. & ab aſſero aſſeris. ſeui. ſitũ. De faciẽtibus p̃terita in. ui. ſyllabas paulo ante diximꝰ mittere ſupinũ in ertũ. Soluo. is. ui. & voluo. is. ui. fecere ſupina ſolutum & volutum. u. conſonante in vocalem mutata. & extrita. i. atq; ex horum proportione caluo. is. debuit facere calutum, niſi quod in vſu non eſt. Veneo. nis. veniui venum, pro eo quod eſſe debuit venitum, nunquam reperitur niſi coniunctum aut compoſitũ cum hoc verbo do das dedi. dicimuſq; venundo. das. dedi. Sepelio. lis. liui. ultum. Verg. ij. æñ. inuadũt vrbem ſomno, vinoq; ſepultam. Cato proportionem ſequutus dixit; moritus eſt, ſepelitus eſt,

¶De Supinis verborum Deponentiũ & Communium.

Caput. Sextum.

DEponentium & communium verborum supina fiunt ex ꝓportione vocis actiuæ, vt Lętor lætaris, læto. as. lætaui. lętatũ. Vereor. eris. vereo veres verui veritum. Fungor fungeris. fungo fungis funxi functum.

Pauca tamen, quæ sequuntur, aliter exeunt.

Reor reris. ratum.	Adipiscor. eris. adeptum.
Misereor. eris. misertũ.	Vlciscor. vlcisceris. vltum
Fateor fateris. fassum.	Obliuiscor, ceris. oblitum.
Gradior eris gressum,	Expergiscor. eris. ſpretũ,
Patior pateris. passum,	Defeciscor. eris. defessum,
Loquor. eris. loquutũ.	Queror, q̃reris questum.
Sequor, eris. sequutum.	Vtor. vteris, vsum.
Fruor. eris. fructũ vł. itũ.	Nitor. eris. nisũ, vel nixũ.
Labor laberis, lapsum.	Cõplector. eris. cõplexũ.
Cõminiscor. eris. cõmẽtũ.	Amplector. eris. ãplexũ.
Proficiscor. eris. fectum	Tueor. eris. tutũ, vel tuitũ.
Nãscicor. eris. nactum	Tuor eris, tutũ, vel tuitũ.
Paciscor. ceris, pactum.	Ordior iris. sum vel. itum.

DE supinis verborum deponentium & communium. cap. vj. Quoniam in capite superiori exposuit regulas supinorum deductas a præteritis verborũ actiuæ vocis, hoc in loco ostẽdit qua rõne a verbis deponentibus & communibus formari debeant supina. Itaq; dicit in primis, quod si volumus scire supinum alicuius verbi deponentis aut communis, debemus ex analogia fingere vocem illius verbi actiuam, & per regulas superius traditas formare supina. vt ecce lætor lætaris ex proportione debuit facere in præterito lætaui, facit igiẽ in supino lætatum, per illam regulam: In. ui. præterito. ui. semper vertitur in. tum. prẽter ea vereor. eris. ex proportione debuit facere in præterito verui, ergo in supino faciet veritum. per illam regulam: Mitti. itum. quod ui. diuisas præteritũ dat. Fungor. eris. ex proportione debuit facere in præterito funxi, faciet igitur in supino functum per illam regulam: De xi. ctum. mitte supina. ¶Quędam tamen verba non seruant regulas atq; proportionem: vt Reor reris, quod debuit facere. rui. atq; in supino. ruitum. facit tamẽ ratum. Vergil. ij. æneidos: nos abijsse rati & vento petijsse Micenas. Misereor. eris. quod debuit facere in præterito miserui, & in supino miseritum, facit tamen misertum. Fateor. eris. debuit facere in præterito fatui. & in supino fatitum, & facit fassum. Gradior. eris. ex proportione huius verbi fodio. is. debuit facere gradi in præterito, & in supino grassum: & fecit gressum. Patior. eris. facit passum, sequutus proportionem huius verbi quatio. is. assi. assum. potius quam huius potior. iris. quod fecit potitus. Loquor. eris. ex proportiõe huius verbi linquo. is. debuit facere loctum, & interiecta. u. facit loquutũ. eadem quoque ratione a Sequor sequeris, fecimus sequutum. q. mutata in. c. propter affinitatem vtriusque literæ. Fruor. eris. debuit facere in preterito frui. & in supino frutum, & interiecta. c. facit fructum. quemadmodũ struo. is. xi. ctum. Cicero in Hortensio: autoritate summa fructus est. Vulpianus tamen fruiturus dicit in participio futuri temporis significatiõis actiuæ. Labor. eris. debuit facere in præterito lapsi laptum. sicut scribo scripsi scriptum. & fecit lapsum. Comminiscor. eris debuit facere cõminiui. cõminitum. & fecit cõmentũ. Proficiscor. eris. debuit facere proficiui. itũ. & fecit profectũ. Nanciscor. eris. debuit facere nãciui. nãcitũ. & fecit nactũ. Paciscor. eris. debuit facere paciui. itũ. & fecit pactũ. Adipiscor. eris. debuit facere adipiui adipitũ, & fecit adeptũ. Vlciscor eris. debuit facere vlciui vlcitum, & fecit ultum. Obliuiscor. eris. debuit facere obliuiui. iuitũ, & fecit oblitum. Expergiscor. ceris. debuit facere expergiui expergitum. & fecit experrectum, quamquam Lucilius penultima breui expergitus dixit: e somno pueros cum mane expergitus clamas. Defeciscor. ceris. quo verbo vsus est Terentius in phormione, neq; defeciscar vsq; adeo experirier. Idẽ quoq; participiũ fecit defessus dicẽs: defessus sum iam ambulando. cũ ex proportione debuit facere deficiui defecitũ. Queror quereris. potius sequutũ est proportionẽ horum verborũ gero gestum, & vro vstum. quam huius verbi quæro quæsitum. itaq; dicimus questum. Vtor vteris, sic fecit vsum, sicut verto verti versum, & Nitor niteris nisum vel nixum. sicut verto verti versum, & flecto flexi flexum. Amplector & complector ideo amplexum & complexum fecerunt, quia illorum simplex plecto plectis plexi plexum fecit. Tuor. eris. pro eo quod est defendere tutum. Tuor tueris. pro eo quod est cernere, tutum fecit, habentq; idem infinitiuum testibus Marcello, atq; Prisciano, hoc est tueri, sed ab eo quod est tueor manifestum est exire tueri. Ouidius de arte: Non minor est virtus, quam quęrere, parta tueri, ab eo vero quod est tuor tueris infinitiuus est tui. Pomponius apud Marcellum: incepi (inquit) contui. Turpilius apud eundẽ. Oculus longa intercapedine appetunt contui. Sed & in alijs modis & temporibus tuor pro aspicio fere semper tertiæ coniugationis reperitur. Plautus in asinaria. nam ego illud argentum tam paratum filio suo, quam me hunc Scipionem contui. Papinius in Achileide: namque modo infensos vtero mihi contuor enses. Seneca in hippolito. hippolite tales intuor vultus tuos. nõ intueor (vt in omnibus legitur libris) quod ratio carminis iambici reformidat: & apud Terentium in heauton. hic adolescens, qui intuitur nos. Lucret. libro quarto: Contuimur miseri absynthia tangit amaror. Idem in eodem: contuimur miras simulachraque luce carentum. Ergo quantum ego suspicor, tueor pro defendo semper est secundæ coniugationis. tuor pro cerno semper est tertiæ. supina vero habent mutua. nam a tueor tueris tutus, tutor, & tuitio, reperitur. Macrob. secundo satur. si tacere talia vis videri tuitione pudoris. atq; e diuerso a tuor tueris dicimus intuitus & obtuitus. Vergilius primo æneidos: dum stuper, obtutuque manet defixus in vno. Ordior ordiris, debuit facere ordiui. itum. & fecit orsum. Hieronymus tamen psalmum secundum ex Hebraica veritate interpretans: ego (inquit) orditus sum regem meum. Ioannes quoque baptista in carmine Alfonsiano bellum orditurus, & arma dixit.

Experior experiris. debuit facere experiui experitum, & fecit expertum, Metior. iris. debuit facere metiui metitum, & fecit menſum. Vnde eſt menſor, & menſura. Morior, eris, vel moriris, quod tam tertiæ, quam quartæ coniugationis reperitur; habet ſupinum moritum, a quo eſt participium futuri tẽporis moriturus: mortuus vero pro eo quod eſſe debuit moritus, participium eſt, aut nomen potius ꝓ participio temporis præteriti. Eodem modo orior. oreris vel oriris, tertiæ & quartæ cõiugatiõis reperitur: haberq; ſupinum oritum, a quo eſt oriturus participium tẽporis futuri. & ortũ, a quo eſt ortus participiũ tẽporis præteriti. Adorior, adortus facit vel adorſus, niſi forte ab adordior deſcẽdit: ſed eiuſdem ſignificatiõis reperitur. Naſcor. naſceris ſupinum quoq; habet naſcitum, a quo eſt participiũ futuri temporis naſciturus. & natũ, a quo eſt participium præteriti temporis natus.

Experior, iris expertũ, mortuus moriturus.
Metior, iris, mẽſum. Orior. eris. l. iris. ort9. ritur9.
Morior, eris. l. riris. Naſcor. eris. natus. citur9.

¶ Verba actiua Supinis carentia, Cap. vij.

Arceo. ces, arcui, Scabo. ſcabis ſcabi.
Vrgeo. ges. urſi, Cõpeſco. ſcis. cõpeſcui.
Timeo. times. timui. Diſpeſco. cis. diſpeſcui.
Metuo metuis metui, Diſco diſcis. didici.
Luo, luis. lui. Scando. ſcandis. ſcandi.
Reſpuo. reſpuis. reſpui. Ango. angis. anxi.
Lingo lingis. linxi. Ambigo. gis. ambegi.
Linquo. linquis. liqui. Tollo tollis. tetuli.
Caluo. caluis. calui. Pſallo pſallis. pſalli.
Lambo. lambis lambi. Cerno. cernis. creui.

¶ Neutra Supinis carentia.

Mico micas micui. Cõquiniſco. cis. cõquexi.
Aeſtuo æſtuas. æſtuaui. Sido. ſidis ſidi.
Ardeo. es. ſi. Strideo. es. di, Rudo rudis. rudi.
Fulgeo fulges fulſi. Dego. degis. degi.
Turgeo. turges. turſi. Satago. ſatagis. ſategi.
Lugeo. es. xi. Frigeo. es. xi. Sterto ſtertis ſtertui.
Conniueo. ues cõnixi. Obedio obedis obediui.

Et verba ſecũdæ cõiugationis mittẽtia preteritum in. ui. ſyllabas preter hæc ſex verba.

Placeo. ces. cui. placitũ. Doleo. les. dolui. dolitum.
Noceo. ces. nocui. nocitũ. Soleo. les. ſolui. ſolitum.
Valeo. les. valui valitũ. Pateo. tes. patui. paſſum.

De verbis carentibus Supinis. cap. vij. Sunt quædam verba a quibus ſupina in vſu non reperiũtur, qualia ſunt ex actiuis Arceo. es. arcui, qđ ex ꝓportione debuit facere arcitum, ſed non eſt in vſu, niſi in cõpoſitis ab illo: vt coerceo. ces. cui. coercitum. exerceo. es. exercui. exercitũ. Vrgeo. es. vrſi. quod debuit facere vrſum. timeo. es. timui. qđ timitũ. metuo. is. metui. qđ metutũ. Luo. is. lui, qđ lutũ. Reſpuo. is. reſpui, qđ reſputũ. lingo. is. xi. qđ linctũ. quamquã apud Celſum linctus. us. legim9. Linquo. is. liqui. qđ debuit facere lictum: ſed non reperitur niſi in compoſitione, vt delinquo. is. deliqui. ctum. relinquo. is. reliqui. lictum. derelinquo. is. dereliqui. derelictum. Caluo is. calui. qđ ex proportione, atq; Priſc. autoritate debuit facere caluitum. Lambo. is. bi. quod lambitum. Scabo. is. quod ſcabitum. Cõpeſco. cis, cõpeſcui. diſpeſco. is. diſpeſcui. q̃ verba Priſc. ex rõne ꝓportionis dicit facere cõpeſcitũ, quẽadmodũ diſco. is. didiſci. diſcitũ. & poſco. cis. ci. poſcitum, ſed in vſu nõ ſunt. Scando. is. di. quod debuit facere ſcãſum, a quo eſt ſcanſilis, & ab eo compoſita aſcẽdo. is. ſum. deſcendo. is. ſum. cõſcendo. is. cõſcenſum. Ango. is. xi. quod debuit facere anctũ: ſed, quemadmodũ (inquit Diome.) in voce paſſiua tẽpora deficiẽtia, circũloquimur per anxius. a. um. loco participij, & ꝑ hoc verbũ ſum, es, fui. Ambigo. is. egi. quod debuit facere ambactũ. Tollo. is. tetuli. ꝙ debuit facere latum. ſed non reperitur, niſi in cõpoſitione ſublatũ. Pſallo. is. pſalli. ꝙ pſalſum. & cerno. is. creui. ꝙ cretũ: ſed in hac ſignificatione nõ reperit. ¶ Neutra ſupinis carentia ſunt mico. cas, cui. & ab eo compoſitum emico. cas. icui. dimico tamen (vt diximus) alio loco dimicatum facit in ſupinis. Aeſtuo. as. aui. a quo quaſi ab actiuo æſtuatum fecit. Hiero. in fine eccleſiaſtici: in medio (inquit) ignis nõ ſum æſtuatus. Ardeo. es. arſi. quod ex proportione diximus feciſſe arſum. Algeo. es. alſi. quod alſum. Fulgeo. es. fulſi. quod fulſum. Turgeo. turges. turſi, quod turſum. Strideo ſtrides, vel ſtrido ſtridis. di. Conniueo. conniues. connixi. quod debuit facere connictum. Conquiniſco. conquexi, quod verbum fuit apud antiquos, ſignificabatq; caput inclinare, & quaſi conniuere. Pomponi. ad eum conquexi: interim mulieres conſpiciunt. Sido. is. di. quod verbũ ſupina a ſedeo. es. mutuatur. vel potius caret illis. Rudo rudis. rudi. quod debuit facere ruſum. Dego. degis. degi. quod dactum. Satago. ſatagis. tegi. quod ſatactum, quia compoſita ab ago. agis. egi. actum. Sterto. ſtertis. ſtertui. quod ſtertitum. Obedio. obedis. obediui. quod obeditum, a quo Plinius libr. xvij. natu. hiſtor. obediturus dixit: Ramo (inquit) oleæ quam maxime ſequaci, atque obedituro. ¶ Et verba neutra ſecundæ coniugationis facientia præteritum in. ui. ſyllabas, quæ debuerant mittere ſupina in. itum. vt hebeo hebes hebui. flacceo. flacces. flaccui. ſtudeo. ſtudes ſtudui. vigeo. viges. vigui. oleo. oles. olui. ab eo tamen Perſi. fecit oletum, vt in ſuo loco diximus. Tumeo. tumes. tumui. ſeneo. ſenes. ſenui. a quo antiquiores ſenectus ſenecta ſenectum. participium fecerunt. Pauca tamen huius ordinis verba habent ſupina; ea fere ſunt placeo. places. placui. placitum. a quo ſunt participia placitus pro placens; & placiturus. noceo. noces. nocui. nocitum. a quo eſt nociturus. Iuuenalis. nocitura togæ, nocitura petuntur militiæ. Valeo. vales. valui. valitum. a quo teſte Priſcia. valiturus fecit Cicero. Doleo. doles dolui. dolitum. reperitur doliturus. & a caleo. cales. calui. calitur9. a ſoleo. ſoles. tũ ſolitus. ſolita. ſolitũ reperitur, neq; em̃ vſquã lectũ eſt ſolens, aut ſolitur9, hoc verbũ pateo. es. patui, vt alijs in locis diximus, cõe habet ſupinũ cũ pando. pandis. & patior. pateris. Illud quoq; notãdũ eſt: hoc verbũ fio. fis. neq; habere ſupina, neq; participia, neq; enim vſquã reperitur fiens: neque fiendus, vt inquit Diome. nam fact9. cta. ctũ. atq; faciẽdus, da, dũ. a facio, cis. ci. mutuatũ eſt.

¶Deponent'a supinis carentia sunt. Reminiscor.eris.quod debuit facere reminitum: & vescor. eris. qđ debuit facere vetū & medeor.eris.qđ debuit facere meditū.opperior.iris.quod debuit facere opperitū, quorū circunloquia (vt inquit Diome.) aliunde supplentur reminiscor.eris. recordatus sum. vescor. eris.pastus sum.medeor.eris.medicatus sum.opperior.iris.oppertus sum.liquor.eris.quod debuit facere lictum,in circunloquijs dicimus liquefactus sum vel fui,liquefactus eram vel fueram.&c.Licior.eris. quod debuit facere licitum: quod cū in vsu non sit,ab eo tñ factū est licitor. aris. eiusdē prope significationis verbum,per quod supplętur circūloquia sui primitiui. ¶Carent etiam supinis omnia verba præteritis carentia:nam cum supina ex præteritis quodāmodo pendeant,merito deficientibus præteritis deficient etiā supina,ea sunt aio ais, quod a dico.cis.præteritum mutuatur. Furio.ris. quod suppletur ab insanio insaniui. Sido. dis.quod Priscia.præterito dicit carere: mutuatur illud tamē,vt putat,a sedeo sedi.atq; cōsequēter supinū, vt paulo ante dicebam. Ferio.is quod a percutio mutuatur præteritum percussi. Ambro.tñ de obitu Theodosij imperatoris a ferio feriturus fecit. Isaac (inquit) per fidem nec gladiū endituri parentis expauit. Sisto.is. quod præterito carere autores sunt Phocas, & Pris. nos tamē Gellij & Cato.autoritate persuasi,cū actiuū est, stiti facere diximus,& in supino statum: cū absolutū,steti & æque statū in supino. Quatio.is.præterito carere dicit Phocas,qđ ex analogia quassi et quassum facere ex cōpositis manifestum est: dicimus enim concutio. is. ssi.ssum.pcutio.is. ssi. ssum. Præteritis etiā caret, vt supra dictū est, hoc verbū Glisco. cis.& verba inchoatiua, quæ ex consequenti supina non habent.

¶Deponentia Supinis carentia.

Reminiscor.eris. Liceor liceris.
Vescor vesceris. Liquor liqueris.
Medeor mederis. Opperior.opperiris:

¶Carēt etiā Supinis verba præteritis carētia,vt.

Aio is.Furio.is. Sisto.sistis.
Sido.is Ferio.is. Quatio.quatis.
Glisco.scis, & verba, quæ dicuntur inchoatiua; vt
Pallesco scis. Turgesco scis. Tepesco.scis.

¶De varietate quadā verborū. Cap.viij.

VErba diuersis cōiugationibus declinata,sunt
Lauo,as.lauo is. Fulgeo ges.fulgo.gis.
Arto.tas.artio.is. Tergeo es,tergo.gis.
Sono.sonas.sono.is. Claudeo.es.claudo is.
Denso. as. denseo.es. Cōniueo.es conniuo.is.
Et cōposita a cubo as. vt Caueo caues.Cauo is.
Accubo.as accumbo is. Ferueo ferues feruo is.
Procubo.as procūbo.is. Oleo oles.olo.is.
Recubo.bas.recūbo.bis. Rideo es,rido.is,
Succubo.as.succūbo.is. Excelleo.es.excello.is.
Nexo.nexas,nexo,xis. Cieo.cies.cio.cis.
Strideo,es.strido,stridis. Pario,is.parere,et parire.

DE varietate quadā verborum cap.viij. Et si de hac verborū varietate sparsim per singulas cōiugationes aliquid perstrinximus,visum tñ est hoc in loco simul de oībus huiusmodi verbis dicere Ponit igitur in primis verba primæ atq; aliarū cōiugationū.Lauo.as.lauo.is.per tertiam. Vergil.iij.æñ.fluidū lauit inde cruorem. Idem in.x.lauit improba teter ora cruor.præsentis enim indicatiui esse vtrobiq; ex quātitate syllabæ deprehendimus:nā in præsenti prima breuiatur,in præterito producitur. Arto.as.artio.is.tiui. quartæ cōiugationis. Neui.apud Mart.artuit linguam in palatū:cœpit labia suggere. Idem apud eundem:conatus (inquit) artiuit mater.Sono.as.sono.is.per tertiā.Lucr. Incaligare oculos, sonere aures. Idem alio loco: litora lata sonūt.Denso.as.denseo.es.per secundā Verg.x.æñ. extremi addensent acies. sic enim legendū esse Prisc.testatur.Idem.j.Geor.denset, erāt quæ rara modo: quę dēsa, relaxat. ¶Cōposita a cubo.as, qđ alijs in locis diximus, per primā & tertiā declinantur,habentq; præteritū cōmune. vt incubo.as.incūbo. is.accubo.as.accūbo.is.procubo.as.procūbo.is.recubo.as.recūbo.is. Dicimus tñ secubo.as. & nō secūbo.is.atque e diuerso succūbo.is.& non succubo.as. Nexo.as.& nexo.is. Verg.v.æñ.nexantē nodis,seq; in sua mēbra plicātē.Liui.Andro.apud Prisc.nexebāt multa inter flexu nodorū dubio. ¶Deinde ponit verba secūdæ & tertiæ coniugationis.Strideo.es.strido.is.de quo in secunda cōiugatione diximus. Fulgeo.es.fulgo.is. Verg.v.æñ.ductores auro effulgent. Idem.viij.auroque effulgere fluctus. Tergeo es. tergo.is.Iuue.vasa aspera tergeat alter.Hora.quā galina tergere palatum. De tertia cōiugatiōe non succurrit mihi exemplum: atque idcirco de industria Horatij versum illū imitati quodam in loco diximus: si placare famen tibi ventris oluscula possent, non tua sordidior tergeret ora cibus:Claudeo.es.claudo.is. pro eo qđ est claudico.as.Cecil.aut vbi vos sitis:ibi consilium claudeat Salust.iij.histo. coniuratiōe claudit,pro eo qđ claudicat.Conniueo.es.conniuo.is.Caluus:cum grauis ingenti conniuere pupula somno. Persius:væ nisi conniues.Ferueo.es.feruo.is. Verg.i.æñ. feruet opus, redolentq; thymo fragrantia mella. Idem in.viij.feruere leucatem,auroque effulgere fluctus.Lucil.quoque apud Quint.lib.j.oratori. institutionum,feruit aqua,& feruet,feruit nunc,feruet ad annum.Caueo.es.cauo.is.Nam tertiæ coniugationis etiam fuisse supra notauimus,cum de verbis in.uo. syllabam desinentibus dictum est. Oleo.oles, olo olis.Plautus in corniculá apud Diome: olunt ædes Arabicas. Excelleo excelles,excello.is.de quo in tertiæ coniugationis verborum præteritis diximus. Rideo rides,rido. ridis. Brutus de patientia apud Diome.Irridunt horum lachrymas. Cieo.cies cio.is. quemadmodum in superioribus dictum est, tam secundæ quam quartæ coniugationis reperitur:in compositione vero tantum quartæ,quod etiam de pario.is.& suis compositis dicendum est: nam per tertiam dixit Teren.in phormione: ne parere hæc, iamdiu peretit:m potest.& per quartā Ennius: oua parire solet genus pennis condecoratum. Cuius composita omnia sunt quartæ coniugationis.Cupio cupis.cum plerumque tertiæ reperiatur,Lucre.in. dixit.portarum claustra cupiret. Atque e diuerso,cum venio venis per quartam prope semper reperiatur, Ennius apud Marc.dixit:senex sum,& mortem occupem,priusquam euenat.quasi per tertiam eueno euenis declinetur. Sedulius quoq; in paschali secundam personam præsentis indicatiui modi numeri singularis,quæ in quarta coniugatione semper in fine producitur,perinde ac si esset tertiæ breuiauit dicens: peruenis ad Christum non Christus peruenit ad te.

Potior.eris.potior.iris.tertiæ coniugationis plerumqꝫ reperitur: nonnunquam etiam quartę maxime in infinitiuo. Vergil.iij.æñ. Polydorũ obtruncat,& auro vi potit̃. Ouid.xiij.met. Tuqꝫ tuis armis nos te poteremur Achille. Næuius apud Priscia. fœcundæ penetrat penitus,thalamoqꝫ potitur. Lucil̃.apud eundem:deficit alma Ceres,nec plebes pane potitur.in infinitiuo non poti,sed potiri semper facit.Morior.eris.& morior.moriris.Luca.in.iiij.non gratis moritur,iugulo qui prouocat ensem. Vergil.ij.æñ. Nunc morere.Ennius:nunc est ille dies,cum gloria maxima sese nobis ostendat:seu viuimus,siue morimur. Teren.in eunu.risu emoriri omnes. frequentius tamen in infinitiuo mori quã moriri reperitur. Orior.eris.orior.iris. Verg.ij.æñ.Nostrorũ obruimur,oriturqꝫ miserrima cædes.cuius infinitiuũ semper reperies quartæ cõiugationis.oriri. ¶Complura alia verba reperiuntur diuersarũ coniugationum,sed diuersi generis & significationis:vt albo.as.primę coniugationis actiuum est, albeo.es. secundæ neutrum. eodem modo nigro.as.nigreo.es.duro.as.dureo.es. atqꝫ etiã tertiæ.albesco.is.nigresco.is. duresco.is.Liquo.as.per primã actiuum est. Persius.vatũ,& plorabile si quid eliquat.Verg. in more. foraminibusqꝫ liquatur emundata ceres.liqueo.es.per secundam & liquesco.is. per tertiã neutra sunt absoluta.liquor.eris. deponens est absolutum.Miseror.aris. p primam,& misereor misereris ,per secundã. prætera, medico.as. siue medicor.aris. per primam,& medeor.deris.per secundam sola cõstructiõe & cõiugatiõne differũt:sed de cõstructione suo loco dicetur. Tueor.eris.pro eo quod est defendo. tuor.eris. pro eo quod est cerno,coniugatione & significatione differunt,vt supra diximus. ¶Variæ significationis. Sunt quędam verba, quæ cum eandem habeant positionem coniugatione mutata,mutant etiam significationem, vt mando.as.mandaui,quod est propemodum commendare.mando.dis.di.qđ est dentibus conficere cum illud sit primæ coniugationis,hoc vero tertiæ. Eodem modo fundo.as.pro eo quod est fundamentum iacere.fundo.is. pro eo quod est spargere. Dico.as. pro eo quod est appropriare siue consecrare. dico.is. pro eo quod artificiose loqui. Prædico.as. pro eo quod est laudo. prædico prædicis,pro eo quod est ante dicere siue diuinare. Volo volas ad aues pertinet, volo vis ad homines atque deos immortales.Lego legas,est mittere legatum aliquo, siue testamento aliquid post mortem alicui relinquere. Lego legis, est colligere:furari, & libros legere. Sero seras,est claustra adhibere, sero seris, est semẽ spargere. Educo educas,pro eo quod est nutrire,educo educis.pro eo quod est extra vel sursum duco Appello appellas. & compello compellas, pro eo quod est alloquor siue voco, composita verba a pello pellas, quod in vsu non est,at vero appello appellis, & compello,composita sunt a pello pellis. pepuli significãtqꝫ illud applicare hoc vero cogere siue adunare. ¶Eadem præterita.Est & alia in verbis consideratio: quod quædam sunt pręterita a diuersis verborum positionibus deriuata:vt aceo aces pro eo quod est accidum esse,& acuo acuis,pro eo quod est acutum facere, idẽ atqꝫ commune habent præteritum,atqꝫ eodẽ modo de reliquis verbis quæ hic ponuntur. ¶Præterita duplicia ab eodem verbo.Sunt econtrario quædam verba duplex habentia præteritum. vt plico.as. plicui, vel plicaui,& ab eis composita, vt explico explicas explicui, vel explicaui: sed de his copiosius in capite pręteritorũ disputatum est. ¶Eadem supina a diuersis verbis:vt verro.is. & verto vertis.quod vtrũqꝫ facit in supino versum,& pateo.es.patui.pando.is.pandi.patior.eris.quæ omnia cõmune habent supinũ passum. ¶Supina duplicia. Ediuerso sunt quędã verba q̃ duplicia supina habẽt: vt torqueo torques tortum vel torsum.Sed de his omnibus in capite pręteritorũ & supinorum plenius dictum est: nunc tantũ voluimus lectorem admonere, quemadmodum in verbis diuersitates huiusmodi reperiantur.

Potior. poteris, & potiris,	Orior.oreris. & oriris.
	Morior.eris. & moriris.

¶Verba diuersarum coniugationum, sed diuersi generis,

Albo albas. Albeo.es.	Miseror. aris misereor.is.
Duro.as.dureo.dures.	Medico.as.l.medicor.aris.
Liquo liquas,liq̃o es.	medeor mederis.
Liq̃sco.cis.liquor.eris.	Tueor eris.tuor.eris.

¶Verba varię significationis, & diuersarum coniugationum.

Mando.as.mando.is.	Pango.is.pepigi vel pãxi.
Fundo.as.fundo.is.	Pungo is.pupugi.vel.ũxi.
Dico.as.dico dicis.	Vello.is.velli.vel vulsi.
Prędico.as.prædico.is.	Lino is.lini.vel liui. vl̃ leui.
Abdico.as.abdico.is.	Sino.is.sini.vel siui.
Volo,as volo.vis.	Verro.is.verri.vel versi.
Lego.as.lego legis.	Necto.is.nexui, vel nexi.
Sero.as.sero seris.	Pecto.is.xui.vl̃.xi.vl̃.ctiui.
Educo.as.educo.is.	Sancio is.sanxi,vel ciui.
Appello as.appello.is.	Vincio.is vinxi,vl̃ vinciui
Cõpello.as.cõpello.is.	Salio.is.salui,vel saliui.
¶Eadẽ p̃terita a diuersis instantibus.	Amicio.is.amicui. vl̃.ciui.
	Sepio.is sepsi,vel sepiui.
Aceo.es.cui.acuo.is.acui.	Haurio is,hausi, vel.iui.
Frigeo.es.xi.frigo.is.xi	¶Supina eadem a diuersis verbis.
Luceo.es xi.lugeo.es.xi.	
Fulgeo.es.si.fulcio.is.si.	Verro.is.versum. verto. vertis.versum.
Paueo.es.ui.pasco.is.ui.	
Pendeo.es.pependi.pẽdo.is.pependi.	Pateo es.ssum.pando pandis.ssum.
Cerno.is.cui.cresco.is.ui.	Patior.pateris passum.
Fero fers.tuli tollo.is.tuli.	¶Supina duplicia ab eodem verbo.
Sto.stas steti.sisto.is.steti.	
¶Præterita duplicia ab eodem verbo.	Torq̃o.es.tortũ.l.torsũ.
	Tendo.is.tentũ.l.tensũ.
Plico as.plicaui vl̃ plicui,	Abscõdo.is.itũ,l.sum,
Neco.as.aui,vel necui.	Alo.is,alitum, vel altũ.
Lauo.as,laui,vel lauaui.	Figo.is.fictum l.fixum.
Sorbeo.es.sorbui.vl̃ psi.	Fluo.is.fluctũ.l.fluxum.
Sapio.is.sapui vl̃ sapiui.	Ruo.is rutum.l. ruitũ.
Parco.is.pepci,vel parsi.	Nitor.eris.nisũ.l. nixũ.

De compositione verborum. Præpositiones componuntur cum reliquis omnibus fere orationis partibus: sed cum verbis frequentissime. Itaq; visum est hoc in loco pauca de cõpositione verborum & aliarum partium orationis cum præpositionibus annotare. Cum igitur præpositiones veniunt in compositionem cum verbis. aut corrumpuntur verbi integritate manente, vt appono. is. apposui, quod cum ex. ad. præpositione & pono. is. componatur. corrumpitur ad. d. mutata in. p. ipso. verbo manente integro. Aut corrumpuntur verba ipsis præpositionibus manentibus integris, vt perficio perficis perfeci, quod ex. per. præpositione & facio. is. componitur: verbum corrumpitur. a. mutata in. i. præpositione integra manente. Aut præpositiones simul & verba corrumpuntur. vt efficio. is. quod componitur ab. ex. prępositione & facio. is. corrumpitur. x. mutata in. f. & facio verbum. a. mutata in. i. Aut præpositiones simul & verba manent integra, vt deamo. as: quod ex. de præpositione & amo. as. componitur. Sed quamquam de præpositionũ corruptione in ea parte, quæ est de orthographia copiosius disputetur: ne hoc a nobis intactum omnino relinquatur, libuit pauca delibare: prius tamen de prępositionibus, deinde de verbis differemus. ¶ Igitur præpositiones in. b. desinentes sunt ab. ob. sub. Sed si componatur ab. cum. dictione incipienti a vocali exili vel aspirata, integra manet. vt abactor abactoris, aberro. as. abigo. is. abominor. aris. abundo abundas. abhorreo. es. ¶ Cum incipientibus a. b. non componitur: nam abbreuio, & si cum. b. ab aliquibus scribatur, ex ad, non ab componitur, quod etiam de adbibo dicendum est. ¶ Cum incipientibus. a. c. abs. componitur, vt abscedo. is. abscondo abscondis. ¶ Cum incipientibus a. d. manet integra, vt abdico. as. abdo abdis. abduco. is. ¶ Cum incipientibus ab. f. partim manet integra, vt absui absuturus, abfore: partim. b. mutatur in. u. vocalem. vt aufero. aufugio. ¶ Cum incipientibus a. g. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt ablacto, ablego, abluo. ¶ Cum incipientibus ab. m. non componitur, præterquam cum hoc nomine matertera, dicimusque abmatertera. ¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra. vt abnego, abnepos, abnuo. ¶ Cum incipientibus. a. p. non componitur, præterquã cum hoc nomine patruus, dicimusque abpatruus. ¶ Cum duobus verbis. b. mutatur in. s. porto. as. & pello. is. dicimusque asporto. as. aspello. is. ¶ Cum incipientibus ab. r. b. aliquando mutatur in. r. vt arreptus arrepta. um. arripio. Aliquando manet integra, vt abrado. abrogo. abrumpo. ¶ Cum incipiẽtibus ab. s. integra manet. vt absumo absorbeo. ¶ Cum incipientibus a. t. abs componitur, vt abstraho, abstergo, abstineo. ¶ Cum incipientibus ab. x. vel a. z. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. i. consonante manet integra, vt abiuro abiudico. ¶ Cum incipientibus ab. u. consonante non componitur ab, sed. a. vt auoco. as. auerto. is. ¶ Ob præpositio quandoq; manet integra: quandoq; transit in consonantẽ, quæ sequitur: quandoq; abijcit. b. Cũ incipientibus a vocali manet integra, vt obaudio. oberro obitus. oborior. obũbro. ¶ Cum incipientibus a. b. manet integra. vt obbibo. is. ¶ Cum incipientibus a. c. recipit. s. mediam aliquãdo: vt obscurus, quod ex ob & carus componitur: & obscœnum qđ ex ob & cœnũ. obsoleo, quod ex ob & oleo, aliquando. b. mutatur in. c. vt occumbo. is. occurro. is. occido. is. ¶ Cum incipientibus a. d. manet integra. vt obdo. is. ¶ Cum incipientibus ab. f. b. mutatur in. f. vt officio. is. ex ob, & facio, offendo. is. ex ob & fendo, quod verbum non est in vsu: dicimus tamen ab ob & sum obsum, obses, obfui in præterito. ¶ Cum incipientibus a. g. b. mutatur in ipsam. vt oggannio. is. ex ob & gãnio. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt oblatus, oblecto, obliquor, obluctor. ¶ Cum incipientibus ab. m. partim manet integra, vt obmurmuro partim. b. obteritur, vt omitto, omutesco: sunt qui scribãt per. b. obmutesco. ¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra, vt obnitor. eris. obnuo, obnuis, obnoxius. ¶ Cum incipientibus a. p. mutatur. b. in ipsam, vt oppono. is. oppugno. as. ¶ Cũ incipientibus a. q. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt obrado. is. obrepo. is. obruo. is. ¶ Cum incipientibus ab. s. manet integra: vt obsideo, obsto. obstupeo, obstrepo. ¶ Cum incipientibus a. t. manet integra, vt obtineo, obturo, obtempero: in quibus (autore Quintil.) potius. p. quam. b. sonat: vnde sunt qui putent, per. p. scribenda esse. ¶ Cum incipientibus ab. i vel. u. consonantibus manet integra, vt obiuro. as. obiurgo. as. obijcio. is. obuerto. is. obuio. as. ¶ Cum incipientibus ab. x. &. z. non componitur. ¶ Sub præpositio in cõpositione aliquando manet integra: aliquando. b. mutatur in consonantem, quæ sequitur. ¶ Cum incipientibus a vocali manet integra, vt subaudio. is. subeo. is. suborno. as. ¶ Cum incipientibus a. b. manet integra, vt subbibo. is. subblandior. iris. ¶ Cum incipientibus a. c. transit. b. in. c. vt succurro. is. succumbo. is. ¶ Cum incipientibus a. d. manet integra, vt subdo. subdis. subduco subducis. ¶ Cum incipientibus ab. f. transit. b. in. f. vt suffero suffers. sufficio. is. suffundo. is. ¶ Cum incipientibus a. g. transit etiam in ipsam, vt suggero. is. ¶ Cum incipientibus ab. l. manet integra, vt subleuo. as. subligo. as. subluo. is. ¶ Cũ incipientibus ab. m. b. transit in ipsam, vt summitto. is. sumministro. as. summoueo. es. ¶ Cum incipientibus ab. n. manet integra, vt subnecto. is. subnitor. eris. ¶ Cum incipientibus a. p. b. mutatur in ipsam, vt suppono. is. supprimo. is. supputo. as. ¶ Cum incipientibus a. q. non componitur. ¶ Cum incipientibus ab. r. manet integra, vt subrado. subrepo. subruo. is. ¶ Cum incipientibus ab. s. manet integra. vt subsano. as. subsideo. es. subsum. es. Aliquãdo abijcit. b. suspiro. as. a sub & spiro: nisi forte a sursum componitur, quemadmodum & suspicio. is. ¶ Cum incipientibus a. t. manet integra, vt subtexo. is. subticeo. es. subtraho. is. Cum hoc verbo teneo. s. accipit loco. b. vt sustineo, nisi mauis a sursum & teneo cõpositum esse. ¶ Cum incipientibus ab. i. &. u. consonantibus manet integra, vt subiungo. is. subuenio. is. ¶ Cum incipientibus ab. x. &. z. non componitur.

¶ De compositione verborum cum præpositionibus.

Præpositiones cum veniunt in compositionem cum verbis, aut corrũpuntur verbi integritate manente, vt pono. is. impono. is. Aut ipsis manẽtibus integris verba corrumpũtur. vt incipio. is. Aut inuicem præpositiões & verba corrũpunt & corrumpũtur. vt impero. as. Aut vtrũq; manet integrum. vt infundo. is. Sed quemadmodũ præpositiones corrũpantur, in ea parte, quæ est de orthographia, differitur; nũc quemadmodũ verba corrũpãtur, dicemus; monẽtes imprimis

Præpositiones in compositione aliquando augere verbi significationem, vt amo amas, deamo deamas: aliquando minuere, vt doceo doces, dedoceo dedoces: aliquando in totum mutare, vt mico micas, dimico dimicas.

¶De verbis mutantibus.a.in.e.

Lacto.as.delecto.as.oblecto.as.
Mando as commendo.as.
Patro as.perpetro.as.impetro.as.
Halo halas, anhelo anhelas.
Sacro.as.consecro.as.execror.aris.
Damno.as condemno.as.indemno.as.
Apto.as.ineptio.is.vel ineptior.iris.
Tracto.as.detrecto.as.contrecto.as obtrecto.as.
Arceo.es.coerceo.es.aberceo.es.exerceo.es.
Pario is.comperio.is.operio.is.reperio.is.
Pasco.is.compesco is.dispeco.is.
Scando.scandis, ascẽdo,is.descẽdo.descendis, cõscẽdo.cõscendis. Parco parcis, deperco depercis.
Fatisco,is.caret p̃terito, a quo defetiscor.eris.

¶Ad præpositio in compositione aliqñ manet integra: qñq; transit in consonantẽ, quæ sequitur: qñq; penitus exteritur. ¶Cũ dictionibus a vocali exili vel aspirata incipientibus manet integra: vt adamo.as. adeo.is.adoro.as.aduro.is.adhæreo.es.adhortor.aris. ¶Cum incipiẽtibus a.b.manet integra, vt adbibo.is. adbreuio.as. ¶Cum incipiẽtibus a.c.trãsit in.ipsam, vt accurro.is. accõmodo.as. ¶Cum incipientibus a.d.manet integra, vt addico.is.addo.is.adduco. is. ¶Cum incipiẽtibus ab.f.transit in ipsam, vt afficio.is.affero.ers. ¶Cum incipientibus a.g.transit in ipsam, vt aggero.is. ¶Cum incipientibus a.gn.d.penitus expũgitur, vt agnosco.is.agnitus.agnatus. ¶Cum incipientibus ab.l.trãsit ĩ ipsam: vt alleuo.as. allido.is.alludo.is.allubesco.is.quo verbo frequenter vtitur Apuleius, atq; nõnunquã Martianus Capella: cum antiquitate.d.quoq; retinuit. ¶Cum incipiẽtibus ab.m. integra manet, vt admitto.tis. admoueo.es. admurmuro.as. ¶Cum incipientib9 ab.n.d. transit in ipsam: vt annitor.eris.annoto.as. annumero.as. ¶Cum incipientib9 a.p.transit in ipsam, vt apparo.as.appeto.is. Aperio.is.qđ ex ad & pario componitur.d.extriuit, atq; primã breuiat. ¶Cum incipiẽtibus a.q.d.transit in.c.vt acquiro.iris.acquiesco.eis. ¶Cum incipientib9 ab.r.d.vertitur in ipsam, vt arrideo.es.arrogo.as. ¶Cum incipientibus ab s.d. transit in ipsam, vt assumo.is.assimulo.as. Quod si cõponatur cũ dictiõibus.ab.sc.st.sp. incipientibus.d. penitus exteritur, vt ascendo.is.ascisco.is.aspicio.is.aspergo.is.aspernor.aris. ¶Cum incipiẽtib9 a.t.in ipsam vertitur, vt attero.is attingo attingis.attono.as. ¶Cum incipientib9 ab.i.&.u.consonãtib9 integra manet, vt adiuuo.as.aduerto.is.aduoco.as. ¶Dis & di p̃positiones inseparabiles cõponuntur aliqñ integræ manentes, aliqñ.s.mutata in sequẽtẽ cõsonantẽ. ¶Cum dictionibus a.c.p.q.s.t.incipientibus cõponitur dis, vt discalcio, discedo, disputo. dispicio, disquiro, dissono, dissuo, disturbo. ¶Cum incipientibus a d.g.l.m,r.di.cõponitur, vt diduco.is.digero.is.diluo.is. dimitto.is.diruo.is. ¶Cum incipientibus ab.f.s.mutatur in.f.vt diffido.is.diffundo.is. ¶Cum incipientibus ab.i.cõsonãte dis cõponitur, vt disiungo.is.desijcio.is. ¶Cum incipientibus ab.u.cõsonante di cõponitur: vt diuerto.is.diuẽdo.is. ¶Ex præpositio in cõpositione aliquãdo manet integra: aliquãdo.x.mutatur in consonantẽ, quæ subsequit: aliqñ.x.exteritur. Integra manet cũ dictionibus incipientibus a vocali exili vel aspirata, vt exaudio.is.exigo.is.exoro.ras.exhaurio.is.exhæredo.as.exhibeo.es.exhorreo.es. Integra quoq; manet cũ dictionibus incipientibus a.c.vt excrucio.as.excurro.is.a.p.vt expello.is.expungo. is.a.q.exquiro.is.& a.t.extendo.is.extrudo.is. ¶Cum incipientibus ab.f.x.mutatur in ipsam: vt efficio.is.effugio.gis. ¶Cum incipientib9 a reliquis consonantibus.e.componitur, vt ebullio.is.edico edicis.egero egeris.eluo.is.emitto.is.enumero.as.erudio.is euado.is. ¶Cum incipientibus ab.s.integra manet, sed exteritur.s: ne duo.s.inculcentur, alterũ quod.x.habet implicitũ, alterũ ipsius dictiõis cum qua cõponitur, vt exanio.as.exequor.eris.exicco.as.exudo.as. Reliquæ omnes præpositiones cũ in cõpositione veniunt fere integrę manent: nisi q; in & cõ.cum dictionibus a.b.m.p.incipientibus compositæ.n.mutãt in.m.vt imbuo.is.immitto. tis.imputo.as.combibo.as.commuto.as.computo.as. ¶Cõ.etiam cũ dictionibus a vocali incipientibus composita exterit.n.literã, p̃terquã in hoc verbo comedo, q; ex cõ & edo cõponitur.n.mutata in.m.& in hoc verbo comburo, in quo.b.est assumpta post.m.nam ex con & vro componitur, sicut amburo ex am.& vro. ¶Cum dictionibus ab.r.incipientibus.n.mutatur in.r.vt corrigo.is. corruo.is. Aliquando etiã detrahitur litera, vt demo.is.quod a de & emo componitur, debeo.es.quod a de, & habeo, præbeo.es.a præ & habeo, dego.is.quod a de & ago.is.cogo.is. quod a cõ & ago, a rego.is. surgo.is. porrigo.is. pergo.is. Aliquando additur litera, vt redamo.as. q; a re & amo, redigo.is.quod a re & ago, redimo.is.quod a re & emo. Deinde notat præpositiones in compositione cum verbis aliquando augere verbi significationem, vt deamo.as.i.valde amo.demereor.eris pro valde mereor: aliquando minuere, vt dedoceo.es. quod est falsum ostendere, quod alius docuit, deficio.is. ab eo quod factum est diminui: aliquando in totum mutare, vt mico micas, significat splendere, dimico dimicas, ferro decertare, emico emicas, cum pro exilio accipitur. Vergil.in.vi.iuuenum manus emicat ardens littus in hisperium.

DE verbis mutantibus.a.in.e. Superiori parte diximus, quemadmodum præpositiones in compositione cum verbis corrumpuntur: nunc dicit quod etiam verba in compositione corrumpuntur, vt lacto lactas, quod est lac præbere componitur cum ab, dicimusque ablacto.as. quod etiã depellere atque a lacte remouere: sed in illa compositione nihil immutatum est. lacto lactas per translationem est blandiciis delinire, vnde est illud Salomonis Hiero. interprete: Fili mi si te lactauerint peccatores, ne acquiescas eis. ab hoc verbo in hac significatione componuntur oblecto.as.& delecto.as.pro eo qđ est voluptatibus demulcere. Eodẽ modo de reliquis verbis, quę hic ponũtur: quę cũ in cõpositionẽ veniũt, non semper mutant literas alias in alias, vt mando mandas, demando.as.remando.as.commendo.as. halo halas, exhalo exhalas, anhelo anhelas, apto aptas, adapto adaptas, ineptio ineptis, tracto tractas, pertracto pertractas, retracto retractas, detracto detractas, obtrecto obtrectas.

¶Spargo.spargis,dispargo.dispargis,vel dispergo dispergis.cõspargo.gis.vel cõspergo.conspergis, respargo. respargis, vel respergo.respergis,pasco pascis,depasco.cis. vel depesco depescis.compasco.scis. vel compesco compescis.dispesco.cis. quod est quasi a pastu arcere,itaque compescere,& dispescere,si orginẽ(vnde deriuantur)aspicias, ꝓprie est pecudes a pastione prohibere. sed per trãslationem accipiuntur pro eo quod est frenare.

De mutãtib9.a.vel.ę.in.i.Amico.as.inimico.as. quæcompositio prius facta esse videtur in amicus et inimicus,sed nihil refert.Maneo.es.cum his præpositionibus.per.re.cõ.non mutat.a.in.i.vt permaneo permanes. remaneo.es. cõmaneo. es. cum his præpositionibus.e.in.pro.præ.mutat.a.in.i. vt emineo,ꝓmineo, immineo.es. præmineo. es.Dicim9 tñ emaneo.es. & imaneo imanes. Placeo.es,complaceo.es.cõpositum cum.dis. mutat.a.in.i.vt displiceo: es.cũ.cõ. vero nõ mutat, vt complaceo.es. Facio.cis.cõpositũ cum præpositiõibus mutat.a.in.i.vt afficio. afficis.cõficio.icis.cum alio verbo nihil mutat,vt tepefacio.is.calefacio.is.frigefacio.cis. pro eo quod est facere aliquã rem tepere,calere,frigere.nisi mauis a nominibus & verbo composita esse,vt sic calefacio, frigefacio, tepefacio,calidum,frigidum.tepidũ facio. cũ quibusdã noĩbus cõpositũ mutat.a.in.i. sed mutat cõiugationẽ atq; exterit suã. vt amplifico.as.magnifico. as. cãdifico.as. fortifico.as.pro eo quod est amplum,magnũ,cãdidum,fortẽ facio.Cado.is. & cædo.is. in cõpositis suis candẽ habẽt literaturã, differũt tñ accẽtu:nã a cado cõposita breuiãt.ci. a cædo. is.producũt eandẽ,vt occido.idis.idi.penultima breui a cado.dis.occido.dis. cidi. penultima lõga a cædo.is. Ago.gis.egi.cũ.ꝑ.cõpositũ nihil mutat.vt perago.gis.peregi.cũ reliquis præpositionibus mutat.a.in.i.

De mutãtibus.au.in.e.vt audio.dis.obedio.dis. nã ex ob & audio cõponit̃.reperitur etiã obaudio.dis: sed in cõtraria significatiõe ei,q̃ est obedio.De frudo.ꝓ eo qđ est diminuo: vnde est vinũ defrutũ dictũ,qđ fit decoctiõe de fraudatũ.i.diminutũ.

De mutantibus.a.in.u.Scalpo.scalpis, a quo sunt exculpo:nam sculpo.& sculptile, quod in aliquibus libris legimus,mendum esse suspicamur, pro exculpo. & exculptile, aut pro suis simplicibus scalpo,& scalptile.

De mutãtibus.e.in.i.Sedeo.es.cũ super cõpositũ nihil mutat: dicimusq; supsedeo.supsedes.supsedi:cũ reliquis mutat.e.in.i.Lego.gis.cũ per.&.re.nihil mutat, dicimusque perlego perlegis.perlegi,relego. relegis.relegi.Cum reliquis mutat.e.in.i.

De quibusdã alijs verborũ cõsideratiõnibus. Reperiuntur adhuc in verbis aliæ cõmunes considerationes, qualis est illa.Q̃đ si in prima positiõe(hoc est ĩ prima persona aut secũda præsentis indicatiui modi) reperitur.a.etiã si in præterito mutetur:in supino quoq; redditur,vt.sto.as,steti, statum.do.das dedi datum. facio. facis feci, factum. iacio.is.ieci, iactum , capio.is. cepi, captũ.pario paris.peperi,partũ.cado.is. cecidi,casum.ago.agis.egi actũ.frãgo.is.fregi.fractũ,pãgo.gis.pepigi.pactũ.fallo.is. fefelli.falsum.cano.is.cecini,cãtũ. Gradior tñ in supino.a.mutauit ĩ.e.dicimusq; gress9 nõ grass9.

Spargo.is.dispergo.is.conspergo.is.aspergo.is.
Carpo is.decerpo.is.cõcerpo.is. Paciscor.eris,depeciscor.eris.
Partior.iris,impertior.iris.disptior.iris.
Gradior.eris.cõgredior.eris.Patior.eris.perpetior.eris. Farcio,farcis,confercio.is.refercio.is.

¶De mutantibus.a.vel.ę.in.i.

Amico.as.amicaui.inimico.as.inimicaui.
Maneo.es.emineo.es.immineo.es.
Taceo.es.conticeo.es. reticeo retices.
Placeo.es.displiceo,complaceo non mutant.a.
Habeo.es.adhibeo.es.cohibeo.es.
Lateo.lates.latui.delitеo.es.delitui.
Fateor.eris. confiteor. eris.diffiteor.eris. Profiteor.eris.
Iacio.is.adijcio.is.proijcio.is.reijcio.is.
Facio.is.officio.is.perficio is deficio.is. Proficio.is.
Sapio.is.desipio.is.resipio.is.vel resipisco.is.
Rapio.is.deripio is.corripio.is.arripio.is.
Capio.is.accipio.is.percipio.is.concipio.is.
Cado.is.occido.is. concido.is. decido.is. Recido.is.
Cædo.is.cicidi.concido is.occido.is.incido.is.
Lædo.is.allido.is collido.is.illido.is.
Quero,quæris,acquiro.is.cõquiro is. Requiro.is.
Ago.agis,adigo.is.prodigo.is.redigo.is, exigo.is.
Frango.is.confringo.is infringo.is,perfringo.is.
Tango.is.contingo.is.attingo.is.
Pango.is.compingo gis.impingo.is.pertingo.is.
Cano.is.accino.is.concino.is. pręcino.is.
Salio.is.assilio.is.resilio.is.desilio.is.

¶De mutantibus.au.in.e.o.vel.u.

Plaudo is.complodo.is.explodo.is.
Claudo.is.cõcludo.is.discludo.is.excludo.iclude.is.
Fraudo.fraudas.fraudaui.defrudo.as.

¶De mutantibus.a in.u.

Quatio.is.concutio.is.discutio.is.excutio.is.
Salto.as.resulto.as.assulto.as.insulto.as.
Calco.as.conculco.as.inculco.as.proculco.as.
Scalpo.is.exculpo.is.insculpo.is.
Capio.is.cœpi occupo.as.occupaui.

¶De mutantibus.e.in.i.

Teneo.es contineo.es. pertineo.es.Retineo.es.
Sedeo.sedes.assideo.es.consideo.es.desideo.es.
Rego.is. arrigo.is.corrigo.is.dirigo.is.erigo.is.
Lego legis,colligo.is.diligo.is.intelligo.intelligis.
Emo emis,adimo.adimis,eximo.is. perimo.is.
Premo.is.pressi.apprimo.is.cõprimo.is.ĩprimo.is.

¶De mutantibus.u.in.e.

Iuro iuras.deiero deieras, peiero peieras.

¶De quibusdã alijs verborũ considerationibus.

Si in prima verbi positiõe fuerit.a.etiã si in p̃terito mutetur,semper manet in supinis:vt Do.das.dedi datũ.Sto.stas.steti.statũ. Pario.paris, peperi.partũ. Tango,tãgis,tetigi,tactũ,Fallo.fallis.fefelli.falsum. Frãgo.frãgis.fregi.fractum, Facio.facis.feci.factũ. Iacio,iacis,ieci,iactum. Cado.cadis.cecidi,casum.

Si in compositione verbi.a. mutatur in.i. aliquãdo in preterito manet.e.simplicis &.a.in supinis, vt Frãgo.gis.fregi.fractũ. Infringo.is.infregi, infractũ. Pãgo.gis.pepigi.pactũ.Impingo.gis.ĩpegi impactũ. Ago.is.egi.actũ. Adigo.is.egi.adactũ. Aliquãdo.a.supini verbi simplicis vertitur in.e. vt Facio.is.feci.factum. Conficio.is. confeci.fectũ. Iacio.is.ieci.iactũ.Conĳcio.is.ieci. coniectũ. Capio.is.cepi.captum.Concipio.is.cõcepi. eptum. Rapio.is.pui.raptũ.Corripio.is.pui.correptum. Cano.is.cecini.cantum.Occino.is.occinui.entũ. Sunt verba, q̃ in cõpositiõe mutãt cõiugationẽ, vt do.das.dedi.reddo.is.reddidi.addo.is.addidi. Cubo.as.cubui.accumbo.accumbis.accubui. ꝓcũbo ꝓcumbis. ꝓcubui.Facio.is. feci.amplifico.as. amplificaui.Sapio.is.sapere. resipio.is resipire. Sunt etiam verba, quę mutãt genus in cõpositiõe vt eo.is.qđ est neutrum, prætereo.is. adeo.is. & fere omnia cõposita ab illo, q̃ sunt actiua. Preterea Facio.is.qđ nõ habet Facior.faceris. Perficio perficis habet ꝑficior.perficeris. Mutat etiam genus in cõpositiõe versificor. aris. qđ est deponẽs. Sunt etiã, quę reperiũtur tm̃ in cõpositiõe, vt pello pellas.appello.as.cõpello.as. Clino.as. inclino. as.reclino.as.declino.as.Cuso.as.accuso.as.recuso.as.incuso.as. Sipo.as.dissipo.as. Frigero.eras. refrigero.eras.Fragor.aris.refragor.aris.suffragor.aris.Pleo.ples, impleo imples, cõpleo, es depleo.es.Leo.les, deleo.es.releo es. Spicio.is. despicio.icis.cõspicio.icis.respicio.respicis. Licio.licis.elicio.elicis, pellicio.pellicis, allicio. allicis, illicio.is.Fẽdo.is.offendo.is defendo.defendis.Pedio.is.impedio.is.cõpedio.is.præpedio.is.

¶Si in cõpositiõe. Alia cõsideratio est, qđ si i cõpositiõe verbũ mutat.a.in.i. aliq̃n in præterito manet.e. simplicis.vt iacio.is.ieci.conĳcio.conĳcis.conieci.ꝓĳcio.is.ꝓieci.facio.is.feci, cóficio.is.cõfeci. proficio. cis.profeci.capio.is.cepi.cõcipio.is.cõcepi.recipio.is.recepi.frango.gis.fregi.cõfringo.gis.cõfregi.ago. agis.egi, exigo.is.exegi.cogo.is.coegi, pãgo.gis.pepigi, vel pegi.cõpingo.gis.cõpegi. impingo.gis. impegi.tãgo.gis.tetigi.& cado.dis.cecidi sequũtur in præterito regulã geminãtiũ primas syllabas. In supinis vero q̃nq; retinẽt.a.simplicis, vt frãgo fractũ.infringo.actũ.ꝑfringo.actũ.tãgo.tactũ.cõtingo cõtactũ, intingo intactũ: pãgo. ctũ.impingo impactũ, cõpingo.pactũ.ago actũ.redigo.redactũ.adigo.actũ.cado.sum.occido.occasum, recido recasum. ¶Quandoq; a vertitur in.e.vt iacio iactũ, cõĳcio cõiectũ, ꝓĳcio ꝓiectũ.facio factũ.cõficio.ectũ. proficio.ꝓfectũ.rapio.ptũ.corripio.eptũ.diripio. eptũ.capio.ptũ.cõcipio.eptũ.cano.cãtũ.cõcino.cẽtũ.occino.occentũ.fateor.fassum, profiteor.ꝓfessum.cõfiteor.cõfessum. ¶Sunt verba, q̃ in cõpositiõe. Alia cõsideratio est, qđ quædã verba sunt, quę cõposita mutãt cõiugationẽ sui simplicis: sed de hoc in principio capitis, qđ est de præteritis, dictũ est. ¶Sunt quæ mutãt gen⁹. Alia cõsideratio est, quod quędã sunt verba, q̃ composita mutãt genus sui simplicis: & ponit exẽpla de compositis ab eo.is, & facio facis. ¶Sunt, quæ reperiuntur. Alia cõsideratio est, qđ sunt quædã verba, quæ tm̃ in compositione reperiuntur, vt appello.as.cõpello.as.quæ a pello pellas cõponuntur, quod verbum non est in vsu. Et eodẽ modo de reliquis verbis, q̃ hic explicãtur.

¶Liber Tertius, qui est de Erotematis, hoc est, de interrogationibus, q̄bus pueri de omnibus grãmaticæ partibus interrogandi sunt.

¶De erotematis Grãmaticæ. Cap. primũ.

Dic mihi, quã artem profiteris? Grãmaticã. Quid est grãmatica? Sciẽtia recte loquendi, recteq; scribẽdi ex doctissimorũ virorũ vsu, atq; autoritate collecta.

Dic mihi, quã artẽ ꝓfiteris? Posteaq̃ libris supioribus instituti sunt a nobis pueri in declinatiõe nois & verbi in qua velut in quibusdã cardinib⁹ tota prope res literaria versatur: iã paulatim quasi manu ducendi sunt per oẽs artis grammaticæ partes, vt a præceptoribus interrogati sciãt respõdere: qd de quaq; re sentiant. Nã & hoc cõtra dialogorũ rationẽ fecimus: in quibus rerũ, de quibus disputatur, minus eruditi doctiores interrogare consueuerũt, illisq; assentiũtur: nos vero præceptorẽ induximus percõtãtem quid de interrogatis discipulus sentiat. Tũ quia illud ipsum Quintilianus oratoriarũ institutionũ lib.i. iubet præceptores facere: vt crebro pueros interrogent ĳs de rebus: crebrasque ab illis operas exigãt. Tũ quia in hac re lõge difficilius est interrogare, quã respõdere. Tũ etiã quia ꝓuectiores iam aliquãto discipulos interrogamus. Dicit igitur præceptor discipulũ interrogans: Quã artem profiteris.i. discis? Nã si ad præceptorẽ referas, profiteri est docere: si ad discipulũ, est discere. Cui discipulus rñdet grãmaticã, subaudi profiteor. Et eadem ratione sunt interrogata, & respõsa, quæ sequuntur. ¶Quid est grãmatica? Quæstio an aliqua res sit, queadmodũ inquit Aristoteles, reliquas oẽs qõnes præcedere debet, sequẽs vero esse debet qd res est. Sed q̄a nemo est (vt Quint. de rhetorica ait) adeo non ab eruditiõe mõ, sed ab omni sensu remotus: vt fabricãdi, & texẽdi, & e luto vasa fingẽdi artẽ putet: grãmaticẽ vero existimet sine arte venire posse. Reliqua est illa quæstio, quid sit grãmatica: q̃ q̄a de substãtia grãmatices inquirit, diffinitione demonstrãdũ est, qđ quęrit. Grãmatica est sciẽtia recte loquẽdi. & quia (vt Quint. ait) scribẽdi ratio cũ loquẽdo cõiũcta est, vt rẽ magis explicaret, subiunxit: recteq; scribẽdi. Ex doctissimorum virorum vsu. hoc adiecimus ad illorum temeritatem coarguẽdam, qui putant in hoc aliud esse artem, aliud vsum, cõsuetudinemq;. Dicũt.n. aliquid ex arte posse dici, quod vsus reformidet: atque e diuerso aliquid ex vsu posse dici, quod ars repudiet. Nos tñ asseueramus nihil posse dici ex arte, quod vsu probari non possit. Non enim (vt Quintilianus ait) cum primum fingerentur homines analogia cælo missa formam loquendi dedit: sed inuenta est postquã loquebantur, & notatũ in sermone quid quoquo modo caderet: itaq; non ratione nititur, sed exẽplo. An ꝓpterea hõ facit in genitiuo hominis, quia nos ita dicere ars docuit? an potius hoc in artem redactũ est, qđ vsus frequẽtior doctissi-

morũ in ſermone latino virorũ hoc habet. Nã quo tẽpore Ennius poeta dixit: vulturis in ſyluis miſerũ mandebat homonẽ: ne quis putet ex arte fuiſſe dictũ: tũ vſus fuit illius ſæculo dicere homo homonis, q̃ noſtro hoĩs: ſed, quẽadmodũ diximus alio loco, priſcus ille vſus ab eruditiori ſæculo eſt exploſus, vt vel inde homines intelligãt totã hãc rationẽ vſu cõſtare, quẽ penes arbitriũ vis eſt, & norma loquẽdi. Sed de quo vſu intelligamus, ſubiũgit: doctiſſimorũ uirorũ: nam indoctorũ potius abuſus, q̃ vſus appellandus eſt. Atq;, vt pulchre Quintilianus ait, cõſuetudo nõ ex eo accipiẽda eſt, q̃ plures faciunt: nã hæc ratio periculoſa eſſet nõ modo in ſermone, verũ etiam in vita humana: ſed exeo quod optim⁹ atq; ſapiẽtiſſimus quiſq; exequitur: vt ſit cõſuetudo ſermonis eruditorũ, quẽadmodũ viuẽdi cõſenſus bonorũ. Sed dicet quiſpiã: ſi res literaria vſu cõſtat, quid mihi ars cõferet? Hoc loco repetendũ nobis eſt; qđ ſcripſimus in principio illius artis, in qua ſermonẽ Hiſpanũ ſub regulas atq; p̃cepta cõtraximus: artẽ (licet ſit collecta ex vſu doctiſſimorũ virorũ) ꝓhibere tñ apud hoĩes ꝓbari vſus imperitos, ne abuſus irrepere poſſit: vt latinũ ſermonẽ corrũpat. Nã quia vſus loquendi multo indiget tẽpore, neq; facile niſi ab ijs, qui ſunt in tenera ætate comparari poteſt, excogitata eſt ars, quæ nõ modo ſit vtilis latinæ linguæ imperitis, verum etiã peritis. Imperitis inquã, vt per ea ipſa præcepta in vſum illũ facilius deducãtur. Peritis vero, vt ea q̃ ſunt prope infinita & ſparſim ex lõgo vſu didicerũt, ſub paucis regulis atque præceptis cõplectantur.

Vnde dicitur grammatica? A grammatis, hoc eſt, a literis: quaſi ſcientia literaria.

Quotuplex eſt grammatica? Quintiliano autore duplex, Hiſtorice, quæ in enarrandis autoribus verſatur, ad imitationem propoſita. Et methodice, quæ artis præcepta continet.

Quot ſunt partes p̃ceptiuæ grãmaticę. Quatuor. Orthographia, cui reſpõdet litera. Proſodia cui rñdet ſyllaba. Etymologia, cui reſpondet dictio. Syntaxis, cui reſpõdet partiũ orõnis cõſtructio.

¶ Vnde dicitur grãmatica? Sequẽs quæſtio eſt, vnde dicitur grãmatica: hæc quæſtio cum ad oẽs, qui aliqua de re diſputant, pertinere poſſit, vt inquirant vnde id dicatur, de quo diſputãt: tum maxime ad grãmaticũ, cuius officium eſt demõſtrare vnde cuiuſq; dictionis origo ſit: ſi modo aliũde dicatur. A grãmatis græce reſpõdet, quod eſt a literis latine. vt ſit grammatica ſciẽtia vel ars literaria, non vt indocti dicebãt a. grãma. litera. & . tica. ſcientia grãmaticã eſſe dictam: nam in grãmatica non plus addit, q̃ vt Cicero ait in topicis. timus. in finitim⁹. & legitimus. aut enſis in Hiſpaleñ. Corduběñ. Italicenſis. neq; enim in illis dictionibus timus & enſis. aliud ſunt quã productiones nominũ deriuatiuorum a fine, lege. ede. Hiſpali. Corduba. Italica. Sed homines græcarũ literarum ignari occaſionẽ errãdi habuerunt ex eo quod inueniebant pro grãmatica interpretatũ in latinũ ſermonem: ſcientia vel ars literaria, pro dialectica, ſcientia vel ars diſputatiua, pro rhetorica ſcientia vel ars oratoria. Nam ſcientiarũ nomina, quæ ſunt græca, plerũq; a latinis in hunc modũ verti cõſueuerunt, vt politice reſpublica, œconomice. res familiaris. Georgice. res ruſtica: & eodem modo grammatice res literaria. ¶ Quotuplex eſt grãmatica? Quaſi velit dicere, grãmatica in genere accepta in quot partes, ſiue ſpecies diuiditur? huic quæſtioni reſpõdet ex Quintiliani autoritate, qui oratoriarũ inſtitutionũ libro primo his verbis inquit: Et finitæ quidẽ ſunt partes duæ, quas hæc profeſſio pollicetur: ideſt ratio loquendi, & enarratio autorum: quarum illam methodicẽ, hanc hiſtoricẽ vocant. Idem quoq; Diomedes grãmaticus ſentit alijs tamen verbis dicens: Grãmaticæ partes ſunt duæ: altera quæ vocatur exegetice: altera horiſtice, nã tota grãmatica conſiſtit præcipue intellectu poetarũ, ſcriptorum & hiſtoriarũ prompta expoſitione: & recte loquẽdi ſcientia. Quam ergo grammatices partem Quintilianus vocat hiſtoricẽ. i. narratiuã, quoniã hiſtoreo. græce interpretatur. narro: hanc eãdem Diomedes exegeticẽ nominat, quæ, æque narratiua interpretatur. Quam rurſus Quintil. methodicẽ appellat. i. doctrinalem, quoniam methodus doctrina interpretatur: eam ipſam Diomedes vocat horiſticẽ. i. definitiuam, quia horizo græce, eſt latine diffinio, ſiue termino. Ergo recte dixit hiſtoricen ſiue exegeticen verſari in enarrãdis exponendiſq; autoribus: ad quorũ imitationem poſt artis præcepta ſe debent pueri cõponere. Methodicẽ vero ſiue horiſticẽ verſari circa eadem ipſa artis præcepta, quæ vt diximus, ex optimo autorũ vſu collecta ſunt. ¶ Quot ſunt partes præceptiuæ grãmaticæ? Omiſſa altera grãmatices parte, quam diximus hiſtoricen ſiue exegeticem, quæ non eſt huius conſiderationis, rurſus interrogat quot ſunt partes methodices ſiue horiſtices: hoc eſt p̃ceptiuæ grãmaticæ. & reſpondet eſſe quatuor illius partes. Quę vero illę ſint, & quæ cuiq; ſubiecta materies, enumerat. Nam orthographia diſputat de litera, proſodia de ſyllaba, etymologia de dictione, ſyntaxis de partium ſiue dictionum inter ſe conſtructione. Ex quo Ioannis Paſtranæ conuincitur erratum, atque artis dialecticæ ignorantia: qui in principio illius operis, quod in perniciem ſermonis latini caſſo labore compoſuit, ſcripſit partes orationis eſſe quatuor: quas nos partes grammatices eſſe diximus. literam. ſyllabam, dictionem, orationem. Aliud enim eſt grammatica, aliud oratio: illius partes ſunt conſiderare de literis, quod eſt minimum in oratione: aut de ſyllabis, quæ literis conſtant: aut de dictionibus, quę ſyllabis conficiuntur: aut de oratione, quæ ex dictionibus conſtruitur: huius vero partes ſunt, in quas oratio ipſa diuiditur, quemadmodum aliud eſt rhetorica. aliud eſt oratio, quod eſt opus rhetorices: nã partes rhetoricæ ſunt inuentio, diſpoſitio, eloquutio, memoria, pronuntiatio. Orationis vero exordium, narratio, partitio, confirmatio, confutatio, concluſio. Quẽadmodũ. n. nulla eſt pars orationis rhetoricę, in qua non ſit inuentio. diſpoſitio, eloquutio, memoria, pronuntiatio: eadem quoque ratione, nulla eſt pars orationis grammaticæ, in qua non conſideremus quibus literis ſcribenda ſit, quo accentu quæque ſyllaba enuntiãda, quid dictio ſignificet, & quæ habeat accidentia, & qua ratione in conſtructione orationis veniat. Non recte igitur Paſtrana confundit partes orationis cum partibus grammatices: quemadmodum enim dialectici definiunt, & vſurpatur a Cicero. in. ij. lib. de finibus bonorum & malorũ: vitioſum eſt in diuidendo, partem in genere numerare, quod hic noſter facit, qui literam, quæ pars ſyllabæ eſt, & ſyllabam, quæ pars dictionis, & dictionem, quæ pars orationis, ſub vno genere hoc eſt orationę, ex æquo diuidit, quod eſt, vt Ciceronis verbis vtar non partiri, ſed frangere: non aliter quam ſi quis animalis corpus diuidat in caput, oculum, & pupulam, cum pupula pars oculi ſit: oculus capitis, caput vero totius corporis.

De erotematis orthographiæ. Totũ artis grãmaticæ negotiũ (Quint. autore) in duobus maxime cõsistit, i recte loquẽdi recteq; scribẽdi rõne. Recte loquẽdi regulas cõtinet ꝓsodia, etymologia, syntaxis. Recte scribẽdi vero ea quã græci orthographiã vocãt: & a qua potissimũ tota grãmatice nomẽ assumpsit. ¶ Quærit igitur in primis: quid est orthographia? Cui respõdet. Sciencia docens quibus literis quæq; dictio scribenda sit. Breuius & fortasse melius dixisset scientia recte scribẽdi. Cuius ratio (vt inquit Fabius) nõ in hoc posita est, vt nouerimus quibus quæq; syllaba literis cõstet: sed tota ei9 artis subtilitas versatur circa rectã scriptionẽ dictionũ græcarũ, atq; etiã latinarũ, quæ nõ sunt in vsu frequẽti: & q̃ diphthõgo, q̃ vocalibus aspiratis, aut cõsonãtibus, q̃ per y psilon scribãtur: nã si Aristotele autore virtus & ars circa difficile versantur, hic labor, hic tota difficultas orthographiæ versatur. Quæ & si cõsuetudini seruit, ideoq; sæpe mutata est (quẽadmodum ait Quintilian9) illã tñ scribendi rõnẽ sequemur, in quã doctissimus quisq; cõsentit. Atq; vbi illi inter se varii sunt, in qđ plures illorũ côueniũt. ¶ Rursus q̃rit: Vnde dicit orthographia? & q̃a græca dictio, atq; cõposita est, respõdet: q̃ ab orthos (qđ interpretat rectũ) & grapho, qđ est scribo, cõponitur, vt sit, qđ ipsa orthographiæ diffinitio explicat, sciẽtia recte scribẽdi. ¶ Quid est litera? Quia (vt diximus) orthographia circa literas, quasi circa subiectã materiã, versatur, iterũ quæritur quid est litera? Memineris aũt literas ab elemẽtis autore Prisc. distare: ꝙ literæ sunt ductus siue characteres, qui scribunt. Elemẽta vero sunt ꝓnũtiationes ipsæ, quæ scribũtur: cõfundunt tñ autores hãc differentiã alterũ ꝓ altero accipiẽtes. Rñdet vero ex diffinitiõe Prisc. dicẽs: litera est vox indiuidua, q̃ scribi põt. hic literã ꝓ elemẽto accipit: sed quia, vt inquit Fabius, sic quidẽ scribẽdũ est, quẽadmodũ sonat: quia hic est vsus literarũ, vt custodiãt voces, & veluti depositũ legẽtib9 reddãt: qđ de litera ꝓlata dicim9, de scripta quoq; est intelligẽdũ, recte igitur Prisc. diffiniuit litera est vox q̃ scribi põt indiuidua. Si enim scribi nõ põt, quales sunt volucrũ voces, & mugit9 boũ, & gemit9 hoim, quas Prisc. illiteratas vocat: illa nõ recte appellabitur litera. Indiuidua aũt subiecit, quia (vt alia diffinitione Prisc. ostẽdit) litera est minima pars vocis cõpositæ, minimũ aũt est qđ ampli9 diuidi non põt, cuiusmodi est litera. Ex quo infertur. psi, literã apud græcos & x. apud græcos & latinos non esse literas: q̃nquidem altera in. ps altera in. cs. vel. gs. diuiditur, sed potius dicẽdũ est, vtrãq; figurã binarũ literarũ esse cõpẽdiũ. ¶ Vnde dicit litera? Rñdet ex Prisc. verbis, literã dici a lituris. verba Prisc. sunt. Dicitur aũt litera quasi legitera: eo qđ legẽdi iter præbeat: vel a lituris, vt quibusdã placet: qđ plerũq; antiqui in ceratis tabulis scribere solebãt, & postea delere. Ideo aũt ex hac rõne. t. geminauit: quia litura primã syllabã breuiat, quæ in litera lõga est ergo hic de litera scripti rñdet. ¶ Quot sunt literę in vsu hic quoq; de nũero literarũ, q̃ scribũtur, inquirit. Neq; eñ recte, duæ & viginti rñdisset, cũ apud latinos sex & viginti sint ꝓnũtiatiões literarũ distinctæ, & totidẽ cõsequẽter debeãt esse literę, quẽadmodũ paulopost dicem9: & exactius disputatũ est in repetitiõe, quã de literis habuim9, & in ope illo, qđ de sermõis Hispani grãmatica fecim9: quib9 in locis deductũ est octo esse vocales apud latinos. & duo de viginti cõsonãtes. Ergo figuræ literarũ, q̃ scribũtur. duæ sunt & viginti, & h. quæ (& si quãtũ ad figurã litera sit, atq; in ordine literarũ ponatur) nõ est elemẽtũ, quia non sonũ, sed tm̃ spiritũ siue flatũ habet: vñ & illã flatilẽ plures dixerũt: quæ cũ additur literis. c. p. t. quodãmodo sonũ illarũ alterare videtur, & aliud genus literarũ efficere: qđ quia in vocalibus & t. litera nõ apparet; græci. c. p. t. aspiratis diuersos characteres dederũt. r. vero nõ dederũt, quia aspiratio illi nõ cohæret, sed potius vocali, quæ sequitur. Vocalibus vero, quia in illis nõ eminet, atq; ideo græci vocalibus aspiratis apices aspirationẽ designãtes imponũt. ¶ Quot sunt gñã literarũ, ac si dicat, literæ in quot partes siue species diuidũtur, vt litera sit genus: & quærat de eius partibus siue speciebus, vt dicũt dialectici: qđ tamẽ Cic. dicere, reformidat. Rñdetq; duo esse gñã: alterũ vocaliũ: alterũ cõsonãtiũ. ¶ Quærit inde, quid est vocalis? Rñdet vero & quid sit, & vnde dicatur. Est. n. vocalis litera quæ per se & pura. i. nulli alteri literæ admixta pronũtiari põt. vt cũ dico. a. sic sonat pura & impermixta, vt a nulla vndiq; alia litera feriatur. Ex qua diffinitione originẽ vocalis ostẽdit dicẽs, qđ vocalis ex eo dicitur, ꝙ per se ipsam vocem habeat. ¶ Postea de nũero vocaliũ inq̃rit dicẽs: quot sunt vocales? Rñdet aũt esse sex. a. e. i. o. u. y psilon. Ex quo facile apparet quæstionẽ hãc de vocalibus esse, quæ scribũtur, nã quæ a tẽpestatis nostræ hominib9 enũtiãtur, quinq; sunt tm̃: quæ vero ab antiquioribus, octo. a. e. i. o. u. y psilõ, & duæ aliæ vocales, altera quæ sonat inter. e. i. altera inter. i. u. quẽadmodũ in repetitiõe superius memorata satis copiose deduxim9. Illud tamen interim nõ est dissimulandũ, vocales illas oẽs in eadẽ gutturis parte formari, sed oris labiorũq; distorsionẽ facere illarũ diuersitatẽ, vt ex eo vł facile intelligi possit: cũ innumerę sint oris labiorũq; figuræ, infinitas quoq; esse posse vocales, nedum octo illas, quas supra memorauimus: differẽtias tamẽ illarum nõ sentiri. Nam quẽadmodũ in arcu cælesti, qui (vt Verg. ait) mille trahit varios aduerso sole colores, oculi non percipiũt nisi tres tantum, & in quo, vt Ouid. ait, niteant cum mille colores: transitus ipse tamen spectantia lumina fallit, vsque adeo quod tangit idem est: tamen vltima distãt. Eodem modo cum aures nostræ tantum vocales quinque sentiant: ratio tamen intelligit, tot esse, quot possunt esse oris diuersitates: nam & mathematici dicunt, quantitatem continuam non habere finem in diuidendo.

¶ De erotematis Orthographiæ. Cap. ij.

Quid est orthographia? Sciẽtia docẽs quib9 lr̃is queq; dictio scribẽda sit.

Vnde dicitur orthographia? Ab orthos, qđ est rectũ: et grapho scribo: quasi scientia recte scribendi.

Quid est litera? Vox, quæ scribi potest indiuidua.

Vnde dicitur litera? A lituris: quod antiqui tabulis ceratis scribere solebant, & postea delere.

Quot sunt literæ in vsu apud Latinos? Duæ & viginti: & h, quæ nõ est litera, sed aspiratiõis nota.

Quot sunt genera literarum? Duo. quædã enim sunt vocales, quædam vero consonantes.

Quid est vocalis? Litera, quæ per se & pura pronuntiari potest. Vnde & vocalis dicitur, quod per seipsam vocem habeat.

Quod sunt vocales? Sex. A E. I. O. V. Y psilon.

¶Quid est consonans? Et respondet esse literã, quæ per se non potest enuntiari, nisi vocalem feriat. vt si velis pronuntiare. b. non possis efficere, nisi vocalem sequentem, aut præcedentem feriat: & potest tamẽ sequentem media altera consonante ferire. Ex hac consonantis diffinitione infert originem vnde dicitur: quia ab eo quod cũ vocalibus sonet. ¶Quot sunt consonantes? Quia de numero quæsiuit, respondet esse sedecim reliquas a sex vocalibus: cum tamen sint aliquanto plures, quemadmodum euestigio deducemus. ¶Quot sunt species consonãtium? Quærit adhuc an consonans, quę erat literæ species, possit in partes diuidi: & dicit esse duas adhuc consonantium species, alteram mutarum, alteram semiuocalium. Sed cum dixit nouem esse mutas, & septem semiuocales, manifestum est de simplicibus literarum figuris respondisse: nam pronuntiationes, vt diximus, duo de viginti sunt, duodecim mutarũ, sex semiuocalium: q; sic probari potest: ait Pli. lib. natu. hist. vij. Latinos habere vim omnium literarum, quas græci habent: nam dictiones grææ cum literatura in latinum sermonem transferre placuit. Illi namq; nouem habent mutas in triplici differentia positas. p.c.t. subtiles. ph. ch. th. crassas. b.g.d. medias: quarum subtiles & medias habent latini: habent quoq; & spissas, sed tantum in dictionibus græcis, vt philosophia, chorus thalamus: quas (quia figuras non habemus) per subtiles aspiratione addita repręsentamus, cũ tñ diuersæ omnino sint ab illis, multoq; magis in pronũtiatione distent, quã ab illis quas diximus esse medias. Cum ergo diuersitas literarum non in figuris, sed in pronuntiatione sit, manifestum est. ph. ch. th. alterius esse generis quam. p.c.t. cum non aspirantur. Habent præterea latini tres mutas, quas ignorant græci. f. i. u. consonantes. vt enim alio in loco probauimus, inter. f. &. ph. tanta est differentia, vt inter duas literas eiusdem generis nulla maior esse possit. F. vero mutã esse omnes grãmatici testãtur, a qua nõ multum in pronuntiatione differt. u. consonans, quod antiquiores digama æolicum appellabant. I. consonans, quem habeat sonum, fateor me ignorare: nam quemadmodum compertũ habeo non eum esse, quẽ Hispani proferunt, quẽque ego contenderim nõ aliunde, quam a Pœnis Hispaniam accepisse: ita suspicor proxime accedere ad sonum. i. vocalis. nisi q;. i. sibi ipsi insidet, reliquasque vocales frangit, sed interim reijciamus illam in numerum mutarum. Colligamusque duodecim esse mutas, tres græcorum proprias ch. ph. th. tres latinorum. f. i. u. consonantes, sex communes græcis & latinis. b.c.d.g.p.t. nam. k. q. otiosæ sunt, cum eundem sonum habeant, quem habet. c. neque figurarum diuersitas debeat numerum augere literarum. Sex tamen esse semiuocales diximus, cum reliqui omnes grãmatici græci, & latini dixerint esse septem: &, quẽ fecimus respondentem discipulum, septem quoque esse dixit. Sed hi omnes de figuris loquuntur literarum, nos vero de illarum vi, potestateque differimus: cuius ratio conuincit. x. non. esse literam, sed vt supra memorauimus, duarum literarum compendium: quarum altera hoc est. c. vel. g. ad mutas, altera hoc est. s. ad semiuocales referenda est. ¶Quare dicuntur mutæ? Cui quæstiõi respõdet: mutas ideo dici, non quia illæ partes vocis non sint: sed quia comparatione vocalium & semiuocalium nihil prope sonent. Quod exemplo Priscianus ostendit sic. Quemadmodũ informis dicitur mulier nõ quæ caret forma, sed quia est male formata: sic etiam muta dicitur, non quia omnino caret voce, sed q̃d exiguã partẽ vocis habeat. Imo vero possem ego dicere mutas idcirco appellatas, quod per se nulla ratiõe possint enuntiari: cum in ea oris parte formentur, qua nullo modo possit vocis esse iter: nam. p. b. ph. ore clauso labrisq; pręssis effinguntur. t. d. th. lingua inter dentes compressa priori parte. c. g. ch. ipsius arteriæ faucibus clausis. f. vero. & u. cõsonãs prioribus dentibus inferiori labro impressis, nisi quod. f. (vt Quint. ait) per dẽtium discrimina extrorsum efflatur, u. vero. spiritu quodammodo intus attracto. I. vero consonans quam habeat vocem, iam confessi sumus nos ignorare. Cum igitur omnibus in his locis ea sit oris figura, vt nulla ratione vox exire possit, quia per se non potest enuntiari, nisi vigore duntaxat vocalium, merito dicuntur mutæ, quippe quæ nullam per se vocem habeant. ¶Quare dicuntur semiuocales? Respondet ideo sic appellatas, quod in sonoritate proxime ad vocales accedãt. Nam (vt ait Priscia.) sic appellatæ sunt, quia plenam vocem non habeant, vt semiuiros appellamus, non quod dimidiam partem habent virorum, sed quia pleni viri non sunt. Cur autem magis quam mutæ, minus autẽ quam vocales sonent: ratio est, quia in ea oris parte figuraque formantur, in qua hoc effici possit. Nam ore faucibusque semiadapertis lingua ad palatum cælumque ipsum illisa semiuocales enuntiantur præterquam. m. quæ & ipsa potius inter mutas enumerari deberet, propterea quod in pronuntiatione ad. b. proxime accedat: nisi quod. b. labijs clausis cum vocali sequenti erumpit. m. quodammodo per nares efflatur. ¶Quot accidunt literæ? Posteaquam dixit quid est litera, atque illam in partes diuisit, quærit quot sunt illius accidentia: responderque esse quinque. Nomen est, quo vna quæque appellatur. Figura, qua describitur. Potestas, qua pronuntiatur. Cognatio, quam cum alia habet litera. Ordo, quo cum alia litera syllabicatur. ¶Quid est nomen in litera? Vocabulũ (inquit), quo vnaquęq; appellatur, vt quam græci vocant alpha, hebræi aleph, pœni alpha. nos ipsius vocis nomine appellamus. a. magna profecto vtilitate illorũ, qui ex illis literis incipiunt syllabas coniungere: nam græcis hebræis & pœnis euanescunt potestates literarum, cum in syllabicando illas longo circuitu nominum suorum appellant: ex quo fit, vt hac vna in re multo plus latini triduo proficiant, quam illi mense.

Quid est consonans? Litera, quæ nisi feriat vocalem, pronuntiari non potest, vnde & consonans dicitur, quod cum vocalibus sonet.

Quot sunt cõsonãtes? Sedecim reliquę a vocalib9.

Quot sunt species consonantium? Duæ, quędam enim sunt mutæ: & quædam semiuocales.

Quot sunt mutæ? Nouem. b.c.d.f.g.K.p.q.t.

Quot sunt semiuocales? Septem. l.m.n.r.s.x.z.

Quare dicuntur mutæ? Quia in comparatiõe vocalium & semiuocalium nihil prope sonent.

Quare dicuntur semiuocales? Quia in sonoritate proxime ad vocales accedant.

Quot accidunt literæ? Quinq;, Nomen, Figura, Potestas Cognatio Ordo.

Quid est nomen in litera? Vocabulum, quo vnaquęq; appellatur ad aliarũ literarũ discretionẽ.

Quid est figura in litera? Eius descriptio certis lineamentis terminata; puta lõga, breuis, rotũda.

Quid est potestas in litera? Ipsa literæ pronuntiatio, ꝑpter quã & figurę & nomina sunt inuẽta.

Quid est cognatio in litera? Quædã affinitas, quã alia in aliam cõmutatur aut per interpretationẽ vt a lida, leda; aut per deriuationem. vt a tego, toga; aut per compositionem, vt ab amicus inimicus; aut per declinationem, vt a facio feci.

Quid est ordo in litera? Ratio demõstrãs quę præponi, quæ subsequi debeat in pronuntiatione.

Quotuplex est ordo in literis? Duplex, scilicet, in vocalibus & in consonantibus.

Quis est ordo in vocalibus? Quod cum in diphthongon coeũt, quædam semper præponũtur, vt a.o.y. Quædã semper postponuntur. vt.i.u. Quædam aliquãdo præponuntur, aliquando postponuntur.v.e.

Quid est diphthongus? Conglutinatio duarum vocalium in eadem syllaba suã vim retinentiũ.

Vnde dicitur diphthongus? A dis, quod est bis: & phthongus, sonus: quasi duplex sonus.

Quot sunt diphthõgi quibus vtuntur latini? Sex Ae, vbi supprimitur.a. & ꝓfert.e. vt musæ. Au, vbi ꝓfertur.a. & rapitur.u. vt audio. Ei, vbi sup-

¶Quid est figura in litera? Descriptio (inqt) siue linearũ ductus certis lineamẽtis & characteribus terminata: quod exemplo declarat: vt.l. longa.i. breuis.o. rotunda: & composita ex longa & rotunda. b.d.p. ex breuibus.m.n. & eodem modo de reliquis. Illud modo memineris lineamentorum varietatem nõ facere diuersitatem literarum. ¶Quid est potestas in litera? Ipsa, respondet, literæ pronuntiatio: nã quẽadmodũ literarum diuersi ductus atque tractus non diuersificant literam: ita e diuerso si vna literæ figura plures soni repræsententur, plures quoq; literas illam vnã esse intelligemus. ¶Quid est cognatio in litera? Hanc literæ accidentiam Quintil. præcepit, vt pueri sciant: scribit enĩ his verbis: Quare discat puer quid in literis proprium, quid commune, quæ cũ quibus cognatio: nec miretur, cur ex scamno fiat scabellum: neq; has modo nouerit mutationes, quas afferunt declinatio aut præpositio, sed & quæ rectis casibus ætate transierũt. Quibus in verbis quatuor modos mutationis literarum in alias literas tangit. Deriuationis cum dicit: cur ex scamno fiat scabellum: quia propter eam cognationem quę est.m. cum.b. Declinatiõis, vt cum subdit seco secuit. Præpositionis, per quam intelligimus compositionem: quia prępositiones plerumq; veniunt in compositionem, vt cum subdit cado excido. De interpretatione siluit, tamen adiecit alium modum cognationis cum dicit: Quæ rectis casibus.i. manẽte prima nominis positione: ætate.i. temporis vetustate transierunt.i. literæ in alias mutatæ sunt: vt valesij & fusij in valerios & furios: s. mutata in.r. Ergo a lida fit leda.i. mutata est in.e. a tego toga.e. mutata est in.o. ab amicus inimicus.a mutata est in.i. a facio feci.a mutata in.e. propter eam, quã diximꝰ, literarum cognationem: cuius consideratio, quia latissime patet; satis erit in præsentiarum pueros admonuisse cognationis literarum: ne postea miretur, cur aliæ in alias trãseant. ¶Quid est ordo in litera? Accidit pręterea literæ ordo: nõ quemadmodum Isidorus ait, quod.a. ponitur ante.b. &.b. ante.c. &.c. ante.d. quoniam ille ordo literarum est quæ scribuntur, nihilque ad grammaticum pertinet: sed quærit de ordine literarum enunciatarum, cum in vnam syllabam colliguntur: ideo respondet, ordinem in litera esse rationem, quæ demonstrat, quæ præponi, quæ subsequi debeat: non in scriptura, sed in pronuntiatione. Sed quia literæ aut sunt vocales, aut consonantes: quærit primo de ordine vocalium dicens. ¶Quis est ordo in vocalibus? quia tamen vocales in syllabam coire non possunt, nisi diphthongo: respondet quod cum in diphthongon coeunt, quædam semper præponuntur, quædam semper postponuntur, quædam aliquando præponuntur, aliquando postponuntur. Cum enim apud latinos sex in vsu diphthongi sint.æ. au.ei.eu. yi.œ. facile colligitur.a.o.y. pręposítiuas esse.i.u. postpositiuas.e. vero communem. nam in.ei. præponitur in.æ. postponitur. ¶Quid est diphthongus? Occasione habita ex eo, quod diphthõgi meminit, quærit rursus: Quid est diphtõgus? Cui respondet: est conglutinatio.i. cõstricta quædam & ferruminata coniunctio duarum vocalium: nam tres, Quintiliano autore, nunquã possunt coire in sermone græco, aut latino: cum tamẽ in Hispano frequenter coeant, quemadmodum alio loco probauimus. Quod si quis obiecerit has particulas quæ, quæro, væ, væcordia, in quibus priores syllabæ ternas habent vocales: dicimus in prioribus illis.u. non esse vocalem, sed vocalem liquidam: in posterioribus vero esse consonantem. Quod.n. Horatius.in.j. carmi. dixit: nunc mare, nũc syluæ: vbi.u. ex ratione carminis vocalis est: dicimus factam esse illic solutionem vt.u. iam non pertineat ad diphthongon, quæ sequitur: sed per seipsam syllabam efficiat. Et subiungit deinde: In eadem syllaba suam vim retinentium. Quod si verum est, idque omnes grammatici antiqui & iuniores fatentur: ego non video cur tanta iniuria debeat fieri vocalibus illis, quæ exteruntur: vt omnino illas supprimamus. Quod si Quintil. & cum illo omnes, qui de orthographia scripserunt, recte dixisse putantur, cum aiunt sic scribendum esse, vt pronuntiamus: atque e diuerso sic pronuntiandum, vt scribimus: ego non intelligo quid ad rem pertineat diphthongos scribere, si proferendæ non sunt: aut si in eadem syllaba suam vim retinent, cur ambæ illæ vocales enuntiari non debeãt. Quod vero quidam dicunt: illud suam vim retinentium debere intelligi quantum ad syllabæ quantitatem: ridiculum est, cum vel ex ipsa diphthongi deriuatione facile appareat vtramque vocalem debere enunciari. ¶Dicitur enim diphthongus, vt statim subiũgit, a dis gręce, quod est bis latine, & pthongus sonus: quasi duplex sonus. Sed quid ego hac de re sentiã, in sequẽti erotemate declarabo. ¶Quot sunt diphthongi? Sex diphtongi sunt apud latinos.æ. au.ei.eu.yi.œ. quarum tres. ei.eu.yi. in dictionibus tantum græcis reperiuntur. Reliquæ tres.æ.au.œ. in græcis pariter & latinis. Sed quem admodum vocales in dipthongis pronuntiari debeãt, significauimus in hunc modũ; vt in.æ.ei.œ. priores vocales supprimantur, idest, paululũ quiddam

atq; obscurum sonent, quo modo. Ouid.i.meta.dixit: supprimit exẽplo vocem. sequentes vero vocales plene enuntientur: in reliquis vero tribus: au. eu. yi. priores vocales enuntientur integre: sequẽtes vero rapiãtur.i.raptim proferãtur, vt inter supprimere & rapere faciamus differentiã quantũ adnunc pertinet locum: quod supprimere sit minus quã rapere: queadmodũ & rapere minus est quã pronuntiare, siue enuntiare siue proferre. Quod vero in.yi.diphthongõ, diximus vtrãq; vocalẽ in.i.longũ ꝓferri: volebamus significare, q cũ.y. subtilis sonus sit nobis incognitus.i. vero latini omnib9 notus vtraq; vocalis in sonũ nobis cognitum confunderetur. ¶ Quis est ordo in consonantibus? hæc quæstio per quã vtilis est tũ librarijs: tum incipiẽtibus primas literas in syllabam coniungere: tum deniq; ipsi pronũtiationi, cuius causa & libri scribũtur, & literas legimus. Librarijs inquam & reliquis scriptoribus, quod cum in fine linearum dictiões longiusculas diuidere necesse est, nesciunt quas cõsonãtes in sequentẽ lineã trãsferãt, quasue relinquãt: in quem errorem ne Augustus Cæsar incurreret, cõsueuit lineas cum dictionibus finire: scribit.n. Tranquillus in vita illius his verbis: Notaui & in chirographo eius illa pręcipue non diuidere verba: nec em ab extrema parte versuũ abundãtes literas in alterũ transfert, sed ibidem statim subijcit, circũducitq;. Hoc quoq; obseruamus hodie fieri ab hebræis & pœnis, qd Suetonius dicit Augustum obseruasse. Prodest etiã pueris illorumq; pædagogis, vt in syllabicãdo sciant quas cõsonantes præcedẽti vocali, quas in sequenti cõiungere debeãt. Confert quoq; ad ꝓnuntiationẽ, vt in proferendo sciamus, quæ consonans cui vocali adhæreat. Quod plures quã tres. Ponit primo huius negotij regulas quasdã generales, deinde subiungit particulares. ¶ Prima igitur regula est. Quod in eadem syllaba nunquã pñt præcedere vocalẽ plusquã tres cõsonantes. vt scribo. stratum. scrobs. nec rursus pñt subsequi vocalẽ plusquã totidẽ, vt stirps. Et q si sequẽs syllaba. ¶ Secũda regula est. Quod si in dictione plurium syllabarum sequẽs syllaba incipit a vocali, necesse est præcedentẽ in vocalẽ desinere, vt deus. tuus. Ratio autẽ huius est, quia aut inter duas vocales nihil est medium, aut est vna consonans, aut duę, aut plures: si nihil est medium, habet locum secunda regula. Si fuerit media vna tm̃ cõsonans habet locũ quarta regula: quoniã illa semper pertinet ad vocalẽ sequentẽ, præterquã in dictiõibus cõpositis, vt statim differemus. Si vero plures fuerint consonantes, aut pertinẽt ad sequentẽ syllabã omnes, vt scriptus. rescribo: aut quædã etiã pertinẽt ad præcedentẽ, vt forte perscribo, quo in casu habet locum tertia regula. Sed quando cõsonantes pertinent ad vocalẽ præcedentẽ, quãdo ad sequentẽ statim explicabimus. Dicit tamen regulas superiores esse veras in dictionibus simplicibus, quoniã in cõpositis cõsonãtes erunt illius vocalis, cuius fuerant ante cõpositionem. vt inimicus cõponitur ex in & amicus, quãuis enim consonans sit in medio duarum vocalium, deberetq; ex ratione regulæ superioris ad vocalẽ sequentem pertinere: ex hac limitatione non pertinet nisi ad præcedentem. Eodem modo si fuerint plures consonantes, vt resto, rescribo, quæ componuntur ex sto & scribo cum hac præpositione, re, manifestum est omnes illas consonantes medias pertinere ad sequentes vocales. Quint. libr. i. Est etiam in diuidendis verbis obseruatio mediam literam consonantem priori an sequenti adiungas syllabę. Aruspex enim, quia a spectãdo pars eius posterior est. s. literã tertiæ dabimus, abstemius, quia ex abstinentia temeti composita vox est: primæ relinquetur. Sed videamus quando in dictionibus simplicibus consonantes mediæ pertinent ad vocalem sequentem, quando ad pręcedentem: qua de re huiusmodi regulas dabimus in quibus etiam ostendemus quæ consonantes ante quas esse possunt in principio & in medio dictionum. ¶ B. potest. ante d. poni. vt bdelium. abdera ante.l. vt blandus hybla. ante.r. vt breuis. fabrica. ante.s. vt absyrtus. ¶ C. potest poni ante.l. vt clarus. amyclas. ante.m. vt pyracmon. ante.n. vt cnidos. aracne. ante.t. vt ctesiphon. doctus. ante.s. habet sonum, qui nunc per.x. representatur. ¶ D. potest poni ante.l. vt abodlas. ante.m. vt admetus. ante.n. vt cidnus. ante.r. vt draco. cedrus. ¶ F. potest. poni. ante l. vt flagellum. perflo. ante.r. vt frango refringo. ¶ G. potest poni ante.l. vt gladius. ægle, ante.m. vt agmen ante.n. vt gnauus, ignis. ante.r. vt gratus pigritia. ¶ L. ante nullã consonantẽ poni põt, sed ipsa postponitur. b.c.d.f.g.p.t. ¶ M. ante nullã consonantẽ potest poni præterquã.n. vt mnemosyne. amnis. somnus. solẽnis. contemno. pro quo imperiti huius rationis.p. interiecta scribebant sompnus. solẽpnis. contempno. ¶ N. ante nullã consonantem ponitur: sed ipsa postponi potest alijs. ¶ P. potest poni ante.l. vt placeo duplico. ante.n. vt pneuma. ante.r. vt pratum. capra. ante.s. vt psalmus. ante.t. ptolemeus. ¶ Q. ante nullam consonantẽ poni potest, quia ipsa semper ponitur ante.u. liquidam. ¶ R. ante nullam consonantem ponitur, sed ipsam reliquę præcedut. ¶ S. potest poni ante.b. vt asbestos. ante.c. vt scribo, ascra. ante.l. vt slatarius. ante.m. vt smaragdus. ante.p. vt spatium. aspicis. ante.q. vt squalor. ante.t. vt status iste. ¶ T. potest poni ante.l. vt tlepolemus. atlas. ante.m. vt tmolus. ante.n. vt ætna. ¶ X. ante nullam consonantem potest poni.

primitur.e. & profertur.i. vt pẽthei. Eu. vbi profertur.e. & rapitur.u. vt pentheus. yi. vbi vtraq; vocalis in.i. lõgum ꝓfertur, vt harpyia, Oe. vbi supprimitur.o. & profertur.e. vt pœna.

Quis est ordo in consonantibus? qd plures q̃ tres nõ possunt præcedere vocalẽ, nec plures q̃ totidem succedere. vt scrobs. stirps. Et qd si sequẽs syllaba incipiat a vocali, necesse est ꝑcedentẽ in vocalẽ desinere. Quodq; si ꝑcedẽs syllaba in cõsonantẽ desinit, necesse est sequentẽ a consonãte incipere. Quodq; nõ est necesse, si sequẽs syllaba a cõsonante incœperit, præcedentẽ quoq; in cõsonãtẽ desinere. Quę regulę sunt veræ in dictionibus simplicibus, nõ tamen in compositis.

¶ De erotematis Prosodiæ. Cap iij.

QVid est prosodia? Sciẽtia demõstrans quo accẽtu quęq; dictionis syllaba proferat.

DE prosodię erotematis. Secundum partitionem grammatices, qua superius vsi sumus, hæc est secunda pars, in qua quęrit de Prosodia, & de syllaba, hoc est, materia, circa quam prosodia versatur. ¶ Et principio quærit quid est prosodia? Scientia (inquit) demonstrans quo accentu quæque dictionis syllaba proferatur. Nam in vnaquaq; dictione, vt paulopost dicemus, est vna syllaba, in qua est accentus prædominans acutus vel circũflexus, reliquæ omnes ꝓferũtur accẽtu graui.

Vnde dicitur ꝓsodia? A pros, quod est ad, & ode cantus, quasi accentus: hunc latini tum voculationem, tum tenorē tum tonū interpretati sunt.

Quid est syllaba? Cōprehēsio literarum enūtiata q̄ vno accentu & vno spiritu indistāter profert.

Vnde dicit syllaba? A syllabin, q̄d est cōphendere.

Quot accidunt syllabæ? Quatuor. tenor. spiritus tempus & literarum numerus.

Quid est tenor in syllaba? Modus, quo aut eleuat aut deprimitur, aut eleuatur, simul & deprimit.

Quot sunt tenores? Tres. Acutus, Grauis, & circunflexus. Acutus enī est, quo syllaba eleuatur. Grauis, quo syllaba deprimit, circunflexus quo syllaba partim eleuatur, partim deprimitur.

Quid est spiritus in syllaba? Qualitas quędā, qua aspere, vel leniter syllaba profertur.

Quid est tempus in syllaba? Duratio vel tract9, in quo syllaba pronuntiatur.

Quotuplex est tēpus in syllaba? Duplex: q̄a aut habet vnum tempus, in quo profertur, & dicit breuis: aut habet duo tempora, & dicitur longa.

Quid est numerus in syllaba? Cōprehensio literarum syllabam constituentium.

Quot possunt esse literę in syllaba? Vt multū sex. vt minimum vna. Sed tunc proprie non dicitur syllaba, cum plures literas non comprehendat.

De erotematis Etymologiæ. Cap. iiij.

QVid est etymologia? Scietia ostēdens verā dictionū originē cū reliquis accidētibus.

¶Vnde dicitur prosodia? Respondet, a pros præpositione græca, q̄ est ad, & ode odes, quod interpretatur cantus, vt sit verbum ex verbo accentus, quē latini, vt autor est Gell. tum voculationē, tū tenorē, tū tonum interpretati sunt. Nam (quēadmodū ait Boetius in arte Musica) poetarū carmē inter sermonem & catilenā est: ac si velit dicere, q̄ homo cū loquitur, & poeta cū in carmine quosdā flexus faci, t& musicus cū cantus modulatur: omnes suo modo canunt. Igitur quia qui loquitur, quasdā in dictionibus attollit voces: quasdam deprimit, quasdā circunflectit: quodāmodo videt canere, & huiusmodi modulatio est accētus, hoc est, quasi cātus. ¶Quid est syllaba? Ad diffinitionem Prisciani addit enunciata, & indistanter: & tollit, quod ille dixit, consequēs. Ait enim: syllaba est cōprehēsio literarū consequēs sub vno accētu, & vno spiritu prolata. Cōprehēsio (inquit) literarū: nā si vna vocalis syllabā facit per seipsam: non appellabitur ꝓprie syllaba cū etymologia & diffinitio syllabæ nō conueniāt illi, quæ est: syllaba est cōprehēsio literarū. Enūciata (inquit) quia syllabæ forma enūciatio est, non scriptio: & (q̄d Priscianus addit) cōsequens, magna ex parte explicat syllabæ diffinitionē, quia si literæ nō sunt cōsequētes. i. nō possunt syllabicari, non erit syllaba prolata sub vno accētu, & vno spiritu: quia vt diximus, quælibet syllaba habet vnū accentū, qui est forma illius syllabæ. Adiecim9 autē indistāter: quia omnes illæ literæ colligēdæ sunt sub vnū vocis ictum. ¶Vnde dicitur syllaba? Et quia originē habet græcā: dicit q̄ a syllabin græce, quod est cōprehendere latine, vt sit quod ipsa diffinitio demōstrat cōphēsio literarū. ¶Quot accidunt syllabæ? Quatuor esse respōdet syllabæ accidētias, quas enūerat: atq̄ iterum de singulis illarū quærit, & primo. Quid est tenor in syllaba? Diximus supra, quē accentū grāmaticorū vulgus appellat tum voculationē, tū tenorē, tū tonū a viris doctis fuisse vocatū: & respondet esse modū siue modulationē, quo syllaba eleuatur, cum profertur accentu acuto: aut deprimitur, cū ꝓfertur accētu graui: aut eleuat & deprimit cum ꝓfertur accētu circūflexo. Simul autē dixit: nō quod eodē tempore eleuatur & deprimitur, sed quod prior pars durationis in syllaba eleuatur, posterior vero deprimitur, & ita fit quasi quidā flexus a sursum deorsum. ¶Quot sunt tenores? Quia dixit q̄d ton9 esset, quærit rursus de nūero partiū illi9. Respōdetq̄ esse tres: & noīatim exprimit, q̄d vno quoq̄ illorū efficiat: sed q̄a hoc negotiū ad quinti libri dispositionē ꝑtinet, q̄ hoc loco cursim tetigimus, in illū reicienda sunt: vbi copiosius disputabūtur. ¶Quid est spiritus in syllaba? Ex quatuor syllabæ accidētibus: spūs pertinet ad qualitatē: tenor & duratio ad quātitatē cōtinuā, nūerus literarū ad quātitatē discretā. Itaq̄ respōdet spiritū esse qualitatē, qua syllaba aspere vel leniter ꝓfertur. Asperū enim & lene quāquā sunt differētiæ tāgibiliū, trāsferūtur tñ ad sonos, q̄ perueniūt ad aures demulcēdo, aut exasperādo sensum audit9. ¶Quid est tēpus in syllaba? Hic de lōgitudine duratiōis in syllaba quærit, quēadmodū de tenore interrogans de syllabæ profunditate quærebat: & q̄a pars maior quinti lib. est de hac re: hic tñ dicit esse durationem siue tractū siue extensionē siue porrectionē in qua syllaba pronunciatur. ¶Quotuplex est tēpus in syllaba? Quod est satis puero nōdū in re scrupulosa erudito, r̄ndet esse duo tēpora, breue & lōgū. lib. tñ quinto dicturi sumus, alios ista exq̄sitius distinxisse in quinq̄ tēporū diuersitates, hoc est vnū, vnū & semis, duo, duo & semis, tria. ¶Quid est numerus in syllaba? Hic de quātitate syllabæ discreta q̄rit, hoc est, quot literis cōstat. Nā quēadmodū litera indiuidua est, ita syllaba in literis diuidit. Itaq̄ r̄ndet ex syllabæ diffinitiōe esse cōprehēsionē certi nūeri literarū, ex q̄b9 syllaba cōstituit. Et rursus q̄rit de nūero. R̄ndetq̄ esse posse sex cū plurimæ vt sūt scrobs, stirps, pōt esse vna min9, vt trās. pōt esse quatuor. vt trā. pōt esse tres. vt tra. pōt esse duæ vt ra. vt minimū pōt esse vna. vt. a. sed (vt supra memorauim9) tūc ꝓprie nō dicitur syllaba cū neq̄ definitio neq̄ etymologia syllabę illi cōueniat.

DE erotematis etymologiæ. cap. iiij. ¶Quid est etymologia. Incipit ingrere de tertia grāmatices parte, hoc est de etymologia, q̄ circa dictiōes singulas versat. etymologia præcipue q̄rit de origine dictionū. vnde sunt deductæ. vt an cælebs dicat, q̄a cælestis: eo q̄d onere grauissimo vacet (vt vult Gabinius) an ab eo (ut putauit Modestus) q̄a cęlo Saturnus genitalia abstulerit, hoc noīe appellatū qui vxore careat, sed cōsiderat etiam de reliquis accidentibus singularū partiū orationis. vt ad dictionū substantiam pertineat. quid significēt, & vnde dicantur: reliqua vero sint illarū accidētia. Quomodo autem etymologia, quæ est accidens dictionis, demonstret substantiam ipsam & accidentia illius, nihil ad grammaticum pertinet, qui pinguiori Minerua res huiusmodi considerare debet.

Vnde dicitur etymologia? Ab etymon, quod eſt verũ: & logos, ſermo, quaſi veriloquiũ, qđ Cice. reformidans notationẽ appellat: hæc ab Ariſtotele ſymbolum, a quibuſdam originatio dicitur.

Quid eſt dictio? Minima pars orationis cõſtructæ, ideſt in ordine compoſitæ.

Dictioni quot accidunt? Quatuor. Significatio. Etymologia. Figura. Ordo.

Quid eſt ſignificatio in dictione? Illud, quo breuiter oſtenditur, quid dictio ſignificet.

Quid eſt etymologia? Dixi eſſe ſcientiã, qua oſtenditur vera dictionum origo.

Quid eſt figura in dictiõe? Forma, qua dictio ſimplex a compoſita diſtinguitur.

Quid eſt ordo in dictione? Qualitas, qua in oratione alia ſemper præponitur, alia ſemp̃ poſtponitur, alia modo præponitur, modo poſtponitur.

Partes orationis quot ſunt? Octo. Nomen. Pronomen. Verbum. Participium. Præpoſitio. Aduerbium. Interiectio. Coniunctio.

Quot ſunt partes oratiõis declinabiles? Quatuor Nomen. Pronomen. Verbum, Participium.

Quot ſunt p̃tes oratiõis indeclinabiles. Quatuor Præpoſitio. Aduerbiũ, Interiectio, Coniunctio.

¶ Vnde dicitur etymologia? ab etymon, quod ex græco interpretatur verũ, & logos, ſermo: quaſi ſit latine veriloquium. Hic locus ex Quintil. ſumptus eſt, qui li. i. inſtitutio. orato. ait his verbis: etymologia, quæ verborũ originẽ inquirit, a Cice. dicta eſt notatio, quia nomen eius apud Ariſtotel. inuenitur ſymbolum, quod eſt nota: nam verbũ ex verbo ductũ. i. veriloquiũ ipſe Cicero, qui finxit, reformidat: ſunt qui vim potius intuiti originationem vocent. hæc Quintil. ¶ Quid eſt dictio? quia etymologia circa dictiones verſatur, quærit quid eſt dictio: reſpondetq; ex Priſcia. verbis in hũc modũ diffinientis: Dictio eſt pars minima orationis cõſtructæ. i. in ordine compoſitæ. Pars inquit Priſcia. quantũ ad totũ intelligendũ. i. totius ſenſus intellectũ: quia ſi dictio diuidatur, nõ ad totum intelligendum hæc fit diuiſio: vt ſi diuidas vires in vi & res, nihil partes illæ ſignificãt, quantũ ad totius rationem pertinet: & quemadmodum vna litera proprie non facit ſyllabã, cũ ſyllaba proprie ſit cõprehẽſio literarũ: ſic nec ſyllaba dictionem, cum debeat dictio conſtare ſyllabis: nec dictio orationẽ, quæ debet conſtare dictionibus, quæ ſunt partes orationis. Poteſt tamen vna litera facere nõ modo ſyllabã, ſed dictionẽ, & orationẽ, vt ſi dixeris. I in ſecunda imperatiui perſona ab hoc verbo eo, is. iui. ſed non in quantũ eſt litera, aut ſyllaba, aut dictio, ſed quatenus oratiõis habet vim. ¶ Dictioni quot accidũt? Ac ſi dicat dictionis ſic in genere acceptæ quot ſunt accidẽtiæ? reſpõdetq; eſſe quatuor, quas enumerat: & rurſus de ſingulis quærit, & primo de ſignificatiõe, quã dicit eſſe illud, quo breuiter oſtenditur, quid dictio ſignificet, hoc per diffinitionem maxime exprimitur: ſed quod ad grãmaticum ſpectat, ſatis eſt digito (vt aiunt) quid quæq; dictio ſignificet oſtendere, quã partẽ aſſequuti ſumus in octo codicibus, quos de vocabulorũ ſignificatione partim ædidimus, partim ſunt ædendi. Quærit rurſus. ¶ Quid eſt etymologia? Etymologia hic p̃prie accipit̃ p̃ illa ſcilicet grãmatices parte, q̃ oſtendit verã dictionũ originẽ: & tũc pars ſiue ſpecies eſt eius etymologiæ, quã ſupra diffiniuimus, ad quã pertinet conſiderare non ſolũ dictionũ originẽ: ſed & ſignificationẽ & alias cuiuſq; dictionis accidentias. ¶ Quid eſt figura? Quãquam figura omnibus accidat orationis partib9 præcipue de illa diſſerem9 in capite Erotematũ nominis & verbi, quia numeroſior eſt illic figuræ diſputatio. ¶ Quid eſt ordo? De ordine quoq; pauca diximus libro. i. nonnihil etiam dicẽdum eſt in fine huius tertij, cum de ſyntaxi agemus: nã totus liber quartus hac de re eſt. Dicit igitur quaſdam dictiones ſemper pręponi. vt nomen verbo, adiectiuo ſubſtantiuum, relatiuo antecedens, præpoſitio dictioni, quę per caſus declinat̃, verbũ aduerbio. Sed hic ordo nõ pro ſerie partiũ orõnis accipitur, ſed pro ordine quo in diſponendis clauſulę cuiuſq; dictionibus vtimur: nam in ſerie orationis ſola præpoſitio & coniunctio aliquando pręponitur. vt ad, apud, &, at: aliquando poſtponitur vt tenus, verſus, q;, quoq;: aliquãdo præponitur & poſtponitur, vt contra, cum, ergo. itaq;. Interiectio & præponi & poſtponi poteſt, quia idcirco dicta eſt interiectio, quia interponitur reliquis partibus orationis, quarum ſeriem poteſt abrumpere. ¶ Quot ſunt partes orationis? Quia dictio nihil aliud eſt, quam pars orationis, quærit de numero partium orationis, ac ſi velit dicere. quot ſunt genera dictionum, ex quibus veluti ex quibuſdam partibus integralibus oratio conſtruitur? Rſpondet autem eſſe octo: qui numerus Ariſtarcho primum placuit, quem deinde ſequuti ſunt græci & latini artis grammaticæ ſcriptores. Sed, quemadmodũ, lib. i. diximus, græci interiectionem aduerbio annumerant, articulum vero a pronomine diſtingũt, quẽ latini, quia non agnoſcũt, in pronomẽ reiecerũt. Fuerũt tamẽ qui pauciores orationis partes quam octo poſuerunt, fuerũt etiã qui plures: nã referẽte Quint. Ariſto. & Theod. verba modo & noĩa & coniunctiones tradiderũt, videlicet q; in verbis ſermonis formã in nominibus materiã, in cõiunctionibus aũt eorũ complexũ indicauerũt. Dialectici cæteras orationis partes a nomine & verbo ſyncathegoremata vocant. i. cõſignificantia. paulatim deinde a philoſophis auctus eſt numerus. ¶ Stoici nomini verbo & cõiunctioni pronomẽ & vocabulũ addiderũt, articulũ p̃nomini annumerãtes. poſt adiectę ſunt præpoſitiões nominibus: appellatio deinde: & participiũ deinde mixtũ verbo. Sed (vt diximus) Ariſtarch9 octo partes orationis poſuit. Nomẽ, pronomẽ, articulũ, verbũ, participiũ, præpoſitionẽ, aduerbiũ, cõiũctionẽ. Palæmõ Vicẽtinus apud latinos item Octo. Nomẽ. Pronomẽ. Verbũ. Participiũ. Prępoſitionẽ. Aduerbiũ. Interiectionẽ. Coniunctionẽ. hunc ſequuti ſunt autores grãmaticæ, q̃ poſt illũ fuere. Hic eſt ille Palæmon, qui interrogatus quo diſtaret gutta ab ſtilla: gutta (inquit) ſtat, ſtilla cadit, quiq; dixit Verg. de ſe vaticinatum dixiſſe in buc. audiat hæc tantum, vel qui venit, ecce, Palæmõ. quippe multas in grãmatica enodaturus erat q̃ſtiones, quẽadmodũ ille iudex arbitrarius fuit inter Dametã & Menalcã diſceptãtes. Qui vocabulũ a noĩe diſtinxerũt, nouẽ faciũt, qui rurſus appellationẽ a vocabulo decẽ: vt nomẽ eſſet tãtũ id, qđ nos p̃priũ diximus, vt Cæſar, Põpeius: Vocabulũ, qđ ſignificat rẽ corporeã viſu tactuq; manifeſtã, vt aqua, lapis. Appellatio, cui alterũ deeſt. vt cœlũ. aer. vl vtrũq; vt De9. virt9. Fuerũt qui adijce

qui adijcerent aſſeuerationē.vt heu.Quidā attractionē.i.contractionē.i.cū aliquid per multa trahitur,vt viritim.alij infinitū,quod quidam nomen infinitū,quidā verbū infinitū dixerunt. Sed nos appellationē & vocabulum ad nomen:aſſeuerationem ad interiectionem:attractionem ad aduerbium:infinitū ad verbum reduximus.Gerundia vero & ſupina alias ab octo ſuperioribus poſuimus.

¶De erotematis Nominum. Cap.v.

MVſa, quæ pars orationis eſt? Nomē. Quid eſt nomē? Pars orationis declinabilis corpus,aut rem proprie communiter ve ſignificās.

Vnde dicitur nomen? Ab onoma græce,quod latine interpretatur nomen.

Quotuplex eſt nomē? Duplex.ſubſtātiuū,& adiectiuū.

Quod eſt nomen ſubſtantiuū? Quod ſubſtantiā vel quaſi ſubſtantiā ſignificat:vt homo, albedo.

Quod eſt nomē adiectiuum? qđ adiectū ſubſtantiuo ſignificat in eo aliqđ accidēs, vt homo bonus.

Muſa igitur quale nomē eſt? Subſtātiuū:ſignificat enim rē per ſe ſubſiſtentē,obnoxiāq; accidentibus.

Nomini quot accidunt? Sex,qualitas, ſpecies, genus,numerus,figura,caſus cum declinatione.

Quid eſt qualitas in nomine? Accidēs, per qđ proprium nomē a cōmuni,ſiue appellatiuo diſtinguitur.

¶De Erotematis nominum. Cap.v. ¶Muſa,quæ pars orationis eſt? Incipit de erotematis nominū diſſerere:& cū interroganti muſa,quæ pars orationis eſt? reſpōdiſſet nomē:ſubiecit rurſus, quid eſt nomē? reſpondetq; iam non tanquā rudis in arte.vt.j.lib. nomen eſt quod declinatur per caſus,& nō ſignificat cum tēpore:ſed nomen eſt pars orationis declinabilis corpus, aut rem proprie cōiterue ſignificās. Hæc enim diffinitio dialectica eſt cōſtās ex genere & generis differētijs.Declinabilis autē dixit ad differentiā indeclinabiliū.Corpus aūt, aut rē dixit:vt ſub hac diffinitione cōprehendat vocabulum & appellationē.Proprie cōmuniterue ſignificans, vt intelligamus nomen non tātum dici de proprio:quod faciebāt,qui vocabulū & appellationē a nomine diſtinguebāt. Corpus autem a re diſtinxit, perinde ac ſi corpus non ſit res: quemadmodū & iuriſcōſulti diſtingunt actionē in rem & in perſonā,quaſi perſona nō ſit res:ſed hi rem accipiūt, pro eo qđ quiſq; poſſidet.In diffinitione vero nois pro re intelligimus omne illud quod nō eſt corpus: nā omnis res,aūt eſt corporea,aut incorporea. res corporea dicitur corpus. res incorporea quia non habet nomē, appellatur nomine ſui generis:quod multis in locis fit, vt cum ſpecies caret nomine,generis nomen accipiat.Donatus in diffinitione adiecit cum caſu. Diome.cum caſu ſine tempore,vt diſtingueret nomen a verbo & participio. Priſcia.Paulo obſcurius, ſed tamen verbis idē ſignificantibus definiuit:nomen eſt pars orationis, quæ vnicuiq; ſubiectorum corporum ſeu rerum communem,vel propriā qualitatem diſtribuit. ¶Vnde dicitur nomen? Et reſpondet ducere originē ex græco:illi enim onoma.atos.dicunt a quo detracta.o.priori fecimus nomen nominis. Priſcia.mauult a nemeo,quod eſt diſtribuo,deducere:quod ipſum verbum in diffinitione nois expreſſit:vel poteſt dici nomen,(vt ait Seruius)ab eo quod res notas efficiat:vt ſit nomen,quaſi notamen media ſyllaba.(vt Diome.inquit) per ſyncopam ſubtracta. ¶Quotuplex eſt nomen? Inquirit de quadam differentia,quæ ad nominis diſtinctā cognitionem eſt neceſſaria:reſpōdetq; eſſe duplex nomen ſubſtantiuū & adiectiuū, & ſubiungit:Subſtantiuū eſſe.quod ſubſtantiā,vel quaſi ſubſtantiā ſignificat,vt homo.albedo. Adiectiuū vero eſſe,quod adiectum ſubſtantiuo ſignificat in eo aliquod accidens, atq; ideo adiectiuū dicitur,quod adijci ſolet nominibus proprijs,aut appellatiuis ſubſtantiā ſignificantibus ad manifeſtandā eorū qualitatem, vel quātitatē,quæ augeri vel minui ſine ſubſtātiæ cōſumptiōe poſſunt:vt bonus homo.arbor procerior,ebeno intenſa:nigredo remiſſa. Vides queadmodū puer iam dedignatus eſt reſpondere ex eo, qđ lib.j didicit,Nomen ſubſtantiuū eſſe,quod declinatur per vnum articulum,vel per duos:adiectiuū vero quod per tres articulos,vel per tres diuerſas terminationes? neq; enim propterea eſt nomē ſubſtantiuū, vel adiectiuū,quia illo vel illo modo declinatur. Nā quia adiectiuū pōt iūgi nominibus ſubſtātiuis, quæ ſunt aut maſculina,aut fœminina,aut neutra,ideo eſt cōmune triū generum:declinaturq; vel per tres articulos,vel per tres diuerſas terminationes. ¶Muſa igitur quale nomen eſt? Reſpondetq; eſſe ſubſtantiuū:& ex eo, quod ſupra dixerat, cauſam reddit,cur ſit ſubſtātiuū:quia (inquit) ſignificat rem per ſe ſubſiſtentē, obnoxiāq; accidentibus.vt muſa docta,pulchra,canora. ¶Nomini quot accidunt? Cum nominis accidentias alij aliter enumerauerint, reſpondet eſſe ſex accidentias ſiue obſeruationes nominis (vt ait Diome.) qui cū Donato numerat inter eas cōparationem,ſilet ſpeciem. Priſcia.tollit cōparationē, & addit ſpeciem: qui qualitatem quaſi proprietatem quandā in nominis diffinitionē reiecit. ¶Quid eſt qualitas in nomine? Per qualitatem nominis voluerunt grāmatici ſignificare illud, per quod nomen propriū diſtinguitur a cōmuni ſiue appellatiuo.Et rurſus quærenti,quid eſt nomen propriū? reſpōdet eſſe,quod vni tantū cōuenit.i.quo res indiuidua demōſtratur, denominaturq;,vt Caliope eſt nomē propriū, quia eo deſignamus vnam ex nouem muſis.hoc eſt principē illā ſui chori.Sed eſt aduertendū quatuor eſſe proprij nois ſpecies, Prænomē.nomen.cognomen.agnomē. Prænomē eſt,qđ præponitur nomini gētilicio, vel differentiæ cauſa:quod plures in eadēm familia ab vno nomine vocabantur. vt.P.ſcipio.L.ſcipio.vel potius in ſignum nobilitatis,aut honoris.vt Horat.ij.ſermo. Quinte puta,aut Publi:gaudent prænomine molles.vnde & ſerui prænomina non habuerunt,vt colligimus ex Perſij carmine:hic dama eſt,nō treſſis agaſo.& ſequitur:momento turbinis exit Marcus dama.hui Marco ſpondente recuſas credere tum nūmos? Quin potius male meritis de republica in notam ignominiæ (quamuis eſſent nobiles) detrahebātur.vt M.manlio,qui capitolium defenderat,affectati regni crimine damnato conſtitutum, ne quis in illius familia Marci prænomen haberet. Scribuntur autem prænomina in compendium ſingulis, aut binis, aut ternis literis. ſingulis. ſi a vocali, aut ſimplici conſonante incipiant. vt A.pro aulus. C.pro Caius. D. pro decius. L. pro lucius. M. pro Marcus. P. pro Publius. Q. pro Quintus. T. pro Titus. Binis.vt. Cn. pro Gneus. Sp. pro Spurius. Ternis, ſi a conſonante incipit prima prænominis ſyllaba, & in conſonantem deſinit. vt Sex, pro ſextus. Tul. pro Tullius. Quod fit differentiæ cauſa, ne ſi primas tantum literas poneremus, aliud poſſet intelligi. vt ſi pro Tullio. T. poneremus, quiſpiam legeret non Tullius, ſed Titus.

Quod est nomen proprium? Quod vni tantum conuenit, vt Calliope, vni ex nouem musis.

Quod est nomen commune? Quod pluribus cōuenit, vt musa, Calliopæ. Vraniæ. Clio.

Quid est species in nomine? Illud, quo primitiuū nomen a deriuatiuo separatur.

Species nominum quot sunt? Duę, Primitiua, quę aliunde non trahitur, vt mons. Deriuatiua, quæ aliunde deriuatur, vt montanus a monte.

Musa igitur cuius speciei est? Deriuatiuæ speciei, dicitur enim a moso, quod est inquiro.

Deriuatiuorū nominū quot sunt differētię? Nouē. Patronymicū. Possessiuum. Denominatiuū. Diminutiuum. Cōparatiuum. Superlatiuum, Verbale. Participiale. Aduerbiale.

Quod est nomen patronymicum? Quod significat filium, vel filiam. nepotem, vel neptem, vel aliquem ex posteris illius, a quo deriuatur:

¶Nomen propriū est vniuscuiusqꝫ propriū, vt Priscia. inquit: addit Diome. esse gentilitiū. i. qđ origi-
nem gētis, vel familiæ declarat: vt Portius. Cornel'. Iulius. Et aduertēdū est nomē, qđ prius erat genus ad
propriū nomē & appellatiuū, nunc esse nominis proprij speciē. Cognomē est totius cognationis & fa-
miliæ cōmune. vt Scipio. Cicero. subiungiturqꝫ semper gētilitijs nominibus. Agnomen est, quod aliquo
euētu imponitur: vt Affricanus, Pōticus. Isauricus, qui Affricā. Pontū. Isauros deuicit, deqꝫ eis triūpha-
uit: vt si dixeris. P. Cornelius, Scipio. Affrica-
nus. P. pnomen est ad CN. differentiā: siue ad
nobilitatis insigne mōstrandū. Cornelius no-
men propriū, qꝫ originē Corneliæ gentis ostē-
dit. Scipio cognomen, qꝫ in ea familia sic om-
nes cognominabātur, qđ in illo primo Scipio-
ne fuit agnomē, qui scipione. i. baculo innite-
batur. Affricanus autē a deuicta Affrica. eo-
dē modo. M. Portius Cato Censorius. M. tul-
lius Cicero Arpinas, siue Orator. Estqꝫ illud
animaduertēdū noīa propria aliqñ poni pro
appellatiuis; & ediuerso appellatiua pro ꝓ-
prijs: vt Venus ꝓ venustate, aut libidine. Bac-
chus pro vino, & Cupido ꝓ illo Deo amorū
psīde. Donat9. Fœlix. Macer. et fere nullū est
nomē ꝓpriū qđ nō fuerit aliqñ appellatiuū:
nisi qđ in plerisqꝫ originē nescim9. Estqꝫ hoc
mirū in Hebraico sermōe oīa noīa ꝓpria esse
appeltiua. cū psertim antiqor sit græco atqꝫ la-
tino. Ponūtur quoqꝫ pnoīa ꝓ noībus ꝓprijs:
& cognoīa & agnomina pro se inuicē. ¶Qđ
est nomē cōe? Quærit de altero diuisiōis mē-
bro, qđ est nomē cōe: qꝫ alij appellatiuū appel-
lāt, dicitqꝫ esse illud, qđ plurib9 cōuenit. i. de
pluribus dicit. aut quēadmodū dialectici di-
cunt de pluribus prædicatur: vt Musa, quæ
dicitur de qualibet sororū, cōe est calliopæ. vraniæ. clio. melpomenę. Homo cōe est Cæsari. Pōpeio. Mar-
cello. & reliquis indiuiduis sub specie humana cōtentis. ¶Quid est species in noīe? Inquirit de secun-
da nominis accidētia. i. de specie: & primo quærit quid sit species in noīe: nā cum species multis modis di-
catur, quātū ad grāmaticū attinet: species in noīe accipitur ꝓ illo, quo primitiuū a deriuatiuo distinguit.
¶Itaqꝫ occasione inde accepta quærit de numero, vt sic dixerim, specierū: & dicit esse duas: primitiuā, &
deriuatiuā: vt sit primitiua, quæ nō trahitur. i. deriuatur aliunde: vt mons, schola. Deriuatiua, quæ aliun-
de deriuatur: vt montanus a monte, scholasticus. a schola. Sed cum nullū sit nomē nō modo apud latinos,
verūetiam, vt Plato in cratylo deducit, apud græcos, quod non aliunde ducatur: dicimus tñ illud nomen
esse primitiuū, siue (vt Varro dicit) primigenium, cuius deriuatio non est in promptu, cum forte a Græ-
co, vel Osco, vel Opico, vel deniqꝫ alterius linguæ, vel antiquioris, vel incognitæ verbo deriuetur. ¶Mu-
sa igitur cuius speciei est? Musa, aut primitiuum est, aut a moso, quod est interrogo, vel inquiro deriua-
tur: vt sint musæ quasi inquisitrices rerum, aut inuentrices. ¶Deriuatiuorum nominum. i. nominum
quæ aliunde deriuantur, quot sunt species, siue differentiæ, siue modi? Respondetqꝫ esse nouem. Quas
primo enumerat, deinde prosequitur de singulis earum. ¶Quod est nomen patronymicum? Quærit
de prima nominum deriuatiuorum specie, quod est patronymicum: dictum, quia plerumque a nomini-
bus patrum formatur? Respondetque esse illud, quod significat filium, vel filiam. nepotem, vel neptem,
vel aliquē ex posteris (& vt sic dicam) descendentibus ab illo: vnde nomen patronymicum formatur, vt
æacides significat filium æaci, hoc est Peleum. vel nepotem, hoc est Achillem: vel aliquem ex posteris. vt
Pyrrhum achillis filium. & Pyrrhum regem epirotarum, qui ab illo ducebat originem. Formātur etiā
patronymica a nominibus matrum. vt ab ilia Iliades Romulus. a maia Maiades Mercurius. a phyllira
Phyllirides Chirō. Ouid. xiiij. meta. Quas obice firmo clauserat iliades. fit etiam a nominibus fratrū. vt
Verg. in buc. tū Phaetōtiadas musco circundat amaræ corticis. i. sorores phaetontis. & Ouid. i. meta. ma-
la tanta phoronidos vltra. i. Ius, quæ fuit soror phoronei: & a filijs. vt althea meleagris ab ibico dicta est:
referente Diomed. fiunt præterea a nominibus principū. vt Cecropidę, & Thesidæ dicti sunt Athenien-
ses a cecrope primo vrbis cōditore, & a Theseo illorū quoqꝫ rege. Patronymica masculina in nominibus
primæ declinationis formantur a genitiuo. æ. mutata in. ades. vt æneas æneæ æneades. æ. maia. æ. maiades.
ę. In nominibus secundę declinatiōis fiunt a genitiuo addita. des. vt eacus. eaci. eacides. ę. priamus. i. Pria-
mides. Quę tñ in. eus. diphthongon terminātur, cū duplicem habeāt genitiuū in. ei. alterū solutas, & in
ei diphthōgon alterū: formāt ex se patronymicū ab hoc secūdo genitiuo addita. des. vt prometheus, ꝓme-
thei, vel promethei promethides. æ. Theseus, thesei, vel thesei. thesides, thesidę. Ouid. i. meta. inde prome-
thides placidis epimethida dictis. & Verg. ij. Georg. pręmiaqꝫ in gentes pagos & cōpita circū thesidę po-
suere. In nominibus tertiæ declinationis patronymica formantur a datiuo addita. des. vt nestor. oris, ori.
nestorides. antenor antenoris. nori. rides. Verg. vi. æñ. tris antenoridas, cereri sacrū polybetē. Sed hæc re-
gula nō vsquequaqꝫ vera est: nā autores aliquādo addunt aliquid, aliquando detrahunt: vt ab atlas. atlan-
tis atlanti. atlantiades. amphytrio. onis. oni. amphytrioniades. Oui. risit atlantiades, & me mihi decipis,
inquit. Vergil'. viij. æñ. Amphytrioniadę magno, diuisque ferebat. Ouid. in epistola penelopes: siue me-
neciadem falsis cecidisse sub armis. Ab æneas quoque fecit Vergil'. ænides. ix. æneid. sit satis æneide te-
lis impune Numanum. Idem quoque. scipiades fecit pro Scipionides. dicens. duo fulmina belli scipiadas:
& Horat. ij. sermo. virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli. & Ouid. deucalides pro deucalionides. decli-
nanturqꝫ omnia per primam nominis declinationem. Patronymica fœminina fiunt a patronymicis mas-
culinis ablata de. vt priamides. ę. priamis. idis. ęolides ęolidę. ęolis ęolidis.

vt Priamides filius, vel nepos, vel aliquis ex posteris Priami.

Quod est nomē possessiuum? Quod cum genitiuo sui principalis significat aliquid ex his, quæ possidentur, vt Euādrius ensis. p Euandri ensis.

Quod est nomen denominatiuum? Quod a nomine deriuatur, neque denominatur ab aliqua speciali significatione, vt a iustus. iustitia, a sapiens.sapientia.

Quod est nomen diminutiuum? Quod significat diminutionem sui principalis, vt a rege regul9.

Aliquando tamen aliter exeunt, vt ab æneades.æ. æneis.idis.a thesides.æ.theseis.idis.Papi.lib.xij.Theba.viue præcor, nec tu diuinā æneida tenta. & Iuue.vexatus toties rauci theseide codri. declinanturq; per tertiam nominis declinationem. Repertuntur quoque nomina fœminina patronymica terminata in.ne.per primam nominis declinationem variata, vt nerine, filia nerei.adrastine, filia adrasti, Acrisione, filia acrisij. Vergil.in buc.nerine galathea tymo mihi dulcior hyble. Patronymica nō sunt in vsu apud eos, qui in oratione soluta scribunt: sed tantum apud poetas, & raro quidem a nominibus latinis: nam illa quæ videntur patronymica Iustinus, iusti filius.albinus, albi fili9, longinus, longi filius, potius dicendum esse possessiua pro patronymicis, sicut e diuerso ponuntur patronymica pro possessiuis, vt Vergil.æneis.pro opere illo Verg. sed de patronymicis alias differetur pluribus. ¶ Q d est nomen possessiuum? Secunda species nominum deriuatiuorū est eorum, quę dicuntur a gręcis ctetica.a latinis possessiua dicta: vt discipulus ex Prisc. verbis respondit: q cum genitiuo principali.i.illius nominis vnde deriuatur, significat aligd ex ijs, quæ possidentur. Cum enim genitiuus possessionem plerūq; significet, nomē, quod dicitur possessiuum ęquipollet genitiuo illi vnde deducitur, vt quod Vergilius.x. æneidos dixit: nam tibi tymbre caput Euandrius abstulit ensis. perinde est, ac si dixisset Euandri ensis. Sunt etiam quædam nomina possessiuis similia, hoc est, quæ cum non sint possessiua, proprie tamen habent formam possessiuorum. vt Quintilianus. Iulian9. Gentilia quoq; possessiuis similia sunt, vt Romanus, Hispanus. Exeunt autem huiusmodi possessiua siue gentilia in varias terminatiōes.in.eus.penultima breui.vt æthereus.a.um.nestoreus.a.um In.æus.penultima.æ.diphthongo scripta. vt thebæus.a.um. achæus a.um. actæus.a.um.quæ propria sunt græcorum. In.ius.penultima breui.vt perseius.a.um. phineius.a.um.In.ius penultima longa.vt dius.a.um.chius.a.um.phthius.a.um. quæ & ipsa propria sunt græcorum.In.ous.quoque græca sunt.vt argous.a.um.herous.a.um.myrtous.a.um. In.us.quacunque præcedente consonante, vt arabus.a.um.lybicus.a.um.indus.a.um Exeunt præterea nomina gentilia plerumque in.ensis.vt ab ithaca, ithacensis.ab athenis, atheniensis.a carthagine, carthaginensis. Exeunt & in.as.vt a cesena cesenas.atis.ab arpino arpinas.atis.a sasina sasinas.atis.Exeūt & in.er.is.e.vel.is.&.e.vt cāpester.stris.stre.syluester.stris. stre.equester.stris.stre.a cāpo.sylua.equo. ¶ Q d est nomē denominatiuum? Respondet ex Priscia.verbis.Denominatiuū nomē est, quod a nomine deriuatur. & quia patronymica & possessiua, de quibus supra diximus, diminutiua comparatiua & superlatiua, de quibus infra dicendum est, a nomine deriuantur: possetque aliquis illa ratione ductus appellare denominatiua, subdit: Neq; denominatur ab aliqua speciali significatione. Nam patronymicum ex eo dicitur, q a nomine patris deriuatur: possessiuum ex eo, q significat aliquid ex ijs quæ possidentur. Diminutiuum, q significat diminutionem sui principalis. Comparatiuum, quod cum intellectu positiui significat magis aduerbium. Superlatiuum, qd omnibus superponitur. At vero denominatiuū non ab aliqua huiusmodi speciali significatione: sed tantum a generali appellatur denominatiuum: quia (vt sæpe diximus) quoties species nomen non habet, necesse est, vt a nomine generis appelletur. Exeunt itaque denominatiua.in.a.vt a iustus iustitia, a prudens.prudentia, a cautus.cautela.a cantus.cantilena. Exeunt in.o.vt a capite, capito capitonis.a naso, naso nasonis.a fronte, fronto.onis.Exeunt in.al.vt a ceruice.ceruical.a tribuno, tribunal.a puteus puteal.In.il.vt a pugilus pugil.In.ium.vt a sole solarium.a rosa.rosarium. In.etū. vt oliuetum, ab oliua.coryletum, a corylo.In.bulum.vt a cunis, cunabulum. a vesta vestibulum. In.ar. vt a lupa lupanar.a lacu lacunar.In.er.vt ab oleo oleaster.a pyro pyraster.In.as.vt a bonus.itas.a probus.itas.In.es.vt ab equus eques.a pes pedes.In.is.vt a fides fidelis. a crudus crudelis. In. os. vt a lepus lepos. In.us.vt a tribus tribunus. In.ceus.cea.ceum, & in.cius.quę materiam significant.vt triticeus, harundinaceus, cementicius, ex materia tritici.arundinis.cementi.In.eus.vt terreus. aureus. frondeus. arbuteus.ex materia terræ.auri.frondis, arbuti.In.osus. habitionē siue copiam significant. vt animosus, saxosus.idest habens animi vehementiam, & copiam saxorum. ¶ Quod est diminutiuum? Ex Prisc. propemodum verbis respondet, diminutiuum est, quod diminuti nem sui principalis siue primitiui demonstrat.vt a rege regulus, a fratre fraterculus.Priscia.addit absolute. ad comparatiuorum differentiā, quia comparatiua aliquando minuunt vim primitiui: sed non absolute, sed comparatiue. Exeunt diminutiua in varias terminationes: sed plerumq; in.ulus.ula.ulum.vt a frater fraterculus.a soror sororcula. a munus munusculum.a bonus.bellus, bellulus bellula bellulum.a bimus, bimulus bimula bimulum. Exeunt aliquando in.io.vt ab homine homuncio.a sene senecio.aliquando in.aster.tra.trū.q proprie non sunt diminutiua: sed imitationē quandā significantia, vt a pyro.raster.a filia filiastra.a mēta mentastrū. Exeunt & in.olus ola olum.vt a sergius sergiolus.a corona corola.a pallio palliolū. Aliquando in.ellus.a.um.vt a cane catelus.a puera puella, a scanno scabellum.a tener tenera tenerum, tenellus tenulla tenellum. Aliqñ in illus illa illum.vt a pugnus pugillus. ab horeste hore stilla.a paruo pusillus pusilla pusillum. Aliquando in.eus.vt ab equo equuleus. Aliquando in.iscus.vt a pan paniscus.a petrus. iscus.a. syro syriscus: sed hæc forma est a nominibus gręcis. Sunt quædam, quæ cum formam diminutiuorum habeant, diminutiua non sunt. vt auunculus.i. cuniculus cuniculi.musculus musculi. pro neruosa torositate.pediculus.i.cuculus.i.cicercula ciceculæ, nouacula nouaculæ. lenticula lenticulæ. acicula aciculæ. auricula auriculæ. mentula mentulæ. fidicula fidiculæ. cubiculum cubiculi.curriculum curriculi, vmbraculum vmbraculi.crepitaculum crepitaculi: quæ videntur deducta ab auo, cunno, mure. pede, cicere nouo.lente.acu.aure.mente.fide.cubili.curru.vmbra.cubitu.

Quod est nomen comparatiuum? Quod cum intellectu positiui, vel aliquo participe sensus positiui significat magis aduerbium. vt iustior, magis iustus, inferior, magis infra.

Comparatiua vnde formantur? A nominibus adiectiuis, quæ possunt incrementum, diminutionemq; suscipere. vt a bonus, a, um, melior. a doctus, a, um doctior. Et a verbis, vt a detero, deterior. & ab aduerbijs, & præpositionibus, vt a pridem prior. ab vltra vlterior.

Comparatiua quomodo formantur? In nominibus adiectiuis secundæ declinationis, formãtur a genitiuo terminato in. i. addita. or. vt albus albi albior. In nominibus vero tertię declinationis, a datiuo addita. or. vt fortis forti fortior. A nominibus habentibus vocalem ante. is. vel. us. cõparatiua non formantur: sed supplẽtur ex hoc aduerbio magis, & positiuo, vt tenuis, magis tenuis, arduus magis arduus.

¶ Quod est nomen comparatiuum? Comparationem (vt supra memorauimus) Diomed. & Donatus in nominis accidentia numerant: nos autem plerosque grammaticorum sequuti comparationem in speciei partes reiecimus illa persuasi ratione, quod non omnibus, sed certi cuiusdam generis & significationis nominibus accidit comparatio. Cuius gradus cum sint tres, hoc est, positiuus, comparatiuus, & superlatiuus, omisso positiuo, hoc est, primo comparationis gradu, a quo tanquam a prima positione reliqui duo formantur, tria de quolibet illorum quærit. Primum, quæ sint comparatiua, & superlatiua. Secundum, a quibus nominibus deriuentur. Tertium, quomodo debeant formari. Cum quibus casibus construantur lib. iiij. dicturi sumus. Igitur interroganti, quod est nomen comparatiuum, respondet, nõ quid est, sed quid significet dicens ex Prisciani verbis: Comparatiuum est, quod cum intellectu positiui. i. vltra illud, quod significat nomen positiuum. aut aliquo participe sensus positiui. i. quacunq; alia parte orationis, quæ ponitur loco nominis positiui. puta verbo, participio, præpositiõe, aduerbio, a quibus (vt mox dicetur) comparatiua possunt deriuari. significat aduerbium magis. vt fortior, magis fortis. Nam omnia comparatiua in magis & suũ positiuum resolui possunt: præterquam ipsum magis, quod cum sit comparatiui aduerbium, ab eo quod est maior, & maius, literarum facta mutatione, non potest in aliquid aliud resolui. Quod vero Lauren. ait, comparatiua æque posse resolui in plus, vehementius, & validius: vt fortior, plus fortis, vehementius fortis. validius fortis, non inficior: sed ea ipsa rursus in magis resoluuntur. vt plus. i. multo magis. validius, magis valide. vehementius, magis vehementer. ipsum magis in aliud non potest: nam isto modo nullus in resoluendo terminus occurreret. Sed cum comparatiuus aliquid addere velit positiuo, quoties reperitur absolutum (hoc est non comparatum) aut idem valet, quod positiuus, dicente Quintiliano. j. insti. Vtimur vulgo comparatiuis pro positiuis, vt si quis se infirmiorem appellans non dixit pro minus, quam infirmus. Aut etiam minus significat, quam positiuus: vt Priscia. exponens illud Vergilij. j. æneidos: tristior & lachrymis oculos suffusa nitentes. tristior (inquit) pro ex parte tristis. Seruius pro tristis tantum, hoc est, pro positiuo exponit. Neque assentior Vallæ, qui auidiuscule reprehendit Seruium, & cum illo Varronem, Pliniumque dicẽtes, senior & iunior esse comparatiua per imminutionem: vt sit senior nondum aut non satis senex: iunior non satis iuuenis: qui mihi rectius quam Valla sentire videntur. Quoties namque non exprimitur is, ad quem fit comparatio, quemadmodum supra memorauimus, comparatiuũ minus significat, quam positiuum, aut tantundem. vt Vergilius. vj. æneid. de Carone: Iam senior: sed cruda Deo viridisq; senectus. quid enim amplius desideramus, cum ipse Vergilius exponat, quid sit senior subijciẽs: sed cruda Deo viridisque senectus, hoc est, non adulta, aut præceps, sed viridis & cruda, hoc est, incipiens. Quod vero Laurentius affert ex Ouido de tristibus: sospite sic te sit natus quoque sospes, & olim imperium regat hoc cum seniore senex. Non videt homo auiditate carpendi cæcus significationem hoc loco senioris augeri: quia fit comparatio senioris ad senem. Priscianus autem, Seruius, Varro, & Plinius de absoluto, non de comparato intelligebant. Eadem quoque ratione comparatiuus, vt mox dicetur, potest trascendere superlatiuum si illi superponatur. vt si dixeris. Hector fuit fortissimus, sed Achilles fortior. idem quoque dicendum est de eo, quod affert ex Quintil. de Isocrate: eoque iam seniore, octauum enim & nonagesimum compleuit annum. manifestum est enim comparari Isocratem iam seniorem sibiipsi seni. vt si dicat senex ad decem annos sum futurus senior. Cicer. in fine. iij. offi. Vale mi Cicero tibique persuade, te mihi esse charissimum: sed multo fore chariorem, si talibus monumentis præceptisque lætabere. ¶ Comparatiua vnde formantur? respondetque non passim ab omnibus partibus orationis formari: sed tantum a nominibus adiectiuis, quæ possunt incremẽtum diminutionemque suscipere, aut quemadmodum aiunt Diomed. & Donatus, quæ qualitatẽ, aut quantitatem significant. Nã, quod ab ipse ipsa ipsum, Plau. fecit ipsissimus. & in penulo: nullus me est penus penior. & quia Nerone neronior, a lapide lapidior fecerunt, nimis licenter abusi sunt comparatiuo, & superlatiuo. A participio futuri in. rus. siue in. dus. comparatiua & superlatiua non formantur, nisi quod Plautus more suo in rudente finxit a periturus periturissime: cædo (inquit) sis mihi talentum magnum argenti periturissime. Et quod iuniores dicunt reuerendissimus, & obseruandissimus. Ex quo infertur, comparatiuum non posse formari a nominibus, quorum significatio non potest crescere, aut minui. qualia sunt ingens, vnicus. summus. imus. omnipotens, quamquam Macrob. dixit omnipotentissimus. Nomina etiam numeralia, siue sint distributiua, siue ordinem significantia, vt primus, secundus, tertius. &c. non reperiuntur comparatiua neque superlatiua. Sunt præterea quædam comparatiua, & superlatiua, sine positiuo. vt ocyor. ocyssimus. ¶ Comparatiua quomodo formantur? respondetque, quod cum nomina adiectiua ex quibus possunt comparatiua formari, aut sint primę declinationis, & secundæ, aut etiam tertiæ. in illis prioribus formãtur a genitiuo terminato in. i. in posterioribus a datiuo addita. or. A præpositione, aduerbio, & verbo nullam certam rationem sequuntur.

¶Quod est nomē superlatiuū? Quęrit rursus tria eadē, quę de cōparatiuo. Respōdetq; primū ex Prisc. verbis, Superlatiuū esse, quod cōparatū ad plures sui generis. quia cōparatiuus etiam ad vnū, & ad res diuersorū generū potest cōparari. omnibus superponitur. i. omnes in significato superlatiui transcēdit. vt Plato gręcorū longe doctissimus: plato enim cū sit gręcus ad reliquos omnes cōparatus omnibus superponitur: neq; enim recte atq; latine diceretur: plato latinorum doctissimus, cum plato latinus nō fuerit. At vero per cōparatiuū recte dixeris gręci doctiores sunt latinis: & plato eloquētior Cicerone. & addit vel per se platū. i. nō facta cōparatione, sed absolute positum significat quantum positiuum cū hoc aduerbio valde, vt plato doctissimus. i. valde doctus. quod inepte a Priscia. exponi Valla his verbis ostēdit: Quid (inqt) absurdi9, q̄ cū exponamus cōparatiuū per cōparatiuum: exponere superlatiuum per positiuum? sed quēadmodū hoc auidius, ita illud iustissime reprehēdit, quod Priscia. exponit: fortissim9 grę corū fuit Achilles. i. super omnes gręcos fortis, esset enī super se fortis Achilles, nisi subintelligatur relatiuū diuersitatis, hoc est, super cæteros græcos, cū sit græcus. Itaq; infert exponendū fuisse potius: Achilles fuit græcorū maxime fortis. quādo quidem fortior exponitur magis fortis: sed de graduum cōparatione lib. iiij. qđ reliquū est, dicturi sumus. ¶Superlatiua vnde formātur? ab eisdē respōdet noibus adiectiuis, a quibus formant̄ cōparatiua, hoc est, ab ijs. q̄ incremētū diminutionēq; pñt recipere. ¶Superlatiua quō formant̄. Suplatiua quēadmodū formētur, satis explicite demōstrat. Regulæ tñ superiores, q̄ de cōparatiuis & suplatiuis traditę sunt, patiunt̄ ex parte aliqñ exceptionē.

Quod est suplatiuum nomē? Quod ad plures sui generis comparatum, omnibus superponitur: vel per se prolatum significat quantum positiuum cū hoc aduerbio valde: vt Plato græcorū doctissimus, & Plato doctissimus. i. valde doct9.

Superlatiua vnde formantur? Ab eisdem nominibus adiectiuis, vnde formantur comparatiua.

Superlatiua quomodo formātur? In nominib9 adiectiuis in. er. desinētibus superlatiua formantur addita. rimus. vt tener tenerrimus. pauper pauperrimus. Alias vero, aut positiua sunt secundæ declinationis, aut tertiæ. Si secundæ declinationis, suplatiua formant̄ a gtō terminato in. i. addita. s. & sim9. vt albus albi, albissim9. Si tertię, formantur addita. simus tm̄ vt fortis. fortissimus.

Patiunt̄ istę regulę exceptionē? Nimirum patiunt̄: qñ & a verbis, & ab aduerbijs, & a præpositionibus aliqñ formant̄. Sed & a nominib9 irregularia quædā nō legitime formant̄. de qb9 alias,

vt in his. Bonus. a. ū. a quo debuit esse bonior bonissim9. & dicimus, melior optimus. Malus. a. ū. pro malior. ssimus. dicimus. peior. ssimus. Magnus. a. um. p magnior. issimus. dicimus maior. ximus. Paruus. a. um. pro paruior paruissimus. dicimus. minor. inim9. Multus. a. ū. p multior. issimus. dicimus. plus tm̄ genere neutro in singulari: & in plurali plures, & plura cōe triū generū in cōparatiuo: & in superlatiuo, plurimus. a. ū. Dexter dextera. ū. qđ etiā per syncopā dexter. tra. ū. dicitur p dextrior. trissimus, vel dexterissimus: dicimus dexterior dextimus. Salust. in iugur. Sylla cum equitatu apud extimos. Varro de hęresibus: a primo cōpito dextimā viam munit. Eadem quoq; rōne a sinister. a. ū. pro sinistrior. issimus. dicimus sinisterior sinistimus. Senex senis, cū sit substātiuū generis masculini, fecit ex se cōparatiuū tm̄ senior, quēadmodū & iuuenis. nior. pro iuuenior, neq; tñ dicimus senissimus, & iuuenissimus. Nequā, cū indeclinabile sit, tñ ex proportiōe regulariū formauit nequior nequissimus. Maturus. a. ū. debuit formare superlatiuū maturissimus: & fecit maturrimus. vt Cicer. de ora. quippe qui omniū maturrime ad causas publicas accessérim. quāquā idē in. v. ad Hereniū dixit: in ætate maturissima velint cōparare. Eadem quoq; rōne. vetus. formauit superlatiuum veterrimus. pro veterissimus. Verg. ij. ęñ. ingēs ara fuit, iuxtaq; veterrima laurus. quāquā videri potest esse deriuatū ab eo, q antiquiores veter dicebāt. vt Ennius. cū veter occubuit Priamus sub Marte pelasgo. Magnific9, & reliqua huius formę a facio cōposita, qualia sunt munificus. mirificus. maleficus. beneficus. a formatione aliorū descēdentia fecerūt cōparatiuū in. entior. & superlatiuū in. entissimus. vt magnificus. magnificētior magnificētissimus. munificus, centior. cētissimus. mirificus mirificētior. mirificentissimus. maleficus. cētior. cētissimus. beneficus. cētior. cetissimus. Antiquiores tñ pportionē sequuti magnificissim9, & beneficissimus dicebāt. vt Cato de Ptole. rege beneficissimo. & Actius magnificissimo excellētissimoq; honore. & Teren. in phor. quid nam arbitrare nescio, atqui mirificissimus. Maledicus quoq;, benedicus, veridicus in hūc modū gradus formāt maledicētior. cētissimus. benedicētior. cētissim9. veridicētior. cētissimus. Beneuolus maleuolus ad superiorē formā beneuolētior. tissimus. & maleuolētior. tissimus. faciūt. Vaniloquus. multiloquus: & similia a loquor eris. cōposita eodem modo mittūt cōparatiuū & superlatiuū. vt Magniloquus. entior. entissimus. multiloquus. entior. entissimus. vaniloquus. entior. entissimus. Facilis. agilis. humilis. gracilis. similis superlatiuū miserein. limus. vt facilis. llimus. agilis. limus. humilis. llimus. gracilis. llimus. similis. llimus. A verbis duo venerūt cōparatiua, & totidē superlatiua. Quāquā sunt, qui illa eadem a nominibus deriuare cōtendāt. a deter, quod in vsu nō est, deterior. rrimus, quod a detero potius deriuatur, & a potis & pote potior. tissim9, quod a potior. iris. magis deriuari videtur: cū a significatione potis & pote recesserit. ¶Ab aduerbijs quoq; & prępositionibus formātur cōparatiua, & superlatiua. vt a penitus. nitior. tissimus. Apule. Socraticus in Harmag. Trahere (inqt) se in penitiorē partē domus. Plau. præterea in persa: furtiuā adiectā ex arabia penitissima. quāquā possunt videri formata a nomine prisco penitus. a. um. quo Plau. in asinaria est vsus: Age quæso Hercule vsq; ex penitis faucibus. A pridem prior primus: nam superlatiuū esse hoc ex constructione intelligitur. dicimus enim primus omnium. Ab extra dicimus exterior extimus. ab intra. rior. intimus. a citra. rior. citimus. ab vltra. rior. vltimus. quamquam exterior. extimus. & extremus: a quo iterum comparatiuum fecit Apul. i. meta. dicens. si quid est tamen nouissimo extremius. possunt videri formata ab exter. era. erum: quo Vergil. est vsus. iiij. æñ. Et nos fas extera quęrere regna. & Papiñ. xi. Theba. Ne quis sua pignora curæ exter honos. a citer. a. um, quo est vsus Cato, & Affranius: citerior. citimus. Cicero. vj. de repu. ea minima, quę vltima

Quod est nomē verbale? Quod a verbo deriuatē vt ab amo, as. hic et hęc amabilis, et hoc amabile.
Quod est nomen participiale? Quod a participio deriuatur, vt a lectus, lector & lectio.

a cælo citima a terris luce lucebat aliena. A supra superior. emus. ab infra. erior. infimus, q̄ & ipsa pn̄t videri formata a superus. a. um. & inferus infera inferum, quibus est vsus Liuius Andro. inferus an superus tibi fer Deus funera Vlysses. nunc tātum in plurali dicimus superi superorum, & inferi inferorum. Post quoque format ex se posterior & postremus, quamquam videri potest deductum a posterus postera posterum. Ante format comparatiuum anterior, superlatiuo caret: sicut a sene senior. Prope fecit comparatiuum proprior, & superlatiuum proxim9 quod & ipsum ex se cōparatiuum fecit proximior. Vulp. ad edictū. Si quis ꝓximior cognatus nasceretur. & Vege. proximior dextra sit, quæ plagā possit inferre. A nuper Cic. fecit nuperrime scribēs ad herē. quod nuperrime (inquit) dictū est facile memoriæ mandatur. potest & ab eo quod nuperus nupera nuperum, quo Plau. vtitur in captiuis, deriuari: Recens (inquit) captum homine nuperum & nouicium. Ocyor pro velocior non habet positiuum latinum, vnde formetur. ocyssimus habet pro velocissimus: deriuantur tamen ab ocys græce, quod velox interpretatur. Cōparatiua quoque & superlatiua, non formantur a nominibus adiectiuis habentibus. i. vel. u. vocales ante. is. vel us. vt pius. arduus, quæ supplenda sunt per aduerbia illa magis & valde. Antiquiores tamen pientior pientissimus dicebant: & ab egregius Iuue. dixit: Egregius cœnat, meliusq; miserrimus. pro egregijus. & Pacu. mulier egregijssima forma. & a strenuus strenuior fecit Plau. in cpid. dicens: nam strenuiori deterior si prædicat suas pugnas. & Lucil. villicus strenuior si euaseris. Ab industrius quoque industrior. C. Gracchus in tuberonem: vt in me industrior sis quam in te. & ab innoxius innoxior. Cato antiquiorem animum inducent esse quam inoxiorem. & a perpetuo perpetuior & perpetuissimus idem Cato fecit dicens: Idque perpetuius atque firmius repsit. & alio loco idem: fugit maxima flagella perpetuissimo curriculo. ¶ Quod est nomē verbale? Verbalia noīa sub varijs formis exeūt a verbo. In. a. vt a cādeo cādela. a suadeo. suadela. a caueo cautela. siue sit a cautus cauta cautum. In. e. vt a sedeo sedile. a cubo. cubile. In. o. vt a lateo latro. a lenio leno a palpo palpas palpo palponis. In. il. & in. ul, vt a vigilo vigilas vigil. a consulo consulis consul. ab exulo exulas exul. a præsum praees præsul. In. bulum. vt a voco vocas vocabulum. a sto stas stabulum. a pasco pascis pabulum. In. culum. vt diuerto diuertis. diuerticulum. ab oro oras oraculum. a propugno propugnas propugnaculum. Alia exeunt in. mentum: vt ab induo induis indumentum. a munio munis munimentum. a fulcio fulcis fulcimentum. In. men. vt a foro foras foramen, a certo certas certamen. a nuo nuis. numen. Et sunt huiusmodi nomina plerumque poetica. vt solamen solaminis. munimē muniminis molimen moliminis. oblectamen oblectaminis. In. er. vt a rubeo rubes ruber. a macero macer. a lacero lacer. In. or. vt a coloro color. ab honoro honor. a laboro labor. In. ur. vt a murmuro murmur. ab auguro augur. a saturo satur. In. es. vt a tego tegis teges tegetis. a mergo mergis merges mergitis. a struo struis strues struis. In. bilis. quæ passionem significant. vt ab amo amabilis. a lego legibilis. ab audio audibilis. i. quod potest amari, legi, audiri. Exeunt in. ilis. alijs consonantibus præcedentibus. vt a doceo docilis. a sentio. sensilis. Lucre. in. ij. Ex insensibili ne credas sensibile nasci. ab vtor. vtilis. i. qđ pōt doceri sentiri, & quo possumus vti. penetrabilis tamen actiue reperitur. Verg. j. Georgic. Penetrabile frigus adurat. & xj. æneí. Aspice num mage sit nostrum penetrabile telum. & Ouid. xv. meta. penetrabile fulmen. Idem tamen libro. xij. eiusdem passiue dixit: nullo penetrabile telo. Gressibilis, quod graditur, rationabilis actiue & passiue. Terribilis, quod terret, & quæ dialectici finxerunt risibilis. hinnibilis. pro risiuus. hinnitiuus & similia. vt cruciabilis & dissociabilis. In. os. vt a custodio. is. custos. dis. a do das dos dotis. In. us. vt a superbio. is. superbus. ab orbo. as. orbus. a parco. cis. parcus. In. bundus. significant cum participio præsentis temporis & quadam nimietate, non (vt Priscia. putauit) similitudinem: vt vitabūdus valde vitans. moribūdus valde moriēs. In. ax. vt a voro. ras. vorax. cis. a teneo. es. tenax. cis. a peto. is. petax. cis. a sagio. gis. sagax. cis. In. ex. vt a lateo. tes. latex. icis. a verto. tis. vertex. icis. In. ox. vt a voco. cas. vox. cis. In. ux. vt a luceo. ces. lux. a duco. cis. dux. In. nx. vt a coniūgo cōiunx: sunt qui malint cōiux a coniugo. gas. In. rx. vt ab arceo. ces. arx. a mercor. aris. merx. ¶ Quod est nomē participiale. Nomina participialia sunt, quæ a participijs, siue a verbis participialibus, quæ alij dicūt supina, formantur. Horum quædam terminantur in. io. fiuntq; ab vltimo supino. u. finali mutata in. i. & addita. o. vt a lectu lectio. ab auditu auditio. a. visu visio. dicimus tamen a cubo. bas. bitum. bitu. non cubitio, sed cubatio. Varro de origine linguæ latinæ. a cubatione (inquit) cubiculum est. a domo domas, domitum domitu, non domitio, sed domatio: quia (vt in supinis etiam diximus) etiam domator a domatu deducitur. a lauo lauas lotum, non lotio, sed lauatio ab alio supino, qđ est lauatum. Cicero ad Varronem: ante te certiorem faciam: vt lauatio parata sit. a frico fricas. ictū. ctu. frictio. ab eo quod est fricatū fricatio. Celsus. libr. primo in ipso quoq; itinere frequens frictio. Plini. libro. xxxiij. frictiones inhibeat oculorum. Colume. libr. vij. cum fricatio nihil profuit, scarificatione demitur. Eodem modo autore Valla a tonatu potius dicimus tonatio: quam a tonitu tonitio. a sonatu sonatio. potiusquā a sonitu sonitio. a pręstatu, præstatio. potiusquam a pręstitu præstitio. Quędam terminantur in. or. quæ formantur ab vltimo supino. u. finali mutata in. or. vt ab amatu amator, ab auditu auditor, & omnia significant actionem, præter vnum vector, quod actionem & passionem significat. eum videlicet, qui vehit, & qui vehitur. Lucan. in. iiij. vectoris patiēs tumidum superemicat amnem. Idem in. v. Causa timoris vectorem non nosse tuum. vtrobique passiue. Martialis. posuit actiue. Per te, perque tuam vector lasciue puellam & Seneca in Hercule furente: Tyrię per vndas vector Europæ nitet. Ab his rursus formātur fœminina nomina terminata in trix. tor. mutata in. trix. vt amator. atrix. creator. creatrix, altor. altrix. Ab eo, tn̄ qđ est nutritu nutritor, euphoniæ causa diximus nutrix, & non nutritrix. Propter incōsequentia quoq; literarum a nominibus terminatis in. sor. formantes fœminina. t. interponimus, vt ab assessor. assestrix. a possessor. possestrix. a tonsor tonstrix, ab expulsor. s. litera extrita expultrix. Affranius: assestricem me sibi adesse vocat. & Philo Hierony. interprete: da mihi sedium tuarum assestricem sapientiam. Martia. tonstrix suburæ faucib9 sedet primis: Sed ista tonstrix Amiane non tondet. Cice. v. tusc. de philosophia: indagatrix (inquit) virtutum, expultrixq; vitiorum. Sunt tamen quædam, a quibus nemo audeat formare fœmininum in trix, vt

a curſor curſtrix,a deriſor.deriſtrix.a morſor.morſtrix.a perſuaſor.auſtrix.Plautus.in bacchidib.,pbrũ perlecebræ,& perſuaſtrices.& ſimilia.In tilis.ſilis,& xilis.deſinentia in ſignificatiõe ſimilia ſunt participijs.vnde formantur,vt fictilis,raſilis,nexilis.quod fictum,raſum,& nexum eſt.In.cius.quoque terminata eiuſdem prope ſunt ſignificationis cum participijs vnde formantur,vt ſcriptitius.facticius.deditícius,quod factum,ſcriptum,& deditum eſt. In.iuus.iuua.iuum.tum actionem,tum paſſionem ſignificant. vt actiuus quod agit.paſſiuus quod patitur. Indicatiuus quod indicat. inſitiuus non quod inſerit,ſed quod inſeritur.Horati9.in epo.vt gaudet inſitiua decerpens poma. ¶ Quod eſt nomen aduerbiale? Aduerbialia dicuntur nomina non tãtum,quæ ab aduerbijs deriuantur,ſed etiam quæ a præpoſitionibus:quæ quoties caſualibus ſuis non apponuntur,aduerbia potius dicunt.vt ab hodie hodiern9.ab heri,heſternus.a cras craſtin9.a perẽdie perẽdin9.ab infra infernus.a ſupra ſupernus.ab extra externus. ¶ Quid eſt genus in noie? gen9 in nomine aut naturale eſt,aut ab vſu,atq; autoritate deſcendit: naturale eſt earum rerum,q̃ ſexu diſtinguntur,hoc eſt,marium & fœminarum,quę ſunt in natura generatiõis principia:vnde ab his duobus genera dicta ſunt a generãdo,de quibus Priſc.dixit: Duo genera ſunt,quę ſola ratio naturæ nouit maſculinum,& fœmininum. Genus illud alterũ,qđ ab autoritate defluxit,nullum ſexum præſefert:ſed illud tantum ſequitur,quod vſus cõfirmauit. vt lapis,terra,cum in natura nullius certi ſint ſexus,alterum maſculino,alterum fœminino genere vſus protulit.Ergo recte dixit genus in nomine eſſe notionem quandam: qua maſculinum a fœminino diſtinguitur,aut natura duce,aut vſu:& neutrum ab vtroque,nam ex illis duobus & ex hoc reliqua genera fiunt. ¶ Genera nominũ quot ſũt? ad quinq; gña,q̃ lib.i.&.ij.poſuit.duo reliqua adiecit dubium,& promiſcuũ:de quibus iterum ſingulatim quęrit. ¶ Quid eſt nomẽ maſculinum? Non magis ſatiſfacit hoc loco,quam libro.i.nam (vt illic dicebamus) non propterea dominus eſt maſculini generis,quia declinatur cũ hic: ſed declinatur cum hic,quia eſt generis maſculini.ſed in hoc ſequitur vulgarem rationem: nam vera ratio erat,cur dominus ſit generis maſculini,aut quia reperitur coniunctus cum nominibus adiectiuis generis maſculini.aut ratione ſignificationis,quæ ad maſculos tantum pertinet,aut denique,quia ſecundæ eſt declinationis in.us.terminatum:ſed(vt in capite generis dictum eſt)illa ratio valet apud græcos plurimum,qui loquuntur per articulos,apud latinos nullius eſt momenti. ¶ Quod eſt nomen dubiũ? Quia de dubijs ſiue incertis generibus in fine capitis,p de genere ſcripſimus,ſatis copioſe dictum eſt,nihil aliud hoc loco dicimus,quam q dubium genus differt a communi duorum in eo,q Dubium eſt,quo autores nulla ratione ducti,ſed ſola autoritate ſub alio genere vſi ſunt.Commune vero eſt,vbi viſu ſecernimus ſexum,quem vtrumq; ſub vna terminatione proferimus,vt hic.& hęc homo,hic & hæc canis: in quo etiam ab epicœno differt,vt ſtatim dicemus. ¶ Quod eſt nomẽ promiſcuũ? Quod græce epicœnum,latine interpretatur promiſcuum,ſiue confuſum:inter quod & commune hoc diſtat,q commune eſt,vbi viſu ſecernimus ſexum:epicœnum vero,vbi viſu non ſecernimus ſexum,& ſub vno articulo,quem videlicet firmauit autoritas,vterque ſexus intelligitur.Cum enim naturaliter non poſſimus in promiſcuis ſexum deprehendere,vocem illius ſexus ſequimur,quem vſus elegit: nam cum in natura ſit diſtinctus ſexus cuiuſque ſpeciei animaliũ perfectorũ,puta miluij,aquilę: cũ nos alterũ ab altero diſtinguere nõ poſſemus,placuit in altero maſculinũ,in altero fœmininũ eligere: ita tñ vt ſub altero illorũ ſubintelligeremus alterũ. ¶ Muſa igitur cuius generis eſt? Rñdetq; adhuc primo tanquã rudis in hac generis ratione:ſed iterum interrogatus affert regulam,quod muſa propterea eſt generis fœminini,quia terminatur in.a.potuiſſet etiam illam rationem ſiue regulam afferre,quod nomina fœminarũ,aut quaſi fœminarum generis ſunt fœminini. Cum igitur muſæ quaſi fœminæ dicantur genitę ex ioue & mnemoſyne,id eſt memoria,iuſte generis fœminini dicendum fuit eſſe muſa. ¶ Quid eſt numerus in nõmine? Reſpondet eſſe incrementum quantitatis,ſubaudi diſcretæ: procedens ab vno,qui numerus finitus eſt: ad plura procedens,quia ad infinita numero extenditur illius ſignificatio,ad quam infinitatem determinandam numeri ſunt inuenti,vt centum homines,mille homines: nam cum dixi tantum homines,nil definite loquutus ſum.

Quod eſt nomẽ aduerbiale? Quod ab aduerbio deriuatur,vt a perendie perendinus.dina.dinũ.

Quid eſt genus in nomine? Illud,quo maſculinũ a fœminino diſtinguitur:& neutrum ab vtroq;.

Genera nominum quot ſunt? Septem,maſculinũ.fœmininum neutrum.commune duorum,cõmune trium,dubium,promiſcuum.

Quod eſt nomen maſculinum? Quod declinatur cum hic,vt hic dominus,hic ſermo.

Quod eſt nomen fœmininum? Quod declinatur cum hæc,vt hæc muſa,hæc terra.

Quod eſt nomen neutrum? Quod declinatur cũ hoc,vt hoc templum,hoc regnum.

Quod eſt nomen commune duorum? Quod declinatur cum hic,& hæc: vt hic,& hæc ſacerdos,conuiua.

Quod eſt nomen commune trium? Quod declinatur cũ hic,& hæc,& hoc: vt hic,& hæc & hoc prudens,fœlix.

Quod eſt nomẽ dubium? Quod declinatur cum hic vel hæc: vt hic vel hæc finis,hic vel hæc cortex.

Quod eſt nomẽ promiſcuũ? Quod cum articulo hic vel hæc ſignificat animalia vtriuſq; ſexus,vt hic miluus,hic mus,hęc aquila hęc dorcas.

Muſa igitur cuius generis eſt? Fœminini generis,declinatur enim cũ hoc articulo hęc.vt hęc muſa muſę. Da regulam generis. Nomen quod ſit in.a.finitum,dic muliebre.neq; enim ab ea excipitur muſa.

Quid eſt numerus in nomine? Incrementum quãtitatis ab vno vſque ad plura procedens.

Numeri nominum quot sunt? Duo, singularis, qui vnum significat, vt homo. Pluralis, qui plura, vt homines.

Musa igitur cuius numeri est? Singularis numeri, quia vnum significat tantum.

Quid est figura in nomine? Illud, quo nomen simplex a composito distinguitur.

Figuræ nominum quot sunt? Duæ, simplex, quæ nõ põt diuidi in partes significatiuas eius, quod integrum significabat. vt parens. Cõposita, quæ potest diuidi in partes significatiuas eius, qđ ante compositionem significabat: vt parricida.

Musa igitur cuius figuræ est? Simplicis, nihil enim significant mu & sa per se separata.

Quid est casus in nomine? Quidam gradus declinationis, per quos nomen inflectitur.

Casus nominum quot sunt? Septem. Nominatiuus. Genitiuus. Datiuus. Accusatiuus. Vocatiuus. Ablatiuus. Effectiuus semper ablatiuo similis.

¶ Numeri nominũ quot sunt? Duo (inquit) sed vnius proprie numerus non dicitur: sed quia principium est numerandi, & in ipsum reliqui numeri resoluuntur, quodammodo numerus est: quemadmodum nominatiuus inter casus numeratur, non q̃ in declinatione ab alio cadat, sed q̃ ipse principium est cadendi. Illud quoq; animaduertendum est, græcos tres numeros habere, singularem, qui ad vnum pertineat. dualem, qui ad duos. pluralem, qui ad plures quam duo. At vero latinus sermo dualem nõ habet: nisi tantum in his nominibus ambo ambę ambo, duo duę duo, quę non minus carent numero multitudinis, quam singulari. Sed quæ nomina singulari, quæ plurali numero careant, libro superiori disputauimus. Quid est figura in nomine? Figura in nomine dicitur a similitudine figuræ quantitatis in corpore: nam quemadmodum corporis figura lineamentis protrahitur: sic in nomine alia est figura quantitatis in simplici, alia in composito. Dicit ergo, quod figura in nomine est illud, quo simplex nomen a composito distinguitur. Deinde rursus quærit. ¶ Figurę nominum quot sunt? Respondet ex autoritate Donati, atq; Seruij cum Sergio, duas esse figuras in nomine simplicem, atq; compositãm. Priscia. græcos sequutus addit etiam decompositã, hoc est, quę deriuatur a dictione iam composita: vt parricidium a parricida, magnanimitas a magnanimo. addit Priscia. causam, cur decomposita figura non sit idem, quod composita: quoniam composita potest diuidi in partes, quæ per se aut integræ sunt: aut si corruptæ, vnaquæq; illarum aliquid significat: neq; rursus simplex, quoniam a composita deriuatur. Magnanimitas vero parricidium & huiusmodi non possunt diuidi in partes aliquid significantes, nimitas. enim & cidium nihil per se significãt. Sed hæc ratio Priscia. atque græcorum quantum valeat contra Donati autoritatem, nemo est, qui non intelligat, si consideret eandem esse rationem partium corruptarum cum in compositionem veniunt: parri enim & cida nihil magis per se significant, quam cidium & nimitas. Vtcunq; tamen sit, nos dicamus figuram compositam esse dictionum, quæ per se componuntur, aut deriuantur a dictionibus per se compositis. Dicit vero in partes significatiuas eius, quod integrum significat ideo quia parẽs potest diuidi in partes significatiuas hoc est in par. & in. ens: sed nõ significatiuas eius qđ integrum significabat, quod est pater aut mater. Composita, quæ potest diuidi. &c. Quod intelligendum si compositio fiat ex duobus nominibus, aut ex nomine & verbo, aut ex alijs partibus orationis: prætérquam si fiat compositio ex prępositione, quę plerumque significationem mutat. vt ab emo perimo, a facio interficio. Componuntur autem nomina quatuor modis. Ex duobus integris, vt respub. suburbanus. Ex duobus corruptis: vt efficax, quod ab ex & facio. deriuatur. municeps, quod a manus, & capio. Ex integro & corrupto, vt ineptus, quod ab in & aptus omponitur. inermis, quod ab in & armis. Ex corrupto & integro, vt omnipotens, ex omnis & potens nugigerulus, a nugis, & gerulus. Componuntur etiam ex pluribus, vt imperterritus, ex in & per & territus. In expugnabilis: ex in & ex & pugnabilis. Sine præpositionibus raro fit trium dictionum compositio, atque (vt Quintilianus inquit) hoc latino sermoni inconcessum est: quamuis capsis Cicero dicit in libr. de perfecto orato. compositum esse ex cape. & si vis. & solitaurilia ex sue, oue. & tauro. dicente Varro. in secundo de re rusti. Populus Rom. cum lustratur solitaurilibus: circuaguntur verres, aries, taurus. Sed, vt Quintilianus subdit, hæc non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt. Ex duobus nominatiuis cõposita ab vtraque parte declinantur: vt respublica reipublicæ. Ex recto & obliquo a parte nominatiui tantum, vt senatusconsultum, senatusconsulti. Præfectus prætorio præfecti prætorio. Alteruter, tametsi ex duobus rectis cõponatur, a priori parte non inflectit. r, itaq; dicimus alteruter. alterutrius. alterutri: & cur ita fit, laborat Priscianus. afferre causam. ¶ Quid est casus in nomine? Et respondet esse quosdam gradus declinationis, per quos nomen inflectitur. i. gradatim cadit. Priscian⁹ dicit: Casus est declinatio nominis, quæ maxime. i. plerumque: fit in fine: nam & aliquando fit in medio. vt in dictionibus compositis quales sunt plerusq; pleraq; plerumq;, quilibet, cuiuslibet, cuilibet. ¶ Casus nominum quot sunt? Et respondet esse septem, nam & septimum adiecimus contra communem doctrinam: propterea, quod autores plerumque illius meminerunt: & quod noster Quintilia. grammaticum iubet inquirere, an sit apud latinos vis quædam septimi casus. Nam subdit: cum dico hasta percussi, non vtor ablatiui natura. Laborat Priscianus, & quidem iudicio meo frustra, probare non esse casum septimum apud latinos: idque præcipue illa ratione, quod nulla differentia vocis distet a sexto: quæ ratio (si vera esset) neque ex diuersitate significationis potius, quam terminationis casus distingueretur: idem esset ablatiuus pluralis cum datiuo eiusdem numeri, & vocatiuus cum nominatiuo: quia in terminatione semper sibi ptis. similes sunt. Quod vero idem Priscianus ait, neminem appellare septimum casum illum, cum quo construitur comparatiuum: imo nullus autor est, qui septimum casum admittat, qui idem non dicat comparatiuum construi cum septimo casu, nunquam vero cum ablatiuo. Ergo cum dixit semper ablatiuo similis, intelligendum est in terminatione, non in significatione: quoniam simile cum datiuo iunctum similitudinem quantitatis & lineamentorum significat.

Quare dicitur nominatiuus. Casus omnes siue ab speciali quadam illorum significatione dicti sunt, vt nominatiuus, quia per eum nominamur: vt ego vocor Antonius. cur non & factiuus, vel actiuus, cum per eum quid facimus, vel agimus? cur non passiuus, cum per eum patimur? ¶ Eodem modo genitiu9 dicitur, quia in eo casu ponimus nomen genitoris: cur non possessiuus, cum eius significatio communior sit possessio? cur non & superlatiuus, quandoquidē superlatiuus gradus cum illo construitur? Et eodem modo de reliquis pręter vocatiuum cuius significatio semper habet vocādi vim. Nominatiu9 vocatur etiam Rectus, quia cū cæteri casus ab illo cadant, vnde etiam obliqui dicuntur, ipse etiam in prima sua positiōe rectus subsistit. Vnde etiam impropriè casus nominatur, vt paulo ante memorauimus, cum de numero agebatur. Vocatiuum quoq; græci rectum appellant, & si nonnunquam a nominatiuo cadat. Genitiuus quoq; tum casus patrius, tum paternus, tum gignēdi vocatur. P. nigidius teste Gell. lib. xiȷ. interrogandi casum appellat, vt cuius? Datiuus eodem modo dandi casus. & Accusatiuus accusandi casus, quem etiam Diomedes incusatiuum nominat. Vocatiuus etiam vocādi, & Ablatiuus etiā auferēdi casus dicit. ¶ Effectiuū quoq; nouo nomine ad superiorum similitudinem nos primum appellauimus, cum ab alijs semper septimus vocetur, vt ablatiuus sextus latinus a Diomede vocatur. Et quamquam effectiuus alias habet significationes, quam cum per instrumētum aliquid efficimus, nominatur tamen ab hac speciali significatione, quemadmodum de reliquis superioribus dicebamus. Sunt, qui octauum casum ponant: cum scilicet vtimur datiuo pro accusatiuo & præpositione. vt Verg. It clamor cælo. i. in cælū. Illud quoq; est aduertendum nomina aptota dici, quæ tantū in nominatiuo casu reperiuntur: vt Iupiter. fas. instar. sed in illis casus nominatiuo similes etiam reperiuntur, vt in masculinis & foemininis vocatiuus. in neutris accusatiuus & vocatiuus, vt hic Iupiter o Iupiter. hoc fas, accusatiuo fas. vocatiuo o fas: & dicitur aptotum. ab. a. quod priuat & ptosis casus, quasi reliquis casibus carens.

Quare dicitur nt̄us? Quia per illū nominamur.
Rectus vero idē dicitur, quia aliunde nō cadit.

Quare dicitur gt̄us? Quia per eum ostendimus, cuius sumus filij. vt Antonius Ioannis.

Quare dicitur datiuus? Quia in eo casu ponimus illum, cui aliquid damus: vt do tibi pecunias.

Quare dicitur accusatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, quem accusamus, vt Pompeius accusat Cæsarem.

Quare dicitur vocatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, quem vocamus, vt o Musa mihi causas memora.

Quare dicitur ablatiuus? Quia in eo casu ponimus illum, a quo aliquid auferimus, vt ego aufero a te libros.

Quare dicit̄ effectiu9? Quia in eo casu ponim9 instrumētū, quo aliquid efficit̄, vt ego peto te saxo

Musa igit̄ cui9 casus est? Nominatiui, siue vocatiui, siue ablatiui: qa in his casib9 declinādo reperit̄.

Quid est declinatio in noie? Vocis variatio, quæ circa finē tm̄ ostēditur, vt musa musæ musam.

Declinationes nominum quot sunt? Quinq;, Prima, q̄ mittit genitiuū in. æ. diphthongon. vt musa musæ. Secunda, quæ mittit genitiuum in. i. vt dominus domini. Tertia, quę mittit genitiuum in. is. vt sermo sermonis. Quarta, quę mittit genitiuum in. us. vt sensus sensus. Quinta, quę mittit genitiuum in. ei. vt dies diei.

Musa igit̄ quotę declinatiōis est? Primæ: mittit eñ genitiuum in. æ. diphthongon: vt musa musæ.

Quotuplex est nominum inflexio? Sexcuplex. Monoptota inflexio est, cum per omnes casus nusq̄ nomen variatur. vt nominatiuo ador. genitiuo ador datiuo ador. &c. Diptota inflexio ē, cum per duos casus tantum nomen variatur. vt sapho saphus. Triptota inflexio est, cum per tres casus nomen variatur. vt templum templi templo. Tetraptota inflexio est, cum per quatuor casus nomen variatur. vt Deus dei deo deum. Pētaptota inflexio est, cum per quinq; casus nomē variatur. vt sermo sermonis sermoni sermonē a sermone. Hexaptota inflexio est, cum per sex casus nomen variatur. vt vnus vnius vni vnū o vne ab vno.

¶ Quid est declinatio in nomine? Declinatio dicitur a declinādo, hoc est, discedendo. Discedunt enim atque declinant, vt diximus, reliqui casus a recto, idq; fit per quosdam veluti scalarū gradus: quæ declinatio fit in fine. ¶ Declinatiōes nominum quot sunt? quinq;. Alij septem declinationes fecerunt. Nam tertiam fecerunt ex nominibus, quæ mittunt genitiuum in. ius. & datiuum in. i. atque ex tertia nostra fecerunt quartā, & rursus ex quarta nostra nominum masculinorum & foemininorum fecerunt quintam, & ex quinta fecerunt sextam. Septimam vero fecerunt ex nominibus neutris in. u. terminatis, quæ nos per quartam nominum declinationem inflectimus. ¶ Musa igitur quotæ declinationis est? Quoties de ordine quærimus, per quotus quota quotum interrogare debem9: de substantia vero per quis vel qui. Itaq; cum quęrimus musa quotæ declinationis est? respondere debet per nomen ordinale, quod est primus prima primum. Quod si quærere mus cuius declinationis est, rn̄dendū fuisset eius, q̄ mittit genitiuū in. æ. diphthongon. ¶ Quotuplex est nominū inflexio? De formis declinationum q̄rit, quot sunt: & respondet sex esse formas. Monoptotā, quæ pro omni casu vna eadēq; terminatione fungitur, qua inflexione declinātur omnia nomina literarū: & nomina numerorū a tribus vsq; ad centū. Mille quoq; cū est adiectiuū pluraliter declinatū: nā cū est substātiuū hoc mille millis milli millia milliū millibus declinatur. hac quoq; forma declinātur noīa barbara, quæ p̄ nostrā declinationē inflecti nō possunt: in quibus sola constructio facit casuum diuersitates, non articuli: cum latini illos non habeant.

EGo quæ pars orationis est? Respondetq́ꝫ ex Prisci.diffinitione,pronomen est pars orationis: adiecit tamen declinabilis ad differẽtiam partium indeclinabilium: quæ pro nomine proprio cuiusq́ꝫ accipitur. Non tamẽ(vt ait Ser.in artem Donati) pronomina ideo dicuntur esse nomina, quia nominum funguntur officio: quoniam & si nominum vim exprimunt, non tamen plene exprimunt. vnde in pronominum diffinitione Diomedes & Donatus pene aduerbium adiecerunt dicentes: Pronomen est pars orationis, quæ pro nomine proprio posita idem, tantundemq́ꝫ pene significat, personasq́ꝫ finitas recipit. Sed nõ omnia pronomina personas finitas recipiunt, vt mox dicemus: quare Diomedes & Donatus non dixerunt simpliciter personas finitas recipit, sed adiecerunt in pronoĩs diffinitione, personasq́ꝫ finitas interdum recipit. vt ego. tu. ille. hæc tria pronomina (vt ait. Ser.) personas finitas tantum recipiunt, quia ad præsentem personam referuntur, quamquam ille variat, vt statim dicemus. ¶ Vnde dicitur pronomen? Origo pronominis satis expressa est in diffinitione illius. ¶ Pronomini quot accidunt? Respondet ex Prisc. sentẽtia: sex esse pronominis accidentias: quas enumerat. Diomedes & Donatus adiecerunt superioribus qualitatem, & substulerunt speciẽ. Diomedes etiam adiecit ordinem. Quintil. in pronomine & omnes grãmatici antiquiores personam posuerunt. Ea triplex erat. finita. infinita. minus quã finita. Finita est, quæ notat certum numerum, & gestum dirigit ad certam personam. vt ego. tu. Infinita, quæ certam non recipit personam, sed cuilibet potest aptari, qualia sunt illa septem, quę illi inter pronomina, nos inter nomina ponimus quis. talis. qualis. tantus. quantus. totus. quotus. Nomina enim(quemadmodum & tertię verborum personę) infinita sunt: cum nulla in eis certa finiatur persona: nisi pronomini finito adiuncta. Minus quã finita est, quę certis & incertis personis aptari potest: qualia sunt illa, sui. hic, ille. iste. ipse. is. Pronomina autem possessiua & infinita & minus quam finita esse possunt. ¶ Pronominũ species duæ sunt sicut in nomine. Primitiua & deriuatiua: & enumerat pronomina primitiua, quæ dicit esse octo: & rursus deriuatiua, quæ dicit esse septem, vt sint omnia quindecim, cum alij duo & viginti, Diomed. aliquanto plura posuerit. ¶ Ego igitur cuius speciei est? Ex superiori enumeratione, respõdet esse primitiuæ, cũ tamen videatur ex gręco sermone deriuatũ. Sed, quemadmodum diximus paulo ante, cũ de specie nominũ agebamus, cũ in prõptu nõ habemus vnde nomẽ vel quęcunq́ꝫ alia dictio deriuetur, dicimus esse primitiuã. Fac ex eo deriuatiuũ: & facit, meus mea meum. fac rursus: noster nostra nostrum. fac adhuc: nostras nostratis. ¶ Genera pronominum quot sunt? Et respondet esse quatuor, quod inductiõe probat: nã aut habent tres articulos, vt hic, & hęc, & hoc. nostras. & sic sunt cõmunia trium generũ: aut habẽt tres diuersas terminationes, vt meus mea meum, & sic primę respõdet genus masculinũ, secũdę fœmininũ, tertię neutrũ: aut illorũ significatio cõmunis est tribus generibus, vt ego. tu. sui. ¶ Numeri pronominum quot sunt? Omnia repetenda sunt ex ijs, quæ diximus, cum de numero nominũ disserebamus. ¶ Figurę pronominum quot sunt? Et dicit esse duas, sicut in nomine, simplicem, & cõpositã: & subdit modos quatuor cõpositionis ꝓnominũ. Cum noĩe, vt huiusmodi. huiuscemodi, q̃ Prisc. nominibus annumerat. Cũ altero ꝓnomine. vt isthic ab iste & hic: sed aduertendũ hanc cõpositionẽ non fieri nisi ꝑ noiatiuũ, accusatiuũ, & ablatiuũ singulares, & per noiatiuũ, & accusatiuũ plurales tantum generis neutri. vt isthic isthęc isthoc. ist hunc. isthanc. isthoc. ab isthoc. isthac. isthoc. Plurali nominatiuo isthęc accusatiuo isthæc, quæ ꝑ aspirationem non esse scribenda miror placuisse Prisciano. Cum prępositione quoq́ꝫ pronomen cõponit per anastrophẽ: hoc est inuersionẽ pronominis & ꝓpositionis: ea fit tantũ in casu, cui seruit hęc prępositio cum, ex qua cõponuntur tria tantum pronomina trium personarum, hoc est, mecum. nobiscum. tecum. vobiscũ, secum. in vtroque numero. ¶ Cum quis, vel qui etiam, quod ipsum inter pronomina antiquiores numerabant, vt quicum quibuscum. Componuntur quoque cum aduerbio, siue syllabicis adiectionibus. vt idem, quod ab is & demum facta vtriusque finis abscisione, vt sit idem, quasi iterum is. In neutro quoque geminatur cõpositio, dicimusq́ꝫ identidem, quod magis videatur aduerbio cedere, vt significet idem quod sæpe. Cicero in. vi. de repub. hæc ego admirans, referebam tamen oculos ad terram identidem. Idem in libro quarto tusculanarum quæstionum: scindens dolore identidem intonsas comas. Eccum. eccam, ellum. ellam, eccos. eccas, ellos. ellas. Priscianus, & Sergius in Donati artem pronomina esse dicunt ab ecce, & is. ea. id. & ille. illa. illud. composita, quæ tamen Laurentius in aduerbia resoluit. Ex eo quod dixit, aut syllabicis adiectionibus,

¶ De erotematis Pronominum, Cap̃. vi.

EGo quę Pars orationis est? Pronomẽ. Quid est ꝓnomẽ? Pars orationis declinabilis, q̃ pro nomine ꝓprio cuiusq́ꝫ accipitur, personasq́ꝫ finitas recipit, vt ego, tu, ille.

Vnde dicitur pronomen? A pro præpositione, & nomen: quia pro eo ponitur in oratione.

Pronomini quot accidunt? Sex. Species Gen⁹. Numerus. Figura. Persona. Casus cũ Declinatiõe.

Species pronominum quot sunt? Duę, sicut in nomine. Primitiua, vt ego, Deriuatiua, vt meus.

Quot sunt ꝓnomina primitiua? Octo, ego. tu. sui hic. iste. ille. ipse, is,

Quot sunt pronomina deriuatiua? Septem meus, tuus. suus. noster. vester, nostras. vestras,

Ego igitur cuius speciei est? Primitiuę. nõ enim aliũde trahitur, quãquam græce dicitur ego. Fac ex eo deriuatiuum, meus mea meum.

Genera pronominũ quot sunt? Quatuor. Masculinum, vt meus. Fœmininum, vt mea. Neutrũ. vt meum. Commune trium, vt ego. nostras.

Numeri pronominum quot sunt? Duo sicut in nomine, singularis, vt ego. pluralis vt nos.

Figurę pronominum quot sunt? Duę, sicut in nomine: Simplex. vt hic hęc hoc. Cõposita, vt isthic isthæc, isthoc.

Quot modis cũponũtur ꝓnomina? Quatuor. Primo cũ nominibus, vt eiusmodi huiusmodi. Secũdo, cum altero ꝓnomine? vt isthic, isthęc, isthoc.

quærit rursus, quot sunt huiusmodi syllabæ? dicitq; esse quatuor. met. te. ce. pte. ¶ Met, iũgitur pronomini primæ personæ per oẽs casus. vt egomet, meimet, mihimet, memet, a memet, eodẽ modo in plurali. Cũ pro nomine vero secundæ personę tm̃ iũgitur obliquis singularibus, & omnibus casibus pluralis dicimusq; tuimet, tibimet, temet, a temet. & eodẽ mõ in plurali. In ntõ singulari nõ dicim⁹ tumet, ne videatur coincidere cũ tertia psona singulari pñtis indicatiui huius verbi tumeo. es. tumet. ¶ Dicimus tñ pro tumet, tute. re syllaba breui adiecta. aut tutemet. Lucr. in. j. Accipe præterea, q̃ corpora tute necesse est. Idẽ in eodẽ: tutemet a nobis iã quouis tẽpore vatũ. Iũgitur quoq; met tertiæ personæ triptoto. suimet, sibimet. semet. a semet. ¶ Pte. quoq; iũgitur abltõ tm̃ quinque pnominũ possessiuorũ mea. tua. sua. nostra. vra. Dicimusque meapte tuapte. suapte nostrapte. vestrapte. Cice. in. j. de finibus bonorũ: qua vos doceat, & ad se alliciat suapte natura. Et idẽ. iij de pfecto oratore. P. Crassum suapte interfectũ manu. Idẽ etiã masculino genere ptulit in. j. tusc. quæst. Suopte, inquit, nutu, & suopondere ad pares angulos ferantur. ¶ Ce. particula tantũ additur casibus illorũ pnominũ hic. ille. cum in. s. literã terminantur. vt huiusce. hisce. hosce hasce. illiusce. Veteres tñ hicce. hocce. illice illuce. dicebãt. qđ vsus reformidat. At vero Prisc. ex his particulis non fieri cõpositionẽ asseuerat, cũ per se et separatę nihil significẽt: q̃ ratio, si vera est, neq; ex præpositionibus inseparabilibus posset fieri cõpositio, quoniã nusquam nisi in cõpositione reperiũtur: quod nemo vnquã, sed nec ipse Prisc. dixit. Quid? qđ eodẽ Prisc. teste additæ significant aliquid ne putentur (vt ille dicit) esse pnominũ porrectiones, siue extẽsiones. vt qđ affert ex Teren. in adelph. egomet rapui. intelligitur ego, & nõ alius. ac si dixisset ego ipse. Quæ igitur partes orationis sunt dicet aliquis? Ego aduerbia inseparabilia dicerẽ, quẽadmodũ particulas illas re. cõ. sed is. di. an. p̄positiones inseparabiles. ¶ Personæ pronominũ quot sunt? Respõdetque esse tres: & quid proprietatis quęlibet habeat, subiũgit dicẽs: Prima persona est, quę de se loquitur. Hæc ratio nõ placet Prisc. sed dicit Prima persona est, cũ ipsa quæ loquitur, de se pnũtiat: qa videlicet põt prima persona nihil de se loqui, sed de secunda psona, vel tertia: essetque dubitatio. Itaq; videtur Pris. facere differẽtiã inter loqui & pnũtiare de se. Est loqui de se, vt aliquid de se ipso dicere: pnũtiare de se est ex psona sua aliqđ de se, vel de alijs dicere. Qđ si in hoc villa differentia est, magis exprimeret per has prępositiões de & ex, quã per verba loquor & pronuntio, vt loquor & pronuntio de me, sit habere sermonem de me. loquor & pronuntio ex me, sit habere sermonem in persona mea, vel de me, vel de te, vel de alijs. ¶ Quot sunt pronomina primæ personæ? Et respondet esse vnum tantum Ego, idque in singulari tantum. Nam in plurali conceptionem facit aliarum personarum secundarum, quando ad ipsas præsentes loquimur. vt ego & vos faciamus. Tertiarum qñ ad scdam, & alios vel psentes, vel absentes sibi adiũgit. vt ego & vos & illi fecim⁹. ¶ Eodẽ quoq; mõ dicit esse vnũ tm̃ pnomẽ scdę psonę, sed in vtroq; nũero, sed adijcit oẽs vocatiuos noim & reliquorũ pronominũ & participiorũ. ¶ Casus pnominũ quot sunt? Dicitq; esse septẽ, nisi qđ carẽt vctõ oĩa preter q̃ tu. meus. noster nostras. & quẽadmodũ paulo ante diximus, ntõ ego, & vt lib. primo dictũ est, ntõ suus sua suũ. sed illa nõ proprie, sed figurate. ¶ Declinationes pronominũ quot sunt? Et ostendit per exẽpla esse quatuor. Nam per primam declinantur tria: ego. tu. sui. Per secundam quinque. hic. iste. ille. ipse. is. Per tertiam quinque meus. tuus. suus. noster. vester. Per quartam duo. nostras vestras.

Tertio cũ p̄positiõe vt mecũ tecũ. Quarto cũ aduerbijs, aut syllabicis adiectionibus. vt egomet.

Quot sunt adiectiones syllabicę? Quatuor, met. te. ce. pte, vt egomet. tute. hicce. meapte.

Personæ pronominũ quot sunt? Tres. prima, quæ de se loquitur, Secunda, ad quam prima loquitur. Tertia, de qua prima loquitur.

Quot sunt pronomina primæ personæ? Vnum tantum, Nominatiuo ego. Genitiuo. mei.

Quot sũt pnoia scdę psonę? Itẽ vnũ. Ntõ tu. Gtõ tui cũ oĩo⁹ vocatiuis noim, pnoĩm, & pticipiorũ.

Quot sunt pnomina tertiæ psonæ? Reliqua tredecim cũ omnibus nominibus, & participijs.

Casus pronominũ quot sunt? Septẽ, sicut in nomine, carẽt tamẽ vocatiuo omnia pronomina præter quã tu. meus. a. um. noster a. um. nostras. atis. caret etiam nominatiuo, cũ vctõ Genitiuo sui.

Declinationes pnominum quot sunt? Quatuor. Prima, q̃ mittit genitiuũ in. i. vt ego mei. tu. tui. Gtõ sui. Secunda, quæ mittit gtm̃ in. ius, vt hic huius. iste istius. ille illius ipse ipsius. is eius. Tertia, quæ mittit gnm̃ in. i. æ. i. vt meus. a. um. mei meæ. mei. tu⁹. a. um. tui tuę tui. suus. a. uũ. sui suæ. sui. noster. a. um. nostri. æ. nostri. vester. a. um. vestri vestrę vestri. Quarta, quę mittit genitiuum in. is. vt nostras nostratis, vestras vestratis.

¶ De erotematis verborum. Cap. vij.

AMo, q̃ Pars orõnis est? Verbũ. Quid est verbũ? pars orõnis declinabilis, cũ modis & temporib⁹, sine casu, agẽdi vel patiẽdi significatiua.

Vnde dicitũ verbũ? A verbero. as. quia verberato aere orõ pfertur, quę sine verbo esse non potest.

Verbo quot accidũt? Octo. Gen⁹. Modus. Tẽpus. Numerus. Persona. Species, Figura. Cõiugatio.

DE verbo. Amo quæ pars orationis est? Respondetque, est verbũ dicitque esse partẽ orationis declinabilẽ ad differentiam partiũ indeclinabiliũ: cũ modis. ad differentiam nominis, & participij. & tẽporibus, ad differentiã nominis. sine casu, ad differentiã participij, agendi vel patiendi significatiua. Donatus addit. aut neutrum significans propter verbum impersonale, quod proprie neque actionem neque passionem significat ¶ Vnde dicitur verbum? Dicitque a verbero. beras. deriuari, quia verberato aere oratio profertur. quod licet omnibus orationis partibus accidat: tñ pręcipue in hac dictione quasi propriũ eius accipit: qua frequẽtius vtimur in orõne, atque in cuius vi reliquę oratiõis partes significãt. Vnde & in illi⁹ diffinitiõe Diom. adiecit p̄cipua, dicẽs. Verbũ est pars orõnis p̄cipua sine casu. ¶ Verbo quot accidũt? Dicitq; octo esse uerbi accidẽtias, quas enumerat. Deinde q̃rit, rñdetq; de singulis illarũ.

Genera verborum quot sunt? Quinꝗ. Actiuum. Passiuum, Neutrum. Commune. Deponens.

Quod est verbum actiuũ? Quod desinit in.o.& habet passiuũ in or.vt amo.amas. amor amaris.

Quod est verbũ passiuũ? Qđ desinit in.or.& habet actiuum in.o.vt amor.amaris, ab amo.as.

Quod est verbum neutrum? quod desinit in.o. et non habet passiuum in.or.vt seruio.is.

Quod est verbum deponens? Quod desinit in: or.& tamen habet actiui significationem, vt loquor loqueris.

Quod est verbum commune? Quod desinit in or. & habet actiui & passiui significationem, vt amplector amplecteris.

Amo igitur quod verbum est? Actiuum.

Modi verborum quot sunt? Quinqne Indicatiuus, Imperatiuus. Optatiuus. Subiunctiuus. Infinitiuus.

Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus aliquid fieri.vt ego amo.tu amas.ille amat.

Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus vel prohibemus, vel exhortamur, aut permittimus aliquid fieri, vt o Antoni lege, ne legas.

Quis est optatiuus modus? Quo optamus aliquid fieri, vt vtinam ego legerem.

Quis est subiunctiuus modus? Qui indiget altero verbo, vt perfectum sensum significet, vt si legeris, audiam.

¶ Genera verborum quot sunt? Genus in verbo alij significationem verbi appellant: vt enim in nominibus sunt genera, quibus exploratur sexus: ita in verbo genus est, quo significatur vtrum actiuum sit, an passiuum. Sunt autem quinque genera verborũ.loquimur autẽ de verbis integris: nam reperiuntur quędam verba defectiua quorundã prædictorum accidentium, quę reduci non possunt ad vnum quoddam ex his quinque generibus, quod fit (vt Priscian.ait) vel naturæ necessitate, vel fortuna & casu, vel differentiæ causa: naturæ necessitate, vt pluo. sereno. quæ verba cum similibus, cum ad solam pertineant naturam, quantum ad sermonem nostrum attinet, defectiua sunt nisi fiat prosopopeia.i.personæ fictio. Fortuna & casu, aut quia inusitata sunt, aut quia turpia & inconcinna. Inusitata: vt quia a faris & fare & daris vel dare, non habeamus for.& dor. Inconcinna & turpia, quod a metuo non habeamus participia metutus & metuturus. Differẽtię causa, vt facio.dico.duco.fero in secũda persona singulari imperatiui dice duce. face.fere non diximus, ne coinciderẽt cũ obliquis casibus quorundam nominum. ¶ Quod est verbum actiuũ? quod desinit in.o.subaudi in prima verbi positione, & habet passiuũ in.or. Quid autem dicendum est de hoc verbo.do.quod, vt paulo ante dicebamus, non habet in voce passiua dor? Dixim9 hoc verbum esse mancum, non repugnante significatione, sed vsu, nusquam enim apud autores lectũ est dor.ergo quãtum ad rationem significatiõis actiuũ est. Idẽ quoꝗ de facio facis dicẽdũ est. quod non misit passiuũ in.or.suppletur tamẽ ab alio verbo quod est fio fis. ¶ Quod est verbum passiuũ? quod desinit in.or. & habet actiuũ in.o. Inuenimus tamẽ aliqua in voce atꝗ significatione passiua, quæ nusquã reperiuntur in actiua, vt cõsternor, pro exanimor. Ouid.ij.meta. consternantur equi. atꝗ idem.xij.consternatique timores. & Liuius. xxviij.ab vrbe condi.cõsternati e cornib9 in mediam aciem sese intulerant. nusquã tamen legimus consterno.consternas. Eiusdem propę significationis reperitur in voce & significatione passiua tãtum linquor animo.vt Sue. in vita Cęsaris: nisi quod extremo tẽpore linqui animo solebat. nemo tamen diceret animus linquit me. aut ego linquo te animo. ¶ Quod est verbum neutrum? Huius generis significatio latissime patet. aliud namꝗ actionem significat.vt ambulo.curro.aliud passionem.vt vapulo. exulo. aliud in quo nec agentis, nec patientis significatio dignoscitur.vt sedeo.sudo.algeo.esurio. quamquã, quod ad grammaticum attinet, hęc potius actionem significare dicendum est. hęc quidam supina, alij absolutiua, nonnulli depositiua appellant. ¶ Quod est verbum deponens? Deponens verbum dicitur (vt ait Diomedes) vel per antiphrasim, hoc est, econtrario: quia verbum.r.litera finitum deponere eam non potest: vel quia cum omnia verba deponentia apud antiquiores communia essent, alteram, idest, passiuam significationem deposuerunt. vt loquor loqueris. sequor sequeris. ¶ Quod est verbum commune? Verbum commune dicitur, quod sub vna voce actiuam & passiuam significationem habet: quemadmodum & nomen commune dicitur, quod duo aut tria genera sub vna voce complectitur. Impersonalis verborum significatio in actiuam passiuamque vocem refertur. ¶ Modi verborum quot sunt? Modus in verbo, quem Quintilianus appellat qualitatem, est inclinatio varios animi affectus demonstrans. hi sunt quinque Indicatiuus, quem alij finitiuum, alij diffinitiuum, alij pronuntiatiuum appellant. Imperatiuus, qui & percontatiuus. Optatiuus, Subiunctiuus, qui & coniunctiuus. & adiunctiuus ab alijs dicitur. Infinitiuus, qui & impersonatiuus dicitur, quia personas diffinitas non habet, dicitur & perpetuus, quia finem non habet. ¶ Quis est indicatiuus modus? Quo indicamus (inquit) siue ostendimus, siue pronuntiamus aliquid fieri sine vlla alterius modi inclinatione: vnde & finitiuus a Diomede dicitur, quod quasi finita & simplici vtimur expositione, cum per ipsum mentis sensa depromimus. ¶ Quis est imperatiuus modus? Quo imperamus (inquit) aliquid fieri. plerumque autem & per eum precamur. vnde ab Aristote. deprecatiuus dicitur. vt Vergilius: musa mihi causas memora. neque enim tam imperat, quam precatur. habet & alias complures significationes, vt alibi diximus. ¶ Quis est optatiuus? Hunc modum vsurpamus cum precibus aliquid a dijs exposcimus (vt inquit Diomedes) vnde optandi aduerbiis illum adiungimus. vt videlicet & vtinam, &.o. & osi. in sermone Hispano mutuamur a Pœnis oxala, quod interpretatur Deus velit. Deus faciat. Reperitur etiam sine aduerbio optandi. vt Lucanus in.primo: dũ visa secundent, & libris sit nulla fides. ¶ Quis est subiunctiuus? Subiunctiuus, qui & dubitatiuus dicitur, ideo dictus est: quod per se non exprimit sensum, nisi alteri verbo iungatur alterum. quod fit media coniunctione, vt si audiueris, legam. Cum amaueris, docebo.

Quis est infinitiuus modus? Qui caret numeris, & psonis, & indiget verbo alterius modi, vt aliquid determinatum significet, vt cupio legere.

Amo igitur cuius modi est? Indicatiui modi.

Tēpora verborū quot sunt? Sex. Præsens, Preteritū impfectū, Preteritū pfectum, Preteritū plusq̃ pfectū. Futurū impfectū. & Futurū perfectum,

Quod est tēpus præsens? Quo aliquid in presentiarum fieri ostendimus. vt ego lego.

Quod est preteritū imperfectū? Quo ostēdimus qđ aliqd fiebat, sed nō fuit pfectū. vt ego legebā.

Quod est preteritū perfectū? Quo ostēdimus aliquid iā factum, atq̃ perfectum esse. vt ego legi.

Quod est preteritū plusq̃ perfectū? Quo ostendimus id quod factum est, inueterasse citra preteritum perfectū, vt ego legerā antequā tu venisti.

Qđ est futurū impfectū? Quo ostēdimus, aut promittim⁹, nos aliqd inchoaturos. vt ego legā cras.

Quod est futurum perfectum? Quo ostēdimus, aut promittimus, quod ad certum tēpus aliquid erit a nobis factum, vt ad horam legero.

¶ Quis est infinitiuus? Qui caret (inquit) numeris & personis. Hoc & impersonale verbū habet. Indiget verbo alterius modi. hoc & subiūctiuus habet, sed vtrumq̃ simul solus infinitiuus. His quinq̃ superioribus modis quidā adiecerunt sextū, quē appellauerūt promissiuum. vt ego amabo, ego docebo. sed hunc indicatiui futurū nos fecimus. Quidā impersonalē modū coniungunt, vt sint modi septē, sed nos (vt diximus) in actiuā passiuāq̃ vocē hunc modū reduxim⁹. Adhuc alij cōmendatiuū ab imperatiuo separant: quoniam per imperatiui præsens siue instans, vt confestim aliquid fiat, imperamus: quē ideo imperatiuū dixerūt. Per futurum vero tempus, vt aliquid in perpetuū & ad multa tēpora fiat, cōmēdamus. atq̃ ideo hunc quasi diuersum a superioribus modū mādatiuū appellauerūt. Fuerunt adhuc, qui cōiūctiuū ab subiūctiuo separarēt, vt essent modi nouē. Adhuc alij adhortatiuū ab imperatiuo separāt. Gerundia quoq̃ & supina v̄bi modos esse dicūt. Sed nos quinario modorū numero cōtenti fuimus, ad quos reliqui sunt reducti: nisi q̄ gerūdia & supina nō recusamus ab octo partibus orationis separare. ¶ Tēpora verborū quot sunt? Tēpus in verbo (vt inquit Diome.) est vicissitudo rerum triformi mutabilitate cōprehensa. Cū vero tempus (vt philosophi dicunt) indiuiduum sit, nos illud in partes diuidimus, sed non tā ipsum tempus, quam actiōes nostras per tempora diuidētes: ea, quātum ad nos attinet, tria sunt. Presens. q̄ a quibusdā instās appellatur. Preteritū & Futurū, qđ a nōnullis (vt supra dictū est) promissiuus dicitur modus, qđ alij infinitiuū tēpus appellāt, quia incertū sit. Qđ duplex quoq̃ est, iperfectū alterū, & alterū pfectū. de quo alibi plura diximus. ¶ Preteritū adhuc in triplici differētia est. Imperfectū, perfectū, & plusq̃ perfectū. ¶ Præteritū imperfectū, qđ inchoatiuū alij dicunt, est per qđ significamus nos aliquid in tēpore preterito incœpisse, nec perfecisse tamē. vt ego amabā. ¶ Præteritū perfectū est, per quod significamus nos aliquid in tēpore præterito incœpisse, atq̃ perfecisse. vt ego amaui. ¶ Plusquā perfectū omnes antiqui & iuniores grāmatici videntur mihi non recte diffiniuisse, dicunt enim esse cū tēpus iam pridem exactum demōstramus, ita vt per præteritū perfectum rem factam breui, aut non multo tēpore ante ostendamus. per plusquā perfectū vero illud quod iam longo tempore inueteratum est. Quæ ratio, si vera est, non possemus latine atq̃ grāmatice dicere, quod in ipso statim sacrarū literarum initio scriptū est: In principio creauit Deus cælum & terrā. & quod sequitur: dixit Deus, fiat lux: & facta est lux. qua actione nulla prior, nulla antiquior est. Sed neq̃ rursus diceremus recte, cum tu venisti, ego iam legerā, quod de re paulo ante facta dici posse, nemo est adeo stupidus, qui non confiteatur. Sed hæc duo tempora non eo modo censentur, quo isti putāt, sed illo potius, quod preteritum plusquā perfectū præterito perfecto comparatū antiquius est. siue id in multo, siue in paruo tempore exacto sit. atq̃ ideo adiecimus inueterasse citra præteritum perfectū, vt si dixerim, ego legerā, cum tu venisti. dico te venisse post id tempus, quo ego legi. sic Ouid. j. met. Sic modo quę fuerat rudis, & sine imagine tellus, induit ignotas hominum conuersa figuras. qđ si præteritum plusquā perfectū preterito perfecto nō comparetur, nihil aliud quā ipsum præteritū perfectum significat. vt Ouid. legerat huius amor titulum nomenq̃ libelli. id est legit. Sed indicatiuus & optatiuus cum subiunctiuo habent omnia quinq̃ tempora, quoniam per illa omnia possumus indicare, quid facimus, fecimus, aut facturi sumus. cuius est per omnia similis subiunctiuus. Imperatiuus duo tantum habet tempora, instans & futurū: sed in singulari primam non admittit personā. Absurdū nāq̃ esset quēquā sibi imperare, cū prōptus sua sponte sit, imo vltro facere, quod vult. externæ vero personæ imperio indigēt, nisi figurate, quasi ad alium loquens, in secūda persona seipsum proferat. vt Iuue. tecū prius ergo voluta hæc. in plurali vero etiam primā adhibet, quia cum imperat, se quoq̃ ad idē ministeriū vocat. Sed est animaduertendū, quod per imperatiui præsens imperamus aliquid e vestigio fieri, vt puer lege, idest fac vt statim legas. Per futurū vero imperamus aliquid in posterū faciendum, atq̃ (vt ita dicam) in perpetuū. Est quoq̃ eadem differentia inter futurum imperatiui & aliorū modorum futura. quod hæc indifferenter futurū tempus significant, quod est per aduerbia distinguendum. vt ego legam mox. cras. perendie. die quarti, die quinti, die proximi. Imperatiui vero futurum non significat, vt confestim aliquid fiat: sed (vt diximus) semper imposterum faciendum esse. vt si vis esse doctus, legito libros: id est fac vt semper legas libros, quod possis commode facere. neque opus est adiungere aliquid, quo temporis diuturnitatem illam exprimamus. Inuenitur tamen apud antiquiores futurum pro præsenti. vt Teren. in heauton. loquitor paucula. & idem in adelphis. de te largitor puer. pro eo quod est loquere. largire. quos Vergilius antiquitatis amator sequutus dixit. v. æneid. Primus equum phaleris insignem victor habeto. & paulopost: Tertius argolica hac galea contentus abito. pro eo quod est habeat. & abeat. In voce passiua plurale futuri temporis huiusmodi reperitur, idque apud antiquiores tantum in legibus & fœderibus, quæ fiunt, & promulgantur. vt sic dixerim ad perpetuam rei memoriam. Optatiuus quinque tempora habet, vt alibi diximus, quamquam fuit tempus, quo putamus tria tantum habere tempora.

¶Sunt,qui ab optatiuo præsens tempus excludant, quoniã futura sunt quæ optamus. Sed dicet quispiam quomodo possumus preterita optare? Ad quod dicendũ,quod non solũ futura optare possumus: verũ etiã plerũq; optamus nos aliquid fecisse, qđ tñ nõ fecimus:vt vtinã ego legissem. Infinitiuus ęque tria tẽpora habet,pręsens,pręteritũ & futurũ. Vsurpatur tñ plerũq; pręsens infinitiui, pro pręterito imperfecto indicatiui:quo genere dicẽdi plerũq; vtuntur historici. Salust. equitare,cursu cũ ęqualibꝰ certare:& cũ omnis anteiret,omnibꝰ tñ charus esse.pro equitabat,certabat.erat. ¶Numeri verborum quot sunt? Duo(inquit)sicut in noie. Fuerũt tñ,qui in tertia persona plurali pręteriti perfecti indicatiui modi dualẽ numerũ a plurali distinxerũt in illis duabꝰ vocibus Amauerũt vel amauere, vt amauerũt sit ad plures, amauere ad duo tñ referendũ. Sed(vt Quint. refert)apud nostrorũ neminẽ hęc obseruatio reperit:cũ ecõtrario Vergil.j.ęñ. dixerit.Deuenere locos,vbi nũc ingẽtia cernis.Et idem in.ij. cõticuere oẽs, intentiq; ora tenebant.& Ouid.xiij.meta. Cõsedere duces, & vulgi stante corona. hi aperte nos docent, nihil horũ ad duos pertinere. ¶Personę verborũ quot sũt? Tres (inquit) & repetẽdũ est hoc loco id, quod de persona in capite superiori diximus: cũ de personis pronois agebat. Illud tñ addimus, qđ Diomed.ait personã esse rationabilẽ substãtiam, qđ pprie in prima & scđa persona reperit: nisi fiat prosopopeia. ¶Species verborum quot sunt? Duę(inquit)sicut in noie. Primitiua & deriuatiua. Deriuatorum rursus septem dicit esse formas:quas Diome.& Donatus ad verbi referunt qualitatem. Alij ad genus siue significationem. Deinde quærit, respondetque de singulis septem verborum formis. ¶Quæ dicuntur inchoatiua? Omnes grammatici,qui vnquam fuere ante Laurentium Vallam,appellauerunt verba inchoatiua,q in.sco.desinunt: qualia sunt frigesco.tepesco.albesco.dixeruntq; inchoatione quandã significare, qđ esse falsum validissimis rõnibꝰ cõuincit. Quin potiꝰ hæc verba incrementũ passionis innatæ significare vidẽtur:quã significãt verba a quibus deriuãtur.vt ęgresco.i.magis magisq; ęgersio.albesco.nigresco.i. in dies magis magisq; albeo,& nigreo:& (velut ipse exponit)albesio & nigresio. Hęc verba alij ante Laurentiũ dixerũt a verbis neutralibus tantũ deriuari. Nos autẽ adiecimus a verbis neutris,nõ quidẽ omnibus, sed tantũ secũdę cõiugationis : nã ab alijs cõiugationibus deducta,non tã inchoatiua, quã inchoatiuorũ similia esse dicenda sunt. vt illa labasco.cis.integrasco.cis.& ab hio hias.hisco hiscis. a cõcupio.pis.cõcupisco.cis.Sũt pręterea huius formę verba,quorũ primitiua in vsu nõ sunt. vt herbesco herbescis. syluesco.scis.lignesco lignescis.iuuenesco iuuenescis, & similia, quę possunt videri a nominibꝰ herba.sylua.ligno.igne.iuuene potiꝰ,quã ab herbeo herbes.syluco.ues.ligneo lignes.igneo.es.iuueneo.ues.deriuata. Nã verba huius formę certis regulis cõstant:quarũ vna si defuerit, inchoatiua,siue(vt Laurẽtius mauult)augmẽtatiua non erunt.Prima est quod in.sco.desinãt.Deinde quod a secũda persona pręsentis indicatiui modi verborũ neutraliũ secundę cõiugationis passionẽ innatam significantiũ formẽtur. Pręterea quod deficiant in pręterito perfecto indicatiui modi,& in reliquis tẽporibus, quę formantur ab eo, quodq; per tertiã verborũ cõiugationem declinentur. ¶Quę dicuntur meditatiua? Secũda verborum forma est meditatiua,quę Laurẽtius,& quidẽ recte,desideratiua,siue optatiua esse dicit:neq; enim esurire,est meditari comedendũ esse,quod ad intellectũ pertinet:sed cupere seu optare,quod est opus partis apetitiuę. Formãtur autẽ ab vltimo supino addita.rio.reperiturq; hęc verborũ forma in paucis verbis:apud antiquiores fortasse in pluribꝰ:sed quorũ ego memini in his fere. ab edo edis. esum esu. esurio.is.a cœno.as. atum.atu.aturio.a pario.is.partũ partu.parturio.a meio.is.mictũ,mictu. urio.a caco.as.atum cacatu cacaturio.ab emo.is.emptũ emptu.empturio.i.cupio,siue libido mihi incessit edere.cœnare,parere,meiere. cacare.emere. Iuue.esurit intactã paridi nisi vẽdat agauẽ.Mart.xj.epigra.cœnaturit Vacerra, nõ cacaturit. Iuue.noctibus hic ponunt lecticas micturiunt hic. Verg.in buc.nunc omnis paturit arbos. Varro.ij. de re rust.te empturientẽ in cãpos macros adducũt crebro pedes. Ex quibus exẽplis facile colligitur, inter meditatiua & formę perfectę,siue absolutę verba illã esse differentiã, quod absoluta actũ, meditatiua effectũ mẽtis non meditationẽ significãt.vt Liuius:qđ diu parturiuit animꝰ vester,aliqñ pariat.& illud psalmographi:Ecce parturit iniustitiã,cõcepit dolorem, & peperit iniquitatẽ.ergo parturire est cupere a partu liberari,parere.illud ipsum,qđ cõceptũ est:qđq; cupimꝰ parere,in lucẽ edere. Dicturio.a dico.is.dictu Macro.vj.satur.vsus est:quid duces(inquit)& milites:q fortiter a se facta semp dicturiũt? Idẽ libr.j. ne vltra te dicturientẽ tardẽ.& Apuleius.a nubo.is. nuptu nupturio. Sine vlla vnquam magia iam olim nupturiisse. Inter scaturio scaturis,quod videtur huius formę verbũ esse,& scateo scates,a quo deriuari

Amo igitur cuius temporis est? Præsentis tẽporis.
Numeri verborum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis,qui de vno loquitur.vt ego amo. Pluralis,qui de pluribus loquit̃. vt nos amamꝰ.
Amo igitur cuius numeri est? Singularis numeri.
Personæ verborũ quot sunt? Tres, Prima, q̃ de se sola, vł de se cũ alijs loquit̃.vt ego amo.nos amamus. Scđa,ad quã solã, vel cũ alijs prima loquit̃, vt tu amas, vos amatis. Tertia,de qua sola, vł de q̃bus prima loquit̃.vt Cicero legit. hoies legũt.
Species verborũ quot sunt? Duæ,sicut in nomine, Primitiua,vt lego legis. Deriuatiua,vt lectito.as.
Deriuatiuorũ verborum formę quot sunt? Septẽ Inchoatiua. Meditatiua. Desideratiua. Freq̃ntatiua. Diminutiua. Denominatiua. Aduerbialia.
Quę dicuntur inchoatiua? quę Laurẽtius dicit cõtinuum incrementum passionis innatæ significare:fiuntq; tantum a verbis neutris absolutis secundę coniugationis formanturq; a secũda persona præsentis indicatiui modi addita.co.vt a tepeo.pes.tepesco.is.idest,in horas magis tepesio.
Quæ dicuntur verba meditatiua? quæ Laurẽtius appellat desideratiua:fiuntque ab vltimo supino addita,rio.hæc fere,ab edo.is.esu esurio.a cœno.nas,atu, cœnaturio. a pario.is. partu, parturio.a meio.is.mictu,micturio.a caco cacas cacatu, cacaturio,ab emo,is emptu.empturio,

videtur, nulla talis differẽtia reperitur: idem namq; est scaturio, & scateo. declinantur autem huiusmodi formæ verba omnia per quartam verborum coniugationem. ¶ Quæ dicuntur desideratiua? Tertia verborum forma est eorum, quę dicuntur desideratiua. Laurentius tamen non affectum mentis, desideriũq; hęc verba significare dicit: sed actũ corporis. Nã quod Prisc. affert illud Vergil. in. viij. nam memini hesionæ visentem regna sororis Laomedontiadem Priamum. exponitque visentem pro cupientem

Quæ dicuntur desideratiua? Quæ Laurentius nõ mentis affectum, sed actum corporis significare dicit. Sunt vero quam rarissima, vt viso, visis, lacesso. is, facesso. is, capesso. is.

Quæ dicuntur frequentatiua? Quæ assiduam in agendo vim habere significãt. Fiuntq; ab vltimo supino. u. mutata in. o. vt a curro curris cursu, curso cursas, a duco ducis ductu, ducto ductas. Animaduertendum tamen est in verbis primæ coniugationis supina, a quibus formantur frequẽtatiua, mutare a penultimã supini in. i. breuem. vt ab impero imperas imperatu, imperito imperitas. Dicimus tñ ab ago agis, actito actitas, & agito. tas. a dico dicis, dicto dictas, & dictito. tas.

Quæ dicuntur diminutiua? Quæ a suo principali diminutionem significant, vt a garrio garris, garrulo garrulas. a sorbeo sorbes, sorbillo sorbillas. a caluo caluis, cauillor cauillaris.

videre, omnino ratione caret. Nam si visere cupere videre est, semp Priamus sororẽ Hesionam visebat, postea quam ablata fuit: nec minus cum erat in Troia, quam cum (vt illam videret) profectus est Salaminam. Ergo visere, non cupere videre, sed ire ad videndũ significat. quod si viso, cupio videre significaret, nunquam Cicero. ad atticum scripsisset: cupio Alexandriam, reliquamq; egyptũ visere. sed viso Alexandriam, reliquamque Aegyptum. Vsurpantur tamen hæc verba pro ipsorum primitiuis. vt lacesso, pro eo ad lacerandum, vel lacero. facesso. eo ad faciendum, vel facio, Vergil. iiij. æneid. ocyus omnes imperio læti parent, ac iussa facessunt. Reperitur tamen pro eo, quod est recedere, vel ire ad recedendum. Cicę. j. de legibus: paulisper facessant rogemus. Reperitur etiam facesso, pro prohibeo. Cice. in verren: ne innocenti periculum facesseris. Idem quoque in eodem: cum audiuissent ei negotium facessitum. Capesso. is. pro capio, vel eo ad capiendum. Vergil. j. æneid. mihi iussa capessere fas est. Cicer. j. tuscu. is animus superiora capessat necesse est. accerso. is. vel arcesso literis in uersis. pro eo ad vocandum. Teren. in Andria: obstetricem accerso. sed cum omnia huius formæ verba sint tertiæ coniugationis, & in. so. desinant, hoc reperitur etiam in. io. terminatum, declinatumque per quartam coniugationem. vt Cicero de claris orato: accersiuisti ex vrbe ea, quæ domi est semper habita doctrina. Et actuum cap. x. Mitte in Ioppę, & accersi Simonem quendam. Ex quibus exemplis colligimus verum, aut vero proximum esse, quod Valla suspicatur, prædictarum formarum verba ab antiquissimis aliter fuisse appellata, quam a grammaticis iunioribus nunc dicuntur: & illorum nomina sic fuisse inuersa, vt pro meditatiuis dixerint inchoatiua, pro desideratiuis meditatiua. pro actum corporis significantibus desideratiua. Sed quę nos ex eo, quod significant, nouo nomine dicimus augmentatiua, Laurentius opinatur ab antiquioribus fuisse meditatiua appellata, ex illa reconditiore significatione, qua meditor significat exerceri, vt apud Iuuena. statua meditatur prelia lusca. & alibi Marmorea meditatus prelia villa. vt sit calesco. quasi exerceor calore. frigesco exerceor frigore, & similia eodem modo. ¶ Quæ dicuntur frequentatiua? Frequentatiua verborum forma, quam Diomedes iteratiuam appellat, est quæ assiduam vel potius frequentem in agendo vim habet. vnde & appellationem habet, quoniam frequenter agendo iterat affectum. formantur autem ab vltimo supino. u. finali mutata in. o. declinãturque per primã cõiugationẽ. vt a curro curris cursu. curso cursas. a quo est occurso occursas, idest, frequenter occurro. Vergil. in buc. occursare capro cornu ferit ille, caueto. A duco ducis ductu. ducto ductas. idest, frequenter duco. Salustius, in catilina: L. sylla exercitum, quem in Asia ductauerat. A mergo mergis mersum. merso mersas, idest, frequenter mergere. Vergilius. j. Georgic. fluuio mersare salubri. Est & frequentatiuum a frequentatiuo cursito cursitas. Horatius. ij. sermo. veluti succinctus cursitat hospes. In verbis tamen primæ coniugationis mittentibus supinum in. atum. fiunt frequentatiua a penultima in. i. breuem mutata. vt ab impero imperas imperatu imperito imperitas. Horatius. j. sermo. Olim qui summis legionibus imperitarunt. A volo volas volatu. volito volitas. a rogo rogas rogatu, rogito rogitas. ab ago agis actu. non dicimus acto actas, sed actito actitas. Marti. cogis me Titus actitare causas. dicimus etiam ab ago agis in alia significatione agito agitas. Vergilius. ij. Georg. ipse dies agitat festos, fususque per herbam. a dico dicis dictu. dicto dictas. quod est alio scribente dicere. Iuuena. celso dictare parate. dictito dictitas, quod videtur esse frequentatiuum a frequentatiuo, est frequenter dicere. Horatius. ij. epistola: dictitet Albano musas in monte loquutas. A quęro quęris. debuit esse quęsito quæsitas penultima longa, sed dicimus quęrito quęritas. eadem breui. A scribo scribis scriptu. scriptito scriptitas. A scio scis sciui scitu. scitor scitaris & sciscitor sciscitaris. A nosco noscis noui notu, noto notas. noscito noscitas. A cogo cogis coegi coactu, non coacto coactas, sed cogito cogitas. dicimus. Et a sequor sequeris sequutu. non sequutor sequutaris. sed sector sectaris formatur. ¶ Quę dicuntur diminutiua? Est quinta verborum forma eorum, quæ dicuntur diminutiua: eo quod significant diminutionem a suo principali, vnde deriuantur: vt a sorbeo sorbes. sorbilo. sorbilas, quasi minutim sorbere. a garrio garris. garrullo garrulas. a caluo caluis. cauillo cauillas, & cauillor cauillaris. Sunt pręterea quædam diminutiuorum formam habentia sine origine formæ perfectę. vt pitisso pitissas. pro minutim bibere. vacillo vacillas. pro eo quod est alterno motu fluctuare. Teren. in heau. pitissando modo mihi, quid vini assumpsit. Cicero. de cla. ora. cum ex eo toto corpore vacillante quęsiuit, quis loqueretur e linthre. huius ordinis videtur mihi esse verba illa, quæ paulo ante frequentatiua esse diximus. vt dormito dormitas. scriptito scriptitas: quod est, non profunde dormire, aut plene scribere, sed per interualla id facere significant: vt sit dormitare, minus quam dormire, scriptitare minus quam scribere, ut illud: dormitauerunt omnes, & dormierunt.

¶Quæ dicũtur denominatiua? Sexta verborum forma est eorum, quæ dicuntur denominatiua: eo quod
a noibus deriuant. vt a patre patrisso. issas. a græco. græcisso. issas. & græcor. aris. ab attico. atticisso. cissas:
quę verba imitationē quandā significant. Dicimus quoq; a pabulo pabulor. aris. a frumēto frumentor.
ris. a ligno. lignor. aris. ab aqua. aquor. aris. pro eo quod est ire quæsitum pabulũ. frumentũ. ligna. aquam.
Liui. xxv. ab vrbe condita: lignatũ pabulatũq; pgressos exciperet. & Gel. lib. xvj. noct. Atti. ea figura est
captant, qua lignant, pabulant & aquantur.
Liui. xxij. tertiā partē militũ frumentatũ di-
misit. Dicimus quoque a rure rusticor. aris.
Cic. ij. de ora. Læliũ semp fere cũ Scipiōe so
litũ rusticari. pro quo antiquiores ruro. ras.
& ruror. aris. dicebāt. a philosophia. philoso
phor. aris. a poeta poetor. aris. q̄ duo posterio
ra significāt dare operā philosophię, et poeti
cæ. ¶Quæ dicunt aduerbialia? Septima ver
borũ deriuatorũ forma est eorũ, q̄ dicuntur
aduerbialia: eo q̄d ab aduerbijs deriuātur. vt
a perēdie perēdino. as. q̄d est in diē tertiā dif
ferre. a cras. crastino. as. ab intra. intro. as.
¶Amo igitur cuius speciei est? Primitiuæ
(inq̄t) neq; eñ habet, vñ deriuetur. sed tēpe
ramentũ adiecit, q̄d ego sciā: fieri eñ pōt, vt
originē habeat vñ dicatur. Sed neq; format
ex se inchoatiuũ, vt isti dicũt, amasco. ascis.
neq; desideratiuũ amasso. ssis. nec meditati-
uũ amaturio amaturis. neq; frequētatiuum
amito. as. Figuræ verborũ quot sũt? Duæ
(inquit) quēadmodum in noie. Simplex vt
amo. as. clamo. as. cōposita, vt deamo. as. de-
clamo. as. Cōponunt aũt verba quatuor mo
dis, sicut & nomē. Ex duob9 integris, vt exa
mo. as. deamo. as. ex de & amo amas. ex inte-
gro & corrupto. vt diligo. gis. ex di. & lego.
gis. aut ex corrupto & integro. vt alligo. as.
ex ad & ligo. gas. aut ex duobus corruptis.
vt officio. ex ob & facio. cis. Cōponũtur eñ
verba frequēter cum prępositiōibus: sed nō
nũquā cum noibus, vt tepefacio a tepidus &
facio. versificor. a versus. & facio. belligero. a
bellũ & gero. Cōponunt etiā ex præpositio-
ne, noie, & verbo. ut perterrefacio. cis. a p. &
terrore, & facio. ex duabus præpositionibus
& verbo, vt recōpēso. as. recōdo. is. Sed quē-
admodũ in cōpositione corrũpant, in fine li.
superioris dictũ est. ¶Coniugationes verbo
rum quot sunt? Antiquiores grāmatici fere
oēs tñ ponebāt cōiugationes tres, sed tertiā
rursus diuiserunt in breuē siue correptā. &
in longā siue productā. Nos autē iuniores se
quuti grāmaticos, q̄a nihil referebat, qua-
tuor cōiugatiōes posuimus. Cōiugatio est
cōsequēs verborũ declinatio. dicta, q; vna
eadēq; rōne declinatiōis plurima cōiugātur
verba. vt ad similitudinē amo. as. oia verba
primæ cōiugatiōis. Hæc a græcis syzigia di
cit. ¶Prima, q̄ secundā personā. Iā puer non
respōdet ex eo q̄d li. didicit: prima cōiuga
tio est, quę habet. a. productā ante. re. in infi
nitiuo, quod ex ipsa pronuntiatione, atque accentu poterat intelligere: sed ex eo quod iam lib. v audiuit
secundā personā prǫsentis indicatiui modi primæ coniugationis in numero singulari in. as. longam ter-
minari. Secundæ, vero in. es ęque longam. Tertiæ, in. is. breuem. Quartæ, in. is. longam: quæ ratio, & si ea
dem est cum superiori, hic respondit quasi prouectus ex Diome. Donati. Phocæ Priscia. omniumq; an-
tiquorum verbis, qui ex secunda persona indicatiui colligunt diuersitatem cōiugationum: illic vero qua
si rudis didicit rem ex eo, quod erat intellectu facillimum.

Quæ dicuntur denominatiua? Quæ a nomine de
riuātur, vt a patre patrisso. as. a græco. græcisso.
as. & græcor. aris. a frumento, frumentor. aris, a
pabulo. pabulor. aris. a rure, rusticor. aris.

Quæ dicuntur aduerbialia? Quę ab aduerbio de-
riuantur. vt a perendie, perēdino. as. a supra supe
ro. as. ab intra, intro intras.

Amo igitur cuius speciei est? Primitiuę speciei. Nō
eñ habet, quod ego sciam, vnde posit deriuari.

Figuræ verborũ quot sunt? Duæ sicut in nomine.
Simplex, vt amo. as. Cōposita, vt deamo. as.

Amo igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ. Nō
eñ pōt diuidi in partes significatiuas eius, quod
integrum ante compositionē, significabat.

Coniugationes verborũ quot sunt? Quatuor. Pri-
ma, quę scdam personā singularē pręsentis indi-
catiui modi mittit in. as. productam in voce acti-
ua. Et in. aris, l. are. in voce passiua. vt amo. as. lę.
tor. aris vel. are. Secũda, q̄ eandē scdam personā
mittit in. es. productam in voce actiua, & in. eris.
l. ere. i voce passiua. vt doceo. es. medeor eris. vl.
ere. Tertia, q̄ eādē scdam psonā mittit in. is. corre
ptā in voce actiua, & in eris. vel ere. penultima
correpta in voce passiua. vt lego. is. loq̄r. eris vel
ere. Quarta, q̄ eādē scdam psonā mittit ĩ. is. pdu
ctā in voce actiua, & in. iris. l. ire penultima pdu-
cta in voce passiua. vt audio. is. audior. iris. vl. ire.

¶De erotematis Participiorũ. Cap. viij.

AMās q̄ pars orōnis est? Participiũ. Quid est
participiũ? Pars orationis declinabilis, quę
p verbo accipitur, ex quo deriuatur: genus & ca
sus habēs ad similitudinē nominis, & accidentia
verbi sine discretione modorum & personarũ.

Vnde dicit participiũ? Quasi particapiũ: q̄a partē
accipit a nomine, partē a verbo, partē ab vtroq;.

Participio quot accidũt? Sex. genus. temp9. signifi-
catio, figura, numerus. casus cum declinatione.

¶De participio. Cap. viij.

AMans, quæ pars orationis est. Deinde respondet, participium esse partē oratiōis declinabilem, ad
differētiā indeclinabiliũ. Quæ pro verbo accipitur ex quo deriuatur: nā verborũ significatiōes ha
bet, atq; p verbo ponitur: sed ab eo differt, quoniā genus & casus habet ad similitudinē nois, a quo
rursus differt: quia accidētia verbi habet modos & personas, quibus participiũ caret. ¶Vnde dicit parti
cipium? ab eo respondet, quod duarum partium, quæ sunt principes in oratione, hoc est nominis & ver-
bi partem capiat, & participet: vt sit participium, quemadmodum cum Seruio dicit Sergius, quasi parti
capiũ. Accipit enim (vt diximus) a noie gña & casus: & a verbo tpa & significatiōes: ab vtroq; numerũ et
figurā. ¶Participio quot accidunt? Sex (inquit) duo, quæ diximus accepisse a noie. i. genus & casus. Duo
quoq;, quę a verbo, hoc est tēpus & significatio. Duo pręterea, quæ ab vtroq;, hoc est, figura & numer9.

Genera

Genera participiorū quot ſunt? Quatuor. maſculinū, vt amatus, fœmininū, vt amata: neutrū, vt amatū. cōmune triū, vt hic & hæc & hoc amās.
Amans igitur cuius generis eſt? Commune triū.
Tpa participiorū quot ſūt? Tria preſens vt amans, preteritū vt amatus, futurū vt amatur9, amand9.
Amans igitur cuius tēporis eſt? Præſentis tēporis.
Significationes participiorum quot ſunt? Duæ, actiua vt amans. paſsiua, vt amatus.
Quę participia ſignificant actionē? A verbis actiuis & neutris actionē ſignificantibus, actionē ſignificāt participia præſentis & futuri in. rus. vt amās. amaturus. ſeruiēs. turus. A verbis paſsiuis vel neutris paſsiuis, vel neutris paſſionē ſignificātibus participia oīa ſignificāt paſſionē, vt amatus, amādus. vapulās, vapulaturus. A verbis deponētibus participia pñtis & pteriti & futuri in rus. ſignificant actionē. futuri vero in, dus. paſſionē. vt loquēs. loquutus. loquuturus, loquēdus.

¶ Genera participiorum quot ſunt? Quatuor eſſe dicit genera participiorū. maſculinū eorum, quæ terminātur in. us. vt amaturus, amatus, amandus, fœmininū eorum, quæ terminantur in. a. vt amatura. amata. amanda. Neutrū eorū, quę terminātur in. um. vt amaturū, amatū, amandū. Cōmune trium eorū, quę terminātur in. ns. vt hic, & hæc, & hoc amans, hic, & hæc, & hoc docens. Reperiūtur tñ participia in. ns. terminata in genere maſculino, quaſi ſubſtātiue poſita ex eo, quod in illis ſubintelligitur nomē ſubſtātiuū generis maſculini. vt hic oriens. hic occidēs. vbi intelligitur ſol. Verg. v. ęñ. & me ſęuus equis oriēs afflauit anhelis. aliquādo tamen ipſum ſubſtantiuum exprimitur. dicimuſq; ab oriente ſole, ad occidentē ſolē. rudēs, quia intelligitur funis. torrens, quia fluuius generis quoq; ſunt maſculini. profluens, & confluens, quia ſubintelligitur aqua, gñis ſunt fœminini. Liuius. i. ab vrbe condita: pueros in profluentē aquā mitti. Cęſar in cōmentarijs: cum ad profluentem moſæ & rheni conueniſſent. & Iuſtinus in trogi epitome: pars quædam in confluente Danubij & Sabij cōſedit. Eſt autem profluens in ea parte fluminis, qua eſt violentior aquæ vena, confluens vero qua duo flumina iunguntur. Quam Ptolemæi interpres ſciſsionem fluminis appellat. Continens quoque pro terra, quæ non eſt inſula, etiam generis fœminini, quia ſubintelligitur terra. Pli. li. vj. Alymnū a proxima continēte abeſt ſeptem mille centū quinquaginta paſſus. Conſonās quoq; pro litera, quę non eſt vocalis hoc genere profertur. Animans tum genere maſculino reperit. vt Horati9. ij. ſer. ſed hic ſtilus haud petet vltra quēquā animantē. tum fœminino. vt Cicer. in. i. de legibus: Nam cum cæteras animātes abieciſſet ad paſtū. Reperitur quoque genere neutro, ſed in plurali tantum animantia. Serpens fœminino reperitur. Iuue. Et mouiſſe caput viſa eſt argentea ſerpēs. Verg. ij. ęñ. maſculinū protulit, dicēs: ſerpēs cōplexus vterque. Pręgnās quoq;, quod participij formā habet ſine origine verbi rōne ſignificationis tātū gñis eſt fœminini. In neutro gñe participia reperiūtur quaſi ſubſtātiua, vt antecedēs. cōſequēs. decens. cōueniēs. ¶ Tempora participiorū quot ſunt? Tria inquit, ſed animaduertēdū eſt quod nō ex omni verbo omnia tēpora naſcūtur, quēadmodum ſtatim de ſignificationibus participiorū dicemus. Illud quoque eſt cōſiderādū, qđ licet latini nō habeāt participia preteriti imperfecti tēporis & pluſquā pfecti. inueniūtur tñ pro illis participia preteriti poſita. vt apud Verg. i. ęñ. Et qua vectus abbas & qua grādæuus alethes. qđ Serui9. p vehebatur exponit. ¶ Significatiōes participiorū quot ſunt? Duę inquit, actiua & paſsiua. Sed q participia ſignificent actionem, quę paſsionē ſubiūgit dicēs. Qđ a verbis actiuis & neutris non quidē omnibus, ſed quæ ſignificāt actionē, participia præſentis & futuri in. rus. ſignificāt actionē. vt amās, qui amat. amaturus, qui amabit. ſeruiēs, qui ſeruit. ſeruiturus, qui ſeruiet. A verbis paſsiuis, vel paſsionē ſignificātibus, qualia ſunt. exulo. vapulo. caleo. ardeo. participia omnia ſignificāt paſsionē. vt amatus, quē amauit quiſpiā, amādus, qui amabitur. vapulās, qui verberatur. vapulaturus, qui verberabitur. exulās, qui mittitur in exiliū. exulaturus, qui mittetur. Quin. in. j. Adde, qđ vapulātibus multa dictu deformia. Cice. in. tuſcu. queſt. Thelamonē pulſum patria exulantē, atque egentē. Iuſtinus in epito. trogi: ille quaſi in perpetuū cū viris exulaturæ. ¶ A verbis deponētibus quatuor veniūt participia, ſed pñtis, pteriti & futuri in. rus. actionē ſignificant. futuri vero in dus paſsionē. qđ quia Alexādrini nō recipiebāt, autoritate probādū eſt: a loquor, loquēdus. Hor. iiij. car. prelia cōiugibus loquēda: a ſequor, ſequēdus. Oui. in epiſt. phyllidis: nō tibi ſic dices phylli ſequēdus erā. ab inficior, inficiandus. idē in epla deianiræ: Decolor & factis inficiāda tuis. a patior, patiēdus. Idem in. iij. de arte. multaque tyroni nō patiēda feret. ab imitor, imitandus. Idē in epiſtola phed. arcus & arma tuę tibi ſunt imitanda Dianę. a fateor, fatēdus. Ouid. in. j. de triſtibus: Sunt tñ euentu dura fatēda meo. & ab illius compoſito pfiteor, profitēdus. Idē in. j. de arte: nec ſpecies Veneris ſemper pfitēda rogāti. a tueor, tuēdus. Idē in. iij. de arte. Huic equites illi ſigna tuēda dedit. A modulor modulādus. Hora. in. ij. epiſto. fidibus modulāda latinis. & fere ab omnibus verbis deponētibus, quæ cum accuſatiuo conſtruuntur, paſſim reperies huiuſmodi participia. Sunt etiam ex deponentibus quæ cum alijs caſibus conſtruuntur. vt ab vtor, vtendus. Geil. libro. vij. Qui iumentū alio duxerat, quam quo vtendū acceperat. Et in digeſt. titu. de acquirenda poſſeſſione. l. Si quis rem vtendā dederat. ſed hoc verbum etiā cū accuſatiuo cōſtrui poteſt. vt apud Cicer. ij. de orat. ſi ęrarij corpus vtimur ad belli adiumenta, & ornamenta pacis. & Gell. lib. xviij. quas voces non poſſemus vti. Quid? quod & actiuū reperitur. vt apud Neuiū: quia ſupellex multa, quę nō vtitur, emitur. Eodē modo a veſcor legimus veſcēdus, quia Pli. li. viij. dixit caprinū iecur ſi veſcatur. ab eo quod eſt veſco veſcis. & a fungor, fungendus. quia Terē. in adel. dixit: ęſchinus tuus neque boni neque liberalis functus eſt officiū viri. & quod Plau. in trinummo etiam actiue protulit, dicens: vt munus fungas tuum. Quod ſi dixerit quiſpiam hęc verba olim fuiſſe cōmunia atque inde prouenisſe hæc participia futuri in dus. ego non inficior: ſed illud dico, quod aut nullum eſt, verbum deponens: aut ſi quod eſt, quod deponens dicatur: ſi cū accuſatiuo cōſtruitur poſſe habere participiū futuri in. dus, quod paſſionē ſignificet. Participium quoque preteriti aliquādo ſignificat paſſionem illa ratione, quod olim cōmunia fuerūt. vt a comitor comitaris comitatus. Verg. j. ęñ. ipſe vno graditur comitatus achate. ab imitor, imitatus. Ouid. ix. meta. nec abeſt imitata voluptas.

¶ A verbis cõmunibus quatuor veniũt participia, præsentis & futuri in rus, quæ significant actionem, & præteriti, quod significat actionem & passionem. & futuri in dus. quod passionem: vt criminans, qui accusat: criminaturus, qui accusabit: criminatus qui accusauit, & qui accusatus est: criminandus, qui accusabitur. Reperitur quoq; nonnunquã a verbis neutris participium in dus. vt a careo, carendus. Ouid. in episto. penelopes: virque mihi demoto fine carendus abest. & ab impersonalibus. vt a pudet, pudẽdus, vt Ouid. in episto. Deianiræ: huic victor victo nempe pudendus eras. a piget, pigendus. Cicero. de cla. ora. ad misericordiã inducitur ad pudendum ad pigendum. a facio. is. faciendus, non fiendus dicitur. A verbis quoque neutris absolutis, vt a reuiuisco. Plinius. lib. vij. similis de asseruandis corporibus hominum ac reuiuiscendis promissa, pro reuicturis. ¶ Est ne hoc semper verũ? propemodũ id quidem. i. quasi & fere verum est: facit tamen exceptionem dicẽs, quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti aliquando significant actionem. Vt ab arguo arguis quod est actiuum. argutus arguta. argutũ. i. acute arguens & inuestigans. inde argutiæ dictæ sunt ingenij cautelæ. & argutor argutaris argute loqui. Adultus adulta adultum, qui adoleuit, ab adolesco adolescis. quod est neutrum. Ausus, a, um, qui audet, ab audeo audes: quod etiam passiue acceptũ reperitur. Mart. hoc tibi pro meritis & talibus imprecor ausis. & ab eo compositum inausus. sa. sum. Idem. nil intentatum, Selius nil linquit inausum. Assuetus assueta assuetũ, ab assuesco. is, qui assueuit, & quod assuetum est passiue: & eodem modo consuetus, qui consueuit, & quod est consuetum. Cautus cauta cautum. i. qui cauet, & quod cautum est. Cõsideratus, qui considerat, & quod est consideratum. Insuetus, qui insueuit, & quod est insuetum. Circunspectus, qui circunspicit, & quod circunspectum est. Contentus, qui continet: & quod cõtinetur. Cassus, qui caret tantum: nam a verbis neutris huiusmodi participia actionem tantum significant: quẽadmodum ab actiuis actionem & passionẽ. Cœnatus, qui cœnauit. Disertus, qui disserit: quod a suo simplici alterum. s. expunxit, vnde & prima breuis reperitur. Defectus, qui deficit. Mart. Dulcia deffecta modulatur carmina lingua. Quint. Deffecta labore senect9 Discessus, qui discessit: quemadmodum occasus, qui occidit: & obitus, qui obijt. Cecilius: custodibus discessis multi interficerent. Lucillius: quæ horis sublata duabus omnia sunt sole occaso ductoq;. Liuius Andro. cupidius miserulo obito. sic Claudius quadrigarius ab intereo interitus fecit, acriter (inquit) commissa pugna multis interitis. A senesco senescis. Salustius fecit senectus senecta, senectum: omnibus (inquit) quibus senecto corpore animus militaris erat. Decretus decreta decretum, qui decreuit, a decresco decrescis. Liuius Androni. nocte dieq; decretum & auctum. Excretus, quoque qui excreuit. Exoletus, qui exoleuit, & adultus est: aut, quemadmodum Festus ait, qui adolescere desijt. Verg. in Georgic. multi iam excretos prohibent a matrib9 hædos. & Mart. stat exoletus suggeritq; ructanti. Euasus, qui euasit. Liuius. xxij. ab vrbe condita. exercitum (inquit) cęsum seque euasum esse. Falsus, qui fallit, & quod falsum est: hoc est deceptum. Vergil. i. Georgic. solem quis dicere falsum audeat. i. fallentem. Fluxus, quod fluit: vnde & vestes fluxas & ætatem fluxam senectutem dicimus. Iuratus, qui iurauit: & iniuratus qui non iurauit. Iuue. quamuis iurato metuam tibi credere testi. Gellius libro. vij. atq; iureiurando satisfacto iniurati abijssent. Ignotus, qui ignouit, hoc est, ignorauit. Quint. ne quis tamen erret ignotus, non est filij mei nouerca. Profusus, qui profundit. Salustius: alieni appetens, sui profusus. Passus pro patens, siue quod patet. Vergil. i. æneidos: crinibus illiades passis peplum que ferebant. Placitus, qui placet. Idem. ij. Georgicorum: placitam paci nutritor oliuam. i. placentem. Pransus, qui prandit. Horatius in poetria: nec pransę lamię viuum puerum extrahat aluo. Potus, qui potauit. i. bibit. Terent. in Ecyra: cum virgine vna cubuerit plus potus. Scitus scita scitum, qui scit & sapit. Ouidius. ix. metamorph. Nessus adit, membrisque valens, scitusq; vadorum. Sparsus sparsa sparsum. idest qui spargit. Vergilius. iiij. Georgicorum: prius haustus sparsus aquarum, pro spargens. Tacitus tacita tacitum, qui tacet. Vergilius. ij. tacitæ per amica silentia lunę: hoc est tacentis. alias tacitus quod tacetur. Idem in. vi. quis te magne Cato tacitum, aut te Cosse relinquat. Titubatus, idest qui titubat. Idem in. v. æneidos: vestigia presso haud tenuit titubata solo. pro titubantia. Exosus & perosus actionem semper significant, quemadmodum & suum simplex osus: itaq; cum accusatiuo construuntur.

A verbis communibus participia præsentis & futuri in rus, significant actionem, Præteriti actionem & passionem. Futuri in dus tantum passionem, vt criminans criminaturus, criminatus, criminandus.

Est ne hoc semper verũ? Propemodum id quidẽ, nisi quod a verbis actiuis & neutris participia præteriti significant nonnunquam actionem, vt

Argutus, a, ũ, ab arguo. is.	Excret9, a, ũ. ab excresco
Ausus, a, ũ, ab audeo, es.	Exoletus, a, exoletũ, ab
Adult9, a, ũ, ab adolesco, is.	exolesco, is.
Assuetus assueta assuetũ	Euasus, a, ũ. ab euado, is.
ab assuesco. is.	Falsus, a, um, a fallo, is.
Cautus, a, um, a caueo, es.	Fluxus, a, um, a fluo, is.
Cassus, a, um, a careo, res.	Iuratus a, um, a iuro, as.
Circunspect9, a, um a circunspicio. is.	Ignot9, a, ũ, ab ignosco, is
	Osus. a. um. ab. odi, sti.
Cõsuetus, a, um, a cõsuesco, consuescis.	Passus, a, um, a pateo, tes.
	Placitus, a, ũ, a placeo, es.
Consideratus, a, um, a cõsidero as.	Potus, a, um, a poto, as.
	Prãsus, a, ũ. a prãdeo, es.
Contẽtus contenta, um. a contineo, es.	Profusus ꝓfusũ, a, um, a profundo, is.
Cœnatus, a, ũ a cœno as.	Scitus, ta, tum, a scio, cis.
Decretus, a, ũ, decresco, is.	Sparsus, a, ũ, a spargo, is.
Defectus, a um, deficio, is.	Tacitus, a, ũ, a taceo, es.
Discessus, a, ũ, a discedo, is.	Titubatus, ta, tum, a titubo titubas.
Disert9, a, um, a dissero is.	

¶Reperiuntur quoque. Cum a verbis actiuis participia præsentis temporis ex idiomate sermonis latini semper significent actionem: aliquando ad imitationem gręcorum reperiuntur significare passionem, vt voluēs pro eo quod voluitur. Vergil.i. Georg. tardaque eleusinę matris voluentia plaustra.i. quę voluuntur. Idem.i.ęn. Olim voluentibus annis. Volutans.i. quod volutatur. Idem in.iij. genibusq; ;e volutans hærebat: pro volutatus. Quassans pro quassatus. Idē.i. Georg. siliqua quassante legumen. & Apul. ij. met. tunc illa capite quassanti abi (inquit) fatue. Idem in.iij. quassanti capite, ac demussata contumelia. Plautus in asinaria: quassanti capite incedit. Inuehens, pro inuectus. Quadrigarius apud Gellium. lib.ij. Ei consuli pater proconsul obuiam in equo vehens venit: pro vectus. Inuehens quoque pro inuectus. Cice. in.ij. philippica: in te inuehens questus est. Idem in.iij. in me absentem inuehens. Intolerās etiam pro intolerabilis posuit Neui9 apud Gelliū. lib. xviij. curis (inquit) intolerātibus. Præcipitans quoq; pro præcipitatus. Verg. vi. æn. Præcipitās traxi mecū.i. pcipitatus, qđ Diom. frustra dicit esse figuratū, vt intelligat me. Nam si in carmine id poterat ex licentia poetica fieri: vt accusatiuus ille in persona patiētis subiiceretur, quomodo poterit excusari Cicer. qui in.iij. de ora. dixit: in amne præcipitāte nō possumus. pro præcipiti siue præcipitato? Sed potius dicēdum est, pręcipito esse verbū neutrum passiuū quale exulo, vt in sequēti libro dicet, cū de verbis neutris quartę speciei agemus. Atq; eodem modo de vibro dicendū vibrans pro vibratus. Verg.ij.æn. linguis vibrantibus ora sibi lambebant. ¶Figuræ Participiorum quot sunt? Duę (inquit) autoritate Donati, Simplex & composita: & si Prisc. cōtendat nullum esse participium compositæ figurę: quia participiū per se non componitur, sed compositionem verbi sequitur. ¶Numeri participiorū quot sunt? Numeri participiorum duo sunt, quēadmodū in nomine, pronomine, & verbo. Casus vero septē: quēadmodum in nomine, & pronomin. ¶Declinationes vero ad nomē referuntur, vt sint tres: quia nullū est participiū quartæ, & quintę declinationis noim. Cōposita vero ab iens, quēadmodū & ipsum mittūt gtm in eūtis, vt rediēs. untis. præteriens pretereūtis. iniens ineuntis. Sunt vero quędam noia participijs similia vt tunicat9, galeatus. togatus: quędam rursus sine verbi origine: vt innocens. indoctus.

Reperiūt quoq; participia pñtis tēporis a verbis actiuis significātia passionē: vt voluens, volutās quassans præcipitans, pro eo qđ voluit, volutatur. quassatur. præcipitatur. Et qđ dicitur euidēs negotium.i. quod videtur, & perspicuum est.

Amās igit cuius significatiōis ē? Actiuæ signatiōis

Figuræ participiorum quot sunt? Duæ. Simplex. vt amās. Cōposita vt adamans. Quanquā sunt qui dicant, quia participium per se nō cōponitur, non esse compositę, sed de cōpositæ figuræ,

Amans igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ.

Numeri participiorum quot sunt? Duo sicut in nomine. Singularis, vt amās. Pluralis, vt amantes.

Amās igitur cuius numeri est? Singularis numeri.

Casus participiorū quot sunt? Septē sicut in noie.

Amans igitur cuius casus est? Nominatiui casus.

Declinationes participiorū quot sunt? tres. Nā participia præteriti & futuri tā in rus. q̄ in. dus. declinātur p primā & secūdā nominis declinationē. Pręsentis vero per tertiā, nisi q̄ iēs participiū ab eo. is, mittit gtm in eūtis, cū cōpositis. vt iens. euntis. abiens, abeūtis. Ambiēs, tamē facit ambiētis.

Amans igitur quotæ declinatiōis est? Tertię nois.

¶De erotematis Præpositionum. Cap. ix.

AD, quæ pars orationis est? Prępositio. Quid est præpositio? Pars orationis indeclinabilis, q̄ alijs partibus orationis præponitur, aut per compositionem, aut per appositionem.

Vnde dicitur præpositio? Ab eo, q̄ alijs partibus orationis præponitur Nam cōtra naturā præpositiōis est, q̄ postponatur. vt cum. tenus. versus.

Prępositiōi quot accidunt? Tria. figura, ordo. casus.

Figurę præpositionū quot sunt? Duæ. simplex. vt abs. circum. Composita. vt circum circa. absque.

Ad igitur cuius figuræ est? Simplicis figuræ: quia non potest diuidi in partes significatiuas.

AD, quæ pars oratiōis est? Postea quā de partibus orationis declinabilibus disseruit, accedit ad indeclinabiles, inter quas a præpositione incipit. Nam quēadmodū in partibus declinabilibus a nōie orsi sumus, ita in indeclinabilibus a pręposītiōe, propter eā affinitatē, quam habet cū noie: cui apposita ius sibi dictionis defendit. Deinde ponit diffinitionē p̄positiōis dicens: Quid est pars orōnis.i. vna ex octo partibus oratiōis. Indeclinabilis ad differētiā partiū declinabiliū: q̄ alijs partibus oratiōis præponit: aut p cōpositionē, vt pduellis, indoct9: aut per appositionē, vt per vicos, in vrbē. ¶Vnde dicit præpositio? Suū atq; ppriū est pręposītiōis pręponi, atq; inde sibi nomē vsurpauit: nā contra naturā suā præpostere ponit, vnde & accētū mutat, quēadmodū lib.v. dicturi sumus. vt in his dictiōibus tecū, pubetenus. ¶Pręposītiōi quot accidūt? Tria (inquit) figura, ordo, casus. ¶Figurę præpositionū duę sunt sicut in noie. Simplex, vt ab. abs. circū. Cōposita vt absq;, ex abs & q; cōiūctiōe, & circūcirca, ex circū & circa pręposītiōib9. Cōsiderādū tn̄ esse præpositiōes, q̄ nūq; repertunt nisi in cōpositiōe, & sunt sex. cō. re. se. an. di. dis. vt cōduco. reduco. seduco. anquiro. diuido. distraho. Sūt quoq; q̄ nūquā in cōpositione reperiuntur, vt apud, iuxta. pone. penes. Sunt quę cōponi & apponi possunt. vt ad. ante. per. in. Cōponunt autē præpositiones cū noībus, vt perbonus. iniustus. deformis. Cū pronominibus, vt mecū tecū. secū. nobiscū. vobiscū. Cū verbis, vt adamo. deamo. dedoceo. Cū participijs, vt indoctus, plectus. Cū aduerbijs, vt ppulchre, iniuste. Cū cōiūctiōib9. vt absq;. Cū alijs p̄positiōibus, vt circū circa. Illud quoq; hoc loco est annotandū, qđ Quint. libr.i. scribit, queri solere in scribēdo pręposītiones sonū quē iunctæ efficiunt, an quē separatę obseruare cōueniat. Nam cum dico obtineo secundā. b. literā ratio poscit, aures magis audiunt. p: atq; hęc potissimum fuit ratio, cur pręposītiones in compositione corrūperentur.

Quotuplex est ordo præpositionũ? Triplex. præpositiuus, postpositiuus, communis.

Quis est ordo præpositiuus? Qui pręposit ionem in constructione semper debere præponi ostendit, vt ad, ab.

Quis est ordo postpositiuus? Qui prępositionem in constructione semper debere postponi ostendit, vt tenus, versus.

Quis est ordo communis? Qui prępositionem in constructione modo præponi, modo postponi debere ostendit. vt cum, per, propter.

Ad igitur cuius ordinis est? Præpositiui: quia semper in constructione pręponitur.

Casus prepositionum quot sunt? Tres, Accusatiu⁹ & ablatiuus, & nonnunquam Genitiuus.

Præpositiones genitiuo deseruientes quot sunt? Tres Pridie, postridie, tenus.

Præpositiones accusatiuo deseruientes quot sunt? xxx, octo. Ad, apud, ante, aduersus, aduersum.

¶Quotuplex est ordo? Accidit etiam præpositioni ordo: & si, quemadmodum diximus, proprium illius sit semper debere præponi. Quæ veniunt in compositionem semper præponuntur illis dictionib⁹, cum quibus cõponuntur. Potest etiam præponi alteri præpositioni iam compositę, vt perterritus imperterritus, extricabilis inextricabilis. Cũ vero pronominibus postposita est, nõ dicitur proprie cũ illis cõponi, sicut nec tenus cum hac, quamquã videtur in vnam dictionem vtraque particula coalescere. vt hactenus aruorum cultus, & sydera cæli. Per appositionem accidit præpositiõi ordo: quoniam sunt, quæ semper præponuntur. vt ad in. vt eo ad vrbem. perueni in vrbẽ. Sunt, quæ semper postponuntur. vt tenus. versus. dicimus enim capulo tenus, & nõ tenus capulo, dicimus quoque, eo vrbem versus, & nõ versus vrbẽ. Sunt, quæ præponi, & postponi possunt: vt cum, quæ semper præponitur ablatiuo nominum, pronominũ, & participiorum, præterquã ablatiuis triũ pronominum, & huius nois quis vel qui, quod ipsum plerics pronominib⁹ annumerãt. dicimusq̧. mecũ. tecũ. secũ. nobiscũ. vobiscũ. quocũ. quacum. quicũ. quibuscũ. & non ecõtrario. Sed hac prępositionis inuersione necessario vtimur in prosa oratione, nedũ in carmine, in reliquis huius ordinis præpositionibus hac præpostera immutatione vti non possum⁹, nisi tantũ in carmine. vt Verg. i. ęñ. errabant acti fatis maria omnia circũ. Idẽ in. v. immissis Vulcanus habenis trãstra per & remos. atq̧ iterũ in. iiij. Te propter libycæ gẽtes nomadumq̧ tyranni odere: infensi tyrij te propter eundẽ. Cũ vero ꝑpositiones ponunt mediæ inter relatiuũ & antecedẽs, aut adiectiuũ & substantiuũ, illis vti possumus indifferenter in prosa & in versu, vt quamobrẽ. quas ob res, quemadmodũ, quẽ in modũ. bonas ad artes. multis in locis: quãquã illa, quẽadmodũ, & quãobrẽ, coniunctiones possunt videri, sicut quapropter, eapropter, idcirco. ¶Casus prępositionũ quot sunt? Tres, inquit. Nam cum alij duos tantum posuerint casus præpositioni accidere, nos genitiuũ adiecimus: propterea quod hęc præpositio tenus reperitur genitiuo in numero tm̃ plurali postposita. Verg. iij. Geor: & crurũ tenus a mẽto palearia pẽdent. Idem in. x. exterrent freta, cui laterum tenus hispida nãti. Quintil. qui hæc non vocibus sibi nota atque nominibus auriũ tenus in vsum lingua præceperit. Curtius: pauci hostiũ tenus exacti penetrauere ad portũ, Apule. i. florido. aquila cum se nubiũ tenus altissime sublimauit. Ouid. tñ cũ ablatiuo plurali iunxit in. xiiij. meta. atque iterũ in. xv. dicẽs: pectoribusque tenus. Pridie quoq̧ gtõ reperitur coniunctũ. vt pridię illius diei: & in digestis titulo de testamentis. l. qua ætate. Si testamẽtũ pridie calendarũ fecerit. reperitur etiã pridie cum accusatiuo iunctũ. vt Cicer. ad atticũ. pridie compitalia. & in digestis. titulo de diuortijs. l fructus. Nã si mulier pridie vindemias doti dederit, potest tamen pridie aduerbiũ esse ea ratione, qua Seru. dicit esse aduerbium. Nos tamen recte præpositionibus annumeramus, siquidem casibus apponũtur, quemadmodum econtrario præpositiones aduerbia fiunt si casualibus non sint appositę. Quodq̧ de pridie diximus, de postridie quoque dicendum est postridie iduum, & postridie idus, postridie calendarum, & postridie calendas. Liuius. lib. vi. postridie idus rebus diuinis supersederi iussum. ¶Prępositiões accusatiuo deseruiẽtes quot sunt? Cũ antiquiores grãmatici omnes dicant esse triginta, nos octo adiecimus: quas illi inter aduerbia numerãt, nos inter prępositiones posuimus, quoniam casibus inueniũtur appositæ. Hę sunt propius, proxime. pridie. postridie. procul. versus. versum, & ab eo cõpositũ aduersum: de quibus suo loco dicemus. ¶Ad. prępositio tam in compositiõe, quã in appositiõe reperitur, significatque prope semper ꝓximitatẽ. vt adsum, prope sum. ad vrbem eo. idest accedo. Nã Diom. atque Dona. testibus: ad vrbẽ venire, aut ire est ad vrbẽ accedere, etiã si non ingrediaris in vrbẽ: venire est intrare. Ad villã cõfero me, recte dicitur, quẽadmodũ & in villã cõfero me: sed nõ ęque possum⁹ dicere in Catonẽ cõfero me, quẽadmodũ ad Catonẽ confero me. nã cũ dicimus cõtuli me. nõ licet ꝑ in. sed per. ad. addere alterã personã. Ad plerũq̧ gtõ nois alicuius Dei iũgit, vbi tẽplũ, vel ędẽ subintelligimus. Liui. lib. . ab vrbe. ad Murtiæ (inquit) datę sedes latinis. sub audi ad ędẽ Veneris, quę murtia dicta est. Terẽ. vbi ad Dianæ Veneris, abito ad dexteram. Hor. i. sermo. vẽtum erat ad Vestę. Cice. in epi. ad atticũ: Senatus ad Appolinis datus est. Porphiriõ in illud Hora. ventũ erat ad vestę: subaudiendũ, inquit, ædẽ, vel aliquid tale. amant enim eclypsim in relatione sui sacra loca. sic denique Teren. ait. vbi ad dianę Veneris. Sic deniq̧ nos hodie in Claudij, vel Telluris dicimus: nec addimus templum aut ędẽ. Hæc Porphyriõ, cui Acrõ astipulatur. ¶Apud, nunquã nisi per appositionem reperitur, significatque in loco siue persona, autore Festo, vt apud forum. idest in foro, apud Platonem. idest in platone, vel in loco vbi est Pla. Ad vero significat ad locum, & ad personã. vt eo ad forum. eo ad Anto. Aliquando etiam reperitur ad. pro apud. Vergi. prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Ante reperitur in compositione & appositione, idemque & vtrobique significat, vt Vergil. iiij. ęñ. quę quibus anteferam? Idem in. i. quis ante ora patrum Troię sub menibus altis. Reperitur etiam sine casu pro aduerbio ante appositũ. vt Verg. in buc. ante leues ergo pascentur in ęthere cerui. Aduersum, pro eo quod est contra vel erga. vt Teren. in andri. idque aduersum te gratum fuisse, habeo gratiam. Componuntur ex ad & versus, vel versum, quoniam vtrumque reperitur, vt suo loco dicemus. Compositum vero cũ ex, aduerbio cedit. vt idem in phormio. ei loco ex aduersum tonstrina erat quędam.

¶Cis.citra. Inter.cis.& citra nulla penitus differentia est:nisi quod antiquiores, vt autor est Gell. libr. xi Has tres particulas,intra.citra.vltra.quibus certi locorum fines demonstrantur, singularibus apud veteres syllabis appellabantur.in.cis.vls. quę quoniam paruo exiguoque sonitu obscurius promebantur: addita est his tribus eadem syllaba,& quod dicebatur cis tyberim.& vls tyberim.dici ceptum est.citra tyberim,& vltra tyberim.hæc Gell.Componitur hæc præpositio.cis.dicimusque Gallia Cisalpina.i.quę

cis,citra.circiter.circũ.circa.cõtra,erga.extra. inter.
intra,infra,iuxta.ob,pone.per.ꝑpe.ꝑpius. ꝑxime.

citra alpes est. Citra nũquã cõponitur, vtraque tamen separata apponitur nominibus fluminum,aut montiũ,aut denique alicuius rei,cuius sit traiectio paulo difficilior. vt cis rhenũ,citra rhenũ.cis taurũ mõtẽ,citra taurũ mõtem.Extẽditur eius significatio etiã ad tẽpus.vt citra calendas.cis natale Christianum.Reperitur etiã citra pro sine apud Iureconsultos maxime vt in digestis titul.de diuortijs.l.quoties.Citra voluntatem (inquit) filiæ stipulari.& in titul. de donationibus.l.in ædibus citra corporis dationẽ. ¶Circiter ad tempus tantũ pertinere Priscia.dicit: vt apud Horat.j.episto.Octauam circiter horam dum redit.potest etiã autore Valla ad numerũ locũque pertinere, vt circiter mille equites. circiter decem mille homines: affretque Cassij heminæ verba dicentis:lapidem quadratũ circiter in media arce iunctũ cãdelis. vbi circiter aduerbiũ est,locũq; significat. ¶Circũ,circa, ꝓ eo qđ est in circuitu loci.Sed circũ reperit̃ in cõpositione cũ noĩe,vt circũ foranus.cũ verbo, vt circũfero.cũ participio,vt circũcis9.cũ aduerbio,vt circũscripte. Cõponit̃ etiã cũ circa teste Donato,dicimusq; ex circũ,& circa,circũcirca.Ipsum vero circa rursus componitur cum quo,fitque coniunctio quocirca. Verg.j.ęñ.quo circa capere ante dolis & cingere flãma. Componitur quoq; cum id.a.finali mutata in.o, dicimusque idcirco, quæ est coniunctio æque causalis.Circum reperitur positum aduerbialiter.vt apud Verg.iiij.æñ.Anna vides toto properari littore circũ.¶Contra,& cõposita & apposita reperit̃.Cõponit̃ enim cum nomine,vt cõtrouersia.cũ verbo,vt controuerto.cũ participio,vt controuersus.cũ aduerbio, vt controuersim.Gerg.in est & non:Sin controuersim dissensio subijciet non.per appositionẽ cõstruit̃ cũ accusatiuo. Verg.viij.ęñ.contra Neptunũ & venerẽ contraque Mineruã. Reperitur quoque aduerbialiter positũ.Idẽ in.j.Sic Venus,& Veneris contra sic filius orsus. pro e diuerso. ¶Erga semper affectus proximitatem significat.Cice.in epi.ego omni officio,ac potius pietate erga te. Semel tamẽ reperi significare loci propinquitatem in digest.titu.de verborũ significatiõe.l.statuę.¶Extra composita est ab.ex.&.tra. syllaba,quæ in aliarũ pręposit onũ compositionem quoque venit. Reperitur in compositione. vt extra ordinarius:& in appositione,vt apud Teren.in phor.extra vnã aniculã.& Iuue.extantẽ extra pocula capũ.& pro aduerbio posita,vt apud Persi.pinge duos angues:pueri locus est sacer,extra meite.¶Inter,intra,eodem modo fiũt ab in,quo propter a pro.subter a sub.extra ab ex.citra a cis. Inuenitur inter in compositione cũ nomine,vt internuntius.cũ verbo,vt interpono.cum aduerbio,vt interdiu.& significat tam in compositione quã in appositione duo extrema,inter quæ fit vel est aliquid. Verg.xj.conuersique oculos inter se atq; ora ferebant. hoc est qđ alter alterũ intuebatur,vt si dicas: inter prodigũ & auarũ media est liberalitas.dicis qđ inter illa duo extrema certis interuallis distãtia media ẽ liberalitas. ¶Intra vero significat fere idẽ qđ in aliqua re:vt intra domũ.i.in domo.intra calẽdas.i.in calẽdis. intra oppidum.i. in oppido:sic enim exponit A.Gell.libr.xj.vbi multa de vi huius præpositionis intra disseruit. Sed forsasse adhuc arctius significat intra:vt in Cice.pro Sestio: Anthiocũ maiores nostri intra mõtẽ Taurũ regnare iusserunt.i.in locis,qui finibus mõtis tauri claudũtur.& si non omnibus,certe quibusdam,vt ego sum intra domũ.i.in aliqua parte,quę clauditur terminis domus.¶Infra ab in prępositiõe,quẽadmodũ inter & intra,deriuatur.Sed intra ad numerũ & spaciũ refertur,vt intra viginti dies,nõ infra viginti dies. intra cubiculũ,nõ infra cubiculũ.Infra ad locũ & dignitatẽ,vt infra tectũ.& qđ Teren.in.eu.dixit: ego te esse infra omnes infimos puto.Denique infra habet relatiuũ supra,intra vero habet extra.Sed intra nõ põt esse aduerbiũ:ꝓ quo vtimur intro & intus.Infra vero aduerbiũ esse põt, vt ego sedeo infra, tu supra. Iuxta præpositio est,& idẽ significat qđ ꝑpe.Reperitur etiã aduerbiũ ꝓ eo qđ est similiter. vt Liui9.ab vrbe condi. libro.vj. parere atque imperare iuxta paratos.Salust.in catili.eorũ ego vitã mortẽque iuxta æstimo.quoniã de vtraq; siletur.& alio loco:iuxta bonos & malos libidinose interficere. ¶Ob.reperit̃ in cõpositiõe,significatq; cõtra vel circa, vt obuius. obuio.obuiam. obãbulo. In appositiõe aliqñ significat ꝓpter causale. Verg.j.ęñ.cũctus ob Italiã terrarũ clauditur orbis. Aliqñ ꝓ eo qđ est ꝓ. Idẽ.iiij. Geor. haud quaquã ob meritũ.¶Pone,ab omnibus grãmaticis inter pręposit:õ es accusatiui numerat̃.Ego aũt (nisi semel) nõ memini me legere pone nisi pro aduerbio positũ. Vergil.ij.æñ.Pars cætera pontũ pone legit.Idẽ in eodẽ:pone subit cõiux.& Geor. iiij. Superas veniebat ad aures pone sequẽs.Luca.in.j. patriaq; a sede reuulsos pone sequi.i.retro. Pliñ.libro.iiij.natura.histo. Pone eos montes,vltraque aquilonem gens fœlix.¶Per in cõpositione pro valde plerũque accipit̃, cũ omnibus positiuis, illorũque aduerbijs. vt perpulcher.perpulchre.perfacetus.cete.perdoctus.cte. Nõnunquã significat in malum,vt periurus,perfidus, pertinax.peruersus,perfuga.Sæpe accipitur quasi per mediũ:vt perlucidus, perspicu9,perfluo.is.perpluo. is.Aliquãdo significat ad finẽ deducere:vt perficio,peruigilo,perlego. In appositione aliqñ significat inter.vt Verg.in.j.Geor.circum perque duas in morem fluminis arctos. Significat etiam per locum & tempus:vt per forum,per viam,per noctem,per diem.Significat etiam per causam, vt per virtutem fio laudabilis.Est aliquando obtestantis,vt Verg.in.iiij.æñ. Per ego has lachrymas,dextrãque tuã te oro.¶Prope, Propius,Proxime,præpositiones semper repertuntur appositæ. Vergil.vij.æñ. Est ingens gelidum lucus prope Ceritis amnẽ.Cice.in philipicis:nec propius vrbem millia passuum ducenta.Cęsar in commen.partem insulæ,quæ propius solis occasum. Nam cum datiuo potius aduerbium esse putãdum est,vt Sil.lib.j. puni.propiusque fuere periclo.& Verg.in.viij. Propiusque periclo it metus.Cicer.pro milone. Proxime deos accessit clodius.Et in digestis titu.de ser.pre.vrb.l.Si propius ędes tuas.Et in eadem.l.Seruitutes, & quę in cliuos propius ianuam meam facere possum.Salust.in iugur.Ea loca,quę proxime carthaginem numidia appellatur.& paulopost:proxime Hispaniam Mauri sunt.& Cice.ad atticum: officium meum putaui exercitum habere proxime hostem.Et Cęsar in cõmẽta.Proxime tñ Ateguã,vt ad flumẽ sint.& Gellius.libr.xiiij.Quercum vidit proxime viam. Reperitur quoque prope in eadem significatione aduerbium. Terentius in Andria:prope adest,cum alieno more viuendum est mihi. Reperitur & compositũ

ex prope & modus Propemodū pro quaſi. Cice. de perfe. orato. de ſyllabis propemodum dinumerandis & dimetiendis. ¶ Pridie, & poſtridie diximus poſſe conſtrui cū genitiuo. Conſtruuntur etiam cum accuſatiuo, vt paulo ante probauimus. ¶ Procul, quoque tum præpoſitio reperitur huius ordinis, vt apud Plinium in fine noni lib. hiſto. natur. Pauliſippum villa eſt campaniæ, haud procul Neapolim. Curtius quoque procul vrbem dixit. tum aduerbium, vt Iuuen. Procul ite profani, clamatur. ¶ Poſt, in compoſitione reperitur, vt poſthumus. Poſtpono, poſtea, poſthac: & in appoſitione. Vergil. iij. Georgic. poſt montē oppoſitum. Reperitur quoque pro aduerbio poſitum. vt idem in primo æn. poſt mihi nō ſimili pœna cōmiſſa luetis. Idem in buc. proſpexit tamē, & longo poſt tēpore venit. vbi Ser. dicit poſt antiquiores etiā cum ablatiuo iunxiſſe. ¶ Penes non reperitur in compoſitione. In appoſitione ſignificat dominium, ac poteſtatem.

pridie, poſtridie. ꝓcul. poſt. penes. prĕter. ꝓpter. ſupra. ſcđm. ſecus. trans. vſq;. vltra. verſus. verſū.
Præpoſitiones ablatiuo caſui deſeruientes quot ſunt? Quindecim. A. ab. abs. abſq;. cum. coram.

Nam inter Apud & Penes (autore Feſto) illa eſt differentia: quod (vt ſupramemorauimus) apud perſonam, & locum ſignificat, penes perſonam, & dominium, vt ſi dixerim, penes me eſt liber, ſignificat, quod & habeo in poteſtate mea librum, & meus eſt. Quod ſi dixero, apud me eſt liber: eſt, quod habeo illum domi, etiam ſi non ſit meus. ¶ Præter in compoſitione reperitur, vt præterlabor, præteruehor, præterfluo: ſignificatque ſemper prope. In appoſitione vero magis ſignificat extra accipere, vt ſi dicas: omnes ſapiunt, aut ſapere volunt prĕter Hiſpanos. ¶ Propter, eodem modo componitur a pro interpoſita. p. quo præter a præ. In compoſitione nuſquam reperitur. In appoſitione tum cauſalis eſt, vt Vergilius. iiij. æn. te propter libycæ gentes numadumque tyranni odere, infenſi tyrij te propter eundem. tum pro eo quod eſt prope accipitur, vt Vergil. in buc. propter aquæ riuum viridi procumbit in vlua. quod Ser. exponit pro iuxta. & iiij. Georgic. propter aquā tardus ingens vbi flexibꝰ errat Mincius. & ix. æn. Atheſim ſeu propter amœnū. Reperitur quoque præter propter præpoſitio ex duabus præpoſitionibus compoſita. vt Ennius apud A. gellium. Imus huc, hinc, illuc: cum illuc ventū eſt, ire illinc libet. Incerte errat animus, præterpropter vitam viuitur. Quid vero præterpropter in eo loco ſignificet, nec ipſe Gellius auſus eſt exponere. Præter pro ſine in ablatiuo. Saluſt. in catil. præter rerū capitaliū condēnatis. Priſc. lib. viij. ¶ Supra in compoſitione non reperitur. in appoſitione ſignificat in parte ſuperiori. Verg. iij. æn. Olli cæruleus ſupra caput aſtitit imber. In eadem quoq; ſignificatione reperitur pro aduerbio poſitum. Saluſt. in iugur. pauca ſupra repetam. ¶ Secundū in appoſitione ſemper reperitur, ſignificatque aliquando iuxta. Verg. iij. Georg. dulcibus illa quidem illecebris, aut plena ſecundum flumina. & in digeſtis de via pub. l. ædiles. Eas quæ ſecundū ciuitates ſunt vias. Aliquando ſignificat poſt. Quint. in gladia. Nam quod vnum mihi fortuna ſecundum patrem videbatur paraſſe præſidiū. Cice. proxime autem & ſecundū deos hoīes hominibus maxime eſſe vtiles poſſunt. accipitur etiam pro eo quod eſt pro. vt Gell. lib. v. Sin vero ſecundum te iudicatum erit. & lib. xiij. Tunc illi vnde petitur, credere, & ſecundū eum iudicare. In eo vero, quod dicimus, ſecundū Tho. ſecundū Cice. ſecūdum pro iuxta accipitur. ¶ Secus ꝑpoſitio pro iuxta raro inuenitur apud autores: in ſacris literis ſæpe, quale eſt illud Pſal. primi: Et erit tanquā lignū quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarū. Aduerbialiter vero poſitum ſecus ſignificat aliter. Perſius: non ſecus ac ſi oculo rubricā dirigat vno. Verg. lib. xij. haud ſecus accēſo gliſcit violētia turno. Trans reperitur in cōpoſitione frequēter, vt trāſtyberinus. trāſalpinus, trāſcribo. traduco. In appoſitione quoque Vergil. iij. Georg. Illas ducit amor trans gargara, trāſq; ſonantem Aſcaniū. ¶ Vltra non reperitur in cōpoſitione. In appoſitione vero ſignificat contrarium eius, quod eſt citra, nam citra eſt ante locum: vltra eſt poſt locum, intra vero eſt in loco. Iuue. vltra Sauromatas fugere hinc libet. Reperitur etiā pro aduerbio poſitum, vt apud Cenſorinū: nil vltra facies. ¶ Vſq; prępoſitio non videtur multis: quia ſine alia præpoſitione nunquā reperitur: vnde vtriq; caſui adiungitur, pro qualitate præpoſitionis illius, cui fuerit copulata: vnde Sergius ait nouo quodam modo ſibi ſemper adiungere aliam præpoſitionem. Verg. xj. Protei Menelaus ad vſq; columnas exultat. Nam ſi cōiūcta ſit iam non aduerbium erit, ſed potius habet naturam ſuā. ¶ Verſus & verſum, ſolus Valla inter præpoſitiones numerauit, ſemperque contra naturam ſuam poſtponuntur. Saluſtius in Iugur, quem locum Aegyptum verſus imperij finem habuere Carthaginenſes. Cicero de diuinatione: quæ cum exercitu luſtrato Aretium verſus caſtra mouiſſet, dicimus quoque deorſum verſus, vel deorſum verſum, quoquo verſus, & quoquo verſum, nam ſic verſus & verſum dicimus, ſicut aduerſus. & aduerſum. ¶ Præpoſitiones ablatiuo deſeruientes quot ſunt? Quindecim ſunt prępoſitiones ablatiuo deſeruiētes. quarū. A. ab. abs tam in compoſitione quam in appoſitione reperiuntur, ablationemque ſignificant. In appoſitione vero ſignificant tum ablationem, vt rapio a te libros: tum locum, vt diſcedo a tę: tum tempus, vt a meridie te expecto: tum ordinem, vt tertius ab Hercule: tum verbis paſſiuis iunguntur cum perſona agente vel faciente, vt a me amaris. Vtimur tamen præpoſitione. ab. cum dictionibus incipientibus a vocali ex illi vel aſpirata, vt ab Antonio. ab homine. Vtimur vero. a. cū incipientibus a conſonante. a Bruto. a Catone. a Decio. Cū incipientibꝰ tñ vel ab. i. cōſonāte, vel ab. l. vel. ab. r. plerūq; apponimus ab. vt Vergilius in bucco. ab Ioue principium muſæ, Iouis omnia plena. Et ibidem: hinc tibi quæ ſemper vicino ab limite ſepes. Idem. xj. pacem Troiano ab rege petendum. Cum incipientibus præterea a; q. t. nonnunquam apponimus abs. Vt Teren. in. adelphis. abs quiuis homine beneficium accipere. & Hector ille Næuij. apud Cicero. letus ſum laudari me abs te pater laudato viro. ¶ Abſque quod ab abs, & que particula cōponitur, ſignificatque idem quod præter, ſiue ſine: vt abſque iniuria, abſque metu. ¶ Cum, nunquā niſi appoſita reperitur, quia illius loco componitur con. ſignificat vero cum præpoſitio quandam veluti comitantiam. vt ego cum Antonio miſimus tibi libros cum pecunijs. neque iungitur nomini ſignificanti inſtrumentum, quo aliquid fit. vt nunc vulgo loquuntur, percuſsit illum cum gladio, ſcribit cum calamo: in quo loquendi genere non ablatiui, ſed effectiui natura vtimur, quemadmodum, cum de ſeptimo caſu loquebamur, explicitum eſt. Cōponitur autem, vt paulo ante diximus, cum ablatiuis illis trium pronominum, ego tu ſui. ¶ Coram, non componitur. In appoſitione præſentiam perſonarum ſignificat: vt coram iudice, coram teſtibus. Reperitur frequentius aduerbialiter poſitum, vt Vergilius. primo. æneid.

Coram quem quæritis adsum. & in eodem: Postquam introgressi, & corã data copia fandi. ¶ Clam non venit in compositionem. In appositione habet contrariam significationem ei, quæ est coram, & ei quę palam. Teren. in Andria: nec clam te est, quam illi nunc vtręque res inutiles. Inuenitur etiam pro aduerbio posita, vt Vergilius. j. ęñ. Clam ferro incautum superat securus amorum. ¶ De, plerumq; in compositionem venit, atque aliquando auget. vt deamo. demereor. i. valde amo. valde mereor. Aliquãdo minuit. vt

clam, de, e, ex, pro, præ, palam, sine, tenus.
Præpositiones accusatiuo, vel ablatiuo deseruiẽtes quot sunt? Quatuor, in. sub. super. subter.
Præpositiones inseparabiles, hoc est, quæ nunquã nisi in compositione reperiũtur, quot sunt? Sex.

dedoceo, despero. Significat aliq̃ deorsum. vt despicio, descendo. In appositione tum localis est, vt de villa venio, tum memoratiua. vt de re subtilissima disputo, tum ablatiua, vt Cato. de re rust. de domino bono colono bonoque ædificatore melius emetur. Cicer. in epistolis: emi domũ de Crasso. ¶ E. Ex. tã in compositione, quam in appositione inueniuntur, atque aliquando augent, vt eluceo, edoceo. i. valde luceo, valde doceo. Aliquãdo minuunt. vt enodis, sine nodo. exlex, sine lege. Aliquãdo significant extra. vt emitto, extra mitto. effundo, extra fundo. In appositione cum dictionibus a vocali incipientibus semper ponimus ex. Cum incipientibus a consonante. tum. ex. tum. e. apponimus: vt ex vrbe, ex domo, vel e domo. Cum incipientibus tamẽ ab. r. semper ponimus. e. vt e regione. e. re mea. In compositione vero cum incipientibus a vocali dicimus. ex. vt exaudio. exhæredo. Cum incipientibus a consonante partim componitur. e. vt ebullio. edico. egero. eludo. emano. enato. euito. partim ex, vt excindo, expromo. expiro. extimesco. partim. x. mutatur in consonantem, vt effundo, efficio. In appositione tum localis est. vt venio ex vrbe. tum temporalis, vt ex anno speriori scribo. tum materiæ apponitur: vt annul9 ex auro, domus ex latere Ponitur etiam teste Valla pro eo quod est pro. vt e republica. i. pro republica. ¶ Iuintil: saluos esse eos magis e republica sit: quam puniri. i. pro reipu. vtilitate. Dicimus præterea hic potest ex tẽpore orationem habere. i. impræmeditatus & ex improuiso. sic Persi9 inquit: ex tẽpore viuis. Laborat e dolore, vel ex dolore renũ, vel laborat e renibus. Dicimus quoq; ex sententia hoc mihi euenit. i. vt ego cupiebã. ¶ Præ in cõpositione & appositiõe accipitur pro ante. vt præcedo. prępono. pręoculis, præconspectu. Inuenitur quoq; in compositione pro valde, vt prædiues. prædulcis. prædurus. pręclarus, præcelsus. Inuenitur & pro ab. Teren. in eu. præ amore hunc exclusit foras. i. ex parte amoris. Inuenitur aliquando comparatiue. vt idem in eodem: hic ego illũ cõtempsi præ me, pro ad comparationem mei. Pręme fero, pręte fers, pręse fert, est ipsa statim fronte qualem opinionem de aliqua re habeas confiteri Cice. in epistolis. pręte fers perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem & optatum amorem. ¶ Iuintilianus: fiduciam igitur pręse ferat orator. ¶ Pro. in cõpositione & appositione complures habere significationes Gellius. libro. x. colligit. Aliquãdo namque accipitur pro ante vt pro rostris, pro curia, prouideo, prospicio. Salustius. in catili, quod ni maturasset pro curia signum socijs dare. Terentius: tibi prospexi & stulticiæ tuę. Aliq̃ pro in. vt pro muro. Salust. in iugurtha: Pro muro dies noctesque agitare. i. in muro, aut pro defensione muri. Dicimus quoq; pro patre habeo te. i. loco patris. proconsul, loco consulis prouincię præfectus. ¶ Palam semper apponitur, differtq; a Coram, quod hoc ad personas, illud ad omnia pertinet: vel potius, vt dicit Vulpianus in libr. digestorum titul. qui est de verborum significatione. l. Palam est coram pluribus, coram etiam vno præsente. vnde Donatus pro exemplo posuit palam omnibus. Reperitur etiam aduerbialiter positum. Terentius in eunuch. si falsum aut fictum cõtinuo palam est. ¶ Sine, nunquã in compositione reperitur: nam quod quidam dicunt syncerus dictus quasi sine cera, refelluntur a Valla, cum potius a syn præpositione græca compositum sit. In appositione valet quantum absq;. Vergilius. iij. Georgicorum: te sine nil altum mẽs inchoat. ¶ Tenus, quam postpositiuam esse diximus contra naturam præpositionum, construique in plurali cum genitiuo. Apuleius. ix. metamorph.: Costas ossium tenus renudati. Cicero ad Cælium. Illi rumores Cumarum tenus caluerunt. & Vergilius. iij. Georgicorum: crurum tenus a mento palearia pendent. Ouidius. tamen. xv. metamorph. pectoribusque tenus dixit, & iterum in. xiij. Firmicus in prooemio. Matth. de statu (inquit) corporis brachia humeris tenus dissoluta ceciderunt. significatque vsque ad. Seruius vero apud Vergilium dicit esse aduerbium: Festus, quod significat finem, vt cum dicimus hactenus. In singulari semper postponitur ablatiuo. Idem in. ij. æneidos. capulo tenus abdidit ensem. Idem. in. iij. pube tenus postrema immani corpore pistrix. ¶ Pręposítiones vtrique casui deseruientes quot sunt? Quatuor sunt huius ordinis præpositiones. In. sub. super. subter. ¶ In. cum significat ad locum vel contra locum, accusatiuo apponitur. vt Vergilius. in. vj. Itur in antiquam syluam. Idem. in. ix. ibant in Eurialum. Et cum affectum significat. vt Cicer. quæ fuit pietas in omnis suos. quando vero ponitur pro in loco, iungitur oblatiuo, vt in domo. in vrbe. In. compositione præter significationes superiores aliquando auget, vt insignis. aliquando minuit, vt infamis. Sub quoque cum pro ante ponitur, vel per, accusatiuum sibi adiungi vult: vt Vergilius. j. Georgicorum: sub ipsum arcturum tenui sat erit suspendere sulco. Idem in. iij. sub lucem exportant calathis. pro ante arcturum, & ante lucem. Ablatiuum vero desiderat cum pro in loco ponitur. Vergilius. viij. æneidos: arma sub aduersa posuit radiantia quercu. & in. vj. Ibant obscuri sola sub nocte per vmbram. In compositione modo minuit, vt sublustris. subrideo. Modo locum inferiorem designat, vt subeo suburbanus. ¶ Super & Subter componuntur, vt superpono subterlabor. In appositione autem differunt tantum positione. Nam super partem superiorem: subter, inferiorem, atque sine interuallo significat. vt super aquas natat, subtus aquas vrinatur, super lapidem sedeo. subter terram iacet. Econtrario differunt Sub & supra, vt sub cælo est terra. supra terram ignis. Cum ablatiuo quoque construuntur, quando ponuntur pro ablatiui præpositione. Vergilius. j. æneidos: Multa super priamo rogitans, super hectore multa. pro de Priamo, de hectore. ¶ Præpositiones inseparabiles. Præpositiones, quemadmodum supra diximus, aut separabiles sunt, aut inseparabiles. Sed de separabilibus dictum est, nunc incipit de inseparabilibus differere: dicitque esse numero sex. scilicet. ¶ An, quæ valet circum. vt amburo amburis. ambio ambis. Ex an atque vro & eo. amplector. amputo amputas. anquiro anquiris. ansanctus ansancta ansanctum. ¶ Con, quæ tantum valet, quantum simul & cum alijs, vt concors, compono, conquiro. ¶ Dis, di, quæ separationem signi

Nomina quoque vrbium & oppidorum ponuntur in ablatiuo aduerbialiter. vt Roma.i. ab vrbe Roma. Eodē modo Tarēto. Hispali. Pisis. Fundis. Trallibus.i.ab illis vrbibus. Reperitur tamen sæpe apud autores huiusmodi nominibus vrbium proprijs adiuncta præpositio. vt Cicero in Verrē: Ea die verres ad Messanam venit. Salust. in iugurtha: ad cirtham oppidum iter constituunt. Item in catilina: nam Brutus ab Roma aberat. Liuius. viij. ab vrbe condita: & ab lauinio venerant antiqua auxilia. Econtrario, cum nominibus regionum & prouinciarum præpositiones addi debeant: aliquando ab autoribus detrahūtur. Vergilius. j. æneidos: Italiam fato profugus lauinaque venit.i. ad Italiam socijs & rege recepto tendere. ¶ Negatiua. Sunt aduerbia etiā negandi, per q̄ aliqd negam⁹. vt nō. qd imperatiuo iūgi nō pōt. sed alijs modis. vt nō lego. haud amo. minime doceo. nullaten⁹ audio. ¶ Ne, particula poti⁹ est dehortatiua. vt Verg. iij. ēn. tu ne cede malis, sed cōtra audētior ito. Sed ī carmine iungit hæc pticula imperatiuo & optatiuo. in prosa orōne aut optatiuo. vt Terē. i phor. qd vtinā ne phormiōi id suadere in mētē incidisset. Aut subiūctiuo. vt si dixeris: oro te, ne facias. sed tūc cōiūctione st, & accipit pro eo qd est vt nō. ¶ Affirmatiua. Aduerbia affirmādi sunt, p q̄ aliqd affirmamus. vt etiā cū pro aduerbio cōsentientis accipitur. vt est in digestis titul. de verborū oblig. & responderit etiā. quid ni? nā & quid ni interrogatiue prolatum aduerbiū est affirmandi, exponiturq̧.i. cur non? profecto. nimirū. nempe, certe, & ijs similia. ¶ Demonstratiua. Demonstrandi aduerbia sunt, quibus aliquid quasi digito indicam⁹. vt en. ecce. q̄ nominatiuo & accusatiuo iungi pnt. Verg. i. æneid. En Priamus sunt hic etiam sua præmia laudi. Item in buc. En quatuor aras, ecce duas tibi daphin, duoq̧ altaria phoebo.

Affirmatiua. vt etiam. profecto, nimirum.
Demonstratiua. vt, en, ecce.
Optatiua. vt o. si. vt. vtinam.
Ordinatiua. vt continuo. deinde. deinceps.
Interrogatiua vt cur? quare? quāobrem? nūquid?
Dubitatiua. vt fors. forte. fortasse. forsan. forsitan.
Vocatiua. vt. o. heus. oho.
Discretiua. vt seorsum. diuisim. bifariam.
Congregatiua. vt simul. vna pariter.
Iuratiua. vt ædepol. me Hercule. mecastor.
Hortatiua. vt eia. age. agedum, agite.
Intensiua. vt valde. penitus. vehementer.
Remissiua. vt sensim. paulatim. pedetentim.
Diminutiua. vt belle. argutule. clanculum.
Comparatiua, vt magis. melius. fortius.
Sperlatiua. vt maxime. optime. fortissime.
Similitudinis. vt ceu. sicut. tanquam.
Quantitatis. vt multum. parum. minimum.
Qualitatis. vt bene. docte. sapienter.
Vbi igitur cuius significationis est? Localis.

Teren. in eunu. ecce autē alter, qui si occeperit amare. nam alter, non alterū eo loco esse legendum Donatus præcipit. Plau. in bacchidib⁹: opus ne erit tibi aduocato tristi, & iracūdo? ecce me. Hē. magis est poeticū affectui deseruiens atq̧ admirationi. ¶ Optatiua. Optandi aduerbia sunt, q̄ optatiuo modo iūgi possunt. vt Verg. in buc. o tantum libeat mecum tibi sordida rura. Si, idem. vj. æn. Si nunc se nobis ille aureus arbore ramus. Vt Hor. ij. ser. Iupiter vt pereat positū rubigine telum. Vtinam. Vergil. j. æn. Atq̧ vtinam rex ipse noto compulsus eodem afforet Aeneas. Iūgimus etiam hęc, vt o si. o utinā. Ouid. in epist. Penelopes: o vtinā tunc cū Lacedæmona classe petebat. Persius: o si ebuliat patrui præclarū funus, & o si, argenti crepet mihi seria. ¶ Ordinatiua. Ordinādi aduerbia sunt, quibus medijs plura ordinamus. vt cōtinuo. Verg. vj. æn. cōtinuo auditæ voces, vagitus. Deinde. idē in eodem: proxima deinde tenent mœsti loca. Deinceps. Cice. iiij. tusc. q. vt deinceps qui accubarēt, canerēt ad tibiam. ¶ Interrogatiua, quibus interrogamus. vt cur. Iuue. cur desiderio bibulæ sertorius ardet? Quare. Mar. nec possum dicere quare. idest quāobrem, & quapropter. Nūquid, & nū. Ouid. in epi. sapphus. nūquid vbi aspecta est studiosæ litera dextræ. ¶ Dubitatiua, quib⁹ significam⁹ nos dubitare. vt fors. Verg. xj. æn. Fors vt vota facit cumulataq̧ altaria donis. pro forte & fortasse, forsam. forsitā. forsit. Hora. j. ser. quia non vt forsit honorem iure mihi inuideat. ¶ Vocatiua, quibus aliquē vocamus. vt o regina nouam cui condere Iupiter vrbem. neq̧ enim articulus est, quoniā sexum non demonstrat. Heus, quod vocantis simul & hortantis est. vt idem in eodē: ac prior heus (inquit) iuuenes mōstrate. Oho vocantis quoq̧ est, sed magis poeticum. ¶ Discretiua, quibus discernim⁹ & separamus. vt seorsum. seorsis. Verg. Inest & nor, pariter nonnunquā, sæpe seorsis. Diuisim. separatim. sigillatim. distincte. bifariam. trifariam. multifariā. ¶ Cōgregatiua, quibus multa in vnū cōgregamus. vt simul. vna. pariter, quæ temporis & loci sunt. ¶ Iuratiua. Sunt & aduerbia iurādi. vt Hercule. me hercle, mehercule. idest per Herculem vel ita me Hercules amet. Castor, mecastor. idest per Castorem. vel ita me castor amet. & sic mediusfidius, idest, per Iouis filium. ¶ Hortatiua. Exortādi aduerbia sunt. eia. Horat. j. sermo. eia quid satis? Age. agite, agedum sed per age vnum exortamur, per agite plures. per agedum vnum & plures. Quintil. agedum si videtur, extra portas prospicite. dicimus quoq̧ coniunctim. eia age. Vergilius. in. iiij. æneidos: Eia age rumpe moras. ¶ Intensiua. Intensiua sunt, quibus intense, ac nimium aliquid fieri, aut esse significamus. vt valde. penitus. omnino. vehementer. funditus. ¶ Remissiua. Sunt his contraria, per quæ aliquid fieri remisse & frigide dicitur, vt sensim. paulatim. pedetentim. frigide, tepide. ¶ Diminutiua. vt clam. clanculum, & quæ ab adiectiuis diminutiuis fiunt. vt a bellus belle. ab argutulus argutule. a molliculus mollicule. ¶ Comparatiua, quæ a comparatiuis deriuantur. vt a maior magis. a melior melius. a fortis fortius. Superlatiua. quæ a superlatiuis deriuantur. vt ab optimus optime. a maximus maxime. a fortissimus fortissime ¶ Similitudinis aduerbia sunt, quasi. ceu. velut. veluti. sicut. sicuti. vt. vti. Hæc etiam coniunctionum vim habent causalium, vt postea dicemus suo loco. ¶ Quantitatis aduerbia sunt multum. parum. nimis. ¶ Qualitatis aduerbia latissime patent: nā & ab omnibus fere noib⁹ adiectiuis ducūtur. vt a bonus bone. a malus male, & a participijs, vt a docto docte. ab amante amanter. ¶ Sunt multæ aliæ aduerbiorum significationes: vt quæ dicitur Attractiua, quæ (vt supra memorauimus) autore Quintilian. a quibusdam pars orationis distincta ab alijs partibus ponitur, vt viritim, per singulos viros, oppidatim, per singula oppida. municipatim, per singula municipia.

¶De erotematis interiectionum. Cap.xj.

HEu,quę pars,orationis eſt? Interiectio. Quid eſt interiectio? Pars orationis indeclinabilis affectum mẽtis incondita voce ſignificans.

Vnde dicitur interiectio? Ab interijciendo; eo qđ alijs partibus orationis interijcitur.

Interiectioni quot accidunt? Sola ſignificatio.

¶Significatiões interiectionũ quot ſũt? Plures.

Lugẽtis,vt heu.hoi.hei, Dolentis,vt hei,ah,
Timentis,vt hei,ah, Silentis.vt au,ſi,ſt.
Exl'tãtis,vt euax vah.oh, Laudantis.vt euge.
Admirãtis,vt papę,vah, Vitãtis,vt apage,eſis,ete,
Exclamãtis,vt pro,vah. Deprehendẽtis.vt at at,
Ridentis,vt ha,ha,he. Vocantis,vt io,oh,
Deridẽtis,vt hui.Heu cui⁹ ſignationis eſt?lugentis,

¶De erotematis Coniunctionũ. Cap.xij.

ET,quę pars orationis eſt? Coniunctio.

Quid eſt cõiunctio? Pars orationis indeclinabilis connectens,ordinanſque ſententiam.

Vnde dicitur coniunctio? Ab eo quod cõiũgat,& orationi pro vinculo interponatur,

Coniunctioni quot accidunt? Tria. Figura, Ordo, Poteſtas,ſiue Species,ſiue Significatio.

Figuræ coniũctionis quot ſunt? Duæ ſicut in nomine. Simplex.vt at,&, Cõpoſita,vt atq;,etem,

Et,cuius figuræ eſt? Simplicis figuræ.

Ordo coniunctionis quotuplex eſt? Triplex. quædã enim ſemper præponũtur.vt et.ac.at:aſt,aut. vel,nec,ne,neq;.Quędam ſemper poſtponuntur.vt q;,ne,ue,quidẽ,quoq;.autem,vero,enim. Quędam modo prępenuntur.modo poſtpenũtur.vt atq;.igitur.itaq;.quoniam,quia.etſi,

Et,cuius ordinis eſt? Præpoſitiui.

Poteſtates coniunctionis quot ſunt? Complures.

Copulatiua,quę ſenſum & verba cõiungit.vt et,q;. atq;.quoq;.autem,vero.quidem.

Diſiunctiua,quæ quãuis dictiones coniungit,ſenſum tamẽ diſiũctũ habet.vt aut,vel,ve,ſiue,ſeu.

Subdiſiũctiua eſt,quę voce diſiuncta vtrũq; adeſſe ſignificat,vel ſimul,vel diſcrete.vt Alexander ſiue Paris dormit,vel legit tota die.

DE interiectione. Cap.xj. Interiectionem (quẽadmodum ſupramemorauimus) greci inter aduerbij ſignificationes annumerant:quia hęc quoque:ſicut & aduerbium, verbo adiungitur aut expreſſo, aut ſubintellecto. vt ſi dicas: papę quid video, vel ſi ꝑ ſe dicas:papę ſubauditur miror,vel aliud verbũ,qđ admirationẽ ſignificet.Latini vero interiectionẽ ab aduerbio ſepararũt:aut quia videtur in ſe ſe affectũ habere verbi, & plenã motus animi ſignificationẽ,etiã ſi nõ addatur verbũ: vel quia cum articulis careãt,voluerũt æquare cũ græcis partes orationis: vt hac vna ratione octo eſſent apud noſtros,quẽadmodũ & apud illos. Dicit igitur partes diffinitionis explicãs: interiectionẽ eſſe vnã ex octo partib⁹ oratiõis. Sed quia ex illis quatuor ſunt declinabiles,& quatuor indeclinabiles: dicit vnã eſſe ex quatuor indeclinabilibus ſignificantẽ affectũ.i. paſſionẽ:in quo(vt diximus)latini eã ab aduerbio differre voluerũt. Quod vero addit voce incõdita,hoc etiã illam aduerbio ſe iũgit:quoniã per exclamationẽ quãdã & vocẽ incõditã.i.prope inarticulatã profertur. Interiectio autẽ ideo eſt appellata, quod ſeriem orationis rũpens interijcitur: & cum aliquo mentis affectu profertur.vt Verg.j.æñ. nauibus infandum amiſſis vnius ob iram prodimur. Ordo enim erat nos prodimur nauib⁹ amiſſis ob irã vnius Iunonis,ſed cũ exclamatione interiecit Infandũ,quaſi dicat,pro ſcelus indignum. Habet igitur interiectio varias ſignificationes.¶Lugẽtis Terẽ.in eu.cũ inducit Dorum lugentem.hei.hoi.dicit.heu quoque & hei,quę dolentis diximus,etiã lugentis ſunt.¶Dolẽtis.Verg.li.j.hei mihi qualis erat.Idẽ in.x.o dolor,atq; decus magnum. Idẽ in buc. ah ſilice innuda cõnixa reliquit. ¶Timẽtis. Terẽ.in and.hei vereor ne qd Andria apportet mali. Idẽ in eadem. hei metui a Chriſide. Vergil'.in buc.ah ne te frigora lædant,ah tibi ne teneras glacies ſecet aſpera plantas.¶Exultãtis. Terẽ.in heautõ.vah ergomea Antiphila.Idẽ in adel,oh lachrimo ꝑ gaudio. ¶Admirãtis. Ter. i eu,papę facie honeſta.& iterũ.papæ noua figura oris.Idem in and.vah cõſiliũ callidũ.¶Exclamãtis.Luc. ꝓ ſi remeaſſet in vrbem. Teren. in and.vah perij: hoc malum integraſcit. & illud ex euangel'. vah qui deſtruis templum dei. ¶Ridentis. Terent. in and. ha ha he. mirum vero. Idẽ in Eunu.ha ha ha. defeſſa iam miſera ſum te ridendo. ¶Deridentis. Terent. in and. hui tam cito (ridiculum. Idẽ in eu hui mihi illam tu laudas.¶Silẽtis. Teren. in.Eu. au ne comparandus hic quidem ad illum eſt. Idem in eodem: au obſecro mea Pythias. ſi. quod eſt ſilentis apud Terẽtium.apud Plau. ſt.legitur. ¶Laudantis.Mart. effecte, grauiter,cito, nequiter, euge beate. & illud ex pſalmo:Qui dicunt mihi euge euge. ¶Vitantis.Teren. in Eu.apage ſis,ego formidoloſus.Idem in eadem:apagete. ¶Vocantis.Ouidius.ecquis io ſylue crudelius, inquit,amauit.Terent. in adel.oh qui vocare. ¶Deprehendentis. Terent.in. An.at at hoc illud eſt, hinc illæ lachrymę.Idẽ in Eu.at at data hercle verba. ¶De coniunctione. Cap.xij.

VLtima ex quatuor indeclinabilibus oratiõis partib⁹ eſt cõiũctio:cuius ꝓpriũ eſt diuerſas oratiõis partes cõiũgere.Itaq; diffinitur:Cõiũctio eſt pars oratiõis indeclinabilis cõnectẽs,ordinãſq; ſentẽtiã.Cõnectẽs inquã,qñ ſimul res aliquas in eſſe ſignificat. vt Aeneas pius & fortis. vł cõnectẽs verba,& diſiungẽs ſentẽtiã.vt Aeneas bon⁹,vel malus.Ordinãs,qñ alterũ ſequitur ad alterũ. vt ſi currit,mouetur:ex his manifeſtũ eſt vnde cõiũctio dicitur.¶Cõiũctioni quot accidũt? Priſc.dicit tria.figura,ordo. ſpecies,quã alij poteſtatẽ,alij ſignificationẽ appellãt.¶Figuræ coniunctionis quot ſunt? Duæ reſpondet ſicut in nomine. ¶Ordo cõiũctionis quotuplex eſt?triplex inquit. Deinde membra diuiſionis explicat. ¶Poteſtates coniunctionis quot ſunt? Et quia non habent certum numerum,dicit eſſe complures:& enumerat quaſdam ex ijs,quæ ſunt magis notæ.hoc eſt copulatiuam. diſiunctiuam. ſubdiſiunctiuam, cauſalem. collectiuam. dubitatiuam. aduerſatiuam. approbatiuam completiuam.

Causalis, quæ causam continuationis explanat, vt quoniam.nam.namque.enim.vt.

Collectiua,siue illatiua,quę superiora colligit,vt igitur.ergo.itaq3.quare.quapropter.quamobrem.

Dubitatiua,quæ dubitationem aliquam cum interrogatione significat.vt an.ne.necne.

Aduersatiua, quæ aduersam sententiam sequenti aut pręcedenti monstrat,vt licet,quamquã.quãuis.etsi.saltem.

Approbatiua,quæ rem aliquam approbat. vt si,siquidem.quando, quandoquidem,quidem.

Completiua,quę ornatus causa,aut metri necessitate ponitur.vt quidem.enim.nam.nãq3.vero.

Causalis rursus diuiditur in continuatiuã. subcontinuatiuam.adiunctiuam effectiuam.

Continuatiua est, quæ continuationẽ & cõsequentiam rerum significat; vt si,cum,dum, vbi.

¶Causalis rursus diuiditur in continuatiuã, subcõtinuatiuã,adiunctiuã,&effectiuã.De quibus singulis
ostendit,& quę sint subiungens exemplum cuiusque.Sed quia coniunctiones sub eadem voce inueniun
tur diuersarum potestatũ,siue significationũ,visum est de singulis aliquid dicere.Idque secundũ ordinẽ
alphabetarium,quo facilius volenti inquirere occurrant.Ac,igitur reperitur copulatiua: vt bonus ac sa-
piens.Reperitur etiam posita pro quam.vt Vergil.Ac secus ac iussi faciunt.Salustius in iugurtha:castra
mouebat iuxta,acsi hostis adesset. At,pro
saltem aduersatiua est.Verg.vj.æñ.At ramũ
hunc agnoscas. Est etiam exclamãtis aduer
bium.vt Hor.in epo.at o deorum quicquid
in cælo regis terras. Verg.ij.At tibi pro sce-
lere exclamat,pro talibus ausis. Ast e diuer-
so copulatiua.Verg.j.æñ. Ast,ego,quæ diuũ
incedo regina Iouisque. sed tantum poetice,
quoniam.s.recipit.at.vt cum breuis esset,p-
duceretur. Atque copulatiua est. Verg.j.æñ.
Atque equidem memini teucrum sidona ve
nire. Reperitur etiam posita pro quã. Terẽ.
in phormione.ne simili vtamur fortuna,atq3
vsi sumus.Atqui,inter collectiuas ponitur a
Prisc.Teren.in Eunu.Atqui ita opus est.An,
dubitatiua simul est,& interrogatiua.Verg.
i.æñ.An phebi soror,an nimpharum sangui-
nis vna.Idem.iij.eloquar,an sileam? Inter an
& aut Quintilia. hoc distare putat: quod p
aut non possumus interrogare, per an possu
mus.Aut disiunctiua est. Iuue.aut dic,aut ac
cipe calcem.Vergil.ij.æñ.aut terebrare cauas
vteri,& tentare latebras. Reperitur etiam co
pulatiua pro &.Autem,reperitur copulatiua.
vt Abraam genuit Isaac, Isaac autem genuit
Iacob,Iacob autem genuit Iudam.reperitur etiam completiua.Cum,reperitur causalis simul,& adiuncti
ua.Verg.in buc.cum faciam vitulam pro frugibus, ipse venito. Dum,quoque causalis siue adiunctiua re
peritur.Verg multa quoque & bello passus dum conderet vrbem.Ergo,collectiua,siue illatiua,siue ratio
nalis.Lucanus:ergo pari voto gessisti bella iuuentus.reperitur etiam completiua. Terent.mihi ne? tibi er-
go.Enim,causalis reperitur frequenter,sed & completiua.Verg.j.æñ.Progeniem sed enim Troiano a san-
guine duci audierat. Idem in eodem:hic tibi fabor.n.quando hæc te cura remordet.Sed cum est causalis
semper postponitur:præposita vero semper ponitur completiue sequente vero,vel non sequente. Te-
rentius in adel.enim non sinam. Idem in Andria:enim vero Daue nihil loci est segniciæ. Equidem,
reperitur approbatiua. Vergilius: Non equidem inuideo,miror magis vndique totis. Idem .xij.ęnei-
dos:equidem merui, nec deprecor, inquit. potest etiam poni completiue. Et,ponitur copulatiue,vt
Aeneas pius & fortis. Ponitur etiam causalis pro quia. Quintilianus libro primo: Harum verba ef-
fingere imitando conabitur puer: & natura tenacissimi sumus eorum,quæ rudibus annis percipi-
mus. Reperitur etiam completiua,cum pręponitur sibi ipsi,vt Aeneas & pius & fortis fuit. Pri-
mum enim & abundat,sed ponitur ornatus causa:quod & de reliquis copulatiuis & disiunctiuis
dici potest. Etsi,aduersatiua est,cui respondet tamen.Cicero in oratione pro milone:Et si vereor iu-
dices ne turpe sit.& sequitur:tamen hæc noui iudicij noua forma. Etiamsi, aduersatiua est,quemad-
modum tametsi,quibus æquę respondet tamen. Igitur.itaque.idcirco collectiuæ,siue illatiuæ,siue ra
tionales sunt. Cicero pro ligario: habes igitur,quod est accusatori maxime optandum confitentem
reum. Idem in eodem:itaque quo me vertam nescio. ex superius namque dictis hæc inferuntur.alias com
pletiuę sunt.Imo,illatiua quoque est sed e diuerso:vt Teren.dictum puta, imo aliud.Ne,dubitatiua simul
& interrogatiua est.Verg.j æneidos:qui teneant,nam inculta videt,homines ne,ferę ne.Idem in xj.iusti-
tiæ ne prius mirer,belli ne laborum.Dicimus etiam nonne pro an non.Vergil.in buc.nonne fuit satius tri-
stes amarillidis iras,atque superba pati fastidia:nonne menalcam? Iungitur etiam abscissa per composi-
tionem cum alijs partibus orationis. Vergilius.iij.æneidos:pyrrhin connubia seruas?pro pyrrhi ne
seruas connubia. Idem in.x. Omnipotens genitor tanton me crimine dignum duxisti? pro tanto ne.
Inuenitur etiam ne approbatiua,quod est quando nec dubitatiue,nec interrogatiue ponitur,vt Ho-
ratius.ij.sermo.clarus erit fortis,iustus,sapiens,ne etiam rex. Idem in eodem:o seri studiorum,qui ne
putetis. Reperitur quoque ne causalis. & Neu a ne & ve composita. Vergilius. ij. æneidos:ne recipi
portis,aut duci in mœnia posset,neu populum antiqua sub religione tueri. Necne quoque pro an
non,dubitatiue simul & interrogatiue ponitur. Cicer. pro Flacco; vtrum vultis prætori flacco li-
cuisse,necne? Nec,& neque,copulatiuæ sunt per abnegationem,vt si dixeris:Antonius non legit,ne-
que lecturus est,aut nec lecturus est. Nam,& namque causales sunt. Vergilius.æole.namque tibi di-
uum pater,atque hominum rex. Reperiuntur etiam completiuæ, vt idem in.v.heu quia nam tanti
cinxerunt æthera nymbi. Quam, reperitur electiue posita. Terent.in and. quæ inhoneste hic voluit
diuitias parare,quam honeste in patria pauper viuere. Quamuis,& quamquam aduersatiuæ sunt,
quibus respondet tamen, quod aliquando subintelligitur.vt Vergilius secundo.æneidos:quamquam
animus meminisse horret,luctuque refugit,incipiam iubandi tamen.Quę,copulatiua est,ponitur etiã
nonnunquam completiue Vergilius.v.ęn.dixitque,& prelia voce diremit. Quia,subcontinuatiua est,
reperitur autem in sacris literis frequenter pro vt adiunctiua siue causali.Quidem,a Prisc.inter comple-
tiuas ponitur,quod multis testimonijs confirmat.itaque miror tantam auiditatem fuisse Hierony.Pau
lum apostolum reprehendendi. Tractans enim verba illius,quę sunt scripta ad Colossenses: Nemo vos su
peret in humilitate mentis.Illud(inquit)quod crebro diximus,& si imperitus sermone,non tamẽ sciẽtia.

nequaquã Paulũ de humilitate:sed de conscientię veritate dixisse etiã nunc approbamus. & quod Apostolus in eadem epistola subdit: Quæ sunt rationẽ quidẽ habẽtia sapientię. hoc ait loco quidẽ coniunctio superflua est, quod in plerisque locis propter imperitiam artis grãmaticę apostolum fecisse reperimus: neque enim sequitur sed, vel alia cõiunctio, quę solet, vbi quidem positũ fuerat, respondere: nã quidem plerumque aduersatiua reperitur. Hæc Hierony. Quin, teste Prisc. ponitur collectiue siue illatiue.

Subcõtinuatiua est, quæ causam cõtinuationis ostendit cum essentia rerum. vt quoniam, quia.
Adiunctiua est, quę verbis subiunctiuis adiũgitur, vt si, vt cum, vbi, quãdo.
Effectiua est, quæ reddit causam effectus, vt enim. namq;.
Et, cuius potestatis est? Copulatiuæ.

¶ De partibus orationis, quę alię pro alijs: & pro se inuicẽ ponuntur. Cap xiij.

QVę partes oratiõis alię pro alijs ponuntur? Omnes fere, quẽadmodũ quę sequũtur.
Nomen pro participio. vt sibilus, pro sibilans.
Nomen pro aduerbio, vt recens pro recenter.
Nomen ꝓ interiectione. vt infandũ voce incõdita.
Nomen pro cõiunctione, vt quare. quamobrem.
Pronomen ꝓ nomine ꝓprio. vt ego ꝓ Antonius.
Pronomen pro aduerbio. vt hoc pro huc.
Pronomen ꝓ coniunctione vt ideo ꝓ propterea.
Verbũ pro noĩe. vt amare ꝓ amore. viuere ꝓ vita.
Verbum pro aduerbio. vt amabo, sodes.

Vergil. x. ęñ. quin occidit vna sarpedon mea progenies. ponitur etiam pro curnõ præsenti indicatiui iuncta, & semper interrogatiue: vt Persius: quin damus id superis de magna quod dare lance. Vergil. in buc. quin aliquid saltem viminibus, molliqueparas detexere iunco? vtrobique pro cur non. ponitur & ꝓ quod non cum subiunctiuo. Idem in. iij. æñ. hic tibi ne qua moræ fuerint dispendia tanti quin adeas vatem. ¶ Si, adiunctiua est cũ verbo subiũctiuo adiuncta, vt si legeris, eris doctus. est etiam si causalis siue continuatiua. vt si stertit, dormit. si ambulat, mouetur. ¶ Est quoque approbatiua cum indicatiuo iũcta. Vergil. i. æñ. si quid vsquã iustitię est, & mẽs sibi cõscia recti. Idem in. ij. Dij, si qua est cælo pietas, quæ talia curet. Reperitur etiã abnegatiua. Verg. xi. æñ. Tu nunc stares immanis truncus in armis. esset par ætas: & idẽ si robur ab annis. Est aũt coniunctio abnegatiua, quæ verbis coniuncta posse fieri rem ostendit, sed propter causam aliquam, ne fiat impediri, vt fecissem si potuissem. Saltem aduersatiua est. Vergil. iiij. æñ. saltem si qua mihi de te suscepta fuisset. Sed, & Sedenim copulatiuę sunt ex aduerso. Verg. i. æñ. progeniẽ, sedenim Troiano a sanguine duci. Seu & siue disiunctiuæ sunt. Vergil. ij. æñ. siue errore viæ, seu tempestatibus acti. Reperiũtur etiã subdisiunctiuæ, vt si dixeris: alexander, siue paris: atrides, siu agamẽnon. Tamen aduersatiua est, respondens illis etsi. tametsi, quamuis, quamquam. Cicero pro milone, & si vereor iudices. deinde sequitur: tamen hæc noui iudicij noua forma. &c. Reperitur etiam completiua cum superiori aduersatiuæ non respondet: vt apud Papinium. xj. thebai. me miseram vinces: tamen hęc prius arma necesse est experiare domi. Tametsi aduersatiua est, quemadmodum eius simplex & si. Tum copulatiua est, iungitque res pares cum succedit alteri tum: cum vero succedit coniunctioni cum, iungit aliquid quod maius est. vt Laurentius diligentissime colligit. Ve & vel, disiũctiuę sunt. Reperitur etiã vel subdisiunctiua simul. vt Terẽ. in Eunu. vel rex semper maximas mihi gratias agere. pro etiam posuit. Reperitur & subdisiunctiua discrete. vt si dixeris: Toto die vel dormit, vel legit. Vero, copulatiua siue distributiua est, quia distribuit diuersas res diuersis personis, vt Aeneas fuit pius, Vlysses vero callid9. Reperitur etiã completiua. Vt, causalis est: vt si dixeris: Venio, vt legam: exerceo te, vt sis sanus. Reperitur & adiunctiua. Vt Terentius: si est (inquit) patrue, vt Antipho culpam in se admiserit.

DE partibus orationis, quę alię pro alijs: & pro se inuicem ponuntur. Cap. xiij. Solet turbare hoc plerumque grammaticę artis ignaros, quod eandem particulam sub diuersis partibus orationis reperiant. Itaque cum singulatim de octo partibus orationis disputatum sit, hoc in loco inducit caput, in quo ostendit, quemadmodum particulę quędam orationis ponuntur pro alijs, quam in prima positione fuerant: atque rursus, quędam ponuntur pro seipsis inuicem, vt nomen pro nomine, pronomen pro pronomine. &c. ¶ Nomen igitur pro participio positum reperitur, vt apud Vergilium secundo æneidos: sibila lambebant linguis vibrantibus ora. vbi Seruius. dicit sibila poni pro sibilantia, nam participium est. Idem primo Georgicorum. corusca fulmina molitur dextra: quod eodem modo pro coruscantia exponit. ¶ Nomen pro aduerbio. vt recens pro recenter. Vergilius. iij. Georgic: sole recens orto, aut noctem ducentibus astris. Salustius. coria recens detracta vel iti glutino adhęrebant. Gellius. lib. xj. recens natis notum & familiarem victum offert. Vergilius. ij. Georgic. Flos apprima tenax, pro apprime. & in eodem: densa fere. pro dense. & in. iij. asper acerba sonans. pro acerbe. ¶ Nomen pro interiectione. Vergilius. i. ęneidos: nauibus infandum amissis vnius ob iram. neque enim aduerbium tantum est hoc in loco infandum pro infande: sed quia cum affectu mentis profert incondita voce, interiectio est. hoc enim tantum interiectio ab aduerbio distat: quẽadmodũ suis locis diximus. ¶ Nomen pro coniunctione, vt quare, quæ ex quis & res componitur, quamobrem, quapropter ex nomine & præpositione. ¶ Pronomen pro nomine proprio, semper. n. pronomen sic ponitur, vt ex illius diffinitione manifestum est: sed suus. a. um. plerumque pro proprius. a. um. reperitur, vt suum est hominis ridere. i. proprium. ¶ Pronomen pro aduerbio. Vergil. viij. æñ. hoc tunc ignipotens cęlo descendit ab alto. vbi Seruius inquit: hoc pro huc posuit secundum antiquum morem. nam antea hoc aduerbium loci fuit, nunc aboleuit sicut illo pro illuc. ¶ Pronomen pro coniunctiõe, vt ideo, quę ab id & eo componitur, propterea, quæ ex propter & ea: qua propter, quæ ex qua & propter. ¶ Verbum pro nomine. Teren. in eunu. extrema linea amare nonnihil est. pro amoris. Persius, nostrum istud viuere triste. pro vita tristis. ¶ Verbum pro aduerbio. Mar. dic inquis rogo Marce, dic amabo, nã aduerbium blandientis est: quemadmodum & sodes, quo frequenter vtuntur poetæ comici.

Verbum pro interiectione, vt age agite.
Verbum pro coniunctione, vt licet licebit.
Participium pro nomine, vt sapiens diligens.
Participiū pro aduerbio, vt horrendū pro horrēde
Prępositio pro aduerbio, vt coram palam,
Præpositio pro interiectione. vt pro. a.
Præpositio ꝓ cōiunctione. vt ꝓpterea quapropter.
Aduerbium pro nomine. vt satis est. abunde est.
Aduerbiū ꝓ coniunctione, vt quando pro quoniā
Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando.
Coniunctio pro interiectione. vt at.
Quæ partes orationis ponūtur inuicē pro seipsis?
Oēs fere, Nomē ꝑ noīe, vt dardan⁹ ꝑ dardani⁹.
Verbum pro verbo, vt populo pro populor.
Participiū pro participio, vt profusus pro ꝓfundēs
Præpositio pro præpositione. vt in pro contra.
Aduerbiū ꝑ aduerbio. vt hic loci. ꝑ tunc temporis.
Coniunctio pro coniunctione. vt vel pro et.

¶ De syntaxi & orōnis constructione. Cap. xiiij.

Quid est syntaxis? Scientia, qua bona cōstructio a mala dignoscitur.
Vnde dicitur syntaxis? A syn quod est con. & tatto ordino, a quo est taxis, quasi Coordinatio.
Quid est constructio? Congrua dictionum ordinatio, cōgruā perfectamq; sentētiā demōstrās.
Quid est oratio? Vt Scaurus diffinit, ore missa. & per dictiones ordinata pronuntiatio.
Quotuplex est oratio? Quadruplex. Perfecta, q̄ ꝑfectū sensum in animo auditoris generat, vt ego amo deū. Imperfecta, quæ ipfectū sensum in animo auditoris generat, vt si deū amaueris. Finita, in qua verbū finitū ponit̄, vt ego amo. Infinita, in qua verbū infinitū ponit̄. vt me amare.

¶ Verbum pro interiectione, vt age pro eia. Verg. iiij. æn. vtrūq; cōiunxit dicens: eia age rūpe moras. Idē in. j. quare agite o iuuenes. ¶ Verbum pro coniunctione Luca. in. vij. omnia maiorum vertamus busta licebit. pro quamuis. Mar. laxior hexaphoro tua sit lectica licebit. Ouid. j. meta. placeat sibi quisque licebit. Hora. j. ser. licebit ille repotia natales aliosue dierū. De licet pro quāuis, vbique se offerūt exēpla. ¶ Participium pro nomine, de hoc abunde sumus dicturi libro in sequenti, cum disputabimus quot modis participium transit in vim nominis. ¶ Participium ꝑ aduerbio. Verg. vi. æn. ac belua Lernę horrendum stridens. pro horrendę. ¶ Præpositio pro aduerbio. Verg. i. æn. postquam introgressi, & coram data copia fandi. Iuue. Fient ista palam. imo (quemadmodū sępedi ximus) quoties præpositio nō iungitur casibus, aduerbium est ¶ Prępositio pro interiectiōe, vt pro, cum circunflectit, quæ (vt ait Priscia.) interiectionis loco ponitur. Salust. in catil. Pro deum atq; hominū fidē. Vergil. iiij. pro Iuppiter ibit hic, ait. Idem in buc. a silice in nuda connixa reliquit, vbi Seruius. (inquit) ad hoc pertinet præmissa dolentis interiectio. Sunt, qui aspiratiōem in fine addant differentię causa. ¶ Præpositio pro cōiunctiōe, vt ꝓpterea, quapropter. ¶ Aduerbium pro nomine. vt Mart. lusistis, satis est. & si dixeris: satis est mihi diuitiarum. Vergil. vij. æn. terrorum & fraudis abunde est. ¶ Aduerbium pro coniunctione. Idem. i. ęn. hic tibi fabor enim, quando hæc te cura remordet. ¶ Coniunctio pro aduerbio, vt cum pro quando. Imo frequenter aduerbium & coniunctio sibi cedunt: ita vt non facile quibusdam in locis discernere posis cōiunctio, an aduerbium sit aliqua particula oratiōis. ¶ Coniunctio pro interiectione. Hora. ij. ser. vt pereat positum rubigine telū. nisi enim interiectiue proferas vt, frigidiuscule dixeris: quod alias erit concitatissimum. ¶ Quæ partes orationis. Nomen ponitur pro nomine, vt Dardanus pro dardanius, hoc est primitiuū pro deriuatiuo. Verg. iiij. æn. hauriat hūc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus. i. Aeneas Dardanius. & eodem modo per reliqua nominis accidentia. ¶ Verbum pro verbo, vt populo ꝑ populor. Verg. iiij. æn. Ac velut ingentē formicę farris aceruū cum populāt. Proper. lib. iij. hic olim ignaros luctus populauit achiuos. pro eo quod est populantur & populati sunt: nā pplo in sermonis latini vsu frequenti nō est: sed populor, multa quoque alia verba huiusmodi reperiuntur, quæ Nonius ex antiquorum vsu diligentissime collegit. ¶ Participiū pro participio, vt Salust. alieni appetens, sui profusus. pro profundens: nam participium est loco nominis positum. ¶ Præpositio pro præpositione. vt Verg. ix. æn. Ibat in Eurialū. pro cōtra. Idem. j. Georg. sub ipsum arcturum tenui sat erit suspendere sulco. Quod Ser. exponit pro circa. Aduerbium pro aduerbio. Vergil. j. ænei. Hic illius arma, hic currus fuit. pro illic. Et hic aduerbium loci pro aduerbio temporis. Idem in eodem. Constitit hic, arcumque manu, celeresq; sagitas. hic posuit pro tunc. Et notandum aduerbia loci plerumq; poni pro aduerbijs temporis: sed non econtrario aduerbia tēporis ꝑ aduerbijs loci. ¶ Cōiunctio ꝑ cōiunctiōe. vt Terē. in phor. ne simili vtamur fortuna, atq; vsi sumus. atq; posuit ꝑ quā.

De syntaxi. Cap. xiiij. ¶ Cum tres libri superiores circa singulas orationis partes versati sint: liber sequens cum breui commate huius libri tertij, totus est de constructione, quæ græce syntaxis dicitur. Itaque primo dicit, quid sit syntaxis. & vnde dicitur, quid constructio, quid oratio. Deinde orationem diuidit in quatuor formas, hoc est, perfectā, imperfectam, finitā infinitam: quæ omnia quoniam plana sunt, ad difficiliora properem⁹. ¶ Quid est figura constructiōis? Quemadmodū (inquit Seruius in. v. æn.) inter barbarismum & lexin, hoc est, latinam eloquutionē & perfectam metaplasmus est, qui vno sermone fit ratione vitiosus: ita inter solœcismum & schema. i. perfectam sermonum connexionem figura est, quę fit contextu sermonum ratione vitiosa. Ergo metaplasmus (inquit) & figura media sunt: & discernuntur peritia & imperitia. Sed de barbarismo. & solœcimo. de lexi & schematis. atque metaplasmo suo loco dicetur: nunc de figura, quomodo a Seruio accipitur figura syntaxeos (hoc est constructionis) agendum est. Dicit igitur figuram constructionis esse modum dicendi nouatum, hoc est, a naturali & consueto sermone mutatum, ac perinde vitiosum, nisi aliqua ratione excusetur, qui quidem modus versatur circa grammaticas constructiones: hoc est in contextu partium orationis.

Quid est figura constructionis? Est aliqua ratione nouatus dicendi modus, qui circa grammaticas constructiones versatur.

Euocatio est reductio tertię personę ad primam vel secundã, vt ego Antonius lego. tu Ioãnes audis. Et requirunt quatuor in euocatione. p̃sona euocans. persona euocata. remotio copulæ. & verbum conueniens cum persona euocante.

Appositio, est immediata duorũ substãtiuorũ cõiũctio, quorũ alterũ exponit alterũ. vt miratur molem æneas magalia quondã. Et requirunt duo in appositiõe. dictio apponẽs. & dictio apposita.

Prolepsis est attributio proprietatis toti in suas partes diuiso. vt Interea reges ingẽti mole latin9 &c. Et requiruntur quinq; in prolepsi, hoc est totũ. partes. distributio partium. ꝓprietas. & ordo.

Syllepsis est diuersarũ dictionũ sub p̃lali ꝓprietate cõceptio. vt Ego & tu docti legim9. & requirunt quinq; in syllepsi, hoc est, dictio cõcipiens. dictio cõcepta copulatiua coniunctio, vel ꝑpositio cũ. verbum vel nomẽ adiectiuum numeri pluralis. ꝓprietas cõcordans cum dictione concipiente.

Zeugma est vnius ꝓprietatis ad diuersas clausulas facta redditio. vt ego & tu & Cicero scribit. & requirunt tria, hoc est plura substantiua, copula, ꝓprietas, quæ cõueniat cũ propriori substantiuo.

¶ Quotuplex est figura cõstructionis? Multo plures sunt figuræ constructionis, quam octo: sed reliquis in alium locum relictis de his, quæ frequentius in vsu reperiuntur, differit: quas enumerat. ¶ Euocatio, quæ græce ecclesis vocatur, fit quoties nomen tertię personæ reducitur ad primã, vel ad secũdã. Improprietas autẽ in hoc est, quod cũ dico ego Antonius lego. Antonius quod alias est nomen tertiæ personæ, sic cedit pronomini primæ personæ, quod verbũ huic non illi redditur. Excusatur autẽ hæc improprietas, quoniã verbũ semper digniori respõdere debet. Prima namq; p̃sona ordine naturę dignior est secũda. & secũda tertia. ¶ Appositio, quę ꝓsthesis græce dicitur, est immediata duorum substantiuorũ coniunctio. & ponit exemplũ ex primo æñ. miratur molem æneas magalia quondã. Improprietas autẽ in hoc est, quod duo substantiua sine cõiunctione esse nõ possunt in oratione: sed excusatur vitiũ, qđ dictio apposita sic iũgitur apponenti, quasi adiectiuũ qđ aliquid in substãtiuo determinat & exponit. ¶ Prolepsis, quę latine interpretatur præsumptio est (vt a Donato atq; Diomede diffinit̃) præsumptio rerũ ordine sequutarũ, & vterque ponit exẽplũ ex Verg. xij. æñ. Interea reges, ingẽti mole Latin9. Quadriiugo inuehitur curru. & sequitur. bigis it Turnus in albis. hinc pater Aeneas Romanæ stirpis origo, & iuxta Ascani9 magnę spes altera Romæ ꝓcedunt castris. Sed, quẽadmodũ Prisc. lib. xvij. qui est de cõstructiõe dicit, si in cõstructione diuiduorũ per ꝓlepsim præponitur verbũ plurale ad vtrũq; sequens licet nominatiuũ anteferre. vt aquilæ euolauerunt hæc ab oriente, illa ab occidẽte: sin ad ea, quę diuidũtur verba singulariter consequãtur, genitiuũ oportebit pręponi pluralem diuidendo, vt aquilarũ altera volauit ab oriente, altera ab occidente. Excusatur autẽ, quia verbũ siue præpositũ siue cõsequens iure exigit sibi nominatiuum. Est & prolepsis implicita quale est illđ apost oli: alter alteri9 onera portate. intelligitur enim, quod alter portet onus alterius, & alter alteri9. Simile est illud Verg. ij. æñ. alterum in alterius mactatos sanguine cernã. hoc est Anchisen in ascanij et Ascanij in anchisen: & creusam in ascanij & ascaniũ in creusę &c. Est quoq; aliud prolepsis genus: cũ id qđ posterius accidit, ante tẽpus ascribitur: quale est illud Verg. lauinaq; venit litora. Lauiniũ enim quemadmodum Diomedes & Seruius dicunt, nondum erat, quo tẽpore ęneas Italiam venit, & apud Salustium. montem sacrum & auentinũ insedit: qui mons ob hoc quod illum plæbs insederat, postea sacer dictus est. ¶ Syllepsis, quæ latine interp. cõceptio, a Donato & Diomed. diffinitur sic: Syllepsis est dissimilium ac diuersarum clausularũ per vnũ verbũ cõglutinata conceptio, vt Verg. i. æñ. hic illius arma, hic currus fuit. Idem in buc. sunt nobis mitia poma, castaneæ molles, & pressi copia lactis. Est etiã syllepsis quoties fit adductio indignioris ad dignius, quod tribus modis cõtingit. genere, numero, & persona. Genere, vt masculinũ cõcipiat fœmininũ & neutrũ. fœmininũ cõcipiat neutrũ. Numero, vt pluralis cõcipiat singulare. Persona, vt prima cõcipiat scđam & tertiã, secunda uero tertiã. Quod vero dicit in cõceptiõe requiri copulatiuã cõiunctionẽ, vel. cũ. prępositionẽ, intelligendũ est cũ prępositio (quẽadmodũ ait Iurisconsultus) ponitur pro &. vt si dicas tu cũ Antonio legitis, p eo quod tu & Antonius. Tale est illud Verg. i. ęñ. Remo cũ fratre Quirinus iura dabũt. pro eo qđ remus & frater. In illo vero qđ Horat. dixit: tu qđ ego & populus mecũ desideret audi. nulla est figura, nedũ personarũ cõceptio, quẽadmodũ e diuerso nimis licenter, atq; haud scio an tollerabiliter dictũ sit, quod legimus in euangelio Hieronymo interprete: pater tuus & ego dolẽtes quęrebamus te: nã & si numerorum & personarũ cõceptio recte facta est, ordo tñ illarum est inuersus, qui debuit esse ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Quod si Hebraici sermonis idioma illud tolerare põt, græcus tñ atq; latinus reformidat: de quo in prologo huius operis plura diximus. ¶ Zeugma, quæ latine interpretatur iugatio, siue iunctura, siue adiũctio est, quẽadmodũ Donatus atq; Diomed. diffiniũt vnius verbi cõclusio diuersis clausulis apte cõiũcta. addit Diome. cũ duo, aut cõplura ad vnã partẽ orationis iungẽda referunt. fit autẽ p zeugma variatio personarũ. vt ego lego & tu & Cicero. nũerorũ vt Romani pugnãt & Hanibal. personarũ vt illud ap̃l: hebræi sunt & ego. Huius aũt figuræ cõuersio tribus locis poni põt, aut cũ ponitur vnũ verbũ, ad qđ sequẽtes sensus cõferatur. vt vicit pudorẽ libido. timorẽ audacia. rationẽ amentia. aut cũ in medio sensuũ loco positũ reperitur, vt apud Verg. iij. æñ. troiugena interpres diuũ, qui numina phœbi, qui tripodas clarij lauros, qui sydera sentis & volucrũ linguas. & præpetis omnia pęnę. sentis enim verbũ tã primis quã vltimis iungitur, ob id mesozeugma. i. zeugma a medio noiatur. aut cũ vno verbo sensus claudũtur. quale est illud Ciceronis in catilinã. nihil te nocturnũ pręsidiũ palatij: nihil vrbis vigiliæ: nihil timor populi: nihil cõcursus bonorũ omnium: nihil hic munitissimus senatus habẽdi locus: nihil horũ ora vultusq; mouerũt: sensus superiores cõclusit vno verbo mouerunt, & inde hypozeugma dicitur: hoc est zeugma ab inferiori.

¶ Antiptosis dicitur ab anti, quod est pro. & ptosis, casus: vnde & Diomed. atque Donatus dicunt soloecismum esse per casuum immutationem: cum vero subest ratio aliqua, figura est, quæ latissime patet. Atque omissis quæ Marcellus colligit ex vario autorum vsu nominatiuus ponitur pro genitiuo. Verg. v. æñ. Cressa genus pholoe, gemini circum vbera nati. i. generis Cretensis. Gell. lib. xviij. Aristotelis (inquit) libri sunt omne genus elegantiæ referti. idest omnis generis. Et in digestis titulo de fundo instructo eadem ratione ponitur accusatiuus pro genitiuo, nisi forte & nominatiuus est. in. l. cuius initium est quæsitum: Supellecticarios (inquit) & cæteros id genus seruos. pro eius generis. Liuius quoque apud Priscia. Quādo duo (inquit) consules eius anni alter morbo alter ferro perisset, suffectum consulē negabant comicia habere posse. duo ordinarij consules dixit, pro duorū consulum ordinariorum: nam; quemadmodum diximus in prolepsi, si ad ea quæ diuiduntur, verba singulariter consequātur, genitiuum oportet præponi pluralem diuidendo. Nominatiuus quoque ponitur pro vocatiuo. Verg. j. ęñ. gnate meę vires mea magna potentia solus. Plinius. lib. vij. natura. histo. salue primus omnium parens patrię appellate. Nominatiuus pro ablatiuo. Cicero in lælio, quid enim indigens Affricanus mei. p in quo, & illud ex euangelio: Si quid aliquē defraudo, reddo quadruplum: pro in aliquo. Genitiuus pro nominatiuo. Cicero in. i. de diuinatione: cum illius diei venit in mētem.

Antiptosis est casus p casu positio sub aliqua proprietate. vt vrbem quā statuo vestra est. & requiruntur tria, hoc est, vnum subiectū, vna proprietas, & q ponatur casus pro casu.

Synthesis est attributio proprietatis vni vel pluribus copulatis: quod fit nō gratia vocis, sed significati. vt pars in frustra secant, & requirunt tria: hoc est vnum subiectum, vel plura copulata: proprietas: & attributio proprietatis concordās cū significato & non cum voce.

Synecdoche est attributio partis ad totū sub proprietate verbi vel participij, vel nominis adiectiui. vt expleri mētem nequit, nuda genu nodoq; sinus collecta fluentes. Et requiruntur tria, hoc est, totum, pprietas, & pars in accusatiuo posita.

pro ille dies, quod exemplum inter idomata sermonis latini Diomedes Posuit. Idem quoque Cicero in verrē: ita velim mihi deos propicios, vt cum illius mihi temporis venit in mentem. pro illud tempus. Valla aliquod substantiuum in his clausulis subintelligendum esse opinatur, puta condicio, aut status, aut fortuna. Genitiuus pro nominatiuo vel accusatiuo ex figura grēca. Terentius: quot illic hominum litigant. pro quot homines. Idem: dij boni boni quid porto. pro quod bonum. Horat. j. sermo. ille repotia natales, alios ve dierum. pro alios dies. Genitiuus pro ablatiuo. Cicero ad herenium: oratoris officium est ijs de rebus posse dicere, quo ad eius fieri poterit. i. ab eo. Datiuus pro accusatiuo & præpositione. Verg. j. æñ. inferretq; deos latio. i. in latium. & in eodem: venturum excidio Lybiæ. i. in excidium. Accusatiuus pro nominatiuo. Verg. j. ęñ. vrbem quam statuo vestra est. pro vrbs. Vocatiuus pro nominatiuo, septimus casus pro genitiuo. Verg. j. ęñ. sunt mihi bis septem prēstanti corpore nymphæ. pro præstantis corporis. Plinius. libro vij. natural. histo. gētem syluestrem stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis. Alia ratione Plautus in casina posuit septimum casum pro genitiuo: habet (inquit) gladium, sed duos: quibus altero te occisurum ait, altero villicum: quibus dixit pro quorum. ¶ Synthesis græce latine interpretatur compositio: quæ quoties fit, soloecismus est, nisi aliqua ratione excusetur. vt Verg. j. æñ. pars in frustra secant, verubusque trementia figunt. pars posuit pro alij. Hora. iactamus, iampridem omnis te Roma beatum. omnis Roma posuit pro omnes Romani. Terentius in adelphis. aperite aliquis actutum ostiū, pro aliqui ex vobis aperiant. Apuleius. iij. floridorū: ingens hoīm frequentia conuenere. pro homines frequentes. ¶ Synecdoche græce interpr. comprehensio: & est quoties id, quod est partis, datur toti: vt niger capillos. pro eo quod est habens capillos nigros. Dicit autem posse fieri per verbum subaudi neutrum, aut passiuum. Verg. iij. Georg. micat auribus & tremit artus. Idem primo ęneidos: expleri mentem nequit. i. non habet mentem expletam. Idem quinto, flauaque caput nectentur oliua. Per participium, Vergilius. j. ęñ. nodoque sinus collecta fluentes. hoc est habens sinus fluentes collectos. Per nomen adiectiuum, vt idem in eodem: nuda genu. i. habens genu nudum. Horatius in carmine: quam notam duxit viuens videri, cætera fuluus. hęc figura quamquam poetis tantū sit permissa, vtimur aliqñ illa: & historici, qui nonnunquā in genere dicēdi poetas imitantur. Liuius. xxj. ab vrbe. At vero Hannibal ipse dum murum incautus subit. aduersum femur tragula ictus cecidit. Pomponius mella de Britannis: vltro (inquit) corpora infecti Idem alio loco: Sarmatæ totum brachati corpus, & nisi qua vident, ora tecti. Apuleius primo metamorphoseos: tremore (inquit) viscera quatior.

¶ FINIS TERTII LIBRI.

LIber quartus. Quemadmodum libro superiori dictum est, pręceptiuæ grammaticæ partes sunt quatuor. Orthographia, quę de litera. Prosodia, quæ de syllaba. Etymologia, quę de dictione. Syntaxis, quæ de octo partium orationis constructione disputat. De litera pauca in eodem libro tetigimus: quia eius consideratio per singulas fere dictiones spargitur, atque ex libris, quos de vocabulorum significatione partim ædidimus, partim ęditur i sumus, petenda est: quandoquidem singularia sub generalibus pręceptis comprehendi non possunt. De syllaba copiosius libro in sequenti differetur. De etymologia parte illa, quæ circa singularium dictionum accidentia versatur, tribus libris superioribus per omnia fere disputatum est. Nam deriuationes significationesq; ad memoratos vocabulorum libros refertur. De quarta grammatices parte, quam grēci syntaxin, nos partium orationis ordinem, siue constructionem vocamus, in hoc quarto libro disputabimus. Resumentes in primis, quod de combinatione adiectiui cū substantiuo, relatiui cū antecedente, nominatiui cū verbo primo libro scriptū est, quodq; in fine libri

fine libri superioris de figura cõstructionis diximus. Igitur primũ præceptũ constructionis id, qđ libro primo diximus, propemodum naturale est, quod adiectiuum & substantiuum in tribus conueniunt, in genere. numero. & casu. Quod si adiectiuum cum substãtiuo in illis tribus nõ cõuenıret, solœcismus esset manifestarius: nisi aliqua ratione vitium illud excusaretur: vt Cicero ad atticum: Solius enim meum peccatum corrigi non potest. Idem pro murena: ex tuo ipsius animo coniecturam aperis. Idem in pisonem: Dico mea vnius opera rẽpublicam liberatam. & illud ex euãgelio Lucę: tuam ipsius animam pertransibit gladius. Excusatur autem hoc vitium, quod genitiui illi solius. ipsius. vnius ad genitiuos substantiuos referuntur, qui recesserunt ab vsu: in quorum locum substituta sunt pronomina possessiua, quemadmodum libro primo dixim9. Et infra, cum de constructione verborum impersonalium interest & refert dicturi sumus, agetur: nam quod Cicero in tertio de oratore dixit: voluntati vestræ omnium parui. non potest eadem necessitate excusari: cum potuisset dicere voluntati vestrum omnium parui. Illud vix tollerabile, quod Ouidius in epistola œnones scripsit: & flesti, & nostros vidisti flentis ocellos. nam & nostros posuit ꝓ meos, & meos pro mis. Flẽtis vero, quem genitiuum esse ex syllabę quantitate deprehenditur, non ad vocem sed ad significationem retulit. Quod si post illa pronomina possessiua, quę pro substantiuorum genitiuis ponuntur, alterum substantiuum sequatur in genitiuo, intollerabilis erit constructio: quale est illud Boetij in primo de consolatione: solantur mœsti nunc mea fata senis. & illud ex. iij. libro regũ: tulit filiũ meũ de latere meo ancillę tuæ dormiẽtis. & illud quoq; Pauli apostoli in prima epistola ad Corinth. Salutatio manu mea Pauli. nisi forte sit appositio duorum substantiuorum pro mis senis. mis ancillę. mis Pauli. neque enim potuit dici mis senis. meæ ancillæ. mei Pauli: quia error esset similis illi, cuius merito Valla Priscianum refellit dicentem. mei Prisciani eges. tui Prisciani egeo. significabat enim idem, quod meo Prisciano eges. tuo prisciano egeo. non me prisciano eges. te prisciano egeo. Ablatiui pręterea numeri singularis horum nominum siue participiorum præsens absens iunguntur cum ablatiuis pluralibus quorundam substãtiuorum. vt apud Terentium in eun icho: nescio quid profecto absente nobis turbatum est domi. pro absentibus nobis. Plaut. in amphy. neque nobis præsente aliquis q̃squã nisi seru9. Põponius attellanarũ scriptor: qđ enim apđ forũ pręsente testib9 mihi vẽdidit. ꝓ præsentib9 testib9: Neui9: volum9 dona dare pſẽte oibus. ꝓ pręsẽtibus oibus. Actius: est res aliqua, q̃ pręsente his prius natura insciit. pro pręsentibus his. Pręterquã autoritate potest excusari hoc vitium illa rõne Marcelli, qui putat has dictiões absente pręsente formę esse monoptota. Genera quoq; & numeri cõfundũtur, cum non ad vocem, sed ad rem adiectiuum refertur. vt Vergil. ij. æneidos: pars arduus altis puluerulentus equis. Idem in. iiij. pars grandia trudunt obnixe frumenta humeris. & Horatius in primo sermo. legati missi magnis de rebus vterq;. & Ouid. de remedio. vtraq; formosę me iudice sunt venerãdę. Idem in epistola œnones. Miscuimus lachrymas mœstus vterq; suas. Huc etiam pertinet illud Vergi. xij. æneidos: dant sonitum spumosi amnes, & in equora currunt, quisq; suum populatus iter. Idem in eodem: pro se quisque viri summa nituntur opum vi. & illud Liuij: ausi sumus cum parentibus certare, quæ quę ciuitas suis. Gerundium quoque adiectiuum genitiui singularis posse iungi cum substantiuo plurali suo loco dicemus. Construuntur etiam inter se genera diuersa. vt Verg dulce satis humor depulsis arbutus hædis. & quod sequitur: Triste lupus stabulis, maturis frugibus imber. vbi dulce & triste diuersis generibus copulantur. Illud quoque Lucan. in primo: hinc leges, & plebiscita coactę. Relatiuũ. Duplex est relatiuum, alterum substantię alterum accidentis. Relatiuum substantię est, quod refert antecedens substantiuum. qualia sunt, qui, quę, quod. suus, sua, suum, & alia pronomina relatiua, quæ dicuntur identitatis. Sunt & alia relatiua, q̃ dicuntur diuersitatis, vt alius, alter, reliquus. cęter cętera cęterum: si cęter vspiã reperiatur. Relatiuum acciđẽtis est, quod refert antecedens adiectiuum, cuiusmodi sunt qualis, quantus, quotus, cuias. Relatiuum accidentis cum antecedente debet conuenire, si non sequatur alterum substantiuum, cum quo iungi possit. vt si dicas: misi tibi libros mendosos, quales mihi dederas. Quod si alterum substantiuum sequatur, cum illo debet conuenire. vt est animal varium, qualis est mulier. est templum magnũ, quantus est mons. Horat. tñ in epodo singulari exemplo relatiuum accidentis antecedenti retulit dicens: Sed incitat me pectus, mammę putres ęquina quales vbera. Relatiuum vero substantiæ cum antecedente debet in genere & in numero conuenire, vt ego amo, qui doceo. Si tamen quis, vel qui inter duo ponatur substantiua, vtrique illorum referri potest. vt si dixeris: est animal, quod appellant orygen. vel quem appellant orygen. Si tamen substantiuum, quod sequitur, nomen est proprium: relatiuum illi debet respondere, vt Salustius in catilina: est locus in carcere, quod tullianum appellatur. & Liui9: anxur fuit, quæ nũc sunt terracinę. & Paulus in epistola ad galatas Hieronymo interprete: semini tuo qui est Christus. Vergilius primo æneidos: est locus hesperiam graij cognomine dicunt. vbi Seruius notat debere subintelligi, quam, & nullo modo quem. Solœcismum tamen fecit Ennius apud Diomedem cum inquit: Quis tu es mulier, qui me insueto nuncupasti nomine? qui dixit pro quæ. Sed quemadmodum hoc vitium intolerabile est, ita illud excusari potest, quod Boetius de consolatione scribit: nihil imbecilius homine, quos morsus muscularum necat. nam cum homo indeffinite significet, retulit ad singulos, qui sub specie humana continentur. Illud quoque Salustij in Catilina: interea seruitia repudiabat, cuius initio ad eum magna copia concurrebat. cuius dixit pro quorum: excusari potest, quod seruitia pro seruis singulari numero caret: quod si haberet, ita dixisset seruitium pro seruis, sicut iuuentutem pro iuuenibus: sed hoc in singulari dicimus, illud tantum in plurali. vel potius dixit cuius substantiue in genere neutro pro cuius rei, quale est illud Terentij in eunucho: qui habet salem, quod in te est. i. quæ res. Ad rem quoque non ad vocem refertur quandoque relatiuum. vt apud Terentium in andria: laudare omnes fortunas meas, qui haberem gnatum tali ingenio præditum. meas dixit pro mis ea ratione, qua supra diximus in pronominibus possessiuis subintelligi genitiuos illos, quorum in locum successerant. Ergo pro laudabant omnes fortunas meas. i. mis, qui haberem gnatum, & cętera. Econtrario idem in eodem: Si quisquam est, qui placere se studeat bonis quamplurimis, in his poeta nomen profitetur suum. excusatur vitium, quod quispiam ad plures pertinet. Nominatiuus & verbum. Solœcismi quoq; fiunt contra hoc præceptum: sed excusantur aliqua: vna ex figuris, de quibus in fine libri superioris dictum est.

Liber quartus de constructione. Quemadmodum omne verbum personale ante se cum nominatiuo construitur, ita post se varios casus recipit: quam rem nunc aggredimur ab illo potissimum facientes initium: Quod verba partim sũt personalia: partim impersonalia. Itaque personale & impersonale duo prima genera sunt verborum, cũ Diomed. atque Donatus partim ad significationem verborum, partim ad modos verbum impersonale referant. Illi namque ad quinque genera verborum, siue significationes addant sextum, quod appellant impersonale: & ad quinq; modos sextum quem æque vocant impersonalem. Nos tamẽ, qui significationem in quinq; genera & modos in numerũ quinariũ diuidimus, prima diuisione verbũ in personale & in impersonale partimur: vt sit illud personale, cuius tempora per numeros & personas explicantur: impersonale, cuius tempora numeris & personis carent. Differt autem ab infinitiuo modo, qui æque numeris & personis caret: quod infinitiuus verbum alterius modi desiderat, numerosq; & personas habet, sed implicitas: impersonale non indiget verbo alterius modi: quin potius ipsum libere per omnes modos spargitur. Sed verbi impersonalis consideratione in alium locum reiecta verbũ personale in quinq; genera (vt dialectici dicunt) subalterna diuidimus. actiuum. passiuum. neutrum. deponens. cõmune. de quibus singulatim dilferentes dicimus: Actiuum verbũ esse illud, quod in. o. desinit, habetq; passiuum in. or. Hæc diffinitio non oĩa, sed pleraq; huius generis verba complectitur: nã audeo. es. volo. vis. facio. cis. do. das. actiua esse nemo dubitat: quę tñ in voce passiua non habent audeor. volor. facior. dor. Illa quoq; defectiua odi odisti. noui nouisti. memini. nisti. cœpi cœpisti. inter actiua proprie numeranda sunt: quando quidem cum accusatiuo construuntur, quæ tamen neq; vocẽ actiuam in. o. neq; passiuam in. or. habent. Et exigit ante se nominatiuũ. hoc cõmune est omnibus verbis personalibus. Pro persona agenti, vel facienti. hoc proprium est verbi actiui vel neutri actionem significantis: nam reliqua verborum genera possunt etiam passionem significare, exigũtq; ante se nominatiuum ꝑ persona patienti. vt exulo. as. lætor. aris. criminor. aris. Accusatiuum in persona patienti: hoc etiam communi & deponenti comune est, nisi quod omnia actiua possunt construi cum accusatiuo: non tñ omnia, sed quędã cõia & deponentia. Quod vero dixit in ꝑsona agẽti, vel facienti, nõ otiose dictum est. Nã differentia illa inter agere, & facere, qua vtitur Arist. in. vi. æthicorũ & . ix. metaphysicorum. nõ solum a philosophis, verũ etiã a studiosis linguæ latinæ obseruatur. vt Facere sit rerum in materiam exteriorẽ transeuntiũ. vt feci domũ. feci librũ. feci opus. Agere vero est rerũ immanẽtiũ. vt ago fortiter. ago prudenter. ago orationem. Ego hoc loco non possum satis mirari, quę dementia grãmaticos ceperit partim iuniores: partim etiam quosdam ex antiquioribus, vt verbum actiuum diffiniant, quod potest construi cum accusatiuo noĩm significantiũ animal rationale: neq; enim aliã ob causã illos hoc scripsisse arbitror, nisi vt difficultatem augerẽt ĳs in rebus, in quibus nulla erat difficultas. Nã quid ꝑ deũ immortalem obsecro te ad grammaticũ rei literariæ præsertim adhuc rudẽ scire attinet: quid sit transire in animal rationale, quid in animal irrationale? aut si dicere possumus ego exerceo terrã. tu seminas agrũ. ille comedit panem: cur (etiam si rerum natura non patiatur) non possumus dicere, ego aro mulierẽ. tu seminas filios. ille cõmedit puerum. atq; in voce passiua. ego aror, quemadmodum apud Ouid. ĳ. metam. tellus dicit: totoq; exerceor anno. pro aror. sicut Verg. i. geor. exercetq; frequens tellurem, atq; imperat aruis. & quod Paulus ad thimotheũ. cap. iiĳ. scribit: Ego enim iam delibor. Quod si seminor a patre: comedor a lamia, & similia dicere non possumus, quoniam illud dici posse rerum natura non patitur: at licebit dicere ego non aror, non seminor, non comedor: sed nec arari, neque seminari, neque comedi possum. neq; illud dici posset. asinus centipes volat. bos alatus disputat. vulpes arguta cauillatur. & non intelligunt homines perditi aliud esse grammatice loqui: aliud verum a falso distinguere, quod proprium est dialecticæ. Pari stulticia sunt, qui rem neq; philosophis quidẽ oĩbus perfectã conantur ad grammaticem transferre, quo miserorum simpliciumque puerorũ ingenia vexent, & torqueant in re, quæ nihil ad illos pertineat. Aiũt nãq; verba illa metuo. timeo formido, & quæ ad sensus exteriores, interioresq; ꝑtineant: qualia sunt video. audio. tango. intelligo. sentio. construi cũ noĩatiuo in persona patienti & cum accusatiuo in persona agenti, vel facienti. vt si dixeris ego video lapidem, quia lapis sensum videndi moueat, idcirco agere putandus sit. Hoc est simplicitatem puerilem erudire? an nugis, vel poti⁹ nebulis quibusdã inuoluere? Aut cum dicitur ego video lapidẽ, quo modo puer intelliget lapidis speciem oculos meos mouere: cũ etiam inter philosophos sint, qui dicant visionẽ per radiorum ex oculis emissionem fieri? Eadem ratione pauca admodũ verba essent, q̃ nõ haberent significationẽ inuersã: vt in voce actiua persona agens, vel faciens sit in actõ; atque e diuerso patiens in noĩatiuo cũ præsertim philosophi dicant: q: oĩe agens agendo patitur: hoc eñ modo, qui aliquid amat, ab illo patitur: cũ amor, vt physici dicũt, affectus, vel (vt iuniores dicũt) passio sit. Sed hoc non magis ad grãmaticũ pertinet, quã verũ a falso distinguere, cũ hoc ad dialecticũ, vt diximus, illud ad philosophũ ꝑtineat. Eius, hoc est verbi actiui, cõplures sũt species siue gradus siue ordines, sũt enim sex. Nam cum sit verbi actiui propriũ posse cum actõ construi, aut construitur tantum cũ actõ: aut cum accusatiuo & genitiuo, vel datiuo, vel altero actõ, vel septimo casu: vel ablatiuo cũ ꝓpositione. a. vel ab. Ex quo fit, vt verbi actiui sex sint species. Species aũt nõ eo modo accipimus, quo grãmatici, qui in singulis ꝑtibus orõnis ponũt speciẽ ꝓ illa forma, qua primitiuũ a deriuatiuo distinguitur: sed quo dialectici, qui gñri supponũt species: vt cũ sint quinq; gñra verborũ, quodlibibet genus rursum diuidat in species

¶ Liber Quartus de constructione octo partium oratiõis. Cap. primũ de constructione verborum actiuorum.

Verba partim sunt personalia, partim impersonalia.

Personalia sunt, quæ habent numeros & personas.

Impersonalia, quæ carent numeris & personis, de quib⁹ postea dicemus. Personalia rursus in quinq; genera diuiduntur. Actiuum. Passiuum. Neutrum. Deponens. Commune.

Actiuum verbum est illud, quod desinit in. o. & habet passiuum in. or. & exigit ante se nominatiuũ in persona agenti vel facienti. & accusatiuum in persona patienti. Eius complures sunt species.

¶Prima igitur verborum ſpecies eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tãtum: vt amo vxorem, doceo filios. Nõ quod vllum ſit verbum, quod præter accuſatiuum non poſſit alios quoque caſus recipere: ſed quod plerũque accuſatiuo contentum ſit. vt ego amo vxorem voluptati amore quodam ſingulari. doceo tibi filios grammaticam tanti, quanti alius dialecticam. Atque econtrario nullum verbum eſt, quod nõ poſſit abſolutum reperiri. vt Ouidius: prima mihi nutrix æole dixit amas. neque enim expreſſit, quẽ amaret. Poſuimus enim in qualibet ſpecie pauca verba: illa præcipue, in quibus aliqua differentia eſt: nam reliqua a lexico illo noſtro diffuſiori repetẽda ſunt.

¶Prima ſpecies verborum actiuorum eſt, quæ poſt ſe conſtruuntur cum accuſatiuo tantum. Qualia ſunt.

Amo. as. aui por amar cõ paſſiõ. vt Pater amat filiũ.

Redamo redamas redamaui. por amar en retorno vt Ego redamo amantem me.

Deamo. as. aui. por mucho, y con aficion amar, vt Terentius: deamo te.

Adamo. as. aui. por amar como enamorado. vt Mater filium amat, quaſi adamet.

Diligo diligis dilexi. por amar con razon y eleciõ. vt Ego diligo res honeſtas.

Colo colis colui. por amar al mayor en dignidad. vt ego colo principes terræ.

Colo. is. por labrar afeytar, o morar. vt Colo agros. colo faciem. colo domum.

Traho trahis traxi. por lleuar, o traer por fuerça. vt Trahe me poſt te.

Duco ducis duxi. por lleuar, o traer guiando. Terẽtius: Duc me ad illam.

Deduco deducis. por acompañar a otro deſde ſu caſa. vt Deduc me in forum.

Reduco reducis. por acõpañar a otro haſta ſu caſa vt Reduc me domum.

Deduco deducis. por ehar las naues al agua. Vergilius: Deducunt ſocij naues.

Subduco. ucis. por ſacar las naues del agua. Vergilius: Subducite naues.

Ago agis. por lleuar delante de ſi. vt Capellas prĩnus ago.

Ago agis. por lleuar la beſtia caualgãgo, vt Ago mul s.

¶Amo amas. Inter amo. as. redamo. as. deamo. as. adamo. as. diligo. is. colo. is. hoc intereſt: qđ Amare eſt vehemẽter, atq; effectu quodam cæco, & immoderato aliquid amore proſequi. ¶Redamare vero eſt repenſionem in amore facere. vt Apuleius in libro de philoſophia: nec reciprocari queant, vt ament, qui redamantur. ¶Deamare eſt adhuc vehemẽtius & pluſquã amare. vt Terentius in Heauton. deamo te (inquit) ſyre. ¶Adamare eſt idipſum facere: ſed laſciuiori quodã atq; amatorio modo. Quæ differentia, vel Quintiliani verbis oſtenditur in declamatione ꝓ vxore: Matres (inquit) liberos ſuos tanquam adamarint: amant. & quomodo id fiat ſubiungit: videbis oculos nũquam a facie vultuque deflectere, comere caput, habitumque componere. & quæ ſequũtur. Cicero tamen in epiſtola ad Curionem ꝓ amare tantum poſuiſſe videtur, cum ſcribit: quarum laudum gloriã adamaris. ¶Diligere vero rationem quandam atque electionem præ ſe fert. vt diligere ſit opus rationis: amare vero eius partis irrationalis, qua concupiſcimus. Vnde & in ſacris literis frequentior eſt vſus dilectionis quã amoris: quod huic paſſio: illi vero ratio ſubeſt. Cice. in epiſtola ad Brutum. L. Clodius valde me diligit, vel emphaticoterõ, id eſt, expreſſius valde me amat. Idem alio loco: Dolobellam antea diligebam, nunc etiã amo. Atque adhuc alio in loco. Sic igitur facies: & me amabis, aut quo ſum contentus diliges. ¶Colere eſt ſuperiores gradu, ac dignitate cum obſeruantia quadam amare: quam differentiam diſticho illo Martialis oſtendit: Vis te ſexte coli: volebã amare. Sed ſi te colo Sexte, nõ amabo. Nam omiſſo ſenſu turpiori, in quo plerique volunt videri ingenioſi, hoc vult poeta ſignificare: cum amicitia teſte Ariſtotele non poſſit eſſe niſi inter æquales, o ſexte tu vis coli tanquam ab amico inferiori. Ego videbam amare te tanquam æqualem: ſed ſi colo te quaſi maiorem amicum, nõ amabo te: quia iam non eſt æqualis ea ratione qua vis a me coli & obſeruari. ¶Colo colis colui, præter eam ſignificationẽ, quã ſupra memorauimus, ſignificat etiam exercere, vel adornare: vnde & agricolas & colonos dicimus, qui colunt agros. & faciem colere fœminæ dicuntur. Eſt etiam colere habitare. vt apud Vergliũ in buc. Pallas, quas condidit, arces ipſa colat. & Iuu. nos colimus vrbem tenui tibicine fultam. ¶Traho. is. traxi. eſt violenter raptare. Ducere vero eſt ĳs, que ſponte ſequuntur, quaſi ductum exhibere. Quã differentiam Seneca in epiſtola. cxiĳ. ad Lucillum oſtendit dicens. fata volentem ducunt, nolentem trahunt. ¶A duco preterea compoſita deduco & reduco, preter generalem ſignificationem, ſignificant etiam ſpecialiter comitatus officiũ alicui preſtare. Horatius pri. ſerm. in triuĳs occurrã, deducam Martiaľ. dum te proſequor, & domum reduco. Inter deducere quoque nauem, & ſubducere nauẽ eſt differentia: quod deducere, eſt ex nauali in aquã immittere. Ver iĳ. æñ. deducunt ſocĳ naues. Idem in quarto: & littore celſas deducunt toto naues. Liuius. xxiĳ. ab vrbe condita: nauibus longis ad Caralis ſubductis. & paulo poſt, nauibus longis deductis. Vergil. primo eneidos: vrbẽ, q iã ſtatuo, veſtra eſt: ſubducite naues. ¶Agere quoq; oues, boues capras eſt quaſi ante ſe cogendo impellere. Ouidius primo meamorpho. hac agit, vt paſtor per deuia rura capellas. Vergilius in buco. en ipſe capellas protinus æger ago, hanc etiam vix tityre duco. Nam caprã illã, quæ partu ſoluta erat, deducebat, id eſt, ſe illi ducem exhibebat, vixq; illũ ſequi poterat: reliquas agebat. Eſt etiã agere equũ, aſinũ, mulã illos tergo inſidẽdo moderari. vt in epigrãmate illo Mart. quo pleraſq; huius verbi ſignificatiões cõplexus eſt poeta: Semper agis cauſas, & res agis Attale ſemper. Eſt, non eſt, quod agas, Attale ſemper agis. Si res & cauſæ deſunt, agis Attale mulas. Attale ne quid agas deſit, agas animam. Sed quemadmodum ducere, & trahere, & agere dicimus illa, quæ non ſuſtinemus noſtro corpore: ita illa portare, baiulare, gerere dicimus, quæ nobiſcum, & in aliqua corporis parte habemus.

Vehere autem ea tantum, quæ humeris, aut capite portamus: sic equus vehit sessorem. nauis nautam. & illud Ouidij pri. meta. fuluos vehit vnda leones & Vergi. vi. æñ. Hi quos vehit vnda sepulti. Quæ vehuntur, dicuntur etiam portari. ferri. baiulari. Verg. pri ęñ. Portãtur auari pygmaleonis opes pelago. sed qđ manu portatur, non recte dicitur vehi. ¶ Inchoo inchoas semper cum actõ construitur. vnde Diomedes inter idiomata incusatiui illud posuit. Verg. ij. geor. te sine nil altum mens inchoat. Idem. vi. æñ. nocturnas inchoat aras. Hinc Georgius Merula iure Galeotũ Martium pręceptorẽ meũ refellit, quod in titulo cuiusdam operis sui scripsit, liber inchoat primus. ¶ Incipio & si cũ actõ construi potest, recte forsan possis dicere: liber primus incipit, sed rectius profecto: liber primus incipitur. ¶ Ineo inis. autore Valla, cũ in hac significatione accipitur: nũquã nisi de rebus maximi momenti dici solet. vt ineo pacẽ, societatem: sed non ita possis dicere ineo prãdium, ineo conuiuium. Huius quoque verbi participium præsentis positum absolute sine accusatiui constructione maioribus reb9 adhibetur. vt ineunte vere. ineunte pueritia. nõ autem recte possis dicere, ineunte die. ineunte dormitione: sed potius incipiente. ¶ Disco. cis. Discere est eorũ, quæ ignoramus cognitiõem assequi. Martia. disce quod ignoras marsi, doctiq; pedonis. ¶ Ediscere est illa, quæ dicim9 memoriæ mandare. Cice. pri. de orato. exercẽda est memoria, ediscendis ad verbum quã plurimis. ¶ Dediscere est illa, quæ edidicimus obliuisci. Idem in. ij. eiusdem: ob eamque causã dedisceret ediscendo iuuentus nostra. ¶ Oppugno. gnas. oppugnare & impugnare est pugnando aliquem locum aggredi. Verg. v. æñ. ille velut celsam oppugnat qui molib9 vrbẽ. ¶ Propugnare est oppugnantibus repugnare: vnde & turrium propugnacula dicta sunt. ¶ Expugnare est oppugnando capere. Ex quo interpretis error, vel potius librariorum conuincitur, qui in psalmo pro: sæpe impugnauerunt me, vel oppugnauerunt me a iuuentute mea. scripserunt: sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea. Nam si expugnauerunt, id est, pugnando cœperũt prophetam: quomodo nõ potuerunt illi præualere? esse autem librariorũ, non interpretis, errorem ex eo suspicari possumus: quod in psalmo. xxxiij. differentiã obseruauit dicens: Iudica dñe nocentes me. expugna impugnantes me. ¶ Capio. is. cœpi, est capere vel accipere sponte, vel non spõte: vt magnam cœpi molestiam. magnum cœpi dolorem. accepi vulnus in prælio. accepi pecunias in bello. ¶ Sumere est tantum sponte. Valeri9 maximus: non coactus ensem accipere: sed sua sponte sumere videtur. Dicimus præterea reciproce capio voluptatẽ: & voluptas capit me. Cice. in episto. magnã cœpi ex tuis literis voluptatem. Idem: me summa cœpit voluptas. ¶ Paco. as. pacare, est pacem victis imponere: atque leges illis dare. Verg. in buc. pacatũque reget patrij virtutibus orbem. ¶ Placare est ab indignatione ad lenitatem reducere. Verg. ij. ęneid. sanguine placastis ventos & virgine cæsa. ¶ Pacificare, tum placare, tum pacẽ facere significat. Catullus: Hostia cælestes pacificasset heros. Sillius lib. xv. pacificãs diuos. Salust. in Iugurtha: metellus initio iugurtha pacificante præsidiũ imposuerat. Iustinus li. vi. pacificari cum altero statuit. ¶ Lasso. as. lassare est propemodum fatigare, & pertinet tantum ad animata. Iuuenalis: & lassata viris nondum satiata recessit. Laxare vero est, quod erat contractum explicare: & pertinet ad inanimata. Lucan9. in. v. totosque rudentes laxauere sinus. Eadem differentia est inter lassus & laxus: quoniam lassus est labore fatigatus: laxus vero fluxus atque solutus. Terentius: lassus sum, sed non defatigatus. Vergilius primo æneidos: & pmere & laxas sciret dare iussus habenas. ¶ Abdico. as. abdicare est expellere filium a bonis, dum viuit pater: aut quomodolibet aliquid alienare. Terentius: generũ abdicat. Exhæredare vero est post mortem illud idem facere. Martialis: exhæredauit te philomuse pater. Dicimus quoque abdicauit se consulatu, abdicauit se magistratu: pro eo quod vulgo dicitur, resignauit consulatum & magistratum.

Veho vehis vexi. por lleuar, o traer encima de si. vt Vehe me humeris.

Porto portas portaui. por lleuar, o traer en su cuerpo. vt Porto pecunias.

Fero fers. Gero geris. Baiulo baiulas. por aquello mesmo. vt Fero libros. &c.

Inchoo inchoas inchoaui. por començar. Vergil. Nil altum mens inchoat.

Incipio incipis. por començar como quiera. vt Incipio legere. & Incipio rem arduam.

Ineo inis iniui. por començar alguna cosa notable. vt Ineo amicitiam tecum.

Disco discis didici por aprender algo de nueuo. vt Disco prima elementa.

Edisco. cis. edidici. por deprender algo de coro. vt Edidici Vergilium.

Dedisco. cis. dici. por oluidarlo deprendido, vt Dedicit pacem.

Oppugno. as. aui. por cõbatir algun lugar. vt Oppugnauit oppidum.

Impugno. as. aui por aqllo mesmo. vt Impugnauit hostes.

Propugno. nas aui. por defenderlo combatido. vt Propugnauit vrbem.

Expugno. as. aui. por tomar por combate, vt Expugnauit arcem.

Capio capis. por tomar queriendo, o no queriẽdo. vt Cœpi voluptatem. cœpi molestiam.

Summo, is, sumpsi. por tomar por nuestra volũtad vt Sumpsi negotium.

Paco. as aui. por apaziguar a los vencidos. vt Scipio pacauit Lybiam.

Placo. as. aui. por amãsar al ayrado. vt Ego placaui illi.

Pacifico. as. aui. por aquello mesmo, o hazer paz.

Lasso. as. aui. por fatigar lo q̃ tiene anima vt Ego lassabo hominem,

Laxo. as. aui por afloxar lo apretado. vt Ego laxabo vincula.

Abdico. cas. caui. por desheredar al hijo en vida. vt Terentius generum abdicat.

Exhæredo. as. aui. por desheredar lo en la muerte. vt Exhęredauit filium.

¶Secunda verborum actiuorum species est, quae praeter accusatiuum construuntur etiam cum genitiuo, vel ablatiuo, vt impleo granarium frumenti, vel frumento. Qualia sunt haec.

Impleo.es. Repleo.es. Compleo es, por hinchir alguna cosa.

Accuso, as. por acusar en iuyzio o fuera. vt accusabo te criminis, vel crimine.

Incuso.as. por reprehendiẽdo quexarse de alguno vt Hic incusat matrem.

Postulo.as. por demandar en iuyzio vt Postulabo te apud iudicem homicidij, vel homicidio.

Damno damnas. por condenar, o obligar. Vergi. Damnabis tu quoq; votis, vel votorum.

Emo, redimo, paro, comparo. por comprar. vt Emi librum tanti, vel tanto pretio.

Vendo venundo distraho. por vender. vt Vendidi pluris & maiori pretio.

Aestimo. taxo. as. appretio as. por apcíar, o tassar. vt Aestimo centum aureis, vel quanti tu.

Animaduertendum est, ꝙ verba pretium significãtia construuntur cum abltõ pretium denotante praeterꝙ cum his genitiuis tanti, quanti. pluris. maioris. minoris. tantidem quantidem. quãtiuis. quantilibet. & quod Vergilius dixit: non assis faciunt. & Catullus Veronensis: Omnes vnius aestimemus assis.

¶Tertia verborum actiuorum species est, quę preter accusatiuum construuntur etiã cum datiuo. Qualia sunt haec.

¶Secunda verborum actiuorum species. Impleo.es. Verg. primo ęneidos. implẽtur veteris bacchi pinguisque ferinę. Lucanus in primo: implentur valido tyrone cohortes. ¶Accuso.as. Verba, quae ad accusationem ptinent, huius ordinis sunt. vt accusauit Appiũ dolobella repetundarũ, vel crimine repetundarũ. & postulauit etiam illum repetundarum, vel repetundarum crimine, & de repetundis. & Cõuincit illũ ambitus, vel de ãbitu, & Dãnatus vtriusq; criminis, vel vtroq; crimine. ¶ Incuso incusas ad hũc ordinem non pertinebat, sed interpositum est. vt differentia inter illud, & accuso denotetur: ne putet quispiam, idem vtrumq; verbum significare: sed neq; cum eiusdem casibus construi debere. Insimulo quoque accuso. Plautus in Amphytrione: atque insimulabit eam probri. Idem in eodem: neq; me perpetiar probri falso insimulatam. ¶Emo.is. verba pretium significantia non construuntur passim cum genitiuo & ablatiuo: sed, quemadmodum statim dicturus est, cum genitiuo quorundam nominum, & cum aliorum ablatiuo. vt Plautus: Quãti eã emit? Respõdetq; alter, vili. Hora. quanti emptae? paruo, quãti ergo? octussibus. Leuitici tamen. xxxvij. quanto valere potest, tanto aestimabitur. ex quo regula illa grammaticorum exceptionem habet: aiunt namque eodem casu respõdendum nobis esse, quo interrogamur: nam interrogamur per genitiuum, & respondemus per ablatiuum. Teren. quid agas, nisi te vt redimas, quantũ queas minimo: & si nequeas paulo, at quanti queas. Iuu. balnea sexcentis, & pluris porticꝰ empta. Paro paras. pro comparo comparas. Lucanus in primo: magnoq; aeterna parantur regna deis. Iuu. flos Asię ante ipsum pretio maiore paratus. Sto stas, pro consto constas. Verg. lib. x. haud illi stabunt ęneia paruo hospitia. Martia. constatura fuit megalensis purpura centum. Iuu. tanti partus equae, quanti veneficia constat. Cicer. in verrem. tantidem ęstimasse, quanti sacerdotem. Iuuen. quanticunque domus constet. ¶Animaduertendũ est. Hęc annotatio ex libro. iij. elegãtiarum Laurẽtij Valensis translata est, qui hoc praeceptum a se primum fuisse excogitatũ gloriatur. scribit enim hos duos genitiuos tanti & quanti substantiuos in neutro genere cum illorũ cõpositis tantidem quantidẽ. quãtilibet. quãticunq;, & duos genitiuos comparatiuorũ pluris & minoris adiungi his verbis emo, vẽdo aestimo, & reliquis pretium aut ęstimationem significantibus, cum reliquis vero nominibus non posse construi. Neque enim possis recte dicere: vendit hic auri patriam, sed cum Verg. vi. ęñ. auro. & in pri. eiusdem: exanimumq; auro corpus vẽdebat Achilles. Recte tñ dixeris emi librum tãti quanti tu, & minoris quam Antonius, & pluris quã Cęsar. Neque licet his genitiuis adiungere substantiuum, nisi in ablatiuum conuerteris: vt tanto pretio emi, quãto tu vẽdisti: & minori pretio emi, quã Cęsar. & maiori ptio quã Antonins. & quãtolibet pretio vel quãtouis pretio emeris librũ, numerabo pecunias bibliopolae. Iuuen. quanto metiris pretio, ꝙ ni tibi deditus essem. Valerius maxi. magno vbique pretio virtus ęstimatur. Tantodem tñ pretio non dicimus, qu a datiuo & ablatiuo caret tantundem. Itaque non licet exponere quanti emisti, subaudi pretij, sed quãti, id est, quanto pretio, tanti, id est, tanto pretio. Fallit enim hoc etiam in loco regula grammaticorum, ꝙ oportet exponens & expositũ eiusdem esse casus. Neque solum in verbis huius speciei seruit haec regula: sed in alijs omnibus pretium quocunq; modo significantibus. vt veneo venis, quod est neutrum passiuũ. vt mercor. aris. quod est deponens. Liuius. xlviij. ab vrbe: mancipia minora annis viginti, quae post proximum lustrũ decẽ milibus aeris, aut pluris venissent: ea quoq; decẽ tanto, pluris quanti essent, ęstimarentur. Cicero in epist. in licitatione prius ponã, quã illud minoris veneat. Ver. ij. ęñ. magno mercentur Atridae. Alia quoque verba, quorũ actus mercede fiunt, etiam hoc modo construuntur. vt doceo doces. Iuuen. chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti. Plin xxxv. natural. historię: neminem (inquit) minoris docuit. Ago agis. Iuuen. atq; ideo pluris quam cossus agebat. Licentius dixit Plin. li. viij. natural. histo. tanti perire potuisti: atq; etiam hodie minoris. pro tanti pretio & minori periculo. Contra hanc tamen Laurentij pręceptionem stat quorundam scriptorũ autoritas: sed Valla de vsu frequentiori semper loquitur. Ver. in priapeis: non assis faciunt, euntq; recta. & Catullus: omnes vnius ęstimemus assis. facio enim & ęstimo pretium significant, quę tamen genitiuo assis iunguntur. Illa quoq; paruifacio. paruipendo. floccifacio. floccipendo, nihilifacio. nihilipendo. naucifacio. naucipendo, & quod Apuleius primo metamor. scribit. illud quidem, quod polliceris aequi boniq; facio, contra. Vallae pręceptionem dicta esse videntur. ¶Tertia verborum actiuorum species est eorum, quę dicuntur acquisitiua.

¶ Do das,dedi. por dar como quiera. vt Do tibi pecunias,libros.

Dono donas donaui.por dar gracioso, y de balde. vt Dono tibi vestes.

Dedo dedis dedidi.por darse assi mesmo.vt Hostes dedunt se victori.

Præpono præponis.Præfero præfers.Antepono.is.por preferir.vt Præpono te Homero.

Commodo.das.por prestarlo mesmo que se torna. vt Commodo tibi equum.

Mutuo.as.aui.por prestar lo q̃ se torna en especie. vt Mutuo tibi nummos.

Loco.cas.caui.por dar algo por alquiler.vt Tu lo casti mihi domum.mulam.

Conduco.is.xi.por tomar algo por alquiler.vt Tu conduxisti a me tabernam.

Suadeo.des.si.por induzir y traer por razones. vt Ego suasi tibi honesta.

Persuadeo.des.asi.por induzir con effecto .vt Ego persuasi tibi turpia.

Dico.is.xi.por dezir,o hablar artificiosamente. vt Tu dixisti mihi sententiam.

Edico.is xi.por mandar como juez,o principe. vt Prætor edixit omnibus legem.

Indico.is xi.por denunciar con solennidad.vt Romani indixerũt Veijs bellum.

Credo.dis.didi.por prestar,o confiar,vt Tu credidisti decoctori nummos.

Commendo.as.aui.por encomendar.vt Rogo cõmendes regi hominem.

Cõmitto.tis.por cometer,o encomẽdar,o cõfiar. vt Committe mihi hæc.

Consulo.is.lui.por consejar algo a alguno.vt Consule filio vtilia.

¶ Do das,etiam cum accusatiuo & duobus datiuis construi potest,vt do tibi pecunias dono,do tibi vestẽ pignori.exempla sunt Diomedis in idiomate constructionis huius verbi.Dicimus prẽterea do tibi fidẽ, sicut habeo tibi fidem,sed dare fidem,est fidem obligare:habere fidem,est credere. Dicimus quoq; do tibi pœnas.i.persoluo:sicut pendo tibi pœnas:& do tibi verba,id est,decipio te.Dicimus etiam,do tibi literas,significatque dare, non vt illas legas:sed vt ad aliũ ꝓferas,qui legat:vnde & actm̃ cũ prẽpositione ad adiũgimus:vt do tibi lr̃as ad Antoniũ:tibi,vt p[illegible]as:ad Atoniũ,vt legat. Salust. Vulturno lr̃as ad Catilinam dat.Sed dare(vt dicit) est quomodocũq;:Donare ỹo est dare gratis,cũ huius ordinis est.vt dono tibi coronam. Si vero est quintẽ speciei, significat(vt ait Valla)facere id prẽmij,aut beneuolentiæ gratia. Cicero pro Archia poeta: Sylla cum Gallos & Hispanos ciuitate donasset.videlicet in prẽmium meritorum. Plautus in aulularia:Dij immortales quot & quantis me donatis gaudijs.quod est magis beneuolentiæ,quam meriti. Ver.v.ẽñ.sergestum æneas promisso munere donat.& in eodem:hoc iuuenem egregiũ prẽstanti munere donat. hic quoq; in meriti prẽmiũ munus donatur. ¶ Dedo dedis,seipsũ alicuius fidei atq; autoritate tradere. Vnde & obsides dicũtur dedere se victori: & inde deditio & serui dedititi.i.qui se misericordiæ victoris dediderunt. ¶ Præpono.is.vt ego prẽpono Demostheni Ciceronem. præfero Homero Vergilium.ante pono callimacho Ouidiũ. ¶ Commodo.as. Inter commodo.as. & mutuo.as.hoc interesse constat:quod accommodamus res,quæ eẽdem numero reddendæ sunt.vt libros.vestes.argẽti phialas.gemmas. mutuamus vero res,quæ eædem numero reddendẽ nõ sunt,sed tantũ in specie:vt frumentũ. vinum. pecunias. Nemo.n.hæc acciperet mutuo ea lege,vt illa ipsa redderet. Sed quemadmodum dicimus ego mutuo tibi pecunias: ita etiam tu mutuaris a me pecunias. Reperitur quoq; commodo tantum pro do.vt apd' Luca.in pri.nec cõmodat inuidiam fortuna suam. Reperitur & neutrũ secundæ speciei ꝓ eo,quod est prosum. Apuleius in .ij. florido. beneficio multis commodasti,& exemplo omnibus profuisti.sic e diuerso incommodo.das. pro noceo.Idem pro magia.ne quid eo nomine suis incõmodaret. Teren. in Andria:magis vt incõmodet mihi: quã vt obsequatur gnato. ¶ Loco locas.Inter loco.as.& conduco.cis. hoc distat: ꝙ locare est mercede aliquid alicui vtendum tradere.vt domum.seruum. iumentum.agrũ.conducere est illa eadem mercede accipere. ¶ Suadeo.es.inter suadere & persuadere illa est differentia: ꝙ suadere est rationibus,& autoritate aliquem exhortari,vt aliquid faciat:quemadmodũ dissuadere est , ne aliquid faciat:persuadere vero est impetrare,vt illlud ipsũ quod suademus,efficiatur. ¶ Dico.is.inter dicere & loqui, illam differẽtiam nõnulli esse voluerũt:vt dicamus ea,quẽ ex arte ꝓferimus.loquamur vero natura. ¶ Edico tñ qđ' a dico est cõpositũ ad magistratus ptinet.vñ dicũtur Edicta prætorũ:& illud ex euangelio: Exijt edictum a Cẽsare Augu. ¶ Indicere vero est cum quadam solennitate denuntiando imperare. Horatius primo sermo.ventri indico bellũ. ¶ Credo.is. est commodare alicui,vel mutuare non positis pignoribus,sed tantũ fide obligata:cuius contrariũ est debeo debes: vnde ab hoc debitores,ab illo creditores sunt appellati. Credo vero neutrũ secũdi ordinis,est alicui fidem habere:nã credo in deũ & similia inusitatum est in sermone latino. ¶ Cõmẽdo.as.notẽ significationis verbum actiuũ est huius speciei.vt Mart.peccat,qui cõmẽdandũ se putat esse suis. At vero cõmẽdare apud aliquem,est illũ laudare:vt ego te apud principes nostros commendaui.Oui.v.fasto.illa datos fasces cõmendat.i.cõmendabiles facit.In eadem prope significatione reperitur cõmitto.is.cũ duobus verbis supioribus,hoc est,credo & cõmẽdo.vt apđ Verg.i.ge.debita qua sulcis cõmittas semina.Reperitur quoq;,ꝓ eo quod in pugnã inducere.Mart.victores cõmitte Ven9.Luca.in.i.exiguũ dñs cõmissit asyllũ. Cõmitto vero absolutũ sequẽte clausula cũ.vt.coniũctione,peccare significat.Cic.ij.de orat.neq; cõmittã, vt ineptũ me esse iudices. ¶ Consulo.is.lui.huius speciei esse põt.vt ego cõsului tibi vtilitatẽ.i. vtile cõsiliũ tibi dedi.Consulere vero aliquẽ,hoc est, primẽ specie,est consiliũ ab illo petere.vt Verg.vij.ẽñ.lucosq; sub alta consulit albunea.Cõsulo tibi.i.cũ est neutrũ secũdi ordinis accipitur ꝓ eo quod est ꝓuideo.Oui. in ep'la penelo.sed bene cõsuluit casto deus ẽquus amori.Cõsulo boni neutrũ est secundẽ speciei. Quint. institutionũ orat li.j.Cõsul(inquit)a cõsulendo dicitur,vel a iudicãdo:nã hoc cõsulere veteres vocarunt

Vnde adhuc manet illud: rogat boni cōsulas.i.bonum iudices. Pli.lib.viij. Quęso, vt legētes boni consulant. Plautus in truculento: quicquid autem erit boni consulas. Verg. in priapeia: quāuis pauca domus con sule poma boni. Ouidi. primo de ponto: ad me peruenit, consuluitque boni. Idem in.v.eiusdē: tu tamen hæc quæso consule missa boni. Cato apud Gelliū lib.ix. noctium atticarum: ea fieri bonis bono genere natis boni consulitis. Seneca in epistol. Hāc coqui, ac pistoris moram boni consulo. Apuleius, vij. meta: quod a me

Facio.cis.feci. por hazer lo que passa en materia de fuera. vt Feci tibi opus.

¶ Quarta vborū actiuorū species est, q̄ p̄ter actm̄ principalē cōstruuntur cum altero actō minus principali. Qualia sunt, quæ sequuntur.

Doceo.es.cui. por enseñar. vt Tu docuisti me grāmaticam, & dialecticam.

Dedoceo,ces. por demōstrar ser falso lo enseñado. vt Ego dedoceo te vitia.

Moneo.nes. por amonestar acōsejando. vt tu Monuisti me iusta.

Admoneo.es por traer algo ala memoria de otro. vt Ego admonui te vtilia.

Oro oras.raui. por rogar al mayor. vt Miseri orant principes veniam.

Rogo rogas. por rogar al ygual. vt Amicus rogat amicum opes.

Interrogo.gas.gaui. por preguntar. vt Interrogas me quæstionem arduam.

Flagito.tas.aui por demandar con importunidad. vt Flagito te libros.

Posco.cis.poposci. por demandar lo honesto. vt Posco te rem honestam.

Postulo.las laui. por demandar requirendo en iuyzio. vt Postulo te pecunias.

Peto.tis.tiui. por demandar rogando. vt Peto te rē factu facilem.

Induo.is. Vesto.is. por vestir. vt Vestiā te. Induā te diploidem.

Exuo.is.exui. Spolio.as.aui por despojar. vt Exuā & spoliabo te vestem.

Cingo.gis.xi. Accingo.gis.xi. Succigo gis.xi. por ceñir. vt Cinxisti me ensem.

Calcio.as. por calçar. vt Calciabo te soleas, cothurnos, calceos.

Excalcio.as. por descalçar. vt excalciabo te omnia, quæ alius calciauit.

¶ Quinta species verborū actiuorū est, quę pręter actm̄ cōstruuntur cū ablatiuo sine præpositione, vel potius cum effectiuo. Qualia sunt hæc.

Dono.as.aui. por dar insignias de honra. vt Ego donabo te corona laurea.

retēta custoditaq; non fueris, optimi cōsule. ¶ Facio facis. Huius ordinis verbū notam habet significatiōem: & q̄ ab ago agis differat, supra memorauimus. Dicimus quoque facio te certiorem & non certum: pro eo quod in libris digestorum certioro & certifico legimus. Nam quod Ver.iij.æñ. dicit: Anchisen facio certum. necessitate carminis excusari potest: quod si diceret certiorem, fuisset sylaba breuis inter duas longas. Facio præterea pro æstimo, quod cum gtō possit construi, paulo ante diximus. Reperitur etiam neutrum secūdi ordinis. vt bene facio tibi. male facis mihi. nisi mauis male & bñ aduerbia esse pro nominibus posita. vnde est, bene fit, male fit. Reperitur & absolutum, pro eo quod est conuenio. Ouid. in epistola. Hypsiphiles: Medeæ faciūt ad scelus omne manus. & in epistola saphus: non facit ad lachrymas barbitos vlla meas. & Horat. mecū facietia iura. ¶ Quarta verborū actiuorū species est. Doceo & dedoceo. Hora. .ij.car. populūq; falsis dedoceret vti. Cicero.j. de finibus: geometriā discere maluisset, quā illā dedocere. ¶ Moneo mones. Terent. in And. habeo pro illa re, qđ illum moneā probe. Admoneo (quod ab illo componitur) cum genitiuo potius post accusatiuum principalē construitur. Tibul. lib.ij. admonuit dominę deseruitque Venus. Ouidius tertio de ponto: ecquid ab ijs ipsis admonerere mei. Idē.xv. metamorphoseos: quod possit equorum admonuisse. ¶ Oro oras. vt oro te rē honestā: dicim9 quoque oro a te rem honestam. Verg. xi.æñ. ipsum obtestemur: veniāque oremus ab ipso. Gellius lib.xvi. orauit a suis amicissimis impense. ¶ Rogo.as. Hora.ij.car. otium diuos rogat in patenti prensus ægæo. Verg. lib.vij. sanctum mihi numen Arma rogo genitrix nato. Possumus etiam dicere rogo a te. Plaut9: qua confidentia rogare tu a me argentum audes? Interrogo quoque eodē modo posse cōstrui, quo suum simplex, dubium nō est. ¶ Flagito as. Hora.ij.car. nec potentē amicum largiora flagito. Oui. primo de amato. quod detamatorem flagitet ante suum. ¶ Posco.cis. Vergi. iiij.æñ. tu modo posce deos veniam. Idē in.xi. pacem te poscimus omnes. ¶ Postulo.as. quod proprie est pro tribunali & non alibi petere. vt inquit Iurecon ultus in titulo de damno infecto.l. cuius initium est dies. Cum ablatiuo & præpositione .a. iungit psalmographus dicens, interprete Hiero. Postula a me & dabo tibi gentes. ¶ Peto.is. apud Cice. fere semper hoc modo construitur. ¶ Induo.is. Ver.ij.æñ. androgei galeam, clypeique insigne decorū induitur. Construitur etiam cum datiuo. Idē xi.æñ. harū vnam iuueni supremum mœstus honorem induit. & cum septimo casu. vt idē in eodem: indutosque iubet truncos hostilibus armis. Eodem modo vestio. Verg.ij.geor. quæq; suo viridi semper se gramine vestit. ¶ Exuo quoque eodem modo construitur, & quæ sunt similis significationis. Exigo te pecuniam & a te dici potest. Cecilius apud Gell. libro.xiiij. Ego illud mun9 nihilo exigor portorium. Metellus numidicus apud eundē. socios ad senatū quæstū flētes venisse sese maximas pecunias exactos esse. sed ex figura græca dictū esse Gell. affirmat. Illi enī exigo te argentū dicūt. Hiero. in Iouinianū primo: noli mirari si inter titillationes carnis, & incentiua vitiorum angelorum vitam non exigimur: sed docemur. & paulo infra: maioris gratiæ est offerre quod non debeas: quam reddere quod exigeris. ¶ Quinta verborum actiuorum species est. Dono.as.aui. De constructione huius verbi in tertia specie verborum actiuorum diximus.

¶Spolio.as. Ver.vi.æñ. Postquã illum vita victor spoliauit Achiles. ¶ Satio.as. & Saturo.as. differũt teste Valla. q satiare ad omnes sensus pertinet: saturare ad solum gustum: vt ego satiabo te spectaculis. & saturabo te pane. ¶ Onero.as. oneraui. Cice. in episto. homines nequiss'm quibus te onerarunt mendaciis. ¶Exonero.as. Ouidius. iiii. tristi. attamen hanc odiis exonerare fugam. ¶ Peto.is pro eo, quod est percutio. Verg. in buco. malo me galatea petit lasciua puella. ¶ Afficio.is. verbum est in hac constructione frequentissimum apud oratores, vt Cicero in epistolis. Magno me dolore affecissent literæ tuæ. i. magnum mihi dolorem fecissent literæ tuæ. ¶Muto.as.aui. pro eo quod est aliã rẽ alia permutare. Verg. primo geor. chaoniam pingui glandem mutauit arista. Horat. diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. Persius: mercibus hic Italis mutat sub sole cadẽti rugosum piper, & pallẽtis grana cymini. ¶ Priuo.as. Cicero in episto graui teste priuatus sum patre tuo viro clarissimo. ¶ Leuo.as. pro eo qd sub leuo siue alleuo. Ver. Ego hoc te fasce leuabo. ¶Sexta species verborum actiuorum est. Audio audis audiui actiuũ huius speciei est sermonem alterius intelligendi gratia percipere. vt audiui ex te, vel a te, vel de te. Audio primæ speciei est vocem tantum audire, siue animalis, siue alterius rei sonum. Exaudio eiusdẽ ordinis est, quod audio facere. Audio, vel inaudio tibi neutrum secundi ordinis pro eo, qd est obedio: quod ex ob & audio componitur. Plautus in captiuis duobus: cum dicto haud audiebat, facto nunc lædat licet. frequentius tñ in hac significatione reperitur ab illo participium præsentis tẽporis. Plautus in Amphyt. ego sum Iouis dicto audiens. Cice. in philippicis: vt audiens esset huic ordini. Idem pro rege Deiotaro: aut qui dicto audientes in tanta re nõ fuissent. & in lege illa vulgata duodecim tabularum filium minus dicto audientem licebat abdicare. Inaudio quoq pro obedio huius ordinis reperitur. Affranius apd' Marcellũ: nouis dictis quæso, ne ille inaudiat. Male audio, cũ est absolutum, hoc est, neutrũ quinti ordinis significat infamari. Cice. ii. de ora. Opimius consularis, qui adolescentulus male audisset. Idem p Marc. Cælio: vicinũ eius mulieris miraris male audisse. Idẽ. v. tus. sed aliud molestius, quod male audiebat. Terent. vulgus mulierum, qd male audit. Oui. v de tristibus: Indoluit, nec tã mea qd' fortuna male audit. Martia gentibus in Lybicis vxor tua Galle male audit. ¶ Abstineo.es. & cõtineo.es. verba sunt huius ordinis, differunt tñ autore Valla, q abstinere est ab aliena, vel exteriori re. vt abstineo me ab iniuria. abstineo me a muneribus. ¶Continere vero est a propriis voluptatibus. vt cõtineo me a libidine, a coitu, a cibo. Cice. Q d' beneficiũ est, si te abstinueris ab alieno scelere. & Lucil. manus abstinere a muliere melius est. Cõstruitur etiã figurate rum grẽ, vel potius ex idiomatis græci imitatione, vt Horat. mox vbi lusit, satis abstineto dixit irarũ. Verg præpositionẽ ab suppressit. vii. æñ dicens: Abstinuit tactu pater, auersasq refugit. ¶ Accipio.is. quo differat a sumo.is. diximus in prima specie actiuorum. ¶ Recipio.pis. præter alias significatiões, quas habet, cum est neutrum secundi ordinis, significat promittere, quo verbo Cicero frequenter vtitur in epistolis maxime. ¶Suscipio.is. est aliquid in curã atque fidem suam accipere. ¶ Eripio.is. & reliqua verba separationem significantia huius ordinis sunt. Verg. ii. æñ. teque his ait, eripe flammis. & in eodem: eripui fateor, læto me. & vincula rupi. nam vtrobiq subintelligitur ab vel ex, quæ eiusdem est significationis. ¶ Amoueo es idem est, quod aufero aufers, atq vtrumque huius ordinis. Admoueo.es tertiæ est speciei contrariæ significationis: vt admoue tibi manum. amoueo a te manum. ¶ Auerto.is. eodem modo differt ab aduerto. vt aduerte oculos ad me. i. conuerte ad me. auerte oculos a me, id est, remoue. Eodem modo differunt aduersus & auersus: q aduersus est faciem ostendens ex opposito. auersus terga vertens, aut oculos ab aliqua re declinans. vt Vergilius primo æneidos: Diua solo fixos oculos auersa tenebat.

Spolio.as.aui. por despoiar de alguna cosa. vt Tu me spoliasti exuuiis.

Satio.as.aui. Saturo.ras. por hartar. vt Ego te satiaui cibo, & saturaui pane.

Onero.as. por cargar. Exonero.as. por descargar. vt Ego exonero te fasce.

Peto.is. pro Percutio.is. por herir. vt Malo me Galatea petit.

Afficio is.feci. pro eo quod est in bonum siue malum aliquid facere.

Afficio te voluptate. yo te hago plazer. Afficio te muneribus. yo te hago beneficios.

Afficio te molestia. yo te hago pesar. Afficio te iniuria. yo te iniurio.

Muto.as.aui. por trocar vna cosa con otra. vt Mutauit glandem arista.

Priuo as.aui. por priuar o quitar algo. vt Tu me priuasti multis bonis.

Leuo.as.aui. Subleuo as.aui. por aliuiar. vt Ego hoc te fasce leuabo, vel subleuabo.

¶Sexta verborum actiuorum species est, que preter actũm construuntur etiam cum ablatiuo, & præpositione a vel ab. Qualia sunt

Abstineo abstines por se refrenar dlas iniurias. vt Ego abstineo me ab iniuria.

Contineo contines. por se refrenar delos deleytes. vt Fac contineas te a voluptate.

Accipio. pis. accepi. por recebir como quiera. vt Accepi a te commoda & incommoda.

Suscipio.pis. por tomar a su cargo. vt Omnia tua negocia suscipio a te.

Recipio recipis. por rescebir o recobrar. vt Ego recepi a te libros omnes.

Eripio eripis. por librar, o arrebatar. vt Tu eripis me a malis: & ego a te pecunias.

Amoueo amoues. por quitar de alguna cosa. vt Amoue ol' secro a me manum.

Aufero aufers por aquello mesmo. vt Aufer a me opprobrium, & contemptum.

Auerto auertis auerti, por boluerse de alguna cosa. vt Auerte oculos a vanitate.

DE verbis passiuis cap.ij. Quemadmodum verbum actiuum diffiniuimus passiuo dicentes: Actiuum esse quod in.o.desinit, & habet passiuum in.or. Ita nunc e diuerso Passiuū diffinimus, Quod in.or.desinit & habet actiuum in.o.in quo differt a deponenti & communi, quæ non habent actiuum in.o. Et exigit ante se nominatiuum pro persona patienti, in quo differt ab actiuo, quod exigit nominatiuum pro persona agenti, vel facienti & ablatiuum cum præpositione.a.vel.ab. vel datiuum per persona agenti, vel facienti: in quo differt a deponente. nam commune eodem modo construitur, quo verbum passiuum. vt deus amatur a me, vel mihi. Eius, hoc est verbi passiui, tot sunt species, quot diximus esse in verbo actiuo. Sunt enim sex, quemadmodum ex superiori cap. colligi potest. ¶ Sed animaduertendū est, duo notanda esse dicit, primum, quod cum verbum actiuum passiuo mutare volumus, accusatiuum personę patientis in nominatiuum: & nominatiuum personæ agentis vel facientis in ablatiuum cum prępositione.a.vel ab. vel datiuū vertere debemus. Casus vero ille, cum quo verbum actiuum post accusatiuum principalem construitur, mutari non debet: id quod per omnes species obseruandum est. vt in secunda Impleo granarium frumenti, vel frumento. granarium impletur a me frumenti, vel frumēto. Verg. primo æneid. implentur veteris bacchi pinguisque ferinæ. Alterum quod notandum esse dicit est: quod verba reciproca, & quæ dicuntur vocatiua in passiua reciprocantur, hoc est, post se construuntur cum eodem casu, cum quo ante se construebantur. vt Horat. pri. carmi. Scriberis vario fortis & hostium victor. Habeor indoctus prædicor ignauus. tu dicor sapiens. vocor Antonius. nuncupor Nebrissensis. dicor grammaticus. Non est hoc in loco dissimulandum, quod Seruius annotauit in illud Ver. vij. æneid. Optato conduntur tybridis alueo: esse quædam verba, quę nulla ratione mutantur ex voce passiua in actiuam. vt sacerdotes creari. virgines capi, vnde & captę dicebantur, quoniam a pontifice de manu patris non minores decem annis capiebantur: neque enim dici posset, quod pontifex illas capiebat. Eodem modo dicit Seruius, condi proprie illos, qui sibi statuunt ciuitatem. conduntur ergo tybridis alueo, dixit Verg. i. sedē stabilem locant. Pari ratione dicimus ego linquor animo pro exanimor, qui loquendi modus frequens est apud Pli. Non tamen recte dixerimus, animus linquit me. Eodem modo consterno animo, pro eo quod est terreor. vt apud Salust. Equi sine terroribus consternantur. & Curt. iiij. metu consternātur equi. non tamen dici posset, quod aliquis consternat equos. dicimus quoque ex numero nostro meta consternātur equi; non tamen dici posset, quod aliquis consternat equos. dicimus quoque ex numero nostro ... Cęsar in commentarijs: desiderati sunt ... militum decem sunt desiderati in prę[l]io. i. mortui sunt & defuerunt. Cęsar in commentarijs: desiderati sūt ... dicimus ... desiderauimus ducentos sagittarios. Dicimus ... de sagittarijs circiter ducenti. non tamen recte diceretur: nos desiderauimus ducentos sagittarios. Dicimus preterea interdico tibi aqua & igni: non aquam & ignem. At in voce passiua dicimus aqua & ignis interdicitur tibi a me. dicimus quoque aqua & igni interdicitur tibi; a me autem vix dici posset: quia interdicitur est impersonale ab hoc verbo neutro interdico. Cic. de senectute: male rem gerentibus bona interdici solet. Apul. in iiij. floridorū datiuum vocis actiuæ in nominatiuum passiuæ conuertit, cū scribit: ciues ille cibo interdicatur. & in digest. ti. de curatore furiosi. l. pri. Lege (inquit) duodecim tabularum prodigus interdicitur & ibidē: mulier, quę luxuriose viuit: bonis interdici pōt. Datiuum quoque in nominatiuum vertit Hora. in poetria dicens: Ego cur acquirere pauca (si possum) inuideor? Idē alio in loco: hęc ego procurare & idoneus imperor. Eadē quoque ratione dicimus in actiua, ego iubeo tibi, & in passiua, tu iuberis a me: & ego sum iussus a te. Dicimus prętera mutuo tibi pecunias: fœnero tibi nummos. In voce tñ passiua non dicimus pecuniæ mutuantur tibi a me, aut nūmi fœnerantur tibi a me: sed tu mutuaris a me pecunias: & fœneraris a me nummos. Dicimus etiam ego delector te: sed tu delectaris a me non dicitur: sed tātum delectaris. mutuo. fœneror delecto actiua sunt: mutuor, fœneror, delector deponentia: multa nāque (vt diximus supra) verba sunt actiua desinentia in.o. quæ non hñt passiuū in.or. ¶ De verbis Neutris. Cap.iij. POnit imprimis verbi neutri diffinitionem dicēs: Quod verbum neutrū est, quod desinit in.o. ad differentiam passiui, deponentis, & communis: & non habet passiuum in.or. ad differentia verbi actiui: quē tñ casū ante se & post se regat, non dicit: sed adde tu, quod verba neutra significātia actionē exigunt ante se nominatiuū pro persona agente, vel faciente. vt ego seruio: quę vero passionem illam, aut idiopathiā. i. passionem innatā, exigūt ante se nominatiuum pro persona patienti. vt ego vapulo: ego frigeo. post se vero cum oibus obliquis potest construi, aut absolutū est. Hoc loco repetendum est, quod supra cum de verbi actiui diffinitiōe agebatur, diximus: proprium esse verbi actiui cum accusatiuo construi, atque habere passiuum in.or. esse tamen verba, quę & si cū accusatiuo in voce actiua cōstruātur, nō tamen habent passiuam in.or. itaque partim actiua, partim neutra esse dicendum.

¶ De verbis Passiuis. Cap.ij.

PAssiuum verbum est illud, qđ desinit in.or. & habet actiuū in.o. & exigit ante se nominatiuū ꝑ persona patienti, & ablatiuum cum præpositione.a.vel.ab. vel datiuum pro persona agenti, vel faciēti. vt Deus amatur a me vel mihi. Ei⁹ tot sunt species, quod diximus esse in verbo actiuo. Sed animaduertendum est, quod cum mutamus verbū actiuū in passiuum, casus cum quo verbum construitur post accusatiuum principalem non mutatur: vt Impleo granariū frumēti, vel frumēto. granariū implet̄ a me frumēti. Io. do tibi pecunias pecuniæ dant̄ tibi a me. Doceo te grāmaticā. tu doceris a me grāmaticā. Dono te corona. tu donaris a me corona. Audio ex te grāmaticam. Grammatica auditur a me ex te.

Animaduertendum est quoque verba reciproca, & q̄ dr̄ vocatiua qualia sunt scribor. habeor. iudicor. ꝑdicor. agnoscor. dicor. vocor. nominor. appellor. nuncupor & similia construi post se cum eodem casu, cum quo ante construuntur. vt scribor fortis, vocor Antonius.

¶ De verbis Neutris. Cap.iij.

NEutrū ṽbū est illđ, qđ desinit in.o. & nō hēt passiuū in.or. vt seruio is. ei⁹ cōplures sunt spēs.

¶ Prima species verborū neutrorū est, q̄ post se cō struunt̄ cū gtō vel abltō, vt careo pecuniarum, vel pecunijs. Cuiusmodi sunt, quæ sequuntur.

¶Careo.res.cum ablatiuo frequentius construitur: antiquiores etiam genitiuo iungebant, vt Teren. in heautō. Omnes mihi labores fuere leues, pręterquā tui carēdum qđ erat. & Neuius apud Gell. lib. xviij. nocti. attica. carendum tui est (inquit) quod ipse exponit pro te, Accusatiuo quoque iungebant. vt Turpillius apud Marcellum: meos (inquit) careo. Sed abtō (vt diximus) frequenter iungitur. vt Iuuen. caritur⸗us turture magno. Plin. in epist. carent iurę togę, quibus aqua, & igni interdictum est. Egeo eges. indigeo indiges huius esse speciei, atque cū gtō etiam posse iungi cōtra Philaletē, immovero contra Philaseudon dicimus. Ver. x. ęñ. nec te rationis egentē abstulit atra dies. Hora. mancipijs locuplex eget ęris capadocū rex. Idem pri. sermo. at quod tantulo eget quanto est opus. Cice. pro roscio: nam per deum immortalē quid est in hac causa, qđ defensionis indigeat? Et Lucill'. apud Nonium Marcellum quarū abūdem⁹ rerū, & quarū indigeamus. de ablatiui constructione passim exempla reperies. ¶Abundo. das. Cice. pro cluentio: mulier (inquit) abundans audacia. Verg. in Buc. Quā diues niuei pecoris, quam lactis abundans, & illud quod ex Lucill'. afferebamus, quarum abundemus rerum, & quarum indigeamus. ¶Sto stas & consto constas. cū aliquid precio esse emptum significant, huius ordinis sunt: sed de illorum constructione plura diximus in secunda verborum actiuorum specie. ¶Satago satagis, pro eo quod est curiosum atque solicitum esse, absolutū plerūque reperitur quemadmodum & satis ago. pro quo ponitur. Cęsar in commentarijs: qui satagētibus (inquit) celeriter occurrant. Gel'. li. xviij. plorantibus omnibus nostris, atque in sentina satis agentibus. Teren. tamen in heautonti. genitiuo iunxit dicens, & si is quoque suarum rerum satagit. Pendeo & fastidio Plau. in mercato. dissolue iam me: nimis diu animi pendeo. Idem in aulu. fastidit mei, quia videt me suam amicitiā velle. ¶Secunda species verborū neutrorum. Cedo. is. cessi. Verg. v. ęñ. cede deo, hoc est, da locum & fatere te esse victum. aliquando etiam exprimitur locus, & tunc est actiuum tertię speciei. Papin. in achilleide: hortantur, ceduntq; locum. vñ & Cice. participium futuri vocis passiuę protulit de cla. orato. Gratiosi (inquit) scribę sint in dando & in cedendo loco. Cum accusatiuo etiam iunxit Vergilius libro. xi. dicens: cedat ius propriū regi. in qua significatione sępe apud Iurecōsultos reperitur. vt in digest. de legatis. iij. l. si mulier: si vsufructum (inqt) mortis causa cessero. & in titul'. de aquirenda possessione, cedere possessionem dixit. Nam & Diom. grāmatic⁹ in idiomatis anotauit, recte posse dici. cedo possessionē & cedo possessione. Pareo. es. obedio. is. optēpero. as. hui⁹ ordinis verba, idem prope significant: sed cum accusatino etiam iunxit Papi. in achilleide dicens: non adeo parebimus omnia matri. & Gell'. lib. ij. quędam (inquit) non esse parendum, quędā non obsequendum. ¶Consulo. is. de hoc in secunda verborum actiuorum specie diximus. Prouideo. es. & prospicio. is. vt ego prouideo mihi: & prospicio tibi. Verg. pri. ęñ. grauiter commotus, & alto prospiciens. Reperiūtur etiam actiua. vt Luca. in. iij. hęc vbi sunt prouisa duci, & Verg. tris littore ceruos prospicit errantes. Caueo, pro eo quod est prouideo huius speciei verbum apud Iurecōsultos frequenter reperitur. Cice. in epist. melius te ei cauere volo quam ipse alijs solet. Cum accusatiuo vero significat fugere. Iuue. cauet hūc, quem coccina lęna vitari iubet. Placeo, & displiceo. occurro & obuio, eiusdem ordinis sunt, ferę semper. ¶Seruio & inseruio eo differunt, quod seruire proprie seruorum est, aut eorum, qui sub tyranno viuunt. in cuius verbi significatione plurimum Hispani labuntur sequentes linguę suę idioma, dicentes se esse seruitores: & se paratos esse seruire, cum serui non sint. pro eo quod deberent dicere se paratos esse inseruire, hoc est, obsequi, & morem gerere. ¶Parco parcis, & ignosco. scis. tum huius ordinis tum actiua reperiuntur quartę speciei. Vergilius sexto ęneidos. Parcere subiectis, & debellare superbos. Idem in decimo. Auri memoras, quę multa talenta natis parce tuis. Gell'. xv. vitam modo sibi, vt parcerent orauisse. sed his in locis pro seruo seruas. Plaut. in amphytri. velatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum. Eodem modo ignosco. scis. Quin. in declama. ignoscite malorum periculorum metus: ignoscite humana discrimina. Piso frugi apud Pris. quodcunque deliquisset ignosciturū affirmabat. Ver. iiij. geor. ignoscēda quidē, scirēt si ignoscere manes. Quamquā Seruius in eo loco dicat, ignoscenda participium esse sine verbi origine, perinde ac si ignosco non esset nisi neutrum huius speciei.

Careo cares. por no tener lo que desseamos. vt Ego careo tui. tu cares pecunijs.

Egeo eges. gui. Indigo indiges indigui, por hauer menester. vt Ego egeo salutis, vel salute.

Abundo. das. Redundo. as. por abundar. vt Abūdo diuitiarum & diuitijs.

Sto stas. Consto. stas. por costar. vt Hic liber stat tāti quanto tu emisti.

Satago satagis, por estar solicito y congoxoso. vt Hic satagit rerum suarum, & rebus suis.

Abstineo abstines. por se refrenar. vt Abstineo irarum & ab iracundia.

¶Secunda species verborum neutrorum est, quę post se construuntur cum datiuo. Qualia sunt, quę sequuntur. vt Cedo cedis cessi. por dar a otro la ventaia, o mejoria. vt cede maiori.

Pareo pares. Obedio obedis. Optempero. peras por obedecer. vt Patre amor dictis.

Consulo consulis. Prouideo. des. Prospicio. cis. Caueo caues. por proueer. vt Pater consulit filio.

Placeo places. por aplazer. Displiceo displices. por desagradar. vt Ego placeo tibi.

Occurro. is. Obuio. as por salir al encuentro, y a recebir. vt Ego occurram tibi.

Faueo faues. Studeo studes. Aspiro aspiras. por fauorecer. vt Tu faues mihi.

Seruio seruis. por seruir como sieruo. vt seruus frugi seruit domino fideliter.

Inseruio inseruis. por hazer lo que alguno quiere. vt Fac inseruias mihi.

Parco parcis. Ignosco ignoscis, por perdonar. vt Ego parco tibi. Vt ignoscas mihi.

¶ Noceo noces. officio. cis. quę etiã actiua reperiuntur. vt Apul. primo meta. cum multa (inquit) nocerentur, publicitus (inquit) indignatio percrebuit. & in psal. xxxiiij. Iudica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Lucre. quoque quasi ab actiuo dixit: officiuntur, vti cogantur tardius ire. ¶ Doleo. les. huius quoque est ordinis: nisi quod qui dolorem patitur, ponitur in datiuo: quod dolorem infert, in ntõ. Mart. si qua fides vulnus, quod feci non dolet (inquit) sed quod tu facies: hoc mihi Pœte dolet. Terenti.

Noceo noces. Officio officis. por empecer. vt Non noceas mihi: ne ego officiam tibi.

Doleo doles dolui. por doler lo que trae dolor. vt Hoc vulnus non dolet mihi.

Indulgeo indulges indulsi. por dar obra, o regalar. vt Indulgeo literis & filio.

Insto. as. institi. por dar priessa. vt Noli instare mihi

Supplico supplicas. por rogar humilmente. vt Ego supplico tibi: & tu Regi supplica.

Hæreo hęres. Adhęreo. res. por se allegar. vt Ego hæreo tibi: tu adhæres mihi.

Illudo illudis. Insulto insultas. por hollar escarneciendo. vt Tu illudis capto.

Inuideo inuides. por hauer embidia. vt Omnibus inuideas inuide, nemo tibi.

Impono, is. por engañar. vt Facile ẽ barbato imponere regi.

Incesso incessis incessi. por acometer. vt Regibus incessit magno discordia motu.

Inuado inuadis. por aquello mesmo. vt Tãta inuasit cupiditas plerisque.

Incumbo. is, por poner las fuerças en algo. vt Validis incumbite remis.

Volo vis cum bene iunctum. por querer bien. vt Non bene tibi vult, qui accusat.

Cupio cupis, cum bene iunctum. por querer bien. vt Quod ipsi bene cupio Glycerio.

Timeo times timui. por temer que no venga mal a otro. vt Pater timet filio.

Metuo metuis. por aquello mesmo. vt inopi metuens formica senectæ.

in Eunu. dolet dictum impudenti adolescenti & libero. Nam quod Hierony. interprete dicitur: caput meum doleo, poeticum est, atque figuratum ea figura, q̃ orationi solutæ non est permissa. Licentius tamen alia figura dicitur vicem tuam doleo. Salu. in Catilina: quasi dolens eius casum. cũ gtõ etiam iunxit Ouid. ij. meta. dicẽs: successorũque Mineruę indoluit. ¶ Indulgeo. es. huius ordinis frequentius reperitur. Ver. iiij. æñ. indulge hospitio, causasque innecte morandi. Idẽ. ij. geo. indulge ordinib9. Terent. in Heautõ. nimiũ illi Menedeme indulges. Dicim9 quoque indulgeo operã literis. & Iuue. cunctis narratur ephebis mollior ardenti sese indulsisse tribuno. Cũ actõ tantum Lucilius apud Marcel. tu (inquit) qui iram indulges nimis. ¶ Insto. as. institi. Iuue. instantẽ regi armenio, parthoque cometem. Verg. pri. æñ. instãs operi, regnisque futuris. Idẽ in. viij. heu quantæ miseris cędes laurentibus instant. Idem in eodem: parte alia Marti currum rotasque volucres instabat. datiuo accusatiuũ iunxit, sed figurate pro eo, qđ est instanter faciebat. ¶ Supplico. as. Terẽ. ĩ Andria. ipsũ hũc orabo: huic supplicabo. Prisc. dicit etiam actõ iungi posse, sed non probat. ¶ Hęreo hęres. & adhęreo. res. eiusdem significatiõis huius speciei sunt. Verg. ij. æñ. hęrent parietibus scalæ. cum vero est absolutum, ponitur pro eo qđ est dubito. Iuue. hæres, & dubitas alta chionẽ deducere sella. Idẽ: hærem9, dicat ipsa. Ab hoc frequentatiuum hæsito hæsitas semper in hac vltima significatione reperitur. Cice. in acade. dubitãt, hæsitãt, reuocant se interdũ. ¶ Illudo illudis, & insulto. as. Verg. iiij. geor. neque oues hædique petulci floribus insultent. Idem in. viij. huic capiti insultans tot ferro sæua dedisset funera. Serui9 dicit: insultare esse aliquẽ irridere. eiusdem significationis est illudo illudis. Verg. ij. æneid. certantque illudere capto. Idẽ ĩ. iiij. ęñ. Et nostris illuserit aduena regnis. Iungitur etiam cum actõ. Teren. fatim superbe illuditis me. Inuideo. des. Iuue. haud tamẽ inuideas vati, quem pulpita pascunt. apud antiquiores actiuum ordinis tertij reperitur frequentius. Ver. in buc. Liber pampineas inuidit collibus vmbras. Idem pri. geor. iam pridem nobis cæli te regia Cæsar inuidet. & in. xi. æñ. te ne (inquit) miserande puer cum læta veniret. inuidit fortuna mihi. ¶ Impono imponis. huius ordinis verbum est decipere. Iuue. facile est barbato imponere regi. Martial. callidus imposuit nuper mihi caupo rauenæ. In libro quoque Gene. xxix. Hierony. interprete: quare (inquit) imposuisti mihi? Genes. xxvij. dixitque Abimelech: quare imposuisti nobis? Hinc impostores dicti sũt, & impostura. alias cũ accusatiuo & datiuo iungitur. Verg. iiij. æneid. puppibus & læti nautę imposuere coronas. ¶ Incesso incessis pro eo quod est inuado. is. Verg. iiij. geo. regibus incessit magno discordia motu. Valeri. maxi. in pri. nec mihi cuncta cõplectendi libido incessit, id est, inuasit, vel inuadit. cum accusatiuo iunxit Sillius Italic9 dicens: tunc præceps ruit in medium telumque fatigat flãminium incessens. Dicimus preterea inuado tibi, & inuado te. Varro apud Marcellum: tanta inuadit cupiditas bonorum plerisque. sed videtur in hac constructione pro incesso acceptum. ¶ Incumbo incumbis autore Quintilia. huius ordinis est: dicimusque incumbo huic rei. Antiquiores tamẽ incumbo in hanc rem dicebant, vt idem autor ait. ¶ Volo vis. vt volo tibi bene, sicut & cupio tibi bene. Ennius: nõ bene tibi vult, qui te falso criminat. Catullus: cogor amare magis, sed bene velle minus. Terentius in Andria: quod ipsi bene cupio Glycerio. Dicimus etiam volo hanc rem, & cupio hanc rem. volo legere & cupio legere. ¶ Timeo times, & metuo metuis, huius speciei verba sunt: & est timere ne quid mali alicui eueniat. Ver. primo geor. aut inopi metunes formica senectæ. Hora. ij. carmin. te suis matres metuunt iuuencis. Enius apud Diome. metuo (inquit) legionibus labem. & sic videtur esse actiuum tertiæ speciei. Quintæ quoque speciei reperitur apud Teren. in andria. metuo (inquit) a Chryside. Cicer. ad heren. a quo sibi non iniuria summum periculum metuebat. Apuleius. vij. metamorphosis etiam cum de prępositione iunxit: De me (inquit) metuentes sibi. Idem de timeo times dicendũ est. Vergilius secundo æneidos: suspensum pariter comitique onerique timentem. Aliquando etiam acusatiuo iungimus. Idem in eodem: & quæ sibi quisque timebat.

¶ Tertia verborum neutrorum species. Flagro flagras. aui. quod est inflammari. vt Oui. ij. meta. flagratq; cupidine currus. ¶ Fragro. as. per. r. quod est odorem ex se emittere. vt in cāticis Salomonis: Verba tua fragrātia vnguētis optimis. Verg. i. æn. thymo fragrantia mella. ¶ Ardeo ardes arsi. nam quod Vergi. in buc. dixit: Coridon ardebat Alexim. figuratum est. ¶ Aestuo. as. nam Hierony. (vt supra memorauimus) noua quadā ratione dixit: In medio ignis nō sum ęstuatus. ¶ Caleo cales calui. Frigeo friges frixi. Palleo palles pallui, & reliqua omnia verba significatiōis, quam græci idiopathiam, id est, propriā passionem appellant, omnia sunt absoluta: nisi quod possūt cōstrui cū septimo casu significāti instrumētū: quo actus ille ex ingenitis principijs excitatur. vt domus flagrat igni. homo ardet ira. mulier æstuat calore. puer calet febri. puella friget imbri. animalia algent frigore: & eodē modo de reliquis similibus. ¶ Mano manas. & fluo. is. huius ordinis verba possunt esse. Dicimus nāque fons manat aqua, & fons fluit aqua. & rursus aqua manat ex fonte: aqua fluit ex fonte, vel de fonte. Scateo, & scaturio. Plautus in aulula. inter bibere sola si vino scateat Corinthiensem fontem, & pirenem, potest.

¶ Quarta verborum neutrorum species: hæc neutra passiua dicuntur a grammaticis, neutra, quia non habent vocem passiuam in. or. passiua, quia passionem significant: atque ad similitudinem verborum passiuorū construūtur, hoc est, ante se cum noīatiuo pro persona patiēti: post se vero cum ablt ō media præpositione. a. vel. ab. vt ego exulo a rege. Sūt autem huius speciei pauca verba. ¶ Exulo exulas. a quo duo tantum reperiuntur participia, exulans, & exulaturus, passionem quoque significantia. Cicer. iij. tus. Telamonem pulsum patriaque exulantem. Iustinus libro. xxv. illæ quasi in perpetuū cum viris exulaturę. Atq; eodem modo, vapulans vapulaturus. Quint. lib. j, adde quod multa vapulātibus dictu deformia. ¶ Veneo venis. huius ordinis verborum est, quod ab atiquis veneor veneris declinabatur. Plautus: ego ne illi veneor? Titianus apud Diome. de agricultura: nam id melius emitur, quā veneatur. Ab hoc, cum supinum sit venum, in participio præteriti nō dicimus venus, nec venitus: sed venditus eodem Diomede autore: neque vllum aliud habet participium. ¶ Fio fis. & ab eo composita Cōfio confis. defio. defis. Columel. lib. ij. stercus (inquit) quod ex pecudibus confit. Macro. lib. i. satur. diem, qui ex quadrantibus confit. Vergilius in buco. lac non mihi æstate nouum, nō frigore defit. Terentius in Eunu. nil cum est, nil defit tamen. Antiquiores fior fieris declinabāt. Cathio in Thermū: post (inquit) fitur diutius. Idem: græco ritu fiebantur saturnalia. Hæc Priscia. lib. viij. Participia factus & faciendus, a facio mutuantur, fiens & fiendus nusquā legi. ¶ Liceo. es. inter superiora numeratur. Sunt, qui huic verborum ordini addant nubo. bis. sed ego nescio, an satis latine dicatur virgo nubit viro a patre: apud antiquiores actiuum fuit. Vnde in euangelio Matth. legimus interprete Hierony. neque nubent neque nubentur. quod idem exponens ait, nubunt viri, nubuntur fortasse fœminę: quamuis mulieres nubere dicantur: sed & viri per abusionem nubere dicuntur: cū in coniugium sub minori conditione veniunt. sic Martia. dixit: vxori nubere nolo meæ. & Ouid. ij. meta. tibi nubere Nympha volētis votis cede dei. Ab hoc sunt tria participia nubens, nuptus, nupturus. Reperiuntur quoq; verba in voce actiua passionē significantia. Præcipito. as. turbo. as. ingemino ingeminas. tondeo des. verto. tis. insinuo. as. accingo. gis. Plau. in trinūmo: nam qui in amore p̄cipitauit, peius perit, quā qui saxo saliat. Verg. ij. æn. & iam nox humida cęlo pręcipitat, pro pręcipitatur. Idem in. iiij. tum flumina mento pręcipitant, pro p̄cipitantur. vnde & participium præsentis passionē segnare reperitur, vt supra memorauimus. Vergi. tepidi turbant septem ostia Nili, pro turbantur: & ab eo cōpositū cōturbo. as. p eo quod est decoquere. Martialis: conturbabit Atlas, & non erit vncia toto. Iuuenalis: sic pedo conturbat, matro deficit. & in lege quidam fundum. digest. de in rem verso. Postea (inquit) conturbauerat, qui boues vendiderat. Vergilius primo georgico. ingeminant austri, & densissimus imber, pro ingeminantur. Idem in eodem: cinipiij tondent hirci in canaque menta. pro tondentur. Idem in eodem: & totę solidam in glaciem vertere lacunæ, pro versæ sunt. Idem in primo æneidos: tum prora auertit, & vndis dat latus. quod Seruius exponit, pro auertitur quemadmodum & illud Vergilij: tū vero tremefacta nouus per pectora cūctis insinuat pauor, pro insinuatur. Idem in eodē: accingunt omnes operi, pro accinguntur.

¶ Tertia verborum neutrorum species est, q̄ post se construūtur cum ablatiuo sine præpositione: vel potius cum effectiuo. vt

Flagro. as, aui. por encender. vt Flagratque cupidine currus.

Fragro fragras. por oler dando olor. vt Redolētq; thymo fragrantia mella.

Ardeo ardes arsi. por arder. vt Ardet amore pari, qui scit se amari.

Exardeo exardes exarsi. por mucho arder. vt His dictis subitas exarsit in iras.

Aestuo. as. por hauer calor. vt Oceanus lunaribus æstuat horis.

Caleo cales. por escalentarse. vt Ego caleo febri: tu vero cales amore.

Frigeo friges. Algeo alges. por enfriarse. vt Tu friges dio, ego algeo pluuia.

Fluo fluis. Mano manas. por correr, o manar. vt Locus fluit lacte. & Fons manat aqua.

¶ Quarta verborum neutrorum species est, Quę post se cōstruuntur cum ablatiuo & pręposītōe a. vel ab. ad similitudinē verborum passiuorū in persona agēte, vel faciēte: ante se vero exigūt nominatiuum p̄sonæ patientis Qualia sunt

Exulo exulas. por ser desterrado. vt Homicidę exulant p̄ pretore.

Vapulo vapulas. por ser herido. vt Discipuli vapulant a magistro.

Veneo venes veniui, vel veni. por ser vendido. vt Serui veneunt a mangone.

Fio fis factus sum. por ser hecho. vt Templum fit ab architecto.

Liceo lices. por ser puesto en precio, o en almoneda. vt Liber licet p̄ me.

¶Quinta verborum neutrorum species est. Hæc sũt,q̃ a grãmaticis dñr absolutiua: quę in cõstructione casus non admittunt nisi media prępositiõe. vt Iuu. viuat gabijs, viuat fidenis, vt vixit in vrbe. ¶Viuo. is. xi. quod cum accusatiuo etiam potest construi, sed figurate: quemadmodum paulo post dicturi sumus. Eodem quoque modo Dego. is. vt apud Verg. iiij. æ̃n. vitã degere more ferę. ¶Eo. is. iui. Sed eo inficias dicimus, pro inficior siue nego. ¶Exeo. is. cũ accusatiuo construitur ratione præpositionis extra. & cum

¶Quinta verborum neutrorum species est, q̃ post se cum nullo casu construuntur, nisi media præpositione, vt Ego viuo in vrbe. Qualia sunt.

Viuo. is. por viuir. vt Viuat gabijs, vt vixit i vrbe.

Eo. is. iui. por ir. Adeo. is. por yr a lugar, o a persona. vt Eo ad vrbem, Adeo ad Antonium.

Obeo. is. por morir. Exeo. is. por salir de lugar. vt Obijt & exiuit de vita.

Nato. tas. por nadar. Enato. tas. por salir a nado. vt Natat in flumine, & enatat.

Sto stas. por estar en pie. Sedeo. es. por estar assentado. vt Ego sto, tu sedes.

Salio salis. por saltar. Salto. as. por baylar o dançar. vt Ego salio, tu saltas.

Ambulo. as. por andar. Deambulo. as. por passearse. vt Ante cœnam deambulo.

Incedo. is. por andar con pompa y aparato. vt Ego quæ regina diuum incedo.

Sapio. is. por saber. Desipio. is. por enloquecer. vt Modo sapit, modo desipit.

Resipisco. is. por tornarse a su seso el q̃ enloquecio. vt Resipiscit ex phreni i.

Contendo. is. Certo. as. Pugno. as. por pelear y contender. vt Contendo tecum.

Concurro concurris. por encontrarse con otro. vt Noli concurrere mecum.

Constituo. is constitui. por concertar con otro. vt Ego constitui cum illo

Attineo es. Pertineo es. por pertenecer. vt Hoc attinet, siue pertinet ad me.

ablatiuo ratione præpositionis ex, cum quib9 componitur. Solin9: postquã Tatius (inquit) hominem exiuit. i. diem suũ obijt. Ver. v. æ̃n. corpore tela modo atq; oculis vigilantibus exit. quod Macrobius in saturnalibus, & Seruius exponũt prouitat. Lucanus: exeat aula, qui vult esse pius. ¶Adeo. is. ratione præpositionis ad, cũ qua componitur, iungit sibi accusatiuũ. Verg. Adit oppida pastor. aliquando prępositio etiam accusatiuo iũgitur. vt Teren. in Andria: adeone ad eũ? Ratione prępositionis etiam dicimus obeo mortem, p morior & obeo. is. absolute positũ. Sulpitius ad Ciceronẽ: Paulo (inquit) ante lucem Marcellũ diem suũ obijsse. Nam composita ab eo. is. plerũq; actiua rep eriũt. ¶Nato. as. aui. qđ videtur etiam frequentatiuum a no. as. aui. natum. sed nõ seruauit simplicis quãtitatẽ. ¶Enato. as. aui. est natando ad littus siue ripã peruenire. Mart. ad votum Diodorus enatauit. Verg. vi. æ̃n. gelidas enauit ad arctos. ¶Sto. stas. steti. est in hominibus pedibus insistere: in quadrupedibus a motu cessare cũ gradiuntur: in his, quæ fluũt non labi. in inanimatis erectum esse. ¶Sedeo. es. est cõtractis cruribus in nates desidere. ¶Salio. salis. est saltum facere. salto as. est tripudio. as. ab hoc est saltatio. ab illo saltus. Ver. ij. geor. vnctos salire per vtres. Hor. ij. ser. Saltat milonius, vt semel ict9 accessit feruor capiti. Reperitur salio actiuũ pro eo qđ est fœminam inire. Oui. in. ij. de arte. læta salitur ouis. hinc salaces dicũtur libidinosi, et salacitas ipsa libido. ¶Salto quoque accusatiuo iungitur, sed figurate, si modo saltationem ipsam, quę saltatur, exprimat. Hora. primo ser. pastorem saltaret vti cyclopa rogabat. Iuuen. chironomon Ledam molli saltante bathillo. ¶Ambulo. as est tantum pedibus ire. Incedo is. est cũ fastu & magno apparatu. Verg. pri. æ̃n. Ast ego, quæ diuum incedo regina iouisque. Idem in eodem: regina ad templum forma pulcherrima Dido incessit magna iuuenum stipante caterua. Differentiam tamen horum verborum Seneca notauit dicens: tenero ac molli passu gradum suspendimus, nec ambulamus, sed incedimus. ¶Deãbulare est voluptatis, aut exercitij causa ambulare, quod & spatiari dicitur. Non possum dissimulare Philalethę tarditatem, ne dicam stultitiam, qui putauit in illo Valerij maxi. quod in principio sui operis scripsit: nec mihi cuncta complectẽdi libido incessit: ab eo quod est incedo. is. esse præteritũ: cum sit ab incesso. is. qđ verbũ ipse non agnouit: neq; apud Salust. legit quod in catillinario scripsit: tanta Cupido glorię incesserat. quem locum Valerius emulari visus est. Incessere autem, vt supra diximus, est inuadere. Verg. regibus incessit magno discordia motu. Lucanus in. viij. gemitus tacitos incessere fata. Ouid. xiiij. meta. scutisque parant incessere telis. ¶Sapio. is. est sapiens sum. Martial. quisquis plus isto non sapit, illę sapit. ¶Desipio. is. est a cõmuni sensu sapientiaque minus habeo: vel quod meo sensu destituor. ¶Resipiscere, vel Resipere est ad priorẽ mentis statum redire. Terent. me fortunatissimũ puto esse nateę cũ te intelligo resipijsse. ¶Sapio. is. cũ accusatiuo est saporẽ aliquem prę se ferre. Mart. quod sapit hyble atticosque flores. etiam absolutum huius significati est. Idem: vt sapiant fatuę fabrorum prandia betæ. ¶Contendo. dis. certo certas. pugno pugnas. concurro. ris. constituo. is. huius ordinis verba sunt. vt ego contendo tecum: pugno cum Cęsare. certo cum Pompeio. constituo cum Antonio. Reperiuntur etiam apud poetas secundi ordinis, hoc est, cum datiuis constructa. Vergilius secundo Georgicorum: nec cellis ideo cõtende falernis. Idem in bucoli. montibus in nostris solus tibi certet Amyntas. quod Ser. vsurpatũ esse dicit pro eo quod est certat tecum. Idem in. ij. georgicorum: Argitisq; minor, cui non certauerit vlla. Idẽ in eodem: laudibus Italiæ certent non bactra, neque Indi. Proper. tu caue ne tristi cupias pugnare puellę. Ouidi. pri. metamor. frigida pugnabant calidis, humentia siccis. sed statim iunxit ablatiuo media pposition e cum, dicens: mollia cum duris sine pondere habentia pondus. Idẽ xij. metamorpho. & quoniam concurrere cominus hosti non datur. Iuuenal. hic vbi nocturnæ Numa constituebat amicæ. ¶Attineo. es. pertineo. es. cum accusatiuo media præpositione ad construuntur. Terenti. ad te attinere omnem hanc rem. Mart. hoc ad te pertinet ole: sed quid agas, ad me pertinet ole nihil.

Animaduertendū est hoc verbū Sum es fui post se cōstrui cū ntō,vt ego sum Antonius.cū gtō. vt virtus est hominis.cū dtō,vt tu es mihi magister.cū septio casu.vt est vir singl'i eloquētia.Cū hoc noīe opus omnib⁹ fere casibus iungi potest.

Sunt præterea quædam alia verba,quæ dicuntur substantiua,desiderantia post se casum similem præcedenti.vt existit inutilis,extat incorruptus,manet immortalis,viuit fœlix & similia.

Sūt & alia,quæ cū sint intrāsitiua,reciprocantur tñ,vt incedo tristis,ambulo lętus,euado doctus.

Præterea verba illa,quę dicūtur neutra transitiua;iudicio meo nihil habere,quod illis repugnet,cur nō dicamus actiua:cū etiā si natura repugnaret,sermo idcirco non deberet esse mācus.Nā si recte dicitur:comederunt Iacob,& domus tuæ zelus comedit me:recte quoq; dicet Iacob ego sum comesus,sicut & Iuuenalis dixit:& cito rapturus de nobilitate comesa qd' superest.

Pręterea verba,q̄ dñr ad solā naturā pertinere,ego non video,cur nō recipiāt oēs numeros & personas,vt ego non sereno ego non grandino.

Præterea nullum esse verbum actiuum,quod nō p[illegible]sse absolutum,si post se cum nullo casu construatur,vt si dixeris,ego amo.

Præterea verba neutra posse construi cum accusatiuo rem verbi significante.vt ego viuo vitam coiter.ambulo viā.seruio seruitutē.furio furorē.certo certamē pugno pugnā.pecco peccatum.

¶ Animaduertendum est. Qoniā hoc verbum Sum es fui,per omnes verborum neutrorum species spargitur,visum est illud hoc in loco ponere.Nam & potest esse absolutū,vt est locus hesperiā graij cognomine dicūt. Potest & post se construi cū casu simili precedenti,vt homo est animal.& cū genitiuo,vt virtus est hominis,pecudis vero voluptas.Potest & cum duobus datiuis.vnde & Diomed.inter idiomata latina hæc ponit exempla:gloriæ mihi est patria.testimonio tibi sum.auxilio tibi sum.gaudio mihi est aduersarius.bono mihi est veritas.oneri mihi est hęc res.cordi mihi est amicitia.dolori mihi est iudicium.curę mihi est doctor.miseriæ mihi est labor.infamię mihi est amor.sic Teren.dixit in Andria:aut tibi hæ nuptiæ sunt cordi.Construuntur etiā cum septimo casu,quando ponitur cum genitiuo.Vergi.pri.æñ.sunt mihi bis septem præstanti corpore nymphæ.quarum quæ forma pulcherrima Deiopeia.p corporis pręstantis & formæ.Qđ' vero subiungit cum hoc nomine opus,Diome.eiusdē est præceptum,qui inter idiomata scribit vsitate dici,opus est mihi monito:apud veteres tamen inueniri per omnes casus pręter vocatiuū.atque addit,pro eo quod gręci dicunt habeo opus,habui opus ex ratione idiomatis latini non posse dici:nisi opus est mihi.opus fuit mihi. Hieronymus igitur sermonis gręci proprietatem sequutus dixit in euangel'.dominus opus habet his. Sum es fui.cū re verbi pro ipso verbo.vt Plautus in amphy quid tibi hanc rē curatio est verbero,pro curas.Idē in asinaria.quid tibi huc receptio est meū virū,id est,cur recipis. Idem in aulularia:quid tibi nos mendice homo tactio est,id est,cur nos tangis. ¶ Sūt pręterea. Proprie verbum substantiuum vnū est tantū Sum es fui,quod substantiam significat,quod que ob idipsum dei proprium est,qui mera est substātia,ipso dicente in Exodo:qui est,misit me ad vos.Sunt tamen & alia verba,quę possunt dici propemodum substantiua.vt sisto.existo.exto.fio.maneo.viuo.quę post se ęque regunt casum similem pręcedenti.Cicero in lib.de amicitia:existit hoc loco quęstio subdifficilis. Idē de senectute:ipsius Appij extat oratio.potest enim addere ad illud disputāda differenda.ad hoc pulchra.elegantissima.artificiosa.Eodem modo dicimus fio senex.Horat.iiij.car.fis anus,& vis formosa videri.Maneo immortalis.Vergil'.iiij.æneid. at genus immortale manet. Idem in.iij.ęñ.viuite fœlices,quibus est fortuna peracta.Pari modo construuntur verba quæ cum sint intransitiua in obliquos casus,reciprocantur tamen,vt incedo tristis,sicut Verg.quę diuū incedo regina.ambulo lęt⁹,sicut Horat.nocturnus obābulat.¶ Præterea verba illa.De his multa diximus in principio huius libri.Illud tñ hoc in loco tantū repetimus nihil obstare,quo minus hec verba sint actiua,nisi quod putant aliqui idcirco dici non posse,quia veritati repugnant.Neque enim omnino Prisciano assentior multis in locis dicenti significationis causa,aliquid non posse dici.Neque enim,quia non est nisi vnus mundus,vnus sol,vna luna,idcirco non possem dicere deum momento posse creare innumerabiles mundos,complures soles,multas lunas:aut quia non possum aratro arari,ligonibus pastinari,prohibeor dicere,ego non aror,neq; pastinor,sed neq; possum arari,nec pastinari.Quod & de verbis ad solam naturam pertinentibus dici potest:sed illa fateor non omnia posse ad vsus nostros accommodari vt ego non sereno:at possiet dicere Iupiter,qui vultu cælum,tempestatesq; serenat.¶ Pręterea nullum esse verbum actiuum.Hinc multi arguunt,verbum impersonale ab omnibus verbis etiam actiuis posse prouenire,quādoquidem nullum est verbum actiuum,quod non possit esse neutrum.Sed nos de cuiusmodi verbis loquerentur:exposuimus.¶ Præterea verba neutra posse construi cum accusatiuo rem verbi significante:vt ego viuo vitā & vita viuitur a me.Oui.xij.metamor.vixi annos bis centum,iam tertia viuitur ętas. Alia tamen figura Iuu.dixit:qui curios simulant & bacchanalia viuunt,id est,more bacchantiū.Ambrosius ad Herentianū:Iam enim non vitam nostram,sed Christū viuimus.Eo iter siue viam.Cicero pro murena:Hanc viam dico,ite viam.Vergilius.iij.æneidos:sola incomitata videtur ire viam.Ambulo viam,in sacris literis sępe legimus,vt in libro sapientiæ:ambulauimus vias difficiles.Seruio seruitutem.Gel.li.ij.Diogenes cynicus seruitutem seruiuit.Furio furorem.Ver.ij.ęñ.sine me furere ante furorem.Plautus in trinūmo:tuis seruiui seruitutē imperijs,& pręceptis pater.Certo certamen.Paulus in epis.ij.ad Timothęum.Bonum certamen certaui.Pugno pugnaui.Gellius li.iiij.qui vnam atq; alteram pugnam prospere pugnasset.Idem li.ix.aliquot pugnas populus Romanus prospere pugnasset.Pecco peccatum.Ieremias in threnis interprete Hieronymo:Peccatum peccauit Hierusalem,ideo instabilis facta est.

Præterea nullum esse verbum,quod nõ cum accusatiuo,vel ablatiuo significante tempus indifferenter construi possit. vt Docui te grammaticã tres annos.vel tribus annis.

Præterea cõplura esse verba neutra absoluta, quæ figurate accusatiuo iungi possunt. vt Depereo virginẽ.& quod Vergi.dixit: Corydõ ardebat Alexin. Illa quoq; ex idiomate sermonis latini dicũtur. Hoc latet me.nescio quis me manet exitus.& olet vnguentum,sapit piscem.& similia.

Omnia etiã verba neutra posse iũgi dtõ significãte illum,cuius voluptati,aut malestiæ,dãno,aut cõmodo:aut deniq; cuius gratia aliquid fit. Vergi. Cui pendere sua patereris in arbore poma.

¶ De verbis deponentibus. Cap.iiij.

Deponens verbum est illud, quod in.or.desinit:& nõ habet actiuum in.o.retinetq; tantũ actiui significationẽ.vt Ego loquor verba. Eius complures sunt species.

¶ Prima species verborum deponentium est,quæ post se construũtur cum genitiuo. Qualia sunt, quæ sequuntur.

Misereor.eris.por hauer misericordia.vt Miserere animi non digna ferentis.

Obliuiscor.eris.oblitus sũ.por oluidarse. vt Quis malorum non obliuiscitur?

Reminiscor.eris.Recordor.aris.por recordarse. vt Reminiscere bonorum.

¶ Præterea nullum esse verbum. Regula hęc ad omnia verborum genera pertinet. Neque obseruanda est illa differentia,quam multi facere voluerunt,vt per accusatiuum tempus iuge atque perpetuum significemus:per ablatiuum vero aliquid fieri per temporum interualla intelligamus. Nam si per accusatiuum tẽporis continuitas significaretur:frustra Vergi.pri.æñ. dixisset : hic iam tercentum totos regnabit annos. Et in quarto georgico.septem illum totos perhibent ex ordine menses. Aut si dicis totos ideo adiecisse Vergilium,vt temporis continuitatem, quæ alias erat implicita,exprimeret : cur e diuerso si ablatiuus interualla temporum significat,Ouidius in.v.tristiũ dixit:pene decem totis aluit peantius annis.& Terentius in Adelphis:sex totis mẽsibus olfecissem. Ergo(quẽadmodum diximus) indifferenter tres annos,& tribus annis docui te grammaticam dici potest.vt Cicero in principio officiorũ:quãq; te.M.filiiam annum audientem.Cratippum. neque enim filius Ciceronis per totum tempus annuũ,quo fuit Athenis,Cratippũ philosophum audiuit:nã & obiter legit,aut cœnauit,aut denique dormiuit. ¶ Præterea cõplura esse verba. Figurate: quia nullũ verbũ cũ accusatiuo construi potest,nisi sit actiuũ. Cũ igitur depereo absolutũ sit verbum,figurate dixit Gell.lib.vi. cum eã penitus deperiret.& Apul.iiij.meta. quendã Boetium iuuenem efflictim deperiret. pro eo quod esse deberet perdite amaret. sic Hora iiij.car.non sola cõptos arsit adulteri crines.& Vergi.in buc. formosum pastor Corydon ardebat Alexim,pro ardenter amabat. Idem primo æñ.nec vox hominem sonat : pro eo q; sonando reddit, sicut in eodem:personat aurata,docuit quæ maximus atlas.i.personando cecinit. Et in buc.formosã resonare doces amaryllida syluas,id est,resonando ex vocis repercussione reddere nomen amaryllidis. Eadem ratione accusatiuo iungũtur illa stupeo.es.paueo.horreo.tremo.& similia. Verg.ij.æñ.pars stupet innuptæ donum exitiale Mineruę,pro admiratur cũ stupore. Horat.ij.car.nec muliebriter expauit ensem,pro eo quod cum pauore timuit. Ouid.ij.meta.vrsaque cõspectos in montibus horruit vrsos.i.cum horrore formidauit. Seneca in Hercule furente:thalamos tremisco,capta nunc videor mihi.i.cum tremore recuso. Illa quoque gemo.lugeo. fleo.& similia,nisi figurate accusatiuo iungi nequeunt. Iuuena. tunc geminus casus vrbis.& Liuius:matronæ Brutum anno luxerunt. Figurate quoque dicuntur illa olet vnguenta. sapit thymbram. callet grammaticam. Iuuenalis:affertur misero tibi caulis,olebit laternam,id est,imitabitur talis olei odorem. Horatius:pastillos Ruffillus olet,Gorgonius hircum. Idem .i. epistola. vina fere dulces oluerunt mane camœnę. Notat Ouidiũ Diomedes,qd dixerit:per q̃ locos sacros,& olentia sulphure fertur. nec Verg. cũ Ouid.facere cũ in.i.gẽ.dixit:redolẽtq; thymo fragrãtia mella. Nã thymo cũ fragrãtia,nõ cũ redolẽt,iungi debet. Ergo olet,aut absolutum est,significatque odorem emittere:aut figurate cum accusatiuo construitur significante odorem illum,quem res illa,quæ olet euaporat. pro eo quoque quod est olfacio olfacis,hoc est,odorem naribus capio. Alio modo dicimus:olet mihi hæc res per datiuum. Plautus in Aulularia:aurum(inquit) huic olet,pro hic olfacit aurum. ¶ Omnia etiam verba neutra. Quod in prima specie verborum diximus,nullum esse verbum,quod non cum datiuo possit construi:idem quoq; nunc de verbis neutris dicimus.& ponit exemplum ex buc. Vergi. Cui pẽdere sua patereris in arbore poma. nam pẽdeo absolutum est:sed dixit cui,id est,ad cuius vsum atque vtilitatem,aut voluptatem. Idem.ij.georgico. tibi res antiquæ laudis:& artis ingredior,id est,ad tuam laudem. Idem in eodem:nemorumque Ioui, quæ maxima frondet æsculus, id est,in cuius Iouis honorem. Idem quinto ęneidos:quo tãtum mihi dexter abis,hoc est,in cuius perniciem atque damnum.

De verbis deponentibus,& ponit in primis verbi deponentis diffinitionem dicens:Quod verbum deponens est illud,quod desinit in.or.ad differentiam actiui & neutri:& non habet actiuum in.o. ad differentiam verbi passiui: retinet tantum actiui significationem,ad differentiã cõmunis, quod vtramq; habet. Eius cõplures sunt species. Colligit autem sex. ¶ Prima eorum, quę construuntur cum genitiuo.vt misereor innocentis. Vergil.in bucol.nil nostri miserere. Idem.ij.æneidos:oro miserere laborum tantorum: miserere animi non digna ferentis. Cum datiuo cõstructum hoc verbum non reperitur. cum accusatiuo non misereor,sed misereor.aris.iungitur. Idem.iiij.ęneidos:aut miseratus amantem est. ¶ Obliuiscor.eris. recordor.aris.& reminiscor.eris.actõ etiam iunguntur. Hor.in epodo:quis non malarũ, quas amor habet curas,hęc inter obliuiscitur. Verg.ij.ęñ.quisquis es amissos hic iam obliuiscere graios.

¶Secunda verborũ deponentium species est. Opitulor.aris. Cice.in epistolis: opitulare collegę, subueni patriæ. Salustius in Catil. inopiæ suę opitulati sunt. ¶ Auxilior.aris.quod Prisc. accusatiuo vel datiuo posse iũgi dicit. Cum genitiuo etiam reperitur in sacris literis constructum. Esaiæ.xlviij. Hiero. intepretę: in tempore (inquit) placito exaudiui te, & in die salutis auxiliatus sum tui. ¶ Suffragor.aris. quod est puncto, atq; sententia alicui fauere. ¶ Refragari vero iisdem modis alicui aduersari. Cice. in.j. de legibus: mihi enim videris fratrem laudando suffragari tibi. Refrago in voce actiua cum accusatiuo Sisena apud Marcellũ protulit: dictatorem (inquit) omnibus animis, & studiis refragauere, pro eo quod est dictaturæ refragati sunt. ¶ Adulor.aris. assentor.aris. palpor.aris. blandior.iris. cũ ablatiuo cõstrui nemini dubium est. Reperitur tñ adulo.as. cum accusatiuo in voce actiua. vt Valerius Maximus: si Dionysiũ (inquit) adulares, ista non esses. & Actius apud Marcellum: pennata cauda nostrum sanguinem adulat. Cicero pri. officiorum: cauendum est, ne assentatoribus patefaciamus aures, neque adulare nos sinamus. Eodem modo Palpor palparis cũ datiuo reperitur. Palpo palpas cum accusatiuo. Hora. pri. serm. cui si palpere recalcitrat. Iuu. quem munere palpat carus. ¶ Blandior.iris. Quin. blandiar paulisper iudices calamitatibus meis. ¶ Gratulor gratularis est (vt Valla inquit) testari nos gaudere de fœlicitate alterius apud eum ipsũ, qui ea fortuna affectus est, & construitur cum dtõ: aliquando supprimitur datiuus, cum tamen intelligatur. Ouid. gratulor œchaliam titulis accedere nostris. subaudi tibi. Idem in.iij. de arte: ego me nunc denique natum gratulor, subaudi mihi. Reperitur & gratulari, pro gratias agere. sed tantum diis immortalibus. vt Affranius apud Priscia. sexte frater mi salue: cum saluus venis, gratulor diis. Gratari idem prope est quod gratulari, nisi quod magis est poeticũ. Verg.iiij.æñ. inueni germana viã gratare sorori: sed construitur etiam cum accusatiuo. Idem in.v. gratatur reduces. Gratificor.aris. quod est gratum facere, etiam datiuo iungitur. Cicero pro Cornelio: nũ alicui gratificabatur homini, aut ordini? Salust. etiam actõ iunxit in Catilina: potentiæ paucorum dec⁹, atque libertatem suam gratificari. Cicero quoque ad Val. cur enim tibi hoc non gratificer? ¶ Irascor irasceris. Teren. tibi pol irat⁹ sum Philomena. ¶ Assentior.iris. Cicer. in episto. senatus mihi assensus est. Idem alio loco: quibus assentior solicitam, & periculosam iusticiam, non esse sapientis. Sisena assentio.tis. putauit esse dicendum, quẽ deinde multi sunt sequuti, vt autor est Quintilianus libro primo orato. & Gellius libro.ij. noctium Atticarum. Cicero tamen assentior semper fere dixit, atque actõ iunxit: vt in primo de oratore: cętera (inquit) assentior Crasso. Idem in secundo, quare tibi Antonij vtrũq; assentior. ¶ Tertia verborum deponentiũ species est. ¶ Solor solaris, quod est rebus solatium afferre. Consolor consolaris tantun verbis alicui consolationem adhibere. ab illo est Solatium, ab hoc Consolatio. ¶ Execror execraris. abominor abominaris. detestor detestaris. Auersor auersaris. idem prope significant, atque huius ordinis verba sunt: sed auersari est vultum, ab ea re, quam detestamur auertere. Vergilius quarto æneidos: non auersata petentem. Ouidius primo fastorum: officioq; leuem, non auersatus honorem. Plinius libro.xxx. terram orbitis dẽpressam auersantur. Hoc verbo frequenter Hieronymus vtitur in sacris literis: sed fere semper legitur mendose, aduersor pro auersor. ¶ Sequor sequeris cum suis compositis, huius ordinis est verbum: pręterquã obsequor obsequeris: quod ad superiorem speciem pertinet. Prosequor tamen elegantissime pręter accusatiuum etiam septimo casui iungitur: vt prosequor te muneribus. prosequor te lachrymis. Plinius in epistolis: prosequutus eram viatico secedentem. Cicero in epistolis: quam tu ipse omnibus lętis prosequeris. Consequi est rem, quæ fugiebat, assequi. ¶ Fateor fateris, & confiteor eo differunt, quod fatemur sponte: confitemur coacti. Difiteri vero est negare, aut non fateri, quod fatendum erat.

¶ Secunda verborum deponentiũ species est, quæ post se cõstruũtur cũ datiuo. Qualia sunt hæc.
Opitulor opitularis. Auxilior auxiliaris. por ayudar. vt Opitulare mihi. auxiliabor tibi.
Suffragor suffragaris. por ayudar con el voto. vt Rogo te, suffragare mihi.
Refragor refragaris. por estoruar con el voto. vt Peto a te, ne refrageris mihi.
Patrocinor patrocinaris. por defẽder en juizio. vt Ego patrocinabor tibi.
Adulor adularis. Assentor assentaris. Palpor.aris. por lisongear. vt Ne aduleris malo.
Blandior blandiris. por aquello mesmo, o halagar. vt Cur blandiris potentiori?
Gratulor gratularis. por hauer plazer del bien de otro. vt Gratulor tibi fortunis aucto.
Irascor irasceris. por se ensañar de otro. vt Tibi pol iratus sum Philomena.
Assentior assentiris. por sentir y cõsentir con otro. vt Senatus mihi assensus est.
Insidior insidiaris. por assechar a otro. vt Lupus insidiatur ouibus.
Obsequor.eris. por obedecer. vt Ego obsequor tibi. vt Obsequaris mihi.
¶ Tertia verborũ deponentiũ species est, quæ post se construuntur cum accusatiuo. Qualia sunt
Solor solaris. Consolor consolaris por consolar. vt Solare egenum consolare orbum.
Execror.aris. Abominor. Detestor. Auersor. por maldezir. vt Execror te.
Sequor.eris. sequutus sum. por seguir. vt I, sequere Italiam ventis.
Consequor consequeris consequutus sum. por alcançar. vt Consequor ego, quod volo.
Fateor fateris. por confessar por su voluntad. vt Fateor fatenda
Confiteor confiteris. por confessar sin su voluntad. vt Confiteor confitenda.
Diffiteor diffiteris. por no confessar, o negar. vt Diffiteor neganda.

Precor precaris precatus ſum.por rogar,vt Sæpe precor mortem.

Deprecor.aris.por rogar,o abominar, vt Mortē quoq; deprecor idem.

Demereor.eris.erui.por obligar por beneficios.vt Demereor amicum.

Cauſor.aris.par traer occaſion,o achaque.vt Locū immeritum cauſatur.

Aemulor.ris.Imitor.ris.por remedar.vt Aemulor patrem.Imitor matrem.

¶ Quarta verborū deponentium ſpecies eſt,quæ poſt ſe conſtruuntur cum ablatiuo ſiue ſeptimo caſu.Qualia ſunt.

Lætor lętaris.Delector.aris.por ſe alegrar.vt Lętor meis rebus,& delector tuis.

Vtor vteris.por vſar,vt Rogo te vtere meis omnibus rebus.

Potior poteris.por alcãçar lo deſſeado.vt Optata Troes potiuntur arena.

Veſcor veſceris.por comer.vt Caprę veſcūtur frōdibus.

Fungor eris.por vſar de officio. vt Fūgor meo munere.

Fruor. eris.por gozar de algo.vt Fruimur honeſtis,& quæ ſunt propter ſe.

¶ Quinta verborum deponentium ſpecies eſt: quę poſt ſe cum nullo caſu conſtruuntur niſi mediãte præpoſitiōe.Qualia ſunt.

Iocor iocaris.por burlar de palabras.vt Cicero iocatus eſt in Antonium.

Graſſor graſſaris. por ſaltear para robar. vt Clodius graſſabatur per vrbem.

Caſtrametor caſtrametaris por poner y aſſentar real.vt Cęſar caſtrametatus eſt in Alpibus.

Labor.eris.por caer,o reſbalar deslizandoſe.vt Caue ne labaris in lubrico.

Ruſticor.ruſticaris.por eſtar enel cãpo,o en heredad.vt Ruſticatur in otio.

Philoſophor.aris.por eſtudiar en philoſophia, vt Philoſophatur in vrbe.

¶ Precor.aris.manifeſtam habet ſignificationem. ¶ Deprecor quoq; idem ſignificat quod præcor:habet tamen aliam reconditiorem ſignificationem,quod eſt deteſtari & abominari.Ouid.j.de ponto.ſæpe precor mortē:mortē quoq; deprecor idem.Luca.in.ix.non deprecor hoſti ſeruari. Saluſtius: inimici imperium,& cruciatus corporis deprecor.Quid autem ſit deprecari,Gellius copioſe lib.vj. diſputat. Imprecari eſt malum alicui precari. ¶ Demereor.eris.quod eſt aliquem ſibi beneficijs obnoxium facere.Quinti.li.j.Simul vt demererer amãtiſſimos mei iuuenes. Suetonius in othone: nec minus alium alia via demerebatur.Idem in vitellio: ne qua nō arte demereretur Claudium.Oui.in epiſto.philidis: Crimine te potui demeruiſſe meo. illiterati dicūt demereri,pro non mereri: & demerita,pro non merita. ¶ Cauſor.aris.pro eo,quod eſt cauſam ſiue occaſionem afferre. Horatius pri.epiſ. Locum immeritum cauſatur inique. Ouid. ix.meta.viſaq; cauſatur. Apuleius pro magia:vim meam quam voluntatem ſuã cauſari maluiſſe.Cauſo cauſas,quo imperiti vtuntur pro efficio.is.non dicitur latine. ¶ Aemulor.aris.pro eo quod imitor in bonã partem accipitur:nam pro eo quod eſt inuidere datiuo iunxit Hierony.in pſalmo. Noli ęmulari malignantibus.Ad hanc ſpeciem referenda ſunt verba,quæ præter accuſatiuū conſtruūtur etiam cum datiuo,vt loquor tibi verba, precor tibi multa mala: & quæ præter accuſatiuum deſiderant etiam ſeptimū caſū. vt muneror.aris.dignor.aris.Horatius in epodo:certantem.& vuam purpuræ qua muneretur te Priape. Verg.j.ęn.Haud equidem tali me dignor honore.Apud antiquiores digno dignas fuit. Cicero apud Priſcia.in æcomicis:Ex eo (inquit) numero hominū, qui apud nos hoc nomine dignantur, id eſt, digni habentur.hinc Vergilius.iiij.æneidos. dixit:coniugio Anchiſe veneris dignate ſuperbo. ¶ Quarta verborū deponentium ſpecies eſt. ¶ Lætor.aris.Verg.vj.æneid. apud ſuperos furto lętatus inani.Idem tamen.xi.lib. genitiuo iunxit dicēs: nec veteru memini,lætor ve malorum. ¶ Vtor vteris quod antiquiores etiam accuſatiuo iungebant.Varro apud Priſcianū.vtile vtamur potius,quã a rege abutamur. ¶ Potior potiris cum genitiuo & ablatiuo conſtrui poteſt.ſed & cum accuſatiuo apud antiquiores iungebatur. Saluſtius in Iugurtha:Priuſquam legatos cōueniret: Aderbalis potiretur, & infra:ſi eius oppidi potitus foret.& ibidem:Romani ſignorum & armorū potiti ſunt.Cicero ſecundo inuecti.rerum potiri volunt.Vergilius,j.æneid. Optata Troes potiuntur arena. Terētius in adelphis. ille alter ſine labore patria potitur commoda.Plautus in amphy.contigit,vt ſalui potiremur domum. ¶ Veſcor veſceris. Vergilius.veſcitur Aeneas ſimul & Troiana iuuentus perpetui tergo bouis. quod etiã accuſatiuo iūxit Actius apud Marcellum. Facinus (inquit) oculi veſcuntur,& in Leuitico Hier.interpre:afferat pro ſe duos paſſeres, quos veſci licitum eſt.Idem numeri.xiij.erat autem tempus quando iã præcoquæ vuæ veſci poſſunt. ¶ Fungor fungeris accuſatiuo quoque iungit Terētius in adelphis dicens: neq; boni,neque liberalis functus eſt officium viri.Plautus in Menechmis. nã Paraſitus octo hoīum munus facile fungitur. ¶ Fruor.eris quod eſt finis: quemadmodū vtor vteris eorum, q̄ ſunt ad finē.Vñ vtimur pecunijs,fruimur autem virtute. ¶ Quinta verborū deponentiū ſpecies eſt. ¶ Iocor.aris.Auſo.falſoque in amore iocari.Manil.v.aſtro.pendens iocari in hoſtē. ¶ Graſſor.Sil.graſſandum ad magna periclis.Liuius.li.ij.vt in te hac via graſſaremur. ¶ Caſtrametor.Regum.j.Hierony.interp.Et ſicut caſtrametatus eſt iuxta lapidem Madintorij. ¶ Labor.eris.Ouid.iij.de Arte.cito pede labitur ætas. Ruſticor.aris.Cicer.j.de legibus:Si qui dies ad ruſticandum dati ſunt.Philoſophor.aris. Idem.j.de.Na.De. Et cū minime videbamur,tum maxime philoſophabamur.

¶Tumultuor. Plin. libr. ij hic tumultuatur hominum genus. ¶ Cachinor a græco videtur. canchazo enim interpretatur cachinor. ad hanc speciem reduci possũt etiam, quæ in sexta specie posita sunt scilicet. ¶ Orior oreris, vel oriris. Oui. lib. x. metam. Tu quoties ore ris, viridiq́ꝫ i cespite flores. Nascor. Iuue. filia nascitur ex me. ¶ Partior. eris. Ouid. xiiij. meta. quæ patiẽda diu est. Idem. Heu patior telis.. Verg. O passi grauiora. Apud veteres vero actiuus fuit. Næuius: Populus patit, tu patias modo.

¶De verbis communibus. Cap. v.

IN primis dicit verbum commune esse illud, quod desinit in. or. & non habet actiuum in. o. quod etiam verbum deponens habet, a quo differt: quoniã deponens actiuam tantum habet significationem: commune vero actiuam & passiuam. Apud antiquiores, quemadmodũ Priscianus & Marcellus colligunt, multa huius generis fuerũt verba. vt auxilior auxiliaris. adulor adularis. adminiculor adminicularis. adhortor adhortaris. auspicor auspicaris. abhominor. naris. adorior adoriris. abutor: eris. attestor. aris. aspenor. aris. architector. aris. affector. aris. assequor. eris, argumentor argumentaris. arbitror. aris. adipiscor. eris. blandior. iris. consolor. aris. conspicor. aris. comminiscor. eris. calumnior. aris. carnificor. aris. cõsector. aris. contestor. aris despicor. aris. demolior. iris. dominor. aris. depeculor. aris. dilargior. iris. dignor. aris. exordior. iris. experior. iris. exequor. eris. frustror. aris. for faris. hortor. aris. metor. aris. morigeror. aris. miror. aris. machinor. aris. mẽtior. iris. obliuiscor. eris. q̃ror. eris. solor. aris. Quæ omnia, tametsi inter deponentia numerantur, tamen aliquando passiue reperiuntur prolata, & ab eis participia præteriti passionem significantia. Sed etiam ab his nonnunq́ꝫ vox actiua reperitur, vt sit vero simillimum, fuisse hæc olim actiua.

¶De verbis diuersorum generũ. Ca. vj.

DE verbis diuersorum generum. Sunt quædam verba, quæ reperiuntur diuersis modis cõstructa, de quib⁹ per singulas generum species aliquid attigimus, quæ nunc idcirco repetimus, vt sub vna facie per ordinem alphabeti possint lectori occurrere. Abstineo abstines de quo in sexta actiuorum verborum specie diximus.

Adeo. is. in quinta verborũ specie actiuorũ.

Adulor. aris. in secunda deponentium specie.

Amoueo amoues. in sexta actiuorum specie.

Tumultuor. aris. por hazer bollicio. vt Tumultuãt in castris.

Cachinor. aris. por reir demasiado, vt Cachinatur in conuiuio.

¶Sexta verborum deponentium species est. quæ post se construũtur cum ablatiuo & præpositione. a. vel. ab. Qualia sunt.

Orior. eris. vel. iris. por nacer, vt Ortus a patrib⁹ honestissimis.

Nascor. eris, por nacer. vt Natus a clarissimis maioribus.

Patior. tis, por padecer, vt Rustici patiũtur a ciuib⁹.

¶De verbis Cõmunibus. Cap. v.

COmmune verbum est, quod desinit in. or. & non habet actiuum in. o. & retinet actiui & passiui significationẽ. vt Ego ãplector te, tu amplecteris a me. Pauca huius generis reperiũtur. hæc fere.

Complector. eris. amplector. aris. por abraçar y ser abraçado. vt Cõplector te, & a te.

Osculor oscularis. por besar y ser besado. vt Ego osculor te, tu oscularis a me.

Criminor criminaris. por acusar y ser acusado. vt Ego criminor te, & tu a me.

Experior. iris. por experimentar y ser experimentado, vt ego experior illum, & ille a me.

Veneror. aris. por honrar y ser honrado. vt Ego veneror deos, & dei a me.

Interpretor. aris. por declarar y ser declarado. vt Ego interpretor obscura, & illa a me.

Largior. iris. por dar y ser dado. vt Largior pecunias & pecuniæ largiuntur a me.

¶De verbis diuersorum generum, atq́ꝫ sub eodem genere diuersarum formarũ. Cap. vj.

ABstineo me ab iniurijs. no hago iniuria a otro actiuum sextę speciei.

Abstineo manum a muliere. por no tocar a muger. actiuum eiusdem speciei.

Abstineo irarum. por no ensañarse, neutrũ primæ speciei,

Adeo domum, vel ad domum. por yr a casa, neutrum quintæ speciei.

Adulor tibi, vel adulor te. por lisongearte, deponẽs secundæ & tertiæ.

Admoueo tibi manum. yo llego la mano a ti, actiuum tertiæ speciei.

Amoueo a te manum, yo quito la mano de ti. actiuum sextæ speciei.

Aduersor tibi. yo te contradigo, o soy te contrario. deponens secundæ speciei.

Auersor te.yo huyo de ti,& abominor te.deponẽs tertiæ speciei.

Auersor auersaris.in tertia deponẽtiũ specie.

Audio te,audio vocem.por oyr el sonido tuyo.actiuum primæ speciei.

Audio a te.vel ex te.vel de te.por oyr tu doctrina, actiuum sextæ speciei.

Audio audis.in sexta actiuorum specie.

Audio tibi,vel inaudio.por obedescerte.neutrum secundæ speciei.

Audio male absolutum.por ser infamado neutrũ quintæ speciei.

Assentior tibi,vel Assentior tibi hoc.por cõceder, deponens secundæ & tertiæ.

Assentior.iris..in secũda deponẽtium specie.

Assentio tibi,vel Assentio tibi hoc.por aqllo mesmo.neutrum & actiuum.

Caueo tibi.yo te proueo.Caueo te.yo huyo de ti, neutrum & actiuum.

Caueo caues.in secunda neutrorum specie.

Careo te,vel careo tui.por carecer de ti.neutrum primæ & tertiæ.

Cõmitto tibi libros.por encomendarte los libros, actiuum tertiæ speciei.

Cõmitto cõmittis.in tertia specie actiuorũ.

Committo prælium,vel milites.por trauar pelea, actiuum primæ speciei.

Committo vt non colam parentes.por peccar.neutrum quintæ speciei.

Credo tibi,& credo tibi hoc.por creer.neutrum secundæ & actiuum tertiæ.

Credo credis.in tertia specie actiuorum.

Credo tibi pecunias.por prestarte los dineros.actiuum tertiæ speciei.

Consulo tibi.por proueerte,o darte consejo.neutrum secundæ speciei.

Cõsulo te.por demãdarte cõsejo.actiuũ primę spe.

Consulo consulis.in tertia actiuorum specie.

Consulo boni.por echarlo,o iuzgarlo a buena parte.neutrum secundæ speciei.

Commendo te regi por encomendarte al rey.actiuum tertiæ speciei.

Cõmẽdo cõmendas.in tertia actiuorũ specie.

Commendo te apud regem.Por alabarte delante del rey.actiuum primæ speciei.

Certo tibi,vel certo tecum.por contender contigo. neutrum secundæ & quintæ.

Certo certas.in quinta specie neutrorum.

Contendo tibi,vel tecum.por aquello mesmo.neutrum secundæ & quintæ.

Contendo.is.in quinta specie neutrorum.

Congredior tibi vel tecum por encontrar contigo. deponens secundæ & quintæ.

Constituo tibi vel tecũ por concertar contigo.neutrum secundæ & quintæ.

Constituo.is.in quinta specie neutrorum.

Do tibi pecunias por dar te los dineros.actiuũ tertiæ speciei.

Do das dedi.in tertia specie actiuorum.

Do tibi literas ad amicum.para que se las lleues. actiuum eiusdem speciei.

Do ad te literas.para que en ausencia las leas actiuum primæ speciei.

Do tibi pecunias dono.por dar te los dineros graciosos.actiuum tertiæ.

Dono donas.in tertia specie actiuorum.

Dono tibi pecunias. por aquello mesmo. actiuum tertiæ speciei.

Dono te corona.por dar te corona en señal de honra.actiuum quintæ,

Dolet mihi caput proprie, Doleo caput figurate. neutrum secundæ.

Doleo doles.in secũda specie neutrorum.

Doleo vicẽ tuã.pesame ꝗ tu fortũa y desdicha.figu.

Dego degis.in quinta specie neutrorum.

Dego.is.absolute,vel Dego vitam.por biuir. neutrum quintæ.

Exigo exigis.in quarta actiuorum specie.

Exigo te pecunias,vel Exigo a te pecunias. actiuũ quartæ & sextæ.

Exeo exis.in quinta specie actiuorũ.

Exeo domum,vel Exeo domo.por salir ꝗ casa. neutrum quintæ,

Facio facis.in tertia specie actiuorum.

Facio tibi iniuriam.por hazer te iniuria,&c. actiuũ tertiæ,

Facio te maximi.por estimarte en mucho. acti.sec.

Facio te certiorẽ.por auisarte,actiuũ primę speciei.

Facio tecum.por conuenir y concertar cõtigo. neutrum quintæ.

Induo induis.in quarta specie actiuorũ.

Induo te vestem.por vestirte la vestidura.actiuum quartæ speciei.

Induo te veste.por aq̃llo mesmo.actiuũ quintę spe.

Induo tibi vestem. por aquello mesmo. actiuũ tertiæ speciei.

Ignosco ignoscis.in secunda specie neutrorũ.

Ignosco tibi,vel Ignosco tibi peccatum.por te perdonar.neutrum & actiuum.

Inuideo inuides.in secunda specie neutrorum.

Inuideo tibi,vel inuideo tibi vestẽ.por tener te embidia.neutrum & actiuum.

Illudo illudis.in secunda specie neutrorum.

Illudo tibi,vel Illudo te,por hazer de ti burla, neutrum & actiuum.

Indulgeo indulges.in secunda specie neutrorũ.

Indulgeo tibi. por te regalar, y tratar delicadamente.neutrum secundæ.

Indulgeo operam literis. por dar obra alas letras. actiuum tertiæ.

Impono tibi onus.in secũda specie neutrorum.

Impono tibi onus.por ponerte carga acuestas.actiuum tertiæ.

Impono tibi. por engañarte.neutrũ secũdę speciei.

Incesso incessis.in secunda specie neutrorum.
Inuado inuadis.in secunda specie neutrorum.

Incesso tibi,Inuado tibi.por tentar,o acometer,neutra secundæ.

Incesso te,Inuado te,por aquello mesmo.actiua primæ speciei.

Lætor lætaris.in quinta deponẽtiũ specie.

Lætor malorum,vel malis.por alegrarse cõlos males. deponens primæ.

Mano manas.in tertia neutrorum specie.

Manat aqua ex fõte,vel fons manat aqua. por manar.neutrum quintæ & tertiæ.

Moneo mones.in quarta actiuorum specie.

Moneo te rem honestam,por amonestarte lo honesto.actiuum quartæ.

Admoneo te honestorũ.por traer te ala memoria. actiuum secundæ.

Misereor misereris.in prima deponẽtiũ specie.

Misereor innocẽtis. por hauer misericordia del innocente.deponens primæ.

Misereor misereris.in tertia deponẽtiũ specie.

Misereor innocentem, por aq̃llo mesmo.deponẽs tertiæ.

Miseret.in quarta impersonalium specie.

Miseret me innocentis,por aquello mesmo,impersonale quintæ.

Metuo tibi. Por hauer miedo que te vẽga mal. neutrum secundæ.

Metuo metuis, In secunda neutrorum specie.

Metuo te, Por hauer miedo de ti, actiuum primæ speciei.

Noceo tibi, vel noceo te. Por empecerte, neutrũ secundæ & actiuum primæ.

Noceo noces, in secunda neutrorum specie.

Oro te, vel a te rem honestam, por demandar telo honesto. actiuum quartæ & sextæ.

Oro oras, in quarta actiuorum specie.

Oleo vnguentum, por oler a vnguento, neutrum figuratum.

Oleo oles, in quinta neutrorum specie.

Olet mihi vnguentum, por oler me el vnguento, neutrum secundæ.

Olfacio vnguentum, por oler yo el vnguento. actiuum primæ.

Obliuiscor tui, vel te, por oluidarte, deponens primæ & tertiæ.

Obliuiscor, eris, in prima deponentiũ specie.

Palpor tibi, por lisongearte, o halagar te, deponẽs secundæ.

Palpor, aris, in secunda deponentium specie.

Palpo te por aq̃llo mesmo. actiuum primæ speciei.

Pugno tibi, vel pugno tecum, por pelear contigo. neutrum secundæ & quintæ.

Pugno, as, in secunda neutrorum specie.

Prouideo tibi, por proueerte, y mirar por ti. neutrum secundæ.

Prouideo, es, in secunda neutrorum specie.

Prouideo te. por mirar te d̃ lexos, acti. primæ spe.

Prouideo, es, in secunda neutrorum specie.

Parco tibi, por perdonar te los errores, neutrum secundæ speciei.

Parco tibi pecunias, por guardarte los dineros, actiuum tertiæ speciei.

Pareo tibi, vel pareo tibi omnia, por obedecer, neutrum secundæ & actiuum tertiæ.

Pareo, es, in secunda neutrorum specie.

Postulo te vel a te debitum, por demãdarte la deuda, actiuum quartæ & sextæ.

Postulo, as, in quarta actiuorum specie.

Postulo te repetundarum, por demandar los cohechos, actiuum secundæ.

Peto te vel a te libros, por demandarte los libros, actiuum quartæ & sextæ.

Peto, is, in quarta actiuorum specie.

Peto te lapide, por herirte cõ piedra, acti. quitę spe.

Potior virgine. yo alcanço la donzella que desseaua, deponens quartæ.

Potior, iris, in quarta deponentium specie.

Potior rerum, por alcançar el imperio delas cosas, deponens primæ.

Reminiscor tui vel te, por recordarme de ti. deponens primæ & tertiæ.

Reminiscor, eris, in prima deponentiũ specie.

Salio salis, por saltar. Salto saltas, por dançar, neutra quintæ.

Salio salis, in quinta neutrorum specie.

Salit ouem aries, por saltar sobre ella. actiuum primæ speciei.

Timeo tibi, por hauer miedo q̃ te vẽga algun mal, neutrum secundæ.

Timeo, es, in secunda neutrorum specie.

Timeo te, por hauer miedo de ti, actiuũ primę spe.

Vescor panem vel pane, por comer pan. deponẽs tertiæ & quartæ.

Vescor, eris, in quinta deponentium specie.

Vtor panem, vel pane, por vsar de pan, deponens tertiæ & quartæ.

Vtor, eris, in quinta deponentium specie.

¶De verbis Impersonalibus. Cap. vij.

Verbũ impſonale eſt duplex Actiuę vocis, qđ eſt ſimile tertijs pſonis verbi actiuę vocis. vt miſeret pudet. Paſſiuę vocis, quod eſt ſimile tertijs perſonis paſſiuæ vocis, vt curritur, ſtatur. de quo paulopoſt dicemus. Sed verborum impſonaliũ actiuæ vocis complures ſunt ſpecies.

¶Prima verborũ impſonaliũ actiuæ vocis ſpecies eſt, q̃ ãte ſe exigunt gtũm, & poſt ſe infinitiuũ: et ſunt duo, intereſt & refert. vt p̄ceptoris intereſt docere. ſenatoris refert adminiſtrare rẽ publicã. Conſtruuntur vero cũ ablatiuo generis fœminini numeri ſinglis horũ ꝓnominũ mea. tua. ſua. nr̃a vr̃a adde etiã ab hoc nomine quis vel q. cuia: vt mea intereſt legere, tua refert audire. cuia intereſt ꝓfiteri, eius intereſt ſalarium percipere.

¶Scđa verborũ impſonaliũ actiuę vocis ſpẽs eſt, q̃ ante ſe exigũt dtũm & poſt ſe infinitiuum. vt

Accidit mihi febrire. acontece me tener fiebre.
Contingit mihi ire. acontece me yr.
Euenit mihi docere. acontece me enſeñar.
Conuenit mihi audire. conuiene me oyr.
Placet mihi legere. plaze me leer.
Licet mihi amare. yo puedo amar.
Expedit mihi proficiſci. es me vtil partir.
Vacat mihi dormire. vaga me dormir.
Cõſtat mihi te inſanire. es me cierto que eres loco.
Patet mihi te eſſe ignarũ. es me claro q̃ eres neſcio.

De verbis impersonalibus. Poſtea quã in ſuperioribus de verborum perſonalium conſtructione diſſeruimus, conſequens eſt, vt de imperſonalibus diſputetur. Cumq; imperſonalium genera ſint duo, hoc eſt, actiuæ vocis, & paſſiuæ vocis. primum agit de verbis imperſonalibus vocis actiuæ: quæ rurſus in quinque ſpecies diuidit. ¶Prima verborum imperſonalium. Si bene horum verborum naturam conſtructionemq; excutias, perſonalia ſunt: quoniam ſuppoſitum habent, aut expreſſum, aut implicitum. Cicero. pro Plancio: ſi quid mea minus intereſt, id te forte magis delectat. Idem pro eodem: non ſolum quid cuique debeam, ſed quid cuiuſque interſit. Idem pro Sylla: veſtra enim hoc maxime intereſt. Qđ ſi cũ infinitiuis hæc verba conſtruãtur, quis non videt infinitiuum, qui pro nomine rem verbi ſignificante plerũque ponitur, poſſe illis dare ſuppoſitum? Tantũ namq; valet mea intereſt legere: quãtum lectio ad me pertinet. tua refert audire, quãtum auditio eſt tua, vel (vt paulopoſt ex verbis Sipontini dicemus) in re tua eſt auditio. Hac quoq; ratione dicimus: ſenatoris eſt, vel intereſt rẽpublicã gubernare, ꝓ eo qđ gubernatio rei publicę eſt ſenatoris, vel eſt in rẽ ſenatoris, vel ptinet ad ſenatorẽ. Itaq;, qđ dixim9 hæc verba conſtrui cũ genitiuo ante ſe: ſi clauſulã reſoluas, cum genitiuo poſt ſe conſtrui recte dixeris. Affert Laurẽtius rationem, cur dicimus mea. tua. ſua. noſtra. veſtra. cuia refert, vel intereſt. & non mei. tui. ſui. noſtri. veſtri. cuius refert, vel intereſt: cum in reliquis omnibus genitiuo vtamur. Nã (quẽadmodum ex illi9 autoritate lib. j. diximus) ego. tui. ſui. pronomina duplices apud antiquiſſimos habuere genitiuos. ego mei, vel mis. tu tui, vel tis. ſui, vel ſis: quorum priores genitiui ſignificant paſſionem, poſteriores vero actionẽ. Qui tamẽ cum ab vſu receſſiſſent, in eorum locũ ſubſtituta ſunt ꝓnomina illa poſſeſſiua. meus. tu9. ſuus. quę æque actionem ſignificãt. Itaque cum illa verba intereſt, & refert exigerent, vt cum genitiuo ſignificationis actiuæ conſtruerentur: genitiui autem illorum pronominum, qui extant, paſſiue ſignificarent: recurrendũ fuit ad pronomina poſſeſſiua, quę (vt diximus) actionem ſignificãt, quãdoquidem in locum actiuæ ſignificationis genitiuorum, qui non extant, ſubſtituta ſunt: & ꝓ eo qđ eſſe debuit, intereſt mis legere. refert tis audire: dicim9 intereſt mea legere. refert tua audire: q̃a (vt diximus) nõ potuimus dicere intereſt mei legere. refert tui audire. acepimus autẽ mea. tua. ſua neceſſitate qua dixim9 coacti, noſtra. veſtra. cuia. ad illorum proportionẽ affinitatẽque, quã inter ſe habebant. Potuimus namque recte dicere intereſt noſtrũ legere refert veſtrum audire. cui9 vel quorum intereſt docere. eius, vel eorum refert ſalariũ accipere. videlicet quia noſtrum & veſtrum cuius vel quorum actiue accipi poſſunt. Sed cur gtũs in ablatiui terminationẽ fœmininã cõmutatus eſt, Valla putat eſſe hanc rationẽ, qđ abltũs in ſignificatione ꝓximus eſt gtõ, & quod terminatio fœminina media eſt triũ gñm, vel ſuauitatis gratia, ne durũ videretur dicere, meo intereſt. veſtro refert. Putat quoque mea. tua. ſua. noſtra. veſtra. cuia ſubſtantiue eſſe accipienda. Huius cõmẽti Valla ſe inuẽtorẽ eſſe gloriatur. Sed in hac poſteriori rõne, ego magis Sipõtino aſſentior dicẽti, qđ intereſt cõponitur ex in, & re, & eſt, refert ex res, & fert, nihil enim aliud eſt intereſt præceptoris legere, quã in re p̄ceptoris eſt legere, hoc eſt lectio, & refert diſcipuli audire. i. res diſcipuli fert audire. intereſt mea docere, hoc eſt in re mea eſt docere. refert tua mercedẽ ſoluere, hoc eſt res tua fert mercedẽ ſoluere, ꝓ eo qđ eſſe debuit in re mis eſt docere, & res tis fert mercedẽ ſoluere. Sed, vt ad Laurẽtij inuẽtũ redeamus, quoniam ablatiui illi ꝓnominũ poſſeſſiuorũ ꝓ genitiuis primitiuorũ, q non extant, ſuppoſiti ſunt, ſi adiectiuũ superuenerit, genitiuis potius, qui ſubintelliguntur, quã ablatiuis, qui explicãtur, iungẽdũ eſt. vt mea ſolius intereſt legere. quaſi dicerẽ, mis ſolius intereſt legere, tua vnius intereſt audire, ac ſi diceretur. tis vnius intereſt audire. Si vero ſubſtantiuum fuerit illud, quod additur, quia vix eſſet tollerabile, ſi genitiuo iungeretur: in aliã dicendi formã cõmutari debet. itaque rectius dixerim, mea qui ſum Antonius intereſt legere, quã mea Antonij. Sed de hoc ſatis multa in principio huius libri diximus. ¶Secũda verborũ imperſonaliũ. Et hæc in infinitiuo, quo loco nominis ponitur, ſuppoſitũ habet, vt accidit mihi febrire, pro febricitatio mihi accidit. contigit mihi ire, pro iter mihi contigit. euenit mihi docere. pro doctrina mihi euenit. conuenit mihi audire. pro auditio mihi conuenit. placet mihi legere, pro lectio mihi placet. licet mihi amare. pro amor mi licet. expedit mihi proficiſci. pro profectio expedit mihi. vacat mihi dormire, pro dormitio mihi vacat. conſtat mihi te inſanire. pro inſania tua mihi conſtat. patet mihi te eſſe ignarum. pro ignorantia tua mihi patet. liquet mihi eſſe mendacem. pro mendaciũ tuum eſt mihi liquidum. Et eodem modo de ſimilibus. Hæc enim verba alias imperſonalia ſunt, vt qđ Apoſtolus Hieronymo interprete dicit: omnia licẽt, ſed non omnia expediunt.

¶ Tertia verborũ impersonalium species est, quæ ante se construuntur cum accusatiuo; & post se cum infinitiuo. vt

Delectat me audire. plaze me oyr.
Iuuat me cantare. plaze me cantar.
Oportet me docere. conuiene me enseñar.
Decet me legere. es me honesto leer.

¶ Quarta verborũ impsonaliũ species est, q̃ cũ iunguntur infinitiuis verborũ impsonaliũ ꝓprie sic dictorũ, impsonalia sũt, alias vero personalia. vt

Incipit me tædere vitiorũ. comiẽço a hauer enojo delos vicios.
Desinit vos pudere. vos dexais de hauer verguẽça.
Non potest illos pœnitere. no puedẽ hauer pesar.
Solet bonos pigere. suelẽ los buenos auergõçarse.
Debet malos pudere. deuẽ los malos auergõçarse.

¶ Quinta verborũ impsonaliũ species est, q̃ ãte se cõstruũtur cũ actõ, & post se cum gtõ, vel infinitiuo: & hæc sunt ꝓprie impsonalia si vlla sũt. vt

Pœnitet me vitæ, pesa me dela vida.
Piget me patris. verguença he de mi padre.
Pudet me peccati. verguença he del peccado.
Miseret me pauperis. misericordia he del pobre.
Tædet me ciborum. enojo he delos manjares.

VErba impsonalia passiuę vocis semper significãt actionẽ cũ quadã gñalitate: suntq; ꝓprie a verbis neutris absolutis. vt curritur. cõcurritur. statur. pugnatur. itur. certatur. Transfigurantur tamen, vt dicit Diomedes, a verbis neutris, quæ

Tertia verborum impersonalium. Hęc quoque personalia sunt, habẽtque æque suppositum in infinitiuo. vt delectat me audire, pro auditio delectat me: nam delecto actiuum est. Iuuat me cantare, id est, cantus iuuat me: quoniam iuuo actiuum etiam est. Vergilius in boco. non omnes arbusta iuuant, humilesque myricæ. Decet me legere, hoc est, lectio decet me. Nam & Ouidius in primo de remed. dixit: Lude, decent animos mollia regna tuos. Oportet etiam, quod impersonale videtur esse, personale fuit aliquando. vt Cecil. apud Prisc. Vt ea, quæ oportuerint, facta non sint. ¶ Quarta verborũ impersonaliũ. Huius ordinis verba manifestum est esse personalia: quamuis a nonnullis inter impersonalia numerentur. habent autem suppositum in infinitiuis, qui (vt diximus) loco nominũ ponũtur. vt incipit me tædere vitiorum, hoc est, tædium vitiorum incipit me inuadere. & eadem ratione de reliquis. ¶ Quinta verborum impersonalium pœnitet. Verg. in buc. nec te pœniteat calamo triuisse labellũ. apud antiquiores personale fuit actiuæ vocis. vt Accius: nũc pœnitebant libenter liberi. Sed Hierony. quasi actiuum protulit in Ecclesiast. Post factum (inquit) non pœnitebis. & quasi depones in euange. Marci: Pœnitemini, & credite euangelio. & in Actibus apostolorũ: pœnitemini & conuertimini. Participia quoque reperiũtur pœnitens & pœniturus. Actius apud Marcellum: neque quemquã arbitror pœniturũ tuæ laudis. Piget. Plau. in pseudolo personale protulit: quod pudet (inquit) facilius fertur: quã id, quod piget. in præterito pigitum est dicimus: Gel. lib. xij. Pigitum est, cunctos saltem esse penulatos. Silius lib. vij. puni. nec pigitum paruosque lares. gerũdio quoque vsus est Cicero de claris orato. Ad misericordiã (inqt) inducitur, ad pudendum ad pigendum. Participium quoque futuri vocis passiuę. Propertius posuit lib. iiij. hostis ab inuita verba pigenda lyra. Pudet quoque actiuũ etiam fuisse Luca. testatur, cum dicit, semper metuit, quem sæua pudebunt. in præterito puduit & puditũ est facit. Plautus in bacchidibus: neq; me, neque te tuis intus puditum est factis. Apul. pro magia: nonne vos puditum est hæc crimina tali viro obiectare? Gerundio vsus est Cice. in pri. de ora. Nõ (inquit) pudendo: sed nõ faciẽdo id, quod non decet. Participia quoque reperiuntur pudens puditurus & pudẽdus: & in præterito pudefactus. Pli. lib. xxxvi. tãquam puditurum esset extinctos. Gell. lib. primo. neque pudenda dico, aut pœnitenda. Composita quoq; sunt ab eo dispudet pro valde pudet; & depudet pro nõ pudet. Apul. pro magia: non vos tot calumniarum tandem dispudet. Ouidi. depuduit: profugusque pudor sua signa reliquit. Miseret. Verg. vij. æneid. o genitor nec te miseret natæq; tuiq;: nec matris miseret. in præterito misertum est facit. Miserescit quoque impersonaliter reperitur. Teren. atque inopis (inquit) te miserescat mei. Tædet, a quo est compositum pertædeo, quod in præterito pertæsum est facit. cum datiuo construxit Gracchus apud Diome. Vsque adeo (inquit) mihi pertæsum esse. Gellius etiam personale protulit lib primo nocti. verbis (inquit) eius defatigati pertæduissent. Pertæsus, participiũ freques est: sed omissa sui verbi origine cum accusatiuo construitur. Sueto. in Iulio. pertæsus (inquit) ignauiam suam. Idem in Tiberio. postremo semetipse pertæsus. Idem in Augusto. pertæsus morum peruersitatem.

VErba impersonalia. Nullus est in arte mea locus, qui tantum nouitatis videatur attulisse, tãtumque mihi ab obtrectatoribus meis inuidiæ conflauerit: quantum hic in quo de verbo impersonali vocis passiuę contra omnium fere præcepta disserui. Nam cum plerique omnes grammatici, tã ex veteribus, quam ex iunioribus scribant: verbum impersonale vocis passiuę ab omnibus verbis actiuis posse deduci: atque ad imaginem passiuorum admittere ablatiuum cum præpositione a. vel. ab: pro persona agẽte, vel faciente: quæ insolentia, ne dicam intẽperies fuit, vt contra communes aliorum pręceptiones a verbis tantum neutris absolutis originem habere, & cum nullo construi casu diceremus? Ego (vt teste conscientia mea verum fatear) antea, quam hoc documentum scriberẽ, diu multumque cogitaui, quos potissimũ autores sequerer: cum apud Phocam & Diomedẽ grammaticos non contemnendos legissem, verbum impersonale vocis passiuę figurari tantum a verbis neutris absolutis, vel quę datiuum casum in seriem orationis admittunt: apud reliquos vero omnes grammaticos posse etiam a verbis actiuis deriuari. Sed cũ in ponendis exemplis vidissem vtrosque nunquã vsos nisi verbis impersonalibus, quæ a neutris deriuantur: cœpi mecum acrius reputare, an vspiam apud autores reperiretur verbum impersonale, quod a verbo actiuo descenderet, quod cum non facile occurrisset, atque ècontrario mille loci venissent in mentem, in quibus erat a verbis neutris impersonale deductum: cœpi pedibus manibusque in Phocæ atque Diomedis ire sententiam: sequutusque sum illud maxime præceptum, quod multis alijs in locis vsurpaui:

& repetens iterum iterumque monebo: regulas artis grammaticę limitandas esse potius, quam amplian-
das: quemadmodum enim ex præcepti contractione etiam circa terminos ab arte permissos nihil periculi
timetur: ita ex laxitate illa nimia in multos errores & linguę vitia incurram⁹, necesse est. Quare de nobis
existimare nemo debet, quod hanc præceptionem ex errore, aut ignorantia quadam scripserimus: cum in
explicandis quatuor coniugationum formis communem sim doctrinã sequutus: & in verbis actiuis, quę
declinãda pueris ꝓposuimus, vt ex illorũ pro
portione reliqua declinari possent. Nos quoq;
verba impersonalia vocis passiuę adiecimus
amatur, docetur, legitur, auditur. Sed quoniã
illic pueros literarum rudes erudiebamus, la-
xandæ fuerũt habenę, vt in vna verbi positio
ne tres simul voces agnoscerent actiuam im-
personalem, passiuam. Nunc vero cum inci-
piunt aliquid sapere, compescendi sunt, atque
luxuries illa verborum, quasi falce quadam
coercenda est. Idque fecimus persuasi eius ip-
sius, quem citauimus, Diomedis exemplo: qui in explicanda verborum coniugatione scripsit: verba im-
personalia amatur, docetur, legitur. auditur. Postea vero cum de illis cœpit differere, inquit: passiua im-
personalis declinatio figuratur ex verbis, quæ absolutiua sunt, id est, neutralia: quæ certas personas nõ ad
mittunt passiuæ declinationis, quoniam sunt neutralia: nihilominus tamen tertiam personam admittunt
passiuam, & declinantur passiua declinatione more impersonali, vt pugnatur. certatur. viuitur. itur. & se-
quitur: Sunt præterea verba, quæ cum sint impersonalia ab actiua declinatione: in persona tamen patien-
te impersonali modo figurantur: ea sunt quæ datiuo casui cohærent. vt maledico tibi. inuideo tibi. consu-
lo tibi. prouideo tibi. noceo tibi. hæc omnia in passiua declinatione non recte dicim⁹ tu malediceris a me:
sed maledicitur tibi: inuidetur tibi, consulitur tibi, prouidetur tibi. nocetur tibi. & similia. Non enim dici
mus noceor. eris. huiusmodi enim verba passiuam naturam non habent. hæc Diomedes. Cui astipulatur
eadem prope sentiens Phocas: Sunt (inquit) verba impersonalia, quæq; verbis neutri generis transfigurãn
tur: vel actiuis, quę datiuum casum in seriẽ oratiõis admittunt. Et qualia verba significet, exẽplis decla
rat. vt sedetur, ambulatur. statur. pugnatur. itur. studetur. nocetur. suadetur. Illud quoque mirabile est,
cur Priscianus de verbo impersonali differens scripsit posse illud deriuari ab omnibus verbis actiuis &
neutris, sed nulla deinde alia subdit exempla, quam quę Diomedes & Phocas adiecerunt Nimirum, quia
apud autores idoneos illa tãtum reperta sunt. Ergo aliud sentire videtur, cum præcepta scribit: aliud, cũ
exempla subiungit. ¶ Sed quid immoramur in re, quæ non argumentis, atque rationibus: sed vsu & au-
toritate clarissimorum in sermone latino virorum comprobanda est? Atque vnius maxime Vergilij ex
tra omnem humani ingenij sortem poetæ castigatissimi, apud quem nemo vnquam legit verbum imper
sonale a verbo actiuo, sed passim a verbis neutris absolutis. vt in primo æneid. Hic iam tercentum to-
tos regnabitur annos. & in eodem: stratoque super discumbitur ostro. Idem in. iiij. Anna vides toto pro
perari littore circum. Et in sexto: itur in antiquam syluã stabula alta ferarum. Et in decimo: macte nouã
virtute puer sic itur ad astra. Et in duodecimo: nunc totis in vulnera viribus itur. Idem in. vij. stant belli
causę, pugnatur cominus armis. Et in. x certatur limine in ipso ausonię. Et in eodem: Ilicet in muros tota
discurritur vrbe. Idem in. iij. georgico. heu male tunc Libyę solis erratur in agris. Et in. iiij. eiusdem: post
vbi iam thalamis se composuere, siletur in noctem. Sed & alij autores vno omnium consensu idem ob-
seruant. Horatius primo sermo. concurritur horę momento. Flaccus. vij. argonaut. Gramineis ast inde
toris discũbitur olim. Iuuenalis: curritur ad vocem iucundã. Idem: clamatur, nulla gemit hic tibicina
cornu. & alio loco: surgitur, & misso proceres exire iubentur consilio. Ouidius tertio fasto. seu quod ad
vsque decem numero crescente venitur. Flaccus. v. argonauti. Surgitur in somnos, seque ad sua limina fle
ctunt. Idem in primo: parcetur, molli iuuenes funduntur in alga. Papinius. ij. theba. summisque insiditur
astris. Apuleius. iij. floridorum: sed vbi diutius equo sedetur. & lib. Regum. iij. Hieronymo interprete:
domuncula in qua sedebatur ad iudicandum. Terentius: Quid fit? quid agitur? statur. Iuuenalis, stat con
tra, starique iubet. Ouidius primo metamorpho. viuitur ex rapto. & Persius: nec voto viuitur vno. &
Claudi. Viuitur exiguo melius. Cicero in episto. quid agas? sic viuitur. & in alio loco: laboratur vehemẽ
ter. Quintilianus libro primo: sed cõpositione peccatur, quę iam sermonis est, nimis audacter. Apule. in
primo flori. spaciũ (inquit) qua pluitur & ningitur. & iiij. metamor. idẽ: mœretur. fletur. lamentatur, quod
a deponenti durũ est: quẽadmodũ & illud Plaut. in capti. duobus rarũ: quasi cum calletur, cochleę in oc-
calto latent. ¶ Transfigurantur tamen, vt dicit Diomedes, & cum illo Phocas a verbis neutris, quę dati
uum casum in seriem orationis recipiunt, quęque illi neutralia actiua dicunt. vt Cicero: nihil mihi noce-
ri potest. Apule. in libro primo de philosophia: ijs rebus nocetur, quæ sunt viliores. & ibidem: cum noce-
ri alteri, malorũ omnium maximum sit. Martialis: non bene (crede mihi) seruo seruitur amico. Ouidius
in episto. Didus: si mihi non parcis, puero parcatur Iulo. Idem primo metamor. vix nunc obsistitur illis.
Papinius. iij. thebai. proficitur bello, ni mauis effectiuum esse. Flaccus in. v. argona. vela legunt, remis insur
gitur. pro in remos: sicut Vergilius in voce actiua dixit quinto æneid. nunc nunc insurgite remis Hecto-
rei socij. Sunt etiam verba quędam ambigua, quæ vt supra diseruimus, in diuersis generibus reperiũtur,
quæ res poterit imperitiores turbare. vt ecce timeo te, actiuum est: timeo tibi neutrum. Ab hoc igitur po
steriori dixit Seneca in Medea: timetur vbi. Dicimus etiam vindico te, & vindico in te: sed illud acti-
uum, hoc neutrum a quo Salustius dixit: vindicatum fuit in noxios. & Apul. in primo metamor. vt in cam
die altero saxorum iaculationibus vindicaretur. & in. iij. dixit: quin etiam in vestrum ciuem vindicaretis.
nam vindicare in aliquem, autore Diomede, est illum punire. ¶ Præterea credo tibi pecunias, actiuum
est, pro fidei tuæ committo. credo tibi: pro eo quod est fidem habeo, neutrum. sic Iuuenalis ab eo dixit:
hæc eadem nobis licet & laudare: sed illis creditur. Cano quoque actiuum est. vt arma virumque ca-
no. sed canere progressui & receptui, quo sæpe vtuntur historici: neutrum est secundi ordinis. Ob hoc
igitur dixit Macrobius libro secundo in somnũ Scipionis: ad bellum progressui atque etiam receptui ca
nitur. Ludo etiam tum actiuum, tum neutrum absolutum, tum etiam neutrum transitiuum reperitur.

datiuum casum in seriem orationis recipiũt. vt. Ni-
hil mihi noceri potest. Cum accusatiuo vero nullo
modo construi possunt: sed neq; cũ abltõ cũ præpõ
sitione. a. vel ab. nisi generalitatẽ illã explicet. vt ab
omnibus reclamatur, hoc est, qđ omnes reclamãt.

Quod si vspiam apud autores reperiatur exemplum, quod huic præceptioni repugnet, illud erit perquam rarum: & quod non possit vsum consuetudinemque efficere: atque ex consequenti, neque in artem redigi,

Vnde & a Diomed. inter ambigua numeratur, hoc est, quæ in .o. terminata & actiua possunt esse, & neutra. Nam (vt ille ait) pro irrideo actiuum est, vt apud Vergilium primo æneidos: Quid natum toties crudelis tu quoque falsis ludis imaginibus, sed ab absoluto, pro eo quod est alcam exercere, Iuuenalis dixit: posita sed luditur arca. a neutro Persius: ubi luditur, affluis amens. Nam pro illuditur positum est, quod (vt alio loco diximus) tum actiuum, tum neutrum transitiuum reperitur, vt apud Vergilium quarto æneidos: & nostris illuserit aduena regnis. Nam cum verbum pro alio verbo ponitur, etiam illius constructionem cum significatione mutuatur. vt Coridō ardebat alexim. pro amabat. & Papi. in Achil. quo fugitur per plana gradu. i. curritur. neque enim fuga, sed cursus significabatur. Sunt tamen apud autores plerunque verba passiua, quæ videntur impersonalia, cum suppositum in nominatiuo non habeant: sed aut verbum infinitum, aut clausulam integram, vt apud Vergilium primo æneidos: cur dextra iũgere dextera non datur? vbi iungere, nomen est infinitum: & pro coniunctione dextrarum ponitur. & in eodem: si datur Italiam socijs, & rege recepto tendere, id est, iter ad Italiam. & in .vi. sed non ante datur telluris operta subire, id est, descensus ad opaca terre. & in eodem: nec ripas datur horrendas & rauca fluenta transportare prius, id est, transportatio riparum. atque iterum datur ora tueri nate tua. id est, intuitus tui oris. Idem in .vi. non dabitur esto regnis prohibere latinis, id est, prohibitio regnorũ. & in .ix. Maria ante exurere Turno, quam sacras dabitur pinus, id est, exustio maris. & in .xi. coeant in fœdera dextra, qua datur. subaudi coire, id est, coitio, siue coniunctio dextrarum. & in primo georgi. multa forent, quę mox cęlo properandá sereno maturare datur, id est, maturatio properandorũ. Simile est illud Pli. iunio. in epistolis: & quatenus denegatur illis diu viuere, id est, vita diuturna. nam hoc loco diu viuere, tam nomen est, quã in illo Persij versu: nostrum istud viuere triste aspexi. pro nostram illam vitam tristem. Eadem ratione efficiuntur impersonalia quędam verba vocis actiuæ, vt conuenit mihi docere, id est, doctrina. expedit mihi legere, id est, lectio. Sed & oratio integra potest dare verbo passiuo suppositum: vt apud Ouidium .xv. metamorpho. quæritur interea, quis tantę pōdera molis substinere queat. nam pro supposito huius verbi, queritur, totum illud positum est: quis queat sustinerę pondera tantę molis. Eodem modo dixit in .ij. eiusdem: ne ve preces animos, & verba precantia flectant, posse loqui eripitur, id est, potestas loquendi. Horat. primo epist. quo mihi fortuna, si non conceditur vti: subaudi fortuna, id est, vsus fortunę. Macrob. in pri. saturna. eundem esse Iouem, & solem claris docetur indicijs. & in eodem: quid in commune seruilis fortuna profuerit, non paucis nocetur. Neque audiẽdus est Seruius grammaticus, qui nam quadã ratione ductus in carmine illo primi Buc. vsque adeo turbamur agris. Nam suo tempore (vt ipse fatetur) illa fuit lectio, & quidem meo iudicio verissima: expuncto verbo, turbamur, illius loco substituit turbatur, quasi turbamur illo in loco non aptius quam turbatur, quadret. Quid? quod si turbatur verbum esset impersonale, cum semper actionem cum quadam generalitate significet, exponẽdum erat, omnes aut plerique turbant, siue expellunt, quod est contrarium sensui poetę: quia non omnes ciues expellunt a totis agris, sed potius expelluntur. Neque sum ignarus Quintilian. etiam hunc versum ita legere vsque adeo turbatur agris. sed ego persancte iurarem Vergil. non turbatur, sed turbamur scripsisse. ¶Sunt præterea quędam verba, quę cum sint actiua ratione, constructionis quodammodo neutra efficiuntur. vt si dicam, disputatur de re subtili. agitur de re præclara. quæritur de substantia elementorum, docetur de natura deorum. Cicero in epist. de pantheris agitur diligenter. intelligitur enim res, aut negotium de pantheris, quod in alia epistola expressit dicens: res agitur per eosdem creditores. quemadmodum Verg. vij. eneid. suppressit, dicens: stipitibus duris agitur, sudibus ve pręustis. Macrobius primo satur. inter illos de rebus arduis disputatur. Idem in primo in somnum Scipionis: in hac interrogatione de animę immortalitate tractatur. Cicero in topi. Diffinitio est oratio, qua id, de quo quęritur, ostẽditur. Quintilianus lib. x. de personis iudicatur, sed de rebus contenditur. Quemadmodum igitur ago de hac re in actiua voce dicimus, pro ago hanc rem: ita agitur de hac re in voce passiua, pro hæc res: ac si mauis dicere, ago de hac re neutraliter dictum esse, agitur de hac re verbum impersonale erit. Sed de his satis multa diximus, & quæ possint etiam pertinaces in nostram sentẽtiam adducere. In eo vero, quod scripsi, cum accusatiuo nullo modo construi potest, cum vno tantum Alexandro illiusque sectatoribus mihi certamẽ est, qui putant latine posse dici: Matthæum legitur. psalmos erat ante legendum: qui loquendi modus inauditus est, atque latino sermoni incognitus. Quod vero addidi sed neque cũ ablatiuo & prępositiōe .a. vel ab. nisi generalitatem illam explicet. contra omnes in commune artis grammaticæ præceptores me scripsisse fateor. Sed mea ratio fuit ab illorum ratione diuersa. Illi namque nullis, aut perquam raris exemplis præcepta tradiderũt: quibus dici posse: curritur a me. itur a te. pugnatur ab illo, quod posse latine dici, non ausim affirmare. Ego vero, qui nihil asseuero, nisi quod optimis autoribus probare possum, non permisi ablatiuos cum prępositione .a. vel. ab. nisi generalitatẽ illã verbi impersonalis exprimerent. vt Cicero. in epist. vehementer ab omnibus reclamatum est. & Lucanus in primo: tibi numine ab omni cedetur. Certas vero res pro persona agente vel faciente recipere non posse, vel exemplis illis, quibus superius vsi sumus, facilime probari potest: ne oporteat nos alia inquirere. Mirum enim est in tam frequenti vsu verbi impersonalis, nunquam reperiri constructum cum ablatiuo, qualem isti dicunt: faciliusque ego concederem verbum impersonale posse a verbis actiuis deriuari, quam huiusmodi ablatiuo coniungi. Quid? quod ex illorum scriptis cogemus eos vera confiteri, quamquam sui ipsorum obliti aliud scripserint. omnes enim fatentur verbum impersonale ad cunctos, aut plerosque pertinere. quẽadmodũ Diom. curritur, hoc est, omnes currunt. Seru. cum male vergilianum illud exponit: vsq; adeo turbatur agris. Quod si verum est, ego non video quemadmodum res, quæ ad multos pertinet, ad vnum contrahi possit. vt dicatur, curritur a me, pro ego curro, itur a te, pro tu is. pugnatur ab illo, pro ille pugnat.

Quod ſi vſpiam apud autores reperiatur exemplum, quod huic noſtrę præceptioni diſſentire videatur illud erit per quã rarũ, & quod non poſſit vſum conſuetudinemq́ efficere: quæ (vt ait Quint.) eſt conſenſus eruditorum. Imitanti vero non quod ab vno atque altero ſcriptore ſingulari exemplo, atque ex licentia dictum eſt: ſed ſemper optima proponenda ſunt, & in quæ ex autoribus pleriq́ue omnes conſentiunt. ¶Habent verba. hoc nemo vnquam dixit: primuſque omnium admonuit me Alphonſus Aluerez ille cuius alijs in locis meminimus, id quod poſtea ex multa lectione quam veriſſimum eſſe didici. Nam cum dico itum eſt in viſcera terrę, & illud: iam ſol inclinat, eundum eſt. quis nõ videt ab eo quod eſt itur. ibatur. ibitur eſſe deriuatũ? & quẽadmodum hæc imperſonaliter dicũtur: ita & ſua participia, per quę circũloquimur, prętęritum indicatiui cum ſex alijs temporibus quę ſequuntur illud. vt itum erat itum erit. itum eſſet. itum fuerit. Nam quęro a te itum, & eundum quæ partes orationis ſunt? non quidem participia vocis paſſiuæ: cum a verbis abſolutis huiuſmodi ſint: non gerundia, aut ſupina, cum ſignificent cum tempore, ergo verbi imperſonalis, cũ ſimilia ſint in ſignificatione. Et quẽadmodũ Oui. viuitur ex rapto dixit. ſic Iuu. viuendũ recte, tum propter plurima. & vt Pli. dixit terrę paritũ eſt. & Oui. puero parcatur Iulo. ſic Iuuen. parcẽdũ eſt teneris. ſic ab eo, quod Terẽ. dixit: ignotum eſt, & manſum oportuit, ignoſcendũ eſt, & manẽdũ eſt dicimus. ſic a ſto ſtas ſtatum eſt, a doleo dolendũ. a certo certãdũ, a dormio dormiendum a venio veniendũ. & a verbis deponentibus abſolutis (etiam ſi non habent verbum imperſonale) vt a morior moriendum eſt omnibus, dixit Cice. & idem illud mihi lętandum eſt, ab eo quod eſt lætor. & Teren. ab eo quod eſt morigeror morigerandum eſt Thaidi.

Habent verba imperſonalia ſua participia ſimilia participijs vocis paſſiuæ in neutro genere quaſi ſubſtantiue poſita. vt Itum eſt, eũdum eſt, ab eo quod eſt itur, ibatur. ibitur.

¶De Infinitiuo. Cap. viij.

INfinitiuus dicitur, quia non habet determinatos numeros & pſonas. & cõſtruitur ante ſe cũ accuſatiuo pſonæ agentis in actiua ſignificatione: & in paſſiua pſonę patiẽtis, poſt ſe vero cõſtruit cũ caſu verbi a quo deſcẽdit. vt Me amare deũ piũ eſt. me amari deo fœliciſſimum eſt. me carere voluptatib9, & inſeruire amicis, & miſereri innocẽtis iucundum eſt. Dicimus tamen, volo eſſe doctus, & natura beatis omnibus eſſe dedit: ſed nõ dicimus videor mihi eſſe docto, ſed doctus, & volo me eſſe Poetam, & non poeta.

Verba infinitiua volunt determinari a verbis volũtarijs, q̃ gręci phęretica dicũt, qualia ſũt volo, cupio, deſidero, opto, debeo habeo. & ſimilia.

DE Infinitiuo. cap. viij. Infinitiuum modũ quidam nomen infinitum, alij verbum infinitum, alij indefinitum vocauerunt: quo ab imperſonali diſtet, alio diximus. Conſtruitur autem infinitiuus ante ſe cum accuſatiuo in actiua ſignificatione perſonę agentis, & in paſſiua perſonæ patientis, poſt ſe vero cõſtruit eo mõ, quo finiti modi conſtruũtur, vt me amare deũ. me amari a deo. &c. Quoties tñ infinitiuus actiuę ſignificatõis cũ duobus accuſatiuis cõſtruit altero a parte ãte, altero a parte poſt amphibologica eſt cõſtructio, q̃ tanq̃ vitioſa fugiẽda eſt, niſi de induſtria ea velis vti, vt aliũ decipias, quale eſt oraculum illud Appollinis. Aio te ęacida Romanũ vincere poſſe, ambiguum erat, vter eſſet victur9 an Pyrrhus rex epyrotarum, an populus Ro. Eſtq́ue illud animaduertendum, quibus in locis huiuſmodi conſtructio reperitur accuſatiuum præpoſitum infinitiuo, ſignificare perſonam patientem, poſtpoſitum vero poni pro perſona agente. Cũ infinitiuo tamen huius verbi ſum. es. fui. varia eſt conſtructio: aliquando namque nomen, quod ſequitur, reſpondet ſuppoſito verbi, quod infinitiuum determinat: vt ego volo eſſe doctus. tu cupis eſſe magiſter. Oui. xiij. meta. Sed enim quia retulit Aiax eſſe Iouis pronepos. & Luca. in x. Tantũque putauit iam bonus eſſe ſocer. Aliquando reſpondet datiuo pręcedenti. vt Claudia natura beatis omnibus eſſe dedit, ſi quis cognouerit vti. vt Hora. pri. ſermo. Atqui licet eſſe beatis: ſubaudi vobis. & Mart. nobis non licet eſſe tam diſertis, qui muſas colimus ſeueriores. Aliquando non reſpondet datiuo præcedenti, ſed accuſatiuo implicito. vt Teren. in heau. nobis eſſe bonas non licet. & Ouid. in epiſtola hypermeſtræ, quo mihi quo fato, non licet eſſe piam. illic enim ſubintellegitur nos, hic me: quod ſi accuſatiuus præcedens fuerit expreſſus, nihil dubium eſt ſequentem illi debere reſpondere. ¶Verba infinitiua, ſiue modus infinitiuus, cũ ab eo dicatur, quod infinitus & indeterminatus ſit, vult determinari maxime verbis, quæ græce prohæretica, latine voluntaria dicuntur. aut ſi verbum ex verbo interpretari volumus, electiua dicẽda ſunt. nam hæreticos græce, latine eſt electiuus, & hæreſis electio interpretatur. vt volo legere. cupio audire. deſidero amari. opto doceri. debeo ire. habeo nauigare. Cicero in pri. De diuina. Haberetque in animo nauem cõſcendere. Nam quod idem ad vxorem ſcribit, cum in animo haberem nauigandi, ſubaudiendum eſt voluntatem. nam gerundiũ genitiui (vt ſtatim dicemus) a verbo regi nõ poteſt. Determinatur aliquãdo etiam a verbis alterius diuerſæque ſignificationis. vt Terentius in adelphis. Video illum ſapere, & intelligere in loco. Vergilius in Buc. Iampridem a me illos abducere theſtylis orat. Idem. xi. æneid. Cũcti ſe ſcire fatentur. quanquam & hęc electiua dici poſſunt, quemadmodum & illa doleo. lætor. timeo. memini. quod cum præſenti infinitiui modi prope ſemper reperitur conſtructum, aut frequentius quam cum præterito. Terentius in Andria. memini me videre, quo ęquior ſum Pamphilo. Apuleius pro magia: memini me apud Varronẽ philoſophum hoc etiam legere. Vergil. in buc. De cælo tactas memini prędicere quercus. & in pri. æñ. atque equidẽ Teucrũ memini ſidona venire. Idem tamen. iiij. geor. etiam præterito iunxit dicẽs: namque ſub Oebalię memini me turribus altis Corycium vidiſſe ſenem. vbi Seruius notat vtrũque poſſe dici. memini me videre. & vidiſſe: ſicut Macro. libro. ij. ſatur. dixit: hos Platonis verſiculos legiſſe me memini. Sed (quẽadmodũ dixim9) frequẽs vſus hoc habet, vt cũ pręſẽti cõſtruatur. Nã illa, nõ veni ſoluere legẽ, ſed adimplere. & illud: Præibis ante faciẽ dñi parare vias ei9. illud quoq́: Illuminare ijs, qui in tenebris & in vmbra mortis ſedẽt, ex figura gręca dicta ſũt, quia græci gerũdia nõ habẽt, & infinitiuis pro gerundijs noſtris vtũtur, quos in hoc, ſi latinæ linguæ idioma ſequi vo-

lumus,imitari non debemus. Itaque rectius atque magis latine noſter interpres dixiſſet: ad ſoluẽdum, ad implendum,ad parandum,ad illuminandum. Verbis tamen præceptiuis quibus,datiui iunguntur, poſſumus vel datiuos,vel accuſatiuos copulare infinitiuis ſequentibus:vt præcipio tibi legere, vel præcipio te legere:impero tibi,vel impero te audire:iubeo tibi.vel iubeo te ambulare. Determinatur etiam infinitiuus a verbis impſonalibus actiuæ vocis,vt conuenit mihi legere,pudet me audire.Sed de hoc cum de impersonalibus ageretur,diſputauimus.Soleo,es,ſemper cum infinitiuo cõſtruitur,atque ab eo vix ſeparari poteſt,quemadmodum ſpero. as.futuro eiuſdem modi: nã quod Martialis dixit: ſpero me ſequuturum in libellis meis tale temperamentum. ſpero, pro credo poſitum eſt,ſicut Cicero in epiſto. ſpero amicitiam noſtram nõ egere teſtibus. Adiectiua quoque certę cuiuſdam ſignificationis,& participia poſſunt determinare,vt lætus,dignus,ſimplex,par.paratus.auſus.Neuius apud Ciceronem:lætus ſum laudari abs te. Ouidi9 ſecũdo metamorpho. nec tu meus eſſe negari dignus. Vergilius ſecundo georgico. nec modus inſerere,aut oculos imponere ſimplex. Idem in buc. & cantare pares,& reſpondere parati.Idem primo æneid. auſus & afflictis melius confidere rebus. Sed pleraque ex figura græca magis dicta eſſe videntur.nam quod Vergilius dixit modus inſerere,aut oculos imponere ſimplex.pro gerundio genitiui poſitum eſt: at vero cantare pares pro gerundio accuſatiui. Sunt vero quędam adiectiua, quæ cum gerundio genitiui, atq; cũ infinitiuo cõſtrui poſſunt.vt certus ire,& certus eundi. Vergi.iiij.æneid.illa dolos,dirũque nefas in pectore verſat certa mori.Idẽ in eodem:æneas celſa in puppi iam certus eundi.¶ Circũloquimur futurum.Latinus ſermo futuro infinitiui non vtitur,præterquam in hoc verbo defectiuo forem fore pro futurum eſſe. Itaque tribus modis illud circumloquimur. Primo modo per ſupinum:quod,quia,vt paulo poſt dicturi ſumus,nunquam poteſt iungi niſi verbo ſignificanti motum ad locum,neceſſitate adductũ accepit illud,quod huiuſmodi ſignificationem magis habet in promptu, hoc eſt eo.is.Non quod in ea ſyntaxi quicquam ſignificet:ſed quod cum ſupino iunctum exibet nobis futuri temporis infinitiui ſenſum.Nam cum dico ſpero me amatum ire vxorem:nõ intelligo me ire,aut proficiſci aliquo,vt vxorem amem:ſed tantum,ꝙ illam ſum amaturus. Quod ſi conſtare volumus iis,quæ de verbo impersonali cum omnibus fere grammaticis digladiati ſcripſimus:cum circumloquimur futurum infinitiui vocis & ſignificationis paſſiuæ,nullo modo poſſet dici,ego ſpero me amatum iri a deo:nam amatum iri actionem non paſſionem ſignificat,quandoquidem,vt cap.in ſequenti dicturi ſumus,primum ſupinum actionem ſignificat:& iri,quod eſt impersonale,paſſiuã non habet,atque actionem æquę ſignificat,quæ a pleriſque omnibus proficiſcitur. Itaque cum dico ſpero me amatum iri,impersonale eſt:me autem a ſupino illo amatum regitur a parte poſt ex verbi,vnde deriuatur,ſignificatione.Quare tãtum valet,ac ſi diceres:ſpero quod omnes me amabunt.quare poſſes recte dicere:ſpero me amatũ iri ab omnibus:non autẽ me amatũ iri a deo. Sed de hoc plura,cũ de verbo impersonali diſputauimus:illud tantum admonentes proprie nullum eſſe futurum infinitiui vocis paſſiuæ:ſed verbum tantum actiui,& impersonalis. ¶ Alio modo circumloquimur idem futurum actiuæ vocis per participiũ futuri in.rus.Paſſiuæ per participiũ futuri in.dus.vt ſpero me amaturum eſſe deum,& amandum eſſe a deo. Quo in loco non poſſemus dicere amaturum fore,vel amandum fore,ſi Laurẽtio credimus:ne duo futura(vt ille dicit)inculcaremus. Martialis tamen:mergite me fluctus,cum rediturus ero.dixit. ¶ Poſuimus præterea. Quemadmodum Gellius primo libro noct.attica.ſcribit:eſt verbum infinitum ſimile participio futuri in.rus.Nam huiuſmodi loquutiones amaturum.docturum.lecturum.auditurũ,non participia eſſe putat,ſed verba infinita.ait ẽm de illis:neq; pro participio poſita ſunt ſed verba ſunt indefinita,quæ græci aparemphata vocant : neque numeris, neque generibus præſeruientia. itaque non putat per illa,& hoc verbum eſſe circumloquia fieri futuri infinitiui:ſed per ſeipſa verba eſſe libera & impromiſcua, Nos etiam cum Gellio dicimus eſſe verbum infinitum futuri temporis,quo iam non vtimur:iũgiturque omnibus generibus vtriuſque numeri.vt Cicero in Verrem:ſed quocunque venerint, hanc ſibi rem ſperant præſidio futurum. Plautus in caſſina,cum de puella loqueretur:altero te occiſurum ait,altero villicum. Labertus in Gemellis:non putauit(inquit)hoc eam facturum.en tibi cum fœminino numeri ſingularis. Quadrigarius apud Gellium:dum ij conciderentur hoſtium copias ibi occupatas futurum. Idem Quadrigarius: eſt,quod ſperemus deos bonis denefacturum. Valerius Antias apud eũdem:aruſpices dixerunt omnia ex ſententia proceſſurum.en tibi cum omnibus tribus generibus numeri pluralis in voce quoque paſſiua. Vergilius:& pacem Troiano ab rege petendum. & Lucretus in primo:Aeternas quoniam pœnas in morte timendum.

Iunguntur tamen aliquando etiam aliis verbis & nominib9 adiectiuis:ſed figurate,aut ad imitationem græcorũ:vt video illum ſapere, & iam pridem a me illos abducere Theſtilis orat. Illud quoq;,Et cantare pares,& reſpondere parati.

Circũloquimur futurum infinitiui modi vocis actiuæ per hoc verbum ire & primum ſupinum. Verbi impersonalis vero,& paſſiuę per hoc verbum iri & idem ſupinum:vt ſpero me amatum ire deum,vel deum amatum iri.

Alio modo circũloquimur idem futurum per participium futuri in.rus.& hoc verbum eſſe in actiua: & per participiũ futuri in.dus. & idem verbum eſſe in paſſiua:vt ſpero me amaturum eſſe deum:vel deum amandum eſſe a me.

Poſuimus præterea proprium infinitiui futurum ſimile participio futuri in.rus.in voce actiua, & participio futuri in.dus.in voce paſſiua:iũgiturq; omnibus generibus vtriuſq; numeri.eo tñ non vtimur.vt ſpero virginem nupturum tibi.& virgines nupturum viris.& ſpero fœminam amaturum viros,& viros amandum a fœminis.

DVo de triginta anni ſunt, ex quo primas introductiones grammaticas Hiſpanę reipub. vſui publicaui: vnde quantum vtilitatis ſit cõſequutum, alij melius incorruptiuſque iudicabunt. Interim tamen nunquam diſtiti admonere eos, qui hãc artem profitebantur. vt ſi quid inuenirent, qđ operi noſtro poſſet conducere, me prius conſulto, ſuis in locis adderent. Atque in primis Alphonſum Aluarez non vulgaris ingenij virum: quo cum in ijs ſtudijs, quibus ego delector, fuit mihi iucundiſſima conſuetudo. Is retulit ad me quoſdã locos, qui ſibi videbantur cõmodius in arte tractari poſſe: quã ſunt a me præſcripti. vt quod de infinitiuo modo atque de comparatiuis & ſuperlatiuis in hac parte ſubieci: quę quia non fuit mihi tempus dijudicandi, aliorum iudicio examinanda relinquo. Mihi certe prima fronte ſummo opere placuerunt, atque alijs proinde placitura ſpero. Infinitiua (inquit) aut nomina ſunt, aut verba, aut participia: Nomina, cum in caſu poſita cum tempore non ſignificant. vt ſcire tuum nihil eſt. Participia, & cum ſunt in caſu, & cum determinato tempore ſignificant. vt miſerũ eſt nunquam fuiſſe, iucundum eſt didiciſſe. Verba vero, cum ſine caſu, & cum tempore ſignificant. Ex ijs quædam impersonalia ſunt: vt pœnitere, pugnari, quæ in conſtructione nihil proſus a ſuis verbis diſſentiunt: niſi quod eorum oratio imperfecta eſt, indigetque alterius adminiculo, vt perfectum ſenſum ſignificet: vt reliquæ infinitæ orationes. Infinitiua perſonalia vnica voce omnes numeros & perſonas complectuntur, eſt enim amare tribus vtriuſque numeri perſonis commune, ſed ideo infinitum appellatum eſt, quod per ſe prolatum parum determinatas habeat perſonas: determinatur tamen per adiũctionem ſuppoſiti, vt me amare deum primę perſonæ numeri ſingularis eſt. te amare deum ſecundæ perſonę eiuſdem numeri. &c. Determinatur quoque verbum infinitiuum a verbis voluntarijs & paſſiuis reciprocis, & quibuſdam violentiam, aut imperium ſignificantibus. hæc enim trahunt infinitiuum ad ſuum numerum, & perſonam. vt volo legere. nolo mori. Plato dicitur omnium ſapientiſſimus fuiſſe. iubeor in ſenatum venire. iureiurando cogor vera dicere. Conſtruuntur infinitiua perſonalia ante ſe cũ accuſatiuo in actiua ſignificatione perſonæ agentis, in paſſiua perſonæ patientis: poſt ſe vero exigunt caſus, quos & verba, a quibus deſcendunt. Infinitiua vero a verbis ſubſtantiuis atq; reciprocis poſcunt poſt ſe caſum ſimilem præcedenti. vt volo eſſe poeta. cupio dici ſapiens. volo te eſſe poetam. cupio te dici ſapientem. licet omnibus eſſe beatis. tametſi poſſet quoque dici licet omnibus eſſe beatos. Infinitiua omnia tempora habuerunt. vt amare. amauiſſe. amaturum in actiua voce. in paſſiua amari. amatum. amandum. pugnari pugnatum pugnandum. Sed nunc his vocibus non omnibus vtimur: circumloquimur enim præteritum paſſiuæ vocis per participium præteriti, & verbum eſſe vel fuiſſe. vt pugna dicitur commiſſam eſſe, & dicunt pugnam commiſſam eſſe. & audio pugnatum eſſe. Circumloquimur quoque futurum eiuſdem modi vtriuſque vocis per ſuum cuiuſque participium futuri, cum hoc verbo eſſe. vt hic creditur venturus eſſe. ille dicitur accuſandus eſſe: vel hunc dicunt venturum eſſe, illum vero accuſandum eſſe. & ſpero mihi meliore conditione viuendum eſſe. Circumloquimur quoque idem tempus paſſiuę vocis per primum ſupinum cum hoc verbo iri, vt ſpero me amatum iri, & ſuſpicor inter nos pugnatũ iri. Vtimur præterea futuro infinitiui verborum deponentium, & quorundam neutrorum ſimile participio verbi impersonalis. vt ſcio moriendum eſſe mihi, & carendum eſſe ſenſibus, id eſt, me moriturum & cariturum eſſe.

¶ De gerundijs. Cap. IX.

GErundia ſunt, qui verbis annumerent, quia regunt caſus: ſunt qui nominibus, quia habeant caſus: ſunt qui nomina participialia eſſe dicant, quod in quibuſdam nomini, in quibuſdam participio ſimilia ſint. Nobis tamen (vt captiones euadamus) dicendum eſt eſſe aliam partem orationis, quæ tamen maximam habeat ſimilitudinem cum nomine. Neque id mirum videri debet alicui: cum alij plures, alij pauciores quam octo partes orationis poſuerint.

¶ De Gerundijs.

DIu grammatici miſerandum in modum ſe torſere in illa quæſtione per quam inutili, ſint ne gerundia nomina, an verba? propterea quod aliquid ab vtriſque acceperint. Nos conſiderationem illam nihili fecimus: & quanquam potuiſſemus antiquorum grammaticorum autoritate gerundia ad verborum modos referre: vt vltra illos quinque eſſent quoque alij duo gerundiuus & ſupinus: vt tamẽ nos vno verbo ab illorum nodis euolueremus: diximus eſſe alias quaſdam orationis partes, quæ neque ſint nomina, neque participia. Poni autẽ a nobis plures, aut pauciores, quã octo orationis partes nemo mirari debet: cũ de illarum numero, quemadmodum lib. j. atque iterum tertio diximus, inter autores non conueniat. ¶ Gerundia & Supina Diome. & fere omnes grammatici antiquiores participialia verba appellant, quod in terminatione participijs ſimilia ſunt, gerundia participio futuri temporis paſſiuæ vocis: ſupina participio præteriti temporis eiuſdem vocis. Verba Diome. ſunt: Participialis verborum modus dictus eſt, quod eiuſmodi verba ſunt participijs ſimilia: nec tamen participia ſunt. vt legendi legendo legendum. lectum lectu. hęc eadem ſunt (inquit) quę Probus ſupina appellat, & merito: quoniam nec certum habent numerum, nec perſonam, nec ſignificatum. Diomed. igitur & Probus confundunt vno appellantes nomine, quæ nos cum poſterioribus grammaticis diſtinximus: vt illa ſint gerundia, hęc vero ſupina. Gerundia ꝙ ab eo dicãtur, quod gerant verbi ſignificationem, nemini dubium eſt. at vero ſupina vnde dicta ſunt, fateor me neſcire, ſed neque memini me legere. Nam quod Probus atque Diomed. aiunt, ſupina appellari, quod neque certum numerum habẽt, nec perſonam, nec ſignificatum, non plene ſatisfacit: quoniam nihil ſimile eſt inter verbum ſupinum & rem ſupinam: niſi forte ſupinum aliam habuit reconditiorem ſignificationem: quam ſit illa, quę eſt in promptu, a qua ſupina dicta ſint.

¶ Gerundia ante ſe. Quēadmodum lib. pri. diximus, gerundia poſt ſe regunt caſum verbi a quo deſcendunt. vt duxi vxorem cauſa illam amandi: & illam amando delector, & ad illam amādum ducta eſt a me. Ante ſe vero caſum non regunt: quin potius ipſa reguntur a nomine vel verbo. Quod vero in pſal. cxxv. dictum eſt. In conuertendo dominus captiuitatem ſion facti ſumus ſicut conſolati. ex figura vel potius idiomate græco dictum eſt. Græci namque gerundia non habent, ſed illorum loco infinitiuo cum articulis & præpoſitionibus vtuntur. Nam pro eo quod nos dicimus amandi, illi dicunt huius amare. pro eo quod nos amando, illi in hoc amare. pro eo quod nos amandum, illi ad hoc amare. Cum vero infinitiuus apud illos, quemadmodum apud nos, ante ſe cum accuſatiuo cōſtruatur: interpres figuram græcam ſequutus infinitiuum gerundio mutauit: accuſatiuum vero non mutauit. Itaque pro eo quod ſeptuaginta interpretes in pſal. cxli. græce dixerunt: in deficere ex me ſpiritū meum. noſter vertit in deficiendo ex me ſpiritum meum: & pro eo, quod illi græce in conuenire populos in vnum. noſter in conueniendo populos in vnū dixit pſal. ci. Illud audacius: pro eo qđ ſeptuaginta verterunt in conuertere dominum captiuitatē ſion: noſter interpretatus eſt, in conuertendo dominus captiuitatem ſion. vt, quē admodū iſti dicunt, amphibologiā infinitiui modi peculiarem fugeret: cum nuſquā minus eſſe poſſit quā eo in loco. Neqꝫ enim quiſquā erat adeo ſtupidus, qui putaret a captiuitate ſion dominum eſſe cōuerſum. At quanto melius dixiſſet, conuertente domino captiuitatē ſion: & deficiente ex me ſpiritu meo: & conuenientibus populis in vnum. Aut, ſi hoc durum nimis cuiquam videtur, quod eſt vſitatius apud interp̄tes per ſubiunctiuum hoc modo: cum conuerteret dominus captiuitatem ſion: & cum deficeret ex me ſpiritus meus: & cum conuenirent populi in vnum, quod idem etiā Hierony. ſtatim obſeruauit: nam pro eo quod ſeptuaginta dixerunt, & reges inſeruire dño, ipſe, vt ſeruiant domino, interpretatus eſt, & in euangelio, pro eo, quod græce ſcriptum eſt, nato Ieſu in Bethleem. vertit: cum natus eſſet Ieſus in Bethleem. ſic Boetius pro eo qđ Prophyrius in principio Iſagogon in Ariſtote. cathegorias ſcripſit: exiſtente neceſſario. conuertit, cum ſit neceſſarium, Pro eo quod Ariſto. in principio. ij. ethico libri ſcripſit: duplici vero exiſtente virtute. Leonardus Aretinus conuertit: cum vero duplex ſit virtus. Quod vero dixit: poſt ſe regunt caſum verbi a quo deſcendunt. de gerundio ſubſtantiuo actiuæ ſignificationis intelligendum eſt. Nam paſſiuum ſiue illud ſit ſubſtantiuum ſiue adiectiuum cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. conſtrui non poteſt: vt ſi velis dicere. cauſa exulandi a rege veniſti ad curiam. ¶ Gerundia aut ſunt ſubſtantiua. Ante Laurentium Vallā quem vnum in hac gerundiorum diſputatione non modo ego, verū etiam omnes poſt illum grammatici ſequuti ſunt, nullus fuit autor, qui gerundia nominauerit niſi tantū illa ſubſtātiua in. di. do. dum. terminata. Ille igitur fuit primus (neqꝫ ēm ſua gloria fraudādus eſt) qui gerundia adiectiua induxit: atqꝫ per omnia genera numeros & caſus variauit. vt Verg. voluenda dies en attulit vltro, voluenda adiectiuum gerundium eſt, non participium futuri: neque enim ſignificat, quæ voluetur, ſed que aſſidue vertitur, ſiue volubilis eſt, aut voluens: ſi modo voluens paſſionem ſignificaret more græcorum, qui habent participiū præſentis temporis, quod ſignificat paſſionē etiā in verbis actiuis. Ad quorum imitationē Verg. ij. geor. dixit: Tardaqꝫ Eleuſinæ matris voluentia plauſtra. i. volubilia, & quæ aſſidue voluuntur. Idem pri. æne. Olim voluētibus annis. i. volubilibus: nō qui voluēdi ſunt, ſed qui voluūtur aſſidue. Sic præterea dicimus iuſiurandum, non quod iurandum eſt, aut iurabitur: ſed quod iurabile eſt, iuratur, aut iurari conſueuit. Et eodē modo per alios caſus. vt eſt mihi cura iuris dicūdi, antiqui ſic dicebāt pro eo qđ eſt dicēdi: nā & antiquorū more multa nunc dicimus: vt finium regundorum, & de communi diuidundo. Gerundia ſubſtantiua, quæ (vt diximus) antiquiores agnouerūt, ſola ſubſtātiue accepta inueniuntur tm̄ in genere neutro, & adiectiuorū more, ſubſtantiuant in genere neutro, vt hoc dictū. hoc factū. Sed in gtō actō & ablatiuo frequenter reperiuntur, in datiuo raro. vt Cicero in Philip. nec ſoluendo eras, hoc eſt, vnde ſolueres debitum, non habebas. Quintilianus: pater pauperi ſoluendo non ſumus. Cicero de perfecto oratore: cum eſt inficiando reus: accuſatori duo prima ſunt. Apuleius. viij. metamorpho. cum primum charæ nubendo maturuiſſet. Vergili. xij. æneidos: ſimul aptat habendo enſem, clypeumque, & rubræ cornua criſtæ. Plinius libro. xiij, emporetica charta inutilis ſcribendo. quorum nominatiuus eſt amare. ¶ Gerundia ſubſtantiua. Gerundiū genitiui ſubſtātiuū ſi deriuetur a verbis actiuis, & neutris actionem ſignificantibus, ſemper ſignificat actionem. vt cauſa amandi deum, & inſeruiendi voluptatibus. Hoc Vallæ præceptum plerumque verum eſt. reperitur tamen gerundium genitiui in ſignificatione paſſiua. vt apud Tranquillum in Claudio. Harpocratem, cui lectica per vrbem vehendi ius tribuit. A verbis neutris paſſionem ſignificātibus, paſſionem ſignificat. vt tempus exulandi. ratio caleſcendi.

Gerundia ante ſe caſum non regunt: nam inaudita eſt in ſermone latino cōſtructio illa. In cōuertendo dominus captiuitatem ſion. & illud In deficiendo ex me ſpiritum meum, illud quoqꝫ In conueniendo populos in vnum. Poſt ſe vero regunt caſum verbi a quo deſcendunt. vt tempus eſt carendi voluptatibus, inſeruiēdi amicis, amādi Deum.

Gerūdia aut ſūt ſubſtantiua, aut adiectiua, gerūdia adiectiua omnia genera & numeros & caſus habent, & iunguntur ſubſtantiuis, ſignificantqꝫ ſēper paſſionē. vt Voluēda dies en attulit vltro. i. volubilis, hoc eſt, quæ voluitur. Iuſiurandū, hoc eſt, quod iuratur, Eſt mihi cura iuris dicūdi, & Do operam iuricundo, & Veni ad ius dicūdum & Delector iure dicūdo. Gerundia ſubſtantiua tantummodo reperiuntur ſubſtātiuata in genitiuo accuſatiuo & ablatiuo generis neutri: quorū nominatiuus eſt amare, cum pro nomine vſurpatur. vt Eſt mihi cura ſoluendi pecunias, venio ad ſoluendum pecunias. & Delector ſoluendo pecunias. Reperitur etiam gerūdium datiui, vt ego non ſum ſoluendo. Neſcio tamen an poſt ſe cum accuſatiuo caſu poſſit conſtrui.

Gerūdia ſubſtātiua a v̄bis actiuis ſignificāt actionē

A cōmunibus & deponētibus, quæ ſignificāt actionē, gerūdiū quoq; genitiui actionē ſignificat, quæ vero paſſionem, paſſionē vt iocandi gratia, philoſophandi cauſa. lætandi ratio. triſtandi finis. conſtruitur ſemper cum nomine ſubſtantiuo, aut adiectiuo certæ cuiuſdam ſignificationis. Vergilius. iiii. georg. Cecropias innatus apes amor vrget edendi. Idem primo æneid. & coram data copia fandi. & iterum in eodem: veniendi quærere cauſas. & alio loco: finem dedit ore loquendi. ¶ Gerūdium ablatiui a verbis actiuis deriuatum, actionem & paſſionem ſignificat. vt cantando, id eſt, dum canto, & dum cantor. Vergil. in Buc. An mihi cantando victus non redderet. id eſt, dum cantamus certantes inuicē. Idem in eodem opere: Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis, id eſt, dum cantatur. Idem. iij. georg. aliter vitium creſcitque tegēdo, id eſt, dum tegitur. & ibidem: vritque videndo fœmina, id eſt, dum videtur. Quinti. memoria excolendo augetur, id eſt, dum excolitur. Sed animaduertendum, quod hæc gerundia, quando paſſionem ſignificant, ponuntur ſine prepoſitione, & quaſi in ablatiuo abſolute: neq; regere poſſunt ablatiuum cum præpoſitione. a. vel. ab, vt ſi velles dicere. fœmina vritur videndo a maribus. ¶ A verbis neutris actionem ſignificantibus, actionē ſignificat. a paſſionem ſignificantibus, paſſionem: & eodem modo de cōmunibus, & deponentibus. Plau. in aulula. pro vapulando hercle ego mercedem petam. Vergilius ſecundo æneid. fando aliquid ſi forte tuas peruenit ad aures. Idem. xij. æneid. exuperat magis ægreſcitque medendo: quod Seruius exponit, dum ei medetur a paſſiua ſignificatiōe. ¶ Accuſatiui quoq; gerundium a verbis actiuis actionem paſſionemque ſignificat. vt tu es facilis ad diſcendum libros, & libri ſunt faciles ad diſcendū. A verbis actionem ſignificantibus ſignificat actionem: a paſſionem ſignificantibus, paſſionem.

& paſſionem, præterquam quod gerundiū genitiui ſemper ſignificat actionem.

A verbis neutris actionem ſignificantibus gerūdia ſignificant actionē tantū. a neutris paſſionem ſignificantib9 paſſionē tantū. a cōmunibus & deponentibus actionem & paſſionem.

Inter gerundia adiectiua & participia hęc eſt differentia: quod gerundia ſignificant rei adminiſtrationem, ſiue habitum, ſine tempore, ſaltem determinato ad futurū: reſoluunturq; in gerūdia ſubſtantiua. vt eſt mihi cura iuris dicundi. i. dicēdi ius, & veni ad ius dicundū. i. ad dicēdū ius. & delector iure dicundo. i. dicendo ius. Participia vero ſignificant tempus futurum in actu ſine rei adminiſtratione. vt ius dicendum eſt a me, id eſt, dicetur. cauſa eſt a me oranda, id eſt, orabitur.

Gerundia accuſatiui iunguntur frequenter his prępoſitionibus. ad. ob. propter. inter. ante, vt ad numerandū, vel propter numerandum pecunias veni. propter orandum cauſas ſtudeo. inter agēdum capras, ante domandum boues.

Deponentium vero & communium eadem ratio eſt, quam de ſuperiorib9 diximus. Neque poteſt conſtrui cum ablatiuo & præpoſitione. a. vel. ab. in perſona agente cum paſſionem ſignificat, quemadmodum & de gerundio ablatiui diximus. Quod vero Seruius in illud Vergili. xi. æneid. ſcribit. alia arma latinis quęrenda. aut pacem Troiano ab rege petēdum. petendum eſſe gerundium, facile refellitur a Valla, quia petendum nominatiuus eſt, gerundia autem ſubſtantiua nuſquam in nominatiuo reperiuntur. Sed neque eſt accuſatiuus, quia gerundium in hoc caſu nunquam eſt ſine præpoſitione, vt ſtatim dicturi ſumus. Ex quibus neceſſario infertur petendū non eſſe gerundium, ſed neque participium, cum ſit verbum infinitum, qualia ſupra diximus eſſe illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum. ne vllo modo cōtra omnes grammaticos antiquos & iuniores dicamus gerundium etiam in nominatiuo reperiri. Sed dicendū potius eſt eſſe propriū futuri infinitiui modi paſſiuę vocis: quēadmodū illa amaturum. docturum. lecturum. auditurum actiuæ. Itaq; pacem petendum, pro petendum eſſe poſuit, & quod Lucret. dixit: pœnas æternas in morte timendum. pro timendas eſſe dixit. Sed (vt pauloante diſſeruimus cum de infinitiuo ageretur) his futuris non vtimur, ſed illorum circumloquūs. ¶ Inter Gerundia. Eſt tanta conuenientia inter gerundium & participium futuri temporis terminatum in. dus. tum in voce, tum etiā in ſignificatione, vt non poſſit quis facile diſcernere alterutrum ab altero, itaque inter vtrumque ponit duas differētias. Prima eſt, quod gerūdia ſignificant rei adminiſtrationem, hoc eſt, per modum officij, ſiue habitum illum, quem philoſophi dicunt actum primum. Ariſtot. vero appellat entelechiam. vt cum dico. cura legēdorum librorum tenet me. intelligo, quod illud eſt meum officium. atq; habitus, non tamen in tempore determinato, ſaltem ad futurum: ſed quod illos lego & legere conſueui. Participia vero ſignificant tempus futurum in act. ſubaudi, ſecundo: quem græci vocant energiam. ſine rei adminiſtratione. i. non per modum habitus, ſiue officij. vt ſi dixero libri legendi ſunt a me: intelligo, quod tempore futuro legentur a me: non quod per habitum, ſiue adminiſtrationem, ſiue officium habeā, quod illos legere conſueui. Altera differentia eſt, quod gerundia adiectiua poſſunt reſolui in gerundia ſubſtantiua. vt veni cauſa legendorum librorum, id eſt, legendi libros, & veni ad legendos libros, id eſt, ad legendum libros. Cicero in primo officiorum: orationem latinam legendis noſtris efficies pleniorem, hoc eſt, legendo noſtra. Itaque (vt in ſumma dicam) gerundium a participio diſtat: quod illud ſignificat per modum officij & rei adminiſtrationem ſine tempore: hoc tempus ſine officio & rei adminiſtratione. Illud per modum habitus & entelechię, hoc eſt, actus primi: hoc, per modum actus & energiæ, hoc eſt, actus ſecundi: & quod illud reſolui poteſt in gerundium ſubſtantiuum: hoc vero, in tempus futurum: idque fieri, quoniam gerundio tempus non accidit, participio vero accidere manifeſtū eſt. ¶ Gerundia accuſatiui. Gerundia ablatiui (vt paulo ante dicebamus) tum iuncta præpoſitionibus, tum ſeparata reperiuntur: at vero gerundia accuſatiui ſemper copulata prepoſitionibus reperiuntur, non tamen omnibus, ſed his tantum. ad. ob. propter. inter. ante. vt homo debet eſſe velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. & ego veni ad legendos, vel propter legendos libros. Auguſt. xiij. de trinitate. Propter eruendum homines de diaboli poteſtate. Vergilius in buc. age Tytire, & inter agendum occurſare capro, cornu ferit ille, caueto. Idem. iij. geor. De equis: Nāq; ante domandum ingentes tollent animos.

Gerundia vero ablatiui iunguntur cum his præpositionibus In.de.ex.a.ab.vt in nauigãdo venti posuerunt,Et est libellus Hieronymi de viuendo deo,Et ex defẽdẽdo.quã ex accusãdo maior gloria comparatur.

Aduertendũ etiã est, ꝙ gerundia adiectiua in accusatiuo sẽper iunguntur præpositionibus illis vt ad numerandas,vel ob numerandas,vel propter numerãdas pecunias veni.Præterꝗ̃ cũ his verbis loco.coduco,mando.curo.habeo,pro debeo.vt Ego locaui faciendam sepulturam.

Animaduertendum quoq; est gerundium genitiui singularis recte iungi substãtiuo plurali.vt Plaut⁹: Noĩandi tibi istorũ magis erit,ꝗ̃ edũdi copia.

¶De verbis Supinis. Cap.x.

QVod de gerundijs diximus:idẽ de supinis dici potest:esse aliã ab octo partibus orõnis: nisi qđ Gerũdia participijs,Supina verbis ãnumerari possuut.Primũ supinũ semp iũgit̃ verbo significãti motũ ad locũ.vt Eo deãbulatũ, vado venatũ.Significatq; semp actionẽ,nisi sit a verbis neutris passionẽ significãtibus:nã illa do filiã nuptũ,venũ do seruos.spectatum admissi risum teneatis amici,motum in se continẽt,sicut & illa superiora.Post se vero cõstruitur cũ casu, cũ quo cõstrutur verbũ a quo descendit,

¶Ablatiui gerundia his præpositionibus iũgũtur.in.de.e ex.a.ab.vt In nauigando venti posuerun.i.flare desierunt.vt apud Verg.ij.æñ. Tũ venti posuere omnisq; repente Resedit flatus.& est libellus Hierony.ad Eustochium de viuendo deo.i.quem admodum deo & non mundo inseruire debeamus.vt titulus ille,qui est in libris digestorum de edendo.& Cic.Tũ quod cogitas de transeundo in Epirum.& illud,quod omnes afferunt,exemplũ. Ex defendendo,quam ex accusando maior gloria comparatur.nam & Cice.defendit multos & accusauit neminem præter vnum Verrem:quod ipse in diuinatione fatetur.Plinius in epist. sermonibus dies transigebat:cum a scribendo vacaret.Cic.In quo nos isti Iurisconsulti impediunt,a discendoq; deterrent.Quint.etiam præpositioni cum adiunxit.Orato.insti.li.j.sed ratio(inquit) recte scribendi iuncta cũ loquẽdo est.¶Aduertendũ est.Quia paulo ãte dixerat Gerũdia accusatiui substantiua semper asciscere sibi præpositionẽ:nunc etiã dicit gerundia adiectiua in accusatiuo eãdẽ prępositionẽ desiderare,præterꝗ̃ cum paucis verbis his fere.loco.as.conduco.is.mãdo.as.curo.as.habeo.es.pro eo quod est debeo.es.Seruius sulpitius in epist.quadam ad Cic.vt faciendã(inquit)sepulturam locarent.i.darẽt certa mercede architecto faciendam.Cic.ij.de diuinatione:Redemptores columnã illam de Cotta & Torquato conduxerant faciendã.Suetonius in vita Cęsaris:gladiatores(inqt) notos vi rapiẽdos reseruandosq; mandabat.Pli.in epistol.Petis.vt libellos meos emendandos recognoscendosq; curem. Idem in epistola ad Saturninũ:præsertim cum enitẽdũ haberemus.i.deberemus eniti.Tranquillus in vita Cæsaris:vt consolandos eos magis iperator,quã puniendos habuerit.¶Animaduertendum quoque est. Contra præceptũ illud de cõuenietia adiectiui cũ substãtiuo,hoc est obseruatum.Plaut⁹ in captiuis duobus: Nominandi tibi istorum magis erit,quã edundi copia.Teren.date crescendi copiam nouarum,qui spectandi faciunt copiam.Cic.ij.de diuinatione:dolebis tamẽ stoicos nostros epicureis irridendi sui facultatẽ dedisse.sui enim genitiuus est pluralis,quia ad stoicos refertur.Liui.xxj.ab vrbe:non enim vereor,ne quis hoc me vestri adhortandi causa magnifice loqui existimet.Suet.in August.Exacta iocandi licẽtia diripiendiq; pomorum & obsoniorũ.Quid si dicas gerundia illa substantiua esse in genitiuo posita,regereq; post se genitiuum,vt sit nominandi istorum pro nominandi istar &c.Illud vero Terentij,qđ dixit crescendi nouarum:quomodo deffendi,aut excusari possit non video.

DE verbis supinis.cap.x. Quod in superiori capite disputatum est,quę nos gerundia & supina dicimus,participialia verba antiquiores grammatici vno nomine appellabant:propterea,ꝙ gerundia participio futuri,supina participio præteriti similia sunt. Quæ,quoniã a grammaticis iunioribus distinguntur,quod de gerundijs diximus esse aliam ab octo partibus orationis,idem nunc de supinis dicimus esse aliam ab illis nouem:vt sint in doctrina nostra sermonis latini partes orationis decem.Quod si in octonario partium orationis numero perstandum est:ad nomen gerundia:ad verbũ supina reducẽda sunt.Vnde & Quin.illa appellat verba supina,quemadmodum pleriq; omnes grammatici nomina participialia. ¶Primũ supinum.Hæc de supinis præcepta contra vulgus fere omnium grammaticorum,Priscianumq; in primis excogitata sunt:qui putabant supina significare actionem & passionem:cum primus ab actiuis & neutris verbis actionem significãtibus semper significet actionẽ,secũdum sẽper passionẽ.Quod vero dicit semper iungi verbis significantibus motum ad locũ:ea sunt,ꝗ̃ non modo habent motum explicitum:sed etiam implicitum.vt eo.is.vado.is.proficiscor.eris.venio.is.ago.is.mitto.is.Ter.in andria.Cur te is perditum? Verg.in.iiij.æñ.Venatũ Aeneas,vnaque miserrima Dido in nemus ire parant.Idẽ in.iiij.geor.venimus huc lapsis quæsitum oracula rebus.Idem in buc.huc ipsi potum venient per prata iuuenci.Ibidẽ:& potum pastas age tityre.Salust.in iugitur.legatos(inqt) ad iugurtam de iniurijs questum misit.& iterum ibidem:non mea culpa ad vos oratum mitto.Motum quoque dicit continere in se illa do filiam nuptum apud Terentiũ.i.vt eat nuptum.i.ad hoc,vt nubat passiue.vt venũ do seruos.vt venundentur etiam passiue.& illud Horatij in poe.spectatum admissi risũ teneatis amici.i.recepti in domum,vt veniatis spectatum.i.ad aspiciendum.Et significat semper actionẽ,si veniat ab actiuis,aut neutris actionem significantibus:nam a passionẽ significantibus, passionẽ significat.vt eo exulatum.i.vt exulem.venio vapulatũ.i.vt vapulem.Plautus in aulularia.coctũ ego non vapulatũ dudum conductus sum.Idem in mercatore:si oprimit pater,quod dixit exulatũ.abijt salus.Idẽ paulo post:certum est exulatum hinc ire me.Et illa,quæ diximus do filiam nuptum,venũ do seruos.Post se vero construitur cum casu,cum quo construitur verbum a quo descendit.de supino a verbis actiuis et actionem significãtibus intelligit.vt quod ex Ter.attulimus.Quo te is perditum? et ex Ver.lapsis ꝗ̃situm oracula rebus.Nam venio exulatum a rege,nescio an satis latine dici potest.

Vltimum supinũ semper iungitur nomini adiectiuo, nõ tanquã substantiuũ, sed tanquã verbum: regiturq́ ab eo, & significat passionẽ. vt est res horrẽda dictu, id est, vt dicatur. miserabilis visu. i. vt videatur. Ex quo sequitur, qđ neq́ potest iũgi verbo (vt grãmatici indocti dicunt) venio lectu. Neq́ ponitur pro nomine (vt Priscianus dixit) venio venatu, pro de venatione. Neq́ iungit sibi adiectiuũ. Neq́ recipit præpositionem. Neq́ regit nomen. Quod si dixeris: bonus ciuis est dignus gubernatu. dubitaueritq́ aliquis gubernatu vtrũ sit nomen an verbum supinũ; ex adiunctis tolletur hęc ambiguitas. Nam cum est nomen gtũm regere potest, vt est dignus gubernatu reipub. Et iungit sibi nomen adiectiuũ. vt est dignus magno gubernatu. Et recipit præpositionem. vt recessit ex gubernatu. Cum vero est verbũ supinũ (quemadmodum diximus) nihil tale habet: sed tantum a nomine adiectiuo regitur, & in verbum passiuum resoluitur.

¶Vltimum supinum. Non minori in errore ante hanc Laurentij præceptionem versati sunt grammatici in vltimo supino, quam fuerant in primo: cũ putabant ita posse iungi verbo significanti motum: & significare actionẽ, quemadmodum & primũ. Itaq́ reliquis ambagibus omissis: ostendit primo quo modo construatur, deinde quid significet. Nam construitur (inquit) non cum verbo significanti motũ, sed cum nomine adiectiuo: non tanquam substantiuum, quia cum eo non conuenit, neq́ conuenire debet in genere neutro, & casu: sed tanquã verbum, quod desiderat ab illo adiectiuo determinari, a quo etiam regitur: & significat semper passionẽ, non quemadmodum alij dicebant actionem & passionẽ. vt est res horrẽda dictu, id est, vt dicatur. miserabile visu, id est, vt videatur. miserabile dictu. i. vt dicatur. Verg. iij. geor. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli. & in. iiij. eiusdem: subitum, ac dictu mirabile monstrum. Idem in. .ęñ. in breuia & syrtes vrget, miserabile visu. Idem in. vij. æñ. id vero horrẽdũ, ac visu mirabile ferri. ¶Ex quo sequitur. Ex condicionib9, quas dixit vltimum habere supinum, infert quas non habet, & quibus distinguitur a nomine, cum quo terminationem habet cõmunẽ. Nam supina similia sunt nominibus participialibus quartæ declinationis in accusatiuo & ablatiuo. ¶Prima itaq́ condicio est, qđ non iungitur verbo, vt imperiti grammatici ante hac dicebant: venio lectu, pro eo quod est de legendo: quia (vt diximus) semperr iũgitur nomini adiectiuo. hæc Laurentij præceptio cum mihi sederet in animo inueni apud Catonem in lib. de re rust. clausulam, quæ illã maxime labefactaret. Nam vbi de officio villici scribit: prim9 (inquit) cubitu surgat, vltimus cubitum eat. quis hoc loco non dicat, cubitu surgat, sic esse vltimum supinum, queãdmodũ cubitum eat primũ? Sed cubitu tã nomen est pro cubatione, quam cubitũ supinũ. & quod Papinius in .i. Achilleidos dixit. & tunc venatu reditutũ in limine primo operiens. illud præterea miror, quod Diomedes ait, lectu proficit supinũ esse. cũ manifestum sit lectu, pro lectione in eo exẽplo esse positũ. ¶Altera igitur condicio est, quod nõ ponatur pro nomine, vt quod Priscianus li. viij. & post illum omnes grãmatici dixerũt: venio venatu, id est, de venatione. nam tunc nomen esset. & sic illud Catonis exponendũ est, cubitu surgat, id est, de cubatione. & illud Diomedis: lectu proficit, id est, lectione. ¶Tertia cõdicio est. ꝙ non iungit sibi adiectiuũ. Neq́ enim dicere possum9. est res horrẽda humano visu. ¶Quarta ꝙ non recipit præpositionem: vt est res horrenda a visu nobis, aut in nostro visu. ¶Quinta quod non regit nomen. vt est res horrenda visu hominum. Ex quibus etiam infertur vltimum supinum non deriuari a verbis voce aut significatione passiua carentibus, quandoquidẽ in ea resoluẽdi sunt cum passionem significent, vt si velis dicere, est res horrenda sonitu, & indigna loquutu. & quod dixit Cicer. ij. tus. quæstionũ: grauia perpessu dixit. Deinde dicit, cum vltimum supinum simile sit in terminatione ablatiuo nominis participialis, si quisquam dixerit bonus ciuis est dignus gubernatu. amphibologia est: quæ ex adiunctis debet tolli. vt est dignus gubernatu reipublicæ. & est dignus magno gubernatu. & recessit ex gubernatu. & in gubernatu multũ profuit, quibus in locis manifestum est gubernatu, pro gubernatione poni, declinaturq́ hic gubernatus gubernatus gubernatui.

¶De constructione Participij. Cap. xj.

PArticipium eodem modo iungitur nomini & pronomini, & verbo, quo nomen adiectiuum, post se vero desiderat casum, cum quo construitur verbum, a quo descendit. vt amans filium, amaturus deum, amatus a patre. amandus ab vxore. inseruiens amico, inseruiturus ꝓpinquis carens voluptatibus, cariturus turture magno.

Sunt nomina participijs similia. vt amans. doctus. quæ sola constructione discernuntur. Nam cũ dico amans vxorẽ participium est. amans vxoris nomẽ est. Sed cum sunt noĩa recipiunt cõparationem. vt amantior vxoris. amãtissimus vxoris. doctior Cicerone. doctissimus omnium.

DE participij constructiõe. Participiũ eodẽ modo. Participiũ dupliciter cõsideratur: aut qua ratione est actiuum, & sic debet conuenire cum suo substantiuo in genere, numero, & casu, vt vir doctus: aut qua trahit originem, significationemq́ ab aliquo verbo, & sic regit casum illius verbi, a quo descendit. Nam quia a doceo doces participia actiuæ vocis sunt docens docturus, eadem ratione dicimus: sum docens te grammaticam, & sum docturus te dialecticam, qua doceo te grammaticam. doceo te dialecticam. Et in voce passiua eadem ratione dicimus: ego sum doctus a te grammaticam, qua ego docebor a te grammaticam: ego sum docendus a te dialecticam, qua ego docebor a te dialecticam. & pari modo de reliquis verbis, quæ varijs modis construuntur. ¶Sunt nomina. Participia poni pro nominibus posse lib. iij. dictum est, nunc autem (vt aliquid addat) illum ipsum repetit, ostenditq́ in quo distingui possit a nomine. ¶Primo constructione, nam cum

participium

participium,vt pauloante diximus,regat casum verbi a quo deriuatur,mutata constructione ponitur loco nominis:quod exemplis demõstrat.De constructione tamen participij loco nominis positi infra dicetur. Sed cum sint nomina recipiũt comparationem.Hoc de participijs præsentis, & preteriti intelligitur, vt amans amantior amãtissimus: doctus doctior doctissimus.Participia futuri temporis loco nominis posita comparationẽ nõ recipiunt:neque enim possemus dicere ab amaturus amaturior amaturissimus,ab amandus amandior amandissimus. Nam qđ tempestatis nostræ homines curiales dicunt atq; scribunt:reuerendissimus pater.colendissimus dominus.obseruandissimus presul,potius dicendum esset per ipsum participium loco nominis positum,& aliquod aduerbiũ, quod intensionem quãdã significaret,augeretq;,significationẽ.vt Boetius in primo de consolatione cum philosophiam describit:et vultus(inquit)admodum reuerendi. Quod vero dixit participium futuri in rus loco nois aliqñ poni,ostẽdit Laurentius lib.elegãt. pri.nã cũ dixit Quin.neque enim huius rei meminit vsquã poeta, profecto non taciturus de tanta sua gloria.perinde est, ac si alio modo dixisset:rem sibi non tacendam,hoc est, dignam taceri.Plinius quoq; iunior in epistolis:confero(inquit) quinquaginta millia nũmum plus collaturus, nisi a verecundia tua. &c.collaturus dixit non tam significans tempus,quã voluntatem & animum conferendi.Omnia igitur quatuor participia trãsire possunt in vim nois. Sed quãdo sunt participia, quando nomina,quinque modis dignoscim9. ¶ Primo constructione.vt amans vxoris pro amator vxoris.¶Secundo temporis amissione.vt Ouidius:militat omnis amans,& habet sua castra cupido.amans pro amator posuit. ¶Tertio comparatione.vt amans amantior amantissimus.¶Quarto compositione:vt innocens,indoctus.neque enim sunt verba.innoceo innoces.indoceo.es.a quibus deriuẽtur. ¶Quinto significationis mutatione.vt diligens:nõ qui diligit,sed qui sollers est.

Tempore quoq; possunt discerni:nam cũ dico est amandus a me. significat q a me amabitur. Cum vero tantũ est amandus,q est dignus amari. Vix tamẽ sub hac forma recipit cõparationẽ. Nam quod quidam dicunt reuerendissimus. colendissimus, obseruãdissimus,ego dicerẽ potius admodum reuerendus.perq; colendus,plurimum obseruandus,& alia simili modo.

¶ De nominis constructione cum alio casuali. Cap.xij.

NOmina quoq; cum casibus cõstruuntur,quędam cum genitiuo, qualia sunt nomina adiectiua certæ cuiusdam significationis, vt integer vitæ. Sceleris purus.Præceps animi. Prodigus vitæ Dubius itineris.Tenax propositi.Cupidus honoris.

Nomina præterea formam participiorum habentia,vt patiens laboris.negligens amicorum,fugitans litium.appetens alieni.profusus sui.doctus grammaticæ.victus animi.expertus belli.

¶DE nominis constructione cum alio casuali. Cap.xij.

POsteaquã de constructione verborum,participiorũq; cum alijs partibus orationis dictum est,hoc loco de constructione nominis cũ alio casu disputabimus.Et inprimo cum genitiuo:non de illa constructione,quę notissima est,cum genitiuus construitur cum nomine substantiuo ex vi,vel quasi possessionis.vt liber Vergilij. Vergilius decem argenteorum: sed cum nomen adiectiuum vel participium in vim nois trãsiens,aut nomẽ verbale qđ in.or.vel in.ix.desinit, cõstruuntur cum genitiuo ex idiomate,hoc est,proprietate sermonis latini. Quo in loco imitati sumus præcipue Diomedem grammaticum,ne quis existimet hęc a nobis tumultuarie fuisse præcepta.Dicit igitur in primis,qđ nomina adiectiua certę cuiusdam significationis ex ratione idiomatis latini genitiuo iunguntur.Sunt autem illa potissimum, quæ habitum siue priuationem alicuius rei significant.vt integer vitæ.Hora.pri.carmin.integer vitæ scelerisque purus.Verg.ix.ęñ.atque integer æui ascanius.Præceps animi.Verg.ix.ęñ. & præceps animi Tinarus & mauortius hemon.Prodigus vitæ.Hora.iiij.car.animęq; magnę prodigum paulum superante pœno.Dubius itineris.Diomedis exemplum est in idiomate genitiui.Verg.iij.geor.nec sum animi dubius verbis ea vincere magnum,quã sit. Tenax propositi.Hora.pri.car. iustũ & tenacem propositi virum. Cupidus honoris.Diomedis quoque exemplum est,atque eadem ratione dicimus æmulus laudis. amens animi. auidus pugnæ.certus experimenti.incertus vitæ.conscius facti.inscius æui.præscius venturi.nescius veri.ignarus rerum.ingratus salutis.inops animi.lætus laborum.memor matris.maturus æui.prosper frugum.reus voti.serus studiorum. securus amorum.veri vanus.animi vecors.Ouid.vi.metam.vt tamen exemplis intelligat æmula laudis.Verg.iiij.ęñ.isque amens animi & rumore accẽsus amaro.Idem in nono:ergo auidũ pugnę dictis ac numine phœbi.Macrobius in somnium Scipi.hippocrates experimẽti certus asseruit. Senc.in œdipo.an latera cura serpit incertus vię.Verg.iiij.ęñ.testatur moritura deos,& conscia fati syderа.Idem in.vi.præscia venturi da,non indebita posco.Idem.in.geor.etiamque tremens,etiam inscius æui. Ouid.pri.metamor.veri quasi nescia quærit.Verg.x.ęñ.prospicit ignarus,rerum ingratusque salutis.Idẽ iiij.ęñ.sæuit inops animi,totãq; accensa per vrbem bacchatur. Idem in.xi.ęñ.quas illi læta laborum ipsa suis manibus Idem pri.ęñ.at memor ille matris acidaliæ.Idem in.v.ęñ.atque ęui matur9 acestes.Horat.iiij. car.prosperã frugum celeremq; pronos voluere menses.Verg.pri.ęñ.securus amorum germanę. Idem in v.ęñ.constituam ante aras voti reus.Ouid.xv.metam.spretarumq; agitur legum reus.Constantinus tamen in quadã sanctione:ne simus(inquit)legibus rei:qui pugnando fideliter de omnibus gentibus meruimus esse victores.Hora.o seri studiorum qui ne puteris. Apu.iij.meta. iam vecors animi tectum scandulare conscendit.Verg.x.ęñ.aut ego veri vana feror.¶Nomina præterea formã participiorum habẽtia.i.quæ figurantur ex participijs pręsentis temporis & præteriti,possunt construi cum genitiuo. vt Ver.ij. geor. patientis vomeris vnci.& ab eo compositum impatiens.Iuue.impatiensque moræ pauet:& præputia ducit.Negligens amicorum.Diomedis est in idiomatis.Fugitãs litium. Terent.in phormi.herus meus liberalis est,fugitans litium.Salustius in Catilina:profusus sui,alieni appetens.Participia namque si essent ac-

Nomina ꝗꝗ verbalia maſculina terminata in or, que formãtur ab vltimo ſupino,u,mutata in.or. & fœminina terminata in trix,que formantur a maſc'linis.tor.in.trix,vt amator vxoris. amatrix viri. doctor gentium. expultrix vitiorum.

Et nomina ſuperlatiua cõſtruuntur cum genitiuo, ſed tãtũ plurali,niſi ſint nomina collectiua,vt doctiſſimus grecorum,ſapientiſſimus philoſophorum fortiſſimus gentis danaum,Comparatiuũ quoq; inter duo,vt aiacũ fortior fuit telamonius.

Sunt quædam, quæ poſſunt iungi genitiuo vel datiuo,vt ſimilis patris vel patri.fidus regis vel regi.proximus Tulij vel Tulio.propinquus Cæſaris vel Cæſari.

Quædam ſunt, quæ poſſunt iungi genitiuo vel ablatiuo.vt diues agrorum vel agris. vacuus cerebri vel cerebro.plenus rimarum vel rimis. dignus honoris vel honore.

cuſatiuo iungerentur:diceremuſq; patiens laborem.appetens pecuniam.negligens amicos. fugitans lites. Eodem modo ſi dixeris doctus grammaticam victus animum.expertus bellum. participia ſunt. doctus grammaticæ.victus animi.profuſus ſui.expertus belli,nomina.Ver.x.æñ. Expertos belli iuuenes: aſt Ilua trecentos. Idem.iiij.geo.immemor heu victuſque animi.Hora.ij.carmin.doctæ ſermonis vtriuſq; linguę. eadem quoq; ratione Verg.dixit.pri.æñ.expediũt feſſi rerum.& Hora.pri.car. inſanientis dum ſapiẽtiæ conſultus ero. Idem in pri. ſer.agricolã laudat iuris legũq; peritus.nam participiũ eſt a perio,quod in vſu non eſt in ſimplicitate,a quo eſt experior.& Apul.de repente animi mutatus.¶ Nomina quoque verbalia, quę alij participialia vocant formata ab vltimo ſupino.u. mutata in.or.conſtruuntur cum genitiuo.vt amator vxoris,doctor gẽtium.Et fœminina, quæ formantur a maſculinis.tor. mutata in. trix.cum genitiuo etiam conſtruuntur.vt amatrix viri.& quæ etiam irregulariter formantur.vt expultrix vitiorum,qd' ab expulſor fit. ¶Et nomina ſuperlatiua. Superlatiuũ cum plurali tantum genitiuo conſtruitur.vt Hora.pri. ſer. græcorum longe doctiſſimus. poteſt etiam cum genitiuo ſingulari conſtrui, modo ſit nomen collectiuũ,hoc eſt,in numero ſingulari multitudinem ſignificans.vt populus.gens.Verg.pri.æñ.o danaũ fortiſſime gentis tidide.Comparatiuum quoq;, quoties inter duos fit comparatio,ad imitationem grecorum poteſt cum genitiuo conſtrui,vt iuniores grãmatici dicunt,q̃ties ponitur partitiue.vt ſi dicas:aiacum fortior fuit Telamonius,duo enim tantum fuerunt Aiaces,alter Telamonius,alter oilei filius.Nam ſi tres fuiſſent non fortior,ſed fortiſſimus dicendum erat:ſicut dicimus digitorũ medius eſt longiſſimus,manuũ vero dextera eſt fortior. Loco etiam genitiui nonnunquã ponitur ablatiu9 cũ prępoſitione de vel ex.Ouid.in epiſt.medeæ:cum minore pueris iuſſu ſtudioque videndi.duo enim erant medeæ filij. Cæſar in commenta. hęredes erant ſcripti ex duobus filijs maior.Illud nimis licenter dictum eſt,quod Paulus Hieronymo interprete ſcribit:Spes(inquit) fides,charitas tria hæc,horum maior eſt charitas.pro maxima:aut ſi charitas fidei & ſpei ſimul comparatur,horum poſuit pro his ad imitationem grecorum:qui cum ablatiuum non habeant,comparatiuum cum genitiuo conſtruunt,quemadmodũ & ſuperlatiuum.Illa modo inter illos differẽtia eſt,quod comparatiuum iungitur cum genitiuo ſignificante vnum aliquid ſui generis vel diuerſi:ſuperlatiuum vero cum genitiuo ſignificante plura ſui generis.Illud tamen hoc in loco non eſt diſſimulandum, quod Valla notauit, quod comparatio vnum gradum ſiue primum obtinet,ſuperlatio vero vltimum.Nam vbi eſt ſuperlatio,neceſſe eſt,vt ibidem ſit comparatio:ſi enim plura ſint vaſa ad eandem magnitudinem facta,& aliud ſit longe capacius,recte dixeris illud eſſe maius omnibus illis,quę ſunt inter ſe ęqualia,quod ſi aliquod vas ſit maius alio,aliud maius illo.hoc comparatum illis duobus non dicetur maius illis: ſed maximum illorum:ſed de vtriuſq; gradus conſtructione Cap.xiiij. plura dicemus.¶Sunt q̃dã,quæ poſſunt.Similis patris,vel patri:ſed eſt differentia teſte Diomede,quoniam ſimilis patris eſt in moribus:ſimilis patri in corporis figura atque lineamentis.quod Iuuenalis expreſſit dicens: quandoquidem ſimilẽ tibi ſi non corpore tantum,nec vultu dederis morum quoq; filius. Terentius in eunucho: domini ſimilis es. nam qđ Verg.i.æñ.dixit:os humeroſque deo ſimilis.ex opinione vulgi,atq; epicureorũ dictũ eſt, qui putant deos humanam effigiem habere.fidus regis vel regi.Verg.xij.præterea regina tui fidiſſima. nã genitiuus ille poſitiui eſt.Ouid.ij.metamor.tu tantũ fida ſorori eſſe velis.Proximus ſiue ꝓpinquus Tulij vel tulio. vicinus Antonij vel Antonio.Hor.j.ſer.niſi nos vicina triuici villula cœpiſſet cãpano proxima põti. Eodẽ modo dicimus:amicus Cæſaris vel Cæſari.par Põpeij vel Põpeio.Verg.& amicum cretea muſis.Idẽ in.j. gẽs inimica mihi tyrrhenũ nauigat æquor.Luc.in.j.quẽ metuis par hui9 erat.Idẽ i.ix.par geminis chirõ. ¶Quędã ſunt,q̃ poſſũt.Diues agrorũ vel agris.Ver.in bu.quã diues pecoris niuei.quã lactis abũdãs. Idẽ.j. æñ.diues opũ,ſtudijſq; aſperrima belli.Idẽ in eodẽ:ditiſſimus agri phœnicũ.Nã genitiuus ille agri ad poſitiuũ,phœnicũ ad ſuplatiuũ referẽ.Hora.j.ſer.diues agris,diues poſitis in fœnore nũmis. Vacuus cerebri vl' cerebro.Saluſt.in iugur.ager aridus & frugũ vacuus.Iuu.vacuũq; iãpridẽ caput hoc vẽtoſa cucurbita quęrat.Plenus rimarũ vel rimis.Terẽ.in eunucho.plenus rimarũ ſũ.hac illac perfluo.Verg.j.ęñ.quæ regio in terris noſtri non plena laboris?Idem.iiij.geor.crura thymo plenę.Quint.tũ lib.ix.plenus(inquit)vini veteres dixerunt. nos plenũ vino dicimus.dignus honoris vel honore.Plautus in trinũmo:non ego ſum dignus ſalutis. Verg.xij.æneid.magnorũ haud vnquã indignus auorum.Iuu.his epulis & tali dignus amico.Laurentius vix dici poſſe putat dignus honoris.quare illud ex euangelio: facite fructus dignos pœnitentię.ex figura græca dictum putat,quia græci ablatiuo carent. Dicimus etiam ſatur rerum & rebus. Terent.in adelph.ſed poſtquã intus ſum omnium rerum ſatur.Ouid.ij.metamorpho.ambroſiæque ſucco ſaturos præſepibus altis.Truncus pedum vel pedibus.Verg.iiij.geor.trunca pedũ primo.Oui.xv.meta. & generat truncas pedibus.Oneratus frugum & frugibus.& refertus cibi vel cibo.Pacuui9 apud Noniũ Marcellum:oneratus(inquit)frugum & floris.Varro apud eundem Marcellum: ipſa Italię oppida ſunt vaſtata,quæ fuerunt prius hominum referta.Cicero pro lege manilia.referto prædonum mari.nam participia eſſe loco nominum poſita,ex eo patet:quod verba a quibus deriuantur,cum ablatiuo,non cum genitiuo conſtrui ſolẽt.Verg.primo ęñ.oneranťq; auro.Cice.ij.de oratore:peranguſte referſit oratione ſua.

¶Datiuo complura iunguntur. Sunt autem (vt Priscianus ait) illa, quæ ad gratiam: vel ad vtilitatem alicuius, vel contra referuntur. vt facilis, difficilis: & similia. Ver.ij.geor. Illam experiere colendo & facilem pecori. Martia. difficilis, facilis, amicus, acerbus eisdem. Cicero in verrem: ita mihi vel in deos propitios. Vergi.ij.geor. bis pomis vtilis arbos. ¶Verbalia quoque in.bilis. illa scilicet, q̃ passionem significant. vt amabilis cunctis. Verg.iij.geor. nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli. ¶Accusatiuo etiam, quemadmodũ

Datiuo etiam complura iunguntur vt facilis omnibus. difficilis nemini. charus suis. iucũdus alienis. aptus bello. idoneus paci.

Verbalia quoq; in.bilis. datiuo iungi possunt, vt amabilis cunctis. visibilis nulli.

Actõ etiam iunguntur plura nomina adiectiua: sed vt diximus, figurate, idq; apud poetas tantum. vt flauus capillos. niger oculos. horridus barbã.

Ablatiuo quoq; media ꝑpositiõe siue septimo casui cõplura iũguntur. vt alien⁹ a crimine. oriundus ex Aphrica. diuersus a vitijs. ali⁹ ab humanitate. secundus ab Hercule. tertius a Ioue. vir singularis ingenio. excellens virtute. insignis pietate.

Comparatiua quoq; cum ablatiuo siue septimo casu cõstruũtur. vt nemo est eloquẽtior Cicerone.

Ablatiuus siue septimus casus plerũq; ponitur absolute. Aut p duo nomina vt Rege Ferdinãdo Munda in deditionẽ Christianorum venit. Aut per nomen & ꝑnomen. vt Me præceptore didicisti literas. Aut p nomẽ siue pronomen & participium. vt Deo ducente veniam ad te. Me veniente gaudebis.

¶De cõstructiõe quarũdã partiũ orõnis. Cap. xiij.

Quisq; semper iungitur superlatiuo. vt Optimus quisq;. sapientissimus quisq;. Omnis & cunctus positiuo & cõparatiuo. vt Oẽs boni. cũcti boni. omnes sapientiores. cuncti sapiẽtiores.

At vero quisq; tunc positiuo iungitur, cũ non recipit cõparationem positiuus vt Strenuus quisq;. septimus quisq;. Iungitur etiam quisq; cum hoc nomine quotus, sed semper interrogatiue, vt Cicero, quotus enim quisq; istud fecisset?

alijs in locis diximus, noĩa adiectiua cum actõ cõstrui possunt, sed p figurã synecdochen tm̃ poetis permissam. vt Ver. pri ẽñ. nuda genu. i. habens genu nudum. Idem in eodẽ. os humerosque deo similis. i. hñs os & humeros similes deo. ¶Ablatiuo quoque media ꝑpositiõe siue septimo casui. De quo Diome. in idiomatis: his verbis scribit: Multa sunt, q̃ per ablatiuũ casum Romani solent efferre: immensa est. n. huius casus licẽtia, & vtũtur eo sępissime pro duobus casib⁹ gtõ & dtõ. vt bellum varia victoria. hõ mira eloquẽtia. magnis viribus adolescẽs. bona forma mulier: quod elegantius dicitur si diceres bellũ variũ victoria. homo mirus eloquentia. adolescens magnus virib⁹. mulier bona forma. Quẽ vo Diome. ablatiuũ appellat, nos (si constare nobis volumus) septimum siue effectiuũ casum appellamus: ablatiuus autẽ esset media præpositione. vt alienus a crimine. diuersus a vitijs. longinquus ab achaia. Diomedis exẽpla sũt. Eodem modo dicimus alius ab humanitate, pro diuersus. oriundus a carthagine. pro originem trahẽs. tertius a Ioue, subaudi; distãs. ¶Cõparatiua quoque. Diximus cõparatiuũ, quoties ponitur partitiue, cõstrui cũ gtõ: nũc vero dicit quod siue cõparetur ad vnum, siue ad plus casui, vel diuersi generis, cõstruit cũ abltõ, siue septimo casu: nam (vt alio etiã loco diximus) quoties ablatiuus sine præpositione ponitur, antiquiores septimũ casũ appellabãt: vt Achilles fuit fortior Aiace & Hectore, ac proinde reliquis oĩbus Troianis. Possumus etiã dicere, quod Aiax telamonius fortior fuit Aiace oileo, sed de comparatiui constructione infra pluribus differetur. ¶Ablatiuus siue septimus casus. Illorum stulticia hoc in loco ridenda est, qui pro eo quod ego dixeram Mũda in deditionẽ christianorũ venit, qm̃ eo anno, quo introductiones has ædidimus Rõda & Mũda, & cõplura alia castella maurorũ expugnata sunt ductu atq; auspicijs Ferdinãdi omniũ regũ clarissimi: putãtes Mũda adiectiuum esse nomen, deletis quibusdam literis atque alijs suffectis, librario imprimẽdũ dedere Mũda in deditionẽ christianitas venit.

¶De cõstructione quarũdã partiũ orõnis. Cap. xiij.

De constructione quarũdã partiũ oratiõis, puta Quisque particula, quę nũquã positiuo aut cõparatiuo iungitur: sed tantũ superlatiuo. Atque ecõtrario oĩs positiuo & cõparatiuo, nũquã superlatiuo: quod cum apud castigatissimos autores prope semp obseruatũ reperiatur, iure Prisci. in principio sui operis a Valla rephẽditur, qd̃ scripserit: omniũ iudicio cõprobatur eruditissimorum. pro eo qd̃ esse debuit omniũ eruditorũ aut eruditiorũ. Lactãtius quoq; in libello de opificio hominis: placidiora queq; aĩalia vel nihil fellis oĩno vel minus hñt. pro eo quod esse debuit oĩa placidiora aĩalia. Macrobi⁹ etiã in.j. de somnio: exteriori quaque sphera, quas interi⁹ cõtinet: ambiẽte. ꝑ eo qd̃ esse debuit extima quaque sphera. ¶Si vero positiuus cõparationẽ nõ recipit: propter asperũ literarũ cõcursum: vt quia a pius & strenuus nõ dicim⁹ pijor pijssimus, strenuior strenuissim⁹, possum⁹ dicere pius quisq;. strenu⁹ quisq;. Salust. in catil. strenu⁹ qsq; aut occiderat ĩ ꝑlio, aut grauiter vulnerat⁹ discesserat. Aut qa significatio eiusmodi est, vt nõ possit grad⁹ cõparatiõis recipere, qlia sũt noĩa nũerorũ ordinẽ significãtia. vt prim⁹, secũd⁹, terti⁹: possumus dicere primus qsq;. secũd⁹ qsque. tertiusq; qsq;. Cice. in philippicis: Primo quoq; dĩe cõsules ad senatũ referrãt. tametsi primus suplatiuũ sit. Idẽ pro Rabirio: tertio q̃que verbo excitabatur. Trãquillus in vita Cæsaris: vnus dies quarto quoque anno intercalaretur. Iuuen. septima quæque fuit lux ignaua. Cum vero huiusmodi noĩa tũ vnumquẽque ex eo numero: tũ vltimum significẽt iuncta cum hac particula quisque, idẽ quoque significãt. vt quartus quisque sit, vel vn⁹ quilibet ex quatuor, vel vltimus in ordine quatuor. Nã cũ dico quarto quoque anno est annus intercalaris, intelligo vltimũ quẽque ex numero quatuor. & iudeis septimus quisque dies est festus, intelligo, q; vltimus ex numero septem. Quod vero Cæsar in commenta. dixit: cognoscit non decimum quẽque esse relictum militem sine vulnere. non significat vltimũ ex decẽ, sed vnũquẽlibet ex numero decem, vel inter decẽ esse vulneratum. Iungitur preterea quisque cũ hoc noĩe ordinali quotus, a, ũ, sed semper interrogatiue. Cicer. pro ligario: quotus enim quisque istud.

¶Tantum & quantum positiuo iungitur. Adde etiam tu & verbo: vt quantū potes, tantum elabora. Tāto & quanto superlatiuo. Cice. quanto es maior, tanto te geras summissius. neque enim latine posset dici. quantum es maior, tantum te geras summissius. Superlatiuo etiam iunxit Catullus: tanto pessimus omnium poeta, quanto tu optimus omnium patronus. Verg. xij. æñ. o præstans animi iuuenis quantum ipse feroci virtute exuperas, tāto me impensius æquum est consulere. Quint. in pri. quorum concentus tāto est vehementior, quātum Romana in bellis gloria cæteris præstat. Ad vim quoque cōparatiuorum proxime accedunt illa aduerbia ante & post. vt tanto ante ego veni, quanto tu post venisti. Et illud nomen alius, atque suū aduerbium aliter, atque eiusdem significationis secus. Quint. at quanto alius fuit ille infœlicissimi iuuenis affectus. Teren in Andria: verum aliter euenire multo intelligit. & Cicero: multo secꝰ euenit. ¶Tam & quā eiusdē significationis positiuo & superlatiuo iūgi potest: sed & comparatiuo. Verg. vij. æñ. tam magis illa fremens, & tristibus effera flammis: quā magis effuso crudescunt sanguine pugnæ. Salusti. quā quisque pessime fecit, tam maxime tutus est. Quod de tantum & quantum, tāto & quanto diximus: idem de aliquantum & aliquanto. multum & multo. paulū & paulo dicendum est: nisi quod aliquanto & paulo superlatiuo iungi recusant, quēadmodū multo desiderat. Cicero pro lege manilia: quāq; mihi frequens conspectus vester multo iucundissimus. Hoc verbum præstat, quia vim cōparatiui habet, multo iūgitur. Salust. multo præstat beneficij, quā maleficij immemorē esse. ¶Per semper iungitur positiuo. vt perbonus, perfacetus. Quam semper ablcō. vt quam optimus. quā facetissimus. Quā vero cū pro quantū accipitur, positiuo iungi vult. vt apud Terent. in Andria: reiecit se in eum flens quam familiariter. Quod vero idē in Eunu. dixit: post illa tempora tu scis quam intimū. & si superlatiuum est ab intra: tamen pro positiuo positū est: sicut proximus a prope, vnde & comparationem iterum recipit proximior, vt suo loco diximꝰ. Sed hęc ex elegātijs Vallæ petenda sunt: nos tantum admonuisse lectorem volumus. ¶Hei. & ve. semper iungitur datiuo. omnia sunt facilia.

Tantū & quātum positiuo iungitur. vt tantum doctus, quantum facetus. Tāto & quāto cōparatiuo & suplatiuo. vt tanto doctior, quāto facetior. Idem quoq; dicimus de aliquantum & aliquanto. multum & multo. paulum & paulo.

Per, semper iungitur positiuo. vt perbonus, perdoctus. Quam, superlatiuo. vt quā optimus. quam doctissimus. Perquā, positiuo. vt perquā bonus. perquam doctus.

Hei & ve. semp iunguntur dtō. vt hei mihi. vę tibi. heu & o. actō. vt heu me miserum o te infœlicē.

En & ecce nominatiuo & accusatiuo. vt en Priamꝰ. en ipse capellas, ecce homo, & ecce hominē.

¶De Cōparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

Cum de Erotematis nominis ageremus, dictū est comparatiua & superlatiua a quibus nominibus positiuis, & vnde formarentur: sed iniquis tunc spatijs exclusi, quoniā alio pperabamus, nō diximus formationē illā in plerisq; deficere. Idem quoq; fecimus, cum de partium oratiōis cōstructione nōnihil perstringeremus, vbi pauca interposuimus. Quare visum est, quę illic copiosius debuerāt pertractari, hoc in loco supplere: atq; imprimis de illorū irregulari formatiōe.

Bonus melior optimus. Maturus. maturrimus.
Magnꝰ maior maximus. Cōpatiuū regularē hēt.
Nequā neqor neqssimꝰ. Magnificꝰ. cētior. cētissimꝰ
Malus peor pessimus. Munificꝰ. cētior. cētissimꝰ.
Paruus minor minimꝰ. Mirificꝰ. cētior. cētissimus.

¶De Comparatiuo & Superlatiuo. Cap. xiij.

Cum de Erotematis. Reddit causas, cur cū de nominū deriuatiuorū differentijs ageret libro. iij. non exacte disseruit de cōparatiuorū & superlatiuorum significatione, & formatione: quāquā in commentationibus multa dixit de formatione illorum graduum, maxime a quibus nominibus: nam cū cōparatiuum & superlatiuum significēt aliquid vltra suum positiuum, ab illis nominibus non possunt deriuari, quæ incrementum, aut diminutionē suscipere non possunt: sed ab illis tantum, quorum significatio crescere potest. Sunt tamen ex his positiuis quędam cōparatiua & superlatiua, quæ vsus non reciperet: vt ab eo quod est barbarus nemo diceret barbarior & barbarissimus. nec ab eo quod est amandus amandior & amandissimus, tametsi barbarus & amandus significationis incrementum recipere possint. Sunt præterea qdā positiua, ex quibus vlteriores gradus nō procedūt: quia propter cōcursum vocalium asperius sonarent. vt q hñt vocalem ante. is. vel. us. vt ab eo qđ est tenuis & arduus vix possis dicere & tenuior & arduior. Quę vero nō significant rem, quæ possit crescere, aut minui, nihilo plus possunt gradus recipere. vt Luscus. ingens. omnipotens. summus. vnus. vnicus. solus. Nemo enim luscus magis luscus esse potest. Nomina etiā numeralia. vt primus. secundus. tertius. &c. Et pronomina, quāquā Plautus dixerit: ipsissimus est. Sed de his libro. ij. diximus. Iniquis spatijs, id est, loci angustia. ex Vergilio quarto georgicorum. Verum hæc ipse quidem spacijs exclusus iniquis prętereo. In plerisq; deficere. Quæ fere in hoc loco duximus explicanda: cum dicimus bonus. melior. optimus. &c. De constructiōe. Quod pauloante attigimus, cum de constructione genitiui & ablatiui ageremus. Sed aduertendū est cum sint tres comparationis gradus, positiuus magis est similitudinis & æqualitatis, quā incrementi. vt doctus Plato quemadmodum Aristoteles: nisi per adiectionem aduerbiorum inæqualitas significetur. vt magis doctus, minus doctus. Comparatiuus vero & superlatiuus sunt iam inæqualitatis & incrementi. Est itaque comparatiuum, quod cum positiuo significat aduerbium magis: vt doctior, magis doctus. q si non habet positiuū, cum aliquo participe sensus positiui significat quoque magis. vt ocyor magis velox. citerior magis citra. Sed de his plura libro tertio. ¶Construuntur comparatiua. Dicit quod comparatiuum duobus modis construitur: cum ablatiuo, vel cum alio casu simile alicui ex præcedentibus, quē coniunctio quā pōt cōnectere. vt sum doctior Antonio, vel q̄ Antonius. subintelligitur nāq; verbū est. & puto Antoniū doctiorem alijs, vel quā alios, subaudi puto. Itaq; indifferēter vti possumus alterutra harū duarū cōstructionū

Bñficus.cẽtior.cẽtissimus.	Similis simillimus.
Malefic⁹.cẽtior.cẽtissim⁹.	Cõparatiuũ reglarẽ hẽt.
Bñdicus cẽtior.cẽtissimus.	Mult⁹ plurim⁹.cõpa.ca.
Maledic⁹ cẽtior.cẽtissim⁹.	Multa plurima cõpa.ca.
Bñuolus.lẽtior.lẽtissim⁹.	Multũ plus plurimum.
Maleuol⁹.lẽtior.lẽtissim⁹.	Multi plures plurimi.
Multiuol⁹.lẽtior.lẽtissim⁹.	In plurali integrum est.
Pi⁹ pijssim⁹ & pietissim⁹.	¶ A verbis.
Comparatiuo caret.	Detero deterior.terrim⁹.
Senex senior. Suplatiuo	Potior.eris.potior.simus.
Iuuenis iunior. (caret.	¶ Ab aduerbijs.
Superlatiuo caret.	Extra exterior extimus.
Vetus veterrimus.	Intra interior intimus.
Cõpatiuũ regularẽ hẽt.	Vltra vlterior vltimus.
Dexter dextimus.	Infra inferior Infimus.
Cõparatiuũ reglarẽ het.	Citra citerior citimus.
Sinister sinistimus.	Cõpatiuũ reglarẽ het.
Cõparatiuũ reglarẽ hẽt.	Supra superior suprem⁹.
Facilis facillimus.	Prope ꝓprior ꝓximus
Cõpatiuũ regularẽ hẽt.	Post posterior postrem⁹.
Agilis agillimus.	Añ.añrior. Suplati.caret.
Cõpatiuũ reglarẽ hẽt.	Pridem prior primus.
Gracilis gracillimus.	Penitus.tior. penitissim⁹.
Cõparati.regularẽ hẽt.	Ocyor ocyssimus positi-
Humilis humillimus.	uo caret: nisi mauis ab
Cõpara.regularẽ hẽt.	ocys formare.

Nomina, quorũ significatio crescere, aut minui non põt, nõ formãt ex se cõpatiua aut suplatiua: qualia sunt: ingens, omnipotẽs summus vnicus. imus. Et nomina nũeralia siue sint distributiua, siue ordinalia. Et pnomina, ꝗ̃q̃ Plaut⁹ dixerit ipsissimus est, sicut Verg. ab ingẽs ingẽtior fecit cõpatiuũ.

Cõstruuntur cõparatiua cum ablt̃o, vel cum alio casu, quem cõiunctio quã poterit pro rõne verbi subintellecti cõiungere vt Plato fuit doctior Aristotele, vel quã Aristoteles. credo Platonẽ eloquẽtiorẽ Demosthene, vel ꝙ̃ Demosthenem. & vtor te benigniore patre meo, vel ꝙ̃ patre meo. Dicimus tñ sum auidior glorię ꝙ̃ pecunię. & nõ pecunia. & similior patri q̃ matri: & non matre. quia auidus & similis cũ gt̃o & dt̃o cõstruuntur.

Cõstruuntur p̃terea cum ablt̃o significãti excessum quo aliquid excedit, aut excedit. vt ego sum duplo maior quam tu. & tu dimidio minor.

Est tamen, cum casus coniũctionis vinculo copulatus non rone cõparatiui: sed aut positiui, aut alicuius alterius particulæ in orationis constructione ponitur: vt sum auidior honoris quã pecuniæ. honoris & pecuniæ non recte ponentur in ablt̃o: quia illi genitiui non rõne cõparationis: sed ex speciale significatione huius nominis auidus, qd' cũ gt̃o construitur, in orationẽ venerũt. Item si dixeris, tanto famę sitis maior est: quã virtutis. non recte dixeris virtute: quia virtutis non rõne cõparatiui positũ est in hac serie: sed regitur ab illo nomine sitis ex vi possessiõis. Illud quoque Iuue. carior est dns homo quã sibi: non recte diceres carior est dns homo se: quia sibi non rõne cõparatiui, & ꝙ̃ coniunctionis: sed rõne huius nominis carus positum est in dt̃o: quia dicim⁹ homo est carus deo. Et quoniam hæc coniunctio atq; nõnũquã ponitur ꝓ ꝙ̃, vt si dixeris: aliter ego feci atque tu. põt etiam comparatiuum cũ illa construi. vt Horatius pri. ser. non se peius cruciauerit, atque hic. Persius quoq;: ꝙ̃ tu impunitior exis atq; hic. & quia ac coniunctio tãtũdẽ pollet quãtũ atq;. Horat. dixit: dicturum suauius ac si q̃stor auus. Nonnunquã ablatiuus ille cõparationis non mutatur in alium casum: sed resoluit in verbũ. vt eras doctior opinione mea: nõ dices, ꝙ̃ opinio mea, sed ꝙ̃ ego opinabar. Hora. si quicqd vidit meli⁹ve pei⁹ve sua spe. i. ꝙ̃ sperabat. Illud vero (qđ supra diximus) cõparatiuum posse cõstrui cũ genitiuo, cũ partitiue teneretur, oportere autem partitionem fieri inter duo tantum: posset dici genitiuum illum non ratione comparationis, sed ratiõe partitionis venire in constructionem. Nam & citra comparationem dicimus, quod manuum altera dextera est, altera sinistra: & qd' aiacum alter fuit telamonis, alter oilei. Neque tamen necesse est sequenti comparatiuo partitiõem fieri inter duo. vt Pli. xi. natu. histo. animaliũ inquit: fortiora sunt, quibus sanguis crassior: sapientiora, quibus tenuior: timidiora, quibus minimus. Quod si genitiuus ille precesserit potest nihilominus cõparatiuum constructionem propriam retinere. vt Aiacum Telamoni⁹ fortior fuit oileo, vel quã oileus: & manuum dextera robustior est sinistra, quel quã sinistra. Illud quoq; Ciceronis: omnium societatum nulla est gratior, nulla carior: quã ea, quæ cũ rep. est vnicuiq; nostrum. Et quãquã recte dicimus: digitorũ medius est longissimus: nihilominus & recte dicetur: digitorum medius est longior cæteris. Imo vero nullum est superlatiuũ, quod non possit paraphrasi verti in comparatiuũ cũ relatiuo diuersitatis. vt Romanorum eloquentissimus fuit Cicer. vel cæteris Romanis eloquentior fuit Cic. Quid? quod etiã sine relatiuo diuersitatis cõparatiuũ oĩbus sui generis superferatur. vt apud Ver. viij. æñ. sed cũ ctis altior ibat Anchises. Apul. quoque: hippias e numero sophistarum artium multitudine prior omnibus & eloquentia nulli secũdus. Iuue. hædulus & togata grege mollior. Mart. totus volo rideas libellus, & si nequior omnibus libellis. Tametsi in his omnibus locis & similibus semper relatiuum diuersitatis subintelligitur. alioqui non diceres, quod dici volebas: nam si cũctis altior ibat Anchises: & se quoque altior ibat. si hippias oĩbus sophistis erat prior: & se quoque prior erat, quippe qui esset sophistes. Quare in his omnib⁹ subintelligendũ est reliquis, aut alijs, aut cęteris: vt constet autorũ sensus. Est tñ, cũ ablatiuus, cũ quo cõparatiuũ construitur, ad noĩatiuum reduci non põt. vt cum quis vel qui ponitur relatiue. vt apud Ver. pri. æñ rex fuit Aeneas nobis quo iustior alter. Idẽ tñ. vi. Missenũ æolidẽ quo non pręstantior alter: quib⁹ in locis pro quo, non recte diceretur quã qui. Idem quoq; de noibus negatiuis dicendũ. Nã & si dici possit Cicero nemine fuit imbecillior. nõ diceretur recte, Cicero fuit imbecillior quã nemo. ¶ Cõstruit p̃terea comparatiuum cum ablatiuo significanti excessum vel deffectũ. Iuue. pars quod vendere possis pluris di-

midio. Pli.lib.xi.pulmo quadruplo maior bubulo. Curtius: Cum dimidio (inquit) ferme exercitus maior esset, quã in Cilicia fuisset. qbus in locis excessus significatur. Defectus vero in Horatiano illo: forte minꝰ locuples vno quadrante periret. Quare non male diceretur multo & paulo cum construuntur cũ cõparatiuo nomina esse, cũ vulgo appellẽtur aduerbia: significant enim excessum. Solent etiam aliqñ gradus inter se comparari, & pares paribus referri. vt tuum consilium tutum est magis, quã honestũ. non recte diceres honestius, aut honestissimum. & tuum consilium tutius est quam honestius, non honestũ, nec honestissimũ. & tuũ cõsiliũ est magis tutissimũ, quã honestissimũ. Est præterea qñ cõparatiuũ non regit abltm̃, sed desiderat adiungi sibi orationẽ: vt incepta oratio perfectũ habeat sensum. vt hic adolescẽs minor est, quã vt graui supplicio puniri debeat. corruptior, quam vt corrigi possit. infirmior, quã vt illi tm̃ negotiũ cõmitti debeat. Potest tñ aliqñ cõparatiuũ cũ abltõ construi: sed cũ quã cõiunctione & p̃ p̃positione. Curtius: maiorẽ, quã pro magnitudine syluæ sonum reddebat.

Suplatiuũ nomẽ est, qđ ad plures sui gñis cõparatũ omibꝰ supponit, vel p se ꝓlatũ significat q̃tũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde: vt Achilles græcorũ fortissimꝰ, & Achilles fortissimꝰ. i. valde fortis. Superlatiuũ construitur cum genitiuo numeri pluralis, aut singularis, sed nominis tantũ collectiui.

¶Superlatiuum. Superlatiuũ nomen cũ ab eo dictũ sit, quod superferatur & excellat, recte pluribus cõparari debet: habet enim locũ superlatiuũ, cũ aut in tribꝰ, aut in pluribus vnus illorum cæteris antefertur. vt Plato fuit doctissimꝰ philosophorũ. Sed quod dicitur ad plures sui generis cõparari: intelligendum est de illis, quæ sub eodem nomine sunt, & de quibus vnũ nomẽ cõmune dici potest: non tamen quodlibet, sed illud tantũ quod ex vi cõparationis a superlatiuo regitur. vt Plato doctissimus philosophorũ cõparatur ad suum genus: quia fuit philosophus. Quod si dicerẽ Plato doctissimus Romanorũ: non illum ad suum genus cõpararẽ, quoniam Plato non fuit Romanus. nec si dicerẽ Plato poetarum græcorum clarissimus: quoniã & si Plato græcus non tñ est poeta. nec sic, Plato philosophorũ Romanorũ nobilissimus, quia tametsi est philosophus, non tamen est Romanus philosophus. Quod vero de celeno. Verg. in. iij. æñ. dixit: furiarum ego maxima pando. Idemq̃ in. vi. de fame: furiarũ maxima iuxta accubat. intelligendum est & celeno & famen quodãmodo furias fuisse. sicut si diceres aliquem stolidissimum asinorum, intelligendũ illud quodã modo esse asinum. Nam quod Valla Macrobium in satur. carpit ex eo, quod dixit: age serui omniũ non modo adolescẽtium, qui tibi æquæui sunt: sed & senũ quoq̃ doctissime. posset dici sub illa voce omniũ oẽs & senes & adolescentes contineri. ex quibus cũ seruius vnꝰ esset, sub eodem genere positus est. Illud præterea, quod idem Valla Priscianũ taxat: qđ in primo de octo partibus orationis volumine scripsit: Omnium eorum, q̃ diuidi possunt breuissimum est, quod diuidi nõ potest. dicendũ quod genitiuus ille omniũ non cõmparationis rõne, sed possessionis positus est. cuius sensus est eorum: quæ diui possunt breuissimum. i. breuissima pars est ea, q̃ diuidi non potest. vt demonstret dictionum, quæ diuidi possunt, breuissimã partem esse literam, q̃ indiuidua est. Vel absolute prolatũ. i. quoties non ponitur ad quos fiat comparatio: & tunc valet quantũ positiuũ cũ hoc aduerbio valde. vt Verg. puer Ascanius Veneris iustissima cura. i. valde iusta. Valla pro maxime & non pro valde superlatiuũ exponi debere dicit: q̃ non male forte diceretur, si superlatiuũ cõparatiue accipiatur: quod si absolute poneretur, cresceret eius significatio vno gradu magis, quã ab vllo concipitur. fœlicissimus enim sic concipitur ab omnibus quasi multum fœlix, aut nimium fœlix. vt Verg. lib. iiij. æñ. dixit: fœlix heu nimiũ fœlix, si littora tantũ. Maxime vero plus significat quã multũ, aut nimiũ: non igitur per maxime, sed per valde resoluendum est superlatiuũ, ad quod illa multũ & nimiũ referũtur: quod nisi fieret, nũquã nobis cõstare posset de sensu superlatiui, si per superlatiuũ exponeretur: quid enim magis cõstaret de exponẽte quã de exposito? Sed idẽ vult cõparatiuũ nõ magis exponẽdũ esse per aduerbiũ magis, quã per vehemẽtius, aut plus, aut similia: nõ vidẽs illa quoque resoluẽda esse rursus in magis. Oportet. n. vt in physicis corporibꝰ sic in graduũ resolutione esse aliqua velut elemẽta prima, & cõmunissima, q̃ cõstãtia firmaque sint: & in q̃ cæteri gradus, ipsa vero in nulla alia priora resoluãtur. Quod si oĩa verba pscruteris, nullũ inuenire possis, ad qđ oĩa incremẽta tãq̃ ad principiũ reducãtur: nisi magnꝰ & ab eo gradꝰ deducti, hoc est, maior & maximꝰ: q̃ cũ sint adiectiua, iũgũt substãtiuis ad eorũ nõ solũ quãtitatis, sed & qualitatis intẽsionẽ significãdã. Dicimꝰ. n. magnũ virũ, maiorẽ virũ, maximũ virũ. magnũ oratorẽ. maiorẽ philosophũ. maximũ imperatorẽ. Sed quẽadmodũ hæc adiectiua substãtiuis: sic eorũ aduerbia iũgũt adiectiuis ad eorũ significationẽ p gradꝰ augẽdã. vt valde doctꝰ. magis doctꝰ. maxiẽ doctꝰ: ad designãdã magnã, aut maiorẽ, aut maximã alicuiꝰ doctrinã. Sed qđ valde sit a magno aduerbiũ, nemo diceret: nisi rõne significatiõis, ea videlicet rõne, q̃ ab eo, qđ est Iupiter, dicimus in gtõ iouis, hoc est, nõ rõne vocis, sed significatiõis. Nã cũ ab eo, qđ est magnꝰ nõ sit in vsu latini sermonis aduerbiũ magne, loco illius substitutũ est valde ab eo, quod est valdus. a. um. pro eo quod vsitatius dicitur validus. a. um. sicut caldũ pro calido. & soldum pro solido dicimus. Itaque cũ dicitur valde pugnat. valde currit. valde legit in propria significatione accipiẽdum est. Extẽditur tñ deinde ad alia, quibꝰ nõ proprie cohæret. vt valde senex. valde ægrotꝰ. valde infirmꝰ. valde cupit. valde dolet, valde timet: quibꝰ in locis nõ tã valentiã quã magnitudinẽ significat ætatis, ægritudinis, infirmitatis. cupiditatis. doloris. timoris, cũ alioqui ex ꝓportiõe dicendũ esset magne senex. magne ægrotus. magne infirmus: qđ quia vsus nõ recipit aliud nõ æque propriũ in locũ illius substituit, hoc est, valde pro magne. Iam in cæteris gradibus nulla contentio est, quin cõparatiuus p magis, & suplatiuus p maxime exponẽdi sint, cũ cõparatiue accipiũtur. Quæ cum sint veluti elementa oim quantitatis & qualitatis intensionum, ad quas explicandas gradus comparationis inuenti sunt: in ea tanquam prima omnes gradus resoluendi sunt: ipsa vero non habent alia priora, in quæ resolui possint. Quod si nulla fiat graduum comparatio, vt paulo post dicemus, comparatiuum non multo plus valet quam positiuum: & superlatiuum in positiuum cum aduerbio valde cõmodissime resoluetur. ¶Superlatiuum construitur cum genitiuo numeri pluralis. Cõstruitur superlatiuum, quia nunquam alterius ad alterum fit per superlatiuum comparatio: sed semper ad multos, cum vnus cæteris eiusdem generis antefertur. vt Verg. viij. æñ. maxime graiugenum, cui me fortuna precari. Potest vero construi cum gtõ singulari, si fuerit nomen collectiuum. Idem pri. æneid. danaum fortissime gentis tidide. Nam quod est apud eundẽ in eodẽ. ditissimus agri phœnicũ: genitiuus ille agri non rõne cõparatiõis, sed ex significatione sui positiui speciali regitur.

qui resoluitur in ablatiuum cũ præpositiõe.ex.
vt Achilles fortissimus græcorum. fortissimus
gẽus danaum.i.ex grecis,& ex gente danaum.
Superlatiuũ a cõparatiuo hoc differt: quod cõpara
tiuũ exponit̃ p positiuũ cũ magis & q̃. Suplatiuũ
vero p positiuũ etiã cũ maxime & ex. vt est elo
quẽtior Cicerone.i.magis eloquẽs q̃ Cicero.elo
quẽtissimus omniũ.i.maxime eloquẽs ex oibus.
Itẽ superlatiuo nõ est locus in cõparatione duorũ,
cõparatiuo vero & duorũ & plurium. vt Aia-
cum Telamonius fuit fortior,& nõ fortissimus.
Digitorum medius est lõgissimus,& digitorum
medius est longior cæteris.
Est & alia differentia,qd' omne suplatiuum resolui
põt in cõparatiuũ cũ relatiuo diuersitatis eodem
sensu manẽte: nõ tñ omne cõparatiuũ in super
latiuum cõuertitur .vt poetarũ nobilissimus est
Homer9; & cęteris poetis nobilior est Homer9.
Cõparatiuum plus significat, q̃ superlatiuũ si post
ponat̃ illi. vt Aristoteles est doctissim9.sed Plato
doctior. Aliqñ significat minus quã positiuũ. vt
Vergil. Tristior & lachrymis oculos suffusa ni-
tẽtes. p subtristis Et fere quoties cõparatiuũ nõ
cõstruitur cũ casu illius ad quod fit comparatio:
minus significat q̃ positiuũ, aut quantũ positiuũ.

Potest quoque superlatiuum construi cum ablatiuo & præpositione ex vel in. vel accusatiuo,& præposi-
tione inter: vt fortissimus ex omnibus græcis est Achilles. & Vergilius secundo æneid'. Iustissimus vnus
qui fuit in Teucris,& seruantissimus æqui. vel qui fuit inter Troianos iustissimus. ¶ Superlatiuo a com-
paratiuo. Maxima inter hos duos gradus differentia est, quæ ex vtriusque expositiõe colligitur. Compara
tiuum namque, vt diximus, exponitur per positiuũ cum hoc aduerbio magis,& coniunctione quã: vt Pla
to sapientior fuit Demosthene.i.magis sapiẽs q̃
Demosthenes. Plato fuit eloquẽtior oratorib9,
id est, magis eloquens quã oratores. in quo ser-
mõe nõ significat̃ Plato esse in genere oratorũ.
vnde Valla putauit oportere comparatiuum ad
diuersum gen9 comparari. Sed queadmodum
non significat comparatiõis terminos esse eius-
dem generis, ita neque asserit esse generis diuer-
si: quare licet per comparatiuum esse vel eiusdẽ
generis vel diuersi. Superlatiuus vero, vt dixi-
mus, exponitur per positiuum & aduerbiũ ma-
xime, vel præpositione ex cũ ablatiuo. vt Achil-
les fortissim9 grecorum, id est, maxime fortis: in
quibus verbis Achilles significatur fuisse græ-
cus. Vnde factum est, vt superlatiuũ dicatur ad
suum genus,& nũquã aliter comparari. Quod
cum Diomedes cum cæteris autoribus pręcepis
set, contra suum præceptũ ille sic scripsit: Si tres
(inquit) sint viri: eum quem superferimus cæte
rorum fortissimum dicimus: cum dicendũ esset
omnium fortissimum. aut per comparatiuũ cæ-
teris fortiorem dicimus. nisi forte, quod vero si
millimum sit, in codice mendum legitur: vt pro
virorũ cæterorũ sit positũ. Diomedes enim eũ,
quem superferebat fortissimũ e trib9, nõ e duo-
b9 intellexit: at cęteri non tres, sed duo sunt: in
quibus superlatiuo non est locus. ¶ Item super
latiuo. Secunda differentia est, quod superlati-
uo non est locus inter duos, hoc est, cum e duo-
bus vnus in comparatione alterum superat. vt
Achillem dicimus fortiorem Hectore: non for-
tissimum: plures enim quã duos esse oportet, in
quibus superlatiuum locum habet. ¶ Tertium
enim locum sortitur superlatiuum, non vt Lau
rentius putauit, in gradu quantitatis, vel quali-
tatis: sed in numero cõparatorũ. Nam si decem
sint naues eiusdem magnitudinis: vndecima, quæ aliis maior est,& omnium maxima,& cæteris maior di-
cetur. & cum Vergilius dixit, sed cunctis altior ibat Anchises: non intellexit omnes fuisse pares, quos Anchi
ses superabat. & cũ idem dixit: scelere ante alios immanior oẽs. non oẽs, quibus Pygmalion immanior fuit,
æqualis sceleris fuerunt. Cumque Martialis dixit: & si nequior omnibus libe lis. non intellexit de illis, q pa
res inter se essent. Nam si græci sint in quatuor fortitudinis grad9 distributi: vt Achilles superet omnes a-
lios, illum sequatur Aiax, tertius sit Diomed. in extremo gradu cæteri constituantur: licebit vtrique secũdũ
& tertium & quartum gradum qualitatis possidere. vt Diomedes fuit fortissim9 excepto Aiace, qui Dio
mede ipso fortior,& Achille qui omnium fortissimus fuit. aut sic: Diomedes fuit cęteris græcis fortior: exce
pto Aiace, qui omnium fortissimus fuit, præter Achillem: qui non modo aliis, sed etiam ipso Aiace fuit for
tior. Non igitur magnitudine, sed multitudine superatur comparatiuum a superlatiuo: nec semper, sed q cõ
paratiuum inter duos cadit: superlatiuũ vero inter multos. Sed & comparatiuũ quoque inter multos cade
re potest: nam cum quæritur vtrum potius, aut quid potissimum, quid valet illa distinctio, nisi vt potius
sit vnum e duobus: potissimum vnum e tribus, vel e pluribus? Quare Priscianus excusari nulla ratione po
test, qui existimauit superlatiuum multo plus superare positiuum, quã comparatiuum. vnde occasionẽ de-
dit aliis exponendi superlatiuum per multo magis. Et quomodo intelligent isti Plautinũ illud? Miser ho-
mo est, qui ipse sibi, quod edat, quærit. Sed ille miserior, qui ægre quærit,& nihil inuenit. Ille miserrimus,
qui cum esse cupit, quid edat, nõ habet. Miserrimus (inquient) id est, multo miserior, vt crescat gradus mi-
serię. Sed non ita est, sed miserior est, qui quęrit,& nihil inuenit eo: qui tantũ q̃rit, sed inuenit. Et ille omniũ
miserrimus (id est) maxime miser, vt sit miserior eo, qui quęrit,& inuenit. Et miserior eo, qui quęrit, nec in-
uenit. Quod etiam per comparatiuum possem sic dicere: se ille cęteris miserior: qui cũ esse cupit, quid edat
non habet. Quare non per multo magis, sed nec per magis exponetur superlatiuum: postularet enim post se
quam coniunctionem, quę comparatiuis nominibus & aduerbiis tã familiaris est: vt ab eis separari non pos-
sit, sed exponetur per maxime, quod ex multis locis, sed ex illo potissimum Ciceronis maxime apparet. vbi
quod superlatiuum durius erat, posuit positiuum cũ maxime in epistola ad Curionẽ: Quod mihi (inquit)
esset omniũ maximum, maximeque necessarium. Illud vero quod Ouidius in.iii. meta. dixit de Pyramo
& Thisbe: E quibus illa fuit longa dignissima vita. & si quæ alia reperiuntur huiusmodi, excusari possunt,
aut necessitate, aut denique autoritate. ¶ Est & alia differentia. Hoc manifestum est: nam quod dicitur per
superlatiuum sine relatiuo diuersitatis, licebit dici per comparatiuum cum illo. Quintilia. pars vero ratio-
nalis cum ad examinationem dicendi tanto cęteris vberior, quanto maior spiritu. Curtius: mare caspium
dulcius cęteris, ingentis magnitudinis serpentes alit. non est dubium, quin possit dici tanto omnium vber-
rima,& mare caspium omnium dulcissimum eodem sensu manente.

¶De Diminutiuis. Cap.xv.

Diminutiua non habent certam rationem qua possint formari. Sed illud tãtũ hoc loco dicẽdum est, exire in varias terminatiões: sed plerumq; in vlus.a.um, vt frater fraterculus, soror sororcula. munus munusculum. Aliquando in.cio. vt homo homuncio. senex senecio. Aliqñ in aster.tra.trũ. vt pin⁹ pinaster. filia filiastra. apiũ apiastrũ. Quæ proprie non sunt diminutiua, sed imitationẽ quãdã significãtia. Aliquãdo in ol⁹.a.um. vt sergius sergiol⁹. corona corola. palliũ palliolum. Aliquando in. ellus.a.um. vt tener.a.ũ. tenellus.a.um. Aliquando in. illus illa illum. vt tantus.ta.tũ. tantillus.tilla.tillum. Aliquando in.leus. vt equus equuleus. Aliquãdo in iscus. vt pã paniscus. basilius basiliscus.

¶De Relatiuis. Cap.xvi.

Relatiuum est, qđ rem antecedentẽ refert; Et est duplex. Substãtię & accidẽtis. Relatiuum substantię est, qđ refert antecedens substantiuum, qualia sunt. Qui.quæ.quod. gtõ. Sui. Suus.a.um. Ipse.a.ũ. Ille illa illud. Is. ea.id. Idẽ eadẽ idem. Alius alia aliud. Alter altera alterum. Reliquus.a.um. Cętera cæterum. nã cæter vix reperitur. Horum septẽ priora sunt relatiua identitatis: quatuor posteriora sunt diuersitatis.

Relatiuum accidentis est, qđ refert antecedens adiectiuũ. Qualia sũt. Hic & hæc qualis & hoc quale. Quantus, a.um. Plurali nominatiuo Quot. Quot⁹ quota quotũ. Hic & hęc quotẽnis & hoc quotẽne. Quotuplus.pla.plum. hic & hęc & hoc Quotuplex.

Relatiuum accidentis cum substãtiuo sequenti debet cõcordare. vt Est animal varium, qualis est mulier. templum magnum, quãtus est mõs. Horatius tamen in epodo relatiuum accidentis antecedenti retulit. Sed incitat me pect⁹ & mãmę putres equina q̃les vbera.

Relatiuum vero substãtię cũ antecedenti plerũq; debet cõuenire. vt Dedi tibi libros, sed illos a te acceperam. Si tamẽ quis vel qui ponitur inter duo substantiua, vtriq; potest referi, vt est animal, quod appellant orygen, vel quem appellant orygen.

Si tamen alterũ ex duobus substantiuis est propriũ, semper ad illud referendum est. vt Salustius. Est locus in carcere, quod Tullianũ appellat̃. Vergili. Est locus, Hesperiã grai cognomine dicunt. vbi Seruius dicit debere subintelligi quã, & nullo modo quẽ.

De nominibus Patronymicis. Ca.xvij.

Patronymica masculina in nominibus primæ declinationis formantur a genitiuo. ę. finali mutata in.des, vt æneę æneades. In nominibus secũdæ declinationis fiunt a genitiuo addita.des, vt æacus æaci, æacides. Quę tamẽ in.eus. diphthongõ terminantur cũ duplicem habeant, genitiuũ in.ei. & in.i. formant patronymicum a genitiuo secundo addita des. vt pentheus penthei vel penthi. pẽthides. In nominibus tertię declinationis patronymica formantur a datiuo addita.des, vt Nestor nestoris nestori nestorides.

Sed hæc regula non est vsquequaq; vera. Nã autores aliquando addunt aliquid, aliquãdo detrahunt. vt atlanti atlãtiades. p atlantides. Amphitryoni amphitryoniades pro amphitryonides, menecides. p meneciades, meniades, pro menides. Aenides quoq; Vergili⁹ dixit pro Aeneades libro.ix: Sit satis ænide telis impune Numanum oppetisse tuis. Idẽ quoq; scipiades formauit, p scipionides. deucalides. pro deucalionides. Declinãturq; per primam nominis declinationem.

Patronymica fœminina fiũt a masculinis patronymicis ablata.de. vt ab ęolides ęolidę. æolis ęolidis. a theseides. theseis theseidis. a pelides pelias.adis. declinanturq; per tertiã nominis declinationẽ. Repiũtur pauca nomina patronymica fœminina in.ne. desinẽtia per primã nõis declinationẽ variata. vt nerine filia nerei. adrastine filia adrasti. acrisiõe filia acrisij.

Cum patronymica proprie a nominibus patrũ deriuentur, aliquando trahuntur a nominibus matrum. aliquando ab auis paternis siue maternis, aliquando a fratribus aut sororibus. aliquando ab vrbibus siue vrbium cõditoribus: de quib⁹ passim exẽpla repe ies apud autores.

¶De Aduerbijs localibus. Cap.xviij.

Aduerbia localia in quadruplici sunt d ffe rentia, hoc est, aut in loco, aut de loco, aut ad locum, aut per locum. Vbi & vbinã quęrunt de loco in quo. vt vbi est Antonius?

Quo & quorsũ quærunt de loco ad quem, vt quo proficisceris?

Vñ q̃rit de loco a quo. vt vñ venis o Antoni?

Qua querit de loco per quẽ. vt qua iturus es?

Interrogantibus per hæc aduerbia, aut respondemus ęque per aduerbia. aut per nomina. ppria locorum aduerbialiter posita. Si respondere velis per nomina propia locorũ inter-

rogantí, vbi eſt, aut ſit aliquid: ſi ciuitas illa, ſiue ſit oppidum, ſiue municipium, ſiue caſtellum, ſiue pagus, ſiue vicus declinatur per primã, aut ſecundam nominis declinationem in numero ſingulari: tunc ponitur in genitiuo, vt eſt Salmãticę, eſt Toleti. Si per tertiã aut pluraliter declinatur, ponitur in ablatiuo ſiue (vt vult Seruius) in datiuo. vt eſt Hiſpali. eſt Septimãcis. eſt Burgis eſt Trallibus.

Illa quoq; nomina appellatiua togę. militię domi. ruri, ratione nominum propriorum ſequũtur, ponunturq; aduerbialiter ſicut illa.

Si per aduerbia, per vnum ex ijs quę ſequũtur reſponderi oportet. Fingamus igitur eũ quo cũ loquimur ſit Hiſpali: & de quo loquimur ſit Toleti: is vero, qui loquitur, ſit Salmãticę.

Quęrenti itaq; vbi eſt Antonius: reſpõdebis hic, id eſt, Salmãticæ, vbi ego ſum.

Iſthic, id eſt, Hiſpali, vbi tu es.
Illic, id eſt, Toleti, vbi aliquis eſt.
Vbi, id eſt, in loco, vbi aliquis eſt.
Sicubi, id eſt, ſi in aliquo loco aliquis eſt.
Necubi, id eſt, ne in aliquo loco aliquis ſit.
Alicubi, id eſt, in aliquo loco.
Vbiuis, id eſt, in quouis loco.
Vbiq;, id eſt, in omni loco.
Vbilibet, id eſt, in quolibet loco.
Vbi vbi, id eſt, in quocunq; loco.
Vbicunq;, id eſt, in quocunq; loco.
Ibidem, id eſt, in eodem loco.
Alibi id eſt, in alio loco.
Ibi, id eſt, in eodem loco.
Ibidem, id eſt, in eodem loco.
Inibi, id eſt, in eodem loco.
Vſquam, id eſt, in aliquo loco.
Nuſquam, id eſt, in nullo loco.
Intus, id eſt, in interiori loco.
Foris, id eſt, in exteriori loco.
Supra, id eſt, in ſuperiori loco.
Infra, id eſt, in inferiori loco.

¶ Significantia ad locum.

Interroganti quo imus, ſi per vrbium nomina reſpondemus, illa ponimus in accuſatiuo aduerbialiter, vt eo Salmãticã, Toletum. Hiſpalim. Septimancas. Burgos, Trallis. Rus. Domũ. Sed militiam & togam non dicimus. Sed per aduerbia reſpondemus.

Huc, id eſt, Salmanticam vbi ego ſum.
Iſthuc, id eſt, Hiſpalim vbi tu es.
Illuc, id eſt, Toletum vbi aliquis eſt.
Siquo, id eſt, ad aliquem locum.
Nequo, id eſt ne ad aliquem locum.
Aliquo, id eſt, ad aliquem locum.
Alio, id eſt, ad alium locum.
Vtroq;, id eſt, ad vtrumq; locum.
Quoquo, id eſt, ad quemcunq; locum.
Quouis, id eſt, ad quemlibet locum.
Eo, id eſt, ad eum locum.
Eodem, id eſt ad eundem locum.
Intus, id eſt, ad interiorem locum.
Foras, id eſt, ad exteriorem locum.
Surſum, id eſt, in ſuperiorem locum.
Deorſum, id eſt, in inferiorem locum.
Dextrorſum, id eſt, ad dextram.
Siniſtrorum, id eſt, ad ſiniſtram.

¶ Significantia de loco.

Interroganti vnde venimus. ſi per vrbium nomina reſpõdemus, illa ponimus in ablatiuo aduerbialiter, vt venio Salmantica. Toleto. Hiſpali. Septimancis. Burgis. Trallibus. Rure. Domo. Sed non dicimus militia & toga. Sed per aduerbia reſpondemus

Hinc, id eſt, ab eo loco vbi ego ſum.
Iſthinc, id eſt, ab eo loco vbi tu es.
Illinc, id eſt, ab eo loco vbi aliquis eſt
Sicunde, id eſt, ſi ab aliquo loco.
Necunde, id eſt, ne ab aliquo loco.
Aliunde, id eſt ab aliquo loco.
Vtrinq;, id eſt, ab vtroq; loco.
Vndiq;, id eſt, ex omni loco.
Vndelibet. id eſt, ex quolibet loco.
Vndeuis, id eſt, ex quouis loco.
Vndeunde, pro ex quocunq; loco.
Vndecunq;, pro ex quocunq; loco.
Inde, id eſt, ab eo loco.
Indidem, id eſt, ab eodem ipſo loco.
Intus, id eſt, a loco interiori.
Foris, id eſt, a loco exteriori.
Superne, id eſt, a loco ſuperiori.
Inferne, id eſt, a loco inferiori.
Cælitus, id eſt, a cælo.

¶ Significantia per locum.

Interroganti qua profecturi ſumus, ſi per vrbiũ nomina reſpõdemus, ponimus illa ęque in ablatiuo. vt Salmãtica, Toleto. Hiſpali. Septimãcis. Burgis. Tralibus. Rure. Domo. Sed non dicimus militia & toga. Sed per aduerbia reſpondemus in hunc modum.

Hac, id eſt, per locum vbi ego ſum.
Iſthac, id eſt, per locum vbi tu es.
Illac, id eſt, per locum vbi aliquis eſt.
Si qua. id eſt, ſi per aliquem locum.
Nequa. id eſt, ne per aliquem locum.
Alia, id eſt, per alium locum.

¶ LIBRI QVARTI FINIS.

LIber quintus, qui est de secunda grãmatices parte, hoc est, de Prosodia, cui respondet syllaba. Quod
ad præsentem rationem attinet, syllabæ consideratio quadripartita est. Primo namque de syllabarum
temporibus differemur. Deinde de carminum pedibus, qui ex syllabis constant. Tum de generibus
carminum, quę ex pedibus componuntur. Postremo de accentu cuiusq; syllabæ. Nam quemadmodum in
libro. iij. diximus, quatuor accidunt syllabæ, tenor, tempus, spiritus, literarum numerus. de spiritu & nu-
mero literarum suo loco dictum est. nunc vero
in hoc. v. lib. agit de tenore siue accẽtu, & de cu-
iusq; syllabæ tempore, siue quantitate. Syllaba
nãq;, quod ad pręsentem rationem attinet, duo
bus modis consideratur, aut quatenus habet lõ
gitudinem, vel breuitatem, aut quatenus habet
altitudinem, vel profunditatem. Longitudo &
breuitas attenditur ratione temporis & duratio
nis, quam syllaba in prolatione consumit: altitu
do vero & ꝓfunditas rõne accẽtus, quo syllaba
eleuatur aut deprimit. Sed qm̃ accẽtꝰ ꝑsupponit
syllabarum quantitatem, idcirco prius differen
dum est de syllabarum temporibus, hoc est, de il
larum longitudine & breuitate cum pedum ver
suũq; ratiõe per quas potissimum syllabæ quã
titas deprehenditur. Deinde in vltimo huius li
bri cap. de accentu, hoc est, cum de syllabarum
altitudine, & profunditate disputabimus.

Liber quintus de Prosodia, hoc est, syllabarũ Quãtitatis, Pedibus, Carminibus, & Accentu, Caput primum, in quo ꝑmittit regulas generales.

SYllaba longa duo cõsumit tẽpora: sed quæ
Dicitur esse breuis, tẽpus sibi vendicat vnũ,
Ancipites profert vocales sermo latinus:
Nam mõ correptas, mõ longas ꝓmit easdẽ.
V. sequitur post. q. semper, semperq; liquescit,
At post. s. & g. vim seruat, vimq; remittit.

¶ Syllaba longa. Incipit proponere regulas, quibus possi-
mus dignoscere syllabarum quantitatem: & primo præcepta quædã generalia. Tũ de cremento noĩum ac
que verborum. Deinde de primis syllabis, medijs, & vltimis. Principio tamen præmittit quædam funda-
menta ad cognitionem eorum, quę deinceps tradenda sunt. Primum est, ꝙ syllaba longa siue producta, siue
(vt Quintilianus appellat) porrecta est illa, quæ duo tempora consumit in prolatione, hoc est, dum pro
nuntiatur. Breuis vero, siue curta, siue correpta, quæ vnũ tempus tantũ consumit: perinde ac si breuis sylla
ba, siue tempus illud vnum in quo profertur, sit mensura temporis in prolatione, ex memorabili præcepto
illo Aristotelis Metaphysico. libro. x. in quolibet genere quantitatis esse aliquid vnum, quod sit metrum
& mensura & minimum in illo genere. Neque ignoro fuisse nonnullos, qui hęc scrupulosius inuestigaue-
rint, atque posuisse quincuplicem quantitatis rationem in sylaba: vt sit vnum tempus, cum syllaba natura
breuis est, vt vir. Vnũ & semis, cum syllaba natura breuis indifferens est ad breuem & longã. vt tene-
bræ, cuius dictionis media communis est. Duo tempora, cum syllaba natura longa est. vt de. Duo, & se-
mis cum post vocalem natura longam sequitur consonans. vt dos. Tria tempora, cum post vocalem
natura longam sequuntur duæ consonantes. vt mons. Sed mihi introductiones præsertim latinas
componenti satis fuit numerosam illam partitionem ad duo integra reducere: vt quæ syllaba vnum
tempus & semis haberet, natura breuis, positione longa diceretur: quæ vero duo & semis, aut tria tem-
pora, longa esset. Illud quoque hoc loco addendum est, quod & alias sæpius dicetur, syllabam lon-
gam pro breui: & breuem pro longa autoritate poetica nonnunquam poni. ¶ Ancipites. Alterum
fundamentum est, quod apud Latinos omnes vocales medíæ sunt, siue indifferentes, siue ancipites, siue
liquidæ, hoc est, quod produci & breuiari possunt. Apud Latinos vero dixit, quia græci duas habent
vocales æternum longas. e. longum, & . o. mega. duas quoque semper breues. e. psilon. & . o. micron. tres
medias. alpha. iota. y psilon. ¶ V. sequitur. vt aqua liquor. Aduertendum est pro cognitione eorum,
quę paulo post dicenda sunt, ꝙ grammatici dicunt literam liquescere cum vim suam, atque rigorem
amittit, & quadammodo languescit. Quod tribus modis contingere potest: aut quia vocalis, quę
in aliqua dictione longa est, potest esse breuis in alia, & hoc modo Priscianus dixit, omnes vocales a-
pud Latinos esse liquidas: aut quia litera siue illa sit vocalis, siue consonans, aliquid de sua vi, atque ri-
gore amittit, non tamen penitus in pronuntiatione exteritur, quemadmodũ cum post. q. sequitur. u.
& post illam altera vocalis. hac enim ratione, vt dicit Quintilianus, u. eliquatur. Consonans quoque
liquescit, cum post syllabam natura breuem sequitur muta cum liquida, & remanẽte in sua vi muta, li-
quida quodammodo euanescit: aut quia in pronuntiatione litera penitus expungitur: veluti cum in car-
mine dictio finitur in. m. vel in vocali, sequiturque altera dictio incipiens a vocali, abijcitur enim vocalis
illa, vel. m. cum sua vocali. Itaque cum dixisset vocales esse medias & liquidas, primo liquescentiæ mo
do, subiungit, ꝙ. u. post. q. semper est liquida secundo liquescẽtiæ modo. Post. g. vero & . s. aliquando li-
quescit, aliquando vim suam retinet. Nam. u. litera triplici fungitur officio: quia aut est vocalis, aut con
sonans, aut liquida. Cum vero est liquida, neque potest appellari vocalis, quia non retinet vim suam: ne
que consonans, quia non ferit vocalem sequentem. Poterit tamen cũ adiectione vocalis liquida appellari
secundo liquescentię modo. Sed post. q. semper: post. g. vero & . s, plerumque. Nam cum dicimus lingua. san-
guis. restinguo. u. liquida est. Cum vero ambiguus. a. ũ. irriguus. a. um. arguo arguis, vocalis est. Pręterea
cum dicimus suauis. suadeo. suesco. sueuus. u. liquida est. Cum tamen dicimus suus sua suum. suo suis. sue
uus suaui. u. vocalis est. Lucan. in primo: Fundat ab extremo flauos aquilone Sueuos. potest etiã. u. liqui-
da in vocalem mutari. Papi. primo Thebai. immo agite, & positis, quas nox inopina suasit. & Horatius in
primo sermo. cum mihi non tantum fures ferę que suerę. V. quoque consonans aliquando in vocalem
mutatur. Ouidius in epistola Medeę: debuerant fusos euoluisse meos. euoluisse quinque syllabarũ posuit,
pro euoluisse quatuor sylabarum. Horatius in primo carmin. syluę triũ syllabarũ. pro syluę duarum po-
suit dicens: nunc mare, nunc syluę. Hoc loco admonendi sunt, qui. u. liquidam perinde proferunt, ac si esset
vocalis. In quo non minus Itali errant proferentes aqua. lingua. suauis, & similia. u. vocali expressa, quam
Hispani cum illam in pronuntiatione omnino expungunt: cum illis in locis neque supprimenda sit, sed
quasi liquida lãguidiori quodã sono raptim ꝓferẽda.

¶L.aut.r.aut.s. Hoc est tertium fundamētum: quod ex numero consonantium.l.m.n.r s.liquescunt .sed l.r.aut.s.frequenter.nam passim exempla reperies.m.n.raro.L.inquam &.r.&.s . frequenter liquescunt, hoc est, vim suam amittunt.neq; cum mutis syllabicatæ producunt vocalem,quę pręcedit: quam vim alias duę consonantes habent in carmine,quęmadmodum paulo post dicturi sumus:nam in prosa oratione semper liquescunt:vt atlas.recludo.pharetra.tenebrę.sed in carmine aliquando amittunt,aliquando retinēt vim suam.Oui.in episto.deianirę:hercule supposito sydera fulsit atlas.Vergi.iiij.æneidos: vltimus hesperidum locus est, vbi maximus atlas.Idem pri.ænei.auxilioq; vię veteres tellure recludit.Idem.ij.georgico.ingredior sanctos ausus recludere fontes.Idem pri.ęnei. succinctā pharetra maculosę tegmine lyncis.Idē in eodem: virginibus tyrijs mos est gestare pharetram. Idem in moreto:solicitaq; manu tenebras explorat inertes.Idem in.v. æneidos: & inhorruit vnda tenebris.in prioribus enim exemplis.l.&.r.liquidę sunt:in posterioribus vero vim suam retinent. In diuersis quoque dictionibus eadem est obseruatio. Verg.pri.æneid.vinclis & carcere frenat.vbi.r.liquida est.Idem in pri. georgico.tribulaque trahæque & iniquo pondere rastri.vbi.r. vim suam retinet.

L.aut.r.aut.s.vsu plerumq; liquescunt.
M.aut.n.raro:seruant quandoq; rigorem.
Dictio vocali si desinat,atq; sequatur
Altera vocalis,perimit synalœpha priorem.
Si finitur in.m.vocalis & inde sequatur?
M.perit ectlipsi cum vocali præeunte.

¶Liquescit quoque m.tertio liquescentię modo:quemadmodum paulo ante diximus,atq; e uestigio dicemus idq; frequenter: raro tamen secundo liquescentiæ modo,quemadmodum cum ponitur ante.n.vt apud Sidoniū Georgio Merula interprete:dulcia mnemosine demirans carmina sapphus.vbi.m.liquescit.vim tamen suam apud Catull.retinet in hendecasyllabo phaleutico:dulce mnemosynō mei sodalis. vim quoque suam amittit in eadem dictione.Oui.v.fast.dissensere deæ,quarum polymneia cœpit.& Hora.in.j.carmi.euterpe cohibet:neque polymneia. vbi ratione carminis asclepiadei quinque syllabarum est polymneia.Sunt,qui dicāt polyhymnia illis in locis legendum essē.vt ratio carminis stare possit.sed hi non vident quod cum polymneia per ei.diphthongon in penultima scribatur,vterque autor diphthōgon soluit,qđ plerumq; in huiusmodi dictionibus fieri consueuit.vt calliopeia.penelopeia pro penelopia.vim quoque suam retinet.t.literę subiecta apud Ouid.xj.metamor.cūq; choro meliore sui vineta tmoli.Idem in.vi.deserere sui nymphæ vineta tmoli.vbi pleriq; legunt timoli sed mendose:nisi forte eo modo dicamus pro tmolus timolus,quo pro mnamina dicunt latini.N.quoque(quāquā raro)liquescit in eadem dictione apđ Mart.delectat marium si perniciosus ichneumon. Sillius quoque italicus:nonnunquā affirmat terapnęis ilion armis.In diuersis quoq; dictionibus.vt Ouid.x.metamor.piscosamq; gnidon,grauidamq; amathunta metallis.apud eundem tamen vim suā retinet in epistola paridis:rure terapnęo nata puella phrygen.¶S. præterea liquescit tertio liquescentiæ modo apud antiquiores frequentius. vt apud Ennium:egregie cordatus homo catus ælius sextus. Idem in alio loco: oua parire solet pennis genus condecoratum. In ælius enim & genus.s.litera expungitur.Seculum tamen eruditius non vtitur hac licentia, nisi pauci admodū antiquitatis amatores.vt Lucre.arboribus veteres decidere falcibus ramos.falcibus enim dactilus est.s. litera extrita.hac eadem licentia Cicero frequenter vtitur in arato:in quo opere maiorem in modum antiquitatis affectator deprehenditur. Verg.adhuc audacius fecit in illo versu:inter se coijsse viros,& decernere ferro.neque enim.s.literam extriuit tantum:sed & vocalem illi adhærentem.Idem in.ix.æneid.& pręceps animi tmarus & mauortius hemō. Sūt qui carmina illa aliter legant,ne Verg.tantæ nouitatis autorem esse putent. Liquescit quoq;.s.secundo liquescētię modo in principio dictionū sequēti muta sola,vel muta cum liquida.Hora.pri.ser.ignoscent si quid peccauero stultus amici.Idem in eodē: linquimus in sani ridentis prēmia scribę.& alio in loco:si quod sit vitium non fastidire strabonem.Sequenti quoque.m.liquescit.vt apud Lucan.in.x.terga sedent crebro maculis distincta smaragdo.& Tibul. lib.ij.o pereat quicūq; legit viridesque smaragdos.¶Dictio vocali.Hoc est quartum fundamentum, q; in partes duas diuiditur.Prima est,q; si in carmine dictio finitur in.m.sequiturq; altera dictio incipiens a vocali,ne incurramus in metacismū,qui est Barbarismi species,abijcimus.m.cū vocali illi adhęrēte. Ver.j..ęn. venturū excidio libyę:sic voluere parcas.vbi.um.syllaba dispūcta scādimus. vētur excidi oliby ę.q̄ figura ectlipsis dr.estq; metaplasmi species. Altera pars fundamēti est,q; si dictio finitur in vocali,seqturq; altera dictio incipiens item a vocali,abijcitur vocalis illa prior:ne pronuntiationem.s.hiulcam faciamus.Verg.pri. ęn.cum Iuno ęternum seruans sub pectore vulnus.vbi.o.vocali extrita dicimus.Cum Iun. ęternum seruans.hęc figura synalœpha dr,quæ etiā est metaplasmi species. Fit ectlipsis & synalœpha ex fine versus præcedentis,& ex initio sequentis. Verg.ij.geor.aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem. & folijs vndā tepidi despumat aheni.Idem in eodem:inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida,& steriles platani malos gessere valentes.Hora.quoque in.i.carmi.cū in fine versus fecisset synalœphā,ex sequenti versu syllabam mutuatus est dicens:labitur ripa ioue non ꝓbante vxorius amnis .est enim illud carmen saphicū,hoc vero adonicū.Apud antiquissimos autores m sequente vocali non obijciebatur aliqñ.Eunius:insignita forēt tū millia millitū octo. & Prisc.imperihegesi ex Dionysio:& forma contra positarū imagine coni. Iuu.quoq;,qđ apud autores adeo rarum est,etiam.m.ꝓduxit in fine dicēs:viuendum est recte:tū propter plurima: tū his ꝑcipue causis. Potest tñ excusari,qđ aspiratio aliqñ habet vim consonantis. vt apud Verg.pri.æneid.post habita coluisse samo:hic illius arma.Est quādo non fit synalœpha,etiam si post dictionē in vocali finitā sequat dictio incipiēs ab altera vocali.Q đ si vocalis illa prior fuerit lōga,breuiat rōne vocalis seqntis. Ver.in bu. & lōgū formosū vale vale,inquit,Iolla.nā & si scđm vale vltimā ꝓducat, ratione tñ seqntis vocalis illo in loco breuiatur.Idē.v.æñ.victor apud rapidum simoenta sub ilio alto.& in buc.credim9:an qui amāt ipsi sibi sōnia fingūt.Idē in eodē ope: te corydō o alexi,trahit sua quēq; voluptas.vbi o particula breuiat rōne vocalis sequētis,cū alias longa reperiatur vocali etiā seq ēte. Hora.j.car. o & præsidium & dulce deus meum.& Ouid.in epist.penelo. o vtinam tunc cum lacedæmona classe petebat.Si vero vocalis syllabę præcedentis fuerit breuis,raro fit vt expungatur. vt apud Ouidium secūdo fast,thure vacent arę:stent sine igne foci.nisi quispiam fortasse legat stentq; sine igne foci.

Syllaba,quā scribis diphthongo,longa notetur:
Quod si vocalis sequitur,breuiabis eandem.
Siue breuis seu longa tibi vocalis habetur:
Porrectam dices,si duplex consona subsit.
Hæc tria sint elementa tibi geminantia vires,
Zeta valet sigma cum delta:xi.cappa,sigma.
Atq; duas inter vocales iota repertum
Pro duplici numera,mō sit tibi dictio simplex.
Syllaba si breuis est natura,& muta sequatur
Cum liquida semper breuiabit sermo solutus.
At carmen poterit producere seu breuiare.
Si post vocalem vocalis & altera subsit:

¶Syllaba,quā scribis.Prima regula de quantitate syllabarum est:ꝙ syllaba,quæ scribitur diphthongo,est lōga.Meminisse autem hic debes,quod lib.iij.scriptum est,sex esse diphthongos in vsu apud latinos.ae au.ei.eu.yi.oe.Animaduertendum tamen est non semper vocales illas,ex quibus diphthongus coalescit, diphthongo conglutinari:quin potius in multis dictionibus solutæ reperiuntur.ae.vt in his dictionibus pasiphae.phaeton.danae.aer.Nam pasiphae,tetrasyllabum esse tum ratio demonstrat:quoniam a grecis.per.ae.solutas scribitur:tum poetarum vsus.Phaeton quoque & danae semper trisyllaba reperiuntur.Martia.lib.v.deucalion:aut,si non placet,hic phaeton. Idem alio in loco: quid tibi vis dipyron,qui phaetonta facis? vtrobique enim est pentametrum elegiacum carmen.Hora.iij.carmi.inclusam danaem turris ahenea.quod est carmē asclepiadeum.Iuu.tum summus vertitur aer. Qd' vero Manillius in libro Astronomico.dixit:phætontem patrio curru per signa volantem,atq; ante illum Varro:cum te flagranti deiectum fulmine phaetō.vt Quintil.lib.pri.scribit.vitium est,quod græci synæresin vocant:nam si esset prosa oratio,easdem(inquit)literas enuntiare veris syllabis liceret,sicut econtrario per diæresim.Horat.pri.epist.dixit:si recte facies: hic murus aheneus esto.vbi ad soluendum diphthongon.i.litera interiecta est.Au.præterea non semper in diphthongon coit.vt in his dictionibus menelaus.prothesilaus.amphiaraus.Oe.quoq; vt in his poeta.poema.Ei.vero &.eu.&.yi.in dictionib9 græcis semper coeunt. Qd' vero subiungitur.præterquā si vocalis sequatur:non vsq;quaq; verum est:sed quoties dictio finitur in diphthongon:sequiturque altera dictio incipiens a vocali:aut in ipsa iunctura dictionis compositæ.vt præuro præo. Vergil.iij.æneidos:insulæ ionio in magno,quas dira celeno.Idem in.vij.stipitibus duris agitur,sudibus ve præustis.Et in.v.nec tota tamen ille prior preeunte carina.quibus in locis diphthongus quæ alias erat longa,ratione sequentis vocalis breuiatur. Est tamen vbi diphthongus etiam vocali sequente producitur.vt apud Verg.vij.eneidos:ardea crustumerique:& turrigere antene. ¶Siue breuis seu longa.Secunda regula est:ꝙ syllaba,siue illa sit in principio,siue in medio,siue in fine dictionis.que post vocalem duas habet consonantes,aut plures,aut vnam vim duarum habentem,longa est positione. Positione proprie dicitur syllaba produci,quæ cum sit natura breuis ratione sequentium duarum, vel plurium consonantium producitur:vt terra,quoniam a tero dicta est:primam debuit breuiare: sed ratione duplicis.r.eādem producit,eodem modo gens,quoniam a genere deriuatur:in quo prima est breuis:primam quoque debuit breuiare:producit tamen eandem ratione duplicis consonantis,hoc est,ns. Sed quia nondum scimus distinguere syllabam natura longam a syllaba natura breui,placuit interim vtrumque confundere:vt etiam quæ longa est natura,si sequantur due consonantes positione,lōga dicatur. Vim autem duarum consonantium habent tres literæ.x.z.&.i.in medio duarum vocalium posita,nam vt dicūt omnes,qui de orthographia scripserunt.x.litera in compendium.cs.aut.gs.successit:& pro eo quod antiquissimi scribebant pacs legs:ceptum est scribi pax lex: quorum genitiui pacis & legis idipsum arguunt.¶Preterea.z.qua tantum in dictionibus peregrinis vtimur,pro.sd.aut pro alterutra,aut pro duplici.s.ponitur.vt ezras pro esdras.sdetus pro zetus.mezentius pro mesdentius.patrizo pro patrisso ponitur.Vnde & pro eo quod greci dicunt patrizo pitizo:nos patrisso & pitisso dicimus.I.quoque in medio duarum vocalium posita pro duplici ponitur:quam etiam vetustissimi vsque ad Cicero.tempora duplicem scripserunt:quarum prior ad vocalem precedentem,posterior ad sequentem pertinebat.vt maija.Pōpeijus.Quod si in principio dictionum tres ille duplices litere ponuntur,pro simplicibus habendæ sunt: neque enim habent vim precedentem vocalem producendi.Luca.in.ij.tumidū super equora xerxē construxisse vias.Verg.iij.eñ.iam medio apparet fluctu nemorosa zacynthus.Bijugus.a.um.quadrijugus.a.ū; in quib9,quemadmodum in simplici,prima vim habet vnius consonantis:ita & in compositis. Vergil. v.æneid.non tam precipites bijugo certamine campum. ¶Deinde regulam limitat dicens:ꝙ si post syllabam natura breuem.&c.Breuis enim syllaba dicitur natura:que semper est breuis:nisi aliq̄n reperiatur in carmine longa positione duarū cōsonātiū.Naturale namq;(vt Aristo.li.ethico.v.ait.)est quod semper & vbiq; eandem vim habet.vt ignis qui hic & in persis vrit:natura calidus est.Ergo contra naturam syllaba breuis producitur,quod vitium sola carminis licentia excusare potest.atque ideo in prosa oratione semper breuis proferenda est.Illud quoque notandum est,ꝙ de duarum consonantium sequella diximus: non solum in eadem dictione intelligendum esse,verumetiam in diuersis.Vergilius in bucolicis:terrasque tractusque maris cælumque profundum.Idem primo georgicorum:tribulaque traheque & iniquo pondere rastri.Iuuenal.occulta spolia & plures de pace triumphos. Qd' si aliqua syllaba fuerit longa natura,etiam si muta cum liquida sequatur non potest esse breuis.vt saluber salubris:october octobris.aratrum aratri. ¶Si post vocalem.Tertia regula est:ꝙ vocalis ante vocalem in eadem dictione breuis est.vt Deus meus.traho veho.quod in dictionibus latinis intelligendum esse dicit.Nam in Grecis & Barbaris hec regula nōdū satis elucubrata est:tentandum tamen est illam(quo ad fieri potest)explicare:obseruato in se ordine vocalium latinarum. Igitur.a.ante alterum.a.quod in dictionibus grecis rarum est,in Barbaris frequentius,semper breuiatur: vt Nausicaa alcioni filia.Phraates.Abraam.Baal.Vergil.in priape. Nausicaam pleno sepe tulisse sinu. Martialis:si mihi Nausicaa patrios donauerit hortos.Hora.primo epist.ius imperiumq; Phraates Cæsaris accepit.Sedul.in paschal.nūc coluere Baal,nūc elegere Barabbam.A.ante.e.cum in diphthongon non coeunt.aliquādo breuis est.vt pasiphae.phaeton.

danae, de quibus supra diximus, cum de diphthongis differebamus. Aliquando producitur, vt aer laertes: Michael. Iuuenalis: tunc summus vertitur aer. Ouidius in epistola penelo. respice laertem vt iam sua lumina condat. Flaccus in argo. hoc & odoratus flagranti crine Michael. ¶ A. ante. i. plerumque producitur. vt thais. lais. nais. taigeta. Martia. thaida Quintus amat: quã thaida? thaida luscam. Proper. non ita complebant ephireæ laidos ędes. Verglius. in buc. ecce ferunt nymphę calathis tibi candida nais. Idem secundo geor. sperchiusque & virginibus bacchata lacenis taigeta. Et quoties. ai. diphthõgus gręca soluitur a nostris. vt achaia. pãchaia. Ouidi9 in epist. paridis: Ah quoties dices: quã pauper achaia nostra est. Vergil. secundo

Illa prior breuis est, dum sint modo verba latina.
Nam græci variant, nec certa lege tenentur.

georgico. totaq; thurif eris panchaia pinguis arenis. In dictionibus quoq; latinis. a. ante. i. producitur eadem ratione: quia. æ. diphthongus soluitur in. ai. diphthongon gręcam, vt aulai. aurai. pictai. Vergilius tertio æneidos: Aulai in medio libabant pocula bacchi. Idem in sexto: ęthereum sensum, atq; aurai simplicis ignem. Idem in nono: diues equum: diues pictai vestis. & auri. Breuiant vero caicus. caistrus. caylais. sais. Vergilius primo georgicorum: duplicibus in stagnis rimantur prata caistri. Idem in quarto: saxosumque sonans hipanis mistusque caicus. Ouid. vj. meta. implumes pueri calais, zetusq; fuerunt. Proper. lib. ij. mercurioq; sais fertur babeidos vndis. Barbara quoque inuenio semper nostros breuiasse. vt Caiphas, Caim, Naim. ¶ A. ante. o. producitur, vt aon aonis. amithaõ. onis. machaõ. chaon. didymaon. imaõ. parthaon. lycaon. Verg. in buc. aonos in montes vt duxerit vna sororũ. Idem. iij. geor. phyllirides chiron amithaoniusque melampus. Idem. ij. æneid. pelidesque neoptolemus, primusq; machaon. Idem in. v. & clypeum offerri iussit didymaonis artes. Idem in. x. audijt ille deus, dum texit imaona alesus. Ouid. ix. met. accipe me generum, dixi parthaone nate. Idem in pri. eiusdem. struxerit, insidias notus feritate lycaon. & a laos composita. vt laocoon. laodomia, laomedon. Verg. ij. ęñ. laocoon ardens summa decurrit ab arce. Idem in. vj. euadnemq; & pasiphaem: his laodomia. Idem. iiij. laomedonteę, sentis periuria gentis? Pharaon quoque nostri produxerunt. vt Arator. nec iam sua iura Pharaõ ægyptusq; tenet. e diuerso Sedulius breuiauit gabaon in paschali dicens: sol stetit ab gabaon. Chaos quoq; & phaon breuiant. Verg. iiij. georgi. atque chaos densos diuum numerabat amores. Ouid. in epist. sapphus: arua phaõ celebrat diuersa tiphoidos etnæ: ¶ A. ante. u. si non coeat in diphthongon semper producitur, vt amphiaraus: & a laus composita prothesilaus, menelaus, archelaus. Ouid. iij. de ponto. notus humo mersis amphiaraus erat. Idem in epist. laodomiæ: bella gerant alij, prothesilaus amet. Idem in epist. Enones: ardet amore tui, sic & menelaon amauit. ¶ E. ante. a. in dictionibus gręcis, quæ per. ei. diphthongen scribuntur, atque apud nos mutant. ei. in. e. longum, producitur semper. vt ęneias ęneas. cythereia cytherea, deiopeia deiopea, penelopeia penelopea, calliopeia calliopea, medeia medea. galatheia galathea. amaltheia amalthea. alexandreia alexandrea. plateia platea. choreia chorea, maleia malea. Vergi. primo æneidos: At pius æneas per noctem plurima voluẽs. Idem in eodem. parce metu cytherea: manẽt immota tuorum. Idem in eodem: quarũ quę forma pulcherrima deiopeia. Idem in priapeia: mens erat in cũno penelopea tuo. Idem in Bucol. orphei calliopea lino formosus Apollo. Idem in eodem opere: nerine Galathea thymo mihi dulcior hyble. Ouidi in epist. hipsyphiles: Medeę medea forem: quod si quis ab alto. Tibul. li. iij. quicquid amalthea, quicquid marpesia dixit. Hora. iiij. carmin. portus alexãdrea supplex. Platea, chorea, malea tametsi apud græcos per. ei. diphthõgon scribuntur aliquãdo breuiant. e. ante. a. Hora. ij. epist. purę sint plateę. Verg. vj. ęñ. pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt. Idem in. v. ionioque mari, maleęque sequacibus vndis. Longæ etiam reperiuntur, vt apud Ouid. viij. meta. immemores nostri festas duxere choreas. Luc. in. vj. & ratibus longe flexi donare maleæ. Quæ vero apud græcos per. e. psilon scribuntur breuiant. e. ante. a. vt theatrum, boreas, artocreas. baleares. Verg. pri. æñ. hic portus alij effodiunt, hic alta theatri. Idem in bucol. hic tantũ boreę curamus frigora, quantum: Persius: oleum artocreasque popello. Ver. pri. geor. stupea torquentem balearis verbera funæ. ¶ E. ante. e. breuiatur vt nemee. es. leena. æ. sed de nemees literatura alio inquirem9 loco. Verg. in bucol. toruа leęna lupum sequitur. Aeęe. circęe. & Nesęe. nympha diphthõgon pducuntur. ¶ E. ante. i. in dictionibus, in quibus. ei. diphthongus græca soluitur a nostris. semper est longa. vt Baccheius. Priameius, Phineius, Perseius, Theseius, Cybelleius, Cythereius, Pegaseius, et huiusmodi possessiua. Verg. ij. geor. quid memorandum æque Baccheia dona tulerunt? Idẽ in. iij. ęñ. o fœlix vna ante alias Priameia virgo. Idem in eodem: harpyiæq; colunt aliæq; phineia postquã. Ouid. v. metamor. sternitur & menaleus perseia castra sequutus. Idem. xv. flenti theseius heros siste modum dixit. Idem in. x. siquidem cibeleus atys. Idem in. xiiij. tempestiuus erat cælo cythereius heros. Persius: cantare credas pegaseium melos. Idem quoque de illis dicendum: deiopeia, deiphobe, deiphobus, deidamia. deianira. Vergilius primo ęñ. quarum quæ forma pulcherrima deiopeia. Idem in. vj. deiphobe glauci fatur quę talia regi. Idem in eodem: deiphobe armipotens genus alto a sanguine. Papin. in achil. semper deidamiæ primam produxit. Ouid. in epist. deianiræ: impia quid dubitas deianira mori? Eadẽ quoq; ratione echeneis pisculus, qui a latinis d'r remora remoręq; penultimam produxit. Luca. in. vj. in medijs echeneis aquis. Franciscus Philelphus putat legendum esse in medijs olechinus aquis. ¶ E. ante. o. breuiatur in dictionibus, quę per. e. psilon scribuntur: vt Theodorus, Cleopatra, Neoptolemus. Iuuen. lautorum pueros artem scindens Theodori. Mart. nec tibi regali placeas cleopatra sepulchro. Quę vero per. e. longum scribuntur, producunt. vt cous. eoa. eoum. Verg. pri. ęñ. eoasque acies & nigri mennonis arma. ¶ E. ante. u. breuiatur: vt Creusa, Tartareus. Verg. i. ęñ. lachrymas dilectæ pelle creusę. Idem in. vj. hinc via tartarei, quæ fert acherontis ad vndas. Quæ vero apud græcos per. ei. diphthõgon scribuntur, quam nos in. e. vertimus, producunt: vt Alpheus, Spondeus, Choreus. Papi. sicanius longe relegens alpheus amore. Ruffinus: spondeusque grauis numeroque aptissime pęon. ¶ I. ante. a. variam habet rationem: nam que a gręcis per. i. iota scribuntur, apud nos breuiant: vt Sophia, Philosophia, Tragœdia, Comœdia, Elegia, Symphonia. Mart. hic pius antistes Sophię sua dona ministret. Idem in alio loco. Cum tibi sit Sophię par fama & cura deorum. Verg. in cyri: florentis Sophiæ virides complectitur hortos. atque eadem ratione contra multorum vsum Philosophia penultimã breuiat. Hora. Effutire leues indigna tragœdia versus. Idẽ: interdũ tamen & voces comœdia tollit. Idem: vt gratas inter mensas symphonia discors. Ouid. flebilis indignos elegia solue capillos. Maria quoque nomen proprium diuę Christi Iesu genitricis ex literatura gręca breuiat penultimam: quia per. i.

iota ſcribitur.Claudianus denuptijs honorīj:præparat & pulchros Marię ſed luce minores.Sedulius quo
que in paſchali:quis fuit ille nitor Mariæ,cū Chriſtus ab aluoproceſſit?Idem tamē alijs in locis ꝑduxit.
Cōpoſita quoq; ab archia.vt Monarchia.Tetrarchia.Toparchia.Hierarchia.& inde deriuatū Archias
poeta,quē Cice.defendit.& a machia.vt Naumachia.Batrachomyomachia.Gigantomachia.& a graphia.
vt Orthographia Coſmographia.Chronographia.Pſeudographia.&a logia.vt Theologia.Aſtrologia.
Aetymologia.Acyrologia.Philologia.& a nomia.vt Aſtronomia.Antinomia.Chironomia.multa quo
que alia,quę vulgo in penultima acuto accentu ꝓferūtur.vt Melācholia. Agonia.Chirurgia.Vſia.Produ
cūt vero,q̄ apđ græcos p.ei.diphth.ſcribūtur.vt Argia.Hippodamia.Deidamia.Laodamia.Lāgia.Lāpia.
Lebadia.Thalia.Papin.xij.thebai.q̄rit inops argia vias.Prop.q; ſi dotātę regnū vet9 Hippodamię.Papi.
in achil.Deidamia dolos Verg.vi.ęn.his Laodamia it comes.Papi.ij.thebai.culta ferūt quos pigra vado
lāgia tacēti.Idē in.iiij pene ſocer,cādēſq; iugis lāpia niuoſis.Idem in.vij.in valles lebadia tuas.Ver.in buc.
nr̄a neq; erubuit ſyluas habitare thalia.Eadē q̄q; rōne dicim9 Magia.Pędia.Mœchia.Angaria.Laria.Ido
lolatria.Dulia.Hypdulia.Eugenia.Hermenia.¶ I.āte.e.parti breuis eſt.vt Hiera.Hyena.Ver.ix.ęn.q̄ſiouis
eduxit luco ſylueſtris Hiera.Oui.xv.meta.paſſa marē nūc eſſe marē miremur hyenā. Partim ꝑducunt.vt
Pier9.Pierides.Oui.v.me.Pier9 has genuit.Ver.in buc.Pergite pierides.¶ I.ante.o.ꝑducitur in dictiōib9
quę p.ei.dipth.a græcis ſcribūtur.vt Ariō.Amphion.Cliō.Hyperion.Ixiō.Oriō.Pādiō.Echiō.Io.Verg.
in buc.Orpheus in ſyluis inter delphinas Arion.Idem in eodē ope:Amphiō dirceus in actęo Aracintho.
Oui.pri.de arte:nec mihi ſunt viſę clio,cliuſque ſorores.Idē.i.faſt.placeat equo perſis radijs hyperiōa ciri
ctū.Idē.xij.metamor.duxerat hippodamen audaci Ixione natus. Ver.pri.ęn.cum ſubito aſſurgens fluctu
nymboſus Oriō. Oarion tn̄ pro eodem breuiauit Catullus dicēs:ꝓximus hydrochoi fulgeret oariō.Oui.
vi.meta.hic dolor ante diē pādiona miſit ad vmbras.Idem in.iij.eiuſdem:quinq; ſupſtitibus,quorum fuit
vnus Echiō.Idem in pri.cōſtiterat quocūq; loco,ſpectabat ad Io. Enyo quoque martis ſoror produxit
Mart.cū dubitaret adhuc belli ciuilis Enyo.Quæ vero p.i.iota ſcribūtur,breuiant.vt iolas.dione. Verg.
in buc.phyllida mitte mihi:meus eſt natalis iola.Idē in eodē ope.ecce dionei proceſsit cęſaris aſtrū.¶ I.āte
u.in dictionibus,q̄ apđ gręcos p.ei.diphthōgō ſcribūtur,lōga eſt:vt Sperchius.lycius.atius bacchius.Ver.
ij.geor.ſperchiuſque & virginibus bacchata lacęnis.Papi.tēpla lycię dabis & ditia dona ſacratis.Lucan.
in.iij.hinc fortis arius.Ruffin9:principiū bacchius erit:concludet iābus.a trophiū quoque & polliū cōpo
ſita.vt Periſterotrophiū.Orphanotrophiū.Miropoliū.Ichthiopoliū.Xenodochiū quoque pro hoſpitio,
quia p.ei.diphthongō apđ græcos ſcribitur. Hac eadē rōne dius dia diū a dia inſula producit.i.Breuiant
vero,quę apđ illos p.i.iota ſcribūtur.vt Archadius.Bœotius.Chius inſula.Luc.in.viij.quas a ſine cautes,
& quas chius aſpat vndas.Hor.i.epiſt.qd tibi viſa chius bullati,notaque lesbos.Poſseſsiuū vero eādē ꝓ
ducit.Idē in.ij.ſer.Cecuba vina ferēs,alchō chiū maris expꝰ.Mart.Chia ſeni ſibi's Bacchos quā Setia miſit.
Illa quoque breuiant,in quib9 ſupra dictū eſt.ei.diphthongon aliq̄n ſolui.vt Baccheius.Priameius.Ene
ius.Theſeius.Ephireius.quæ quidē diphthongus aliquādo etiā in.æ.diphthōgō vertit.vt Theſęus.Ephi
ręus.Ouid.vij.meta.ſoluere deſierat theſæa laude tributū.Prop.non ita cōplebāt ephyrę laidos ædes.
¶ O.ante.a.in dictionibus,q̄ a græcis p.o.micron ſcribūtur,breuiat vt oaxes.coaſpes.coaſtre.thoas.Ver.
in buco.pars ſcythiam:& rapidum cretę veniem9 oaxem.Proper.in.iiij.vel regia lympha coaſpes.Luca.in
iij.ęthera tangētes ſyluas liquere coaſtre.Ouid.xiij.metamor.hypſiphiles patria clariq; thoātis.Quæ
vero p.o mega ſcribuntur,producunt.vt troas troadis.Ver.v.ęn.at procul in ſola ſecretę troades acta.Ioā
nes hac rōne primā ꝑducit:quēadmodū Iuuēcus ſemp.Sidonius tn̄ apollinaris breuiauit dicēs:quia nūc
Helias,nunc te iubet ire Ioannes.hymnographus quoque:ſolue polluti labij reatū ſancte Ioannes.ſed hi
nulla rōne defendi poſſunt.¶ O.ante.e.ſi p.o mega ſcribitur a gręcis,longa eſt,vt typhoeus.aloeus.neq;
enim per.œ.diphthongō in penultima ſcribitur typhoeus,vt quidā putauerunt:ſed per eus diphthōgō in
fine,& per o mega in penultima:q̄ cum.e.non poteſt in dipthōgō coaleſcere.Luca.in.v.cōditus inarimes
æterna mole typhoeus.neque obſtat cū Ver.li.ix.ęn.dixit:inarimæ Iouis imperijs impoſta typhœo.Nā ſy
neræſis eſt frequēter in illo loco recepta.Qđ ſi quis eſt qui gręcę literaturę non credit,ſaltem Ouid.ver
ſu illo conuincetur,qui in pri.faſt.ſcribitur:quas quoties perflat,ſpirare typhoea credas.Nullū.n.nomen
ſecūdæ declinationis mittit actm̄.in.a.niſi in eus diphthongō terminetur.De aloeo nemo vnq̄ dubitauit,
quin p o lōgū in penultima:& p eus diphthōgō in vltima ſcribat̄.Luca.in.vi.impius hāc prolē ſuperis im
miſit aloeus.Boetia quomodo a latinis ſcribi debeat:noſtri ſęculi docti quidam homines dubitant:nam
cum a græcis per.oi.diphthongon ſcribatur,quæ apud nos in.œ.diphthongon verti conſueuit: bœotia
poſt.œ.dipthongon o mega,hoc eſt,lōga ſubiecta:non boetia o & e ſolutis proferenda eſt.Quod ſi quis
dixerit diphthongon oi ſolui in oe,quod quidam etiam in euboia fecerunt oi diphthongon in oe ſolutas
conuerſa ſcribentes,atque proferentes euboea quatuor ſyllabarum,eſto concedamus illis hoc:ſed qua li
centia diſpunxerunt alterum.o.pro bœotia boetia dicētes? Si vero o micron a græcis ſcribatur ante.e.bre
uiatur.vt ſimoentis pyroentis obliqui ab eo quod ſimois & pyrois.Verg.pri.ęneid.alma Venus phrygij
genuit ſimoentis ad vndā.Flaccus.v.argonauti.& formidantem patrios pyroenta dolores.¶ O.ante.i.ea
dem ratione ſequitur:nā quæ per o mega ſcribuntur producunt.vt Zoilus.Troilus.Lagois.Mart.Zoil9
egrotat,faciūt hanc ſtragula febrē.Ver.pri.ęn.parte alia fugiens amiſſis troilus armis.Iuu.ſtoicus occidit
Barean delator amicū.Hor.ij.ſer.nec ſcarus,aut poterit peregrina iuuare lagois.Quæ vero per o micron
ſcribuntur,breuiant.vt ſimois,pyrois.Troia vero & Euboia in quibus a latinis oi diphthongus ſoluitur
o producunt ratione.i.quod habet vim duplicis conſonantis,quoties inter duas vocales ponitur in dictio
nibus latinis,& in quibuſdam gręcis.vt Verg.iij.æn.Troia per vndoſum peteretur claſſibus æquor.Vbi
troia duarum ſyllabarū eſt,quia.i.conſonans.Poſſeſſiuum vero troius troia troium:tametſi triſyllabum
ſit,atq; p.i.vocalē ſcribatur,primā producit:quoniā a græcis per o mega ſcribitur.Verg.pri.æn.armaque
fixit Troia nūc placida cōpoſitus pace quieſcit.¶ O.ante.o.breuis eſt.vt laocoon.hippocoon.demophoon.
bootes.Verg.ij.æn.laocoon ardens ſumma decurrit ab arce.Idem in.v.hirtacide primus locus exit hip
pocoōtis.Idem pri.geor.nō obſcura cadens mittet tibi ſigna bootes Ouid.in epiſt.phyllidis:hoſpita de
mophoō tua te rhodopeia phyllis.¶ O.āte.u.in dictiōibus quæ per o mega ſcribuntur,qualia ſunt poſſeſ
ſiua in ous ea cum.finita ꝑducitur.vt argous.a.ū.cous.a.ū.ſardous.a.ū.herous.a.ū.eous.a.ū.eadē quoq;
rōne achelo9 penultimā ꝑduxit.Papi.li.vij.theb.Inachus ante retro,noſterq; achelous abibit.Quę vero
per o micron ſcribuntur,breuiant.vt alcinous.antinous.¶ V.ante reliquas vocales rara eſt apud græcos:
ſi tamen vſpiam reperiatur,quia per diphthongon ab illis ſcribitur,longa eſt.

¶ Fio dissyllabũ. Ex dictionibus latinis fio cũ est dissyllabũ. producit vocalẽ ante vocalẽ sequẽtẽ: nã cũ plurium syllabarum est, breuiat. Iuue. nã tuus endymion dilectæ fiet adulter. Idẽ: liceat modo viuere fient: fiet ista palã. Persius: cras fiet hoc, i. lem cras fiet. Genitiui quoque & datiui numeri singularis quintæ de. linationis. e. ante. i. finalẽ producunt. vt dies diei. progenies progeniei. Verg. in viro bono: omnia quã secũre putauerit acta diei. Excipiũtur huius ordinis tria noĩa, q̃ ĩisdẽ in casib9. e. ante. i. breuiãt. ea sunt. res rei. spes spei. fides fidei. Octo quoq; noĩa primæ & secundę declinationis noĩm cũ suis cõpositis q̃ mittũt gtũm in. ius. & dtũm in. i. Et tria pronomina secũdæ pronominũ declinatiõis, hoc est, iste. ista istud istius isti. ille illa illud illi9, illi. ipse ipsa ipsum, ipsius, ipsi. in gtõ hñt. i. ante. u. indifferentẽ. ¶ E. de. præ. se. di. Quarta regula est, q̧ hæ p̃positiones cũ veniunt in compositione producuntur. vt eligo. is. educo. is. deligo deligis. dedo dedis. deduco. is. præpono. is. prædico. is. p̃bco. es. seligo. is. seduco. is. separo. ras. diligo. is. diluo. is. diiudico. as. Q đ si vocalis sequatur breuiant: vt deorsum: qđ ex de & orsum cõponitur. dehisco quod ex de & hisco. cis. dehinc qđ ex de & hinc. Ver. iiij. æñ. sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat. Idẽ. ij. æñ. dona dehinc auro grauia sectoque elephanto. Præuro. is. idem. vij. æñ. stipitibus duris agitur sudibus vepręustis. Seorsum. idẽ in est & nõ: Alterutro: pariter nonnunq̃, sępe seorsis. ¶ A di. quoque cõposita duo breuiant: dirimo. is. & disertus. a. um. Quod tametsi a dissero. ris. deriuatur, altero. s. stricto primam breuiauit. Oui. pri. meta. hanc de9 & litem melior natura diremit. Hora. in epist. fœcũdi calices quẽ non fecere disertum: Illud quoque hoc in loco notandum: q̧ si. de. pręᵱositio componatur cũ dictiõe incipienti a vocali, pręterquã quod diximus breuiari, aliquando etiam reperitur produci. Hora. in. arte poe. cogitat vt dehinc speciosa miracula promat. Papi. xi. thebai. deest seruitio plæbes. Aliqñ fit synæresis siue collisio: vt Verg. in buc. incipe Dameta tu dein sequere Menalca. Idem in eodem opere: vir gregis ipse caper deerrauerat: hic ego daphnim. Idem. vij. æneid. diuitis vber agri troiæ vt opulenta deerit. Aliqñ expungitur vocalis a qua dictio cum qua componitur, incipit. vt debeo a de & habeo. debilis a de & habilis. dego a de & ago. demo a de & emo. ¶ Tenditur. a. nostrum. Q đ a pręᵱositio latina in compositione producit: vt amens, quod a mente desciscat. auius. a. um, quod a via declinet. Ver. iiij. æñ. isque amens animi & rubore accensus amaro. Idem. ij. georg. Auia tũc resonant auibus virgulta canoris. sed a particula græca priuatiua breuiatur. vt atomus. adyta. orum. Verg. ij. ęñ. isque adytis hæc tristia dicta reportat. ¶ Re. breuiat semper. Quod re in compositione breuiatur. vt refero refers. repeto repetis. Quod si reffert accipiatur pro eo quod est distat, producetur: quare per duplex. f. scribendũ vt producatur positione. Producunt vero dictiões in quibus post re succedunt duę consonantes, aut vna vim duarum habens, vt respõdeo respõdes. rescribo rescribis. reiicio. cis. reieci. Nã cũ re pręᵱositio natura breuis sit. si vspiam in compositiõe lõga reperiatur: necesse est hoc fieri rõne duarum cõsonantiũ aut vnius vim duarum habentis. Sed cum supra dixerimus. i. cõsonantẽ in principio dictionum pro simplici poni: idque etiam in cõpositis debere obseruari: in hoc verbo reiicio aliqñ habet vim duplicis consonantis: aliqñ simplicis. Duplicis: vt apud Vergi. iij. geor. reiice ne maculis infuscet vellera pullis. Idem. v. ęñ. hęc fatus: duplicem ex humeris reiecit amictum. Papi. vi. thebai. & patria vigil arte lacon, hos reiicit ictus. Simplicis, vt apud Verg. in buc. tity re pascentes a flumine reiice capellas. vbi teste Serui. reiiceca. proceleumaticus est. Papinius libro. iij. thebai. tela manu, reiicitque canes. Vel potius dicendum est. i. consonantem expungi: quod in hoc verbo subiicio reperitur: vt apud Papi. in achille. subiicit gauisus Vlysses. Lucanus in octauo: crine iacet, subiicitque facem cõplexa maritũ. Retuli quoque præteritum ab eo quod reffero cum lõgum reperitur per duplex. t. scribi debet. Horatius secũdo episto. rettulit acceptos regale numisma Philippos. Propertius: rettulit & querulo iurgia nostra sono Cum vero breuiatur per simplex. t. scribendum est: vt apud Sueuium in quodam idyllio: fera prælia bello in persas retulere. Sunt quoque, qui illud Catulli. si reditum tetulisset is, aut in tempore longo: retulisset legant. Eadem quoque ratione reffere, cum pro eo quod est distet accipitur, per duplex. f. scribi debet: quoniam produxit primam. Sed, quemadmodum alio in loco diximus, non a re p̃positione, sed a res & fero compositum videtur. relatum in supino ab eo quod est refero. repperi & reppuli pręterita ab eo quod est reperio reperis, & repello repellis cum hoc verbo reduco reducis prima indifferenti reperiũtur. Quare tum simplici, tum geminata consonante post re scribi debent. Iuuenalis: dixerit astrologus: credent a fonte relatum hominis. Lucanus in quarto: densaturque globus, quantum pede prima relato. Lucretius libro tertio. id rursum cæli relatum templa receptant. Terentius in Phormione: quod ab illo allatum est: id sibi relatum putet. vbi ratione carminis. l. debere geminari Donatus testatur. Luca. reppulit a Lybicis immẽsum syrtibus ęquor. Tiballus: Nam ciconumque manus aduersus reppulit vndis. Ouidius in epistola Medeę quæque feros reppuli doctis medicantibus ignes. Sillius libro decimo sexto punicorum: Troiugenis reppulit pœnos. Propertius: ah pereat, quicunque meracas repperit vuas. Ausonius: atqui condiderat, postquam non repperit aurum, Aptauit collo quem repperit laqueum. Lucretius in primo: reducit Venus reductam Dedala tellus. Horatius secundo sermo. dij tibi dent capta classem reducere Troia. Idem in epistola: palma negata macrum donata reducit opimũ. Ver. iiij. æñ. eiectã classem, sociosq; a morte reduxi. Relliquię quoque & relligio, quorũ alterũ a relinquendo, alterum a religando dicitur, in carmine semper producta reperiuntur, quare duplici. l. scribenda sunt. Vergilius primo ęneidos: Troas relliquias danaum atque immitis Achilli. Idem in quarto: relliquias colere, Priami tecta alta manerent. Idem in secundo: relligione patrum multos sacrata per annos. Idem in eodem: corpora perq; domos & relligiosa deorum.

Fio producit dissyllabum. Et genitiui
Longa penultima sit quintæ: cui iunge datiuũ.
Sed breuiant tantum tria, resq;, spesq;, fidesq;.
Si gtũs erit, quem dat pronomen in. ius.
Seu nomen, longam poteris proferre breuẽq;.
Corripit alterius: semper producit alius.
E. de. præ. se. di. componens non breuiabis.
Sed breuiant, si vocalis subit, atque disertus.
Tenditur. a. nostrum: sed græcis. a. breuiatur.
Re. breuiat semper, nisi duplex consona subsit.
Reffert p̧ res fert, seu distat porrige semper.

¶Sed pro componens. Quod hec propositio pro in compositiõe producitur. vt prodo.dis. Breuiant vero, quæ hic excipiuntur. proficiscor, & si Gellius lib. pri. primam dicit habere breuem: longa tamen aliquando reperitur. vt apud Iuuenalem: profectura domo sicula non mitior aula. Propertius lib. ij. hæc quoque profecto ludabat Iasone Varro. Vergi. tamẽ septimo æneidos breuiauit dicens: Arcades his oris genus a Pallante profectum. Profanus profana profanũ. Verg. vi. procul o procul este profani. ¶Profiteor profiteris.

Sed pro componens debes producere sæpe:
His tamen exceptis proficiscor, siue profanus.
Profiteor addatur, pfor. atq; pfundo profundus,
Et pfugus. profugitq; pcella. procuro profestus.
Et propero. pnepos&q;. proptius atq; proneptis.
Quæq; pro vox græca componit, corripiantur.
Compositum nomen si finit parte priori
In iota, aut o micron, semper breuiabit easdem:
Sed producit vbiq;. tibijcen iungis ibidem.
Omnia præterita profer dissyllaba longa.
Findo fidi breuiat, scindo scidi. & dedit a do.
Et bibo dat bibit, fero dat tulit, & stetit a sto.
Sed si vocalis præcedit, corripiatur.

Ouid. de remedio. vtilitas lateat, quod non profitebere fiet. Hora. in arte: inceptis grauib9 plerunque & magna professis. Profor. aris. Luca. in nono. hoc satis est dixisse Iouem, sic ille profatur. Vergi. iiij. æneidos: & sic accensa profatur. Profundo profundis autore Gellio primam indifferentem habet. Catullus: has post quam mœsto profundi pectore voces. Sillius libro. xi. punico. impia dementis vulgi, & vix tota profundit. Profundus. da. dum. Vergilius in buco. terrasque tractusque maris cælumque profundum. Profugus. a. um. Idẽ pri. æneid. Italiam fato profugus lauinaq; venit littora. Profugio profugis. Flaccus. vij. argonauticæ: Cõtingat mihi deinde mori. &c. sic fata profugit. Columella in horto: sed trepidus profugit chelias & spicula phœbus. ¶Procella. æ. Vergi. pri. æneid. stridens aquilone procella. & ibidem: creberque procellis Aphricus. ¶Procuro. as. Ouidi. iij. fasto. risit & his (inquit) facito mea tela procures. Vergilius tamẽ nono æñ. produxit dicens: quod superest læti bene gestis corpora rebus procurate viri. & Horat. Hæc ego procurare & idoneus imperor. Profestus. a. um. Horatius. ij. sermo. non ego narrantem temere edi luce profesta. Propero. as. Vergi. xi. æneid. ne properate meas teucri defendere naues. Ouidius. xi. meta est neptunus auus, pronepos ego regis aquarũ. Proneptis. Persius: patruelis nulla proneptis. Propertius. Martialis: accipe facũdi carmen iuuenile Properti. ¶Quæq; pro vox græca. Quod pro in cõpositione in dictionibus græcis breuiatur. vt propontis. propino. prologus. Lucanus in. ix. Paruo ruat ore propontis. Iuuenalis: qnando propinat Virro tibi. ¶Compositum nomen. Hæc regula duas continet partes. Prima est: quod dictiones compositæ siue sint grecę siue latinę terminantes in. i. primam partem compositionis breuiant illud. i. vt omnipotens, quod ab omnis & potens componitur. armiger, quod ab armis & gero. & archigenes, quod ab archon. i. princeps, & genes genus, antitheton: quod ab anti contra & theton positum. Verg. ij. æneid. Iupiter omnipotens precibus si flecteris vllis. Idem in eodem: armiger automedon vna omnis syria pubes. Iuuenalis: aduocat archigenem, onerosaque pallia iactat. Persius: librat in Antithetis doctas posuisse figuras. Altera pars est: quod dictiones grecę terminantes in. o. primam partem compositionis breuiant illud. o. vt carpophorus, quod ex carpos & phoros, hoc est, ferens fructum componitur. christophorus eodem modo ferens Christum. Democrit9. Demophoon. Iuuenalis: quãquã & carpophoro facies tua computat annos. Idem: perpetuo risu pulmonem agitare solebat Democritus. Ouidius: hospita Demophoon tua te rodopeia phyllis. ¶A priori parte regulæ excipiuntur vbique, & ibidem aduerbia, quorum prius ab vbi & q; posterius ab ibi & dem particula componitur. Vergilius secundo æneidos: horror vbique animos, simul ipsa silentia terrent. Idem in primo: voluitur in caput, ast illam ter fluctus ibidem. Tibijcen quoque quod ex tibijs & cano componitur duabus breuibus per synæresim coeuntibus penultimam producit. Iuuenalis: & lingua & mores & cum tibijcine chordas Producunt quoque composita, quę in priori parte compositionis declinantur: vt plerique, vtrique, quanticunque, qualicunque. Meridies etiam, quod a medius & dies componitur. d. mutata in. r. antepenultimam producit. Catullus: iube ad te veniam meridiatum. Est enim carmen phaleuticum. Aduertendum tamen est, quod si dictio, cum qua componitur semis, a vocali incipiat: per synalœphã exteritur. vt semuncia, quod a semis & vncia. sem homo, quod a semis & homo. semustus, quod a semis & vstus, Persius: hæret, vt stultus breuis, vt semuncia recti. Vergilius octauo ęneidos: semihominis caci facies. an potius semhominis caci facies: quoniam in compositione literę, quę non pronuntiantur, etiam nec scribuntur. Matricida producit Ausonius dicens: Matricida Nero proprij vim protulit ensis. cur nõ & fratricida, quem Prudentius breuiauit, & homicida quem Iuuenalis? ¶Omnia præterita duarum syllabarum producunt ex illis priorem. vt feci a facio facis. legi a lego legis. moui a moueo moues. caui a caueo caues. Quamuis enim prima verbi positio breuietur, nihilominus in præterito producitur: præterquam in verbis sex, quæ hic explicantur cum suis compositis, ea sunt bibo bibis bibi. adbibo adbibis adbibi. Martialis: dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas. Scindo scindis scidi. abscindo abscindis abscidi. rescindo rescindis rescidi. Papinius octauo theba. oraque pectoraque, & viridem scidit horrida vestem. Lucanus in tertio: qua mare tellurem subitis, aut obruit vndis, aut scidit. Findo findis fidi. diffindo diffindis diffidi. Vergilius in octauo: & media aduersi liquefacto tempora plumbo diffidit, ac multa porrectum extendit arena. Do das dedi. reddo reddis reddidi. trado tradis tradidi. Vergilius secundo æneidos: insidiæ iam deiphobi dedit ampla ruinam. Sto stas steti. obsto obstas obstiti. consto constas constiti. resto restas restiti. Idem in quinto: his magnum alcidem contra stetit: his ego suetus. Fero fers tuli. circũfero circũfers circũtuli. confero cõfers contuli. Ouidius primo metamorpho. & tulit ad climenem Epaphi conuitia matrem. Iuui quoque præteritum ab eo, quod est iuuo iuuas. Catullus ad ortalum breuiauit dicens: non ita me diui vera gemunt iuuerit. Sunt qui legant iuerint, pro iuuerint. Sed huiusmodi syncopes ratio inaudita est. Habentia vero vocalem ante vocalem nihil dubium est breuiare. vt ruo ruis rui. nuo nuis nui. luo luis lui.

Quod si

Quod si præteriti geminetur syllaba prima:
  Vtraq; corripitur, nisi duplex consona tardet.
  Cædo cæcidi dat, cui iunges pedo pepedi.
  Quæ si componas ex his dispunge priorem.
Longa supina manent disyllaba sede priori.
  Hæc breuiant primas, & quæ cõponis ab illis.
  Et status atq; datus, ratus & rutus & satus, hisq;
  Et situs & litus & citus & quitus, atq; itus addes.
Ex .ui. præterito .ui. in tum faciente supinum:
  Præter sex illa iam dicta penultima lõga est.
Dictio composita deriuatiuaq; simplis,
  Et primogenitis æqualia tempora seruat.

¶ Quod si preteriti. Preterita geminantia primas syllabas (de præteritis pluriũ syllabarum intelligit, nã de monosyllabis superius regula tradita est: fuerunt autẽ duo tantũ, do dedi & sto steti) omnia in quã illa breuiant vtrasque syllabas. vt pario. is. peperi. disco. is. didici. tundo. is. tutudi. pango. is. pepigi. pungo. is. pupugi. tango. is. tetigi. pello. is. pepuli. tollo. is. tetuli. cano. is. cecini. Si vero post secundam syllabam sequãtur duæ consonantes, producunt illam, vt mordeo. es. momordi. tondeo. es. totondi. spondeo. es. spopondi. pendeo. es. pependi. posco. is. poposci. parco. is. peperci. pendo. is. pependi. tendo. is. tetendi. fallo. is. fefelli. curro. is. cucurri. Cædo quoque & pedo, tametsi non sequuntur duę consonantes, etiam producunt. vt cęcidi. pepedi. Iuu. ebrius & petulans si quemquã forte cecidit. Horat. ij. ser. nam displosa sonat quãtum vesica pepedi. In compositione quoq; eadem ratio seruatur: nam illa quæ primam syllabam in compositione amittunt, alterã producunt aut breuiant, secundum ea quæ dixit, vt fallo. is. fefelli. refello. is. refelli. cedo. is. cecidi. abscindo. is. abscidi. pello. is. pepuli. compello. lis. compuli. tundo. dis. tutudi. contundo contundis contudi. Horat. ij. epist. duram qui contudit hydram. antiquiores tamen eandem produxerunt. vt Ennius: vtrosque valentes contudit crudelis hyems. ¶ Lõga supina. Supina duarum syllabarum producunt ex illis priorem: vt lauo lauas lotum. moueo moues motum. nuo. is. nui. nutum. Breuiant vero eadem supina, q̃ hic explicãtur cum suis compositis. Do das datum. reddo. is. redditum. trado. is. traditum. Verg. pri. ęñ. postquã intro gressi & coram data copia fandi. Sto stas steti statum. Luca. in. x. his ascripsit aquis quorum stata tempora flatus. deriuata quoque eandem legem seruant. vt statio. onis. status. us. statura. ę. Verg. ij. æñ. nunc tantum sinus & statio malefida carinis. Ouid. iij. fasto. hic status in cælo multos permansit in annos. staturus tñ, hoc est participiũ futuri in. rus. sẽper producit primã. Luca. in. vi. vnaq; percussit pontum symplegas inanẽ. & statura redit. Cõposita vero, q̃ mutãt. a. in. i. sẽper breuiãt: q̃ vero non mutãt, ꝓducũt. vt pręsto. as. præstitum. atum. præstatus præstaturus. consto. as. constitum constatum constaturus. Luca. in. ij. constatura fides superum. Cieo. es. vel cio cis ciui citum, aut est secundæ coniugationis, aut quartę: si secundę, breuiat: si quartę, producit. Ouid. ij. metamor. obuius ire polis: nec te citus auferat axis. Composita vero tum breuia, tum producta reperiuntur. vt excio. is. exciui excitum vel excitum. cõcio. is. iui. concitum, vel concitu. accio. is. iui. accitum vel accitũ. Papi. iij. thebai. excitus & longã iãpridem indignãtia pacẽ. Ver. iiij. æñ. excitum ruit ad portus & littora complent. Flacc9. v. argo. ipse autem tantis concita furoribus arma. Verg. pri. æneidos: regius accitu chari genitoris ad vrbem. Sero. is. seui. satum. & ab eo composita, vt consero. is. conseui. situm. assero. is. asseui. assitum. Verg. in bucol. dulce satis humor. Ouid. consitaq; arboribus lycea reliquerat arua. Sino. is. siui. situm. & ab eo composita desino. is. desiui. desitum. Idem secundo metamorphosis: hic situs est phaeton currus auriga paterni. Cicero pro Cornelio. ceptum igitur per eos qui volebant desitum. per hunc qui discessit. Ruo. is. rui. ruitum facit in supinis, sed ab eo composita rutũ quę omnia breuiant, vt obruo. is. obrutum. diruo. is. dirui. dirutum. eruo. is. erui. erutum. Ouid. in epistola penelo. obrutus insanis esset adulter aquis. Idem in eadem: diruta sunt alijs vni mihi pergama restant. Lino. is. lini. vel leui. litum. & ab eo composita. vt oblino oblitum. illino illitum. relino relitum. Verg. iiij. georgico. paribus lita corpora guttis. Ouid. in epistola canaces: oblitus a dominæ cęde libellus erit. Luca. in. viij. illita tela dolis, nec marte cominus vnquã. Eo. is. iui. itum. & ab eo composita. vt pretereo. is. preteritum. obeo. is. itum. Ouid. pri. metamor. sed itum est in viscera terræ. Ver. viij. æñ. o mihi preteritos referat si iupiter annos. Idem. x. morte obita quales fama est volitare figuras. Ambio ambis, quod ab am preposition inseparabili & eo componitur, tum breuiare, tum producere reperitur: nam ambitus ambitus nomen breuiat. Luca. in pri. lætalis ambitus vrbi. Ambitus. a. um. participium producit. vt Valc. v. argo. ambituq; senem promissaq; vellera puppi. Ouid. pri. metamor. iussit & ambitę circũdare littora terrę. Queo quis quiui quitum, & ab eo composita nequeo. is. nequiui nequitum. Teren. in ecyra. nam cum compressa est nata, forma in tenebris nosci non quita est. Reor. is. ratum. Verg. ij. æneid᷑. nos abijsse rati & vento petijsse Mycenas. & ab eo deriuatũ ratio breuiat. ¶ Ex vi præterito. Q᷑ supina pluriũ syllabarũ, nam de disyllabis paulo ante posuit regulam, si nõ formãtur a p̃terito ꝑfecto indicatiui modi terminato in. vi. mutata. ui. in. tũ. in quacunq; cõiugatione producunt penultimã. vt amo. as. aui. atum. Pecto. is. quemadmodum libro secundo diximus, quod in preterito pectiui fecit: & in supino pectitum, penultimam breuiant. Colu. verũ vbi iã puro discrimine pectica tellus. Sed suspicamur esse ab alio preterito, hoc est, pectui, qđ in vsu nõ reperimus. ¶ Dictio composita, Q̃đ tãta est vocalis in dictiõe deriuata & cõposita, quanta fuit in dictione primitiua & simplici. Hæc regula patet latissime. Deinde regulam adhuc declarat dicens: ꝙ si vocalis in vocalem mutetur, nihilominus eadem quantitas manet. vt ab in & amicus componitur inimicus. a. mutata in. i. manente eadem consonante, hoc est. m. ergo vtraque vocalis, hoc est. a. in simplici: & . i. in composito breuiatur. Rursus ab inimico deriuatur inimicitia manente eadem syllabarum quantitate. Diphthongus quoque eadem ratione in vocalem longam semper vertitur sicut cædo. occido. lædo. collido. plaudo. explodo. claudo. includo. Quod si consonans mutetur, aliam rationem sequi debemus: nam eundum est ad primas atq; medias syllabas. Esto exempli gratia iuuenis, breuiat primam: iunior producit eandem. Et eodem modo iuuo. cado. foueo. bis. nouem. decem primas breuiant, ab illis tamen deriuata iucundus. iumentum. casus. fomes. bini. noni. deni, quia mutant consonantes, producunt easdem.

¶Habet tamen hęc regula exceptionem. Nam a supinis verborum primæ coniugationis in.atum.exeuntibus frequentatiua deriuantur vel formantur potius.a.longa in.i.breuē mutata.vt ab imperatu imperito.itas.a minatu minitor.aris.a portatu portito portitas. Preterea verba, que dñr meditatiua vel potius desideratiua, formanturque ab vltimo supino, quod in.u.longum desinit, addita rio.vt ab esu esurio.a mictu micturio.a partu parturio.in quibus.u.breuiatur.Iuu.esurit intactā paridi nisi vēdat agauen.Idē noctib9 hic ponunt lecticas, micturiunt hic. A no.nas.naui.natū.quoqȝ prima lōga dicim9 anato.as. eadem breui. Verg.in.v.ęn.illum & labentem teucri risere natātem.& a nosco nosci noui notū.prima longa deriuatur noto.as. eadem breui. Ver.in buc.parta meę veneri sūt munera: namqȝ notaui. Agnitus quoqȝ & cognitus a notus cōposita breuiant.Iuu.agnitus accipies iubet a pręcone vocari.Luca.in iij.calida mihi cognitus axis ęgypto. Igitur ex breui syllaba plerumqȝ fit longa non modo manente eadem consonante, sed etiam eadem vocali.vt a rego.gis.rex & regula.a lego gis.lex.gis.a lateo.es.laterna.ę.a sedeo es.sedes is.a vomo.is.vomis.eris.a.voco.as.vox vocis. a venio.is.vena.æ.ab humeo.es.humor.oris. a rapio.pis.rapum.i.a ligo.as.ligula.æ.a macro macero.as.a vitio vitupero.as.a iugo iugerū.i. ab Italia ital9.a.ū.a Sicilia siculus.a.ū.a cerere ceritus.a.ū.a secus aduerbio secius. Et mutata vocali ab homine, humanus.a.ū. Ecōtrario ex syllaba longa fit breuis.vt a dico dicax dicacis, a luceo lucerna.æ.ab areo arista.æ.a mole molestus.a chio chius.ab asia .asius .a sopio sorpor soporis. a frango fragor.oris.& fragilis.a sagio sagax.acis.a vado.dis.vadū.i a dissero.is. disertus.a.ū.a iuro.as.deiero.as.peiero.as.ab aquo.as.aqua.ę.a fido.is.fides.ei.ab odi.isti.odiū.ij.a titulo tutor.aris. a quatuor quater. a farre farina.æ.a tigno.tigill9.a signo sigillū.ab offa ofella.læ.a māma māmilla.ę. a lot9 lotiū.ij.a fatu fatu9.a.ū.ab acer.acerb9.a.ū.a femine femur.oris.sed de his in primis, atqȝ medijs syllabis dicemus.

Sed sunt multa quibus non seruit regula semper.
Illa tamen quæ sint, primas mediasqȝ require.

¶De Crementis singularis. Caput.ij.

Ex.a.mittit.atis.genitiuus, & est breuiandus.
Onis.& enis.ab.o.producit.Inis.breuiatur.
Al.alis.neutrum producit, sed breuiat mas.
Nomen in el.elis.protendit, dic & hebræum.
Il.breuiauit.ilis. Vl.vlis.cui iungere debes.
Vnus in.ol.est sol.crementum porrigiturqȝ.
An.anis.produc.atqȝ.En.si mittit in.enis.
Quod si mittit.inis, breuiat. Sed .in.porrigit.inis.

DE cremētis nominū. Reliqui oēs artis grāmaticæ præceptores, quos ego vnquā legi, quātitatē syllabarū nominis per declinationē primū.deinde per regulas particulares, quas de primis medijs ac qȝ vltimis syllabis scripserunt, sparsisse video. Fecerunt illi fortasse hoc recte: sed ad puerorū eruditionē non satis cōmode. Nos tñ, qui hanc curam suscepim9, vt nil illis ediscendū proponeremus, qđ non illa ętas possit capere, separauimus a declinatione hanc syllabarum perplexitatem: nec numerosas illas regulas sparsim diffudimus, sed in vnum quasi conspectum in hoc secūdo cap. compegimus, quod est de crementis nominum. Crementum vero nominis dicitur, quoties genitiuus singularis crescit super primam nominatiui positionem, idque aut in singulari, aut in plurali. Agit itaque in primis de cremento singulari, sed potissimum tertiæ declinationis: quia prima non habet crementum nisi cum mittit genitiuum in.ai. secundę tantum in r desinentibus, quæ cum tertia declinatione confunduntur: quartæ & quintæ ad generalem regulam.de habentibus vocalem ante vocalem referenda sunt.¶Ex.a.mittit.atis. In a.igitur desinentia, quæ omnia græca sunt mittentia genitiuum in.atis.breuiant syllabam, quam superat crementum.vt dogma.atis.poema.atis.schema.atis.¶Onis.&.enis. In.o.exeuntia in.onis.vel in.enis.producunt: vt cerdo cerdonis. mango mangonis.anio anienis.nerio nerienis. Exeuntia vero in.inis.breuiant.vt virgo virginis. Apollo apollinis. Nomina vero græca in.on.desinentia, si ad declinationem latinam in.o.reducantur, etiam breuiant si apud gręcos breuiabant, vt agamemnon agamēno agamēnonis. Papin. in achileide: stilatqȝ agamemno volentes.¶In.c.duo tantum sunt, lac lactis, quod positione producit, halec halecis, quod natura. Mart. capparis & putri cepas halece natantes. quanquā pro pisce etiam possit accipi. ¶Al.alis.neutrū in.al.neutrum producūt, vt animal.alis.tribunal.alis.vectigal.alis. Masculina vero breuiant.vt hic sal salis.hannibal hannibalis. Verg.pri.æñ. vela dabant læti, & spuma salis ęre ruebant.Iu.expende hānibalem: quot libras in duce summo? Valerius probus grāmaticus pręstantissimus referente Gellio.lib.iiij.hannibalis & hasdrubalis & hamilcaris, & huiusmodi nomina barbara ita pronuntiabat, vt penultimā circumflecteret: quod, nisi longa esset, fieri non poterat. tamen vnum tantum Ennij poetę tetrametron attulit ex eo libro, qui Scipio inscribitur: Qui propter hānibalis copias considerant. vbi sexta syllaba necessario debet esse lōga, quia tertius pes spōdeus est.¶Nomen in.el. In.el.desinentia omnia sunt barbara prætér quā duo monosyllaba.mel & fel: quod si ad nostram declinationē (vt alio in loco dixim9) referantur, adiectione syllabæ id fieri debet.vt Michael michaelus. Israel israelus.penultima longa: sed quia nostri sub terminatione barbara audent inflectere, merito debent produci, quandoquidem in.el.lōga finiuntur, qꝫ a græcis per.e.longū scribi consueuerunt.vt Michael michaelis. Gabriel gabrielis.mel vero mellis, & fel fellis positione duplicis.l.producunt.¶Il.breuiabit.ilis. In.il.breuiant.vt vigil vigilis.ranaquil tanaquilis.¶Vnus in.ol.est sol. In.ol.vnum reperitur tantum sol solis, quod producit. In.ul. breuiāt.vt consul.ulis.pręsul.ulis.exul.lis.¶An.anis.produc. In.an producunt.vt acarnan.anis. Ouid.li.viij.metamor.amnis acarnaum lætissimus. Pęan.anis. Ver.vi.æñ.lætum pæana canentes. In.en.quæ mittunt genitiuum in.enis.producunt.vt ren renis splen.enis siren.enis. Persius: quid faciā? sed sum petulanti splene cachinno. Hor.syrenū scopulos & circes pocula nosti. In.inis.vero breuiāt.vt nomē.inis.fulmē.inis.volumen.inis. ¶In.porrigit.inis. In.in.per.i.latinū.vel in.yn.per.y.gręcū producūt.vt delphin.inis.salamin.inis.phorcyn.ynis. Vergi. in bu.orpheus in syluis, inter delphinas arion. Hora. pri.carmi.teucer salamina patremqȝ. Ouid.iiij.metamorpho.squallebant late phorcynidos ora Medusæ.

On.modo producit,modo corripit.o.genitiui.
  Si tenet.o.magnum producit,si breue curtat.
Nomen,quod fit in.ar.genitiuo protrahit.aris.
  Sed breuiat Cæsar cum nectare,parq;,iubarq;.
  Atq; arar & baccar:peregrinaq; nomina quędã.
Tertia quod nomen declinat,siue secunda,
  Si finitur in.r.breuiabis.Demis.iber.ver.
  Gręcũ nomen in.er.mõ curtat.vt æther & aer:
  Et modo producit.vt crater atq; caracter.
  Sed breuiat treuir & vir,cum martyre gadir.

¶On.modo producit.In.on.partim breuiant,partim producunt:namquæ apud gręcos mittunt genitiuũ in.onos.penultima per.o.micron breuiant.vt dęmon.onis.canon canonis.lycaon.onis.peon peonis.amithaon.onis.agamemnon.onis.eson esonis.amphion ãphionis.ixion.onis.parthaon.onis.sydon.onis.memnon.onis.emathion.onis.Oui.primo metamorphoseos:fœda lycaoniæ referens conuiuia mensæ.Idem in.v.vel nos emathijs ad peonas vsque niuosos.Vergilius tertio æneidos:phyllirides chiron,amithaoniusque melamp9.Idem.iij.ęneid.Res Agamẽnonias victriciaq; arma sequutus.Ouid.vij.metam.& casu subito formosior esone natus.Idem.vij.meta.duxerat hippodamẽ audaci ixione natus.Pap.in achilleide:cũq; suo memorant ãphione thebas.Ouid.x.metamor.accipe me generum dixi parthaone nate.Marti.quid torus a nilo quid sindone tinctus olenti.Vergi.pri.ęñ.Eoasque acies & nigri memnonis arma.Quæ vero apud gręcos mittũt genitiuum in.onos.per.o.mega penultimam producunt eãdem.vt amidõ.onis.ancon.onis.babylõ.onis.citheron.onis.caulon.onis.colophon.onis.cremyon.onis.cydon.onis.damon.onis.daphnon onis.dolon.onis.emathion.onis.helicon.onis.lacon.onis.ladon.onis.nasamon.onis.oriõ.onis.platanon.onis.porphirion.onis.peteon,onis.sason.onis.sinon.onis.sicyon;onis.salamon.onis.tritõ.onis.trygõ.onis.Iuue.hic alta sycione,ast hic amidone relicta.Catul.q;q;:ancona gnidũq; arenosã colis.Mart.assiduus iactet te babylona labor.Proper.saxa citheronis thebas agitata partẽ.Verg.iij.æñ.caulonisq; arces,& naufragũ scylaceũ.Luca.in.viij.& placidi colophona maris spumantia parug.Oui.vij.metamorpho.quodque suam securus arat cremyona colonus.Luca.in.vij.Illic & libyę numidas & cretacydonas.Verg.in buco.pastorum musã damonis & alphesibei.Marti.daphnonas platanonas & acreas cyparissos.Oui.in epist.penelo.retulit & ferro rhœsum dolonaque cęsos.Vergil.emathiona liger.corineum sternit asilas.Idem.vij.æñ.pandite nunc helicona deæ cantusque mouete.Papi.vij.tandem speratus nuda de plebe laconum.Ouid.pri.metamorp.donec arenosi placidum ladonis ad amnem.Sillius lib.vi.exanimam nasamona tyram super ipse iacebat.Ver.iij.æñ.armatumque auro circumspicit ariona.Martia.& nomen prasini porphirionis habet.Papi.vij.the.& sulco petona domant refluuntque meatu.Sillius:adriaci fugite infausti sasonis arenas.Verg.ij.ęñ.talibus insidijs periurique arte sinonis.Ouid.ij.metamo.ceruleos habet vnda deos tritona canorum.Maltial.captabit tepidum dextra læuaque trygona.Sunt quędam nomina habentia indifferens crementum.vt sidon sidonis.egeon egeonis.edon edonis.Verg.pri.æñ.atque equidem teucrum memini sidona venire.In deriuatis tum producta tum breuis reperitur:quod ipsum argumentũ fuerit in primigenio crementum fuisse medium,tametsi semper longa reperitur.Vergi.primo æneid.obstupuit primo aspectu sidonia Dido.Idem in.iiij.sidoniam picto chlamydem circundata limbo.& iterum in eodem:& quos sidonia vix vrbe reuelli.Aegeon quoque Ouid.lib.ij.metamorpho.produxit dicens:ægeona suis immania terga lacertis.Claudianus vero breuiauit,cum dixit:nec centum gemini strictis ægeonis enses.Edon præterea mons siue promontorium thraciæ,quod mediam habet secundam:quod ex deriuatis licet cognoscere.vt apud Verg.xij.æneid.ac velut edoni boreæ cum spiritus alto.Ouidius quoque:protinus in syluis matres edonidas omnes.vtrobique producitur.Idem tamen.ij.de reme.breuiauit dicens:ibat vt edonio referens trieterica baccho.&.Luca.in pri.edonis ogygyo decurrit plena lyęo.& Syll.iiij.puni.edonis vt pangea super trieteride motu.¶Nomen qđ fit in.ar.Qđ nomina terminata in.ar.producunt crementũ.vt cochlear.aris.puluinar.aris.torcular.aris.Breuiant vero Cęsar.aris.& quæ sequuntur.Verg.in bu.ecce dionei processit cęsaris astrum.Idem in primo æneidos:stipãt,& dulci distendunt nectare cellas.Idem in buc.& cantare pares & respondere parati.Idem.iiij.ęñ.it portis iubare exorto delecta iuuentus.Idem in eodem opere:aut ararim parth9 bibet,aut germania tigrim.Idem in buco.errantes hederas passim cum baccare tellus.Peregrinaque.Qđ quædam etiam nomina propria barbarorum breuiãt:vt amilcar.aris.gaspar.aris.bostar.aris.balthasar.aris.Sed hęc quemadmodum diximus,ex Gelij & Probi autoritate possunt producere:sed frequentior vsus habet,vt breuientur.¶Tertia quod nomen.Qđ nomina in.er.desinentia siue sint secundę siue tertiæ declinationis breuiant crementum.vt puer pueri.gener.i.tener.eri.passer passeris.mulier mulieris.Nemo vnquã dixit,ꝙ mulier in obliquis produceretur,præter vnum Priscia.neq; in locis illis quibus de hoc agebat,sed in libello de accentu,quem multi huius autoris esse non putant.Alexandrum vero quanti faciamus,alijs in locis sumus testati.Producunt vero iber iberi,quanquam græcis potius annumerari debeat.Lucan.in.iiij.Gallorũ celtæ,miscentes nomen Iberis.& ab eo composita celtiber celtiberi.Martia.vir celtiberis non tacende gentib9.Producit quoque ver veris.Vergilius primo georgico.vere nouo gelidus canis cum montib9 humor.Græcũ nomen.Qđ nomina græca modo producunt,modo breuiant crementum.Producunt vt byzer byzeris.brachionister brachionisteris.crater crateris.clyster clysteris.clymater clymateris.character characteris.cremaster cremasteris.halter.eris.luter luteris.physeter physeteris.præster præsteris.ser seris.soter soteris.Flaccus libro.v.argonauticę:byzeresque vagiyllirie philyreque a nomine dicta littora.populi sunt ponti.Vergilius in bucolicis:craterasque duos statuam tibi pinguis oliui.Martialis:quod pereunt stulto fortes haltere lacerti.Ruffus in arato:delphinas virides & physeteras anhelos.Sed de his in declinatione græca plura dicentur.Ex græcis vero quædam breuiãt.vt aer aeris.æther ætheris.¶Sed breuiant.Nomina in.ir.tam secũdæ quam tertiæ declinationis,rara sunt ea fere,quæ hic explicantur & breuiant crementum.gadir vero apud Dionysium,qui perihegesim scripsit de situ orbis,gadira in accusatiuo producte legitur.

Porrigit oris.ab.or:breuiāt sed marmor,& æquor,
Et memor atq; arbor. Græcū quoq; iūgitur illis.
Et quod componit corpusq;,puerq;,decusq;.
Vr.breuiat semper:sed de fur dicito furis.
As.atis.produc.Breuiant vas vadis,& mas.
His addatur anas:Et ados capientia græca.
Es.breuiauit.etis,vel itis Sed deme quietis.
Et magnes,locuplesq;,Græcum quod facit.etis.
Merces mercedis illis iungatur,& hæres,
Pesq; pedis breuiat: Nomēq; quod ex sedeo fit.
Datq; Ceres cereris,quod solū in.ris. breuiabit.
Nomen in.is.quod mittit.idis vel.eris.breuiabit,
Illud producit,quod mittit in.itis.&.iris.
Et quæ dant.inis.de sanguis sanguinis exit.
Protrahe nomen in.os quod mitit in.oris.&.otis.
Custos custodis producit,bos bouis arctat.
Et q̄ componit potis & pote compos & impos.
Vs.breuiabit.oris &.eris.pecus hęc pecudisq;.
De pus exit.odis,tibi sit pro teste melampus.
Sed palus & subscus,atq; incus: Et quod in.utis.
Tendunt obliquos,intercus.utis.tibi prębet,
Telluris venerisq; dabunt tellusq; Venusq;.
Si monosyllaba sunt, genitiuus porrigit.uris.

¶Porrigit.oris.Qđ nomina in.or.producunt crementum.vt Amor amoris. Dolor doloris. Breuiant vero Marmor marmoris.Vergilius sexto æneidos:in lento luctantur marmore tonsę.Aequor æquoris.Vergilius primo Aeneidos: disiectam æneæ toto videt æquore classem. Memor memoris. Idem primo Aeneidos:at sperate deos memores fandi,atque nefandi.Arbor arboris.Idem primo Georgicorum:cauat arbore lintres.¶Grecum q̄q;.Quod nomina gręca etiam breuiant crementum.vt Nestor nestoris.Hector hectoris.Rhetor rhetoris. Et quod componit.Quod nomina quoq; composita a puero, corpore,& decore breuiant.vt Publipor publiporis.Marcipor marciporis.Lucipor.oris. Tricorpor.oris.Bicorpor.oris.indecor.oris. Dedecor.oris. Ador tū breuiare, tum producere Priscianus autoritate Enīj probat dicentis:hic adoris dat primitia sibi sanguine libat. Idem alio in loco producit dicens: Emicat in nubes nidoribꝰ.Ador adoris.ab eo q̄q; deriuatum Vergilius produxit.vīj.ęneiđ.statuūt que dapes & adorea liba per herbam. ¶Vr.breuiat.Qđ nomina in.ur. siue sint secundę siue tertię declinationis breuiant:sed secundę vnum tantum reperitur.satur saturi:tertiæ vero plura.vt fulgur.uris.sulphur.uris.murmur uris.Et quę faciūt in.oris.vt iecur.oris.femur oris.ebur.oris.robur.oris. fur vero producit. Verg.in buc. quid domini facient,audēt cum talia fures? ¶As.atis.pduc.Qđ nomina tertiæ declinationis finita in.as. producunt crementum.vt ciuitas.atis.bonitas.atis. honestas.atis.Breuiāt vero vas vadis.Hora.primo sermo.ille datis vadibus qui rure extractus in vrbem est. Mas maris. Persius:atq; marem strepitum fidis intendisse latinæ. Anas.atis. Martialis: & anatis habeat vropygium mascræ.Est enim trimetrum iambicum habens in primo loco tribrachum. Ruffus in arato:lati pedēque anatem cernes excedere pōto. Macer quoque anseris,aut anatis mixta pinguedine tauri.Vas quoque vasis crementum producit per regulam, etiam si in atis. genitiuus non exeat:nam per.as.atis.voluimus intelligi nomina in.as.tertiæ declinationis ad differentiam eorū,quæ sunt primæ.¶Et,ados.Qđ noīa græca tertiæ declinationis mittentia genitiuum in.ados.breuiant cremētū.vt arcas.ados.pallas.ados.dryas.ados.¶Es.breuiabit.etis.vel.itis.Quod nomina tertię declinatiōis mittentia genitiuum in.etis.vel.itis.breuiant crementum.vt paries.etis.seges.etis.stipes stipitis.miles militis. Producit vero quies quietis,& ab eo cōpositum inquies.etis.& locuples locupletis.Persius:in locuplete penu defensis pinguibus vmbris. Et nomina græca mittentia genitiuum in.etis.vt magnes magnetis:tapes.etis.lebes.etis.dares.etis. Lucanꝰ in.vi.Et magnetes equis,minyę gens cognita remis.Sillius.iīj.puni. illud sidonio fulgentem ex ære tapeta.Ouidiꝰ in epistola briseidis: viginti fuluos operoso ex ęre lebetas. Verg.v.æneid.creber vtraq; manu pulsat,versatque dareta.Merces quoque mercedis,& hæres hæredis. producunt.Vergi.ij.georgi.cogendæ in sulcum, ac multa mercede domandę. Sed ceres,quod solum misit genitiuum in.ris.breuiat. Vergilius primo ęneidos:tum cererem corruptam vndis,cerealiaque arma. Pesque pedis.Persius,numeros ille.hic pede liber.¶Nomenq;.vt obses obsidis.reses.idis.Ouid.pri.metamor.obsidis vnius iugulum mucrone resoluit.Verg.iiij.æneid.iampridem resides animos. ¶Nomen in is,quod mittit.Qđ noīa desinentia in.is.quę mittunt genitiuum in.idis.breuiāt crementum.vt lapis.idis. cuspis.idis.cassis.idis.& nomina gręca.vt paridis idis.hyaspis.idis.tigris.idis. Breuiant quoque mittentia genitiuū in.eris.vt cucumis.eris.cinis.eris.puluis.eris.vomis.eris.Producūt vero exeūtia in.iris. vel in.itis.vt glis.iris.dis ditis.samnis.itis.lis litis. quiritis.itis.Verg.vi. æn̄.noctes atque dies patet atri ianua Ditis.Oui.tn̄ in epl'a phyllidis breuiauit dicens:& pulsata nigri ianua ditis. Quidam tamē pro ditis legunt dei.Et quæ dant.inis.De nominibus græcis intelligit habentibus in nominatiuo duas terminationes in.in.vel in.is.quę mittunt genitiuum in.inis.penultima longa.vt eleusin vel eleusis.inis.salamin vel salamis.inis.delphin vel delphis.inis.phorcyn vel phorcys.ynis. Vnum tamē latinū reperitur sanguis.inis. quod breuiat crementum.¶Protrahe nomē in.os.Quod nomina tertię declinationis finita in.os.quæ mittunt genitiuum in.oris,& in.otis.producunt crementum.vt ros roris.flos floris.mos.oris.lepos.oris. sacerdos.otis.nepos.otis.rhinoceros.otis.monoceros.otis.phileros.otis.Quæ vero mittunt genitiuum in ois.græca,quemadmodum supra diximus,producunt crementum.vt minos.ois.heros.ois.thos.ois. Sed breuiant bos bouis,& composita a potis & a pote:compos compotis.impos impotis.¶Vs.breuiauit.eris.&.oris.q; nomina tertiæ declinationis desinentia in.us.quæ mittunt genitiuū in.eris.vel in.oris.breuiāt. vt genus generis.funus funeris.tēpus temporis.corpus corporis.Quibus annumerari debet hęc pecus pecudis. Et nomina gręca composita a pus podos, quod est pes.vt melampus melampodis. i.habens pedes nigros.tripus tripodis.decapus.odis.Producunt vero palus paludis. subscus.udis.incus.udis.& mittētia genitiuum in.utis.vt virtus virtutis.iuuentus.utis.salus.utis.senectus senectutis.seruitus seruitutis. Ex mittentibus vero in.utis.vnum breuiat intercus.utis.Monosyllaba quoque mittentia genitiuum in.uris. producunt.vt mus muris.ius iuris.thus thuris.rus ruris.

Crementum breuíat.s.consona si præit illi.
Porrige sęps & plębs diphthõgo. Gręca notẽt.
Tendittur ex illis pars quædam, pars breuiatur.
Sed capitis breuiat caput & sua compositiua.
Quod fit in.ax.nomen producit, fax breuiabit.
Ex græcis partim producũt, pars quoq; curtat,
Nomen in.ex.breuiat, produc in gis duo, rex, lex,
Et vibex, halex, & veruex. Græca notentur.
Protrahit ix.icis. Nonnulla tamen breuiantur,
Sunt ea coxendix, histixq;.filixq;.larixq;.
Atq; calix.& pix, & onyx, varicisq;, salixq;.
Bebryx atq; cilix, & erix, natrix quoq; serpẽs.
His numeres in.gis.mittentia, nix niuis addes,
Ox.ocis.producit, vt atrox, Gis breuiabit.
Cappadocis breuiat, & præcox iungitur illi.
Porrige nomen in.ux.quod mittit in.ucis & .ugis.
Quinq; tantum breuiant hæc, nux, crux, dux ducis, & trux.
Atq; volux volucis; de coniux coniugis exit.

¶Crementũ breuiat. Q đ nomina tertiæ declinationis desinentia in.s.habentia consonantem antẽ.s. breuiant crementum: vt hyems.is.inops.opis.arabs arabis, scobs scobis, scrobs.bis. trabs trabis, quamquã Iuuencus produxit libro primo: deripe sed proprio fallax de lumine trabem, cum apud autores semper breuietur. Ouidius: a trabe sublimi triste pependit onus. Producunt vero duo seps.pis. & plebs.bis. q; a quibusdã p æ dipht. scribit, atq; ab antiquioribꝰ plebes.is.declinabat. Ouid. An si pulsa sen nimiũ de plebe quiritẽ. Seps.epis.q; etiã hæc sepes.is.declinabat. Verg. in buc. sepibꝰ ĩ nr̃is paruã te rosida. Sed seps sepis pro quodã serpentis genere breuiat. ¶Gręca notentur. Quod nomina gręca partim breuiãt, partim producũt, nam quę retinent o micron breuiant, cecrops.opis. æthiops.opis. quæ vero habent.o.mega producũt: vt hydrops.opis. conops. conopis. ciclos.opis. europs.opis. Sed de his, cum de declinatione gręca agetur, plura dicemus. Gryphs vero gryphis pducit, sed ciniphs. iphis. breuiat. ¶Sed capitis. De nominibus desinẽtibus in.t.vnum tantũ reperitur quod declinatur caput.itis, quod breuiat crementũ cũ suis cõpositis sinciput.ipitis & occiput.itis. Cõposita vero a capite, quæ desinũt in.ps.ex. regula superius tradita diximꝰ breuiare. vt biceps.ipitis.anceps.ipitis.capriceps.itis. ¶Q đ fit in.ax. Quod noĩa desinentia in.ax.producunt crementum.vt audax.audacis. cõtumax contumacis. pertinax.acis. Breuiant vero fax facis. Verg. in buc. mopse nouas incide faces. ¶Ex gręcis. Quod noĩa gręca in.ax. desinẽtia partim producunt. vt trax.acis. aiax.aiacis. siphax.acis. Verg. iij. æñ. thraces arãt acri quondam regnata Lycurgo. Idem in primo: vnius ob noxam, & furias Aiacis oilei, Iuuena. tolle tuum precor Hannibalem uictũq; siphacẽ. Ouid. vj. fastorũ: postera lux oritur, superat Masinissa siphacẽ. Claudianus tñ breuiauit dicens: cõpullimꝰ durũ siphacẽ. ptim breuiãt. vt abax.acis. a quo est abacꝰ.i. atax atacis dropax.acis. pharnax pharnacis, smilax.acis, storax.acis. Iuue. ornamentũ abaci, necnõ & paruulus infra. Hora. j. ser. hoc erat expto frustra Varrone atacino. ab atace fluuio Gallię sic cognominato. Mart. psilotro faciẽ lauas, & dropace caluã. Serenꝰ: necnõ apposito curãtur dropace mẽbra. Luca. in. ij. tigranẽq; meũ, nec pharnacis arma relinquas. Ouid. iiij. met. & crocon in paruos versum cũ smilace flores. Verg. in cyri: nõ storace ideo fragrãtes picta capillos. Serenus: aut styracẽ tornes, aut duri vulturis alam. ¶Nomen in.ex.breuiat. Quod noĩa in.ex.desinentia siue mittãt genitiuum.in.cis. siue in.gis, breuiant, vt iudex iudicis, pollex pollicis, pulex pulicis, remex.igis. aquilex.egis. grex gregis. Producunt vero rex regis, lex legis, veruex veruecis, halex halecis, vibex vibicis, quod mutauit.e.in.i.in obliquis: & nomina gręca. vt myrmex myrmecis, scolex.ecis, quorum quędã, breuiãt, vt alopex.ecis, sed de his in declinatione gręca plura dicentur. ¶Protrahit.ix.icis. Q đ nomina desinentia in.ix.producunt, vt perdix.perdicis. lodix lodicis, fœlix fœlicis. Breuiant vero coxendix coxendicis. Serenus: clausa acies inter germinę coxendicis vmbras. Hystrix hystricis. calphurnius in æglogis: venit & hirsuta spinosior histrice barba. Filix filicis. Vergilius secundo Georgicorum: & filicẽ curuis inuisam pascit aratris. Larix laricis. Luca. in. ix. & larices fumoque grauem serpentibus vrunt. Calix calicis. Horatius: fœcundi calices quem non fecere disertum. Pix picis. Vergilius primo Georgicorũ: atrę massam picis vrbe reportat. Onyx onychis, & ab eo compositum sardonyx sardonychis. Iuuenalis: sardoniches crispo numerantur pectine cordę. Varix varicis. a quo est varicus & varicosus. Iuuenal. varicosus fiet haruspex. Salix salicis. Vergilius in buc. florentem cithisum & salices carpetis amaras. Bebryx bebrycis. Flaccus libro secundo argonau. bebrycis & scythici procul inclęmentia saxi. Vergilius quinto ęneidos: bebrycia veniens amici de gente ferebar Sillius tamen tertio. puni. produxit eandem dicens: possessus bacho sęua bebrycis in aula. Cilix cilicis. Iuuenal. Sic pugnas cilicis laudabat & ictus. Eryx erycis. Vergilius primo. ęneidos siue ericis fines regemque optatis acestem. Natrix natricis. Lucillius. secunda saty. si natibus natricem impressit crassam & capitatam. Sed nomina exeuntia in.gis. breuiant quoque, vt dumnorix. norigis. ambiorix ambiorigis. styx stygis, strix strigis, quod tum breuis tum lõga reperitur. Ouidius sexto. fasto. sic fatus virgam, qua striges pellere posset. Ouidius. in amoribus: vulturis in ramis & strigis oua tulit. De græcis tamen suo loco plura dicemus. vnum tamẽ, quod extra omnem proportionem misit genitiuum, breuiat, hoc est, nix niuis. ¶Ox ocis producit. Quod nomina desinentia in.ox.producunt, vt atrox atrocis, ferox ferocis, velox velocis, quę omnia mittunt genitiuum in.cis. In.gis.vero quod faciat genitiuum vnum reperio allobrox, quod breuiat. Iuuenal. Ruffus, qui toties Ciceronem allobroga dixit. Ex facientibus in.cis. duo quoque breuiant. Cappadox cappadocis, pręcox pręcocis. Luca. in secundo: capadoces mea signa tenent. Calphurnius in æglogis: insita præcocibus subrepere persica prunis. ¶Porrige nomen in.ux. Quod nomina desinentia.ux. siue mittant genitiuum in.cis. siue in.gis, producunt, vt lux lucis. frux frugis. Breuiant vero nux nucis. Vergilius in buc. sparge marite nuces. Crux crucis. Iuueñ. iudice me dignus vera cruce. Dux ducis. Vergilius primo ęneidos: regia portabat tyrijs duce lætus achate. & ab eo compositum redux reducis. Vergilius primo æneidos: vt reduces illi ludum stridentibus alis. Trux trucis, vnde est trucido trucidas. Horatius, in arte poetica: nec coram populo natos medea trucidet. Volux volucis proprium viri nomen, quod Priscianus dixit breuiare. Coniux quoque breuiat. Vergilius in buc. coniugis vt magicis sanos auertere sacris.

A Plurale. Crementum nominum plurale dicitur, quoties genitiuus numeri pluralis crescit super genitiuum numeri singularis. Dicit igitur, quod .a. & .o. & .e. in cremento partium orationis, quę per casus declinãtur, in plurali producuntur, vt musa.æ. musarum. dominus domini dominorum. dies. die.es. dierum: nam genitiuus regularis quintæ declinationis non est diei: sed die vel dies vel dij: vt in declinatione diximus. Q đ si genitiuus pluralis non crescit super genitiuũ singularẽ, non dicitur habere cremẽtum plurale. vt Cæsar cęsaris cęsarum. sermo.onis. sermonum. In illis vero, quę nõ habent singularem, aliorum proportionem sequimur. vt athenę.arum. ambo ambę. ambo amborum.arum.amborum. ambobus ambabus ambob9. Illa præterea, quę irregulariter declinantur, sequuntur proportionem regularium. vt quis vel qui cuius quorum quarũ quorum. alter alterius alterorum alterarum alterorum. Bos quoque bouis, tametsi cremẽtum non habet, nihilominus o producit. Horatius in epodo. paterna rura bobus exercet suis. ¶ Sed breuis est.i. Q đ .i. & .u. in cremento plurali breuiantur, quod probat exemplo.

¶ De cremento plurali.

A Plurale vel.o crementum protrahit.e.que.
Sed breuis est.i. vel.u. patribus probat hoc verubusq;.

D E crementis verborũ. Cap. iij. ¶ Post formationem temporum, & personarum nihil est i verbo magis necessariũ quam crescentium syllabarum quãtitas: vnde pendet accentus. Quare visum est hoc in loco de cremẽtis verborum regulas tradere. Sed quia hæc pars est satis commode ab Alexandro pertractata, nisi quatenus in subiunctiui præterito & futuro nõnihil aberrauit, quatuordecim illius versus mutuati sumus, cætera ex nostro adiecimus.

¶ De crementis Verborum.

Caput. Tertium.

P Ersonam primi pręsentis verba secundam
Si numero vincunt, dicas crementa tenere.
Crementum verbi primum dic, quod posituram
Aequat: bis superans dicatur habere secundũ;
Quod si ter vincit, tria tunc crementa notabis:
Nam finem verbi specialis regula signat,
A.crescens verbum producere debet vbique.
Ex do fit.a. breuis cum primæ compositiuis,
E. nisi cum subit. r. debes producere semper.
Cum subit. r. curtã dãt plurima, plurima longã.
Omne lego pręsens breuiat, quartiq; secũdum:
Plusquã perfectũ per quamlibet est breuiandũ.
Semper ero vel erim breuiabis, quæq; sequunť.
Curta sit in prima.beris & bere, siue secunda,
Longum passiuo.reris.vel.rere.notato.
E verbum crescens alibi producit vbiq;.

P Ersonam primi. Quid sit verbi crementum, in primis ostendit dicens: Q đ cum ratio verbum declinandi exigat, vt per vnam aut per duas, aut tres syllabas crescat supra primam verbi positionem, tunc dicetur habere crementum. Quod si vna syllaba crescit: syllaba, quæ æquiparat secundam verbi personam, erit in primo cremento: nam vltima semper sequitur regulas, quæ de vltimis syllabis traditę sunt. Secundũ vero crementum erit, cum duæ syllabę superant positionem. Tertium, cum tres syllabæ superant positionem. Positio autem illa dicitur, vnde nomẽ siue verbũ incipit declinari: sed hic secundã personã præsentis indicatiui modi facimus positionem: quia prima persona in verbis secundę, tertiæ, & quartæ coniugationis in.o. purum desinens vna syllaba vincit secundam personam. vt doceo doces. cupio cupis. audio audis. ¶ A. crescens verbũ. Q đ .a. in omnibus tribus crementis, & in omnibus omnium coniugationũ tẽporibus semper producitur, vt amamus amabamus. amaueramus. Excipitur primum crementum huius verbi. do das, & ab eo composita quæ breuiãtur, si sunt primæ coniugationis. vt damus, dabam. dabo. darem, dare, venundamus, venundabam, venundabo, venundarem, venundare. Et in voce passiua eodem modo. In alijs crementis regulam sequitur generalem. ¶ E. nisi cum subit. r. Quod .e. in crementis verborum, nisi sequatur. r. litera, semper producitur. vt amemus, docemus, legemus, audiemus. Quod si vocalis sequitur, ex regula generali breuiabit. vt doceã doceamus. Si vero sequitur. r. numerosior est ratio: nam aliquando .e. breuiat, aliqñ producitur. ¶ Omne lego præsens. Dicit igitur, ꝙ lego legis, hoc est, verba tertiæ coniugationis, per quam hoc verbum lego legis declinatur, si post .e. sequatur. r. breuiant omne præsens tam in voce actiua, quam in voce passiua. Breuiant quoque secũdum quarti, idest, pręteritum imperfectum, ꝙ est tempus secundum quarti. i. subiunctiui, qui est in ordine modorum quartus. vt vtinam legerem cum legerẽ. Et in voce passiua legeris vel legere in pręsenti indicatiui. legere legatur in præsenti imperatiui. vtinam legerer in præsenti optatiui, cum legerer in pręterito imperfecto subiunctiui. ¶ Plusquam perfectum quoque in omni coniugatione breuiat.e. sequenti. r. vt amaueram. docueram, legeram, audiueram. ¶ Semper ero. Quod tempora in ero. vel in. erim. desinentia, hoc est, futurum Indicatiui & subiunctiui: & præteritum perfectum optatiui & subiunctiui. Quęq; sequuntur, idest, sequentes personæ cum futuro imperatiui breuiant illud .e. vt amauero, amauerim. amaueris, amauerit. Breuiant etiam eram & ero. i. pręteritum imperfectum & futurum indicatiui a sum. es. fui. ¶ Curta sit in prima. Quod futurum primæ & secundę coniugationis vocis passiuæ, breuiat.e. ante. r. vt amabor, amaberis vel amabere, docebor, doceberis, vel docebere. ¶ Longum passiuo. Quod in voce passiua. reris. vel. rere. producit .e. ante. r. quod fit in pręsenti optatiui & pręterito imperfecto subiunctiui, vt vtinam amarer amareris, vel amarere. cum amarer amareris, vel amarere. ¶ E verbum crescens. Quod in omnibus alijs locis ab ijs, qui supra notati sunt, e. in cremento semper producitur, cum videlicet sequitur. r. nam si non sequitur, superius iam regula tradita est: vt in præsenti optatiui & præterito imperfecto subiũctiui vocis actiuæ, vt vtinam docerem cum docerem: & in præterito imperfecto indicatiui. vt amauerunt, vel amauere, & alijs in locis, qui superius notati non sunt.

I.tibi producunt quartæ crescentia prima.
Primi præterito reperitur.imus.breuiari.
Rimus, vel ritis.verbum producit vbiq;.
Sed primi præsens breuiat,ri.preteritumq;.
Atq; erimus eritis ab ero semper breuiabunt.
Inq; velim produc crementa priora, vel in sim.
I.breuies alijs, si non.u.consona subsit.
O crescens semper producitur. V.breuiatur.

¶I.tibi producūt. Q̄d in primo cremēto verborū quartæ cōiugationis producitur.vt audimus auditis audiui audite audirem. Deinde dicit, ꝙ in verbis quartæ cōiugationis, quorum preteritū non superat positionē in prima plurali persona nisi vna syllaba, cum debuerit produci crementum illud, breuiatur: vt vincio.cis.vinxi vinximus.sancio.cis.sanxi.ximus.venio.is.venimus. Itaq; partim est exceptio regulę superioris: partim est regula per se, quoniam in oībus cōiugatiōibus in præterito perfecto indicatiui illud. i.breuiatur in penultima.vt amauimus. docuimus, legimus, audiuimus. ¶Rimus & ritis. Quod vbicūq; in coniugatione reperitur rimus & ritis. illud.ri.debet produci, hoc est, in secundo futuro indicatiui, & in futuro imperatiui, & in præterito optatiui & subiunctiui & in futuro eiusdē modi: quibus in locis eadem est vox, & idem accentus. Deinde dicit, ꝙ in præsenti & in præterito perfecto indicatiui non producitur rimus & ritis, sed sequuntur regulam generalem. vt quæro queris querimus quæritis. gero geris gerimus geritis. pario paris peperi peperimus. curro.is.cucurri curtim9: quod de verbis tertiæ coniugatiōis intelligendū est, nam de verbis quartæ iam tradita est regula, quod producunt in presenti.vt esurimus.parturimus. nam tertiæ omnia breuiant primū crementū. vt curro currimus.ritis.furio furimus.ritis. fero ferimus.itis.pario parimus.itis.tero terimus.itis.verro.rimus.itis.vro vrimus.itis.sero serimus.itis. & deponentia querimur.orimur.morimur. Breuiant quoque erimus eritis.ab ero eritis. Quod vero illud.i.produci debeat, oēs grāmatici, qui modo eo noīe digni sunt, testantur. Probus de præterito perfecto subiunctiui, quē ipse adiunctiuū appellat: In omnibus (inquit) quatuor cōiugationū modis primā secundāq; personā plurales penultima semper ꝓducūt. & subdit exempla. vt clamauerimus, eritis. mouerimus, eritis. audierimus. eritis. dixerimus. eritis. Idem quoq; vbi de breuibus pro longis, & lōgis pro breuib9 agit: Verg. inquit, cum dixit egerimus nostri. ri. inquit, syllabā preter naturā corripit. Verg. metri causa: quia aliter nō poterat stare versus. Serui. quoq; in illud Vergi. vj. æn. egerimus nosti, & nimiū meminisse necesse est, Ri, inquit, syllabā metri causa Verg. corripuit. Nā (q̄d Diom. ait) vocalē illā in preterito perfecto subiūctiui debere produci, in futuro vero breuiari. Ego illi (quēadmodū de præterito facile astipulor) ita de futuro dissentio: aut ostendat mihi vbi eadē sit breuis, cū apud autores semper longa reperiat: nisi metri gratia vsquā reperiatur breuis pro longa. Ennius: non mi aurum posco, nec mi pretiū dederitis. Verg. in priape. vtilis hęc arā si dederitis erit. Ouid. v. met. vitā dederitis in vndis. Idē. iiij. de pōto: & maris ionij cōtigeritis aquas, atq; iterū in eodē: cōsulis vt limē contigeritis, ait. Prudē. quoq; in procœmio psychomachię: si quid trecētis bis nouenis additis possint figura nouerimus mystica. q̄d est trimetrū iābicū habēs in quarto loco necessario iābū. Catullus quoq; in carmine phaleutico: & cū millia multa fecerimus. Excusatur tñ Oui. in. ij. met. ea dē rōne, qua Verg. cū dixit: Nuper honoratas summo mea vulnera cęlo videritis stellas ¶Inq; velim. Q̄d velim & sim in futuro obtatiui & in presenti subiūctiui ꝓducunt crementū. vt vtinā simus sitis, cū simus sitis. vtinā velimus velitis. cū velimus velitis. ¶I.breuies alijs. Q̄d in alijs locis ab ijs, qui supra notati sunt. i. semper est breuis, vt legimus. itis. legite, legito, legimini, amamini. Q̄d vero dixit nisi. u. cōsona subsit: iā dictū est de præteriti perfecti in cremēto in quarta cōiugatione, quod producitur. vt audiui, dormiui, stabiliui, nunc vero de alijs coniugationibus idē esse dicendū præcipimus, vt cupio. is. iui. sapio. is. iui. quęro. is. quęsiui. ¶O crescens. Quod o in crementis verborū semper producitur. vt amatote docetote. u. vero semper breuiatur, vt volumus quęsumus sumus.

¶De primis syllabis. Cap.iiij.

A. Ante. b. breuis est, vt strabo.onis. Trabes. bis. labo. bas. Producunt vero Abel, Crabro crabronis. Flabrum. bri. Flabellum flabelli.

PRopositis regulis gñalibus de syllabarū quātitate, prosequitur regulas speciales: per quas, q̄d in illis non potuit cōprehēdi, supplebitur: atque nonnunquā regulæ ipsæ gñales magis explicabūtur, & primo agit de primis syllabis, tū de medijs, postea de vltimis. Itaq; si dictio, cuius quantitatē syllabarū scire cupis, fuerit monosyllaba, in vltimis illā requires, si disyllaba, primā in primis, vltimā in vltimis, si polysyllaba, primā in primis, vltimā in vltimis, mediā siue illa sit vna, siue plures, in medijs reperies. ¶A. igitur ante. b. in primis syllabis breuiatur, vt strabo. onis. Hora. j. ser. si q̄d sit vitiū, nō fastidire strabonē. Verulanus, cui stipulatur Maturantius, dixit primam producere, sed non probauit. Labo as. nam labor. eris. producit: vt statim dicemus. Verg. ij. æñ. custodes sufferre valent, labat ariete crebro. & ab eo composita. vt labefacio. is. labefacto. as. breuiat quoque Abraam. Arator: principium meminisse iuuat Deus (inquit) Abraam. Grabatum etiam breuiat, quamuis græci per. r. duplex scribant. Vergil. membra leuat sensim vili dimissa grabato. Trabes. is. etiam breuiat non obstante Iuuenco dicente: deripe, sed proprio fallax de lumine traben. Vergilius primo ęneidos: ære trabes foribus cardo stridebat ahenis. siue sit a trabes siue a trabs. is. Producunt vero Abel nomen proprium viri. Prudentius: pastorem sternit in Abel. Crabro crabronis. quod ideo suspicamur primam producere natura, quia nunquā breuis reperitur. Vergilius. iiij. Georgic. aut asper crabro imparibus se immiscuit armis. Ouidius tertio fasto. millia crabronum coeunt, & vertice nudo spicula defigunt. Idem. xi. metamorpho. spicula crabronum spissa ceruice gerenti. Idem. in. xv. pressus humo bellator equus crabronis origo est. in sacris literis pro crabro corrupte legitur scrabro. Potest tamen fieri, vt syllaba illa natura sit breuis: sed tutius est, vt illam interim pro longa relinquamus: quoad exemplo alicuius autoris probetur esse breuis, id quod in multis alijs dictionibus est a nobis factum. Flabrum. i. pro spiritu siue vento Vergil. ij. Geor. nō flabra nec ignes cōuellunt. Idē in. iij. horrescāt flabris: summęq; sonorē dāt syluę. Ser. dicit tantū in plurali flabra. orū. declinari. Primā aūt natura longā esse probatur autoritate Proper. cū lib. ij. inquit: & modo pauonis cauda flabella superba. & Mar. iiij. epig. supina prasino cōcubina flabello. quod est carmen trimetrum habens iambum in. v. loco. Clau. quoque in Eutropium: Hannibali pyrrhoq; togas flabella perosi. Ouid. tamen in primo

Fabula fabulę. Labicū.i. Labor.beris. Labes.is. Nabis.bis. Pabulū pabuli. Sabura ę. Sabus sabi. Tabraca.ę. Tabes tabis, Tabi tabo. Et verbalia ī. abilis vt nabilis.fabilis. Breuiant stabilis habilis.
A.āte.c.breuis,vt academia academię,achātis.idis. acer.eris.p arbore.macer.a um Producūt vero Acer acris. Acis.is.flu. Brachiū.ij. Brachæ.arū. Cacabus.i. Cacus.i. Cacabo.as. Dacus.i. Facūd⁹.a.um Gracito.as. Machina.ę. Macero.as. Pacuui⁹.ij. Pachyn⁹.i. Placo.as Racipolis.is. Trachyn trachynis. Thrace thraces. Vacia vaciæ. Vacienus vacieni. Vaciniū.ij. Vacillo.as. Zacharias.
A.ante.d.breuis est, vt vadum vadi. gradior.eris.

de arte breuiauit dicens: profuit & tenui ventos mouisse flabello. erit ergo indiferens. Fabula.æ. Horat. primo sermo. non longa est fabula diues. Idem.j. epistola. fabula quapropter paridis narratur amorem. Labicum.i. oppidum prope romam vetustissimum fuit, a quo via labicana dicta est. Mart.j. epigrā. labicana leni cespite velat humus. Verg. tamen cum de ijsdem populis loqueretur. vij.æn̄ dixit: & picti scuta labici. Labor laberis. Verg.v.ęn̄. labitur infœlix, cæsis vt forte iuuencis. & ab eo deriuata vt labes. Idem. ij. ęneidos: hinc mihi prima mali labes. Nabis nomen proprium viri. Sillius. libr.xv. fatidicus nabis veniens. Pabulum.i. Verg. primo ęneidos: pabula gustassent troię. Sabura.ę. nomen viri. Sill. lib.xv. stridentem sabura cornu. Tabraca. Iuueñ. vmbriferos pandit vbi tabraca saltus. Sill. tabraca tum tyrium vulgus. Tabes & tabi. Lucre imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Verg. iij. æn̄. & terram tabo maculant. Et quędam nomina propria: vt apud Sillium. libr. iiij. pars laudes ore canebant sabe tuas. & apud Clau. Trabigi trabigium tumidum. & verbalia terminata in abilis. vt nabilis, fabilis. Vergil. iij. ęn̄. nec visu facilis, nec dictu affabilis villi. Ouid. primo meta. sic erat instabilis tellus, & innabilis vnda. Ab habeo tamen habilis, & a sto stabilis breuiant. Verg. primo æneidos: nāq; habilem de more humeris suspenderat arcū. Luca. in. iiij. conseritur stabilis naualibus area bellis. ¶ A. ante. c. breuis est, vt academia. Hoc exemplū idcirco posuimus, quia Verulan⁹ dixit primā producere, cum Hora.ij. epi. in primitiuo breuiauerit dicens: atque inter syluas academi quærere verum, nam quod Verul. affert ex Pli. lib. xxxiij. natu. histo. carmen lauree tulij Ciceronis liberti: atque academię celebratam nomine villam. Atq; rursus eiusdē Ciceronis: In qua academia vmbrifera viridiq; lyceo. non magis pro illo, quā pro nobis facit. Tolerabiliusque est in dictione præsertim greca. i. ante. a. produci, quā duas syllabas natura breues facere lōgas. Achātis quoq; putauit primam producere cum sit breuis, quoniam ab achanto. i. spina deriuatur. Verg. in buc. & molli circum est ansas amplexus achanto, & in eodem opere: mixtaque ridenti colocasia fundet achanto. quod vero defensores Verul. asserunt illud Vergilij. iij. Geor. litoraque alcyonem resonant achātida dumi. Ego nescio cur Vergiliano codici tāta iniuria debeat fieri, vt pro defensione falsitatis detracta et cōiunctione, velint illum corrumpere: nam in omnibus libris legitur & achantida dumi. Acha nomen proprium viri de quo in lib. Iosue. Pruden. in psychomachia: cum victor concidit Acham. Acer quoque ideo posuimus, quoniam pro arbore primam breuiat, facitq; in genitiuo aceris. Ouid. x. meta. & platanus genialis, acerque coloribus impar. & ab eo deriuatum acernus. Verg. secundo æneidos: præcipue cum iam hic trabibus cōtextus acernis. Acer acris. producit. vt statim dicemus. Macer quoque pro exemplo ideo positum est, quia ab illo deriuatum macero.as. producitur. Verg. heu heu quam pingui macer est mihi taurus in eruo. Producunt vero acer acris acre pro fortis & vehemens. Verg. v. ęneidos: acer anhelanti similis. Acis vir & fluuius. Ouid. xiij. meta. acis erat fauno nymphaque Simethide cretus. Clau. tamen breuiauit de raptu: lucus erat prope flumen acis. Bacharo nomen proprium viri apud Mar. & Ausonium. Brachium.ij. Idem. xv. concaua littorei si demas brachia cancri. Brachę bracharum. Mart. quam veteres brachæ britonis pauperis, & quam. Cacabus cacabi, pro olla coquinaria dicta a feruoris sono. Papi. in syluis: alborum calicum atque cacaborum. Nam carmē est phaleuticum. Cacus.i. Ouid.j. fasto. cacus auentinæ timor, atque infamia syluæ. Verg. quoque. viij. ęneid. semper produxit. Ouid. tamen in. libr. ix. metamor. breuiauit dicens: bis cacus horrendum tiberino in gurgite monstrum. Cacabo cacabas. Ouidius de philomena: cacabat hinc perdix, hinc gracitat improbus anser. Dacus.i. Luc. in primo: hinc dacus premat, inde getes. Vergilius secundo Georg. & coniurato descendens dacus ab istro. Daces vel daca ijdem autores alijs in locis breuiarunt. Verg. viij. æneid. indomitiq; dacę & pontē indignatus araxes. & Luca. in. vij. & vetitos errare dacas in mœnia ducat. Potest tñ illis in locis legi dahas, qui sunt populi scythiæ asiaticę Pōponio, Plinio, Syllio. Facundus facūda facundū, & facūdia. Iuue. cuius erant mores qualis facūdia. Gracito.as. Ouid. de philo. hinc gracitat improbus anser. Machina machinæ. Verg. iiij. ęn̄. minæque murorū ingentes, æquataque machina cælo. Macero maceras. Lucretius: maceret inuidia ante oculos illum esse potentem. Horat. primo carmi. Quā lentis penitus macer ignibus est enim carmen asclepiadeum. Priscian̄. tamen in perihegesi breuiauit dicens: frangitur hircino maceratus sanguine tantum. Pacuuius.ij. Persius: sunt quos Pacuuius & verrucosa moretur antiope. Pachynus pachyni. Ouidius. xiij. metamorph. quibus imbriferos versus pachynus ad austros. Verg. tamen breuiauit in. iij. æneidos: præstat trinacrij metas lustrare pachini. Idem in septimo æneidos. Dardaniam siculo prospexit ab vsque pachyno. Placo placas. Idem in secundo æneidos: sanguine placastis ventos, & virgine cæsa. Racipolis nomen proprium viri. Lucanus in quinto: gelidę dominum racipolim ore. Trachin trachinis. Ouidius. xj. metamor. Herculeam trachina iubet. Thraca thracæ vel thrace traces. Hora. primo episto. thraca ne vos ebrusque niuali compede vinctus. Vacia & vacienus. Mar. docti patria narbo vacieni. est enim carmen phaleuticum. Vacinium vacinij. Vergil. in buc. alba ligustra cadunt, vacinia nigra leguntur. Vacillo vacillas. Ouidius: spes mea vacillas. Lucretius. in primo: imbribus, vt tabe membrorum arbusta vacillent. Zacharias. Ausonius: Zachariæ iusti linguam. p l. ¶ A. ante. d. breuis est, vt vadum, qđ est a vado vadis in quo prima producitur. Verg. primo ęneidos: illiditque vadis, atque aggere cingit arenę. Adrastus. Vergilius sexto æneidos: parthenopeus, & adrasti pallentis imago. Breuiat quoque quadrupes. Ennius: denique vi magna quadrupes equus, atque elephanti. Vergilius positione produxit dicens: quadrupes, & frena iugo concordia fero. Spado spadonis. Iuuenalis: cum tener vxorem ducat spado. Arator Cardinalis produxit dicens: præuius hic spado est.

¶Producunt vero Adam primus generis humani parēs.Sedul.in paschal. Gaudia lōga metam: nam qui deflemus in Adam. Ausonius tamen breuiat dicens:deceptumque adiunxit Adam nos sera nepotum. Adria pro mari Adriatico semper(quod legerim)producit primam.Lucanus in.v.sonat ionio vagus Adria ponto.Caduceus,& caducifer. Ouid.viij.meta.positis caducifer alis.Iuuena.breuiauit dicens: violato pœna caduceo.Gerg.valla cadurco legit.Clades cladis.Verg.ij.ęn.quis cladē illius noctis,quis funera fando.Fadus nomen propriū viri apud Vergi. Et Fadū hebesumque subit.Gades gadium. Lucanus in.iij.Oceanūq; negat solas admittere Gades.Ladō.onis.fluuius arcadiæ.Oui.j.metamor.donec arenosi placidū ladonis ad amnē.Rado.is.Verg.v.æn. Radit iter læuū interior.atque ab eo deriuatum radix radicis.Idem.ij.Geor.truditur e sicco radix oleagina ligno.Spadix,icis.Idem.iij.Geor.honesti spadices,glaucique color deterrimus albo Suadeo suades.Idē in buc:sæpe leui somnum suadebit inire susurro.Trado tradis.Idem in eodē opere:Nō,verū egonis: nuper mihi tradidit egon.Traduco traducis.Idem in tertio Georg.post partum cura in vitulos traducitur omnis.Gradiuus.i.tum prima longa reperitur.Verg.iij.æn.gradiuumque patrem,geticis qui præsidet aruis.Iuue.hęc tetegit gradiue tuos vrtica nepotes Luca.in.j.quid tantum gradiue paras.tum eandem breuiat,vt apud Ouid.vj.meta.Et genus a magno ducētem forte gradiuo.& Valerius flaccus in.iiij.argo.magnoque exorta gradiuo.¶A.ante.f.breuis est:vt vafer vafra vafrū.Persius:omne vafer vitium ridenti flaccus amico. Affranius quoque breuiat Ausonius:quam toga facundi scænis agitauit affrani. Afer afra afrum,sunt qui per.f.scribant.a producit primam.Mart.rideris,multoque magis traduceris afer.nos vero per,ph,semper scribimus.

Producunt vero Adam.Caduceus caducei. Clades cladis.Fadus fadi.Gades Gadium. Ladō ladonis.Rado radis. Radix radicis.Spadix spadicis.Suadeo suades.Trado radis.Traduco.ucis. Vado.is.Gradiuus indifferentem habet.

A.ante.f.breuis est, vt vafer vafra vafrum.afer vero producit.

A.ante.g.breuis est,vt ago agis,plagæ. arum, pro reti,& pro regiōe,plaga plagæ,Producūt agea. æ. Agalma agalmatis. Bragada bragadę.Fagus fagi.Flagito.Flagitium.Fragrum fragri.Fragor fragaris. vnde suffragor & refragor. Lagus.i. Magalia magalium.Mago magonis.Pagus pagi.Pagina paginæ.Plaga plagæ pro vulnere.Sagus.i.Saga.æ Strages.is.Stragulum.i.Tragula,æ. Vagio.is. Vagina.æ.

A.ante.l.breuis est,vt Malus mala malum. Alo.is. Producunt vero Ala alæ. Ales alitis. Alea aleæ. Alecto alectus. Alia aliæ flu. Balena balenæ. Balista balistę.Balo balas.Calo.onis.Caligo.as.

¶A.ante.g.breuis est.vt ago agis.& plaga ꝓreti.Verg.Geor.iiij.retia rara plagæ lato venabula ferro.& plaga pro regione.Idem in.j.ætherea quos lapsa plaga Iouis ales aperto.Pro vulnere vero(vt statim dicemus)primam producit.Agrippa.Manilius lib.j.aules Agrippa sitæ,venerisque ab origine proles. Producunt vero agea ageę quamquam ab agendo dicatur,significatque nauium foros.Ennius:multa foro ponens ageaque repletur.Agalma agalmatis.Martianus:habitu qui agalmatha firmāt. Bragada.æ.fluuius Aphricæ.Luca.in.iiij.quę se bragada. Fagus fagi.Verg.in buc.tytire tu patulæ recubans sub tegmine fagi.Flagito flagitas.Verg.in.xij.notumque efflagitat ensem.Flagitium flagitij,Hora.ij.ser.consistit sumptus neglectis flagitium ingens.Fragrum fragri.Verg.in buc.qui legitis flores & humi nascētia fragra. Fragor fragaris,quod verbum non est in vsu,sed ab eo composita suffragor suffragaris,& refragor refragaris.Verg.in priapeia.copia me perdit,tu suffragare rogatus.& ab eo deriuatū suffragiū.Ouid.ij.de pōto.grata quidem hęc sunt animo suffragia nostro.Lagus lagi.Iuu. Ad Pharō & Nilum famosacꝫ mœnia lagi.Magalia.ium.Verg j.ęn.miratur molem ęneas magalia quondam.Mago.onis.Silius.lib.v.socerique miser magonis inire.Pagus.i.Hora.j.epist.quis circum pagos & circū cōpita pugnax.Pagina.ę.Mar.lasciua est nobis pagina,vita proba est.Plaga pro vulnere siue ictu.Verg.iiij.Geor.multa reluctanti obstruitur,plagisque perempto.Sagus.a.um.vnde est præsagus a.um.pro eo quod est diuinus,& præsagire diuinare.Hora.ij.epist.somnia terrores magicos miracula sagas.Luca.in.ij.aut te,presage malorum Antoni.Sagana tū quod videtur ab eo quod est saga deriuari.Hora.j.ser.breuiauit dicēs:cum sagana maiore vlulantem pallor vtrāque.Strages.is. Verg.vj.ęn.procubuisse super confusę stragis aceruū.Stragulū.i.Mar.zoilus ęgrotat,faciunt hāc stragula febrē.Tragula.æ.Silius.iiij.puni.Cui tragula semper fulmineā armabat celebratū missile dextrā.Vagio.gis.Ouid.x.meta.reddit onus,vagitque puer.Idem in epist.canaces:vagitus dedit ille miser,sensisse putares.est enim vagire puerorū.cū vero leporū est,primā breuiat.vt idē de Philomena:glaucitat & catulus:sed lepores vagiūt.Vagina.æ.Ouid.vagina decipit ensem. Flagro.as.flagrātia & flagrū natura breuiare inde intelligere licet,qđ flagellū breuiat.Horat.j.ser.nec scutica dignū horribile sectere flagello.¶A.ante.l.breuis est,vt malus.a.um.pro nō bonus:nā in alijs significatiōibus producit,vt e uestigio dicemus.Thales.etis.Iuuena.mite thaletis ingeniū.Sidonius produxit dicens:Thales hoc etiam numeris inquirit & astris socius.Quartus anaxagoras thaletica seruat. Producunt vero ala alæ. Vergilius.iiij.ęneidos:hic primum paribus nitens Cyllenius alis.Ales.itis.Idem in moreto:excubitorque diem cantu prædixerat ales.Alea alę.Horat.ij.ser.per raro hęc alea fallit. Alecto.us.Verg.vij.luctificam alecto dirarum a sede sororum.Alia aliæ.flumen Italiæ.Idem:quousqꝫ secans infaustum interluit Alia nomen.sunt,qui per duplex.l.scribunt allia.Balena balenæ. Iuuenalis:quantum delphinis balena Britannica maior. Balista balistæ. Sillius primo punicorum,Phocais effundit vastos balista molares. Sunt qui literaturam græcam sequuti ballista per duplex.l.scribant.Balo balas. Vergilius primo Georgicorum:balātumqꝫ gregē fluuio mersare salubri.Ouid.de philo.At pia balat ouis.Calo calonis.Horatius primo sermo.hunc perminxere calones.Caligo caligas,& ab eo deriuatum caligo caliginis. Verg.ij.æn.caligat,nubem eripiam.Iuuen:Et genus humanū damnat caligo futuri.Nā qđ qdā ex Sillio lib.xij.afferūt:ac iuxta caligante situ.legēdū est ꝓpostere:iuxta ac calligāte situ.Frustra quoqꝫ excipiūt qdā.Callū.i.& ab eo cōposita,& callisto & alia a callos.eos.quod est pulchritudo,composita,cum per duplex.l.scribantur,

Halo halas.a quo est halitus.us.Mart.halat & immodico sexta Nerone calet.Vergil. in septimo: talis sese halitus atris faucibus effundens.Halex halecis.& halec halecis.Martia.capparis & putri cepas halece natantes.Hora.in.j.sermo.fiser halec fecula coa. Malus.i.pro arbore pomifera vel pro arbore nauis, Vergil.ij. Georgicorũ: felicis mali,quo non prestantior alter.Idem.v.ęneidos:ingẽti manu malum de naue Seresti. Malum quoque pro pomo. Idem in bucoli.malo me Galathea petit lasciua puella. Mala malæ. pro mandibula.Idem.vij.ęneid. & violare manu malisque audacibus orbem. Palatium.ij.quod tum prima longa,tum breui reperitur.Breui,vt apud Verg.j.Georgic. quę Thuscum Tiberim,& Romana palatia seruas. Ouid. primo metamorphoseos: haud timeam magni dixisse palatia cœli longa.Papi.in.primo syluarum:dum noua contemptis surgant palatia flammis,Martialis:inde sacro veneranda petes palatia cliuo.Sed hęc autorum differentia potest esse ex eo,quod sunt,qui putent palatium a balatu ouium esse dictũ: sunt,qui a pallante.qui ergo producunt per duplex.ll. pallatium scribere debent.Palus. Iuueñ. aut quis non vidit vulnera pali.Palor.aris. Vergilius quinto æneidos: Demoleus cursu palantes troas agebat.nam hoc verbum multis in locis Liuius expressit.vt libr.v.ab vrbe. vagique per agros palãtur.Pala palæ.Columela in horto : vertetur robore palæ. Palliũ quoque positiõe duplici.l.producitur, neque obstat quod quidam afferunt illud Ausonij: Molle aurum pallijs græcia texe tuis.nã synæresis est duplicis. i.aut potius legendum est palis ab eo, quod pala palæ. Qualus.i. Vergilius secundo Georgic. tale dabit specimen tu spissos vimine qualos.& Colume. ipse ferens holitor deductos pondere qualos.Cuius diminutiuum Propertius breuiauit dicens libro.iiij.& iniquis pensa quasillis.Qualis.e. Vergil. primo æneidos : qualis in Eurotę ripis,aut per iuga cynthi.Talus.i,Horatius primo sermo.quarum subsuta talos tegit instita veste.Talis.e. Vergilius primo ęneidos:talis erat dido,talem se læta ferebat.& ab eo deriuatum talio talionis.Mart.corrũpit sine talione cælebs. ¶A.ante.m.in dissyllabis producitur.Breuiat vero amo as. & ab eo deriuata amor.amicus.Chlamis.idis.Verg.v.ęñ.victori chlamidẽ auratã,quã plurima circũ.Fames.is. Idem in.vij. hæc erat illa fames.Hamus.i.apud Iuue,breuis reperitur,cum apud reliquos autores sit longa.ait enim dispositis prędiues hamis.Sunt, qui dicãt poetã fecisse ecthlipsim abiecta.s.cum vocali,qua ratione supra diximus.Samos.i.Idem in.j.post habita coluisse samo.Tamen.Iuue.non tamẽ inuideas vati. Lamus viri nomen propriũ breuiat.vnde lamię dicti.Hora.Acli vetusto nobilis a lamo.Et nomina polysyllaba vt mamilla.Iuueñ.in meroe crassa maiorem infante mamillã.nam mamma, a quo est diminutiuum, per duplex m.scribitur.Amita.æ.Persius:iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis.Scamãder.Catullus:tectis erit magnis virtutibus vnda scamandri. Homeri tamen interpres ꝓduxit dicens:flaxus qđ geminis scamander fontibus exit.Producunt vero amentum amenti.Sillius.ix.puni.& velut amento contorta hastilia turbo.Amineum vinum. Verg.sunt amineæ vites firmissima vina.Ausonius:qui solus chium miscet & amineũ.Lamina.nę.Vergil.j.Geor.tũ ferri rigor atq; argutæ lamina serræ.Lamentor.taris.Idem.ij.æñ. Troianas vt opes & lamentabile regnũ.¶A.ante.n.in dissyllabis producitur.vt planus plana planũ. Planus tamen nomen viri propriũ breuiat,vt statim dicemus.Manes quoque pro animis siue inferorum dijs. Lucretius tamen breuiauit dicens:& nigras mactãt pecudes Manibusq; deisq;. Anus ꝓ podice ꝓducit. Anulus quoque & anellus.Breuiant quoq; anas anatis.Martialis:tota quidem ponatur anas,sed pectore tm̃.Anus.us.Idem:cum sis anus coniux,& sint tibi mortua membra.Canis.is.Vergil.in bucol. Notior vt iam sit canibus non Delia nostris.Cano.is.Idem.Arma virumq; cano.Canis.fluui.Sillius.li.viij.& canis & rubico.Manus.us.Idem.in.ij.Ecce manus iuuenẽ.Planus plani.pro seductore.Horat.j.episto. nec semel irrisus triuijs attollere curat fracto crure planum.Breuiant quoque ab ana præpositione græca composita.vt analecta.orum.Mart.otia,sed scopis nunc analecta dabunt. Anaglypha.orum. Idem:& mensis anaglypha de paternis.Et polysyllaba,vt animus.i.anubis.idis.Producunt vero Anulus.i.Iuuen.anulus sidemens,& sæuas curre per Alpes.Canabis.is.Persius:tibi torta canabe fulta cœna sit in trãstro. Danubius.ij.Ouid.de põto.cedere Danubius se tibi Nile negat.Ganeo.onis.Iuue.sed laudem siliquas occultus ganeo pultes.Prudentius tñ breuiauit in psycho.laxa ganeonum lege teneri. Idem in Amarti.vegetamq; gulam ganeonis nescent.Ianua ideo producitur,quia a Iano deriuatur.¶A.ante.p.breuis est.vt apis pro volucri ex insectis,nam pro api boue ægyptio producitur,vt statim dicemus.Ouid.xiiij. metamor. non apis inde tulit collectos sedula flores.Aprilis.Mar. in mensem rogo differas aprilem.Apricus aprica apricum.Horatius:gaudet equis canibusque & aprici gramine campi.A plaustrum.Manilius in primo:incipit argiuam que ratem per aplustria summa.Daphne daphnes.Petronius:& baccis redimita dapne tremulaque cupressus.Producunt vero apis bos.Lucanus in ix.& sacer in cineris magni mactabitur apis. Apulus apula apulum.Idem in.v.Apulus adriacas exit garganus in vndas. Horatius in primo sermonũ:lequor hunc Lucanus,an apulus anceps.

Halo.as.Halex.ecis.mal⁹ arbor.malum pomũ. mala ꝑ mandibula Palatiũ.ij.Palus.i.Palor,aris. Pala.æ.Qualus.i.Qualis,e.Talus tali. Talis,e. Palatum mediam habet.

A.ante.m.in disyllabis producitur.vt Fama,æ. Breuiant vero Amo amas.Chlamis.idis. Fames.is. Samos.Tamen. Et polysyllaba. vt Mamilla æ. Amita,æ preterquã Amentum.i. Amineum.i. Damœtas.æ.Lamina.æ.Lamẽtor.aris. Mamercus.i Mamertinus i.Mamura.ę.et Mamuri⁹.ij. & Bamura.æ.Hamus.i. indifferentem habet.

A.ante.n.in disyllabis producitur. vt Sanus.a.um, Plan⁹.a.um. Breuiãt vero Anas.atis. Anus.us. Canis is.Cano.is, Aanis fluui,Man⁹.us.Plan⁹.i. pro nebulone,& ab ana præpositiõe gręca composita,vt Analecta.orum. Anaglyphũ.i. Et polysyllaba, vt Animus.i. Anubis.idis. præterquã Anulus.i. Aanabis.is.Danubi⁹ danubij.Ganeo ganeonis,quę producunt.

A.ante.p.breuis est,vt Apis.is. nap⁹. Vapid⁹.ida. idum,Producũt vero Apis bos. Apulus.a.um.

Apulia apuliæ. Apœninus apœnini. Apidanus apidani. Aphrica aphricæ, Crapula crapulæ. Capetus capeti. Pape. Papilio papilionis. Papo papas. Rapum rapi. Sapo saponis. Sapis.is.fluuius. Saperda saperdæ. Vapulo vapulas.

A.ante.q.breuis est, vt Aqua aquæ. Laqueus.i.

A.ante.r.breuis est, vt Arista aristæ. Haruspex haruspicis. Hara haræ. Producunt vero. Areo.es. Area areæ. Ara aræ pro altare. Arados. Barium barij. Baris baridis. Caria cariæ. Carica caricæ. Glarea glareæ. Larius larij. Larissa larissę. Nares.ium. Naricia.ę. Pareo.es. Et nomina adiectiua in.arus.a.um. vt Clarus.a.um. Varus.a.um.

A.ante.s.breuis est, vt Asia asiæ. Casa.æ. Producunt. Asius asia asium. Asis asidis. Asopus asopi. Basium basij. Caseus casei. Nasus.i. Naso,onis. Phasis phasidis. Pasithea. Sason.onis.

A.ante.t.breuis est, vt Quater & quaterni, Nato, as. Producunt vero. Atagen.enis. Atina atinæ.

Apulia.æ: Idem in eodem: incipit ex illo montes apulia notos. Idē tamen in.iij.car. breuiauit dicens: nutricis extra limen apuliæ. Est enim carmen alcaicum constans ex pentemimeri iambica & duobus dactylis. Sunt, qui appulus & appulia, cū producitur, duplici.p.scribāt. Apœninus. Verg.xij.æñ. vertice se attollens pater apœninus ad vndas. Apidanus.i. Proper. qualis in herboso cōcidit apidano. Aphrica.æ. quod vero primā natura longā habeat, argumento est.apher.ra.rum. Verg.iij.Geor. armentarius apher agit tectūq; larēq;. Crapula.ę. Serenus: at maledigestis si crapula sæuiet escis. Capetus.i. Ouid.iiij.fasto. & tuus est idē Capete factus auus. Idē tamē.xiiij.met.breuiauit dicēs: ex illo post hūc capetusq; capsoq;. Papilio.onis. Oui.xv.met. ferali mutat cū papilione figurā. Papo.as. & papas apud Persiū, & Iuue. pducūt. & Papus apud Lucretiū ideoq; per duplex.p.cōsueuit scribi. Papos interpretatur auus: & papa.æ. pro pōtifice maximo, qđ inde videt̄ deriuatū. Papius quoque, vnde lex papia & Papinius producunt. Ausonius: papia lex placuit, Iulia displicuit. Sidonius: ne qd papinius tuꝰ meusq;. Rapum.pi. Marti. hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa: Sapo.onis. Serenꝰ: at trito sapone genas purgare memento. Sapis. flu. Italiæ. Luc.in.ij: Crustumiūque rapax, & iūctus sapis isauro. Saperda. Persiꝰ: en saperdā adueho pōto. Nec obstat quod a sapore, in quo prima breuis est autore Festo, deriuat̄. Vapulo.las. Iuue. si rixa est, vbi tu pulsas, ego vapulo tm̄. ¶ A.ante.q.breuis est, vt aqua aquę. Tametsi ab ęquus.a.ū.deriuat̄. Laqueꝰ laquear, aquila aquilo. ¶ A.ante.r. breuis est, vt Arista aristę. quāquā ab arēdo deriuatur. Verg.in buc. post aliquot mea regna videns mirabor aristas. Ares, qđ interpretatur Mars apud græcos, indifferentem habet: Marti. sed græci quibus est nihil negatū, & quos ares ares decet sonare. Charites quoque breuiauit & charistia festa: quāquā inde carus.a.um.ducatur. Ouid. secundo fasto. proxima cognati dixere charistia chari. Haruspex quoq;, quod ab ara & aspiciēdo cōponit. Iuu. Cōmēdare volet, varicosus fiat haruspex. Producūt vero areo.es. Verg. Aret ager vitio moriēs sitit aeris herba: & ab eo deriuatū area are.æ. & ara.ę. Verg.j.Geor. area cū primū ingēti est ęquanda cylindro. Idē.j.æñ. Saxa vocāt Itali, medijs q̄ in fluctibꝰ aras. Barium.ij. Hora.j.ser. via peior adusque bari mœnia piscosi. Baris.idis, Proper. baridos & cōtis rostra liburna sequi. Caria.æ. Mani.iiij.astro. arcades antiqui celebrataque caria fama. Carolus Aretinus breuiauit dicens: Cum caria antiquo fuerit spoliata sepulchro Carica.æ. Ouid.j.fasto. quid vult palma sibi, rugosaq; carica dixi. Glarea.æ. Verg.ij. Georgi. nam ieiuna quidem cliuosi glarea ruris. Larius.ij. Idem in eodem: quid memorem lacus, te lari maxime, teque. Larissa.æ. Hor.j.carmi. nec tam larissæ percussit cāpus opimæ. Nares nariū. Verg.vj.æñ. auribꝰ & trūcas inhonesto vulnere nares. Naricia.æ. Oui.xv.me. Romechiūq; legit, caulonaq;, nariciāq;. Vergil.iij.æñ. hic & naricij posuerunt mœnia locri. Pareo.es. Idem in.j.æñ. paret amor dictis charæ genitricis. Smaragdus a Martiale producit̄ dicens: sardonycas, smaragdus, adamantas, hiaspides vno. Alij breuiant vt Luca.in.ix. uiridi distincta smaragdo. Et Papi.ij.theba. florentes igne smaragdos. Et noīa adiectiua vt clarus.a.um. gnarus.a.ū. rarus.a.ū. varus.a.ū. & ab eo deriuatū varicus.a.ū. & diuarico.as. & pręuaricor.aris. nam varicosus a varicibus dictus est. Persius. fallit pede regula varo. Oui. de arte: ingentes varica fertq; gradus. ¶ A.ante.s.breuis est, vt asia asiæ. Vergil.j.ęneid. Europa atque asia pulsus. Idem in.iij. postquam res asiæ, Priamiq; euertere gentem. Producunt vero ab asia deriuata: vt asis.idos. asius.a.um. asiacus.a.cum. Ouid.v.met. Iam super Europē sublimis & asida terrā. Idē in.ix. Et in asiade terra mœnia constituis. Et in.xij. asiacas casuras aspicis arces. Verg. primo Georgico. Asia circum dulcibus in stagnis rimantur prata caistri. Ego nescio an sit vlla palus, quę vocetur Asia, vt voluit Seruius ibidem. Et rursus in.vij.ęneidos. in illud Vergilij: dant per colla modos, sonat amnis & Asia longe pulsa palus. & post illum reliqui omnes: hoc tamen compertum habeo primitiuum Asia primam breuiare: deriuata vero producere: Esse autem Asius.a.um. possessiuū ab Asia, nemo est, qui non intelligat: vnde prata Asia dixit Vergilius in Georgic. & palus Asia. In æneide, & in.iij. Georgic. Atque ephyre, atque opis & Asia deiopeia. Asop.is.i. Luca.in.vj. accipit Asopos cursus, Penixque, Melasque. Basium basij. Marc. esse quid hoc dicam, quod olent tua basia myrrham. Caseus casei. Vergilius: pinguis & ingratæ premeretur caseus vrbi. Nasus nasi. vnde Ouidius naso cognominatus est. Martialis: & pueri nasum rhinocerotis habent. Ouidius: qui modo nasonis fueramus quinque libelli. Phasis phasidis. fluuiꝰ. Idem septimo metamorphos. contigerant rapidas limosi phasidos vndas. Pasithea. Papinius libro secundo thebai. non hoc pasithea. Sason sasonis. Luca. in secundo: perfunditur æquore Sason. Et iterum in quinto: non humilem sasona vadis. ¶ A. ante. t. breuis est, vt quater aduerbium: quod tametsi a quatuor deriuatur, extrita altera. t. litera primam breuiauit. Vergilius secundo æneidos: substitit: atque vtero sonitum quater arma dedere. Atrax fluuius. Thessaliæ. Catullus: smyrna canas atracis penitus mittetur ad vndas. Atrox. Sillius libro. ij. punico. instat atrox terga increpitans fugientia victor. Atlas. Ouidius: Hercule supposito sydera fulsit atlas. Atreus. Ouidius. xv. metamorpho. Hęsit in aduerso grauis hasta minoris atridę. Natrix quoque breuiat apud Lucillum dicens: Si natibus natricem impressit crassam ac capitatā. nā Luca. positione produxit dicens: & natrix violator aquę. Producunt vero Atagen siue atagena. Mart. Ionicarum gustus atagenarum. Atina atinæ. Vergil. tela nouant atina potens.

Atys.Ouid.x.met.ſiquidem cibeleius atys.& Perſius:berecynthius atys. de alio tamen aty Ouid.v.meta.dixit:erat indus atys,quem flumine gange.& a cata præpoſitione græca compoſita.vt cathedra catholicus.Sidonius tamen,& Prudentius primā produxerunt.Catena quoqꝫ,quanquā Mart.dixit:expectant curæ catenatiqꝫ labores.Atella.æ.Sillius in.x.puni.iamqꝫ atella ſuas iamqꝫ & gallogræcia adegit. vnde atellanus.a.um.Iuue.ruſticus ex odio riſum mouet atellanæ. Ater.a.um.Vergil.primo æneid.teucrorūqꝫ alios,ater quos æquore turbo.Catillus.i. viri nomen.Sillius.viij.puni. hinc tibur catilletuum.Chratis chratidis flu. calabriæ. Ouid. xv.met.Chratis & hinc ſibaris noſtris conterminus oris.De alio eiuſdē nōis prima breui dixit in. iiij.de pōto: huc lyc⁹,huc ſagaris, pœnuſqꝫ hipaniſqꝫ chratiſqꝫ.Crates.is. Vergil.primo Geor.arbuteæ crates & myſtica vannus iacchi.Crater crateris. Idem in.i.ęñ. crateres magnos ſtatuunt,& vina coronant. Clatrus.i.Hora. in poe.obiectos caueæ valuit ſi rūpere clatros.Frater.tris. Verg.i.æñ. frater vt ęneas pelago tuus omnia circū. Fatum.i.quod ideo producit,quia a participio huius verbi faris vel fare deriuatur.Gratus.a.ū.a quo deriuatur gratia gratulor & grator.Verg.populus alcide gratiſſima vitis iaccho.Latus.a.um.quod videtur eſſe participium a fero,atqꝫ ideo producere primā. Idē.i.æñ.littoraqꝫ & late populos ſic vertice cęli. Laterna.æ.quod licet a latendo deriuatur,nihilominus primā producit.Mart. Dux laterna vię nunquid ſum fuſcior.Latona.ę. Vergilius primo.æneidos. Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.Mater matris.Idem in eodem:cui mater media ſeſe tulit obuia ſylua.Materia materię.Idem.ij.ęneidos:iacet omnis ad vndam materies.Maturus.a.um.Idem in buco.maturę vinitor vuę. Matutinus matutina matutinum. Idem in. viij.ęneidos.Et matutini volucrū ſub culmine cātus.Natus.i. pro filio,nata pro filia,natalis,& natura ideo producunt:quia a participio natus nata natum deriuantur. Pratum.i.Verg.in buc.huc ipſi potum venient per prata iuuenci.Patagia.ę.fluuius Siciliæ. Vergil.iij.æñ. viuo prętereuehor oſtia ſaxo patagię.non patagia,vt dicit Serui.& poſt illū fere oēs:ſed patagię. vt Geor. merula.Saturnus.i.Idē.i.Georg.frigida ſaturni quo ſeſe ſtella receptet. Statera.æ.qđ nomen Verulanus dicit primā producere,nō perſuadet mihi:cum Mart.libr.x.in carmine phaleutico ſcribat:nō ergo eſt manus iſta,ſed ſtatera.Vates.tis.& ab eo deriuata vaticinor & vaticanus & vaticinium. Verg.iiij. ęneidos, heu vatū ignaræ mentes quid vota furentem? Iuuena.& vaticano fragiles de monte patellas. ¶ A.ante.u. conſonantem breuis eſt,vt auis,tametſi ab a & via compoſitū videatur:quemadmodū & auius.a.um.ſed hoc producit,illud vero breuiat.Verg.ij.Georg. Auia tunc reſonant auibus virgulta canoris. Claua.æ. Clauis.is.atque ab vtroque clauiger tam is qui clauam,quam qui clauem gerit.Ouid.xv.metamorpho. clauiger alloquitur lapidoſas eſaris vndas.Clauus.i.Vergil.v.æneidos:hortaturque viros,clauumque ad littora torquet.& Iuuena.clauus mihi militis heret.Dauus.i.Hora.intererit multū dauus ne loquatur,an heros.Dauid quoque Sedulius in paſchali produxit dicēs:cæcatos clamare viros fili inclyte Dauid. Nos tamen lib.ij.breuiauimus cū in tertia declinatione ſcripſimus:noſtri dixere dauidis. Flauus.a.um. Verg. primo Georg. Flaua ceres alto ne quicquam ſpectat olympo. Gnauus.a.um. Ouid.primo de ponto,det mihi formoſa gnaua inuenta manu. Inde ignauus.a.um. Verg.hyems ignaua colonis. Gauiſus.a.um. Propertius:non ita Dardanio gauiſus atrida triumpho. Lauinia lauinię.lauinium.i.Verg.vij.ęneidos: & iuxta genitorem aſtat lauinia virgo.Idem in primo:Italiam fato profugus lauinaque venit. Idem tamen in eodē breuiauit dicens:Imperio explebit,vrbemque a ſede lauini transferet.Mauors mauortis.Ouid. ſexto metamorphoſeos: cecropia palas ſcopulum mauortis in vrbe. Ouidius:ſic ego, ſic poſita dixit mihi caſſide mauors. Vergil.tertio ęneidos: terra procul vaſtis colitur mauortia campis. Mauis ſecunda perſona ab eo quod eſt malo ideſt magis volo. Horatius primo ſermo.an tibi mauis inſidias fieri, pretiumqꝫ aluelicr ante. Nauis, atque ab eo deriuata nauita & nauigo. Vergil. primo æneidos: nauibus infandum amiſſis vnius ob iram. Idem.vi.æñ.nauita ſed triſtis nunc hos nunc accipit illos. Idem quoque.i. ęneidos:tyrrhenum nauigat æquor. Pauo pauonis. Claudianus:patricius roſeis pauonum ventilat alis. Iuuena. & crudū pauonem in balnea portas. Prauus praua prauum. Horatius in poeti.non magis eſſe velim,quā naſo viuere prauo. Suauis.e. Vergilius.in buc. Suaue rubens hyacinthus.

Atys.yos. Atella.æ. Ater atra atrum. Catillus.i. Chratis.idis. Crates.is. Crater.eris. Clatrus.i. Frater.is. Fatum.i. Gratus.a.um Latus.a.um. Laterna.ę. Latona.ę. Mater matris. Materia.ę. Maturus.a.um. Matutinus.a.um. Pratum.i. Patagia.ę.fluui⁹. Saturn⁹.i. Vates.is. Vatican⁹ vaticani.

A.ante.u,conſonantem breuis eſt,vt Auis. Producūt vero Auius.a um. Claua.æ. Clauis.is. Clau⁹ claui. Dauus.i. Flauus.a.um. Gnauus.a um. Gauiſus a um. Lauiniū.i. Lauinia.ę. Lauinus.a.um Mauors.ortis. Mauis a malo. Nauis.is. pauo.onis. Prauus.a.um. Suauis ſuaue. Suauius.

E Ante.b.breuis ē.vt Trebia.ę. Nebris nebridis Producunt vero. Creber.a um. Crebrenus.i. fluuius. Debeo.es. debilis debile, Flebilis flebile. Gleba æ. Hebe.es. Hebeſus hebeſi. Rhebus.i.

E Ante.b.breuis eſt,vt trebia trebię.nebris nebridis. Hæc duo poſuimus,quia trebiā cū trebula Seruius cōfundit:hāc itaqꝫ poſuimus in exceptiōe:illā vero ꝓ regulę exēplo. Nebula nebulę,ebulus ebuli,lebes lebetis,ebenus ebeni.Gehennæ gehennarum. Auſonius,& Lucanus breuiant. Idem tamen Auſonius produxit dicens:niguida pyrenes & pinea gehennarum. Hebrus quoque breuiat. Seneca in Oeta:& hydra vires poſuit & notos Hebro. Vergilius poſitione produxit dicens: volucremque fuga prçuertitur hebrum. Producunt vero Creber.a.um. Verg.quinto æneidos,creber vtraque manu pulſat verſaque dareta. Cebrenus.i.flu. Ouidius.xi.metamorpho.aſpicit Heſperien patria cebrenida ripa.hoc eſt cebreni filiā. Debeo & debilis ideo producūt,qa a de prępoſitione & habeo & habilis cōponūtur,vt ſupra dixit. Flebilis quoqꝫ,qa ſequit̄ proportionē verbaliū in.ebilis.deſinentiū , vt delebilis, explebilis, & qđ modo dixim⁹ debilis. Gleba glebę. Verg.i.æneid.terra antiqua potens armis atqꝫ vbere glebæ. Hebe hebes. Ouid.ix.me.hoc illi dederat iunonia muneris hebe. Rhebus.i.nomē ꝓpriū equi apud Verg.x.ęñ. Rhebe diu,res ſi qua diu mortalibus vlla eſt.ſunt qui per.oe.diphthongon ſcribāt rhœbus.

Sebethus.i.flu.Papi.pri.sylua:eubois & pulchra gaudens sebethus alumna.inde Verg.vij.ęñ.sebethis.idis. fecit dicens: Oebale, quem generasse telõ sebethide nympha. Trebula.ę.opp.in agro reatino,& eiusdẽ nominis iuxta cratuminum colonia Romanorũ. Mart.v.epigra humida qua gelidas submittit trebula valles.& iterum in distichis: Trebula nos genuit, cõmendat gratia duplex. Thebę.arum. pro bœotię vrbe, vnde est thebanus & thebe.es.vrbs Aegypti:& vnde thebeus. Ebrius.a.um.& febris.is.ideo suspicamur

Sebethus sebethi. Trebula trebulę. Thebæ thebarum. Thebe thebes. Imo omnia græca, quæ per eta scribuntur.

E.ante.c.breuis est: vt secus pecus. Producũt vero Secius pro minus securus secura securum. Gręca quoque, q̃ p eta scribũtur, omnia pducũt. vt Echo echus. Cecubũ.i. Lechytus.i. Theca.æ. Et ab eo cõposita. vt Dactylotheca. Pynacotheca.

E.ante.d.breuis est. vt sedeo.es. pducunt vero Credo.is. ~~Cedrus.i.~~ Cedo.is.cessi. Pedo.is. sedulus.a.ũ. sedes.is. seditio.onis. Et græca, q̃ per eta scribũtur. vt Medea.ę. media.æ. rheda.æ

E.ante.f.breuis est. vt Nefas, nefandus, nefarius.

E.ante.g.breuis est. vt Lego.gis. Rego.gis. Tego.is. Producũt vero Lego.gas. Pegasus.i. Regula.æ. Regulus.i. Regina.æ. Rhegiũ.ij. Tegula.æ.

E.ante.l.in dissyllabis longa est. vt Chela.ę. Breuiãt vero Chelys.ys. Celer.is.e. Gela.æ. Gelu indeclinabile. Lelex lelegis. Helix helicis. Et a meli, hoc est, melle: & a melan, quod est nigrum, composita & deriuata. vt Melilothos.i. Melãthium melãthij. scelus.eris. Telon.onis. Velin.is.velit.

productã habere primã: quia semper longe reperiuntur. Nebris vero primã breuiat, quia per e psylon scribitur a gręcis: quod si in carmine longa reperitur, illud erit positione non natura, vt Frãcisc9 maturãti9 putauit.¶E.ante.c.breuis est: vt secus pro aliter. pecus.oris. vel pecudis. decet. iecur. Echion vero vnus ex superstitibus terrigenis apud Ouidium breuiat.iij.meta. Et cognominis eiusdem apud Iuuena. Accipis vxorẽ, de qua citharœd9 echiõ. apud eundem tñ Ouid.v.meta. pductum legitur: echionq; sagax quondã ve̅tura videre. Producunt vero Secius. Verg.ij.geor. indulge ordinibus: nec: seci9 omnis in vnguẽ. Sec9 tñ, vt diximus, breuiat. Idem.xij.ęñ. haud secus accenso gliscit violentia turno. Securus.a.um. ideo producit, quia a se & cura componitur: vt sit securus, qui est seorsum a cura. Mecum, tecum, secum quia componuntur ex me, te, se. Gręca vero per eta. omnes producunt. vt Echo.us. Persius: reparabilis assonat echo. Cecubũ.i. Mart. cecuba fundanis generosa coquuntur amyclis. Theca.æ. & a theca composita: vt bibliotheca, dactylotheca, pinacotheca: Mar. ruris bibliotheca delicati. Cecrops vero primã habet mediã. Lucretius: finibus in cecropis funestos reddidit agros: nisi legas finibus cecropij extrita.s. litera. Producunt etiã q̃ per diphthongon scribuntur. vt cęcus, græcus, mœchus, oeconomus. ¶E.ante.d. breuis est. vt sedeo.es. cedo pro dic. Producũt vero credo credis, quod a cretum & do componitur. Vergi. sexto æneidos: pręp etibus pennis ausus se credere cælo. Cedrus.i. Persius: & cedro digna loquuti. Horatius breuiauit dicens: posse linenda cedro. Cedo cedis cessi. Vergilius in bucoli. omnia vincit amor, & nos cedamus amori. Cædo.is.cæcidi. per .æ. diphthongon scribitur. Cedo vero pro dic, vt dixim9, primam breuiauit. Iuuenalis: post minor & aliam credas, cedo si breue parui. Pedo.dis. Martialis: pedere te malim: namque hoc neque inutile dicit. Sedulus.a.um. sedo.as. seditio.onis. ideo producũt, quod a se & dolus: primum a se & do das: secundum a se & itio: tertium interposita.d. euphonię causa componuntur. Pædor vero, & pędia.æ. & pędico.as. q̃ a pes, quod est puer gręce deriuantur, ideo producunt, quia.ę. diphthongon habent. Et græca quę per.eta. vt Oui. in epis. medeę: medea fortem quod si quis ab alto. Et inde medus.i. & media regio, & medica herba, & medicũ pomum. Rheda quoque: nam gręci suum esse putãt cum tamen Quint. dicat Gallicum esse. Iuuena. hic dum tota domus rheda componitur vna. ¶E.ante.f. breuis est. vt nefas: & inde nefastus, nefarius, & nefandus.¶E.ante.g. breuis est. vt lego.is. rego.is. tego.is. Tegmessa quoque breuiat Hora. Forma captiuæ dñm tegmissę. est enim sapphicum carmen. Oui. positione produxit dicens: odimus & mœstas, tegmessam diligat aiax. Producunt vero lego.as. pro eo quod est legatum aliquo mittere, & testamẽto præter solidã hereditatẽ aliquid alicui relinquere. Pegasus.i. equ9 alatus. Oui.iiij. metamor. pegason & fratres matris de sanguine natos. Regula.ę. tametsi a rego.is. deriuetur, in quo (vt diximus) prima breuiatur. Verg. in moreto: nec sumptus erat illud opus, sed regula curæ. Regulus & regina ideo primam producunt, quod a rege deriuantur, in quo prima longa est cremento. Sedulius breuiauit primam reguli dicens: post regulus nato quidam moriente rogabat. Rhegium rhegij. brutiorum ciuitas. Ouidi9.iiij. metamor. liquerat & zanclę aduersaque mœnia rhegi. Tegula. Iuuenalis: vltimus ardebat, quem tegula sola tuetur. ¶E.ante.l. in dissyllabis longa est. vt chela.ę. Verg. primo geo. Qua locus erigonẽ inter chelasque sequentes. Breuiant vero chelys.ys. Ouid. in episto. sapphus: inde phœbo chelyn communia munera mittam. Celer celeris.e. Vergili9 quinto æneidos: protinus æneas celeri certare sagitta. Vela.æ. ciuitas & flumẽ Siciliæ. Vergilius tertio ęneidos: immanisque gela fluuij cognomine dicta. Velu indeclinabile, siue gelum geli. Lucre. libro sexto. dimittit quasi sępe gelum, quod cõtinet in se. Lelex lelegis. Ouid. viij. metamorphosis: illa troezenius heros parte lelex raris. Helix helicis, hederæ species: de qua Plin. libro. xvi. est candida & nigra hedera: & tertia, quę vocatur helix, cuius prima syllaba breuis a Theocrito ponitur in primo idyllio. Et a meli, hoc est, melle composita & deriuata. vt melimelum, melilothos, melos. Martialis: infanti melimela dato fatuasque mariscas. Ouidi.iiij. fastorum: pars rorem, pars melilothon amat. Lactantius de Christi resurrectione: fitq; repercusso dulcior aula melo. Homerus tamen in Hymnis primam produxit. vt illud Persij: cantare credas pegaseium melos. etiam defendi possit autore Homero, vt Hermolaus in fine. xxxij. lib. natura. histo. dicit. Et a melan, qđ interpretatur niger. vt Melanthion, Melãpus. Columel. Melanthia grata cymino. Ver. iij. geo. phyllirides chiron amithaoniusque melãpus. Scelus sceleris. Iuuenalis: quod scelus admisit? quę nam hic culpa puellæ est? Telon telonis. Vergilius septimo ænei. Oebale, quem generasse telon sebethide nympha fertur. Velim velis velit. Luca in primo: Accipiam cirrhea velim secreta mouentem.

Velut veluti. Et nomina polyſyllaba, vt melior. Producũt vero belua.æ. Delibutus,a,um. Deliciæ,arũ. Delubrũ.i. Eliſiũ.ij. Electrũ.i. Helios,& ab eo cõpoſita, vt Heliades, Peligni.orũ. peluſiũ peluſij. pelion.ij. pelias.adis. Pelamis.idis. Spelũca.æ. Spelęum.i. Telephus.i. Telegonus.i. Telemachus.i. Telemus.i. Velabrum.i.

E.ante.m.breuis eſt.vt Emo emis. producunt vero Crementum.i. Demum aduerb. Demo,is. Et a demos compoſita.vt Demoſthenes. Emathia emathiæ. Emolumentum.i. Eminus aduerb. Femen.is Et ab emis,quod eſt ſemis,compoſita. vt Hemina,æ. Hemiciclus,i. Nemo.inis. Phemonoe.es. Remus.i. Schema atis.& a ſemis cõpoſita,vt ſemita,æ. Temo temonis.

E.ante.n. longa eſt.vt Vena venæ. Veneo venis. Breuiant vero bene aduerbium. Benignus a.ũ. Enyo.us. Enipeus.i. enim coniunctio. Feneſtra feneſtrę. & a genes,quod interpretatur genus. & a Gennao deriuata & compoſita.vt Geneſis eos. Genus.eris, Menalippus.i. menapi. orum. menander.i Phrenitis is,penes præpoſitio. Penitus aduer. Penetro.as. Penates.iũ. penus.us.vel oris. Senex,is. Seneca.æ. Senõ.onis. Sthenelaꝰ.i. Teneo.es. Tenor.oris. Tenuis.e. Tenꝰ p̄poſitio.

Vult & veluti. Vergil.pri.æñ.ac veluti magno in populo cum ſępe coorta eſt. Et nomina polyſyllaba. vt melior ſiue ſit comparatiuum,ſiue proprum viri. Mar. En vocant ad cœnam melior te claſſice rectam. Producunt vero bellua.æ.quãquã ſunt,qui per.æ.diphthongon:ſunt,qui per duplex.l.ſcribãt. Iuuenalis:nimirum conſtat leuiori bellua ſumptu. Delubrum. Vergili.ij.æñ.hic primum ex alto delubri culmine telis. Eliſium.ij. Idem lib.vi.mittimur eliſium & pauci læta arua tenemus. Electrum. Idem in buc.pinguia corticibus ſudent electra myricæ. Idem tñ. viij. æñ.liquido ve poteſtur electro dixit prima breui,& in cyri:lachrymoſo parauit electro. Helios,id eſt,ſol cum compoſitis. Mart.flentibus heliadum ramis. Peligni.orũ. Marti. non hęc pelignis agitur vindemia prelis. Peluſium vnde peluſius.a.ũ.& peluſiacus.ca.cum. Idem in diſticho:accipę niliacã peluſia munera lentem. Verg.i.geor.nec peluſiacę curam aſpernabere lentis. Pelion.ij. Luca.in.vi.pelion opponit radijs naſcẽtibus vmbras. Sillius tamẽ. iij.puni.breuiauit: Oſſaqꝫ cum pelio cumque hemo ceſſerit othrys. Sunt,qui non pelio:ſed imido legant apud Papi. Pelias.adis. Ouid.de reme.vulneris auxilium pelias haſta tulit. Pelamis.idis. Iuue.& vas pelamidum aphrorũ. Spelunca,æ.quę dicitur gręce ſpelęum.i. Ver. vi.æneí. ſpelunca alta fuit,vaſtoque immanis hiatu. Idem in buc.certum eſt in ſyluis inter ſpellęa ferarum. Selibra.ę. Marti. ſaturnaliciæ ligulam miſiſſe ſelibræ. Telephus.i. Iuue.telephus.aut ſummi plena iam margine libri. Thelogonus.i. Ouid.de ponto telegoni ve parens vertendis nata figuris. Telmachus.i. Horat.haud male telemachus proles patiẽtis vliſſi. Telemus. Ouid.xiij.metam. telemus eurymides,quem nulla fefellerat ales. Velabrũ.i. Hora.ij.ſermo.cum velabro omne macellum. ¶E.ante.m.breuis eſt.vt emo.is. fremo.mis. femur.oris.nemus.oris. Producunt vero crementum.atque ab eo compoſitum incrementum. Verg.in buco.chara deum ſoboles magnum iouis incrementum. Demum aduerb. Idem.vi.æñ.ſic demum lucos ſtygios regna inuia viuis. Demo.is.propterea primam produxit,quod a de prępoſitione & emo cõponitur. Compoſita quoque a demos,quod interpretatur populus,vt Demoſthenes, Democritus, Demophoon. Iuue.eloquium & famam Demoſthenis aut Ciceronis. Emathia.æ. Verg.pri.geor.emathiã & latos hemi pingueſcere campos. Emolumentũ.i. Iuu.nullus in vrbe locus,nulla emolumenta laborum. Eminus aduerb. Ouid.xiij.metamorpho.eminus ingenti reſupinum vulnere fudi. Femen feminis.nam qđ Seruius illud. Verg.x.ęneidos legit:ocyus enſem eripit a femine.magis placet, vt cum Priſciano legamus, ocyus enſem eripit a femore,quoniam hoc primam breuiat:illud vero producit eandem. Ab hemis quoqꝫ compoſita & a ſemis quod ab hemis interpretatur aſpiratione mutata in.s. vt hemina heminę. hemitriteus.i.ſemideus.ſemiuir.i. Perſius:fregerit heminas areti ædilis iniquas. Mart. vir tongilius male dicitur hemitriteo. Ouid.pri metamor.ſunt mihi ſemidei,ſunt ruſtica numina fauni. Vergilius quarto æneidos: & nunc ille paris cum ſemiuiro comitatu. Hemus hemi. Vergilius primo georgicorum:emathiam & latos hemi pingueſcere campos. Nemo neminis. Idem nono æneidos:turne quod optanti diuum promittere nemo. Phemonoe.es. Luca.in quinto: Phemonoẽ errore vagam curiſque vagantem. Remus remi,quo nauis impellitur. Vergilius primo ęneidos:franguntur remi,tum prora auertit,& vndis.nam pro Romuli fratre primam breuiat. Idem in eodem:cana fides & veſta,remo cum fratre quirinus. Schema ſchematis,quoniã per,c.longum a gręcis ſcribitur. Et a ſemis (vt diximus) cõpoſita,vt ſemita. Vergilius quarto ęneidos:caſtigatque moras:opere omnis ſemita feruet. Temo temonis. Vergil.pri georgicorum:huic a ſtirpe pedes temo protentus in octo. ¶E.ante.n.longa eſt. vt vena venę.veneo venis. Vergilius quarto ęneidos:vulnus alit venis. Iuuenalis:ſummula ne pereat,qua vilis teſſera venit.venor venaris. Breuiãt vero bene & benignus.a.um. Horatius:ſi bene te noui. Idem:quippe benignus erat. Enyo enyus. Martialis: cum dubitaret adhuc belli ciuilis enyo. Enipeus.i. Luc.in ſexto.ſãguine Romano,qua turbidus ſubit enipeus. Enim coniunctio. Vergilius:hic tibi fabor enim quãdo hęc te cura remordet. Feneſtra.æ. Iuue.cum pateãt altę caligãteſque feneſtrę. Et a genes ſiue gennao compoſita & deriuata, vt Geneſis. archigenes.genius.genero.genus. Phrenitis. Iuuen.cum furor haud dubius,cũ ſit manifeſta phrenitis. Penes p̄poſitio. Hor.quã penes arbitriũ ius eſt & norma loquẽdi.nã pene aduerb.primã ꝓducit. Verg.pri:penituſqꝫ procacibus auſtris. Penetro.as. Idem in.vij. Dardanus idęas phrygię penetrauit ad arces. Penates. Idẽ in pri.ilium in Ita liã portãs victoſqꝫ penates. Penus.us.vel penoris. Idẽ in eodẽ:cura penũ ſtruere. Hor.i.epiſt. portat frumẽta penuſqꝫ. Senex.is.vñ ſenior & ſenectꝰ. Idẽ in.vi.iã ſenior ſed cruda deo viridiſqꝫ ſenectus. Seneca.æ. Iuue.a Seneca ꝙ Piſo bonus,ꝙ Cotta ſolebat. Senõ.onis. Luca.in.i.nos primi ſenonũ motus cym brũque furentẽ. Sthenelus.i. Verg. therſandrus,ſtheneluſque duces & durꝰ vlyſſes. Teneo.es. Idẽ in.i.ſed mihi ſorte datũ:tenet ille immania ſaxa. Tenor.oris. Verg.aliũ ve habuiſſe tenorẽ. Tenuis.e. Idẽ in.iiij.geo. in tenui labor:at tenuis nõ gloria,ſi quẽ. Tenus p̄poſitio. Idem in.ij.æneid.capulo tenus abdidit enſem.

Venafrum.i.Mart.hęc tibi Cãpani sudauit baccha venafrũ.Venafranus.Iuue. ipse venafrano piscem profudit oliuo.Venilia.æ.Verg.x.ęñ.cui pilũnus auus,cui diua Venilia mater.Venetus.a.um.Iuuena.contentusque illic veneto crassoque cuculo.Venus.eris.Verg.i.ęñ.sic venus & veneris cõtra sic filius orsus. Venia venię.Idem in quarto.Tu modo posce deos veniam sacrisque litatis.Venenũ.i. Idem in pri.occultum inspires ignem,fallasque veneno.Venio.is.Idẽ in quarto:audi⁊m,& hęc manes veniet mihi fama sub imos.

Venafrum venafri. Venilia veniliæ. Venetus veneta venetum. Venia veniæ. Ven⁹ veneris. Venenum veneni. Venio venis. Xeniũ xenij.

E ante.p.breuis est. vt lepus leporis. Nepa nepæ. Producunt vero cepa cepæ. Cephisus cephisi. Epirus epiri. Repo repis. Sepe sepis. Sepia sepiæ.

E.ante.q.breuis est. vt Nequeo nequis.neqȝ. Producunt vero Nequam.Nequicia.æ.Nequaquã. Nequis.Sequana.æ.

E.ante.r.breuis est.vt Serum seri,Herus heri.Producũt vero Beryllus berylli.Beritus beriti.Cerusa cerusæ.Cerinthe cerinthes.Cera ceræ.Clerus cleri.Eridanus eridani Eretum ereti Eruca erucæ.Feralis.e.Feronia feronię.Feriæ feriarũ. Geriones gerionis,Hæres hæredis. Heros herois.Herodes herodis.Meriones merionis.Neritos neriti.Neris neris,Nerio nerienis.Pera peræ.Pero peronis.Serus sera serum. Seres.um. Spero speras.Seria.æ.Seria seriorum. Theron theronis.Thera theræ.Tereus terei.verus vera verum. Veratrum veratri. Verona veronę.Et a xeros, hoc est,siccus composita:vt Xerampelinus.Xerolophus.xerolibya.

Xenius,quod interpretatur hospes,vnde xenium & proxeneta.Mart.omnis in hoc gracili xeniorum turba libello.Idem:vaciniorũ proxeneta sartorum.Est enim trimetrum iãbicum.inde quoque axenos.i.inhospitalis. ¶E.ante.p.breuis est.vt lepus.oris.epulum.i. Producunt vero Cepa.æ.Verg. cepa rubens sectique famem domat area porri. Cephisus i.Luca.in.iij.quos impiger ambit fatidica cephisus aqua.Epirus.i.Ver.iij.æñ littoraque epiri legimus.Repo.is.Horat. in poe. verum opere in longo fas est irrepere somnum.Repens tamen & repentinus & repente,quæ a repo videntur deriuata,primam breuiãt.Oui.pri.fast.Bina repens oculis obtulit ora meis. Sepes.pis.Verg.in buc.hinc tibi quæ semper vicino ab limite sepes.Sepia.æ.Persius:nigra quod infusa vanescat sepia lympha. ¶E.ante q.breuis est.vt equus equi. sequor. eris.nequeo.neque.Producunt vero nequam,& ab eo deriuatum nequitia siue nequities.Hora.ij.sermo.illum aut nequities aut vafri inscitia iuris.Nequicquam.Vergi.ij.æñ.sed quid ego aut hæc nequicquam ingrata reuoluo. Neqȝ nequa nequod vel nequid .Idem in iij.hic tibi nequa moræ fuerint dispẽdia tanti.Sequana & sequani populi Belgarum illius fluminis accolæ.Lucanus in pri.optima gẽs flexis in gyrum Sequana frenis.¶E.ãte.r.breuis est. vt serum.i.Verg.iij.geo.acremque molosum pasce sero pingui.Serus.a.um.ꝑducit:vt statim dicemus.eodem modo herus.i. primam breuiat,heros herois eandem produxit.Producunt vero Beryllos.i.Iuuenalis: heliadum crustas & inęquales beryllos.est enim spondeus in quinto loco.Sillius secũdo punicorũ:& solitum digito beryllon adederat ignis.Prudentius tamẽ in psycomachia breuiauit dicens:hinc tibi saphirum sociauerat, inde beryllum.Beritus.i.vrbs phœnicię Vulpiani iureconsulti patria.Prisc.in perihegesi:antiquamqȝ tyron beriti & mœnia gratę.Cerusa cerusæ.vnde cerusatus cerusata cerusatũ.Mart.& cerusata candidiora cute.Idem alio loco:cerusata timet labulla solem.Cerinthe.Vergilius tertio georgicorũ:trita melisphylla & cerinthe ignobile gramen.Cera cerę:quod ideo producit,quia per.e.longum scribitur a grecis:a plerisque tamen latinorum per .æ.diphthongon.Cleros quoque quod interpretatur sors a græcis per.e.longum scribitur.Eridanus.Vergili⁹ quarto georgicorum:eridanus,quo non alius per pinguia culta.Eretum ereti Idem septimo æneidos:ereti man⁹ omnis oliuiferęque mutiscæ.Eruca erucæ.idem in moreto: intibaque & venerem reuocans eruca morantem.Feralis ferale,tametsi a ferus fera ferum deriuari videtur.Ouidius.xv.metamorphoseos:ferali mutat cum Papilione figuram.Feronia feroniæ.Horatius primo sermo.ora manusque tua lauimus feronia lympha.Geriones gerionis.Vergilius septimo æneidos:& forma tricorporis vmbrę geriones.Hęres hæredis. Martialis:hæredem Fabius Labienũ ex asse reliquit.Heros herois.Vergilius primo æneidos:littora trinacrio , dederatque abeuntibus heros.Meriones merionis.Ouid.xiij.metamorphoseos:nec minus Idomeneus patriaque creatus eadem meriones.Nereus.Vergilius in buco.Tum durare solum, & discludere nerea ponto.Neritos neriti.Vergilius tertio æneidos:& neritos ardua saxis,mons est ithacæ.Neris.is.mons est argiuorum.Papinius quarto theba.Neris & ingenti turritæ mole cleonæ.Nerio.enis.vxor martis cuius primam multi produxerunt.Gellius tamen duodecimo noct. atica.dicit eos qui probe loquuti sunt primam breuiasse,nam & nero,cum quo symbolum habet,primam breuiauit.Pera peræ.Martialis in disticho,cuius titulus est pera:dormiat & tetrico cum cane,pera rogat.Pero peronis.Vergilius septimo ęneidos:instituere,pedis crudus tegit altera pero.inde peronatus.i.perone calceatus.Serus sera serũ.Idẽ in.iiij. seraque terrifici cecinerunt omnia vates.Seres populi,vnde sericus.a.um.Idem secundo georgicorum:vel seraque vt folijs depectant tenuia.Spero speras.Idem primo ęneidos:at sperate deos memores fandi atque nefandi.Seria seriæ,Persius:sub rastro crepet argenti mihi seria dextro Hercule.Seria.orum.& serio aduerbium,id est,non iocose.Horatius primo sermo,sed tamen amoto quęramus seria ludo. Thera therę. vrbs prope syrtem minorem in Aphrica.Callimachi poetę patria.de qua dicit ipse:nomine Callisto fuerat : sed postmodo thera dicta fuit tellus vrbis origo meæ . Tereus terei. Vergilius in bucolicis aut vbi mutatos terei narrauerit artus.Verus vera verum.Idem in tertio ęneidos:vera ne te facies:verus mihi nuntius affers.Veratrum.i.Persius:ebria veratro,non quicquid denique lectis.Verona veronę.Ouid. Mantua Vergilio gaudet.Verona catullo.Et a xeros,quod interpretatur siccus.a.um.composita: vt xerolophus.xerolibya.xerampelinus.a.um.Iuuenalis:& xerampelinas vestes donauerit illi.

E.ante.n.longa est; vt Theseus thesei, Breuiãt vero Sesostris.is. Thesis. Vesulus.i. Veseuus veseui. Vesuuius vesuuij.

E.ante.t. producitur. vt meta metæ. Thetys.yos. Breuiant vero etiam coniunctio. Fretum freti. Getes getæ. Hetruria .æ. Meto metis. Metuo metuis. Metallum.i. Metaurus metauri. Metopon.u. Et.a. metros siue meta composita & deriuata. vt metreta. metaphora. Retro aduerbium. Tetricus tetrica tetricum. Thetis thetidis. & a tetra composita. vt tetrarcha. veto-as. vetus veteris. veternus.i. Et habentia. p.ante.e. vt petra petræ. peto petis.

E.ante.u.cõsonãtẽ lõga est. vt leuus.a.um.leuis & leue ꝓ tersus & planus. Breuiant vero breuis & breue. Leuis & leue ꝓ nõ grauis. Seuerus.a.um.

¶E.ante.s longa est: vt theseus.i.rhesus.i. Breuiant vero sesostris.is. Luca.lib.vij.venit ad oecasum: mundique extrema sesostris. Vesulus.i. Ver.x.æñ.actus aper multos vesulus, quẽ pinifer annos. Veseuus.i. Ver. ij.geor. talem diues erat capua, & vicina veseuo. dicitur quoque vesuuius, & per abscisionẽ vesbius. Mar. in.ij. Hic est pampineis viridis modo vesbius vmbris. Ctesiphos primã produxit, tum per regulã: tũ quia apud græcos per.eta.longum scribitur. Sidonius tñ appollinaris breuiauit dicens: hæc tessera castris in ctesiphonta datur. ¶E.ante.t.producitur: vt beta.æ. bethis.is. seta.æ. meta.ę. Breuiant vero etiam coniunctio siue aduerbium affirmandi. Vergilius in buco. illum etiam laurique, etiã fleuere myrice. Fretum. Idem in eodem opere, in freta dum fluuij current, dum montibus vmbrę. Getes.æ. Luca. in pri. hinc dacus premat, inde getes. Etruria.æ. Etruria licet ab æthra vel ab ethria oppido duci videatur, nõ tamen per.th.nec per.t.sed ad hunc modũ scribi solet etruria, & etrusc9 per.e.breue in principio. Martia. quãtũ sollicito fortuna parẽtis etrusco. Ver.ij.ge. hãc rem9 & frater sic fortis etruria creuit. Meto metis. Idẽ in quarto: purpureosque metunt flores, & flumina libant. Metuo metuis, atque inde metus. Idẽ in buc. nec sæuos metuent armenta leones. Metallum metalli. Ouidius.x. metamor. grauidamque amathunta metallis. Metaurus.i. Lucan. in.ij. in læuum cecidere latus veloxque metaurus. Et composita siue deriuata a metros, vt metreta.æ. geometra.æ. dimeter.a.ũ. Martia. plurimus hispanas mittet mihi nauta metretas. Iuuenalis. Grammaticus. Rhetor. Geometra. Pictor. Aliptes. Sũt, qui alia ratione legant geometres. Composita quoquea meta præpositione græca, vt metaplasmus.i. metaphora.æ. metamorphosis. Retro. Ouid.v. metamor. acta retro naris medioque est fixa palato. Tetricus.a.um. a tetrico monte sabinorũ. Verg. vij.æñ. qui tetricæ horrentis rupes, montẽq; seuerum. Martia. & quamuis tetrico tristior ipsa viro. Thetis.idis. ꝓ matre Achillis. Ver. quinto æñ. leua tenet thetis & melite panopeaque virgo. scribunturque per.th.in principio: & per.i.iota in secunda. Tethys vero per.t.subtile in principio, &.t.aspiratum in secunda. &.y.psilon pro vxore Oceani primam habet indifferentem: breuem apud Vergilium in buco. quæ tentare tethyn ratibus, quæ cingere muris. longam apud Lucan. in primo: tethios vnda vagę lunaribus æstuat horis. Idem in secũdo: oceanus mea signa tenet, tethynque fugacem. Et a tetra, quod interpretatur quatuor, composita. vt tetrarcha.æ. tetrastichũ.i. Horat. primo sermo. modo reges atque tetrarchas. Veto vetas. Vergi.ij.ęneidos: farique vetat saturnia Iuno. Vetus.eris. idem in quarto, agnosco veteris vestigia flammæ. Veternus.i. Idem primo georgicorum: nec torpere graui passus sua regna veterno. Et habentia. p.ante.e. vt peto petis. petra petrę. Petrus petri. petrinus.a.um. Sedulius in pasch. forte petri valide torrebat lampadis ęstu febris anheia socrum. Horatius pri. epistola: inter minturnas sinuessanumque petrinum. ¶E.ante u.consantem longa est. vt leuus a.um. leuis.e. quod a plerisque p æ. diphthongon scribitur ad differentiam leuis, quod significat non grauem, in quo prima syllaba breuiatur, vt statim dicemus. Breuiant vero breuis & breue. Vergilius primo æneidos: in breuia & syrtes vrget miserabile visu. Leuis ꝓ non grauis. Idẽ in buc. ante leues ergo pascentur in æthere cerui. Seuerus.a.ũ. Vergilius in septimo eneid. qui tetrici horrentis rupes montemque seuerum.

I Ante.b.breuis est. vt liber libri. Producunt vero Fibula fibulæ. Hibernus hiberna hibernum. Ibis ibidis. Liber liberi pro baccho & homine libertatẽ habẽte. Libethrũ op. Libo libas Libũ.i. Scribo scribis. Sibilo sibilas. Scibilis .e. Tibia.æ. Tybur.is. tribulum.i. nam tribulus breuiat. viburnum.i. vibex.icis.

I Ante.b.breuis est. vt liber pro cortice siue libro scripto de aliqua re. Vergilius in buc. ne siccum moriens alta liberaret in vlmo. Martialis: cum tibi parue liber scrinia nostra vacent. Producũt vero fibula.æ. Vergi.iiij.æneı. aurea purpurã subnectit fibula vestẽ. Ibis.dis. Iuu. pars hęc illa panet, saturã serpẽtibus ibim. Hybernus.a.ũ. Ver.iiij.æñ. qualis vbi hybernam lyciam xantique fluenta. Libanus libani. Sedulius in Pascha. semper habens frondes, & tanquam libana cedrus. Liber liberi, pro baccho. Vergilius primo georgi. Liber & alma Ceres vestro si munere tellus. Liber libera liberum. & Liberi liberorum pro filijs, & libertas.atis. & reliqua symbolum habentia. Libo libas, & libum. Vergilius primo æneidos: oscula libauit gnatæ. Idem in septimo: & adorea liba per herbam. Scribo scribis. Horati. scribimus indocti doctique pœmata passim. Sibilo sibilas: & sibilus sibili. Verg. in bucolicis: nam neque me tantum venientis sibilus austri. Scibilis scibile ex proportione verbalium in.bilis. desinentium, vt audibilis. visibilis. Tybur tyburis. Horatius: Romæ tybur amem ventosus tybure Romam. Tibia tibiæ. Papinius septimo theba. tibia cui teneros suetum producere manes. Tribulum tribuli, instrumentum rusticum. Vergilius primo georgicorum: tribulaque traheæque & iniquo pondere rastri. nam pro herba spinosa breuiatur. Ouidius: lolium tribulique fatigant. Viburnum viburni. Idem in bucolicis: quantum lenta solent inter viburna cupressi. Vibex vibicis. Persius. si puteal multa cautus vibice flagellas. Fibra vero & hibris hibridis, semper producere reperi: cum forte natura breuiant primam, quare (vt alias dixi) quo ad nos constiterit esse breuem, in illis prima quasi longa vtemur.

I.ante.c.breuis est.vt Dicax.acis.Siculus.a.ū.Producunt vero Dico,is.Ficus.i.Icarus.i.Icon.onis.Ico.icis.Lycas.ę.Lyciū.ij.Mica.ę.Nice.es.i.victoria.Phyc⁹.ūtis.op.Pica.ę.Pic9.i.Picenū.i.Sica æ.Sicut cōiūctio.Sicilia.æ.Sicania.æ.Sichæus.i.Spica.æ.Spiculum.i.Ticinus.i.Trica.ę.Triceni.æ.a.Viceni.æ.a.Vicies & Tricies,Vicus.i.Vicinus vicina vicinum.

I.ante.d.longa est.vt Idē in genere masculino.Breuiant vero Cydon.onis.Didymus.i Didyme.es.Fidelia.ę.Fidischorda.Fides.ei,Fidenę.aꝝ.Gnydos.i.Hydaspes.is.Hydrus.i. Idem in genere neutro.Idume idumes.Idoneus idonea idoneū.Ideo coniunctio.Quidem coniunctio.Video.vides.Vidua viduæ.

¶I.ante.c.breuis est.vt dicax.acis.quanquā a dico.is.deriuetur,in quo prima quoque producitur:& siculus.a.um.cum a Sicilia deriuetur,in quo prima quoque producitur,vt statim dicemus.cycnus,siue cygn⁹ vt scribunt latini.Mart. quę capta est alio nuda lacæna cycno.& composita a cyclo.i.circulo.vt cyclops.Verg.gii.lib.iq.manibus fabricata cyclopum.Cyclas.adis.Sene.in tragœdijs:& vasta calpe sonuit,& voce cyclas.est namq; iambus.Ichneumom.Marti.delectat marium si perniciosus ichneumon.Lychas.Ver.inde lychan ferit extinctum iam matre perempta.Idem tamen produxit alibi dicens:protinus anteum & lycam prima agmina turni.Producunt vero dico.is.Verg.dicite quando quidem in molli consedimus herba.Ficus.i.Mart.cum dixi ficos rides quasi barbara verba.Icarus.i.Verg.vj.æneid.partem opere in tāto(sineret dolor)icare haberes.hinc icarius.a.um.& icariotis.Icon.onis.quod imago interpretatur,ideo primam producit,quoniam per ei.diphthongon a gręcis scribitur.Ico.is.pro ferio.is.Lucre.ex hinc corpus propellit & icit.Caper tamen putat breuiare,& apud.Lucre.icit præteritum esse,atque ideo producere,qđ duarum syllabarum est.Licium.ij.Vergil.in buc.terna tibi primum triplici diuersa colore licia circūdo.Mica.æ.Mart.mica vocor,quid sim cernis cœnatio parua.Nice quoque,quod interpretatur victoria:& ab eo composita.vt niceterium.ij.niceros.otis.Iuu.& ceromatico fert niceteria collo.Mart.nymbis ebria nicerotianis.Phycus phycuntis.Lucanus lib.ix.meritum phycūta ruinas.Pica.ę.Martial.in distichis:pica loquax certa dominum te voce saluto.Picus.ci.& pro viro,& pro aui.Verg.vij.ęneid.Accipimus,fauno picus pater:isque parētem.Picēs.entis.picenum.i.picentinus.a.um.Mart. picentina ceres niueo sic nectare.Iuuen.tunc picens accipe dixit.Sica.cæ.Mart.quodq; tibi tribuit subula,sica rapit.inde est sicarius.Horatius primo sermo.si quis erat fur,aut sicarius,aut alioqui.Sicut.Iuuen.sicut in amplexu subitum & miserabile longum.Sicilia.æ.a quo deriuata tum producere.tum breuiare reperiūtur:nam Sicelis.idis.semper producit.Verg.in buco.sicelides musæ paulo maiora canamus.Oui.in epist.sapphus:sicelidesque matres,sicelidesque nurus.Siculus sicula siculum.semper breuiat.Vergilius primo æneidos:vix e conspectu siculæ telluris in altū.Idem in eodem:sunt & siculis regionibus vrbes.Sicania quoque primam producit.Ouidius.xj.metamorphosis:intrant sicaniam tribus hæc in æquora linguis.Ex deriuatis tamen sicanius sicania sicanium producit.Sicanus sicana sicanum breuiauit.Verg.iij.æneid.sicanio prætenta sinu iacet insula contra.Idem in.v.fida reor fraterna erycis portusque sicanos.Sichæus primam habet mediam.Vergi.primo æneidos:huic coniux sichęus erat ditissimus agri.Idem in.iiij.haud grauiora timet:quam morte sichęi.Spica spicæ & spicus spici & ab eis deriuata,vt spiceus spicea spiceum.Vergilius primo georgico.spicea iam campis cum messis inhorruit.Idem in moreto:allia cum fractis spicis.Cicero in arato:spicum illustre ferens.Spiculum spiculi,Ver.iiij.georgico.& spicula cæca relinquunt.Ticinus ticini fluuius.Sillius.j.puni.dum Romana tuę ticine cadauera ripæ.Trica tricæ.Martial.sunt apinę,tricæq; & si quid vilius istis.Triceni.æ.a.Mart.bis tibi triceni fuimus mancine vocati.Viceni vicenę vicena quibus tricies aduerbia.Verg.in ætna,vicenos per sępe dies iacet obruta moles.Martial.non plenum modo vicies habebas.Vicus vici.vnde est vicinus vicini,& vicinia vicinię.Horat.ij.sermo.vnguentarius & thusci turba impia vici.Iuuenal.quam si me laudet tota vicinia pago.¶I.ante.d.longa est.vt idem in genere masculino.Verg.viij.ęneid.Idem Atlas generat,cęli qui sydera torquet.Phydias.ę.Iuu.phidiacum viuebat ebur.Ausonius:breuiabit dicens cuius o[...]phidiæ:qui signum pilados eius.Breuiant vero cydon.onis.vrbs cretę,vnde cydonius cydonia cy[...]um.Mart.si tibi cecropio saturata cydonia melle.Sillius.ij.puni.crebra cydonio fundebat spicula corn[...]Verg.in bucol.ire libet partho torquere cydonia cornu.Cydon tamen nomen viri inde fictū idem prim[...]longa protulit.x.ęneid.dum sequeris clytium infœlix noua gaudia cydon.Statius tamen alterius vir[...]omen breuiauit dicens:hoc regi promissa cydon.Cydonias.adis.produxit etiam Ouid.in primo de art[...]llum gnosiades,cydoniadesque iuuencę.Didymus didymi,quod interpretatur geminus siue sit propriam viri nomen,siue appellatiuum.Martial.quales nec didymi sciunt puellæ.est enim carmen phaleuticum.Sedulius in paschali:cui didymus cognomen erat.Didyme didymes,insula in mari Siculo.Oui.lib.viij.metamorph.olearos didymeq;.Fidis fidis,pro chorda.Vergi.vj.æneidos:thraicia fretus cythara fidibusque canoris.Fides fidei.Idem in.viij.accipe daque fidem.sed fidus.da.dum.& fido.dis.primam ꝓducunt quanquam cum fide symbolum habere videantur.Fidenæ fidenarum.Iuuenalis produxit:viuat fidenis & agello cedo paterno:Idem.an fidenarum gabiorumq; esse potestas.Verg.tamen.vj.ęneidos breuiauit dicens:his tibi nomentum & gabios vrbemque fidenam.Gnidos gnidi.Ouidius decimo metamorphosis:piscosamque gnidon,grauidamque amathunta metallis.Hydaspes.Vergil.iiij.geor.lydia nec populi parthorum aut medus hydaspes.Hydrus & hidra.Seneca in tragœdijs:exedit artus virus,vt fama est hydrę.est enim iambus in fine.Idem in genere neutro:nam,vt paulo ante diximus,in masculino producitur.Martial.& quęreris quod non marce bibamus idem.Idume idumes.Lucanus in.iiij.& arbusto palmarum diues idume.Sillius.iij.punico.palmiferamque senex bello domitabat idume.Idoneus.a.um.Horat.hæc ego procurare & idoneus imperor.Ideo Verg.ij.geor.rhetica nec cellis ideo contende falernis.Quidem co[...]ctio a quo sunt equidem siquidem.Idem in buco.non equidem inuideo,miror magis.Iuuena.quando quidem inter nos sanctissima diuitiarum.Video vides.Verg.ij.ęneidos:quę sit rebus fortuna videtis.Vidua.ę.Iuu.Rescripsit,vidua est locuples,quę nupsit auaro:

I.ante f.non reperitur niſi in compoſitis & breuiatur.

I.āte g breuis eſt. vt Figulus figuli.Producūt vero Bigæ bigarum. Figo figis. Fligo fligis. Frigus frigoris.Friguilla friguillæ. Gyges gygæ. Pyga pygæ. Pigardus pigardi. Strigilis ſtrigilis. Striga ſtrigæ. Stigo ſtigas. Trigæ trigarum. Triginta. Viginti. Vigeſis.

I.ante.l. longa eſt. vt Iliſſus fluuius. Sile ſiles. Pileus pilei. Pila pilæ pro columna. Silenus ſileni. Breuiant vero Cilium cilij. Cylindrus cylindri. Cylydrus cylydri. Cilex cilicis. Filix filicis. Ilaira ilairæ. Hilaris hilare. Ilerda ilerdæ. Lylęa lylęę. Lylibęum lylibęi. Milium milij. Milo milonis. Pila pilæ. qua ludimus. Pilus pili. Pylos pyli. Philos phili. Philyra philyrę. Pylene pylenes. Siler ſileris. Silex ſilicis. Syla.æ. Sileo ſiles. Siligo ſiliginis. Siliqua ſiliquæ. Silurus ſiluri. Stylus ſtyli. Tilia tiliæ.

¶ I.ante.f.nunquam fereniſi in compoſitis reperitur,tūc enim(quemadmodum ſupra diximus) breuiatur: vt Bifer.a.um.bifidus.a.um.biformis.e.bifrons.ontis. ¶ I.ante.g.breuis eſt.vt Figulus.i.rigeo.es. Migro migras,quod primam habet breuem, ne quis putet producere natura.Manilius.lib.iij.naſcentum acciperent proprius ſigniſque migrarent.Nam poſitione produxit Vergi.cum dixit: veteres migrate coloni. & alibi: migrantes cernas.Signum quoque breuiat Lucre.nil tamen eſſe ſigni miſta potuiſſe creari. Tigris etiam breuiat.vt Manilius lib.iiij.& tigris & rubri radiantia littora ponti.Producunt vero Bigæ bigarum. Vergilius ſeptimo æneidos:aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Figo.is.idem in buco.atque humiles habitare caſas,& figere ceruos.Fligo.is. quod raro eſt in vſu:ab illo vero compoſita frequenter. affligo affligis.confligo confligis. infligo.is. Oui.xiij.meta.affligi ſociorum corpora terræ. Vergilius ſecundo ęneidos:confligunt que zephyri.Frigus.oris.idem in buco.& fontes ſacros frigus captabis opacum,& quæ cum illo ſymbolum.habent.vt frigidus.a.um.frigeo.es. Frigu lla.æ. frigutio frigutis.Martia. & ſturnos inopes,friguillarumque querelas. Gyges.æ.rex Lydiæ,a quo gygeus.a.um.Proper.lydia gygeo tincta puella lacu. Vergilius tamen.xj.æneid'.alterius gygæ primam produxit dicens:& ſucciſo poplite gygen. Pyga pygæ.Hora.primo ſerm.ne nummi pereant, aut pyga,aut denique fama.& ibidem de pygis:naſuta & latere,ac pede longo eſt. Pigardus pigardi.Iuu.lepus,ac caper & pigardus. Strigilis.idem:ſtrigilibus pleno componit lintheca gutto.Horat.tamen breuiauit dicēs:fur tua mutat ſtrigili,qui prælia vendit. & Perſius: I puer & ſtrigiles criſpini in balnea deſer.Sunt qui apud Iuu.pro ſtrigilibus legant ſtrigibus,quę ſunt ex olerum genere.Stigo.as.a quo compoſita magis ſunt in vſu inſtigo inſtigas.veſtigo veſtigas.Vergilius in ętna.præſſoſque inſtigant agmine ventos.Idem in.vi.ergo alte veſtiga oculis,riteque repertum. Triginta.idem primo æneidos: triginta magnos voluendis menſibus orbes.Viginti quoque eadem ratione & vigeſis.Mart.amphora vigeſis modus datur ære quaterno. ¶ I.ante.l.longa eſt,vt Iliſus fluuius Atticæ cuius primam Papi.breuiauit dicens:anfractu riparum incuruus iliſos.Sęuus honos fluuio ſtygias luſtrare ſeueris Eumenides.alibi tamē produxit dicens:celauit geticos ripis iliſus amores.Hyle quod ſylua interpretatur primam per regulam produxit. hylęi quoque populi ſarmatiæ producunt eandem. Val. Flacus: mouit & hylæa ſupplex cum gente ſerenem.hyle quoque oppidum Bœotiæ cuius primam Homerus produxit,Papi.tamen eādem breuiauit dicens: qui breue littus hyles.Pileus.i.quod exemplum ideo quoque poſuimus,ne quis putet a pilo deriuari,vt quidam ſomniāt:in quo,vt ſtatim dicemus,prima breuiatur:ſed ab eo ꝙ græce dicitur pileon.Perſius hæc mera libertas,hanc nobis pilea donant.Pila quoque pro ſtructili columna primam produxit.Et pila pro mortario vbi tunduntur fruges,& pilium pro ipſo inſtrumento a quo pilunnus auus turni,de quo Vergilius decimo æneidos:cui pilunnus auus, cui diui venilia mater.Pilatus,ſub quo Saluator eſt paſſus, inambiguo eſt,an a pilo teli genere,an a pila luſoria dicatur. Itaque a Iuuenco producitur,ab Aratore breuiatur.Silenus.Verg.in buco.ſilenum pueri ſomno videre iacentem.Et paulo poſt breuiauit dicens:quantū omnis mundus gaudet cantante ſileno.ſunt qui dicant illud non eſſe Vergilij carmen.Breuia[illegible] vero Cilium.ij.a quo ſupercilium componitur.Iuue.illa ſupercilium madida fuligine tinctum.Cyli[illegible] Vergilius primo georgico.area tum primum ingenti eſt æquanda cylindro.Cylidrus.i.Luc.ix.ch[illegible]rus tractuque via fumante cylidri.Cilix.icis.idē.o nunquā pacate cilix.Filix filicis. Perſi.ſed tam[illegible]a filix nullo manſueſcit aratro.Hilaris.e.& ab eo deriuatum hilaro.as.Vergi.in bucol.& multo in p[illegible]s hilarans conuiuia baccho.Ilerda.æ.Luca.in.iiij.ſurgit ilerda manu placidis prælabitur vndis.Lilæa.æ.[illegible]itas bœotiæ.Papin.vij.theba.coriciumque nemus prope lentemque lilæam.Lilybęum.i.ciuitas & promontorium Siciliæ. Verg.iij.æneid.& vada dura lego ſaxis lilybeia cęcis.Milium.ij. Verg.j.geor.accipiunt ſulci,& milio venit annua cura.Milo.onis.Luca.Pompeiana reum clauſerunt ſigna milonem.Pila.æ.pro ſpherula qua ludimus.Horat.pri.ſerm.namque pila lippis inimicum & ludere crudis.Pilus pili.& ab eo deriuata:vt piloſus piloſa piloſum.pilo.as.Mart.nunc ſunt crura pilis & ſunt tibi pectora ſetis horrida.Pilum.i.pro telo producit Luca.& pila minantia pilis.Pilos pili.Ouid.in epiſt.pe[illegible]nos pilon antiqua[illegible] neleis neſtoris arua.Philos,quod interpretatur amicus,& ab eo compoſita.vt philippus,pamphilus.Horatius primo epiſtola.ſtrenuus & fortis,cauſiſque philippus agendis.Pilene pilenes.vrbs Aetoliæ.Papin.belli fama viros miſit ſcopuloſa pilene.Siler ſileris.virgulti genus. Vergilius ſecundo georgicorum:molle ſiler lentæque geniſtæ.& pro fluuio.Lucanus ſecundo:radenſque ſalerni culta ſiler.Silex ſilicis. Vergilius primo æneidos:ac primum ſilicis ſcintillam excudit achates. Sileo ſiles.Idem in bucoli.& nunc omne tibi ſtratum ſilet æquor & omnes.Siligo.inis.Iuue.ſed tener & niueus,molliquē ſiligine factus.Siliqua.æ.idem. ſed laudem ſiliquas occultus ganeo pultes.Silurus.i.idem: vendere municipes fracta de merce ſiluros. Stylus.Hora.primo ſermo.ſępe ſtylum vertas.Idem in ſecundo:ſed hic ſtylus haud petit vltro.T[illegible]ia tilię. Vergil'.primo georgico.cæditur & tilia ante iugo leuis altaque fagus.Serenus tamen prod[illegible]it dicens: fraxinea in flammis,quę fundit tilia ſuccum.

I.ante.m.in dissyllabis longa est.vt Limus.i.Breuiãt vero Fimus.i.Hymen.enis.Mimas.antis.Nimis aduerbium.Simõ,onis.Simul aduerbiũ.Thim9 i.Polysyllaba quoq;.vt similis.e.Producũt vero Simius.ij.Simia.æ.Simulus.i.Hymera.æ.Chimerinos.i.Timæus.i.Dimidium.ij.

I.ante.n.longa est.vt Linum lini.Sinum.i.pro vase,Hinnlus.i.Breuiãt vero Cynapes.is.fluu.Cynædus.i.Cinis.eris.Cyniras cinirae.Cynicus.a.ũ.& a cynos composita.Inula.ę.Linus.i.nomen ppr.Lino.is.Minerua.æ.Minium.ij.Minius nij.fluuius.Minio.onis.Minyæ populi.Mina minæ.Minister.stri.Minæ.arum.Minor.aris.verbum Minor.oris.nomẽ.Minuo.is.Miniscor.Ninus.i.Sinapis is.Sine præpositio.Sinister.a.um.Sino.is.Sinon.onis.Sinopis sinopis.Sinus us.Sinuessa sinuessæ.Tinea.æ.Et a syn præpositione græca composita vt Synagoga æ.Synhedra ę.

I.ante.p.breuis est.vt Stipes stipis.Typhœus.œi.

¶ I.ante.m.in dissyllabis longa est.vt rima æ.limus.i.Breuiant vero fimus.i.Ver.pri.geo.ne saturare fimo pingui pudeat solo,ne ve.Hymen tũ breuiat,tũ producit. Oui.in hero.adfuit & certis tẽpora vinctus hymen.Catull'.produxit.Hymenæus breuiat.Verg.iiij.æñ.hic hymenęus erit,non aduersata petentẽ.Catull' hymen o hymenææ,hymen ades o hymenææ.Mimas.antis.mons minoris Asiæ.Oui.ij.metamor.& tandem.rhodope niuibus caritura,mimasque.a quo bacchi sacerdotes dicti sunt mimallonides,& mimalloneus.a.um.Persius:torua mimalloneis implerun,cornua bombis.Nimis aduerbium,& nimiũ quod ab eo deriuatum esse videtur. Simulę aduerbium.Verg.iiij.ęñ.quã simul ac tali persensit peste teneri.Thymus.i.Idem in pri.æñ.feruet opus,redolentq; thymo fragrãtia mella.Pollysyllaba quoq;.vt similis simile,simila.æ.chimera chimeræ.quanquã apud gręcos per.ei.diphthongon in principio scribatur,plerumq; eandem primã breuiat,autore Hermol.in Plin.lib.v.Didymus quoque breuiat Mart.quales nec didymi sciunt puellæ.Arator produxit dicens:probans modo didyme discis.Producũt vero simius.ij.Martialis:callidus emissas eludere simius hastas.Simia.ę.Iuu.cuius supplicio non debuit vna parari simia.atque perinde simulus viri nomen apud Verg.in moreto:Simulus exigui cultor cum rusticus horti.Hymera.ę.fluuius,qui mediã Siciliam diuidit.vt dicit Liuius.xxiiij.ab vrbe condita.Silius.xiiij.punicorum:armauere suos,qua mergitur hymera ponto.Chimerinos,quod interpretatur hyemalis.Mart.horrida si brumæ sidera chimerinos.Tymęus tymęi.viri proprium nomen.Sedulius in paschali:dũ resides cœtus timęi fili9 illud.¶ I.ante.n.longa est.vt linum lini.finis.is.Sinum pro vase Verg.in buc.sinum lactis,& hęc te liba priape quotannis.Pro sinu vestis siue maris breuiat,vt statim dicemus.Hinulus quoq; producit apud Horatium dicẽs:vitas hinnuleo me similis Cloe.Proper.tñ breuiauit dicens:atq; hinnuli pellis totos operibat amantes.Breuiant vero Cynapes.is.fluuius.Ouid.in.iij.de ponto.Partheniusq; rapax:& voluens saxa cynapes.Cynædus.i.Iuu.inter socraticos notissima fossa cynædos.Cinis.eris. Idem:quorum flaminia tegitur cinis atque latina.Cyniras cyneræ.rex fuit cypri.Ouid.x.metamor.inter fœlices cyniras potuisset haberi.Cynicus.a.um.quod interpretatur caninus,& reliqua a cynos,quod interpretatur canis cõposita:vt cynoglossa herba.cynocephalus.i.cynorhodos.i.Inula.æ.Horat.atque acidas mauult inulas.Linus.i.Verg.in buco.vt linus hęc illi diuino carmine pastor.Lino linis,vel linio.is.Iuu.nã qui plura linit victuro dolia musto.Minæ minarum.Verg.iiij.æneidos:pendent opera interrupta,minæq;.inde est minor minaris.Minerua.ę.Iuu.seruauit trepidam flagranti ex æde Mineruam.Minium minij.Verg.in bu.sanguineis ebuli baccis,minioq; rubentem.& habentia cum illo symbolum,vt minius minij,fluuius Hispaniæ.Minio minionis,fluuius Italiæ.Minyæ populi Thessaliæ.Ver.x.æneidos:qui sunt minyonis in aruis.Ouid.vij.metamorphosis:iamq; fretum minyę pagasęa puppe secabant.Mina minæ genus monetę.Priscia.de ponderibus:accipe præterea paruo,quam nomine graij mnam vocitant,nostriq; minam dixere priores.Minister ministri.ministro ministras,& inde deriuata.Verg.pri.ęnei.totidemq; pares ætate ministri.Minor minoris.Iuu.ad vos iam veniet minor altilis.Inde est minus & minuo minuis & minimus.Miniscor minisceris,a quo reperitur compositum reminiscor reminisceris.Verg.dulces reminiscitur argos.& eodem modo comminiscor comminisceris.Ninus.i.rex fuit Assyriorum.Ouid.iiij.metamor.conueniant ad busta Nini,lateantq; sub vmbra.Pro vrbe quoq;,q̃ in sacris literis dicitur Niniue.Luc.iij.& fœlix sic fama ninus,ventosa damascus.Sinapis sinapis.Columel.seq; lacessenti fletum factura sinapis.Sine prępositio.Verg.v.æñ.haud equidem sine mente reor,sine numine diuum.Sinister sinistra sinistrum.Idem in buco.ante sinistra caua monuisset ab ilice cornix.Sino sinis.Idem in eodem opere:atq; hanc sine tempora circum.Sinon.onis.Verg.ij.æneidos:talibus insidijs periurijq; arte Sinonis.Sinopis.is.vrbs ponti,vnde sinopæus sinopæa sinopæum.Ouid.pri.de ponto:non doluit patria cynicus procul esse sinopæus.Sinus.us.Verg.primo ęneidos:inque sinus scindit sese vnda reductos.hic pro sinu maris.Et pro sinu vestis.Idem in eodem:nuda genu,nodoque sinus collecta fluentes.Sinuessa.æ.Horatius primo sermonum:plotius & varius sinuessę vergiliusque.Tinea.ę.Iuu.tinea pertunde libellos.Ouidius.xv.metamorphosis:agrestes tineę res obseruata colonis.Serenus tamen produxit dicens:Natura interno cum viscere tinea serpens.Et a syn composita,vt Synagoga synagogæ.Sedulius in paschali.iamque capharneæ synagogam intrauerit vrbis.Synhedra.ę.quod interpretatur consessus.Lucanus in.viij.profugum collecta ducem paruisq; synhedris.¶ I.ante.p.breuis est.vt stipes stipis.pro genere quodam pecuniæ.Ouidius primo fasto.dulcia cur dentur video stipis adque causam. Stipendium vero,quod a stipe videtur deriuari,producit.Catull'.Indomito nec dura ferues stipendia tauro.Vergi.in diris:aut inter varios veneris stipendia flores.Cyprus.quoque breuiat.vt Horatius primo carminũ.sic te diua potens cypri.Niphates etiam,quanquam per.ei.diphthongon a gręcis scribatur,breuiat:vt Iuuena.quosdam facit isse niphatem in populos.Typhoeus.i.Luca.in.iiij.Conditus inarimes æterna mole typhoeus.Typhon vero producitur.vt apud eundem in.vij.antraque lætiferi rabiem Typhonis anhelant.Scipus,quod ideo posuimus,ne quis cum Ioanne Torte

Scyphus.i.Producũt vero Gryphes.Gryphus.i. Iphitus.i.Pipo.as.Pipilo.as.Rhiphœi.orum.Ripa ripæ. Scipio. onis.Sipho.onis.Stipes ſtipitis. Stipo ſtipas.Scrypulus ſcrypuli. Sipharium.rij. Sipus ſipuntis. Tiphys.phys. Tiphon tiphonis. Vipera viperæ.

I.ante.q.breuis eſt.vt Liqueo liques.Liquo liquas. ſiquidem.Producunt vero. Liquetium liquetij. Liquor liqueris.Liquor liquoris.Liquidus. a.ũ. mediam habet.

I.ante.r.longa eſt.vt lira pro ſulco. A chir, quod eſt manus, deducta partim breuiant.vt Chiragra.ę. partim producunt.vt Chirurgus chirurgi. Chironomon chironomontis. Breuiant vero Dirimo dirimis.Hyrie hyries.Hirudo hirudinis.Hirundo inis.Lyra.ę.Mirõ.onis.nomẽ ꝓpriũ viri. Myron;quod interpretatur vnguentum. Nire⁹ nirei. A pyr quod eſt ignis deriuata partim breuiant. vt Pyra.Pyragmon onis. Pyretrum i.Pyropus.i.partim producunt,vt Piramus.i. Pyramis.idis.Pyrene.es.Pyrous.i pyrus.ri.Pyrum.ri. Quirinus quirini.Syrus.a.um.Syracuſæ.arum.

lio decipiatur;qui in verſu illo Verg.vij.æñ.hoc pater anchiſes auro libabat ad aras.pro auro legit ſcypho: perinde ac ſi primam producat. Producunt vero grypus.i.q̃ a gryphe detracta aſpiratione deriuatur. in quo prima cremento producitur.Verg.in buc.iungentur iam gryphes equis æuoque ſequenti. Iphitus vir Troianus;aut vnus ex argonautis. Vergi.ij.ęñ. quorum iam Iphitus ęuo.Papi.v.theb.& longa pellentem cuſpide rupes Iphiton.Pipo.as.& ,quod ab eo diminutiuum eſſe videtur;pipilo.as.Ouidius de philo.accipiter pipat.miluus hianſque lipit. Catullus de paſſere:ad ſolam dominã vſq; pipilabat.qđ eſt carmẽ phaleuticũ.Riphœi.orũ. montes ſcythię:vnde Riphœus.a.um.Vergil. pri.georgi.mundus vt ad ſcythiam riphœaſque arduus arces.Ripa ripæ.Idem in buc.aut numerum lupus; aut torrentia flumina ripas. Scipio.onis.Lucanus in.ij.Scipio luceriæ quã quã firmiſſima pubes.Sipho.onis.Iuu.effigiẽ que deæ longis ſiphonibus implent.Stipo.as. Verg.pri.ęnei. ſtipant & dulci diſtendunt nectare cellas.Scrypulus.i.Ouid.de medicamine faciei.Quiq; parant marathri ſcrypula myrrha nouẽ.Sypharium.ij.Iuue.cõſũptis opib⁹ vocẽ damaſippe locaſti ſyphario.ſũt;q nõ ſyphario,ſed ſypario legãt.Sip⁹.ũtis.Luc.i.vij.q̃s recipit ſalapina pal⁹ & ſubdita ſip⁹.Typhis.is. Ver.in buco.alter erit tum typhis,& altera q̃ vehat argo.Typhõ vero ſupra dixim⁹ producere. Vipera.ę.Iuuen.tu ne duos vna ſæuiſſima vipera cœna. I.ante.q.breuis eſt.vt liqueſco.is.liquo.as.eliquo.as.Verg.in bucol.lim⁹ vt hic dureſcit,& hęc vt cera liqueſcit. Idem in moreto:ſubſidit ſyncera foraminibuſque liquatur.Perſius:eliquat & tenero ſupplãtat verba palato. Producũt vero liquor liqueris. Verg.primo georgico. liquitur & zephyro putris ſe gleba reſoluit. Liquetium.ij.fluuius Venetiæ eſt teſte Seruio in illud Vergil.ix. ęneidos:quales aeriæ liquetia flumina circũ. Sũt, qui legant liquentia a Liquor liqueris. Liquor liquoris. Lucret. in primo. pondus vti ſaxis,calor ignis, liquor aquarum.& ibidem: fiet vti cibus omnis & aridus & liquor ipſe.Liquidus.a.um.quoniã a liqueo.es.vel a liquor liqueris poteſt deriuari,tum prima breui,tum eadem longa reperitur;quod vno verſo Lucre.lib.iiij.oſtendit dicens:craſſaq; conueniunt liquidis,& liquida craſſis.¶I.ante.r.longa eſt,vt lira pro ſulco:vnde eſt lirare & delirare & delirus.Auſonius:& ſi pierias paritur lirare ſorores.vnde eſt delirare.Hora.i.epiſ.quicquid delirant reges,plectuntur achiui.Idem in arte poe.delirus ve ſenex.Nam quod Lucre.li.i.dixit: quod facte hic,idem perdelirus eſſe videtur.atque alibi:quod mihi tum vanum tum delirum eſſe videtur.vbi.m.non abijcitur:poteſt & abijci,vt ſit a lira pro ſulco:nã ꝓ inſtrumento muſico lyra.ę.primã breuiat.vt ſtatim dicem⁹.A chir,qđ interp̃tatur man⁹, cõpoſita partim breuiãt,vt chiragra.ę.Hor.poſtq̃ illi iuſta chiragra. Perſius:ſed cum lapidoſa chiragra.Mart.ſed nil patrono porrigit, hęc chiragra eſt, partim producunt,vt chirurgus.Mart.chirurgus fuerat,nunc eſt veſpillo diaulus. Verg.in priapeia:chirurgamq; manum miſer timerẽ.Chironomon.ontis.vel chironomos.i.Iuu.& chironomonta volanti cultello. Idem:chironomon Ledam molli ſaltẽte bathyllo.Breuiant vero dirimo.is.Oui.i.meta.hanc deus & melior litem natura diremit.Hyrie.es.Idem in.vij.inde lacus hyries vidit.Hirudo.inis.Hor.in poe.non miſſura cutẽ niſi plena cruoris hirudo.Hirũdo.inis Oui.in.ij.faſt. fallimur:an veris prenũtia venit hirũdo? Lyra.æ. pro inſtrumẽto muſico.Myron.onis.Mart.quis labor in phiala docti myos:an ne myronis? Myron.i.pro vnguẽto: vnde eſt myropola.ę.myropolium.ij.myrobalanum.i.myriſticus.a.um.Nireus.i.Oui.ij.de arte:ſic licet ãtiquo nireus adamatus Homero.Hor.iij.carmi.qualis aut nireus fuit,aut aquoſa raptus ab ida. A pyr,quod interpretatur ignis,deriuata partim breuiant.vt Pyra.ę. Verg.iiij.æñ.At regina pyra penetrali in ſede ſub auras.Pyracmõ.onis.Idẽ i.viij.meta.Brõteſq; Steropeſq;,& nud⁹ mẽbra Pyracmõ. Pyretrũ.i.Ouid.ij.de arte.Tritaq; in annoſo flaua pyretra mero.Pyrop⁹.Idẽ in.ij.met.clara micante auro flãmas imitãte pyropo.p̃tim ꝓducũt.vt pyram⁹.i.ꝓviro & ꝓ fluuio.Oui.iiij.me.pyram⁹ & thiſbe iuuenũ pulcherrim⁹ alter. Pyramis.idis.Mart.barbara pyramidũ ſileat miracula mẽphis.Iacob⁹ Cõſtãti⁹ nõ a pyr,ſed a pyro(hoc eſt tritico)deducit,qđ in pyramidib⁹ illis ęgyptijs triticũ adſeruabatur.Idq; Probus ex ratione quantitatis ſyllabæ pyrene quoq; & pyreneus variat.Claudianus in ſtili.pyrenęa tegit lapidoſis frõdibus ilex. Luca.in.iiij.iamque pyrenę;quos nunquã ſoluere Titan.Pyrus.i.& pyrũ.i. Verg.in buc.inſere nunc melibœe pyros.Idem.ij.georgicorum:cruſtumijs ſyrijſque pyros.Quirinus i.Vergi.pri.æneidos; Remo cũ fratre Quirin⁹. vnde Quirites dicti.Ouid.an ſi pulſaſſem minima de plebe quiritem.Syrus ſyra ſyrũ. Lucanus in ſeptimo: viuant galatæque,ſyrique. vnde etiam ſyrij,& aſſyrij dicti ſunt. Syrus quoque inſula vna ex Cycladibus, quę patria fuit Pherecidę ſyri,priman producit apud Homerum,qui eius meminit.Scyros quoque producit. Vergilius ſecundo æneidos:vna omnis ſcyria pubes.& Papini.palladi littoreę celebrabat ſcyros honorem.Sidonius appollinaris autor non contemnendus, ſed grecarum literarum ignarus breuiauit dicens:vel ſcyrias vacuaſſe colos,vel ſerica fila per cannas torſiſſe leues. Syrius vero ſtella producit primam.Vergilius tertio ęneidos: Tum ſteriles exurere ſyrius agros. Syracuſę.arum.vnde Syracuſius ſyracuſia ſyracuſium.Idem in buc.Prima ſyracuſio dignata eſt ludere verſu.

Tyrus.i.Tyrāꝰ.i.Vridis.e.Vireo.es.Viriatus.
.i.Virosus a viro.
I.ante.s.longa est.vt Nisus.i. Breuiant vero Bison
bisontis.Cisium.ij. Disertus.i.Isara.ę Isaurus.i.
Miser.a.ū.Nisi cōiunctio.Ptisana.æ.Ptisis.is.Si-
ser.eris.Sisimbrium sisimbrij.
I.ante.t.breuis est.vt Italus.a.um.Mitra.æ.Citrū.i.
Vitrum vitri.Britannia britāniæ.Vitium.ij. Li
tra.æ. Producunt vero Bithynia.æ. Britō.onis.
Clitella.æ.Clytūnus.i.Clytorius.ij.Cliton.onis.
Dito.as.Ditesco.scis.Italia.ę.Fritinio.is.Ithyreus
a.ū.Mitis.e.Mitylus.i.Nitor.eris.Pythagoras.æ.
Pytheus.ei Pythō.onis.Pythius.a.um.Pyteleon
ontis.Pitisma.atis.Pituita indifferentem habet.
Ritus ritus.Rito ritas.Scitor.aris.Sithon.onis.
Triticum.ci.Triton onis.Tityrus.i. Titan.anis.
Titillo.as.Vita.æ.Vitis vitis.Vito vitas.Vitu-
pero vituperas.Zithum zithi.
I.ante.u.cōsonātē longa est.vt Liuor.oris.Viuo.is.

Tyrus.Idem primo æneidos:sed regna tyri Germanus habebat.Tyrannus.i.Idem in.vij.pars mihi pacis erit,dexteram tetigisse tyranni.Viridis.e.Idem in.vi.iam senior,sed cruda deo viridisque senectus.Vireo.es.viretum.i.viriditas.atis. eandē rationem sequuntur. Viriatus.ti.Sillius.iij.puni.hos Viriatus agit. ¶I.ante.s.longa est,vt Nisus.i.prorege Megarensium in accipitrem verso. Vergilius primo georgicorum: apparet liquido sublimis in aere nisus.Breuiant vero Bison bisontis.Martial.illi cessit atrox bubalus atque bison. Cisium.ij. Auso.vel cisio trijugi. Isara.æ.fluu.Galliæ. Lucan.in primo: hi vada liquerunt isaræ,qui gurgite ductus. Isaurus.i.Idem in.ij.Crustumiumque rapax,& iuncto sapis isauro.Miser.a.um. Vergilius pri.æneí.& magno miseræ dilectus amore.& quę cum eo symbolum habent miseria.æ.misereor.eris. Nisi coniunctio.Ouid.v.o nisi te virtus opera ad maiora tulisset.Ptisana.æ.Mar. Ptisanā fabāque solebas.vnde ptisanarium.ij. Horat. hoc ptisanarium orizæ. Ptisis.Iuuena.ptisis & vomicę putres &,dimidiū crus.Siser.eris.Colume.iam siser assyrio venit quę semine radix.Sisimbrium. Ouid. date grata sisimbria mitto.¶I.ante.t.breuis est,vt mitra,quod ideo primam breuiare dicimus,quia eius diminutiuum mitella breuiat.Verg.in copa:copa syrisca caput graia redimita mitella.Vitrum.i.Martial. condantur parco fusca salerna vitro. Britannia.æ.vnde Britannus.a.um.Vergil.in Buco.& penitus toto diuisos orbe britannos. Lucr.tamen in.vi.produxit dicens: nunquid britannis cęlum differre putamus.Apud grecos quoque indifferenter profertur britānos:& bretannos.Vitium.ij.Iuuen.omne animi vitium tanto conspectius in se.& quia si a vito vitas diceretur,obstaret syllaba,sunt qui malint a voce declinare,siue potius a voco.as.vnde vox deriuetur.Litera quoque breuiat quod ex eius composito liquet oblitero.as.Auso.quos fama obliterat & quos.Producunt vero Bithynia.æ.vnde Bithynius.a.um.Mani.lib.iiij.astro.cappadocū Armeniæ iugis bythinia diues.Flaccus in.ij.argo:bithyno phrygio ve satum,sed quem sua voto.Iuue.tamen breuiauit dicens:quamquam & cappadoces faciant,equitesque bythini.Briton.onis.Idem:quā nec terribiles cymbri:nec britones vnquā.Mart.quam veteres brachæ britonis pauperis & quam.Clitella.æ.Hora.primo sermo.hic muli capuæ clitellas tempore ponunt.Clitūnus.i.Verg.ij.georg.hinc albi clitumni greges & maxima taurus.Clytorius.ij.fons est arcadię.Ouid.xv.meta.clytorio quicunque sitim de fonte leuauit.Clitō.onis.fluu.Arcadię.Papin.iiij.theb.& rapidus Clitō,& qui tepithie ladon.Dito.as.& Ditesco.scis.Horat.in poe.sermonem patrium ditauerit.Idem.ij.ser.qua ratione possis ditescere. Italia.ę.Verg.primo ęneid.Italiam fato profugus lauinaque venit.Idem in eodem:italiam dixisse ducis de nomine gentis.Italicus quoque & italis.idis.Ouidi.xv.metam.grata quis italicis autor posuisset inoris.Ver.in.xij.italides quas ipsa decus sibi dia camilla.Italus.a.um.tum breuiare,tum producere reperitur.Idem in.iij.& sępe Hesperiam sępe itala regna vocare.Idē in.ix.cōiecto sternit iaculo volat itala cornus.Idē in.viij.hinc augustus agēs italos in prelia cęsar.Hor.pri.serm.at grecus postquā est italo perfusus aceto.Mitis.e.Ver.in buc.frōde super viridi sunt nobis mitia poma.Mitylus.i.pisciculus.Mart.fuggitur inciso mitylus ore mihi.Nitor.is.Verg.iiij.hic primū paribus nitēs Cillenius alis.Pythagoras.ę.Iuue.pythagoras cūctis animalibus abstinuit qui.Pytheus.ei.Oui.vij.meta.nā me pelopeia pytheus.Idē in epla.phedrę:hic tecū troezena colā pytheia regna.Python.onis.Idē in pri.meta.strauimus innumeris tumidū pythona sagittis.a quo pythius.a.ū.Luca.in sexto:vnde & Thessalicæ veniunt ad pythia laurus.Pyteleon.ontis.Hor.rhodio quod pyteleonti.Pitisma.atis.cuu.qui Lacedęmoniū pitisma te lubricat orbē.Angelus tū politianus pitilysmate legendū esse contendit.Pituita.tæ.indifferentē habet longā apud Catul.mucusque & mala pituita nasi.& apud Persi.somnia pituita,qui purgatissima mittūt.breuē.vt apud Hor.pri.epist.pręcipue sanus nisi cū pituita molesta est.sunt qui apud Hora.faciant ex duabus vocalibus syngresim:vt sit pituita syllabarū triū.Ritus.us.a quo est rite.Vergi.sexto æneid.riteque repertū carpe manu:nāque ipse volens facilisque sequetur.Rito ritas.a quo reperiuntur composita irrito.tas.& prorito.tas.Ouid.pri.metamor.tu face nescio quos esto contentus amores irritare tua.Columel.& pelusiaci proritet pocula zythi.Scitor.aris.Verg.ij.æneidos:suspensi eurypilum scitatū oracula phoebi.& ibidem:tum vero ardemus scitari,& quærere causas.Sithon sithonis mōs Thracię.vnde Sithonius.a.um.& sithois sithoidis.Verg.in buc.sithoniasque niues hyemis subeamus aquosæ.Ouid.in epistola phylli.nec vehit actæas sithois vnde rates.Triticū.i.Ver.primo geor.at si triticeam in messem robustaque farra.Triton.onis.Deus marinus.Idem primo æneidos:cymothoë simul & triton annixus acuto.Triton quoque pro lacu in Affrica:a quo Pallas tritonia dicta est.Vergilius secundo æneidos:nec dubijs ea signa dedit tritonia monstris.Lucan.tamen in.ix.& se dilecta tritonida dixit ab vnda.Tityrus.i.Idē in buc.Tityre tu patulę recubans sub tegmine fagi.Titā.anis.Ouid.nullus adhuc mūdo præbebat lumina titan.Titillo.as.Horat.pri.sermo.pręterea ne vos titillet gloria iure.Vita vitę.Verg.in.vi.gn.nate mihi quondā vita,dū vita manebat.Vitis.tis.Idē in buc.vitis vt arboribus decori est vt vitibus vuę.Vito vitas.Iuuenalis:illius occursos etiam vitare memento Vitupero.as.tametsi a vitio compositum esse videatur.Zythum zythi,vt quod pauloante attulimus ex Columel.& Pelusiaci proritet pocula zythi.¶I.ante.u.consonantem longa est.vt viuus viua viuum viuo viuis.priuus priua priuum.priuo priuas.

O Ante.b.longa est.vt Gobius.ij. Robur.oris. Breuiant vero Globus.i.Obesus.a.um.Obelus.i.Obolus.i.Obex.cis.Probus.a.um. Probo.as.Probrum.i.Soboles sobolis.

O.ante.c.breuis est.vt Proceres.um. Voco vocas. Producunt vero Cocytus.i.Crocalus.i. Focale.is.Locusta.æ,Oceanus.i.Ocyor & Ocyus.Phoca.æ.Phocus.i Phocis idis.Procerus.a.um.Poculum poculi. Vocalis vocale.

O.ante d.longa est.vt Clodius.ij. Lodix icis.Rodo rodis.Breuiant vero Fodio.dis. Modus modi. modo aduerbium.Odor.oris.Odiũ.dij.Et a pus podos,hoc est,pes.Et a rhodos,quod est rosa,cõposita & deriuata.vt Podalirius.ij.Rhododaphne es. Rhodus rhodi.Rhodope.es. Rhodanus rhodani.Sodalis sodalis.

O.ante f.breuis est vt Ofella.æ Producunt vero Tofus tofi.

O.ante g.longa est.vt Cogo.gis Breuiant vero logos,& ab eo composita & deriuata vt Theologus.Rogus rogi.Rogo.gas.Toga.æ.

O ante l breuis est.vt colon membrum. Producũt vero Boletus ti. Bola æ Colum.i.Colliphiũ.ij.

O Ante.b.longa est.vt Gobius.ij. Robigo.onis. Robur.oris.Breuiãt vero Globus.i.Verg.ix.æn.quis globus o ciues caligine voluitur atra? Obesus.sa.sum.quod ab ob & esus.sa.sum.componitur Idem: iij.geor.breuis aluus,obesaq; terga.Obelus.i.quod interpretatur veru ideo breuiat,quia per.o.micron a græcis scribitur.Auson pone obelos.igitur ab eo per diminutionem fit obeliscus.ci. Ver.in rosis:hęc aperit primi fastigia celsa obelisci.Obolus oboli.Priscian.de mensuris: semioboli duplum est obolus,quẽ pondere duplo gramma vocant.Obex obicis. si in recto reperiretur breuiaret primam:quia ab ob præpositione componitur, & in obliquis si non habet.i.consonantem etiam breuiat.vt apud Sillium.iiij.puni.& fidos certent obices accersere sylua. Probus.a.ũ. probitas. atis.& probo.as.&ab eo composita.vt improbo.as. reprobo.as.approbo.as. probrum.i.a quo opprobrium componitur. & exprobro. as.Hora.ij.ser.opprobrijs dignum latrauerit integer ipse.Soboles.lis. Vergil.in buc.chara deum soboles:magnum Iouis incrementum. ¶ O.ante.c.breuis est.vt proceres. rum. procus.i.voco.as.tametsi vox,cis.crementum producat,vt suo loco diximus.Producunt vero cocytus.i.Verg.vi.æn.cocytusq; labens sinu circumuenit atro.Crocalus.i.Ouid.viij. met; & sumptus pro supplice crocalus armis. Focale.is.illud quod collo circunducitur.Marti. hoc focale tuas asserat auriculas.nam a faucibus deriuatur.au.diphthongo in.o.longum cõuersa.Horat.tamen breuiauit dicens: fasciolas cubitale focalia potus.& videtur inclinari a foco.Locusta.æ.Iuuena.instituitq; rudes melior locusta propinquas.Oceanus.i.Verg. iiij.geo.oceanumque patrem rerum,nymphasque sorores. Ocyor & ocyus ab eo quod est ocys,quod interpre.velox.Ouid.pri.metam. fugit ocyor aura illa leui. vnde & ocymum dictum,hoc est,a celeritate crescendi.Phoca.ę. Verg.iiij.geor.sternunt se somno diuerso in littore phocæ.Phocus.ci.Ouid.vij.meta.& peles tertia phocus: scilicet æaci filius. Phocis phocidis. Idem in primo: separat aonios diuersis phocis ab æturoceis. Pro.s.a.um.Verg.in buc.corticis atque solo proceras erigit alnos.Poculum.li.Idem in eodem: insanire libet quoniam tibi pocula ponam.Vocalis.c.quod non a voco.as.sed a voce deriuatur.Ouid viij.metam.regia turris erat vocalibus addita muris.¶ O.ante.d.longa est.vt Rodo dis.Clodius.ij.Lodix.icis.sodes quod est blandientis.Hora.primo epis. Roscia dic sodes melior lex.an puerorum.Breuiãt vero Fodio fodis.Vergilius sexto ęneidos: aut spumantis equi foderet calcaribus armos.Modus modi,vnde est modestius,moderor,& modulor & modicus.Horat.est modus in rebus,sunt certi denique fines.Modo aduerbium.Verg.iiij.æneidos:si modo quod memoras factũ fortuna sequatur.Odor odoris.odorus.a.um.odor.aris. Verg.pri.geor.nonne vides croceos,vt Tmolus odores.Odium.ij.Oui.in epis. exerces pretiosa odia.Et a pus podos,quod interpretatur pes com posita & deriuata,vt podalyrius.ij.podagra.ę.Oui.de reme.quãtus apud Danaos podalyrius arte medẽdi, Mart.litigat & podagra Diodorus,flacce laborat.Composita quoque & deriuata a rhodos quod interpretatur rosa,vt rhododaphne.es.Vergil. in culice:laurus item phœbi deus exurgens rododaphne. Rhodus insula.Hora.primo carmin.laudabunt alij claram rhodon,aut mitylenẽ.Rhodope.es.Verg.in buc.nec tantũ rhodope miratur & Ismarus orphea.Rhodanus.i.Proper.in.ij.rest is arar,rhodanusque celer, magnusque garunna.Sodalis sodalis.Horat.audieris hæres,ergo nunc Dama sodalis.¶ O.ante.f.breuis est,vt ofella.æ. diminutiuum ab offa:sed in primogenio producitur,atque ideo per duplex.ff.scribitur.in deriuatiuo vero alteram.f.exteritur.vt sit breuis.Iuue.solueret & patruo similes effunderet offas.Idẽ:& quæ non egeãt ferre structionis ofellę Mart.me meus ad subitas inuitet amicus ofellas. Tofus.i.sunt qui per.ph.sunt qui per.f.scribant:sed semper producitur. Verg.ij.geor.& tofus scaber & nigris exesa chelydris. Iuu.herba nec ingenuum violarent marmora tofum. ¶ O.ante.g.longa est, vt cogo.is.Breuiant logos, quod interpretatur sermo:& ab eo composita & deriuata vt logicus.dialogus.aretalogus.Iuu.mouerat vt mẽdax aretalogus in mare nemo.Sido.qui plerumque in græcis fallitur, longam posuit secundã in syllogismo: Argumẽtosis dat retia syllogismis.Rogus.gi.Idẽ:& minor igne rogi Rogo.as. atq; ab eo cõposita,vt interrogo as.arrogo.as.irrigo.as.Toga.æ.Iuu.quid faciant comites,quib9 hinc toga,calceus hinc est. ¶ O.ante.l. breuis est.vt colõ,quod interpretatur membrum:scribitur enim a grecis per o micron:vnde & ab eo composita & deriuata breuiant, vt monocolon.dicolon.tetracolon. Poples quoque breuiat ex Lucretij libro.iiij.brachia palpebræque cadunt poplitesque cubanti. Nam positione Vergilius produxit dicens: succiso poplite gygem.Producunt vero boletus.i.Iuuena.domino sed qualem Claudius edit.Bola.ę.Vergilius sexto æneidos:castrumque inui,bolamque coramque.vnde bolanus.a.um.& bolanus nomen viri proprium.Hora.o te bolane cerebri fœlicem aiebam.Colum instrumentum quo aliquid colatur.Vergi. ij.geor.colaque prælorũ fumosis deripe tectis.Hinc est colo.as.Colliphiũ.ij.Iuu. luctantur paucę,comedũt colliphia paucę.Georgius Merula per duplex.ll. scribi debere putat:quia deriuatur ab eo qđ est collix,qui est panis subcinericius; neque enim dicitur a colo,id est mẽbro,vt Tortellius & Domitius scripserunt.

Dolium.ij. Iuuen.tanquã alta in dolia longus deciderit serpens bibit & vomit. Dolon.onis. Ouid.in epła pe nelo.rettulit & ferro rhæsum dolonaque cæsos. Idem tamen.iiij.meta.breuiauit dicens: ausum eadem quę vos phrygia de gente Dolona. Dolõ quoque pro genere teli, quoniã a dolo deriuatur primã breuiat. Ver. ij.æñ.sanosque gerunt in bella dolones. Moles.is. Verg.pri.æñ.miratur molem æneas magalia quondam. inde est molior.iris. & amolior.iris. Idem in eodem: molirique arcẽ & manibus subuoluere saxa. Moly.

Doliũ.ij Dolon.onis. Moles.is. Molior.iris Moly.yos. Nola.ę. Nolo verbũ. Olearus.i Olenos.i. Olim aduerb. Prolixus.a.ũ. Proles.is. Polypus. i. Polidamas polidamantis. Solus sola solum: Solor solaris. Solers solertis. Solennis solẽne. Spoletium spoletij. Tmolus tmoli.

O.ante.m.longa est.vt Doma, atis. Vomer.eris. vel vomis. Como.is Comessor.aris. Breuiãt vero Bromius.ij. Coma.æ. Comes.itis. Chromis.is. Comedo is. Dominus.i. Domus.us. Domo.as. Glomero eras. Homo.inis. Homerus.i. Nomas nomadis. Omasum.si. Omitto omittis. Stomachus.i. tomos & ab eo composita & deriuata. vt Atomus.i. Protomus.i. Tomacula. Vomo.is.

O ante n.breuis est, vt Bonus.a.um. Moneo.es. Producunt Conor.aris Cone.es. Conopæum.i. Conus.i. Donum.i. donec. Monychus.i. Nonus na.num. Nonæ.arum. Pronus.a.um. Pono.is.

yos.herba ab Homero celebrata. Vergil. in priape. quem cur moly vocat, mentula moly fuit Ouid.xij.meta. moly vocant superi, nigra radice tenetur. Nola.æ. Sillius.xiiij. puni. hinc ad chalcidicam transfert citus agmina nolam. Nolo non vis. Martia. splendida sit nimium sordida nolo cutis. Olearos insula ꝓpe euboeã. Verg.iij.æñ.olearon niueamque parõ sparsasque per æquor. Olenos.i. oppidum Bœotiæ. Papinius.iij. theba. olenos ionijs & fluctibus hospita portu. vnde Ouid.iij.meta. dixit: oleniæ sidus pluuiale capellę. Olim aduerbium. Verg.i.æneid. certe hinc Romanos olim voluentibus annis. Prolixus.a.ũ. Idem in Bucol. hirsutumque supercilium prolixaque barba. Proles.is. Idem in iiij.æneid. nec prolem ausoniam & lauinia respicit arua. Polypus.pi. & polydamas.antis. primam producũt, cum reliqua a poly, quod interpretatur multum, composita breuient. vnde a quibusdam per.ll. duplex scribuntur. Ouid.iiij.meta. vtque sub ęquoribus deprẽsum polypus hostẽ & pro morbo. Hora pri.ser. delectat vel.iti babinũ polypus agnæ. Persius: nec mihi polydamas, & troades labeonem. & Ouid.xij.meta. sed neque deiphœbum neque polydamanta, nec ipsum. quanquã tunc grçci non per.o.micron, sed per.o. & y psylõ diphthõgõ scribũt pulypus & pulydamas, vt producantur diphthongo: atque eodem modo pulycletus pro polycletus dicunt. vt Prudentius in Romano: in forceps myronis pulicleti malleus. nam trimetrum iambicum est. Solus.a.um. Vergi. iiij.æneid. sola domo mœret vacua stratisque relictis. Solor.aris. Idem in pri. solabar fatis contraria fata rependens. Solers ertis. a quo est solertia, & solennis. a plerisque per duplex.ll. scribuntur. Tibullus: primus aratra manu solerti fecit osyris. Ouid.ix.metamor. huic licet ex toto solertia confluat orbe. Verg.v.æneid. annua vota tamen solẽnesque ex ordine pompas. Tmolus tmoli. Idem primo georg. Nonne vides croceos vt tmolus odores. Oui.x.metam. iudice sub tmolo certamen venit ad impar. Spoletium spoletij, vnde Spoletinus spoletina spoletinum. Mart. spoletina data est: sed quam siccauerat ipse. ¶ O.ante.m.longa est, vt Doma.atis. quod interpretatur tectum, quamuis domus breuiet. Vomer.eris. tametsi a Vomo vomis, in quo prima breuis est, deriuetur. Vomica etiam breuiatur. Iuuenal. & phthisis, & vomicæ putres & dimidium crus. Serẽ. produxit dicens: vomica qualis erit, vel idem proxima quædam. Como comis, quod ideo posuimus, ꝙ Coma comæ, cum quo symbolum habere videbatur, primam breuiat. Comessor comessaris, quod græcum est, ne quis putet a Comedo.dis. deriuari. Breuiant Bromius bromij. Lucanus in pri. mons phœbo bromioque sacer. Vergilius in copa: est hic munda ceres: est amor & bromius. Coma comę. Martialis: tam longę bromio quam tibi phœbe comę. Comes comitis. Verg.ij.æneid. Sit comes: & longe seruet vestigia coniux. Chromis.is. nomen proprium. Verg. in buc. pergite pierides: chromis & Mnasylus in antro. Comedo comedis. Iuue. Pręclaris vna comedunt patrimonia mensa. Dominus domini. Verg.iiij. æneid. Reppulit, & dominum ęneam in regna recepit. Domo domas. Idẽ in.vi. Os rabidum fera corda domans. Domus.us. Idem in.viij. Et domus herculei custos primaria sacri. Glomero glomeras. Idem in.ij. sed glomerare manum bello & concurrere in arcem. Homo hominis. Idem in primo. Mortalis, nec vox hominem sonat: o dea certe. Homerus homeri. Iuuenal. rex Pylius magno si quicquam credis Homero. Nomas nomadis. Martialis. Cui diadema dare marmore picta nomas, eadẽ est, ꝗ numidia. Omasum omasi. Horat. pingui tentus omaso. Omitto.is. idẽ ij. sermo. artem ve illusus omittas. Stomachus stomachi. Iuuen. ardenti stomacho. nam quę meritoria somnum. Tomos, quod interpretatur incisio. Martial. scriptura quanti constet & tomos vilis: hic pro parte libri accipitur: est & tomos locus in ponto, de quo Ouidi9.iij. de tristibus inde tomos dictus locus hic, quia fertur in illo membra soror fratris cõsecuisse sui. vnde idem autor fecit Tomites.æ. & Tomitanus.a.um. A tomos tomacula & protomos quoque breuiant. Vomo vomis. Iuuen. cõuomit hęc inter nutas & prandet & errat. ¶ O.ante.n.breuis est, vt Conon.onis. Bonus.a.um. Progne prognes quoque breuiat. Petronius: atque vrbana progne, quę circum gramina fusæ. Vergilius quarto georgico. positione produxit dicens: & manibus progne pectus signata cruentis. Producunt conor conaris. vnde est conatus.us. Ouid. de remed. Sed quid præcipue nostris conatibus obstet. Cone.es. insula Istri fluuij. Luca. in.iij. barbara cone, sarmaticas vbi perdit aquas. Conopęum conopęi. Iuuen. vt testudineo tibi lentule conopęo. Est enim spondeus in quinto loco. Conus coni. Oui.iij. metamor. tegmina mox capitum picto mutantia conio, & pro cyparissi galla: vnde coniferæ dictę sunt a Vergilio. Donum doni. Verg. in buc. phystula damætas dono mihi quam dedit olim. Donec. Vergil. in buco. cogere donec oues. Monychus monychi, vn9 ex centauris Iuue. quãtas iaculetur monychus ornos. Nonus.a.ũ & inde nonę nonarum. Vergi.v.æneid. Præterea si nona diem mortalibus almum. Ouid. primo fast. nonarum tutela deo caret omnibus istis. Pronus prona pronum. Ouidius primo metamorpho me miserũ ne prona cadas. Pono ponis. Vergilius in bucolicis, quoniam tibi pocula ponam. Pone præpositio & aduerbium.

Pone præpoſitio & aduerbium. Zona.æ & gonia, q̄d interpretatur angulus, & phone, q̄d eſt vox, & ab eis compoſita & deriuata. vt Trigonus trigona trigonum. Phonaſcus phonaſci. De quibus in medijs ſyllabis dicetur.

O.ante.p.breuis eſt.vt Populus.li. Opis opem ab ope: & in plurali opes. Sopor ſoporis. Producũt vero Copa.æ.nomen proprium fœminæ. Copia copiæ. Copula copulæ. Copo coponis. Cophos cophi.i.ſurd⁹. Dropax dropacis. Opis.is. Nympha. Opilio onis. Populus populi.pro arbore. Popeanum popeani. propago pro vite. Propino propinas indifferentẽ habet. Pſophis pſophidis. Scopæ ſcoparum. Sopio ſopis. Stlopus ſtlopi.

O.ante.q.breuis eſt.vt Loquor loqueris. Coquo coquis. Quoq;.

O.ante.r.breuis eſt. vt Chorus chori. Cora ę. opp. Italiæ. Producunt vero Corus cori. pro vento argeſte. Coram præpoſitio & aduerbiũ. Corycus corici. Corytus.ti. Coralium.ij. Cloreus.i. Doris.idis. Doricus.a.um. Dorion.ij doron.hoc eſt donũ, ſiue palmus. Hora æ. Morus.i. Morio morionis. Noricũ.i. Ora æ. Oro.as. Orithyia æ.

Idem.ij.æñ.pone legunt, ſinuantque immenſa volumina terga. Zona.æ. Horat. ibit eo quo vis, qui zonã perdidit, inquit. A gonia, quod interpretatur angulus compoſita & deriuata, ideo producunt: quia per.o.mega ſcribuntur, nã a gonus, quod eſt genus ſiue genu, breuiant: vt in medijs dicetur: ſed a phone, quod interpretatur vox ideo producunt, quia per.o.mega ſcribuntur: vt Phonaſcus. Sidonius Apollinaris tamẽ breuiauit in morte Claudiani dicens: Pſalmorum modulator & phonaſcus. quare antiphona penultima longa, ac in eadem accentu acuto, vel circunflexo proferenda. Nam a phonos, quod eſt mors breuiauit. vt tiſiphone, perſephone.

¶O.ante.p.breuis eſt.vt Opis opem ab ope. Opis vero pro nympha ꝓducit: vt paulopoſt dicemus. Sopor ſoporis. & Soporo ſoporas. breuiãt: cum Sopio ſopis producat, vt ſtatim dicetur. Producunt vero Copa copę. nomen fœminæ apud Vergiliũ celebratæ opere, q̄d illius nomine inſcribitur. Copia copiæ. Idem primo ęneidos: poſtquam introgreſſi, & coram data copia fandi. Copula copulæ. Ouid. vij.metamor.copula detrahitur canibus. Copo coponis. Martialis: Callidus impoſuit nuper mihi copo Rauenę. Cophos, quod interp̄tatur ſurdus. Idem: quatuor & cophon paula proſopõ amat. Dropax dropacis. Martialis pſilotro faciem lauas, & dropace caluam. Opis nympha. Verg.iiij.geor. Atq; ephyræ, atque opis, atque Aſia deiopeia. Opilio opilionis. Vergilius in bucolicis: venit & opilio, tardi venere ſubulci. dicitur etiã & vpilio.onis: immo opilio debuit breuiare, vpilio vero producere. Opperior opperiris, & Opportunus.a.um.per duplex.pp.ſcribuntur. Populus populi, pro arbore Vergilius in bucolicis: populus Alcidæ gratiſſima vitis Iaccho. Popeanum popeani fucus quidam. Iuuen. pane tumet facies, aut pinguia popeana. Eſt enim ſpõdeus in quinto loco. Propago pro filio breuiat. Verg.vi.æñ. Vobis Romana propago. & Ouid.ij.meta. Per quæ tua vera propago. Pro vite producit Verg.ij.geor. Preſſos propaginis arcus expectant. Propino.as.tum breuis reperitur, vt apud Iuuen. quando propinat Virro tibi, ſumitque tuis cõtacta labellis, tum longa, vt apud Martial. cœnat, propinat, poſcit, negat, innuit, vna eſt. Pſophis pſophidis. Ouid.v.metam. Vſque ſub orchomenon, pſophidaque. Sopio ſopis. Ver. primo æneidos: Hunc ego ſopitũ ſomno ſuper alta cythera. cuius compoſitum ſemiſopitus.a.um. eãdem breuiat. Ouid.ij.amorum: purpureo iacuit ſemiſopita toro. niſi forte legendum eſt ſemiſopora ſono. Idem in epiſtola Ariadnes: Theſea preſſuras ſemiſopita manus. ex quo ſuſpicamur primam habere indifferentem. Itaque de induſtria breuem poſuimus quodam in loco, vbi patriam ſalutauimus: hic fuerant cunæ, quę me ſopiere iacentem. Stlopus.i. Perſius: nec ſtlopo tumidas intendis rumpere buccas. Scopæ.arum. Mart. in apophoretis: in precio ſcopas teſtatur palma fuiſſe. ¶O.ante.q.breuis eſt.vt Loquor loqueris. coquo coquis. ¶O.ante.r.breuis eſt.vt Chorus, cum ſignificat multitudinem coæuorum, quod ideo poſuimus, quia pro vento, qui ſpirat ab occidente æſtiuali, primam producit: vt ſtatim dicetur. Cora.ę.quoque antiquiſſimum Italię oppidum primam breuiat, dicente Verg.vi.ęneid. Bolamque coráque: nam coram præpoſitio ſiue aduerbium producit. Idem primo æneidos: poſtquam introgreſſi & coram data copia fandi. Corus cori, pro vento, qui etiam caurus dicitur. Idem quinto ęneidos: condunt vbi ſydera cori. Columel. frigoribus gelidis, iræq; obnoxia cauri. Corycus coryci oppidum & mons Sicilię, vnde Corycius.a.um. Luca.in.ij. coryciumq; patens exeſis rupibus antrum. Corytus coryti. pro pharetra. Vergilius.ix.æneidos. corytique leues humeris, & lœtifer arcus. Sili.vij.puni. paruulus ex humero corytus & aureus arcus. Coralium.ij. Ouid.iiij.meta. nunc quoque coralijs eadem natura remanſit. Idem in.xv. ſic & coraliũ quo primũ cõtigit auras. Claudianus tamẽ breuiauit, dicens: mergit ſe ſubito, vellitq; coralia Clotho. Sidonius quoque: lactea puniceo ſinuãtur colla corallo. Chloreus nomen proprium viri apud Verg. in bucolicis: doris amara ſuam non intermiſceat vndam. Doricus.a.um. Idem ſecundo æneidos: panduntur portæ iuuat ire & dorica caſtra. Dorion dorij, oppidum magneſię. Lucanus in.vi. Dorion ira flebile pieridum. Papi.iiij.theba. Geticos quos flebile vati dorion. Et a doron, quod interpretatur haſta. a quo eſt doriphorus, primã breuiauit. Hora horæ pars diei.xij.ſiue noctis. Ver. in more. Iã nox hybernas bis quinq; peregerat horas. Morus ꝓ arbore. Oui.iiij.meta. ardua morus erat niuei vberrima pomis. & ꝓ pomo. Horat. qui nigris prandia moris fiet. Morio pro tardo & ſtolido natura. Martial. morio dictus erat viginti milibus emi. Morari quoque prima longa eſt huiuſmodi quępiam eſſe. Sueto. in Nerone de claudio, morari eum inter homines deſiiſſe producta prima ſyllaba iocabatur, hoc eſt, morionem eſſe. Noricum norici regio Macedoniæ: Dalmatiæ contermina. Vergilius.ij.georgicorum: tum ſciat aerias alpes & norica ſi quis. Ouidius.xiiij.metamor. durior & ferro, quod noricus excoquit ignis. Ora oræ. pro extremitate. Vergili⁹ primo æneidos: Troię, qui primus ab oris. Oro oras. Idem in eodẽ: oramus, prohibe infandos a nauibus ignes. Orithyia orithyię, erichthei regis Athenarũ filia. Ver.iiij.ge. atq; getę, atq; ebrus, atq; actias orithyia.

Orion orionis, Oricos oppidũ. Prora.ę. Sora.ę. Soracte.ctis. Sorex.icis. Thorax thoracis. Et habẽtia.l.ante.o.vt Lorum.i. Gloria.æ. Ploro.as.

O.ante.s.longa est.vt Moses mosis. Prosa.æ. Breuiant vero Cosæ cosarum. Cosyra cosyræ, Dosis, hoc est datio. Mosa mosæ. Osyris.yridis. Proseucha proseuchę. prosymna.æ. Posui præteritum a Pono ponis. Rosa rosæ.

O.ante.t.breuis est.vt Notus ventus. Nothus nothi spurius. Nota notæ. & Noto notas. Botrus botri. Producunt vero clotho clothus. Lotos loti. Poto potas. Proteus protei. Sotades.dis. Totus.ta.tum. Et a protos, quod interpretatur primus, composita.vt Protogenes.is.

O.ante.u.consonãtem breuis est.vt Ouis. Nouus noua nouum. Producunt vero Ouum oui.

V Ante.b.breuis est.vt Ruber.a.ũ. Producunt vero Bubulcus.ci. Bubo.onis. Bubalus bubali. Bubastus bubasti Iubilus iubili. Lubricus.ca.cum. Nubes nubis. Nubo.bis Pubes.bis. Rubigo rubiginis. Suber suberis. Subula læ. Tuber tuberis. Vber vberis.

Orion.onis. Luca.iii.j.armatũque auro circũspicit oriona. Flaccus.j.argo.non meus orion nec sæuus plejade taurus. Verg.vij.æñ.vbi orion hybernis tunditur euris. Idem tamen breuiauit in primo dicens:cum subito assurgens fluctu nymbosus orion. Et in.iiij.dũ pelago desęuit hyems & aquosus orion. Oricũ. Luca.in.iij.tum qui Dardaniam tenet oricon. Prora.æ. Verg.pri.franguntur remi:tum prora auertit ab vndis. Sorex.icis. Serenus.si prægnans artus captiui soricis edit. Thorax acis. Verg.xi.æñ. Bis sex thoraca petitũ perfossumque locis. Et habentia.l.ante.o.vt lorum.&c.¶ O.ante.s.longa est:vt Moses. Iuue. Tradidit arcano quodcũque volumine Moses.apud Siliũ Moses alter lib xv.breuiatur: deciditense Mose. Prosa.ę. Ausoni.prosa Alię in causis numeros imitata chororũ. Breuiant vero cosæ.arum.vrbs Thuscię. Verg.vij.æñ. quique vrbem liquere cosas. Cosyra.ę.insula in mari siculo. Oui.iij.fasto. fertilis & melite sterili vicina cosyrę. Dosis, quod interpretatur datio:nam per o micrõ scribitur a gręcis. vnde est antidosis pro antidoto. Mosa fluuius Gallię:Sidonius. Rhenus, Arar. Rhodanus. Mosa. Matrona Sequana. Ledus. Osyris.idis. Tibullus:primus aratra manu solerti fecit osyris. Proseucha.æ. Iuue.ede vbi cõsistas in qua te quæro proseucha. Prosymna.ę.vrbs Thessaliæ. Papinius lib.iiij.theba.hinc armat larissa viros, hinc celsa prosymna. Posui præteritum a pono.is. cuius in præsenti prima fuit longa. Verg.iij.æñ.hinc & narici posuerunt mœnia locri. Rosa.æ. Idem in rosis:ambigeres raperet ne rosis tunc aura ruborem. ¶ O.ante.t.breuis est.vt notus.i.vẽtus a meridie spirans, qui latine dr auster. Verg.pri.æñ.tris notus abreptas in saxa latẽtia torquet. Nothus quoque, qd interpretatur spurius. Oui.in epist.phedrę: cur nisi nec apes regna paterna nothus. Noto as. Verg.in buc.parta meę Veneri sunt munera, namque notaui. quę exempla ideo posita sunt, quia notus.ta.tum.participiũ a nosco.cis. primam producit ex regula generali supinorum duas syllabas habenti m. Gothus quoque breuiat:tametsi apud græcos per.t.duplex vltimo aspirato legatur. Breuiãt quoque botrus botri.& botryo.onis.quia per o micron scribitur. Gothus.i. Ausonius:hic possem victos inde referre gothos. Producũt vero clotho clothus. Iuuę.hęc exempla para fœlicibus, at mea clotho. Cote siue cotes oppidum Mauritaniæ producit primam:quia per.o.longũ a græcis scribitur, vt Pli.lib.v.& Strabo. Cotidianus quoque producit:Coniugis in culpa flagrabat cotidiana. Mart. tamen breuiauit dicens:cultus sindone non cotidiana. Et alibi:leuis dropace tu cotidiano. Lotos loti, arbor & nympha in illam versa. Ouid.ix.meta. Florebat aquatica lotos.& ibidem: lotos in hanc nymphę fugiens obscœna priapi. Proteus.i. Hora.quo teneam vultus mutantem protea nodo. Et a protos, quod interpretatur primus composita:sic vt protogenes, protomartyr, protoclytus. Sotades.is. Martia. perisclitatur capite sotades noster. Totus. Idem:tota mihi dormitur hyems. ¶ O.ante.u.cõsonãtem breuis est. vt ouis.is.nouus.a.um. Producit vero ouum oui. Horatius:lõga quibus facies est ouis illa memento.

V Ante.b.breuis est.vt Ruber.a.um. Iubeo iubes.tuba.æ. Producũt vero Bubulcus.ci. Ouidius quarto de ponto:per medias Istri palustra bubulcus aquas. Bubo.onis.auis nocturna. Vergilius quarto æneidos:solaque culminibus ferali carmine bubo. Bubulus.i.animal. Martialis.illi cessit atrox bubalus atque bison. Bubastus.i.oppidum ægypti. Ouidius nono metamorpho.inde fœmininum possessiuum formauit dicens:Sanctaque bubastis variisque coloribus apis. Iubilus siue iubilum. Sillius quarto puni. & lætus scopulis audiuit iubila cyclops. Lubricus.a.um. Horatius:lubrica nascentes implent cõchilia lunæ. Sed potest fieri ne positione producatur Nubes.is.& nubilus.a.ũ. Vergilius primo æneidos.eripiunt subito nubes cælumque diemque. Idem in quarto.turbida tranat nubila. Nubo.is. Ouidius.si qua voles apte nubere, nube pari.inde componitur obnubo.is.in alia significatione. Vergilius.xj.æneidos.arsurasque comas obnubit amictu. Innuba tamen & pronuba semper breuiant:& si a nubo composita sint. Papinius quarto theba.in vultus cecidere greges, tunc innuba mãtho. Ouidius.iiij.metamor Innuba permaneo:sed iam fœlicior ętas. Vergilius quarto eneid.deueniũt prima tellus & pronuba Iuno. Idem in.vij.& bellona manet te pronuba, nec face tantum. Connubium vero tum breui, tum longa reperitur. Idem in primo.connubio iungam stabili, propriamque dicabo. Idem in.iiij.cuique loci leges dedimus, connubia nostra reppulit. Pubes pubis. Idẽ in primo:haud aliter puppesque tuæ, pubesque tuorum. & deriuata & composita.a vt pubertas.pubesco.impubes.is. Rubigo.inis.pro vitio frumenti & ferri. Vergilius pri.georgico.vt mala culmos esset rubigo. Horatius secundo serm. Iuppiter vt pereat positum rubigine ferrum.pro linguæ mordacitate. Martialis breuiauit dicens:vteris ore aliter nimiaque rubigine captus.nisi forte debuit pro rubigine esse erugine. Prudentius in psyco.condere vagina gladium, nec tecta rubigo. Suber suberis. Vergilius.vij.eneidos.raptus de subere cortex. Subula.æ. Martialis: quodque sibi tribuit, subula sicca rapit. Tuber.eris.pro fœtu terræ. Iuuenalis. O lybie disiunge boues, dum tubera mittas.pro tumore quoque cutis. Horatius:qui ne tuberibus propriis offendat amicum. Pro arbore & pomo Martialis breuiauit dicens:tuberes & apirina ramis, Vber vberis. Vergilius libro primo æneidos :atque vbere glebæ.

V.ante.c.longa est. vt Duco.cis. Luceo.es. Breuiant vero Cucufas.atis.Cuculus.i. Cuculo.las. Cucullus cuculli,Cucuma cucumę. Cucumis cumeris.Cucurbita cucurbitæ.Cucurrio.is. Ducēti.æ.a.Duceni.æ.a.Iucundus.a.um. Lucerna.æ. Lucrum lucri. Luceres.um. lucumo. onis. lucellū.i.sucerda sucerdæ.

V.ante.d.longa est.vt Rudo.is,Ludo.dis.Breuiāt vero Pudor.oris.Pudet pudebat. Rudis.de.Rudis.dis.virga prætoris, Rudens rudentis.Sudes sudis.Studium studij. Tuder tuderis. Tuders tudertis.

V.ante.f.longa est,vt Vfens vfētis.Bufo bufonis. Breuiant vero Rufæ rufarum.

V.ante.g.longa est.vt Iugerum.ri.Nugæ.arū.Breuiant vero Fugio fugis. Fuga fugæ. Iugum iugi. Iugis iuge.Pugil pugilis. Tugurium tugurij.

V.ante.l.breuis est.vt Fulix fulicis, Producunt vero Culus culi.Dulichium dulichij,Fuligo fuliginis.Iulius iulij.Mulus muli. Mula mulę. Pulegiū.i Pulex pulicis. Thule thules. Vligo.ginis.

V.ante.m.lōga est,vt Humor.oris.Humidus.a,ū. Humanus.a. um.Iumentū.i. Breuiant vero cumulus cumuli.Crumena crumenæ.Humus humi.Humer9 humeri.Numa numę. Numātia ę.

¶V.ante.c.lōga est,vt duco.is.& ab eo cōposita.vt deduco.is.induco.is.sed educo.as.breuiat. & si a duco is.cōpositū videatur. Verg.in.ix.æn.quatuor hic iuuenes totidē quos educat vfens.Luceres quoque producit.Oui.v.fast.quosque vocāt rhānes luceribusque simul.Proper.tū breuiauit dicēs:rhānesque viri luceresque coloni.Breuiant vero Cucufas.atis.Prudē.carmeli cōtēptorque necis cucufas.Cuculus.i.ꝓ auis & cuculo.as.pro eo qđ est ipsam auem canere. Oui.de philo.& cuculi cuculāt:fritinit rauca cicada.Cucullus.i.& cuculla.æ.pro capitis tegmine. Mart. illinc cucullo prospicit caput tectus. est enim trimetrum iambicū. & alio loco in carmine. phaleutico:& thuris piperisque sis cucullus. Cucuma.æ.Idē ad quartū cucumā fecit octacili9.Cucumis.eris. Ver.in copa:& pēdet iūco ceruleus cucumis.Cucurbita.æ. Iuue. iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quęrat. Cucurrio.is.Oui.cucurrere solet gallus.Ducenti.æ.a.Duceni.æ.a.Horat.pri.ser.habebat sæpe ducētos,sępe decē seruos.Iucundus.a.ū. quod a iuuo non a ioco deriuatur.Iuue.nam pro iucūdis.a.q.d.d.Lucrū.i.natura primam breuiare ex diminutiuo cognoscimus.Hora. pri.epis.quod pure tranquillet honos an turpe lucellum.Lucrinum quoque eadem ratiōe breuiat.Mart.ostrea tu sumis stagno saturata lucrino.nā positione,Verg.produxit in.ij. geor.an memorē portus lucrinoque addita claustra.Lucerna.æ.tametsi a luceo.es. deriuetur.Iuue.hæc ego no credam venusina digna lucerna.Luceres Romuli milites.Proper.lib. iiij.hinc tities rhānesque viri luceresque coloni.Lucumo.onis.Auso.famij lucumonis acumē.Sucerda.æ.Luci.hic in stercore humi stabulis fimo atque sucerdis.¶V.ante.d.lōga est, vt rudo.is.Persi.finditur arcadiæ pecuaria rudere credas.Ouid.in fast.intēpestiuo cū rudit ille sono.Verg.vij.ęn. breuiauit dicens: sera sub nocte rudentum.vbi Ser.inquit, rudo naturaliter lōgam habere primā:systolem ergo fecit.Rudens.tis.quoque pro fune. Idē breuiauit in pri.dicens:insequitur clamorque virum stridorque rudentū. Breuiant vero pudor.oris.& pudet.bat.Verg.iiij.æn.ante pudor quā te violem:aut tua iura resoluam. Rudis.e.pro re noua.Oui. in ep'la Penel. q̄ tantū lanas non sinit esse rudes:hinc est erudio.is.quasi extra ruditatem pono.Rudis quoque ꝓ virga prætoris breuiat.Hora.pri.epist.spectatum satis & donatum iam rude q̄ris.Sudes.is.Verg.vij.æn.stipitibus duris agitur sudibus ve præustis.Studiū.ij.Oui.singula dū narrat cursu studioque loquendi. Tuder.eris.opp. Italię.Tuders.ertis. possessiuum ab eo. Sili.iiij.punico. & gradiui colam celso de colle tudertem.Idem in sexto.deuexum lateri pendet tuder.¶V.ante.f.longa est vt vfens.entis.flu.Italię.Ver.vij.æn.atque in mare conditur vfens.Idē quoque in alio loco pro noīe proprio viri posuit.Bufo.onis.Idē pri.geor.inuētusque cauis bufo:& quę plurima terræ.sunt q buffo.onis. per duplex.ff.scribant.Breuiat rufæ.arū.Ver.vij.ęn.quique rufas batauūque tenēt.¶V.ante.g.longa est. vt iugerum.i.nugæ.arū.ruga.ę.Breuiāt vero fugio.is.fuga.ę.Ver.in buc.quem fugis ah demens? Iugū.i. quo boues iunguntur:& pro mōtis summitate:& pro nautiū trāstro:& pro celę axe. Verg. in buc.aspice aratra iugo referunt suspensa iuuenci.Iugis.e.pro eo quod est subiugo,vnde iugo.as.& bijuges,quadrijuges.Nam iugis pro assiduus primā producit.vt Hora.ij.ser.vicinus iugis aquę fons. Iugulus quoque breuiat primā:vnde iugulo.as.Hora.vt iugulent homines surgunt de nocte latrones. Pugil apud Sidoñ.primam breuiat dicens.Sparta terapnea pugilem cū gymnade pingē.Prudē.in symmachū produxit dicēs. vinctis pugilibus miles pugnabat ethruscis.& Iuue.nec pugilares defert in balnea raucus.Hymnographus quoque in dimetro iambico breuiauit dicens:mūdū pugillo cōtinēs. Tuguriū.ij.Iuue.pauperis & tuguri cū gestū cespite culmē.¶V.ante.l.breuis est vt fulix.icis.siue fulica.ę.Auiē.in ara.& cū parua fulix trepido volat aura volatu.Verg.i.geor.in sicco ludūt fulicę.Producūt vero culus. Mar. nō culum neque enim culus est qui non cacat olim.Dulichiū.ij.Verg.iij.ęn.dulichiūque samosque & neritos ardua saxis. Fuligo.inis Verg.in buc.semper & assidua postes fuligine nigri.Iulius iulij.Idem.i.æn. Iulius a magno demissum nomen Iulo.Mulus.i.Mula.læ.Puleiū.Serenus ꝓduxit dicēs,puleiū vt potēs vna sup aure locabis.Mar.quadrima nigri nec corona puleij.Pulex.icis.Idē in dist.mordente molesto pulice.vel si quid pulice sordidius. Thule.es.insula q̄ ab alijs d'r thyle.Verg.i.geor. tibi seruiat vltima thule. Vligo.ginis. Ver.ij.ge.atq; piguis hum9 dulciq; vligine lęta.Pulip9 ꝓ polyp9,& pulidamas ꝓ polydamas: & pulixena ꝓ polyxena legim9 apđ poetas: vt syllaba breuis ꝓducat.¶V.ane.m.lōga est.vt humor.oris.Humid9.a.ū. q̄ ideo posuim9:quia ab humo in quo prima breuis est.deriuata videnť.Ver.i.geor.atque exudat inutilis humor.Idē in eodē:humida solsticia atq; hyemes optate serenas agricolę.Human9 quoq; tametsi ab hoīe deriuať,in quo prima breuis,primā ꝓducit.Iumentum.i.Iuue. sed iumēta vocāt. Breuiāt vero cumulus.i. Verg.i.geor. Cumulosque ruit male pinguis arenæ.Crumena.æ.Iuuena.te deficiente crumena.Humus.i. Verg.ij.georgi.atque pinguis humus dulcique vligine lęta.Humerus humeri.Idem.pri.eneid.Os humerosque deo similis. Numa numæ,rex Romanorum. Iuuena.hic vbi nocturnæ numa constituebat amicæ,

Numanus numani nomen propriũ viri. Numerus nũeri. Numiſma.atis. Rumex.icis. Tumeo tumes. Tumul9 tumuli. Tumultus tumultus.

V.ante.n.lōga eſt. vt Munus muneris. Breuiant vero Cuneus cunei. Cuniculus.i. Tunica.æ.

V.ante.p.breuis eſt.vt lupus lupi. Producunt vero Cupa.æ. Iupiter. Nuper aduerbium. Puppus.pi. Pupa.æ. Pupula æ. Pupillus.i. Rupes.is. Scrup9 ſcrupi. Suparus.i. Stupa.æ.

V.ante r.lōga eſt.vt Curio curionis. Breuiant vero Curius curij. Cures curium oppidum. Curetes Populi. Curulis curule Durius durij fluuius. Furio furis. Muria.æ. Nurus.us. Spurius.rij.

V.ante.s.longa eſt.vt puſio puſionis. Breuiant vero Fruſino.onis. Puſillus puſilla puſillum. Suſanna ſuſannæ. Suſurrus ſuſurri.

V.ante.t.longa eſt.vt Vtor vteris. Breuiant vero Cutis.is. Frutex fruticis. Futuo.is. Futurus futura futurum. Lutum i Mutina.ę. Mutilus.a.um. Muto onis. Nutrio.is. Puteus.i. Putus.a.um. Putris.e. Puto.tas. Ruteni populi. Rutilus.a.ũ Rutuli populi. Rutulus.i. Rutuba rutubæ fluuius. Rutupe oppidum. Vter vtra vtrũ. Vter vtris. Vterus vteri. Vtica vticę. Vti coniunctio.

Numanus.a.no.p.viri apud Ver.ix.ęñ.celebratum:ſit ſatis ęnide telis impune numanũ. Numerus.i. Ver.in buc.numeros meminiſſi verba tenerem. Numiſma.atis. Hora.rettulit acceptos regale numiſma philippos. Rumex.icis. Ver.in more. Fœcunduſq; rumex,maluęvıolęq; rubebãt. ¶ O.ante.n.longa eſt.vt Iuno.onis. funus.eris.munus muneris. Breuiant vero cuneus cunei. Iuue.digna tuo cuneis an habẽt ſpectacula totis. Verg.j.geor.nam primi cunei ſcindebãt fiſſile lignũ. Cuniculus.i.tam pro lepuſculo quã pro via ſubterranea. Martialis:gaudet in effoſſis habitare cuniculus antris. Tunica.ę. Iuue.tunicã mihi malo lupini. ¶ V.ante.p.breuis eſt.vt lupus.i.cupio.is. Suprem9 quoq;. Oui.de triſti.nec mandata dabo,nec cũ clamore ſupremo. Producũt vero cupa.æ. Iupiter iouis ſiue iupitris:quãq; ſunt,qui vtrũq; per duplex.p.ſcribant. Nuper aduerbiũ. Ver.in buc.nõ,verũ egonis:nuper mihi tradidit egõ. Pup9.i.& pupa.ę.& pupula,& pupillus,& pupilla. Martialis: dicit ſe vetulam cum ſit cærelia pupa. Perſius:nempe hoc quod veneri donata a virgine pupa. Pupula.æ.pro eo qđ quidã dicunt pupila.ę. Oui.de amore: ſuſpicor & fama eſt oculis quoq; pupula duplex. Pupillus.i. Iuue. pupilli ꝓſtrãtis:at hic dãnatus inani. Rupes.is. Ver.in buc. nec tantũ phœbo gaudet parnaſia rupes. Suparus.ri.& Stuppa a pleriſq; per.duplex.p. ſcribũtur:quia ꝓducunt primã,ſed ideo poſui in9 q a de orthographia nõ ſatis cõſtat. Scrupus.pi.vñ ſcrupulus.i.& ſcrupeus.a.ũ. Verg. vi.ęñ.ſcrupea tuta lacu. Sed primã natura breuiari ꝓbat Priſc.de põderib9 dicẽs:drachma vocãt,ſcrupulũ nr̃i dixere priores. A.bu.particula q̃ in cõpoſitione magnũ apđ græcos ſignificat,ꝓducũtur cõpoſita. vt bupeda.bupalus.bucẽtaurus.bupreſtris. Vpilio quoq; rõne pauloãte dicta ꝓducitur. Verg.in buco. venit & vpilio. ¶ O.ante.r.longa eſt,vt curio onis.nomẽ viri. Luca.curio ſicanas trãſcẽdere iuſſus in vrbes. Breuiant vero curius.ij. Iuu.qui ſimulãt curios & bacchanalia viuũt. Cures,ium.opp.Sabinorũ. Ver.vi.ęñ.curib9 paruis & paupere terra. Curetes.tũ.ppl̃i ſunt Dalmatiæ. Lucan.in.iiij.illic bellaci confiſus gente curetũ. Nã ꝑ cretæ pplis ꝓducit. Verg.iiij.geo:curetũ ſonitus crepitantiaque æra ſequutę. Curulis.e.a curru. Luca.in.j. Vacuęq; loco ceſſere curules. Iuu.ſellas donare curules. Duri9.ri.fluu.Hiſpanię. Silli.in pri. Hinc certãt Pactole tibi Duriuſq; Taguſq;. Furio furis.ſiue furo furis.& furor. Lucanus:quis furor o ciues. Muria.æ. Hor.j.ſer. qđ pingui miſcere mero muriaq; decebit. Nurus.rus. Verg.ij.æñ. Dardanis & diues Veneris nurus. Spurius.ij. Auſoni9,quiq; notas ſpurijs verſibus appoſuit. ¶ V.ante.s.lõga eſt.vt puſio.onis. Iuue.qđ tecũ puſio dormit. Buſiris longa & breuis reperitur. Verg.neſcit buſiridis aras. Papi.lib.xij.nõ trucib9 mõſtris buſiri infandũq; dediſti. Breuiãt vero fruſino.onis.opp.Italię. Iuue.aut fabraterię dom9,aut fruſinone paretur. Puſilus.a.ũ.ꝓ paruus. Hora. dij bene fecerunt inopẽ me quoq; puſilli. Suſurrus.ri. Ver.in buc.ſępe leui ſomnũ ſuadebit inire ſuſurro. Suſanna fœmina in ſacris literis,quãq; videtur a ſuſis dicta. Claudian9 in epigrãmatis breuiauit:ſancta Suſanna ſua. ¶ V ante.t.longa eſt.vt vtor.gluten.quãquã Verg.de Mecœnatis obitu breuiauit dicẽs: cõglutinãtur aquę. Breuiãt vero cutis.is. Mart.de cute quid faciat ille,vel ille ſua. Frutex.icis. Oui.in.iiij. de arte.hos ego qui canẽt frutices violaria vidi. Futuo.is. Auguſtus apud Marti.quod futuit glaphyrã Antonius hanc mihi pœnã Fuluia cõſtituit,ſe quoq; vti futuã. Lutũ luti. Horat.in epiſto. Vixiſſet canis immũdus vel amica lutoſus. mutina.ę. Luca.in pri. His Cęſar peruſina fames:mutinęque labores. Mutilus.a.um. Oui.iij.de arte:turpe pecus mutilum,turpis ſine gramine campus. Muto.onis a quo mutoniatus ata.atum. Mart.dormis cum pueris mutoniatis.eſt enim carmen phaleuticum. Hor.tñ primo ſermo,producit dicens:Huic ſi mutonis verbis mala tanta videtis. Puteus putei. Iuue.horculus hic,puteuſque breuis:nec reſte mouendus. Putus puta putum,ſi Gellio credimus quia puto putas declinat libro nono noctium atticarum. Putris.e.quod primam habere breuẽ oſtendit. Oui.in pri.de ponto dicens:Eſtur vt occulta vitiata putredine nauis. Idem.xv.metamor. Putrefacta eſt ſpina ſepulchro. Puto putas,ſiue pro eo quod eſt cogito cogitas,ſiue pro eo quod eſt arbores purgo. Ruteni.orum.populi Germaniæ. Lucan.in pri.ſoluuntur flaui longa ſtatione ruteni. Rutilus.a.um.rutilo.as. Vergi.hęc modo quã toto rutilauerat igne comarum. Rutuli populi Italiæ antiquiſſimi. Idem in primo æneidos:ternaque tranſierint rutilis hiberna ſubactis. Rutulus viri nomen tum breui,tum longa legitur. Ouidius ſexto faſtorum:hæc tibi præpoſito memorant dixiſſe Rutuli. Martia.famæ rutilum ſuę relinquas. Rutuba rutubę,fluuius Italię. Lucanus in ſecundo:vnda facit rutubamque cauum dilabitur inde. Rutrum rutri,quod ex rutello colligitur. Lucil.frumentarius eſt,medicum hic ſecum,atque rutellum. Rutupe oppidum Britannię littorale. Idem:rutupinaque littora feruent. & Iuuenalis:rutupino ve edita fundo. Vter.a.um.& ab eo compoſitum vterque,vtraque,vtrumque. Vter vtris,quod tametſi in declinatione prima longa poſui:idcirco ſuſpicor primam habere natura breuem, quod ab eo vterus deriuatum breuiat. Vergilius ſecundo æneidos:ingemuit ſtetit illa tremens vteroque recuſſo. Vtica vticę,oppidum Aphricę. Lucanus in ſexto: non vticæ Lybiæ clades. Vti & ab eo compoſita,vt vtique,vtinam,veluti.

¶V.purum ante.u.consonantem longa est.vt Vua.vuidus.a.um. Vergilius in buc. aut custos gregis,aut maturæ vinitor vuæ. Idem in eodem: vuidus hiberna venit de glande Menalcas.quod si consonans præcedat.u.breuiatur.vt fluuius fluuij. Pluuia pluuiæ.Iuuo iuuas.

V.purum ante.u. cōsonantem longum est.vt vua: quod si consonans pręcedat breuiatur.vt fluuius fluuij.Iuuo.as.pluuia.ę.

¶De medijs Syllabis. Cap.v.

A Ante b.in medijs syllabis breuis est.vt Calabria.æ.Syllaba.æ. Producunt vero Atabulus.i.& verbalia in.abilis. desinentia:vt Amabilis.e.Et in.abundus.a ū. vt Populabundus.a.um. & in.abulum.vt Incunabulum.i. Venabulum.i. Tintinabulum.i.& in.abrum.vt Velabrum.

A.ante.c.breuis est.vt Alacer.cris.Producunt vero Benacus.ci.Cloaca.ę.Iracūdus.a.um. Meracus a.um. Mustacium.ij. Nouacula.ę. Opacus.a.ū. Pastinaca.æ.Pistacium.ij. Portulaca.æ. Retinaculum.i.Sarracum.i.Et noīa deriuata in.acrum. vt Lauacrum.Simulacrum. Ambulacrum. vel aculum. vt Gubernaculum.i. Et in.aceus.a.um. vel acius.a.um.vt Ordeaceus.a.um.Gallinaceus a.um. Vinacium.ij.

A.añ.d.breuis ē.vt Bragada flu.pducit vo cicada.ę.

A.ante.g.longa est. vt Imago.inis. Indago.as. vel indago.ginis.Breuiāt vero Aruiragus.i. Asparagus.Chiragra.ę.Lalage.es.Mādragora.ę.Massageta æ. Patagia.æ. Pelagus.gi. Podagra.græ. Vertagus.gi. Et noīa cōposita ab agorazo.qd' est emo.is.vt Pytagoras.Anaxagoras. Et ab ago,qd' est duco.vt Pedagogus. Synagoga.gæ. Paragoge.ges. Et a frango. vt Naufragus. Et a Vagus vaga vagum.vt noctiuagus.

A.ante.l.breuis est.vt Męnalus.li.Italus.i.Producūt vero Canalis.Omphale.Sardanapalus.Stymphalus.Pandalium.Et in.alis.desinētia de[...]uata a nominibus vel a verbis.vt Animalis.e. Venalis.e.

A.ante.m.breuis est.vt Calamus.i.Thalamus.i.Producūt vero Dictamus.i. Et verbalia in.amē, siue amentū finita.vt Solamē. Iuuamē Iuuamentū.

A Ante.b.in medijs syllabis breuis est.vt Calaber.bra.brum.alabandæ.arū. Producunt vero atabulus.li.ventus Apuliæ peculiaris.Horat.in primo ser. Ostentare mihi quos torret atabulus & quos. Barabas. Sedulius in paschali: Tunc coluere baal,nunc elegere barabā.sed potius dicendū est per duplex. b. scribendum esse:intepretatur enim filius patris.qd' si per.b simplex scribatur breuis reperitur: vt apud Marullum in clausula pentametri:mulciber est Barabas.Et verbalia in.abilis.vt amabilis.penetrabilis.& in.abundus.vt populabūdus.amorabundus. errabundus. Ver. in buc.errabūda bouis vestigia.& in.abulum finita:vt venabulū.li.incunabulum.li.tintinabulum.li. Ver.in.iiij.ęn. lato venabula ferro.Idem:Iouis incunabula cretā.Iuuen.tot tintinabula dicas. In.abrum. quoque produci debere suspicor,quia semper reperio longam: vt velabrum.candelabrum. volutabrum. de dolabra nihil dico, quia dolabella reperitur breuis. ¶A.ante.c.breuis est,vt alacer. Producunt vero benacus benaci,lacus Italiæ. Vergilius secundo georgi. fluctibus & fremitu assurgens benace marino.Cloaca.ę.Iuue. pinguis torrente cloaca.Iracundus,a.um.Hora.in poe.Impiger iracundus inexorabilis acer.Meracus.a.um. Idē.ij.epist. expulit helleboro morbū,bilemque meraco.Mustacium.ij.Iuue.cœnam & mustacia perdas lābęte officio crudis donāda.Nouacula. Mart. vel sæua nouacula nudet.Opacus.a.ū Iuuen. tanti tibi non sit opaci. Pastinaca.æ.& pro pisce & pro radice hortensi.Macer. Est pastinacæ virtus in semine tantum.Pistacium pistacij ex nucum genere arbor. Palladius de arborum insitione: quin & amygdaleos subeunt pistacia ramos. Portulaca portulacæ. Macer.Andrachnes græce quæ portulaca latine.Sarracum.ci.Iuue.Frigida circūagunt pigri sarraca bootæ.In.acrū. finita semper producere inuenio.vt simulachrum.ambulacrū. Et nomina in.aculum.vt tabernaculum.li.retinaculum.li.gubernaculum.li.& in.aceus.a. um.vel.acius.a.um.vt ordeaceus.a.um. arūdinaceus.a.um.gallinaceus.a.um. vinacium.cij. ¶A.ante.d.breuis est. vt bragada fluuius Aphricę.Luca.iiij.Bragada lētus agit siccæ,sulcator arenę.Producit vero cicada.ę. Verg.in buc.Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis.¶A.ante.g.lōga est.vt imago.inis.carthago.inis.Breuiāt vero aruiragus.gi.Iuue.& de temone Britanno excidet aruiragus.rex fuit Britannię.Asparagus.i. Idem:asparagis quā despiciat conuiuia cauda.Chiragra.æ Mart. sed nil patrono porrigit,hęc chiragra est. Lalage.es.nomen proprium fœminę.Martia.desine iam lalage tristes ornare capillos.lalages quoque cuiusdam meminit Horatius in odis.Mandragora mandragorę.Columel.mandragorę pariat flores, mestamque cicutam.Massageta.æ.Lucanus in primo:massagetem scythicus non alliget Ister. Patagia.ę. fluuius. Vergilius quarto eneidos. Latique sonantem patagiam.Pelagus pelagi.Vergilius.Nō illi imperium pelagi:sęuumque tridentem. Podagra.ę.Martialis.litigat & podagra Diodorus flacce laboret. Vertagus vertagi.Idem in distich non sibi,sed domino venatur vertagus acer. ¶A.ante.l.breuis est. vt Menalus.i. Producunt vero hic aqualiculus. Persius: pinguis aqualiculus propenso sesquipede extat.hic Canalis. Vergilius quarto georgicorum:Currentem ilignis potare canalibus vndam. Omphale omphales.Propertius libro tertio:Omphale in tantum famę processit honorem. Sardanapalus.Iuuenalis: & Venere & cœnis & plumis Sardanapali.Stymphalum,vnde stymphalides.Claudianus:audieram memorande tuas stymphali volucres.Sandalium sandalij. Vergilius de obitu Mecœnatis: argentata tuos etiam sandalia talos. Et in.alis.vt verbalis verbale.vocalis vocale.sacerdotalis sacerdotale.maialis maiale. ¶A.ante m.breuis est.vt calamus calami. Producunt vero dictamum dictami. Vergilius secundo ęneidos:dictamum genitrix dictęa carpit ab Ida.Et nomina verbalia in.amen.exeuntia,vt velamen velaminis.certamē certaminis.Et exeuntia in.entum. vt armentum.i. nucamentum.i. firmamentum firmamenti. Velamen. Iuuena.clari velamen honoris.inde velamentum.Lucanus in octauo. Fluxu virorum velamenta vides.

Armamentum.i. Idem in.ix. vincitur & nudis auertitur armamentis. Inde armamentarium. Iuuen. quicquid habent telorum armamentaria cæli. Et nomina hebręa ad nostram declinationem extensione syllabarum reducta: quæ, quia in fine acuuntur, in eadem syllaba retinent accentum: & ex consequenti ratione latina eandem producunt. vt adam adamus.i. abraam abraamus.i. roboam roboamus.i. ¶ A. ante.n. longa est. vt inanis.e. romanus.a.um. garganus.i. Neque enim vsquam breuiatur vt quidam delirant. Breuiant

Et hebræa ad delinationem nostram reducta, vt Adam adamus.i. Abraam abraamus.i.

A. ante.n. lõga est, vt inanis. Breuiant vero Apidanus.ni. Balanus.i. Clibanus.i. Drepanum.i. Dardanus.i. Eridanus eridani. Galbanum.i. Hypanis.is. Hippomanes. Laganum.i. Libanus libani. Raphanus raphani. Rhodanus rhodani. Et nomina græca in phanos vel phanes desinentia. vt Sephanus.i. Epiphanes.is. Aristophanes.is. Sicanus sicana sicanum. & Cyane indifferentem habent.

A. ante.p. breuis est, vt alapa.æ. terapne.es. Producunt vero anapis mesapus mesapi. Priapus priapi. Serapis serapis. sinapis sinapis.

A. ante.q. breuis est. vt tanaquil. Producunt vero nequaquam, & vtraq; in ablatiuo. & vsq; quaq; aduerbium.

A. ante.r. breuis est. vt Cithara cithare. Barbar9.a.um. Producunt vero amaracus amaraci. amarus.a.ũ. auarus auara. auarũ. Cochleare.is. Denarius denarĳ. Tiaras.æ. Et denominatiua in.aris. vel. arius.a.um. vt auxiliaris.e. antiquarius a.um. Sextarius sextarĳ. Sacrariũ sacrarĳ.

A. ãte.s. breuis est, vt Petaso.onis. Carbasus.i. Producunt vero agaso.onis. amasis.is. Omasum.i.

A. ante.t. breuis est, vt Cyathus.i. Calathus calathi. producũt vero Acathes.ę. pro lapide. aratus.i. aratrum.i. Egathe insulæ. Et ꝓpria nomina in ates. vt Phraates.is. Euphrates.is. Mithridates. Et denominatiua in.atus. vt senatus.

vero Apidanus.i. Luc. in sexto: apidanos, nunquãq; celer nisi mixtus enipeus. Balanus.i. atque inde Balanatus.a.ũ. Horat. in tertio car. nec pressa tuis balan9 capillis. Persius: balanatum gausape pectis. Clibanus.i. quod nomẽ græcum est: interpretaturque fornax. Drepanum.i. Vergilius tertio æneid. Hinc drepani me portus & illętabilis ora. Dardanus filius Iouis. Vergilius septimo ęneid. Dardanus idęas phrygiæ penetrauit ad vrbes. Eridanus eridani. Vergilius in sexto: plurimus eridani per terram voluitur amnis. Galbanum.i. Iuuenalis: cerulea indutus scutulata, aut galbana rasa. Vergilius tertio georgicorum: galbaneoq; agitare graues nidore chelydros. Hypanis.is. Vergilius quarto geor. saxosumq; sonans hypanis mysusque caicus. Hyppomanes. Idem in quarto georgi. hyppomanes lentum distillat ab inguine virus. & Iuue. Hyppomanes, carmenque loquar coctũque venenum. Laganum.i. Horatius pri. ser. refero laganique catinum. & ibidem: laganum portãtes œnephorumque. Liban9.i. Sedulius in paschal. semper habens frondes & tanquã libana cedrus. Raphanus.i. Catullus: Intrabũt raphaniq; mugilesque: est enim Carmen phaleuticum. Rhodanus.i. Ouidius secundo meta. hesperios amnes rhenum rhodanumque, padumque. Sathanas mediam producit ratiõe superius dicta: quoniam dicitur a sathã. Et nomina græca in phanos vel phanes desinentia. Vt stephanus. diaphanus.a.ũ. epiphanes.is. aristophanes.is. Hora. pri. ser. Eupolis, atq; cratinus, aristophanesq; poetæ. Sicanus.a.ũ. mediã habet indifferentem. Lõgã. vt apud Verg.v. æñ. Fida reor fraterna erycis portusque sicanos. Breuem, vt apud Oui. in ibin: plurimaq; flammas sicanus ætna vomit. Cyane quoque indifferentem habet: breuẽ apud Ouid. in.iij. de ponto: quãquã suis cyanem miscet anapis aquis. Mart. sic minimas intrant cyaneasque nates. longã apud Iuue. cyanes plenos & tempestatibus vtres. Ouid.ix. meta. cognita cyane ꝑstãti corpore nympha. ¶ A. ante.b. breuis est. vt alape. Terapne.es. opp. laconiæ: nã breuiare Sillic9 Italicus ostendit, vt diximus alias, cum dixit: nõnũquã affirmat terapnæis ilion armis. Oui. in episto. paridis positione producit dicens: Rure terapnęo nata puella phrygen. Producũt vero anapis, & ortygia arethusa. Mesapus.i. nomen est viri propriũ a Verg. in æñ. celebrati. Priapus.i. Idem in buc. sinum lactis & hęc te liba priape quotannis. Serapis.pis. deus Aegyptiorũ. Mar. vincebant nec, quę turba serapin amat. Sinapis.is. Columel. seque lacessenti fletum factura sinapis. ¶ A. ante.q. breuis est. vt tanaquil. Iuue. ante tñ de te tanaquil tua quando sororẽ. Nequaq; vero produxit, & vtraq; in ablatiuo: nam in ntõ & actõ breuiat. ¶. A. ante.r. breuis est. vt cithara.æ. barbarus.a.ũ. ismarus.i. tartarus.i. Producunt vero amarac9.i. Ver. pri. ęn. Idaliæ lucos vbi mollis amaracus illum. Amarus.a.um. Idem pri. geor. & amaris intyba fybris. Auarus auara auarum. Hora. semper auarus eget. Cochleare.is. Mar. mittere cum possis vel cochleare mihi. & in distichis: nunquid scis potius cur cochleare vocer. Denarius.ĳ. Mart. vnus sæpe tibi tota denarius arca. Idem tamen alio in loco breuiauit dicens: Denarĳs tamen hanc non amo basse tribus. Tiaras.æ. Verg. vĳ. æneid. Sceptrum sacerque tiaras. Iuu. phrygia vestitur buca tiara. Et denoiatiua in arius aria arium, atq; etiã substantiue accepta in arius, & arium. vt sextarius.ĳ. sacrarium.ĳ. armarium.ĳ. vestarium.ĳ. rosarium.ĳ. Iuue. de quo sextarius alter. Idem: aut apud isiacæ potius sacraria lenæ. ¶ A. ante.s. breuis est. vt petaso.onis. carbasus.i. pegasus.i. Producunt vero agaso agasonis. Persius. hic dama est, non tressis agaso. Amasis amasis. Lucanus in.ix. non mihi pyramidum tumulis euulsus amasis. Omasum omasi. Horat. ceu pingui tentus omaso. ¶ A. ante.t. breuis est. vt cyathus.i. lapathus.i. carpathus.a.ũ. Producũt vero Aratus.i poeta gręcus. Germanic9 in Aratũ: a Ioue principiũ magno deduxit arat9. & Oui. cũ sole & luna semꝑ Arat9 erit. Achates.æ. nomẽ propriũ viri celebrati & lapidis, cuius meminerũt Pli. atq; Soli. Verg.j. æñ. ipse vno graditur comitatus achate. Aratrũ.i. cuius mediã natura esse lõgã vel ex eo colligimus, quod apud idoneos autores semper longa reperitur. tametsi a græcis aratron per o micron scribatur, & Petrus Riga quoddã in loco breuiauerit. Egathes insulæ in mari lybico. Sillius li. puni. flore virens auet egathes abolere parentũ dedecus, & in eodem opere sæpe. Phraates.is. Hora.j. epist. Imperiumq; Phraates Cęsaris accepit.

¶ A.ante.u. conſonantem longa eſt. vt cadauer cadaueris. papauer papaueris. Batauus batauа batauum. Iuuenalis: hic petit euphratem iuuenis domitique bataui. & Martialis in diſti. & mutat latias ſpuma batauа comas. Lucanus tamen in primo breuiauit dicens: Vangiones, batauique truces, quos ære recuruo. Patauium patauÿ. Vergilius primo æneidos: hic tamen ille vrbem Pataui.

A.ante.u.conſonantem lõga eſt, vt Cadauer.eris. Papauer papaueris. Breuiãt vero Batauus a.ũ. Patauium patauÿ.

E Ante.b.breuis eſt, vt Tenebræ tenebrarũ. Erebus erebi. Producunt vero Corebus corebi. Ephebus ephebi. Perrhæbus perrhęba perrhębum.

E.ante.c.longa eſt. vt imbecillus.a.um. & a theca compoſita. vt Bibliotheca. Apotheca. Breuiãt vero illecebrę illecebrarum. Seneca ſenecę. Senecio ſenecionis.

E.ante.d.longa eſt. vt Teredo teredinis. Breuiant vero Andromeda andromedę. Eſſedum eſſedi. Lebedos lebedi Macedo macedonis. Peucedanum peucedani. Tenedos tenedi. Vnedo vnedonis. Et ab hedra compoſita. vt cathedra. ſynhedra. exhedra. Et a medeo, quod eſt impero, compoſita. vt Diomedes. Et a cleos, quod eſt gloria. vt Empedocles.

E.ante.f indifferens eſt. vt Tepefacio tepefacis. calefacio calefacis. Producũt vero Veneficus.i. Venefica veneficæ.

E.ante g.breuis eſt. vt Elegia elegię. Telegonus telegoni. Producit vero Cethegus.i. Aliqui diphthongon ſcribunt.

E.ante.l.breuis eſt. vt obelus obeli. Sepelio ſepelis. Producunt vero Phaſelus phaſeli. Philomela ę. Et deriuatiua in.elis. vt Crudelis. & in.ela. vt tutela.æ. Cybele indifferentem habet.

E.ante m.longa eſt. vt eremus eremi. Breuiant vero Artemis artemidos Diana. & ab eo compoſita. Elementum elementi Ptolemæus ptolemæi. Tlepolemus tlepolemi. Vehemens vehementis.

E ante.n.producitur. vt Verbena verbenæ. Breuiãt vero Armenia.ę. Eben⁹.i. Helenus heleni.

E Ante.b. breuis eſt. vt erebus. i. terebinthus. i. celebris.e. muliebris.e. Producũt vero corebus.i. Vergilius ſecundo ęneidos: Iuueniſq; corebus mygdonides. Ephebus.i. Iuue. armenius zalates cunctis narratur ephebis. Perrhębus.a.um. a perrhębe vrbe Theſſaliæ: ſed per.æ. diphthongon ſcribitur. Ouid. xij. meta. corpore non læſo perrhæbũ cænea vidi: cænea perrhębum. ¶ E.ante.c. longa eſt. vt imbecillus.a.um. quod ex in & bacillus cõponitur, in quo prima breuiatur. Breuiant vero illecebrę. Claudianus in Ruffinum: Illecebris capitur nimium. Seneca ſenecę. Iuuena: a Seneca, quę Piſo bonus, quę Cotta ſolebat. Senecio ſenecionis eadem quoque ratione breuiat. ¶ E.ante.d.longa eſt. vt teredo teredinis. vredo vredinis. albedo albedinis. breuiãt vero andromeda andromedæ. Ouid. in epiſto. ſapph. Andromedæ patria fuſca colore ſuæ. Eſſedum.i. Vergilius.iij. georgi. belgica vel molli melius feret eſſeda collo. Lebedos. Hora. ſcis lebedos quid ſit. Peucedanũ.ni. Macedo macedonis. Luc. in quinto: in macedum tedas miſcens aduerſa ſecundis. Tenedos tenedi. Vergilius.ij. æneidos: eſt in cõſpectu tenedos notiſſima fama. Et ab hedra (hoc eſt ſede) cõpoſita. vt cathedra.ę. ſynhedra ſynhedræ. exhedra exhedrę. Martialis decimo epigrã. cum cathedralicios portet tibi rheda miniſtros. Vnedo.onis. ideo breuiat, quia ab vn⁹ & edo componitur. Et a medeo.i. impero cõpoſita. vt Laomedon. Alcimedon. Et a cleos gloria. vt Empedocles. Sophocles. ¶ E.ante.f. indifferens eſt. vt tepefacio.is. liquefacio liquefacis. Horatius ſecũdo ſerm. matris iugulo ferrum tepefecit acutum. tepefecit ſecunda breui poſuit: longam Catullus poſuit dicens: Alta tepefaciet permixta flumina cęde. Vergi.ij. ęneidos: illos patefactos ad auras. & Proper. nec flenti dominæ patefiant nocte feneſtræ. Veneficus ſemper producere reperitur, ſed id forte efficitur: quoniam ſi plures ſyllabę breues concurrerent: vix poſſet recipi in hęc genera carminum, quę ſunt magis in vſu: aut qa in veneno ſecunda producitur. ¶ E.ante g.breuis eſt. vt thelegonus.i. elegus elegi. vcalegõ vcalegonis. Producunt vero Cethegus cethegi, nomen propriũ viri Romani: tamẽ.œ. diphthongo ſcribitur. Iuuenalis: clodius accuſet mœchos, cathilina cethœgũ. ¶ E.ante.l.breuis eſt. vt obelus obeli: quod breuiare ex eo manifeſtum eſt, quod a græcis per e pſylon ſcribitur. & quod in diminutiuo illius a Vergilio in roſis breuiatur, cum dicit: hęc aperit ſummi faſtigia celſa obeliſci. Sepelio ſepelis. Perſius: iam pridem hunc ſepeli: tu erſtas: perge, tacebo. Producũt vero phaſellus phaſelli. Iuue. Paruula fictilibus ſolitum dare vela phaſellis. Cybele tum breuiare, tum producere reperitur. Vergilius tertio ęneidos: Hinc matris cultrix Cybeles, coribantiaque ęra. cum vero producitur per duplex.l. ſcribi conſueuit, Lucanus in primo: & lotam paruo reuocant almone Cybellen Barbara vero in.el. finita. ꝗ ad noſtram declinationem ſyllabę extenſione reducuntur, producunt. vt Michael, Michaelus Michaeli. Iſrael, Iſraelus Iſraeli. Et deriuatiua in.elis. vt crudelis.e. a cruore, ſiue ab eo, qd' eſt crudus.a.ũ. Ver. in bu. O crudelis Alexi nihil mea carmina curas? Et in.ela. vt tutela a tutor.aris. Ver.iiij.ge. Helleſpõtiaci ſeruet tutela priapi. ¶ E.ante.m.lõga eſt. vt Eremus.i. nã per.e. longũ in ſecũda ſcribitur a græcis. In quo peccauit Hymnographus cũ in carmine Sapphico ſcripſit: Prępotẽs martyr eremiq; cultor. Racemus racemi. vindemia vindemię. Breuiat vero artemis.idis. Diana. unde Artemidorus. Artemiſia. Elementum elementi. Horati⁹ primo ſermonum: doctores elementa velint vt diſcere prima. Ptolemęus ptolemęi. Lucanus in nono: Te Ptolemæe feram fruſtra ciuilibus armis. Tlepolemus tlepolemi. Ouidius in epiſtola Penelopes: ſanguine Tlepolemi Lyciam tepefecerat haſtam. Vehemens vehementis. Prudentius: Pręceptor vehemẽs eundo. ¶ E.ante.n.producitur. vt verbena verbenę. murena murenę. catena catenę. alienus aliena alienum. Breuiant vero Armenia armeniæ. Vergilius in bucolicis. Daphnis & Armenias curru ſubiungere tigres. Ebenus ebeni. Vergilius primo georgico. fert ebenum, ſolis eſt thurea virga Sabæis. Helenus heleni

Helena.æ.Vergi.iiij.æñ.hos Helenus monitus.Idem in pri.ornatus argiuæ Helenæ,quos illa mycenis.Iuuenis.is.Idem in.ij.iuuenes fortissima frustra.Ingenium ingenij.Hora. Ingenium Graijs musa dedit ore rotundo.Ingenuus a.um.Iuue.ingenui vultus puer ingenuique pudoris.Olenos.i.oppidum Aetoliæ,alterum fuit Bœotiæ.Papinius.iiij.theb.olenos ionijs e fluctibus hospita portu.Seneca in troade: olenos tectis habitata raris.Porsena.æ.rex Hetruscorum.Mart.hanc spectare manum porsena non potuit. Vergi.

Helena helenæ.iuuenis iuuenis,ingenium ingenij.Ingenuus ingenua ingenuũ. Olenus oleni. orcomenos.Porsena porsenæ. Et composita a venio venis:vt aduena aduenæ.Et a genes,hoc est gen⁹:vt Archigenes,Antigenes,Diogenes, Hermogenes,Menogenes,Origenes,Protogenes.& a stenos,hoc est robur,vt Antisthenes,callisthenes,Demosthenes. Et a parthenos,quod est virgo:vt Parthenius parthenij,Parthenope parthenopeus.Et in.mene.vel.menes finita: vt Clymene clymenes. Nyctimene nyctimenes. Periclymenes periclymenis.Achæmenes achęmenis.Philopomenes.

E.ante.p.breuis est:vt Telephus.i. Producũt vero Asepus.pi.Asclepius.ij.Iosephus.i.Pręsepe.pis.

E.ante.q.breuis est:vt diequarti,diequinti,

E.ante.r.breuis est:vt Cerberus cerberi. Producũt vreo Abdera abderæ, Austerus austera austerum, Chimera chimeræ, Cithera citherorum, Citheron citheronis. Cyperus cyperi. Galerus galeri.Homerus homeri Et a Hieros composita:vt Hiera hieræ,Hierapolis,Iberus iberi. Machera macheræ, Megera megeræ. Mysterium mysterij,Nicceterium niceterij.Panthera pãtheræ,Poderis.is.Syncerus.a.um Seuerus seuera seuerum,Trieteris.idis.

E.ante.s breuis est:vt Apesas.antis.Aeresis Producũt vero Carchesiũ.ij.Diœcesis.eos. Galesus si. Halesus.si. Iesus. Lyrnesus .si. Mylesius.a.um.

tamen in viij.æñ.autoritate sua produxit dicens:necnon Tarquinum eiectum Porsena iubebat.atque ideo p.n.duplex scribi cõsueuit. Breuiant quoque a venio.is.composita:vt aduena.æ.conuena.æ.Et a genes,quod interpretatur genus.vt Archigenes. Iuue.aduocat archigenem onerosaque pallia iactat. Antigenes.Vergilius in buc.non tulit.Antigenes & erat tum dignus amari.Diogenes.Ausonius: Diogenes obijt:non obijt,sed abijt.Hermogenes.Horat.ij.sermo.inuideat quod Hermogenes ego canto.Menogenes. Mart.menogenẽ omni tu licet arte velis.Origenes.is.Hor.pri.ser.vt quondam marseus amator origenis ille.Imperiti huius ratiõis dicunt hermogenes & origenes penultima longa.Protogenes. Iuuen. Protogenes aliquis vel disphilus aut erimanthus.Breuiant etiam a sthenos,hoc est robur & valentia composita:vt Anthistenes.is. Callisthenes.is.Demosthenes.is. Idẽ eloquiũ & famã Demosthenis & Ciceronis. Et a parthenos,quod interpretatur virgo composita & deriuata:vt Parthenius mõs Arcadię. Vergilius in buc.frigora parthenios canibus circũdare saltus.Parthenope,Neapolis Italiæ ciuitas.Idem.iiij.geor. illo Vergilium me tempore dulcis alebat Parthenope. Parthenopeus.i. rex Arcadiæ.Idẽ.vi.æñ.Parthenope⁹ & adrasti pallentis imago. In.mene.quoq;,siue menes.finita. Vt clymene.es.Melpomene.es.Periclymene.es.Achæmenes.is.Oui.pri.meta.Et tulit ad clymenem epaphi conuitia matrem. Horat.iiij.car.Quem tu melpomene semel.est enim carmen pherecratium.Idẽ.ij.car.hunc tu qui tenuit diues Achæmenes.Ouidi.xii.meta. Mira periclymenes mors est cui posse figuras. ¶E.ante.p.breuis est:vt Telephus.i.Producũt vero Asepus.i.fluuius.Priscian.in perihegesi ex Dionysio:atque malos lemures quod pellit munus asopi.Asclepius.ij.medic⁹ fuit præstantissimus:scriturque a græcis per.e.longum.Macer:non modicũ sanos asclepius asserit illas.Iosephus quoq; ꝑducit ratione a nobis sępius dicta de nominibus barbaris ad latinã declinationẽ reductis.Iuuẽcus:vrgetur monitis Marię,puerumque Iosephus.Pręsepis.is.vel præsepe.is.vel pręsepiũ.ij.Ver.in buc.cũ primũ pasti repetent pręsepia tauri.¶E.ãte.q. breuis est. vt diequartę,vel diequarti.diequintę,vel diequinti.vt autor est Gel.li.ix.nocti.attica. aduerbia sũt significãtia diẽ quartã,diẽ quintã futuram,vt cras,perendie,quæ ex die & quarti & quinti cõposita sunt.eodem tñ autore illud.e.breuiat quod erat alioqui lõgum.¶E.ante.r.breuis est.,vt cerberus.i. vterus.i.patera.æ.iterũ aduerbiũ.Producũt vero abdera.æ.opp.Thracię:vnde est abderitanus.a.um. Marti. abderitanę pectora plębis habes.Austerus.a.ũ.Horat.ij. ser.mollit austerũ studio fallẽte laborẽ.Cythera.orũ.vnde est cythereus.a.ũ. & Venus cytherea dicta. Ver.i.ęñ.Hunc ego sopitũ somno sup alta cythera Idem in eodẽ:parce metu cytherea,manent immota tuorũ.Cyperus.i.iunci odorati species est: & nomen viri propriũ apđ Mart.celebratũ.Galerus.i.Iuu.Sed nigrũ flauo crinẽ abscõdẽte galero.Hiera hierę. Ver. ix.ęñ.quos Iouis eduxit loco syluestris hiera.Homerus.Hora.Ennius et sapiens & fortis & alter Homerus.Iber⁹.i.flu.Hispanię.Luca.in.iiij.Qui pręstat terris aufert tibi nomẽ Iberus.Mysterium.rij.Ouidi⁹: Pãdimus interdum doctis mysteria rerum.Niceterium.ij.Iuuen.Et ceromatico fert niceteria collo.& alia noia gręca in.terion.desinẽtia,q̃ apđ illos p eta scribũtur.vt psalterion.phylacteriõ.apodyterion.cœmeteriũ.baptisterion:nã latina hui⁹ formę breuiãt.vt magisteriũ.ministeriũ.Poderis gen⁹ vestis talaris:cui⁹ meminit diuus Ioãnes in Apocalypsi,ideo producere dicimus:quia p.e.lõgũ a gręcis scribitur.Syncerus.a.ũ.qđ a syn,& cera componitur.Hora.syncerũ est nisi vas,qđcunq; infundis acescit. Seuerus.a um. Idem: ad imã cãtare seueris. Trieteris. idis.& trietericus.ca.cũ.Papi.iiij.theb. Ludus & atra sacrã recolet trieteris opheltẽ.Ver.iiij.ęñ. Thyas vbi audito stimulãt trieterica baccho.¶E.ãte.s.breuis est: vt hęresis.is.athesis.is.flu.ꝑducũt v̾o carchesiũ.Ver.iiij.ge.Et mater cape mœonij carchesia bacchi. Diœcesis scđa p diphr. quia p.oi.a græcis scribiť,& penultima p.e.lõgũ ab illis scribiť,duplex a iuniorib⁹ in hac dictiõe cõmittiť error literaturæ videlicet,& accẽtus.Galesus.i.Verg.iiij.ge.Quã niger humectat flauentia culta galesus. Halesus.i.flu.Siciliæ.Columel.& q̃ Siccani flores legistis halesi.Iesus qñ est trisyllabũ,vt apđ Iuuencũ,qui semp sequitur gręcos,qui.i.consonãtẽ non hñt.Lyrnesus oppidum phrygię.Vergil.xij.æneid.Lyrnesi domus alta solum laurente sepulchrum.Milesius.a.ũ..Idẽ.iiij.geor.Sẽsit eam circum milesia vellera nymphę.

Marpesus.i.mons Pari,vt Seruius inquit.Verg.vi.ęn.Quam si dura silex,aut stet marpesia cautes. Magnesia.æ.& Magnesius.a.um.regio Thessaliæ,Mathesis.eos, quoniam per.e.longum in penultima scribitur. Poesis quoque eadem ratione producitur.Horatius in poet.vt pictura poesis erit. Synteresis penultima lōga,quia per.e.longum a græcis scribitur per.t.non per.d.in secunda: ergo duplex quoque error a nostris committitur in hac dictione,alter literaturæ,accentus alter. Alia quoque reperiuntur complura produci: quia per.e.porrectam a græcis scribuntur, vt Hebesus. Monesis, Vogesus, & ab esus.a.um. composita, vt adesus.a.ū.obesus.a.um. ¶ E.ante.t.longa est, vt moretum.i.pinetum.i.facet9 a.um.Breuiant vero amethistus.i.Mart.cum potest amethistinos trientes.est enim carmen phaleuticum. Aretusa.æ. Verg.in buc.Extremum hunc aretusa mihi cōcede laborē.Chrysendetū.i.Idem: si videre potes miseri Chrysendeta cinnæ. Iapetus.ti.Oui.pri.meta.Quā satus iapeto mixtam fluuialibus vndis. Lampetiæ.Idem:candida lampetiæ.Macetes.tę.Papinius in achil.quo macetę sua signa citent. Pharetra.æ.Ver.pri.ęn.Succinctam pharetra: aut maculosę tegmine lyncis. Pheretrum.i.Idem in.xi.Sed venit in medium pheretro pallante reposto. Pyretrum.i.Macer.est pyretrū calidum.Nam positione produxit Ouid.in.ij.de arte dicens:tritaque & annoso flaua pyretra mero. Phaeton.ontis.quid tibi vis dipyron,qui phaetonta facis. Phetusa.ę.Oui.ij.metamor.E quis phetusa sororum.nā per.ę.diphthongon non scibi,alibi testati sumus. Taygeta.æ vna ex pleiadib9.Oui.iiij.fasto.Maiam & electram taygetāque Ioui. Tayget9.ti.mōs Laconiæ,qui taygeta. Virg.ij.geo.Virginib9 bacchata lacænis taygeta. Triquetra.ę.pro Sicilia,& Triquetrus.a.um.Nam positione Horat.produxit in.ij.sermo.dicens:quid militib9 promissa triquetra. Temetum.i.Iuue. de corcyra temetū deduxerat vrna. Venetus.a.um. Idem contentusque illic veneto puroque cuculo.Mart.In venetis sint lauta licet conuiuia terris. Vietus.a.um.Hora.in epodo.quis sudor vietis,& q̄3 malus vndique membris.Lucre. tamen proportionē sequutus lib.iij.de rerum natura producit dicens:nec supra caput eiusdem cecidisse vietum. Nā a vieo.ies.vieui participium esse videtur:est autem vietus languidus. Breuiant quoque denominatiua in.etas.exeuntia.vt a pius pietas,a varius varietas,a nimius nimietas, a satis satietas. Et a rete,quod interpretatur virtus deriuata & composita:vt panaretos,quod interpretatur omnium virtutum plenus:quo nomine a quibusdam dictus est liber,qui Ecclesiasticus appellatur. Est etiā viri nomen proprium apud Martialē:arguto madidus pollice panaretus. Aretalogus, hoc est virtutis sermo,vel narrator.Iuuenal.nouerat vt mendax aretalogus in mare nemo. Alij ab aretos, quod est placidus deducunt:quasi placida loquens.

Marpesus si. Magnesia.æ: Mathesis.seos. Poesis.is. Synteresis.is. Et ab Esus a um,cōposita,vt Obesus.a.um.

E.ante.t.longa est vt Moretū.i Breuiāt vero Amethistus.i. Arethusa æ.Chrysendetū.i. Iapetum.i. Lampetiæ. Macetes.æ. Pharetra.æ. Pheretrum i. Pyretrum.i. Phaeton.ontis. Phetusa.æ. Taygeta æ. Taygetus i. Triquetra.æ. Triquetrus.a.ū. Temetum temeti. Venetus.a.um. Vietus.a.ū. Et denominatiua in etas. desinentia. vt Pietas.atis. Varietas.atis. Et ab arete,hoc est,virtute cōposita.vt Panaretus.i. Aretalogus.i.

E.ante.u.cōsonātē pducitur. vt Sueuus. Veseuus.

I Ante.b.breuis est.vt Sensibilis.e.alibi.

I.ante.c.breuis est.vt Rusticus. Amycus nomē proprium viri.Producunt vero. Amicus.a.um. Apicius.ij. Apricus.a.um. Aricia.æ. Caicus.i. Canicula.æ. Craticula.æ. Cuticula.æ. Cuniculus cuniculi Conuitium conuitij. Ceruical ceruicalis. Equicolus equicoli. Febricula febriculæ. Formica.æ. Labicum labici. Lectica lecticæ Lorica loricæ Lumbricus lumbrici. Myrica myricæ. Marica.æ. Mēdicus mendica mendicum. Meretricula meretriculæ. Multicium multicij.

I Ante.b.breuis est,vt sensibilis.e.credibilis.e.terribilis.e.alibi aduerbium.Oribasus apud Oui.canis nomen producit quia per.ei.diphthōgon scribitur,dicit enim:Doricus & oribasus arcades omnes. ¶ I.ante.c.breuis est,vt rusticus.a.um.vrbicus.a.um. Amycus.i.nomen proprium viri a Vergi. celebratum in primo ęneidos:nunc Amyci casum gemit & crudelia secum.Idem in quinto:bebrycia veniens Amyci de gente ferebat.Producunt vero amicus.a.um.& amicitia.ę.& amico.as. Apicius. Iuue.quæ miser & frugi non fecit apicius. Apricus.a.um.Vergilius in buc.duceret apricis in collibus vua colorem. Aricia.æ.Horatius primo sermo.egressum magna me cœpit aricia Roma.Caicus.i.nomen viri & fluuij.Vergilius primo æn.&c.aut Capyn aut celsis in puppibus arma caici.Idem.iiij.georgico.saxosumque sonans hypanis mysusque caicus.Canicula.æ.Persius:dicere erat in voto damnosa canicula quantum. Craticula.æ. Martialis. parua tibi incurua craticula sudet ofella.Cuticula.Persius:semper & assiduo curata cuticula sole.Cuniculus.i.Martialis:gaudet in effossis habitare cuniculus antris.Conuitium.ij.siue per.t. siue per.c.scribatur: Ouidius primo meta.& tulit ad clymenem epaphi conuitia matrem.Ceruical.alis.Martialis:tinge caput nardi folio ceruical olebit.Equicolus.i.populi sunt Italię.Vergilius.ix.ęneidos:& pulcher equicolus armis.Febricula.æ.cuius deriuatum Catul.posuit dicens:verum nescio quid febriculosi.Formica.ę. Vergilius in quarto:ac veluti ingentem formicæ farris aceruum.Labicus labici.Idē in septimo æneidos: & picti scuta labici.& Silius duodecimo:iamque adeo est agros ingressus & arua labici.Lectica lecticæ.Iuuenalis:quadrantes lectica petit,sequiturque maritum.Lorica loricę. Vergilius septimo ęneidos:loricam quam Demoleo detraxerat ipse.Lumbricus lumbrici.Serenus:lumbrici quoque terrestres miscentur oliuo.Myrica myricę.Vergilius in bucolicis:non omnes arbusta iuuant humilesque myricę.Marica.ę.nympha & sylua eiusdem nominis in Italia Vergilius septimo æneidos:hunc fauno & nympha genitum laurente marica.Mendicus mendica mendicum:& mendico mendicas.Horatius primo sermo.mendici,mimi,barathrones hoc genus omne.Iuuenalis:digito mendicat pollio nudo. Meretricula.ę. Horatius.ij.ser. meretricula Dauum.Multicium.cij.Iuue.tu multicia sumas.& ibidem:quęro an deceant multicia testem.

Nasica.æ.nomen proprium viri Romani, qui cognominatus est Publius Scipo Nasica. Nouicius.a.ū. Idem tetrumque nouicius horret. Numicius.ij. fluuius Italiæ. Verg.vij.æñ. tyrrhenū ad tybri fontis vada sacra numici. Palicus.ci. stagnū & puer. Verg. placabilis ara palici. Periculū.i. Persius. nil ne pudet capiti non posse pericula cano. Posticus.a.ū. Idem. occipiti cæco posticæ occurrite sanæ. Posticū.i. Hora. atria seruantem postico falle clientem. Pudicus.a.ū. & pudicitia.æ. Iuue. credo pudicitiam Saturno rege moratam. Pædico.as. & pædico. onis. Mar. pædicatur eros, fellat linus, hole quid ad te? Idem. consid is natibus, non est pædico maritus. Pedicul9. Mart. & mentido minus pediculosi. Phœnicopterus phœnicopteri. Iuue. & phœnicopterus ingens. Redimiculū.li. Iuue. Paulatim qui longa domi redimicula sumūt. Rubrica.æ. Persius. non secus ac si oculo rubricā dirigat vno. Hora. ij. ser. prælia rubrica picta aut carbone. Triuicus.i. vicus Apuliæ. Horat. j. ser. nunquā erepsemus, nisi nos vicina triuici. Tibijcen. inis. sed quemadmodum supra diximus, duplex ij. breue in vnam sillabam longam per synæresin coit. Iuue. saltatur nigro tibij cine qualicūque. Tegeticula.æ. Mar. dat tibi securos vilis tegeticula somnos. Vatican9. i. Mart. in vaticanis cōdita musta cadis. Viticula.æ. Verg. in diris. dulci nanque tumet nondū viticula Baccho. fortasse & alia diminutiua reperias, quæ ad horū proportionem producantur. Vesica.æ. Iuue. nūc via pcess9 vetulæ vesica beatę. Vrtica.æ. Idē. hęc tetigit gradiue tuos vrtica nepotes. Vmbilicus ci. Verg. in priapeia. delphos pythius orbis vmbilicus: est enim carmen phaleuticū. Vstica.ę. mōs. Hora. j. car. valles & vsticę cubantis. Et a nice, quod interpretatur victoria, cōposita, vt polynices, icis. Papini9. xij. thebaid'. heu mihi nunquis adest chari polynicis ad ignes. Veronice.es. Iuue. deinde adamas notissimus & veronices. Et nomina barbara in icus. vt Roderic9. ci. Enricos. ci. Luduuic9. ci. Theodoric9. ci. Alaricus. i. Claudian9 de bello in alaricū. sed nūquam tantū Mauors cōtraxit in arctū res alarice tuas. Barbara aūt dixim9: non vt quidam, q de omnib9 proprijs regulam tradiderūt, nam vrbic9, castricus, euticus, pannichus & reliqua nomina, quę a gręco siue latino sermone deducta sunt, breuiāt. Iuuenal'. vrbic9 ex odio risū mouet attelanes. Mart. eutycus ille tuū castrice dulce lat9. Idem. horrida sed mens est panniche volsa tibi.

Nasica.ę. Nouicius.a.um. Numicius.ij. Palicus.i. Periculū.i. Posticus.a.ū. Posticū.i. Pudicus.a.um. Pędico.as. Pediculus.i. Phœnicopter9.i. Redimiculū.i. Rubrica.cę. Triuicus.i. Tibijcen.inis. Tegeticula.ę. Vaticanus.i. Viticula.ę. Vesica.cę. Vrtica.ę. Vmbilicus.i. Vstica.ę. Et a nice, hoc est, victoria, composita, vt polynices.is. Olympionices æ. Et nomina barbara in.icus. vt Alaricus.i. Theodoricus.i. Fredericus.i.

I. ante.d. breuis est, vt Liuidus.a.ū. Cupidus a.um. producunt vero Abydos.i. Acidalia.ę. Desidero.as. Fastidio.is. Formido.as. trucido.as. Et nomina in.ido. exeūtia, vt crepido.inis. cupido.inis. formido.inis. libido.inis. Et nomina patronymica masculina a nominibus in eus diphthongon desinentibus, vt a prometheus.ei. promethides. a Tideus.ei. tidides. Nā reliqua fere omnia breuiant: vt a priamo priamides, a nestore nestorides, ab Agamemnone agamemnonides.

I. ante.f. vnum reperio productum. Allifę. allifarum.

I. ante.g. breuis est, vt litigo, pducūt vero auriga.ę.

¶ I. ante.d. breuis est, vt liuidus.a.um. viuidus.a. viuidū. fœtidus.a.um. Producūt vero abydus.i. Verg. primo. georg. pontus & ostriferi fauces tentantur abydi. Accidalia Venus. Verg primo æneidos. at memor ille matris Acidaliæ. Et pestis animę septima accidia.i. incuria vel negligentia. Fastidio fastidis, & fastidiū fastidij. Idem in bucolicis. inuenies aliū, si te hic fastidit Alexis. Idem in eodem. matri longa decem tulerunt fastidia menses. Formido formidas. Iuue. in gremio matris formidat rustic9 infans. Trucido trucidas, Verg. ij ęneid'. fit via vi: rumpūt aditus, primosque trucidant. Infidus infida infidū ideo producit, quia a fido fidis deriuatur, in quo prima longa est: nam perfidus perfida perfidum, quia a fides fidei, in quo prima breuis est, cōponitur, eandem breuiat. Considero quoq; & desidero, quia ex sidero componuntur, producunt. Et nomina in ido. exeuntia siue a nomine siue a verbo deriuētur. vt Cupido cupidinis, formido. inis. libido. inis. crepido crepidinis. Iuue. nulla crepido vacat. Producunt pręterea nomina patronymica masculina in. ides. quæ formantur a nominibus in. eus. diphthongon desinentib9 vt a Theseo thesei, thesides. a Peleus. ei. pelides. a Tyrrhe9. ei. tyrrhides. tide9. ei. tidides. atre9. ei. atrides. a coroneus coronei coronides. ab aristæus aristęi aristides. a prometheus promethei promethides. Virg. ij. georgico. pręmiaque ingentes pagos & compita circum thesidæ posuere. Idem. ij. æneid'. pelidę genitori illi mea tristia facta. Idem in. vij. tyrrhidæ pueri, quem matris ab vbere raptum nutribant tyrrheusq; pater. Ouidius. iiij. fasto. nulla coronides causa doloris erat. Idem in. ij. de tristibus. iunxit aristides milesia carmina secū. Idē in primo. meta. inde pmethides placidis epimethida dictis. ab ænea quoq; satis licenter Verg. ix. æneid'. finxit ænides dicens. sit satis æneide telis impune numanum. & a Lycurgo Ouidius in ibim lycurgides. quique lycurgidem lætauit ab arbore natum. Euclides quoque, quod formam habet patronymici produxit, vt apud Maritia. libro. v. epigram. dum sibi redire de patrensib9 fundis ducenta clamat coccinatus euclides. Est enim trimetrum hipponacticum habens in fine spondeū. Pherecydes. Serenus. sed quis non paueat pherecydis fata tragœdi. Euripides. Sidoni9. orchestram quatit alter euripides. Nam reliqua fere omnia patronymica in. ides. breuiant, vt priamides, æacides. hirtacides. nestorides, antenorides. In. oides. quoque gręca, quæ similitudinē significant qm per. ei. diphthōgō in penultima scribuntur, eandem producunt vt daphnoides. ¶ I. ante. f. vnū reperio productum. allifę. arum. oppidum Italiæ. Sil'. lib. viij. allifę & clamor contemptæ semper acerrę. Inde allifana vasa. Hora. ij. ser inuertunt allifanis vinaria tota. ¶ I. ante. g. breuis est. vt litigo, as. remigo, as. producunt vero auriga. æ. Ouid'. ij. meta. hic situs est Phaeton currus auriga paterni. Caligo. as. Verg. ij. æñ. caligat nubem, eripiam: tu nequa parentis, Castigo. as. Iuue. tristibus obscœnis castigas turpia, cum sis.

Fatigo.as. Verg.ix.ęñ terga fatigamus hasta. Fastigium.ij.Oui.ij.meta.cuius ebur nitidū fastigia summa tegebat. Et a fligo.is.cōposita, quod verbū non est in vsu, vt affligo is.confligo.is. Instigo.as. Verg. in ætna. pressoq; instigant agmine ventos. Lęstrygones. Ouid'.ij.de Ponto, quis non antiphatem lęstrygona deuouet, aut quis. Origanum.i.producere dicimus: quia per ei diphthongon a græcis scribitur, & q; Nicāder in theriacis secūdam in carmine longam posuit, nam quod apud Marc.legitur, inter lactucas origanumq; liber. potius oxygarū legēdū.

caligo.as.castigo.as.fatigo.as.fastigium.ij. Et a fligo.is. cōposita.vt afligo.is.infligo.is. instigo.as. lestrygones.ū. pstigię.arū.salpyga.æ.origanū.i. quadrigę.arū vestigo.as.vectigal.alis. Et no a exeūtia in.igo.vt caligo.inis.vertigo.inis.vligo.inis.

I.añ.l.breuis ē, vt Massilia. pducūt ṽo asil9.i.asylū.i, asylas.ę.nomē ppriū viri, aprilis.is.ędilis.is.crocodilus.i.eriphyle.es.exilis.e.massylus.a.ū.Pāphylia.ę. Ausilena.ę.petilia.ę.quintilis.is.sextilis.is.subtilis.e. Venilia.ę. Et nomina neutra in .ile. desinentia.vt cubile.sedile. Et adiectiua a nominibus deriuata, vt a puero puerilis.a sene.ilis. Breuiant tamen ab humo.ilis.a pari.ilis.a dape.dapsilis.

I.añ.m.breuis est.vt Optim9.a.ū.pducūt ṽo arimīnū i.discrimē.inis.enthymema.atis.opimus.a.ū. q̄drim9.a.ū.sublimis.e. Et nomina a ṽbis q̄rtę cōiugatiōis in imē.exeūtia. vt a munio.is munimē inis.a lenio.is.lenimē.a farcio.is.farcimen.inis.& quę exeunt in entū.vt vestimētū pauimentum.

I.ante.n.lōga est.vt Clandestinus.a.um.Pachinus.i. Breuiant vero Acinus.i. Amineum i. Apirinū i. Ariminum i. Asinus.i. Asine.es.opp. Bucina.ę. Catina.ę.Circinus.i.Ciminus.i.mons est & lacus Italiæ Cominus aduerbium. Destino as. Dñs i. Eminus aduerb. Euphrosyne es. Eleemosyna.ę.

Præstigię.arum. Plau.in amphi. hæc præstigiatrix mulier. &c. quadrigæ.arum. Ver.j.geor vt cū carceribus sese effudere quadrigæ. Salpiga.æ Luca.in.ix metuat salpyga latebras. Vestigo.as.& vestigium.ij. Verg.in moreto. vestigatq; focum, læsus quem denique sensit. Sedulius excusari potest in eo quod dixit vestigijs calcare suis: quoniam duplex.i.coit per synæresin. Vectigal.alis. Hora.ij.ser.iurgatur verbis ego vectigalia magna. Producūt quoque nomina exeuntia in.igo.vt caligo.inis. vertigo.inis filigo.inis. ¶I.ante.l.breuis est, vt massilia oppidum gallię Narbonensis. Luca.in.iij. massiliæque suæ donatur libera phocis. Nā massyllus massyla.um. producit vt statim dicem9. Producūt ṽo asilus.i. Ver.iij.geor. plurimū alburnū volitās, cui nomen asilo. Asylū.i.Idē.ij.æñ.& iā porticib9 vacuis Iunonis asylo. Asylas.ę.nomē viri a Verg.celebratū, vt corneū sternit asylas. Aplis.Oui.iiij.fast.Cęsar i aprili qđ tuearis habes. Aedilis.is. Persi.fregerit heminas areti ædilis iniquas. Aufilena Catul. Aufilena bonę sēp laudāt amicę. Petilia.ṽg.iij.æñ. subnixa petilia muro. Crocodil9.i Iuue.ęgypt9 portēta colat, crocodilō adorat. Eriphyle.es.Idē. occurrent multæ tibi belides atq; eriphyle. Exilis.e. Vergi. in moreto cruribus exilis spaciosa & prodiga planta. Massyllus.a.ū. Idem.iiij.æñ.massyliq; ruūt equites & odora canum vis. Quintilis.is.atque eadem ratione sextilis. Hora j.epist. sextilem totum mendax desideror. Quintilis & Quintilianus & sextilia breuiant. Subtilis.e. pro eo quod est tenuis, nam sutilis pro re consuta breuiat. vt Vergilius. vi.æneiđ. gemuit sub pondere cymba sutilis. Et nomina neutra in .ile. desinentia. vt cubile. sedile. monile. hastile. ancyle. Et adiectiua a nominibus deriuata. vt a puero puerilis. a viro virilis. a sene senilis ab anu anilis. ab hoste hostilis nam verbalia in .bilis. breuiant. vt amabilis, & q̄ abscisa sunt ex his: vt docilis pro docibilis. noscilis pro noscibilis. habilis. debilis. nubilis, & similia. Nomina quoque participialia in. silis. vel tilis. vel xilis. vt a fusus fusilis. a sensus sensilis. a sutus sutilis. ab apertus apertilis. a tortus tortilis. a nexus nexilis. ¶ I.ante.m.breuis est. vt optimus a.ū. Producūt ṽo Ariminū.i. Lucanus in.i. vicinūq; minax inuadit ariminū Discrimē. Iuue.tāquā famę discrimē agatur. Enthymema. Idē. torqueat enthymema. Opimus a.ū. Verg.i.æñ.genitor tūc belus opimā. Quadrimus.a.ū. Hora i.car.deprome quadrimū sabina o taliarche merū dyota. Sublimis e. Verg.i.georg. apparet liquido sublimis in aëre Nisus. cōponitur enim ex sub & limus: quēadmodū & illimis ex in & limus, a quo prima pducitur. Et nomina a verbis quartę cōiugationis. &c. vt munimē atque inde munimētū. Verg.ij.geor. vrgerēt hoc effusos munimē ad imbres. Lenimē. Hora. i.car. dulce lenimē mihi cūq; salue. ¶I.ante.n.lōga est, vt pachinus.i. Verg.iij.æñ. præstat tinacrij metas lustrare pachyni. Et in.vij. Siculo pspexit ab vsq; pachyno. Prisc.in perihege.ex Dionysio. breuiauit dicēs, cū procul effusis pachyni disceditur oris. Clandestinus.a.ū. qđ ab oībus putatur penultimā breuiare, pduxit Sill'. ceu clādestino traheretur tēpore bellū. Manilius.i.astro.& clādestinis surgētia fraudibus arma. Breuiāt ṽo Acinus.i. Hora.ij.ser. aridū ore ferēs acinū semēsaq; lardi. Catullus. acina gñe fœminino dixit: ebriosaq; acinæ ebriosioris. Amineū. Verg.ij.geor. sunt etiā aminęę vites firmissima vina. Ausoñ. solus qui chium miscet & amineū. apud quosdā pducitur Apirinū i. Mart. in disti. nō tibi de lybicis tuberes & apirina ramis. Ariminū.i. oppi. Italię. Luca lib j. vicinūque minax inuadit ariminū & ignes. Asinus.i. Asina.æ. & Asine.es. oppid. Arcadię. Luca. in. viij. quas asinę cautes: & quas chios asperat vndas. Buccina. Iuue. Surda nihil gemeret graue buccina: poscimus. vt sit. Catina catinæ oppidum Siciliæ. Sillius. xiiij. punt. Tum catinæ ardenti nimium vicina typhœo. Ciminus cimini. lacus & mons Hetruriæ. Vergil'. vij. æñ. Cimini cum mōte lacum lucosque capenos. Nam pro herba per. y. psilon scribitur & producit: Horatius. pallerem casu: biberem exangue cyminum siue cuminum. Cominus aduerbium pro eo quod prope. Vergilius. vij. æneiđ. pugnatur cominus armis. Circinus circini. & Circino circinas. Ouidius. ij. metamor. & easdem circinat auras. Destino destinas. Vergil'. ij. æneiđ. me destinat aræ. Eminus aduerbium, pro a longe. Ouid. iiij. meta. Eminus ingenti resupinum vulnere fudi. Euphrosine vna fuit ex charitibus, cuius penultimam Orpheus in theogonia breuē posuit. Eleemosyna quoque eandem breuiat.

Fiſcina.æ.Fuſcina.æ.Fuſcin9.i.Fœmina æ.Fruſino.onis.Inquino.as.Licin9.i.nomē ꝓpriū viri.Lamina.æ.Machina.æ.Mutina.æ.Morin9.a.ū.Nūdinæ.arum.Pagina.æ.Patina æ.Pampinus.i.Proſerpina.æ.Pachynus.i.Protinus aduer.Ruſpina.æ.Saſina.æ.Sarcina.æ.Sibina.æ.Statina.æ.Sophroſyna.æ.Ticinus.i.Trutina.æ.Et quędā nomina adiectiua ab aduerbijs temporalibus deriuata vt Craſtinus.a.um.Diutinus.a.ū.Hornotinus a.um.Priſtinus.a.um.Perendinus.a.um.Serotinus.a.um.Alia tamen producunt,vt matutinus.verſpertinus.Et a nominibus materiam ſignificantibus deriuata.vt Oleaginus.a.um.Faginus.a.um Tiliaginus.Cerrinus.Et a nominibus colores,& lapillos,ſiue odores,& vnguenta ſignificantibus,vt Adamantinus.a.um amethyſthinus.a.um.Amaracinus a.um.Amigdalinus.a.ū.Bombycin9.a.um.Byſſinus.a.ū.Cryſtallin9.a.ū.Crocinus.a.um,Coccinus.a.um.Carbaſin9.a.ū.Glaucinus.a.um.Gauſapinus.a.um.Ianthinus Ianthina.um.Hyacinthin9.a.um.Myrrhin9.a.ū.Praſinus.a.ū.Smaragdinus.a.ū.Sandicinus.a.ū.Tyriāthin9.a.ū.Et q̄dā noīa græca ī rinos,deſinētia:vt Earinos,Oporinos.Therinos.chimerinos.

I.ante.p.breuis eſt,vt Demipho.onis.ātipho.onis.Producūt vero Eurip9.i.Euripides tn̄ apud Sidoniū breuiat.Siriphos.i.Colliphiū.ij.Obſtip9.a.ū.

I.ante.q.lōga eſt:vt antiquus.a.um.vbiq;.Breuiāt vero Aliquis aliqua aliquod vel aliquid.Reliquus reliqua.um.Siliqua.æ.Vndiq;.Vtiq;.

Fiſcina.æ.Verg.primo geor.Nunc facilis rubeat texatur,ſiſcina virga.Fuſcina æ.Iuue.Vicit & hoc mōſtrum tunicati fuſcina gracchi.Fuſcinus.i.lacus Italię.Mart.Fuſcinus & pigri taceantur ſtagna Neronis.Femina.æ.Ver.pri.æn̄.dux fœmina facti.Fruſino.onis.Iuue.aut fabraterię domus,aut fruſinone paretur.Inquino.as.Luca.in.iiij.Facinus quos inquinat,æquat.Licinus.i Idem.pallante & licinis expectantes ergo tribuni.Machina.æ.Verg.murorum ingētes ęquataq; machina cęlo.Mutina.æ.Luca.in j.his Cæſar peruſina fames mutinęq; labores.Morin9.a.um.populi ſunt Galliæ.Ver.viij.æn̄.extremique hoīm morini Rhenuſq; bicornis.Nundinæ,arū.& nundinor.aris,quod ab eo deriuat.Pagina.æ.Mart.Sæpe duplex vnū pagina tractat opus.Patina.æ.Iuue.debetur magn9 patinæ,ſubituſque ꝓmetheus.Pampinus.Verg.j.geor.Heu male tum mites defendit pampin9 vuas.Proſerpina.ę.Idē in.vj.hoc ſibi pulchra ſuū ferri proſerpina munus.Pachynus.Priſcia.in perihegeſi.procurrēs pachyno longe clauſtriſque pelori:ſed frequētius producitur.Protinus aduerbium.Verg.in buc.protin9 æger ago:hāc etiam vix tityre duco.Ruſpina.ę.oppidū Aphricę Silli9.iij.punico.quæque procul cernit nō æquos ruſpina fluct9.Saſina.æ.oppidum Italiæ.Mart.nec tua bałanas ſaſina malit aquas.Sarcina.æ.Iuue.ſpeculum ciuilis ſarcina belli.Sibina.æ.genus teli eſt.Iunius apud Feſtum.Illyrici reſtant ſiccis ſibiniſque.Statina ſtatinæ,inſula Campaniæ.Papini9.iij.ſyluarū.Aenariæque lacus medios ſtatinaſque renatas.Sophroſina ſophroſinę,nomen propriū fœminæ eadem ratione breuiat,qua euphroſine.Ticinus ticini.Sillius.adde etiam ticini ſpumantes ſanguine ripas.Trutina.æ.Perſius.Caſtiges trutina,nec te quęſiueris extra.Et nomina quędam adiectiua ab aduerbijs tēporalibus deriuata:vt a cras Craſtinus.a.ū.a diu Diutinus.a.um.Ab horno hornotinus.a.um.A pridie priſtinus.a.um.A perēdie perendinus.a.um.A ſero ſerotinus.a.ū.alia tamē producunt.vt matutinus.veſpertinus.Breuiāt quoque noīa quædam poſſeſſiua a nominibus materiam ſignificātib9 deriuata.vt Oleaginus.a.ū.Faginus.a.um.Verg.ij.georg.truditur e ſicco radix oleagina ligno.Idem in buc.fagina cęlatū diuini opus alcimedontis.Et a nominibus colores q̄ſdā,aut lapillos,ſiue odores,& vnguēta ſignificantibus,vt Adamantinus.a.um.Propertius.Colchis flagrantes adamantina ſub iuga tauros.Ametiſthinus.a.ū.Iuue.cauſidicū vendūt,amethiſtina cōuenit illis.Amaracinus.a.um & amaracinum vnguētum ex amaraco.Lucre.ſicut amaracini blādū ſtacteſque liquorē.Amygdalinus.a.um.Serenus.Fertur amygdalinæ ſuccus nucis eſſe bibēdus.Bōbycinus.a.um.Iuue.Delicias & paniculus bōbycinus vrit.Byſſinus.a.um.atque eadem ratione Carbaſin9.a.ū.Cryſtalinus.a.ū.& Myrrhin9.a.um.Iuuen̄.grandia tollunt cryſtalina maxima rurſ9 myrrhina.Crocin9.a.ū.Propertius.& Crocino nares murrhe9 vngat onyx.Coccinus.a.ū.Ianthinus.a.um.Mart.Coccina famoſæ donas,& iāthina mœchæ.Glaucinus.a.um.Idem.pallia donabit glaucina coſme tibi.Gauſapinus.a.ū.Idem.menſe vel auguſto ſumere gauſapinas.Hyacinthinus.a.um.Perſi9 Aliquis cui circa humeros hyacinthina lena eſt.Praſinus.a.um.Mart.Si praſino,venetoue faues,qui coccina ſumis.Smaragdinus.a.um.Prudētius in Pſycomachia Has inter ſpecies ſmaragdina gramine verno.Sandicinus.a.um.Tyrianthinus.a.um.Mart.vrbica lingonicus tyriāthina bardocucullus.Et quædam nomina græca vt Earinos.Oporinos.Chimerinos.Idem.ſi daret autūnus mihi nomen,oporinos eſſem:horrida ſi brumæ ſydera,chimerinos.dictus ab æſtiuo therinos tibi menſe vocarer:tempora cui nomen verna dedere,quid eſt?ſubaudi earinos,quod ipſe in alio epigrammate expreſſit dicens,dicunt earinon tamen poetæ,ſed græci,quibus eſt nihil negatum.

¶I.ante.p.breuis eſt:vt demipho.onis.antipho.onis.antipus.odis.Producunt vero ſeriphos.i.inſula vna ex cycladibus.Iuue.iucluſus tanq̄ gyaro,paruaque ſeripho.Colliphium.ij.Idem.luctātur paucæ,comedūt colliphia paucę.Obſtipus.a.ū.pro.obliquus.Hora.ij.ſer.ſtes capite obſtipo multum ſimilis metuenti.ſunt qui per duplex.p.ſcribāt.Euripus.i.Luc.in.v.Euripūque trahit curſum mutātib9 vndis.Euripides.Sidonius.orcheſtrā quatit alter euripidis.alij.breuiant.

¶I.ante.q.longa eſt,vt antiquus,antiqua.um.obliquus.a.um.vbique.Breuiant vero aliquis aliqua aliquod.quod ex alius & quis componitur.Reliquus reliqua,reliquum.Perſius.iam reliqua ex amitis patruelis nulla proneptis Siliqua.æ.Virgil.primo georgico.grandior vt fœtus ſiliquis fallacibus eſſet,Vndique,& vtiq; aduerbia ex regula generali breuiantur.

I.ante.r.breuis est,vt zephyrus.i. Producunt vero Busiris.idis.Cercira.æ,Camiros.i,Corcyra.ę.Cosira.æ.collyrium.ij.Cypirus.i.Delirus.a,um.Epirus.i.Ithyręus.a.um.Magyros.i.Nisyrꝰ.i.Papyrus.i.Podalirius,rij.Sapphirus i.Semiramis.idis.

I.ante.s.longa est,vt Anchises.Breuiant vero Citysus.i.Elisius a.um.

I.ante.t.breuis est,vt digitus.i.lecythus.Producunt vero Aconitum i.Architas.æ.Beritus.ti.Catamitus.i.Cocytus.i.Corytus.i.Hermaphroditꝰ.i.Idolothytũ.i Irrito.as.Lusitania æ.Margarita.ę.Mauritania.æ.Pituita.æ.Parasitꝰ.i.Thersites.ę.Valitudo inis.Et nomina gręca in.itis.desinẽtia,vt phrenitis.pleuritis.& a nominibus proprijs virorum siue locorum deriuatiua in.itis.vel ita,pro masculinis.Pro fœmininis in.itis.desinentia.vt leuites vel leuita leuitę.leuitis leuitidis:moabitis vel moabita,moabitis moabitidis.Et denominatiua in itus,a,um exeũtia,vt auritus.a.um,turritus.a.um,Verba quoq; frequentatiua & nomina participialia quæ formantur a supinis verborum quartæ coniugationis in.itum,penultima lõga terminatis,vt dormio is.itum,dormito,as.audio,is,itum,auditus.us.seruitꝰ tamen a seruio seruis penultimã breuiat.& seruitium seruitij.

I.ante.v.cõsonantẽ longa est,vt saliua.ę.breuiat vero rediuiuus.a.um.

O Ante.b.breuis est.vt orobꝰ.i,niobe.es.Producunt vero Iacobus.i.October octobris.

¶I ante.r.breuis est.vt zephyrꝰ.i.ephyre.es.Producũt vero Cercira & Camiros,q̃a per.ei.diphtõgon scribuntur.Strabonis interpres:claramq; camiron dixit.Busiris.idis.Verg.ij.geor aut quis illaudati nescit busiridis aras?Corcyra corcyræ insula Dalmatiæ.Luca.in.ij.portus corcyra tuos:seu læua petas.Cosyra.æ.insula in mari siculo.Ouid.iij.fast.fertilis est melite sterili vicina cosyre.Collyrium.ij.Iuue.angulus inspecta genesi collyria poscit.Cypirus.i.eadem ratione producit,qua cyperus,vt diximus.Delirus.a.um.quasi a sulco deuians:nam lira prima longa sulcus est trãsuersariꝰ.Delyrus a.um.per ypsilon breuiat:quia a lyra instrumento musico cõponitur:vt sit delyrus quasi dissonꝰ.Lucre.in.i.quod facit hic idem per delyrus esse videtur.Epirꝰ.i.Ver.i.geor.eliadum palmas epiros equarũ.Ithyræus.Verg.ij.geor.ithyræos taxi curuãtur in arcus.Luca.quoque.ithyræis cursus fuit inde sagittis.Magiros.i.quod interpretatur coquus.Iuue.finxerunt pariter librariꝰ archimagiri.Podalyrius.Mart.enterocelarum fertur podalyrius hermes.Papyrus.i.Idem.crescit multa dannosa papyro,& in distichis.perdite niliacas musę mea damna papyros.Sapphirus.i.Prudẽtius in psycomachia:hinc tibi sapphirum sociauerat inde beryllon.Semiramis.Iuuenal.quod neq; in assyrio pharetrata Semiramis orbe. ¶I.ante.s.longa est.Nemo vnquã mirabitur si quid immutauerimus in re tam varia & difficili,& cui nullus adhuc finem imposuerit:qua re hãc regulam aliter posuimus in alijs nostris ęditionibus.Nunc vero illam inuertimus,quia.i.ante.s.frequentius reperit̃ longa,quam breuis.Ideo dicimus.q̃.i.ante.s.longa est:vt Anchises.æ.Aruisium.ij.Breuiant vero Cythisꝰ.i.Elisius.a.ũ.Ver.in buc.florentem cythisum & salices carpetis amaras.Luca.in.iij.sedibus elisijs campoq; expulsa piorum. ¶I.ante.t.breuis est vt digitus.i.dignitas atis.Producũt vero aconitũ aconiti.Iuue.sed nullis aconita bibuntur fictilibus.Architas.æ.Hora.primo.car.mensorem cohibent archita.Berytos quoq;,vt diximus,in primis syllabis cum de.e.ante.r.agebamus,autoritate Priscian.,atq; etiam Dionysij poetæ vnde opus illud interpretatum est,secundam quoq; produxit:ait enim.antiquamq; tyron beryti & mœnia grata.Catamytus catamyti.Ausonius.Ate tu catamytus eris.Cocytus cocyti.Ver.vi.æñ.cocyti stagna alta vides,stygiamque paludẽ.Corytꝰ coryti.Idem in decimo.corytiq; leues humeris & lethifer arcus.Corythus vero penultima breui & per.th.oppi.fuit Italiæ a rege sui nominis conditum.Idẽ in septimo.hinc illum corythi tyrrhena a sede profectum.Hermaphroditus.diti.Ouid.iiij.meta.hermaphroditus ait:nato date munera vestro.Heraclytus penultimã ideo produxit:quia per ei dipthongon apud græcos scribit̃.Sidonius tamẽ apollinaris breuiauit dicẽs.Quicquid Pythagoras,Democritus Heraclitusq;.Idolothytum.i.quo verbo vsus est diuus Ioanes in apoc.significatq; dijs immolatũ.Irrito.as,quod in primis syllabis diximus,quod a rito.as.cõpositum est:nã irrito.as.ab in & ratus.a.um.cõponit̃,significatque inanio.is.& irritꝰ a.ũ.pro eo quod est inanis,penultimã breuiat.Lusitania.Sil.li.iij.puni.hos Variatus agit,Lusitanũq; remotis.Margarita.ę ideo producit,quia ab eo quod est margaris.itis deducit̃:in quo crementũ producitur.Mauritania.Manilius.iiij.astrono.exicat ppsos & mauritania nomẽ.Orithya.Verg.iiij geor.& actias orithya.Pituita.æ,qđ in primis syllabis probauimus,penultimã produxit.Parasitus.i.Iuue.ad cœnã quoties parasitꝰ venerit infãs.Thersites.ę.Idẽ.malo pater tibi sit thersites:dũ mõ tu sis.Valitudo.inis.Hora.ij.ser.dura valitudo inciderit,seu tarda senectus.Et noia græca.&c.vt hic leuites vel leuita.leuitis.tidis.hic tesbites vel tesbita.æ,tesbitis tesbitidis.hic israelites vel israelita.israelitis.tidis:sed de his in genere nominũ plura diximꝰ.Et denominatiua.&c.vt.auritus a.ũ.Verg.i.geor.auritosq; sequi lepores.Turritus.a.ũ.Idẽ.in.vi.inuehitur curru phrigias turrita per vrbes.Crinitus.a.ũ.Idẽ in.i.cythara crinitus ioppas.Verba quoq; frequẽtatiua,vt dormito.as.Hor.in poe.q̃nq; bonus dormitat Homerus.Nomina participialia.i.q̃ sunt similia participijs p̃teriti temporis vocis passiuæ,vt auditus us.tinnitus.us.mugitus.us.seruitus tamen quauis a seruio.is.seruitum.in supino penultima longa veniat,breuiauit. ¶I.ante.u.consonantem longa est,vt saliua.æ.oliua.æ.rediuus.i.gradiuus.i.Breuiant ridiuiuus in sylla ba secunda:nã in tertia producitur.Iuue.ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca.

O Ante.b breuis est,vt orobus,nã a gręcis p omicrõ scribit̃.Niobe.es.Iuue.atq; eadẽ scropha Niobe fœcundior alba.Producunt vero Iacobus.i.qua ratione sæpe a nobis dictum est.Claud.in epigrammatis.Ne laceres versus dux Iacobe meos.October,bris.Mart.octobres,age,sentiat kalendas.Dolobella.æ.Iuue,inde Dolobella est,a.h.a.

¶O.ante.c.breuis est:vt colocasia.Verg.in buc.mixtaq; ridenti colocasia fundet acantho.In ochus qđ est græce cohors,vt Anthiochus pro cohorte.Iuue.nec erit Anthiochus,nec erit mirabilis illic,siue lochus,quod est vehiculum,vt Archilochus.Hora.Archilochū proprio rabies armauit iambo.scribunt enim per o micron.Producunt vero triochola.Silli9.li.iiij.vastata triochola bello.Patrocinium.Ouid'.i.tristiū.causa patrocinio non bona.m.e.& similia,vt tyrocinium latrociniū,lenocinium. ¶O.ante.d.

O.ante.c.breuis est,vt colocasia.Et nomina in.och9 siue.locus:vt Anthiochus. Archilocus. Producunt Triochola,Patrocinium.

O.ante.d.longa est,vt Erodius.ij.Herodes.is. Orodes.is. Et nomina greca in.odes.finita, vt geodes.is.i.terrenus. Capnodes.idest,fumosus.Et ab ode,qđ est cantus, composita,vt epodos,nā composita ab hodos,quod est via, breuiant, vt exhodus.i.perihodus.i.synhodus.i.

O.ante.g.breuis est:vt composita a logos,quod est sermo:vt theologus,astrologus,aretalogus. Producunt vero ab ago, quod interpretatur duco, composita:vt pædagogus,i.Isagoga.æ.Synagoga.æ.Paragoga.æ.Bagogus,i.

O.ante.l.breuis est,vt obolus,i.soboles.is.Producūt vero Aetolia.æ.Capitolium.ij.Cymolus.i.Idolū idoli.Mediolanū,mediolani.Pactolus.pactoli.Et a Poleo(hoc est vēdo) cōposita,vt pharmacopola pharmacopolæ Bibliopola.æ.

O ante.m longa est, vt amomum.i. Breuiant vero Sodoma Salomon onis & Salom-es.Et a stomo composita.vt Chrysostom9.i.& a dremos,vt catadromus:& a tomos,vt atomus.

O.añ.n.lōga ē:vt corona,bellona.Breuiāt ꝟo abrotonū.i. Apon9.i. Auson9.a.ū.Coctonū.i.Edonis edonidis.Geryones.nis.Hermione.es.Mycone mycones.Matrona.æ.fluuius.Et a gonos,siue gone quod est genus, composita : vt antigonus.i. Et gone.es.Et a phonos,quod est mors,vt thisiphone.es.persephone.es.Leōtophonus.Nebrophonos Nā a gonia,qđ' est angul9,ꝓducūt,vt trigona figurā,aut tetragona pētagona,& a phone quod est vox,vt symphona antiphona,aphona.

O.ante p.breuis est,vt caropus.i. cesopum. rhodope.Producunt vero anthropos. Asopus.i.ęsop9. Canopus i.Canopeum.i.Crotopus.i.Europa.æ.

longa est.vt Erodius.ij.quod in secūda per o megascribit apud illos.Herodes.is.Hora.ꝓferat Herodis palmetis ludere & vngi.Orodes.is.Verg.carmine celebratur, vt iacet altus Orodes.Et nomina græca denominatiua in.odes.desinentia, vt geodes, hoc est terrenus.thiodes,hoc est sulphureus,& cōposita ab ode, quod est cantus,vt epodos. Ausonius.dactylicos elegos choriābū carmen epodo.Breuiāt vero composita ab hodos quod est via,vt exhodus synhodus,perihodus,method9.exhodiū quasi ab hodo. Iuue.breuiauit dicens,tandemq; redit ad pulpita notū exhodiū. Sipōtinus ab.ode.dicit cōponi. ¶O.ante.g.breuis est,vt cōposita a logos qualia sunt,astrologus,theologus, aretalogus.Syllogismus,Sidonius Appollinaris produxit dicens : argumētosis dat retia syllogism9.Cōposita vero ab ago,quod interpretatur duco,producunt: vt pedagog9.i.ductor puerorū.Isagoga.i.introductio synagoga.i conuēct9.paragoga.i.adductio Bagogus apud Ouidi.nomē celebre. ¶O.añ.l.breuis est,vt obol9.i.capricol9.i.caseol9.i.Producūt ꝟo ætolia.æ.Oui.iij.de amorib9.Nec tāti Calydō,nec tota Aetolia tāti. Capitoliū.ij.Ver.i.viij. stabat ꝓ tēplo & capitolia alta tenebat.Cymol9.i insula in mari Aegeo.Ouid.vij.meta.hinc humilē Myconē cretosaq; rura Cymoli:vnde dicta est creta cymolia.Idolū.i.nā a græcis per.o. mega scribitur.Mirorq; Sedulium virum alioqui doctissimum breuiasse : cum in paschali suo dixit,idola dilexit:simili nā more furētes.Pactolus.i.fluui9 lydiæ. Iuue.qđ Tag9 & rutila voluit Pactol9 arena. Mediolanū. Ausoni9:& Mediolani mira omnia.Et noīa composita a poleo, quod interpretaī vēdo, vt pharmacopola.ę.bibliopola.æ.myropola.Hora.i.sermo.ambubaiarū collegia pharmacopolę.Martial'.sed q̄ me vēdit bibliopola putat. ¶O.añ.m.lōga est vt amomū.i.cynamomū.i.aroma.atis.idioma.atis.cōdyloma.atis.Breuiāt vero.Sodoma.æ.& a stomos quod interpretaī os cōposita,vt Chrysostomos Chrysostomi, pseudostomos.i. Salomon quoq;,& Salome a iuniorib9 breuiant. ¶O.ante.n.lōga est:vt corona.æ.obsonium.ij. Breuiāt vero abrotonū.Hora.ij.episto.abrotonū ægro non audet,nisi quæ didicit dare.Aponus.aponi.locus iuxta Patauium.Luca.in.i.colle sedens Apon9 terris.vbi fumifer exit.Mart.censetur Aponi liuio suo tellus.Ausonius.a.um.Verg.in æneid'.nec tecum ausonium quicūq; est quærere tybrim.Coctonum.i Iuue.aduectus Romam quo pruna & coctona vento.Edonis Bacchi sacerdos a Lucano in i.breuiaī.Edonis ogygio decurrit plena lyæo : sed per systolen : nam per.o.mega scribitur.Ver.ac velut Edoni boreæ.& Papini9:& alij.Geriones.nis.Ver.viij.æñ.gerione extincto tyrinthius attigit arua.Matrona fluuius Galliæ.Sidonius,rhenus,arar,rhodanus,mosa,matrona, sequana.Ledus Mycone.ones.vł myconos Verg.ij.æñ.errātē Mycone celsa,giaroq; reuinxit. Et a gone,siue gonos,quod est genus:& aphone,quod est mors.Nam a gonia,quod interpretatur angul9,composita producunt vt trigon.onis.trigonus.tetragonus.pentagonus.agonus. ¶O.ante.p.breuis est:vt œsopū.i.Oui.in,iij.de arte.œsopa quid redolēt quāuis mittanī athenis,alij legunt osypa.Producunt vero anthropos:quia per o mega scribitur a græcis.Asopus.i.fluuius Achaię.Luca.in.vi.accipit asopus cursus fœnixq; melaxq;.Aesopus.i.Hora.filius æsopi detractam ex aure metellæ,Canopus.i.Iuue.prodigia & mores vrbis damnante canopo.Conopæum.i.Idem.vt testudineo tibi lentule conopæo . Crotopus.i. nomen proprium viri,a Papinio.libro primo Thebai.celebrati,perquirens nostri tecta haud opulenta Crotopi.Europa europæ.Verg.i.æñ.Europa atq; Asia pulsus nec plura querentem.Hyssop9.i.ideo

producere dicimus, quia per o mega ſcribitur a græcis. Iopas. Verg. i. æneid. Cithara crinitꝰ Iopas. Metopõ metopi, qđ interpretatur, frõs. Priſ. in pihegeſi. pminet Europę hũc criu dixere metopõ. Pyropꝰ. i. Oui. ij. met. clara micãte auro flãmas imit ante pyropo. Sinope. es Priſ. in perihegeſi. alterius ſyrtæ, q̃ tendit ad vſq; ſinopem. ¶ O. ante. r. breuis eſt. vt cõpoſita a chorus. i. vt meſophorus. i. philochorus. i. Et ab agoreo quod eſt, mercor: vt Pytagoras æ. Anaxagoras. æ. & aphoro, quod es fero vt Carpophorꝰ, doryphorus producunt vero aurora. Ver. iiij. æñ. humentẽq; aurora polo dimouerat vmbrã. Anthores. is, nomen viri a Verg. celebrati i. x. æñ. Herculis Anthorẽ comitẽ, q missus ab argis. Cytorus. i. mons paphlagonię. Verg. ij. georg. & iuuat vndantem buxo ſpectare Cytorũ. Diores. is Idem v. æñ. Regiꝰ egregia Priami de ſtirpe Diores. Elorus. i. fluuius ſiciliæ. Idem. iij. æñ. exupero p̃pingue ſolum ſtagnãtis Elori. Pelorꝰ. i Idẽ in eodem: Et anguſti rareſcent clauſtra pelori. Et nomina in orus. a. um. deſinẽtia vt decorꝰ. a. um. canorus. a. um. odorus. a um. Et a dorõ, quod interpretatur palmus, ſiue donum, cõpoſita, vt polydorus. i. theodorus. i. heliodorꝰ. i apolodorus. i. arthemidorus. i. Iſidotus. i. calliodorꝰ, i. Virg. iij. æñ. nã polydorus ego hic confixum ferrea texit. Iuue. lautorum pueros artem ſcindens theodori, Idem. tonſoris tantum dãno rapit heliodorꝰ Mart. apollodoro gaudet imbrifer nilus. Idẽ. arthemidorus amat, caiilodorus arat: ex quo manifeſtum eſt quanto in errore ſunt iuniores qui Iſidorũ penultima breui proferũt. Et a moros, quod eſt fatuꝰ. vt ſycomorus quia moros per o mega ſcribitur: vnde eſt morus arbor & morio. onis & moror aris. pro infatuari. ¶ O. ante s. lõga eſt: vt hircoſus. a. ũ. Breuiãt vero Ambroſius ij ambroſia æ Iuue. aut glaphirus fiat pater, ambroſiuſq; choraules. Ver. i. æñ. ambroſiæq; comæ diuinũ vertice odorem. Et græca, vt mnemoſyne. mnemoſynon. euphroſyne. eleemoſyne, quia o micrõ habent. ¶ O. ante. t. lõga eſt, vt ægrotꝰ. a. ũ. aſarotũ aſaroti. Breuiant vero a dotos quod eſt datꝰ compoſita, vt zenodotus. i. Herodotus. i. Antidotum. i.

V Ante. b. breuis eſt. vt coluber rutuba. æ. fluuius Italię. Producunt vero Ambubaia. Hora. i. ſer. ambubaiarũ collegia, pharmacopolæ Anubis deus ægiptiorũ. Verg. viij. æñ. omnigenũq; deũ monſtra, & latrator anubis. Saluber. bris. Oui. iiij. faſto. phœbe ſaluber ades. Volubilis. Hora. i. epiſt. labit. & labet in omne volubilis æuũ atq; eadẽ rõne ſolubilis. a nubo breuiant innuba & pronuba. ¶ V. ante. c longa eſt, vt eunuchus. i. eruca. æ. ſambuca. æ. Breuiant vero volucer. cris. cre. & hæc vulucris is, Verg. x. matutini volucrũ ſub culmine cantꝰ. ¶ V. ante. d. lõga eſt. vt hirudo. inis. Hora. in poet. non miſſura cutẽ niſi plena cruoris hirudo Erudio. is. quia a rudis componitur breuiat. Dryudę populi gallorum. Luca. in. i. ſacrorum p dryudę. ¶ V. ante. f. breuis eſt, vt cucufas. Pru. carmeli. contemptorq; necis cucufas. ¶ V. ante. g longa eſt. vt ſalſugo. inis. ferrugo, inis. Verg i. georg. cum caput obſcura nitidũ ferrugine texit. ¶ V ante. l. breuis eſt: vt anulus. i. hortulus. i. Producunt vero adulor. aris. vnde & adulator. Iuue. cæcꝰ adulator diruſq; a ponte ſatelles. Amulius. ij rex albanorum. Ouid. in faſt. contemptor amulius æqui. Apulia. æ. Hora. i. ſermo. incipit ex illo montes apulia notos. Edulis. e. Hora. ij ſermo. vinea ſubmittit capreas non ſemper edules. Getulia. æ. & getulus. a. um. Verg. i. ij. æneid. hinc getulæ vrbes genus intractabile bello. Peculium. ij. Idem in buco. nec ſpes libertatis erat, nec cura peculi. Torcular. aris. Priſcia. in. iiij. lib. in. ar. (inquit) deſinentia deriuata ſi conſonãtem habeant ante. ar. penultima ſyllaba producit, vt a torqueo torcular. Tribulis. Hora. ij. ſermo. vt cum pileolo ſoleas conuiua tribulis. Thraſibulus. Auſonius. arma ſuperueheris q thraſibule tua. ¶ V. ante. m. longa eſt: vt acumen acuminis. Breuiãt vero autumo autumas Horatius. ij. ſermo. autumat hæc populus, hæc magnos formula reges. Columen columinis pro culmen. Sillius. libro. xv. punicorum. Auſonij columen regni: inde incolumis incolume. Iuuenalis. incolumi Troia Priamus veniſſet ad vmbras.

Hyſſopus. i. Iopas. æ Metopõ. Pyropus pyropi. Sinope ſincpes. Sinopis ſinopidis.

O, ante. r. breuis eſt, vt pacorꝰ. Et cõpoſita a chorus, vt meſochorus philochorus, & ab agoreo quod eſt mercor, vt Pytagoras. æ. Anaxagoras. æ, & a phoro, quod eſt fero, vt carpophorus. i. doriphorus. i. Producũt vero Aurora, æ. Anthores. is Cytorus i. Diores. is. Elorus. i. Pelorꝰ. i. Et denominatiua in. orus. a. um. vt decorus. a. um. odorus. a. ũ. Et a dorõ, qđ interpretatur palmus ſiue donum cõpoſita, vt Polydorꝰ. i. Theodorꝰ. i. Iſidorus Iſidori. Et a moros, quod eſt fatuus, vt Sycomorus.

O. ante. s. longa eſt, vt hircoſus, doloſus. aloſa. metamorphoſis. eos. Breuiãt vero Ambroſia. æ. Ambroſius. ij. Theodoſius theodoſij: & græca habẽtia o microm. vt mnemoſyne.

O. ante. t. longa eſt: vt Aegrotꝰ. a. um Breuiãt vero a dotos, quod eſt datus, cõpoſita, vt Antidotum. antidoti. Herodotus. herodoti.

V Ante. b. breuis eſt, vt coluber. rutuba. ę. delubrũ. i. Producunt vero Ambubaia. Anubis anubidis. Saluber. bris. ſolubilis. volubilis. a nubo nubis compoſita breuiant duo pronuba, innuba, cõnubium vero indifferentem habet.

V. ante. c lõga eſt, vt Eunuchus. i. caducꝰ. a. um Breuiant vero Volucer. cris. cre. Volucris. is.

V. ante. d. longa eſt; vt hirudo. inis. teſtudo, inis. Breuiat vero Druyda. æ.

V. ante. f. vnum reperio nomen proprium viri Cucufas, quod breuiat.

V. ante. g. lõga eſt. vt ſalſugo. inis. ærugo, inis.

V. ante. l. breuis eſt ut anulus. i. æmulus a. um. Producũt vero Adulor. aris. Amulius. ij. Apulia. æ. Curulis e Edulis e. Getulia. æ. Peculiũ. ij. Torcular. aris, Tribulis. e. Et a bule, qđ eſt cõſilium compoſita, vt Traſibulus. i. Ariſtobolus. i. Cleobolꝰ i.

V. ãte. m lõga eſt, vt Acumẽ. inis. Alumẽ, inis. Breuiãt Autumo, as. Automedõ. õtis. Columẽ, inis.

Columella æ.Documentum.ti.Emolumentū.i.
Irrumo.as.Lucumo.onis.Monumētum.ti.Et a
tumeo cōpoſita,vt Cōtumax.acis.Cōtumelia,ę.
V.ante.n.longa eſt,vt Fortuna fortunę. Breuiant
vero Albunea albuneæ.
V.ante.p.breuis eſt.vt Vpupa.ę.Cēturipe.rupes.
V.ante.r.lōga eſt,vt Silurus.i.Ligurio.is.Breuiant
vero Bituri.orū.Camurus.a um.Centurio.onis.
Lemures.urum.Luxuria.ę. Mamuri9.ij.Maſſu
rius.ij.Mercurius ij.Purpura.æ.Sabura.æ. Tu-
gurium.rij.Et verba deſideratiua,quæ forman-
tur ab vltimo ſupino addita; rio,vt ab Eſu eſu-
rio.eſuris.A partu parturio parturis.
V.ante.s.ꝓducitur,vt Ceruſa.ę.Creuſa.æ. Breuiāt
vero Brunduſium.ij.Blanduſia.æ.Canuſium.ij.
Peruſium.ij.Voluſius.ſii.Venuſium venuſii.
V.āte.t.lōga eſt.vt Cicuta æ.Pręputiū.ij.Cōfuto.as
Refuto.as.Breuiāt arbutus.i Defrutū.i.Recuti-
tus.a.ū.Et a quatio.quatis cōpoſita,vt Cōcutio.is.
V.ante.u.conſonantem breuis eſt.vt Diluuium.ij.
Exuuię.exuuiarum.

¶ De vltimis ſyllabis. Cap.vi.

A Terminalis longa eſt,vt ama.ſupra. Breuiāt vero,ita.puta aduerbiū.quia.Poſtea indiffe-rentē.habet.Nominatiuus quoq;,accuſatiuus & vocatiuus vtriuſq; numeri,prǽterq; nomina nu

Columella pro parua colūna,& gutturis parte vulgeria:& pro ſeruo Mart.irridens carmē illud Lucilli collumella eſt hic ſitus metrophanes.Irrumo.as.Mart.quæ faciat,duo ſunt irrumat,aut futuit. Docu-mētū.i.Ouid.j.meta.& documēta damus qua ſimus origine nati.Emolumentū.i.Iuue.nullus in vrbe locus,nulla emolumēta laborū.Lucumo.onis.A uſo.ſamij lucumonis acumen.Monumētū.i.Ver.in.v. illa hæc monumenta reliquit.Quod ſi Priſc.regula vera eſt,ꝙ noia in mentū eandē retinēt ſyllabā,quā habēt in penultima præteriti perfecti.erra-uit Prud.in Amartigēia cū dixit.indumenta nouis texēte plumea telis:& Arator:quibus indumenta pudoris: atq; ex hac ratiōe aſſumentū breuiabit. Sed quid dicendum. ꝙ argumentum producitur? Virg.argumētū inges.Et a tumeo cōpoſita.vt cōtumax.acis.cōtumelia.æ.Mart.ſed tu ſyllaba cōtumax repugnas Idem in alio loco:nec te barbara contumelioſi. ¶V.ante.n.longa eſt, vt fortuna.æ.lacuna.æ.Breuiant vero albunea.æ.ſylua in agro tiburtino.Verg.vij.æn. cōtulit albunea nemorū,qui maxima ſacro. ¶V.ante.p. breuis eſt: vt cēturupe oppidū Siciliæ.Sili9.lib.xiiij.necnō vertice largo cēturupe. ¶V.ante.r.lōga eſt.vt cenſura.æ. ſcaturio.is.ligurio.is.Prude.petra dei iuſſu potū largita ſcaturit. Hora.ij.ſer. tractauit calicē manibus,dū furta ligurit,Breuiāt vero bituri.orū.populi galliæ.Luc.in.j.& bituri longiſq; leues ſaxones in armis.Camurus.a.um.Verg.iij.geor.pes etiam camuris hirtæ ſub cornibus aures. Centurio. onis. Mart.encolpus dñi cēturionis amor. Sedulius in dimetro iābico breuiauit dicēs.flex9 genu centurio. Lemures.rū. Hor.ij.epi.nocturnos lemures,portentaq; theſſela rides. vnde lemuria Oui.in faſtis apellauit dicens. ritus erat veteris nocturna lemuria ſacri. Luxuria.æ.Ver.j.geor.luxuriā ſegetū tenra depaſcit in herba.Mercurius.ij. Idē.iiij. tūc ſic Mercurium alloquitur,ac talia mandat. Mamurius.ij.Oui.iij.faſto.Mamuri9 morū fabre ne exactior artis.Maſurius: Perſi.excepto ſi quid Maſuri rubrica notauit.Purpura.æ.Iuue ſed tñ hoc ipſis eſt vtile,purpura vēdit. Sabura.æ. pręfectus exercitus Iubæ regis.Luca.in.iiij.vt ſibi cōmiſi ſimulator ſabura belli.ꝓ nauis libramento producit.Tuguriū.ij.Idē in buc.pauperis & tuguri congeſtū cepiſte culmē.Et verba deſideratiua,ꝗ alij meditatiua appellāt:vt eſurio.is.parturio.is.Iuue.noctibus hic ponūt lecticas,micturiūt hic.Verg.in buc. nūc omnis parturit arbos. ¶V.ante.s.producitur.vt ceruſa.æ.Creuſa.æ.arethuſa.æ.teletuſa.æ.ebuſ9.i. Priſcia.ex Dyoniſio in perihegeſi.hinc frangitur æquore Ebuſos.Sillius tñ lib.iij.puni.breuiauit dicēs iāq; ebuſus phœniſa mouet,mouet artabrus arma Breuiāt vero brunduſiū.Luca.brunduſium geminis iubet hanc contingere caſtris.Blanduſia.Hora.o fons blāduſiæ.ſ.u.Canuſiū. Idem. Seruus oppidium canuſi duo prædia diues.Peruſiū.Luca.in.j.his cęſar peruſina fames.Voluſius. Iuue.quis neſcit voluſi bithynicæ.Venuſiū,& ſiracuſæ indiferētem habet. ¶V.ante t. longa eſt.vt cicuta æ.Præputiū.ij.Iuue.nil pter gelidas auſi cōferre cicutas Idem.ipatiēſq; moræ pauet,& ꝓputia ducit. Cōfuto.as. refuto.as.Verg.xij.æn.quod ſi fors dicta refutet.Breuiant vero arbutus.ti.Verg.in buc.& quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra.Defrutum. Mart.& nigri ſyra defruti lagena.Recutitus. Mart.nec recutitorum fugis inguina iudæorum.& a quatio is.cōpoſita.vt cōcutio.is.diſcutio.is.percutio.is.

DE vltimis ſyllabis.Cap.vi. A.terminalis.Q.d dictiones in.a.terminatæ producūt ſyllabā illam finalem:vt ama.narra.vltra.ſupra.Breuiant vero.ita.Verg.ix.æn.non ita me genitor bellis aſuet9 Opheltes.Puta.Perſius.hoc puta nō iuſtum male rectius iſtud.Quia:Hora.j.ſer.non quia Mæcenas lydorum quid quid hetruſcos.Poſtea.indifferentē habet. Ouid.j.faſtorū.poſtea mirabar,cur nō ſine litibus eſſet.vbi poſtea breuis eſt,reperitur alias lōga.vt Hora.in eppodo.Romanus heu poſtea fugabitis.vbi duæ poſteriores ſyllabæ iambicum faciunt.pari quoq; ratione vltimam producunt antea.præterea.interea.Vltra quoq; Serenus breuiauit dicens.curaq; nil prodeſt,nec ducitur vltra cicatrix Et fruſtra.Auienus in arato.ima vehunt cæli,luxit dum fruſtra frequenter.Breuiant quoq; nominatiu9 accuſatiu9 & vocatiu9 vtriuſq; numeri:vt hæc muſa o muſa:plurali hæc tempora o tempora,quod etiā in compoſitione ſeruatur,vt vtraq;,pleraq;,& eadem,quæ in his caſibus breuiant, in ablatiuo producunt.Lucanus in.iiij.vtraq; frugiferis & ſylua nobilis aruis.Verg.v.æneid.creber vtraq; manu pulſat. verſatq; Dareta.Hora.in poeti.plæraq; differat & pręſens in tempus omittat.Rerg.ij.georg.non eadē arborib9 pendet vindemia noſtris.Ouid.iiij.meta.at nō duricia iaculū quoq; vicit eadē. Reperitetiā plerūq; in ablatiuo breuis.Verg.in.x.æn.vna eadēq; via ſanguis,animuſq; ſequunt. Propti9 i.iiij.hac eadē ruſ9 Lygdame curre via.Calphurni9 i æglogis.rupe ſub hac eadē ꝗ plurima pin9 obūbrat.Sed ꝓdu

cunt numeralia in ginta desinētia, vt triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octoginta. Verg. i. æneid. triginta magnos voluendis mensibus orbes. Idē in. vii. triginta capitum foetus enixa iacebit. Petronius arbiter. sanguine Romano sexagintaq; triumphos. Quod vero apud Mart. legitur: sexagintaq; teras cum limina mane senator. & alio in loco, mutua quod nobis ter quinquaginta dedisti. Ego suspicor vitio scriptorū esse factū, vt ꝓ sexagena sexaginta, & pro quinquagena, quinquaginta scriberetur, quēadmodū pro eo quod Iuue. scripsit quadringenta dedit Gracchus sestertia dotem, nonnulli afferunt ad huius regulæ euersionem quadraginta dedit gracchus, quasi quadraginta milia sestertium non sit summa, qua equites ex lege Róscia censerentur: vt idem Iuuena. quadringenta tibi si quis deꝰ, aut similis dīs. & Mart. quadringenta tibi non sunt cherestrate, surge. & alio loco quadringenta secat, qui dicit sycamerice. Producitur præterea vocatiuus a nominibꝰ græcis in. as. vel in. es. desinentibus, quæ ad primam nominis declinationē latinam referuntur, vt Aeneas o ęne, Anchises o anchisa, & a nominibus græcis in. as. terminatis, quæ ad tertiam declinationē nostram reducuntur, vt Pallas pallantis, o palla. calchas calchātis, o calcha. Ver. x. æneid. ænea vigila. & velis immitte rudentes. Idē in. iii. coniugio anchisa veneris dignate superbo. Idem in. x. teq; iuuat palla: sed bellis acer Alessus. quod si huiusmodi vocatiui breues reperiantur, a terminatione potius latina veniunt, vt Hora. ii. sermo. ne quis humasse velit aīacem atrida vetas cur; nominatiuus nō atrides, sed atrida fuit. Propert. non ita dardanio gauisus atrida triumpho. Nominatiuus quoq;. Producunt etiam nomina grǫca q̃ non habent accentum in ante penultimā, vt theologia, philosophia: nā quę habēt in ante penultima breuiant, vt ægina. Mna producitur circunflectiturq;. ¶ E. terminalis breuis est, vt hoc mare, lege, legite, legere. Producunt vero me ab eo quod est ego mei. Verg. ix. æneid. me me adsum, qui feci, in me cōuertite ferrū. Te, ab eo quod est tui. Idē in. iiii. te propter Lybicę gētes. Te vero particula, q̃ huic pronomini adiicit breuis est. Lucre. in. i. Accipe pręterea quę corpora tute necesse est, Sed ab eo quod est sui. Verg. in. vi. & magno se corpore miscet. Et nomina græca feminina, q̃ apud græcos. in. e. longū finiuntur: vt penelope. es. neq; id solū in recto, sed etiā in reliquis casibus illi cōterminalibus, quāq; Iuuē. autoritate sua ablatiuū a calpe. es. breuiauit dicēs: sed lōge calpe relicta. Sed hic casus potest esse ab altera declinatione. s. calpis. is. a calpe sicut & Verg. pręneste sub ipsa dixit. ab eo quod est prænestis. Et pluraliter declinata. vt tēpe. cete. mele. Oui. i. meta. syluę vocāt tēpe, ꝑ quæ peneius ab imo. apud Lucre. cygnea mele & musa mele. Et vocatiuus ablatiuusq; a noibus græcis terminatis in. es. producta siue sint primę declinationis. vt Anchises, o anchise ab anchise, siue tertiæ eorum præsertim, q̃ apud illos in. eus. diphtōgō terminantur. vt achilleus Perseꝰ. vlysseus. achilles o achille ab achille. perses o perse a perse. vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiuꝰ a nominibus quintæ declinationis. vt dies a die, progenies a progenie. Fames quoq; quia teste Gellio. libro viii. noct. atti. per quintam declinationem apud antiquiores inflectebatur, fecitq; in genitiuo (vt ille ait) fami vel fames more quintæ declinationis, ablatiuum quoq; in. e. longum terminauit. Vergil. vi æneid. obiicit ille fame rabida tria guttura pēdens. aut quia (vt Priscia. libro. vii. scribit) in quibusdā nominibꝰ, q̃ ablatiuū in. es. ꝓductā terminātia pares cū genitiuo habēt syllabas: in tertia declinatione solebāt ātiquiores ꝓducere ablatiuū more quintę declinationis, vt hæc moles a mole. tabes a tabe. Lucretius. imbribus & tabe membrorum arbusta vacillāt Et genitiuus regularis. Vergil. primo ænei. libra die somniq; pares. Ouid. iiii meta. prima fide vocisq; ratæ. Et secunda persona. &c. vt doce. mone. Vergil. vii. æneid. tu vatem. tu diua mone, dicam horrida bella. Quod vero Propert. dixit. tu caue, ne tristi cupias pugnare puellę. & Hora. tu caue ne minus, tu ne maius facias: id non est ab eo quod est caueo caues: sed ab eo quod est cauo cauis: quemadmodum in tertia coniugatione diximus: cum de præteritis verborum in. uo. desinentibus agebamus: nam illud Ouid. in. i. de trist. idq; quod ignoti faciunt vale dicere saltem. aut quasi nomen breuiauit: aut morem ægre discedentium ostendit, qui verba vix integra proferunt. Verg. vero in buco. aut hac ratione, aut illa potius breuiauit. q vocalis sequebatur cum dixit. & longum formose vale, vale (inquit) iola, aut ab eo quod fuit vallo vallis. sic Persiꝰ. vide sis, quasi a vido vidis breuē posuit. Et aduerbia illa. fere. ferme, quare. Iuuenal. nulla fere causa est in qua nō fœminalitē. Idē. mobilis & varia est ferme natura malorū Martial. vxorem quare telesinam ducere nolo. Ne quoq; pro vt non siue non producitur, vt apud Verg. ii æn. ne recipi portis, aut duci in menia posset. næ vero pro certe per. æ. diphthongon scribitur, quemadmodum & væ dolentis interiectio. Producunt vero etiam ohe. & pape. Mart. ohe iam satis est ohe libelle. Persius. pape marco spondente recusas.

meralia in. ginta. desinētia, vt triginta quadraginta. Et a nominibꝰ græcis in as. & in. es. ꝓductas desinētibus vocatiuus in. a. ꝓducitur. vt Aeneas. o ęnea Anchises o anchisa. Nominatiuꝰ quoq; a grecis plerūq; producitur. vt Nemea. ę. Tegea. ę. E. terminalis breuis est: vt hoc mare, lege, legere. Producunt vero accusatiui trium pronominum ego me, tu te, sui se. Et nomina grǫca fœminina quę ad primam declinationem nostram referūt vt Penelope in nominatiuo, datiuo, vocatiuo & ablatiuo. Et nomina grǫca pluraliter declinata: vt mele: cete: tēpe. & vocatiuꝰ ablatiuusq; a nominibus græcis terminatis in. es. productam, quę ad primam & tertiam declinationem latinā referūt, vt Anchises o anchise ab āchise, Vlyxes o vlyxe ab vlyxe. Et ablatiuus singularis a nominibꝰ quintæ declinationis, vt dies a die. Et genitiuus regularis quintę declinationis in. e. vt dies die. Et secūda psona singularis præsentis imperatiui modi secūdę cōiugationis actiuę vocis, vt doce, mone, aude. Et aduerbia illa fere, ferme, quare, ne pro non, næ pro certe. væ ꝓ hei, sed hęc duo diphthongum habēt. Interiectiones quoq; ꝓducunt illę, pape, ohe

Et aduerbia a nominibus adiectiuis non quidē omnibus: sed scd'ę declinationis deriuata, vt a docto docte, a pio pie, a iusto iuste. A bono vero bene: & a malo male breuiāt. Oui. i epl'a Helenes. nā male qd' sua des vtinā bene cogere posses. Quod vero qdā dicūt apprime quoq͙ breuiare, idq͙ autoritate Vergi. ij. geor. confirmāt. cū dicit: flos apprime tenax, ea lectio mēdosa est, nā Verg. nō apprime sed apprima scripsit, pro apprime, hoc est nomen pro aduerbio figura apd' poetas vsitatissima. ¶ I. terminalis longa est, vt gūmi, amaui. si. ni. Breuiāt vero nisi. Verg. in buc. qd' nisi me quacūq͙ nouas incidere lites. Quasi. Ouid'. et quasi discedens oscula nulla dedi. Auiennus tñ in arato. singulari exēplo lōgū posuit. Dtūs quoq͙ & vctūs græc9 breuiāt, vt Papi. in achilleide. Palladi littoreę celebrabat Scyros honorē. Catulus morte feror Thesei. qualem minoidi luctū. Sabinus in epistola demophoōtis. phyllidi demophoon patria dimittit ab vrbe. palladi nāq͙, minoidi, & philidi datiui sunt gręci, nā latini pducerētur. Verg. in buc. mirabar, qd mœsta deos amarylli vocares. Ouid'. in episto. Chana. prima mihi nutrix Oeoli dixit amas. Idem in epistola hele. bella gerāt alij, tu Pari semper ama. Nomina quoq͙ gręca, vt meli, quod interpretatur mel: quod apud nos tantum in compositione reperitur vt melimelum, melilothos, melicratū, hydromeli, oxymeli. Moly quoq͙ radix ab Homero celebrata, cuius inuentio, vt inquit Pli. li. xxv. natu. histo. Mercurio assignatur: Verg. in priape. quem cur moly vocat, mētula moly fuit. Oui. xiiij. meta. moly vocāt superi: nigra radice tenetur. Pronomina vero illa, mihi, tibi. sibi. finalem indiferentem hñt. Verg. j. æñ. tu mihi quodcunq͙ hoc regni: tu sceptra Iouēq͙. Idem in eodem, mihi causas memora. Ibi quoq͙ & vbi tū breuiare, tū producere reperiuntur. ¶ O. terminalis indifferēs est vt ego. ergo. Properti9. ij. frater ego tibi sim, filius vnus ego. Hora. nil tāti est: ergo fungar vice cotis acutum. Augustus. ergo ne supremis potuit vox improba verbis. Producunt vero datiui vel ablatiui singulares secundæ declinationis.

Et aduerbia a nominibus adiectiuis deriuata, vt a pulchro pulchre. Breuiant tamen a bono bene, a malo male. Et prępositiones duæ. e. de. producuntur.

I. terminalis longa est: vt gummi, amaui. Breuiant vero nisi, quasi. Datiuus quoq͙ & vocatiuus gręci in. i. desinentes a nominibus quintæ declinationis illorum, quæ ad tertiam nostram referuntur. vt Palladi. Phyllidi. o Priami. o Pari. Mihi vero, tibi. sibi. ibi. vbi. indifferentem habent.

O. terminalis indifferens est. vt ego, ergo sermo sermonis. amo amas. Producunt vero datiui & ablatiui singulares secundæ declinationis, vt domino a domino. & aduerbia datiuis similia, vt falso. certo. Et nomina græca fœminina in. o. desinētia. vt sappho. alecto. clio. Et dictiones monosyllabæ, vt o. do. pro. Breuiant tamen cedo pro dic. cito. ilico. modo. & duo. & ambo. Gerundia vero datiui & ablatiui indifferenter desinunt.

V. terminalis longa est. vt Cornu. Gelu.

B. terminalis breuis est, vt ab. ob sub. Barbara vero producunt. vt Iacob. Aminadab.

C. terminalis longa est. vt hoc. dic. duc. sic. Breuiant vero fac, lac, nec, donec. Hic pronomen indifferens est.

eodem tamen, quod ab eo & dem particula componitur: quem admodum de eadē diximus: mediam habet indifferentem. Breuem vt apud Verg. in buc. vno eodemq͙ igni sic nostro Daphnis amore. Idem. xij æñ. vno eodemq͙ tulit partu. Proper. in. j. hoc eodem ferro stillet vterq͙ cruor. Longā Iuue. posuit ne placeat, curru seruus portatur eodem. & Martial cum steterit nullus vultu tibi talus eodem. Et nomina græca fœminina in. o. desinentia, vt alecto. us. clio clius. argo argus. Verg. vij. æñ. alecto toruam faciē & furialia membra. Oui. in. j. de arte, nec mihi sunt visæ clio cliusq͙ sorores. et dictiones monosyllabæ, vt o. do. pro. Verg. o regina nouā cui cōdere Iuppiter vrbē. Mar. do tibi naumachiam. tu das epigrāmata nobis. Verg. prima quod ad Troiam pro charis gesserat argis. Breuiāt tñ hęc cedo pro dic. Iuue. cedo si breue parui. Cito. Iuue. & cito rapturus de nobilitate comesa. Ilico. Auso, illico non marco. Modo Verg. iiij æñ. si modo quod memoras fatum fortuna sequatur. Sero. tū breue, tū longū reperitur. Tibullus. heu sero reuocatur amor seroq͙ iuuenta. Papi. sero memor thalami mœstę solatia matris. Ambo quoq͙ & duo breuiant siue illa sint masculina seu fœminina in nominatiuo plurali seu actō. Mart. elisiū possidet ambo nemus. Vergi. si duo præterea tales Idea tulisset. & Hor. duo si discordia vexet inertes. Gerundia quoq͙ substātiua in. do. indifferenter desinunt. Vergi. in buco. frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Idem in eodem. cātando tu illum? haud vnquā tibi fistula cærat' Iuueñ. pluribus hic æger moritur vigilādo, sed ipsum. Alphius apud Prisci. li. viij. spaciādo paulatim trahit. Est enim dimetrum iambicum hñs necessario iambum in secūdo loco. ¶ V. terminalis longa est, vt cornu. gelu. a sensu. a manu. Breuiatur tñ quādo. s. litera liquescit. vt apud Ennium infantibu paruis. ¶ B. finalis breuis est, vt ab. ob. sub. idq͙ non solum in appositione: sed etiam in compositione cum dictionibus incipientibus a vocali. vt Vergi. Troiæ qui primus ab oris. Idem cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis. Idem quoq͙. fronte sub aduersa scopulis pendentibus antrum. Barbarę vero ideo producūtur: quia ad nostram declinationem reducta eandem syllabam longā retinent. vt Iacob iacobus. Aminadab. ab9. ¶ C. terminalis longa est. vt dic. duc. huc. sic. Breuiant vero. fac. & merito: quoniam abscisum est ab eo quod esse debuit face. Ouidi. in epistola pphyllid'. phylli fac expectes demophoonta tuū. nisi forte Oui. synaloephā fecit scribens, phylli face expectes demophoonta tuum. Lac qq͙ breuiare ab omnib9 dicitur: & si nullum mihi sucurrerit exemplum. apud Serenum tamen reperio produci Lac asinę placidęq͙ bouis prodesse loquuntur. Nec. Ouidi. in epistola saphus. o nec ad huc iuuenis, neq͙ iā puer vtilis ætas. Donec. Idem in amoribus. donec eras simplex: animum cum corpore amaui. Hic pronomē indifferēter reperit. Ver. iiij. æneidos. sol9 hic inflexit sensū, animūq͙ labātē. Idē in sexto. hic vir hic est, tibi quē pmitti sæpi9 audis. Martialis. hic est quē legis, ille quē reqris. Idē, hic est pāpineis viridis mō Vesbi9 vmbris.

D.terminalis breuis est;vt ad, apud.sed.illud,istud.
L.terminalis breuis est,vt tribunal,nalis.Producūt
vero nil indeclinabile,sol solis.Et nomina barba
ra:vt Baal.Michael michaelis.Israel israelis.
M.terminalis ab antiquioribus breuis ponebatur,
sed in vsu autorum,aut abijcitur,aut cū sequenti
consonante vocalem pręcedentem producit.
N.terminalis longa est.vt pæan pęanis.non.quin.
Breuiant vero,an,forsan.forsitā.tamen,in,& ex
ijs cōposita,vt attamen.exin,dein.proin.Et no
mina gręca in.on.finita,quę ad secundam nomi
nis declinationem latinam referuntur,vt iliō ilij.
pelion pelij.Accusatiuus quoq3 primę declina
tionis a nominibus gręcis in a breui terminatis,
& secundę in.os.& tertię in.is.vt ægina ęginam.
menelaos.laon.daphnis daphnin.Et nomina la
tina in.en.desinentia.q̄ mittunt gtm̄ in inis,vt no
men.inis.Fulmen.inis.Et dictiones compositæ cū
hac particula ne.interrogatiua,quæ in fine abs
cinduntur:vt egō ꝓ egone:viden ꝓ videsne?
R.terminalis breuis est,vt Cęsar cęsaris.Producūt
vero Far farris.Par Paris.Nar naris.Ver veris.
Iber iberi.Cor cordis.Fur furis.Cur aduerbium.
Et nomina gręca in.er.mittentia genitiuū in.eris.
vt aer aeris ęther ętheris.character characteris.
As terminalis producitur,vt æstas.atis.Breuiāt ve
ro gręca mittentia genitiuum in.adis,vel.ados.
vt arcas,adis vel arcados.Accusatiu9 quoq3 plu
ralis a nominibus gręcis,quę ad tertiā nominis
declinationē referūtur.vt Arcas,das;menas.das.

Hic aduerbium semper producit.Verg.i.æn.posthabita coluisse Samo,hic illi9 arma.Hoc secūdū.Pris
ci.breuiat,quod si productum reperias duplex.c.debere subsequi putat.vt Verg.hoc erat alma parēs
Persius.hocce est,ꝙ palles,cur quis nō prandeat hocce est. ¶D.terminalis breuis est.vt ad,apud,sed.
Verg.i.æn.alma Venus phrigij genuit Simoentis ad vndam.Iuue.aut apud isiacæ potius sacraria lenæ.
¶L.terminalis breuis est,vt tribunal.alis.vigil.gilis.Ouid'.in amoribus.Quod faciet magnas turpe tri
bunal opes.Producit vero Nil indiclinabi-
le.Hora.ij.epistol.nil oriturū alias,ortum
nil tale ferētes.nihil vero breuiat.Sol.is.O-
uid.sol aditus quod quæris ait,nec vana la-
bores.Et nomina barbara,vt Micol,micha
el,israel,quanq3 Sidonius apollinaris breuē
posuit dicens:Israel appensi per cōcaua gur
gitis iret:nisi forte per synerœsim proferas.
æ.quemadmodum Varro.cū te flagranti de
iectum fulmine phaeton. ¶M.terminalis
ab antiquissimis poetis breuis aliquando
ponebatur sequenti dictione,quę inciperet
a vocali.vt Ennius.insignita forent tū mi-
lia militum octo.vbi non fecit ecthlipsim.
Iuniores quoq3 aliquando sibi hanc licētiā
vsurparunt.Sed de hoc in principio huius
libri diximus plura. ¶N.terminalis longa
est,vt pæan pæanis,syren syrenis.delphin.
inis.dęmon.onis.quum coniunctio.Verg.
iiij.æn.quin etiam hyberno moliris sydere
classem.Breuiant vero an cōiunctio interro
gatiua.Iuue.accipit & madidæ facies dicet,
an huic9?Forsan.Verg.i.æn.mittite,forsan
& hęc olim meminisse iuuabit Forsitan.Iu
ue.forsitan expectes,vt gaditana canoro.In
præpositio & ab in composita.vt proin.de
in.exin.verg.i.æneid'.socios partitur in om
nes.Tamen,& ab eo composita.vt attamē
veruntamen.Ouid'.Nil mihi rescribas:atta
men ipse veni.Et nomina gręca in.on.fini-
ta.&c.vt ilion ilij pelion.pelij.verg.ilion &
omnis fumat neptunia Troia.Luca.peliō
opponit radijs nascentibus vmbras.Accu-
satiu9 q̄q3.&c.vt ægina æginā.Papi.in the
ba.Quippe ferūt raptā patrijs Aeginā ab vn
dis.Cilla cillam.Oui.xiij.meta.me tenedon
chrysæq3 & cillā apollinis vrbes.Menelaos
menelaō.Idem in epistola Oenones:ardet a
more tui,sic & Menelaō amauit.Pilos py-
lō.Idē i ep'la penelopes.nos pylō ātiquā Ne
leia nestoris arua.Daphnis daphnin.thyrsis
thyrsin.Propter.thyrsin & attritis daph-
nin arūdinibus.Et nomina latina in.en.de
sinentia,quæ mittūt genitiuū in.inis.vt no
men.inis.nam gręca vt syren syrenis:& latina mittentia genitiuum in.enis.vt ren.renis producūt.Vi
den in fine abscissum ꝓ videsne breuiat.Verg.vi.æn vidē vt geminę.s.ud.c.Catul.vidē vt velociter exil
uere. ¶R terminalis breuis est:vt cęsar.aris.amatur.legitur.per.nuper.igitur.Quod vero quidam
autore Beda producunt puluinar.torcular.cochlear & hmōi,non probant cum e diuerso Iuuenalis pul
uinar breuiarit dicens:fœda lupanaris tulit ad puluinar odorem.Producunt vero far farris Ouidius in
fastis:far erat & puri lucida mica salis.Par paris.Hora.ludere par impar,equitare in arundine longa.
Nar.naris.fluuius Italię Vergil' vij ęneid'.sulphurea Nar albus aqua,fontesq3 velini.Iber iberi.Lucan.
in.vi.si tibi durus iber,aut si tibi terga dedisset.Ver veris.Ouidius.i.metamor.ver erat ęternum placi-
diq3 tepentibus auris.Cor cordis.Ouidius in epistola Sapph9.mille meū leuibus cor est violabile telis.
Idem tamē breuiauit.v.metamor.ph.Inq3 cor hamata ꝑcussit arundine Ditē,& Martial'.dotatæ vxori
cor arundine fixit acuta.Fur furis i.Persius.Fur es(ait Pedio)Pedius quid?crimina rasis.Cur ad-
uerbium.Ouidius,cur opus affectas ambitiose nouum?Beda torcular & puluinar & similia produxit
ex obliquorum analogia. ¶Et nomina græca in.er.desinentia,quæ apud illos per.eta.longum scribun-
tur,vt aer aeris,aether aeteris.Claudian9 tamen breuiauit aer dicens.Lucidus vmbroso miscebitur aer
auerno.Sunt tamen qui non aer sed axis legant hoc in loco.Produxit tamen Ouid'.i fastorum,lucidus
hic aer,quę duo corpora restant.Idem.audiet hoc aether,& si deus vllus in illo est.& quę incremento
diximus mittere genitiuum in.eris penultima longa,vt crater.eris.stater.eris. ¶As.terminalis pro-
ducitur vt ęstas.atis.amas.amabas.Breuiant vero nomina gręca mittentia genitiuū in.adis.vel in.ados
vt arcas.adis.vel.ados.pallas.adis.vel.ados.Oui.ij.meta.arcas adest ter quinq3 ferens natalibus annos
Idem.Vt vidit vultus Pallas in amne suos.¶Et accusatiu9,&c.vt arcas acusatiuo arcadas.menas.adas
troas adas Mart.ad matrem fugiet Penthe9,ad menadas Orpheus.Ouid'.in epistolis Troadas inuideo,
quę sic lachrymosa suorum.

Es,terminalis longa est.vt proles prolis.leges.Breuiant vero.Es,a Sum es fui cum cōpositis.Penes præpositio Seges.etis. Teges.etis. Indiges.etis. Perpes.etis.Interpres.etis.Teres.etis.Prępes.etis Hebes.etis.Inquies.etis.Et mittentia genitiuum in.itis.vel.idis.vt Stipes.itis. Obses.idis.& pes cū suis compositis.vt bipes,tripes. Et nomina græca quintæ declinationis,quæ ad nostram declinationem referunt in nominatiuo & vocatiuo plurali,vt arcades o arcades.peliades o peliades.

In.is breuiant.vt panis,legis.Producūt vero.dis.ditis.Lis litis.Sānis.itis.Quiris.itis.Glis gliris. Pyrois.entis.Simois.entis.& similia,quę per.ei.diphthongon a græcis scribuntur. Et gręca mittentia genitiuum in.inis,vt Salamis salaminis. Delphis delphinis. Et græca per y psilon mittentia genitiuū in.yos.vt Tethys tethyos.Erynnis.ios. Datiuus quoq; & ablatiuus pluralis primę & secundæ declinationis,vt musa musis a musis,dn̄s dominis a dominis.Et accusatiuus tertię declinationis quando exit in is.vt omnis.tris. Vis etiā in nominatiuo & genitiuo. Vis quoq; in secunda psona a volo, Velis quoq; & nolis.& sis a sum es fui.& Fis a fio.Et secunda persona singularis pręsentis indicatiui modi quartę coniugationis: vt audio audis,venio venis,nescio nescis.

Os terminalis ꝑducit:vt Ros roris.Sacerdos.otis Breuiāt vero Os ossis,nam Os oris, producitur, Cōpos.otis.Impos.otis.Et gręca quartę declinationis desinētia in os.quę.ad secundā declinationem latinā referūtur,vt Abydos.i.Chaos.i.Et genitiuus græcus in.os,vt Tereus.eos.Arcas.ados.

¶In.es.ꝑducunt vt proles.is.dies.ei.species.ei.ames.leges.Prudē nimis licenter fames & lues breuiauit in psychomachia.spoliatq; suos fames impia natos.Idem in eodem opere stupuit lues improba castis. Breuiat vero es secūda persona a sum.es fui.cum suis cōpositis,vt Verg.ij æn.quisquis es amissos hinc iam obliuiscere gaios.Idem in Buco. huc ades o formose puer tibi lilia plenis.Reperitur tn̄ es aliquando producta.Flacus.vij.argonau.tu supplice digno dignior es:& fames meis.Properti9.si puer es alio trance tela tua:sed hoc fortε ex ratione cæsurę.Penes ꝑpositio.Horatius in poetria,quē penes arbitrium ius est & norma loquendi. Seges segetis,quod a seco secas.& teges.tegetis.q̄d a tego tegis deriuat teste Priscia. vltimā breuiant.Inquies quoq;,quanquā a quies quietis,cui9 vltima longa est,cōponitur teste tamen Probo finalem breuiat.Indiges quoq; & cætera q̄ sequūtur breuiant autore Priscia. Et nomina mittentia genitiuū in.itis.vl' i.idis.vt miles.itis. obses idis. Pes.dis.bipes.tripes. quadrupes.cōpes: nā breuiari autor est Priscia.astipulāte Probo Quod si reperiit producta hoc erit ratione cęsuræ,vt Verg.x.æn.arrectum quadrupes & calcibus auras.Idē in.iiij.æn.stat sonipes & calcibus auras. ¶Noiatiuus quoq; & vocatiuus plurales a nominibus græcis.q̄ ad tertiam nominis declinationē latinā referuntur,vt arcas arcades.Vascō.ones. Verg. in buc.arcades iudia rūpātur,vt ilia codro Iuue.vascones(vt fama est) alimētis talib9 vsi. ¶Is.terminalis breuiatur,vt panis legis amatis legitis.Producūt vero dis ditis. lis litis.samnis samnitis.quiris quiritis.glis gliris.Ouid'.in episto. paridis.lis est cū forma magna pudicitię.Pyrois quoq; & simois,quoniam a gręcis per ei.diphthongō scribuntur,ꝑducunt. Ouid'.ij.meta.interea volucres pyrois eous & ęthon. Idem in epistola penelop.hac ibat simois,hic est sigeia tell9.Et nomina græca mittētia genitiuū i.inis,vt salamis vl' salamin vl' salaminis.eleusis vel eleusin eleusinis, delphis vel delphin delphinis,& habētia ypsilō añ.s.vt tethys. Verg j.geor.teq; sibi generū tethys emat oībus vndis.Quę vero in.ydos.exeunt breuiāt,vt chlamys.ydos. Papi.chlamys horrēda pēdet. ¶Datiuus quoq; & abltūs pluralis primæ & sc̄dæ declinationis, vt musa musis a musis, dn̄s dn̄i a dn̄is. adde etiā tu nomina græca in.a.disinētia, quę datiuū & ablatiuū nūeri p'ralis i.atis.mittūt.vt epigrāma atis.ab epigrammatis.Accusatiuus quoq; pluralis tertiæ declinationis cū in.is.exit. quemadmodum in tertia declinatione diximus,vt omnis.tris.Verg.i.æn.omnis vt tecum meritis pro talib9 annos Idē in eodē,dorsum immane mari summo tris Eurus ab alto. Vis quoq; nomen,q̄d in nominatiuo atq; etiā in genitiuo Prisc teste ꝑducitur. ¶Vis pręterea sc̄d'a ꝑsona ab eo q̄d est volo,& sis ab hoc verbo.Sū es fui cū cōpositis Hora.ij.epist.cuilibet argilla q̄d vis imitabit vda. Ver.Aeneid. vi.quāuis elysios miretur græcia cāpos.Oui.sis argumētū maius an auxiliū Idē.tu quoq; fac ꝑsis intra tua claustra iacēti.Et fis a fio.Hora lenior & melior fis accedēte senecta Idē i.iij.car.Audiuere Lyce fis anus:vbi fis anus dactylus est. ¶Secūda quoq; ꝑsona singularis præsentis indicatiui mōi quartæ cōiugationis.vt audio.is.venio.is.nescio.is.Propter.non audis & verba sinis mea ludere cū iam. Verg. ij.æn.expectate venis.vt te post multa tuorū.Reperit tn̄ breuis apud Sedulium in paschali cū dixit.peruenis ad Christū,nō Christus peruenit ad te,nisi forte est a veno. is.tertiæ cōiugationis,quēadmodū supra in verbis diuersarū cōiugationū diximus. ¶Os.terminalis ꝑducitur,vt ros.mos dn̄os.Breuiāt vero os ossis,vt autor est Prisc,sed autoritate non probat:ex cōposito tn̄ prabari pōt si de simplici nō constat.Luc.lib.iij.exos & xanguis.Cōpos.Ouid'.post modo cōpos eris. Os oris.ꝑducit Verg.j.æn. virginis os,habitūq; gerens & virginis arma.Idē in eodē.Os humerosq; deo similis nāq; ipsa decorā. Cōpos.otis.& impos.otis.eodē autore breuiāt.Et nomina græca in.os desinentia vt abydos.chaos.samos,lesbos.Ouid'.in epist.lean'.solueret in speculis oīs abydos erat. Verg.vi.æn.Et chaos & phlegetō loca nocte silentia late,quæ vero ad tertiam nominum declinationem latinam referuntur, aut declinatione attica mittūt in.o.genitiuum producunt,vt egoceros.otis.rhinoceros.otis.apollos apollo.athos atho. Androgeos.geo.Verg.ij.æn.Androgeos offert nobis.Iuue.velificatus athos:& quicquid græcia mendax.Genitiuus quoq; græcus cū exit in.os.breuiatur,vt tereus tereos.Mart.flet philomena nefas incesti tereos,& quæ.Arcas arcados.Ouid'.j.meta.arcados hinc sedes & inhospita tecta tyrani.

Vs terminalis breuis est, vt Dominus. Amamus. Palus paludis, mediam habet. Producun vero Tellus telluris. Incus incudis. Subscus subscudis. Et nomina monosyllaba, vt Grus gruis, Thus thuris. Et quę mittunt genitiuum in. vtis. penultima longa: vt Virtus virtutis. Et nomina græca mittentia genitiuum in. vntis. vel in odis. Amathus amathuntis, Melampus melampodis. Et nomina quę habẽt apud illos. oy. diphtongon vt Panthus pãthu. Iesus iesu, & genitiui synærizati a nominib⁹ fœmininis desinẽtib⁹ in. o. vt sappho sapphus. Mãto. tus. Genitiuus quoq singularis & Nominatiuus & Accusatiuus & Vocatiuus quartę declinationis. vt Manus. Sensus.

T. terminalis breuis est, vt Caput. Amat.

Omnis syllaba in fine carminis, aut prosę orationis clausula indifferens est, quia lõga ꝓ breui. & breuis pro longa inuicem ponuntur.

Dictiones barbarę: quę accentu acuto in fine proferuntur, in quãcunq literam desinant, vltimas syllabas producunt. vt Iacob, Ioseph. Alaric.

¶ Longę pro breuibus.

Pro breuibus longas posuerunt sæpe poetę,
Pro longis contra correptas sępe dederunt.
Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Obstupui, steteruntq comę. & vox faucibus hęsit.
Posthabita coluisse Samo. hic illius arma.
Vnius ob noxam. & furias Aiacis Oilei.
Ipsius ante oculos ingens a vertice pontus.
Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.
Egerimus nosti, & nimiũ meminisse necesse est.
Hi tibi Nomentum, & Gabios vrbemq Fidenam.

¶ Breues ꝓ longis.

Italiam fato profugus, lauinaq venit.
Exercet Diana choros quam mille sequutę.
Troas reliquias Danaum, atq immitis Achilli.
Relligione patrum multos seruata per annos.

¶ Vs. terminalis breuis est. vt dominus domini. corpus corporis. Palus paludis mediam habet. apud Horati. breuiatur cum dicit sterilis palus aptaq remis. Vergil. tamen sexto æneidos dixit. stygiaq palus innabilis vnda. Quintil. libro primo vbi de grammatica: simpliciter produci debere dicit palus paludis. sic palus. i. breuiari. Producunt vero tellus telluris. Vergil. iiij. ęneidos, deuenitũt prima & tellus & pronuba Iuno. Incus incudis. finalem producere ex obliquis coniectamus. ¶ Et nomina monosyllaba. vt grus gruis. sus suis thus thuris ius iuris Marti. in ius o fallallax atq inficiator eam⁹. & q̃ mittũt genitiuũ in. vtis. penultima longa. vt virtus virtutis nam intercus q̃m in obliquis breuiat in recto quoq breuiare suspicamur. ¶ Et nomina græca mittentia genitiuũ in. vtis. vel in. odis. vel in. v. quoniam a græcis in. oys. diphtongõ, quæ apud nos vertitur in. vs terminãtur. vt amathus amathuntis Vergil. decimo æneidos. est amathus est celsa mihi paphos atq cythera. Et nomina quæ habent apud illos. oy. diphthõgon. vt pãthus. Vergil. in secũdo æneidos. Pãth⁹ othryades cultos, phœbiq sacerdos atq eadem ratione Iesus producitur. Et genitiui synærizati. vt sappho sapphus, mãto mãtus, Vergil. decimo æneidos, fatidicę mãt⁹ & Tusci filius amnis. ¶ Genitiuus quoq singularis. &c. vt genitiuo sensus, nominatiuo plurali sensus, acusatiuo sensus, vocatiuo o sensus. Sedullius nimis licenter in genitiuo singulari. vs. produxit dicens, sexus & ætatis satiauit quatuor illic: nam q̃d alibi dixit. dicem⁹ sancti cõiunctio spũs actu. legi potest pro spũ flaminis aut pneumatis. Illud nullo modo excusari potest quod dixit, primosq necans vagitus & audens. ¶ T. terminalis breuis est, vt amat caput. sicut. q̃d intelligendum est si non præcedat alia cõsonans aut diphthongus vt amat. ast. aut. In abscisis vero producit: vt cum dixit Vergili⁹ tertio ęneidos, fumat neptunia Troia: pro fumauit (vt exponit Serui⁹) positũ est. sed hic producit positione Iuuenalis, quis nescit aut quis nõ vidit vulnera pali. Sed dicet quispiam hoc loco semipẽ. nemimerim esse. quid ꝙ Martiani autoritate dictiones i. t. desinentes indifferentes esse possunt: quãuis in vsu autorũ prope semꝑ breuiantur. ¶ Omnis syllaba. huius regulę autores sunt Cicero. Quintilianus. Ruffinus quoq de pedib⁹ oratorum sic inquit: Breuis vltima claudet: longa sit an breuis nullũ discremen habetur: vt solet in metris doctus cõponere vates. Itaq in fine carminis siue clausularũ quæ prosa oratione conscribunt, syllabæ finales indifferenter poni possunt, hoc est longa pro breui, & breuis pro longa Horati. primo carmi. iam satis terris niuis atq diræ. in fine spondeum posuit pro trocheo: est eim carmen saphicum. e contrario Vergili⁹ primo æneidos Italiã in fatõ profug⁹ lauinaq venit. trocheũ posuit pro spondeo. troche⁹ enim non reperit in versu heroico: vt putauit Alexander. ¶ Dictiones barbaræ hæc regula colligit ex ijs, q̃ multis in locis a nobis sunt repetita. Dicit igitur ꝙ dictiones barbaræ quales sunt Hebraicæ, vt Iacob. Abraam. Ioseph & Gothicæ. vt Theodoric. Alaric. Roderic. Federic. & Hispanæ. vt Isabel. Leonor. Guiomar & Teutonicæ, vt Manric. Enric, Federic. quæ accentu acuto proferuntur in quãcũq literam desinant. vltimas syllabas producunt. Cuius signum est, quod cum ex ratione declinationis latinæ syllabam adijcimus: accentus remanet in eadem, quod non facerem⁹ nisi syllaba illa esset longa. vt Iacobus Abraam Abraamus. Ioseph Iosephus. Theodoric Teodoricus. Alaric Alaricus Roderic Rodericus Isabel Isabela. Leonor Leonora. Guiomor Guiomara. Manric Manricus. Enric Enricus. Federic Federicus.

DE pedibus.caput.vij.Pes eſt ſublatio.Hucuſqꝫ diſputatum eſt a nobis de quantitatẽ ſyllabarum; nũc vero conſequens eſt,vt de pedibus dicamus,qui eo modo ſyllabis conſtant,quo ſyllabæ ex literis conficiũtur.Principio itaqꝫ ponitur pedis diffinitio ex Diomede ſumpta.Pes,inquit,eſt ſublatio,ac poſitio.i.conſtat ex ſublatione ac poſitione.Cõprehẽſa ſpacio duarum,aut amplius,hoc eſt, plurium ſyllabarum,quia ex vna ſyllaba non poteſt eſſe pes,etiã ſi longa ſit.Sublatio namque & poſitio non in temporib9,ſed in ſyllabis debet fieri.

¶De pedibus,qui ſyllabis conſtant. Caput.vij.

PEs eſt ſublatio,ac poſitio duarũ,amplius ve ſyllabarum ſpacio comprehenſa.

Duarum ſyllabarum pedes ſunt quatuor.

Pyrrhichius duabus ſyllabis breuibus conſtat,vt deus,furor.amat.

Spondeus conſtat duabus ſyllabis longis,vt montes gentes.audi.

Iambus conſtat ex breui & longa.vt dies.amant.

Throcheus,ſiue choreus conſtat ex longa,& breui, vt tempus.

Addit quoqꝫ idem autor aliã differentiã iiſdem pene verbis.Pes,inquit,eſt poeticę dictionis duarum amplius ve ſyllabarum ex certa temporum obſeruatione modis recipiens arſin & theſin.i.qui incipit ſublatione,& finitur poſitione:nam arſis gręce interpretatur eleuatio,theſis vero poſitio.Dicti ſunt autem pedes,quia quemadmodum nos pedibus ambulamus,ita & verſus pedibus incedunt:ad quod videt̃ reſpixiſſe Vercum in.j.geor.ſcripſit:ferte ſimul faunique pedẽ driadeſqꝫ puellæ.Aut pedes dicti ſunt.quia illis eo modo verſus menſurãtur,quo nos ſpacia pedibus metiri conſueuim9.Nã Ariſtote.x.metaphyſi.autore,in quolibet genere quantitatis eſt aliquid vnum,quo reliqua metimur,& eſt minimũ in illo genere:quemadmodũ in numeris vnitas,in vocibus dieſis,in quãtitate continua digitus,aut vlna,aut pes aut paſſus,aut aliquid ſimile.Hinc igitur trãslatũ eſt vt verſũ ita pedibus metiremur,quemadmodũ areę,cubiculi,atrij,cœnaculi,aut cuiuſcũque ſpacij lõgitudinem latitudinẽqꝫ.Accidũt aũt pedi ſex.nũer9 ſyllabarũ.tpa.ſublatio.& poſitio.inter vtrãque ꝓportio.figura.ordo. Syllabę in pede(vt parũ)debẽt eſſe duæ,vt paulo ante dixim9.Itaqꝫ pedis cuiuſqꝫ ſyllabæ.aut ſũt duę aut tres,aut quatuor,aut qnque.quãqꝫ pedes,q ſunt plurũ ꝙ triũ ſyllabarũ.cõpoſiti ſint:vt palo poſt dicemus. ¶Tẽpora in pede aut ſunt duo,vt in pyrrhichio:aut tria,vt in iãbo & trocheo:aut quatuor,vt in ſpõdeo et dactylo,et eodẽ modo de reliquis. ¶Sublatio ſiue arſis eſt a qua pedis tẽpora in priore parte eleuãtur.poſitio ſiue theſis qua pedis tẽpora in poſteriori ſua parte deprimuntur.Nan cũ pedis tẽpora in duas partes dimidãtur:prior arſi eleuatur:poſterior theſi deprimitur. ¶Proportio quoque accidit pedis partibus illis inter ſe cõparatis Eſt enim proportio cũ duas quantitates inter ſe comparamus.Proportio itaque inter cuiuſquepedis partes aut eſt æqua,aut dupla.aut tripla,aut ſeſqaltera.aut ſeſquitertia.Aequa diuiſio eſt,quoties ſublatio pedis in tẽporibus par eſt poſitioni,vt in pyrrhicaio,ſpõdeo,dactylo,anapeſto,pceleumatico,diſpõdeo,coriãbo,horũ enim arſis tantũ in ſe habet quantum & theſis.Dupla vero eſt quoties pedis ſublatio duplo maior aut duplo minor eſt quam poſitio.vt in trocheo,iãbo.et duobus ionicis.Nã in trocheo arſis duo habet tempora,theſis vero vnum.E cõtrario in iãbo arſis vnũ tẽpus habet,theſis duo.In ionico a maiori arſis duo habet tẽpora,theſis vero quatuor.Ecõtrario in ionico a minori arſis quatuor habet tẽpora.theſis vero duo.Tripla vero eſt quoties ſublatio triplo maior eſt quã poſitio:quod ſoli amphibracho cõtingit.Seſquialtera proportio eſt,quoties arſis continet tantum tẽporis,quãtũ & theſis,& vltra hoc illi9 dimidiũ:aut e cõtrario.vt in bacchio & amphimacro & quatuor pæonibus,qui pedes cũ tẽporibus quinqꝫ conſtẽt,ſi cõparẽtur tria ſublationis ad duo poſitionis:aut e cõtrario,ſeſqaltera ꝓportio reſultabit.Seſquitertia ꝓportio eſt,quoties arſis ſe habet ad theſin in epitrita ꝓportione,vt in epitritis,qui cũ ſint tẽporũ ſeptẽ,ſi cõparentur quatuor ad tria,fit proportio ſeſquitertia,quã græci epitritã vocãt:a qua & quatuor pedes epitriti ſũt appellati. ¶Figura etiã in pedib9 repitur:quoniam alij ſunt ſimplices:vt illi qui cõſtãt binis vel ternis ſyllabis:alij cõpoſiti:vt qui cõſtãt quaternis,aut quinis,aut pluribus ſyllabis:nã ex duobus ſimplicib9 cõponuntur,vt ꝓceleumaticus ex duobus pyrrhichijs.choriãbus ex choreo & iãbo,pyrrhianapeſt9 ex pyrrhichio & anapeſto ¶Ordo præterea accidit pedib9.quoniã in verſu alij alijs in locis ſiue regionibus diſponũtur.vt in ſaphico trocheus in primo loco.ſpõdeus in ſecũdo.dactylus in tertio.trocheus in quarto.& iterũ troche9 in qnto.& eodẽ mõ de reliqs.quẽadmodũ capite in ſeqnti diſſeremus. ¶Duarũ igit̃ ſyllabarũ.qm̃ dixim9 nũerũ ſyllabarũ pedi accidere:atqꝫ eſſe duas:aut tres:aut quatuor,aut deinceps: ¶Primo ponit pedes q duab9 ſyllabis cõſtãt,& ſũt tãtũ quatuor:qui nũerus ex eo colligit̃,ꝙ aut vtraqꝫ eſt breuis,& eſt pyrrhichi9:aut vtraqꝫ lõga & eſt ſpõdeus,aut prima breuis & altera lõga & eſt iãb9.aut e diuerſo prima longa & altera breuis & eſt trocheus. ¶Pyrrhichi9 itaque cõſtat duabus ſyllabis breuibus,totidẽque tẽporibus.vt deus.furor.amat.docet.hic a græcis dibrachus apellatur,quia duas ſyllabas habet breues dicit̃ etiã per iãbus & egeõ.Pyrrhichius,vt autor eſt Diome.dictus a pyrrhichia ſaltatione vł a Pyrrho Achilis filio,a q neutrũ pyrrhichiũ eſt cognominatũ.alij a cõcitatione quadam ignea,qua mouetur,pyrrhichiũ appellatũ eſſe dicũt. ¶Spõdeus pyrrichio cõtrari9 cõſtat ex duab9 ſyllabis lõgis,& quatuor tẽporibus.vt mõtes.heros.audis.dictus,vt autor eſt Diome.ꝙ in tẽplis hoc pede q̃dam carmina,ſpõdẽtes:hoc eſt,libãtes decantabãt.ſpõde enim libamẽtũ interpretatur.Numa Põpilius,vt idẽ autor inquit,rei diuinæ dedit9 hũc pedẽ põtificiũ appellauit. ¶Iãbus cõſtat ex prima breui & ſecũda lõga,tẽporũqꝫ triũ.vt dies.amas.doces,dictus,vt Diome.ait,a iãbizin,hoc eſt,a maledicẽdo:eſt enim pes verſibus maledicis aptiſſimus.vel a Iambe Celei & Menalinæ vxoris famula:que Cererem dũ Proſerpinam quęreret ad eos delatã maledictis inſectata eſt.Hunc pedem Appuli a Dauno duce ſuo Daunium appellarunt.Alij gradalem martique gradiuo ſacrum:ꝙ gradariæ pugnæ huius effectu mouerentur.De quo inquit Horati.in poet.ſyllaba longa breui ſubiecta vocatur iãbus.pes citus vnde etiam trimetris accedere iuſſit. ¶Trocheus,qui & choreus cognominatur iambo contrarius,conſtat ex prima longa & ſecunda breui,trium temporum vt ſanguis.tempus,audit.dictus eſt aut a trechin hoc eſt,a currendo.vel a trocho.i.rota.quia in verſu rotatim ac volubiliter fluit.Hunc a Mercurio repertum ferunt.Arunci vero Italiæ populi hunc pedem Rutulum,a Rutulis Italiæ populis appellarunt,

¶Trium syllabarũ pedes octo sunt.aut enim omnes tres sunt breues,& appellatur tribrachus: aut prima est longa & duæ breues,vocaturq; dactylus.aut primæ duæ breues & tertia longa,& vocatur anapestus.aut prima breuis,& duæ longæ,& vocatur Bacchiꝰ.aut prima,& secunda longa,& tertia breuis & vocatur Antibacchius:aut prima longa,secunda breuis,& tertia rursus longa:& vocatur anphimacer.aut econtrario prima breuis.& secunda lõga,& tertia iterum breuis,& vocatur amphibrachus,aut omnes tres sunt longę,& vocatur molossꝰ.

¶Trium syllabarum pedes sunt octo.

Tribrachus constat ex tribus syllahis breuibus, vt dominus.

Dactylus constat ex prima longa & duabus breuibus,vt tempora.

Anapestus constat ex duabus breuibus & longa, vt dominos,

Bacchiꝰ cõstat ex breui & duabꝰ lõgis.vt Athenę:

Antibacchius constat ex duabus longis & breui.vt natura.

Amphimacer constat ex longa, breui, & lõga,vt aureos.

Amphibrachus constat ex breui,longa,& breui. vt amoris.

Molossus cõstat ex tribꝰ syllabis longis.vt Aeneas;

¶Quatuor syllabarum pedes sunt.xvi.

Proceleumaticus constat ex duobus pyrrhichijs. vt ariete,

Dispondeus constat ex duobꝰ spõdeis,vt oratores.

Dichoreus, siue ditrocheꝰ ex duobus choreis.vt cãtilena.

Dijambus constat ex duobꝰ iãbis,vt propinquitas.

¶Tribrachus igitur constat ex tribus syllabis breuibus,totidẽq; temporibus,vt Dñs. Anima,Legimus,dictus est autẽ tribrachꝰ quasi tribreuis:quoniam tres syllabas habet breues. ¶Dactylus constat ex prima longa & duabus breuibus,quatuorq; temporibus.vt tempora.audiat.Appellatus est autem dactylus a tractu digitorũ.qui pter pollicem ternis internodijs,siue articulis cõstat, græce namq; dactylus, latine digitus est. Vel vt alij putant ab ideis dactylis Cretæ pplis:qui iouẽ infantem in ida sylua cretæ educarũt:atq; huius pedis rhythmica cõpositione,& ex tympanorũ atq; æris tinnitu vagitũ pueri occultauerunt. ¶Anapestꝰ dactylo contrarius constat ex prima & secũda breuibus:& tertia longa quatuorq; tẽporibus.vt Dominos.Animos. Docui.dictus anapestus ab anapin hoc est repercutiendo:quia sono reciproco recurrẽdo dactylũ repercutit.vnde a græcis antidactylus est cognominatus.Bacchius constat ex prima breui:& reliquis duabus longis, temporibusq; quinq;.vt Athenæ. Sacerdos.Amaui dictus Bacchius quia bacchantibus dithyrranbi,hoc est versus in laudes liberi patris hoc pede compositi,conueniebant. ¶Antibacchius hacchio contrarius constat primis duabus longis,& tertia breui temporibusq; quinq;,vt Natura.Fortuna.Audiret dictus ab anti,quod est cõtra & bacchius: quia(vt diximus)bacchio est contrariꝰ.vnde ab alijs palimbacchiꝰ est appellatus:quia palin græce rursus siue e contrario interpretatur.Hũc pedẽ alij latinum,alij saturnium apellarunt. ¶Amphimacer constat ex prima longa,& secunda breui, & tertia iterũ longa tẽporibusq; qnque,vt Aureos.Dęmones.Audiunt.Appellatus est autẽ abamphi, quod est circum & macros longus: quia syllaba breuis vtrinque duabus longis clauditur:hic quoque pes creticus est appellatus quia cretes saltãdo eius rhythmica cõpositione vtebantur. ¶Amphibrachus syllabarũ ordine superiori cõtrarius cõstat prima breui.scͩa lõga,& tertia rursus breui:quatuorq; tẽporibus,vt amoris.carina.amauit.dictus ab amphi circum,& brachys breuis:quia syllaba longa duabus vndiq; breuibus continetur.hũc alij scholiũ appellabã:q; scolio,q̃ erat cytharę species conueniebat. ¶Molossus cõstat ex tribus lõgis temporibusq; sex,vt Aeneas,Anchises,audiui.dictus quia molossi hoc est epirotæ ad bellũ procedẽtes huius pedis modulata cõposititione vtebãtur.hippiꝰ quoque dictꝰ est hic pes,quia equistri pugnæ cõueniebat:hippos enim equus interpretaĩ. ¶Quatuor syllabarũ pedes sunt sedecim:aut enim omnes quatuor sunt breues:& vocatur pceleumaticus:aut omnes quatuor sunt longæ & vocatur dispondeꝰ.&c.Sed quẽ admodũ supra diximus quatuor,atq; amplius syllabarũ pedes ex duarum aut triũ syllabarũ pedibus cõponũtur,itaq; maior illorum pars ab illorũ cõiugatiõe nomina sortiũtur. ¶Proceleumaticus igitur pes ex duobus pyrrichijs cõficiĩ:estq; temporũ quatuor, vt ariete,pariete,abiete,tenuia.sed est animaduertẽdũ id,qđ etiã Ser.notauit in illud ver.i.geor.tenuia nec lanæ per cælũ vellera ferri.pceleumaticus,inquit,est p dactylo:quã rem quotiescũq; facit Verg.seruat locũ synęresi:vt in buc.tytire pascẽtes a flumine reĩce capellas.Et in.ij.æñ.sectaq; intexunt abiete costas.Et in eodem.labat ariete crebro.& iterũ in eodẽ,hærẽt parietibꝰ scalę.& in.v.genua Labãt,vastos quatit æger anhelitꝰ artꝰ.vnde in reijce capellas.ex duabꝰ vocalibꝰ.e.i.cõficiĩ lõga,itaq; erit dactylus ĩ abiete,ariete,qm̃.i.e.in vnã syllabã lõgã coalescũt,cõficiturq; ãphibrachꝰ:q positione tantũ syllabarũ a dactylo differt.dictus est aũt pceleumaticus hic pes,vt autor est Vale.a proceleuo,hoc est,hortor:quia ij.q se ad aliquod opus faciendũ siue molẽ impelendam, vel attollendam hortantur, hoc pede ob nimiã celeritatẽ syllabarũ vtuntur.vnde Mar. lentos figitis ad celeuma remos.& Hiero.in epistola quadam ad Heliodorum.quoniam e scopulis enauigauit oratio,iam epilogi celeuma cantandum est.sic enim appellatur cantus ille nauticus:quo proreta remiges hortatur vt simul & quasi vno ictu siue impulsu remorum incumbentes nauem impellant. ¶Dispondeus constat duobus spondeis:hoc est quatuor syllabis longis,temporibusq; octo.vt oratores.mœcenates,audiuissent:dictus est autem dispondeus a dis quod est bis & spondeus:quia ex duobus spondeis compositus est. ¶Dichoreus constat ex duobus choreis siue trocheis: hoc est ex prima longa,secunda breui.tertia longa, quarta breui temporibusq; sex.vt cantilena,audiemus,dimicare.appellatusq; est dichoreus siue ditrocheus:q; ex duobus choreis siue trocheis componitur.a quibusdam etiam catatrocheus dicitur. ¶Dijambus superiori contrarius constat ex duobus iambis:hoc est prima breui, secunda longa,tertia breui, quarta lõga temporibusque sex:vt ppinquitas, propagines,amauerant,dictus est autem qm̃ ex duobus iãbis cõponiĩ,

¶Choriambus constat ex choreo, hoc est trocheo & iãbo. i. prima lõga, scđa breui, tertia breui: & quarta lõga tẽporibusque sex. vt nobilitas. armipotẽs. audierã. dictus: quoniã ex choreo & iambo constat.
¶Antipastus supiori cõtrarius: cõstat ex iãbo & trocheo: hoc est ex prima breui, scđa longa, tertia longa. & quarta breui: tpibusque sex. vt Medulina. Saloninus. Legebamus: dict'. antipastus ab anti cõtra.
¶Pęones quatuor sunt, cõstãtque singuli tpibus quinis. syllabis quatuor: sed tribus breuib9 & vna lõga, q̃ si primo loco ponat̃, erit pæõ primus: qui cõponit̃ ex trocheo & pyrrhichio, vt tpibus. corporib9. Si syllaba lõga scđo loco ponat̃, erit pęõ scđs, qui constat ex pyrrhichio, vt colonia. amaueris. Si syllaba lõga ponat̃ in tertio loco, erit pęõ tertius: q cõstat ex pyrrhichio et trocheo, vt catamit9. legerim9. Si syllaba lõga ponat̃ in quarto loco, erit pæõ quart9: qui cõstat ex pyrrhichio & iãbo, vt facilitas, docuerãt. dicti sũt aũt pæones a pęonib9 pp̃ris, q forte illis pedib9 in carmine vtebant̃. ¶Epitriti pedes, qui hippη appellãtur, quatuor quoq; sunt, cõstantq; singuli tpibus septenis, syllabis quatuor: sed tribus lõgis & vna breui: q̃ si primo loco ponat̃, erit epitrit9 prim9, qui cõponit̃ ex iãbo & spõdeo, vt sacerdotes. amauerũt. Si syllaba breuis ponat̃ in scđo loco. erit epitrit9 scđs: q cõponit̃ ex trocheo & spõdeo, vt cõditores. audierũt. Si syllaba breuis ponat̃ in tertio loco, erit epitrit9 terti9: qui cõponit̃ ex spõdeo & iãbo, vt discordię. audierãt. Si syllaba breuis ponat̃ in quarto loco, erit epitrit9 quart9: qui cõponit̃ ex spõdeo & trocheo, vt oratores. audiuistis. Dicti sunt aũt epitriti (vt diximus) quia arsis & thesis horũ pedũ in epitrita, hoc est, sesquiteria, ꝓportiõe sunt. ¶Ionici pedes duo sunt, cõstãtque singuli tpibus senis ex quatuor syllabis, duab9 lõgis totideq; breuib9. ꝙ si duę syllabę breues pręcedãt, totideq; lõgæ sequant̃, erit ionic9 a maiori: qui cõponit̃ ex pyrrhichio & spõdeo. vt Diomedes docuissent. si vo duę syllabæ lõgæ p̃cedãt, totideq; breues sequãt̃, erit ionic9 a minori: q cõponit̃ ex spõdeo & pyrrhichio. vt Demetri9. audiuerat. dicti ꝙ iones in carminib9 eo pede vtebant̃. ¶Sunt etiã quinq; syllabarꝝ pedes ex symplicibus quoq; cõpositi numero triginta duo, vt orthius ex pyrrhichio & tribracho, hoc est, quinq; syllabis breuib9. ¶Periãb9 ex trocheo & tribracho, hoc est, ex longa & quatuor breuib9, & reliqui de quib9 Diome. disseruit: qui ad rõnẽ pedũ simpliciũ reducẽdi sunt. & raro apud autores nominãt̃ p̃terq; ꝙ dochimi crebra fit apđ autores mẽtio. Cõstat aũt dochim9 ex bacchio & iãbo. de quo Ruffin9. rhetoricas pulcher structuras dochim9 ornat, principiũ bacchi9 erit: cõcludet iãbus. Atq; idẽ iterũ. syllaba prima breuis cũ syllaba lõga scđa: tertia lõga, breuis q̃rta, ꝓducta q̃nta. Fit etiã hic pes ex iãbo & cretico siue ãphimacro. de quo idẽ Ruffin9. primus iambus erit, cum finem creticus explet, prima breuis longæque duæ, breuis vltima longa exemplumque artis dabitur respublica nobis, quam Cicero casu genitiuo ponere gaudet.

Choriãbus cõstat ex choreo & iãbo, vt nobilitas.
Antipastus cõstat ex iãbo & trocheo vt medulina.
Pęõ prim9 cõstat ex choreo & pyrrhichio, vt tpib9.
Pęon scđs cõstat ex iãbo & pyrrhichio. vt colonia.
Pæon tertius constat ex pyrrhichio & trocheo, vt catamitus.
Pęõ q̃rtus cõstat ex pyrrhichio & iãbo, vt celeritas.
Epitritus primus constat ex iambo & spõdeo, vt sacerdotes.
Epitritus secundus constat ex trocheo & spõdeo, vt conditores.
Epitrit9 terti9 cõstat ex spõdeo & iãbo, vt discordię.
Epitrit9 q̃rt9 cõstat ex spõdeo et trocheo, vt audistis.
Ionicus a maiori ex pyrrhichio & spõdeo, vt Diomedes.
Ionicus a minori ex spondeo & pyrrhichio, vt Demetrius.

¶Quinq; syllabarũ pedes sunt. xxxij.

Orthius constat ex pyrrhichio & tribracho, vt anima mea.
Periambus ex trocheo & tribracho, vt tẽpora tua.
Reliqui quoque pedes qui ex superioribus cõponuntur, de quibus Diomedes multa.
Est quoq; huius ordinis pes cõstans ex bacchio & iambo, appellaturq; dochimus. de quo apud autores crebra fit mentio, de illo Ruffinus scribit.
Rhetoricas pulcher structuras dochimus ornat.
Principium bacchius erit, concludet iambus.

¶De metris q ex pedib9 cõponũtur. Ca. viij.

Metrũ est pedũ iunctura nũero modoq; finita. denoĩat̃ aũt ab autorib9, vt alcaicum. archilochiũ. hipponacticũ. sapphicũ. alcmaniũ. simonideũ.

De metris. Ca. viij. Metrũ est pedũ. Queadmodũ pedes ex syllabis cõstat̃, ita metra ex pedib9 cõficiũt̃. Primo igit̃ ponit metri definitionẽ ex Diome. sũpta dicẽs, ꝙ metrũ est iunctura pedũ finita nũero & mõ. Metrũ gręce dicit̃, qđ interp̃tat̃ mẽsura. Latine v̾o v̾sus siue carmẽ poti9 dicit̃. Est aũt v̾sus, vt idẽ Diome. definit. legitima partiũ dispositio, et pedũ apta copulatio cõsonãti specie metrũ cã exhibẽs regulã, ac si dicat, metrũ cõstat partib9 or̃onis legitime dispositis quarũ syllabas metiũtur pedes, vnde resultat cõsonãtia & q̃dã carminis volubilitas. Dict9 est aũt versus aut a vertẽdo, ꝙ tãdiu verti debet quoad recte cõstituat̃, dicẽte Hor. in poet. & male tornatos incudi reddere v̾sus. Vel ab eo poti9 qđ vno versu finito ad principiũ sequẽtis reuertimur: tractũq; videt̃ a sulco, q ex eo versus dicit̃. vt apđ Verg. iij. geor. ille etiã seras in versum distulit vlmos. Versus etiã teste Varrone in. j. de re rustica erat terræ spaciũ cẽtũ pedes quoquo versus quadratũ. Carmẽ dicit̃ a canẽdo, qđ tñ vnum tãtũ versum significat: vt apđ Verg. iij. æñ. Rẽ carmine signo, & subiecit vnũ tm̃ versũ, Aeneas hęc de Danais victoribus arma, subaudi posuit. aliq̃n totũ poema siue opus v̾sibus cõpositũ carmen appellat̃. vt tota æneis Vergilij. meta. Oui. pharsalia Lucani. Sed cũ vnic9 versus est, monosticũ dicit̃. cũ duo versus, distichũ. cũ quatuor, tetrastichũ. cũ v̾o versus dimidiũ, hemistichiũ dicit̃. ¶Metra igit̃ siue carmina v̾sus, aut denominant̃ ab autoribus, vt Alcaicũ ab Alceo poeta Mitilenæo. aut Archilochiũ ab Archiloco. aut Hipponacticum ab Hipponacte. aut Pindaricum a Pindaro. aut Anacreontium ab Anacreonte. aut Asclepiadeum ab Asclepiade. aut Bachilidum a Bachilide. aut Alcmanium ab Alcmane. aut Stersichorium ab Stersichoro, aut Ibicum ab Ibico. aut Sapphicũ a Sappho. aut Homericum ab Homero.

Aut a materia.vt heroicũ,elegiacũ, lyricũ.tragicum,comicũ.Aut a pede frequentiori:vt iãbicũ, trochaicũ,ſpõdaicũ,dactylicũ,anapeſticũ. Aut a nũero pedũ vt hexametrũ,pẽtametrũ,tetrametrũ.Aut a nũero ſyllabarũ:vt tetraſyllabũ,pẽtaſyllabũ,heptaſyllabũ,octoſyllabũ,duodecaſyllabũ.

Pręterea aut dificit vna ſyllaba, & dicitur catalecticum:aut deficit duabus ſyllabis,& dicitur brachycatalecticum:aut abundat vna ſyllaba vel pluribus,& dicitur hypercatalecticum ſiue hypermetrum:aut neq; abundat,neq; deficit,& dicitur acatalecticũ. Qualia ſunt omnia carmina regularia.

Conſtat preterea carmen vnico genere verſus & dicit̃ monocolon, vt Aeneis Vergi. Metamorphoſis Ouidij.Pharſalia Lucani. Aut conſtat duplici genere verſus,appellaturq; dicolon,vt Ouidij opa preter metamorphoſin.Tibuli quoq; & Propertij elegię, & carmina ſapphica mixta adonicis,& aſclepiadea mixta glyconicis. Aut conſtat triplici genere carminis, appellaturq; tricolon,vt quędam odę Horatii poetæ.

Pręterea carmen aut eſt diſtrophon ,hoc eſt, cũ tertius verſus primo ſimilis eſt , & quartus ſecũdo, vt in carmine elego, qđ ex diſtichis conſtat. Aut Triſtrophon,cum quartus verſus ſimilis eſt primo,quintus ſecundo,ſextus tertio:vt apud Prudentium in prefatione cathemerinon . Aut Tetraſtrophon,cum quintus verſus primo, ſecundo ſextus,tertio ſeptimus, quarto octauus ſimiles ſũt:vt in carmine ſapphico:quod per tetraſticha,ideſt , per quaternos verſus digeritur.

Aut a materia,vt heroicũ,quo res geſtę cũ laude ſcribũtur.Tragicũ,quo heroũ fortuna in aduerſis.Elegum,quo res flebiles,quales ſunt amatorum & mortuorum.Bucolicum,quo res paſtoriciæ.Georgicũ,quo res ruſticæ canuntur.Lyricũ,quod in materia diuerſa ad lyram canebatur. Satyricũ,quo vitia hominum tanxantur;cui reſpondet apud græcos comœdia priſca.Iambicum,quo maledicimus & inuehimur in aliquem:nã comœdia noua eſt,qua res atque perſonæ humiles comprehenduntur.Eſt autem & hęc multiplex: ꝗ aut eſt togata,quæ habet argumentum latinum:aut palliata,quæ habet argumẽtum grecum:aut pretextata,in qua eorũ perſonæ,qui pretextę togæ vſum habent,inducuntur:aut atellanæ,in qua introductæ perſonę iocis quibuſdã laſciuis ſe laceſſebant. Planipes.in qua mimi inducebantur.Aut a pede frequentiori,a quo nouem metrorum genera denominantur.Iambicũ, trochaicũ, dactylicũ,anapeſticũ,coriambicum,pæonicũ, Ionicum a maiori,ionicum a minori,antipaſticũ.Sed nos illa tantum in quolibet genere deguſtabimus,que ſunt magis in vſu apud autores. Curioſos vero ad Seruiũ, Diomedem, Theodoſiũq; remittimus,& ſi qui ſunt,qui hac de re copioſius ſcripſerunt.Aut a numero pedum, vt Hexametrum,quod ſex habet pedes Dactylos ſiue ſpondeos indifferenter. Pẽtametrũ qđ quinque,Tetrametrũ,qđ quatuor,vt in iãbico octonario,in quo duo pedes ꝓ vno cõputãtur. Trimetrũ,qđ tres:vt in iãbico ſenario . Dimetrũ,qđ duos, vt in iambico quaternario.Aut a numero ſyllabarũ,quod ſyllabas vndecim continet, quale eſt Phaleuticũ & Sapphicũ. Pẽtaſyllabũ. q̃le eſt Adonicũ,aut Heptaſyllabum:quale eſt Glyconicũ: ¶Preterea aut deficit.aliud ꝑ ſupponit documentũ,ꝙ verſus aut deficit vna ſyllaba,& dicitur catalecticus aut duabus.&c.de quibus in quolibet gñe vbi opus fuerit,ſingulatim dicemus. ¶Cõſtat præterea carmen.dicit quemadmodũ inter ſe ſuperiora verſuũ genera iungantur.Nam & ſi ex quolibet ſimplici genere verſus poema confici põt. inueniuntur tamẽ apud autores aliquando permixta, nõ quidem oĩa paſſim,ſed quædã cũ aliquibus.Itaque carmen, qđ vnico genere verſus componitur monocolõ.i.vnimembre dicitur, quale eſt heroicũ.vt Verg. æñ.buco.& georg.eiuſdem. Oui.meta. & Phaleuticũ.vt cõplura Catulli,atque Mart.epigrã.Aut eſt dicolõ .i.bimẽbre,hoc eſt,duplici genere verſus cõſtans,quale eſt carmen elegũ in quo verſus pentameter hexametro ſubiicitur,& ſaphica permixta adonicis.Aut eſt tricolon ideſt trimembre,hoc eſt,triplici genere verſus cõpoſitum,qua figura ſunt cõplures odæ apud Horatiũ,qualis eſt illa apud eũdem in.j.lib.car.cuius initiũ eſt.Quod multa gracilis te puer in roſa perfuſus liquidis vrget odoribus grato pyrrha ſub anthro,cui flauã religas comã.Cõſtat enim duob9 aſclepiadæis,& tertio pherecratio & quarto glyconico. ¶Præterea carmen,aut eſt diſtrophõ,hoc eſt, poſt duos pedes cõuerſionẽ habẽs ad primũ.dis enim bis interpretatur:& ſtrophe cõuerſio.Aut Triſtrophon . & eſt carmen cũ quartus verſus ſimilis eſt primo.&c.vt Pruden.in principio catha.Aut tetraſtrophon,hoc eſt,cũ poſt quatuor pedes in orbem fit reditus ad primũ,quod tetra quatuor interpretatur, & ſtrophe,es.(vt diximus)eſt cõuerſio.exẽpla vtriuſque generis paſſim reperies. ¶Hexametrũ carmẽ.Principio igitur de verſu hexametro diſſerit.Hexameter dicit̃,qa ſex pedib9 cõſtat.heroic9 a materia,qm(vt dixim9)hoc gñe carminis res geſtę heroũ deſcribi maxime cõſueuerũt.vt a Verg.Aneę,a Lucano Cęſaris,& Põpei.a Valerio Flacco Argonautarũ,a Syllio Italico Romanorũ.dicẽte Horatio in poetria.res geſtæ regũq; ducũq; & triſtia bella carmine,quo ſcribi poſſent,mõſtrauit Homer9.Homer9 nãq; iliada atq; odyſſeã hoc verſu ſcripſit.vnde & homeric9 a qbuſdã appellat̃.Sed deinde receptũ eſt,vt alię quoque res hoc gñe carminis deſcriberent̃.vt a Lucilio.Horatio.Perſio.& Iuuenale ſatyræ.a Lucretio natura rerũ a Manilio aſtronomica a Ver.buco.& georg.ab Ouid.meta.Dicit̃ etiã hic verſus pythius, hoc eſt,apollineus:quoniã apollo pythius a pythone ſagittis cõfecto ſic appellatus,eo verſus genere per ſibyllas reſponſa dare cõſueuit:atque vt autor eſt Euſebius Pãphili.& Phemonoe prima ex numero Sibyllarum hexametris verſibus futura cecinit.Appellatur & ſpõdaicus.quia in omnibus, aut plæriſque locis ſpõdeum habere põt.quin potius,vt Diome autor eſt,eius initiũ ſpõdeis cõſtitit.Nã,vt ait,cũ apollo in vltionẽ Latonę matris pytona ſerpẽtẽ necaſſet,icolę carmẽ ſex ſpõdeis fecerũt,quod deinde ſoluta ſpõdei poſteriori ſyllaba manẽte eadẽ quãtitate dactylũ recipit.Priſcia.ecõtrario dactylicũ appellat:quia dactylis aut ſpõdeis, q̃ dactylos ſoluũt,cõſtat. Epic9 quoque appellat̃,atque ipſum poema,qđ eo verſu deſcribit̃,epos.

Est autem epos carmen, quo res diuinæ, humanę, atque heroicę continentur: quod apud Latinos primus omnium Liuius Andronicus scripsit. ¶ Hexameter itaque versus, qui & senarius dici potest, constat dactylo vel spondeo indifferenter: nisi ꝙ in quinto loco frequentior est dactylus, vbi etiam nonunquã reperitur spondeus. vt apud Verg. in Buc. chara deum soboles, magnum Iouis incrementum. Et in .iii. æneid. Cornua velatarũ obuertimus antẽnarum. & alio loco: aut leues ocreas lento ducunt argento. In sexto

Hexametrum carmen, q̃d etiã heroicum appellatur, constat dactylo & spondeo indifferẽter: nisi ꝙ in quinta regione frequentior est dactylus, in sexta vero spõdeus. In quo genere carminũ scribuntur gesta heroũ, clarissimorũq; virorũ. Debet habere vnam ex tribus cæsuris saltem, hoc est, penthemimerim. i. semiquinariam depthemimerim. i. semiseptenariã. hemipenthemimerim. i. semiquinariæ dimidiam, vt in hoc versu, Arma virumq; cano Troię, qui prim⁹ ab oris. arma virum: hemipenthemimeris est. arma virũq; cano, pẽthemimeris est. arma virũq; cano Troię hepthemimeris est. Quodsi nulla harum triũ cæsurarũ interuenit, versus erit retorridus.

quoque loco semper fere est spondeus, nisi quibusdam versibus hypermetris, hoc est, superabundantibus: quam redundantiã excipiunt versus, qui sequuntur a vocali incipientes, facta ecthlipsi aut synaloepha. Itaq; vitium quod erat in fine versus, continuatio sequentis emendat. Verg. ii. geor. Inseritur vero ex fœtu nucis arbutus horrida. vbi in sexto loco dactylus est, sed exteritur vltima syllaba, quia sequitur versus incipiens a vocali, & steriles platani malos gessere valentes. Idem in eodem sexto loco antibacchium siue molossum posuit dicens: aut dulcis musti Vulcano decoquit humorem. sed dispungitur syllaba finalis: quia sequitur versus a vocali incipiens, aut foliis vndam tepidi despumat aheni. Reperitur etiã dactylus in sexto loco, sed duæ syllabæ breues resoluuntur in vnam longam: efficiturq; spondeus. Vergi. in bucol. Nec tantum rhodope miratur & ismarus orphea. Idem. in primo æneid. Atria dependent lychni laquearibus aureis. Itaque versus hexametri summa constat quatuor & viginti tẽporibus, cum dactyli & spondei quaterna habeant tempora. Nam quod quidam dixerat posse in fine recipere trocheum, cum de vltimis syllabis ageremus, explosum est: quia (vt diximus) apud poetas vltima syllaba versus, & apud oratores vltima clausulæ indifferens est: atque vt ratio carminis exigit aut prosæ, longa pro breui, breuis pro longa ponitur. Quod etiam in penthemimeri, & plerumque in hepthemimeri nonnunquam: sed in semipenthemimeri raro reperitur, vt statim dicemus. Sed excusatur vitium, quoniam silentium illud, quod fit in cæsura, supplet tempus, quo syllaba breuis erat minor. Recipit quoque versus hexameter alios pedes non earundem syllabarum, sed earundem temporum, vt proceleumaticum, qui dactylo, vel spondeo in temporibus æqualis est: de quo suo loco diximus. Recipit præterea anapestum, qui etiam dactylo vel spondeo spacio temporum equiparatur, sed raro. vt apud Vergilium primo georgicorũ: fluuiorum rex Eridanus, camposque per omnes. vbi in prima regione anapestus collocatur. Potest autem habere omnibus in locis dactylos vt apud Vergilium: panditur interea domus omnipotentis olympi: & illud eiusdem. xi. quadrupedumque putrem cursu quatit vngula campum. Potest habere & spondeos omnes prærerq; in vna regione. vt apud eundem primo æne. Tune ille Aeneas, quem Dardanio anchisæ. Et in tertio: armatumque auro circumspicit oriona. nã carmen, quod sex spondeis constat, nusquam reperitur, nisi quis de industria faciat. vt si quis vno verbo mutato ex carmine Vergiliano dixerit: aut leues peltas lento ducunt argento. Quare, vt Prisci. de duodecim carminibus ait, versus hexameter duas & viginti figuras habere potest, q̃ colliguntur ex varietate dactyli & spondei in sex regionibus vario modo positorum. Quam rem ideo in præsentiarũ omittamus, quia facilis est, atque etiam inertissimo cuiq; obuia, & exposita. Illud tamen non est omitendum hoc genus carminis tres posse recipere cæsuras, quæ greci commata vocant, hoc est, pentemimerim hepthemimerim. Nam trochaicam omittamus, quæ fit cum in tertio pede dictio trocheo terminatur. vt apud Verg. in buc. nil nostri miserere, mori me denique cogis. Igitur penthemimeris, hoc est, semiquinaria diuisio est, cũ post duos pedes inuenitur syllaba parte orationis terminãs. vt Arma, virumq; cano. post duos namq; dactylos non syllaba cæsuram versus fecit. Dicta autem penthemimeris a pente quod interpretatur quinque & hemis semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiquinaria. nam duo pedes & semipedes, qui vna syllaba constat, dimidium est quinq; pedum. Dicitur autem penthemimeris heroica: quoniam ex dimidio quinque versuum carminis heroici constat. Hepthemimeris, id est, semiseptenaria diuisio est, cum post tres pedes syllaba dictionem aliquam terminat: vt arma, virumque cano Troiæ. post duos namque dactylos & vnum spondeum. iæ. syllaba cęsuram fecit. Dicitur autem hepthemimeris ab hepta septem, & hemi semis, & meri diuisio, quasi diuisio semiseptenaria: quoniam tres pedes & semis dimidium septem pedum est. Hemipenthemimeris est, cum post primum pedem inuenitur syllaba dictionem terminans. vt musa mihi causas memora. post dactylum enim. hi syllaba cæsuram fecit. Dicitur autem hemipenthemimeris ab hemi semis & penthemimeris, quasi semiquinaria diuisio: qui syllaba illa in media regione duorum pedum & semis reperitur. His in locis syllaba breuis pro longa nonnunquã ponitur: sed in penthemimeri raro, in hepthemimeri rarius. in hemipenthemimeri rarissime. De primo Vergilius secũdo ęneid. Nostrorum obruimur, oriturque miserrima cædes. de secundo. Idem in duodecimo. congredior, fer sacra pater, & concipe fœdus. de tertio. Lucanus in .ii. dum sanguis inerat, dum vis materna peregi & illud Iuue. Quis nescit, aut quis non vidit vulnera pali? Sed quemadmodũ hoc metrum omnes tres cæsuras potest recipere: ita necesse est, vt vnam ex illis recipiat pẽthemimerim maxime, aut saltem hepthemimerim, alioqui versus esset retorridus & insulsus. Carmen igitur heroicum sic examinabis. Arma virumq; cano Troiæ qui primus ab oris. versus est hexameter, id est, sex habens pedes heroicus, siue pithius, siue homericus, siue epicus, habensq; duas cæsuras penthemimerim, & hepthemimerim: constatque tribus dactylis totidemque spondeis: vt Arma vi. rumque ca. no Tro. iæ qui. primus ab oris. Itali. am fa. to profu. gus la. uinaque. venit. omnes tres cæsuras habet, & tres dactylos, totidemque spondeos.

Pentametrum elegiacū constat primis duobus pedibus versus heroici, hoc est, dactylo vel spōdeo indifferēter & cęsura: tum duobus dactylis atq; iterum cęsura, vel potius syllaba termināte versum. vt Nil mihi rescribas, attamen ipse veni. Est autem cæsura syllaba terminans dictionē in medio carminis: quæ cū post duos pedes carminis heroici venit, penthemimeris heroica dicitur. Iābica vero dicitur, cum alteruter ex illis pedibus est iambus, vt apud Horatium in primo carminum. O matre pulchra filia pulchrior. vbi post spondeum & iambum sequitur cæsura.

Phaleuticum carmen constat spondeo, dactylo, & tribus trocheis. vt Passer delicium meæ puellæ.

Sapphicum constat trocheo, spondeo, dactylo, & duobus trocheis, vt Nocte surgentes vigilemus omnes.

Adonicum constat dactylo & spōdeo, vt Dulciter hymnos.

Asclepiadeum constat spondeo, & duobus choriābis & pyrrhichio, vt Sanctorum meritis inclyta gaudia.

Glyconicum constat spondeo, & duobus dactylis, vt hymnographus. Victorum genus optimū.

Pherecratium constat spōdeo, dactylo, atq; iterum spondeo. vt Horatius. Grato pyrrha sub antro.

Phaliscum constat vltimis quatuor pedibus vers⁹ heroici, vt idem. Aut ephesum bimaris ve corinthi.

Alcaicum constat spondeo, iambo, cæsura, & duobus dactylis, vt Hora. O matre pulchra filia pulchrior.

¶ Pentametrum elegiacum. Dicitur autem & hic versus pētametrum a numero pedum quinque: elegiacū vero dictum est ab eleos græce, quod interpretatur miseratio, quia veteres miseri amici & lamentationes suas elegis decantabant. Postea vero etiam res aliæ eo gñe versus describi cœpta sunt. dicente Horatio in poetica. versibus imparibus iunctis querimonia primum, post etiam inclusa est voti sententia compos. Huius tamen versus inventionem quidam in Theoclem naxium referunt, qui cum per insaniam vociferaretur, cū effecit, & elegiacus (vt dicunt quidam) vocatus: ab eo, quod elegino est insanio. Constat itaq; versus pentameter elegiacus ex duplici penthemimeri heroica. prior ex dactylo vel spondeo indifferenter, & syllaba, quæ semipedem facit: posterior vero ex duob⁹ dactylis atq; iterum semipede, vt in summa sint pedes quinque, quatuor integri & ex duplici semipede vnus omnino temporum viginti. Scanditur quoq; hic vers⁹ aliter per pedes integros quinque. vt duo primi pedes sint dactyli vel spōdei indifferenter, deinde vnus spondeus, tum duo anapesti: semper tamen post duos primos pedes debet subiici syllaba, quę dictionē terminet, vt fiat penthemimeris heroica: quæ si breuis sit, excusatur vitium ea ratione, qua diximus in hexametro. Appellatur autem pentametrum elegiacum, quoniam hexametro subiunctum constituit distichon: ex quo poema elegiacum scribi consueuit: quo oia Ouidij opera pter metamorphosim. Tibulli. Propertij. atq; Mar. pleraque epigrammata scripta sunt. Scanditur autem sic. nil mihi. rescri. bas. at tamen. ipse ve. ni. aut sic, nil mihi. rescri. bas at. tamen ip. se veni. ¶ Phaleuticum carmen dictum autore Diomed. a phaleutico illius inuentore. pentametrum a numero quinque pedum. endecasyllabum a numero vndecim syllabarum. constat spōdeo. dactylo, & trib⁹ trocheis, vt passer, delici. um me. ę pu. ellę. & est carmē Catull. poetæ Veronēsis, qui eo genere versus complura epigrammata scripsit. Martial. quoq;, Ausonius, atq; Vergilius in priapeia. ¶ Sapphicū carmen a sapho illius inuentrice dictum. pentametrū a numero pedum, endecasyllabum a numero syllabarum. ijsdem pedibus constat, quibus phaleuticum: sed alio ordine dispositis, hoc est, trocheo spondeo dactylo. & duobus trocheis. vt nocte. surgen. tes vigi. lemus. omnes. Recipit hic versus cæsuram post duos pedes, quod Horati. in odis fere semper obseruat, Catullus non multum id curat, nam ab vtroque hoc genus carminis celebratur. Alij hoc metrum aliter scandunt, hoc est, per epitritū secundum. choriambum & bacchium sic. nocte surgentes vigilemus omnes. ¶ Adonicum carmen ab autore quoque appellatum pētasyllabum est, constatque dactylo & spondeo. vt Boet. nubibus atris condita nullum fundere possūt sydera lumen. Consueuit hic versus post tres sapphicos plerumque poni, vt claudat tetrasticon, quod tribus sapphicis & adonico constat. Reperiuntur & adonici sine sapphicis. & sapphici sine adonicis impermixti, vt apud Senecā in tragœdijs. ¶ Asclepiadeum ab autore Asclepiade cognominatum duodecasyllabum, hoc est, duodecim syllabarum est: constans ex penthemimeri heroica, quæ ex spondeo. dactylo semipede conficitur, & deinde duobus dactylis: vt apud hymnographum. Sancto. rum meri. tis inclyta gaudia. Alij aliter scandunt per spondeum. duos choriambos, & pyrrichium sic. Sancto. rum meri. tis. incly. ta gau. dia. ¶ Glyconicum ab autore quoque cognominatum octosyllabum est, constans ex spondeo & duobus dactylis. vt autor hymnorum. Victo. rum genus. optimum. ¶ Pherecratium ab inuentore cognominatum heptasyllabum est, constans spondeo. dactylo. atque iterum spondeo. vt Horat. in. j. carmin. grato pyrrha sub antro. Scanditur autem sic. grato pyrrha sub. antro. Phaliscum a phaliscis Italiæ populis, qui in cantionibus eo vtebantur, tetrametrum est: cōstat enim quatuor vltimis pedibus versus Heroici, hoc est, primo & secundo dactylo vel spondeo indifferenter, tertio dactylo, & quarto spondeo. Horatius primo carminum: aut ephe. sum bima. risue co. rinthi. ¶ Alcaicum ab Alceo poeta dictum, hendecasyllabum est, constans ex penthemimeri iambico quę conficitur ex spondeo, iambo, & semipede. in quo fit versus cæsura. deinde duobus dactylis. Idem Horatius in primo carminum. O ma. tre pul. chra. filia. pulchrior. Alij scandunt per hippum siue epitritum tertium & semipedem choriambum & iambum: sic. o matre pul. chra fili. a pul. chrior. Alij scandunt per hippium, siue epitritum tertium, & semipedem. choriambum, & iambum, sic o matre. pul. chra filia pul. chrior.

¶ Alcaicum etiam alterum, quo idem autor vſus eſt, conſtat ex hippio ſiue epitrito ſecundo & duobus choriãbis & bacchio: vt Horatius in eodẽ: Te deos oro Sybarim, cur properes amãdo. ¶ Anacreontiũ ab Anacreõte dictum: heptaſyllabum eſt, conſtans ex choriambo & bacchio. vt Horatius ibidem: Lydia dic per omnes. ¶ Sapphicum hexdecaſyllabum, quod Diomedes etiam archilochium appellat, cõſtat ſpondeo, tribus choriambis, & pyrrhichio. vt Horatius in eodem: nullam Vare ſacra vite prius ſeueris arborem. ¶ Archilochium carmen ab archilocho denominatum conſtat parte carminis heroici, quæ appellatur bucolice, hoc eſt, dactylo vel ſpondeo in tribus primis pedibus: & dactylo in quarta regione: deinde tribus trocheis. vt Horatius primo carmi. ſoluitur acris hyẽs grata vice Veris & Fauoni. Bucolice autem appellatur prior pars huius verſus: quoniã in carmine bucolico Theocritus poeta ſemper illud obſeruat, vt in quarto loco dactylum collocet: quod Vergi. illius alioqui imitator negligit. Superioribus carminum generibus raro autores vtuntur. Hora. in odis frequẽter: quare ſi plura exempla voles, inde petenda ſunt. ¶ Dimetrum iambicum. In carmine iambico illud eſt commune, quod duo pedes pro vno computantur, vnde dimetrum quatuor habet pedes. trimetrum ſex. tetrametrum octo. hoc autem fit, quia in vno quoque metro ſiue pede ictus ſeu mora quædam fit. illud quoque his verſibus commune eſt, quod in locis paribus ſemper habent iambum, in imparibus vero indifferenter iambum vel ſpondeum: vnde a iambi frequentia iambici dicti ſunt. Verſus itaque dimeter iambicus, qui a latinis quaternarius dicitur, conſtat duobus metris: vnde dimeter dicitur. & quatuor pedibus, vnde quaternarius. octo ſyllabis: vnde octoſyllab9 dici poteſt: vt in hymno illo, qui ad primã diei horam in re diuina canitur. Iam lucis orto ſydere. Iam lu. ſpondeus eſt. cis or. iãbus. to ſy. ſpondeus. dere. iambus. quoniam, vt ſæpe diximus, finalis indifferens eſt: quare hoc in loco breuis pro lõga poſita eſt. Hoc genere carminis maior pars hymnorum compoſita eſt: apud reliquos autores rarum: vt apud Martialem & Auſonium, quale eſt huius poetæ epigramma ad Theonem grammaticũ: Aut adſit interpres tuus, Aenigmatum qui cognitor fuit: Fuit meorũ cum tibi Cadmi nigellas filias Melonis albam paginam, Notaſque furuę ſepiæ, Gnidioſque nodos ꝑdidit. Hi verſus omnes iambici ſunt acatalectici: quoniam in illis nihil deficit, nihilque rurſus redundat. ¶ Eſt & dimeter iambicus catalecticus, qui vna ſyllaba deficit: qualis eſt apud Senecam in tragœdia quæ Medæa inſcribitur: Quonam cruenta menas. & quæ ſequuntur. ſcanditur autem ſic. Quo nam, ſpondeus eſt. cruen. iambus. tame: iambus. nas ſyllaba. quod ſi dixeris menades integrum, & acatalecticum erit dimetrum iambicum. Eſt & dimetrum iambicum brachicatalecticum, hoc eſt duabus ſyllabis deficiẽs, quale voluit eſſe illud: Aue maris ſtella. ſed non conſtitit niſi in principio. ſcanditur autem ſic. Aue, iambus eſt. maris, iterum iambus. ſtella ſpondeus, quia in fine breuis pro longa poteſt poni, quo ſi adiecisſet placens, fuiſſet dimetrum acatalecticum. ¶ Trimetrum iambicum archilochium, quem Varro, Tullius, & Quintilianus ſenarium appellant, conſtat tribus metris: vnde trimetrum dictum eſt, & ſex pedibus: vnde ſenarium. iambo ſcilicet in locis paribus, hoc eſt ſecunda, quarta, & ſexta regione, & ſpõdeo vel iambo indifferẽter in primo, tertio loco, & ſexto: vt apud Martialem in pri. epigram. vir Celtiberis non tacẽde gentibus. ſcanditur autem ſic. vir cel. ſpondeus eſt. ti be. iambus. ris non, ſpondeus. tacen. iambus. de gen. iambus. tibus. iambus. nam finalis breuis pro longa ponitur. ¶ Eſt & aliud genus trimetri iambici, quod appellatur hipponacticum, differtque ab archilochio: ꝙ hipponacticum in fine habet ſpondeum, archilochium vero iambum. vt Perſius in prologo ſuarum ſatyrarum: nec fonte labra prolui caballino. ſcãditur autem ſic. nec fon. ſpondeus eſt. te la. iambus. bra pro. iambus. lui. iambus. cabal. iambus. lino. ſpondeus. huius repertor fuit Hipponax poeta, qui loco iambi inducto ſpondeo contra legem trimetri iambici metrum innouauit. Itaque archilochium rectum, hipponacticum claudum appellatur, a græcis vero tum Cylliambos, tum choliambos, tum ſcazon appellatur. Martialis: mollem debilitate choliambon. Idem in alio loco. Apollinarem conueni meum ſcazon. De quo Ruffinus: ponitur aut ſcazon, ſpondeum finis habebit. Sed archilochio tragœdiæ maxime ſcribuntur. hipponatico magis vtuntur Catullus, & Martialis. Recipit tamen hic verſus frequenter tribrachium pro iambo: & anapeſtum pro ſpondeo, quia (& ſi non ſunt earundem ſyllabarum) ſunt tamen eorundem temporum. vt Perſius.

Alcaicũ alterũ cõſtat ex hippio ſecundo ſiue epitrito, duobus choriãbis & bacchio: vt idẽ Horati9.
Te deos oro Sybarim cur properes amãdo.
Anacreontium cõſtat coriambo & bacchio: vt Lydia dic per omnes, & ſequitur Te deos oro Sybarim. &c.
Sapphicum alterum hexdecaſyllabum cõſtat ſpõdeo trib9 choriambis & pyrrhichio. vt Horati9.
Nullam vare ſacra vite prius ſeueris arborem.
Archilochium conſtat parte verſus heroici, q̃ vocatur bucolice. hoc eſt primis tribus pedibus dactylo vel ſpondeo: deinde dactylo bucolice clauditur: poſtea vero trib9 trocheis. vt Soluitur acris hyems grata vice Veris & Fauoni.
Dimetrum iambicum conſtat ſpondeo vel iambo indifferenter in primo & tertio loco, & iambo neceſſario in ſecundo & quarto loco: vt Iam lucis orto ſydere Deum precemur ſupplices.
Dimetrum iambicum catalecticum deficit vna ſyllaba a ſuperiori; vt Prudentius in hymno ante ſomnum: Ades pater ſupreme.
Trimetrũ iãbicum archilochium cõſtat ſpõdeo vel iambo indifferẽter in locis imparibus: hoc eſt in primo, tertio, & quinto loco: & iãbo neceſſario in locis paribus, vt Mart. Vir Celtiberis nõ tacẽde gentibus Videbis altam Liciane Bilbilim.
Trimetrum iambicum hypponacticum, quod & ſcazon & choliambon, & golliambon dicitur, eadem lege currit, qua & archilochium: niſi ꝙ vltimi duo pedes permutantur, iambus pro ſpondeo, & ſpõdeus pro iambo: vt Perſius.

Nec fonte labra prolui caballino.

Tetrametrum iambicum cõſtat iambo vel ſpõdeo in locis imparibus: in locis vero paribus iambo. Qualia ſunt multa apud Plautum & Terẽtiũ.

Dimetrũ anapeſticũ pindaricũ cõſtat quatuor pedibus, q plerũq; ſũt anapeſti. Recipit tñ & alios pedes, vt Seneca: Turbine magno ſpes ſolicitæ.

Tetrametrũ trochaicũ archilochiũ catalecticum cõſtat octo pedibus minꝰ vna ſyllaba. vñ & catalecticũ appellatur, habetq; in locis ĩparibꝰ trocheũ: in locis vero paribꝰ trocheũ vel ſpõdeũ indifferẽter. vt Scãde cęli tẽpla virgo digna tanto fœdere Luſtra ſex qui iã pacta tẽpus implẽs corpis. Q̃d ſi dixeris, tps implẽs corporale, erit catalecticũ.

Alcmaniũ dactylicũ trimetrum hypercatalecticũ conſtat tribus dactylis & ſemipede, vt Prudẽtius in hymno ante cibũ. O crucifer bene lucis ſator.

Partenaicũ anapeſticũ dimetrũ catalecticũ cõſtat tribus pedibus & ſyllaba: recipitq; in primis duobus locis anapeſtũ & ſpõdeũ indifferẽter: in tertio autẽ ſẽper anapeſtũ. vt Prudẽtiꝰ in exequiis defunctorum. Deus ignee fons animarum.

Euripidiũ dimetrũ catalecticũ cõſtat tribꝰ pedibꝰ & ſyllaba: qui oẽs plerũq; ſunt trochei: vt prudentius in operis ſui coronide. Dona conſcientiæ.

¶ De Accentu. Cap. ix.

ACcentus nobis, dicta eſt proſodia græcis: Atq; tonus: quem Romani dixere tenorem.

Nec in bicipiti ſomniaſſe Parnaſſo. Eſt tribrachus in ſecunda regione. Idem: memini me, vt ſic repente poeta prodirem. vbi anapeſtus eſt in primo loco. Apud eos quoque qui hoc carmine licentius vtuntur, in locis paribus recipit & anapeſtum: in imparibus vero trocheum & anapeſtum. Reperitur etiam trimetrum iambicum catalecticum. vt apud Horat. mea renidet in domo lacunar. quod ſi dixeris lacunare erit trimetrum abſolutum. Reperitur quoq; iambicus ſeptenarius teſte Diom. qui Varronem induxit: & fit quoties ad trimetrum iambicũ triſyllabus pes additur. vt apud Teren. Nam ſi remittant quippiam philomenæ dolores. ſcanditur autem ſic: nam ſi ſpondeus eſt. remit. iambus. tant quip. ſpõdeus. piã. iãbus. philo. pyrrhichius pro iambo. menæ. ſpondeus. dolores. triſyllabus pes eſt. ¶ Tetrametrum iãbicum octonariũ conſtat metris quatuor. vnde tetrametrũ dictũ eſt. octo pedibus, vnde octonariꝰ in locis imparibus, vt de dimetro, & trimetro diximus iambo vel ſpondeo. in paribus vero iambo. Sed hoc genere carminis poetæ tantũ Comici vtuntur, nimis tamen licenter: nam alios pedes increbro recipiunt. vt multi putauerunt nõ eſſe carmina. vt Plautus in amphytriõe: qui me alter eſt audacior hõ, aut qui cõfidẽtior. ſcãditur autẽ ſic. qui me al. ſpõdeꝰ eſt. ter eſt. iãbꝰ. auda. eſt ſpõdeꝰ. cior. iãbus. hom. aut. iãbus. q cõ. ſpõdeꝰ. fiden. ſpõdeus. tior. iãbus. Terẽt. q uoq;: Enimuero Daue nihil loci eſt ſegnitię, neq; ſocordiæ. ſcanditur autẽ ſic. enim iãbus eſt. vero. ſpõdeꝰ. p iãbo. Daue trocheus p ſpõdeo. nihil. iãbꝰ. loceſt. iãbꝰ. ſegni. ſpondeus. cię. iambus. neq;. pyrrhichius pro iambo. ſocor. ſpondeus. diæ. iambus. Sed (quẽadmodum ait Quintilianus) latini in comœdia claudicarunt, cum apud gręcos comœdiæ certa lege ſcribantur. ¶ Dimetrum anapeſticũ pindaricum conſtat duobus metris, quod duo pedes pro vno computantur. Quemadmodũ in iambicis: conſtat autem plerunque quatuor anapeſtis, recipit tamen dactylum vel ſpondeũ in locis imparibus, in paribus vero ſpondeum. Qualia ſunt multa in Senecæ tragœdiis, vt in herculis furẽtis primo choro: Turbine magno ſpes ſollicitæ. ſcanditur aũt ſic turbine. dactylus eſt. magno. ſpondeus. ſpes ſol. ſpondeus licitæ. anapeſtus, nam & anapeſticum dicitur etiam ſi nullũ anapeſtum recipiat. ¶ Tetrametrum trochaicum archilochiũ: Carminis trochaici genera ſunt complura: ſed ideo ex illis tantum archilochium poſuimus: quod reliquis obſoletis, hoc ſolum (quod ego ſciam) apud autores (& quidem rariſſime) reperitur. conſtat autem quatuor metris. vnde tetrametrum dicitur: & trocheis in locis imparibus, vnde trochaicum appellatur: nam in paribus ſpondeum quoque recipit. Eſt autem catalecticũ, quoniam a tetrametro integro vna ſyllaba deficit, vt apud Martianum Capellã: Scande cęli templa virgo digna tanto fœdere. Te ſocer ſubire celſa poſſit aſtra Iupiter. ſcanditur autem ſic. ſcande. trocheus eſt. cęli ſpondeus. templa. trocheus, virgo. trocheus. digna. trocheus. tãto. ſpondeus. fœde. trocheus. re. ſyllaba, q̃d ſi dixiſſet fœderata. fuiſſet integrum tetrametrum trochaicum. Sextus tamen pes (vt ait Priſ.) neceſſario debet eſſe ſpondeus. adducitque Terentiani carmen huius generis ad probandum, quod alterius poteſt penultimam producere, vt ſuo loco diximus. Carmen autem eſt Seſcuplus vel vnam vincet alterius ſingulũ. Hoc quoque genere verſus compoſitus eſt hymnus ille. Pange lingua glorioſi prelium certaminis. Ex qua ratione conuincitur mendum illud, q̃d in recognitione hymnorum notauimus: vbi vulgo ſcriptum reperitur. agnus in cruce leuatur immolandus ſtipite. Nam pro cruce crucis repoſuimus: quoniam in. iiij. loco neceſſario debet eſſe trocheus: & contextus quoque ratio exigit, vt crucis dicamus, eritque ordo: agnus leuatur immolãdus in ſtipite crucis. ¶ Alcmanium ab alcmane poeta vno de nouem lyricis apud gręcos: dactylicum quoniam tribus dactylis conſtat: hypercatalecticũ, quia vna ſyllaba ſuperabũdat. Et ponit exẽplũ eiuſdem Prudentii hymno anteq; cibus ſumatur cuius initium eſt: o crucifer bone. ¶ Partheniacum ab autore: anapeſticum a pede frequentiori: catalecticum, quia ſuperabundat vna ſyllaba: & ponit exemplum eiuſdem in exequiis defunctorum. ¶ Euripidium ab Euripide poeta tragico, cuius ponit exemplum ex eodem Prudentio.

¶ De Accentu. Cap. ix.

CVm in reliquis grãmaticæ partibus noſtri ſæculi homines multũ aberrarint: tũ maxime circa vocũ accẽtus, ita turpiter lapſi ſũt, vt quo minus vitiũ latere poteſt, eo magis culpãdi eſſe videãtur. Quã quã ſũt iudicio meo venia digniſſimi: q eius rei conſideratio nõ tã lectione quam viua (vti aiunt) pceptoris voce conſtare debet. Hoc igitur in loco nobis repetendum eſt, quod in principio huius libri annotauimus: ſyllabã (quãtum ad pręſens negotiũ attinet) duplicẽ habere cõſiderationẽ, aut enim cõſideratur quantũ ad temporis longitudinẽ in qua profertur, qua de re hactenus eſt a nobis diſputatũ, aut quãtum ad illius altitudinem ſiue profunditatem: de qua in hoc capite, quod inſcribitur de accentu, diſſeremus;

Principio itaque dicit quam græci Proſodiam appellant, latine interpretari tum accentum, tum accentiunculam: tum notam vocis: tum moderamētum. tum voculationem. Totum hoc a Gellio noct. attica. lib. xiij. translatum eſt. Sed & Quint. autor eſt ab eo quod tonos græci dicunt, antiquiores noſtros accentū etiam vocaſſe tenorem. Verba illius in li. pri. ſunt: Difficilior obſeruatio eſt per tenores: quos quidem ab antiquis dictos tenores comperio, videlicet declinato verbo a græcis, qui tonos dicunt. Sed ſi verbum ex verbo interpretari velimus, quam græci proſodiam dicūt, latine interpretabimur accentū: a pros quod eſt ad præpoſitio, & ode cantus. Erit igitur accētus, quaſi cantus, quēadmodū lib. iij. diximus. ¶ Acentus eſt lex. Ponit diffinitionē accentus ab antiquis atque etiam iunioribus grammaticis celebratam dicens: ꝙ accentus eſt certa lex, ſiue regula, ſiue præceptio accommodata ad ſyllabam eleuandam, cum ſcilicet acuitur: vel deprimendam, cum grauatur: adde etiam tu ad eleuandam deprimendāque, cum ſcilicet circumflectitur, hoc eſt, eleuatur deprimiturque. Eſtque accentus triplex. vt ex diffinitione ſuperiori colligitur, ꝙ accentus eſt triplex, hoc eſt, acutus, grauis, & circumflexus.

Accentus lex eſt, qua tendit ſyllaba ſurſum:
Vel qua deprimitur: vel qua ſignatur vtrumq;.
Primus acutus erit, quo ſyllaba ſurgit in altum.
Rurſus & ille grauis, quo ſyllaba preſſa deorſū.
Eſt circumflexus, quo ſurgit depr imiturque.
Sed circumflexus, & acutus dicitur eſſe
Verborum accentus: grauis eſt, quo ſyllaba cōſtat.

Nam omnis ſyllaba dictionis, cum pronuntiatur, aut acuitur tantum: aut grauatur tātum: aut circumflectitur. i. partim acuitur, partim grauatur. Sed cum de accentu loquimur, per excellētiam de acuto, vel circunflexo intelligimus, quem tum prędominantem, tum principalem appellamus. Itaque tā apud latinos, quam etiam apud græcos atque reliquas nationes barbaras in qualibet dictione vnus eſt tantum accentus prædominans, qui aut eſt acutus, aut circumflexus, neque habere poteſt, aut plures acutos, aut plures circunflexos, aut alterum acutum, & alterum circumflexum. Nam cum ſit accentus ille prædominans, velut anima vocis (vt Diomedes ait) non modo vnus eſſe debet, verumetiam efficit, vt dictiones inter ſe diſtinguantur. Omnis enim res (vt philoſophi tradunt) a forma habet, quod ſit vna. Cum vero accentus circunflexus in ſyllaba longa debeat collocari, quæ duo tempora in prolatione conſumit: primum tempus accentu acuto, alterum accentu graui profertur: & ſic colligitur accentus circūflexus, qui compoſitus eſt ex acuto & graui. De quo quid nos ſentiamus, ſtatim dicetur, ſi prius ſtultitiam illorum coarguerimus, qui accentum neſcio quem moderatum finxere. Cuius inuenti artifex (quātum ego ſuſpicari poſſum) fuit Alexander a villa dei, qui neſcio quibus laruis exagitatus ſibi perſuaſit eſſe apud latinos quartum illum accentū latinis inauditum. Quem idcirco moderatum appellauit, ꝙ inter acutum & grauem quodammodo ſit medius: quod nemo vnquam ante illum, ſed neque poſt illum quiſquam ſanæ mentis non modo non dixit, ſed nec ſuſpicatus quidem eſt. Sed iam video quid illū deceperit. Nam cum videret homo natura muſicus (quippe qui Gallus erat) dictiones quaſdā barbaras (hebraicas maxime) vehementiori quodam ſono & pluſquā latinæ linguæ ratio patitur in fine acui, ſyllabas illarū terminales accentu acuto debere proferri putauit. Quæ vero ſecundum latini ſermonis regulam accentu acuto proferendæ erant, ipſe noua quadam ratione & a ſe primum excogitata moderato accentu proferendas eſſe dixit: qui (quemadmodum ipſe putat) tantum vincetur ab acuto, quantum grauis ab illo ſuperatur. Quod ſi tantopere Alexander dictionibus barbaris proſpicere volebat, vt cum ſuo illo vehementi ſono, vel ſtridore potius latino ſermoni miſcendas eſſe putauit: non ex antiquorum præceptis, quę ſunt de accentu tradita, quicquam immutare debuit, ſed dictionibus barbaris accentum a ſe nuper excogitatum accommodare appellans illum hyperoxiam, id eſt, ſuperacutū, aut hyperboliam, id eſt, tranſcendentem: quandoquidem ſupra latinum accentum finales illarum dictionū ſyllabę proferuntur. Sed vide obſecro quam in perniciem Alexandrina hæc licentia euaſerit, vt cum nos voces barbaras accentu latino mollire debuerimus, imitatores iſti, vel potius Alexandri æmulatores e diuerſo conati ſint accentu barbaro dictiones latinas efferre. Sed cum, quemadmodum in eo ſermone dixim9, in quo eſt a nobis de vi & poteſtate literarum ſatis prolixe diſputatum, multa fuerunt in vſu apud maiores noſtros, quorum neq; veſtigium quidem vllum noſtro ſæculo vidim9: cuiuſmodi eſt, quod de accentu circumflexo inpręſentiarum agitur, qui cum ab antiquioribus æque fuerit, atq; acutus & grauis prolatus, nemo eſt hodie, qui illum enuntiet: aut ſi ab alio fuerit prolatus, qui illum auditu percipiat, ſenſuque diiudicet. Neque id mirum cuiquam videri debet, cum in re huic cognata atq; germaniſſima tale aliquid acciderit. Nam cum legamus tria muſices genera fuiſſe apud veteres, chromaticum, enharmonicum, & diatonicum. duo illa priora ſic obliterata ſunt, vt nemo ſit hodie, qui (pręterquam in diatonico genere) poſſit canere: ſed neq; ſi alius quiſpiam in chromatico, vel enharmonico genere caneret, poſſet conſonantias perpendere, atque de illis recte iudicare. Quemadmodum igitur non ratione aliqua, ſed potius maiorum noſtrorum negligentia duo illa muſices genera funditus interierūt, fortaſſe quod in illis conſonantijs ratio erat aliquanto ſcrupuloſior: idem quoque ego ſuſpicor accentui circunflexo accidiſſe, qui ex eo quod in ſyllaba per naturam longa ſedere amat, neque omnes, quæ ea ſit, facile intelligunt, ex incuria, vel ignoratione potius noſtri ſęculi cœpit in deſuetudinem abire. Quod vero quidam exiſtimant, eundem eſſe circumflexum, quem ipſi moderatum appellant, nimirum in eo falluntur. Neque enim quia alter ab vſu receſſit, alter nuperrime inductus eſt, eundem eſſe putare debemus: cum præſertim circunflexus in vltima tantum & penultima ſyllaba. moderatus vero ſuus in penultimā & antepenultimam tantum collocetur. Sed quanquā propter rei difficultatem in primis introductionibus noſtris pręceptum ſit confundere circumflexum cum acuto, quippe qui iam inde ab initio teſtati ſumus, nos puerorum eruditioni tantum introductiones ſcribere: nihilominus tamen regulas ab antiquis traditas proponemus. ¶ Sed circunflexus. Quēadmodū ſupra diximus, duo ſunt accentus prædominantes, acutus videlicet & circunflexus, qui proprie dicuntur accentus: vnde & accentus dictionum appellantur: grauis vero non accentus ſimplex, ſed accentus ſyllabæ dicitur. Eſt tamen, cum accentus grauis eſt, accentus dictionis, hoc eſt, in conſequētia, quam græci vocant ſinapiam: ſed de hoc alias.

Quæ monosyllaba sit natura dictio longa,
Circumflectetur: si non profertur acute.
Syllaba si duplex fuerit, suspende priorem.
Quæ si natura longa est, curtaque sequatur,
Circumflectenda prior est: reprimesque secūdā.
Si polysyllaba sit vox, atque penultima longa
Natura, sequiturque breuis: tunc flecte priorem.
Si fuerit longa prior, & tunc longa sequatur,
Est acuenda prior: quæ si breuis est, acuetur
Antepenultima: sed non semper regula seruit.
In primis fallit, vt sit distinctio vocum.
Vt puta, pone, palā, porro, ergoque, vna, aliasque
Quæ circūmflectit: sed & illa in fine acuuntur.
Dictio præterea, si sit conscissa, manebit
Integer accentus in eadem sede locoque.

¶ Quæ monosyllaba. Incipit tradere regulas accentus, & primo de dictionibus monosyllabis dicens. qd' dictio vnius syllabę, si est natura longa circumflectitur. vt res, mos. & subdit. quod si non, subaudi, est natura longa: sed aut breuis aut positione longa, acuitur, vt sal, gens. sed quæ sint natura longę per regulas superius traditas scire possumus: quę vero sint natura breues & positiōe longę, non satis liquet. ¶ Syllaba si duplex. Secūda regula est, quod si dictio est duarum syllabarū fueritque aut vtraque breuis, aut vtraque longa, aut prima breuis & altera longa: prior ex illis acuetur. vt deus, musæ, dei. qd' si prior fuerit longa & sequatur breuis, prior circunflectenda est, vt musa in nominatiuo & vocatiuo. ¶ Si polysyllaba. in regula est, qd' si dictio est plurium syllabarum, considerandę sūt duæ vltimæ, & si vtraque fuerit longa, prior acuetur. vt Romanos. si prior longa est, & posterior breuis, prior circūmflectetur. vt Romanus o romane: sed si vtraque fuerit breuis, aut prior breuis sequenti longa, transfertur accētus in antepenultimā. vt animus animi. Et subdit, quod hæ regulæ non vsquequaque sunt verę: nam aliquando patiuntur exceptionem: nam in sex casibus fallunt. ¶ In primis fallit. Dicit quod regulæ superiores fallunt primo distinctione: hoc est differentiæ causa, ponitque aliquot exempla, in quibus autores differentię causa mutauerūt accētus. vt puta pro sicut, ne putetur esse secunda psona imperatiui modi huius verbi puto.as. acuit vltimā. Pers. Hoc puta non iustum, illud male, rectius istud. Pone, pro eo quod est retro, ne putetur esse persona secunda imperatiui modi huius verbi pono.is. Verg.ii.æneid'. pone legunt sinuantque immensa volumina terga. Palam, pro eo, quod est publice: ne putetur esse accusatiuus ab eo, quod est pala instrumento rustico. Porro, pro eo, quod est deinde ne putetur esse ablatiuus siue datiuus ab eo, quod est porrum. i. vt illud ex euangel. porro vnum est necessarium. Ergo, pro causa, ne putetur esse coniunctio illatiua. vt apud Vergil'. vi. æneid'. illius ergo venimus. Vna, pro eo, quod simul. ne putetur esse nominatiuus generis fœminini ab eo, quod est vnus vna vnum. Alias, pro alio loco & tempore, ne putetur esse accusatiuus pluralis ab alius alia aliud, quod Priscianus dicit vltimam circumflectere: cum superiora illa in fine acuantur. In aliis vero particulis in quibus autores non assignauerunt hanc accentus differentiam, nec nos assignare debemus. Quod si autores in his voluerunt facere distinctionem: cur non & in illis falso. sedulo. modo. forte. repente. & similibus, ne putētur esse casus obliqui, ab eo quod est falsus, sedulus. modus. fors. repens? Sed respondebunt opinor, differentiam in illis tantum esse faciendam, in quibus autores facere voluerunt. Priscia. quoque libro. xv. scribit composita ab inde: vt deinde, perinde, subinde antepenultimam habere acutam. Sed esto, assentiamur Prisciano, atque illius sęculi grammaticis in iis, quæ antiquiores siluerunt: quid in illis alonge. delonge. deinceps. deorsum etiam ne accentum corrumpemus? facessat obsecro vos tantum dedecus a sermone latino: & nisi vbi nos necessitas maiorum autoritate, definita coegerit, nunquam ab accentu regulari discedamus. atque illam fœditatem in primis fugiemus, quam voces latinæ reformidant, cum accentu illo superacuto proferuntur. Atque (vt semel dicam, quid hac de re sentiam) semper in accentu dictionum latinarum latina regula est obseruanda, preterquam vbi optimi autores aliter censuerunt esse faciendum. Quos autem velim optimos intelligi iam a principio huius operis testati sumus. Quod cum autoritate, vt sæpe diximus, faciendum sit: non tamen fieri debet, quemadmodum isti putant: vt accentus acutus grauem superet sesquitono, sed semitono, vel potius diesi, hoc est, non suo illo acuto, qui latinis inauditus est: sed clæmenti atque modico accentu, & fere qualis ille est, quem ipsi moderatum appellant. ¶ Dictio præterea. Fallit præterea accentus latini regula in quibusdam dictionibus abscissis, quę in eadem syllaba retinent accentum principalem, in qua erat ante abscissionem, quemadmodum in nominibus propriis secundæ declinationis terminatis in ius, quæ apud antiquiores fecerunt vocatiuum. us. mutata in. e. vt hic Vergilius o vergilie. hic mercurius o mercurie antepenultima acuta. abiecta deinde. e. finali o Vergili, o Mercuri penultima acuta, quāquam sit breuis, qd' est contra regulam latinam de dictionibus polysyllabis. quamquam. P. Nigidius vir sui sęculi (preter vnum Ciceronem) omniū eruditissimus, putauerit in casu vocandi huius nominis Valerius primam accentu acuto esse proferendā. Quod & si Gell'. libro. xii. noct. att. scribit, non defuisse, qui irriderent: ego tantum Nigidio tribuo, vt libentius velim cum eo errare, quā cum omnibus grammaticis verum dicere. Et nomina gentilia terminata in. as. vt hic hęc hoc arpinas. larinas. tolosas. pro quibus antiquiores dicebant. arpinatis. te. larinatis. te. tolosatis. te. acuuntur in fine, vel potius autore Prisciano circunflectuntur: quod etiam de duobus illis pronominibus nostras & vestras intelligendum est, quę & ipsa quodammodo gentilia sunt. Abscissa quoque sunt illa donec, pro quo antiquiores dicebant donecum. quod apud Plau. multis in locis legimus. huc. adhuc. isthuc. illuc. pro quib9 hucce. isthucce. illucce. illi dicebant, & cōposita a dic. duc. fac. quę videtur abscissa a dice. duce. face. vt benedic. maledic. deduc. educ. benefac. quāquam de compositis a facio non liquet quo accentu quibusdam in locis proferri debeant. Nā latina regula exigit. vt benefac. malefac. & benefacis benefacit. malefacis. malefacit, & similia antepenultima acuta proferamus. De illis enim, quę in compositione mutant. a. in. i. nihil est dubitandum, nisi quod accentum regularem sequuntur. Sed nescio qua de causa iunioribus grammaticis placuerit priuilegio quodā vti in compositis ab hoc verbo facio. is. cum in compositione. a. non mutatur in. i. vt in secunda & tertia persona psentis indicatiui modi numeri singularis penultima accētu acuto pferatur. vt benefacis,

benefacit.tepefacis tepefacit,cum penultima breuis sit.Pari licentia vtuntur in compositis ab illius appē dice fio fis,cum ratione declinationis monosyllabum efficitur:in fine nãq; accentu acuto efferuntur,vt tepefis.tepefit. Quid? qd' video grãmaticis quibusdã placuisse,vt quoties pręsens indicatiui pro præterito eiusdē ponitur,quia tertia persona singularis pauciores habet syllabas, quasi abscissa in fine circunflecteretur. vt audit pro audiuit, fumat pro fumauit. E diuerso barbara nomina in fine acuta, quæ syllabæ extensione latina efficiuntur,in eodem loco habent accentū,in quo erat,cum essent barbara.vt Iacobus.Sathanas.Iosephus,& ex Hispanis Isabel,Isabela.Leonor,Leonora.

Cum coniunctiuæ voces,& præpositiuæ
Dissimulentq; tonos semper,sempq; grauētur,
Si posponantur,retinebit finis acutum.
Attrahit accentum vox attractiua prioris
Particulę finalem acuendo. Quatuor hęc sunt.
Cum.q;.ne.ve.sed cum,si sit p̄nomine iunctum,
Finales acuit percunctans teq; rogansq;.
Hebrææ voces plerumq; in fine acuuntur:
Non tñ & semper,quia sępe in fine grauantur.

¶Cum coiunctiuæ. Fallit quoq; accentus regula,cum prępositiones postponuntur suis casualibus, quod est contra illarum naturam:cum.n.præpositiones omnibus syllabis grauentur, atq; vt autor est Quin.ita casui iungãtur,vt dissimulata distinctione sub vno accentu cum eo enūtientur,& veluti in vna dictione vna tantum syllaba sit acuta vel circunflexa: si postponūtur,aut per se & absolute pronuntientur,regularem seruant accentum,hoc est,q; monosyllabæ accentu acuto,dissyllabæ vero priore acuto proferri debent.vt Verg.v.æñ.trãstra p & remos.& in septimo:decus imperiiq; latini te penes.aut si dixeris:penesq́ pars orõnis est?aut:p̄positiões accusatiui sũt ad,apd'.ante. Differētię tñ causa p̄positio postposita quãdoque acuitur in fine.Verg.pri.æneid'.Errabant acti fatis maria omnia circum.vbi Serui.inquit accentum poni contra morem latinum,sed corrupte hoc fieri: quia præpositio postposita corrupta est. In quo ego Priscia.potius assentior,quã Seruio:neq; enim vltima ob eam rationem acui debet,quia postponitur.nam ea ratione omnes præpositiones dissyllabæ acuerentur in fine,cum postponuntur:sed differentiæ causa(quod & Quin.scribit)nõnullis grammaticis placuisse.vt dictiones quędã propter vocum discrimina acuto sono in fine proferrētur.vt apud Ver.iiij.ęñ.Quę circū littora circū piscosos scopulos:vt si non acuerent circus circi videretur: sed id sibi non placere ostendit,quoniam(vt diximus) præpositio pręposita omnibus syllabis grauatur.Est tamen(eodem priscia.autore)quando prępositio posita grauatur omnibus syllabis, hoc est, si genitiuus sequatur,redditur suprapo sito casuali, vt si dixeris virtutem propter imperatoris,aut si alterum casuale sine coniunctione sequatur.vt Verg. iiij.æñ.te propter eundem extinctus pudor.Quod si media sit coniunctio,nihilominus seruit regula.vt quod ex Vergil'. attulimus transtra per & remos. At vero præpositio composita in vnum corpus coalescit cum ea dictione, cui per compositionem adhæret:itaque cum ea vnum habet accentum prędominãtem,vt perficio.is. In prima.n. & vltima per(si grauatur)in media acuitur.Quod si postponatur,aut soluta est, & per se,vt diximus, accentum habet:aut composita,& tunc aduerbium ex vtraque dictione cõficitur,vt hactenus, quaten9. Nam si tenus composita non esset,priorem syllabam acueret.Cum quoque præpositio postposita illis pronominibus me.te.se.nobis.vobis.composita esse intelligitur.Itaque semper cũ illis grauatur. Sunt tamen qui dicant encliticæ particulę vim tunc habere: & ideo attrahere accentum ad syllabam pręcedentem. Quod de præpositione diximus,etiam de coniunctiõe dici potest:nam postpositiua vel cõmunis(si postponatur)finalem syllabam acuit: vt si dixeris currit,mouetur igitur,alias omnibus syllabis grauatur. ¶Attrahit accētum.Quod particulę attractiuę,quas gręci encliticas,id est, inclinatiuas appellant, attrahunt siue inclinant ad se accentum syllabę pręcedentis, hoc est,attrahendo siue inclinando ad se eadem acuunt.Verg.pri.æñ.o qui rex hominumque deorūque.syllaba.um.vtrobique acuitur:non quemadmodū imperita multitudo solet acuere,sed modice atque(vt supra diximus)sono quodam moderato. Sũt aũt particulę inclinatiuę quatuor.q;.ne.ve.coniunctiones sunt. cum vero præpositio contra naturam suam postposita inclinat ad se accentum in quinque tantum ablatiuis pronominum,hoc est,mecum.tecum.secum. nobiscum. vobiscum.Sed de.q;.ne.ve.exempla sunt in promptu. Illud tamen aduertendum,quod etiam obseruatur a gręcis,vt quoties vltima dictionis syllaba ratione particulę encliticę acuitur, nihilominus dictio illa suum accentum retinet:ita(vt contra id,quod supra diximus)vna dictio duos accentus acutos habeat,aut circunflexum sit & acutum:quod & Aldum Manutium obseruasse video in illis codicibus quos ex impressione ad nos cotidie mittit.Et quanquã ex communi pręcipiendi modo particulas illas dixerimus encliticas,id est,inclinatiuas,siue attractiuas,ex eo quod pręcedentis dictionis vltimam syllabam acuendo ad se inclinent siue attrahãt.Gręci aliter dicunt,quod videlicet dicuntur enclitice ex eo,quod illarum accentus inclinetur, & remittatur ad vltimã syllabam dictionis præcedentis. Nam cum particulæ illę sint coniunctiones,illudque sit coniunctionum proprium,vt postpositæ habeant accentum,quē præpositę non habent: illę tamen,quę dicuntur encliticę, non habent accentum: sed remittunt(vt diximus) illum in dictionem pręcedentem.Hoc quoque sentit Priscianus in examinatione primi carminis Vergiliani.Quę(inquit)& aliæ duę cõiunctiones ne videlicet & ve sunt apud latinos inclinatiuę, quas gręci encliticas vocãt:solent enim suos accentus in extremam syllabam pręcedentis dictionis remittere. Siue igitur hoc sit,siue illud in idem recidit,quod ad rationē proferendi attinet.¶Finales acuit. Quinto deficiunt regulę superiores,quoniam vltimę clausularum syllabę,quę interrogatiue proferũtur, habent accētũ.Sed interrogationis genera duo sunt,altera nãque dicitur percunctatio,altera nomine generis dicitur interrogatio.Atque(vt Augusti in.iiij.lib.de doctrina Christiana notat)inter percũctationem & interrogationē hoc interest: q; ad percunctationem multa responderi possunt,ad interrogationem non potest responderi nisi aut non,aut etiam:vt si dicas quis nouus hic nostris successit sedibus hospes? post percũctationem multa poterunt responderi. At cum dicitur, aut quid in euersa vidi crudelius vrbe? vnum tantum potuit responderi,hoc est,nihil.¶Hebrǽ voces. Sexto deficiunt regulę superiores idiomate,hoc est, cum dictiones peregrinę cum sua literatura in sermonem latinum transferuntur.Peregrinas autem hoc in loco intelligimus hebraicas,& gręcas. Itaque de hebraicis tradit primam regulam: quod plerumque

hoc est, pro maiori parte, acuunt vltimam: non tamen semper id quod Alexander a Villa dei putauit, quoniam complures acuunt penultimam & nonnullæ in tertia a fine acuũtur. Nam quemadmodum in repetitione illa, quam fecimus nuper, pluribus est a nobis disputatum, q dictiones hebraicę, quæ in veteri ac nouo instrumento continentur, nam de alijs impræsentiarum non curamus, non excedunt numerum quinq; milium ex quibus quadringentæ, aut non multo plures acuunt penultimam. Tertia vero a fine multo pauciores sexaginta opinor, aut multum octoginta, quas licebit videas i suo loco. Sed qđ de dictionibus hebraicis diximus, intelligendũ est de illis, quæ non declinantur græca, aut latina inflexione. Nam si græce declinantur, accentum quoque græcum habebunt, si latine, accentum latinum: vt ecce Abia, si non declinetur, accentum habet in fine: si declinetur gręce abias abiu, accentum habet in penultima, quia vltima est lõga: si latine abias abię accẽtũ in antepenultimam, quia penultima est breuis. Sed de hoc in memorata repetitione plura. ¶ Si casus græcos. Subiũgit alteram partẽ de dictionibus græcis: dicitque quod si ex declinatione gręca latini aliquos casus vsurpauerint, necessario accentu græco sunt proferẽdi. Hęc regulá ab omnibus in commune doctis pariter & indoctis recepta est. nondum tamẽ ab aliquo (quod ego sciã) elucubrata. Nos tamen in præfata repetitione pro virili nostra hanc partem enucleauimus. Hoc etiam in loco tãtum admonuisse lectorem duximus esse satis. Deinde subdit, qđ si dictio gręca declinatione latina inflectatur accentu quoque latino est proferenda. Esto exempli causa: lampas in recto casu græca est simul & latina. Sed a græcis in fine. a latinis in penultima acuitur. In genitiuo lampadis latine accentu in antepenultima, lampados græce in penultima profertur. In datiuo quoque lampadi vltima longa accentu in antepenultima profertur a latinis. Sed lampadi vltima breui accentu in penultima profertur a gręcis. In accusatiuo preterea lampadem & lampada, sed lampadem latini, lampada gręci vtrique suo accentu proferunt. Vocatiuus similiter vt nominatiuus. Ablatiuus, quia mere latinus est, accentu latino tantum profertur. In plurali nominatiuo lampades a gręcis. es. correpta terminatur: atque proinde ab illis accentu in penultima pfertur. Latini tamen eandem producunt: quare suo accentu, hoc est, in antepenultima acuto enuntiabunt. In accusatiuo plurali lampades, quia mere latinus est, accentu latino profertur, lampadas vero: quia gręcus, gręcum quoque accentum habebit, hoc est, in penultima. Sed de his ad sufficientiam in repetitione identidem repetita disseruimus.

Id quod Alexander (deceptus forte) putauit,
Si casus græcos vsurpet sermo latinus:
Accentu græco talis vox est referenda,
Græca sit atsi vox, sed declinata latine:
Accentus noster casus moderabitur illos.

¶ Donati Grammatici Barbarismus incipitur.

BArbarismus est vna pars orationis vitiosa in communi sermone: in poemate Metaplasmus. Item Barbarismus in nostra loquela: in peregrina Barbaralexis dicitur: vt si quis dicat mastruca, cateia, magalia, acinacis.

DOnati grammatici. Hic est ille Donatus, quo pręceptore multis in locis diuus Hieronym9 gloriatur, extat eiusdem opusculum de octo partibus orationis Enarrationes quoque in Terentium & Vergilium scripsit, etiam in Lucanũ referente Hieronymo. Opus autem inscribitur Barbarismus: non qđ de solo barbarismo hic agatur, cum multo plura dicenda sint de solœcismo, de metaplasmo, de figuris, de tropis: sed quod in titulis librorum aliquando plura promittuntur, aut pauciora quam postea reddantur aut quod est consuetudo nominandi libros ex ipsorum initio, quemadmodum apud hebręos quem appellamus nos Genesim, ipse vocant Beresit, q̃ interpretatur in principio: quia scilicet ille sic incipit in: In principio creauit Deus cęlum & terram. & eodem modo Hellesemoth. Exhodum. Vaicra. Leuiticum.

BArbarismus. Inter Barbarismum & Soloecismũ est differentia, quod barbarismus est vitium in vnaparte orationis, soloecismus in contextu partiũ orationis: sed aduertendũ est hoc in loco id, qđ Seruius annotauit in libro quinto ęneidos, inter barbarismum & lexim, hoc est, latinam perfectamque loquutionem esse metaplasmum, qui in vno verbo fit ratione vitiosus, hoc est, quod quanquã sit vitium, ratione tamen defenditur, excusaturque. Inter soloecismum rursus & schema, id est, perfectam sermonum cõnexionem esse figuram, quæ fit in contextu partium orationis ratione vitiosa, id est, vt statim diximus, quod quanquam sit vitium, ratione tamen quadam excusatur. Ergo metaplasmus (inquit) & figura media sunt, discernũturque peritia & imperitia. ¶ Dicit igitur, quod barbarism9 est vna pars orationis vitiosa. i. vitiũ, quod contingit in vna parte oratiõis. In cõmuni sermone. i. siue psa, siue oratiõe soluta & pedestri, vbi non relinquitur locus excusationis, nisi deffendatur vitium vsu & autoritate. In poemate, id est, apud poetas, quibus licet multa facere, quæ non licet historicis & oratoribus: sed de metaplasmo infra disputabitur. Item barbarismus. ponit differentiam inter barbarismum & barbaralexim. Nam barbarismus est vitium partis alicuius in eadem lingua, vt si dicas domini pro dominus. Barbaralexis est, cum dictio peregrina asciscitur in sermonem nostrum. vt mastruca, quod est genus vestis Sardorum, id est, sardinię incolarum, quo vocabulo vtitur Cicero in oratione pro Scauro. Cateia, genus teli Germanorum: de quo Vergilius in æneidis: teutonico ritu soliti torquere cateias. Magalia domus pastoricię aphrorum. Vergilius primo eneidos: Miratur molem æneas magalia quondam. Acinacis Medorum gladius, de quo Horatius. pri. carmi. vino & lucernis Medus acinacis.

Barbariſmus autē fit duobus modis ſcripto & pronuntiatione. His bipartitis quatuor ſpecies ſupponuntur: additio, detractio, immutatio, trāſmutatio literæ, ſyllabæ, temporis, toni, aſpirationis.

Per additionē literæ fiunt barbariſmi: vt Relligas Danaum, cum reliquias per vnum .l. dicere debeamus. Syllabæ, vt Nos abijſſe rati, ꝓ abiſſe. Temporis: vt Italiam fato, cū Italiam correpta prima dicere debeamus.

Per detractionem literæ, vt infantibu paruis, pro infantibus. Syllabæ: vt Salmentum pro ſalſamētum. Temporis: vt Vnius obnoxam, correpte pro vnius producte.

Per immutationem literę: vt Olli pro illi. Syllabæ: vt pernuces pro pernices. Temporis: vt Feruere leucatem: cum feruere ſit ſecundæ coniugationis, & producte dici debeat.

Per tranſmutationem literę: vt Euandre pro Euander. Syllabæ: vt Diſplicina pro diſciplina. Temporis: vt ſi quis deos producta priori ſyllaba & correpta poſteriori pronuntiet.

Toni quoq; ſimiliter per has quatuor ſpecies commutantur: nam & ipſi adijciuntur, detrahuntur, mutantur & tranſmutantur: quorum exempla vltro ſe offerent, ſi quis inquirat.

Totidē etiā modis per aſpirationem deprehēditur barbariſmus, quem quidā ſcripto, quidam pronuntiationi indicant adſcribendū propter .h.ſ. quā alij literā, alij aſpirationis notā deputant.

Fiunt autem barbariſmi per hiatus & colliſiones. Sunt etiam malæ compoſitiones cacoſyntheton, quæ vitia nonnulli barbariſmum eſſe putant, in quibus ſunt metaciſmi, lambdaciſmi,

¶ Barbariſmus autem. Diuidit barbariſmum in duo genera, hoc eſt eius quod fit ſcripto, & eius qđ pronuntiatione, quorum quodlibet rurſus diuidit in quatuor genera. ſ. additione, detractione, immutatiōe, tranſmutatione literæ, ſyllabæ, temporis, toni, aſpirationis: & ita colliguntur quadraginta barbariſmi ſpecies, hoc eſt viginti ex ſcripto, & totidē pronūtiatione, de quibus ſtatim ponit exēpla. ¶ Per additionem literæ. Vergilius primo æneidos: Troas relliquias danaum, atque immitis Achilli. Nam relliquiæ a relinquendo ſunt appellatæ prima vtrobiq; breui: ſed poeta produxit: ideo .l. litera eſt adiecta. excuſatur autem vitium carminis neceſſitate. ¶ Per additionē ſyllabæ fit barbariſmus, vt quod ponit exemplum abiſſe pro abijſſe ex Vergilij .ij. æneidos. Nos abijſſe rati & vento petijſſe mycenas. Imo detractio eſt literę abijſſe pro abiuiſſe: cōmodiuſque exēplum eſſet illud ex Iuuena. & barbarus induperator. interiecta ſyllaba .du. pro imperator. ¶ Per additionem temporis. vt Vergi. primo ęneidos: Italiam fato profugus. nam prima ꝑ naturā breuiatur. Idem in .vij. antiqua ex cedro Italuſque paterque Sabinus. ¶ Per detractionem literę. vt infantibu paruis: pro infantibus paruis. & eſt (opinor) Lucilij exemplū. Per detractionem ſyllabę. vt ſalmentum, pro ſalſamētum: & eſt poetę cuiuſpiam antiquiſſimi. Per detractionem temporis: vt Vergili9 primo æneid. Vnius ob noxam & furias Aiacis oilei. cum vnius vltima producta proferri debeat. ¶ Per immutationem literę. vt Verg. i. ęneidos. Olli ſubridēs hominū ſator atq; deorum, pro illi ſubridens. Per immutationē ſyllabę: vt ꝙ dicit pernuces ꝓ pernicies: ſed hoc exemplum non facit niſi ad mutationē literę ſed commodius exemplum eſſet illud Catulli. Quoi dono lepidum nouū libellum, pro cui. Per immutationem temporis. vt Vergi. viij. æneid. Feruere leucatem. penultima breui: cū feruere per ſecūdam penultimam producere debeat, tametſi feruo, is, per tertiā declinetur. ¶ Per tranſmutationem literę. vt Verg. xi. ęn. Hęc mea magna fides, at non Euandre pudendis. quāquā Euandre poſſit eſſe ab eo qđ eſt Euandrus. vt idem: tunc rex Euādrus Romanæ conditor arcis. ¶ Syllabæ, vt diſplicina pro diſciplina. & forte eſt exemplum ab aliquo autore ſumptum. Temporis, vt ſi longā pro breui, & breuem pro longa poſuiſti. vt quod ponit exemplū deos, cuius prima ſyllaba eſt breuis & vltima longa. ¶ Toni quoque. Superius tantum poſuit exempla de additione, immutatione, tranſmutatione literæ vel ſyllabæ, vel temporis: vnde colliguntur duodecim ſpecies barbariſmi in prolatione, totidemque in ſcripto. Nūc dicit quod etiam per accentus poſſunt fieri quatuor ſpecies barbariſmi in prolatione: & quia etiam accentus per apices deſignantur, totidemque etiam ſpecies colligentur ex ſcripto. Tempora quoque in ambiguis per apices debere notari Quintilianus præcipit: quare barbariſmi ſpecies circa tempus dupliciter erunt, hoc eſt, ſcripto & prolatione: & ſic habemus duas & triginta barbariſmi ſpecies. ¶ Totidem etiam modis. Octo quoque aliæ ſpecies barbariſmi colliguntur circa aſpirationem: nam & ipſa poteſt addi, vt ſi tamen ſcribas per .th. Detrahi, vt ſi thalamus ſcribatur ſine aſpiratione. Immutari, vt ſi Tethys vxor Oceani ſcribatur in ſecūda per .t. exile. Tranſmutari, vt ſi eadem ſcribatur primo aſpirato, & ſecundo exili. Itaque ex ſcripto ſuboriuntur quatuor barbariſmi ſpecies: & quia ſic proferri debemus quemadmodum ſcribimus, & ſcribere vt proferimus: colliguntur aliæ quatuor ſpecies ex prolatione aſpirationis, aut ſaltem ſi non eſt prolatio, erit quædam ſpiritus expreſſio: & ſic reſultant quadraginta, (quas diximus) barbariſmi ſpecies: de quibus hactenus dictum eſt. ¶ Fiunt autem. Sunt alia vitia in ſermone, puta hiatus per concurſus plurium vocalium, aut colliſiones per concurſus plurium conſonantium, illarum maxime, quæ duriores ſunt. vt .f. r. flagro, frango. quemadmodum in illo verſu quem affert Horatius: poſtquam ferratos poſtes portaſque refregit. & illud Vergilij: poſt tergum nodis fremet horridus ore cruento. Sunt etiam vitia malæ compoſitionis: quam græci vocant cacoſyntheton, vt quod per .m. literam fit cum ſequitur vocalis: nam .m. magis videtur ſonare cum vocali ſequente quam cum præcedente. vt ſi dixeris: Venturum excidio Lybiæ. & dicitur metaciſmus, id eſt, vitium circa .m. literam ea figura, qua barbariſmus. Lambdaciſmus fit per .l. literam, quando videlicet, aut nimis ſonat, aut parum ſonat: quod & circa alias literas contingit. Nam (quemadmodum Quintilianus ait) ſonus literarum neque debet eſſe oppreſſus, neque expreſſus.

Iotacismus fit per .i. literã, quæ a græcis dicitur iota, per quam frequenter oratio fit hiulca. Quæ omnia, subaudi vitia sonantia plus aut minus æquo .i. eo quod oportet, quod vitiosum est: nam, vt dixi ex Quintilia. autoritate, sonus literarũ neque debet esse oppressus neq; expressus, hoc est, neque nimiũ, neque parum sonare. Sed quantum literæ debeant sonare, non est cuiusque iudicium, sed illius tñ, qui est eruditus nam (vt est in prouerbio) cæcus male iudicat de coloribus: & hoc est: quod Quintili. dixit: Neq; enim cuiusque auris est exigere literarum sonos: nõ magis hercle quã neruorum. Nos cauenda. sensus est; an huiusmodi vitia sint barbarismi species, an sub alio genere reponi debeant, nihil refert, neq; ie in eo multum est disputandũ: nobis satis sit admonuisse lectores, vt fugiant huiusmodi vitia: sed quid fugere, aut sequi debeant, iam nõ est cuiusque, sed vt dixi, eius qui est eruditus.

Iotacismi, Hiatus, Collisiones: quæ omnia plus æquo minus ve sonantia ab eruditis auribus respuuntur. Nos cauenda hæc omnia vitia prælocuti controuersiã de nomine pertinacibus relinquamus.

¶ De Soloecismo.

Soloecismus est vitium in contextu partium orationis contra regulam artis grammaticæ factum. Inter Soloecismum & Barbarismum hoc interest: ꝙ Soloecismus discrepantes, aut inconsequentes inter se dictiones habet. Barbarismus autem in singulis verbis fit, aut scriptis, aut pronuntiatis. Quamquã multi errent, qui putant in vna parte orationis etiam fieri Soloecismum: vt si demonstrantes virum hanc, aut fœminam hunc dicamus. Aut interrogãti quo pergamus, respõdeamus Romæ. Aut vnum salutãtes: saluete dicam⁹. Cum vtiq; præcedẽs demõstratio, vel interrogatio, vel salutatio vim contextæ orationis obtineat.

Multi etiam dubitauerunt vtrum quadriga, scopa, soloecismus, an barbarismus esset, cum scilicet id genus dictionis barbarismũ esse, vel ipsius vitij diffinitione possit agnosci facile.

Soloecismus fit duobus modis, aut p̃ partes orationis, aut p̃ accidentia partiũ orationis. Per partes orationis fit, cũ alia p̃ alia ponitur: ut Toruumq; repẽte clamat. pro torue. nomen pro aduerbio ponitur. Fit etiam in eadẽ parte orationis hoc vitium, cum ipsa pro se nõ in suo loco, neq; vt cõuenit, ponitur: vt Cui tãtum de te licuit. p̃ in te.

Per accidentia partium orationis fiunt tot modis soloecismi, quot sunt accidentia partium orationis: sed in his propter compendium, id est, breuitatem pauca monstrabimus.

Per qualitates nominum fiunt soloecismi: vt Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto Dardanus: proprium pro appellatiuo posuit.

DE soloecismo. Soloecismus dictus est a ciuitate Ciliciæ soloe .orum. quam Solon Salaminus condidit: cuius incolæ cum essent semigreci & semibarbari, sermonẽ græcum corrumpere cœperũt: & inde a loco soloecismus dici cœptus, quẽadmodũ barbarismus a barbaris. Hoc vitium ab Asinio Pollione imparilitas, ab alijs stribiligo appellatur .i. orationis quædã detorsio. Soloecismus igitur est vitium in contextu partium orationis. nam eo differt a barbarismo, qui est vitium in vna tãtum dictione. Sed hoc vitium committitur, quoties quis peccat cõtra regulas artis grammaticæ, puta de conueniẽtia nominatiui cũ verbo, adiectiui cũ substantiuo, relatiui cum antecedente, prępositiõis cum suo casuali, verbi cũ casu cum quo debet cõstrui: & eodem modo de reliquis. Inter soloecismum. Ex diffinitiõe barbarismi & soloecismi iam patuit hęc differentia. Discrepantes .i. disconuenientes: vt si dicas vir bona legunt lectionis. Incõsequentes, vt si dicas, vir lectionem legit bonus. Nã licet partes orationis in ordine permutari possint: est tamen quædam incõpactibilis iunctura, q̃ admitti non debet. Scriptis aut p̃nuntiatis. & hoc dictum est, vnde barbarismi species duplicatæ sunt. ¶ Quãquã multi. Quæstionẽ quãdam soluit, an in vna tantum particula orationis possit soloecismus fieri. Respõdetq; posse fieri: si particula illa habeat implicitã vim contextæ orationis. Et ponit exẽpla, vt si quis q̃reret a te, quis fecit hoc? & respõdeas vno v̾bo hic: oratio esset perfecta, subintelligitur namque vir fecit. quare si responderet hæc, barbarismus non erit, sed soloecismus: ac si explicite diceret: hæc vir fecit hoc, aut hic fœmina fecit hoc. Respõdeamus Romæ, pro Romam. Aut vnũ. Hoc soloecismi vitio sermo Hispanus frequens est, qđ nulla ratione defendi potest: sed solo vsu, q̃ a docti simul & indocti ita loquũtur: & loquendũ esse vt plures, sentiẽdũ vt pauci Aristo. autor est. ¶ Multi etiam. Quadrigæ arum. & scoparum. in numero tãtum plurali posse declinari Cæsar i libris de analogia. Aulus Gell. Phocas. Diome. atque alij testantur. Igitur cum Pliñ. lib. xxxiiij. dixit: quadriga regitur ab Alcibiade: erat dubium: sed in vno verbo tantũ ex diffinitione vtriusque vitij constat esse potius barbarismum. Soloecismus fit duobus modis. Duo soloecismi genera ponit: alterum quod fit p̃ partes orationis, cum alia pars pro alia ponitur: vt nomen pro aduerbio. & econtrario aduerbium pro nomine, aut cum eadem pro seipsa, sed aliter accipitur. Alterum genus est, quod fit per accidentia partium orationis: cuius tot sũt species, quot sunt accidentia cuiusque dictionis. Deinde ponit exẽpla vtriusque generis. Et primo prioris membri. vt Ver. vi. æñ. Toruũq; repente clamat. toruũ nomẽ posuit p̃ torue aduerbio. Sub hoc genere est alia soloecismi species cũ eadẽ pro seipsa: sed aliter posita accipitur. vt apud Vergi. vi. eñ. Cui tm de te licuit. pro in te. nã casus est pro casu .i. abltũs pro actõ. nã quod præpositio de, p̃ in ponitur, sup̃ioris mẽbri exẽplũ est. ¶ Per accidẽtia. Alteri⁹ genis qđ fit p̃ accidẽtia partiũ orõnis ponit exẽpla. Et primo de qualitate, q̃ in noĩe est illud p̃ qđ nomẽ p̃priũ distinguit ab appellatiuo. vt Ver. iiij. eñ. Hauriat hũc oculis ignẽ crudelis ab alto Dardan⁹. Nã p̃priũ nomen eius, qui Troiã cõdidit, hoc est, filius Iouis pro Dardanius posuit, quod est appellatiuum, & omnibus Troianis competere potest.

¶ Per genera fiunt ſolœciſmi: vt ſi dicas validæ ſilices. forte validæ & ſilices dixit alludens ad illud Vergi li. in bucoli. Ah ſilice in nuda connixa reliquit. ſicut quod ſequitur eiuſdem Vergi. in eodem: Tum Phae tontiadas muſco circũdat amaræ corticis. nam ſilex & cortex fœminina ſunt. & Plautus in captiuis. col lus caret collaria pro collum caret collario: ſed hoc vitium potius ad barbariſmum pertinet, cum nõ ſit in contextu orationis, ſed in vno tãtũ verbo: ſed validæ ſilices & amaræ corticis ſub ſolœciſmo. ¶ Per nu meros fiunt ſolœciſmi: vt ſi dicas illud ex Ver gilij primo æneidos: Pars in fruſtra ſecãt. nam pars non iungitur niſi vitioſe cum verbo plu rali ſecãt, ſed in carmine habet excuſationem: in proſa oratione hoc vitiũ excuſabile nõ eſt. ¶ Per comparationem fiunt ſolœciſmi: quo niam Donatus, & Diomedes comparationem inter nominis accidentia numerant. Et ponũt exemplum alicuius poetæ, qui non extat: puta Ennij aut Lucilij. Reſpondit Iuno ſaturina ſan cta dearum, pro ſanctiſſima, hoc eſt, poſitiuũ pro ſuperlatiuo. ¶ Per caſus fiunt ſolœciſmi ſi ponatur caſus pro caſu. vt Vergilius primo æneidos. Vrbem quam ſtatuo veſtra eſt. pro vrbs, hoc eſt, accuſatiuus pro nominatiuo. ¶ Per modos verborum. per accidentia quoq; verborum fiunt ſolœciſmi, puta per modum, quod eſt vnum de verbi accidentibus. Et po nit exemplum ignoti cuiuſdam poetæ. Itis pa ratis arma quãprimum viri. pro ite parate ar ma. indicatiuum pro imperatiuo. ¶ Per ſignifi cationes verborum, quod etiam verbi accidẽs eſt, fiunt ſolœciſmi. Et ponit exemplũ cuiuſdã incogniti poetæ: expoliãtur eos & corpora nu da relinquunt. hoc eſt, pro actiua ſignificatio ne paſſiuam poſuit. ¶ Per tempora fiunt ſolœ ciſmi, cum tempus, quod eſt vnum de acciden tibus verbi, pro alio tempore ponitur. vt Ver gilius tertio æñ. Ceciditque ſuperbum Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia. fumat, id eſt, præſens poſuit pro præterito fumauit. ¶ Per perſonas fiũt ſolœciſmi, cum alia perſo na pro alia accipitur, & ponit exẽplum. vt Da nai, qui parent Atridis, quamprimum arma ſu mite: pro qui paretis, hoc eſt tertia perſona plu ralis pro ſecunda eiuſdem numeri. ¶ Per aduer bia fiunt ſolœciſmi: vt ſi dicas, eo intus, pro in tro: quia intus ſignificat in loco, intro ad locũ: ſed alterũ pro altero ponitur hoc in loco. Italia venio non dicimus; ſed de Italia, & quod Ver gilius in principio æñ. dixit: Italiam fato pfu gus Lauinaque venit littora. quia nomina vr bium ponuntur aduerbialiter ſine præpoſitio ne. Nomina autem regionum & prouinciarum non ponuntur aduerbialiter, ideo iũgi debent præpoſitionibus. Ad Romam vado non dici mus: ſed Romam, quia ponitur aduerbialiter. Separatim addenda, id eſt, nõ per compoſitio nem, ſed per appoſitionem: quod cũ aduerbio non poteſt facere, ſed cũ dictiõe caſus habẽte. ¶ Per præpoſitiones fiunt ſolœciſmi cum alia pro alia ponitur. vt Verg. ſub lucem exportãt calatis. pro ante lucem: immo circa lucẽ. Illud quoq; eiuſdem in pri. æñ. Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti, p in ſyluis ſubintellige. ¶ Per cõiũctiões quoq; fiunt ſolœciſmi cũ altera p altera ponit. vt Ver. æñ. ſubiectiſq; vrere flãmis. q; copulatiuã poſuit p diſiũctiua ve ſiue vel, & hic ſo lœciſmꝰ fit p ſignificatiões cõiũctiõis. ¶ Per ordinẽ cõiunctionũ (qđ eſt vnũ ex illiꝰ accidẽtibus) fit ſolœ ciſmus: cũ cõiũctio ppoſitiua ponitur p poſtpoſitiua, aut ecõtrario. vt ſi dixeris: aũt fieri nõ debet: p fie ri aũt nõ debet: aũt nãq; cõiũctio eſt poſtpoſitiua. ¶ Fiũt pterea. Pluribꝰ alijs modis põt fieri ſolœciſmꝰ q; ſuperiꝰ eſt diſputatũ: cũ omne vitiũ circa orõnis ſtructurã in ſolœciſmũ cadat: qđ multipliciter põt cõ tingere. Sed notãdꝰ eſt, vt nõ imitemur: ſed vt fugiamꝰ. ¶ Solœciſmꝰ eſt in pſa. Queadmodũ metaplaſmũ diximus eſſe mediũ inter barbariſmũ & lexim: ita nũc diximus ſchema eſſe inter ſolœciſmum & rectam loquutionem: Sed ſchema excuſatur ratione carminis: ſolœciſmus vitium eſt inexcuſabile.

Per genera, vt Validę ſilices, p validi, & Amarę corticis. pro amari, & collus collaria caret.

Per numeros, vt Pars in fruſtra ſecant, pro ſecat.

Per caſus: vt Vrbẽ quam ſtatuo veſtra eſt, p vrbs quam ſtatuo.

Per comparationem, vt Reſpondit Iuno Saturnia ſancta dearum.

Per modos verborum. vt Itis paratis arma quam primũ viri. pro ite parate arma: indicatiuũ pro imperatiuo.

Per ſignificationes verborum. vt Expoliantur eos & corpora nuda relinquunt, pro expoliant.

Per tempora, vt Ceciditque ſuperbũ Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troia. pro fumauit.

Per perſonas, vt Danai, qui parent Atridis, quam primum arma ſumite, pro eo qui paretis,

Per aduerbia, vt intus eo, pro intro, & Italia venio, pro de Italia. & ad Romam vado, pro Romam. cum præpoſitio ſeparatim nominibus addenda ſit. non aduerbio.

Per præpoſitiones, cũ alia pro alia ponitur. vt Sub lucem ibãt, pro ante lucem. Aut neceſſitate ſubtrahitur: vt Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti, pro in ſyluis.

Per cõiunctiones, vt Subiectiſque vrere flammis, q; pro ve.

Per ordinem coniunctionum. vt Autem fieri non debet, pro fieri autem non debet.

Fiunt præterea ſolœciſmi pluribus modis: quos reprehendendo potius, quã imitando poſſumus adnotare.

Solœciſmus eſt in pſa. in poemate Schema dicit.

¶ Sequitur de decem Vitijs.

CVm Barbariſmo & Solœciſmo decem vitia nominantur: hoc modo. Acyrologia. Cacemphaton. Pleonaſmos. Periſſologia. Macrologia. Tautologia. Eclypſis. Tapinoſis. Cacoſyntheton. Amphibologia.

¶ De decem Vitijs.

CVm barbariſmo. Decem vitia dicit eſſe communia Barbariſmo & Solœciſmo: quæ nominatim primo, deinde quę illa ſint, exponit ſingulatim.

Acyrologia est impropria dictiōis positio: vt Hūc ego si potui tm̄ sperare dolorem, pro timere.

Cacemphatō est obscœna ꝓnūtiatio, vel in cōposita dictiōe, vel in vno verbo: vt Numerū cū nauibus æquat. & Arrige aures Pamphile.

Pleonasmos est adiectio superuacua ad plenam significationem. vt Sic ore loquuta est.

Perissologia est adiectio verborum superuacua sine vlla vi rerum: vt Ibant qua poterant, qua nō poterant non ibant.

Macrologia est longa sententia res nō necessarias cōp̄hendēs: vt Legati nō impetrata pace retro (vnde venerunt) reuersi sunt.

Tautologia est eiusdem dictionis repetitio vitiosa: vt Egomet ipse venio.

Eclypsis est defect⁹ q̄dā necessarię dictiōis, quā desiderat p̄cisa sentētia: vt Hęc secū, deest loq̄batur.

Tapinosis est humilitas magnę rei, nō id agēte sententia qđ demōstrat: vt Penitusq̧ cauernas ingētes, vtrūq̧ armato milite cōplent. i. multę legiones armatorū militū impleuerunt multas cauernas. Et Dulichias vexasse rates. & Pelidę stomachum cedere nescij.

Cacosyntheiō est vitiosa dictionū cōpositio: vt Versaque iuuencum terga fatigamus hasta.

Amphibologia ē ābiguitas dictiōis, q̄ fit p actm̄, vt siq̄s dicat: Audio secutorē retiariū occidisse. Aut p v̄bū: vt Criminat̄ Cato, vadat̄ Juli⁹. nec addat̄ quē, vel a quo. Aut p participiū: vt Video statuā aureā hastā tenētē. Fit etiā p omonyma: vt siq̄s dicat aciem, neq̧ addat oculorū, aut exercitus, aut ferri. Fit etiam pluribus modis: quos recēsere oēs, ne nimis longū esset non oportet.

¶ De Metaplasmo.

¶ Acyrologia, quæ interpretatur improprietas, est cū aliqua dictio impropriẽ ponitur: vt cum spes sit de bono futuro opinato. timor autē de malo futuro opinato, cū Verg. iiij. æn. lib. dixit: hunc ego si potui tantum sperare dolorem. acyrologiam commisit: q̄ improprietas quāuis in vno verbo sit: quia spero ponitur ꝓ timeo: tn̄ non liquet de vitio, nisi ex structura vtriusq̧ particulæ, hoc est, sperare & dolorē. ¶ Cacēphaton, quod interp̄tatur mala siue turpis loquutio, fit duobus modis: vel ex iunctura partiū orationis: cum videlicet ex fine p̄cedentis dictionis, & principio sequentis aliquis sonus durus aut turpis sensus sequitur. Et ponit exemplum de dura compositione ex Verg. i. æn. Et numerū cum nauibus æquat. Nam rum & cū durc coeunt. de secundo Mart. nunc in adoptiuis persica cara sumus. Aut cōmittitur cacēphaton cum ipsi verbo subest aliqua turpitudo. vt apud Terentiū in Andria. Arrige aures Pamphile: cum arrectio ꝓprie sit membri genitalis tētig. Martia. Arrigis ad vetulas, fastidis Basse puellas. ¶ Pleonasmos interp̄tatur plenitudo siue superabūdātia: & fit qn̄ sup̄fluit aliquod verbum, sine quo sententia nihilominus erat perfecta. vt Verg. i. gñ. Sic ore loquuta est: sup̄fluit nāque ore particula: quia sine ore loqui non possumus. ¶ Perissologia interp̄tatur sermonis superfluitas, nā perissos est superfluū. & est quoties verba superflua adduntur: siue cum eādē rem varijs modis diximus. vt ibant qua poterant: quod vero additur, qua poterant nō ibant: otiose adiectum est: quia in superiori sermōe intelligitur etiā si non dicatur. ¶ Macrologia interp̄tatur lōgus sermo, siue longitudo sermonis, nam macros est longus. & est qn̄ breuis sentētia multis verbis contexitur. Et ponit exēplū ex Liuio lib. viij. ab vrbe. legati nō impetrata pace retro vnde venerunt reuersi sunt. satis enim fuisset dicere: legati non impetrata pace redierunt. ¶ Tautologia interp̄tatur identitas sermonis, a tautos quod est idē. & est qn̄ repetitur eadē res per diuersa verba. vt si dicas: egomet ipse feci. met & ipse otiose adiecta sunt: saltē alterum illorum. ¶ Eclypsis interpretatur defect⁹, ab eclipto, qđ est deficio. & est qn̄ particula necessaria in oratiōe deficit verbum maxime, sine quo oratio imperfecta est. Et ponit exēplū ex Verg. i æn. Cū Iuno eternū seruās sub pectore vulnus: hæc secum, subaudi loquuta est. ¶ Tapinosis interp̄tatur humiliatio. nā tapinos est humilis: & est qn̄ rem magnā verbo humili & minus significāti exprimimus. Et ponit exemplū ex Vergi. ij. æn. Vterumq̧ armato milite complent. Nam milite ꝓ militibus minus dixit, & plus intellexit. & Dulichias rates. idem Vergi. dixit in buc. pro naues Vlyxis: cum ratis non sit nauis: sed lignorum strues ad trajcienda flumina. Additq; tertiū exēplū ex Hor. in i. car. Pelidę stomachū cedere nescij. i. Achillis nepotis Pelei irā, q̄ nesciebat alicui cedere. ponēdo igitur stomachū ꝓ ira, partem ignobiliorem ꝓ nobiliori posuit. ¶ Cacosyntheō interp̄tat̄ male cōpositū: & est qn̄ partes inter se male coordinātur: quod plerūq; in carmine contingit. Et ponit exēplū ex Verg. ix. æn. Versaq̧ iuuēcū terga fatigam⁹ hasta, hoc est, nos agimus. i. instigamus terga iuuēcū. ꝓ iuuencorū. hasta versa. i. eadē hasta, qua ferro pugnam⁹ versa in stimulū. ¶ Amphibologia interp̄tat̄ ambiguitas sermōis: siue amphibolia ambiguitas. ab amphibolos, qđ est ambiguus: & est qn̄ sub eisdē verbis varij sensus possunt intelligi. qđ pluribus modis fieri pōt: ponit aūt exēpla quorūdā illorū modorum: & in primis actm̄ cū quo mod⁹ infinitiu⁹ cōstruitur ante se & post se. Nā dubiū est vter illorū sit positum in p[illegible]na agēti aut patienti. vt si quis dicat, audio secutorē retiarium occidisse: ambiguū est, vter illorū alterū occiderit. Fuit autē lud⁹ apud antiquos, in quo secutor qui idē mirmillo dicebat, cū retiario cōfligebat: de cuiusmodi ludo multa apđ Iuue. Mart. Tranqu. atq; alios autores dn̄r. Aut p verbū. subaudi cōis significatiōis fit āphibologia. vt Cato criminat̄: cū actionē & passionē significet: dubiū est an Cato accuset an accuset: quare ex adiūctis amphibologia est tollenda, hoc est, exprimēdo quē, aut a quo criminat̄: & eodē modo de vador. aris. qđ est vades dare, aut vades accipere. Fit etiā per omonymia, hoc est, per equiuocatiōnē alicui⁹ verbi: cum vnū nomē plura significat. nā si simpliciter ꝓferat, amphibologiā relinquit: cum lector aut auditor nesciat, in quā partē debeat accipere vocabulum illud. Et ponit exēplū de cane: qđ tum animal nobis familiare, tum stellam notam, tum piscem maleficum significat. Addit p̄terea pluribus alijs modis posse fieri amphibologiam.

¶ De Metaplasmo.

Metaplasmus interpretatur transformatio:& est quando id quod proprie dicitur,trãsformatur in aliam speciem,quod non potest fieri nisi per vitium:quod quia excusabile est per aliquã rationem dicitur metaplasmus:quem diximus esse medium inter barbarismũ & lexim. Ratio autẽ quæ potest excusare hoc vitium,est aut metri necessitas,aut ornatus:quod aliquid elegantius dicitur per figuratum quam per proprium.aut necessitas cum non habemus proprium,vtimur mutuo aut accommodato.

Metaplasmus est trãsformatio q̃dam recti solitiq; sermonis in alterã speciẽ metri ornat⁹,necessitatisve causa. Huius sũt spẽs quindecĩ Prosthesis. Epẽthesis. Paragoge. Aphęresis. Syncopa. Apocopa. Ectasis. Systole. Dięresis. Synæresis. Episynalœpha. Synalœpha. Ecthlypsis. Antithesis. Metathesis.

Prosthesis est appositio q̃dã ad principiũ dictiõis,lrę vel syllabę,vt gnate pro nate,retulit pro tulit.

Epenthesis est interpositio q̃dam ad mediã dictionem literæ vel syllabæ,vt relliquias ꝓ reliquias. induperator pro imperator. Hanc autẽ alij epẽthesim,alij parenthesim vocant.

Paragoge est appositio q̃dam ad finem dictionis literæ vel syllabæ,vt magis pro magne. & potestur pro potest. Hanc alij paralepsim,alij prolepsim.i.ꝓsumptionem vocant.

Aphæresis est ablatio de principio dictionis literæ vel syllabæ,contraria ꝓthesi.vt mitte pro dimitte,temno pro contemno.

Syncopa est ablatio de media dictione literę vel syllabę contraria epenthesi,vt audacter pro audaciter. & commorit pro commouerit.

Apocopa est ablatio de fine dictionis literę vel syllabæ cõtraria paragogæ:vt Achilli ꝓ Achillis. possis ꝓ possitis. potes ꝓ potestis. mutu ꝓ mutuo.

Ectasis est extensio syllabę contra naturã verbi. vt Italiam fato profugus.cum Italia prima syllaba correpta dicere debeamus.

Systole ẽ correptio syllabę cõtra naturã ꝟbi facta: cõtraria ectasi,vt Aquosus oriõ,ꝑ oriõ ꝓducte.

Diæresis est diuisio vnius syllabę in duas.vt olli respõdit rex Albai lõgai,pro albæ longæ. Et aulai in medio libabant pocula Bacchi,pro aulę. Et diues pictai vestis & auri,pro pictæ:

Synæresis est conglutinatio duarum vocalium in vnam. contraria diæresi.vt phæton pro phaetõ. & ęripedem pro Aeripedem.

Episynalœpha,q̃ & synæresis,est duarum syllabarum in vnã facta cõglutinatio.vt Ece autem telis Panthus elapsus achiuum,pro panthoos.

Ponit autem metaplasmi quindecim species,de quibus singulatim differit. ¶Prosthesis interꝑtatur appositio:& est cũ in principio dictionis apponitur litera vel syllaba. Et de litera ponit exemplũ ex Verg. primo æneid. Gnate,meę vires,mea magna potentia solus,pro eo quod esse debuit nate de nascor nasceris natus. De additione syllabæ nõ ponit exemplum:sed possunt esse exempla ex præpositionibus cũ in compositione nihil significant.vt adsimilis,adnoto. ¶Epenthesis interpretatur interpositio ab Epen,quod est inter & thesis,& est quando in medio dictionis interponitur litera.vt redeo a re & eo,interiecta.d. Aut syllaba.vt Iuu. Graius & Barbarus induperator:hanc alij parenthesim vocant:quæ æque interpositio interpretatur. ¶Paragoge intepretatur adductio,a parago,quod est adduco:& est quando in fine dictionis additur litera,vel syllaba. vt magis pro mage. Nam mage debet esse ab eo q̃d magne. Et quod Verg.viij.æñ. Liquido ve potestur electro.& dominarier pro dominari. ¶Aphæresis interꝑtatur ablatio,ab aphæreome,q̃d est auferri. & est quando a principio dictionis aufertur litera vel syllaba,vt q dixit: Mitte arcana dei. Et quod Verg.j.ęñ. Qui tela typhœa temnis pro contemnis. ¶Syncopa interpretatur concisio,a fin con & copto scindo:& est quando ex medio dictionis intercidit̃ litera vel syllaba.vt audacter pro audaciter.i.litera dispuncta. & illud Horat.in.ij.ser. At illũ,qui me commorit melius non tangere clamo,pro commouerit. ¶Apocopa interpretatur abscisio ab apo de,& copto scindo:& est quando ex fine dictionis abscindit̃ litera vel syllaba.vt Verg.j.ęñ. Relliquias Danaum atq; immitis Achilli.pro Achillis. & si quis dicat possis pro possitis.& potes pro potestis.& mutu pro mutuo,Et sunt forte exempla sumpta ex antiquis autorib⁹. ¶Ectasis interpretatur productio,ab ectino quod est produco:& est quando syllaba breuis ponitur pro longa siue producta.& ponit exẽplũ ex principio æñ. Vergilianæ. Italiam fato profug⁹ lauinaq; venit littora.nã in primo genere breuiatur. Idem in.vij. Italus paterq; Sabin⁹. & in possessiuo gentili semꝑ breuiat eandẽ,nisi necessitas vrgeat.vt in.viij. Italos in prælia Cæsar. ¶Systole interpretatur contractio,a systelo quod est cuntraho:& est quando syllaba longa ponitur pro breui. vt apud Vergilium primo ęñ. Cum subito assurgens fluctu nimbosus orion. Idem in.iiij. Dum pelago desæuit hyems & aquosus orion.nã o longa est:& a græcis ꝑ o mega vtrobiq; scribit. ¶Diæresis interpretatur diuisio,a diæreo,q̃d est diuido:& est quando ex vna syllaba diphthongo conglutinata duæ fiunt.vt Verg.iij. æñ. Aulai in medio libabãt pocula bacchi.aulai fecit ab eo q̃d est aulę. Idẽ in.ix.diues pictai vestis & auri pro pictæ.& posuit aliud exẽplũ ex poeta quodã antiquo.olli respõdit rex Albai longai pro albæ lõgæ. ¶Synæresis est interꝑtata cõtractio:& est cõglutinatio duarũ syllabarũ in vnã,vt phaetõ q̃d trisyllabũ est. P.Varro.ꝓtulit dissyllabũ.vt autor est Quinti.qui citat illi⁹ versiculũ. Cũ te flagrãti deiectũ fulmine phætõ.sic quoq; dicim⁹ di ꝓ dei.& dis ꝓ deis.& ijs,ꝑ ei & eis. Ver.quoq;.vi.æñ. Fixerit ęripedẽ ceruam licet aut erimanthi,pro aeripedem,id est,velocem,quasi ventum. ¶Episynalœpha species est synæresis,immo synæresis,vt patet exemplo,quod ponit ex secundo.æñ. Ecce autẽ telis pãthus elapsus achiuum.nam ab eo quod est panthoos fit panthus.hoc est duabus syllabis in vnam contractis.

Synalœpha est per interemptionem cõcurrẽtium inter se vocaliũ lubrica quędã leniſq; colliſio, vt Atq; ea diuerſa penitus dũ parte gerũtur. Hęc a quibuſdam ſynęreſis vel colliſio nuncupatur.

Ecthlipſis est conſonantium cũ Vocalibus aſpere concurrẽtib⁹ difficilis ac dura colliſio. vt Litora multum ille & terris iactatus & alto.

Antitheſis est literæ ꝓ lr̃a poſitio. vt Olli ſubridẽs, ꝓ illi. Metatheſis. est trãsformatio literarum.

¶ De Schematis.

SChemata lexeos, & dianœas ſunt q̃dã figuræ verborum & ſententiarum. Sed ſchemata dianœas ad oratores pertinet. ad grãmaticos vero lexeos. Quę cũ multa ſint, ex omnibus fere neceſſaria ſunt, quæ ſequuntur ſcilicet. Prolepſis: Zeugma. Hypozeuſis. Syllepſis. Anadiploſis. Anaphora. Epanalepſis. Epizeuſis. Paronomaſia. Scheſiſſonomatõ, Paromœõ, Homœoteleutõ. Homœoptorõ. Polyptotõ. Hirmos. Polyſynthetõ. Dialitõ Antithetõ. Hyppallage. Climax.

Prolepſis est præſumptio reiũ ordine ſequutarũ: vt Interea reges ingẽti mole Latinus Procedũt caſtris Turn⁹. deinde Aeneas.

Zeugma est vnius verbi concluſio diuerſis clauſulis apte coniuncta. vt Troiugena interpres diuũ qui numina Phœbi. Qui tripodas, clarij lauros, qui ſydera ſentis.

Hypozeuxis est figura ſupiori cõtraria: vbi diuerſa verba ſingulis clauſulis redduntur: vt Regem adijt; regi memorat nomenq; genuſq;.

Syllepſis est diuerſarum clauſularũ per vnum verbum conglutinata conceptio. vt Hic illius arma hic currus fuit. Hoc ſchema late patet: & fieri ſolet non ſolum per partes orationis: ſed per accidẽtia partium orationis. Item ſyllepſis est in diſſimilibus clauſulis, quando dictio ſingularis verbo plurali adiũgitur: vt Sunt nobis mitia poma: caſtaneæ molles: & preſſi copia lactis.

¶ Synaloepha interpretatur coniũctio: & est cũ dictio finitur in vocali, ſequiturq; dictio æque incipiẽs a vocali, quia tunc interimitur vocalis illa prior. Et ponit exemplũ ex principio libri. ix. æñ. Atq; ea diuerſa penitus dum parte geruntur. legendumque est atque a diuerſa. hæc a quibuſdam ſyneresis dicitur quia videlicet ex duabus ſyllabis vna coaleſcit. ¶ Ecthlipſis interpretatur eliſio ab ecthlibo quod est elido elidis: & est quando ex duro & aſpero concurſu conſonantis cum vocali, conſonans exterenda est: Et ponit exemplum ex Verg in principio ęñ. Littora multum ille & terris iactatus & alto. pro multil le & ter ris ia ctatus & alto. hoc est, extrita m litera: ne fiat metaciſmus ille, de quo ſupra diximus. ¶ Antitheſis interpretatur pro alio poſitio, ab anti pro, & theſis: & est qñ alia litera pro alia ponitur, vt apud Verg. i. ęñ. Olli ſubridens hominũ ſator atq; deorum. pro illi, hoc est. o. pro. i. Metatheſis interpretatur tranſpoſitio. & est quando literarum ordo inuertitur. vt apud Verg. libro. xi. æñ. At non Euãdre pudẽdis. pro euander, quã q̃ (vt ſupra diximus) euandre põt eſſe ab eo quod est Euãdrus. vt apud Verg. Tunc rex Euandrus Romanæ conditor arcis. quinimmo omnia nomina græca terminata in bros, aut cros, aut dros, aut gros, aut pros, aut tros. poſſunt habere duplices recti terminationes: vt thymbros thymber vel thymbrus. teucros teucer vel teucrus, Alexandros alexãder vel alexandrus. meleagros meleager, vel meleagrus. capros caper, vel caprus. Itaq; cum Verg. dixit. x. ęñ. At tibi thymbre caput Euãdrius abſtulit enſis. vctũs ille potuit eſſe ab eo, quod est thymbrus.

DE ſchematis. Diximus metaplaſmum eſſe medium inter lexim & barbariſmum: ſchema vero inter phraſin & ſolœciſmũ. Itaq; reſtat dicendum de ſchemate, hoc est, de figuris, hoc est de vitijs: quæ committi conſueuerunt in contextu partiũ orationis: & ſũt excuſabilia ratiõe aliqua. Sed ea vitia, aut in verbis, aut in ſententia contingunt. itaq; duo genera ſchematon, hoc est, figurarum eſſe dicit: quia aut ſunt lexeos, id est, dictionis, aut dianœas. i. ſententiæ: nam lexis lexeos est dictio: dianœa dianœas, ſententia: ſed excuſat ſe de tractatu figurarũ, quæ ad ſentẽtiam pertinent, quoniã illæ oratorũ ſunt magis propriæ. Figuras itaque dictiõis, quę ad grammaticum pertinẽt, dicit eſſe complures: ſed ex illis frequẽtiores elegit, de quibus ſingulatim diſſerit dicens. &c. ¶ Prolepſis interpretatur pręſũptio. a pro ante & lepſis captio Et est quando aliquid in genere pręſumitur, quod per partes poſtea explicatur. Et ponit exemplum ex Verg. lib. xij. ęñ. Interea reges ingenti mole Latinus procedunt caſtris: deinde Turnus, deinde Aeneas. Zeugma interp̃tatur coniunctio: & est quãdo vnũ verbum diuerſis ſuppoſitis accommodatur. vt Vergil. lib. iij. æñ. Troiugena interpres diuum, qui numina phœbi. ſubaudi ex inferioribus ſentis, qui tripodas etiã ſentis, clarij lauros, iterũ accipe ſentis. & qui ſydera ſentis. ¶ Hypozeuxis interpretatur ſubiunctio. & est quando econtrario zeumati vnum ſuppoſitum accommodatur diuerſis verbis: vt Vergil. lib. vij. æñ. Regem adijt, regi memorat nomenque, genuſque. vtrobique namque intelligitur æneas. Hypozeuxis autem dicitur ab hypo, ſub, & zeuxis iunctio. quaſi ſpecies quędã zeugmatis. ¶ Syllepſis interpretatur conceptio, ſiue comprehenſio. a ſyn quod est con, & lepſis captio. & fit cum per vnũ verbũ ſuppoſita diuerſorum numerorum colligim⁹. Et ponit exemplũ ex Verg. in primo æñ. Hic illius arma, hic currus fuit. nam in priori caſo arma, fuerũt debet ſub intelligi. Sed dicit Donatus hanc figuram latiſſime patere, & ad multa ſe extendere: fieriq; non ſolum per partes orationis, ſed per accidentia partiũ orationis. immo ſylepſis prope ſemper fit per accidentia partium orationis. vt quod genus maſculinum cõcipiat fœmininũ, vt Apollo & muſa ſunt docti, ego & tu ſumus boni. aliqñ quod fœmininũ, concipiat neutrum. vt Luca. hinc leges & plæbiſcita coactæ: aliqñ. quod neutrum concipiat maſculinũ & fœmininum, vt virga tua, & baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Aliquando ratione affinitatis quod fœmininũ concipiat maſculinum. vt vidi virum & fœminam honeſtam. & per numeros fit plerumq; hæc conceptio. vt alijs in locis copioſius diſputatur, hoc est, vbi de figuris constructionis agitur.

Anadiploſis eſt geminatio dictionis, q̃ ex vltimo loco p̃cedētis verſus, & principio ſeq̃ntis iteratur: vt Sequit̃ pulcherrim⁹ aſtur, Aſtur equo fidēs.

Anaphora eſt relatio eiuſdem verbi per principia plurimorū verſuum: vt Gnate, meæ vires, mea magna potentia ſolus, Gnate patris ſummi, qui tela Typhoëa temnis.

Epanalepſis eſt verbi in principio verſus poſiti, & in eiuſdē fine repetitio. vt Multa ſuper Priamo rogitās, ſuper Hectore multa. Et alibi. Ante etiā ſceptrū Dictęi regis & ante Impia quam cęſis.

Epizeuſis eſt eiuſdem verbi in eodem verſu ſine aliqua dilatiōe geminatio. vt Meme adſum, qui feci: in me conuertite ferrum.

Paronomaſia eſt veluti quædam denominatio, vel quoties aliud nomen efficitur de alio: vt Nā inceptio eſt amentium, haud amantium.

Scheſis onomatōn eſt multitudo nominum cōiunctorum eodem habitu copulandi: vt Marſa manus, Peligna cohors: feſtina virum vis.

Paromœō eſt quādo ab eiſdē literis diuerſa nomina ſumũt: vt O tite tute tibi tu tāta tyrāne tuliſti.

Homœoteleuton eſt cum ſimili modo dictiōes plurimę finiuntur: vt Eos deduci, quam relinqui, deuehi, quam deferri malui.

Homœoptoton eſt cum in cōſimiles caſus exeunt diuerſa verba: vt Mœrentes, flentes, lachrymantes, comitantes.

Polyptoton eſt multitudo caſuū varietate diſtincta: vt Littora littoribus cōtraria fluctibus vndas. Imprecor arma armis pugnent, ipſiq; nepotes.

Hyrmos eſt ſeries orationis cōtinuæ tenorē ſuum vſq; ad vltimum ſeruans: vt Principio cęlum, terras, campoſq; liquentes Lucentēq; globum lunæ titaniacq; aſtra.

Polyſyntheton eſt dictio multis connexa coniunctionibus: vt Athamaſq; thoaſq; pelideſq; neoptolemus, primuſq; Machaon.

Dialyton ſiue aſyntheton eſt figura ſuperiori cōtraria, carens coniunctionibus: vt Ite, ferte citi flammas, date tela, impellite remos.

Anthiteton eſt contra poſitum, & fit quando cōtraria cōtrariis opponuntur: vt Frigida pugnabāt calidis, & humentia ſiccis, mollia cum duris: ſine pondere habentia pondus.

¶ Anadiploſis eſt interpretata reduplicatio, ab ana præpoſitione, quod eſt re, & diploſis plicatio: & fit quoties ſequens verſus incipit a verbo, in quo deſinit præcedens. Et ponit exemplum ex Vergilio libro decimo æneid. vrbs Hetruſca ſolo ſequitur pulcherrimus aſtur, Aſtur equo fidens. ¶ Anaphora eſt interp̃tata relatio ſiue repetitio, ab ana re, & phoreo fero, & fit quoties plures verſus ab eadē dictione incipiunt. Et ponit exemplum ex Vergilio primo æneid. Gnate, meæ vires. &c. ¶ Epanalepſis interpretatur repetitio, ab epi & ana & lepſis, & eſt verbū epanalambano repeto: & fit hæc figura quoties in eodem verbo incipit & finitur verſus. vt Vergilius in calce primi libri æneid. Multa ſuper Priamo rogitās ſuper Hectore multa. Aliud quoque exemplum ponit ex ſecundo georgico. Antea etiam ſceptrū. &c. ¶ Epizeuſis interpretatur iniunctio: & fit quādo verbum iteratur nō interueniente alia parte orationis. & accipit exēplum ex Verg. ix. æñ. Meme adſum, qui feci: in me conuertite ferrū o rutuli. & hæc figura frequens eſt in ſermone familiari: & in ſacris literis. ¶ Paronomaſia interpretatur denominatio, a para de & onoma nomen, & eſt quando nomen de nomine aliud ſignificanti deducitur non p̃ etymologiam, ſed per literarum ſimilitudinem. Et ponit exemplum ex Terētio in Andria. nam inceptio (inquit) eſt amētium, haud amantium. ¶ Scheſis onomaton interpretatur habitudo nominum, nam ſcheſis eſt habitudo & onoma nomen, & eſt cum ſingulis ſua epitheta ſunt adiūcta. Et ponit exēplum ex poeta. Marſa manus, peligna cohors feſtina virum, pro virorum, vis. Sunt autem marſi & peligni populi Italiæ notiſſimi. ¶ Paromœon interpretatur adſimile: & fit cum plures dictiones ab eadem litera incipiũt. Et ponit exēmplum ex Ennio poeta, quemadmodum refert Priſcia. li. xij. cum diſputat de pronomine. O tite tute tibi. &c. ¶ Homœoteleuton interpretatur ſimiliter deſinens: nam homoeos eſt ſimilis vel ſimiliter, & teleutao finio: & eſt quando plures dictiones ſimiliter terminantur, dummodo id nō fiat per caſus. Et ponit exemplũ ex aliquo poeta, aut autore antiquo: eos deduci, quā relinqui, quę omnia verba ſunt ſimiliter deſinētia. ¶ Homœoptoton interpretatur ſimiliter cadens: ab homœos, quod eſt ſimilis, & ptoſis caſus, & eſt quando plures dictiones per caſuum declinationem ſimiliter deſinunt. vt mœrentes, flentes. &c. ¶ Polyptoton interpretatur multitudo caſuum, a poly multū, & ptoſis caſus, & eſt quādo diuerſi caſus ſibi inuicem reſpōdent: & ponit exemplum ex Verg. iiij. æneid. littora littoribus cōtraria. ¶ Hyrmos interpretatur tractus, & eſt quando oratio p̃ longam verborū ſeriem trahitur, extenditurq;. & ponit exemplum ex Vergilij ſexto ęneid. principio cælum. &c. vſq; ad locū illius ſpiritus intus alit. ¶ Polyſyntheton interpretatur multitudo caſuū, compoſitū a poly multum & ſyntheton compoſitum, & eſt quando multæ dictiones per coniunctiones iungũtur. Et ponit exēplū ex Vergilij ſecundo æñ. Athamaſq; thoaſq;. &c. ¶ Dialyton interp̃tatur diſſolutum, a dialyo, q̃d eſt diſſoluo: & eſt qñ ſine cōiūctionib⁹ plures dictiones eiuſdē generis p̃ferũtur: & eſt figura ſuperiori contraria. Et ponit exēplum ex Vergilij quarto æneid. Ite, ferte citi flammas. nā plura verba iungũtur non interuenientibus cōiūctionibus. A Cicerone dicitur articulus color. Dicitur quoque hæc figura aſyntheton, quod interpretatur incompoſitū, ab a particula priuatiua, & theton poſitum, quia (vt diximus) plura verba iunguntur ſine coniunctione. ¶ Antitheton interpretatur contrapoſitum, ab anti contra, & theton poſitum: & fit cum contraria contrariis opponuntur. Et ponit exemplum ex Ouidio primo metamor. Frigida pugnabāt calidis, &c. de hac figura dixit Perſius. Crimina raſis librat in antithetis.

¶ Hypallage interpretatur submutatio. ab hypo sub & allage mutatio: & est cum verba per cõtrarium intelliguntur. Vergilius quarto æneidos: Regina e speculis cum primum albescere lucem vidit. id est, res omnes per lucem albescere: quoniam lux colorem non haber: sed per eã oĩa colorantur. ¶ Climax interpretatur gradatio, & est quando verba repetita progrediuntur. Et ponit exemplum ex Vergilio in bucolicis: Torua leæna lupũ sequitur: lupus ipse capellam, florentem cytisum sequitur lasciua capella.

¶ De Tropis.

Metaplasmus (vt diximus) excusat vitiũ in vna dictione. Schema in cõtextu partium orationis. Tropus vero nullum excusat vitium: quin potius contra, virtus quædam est, vnde a Quintiliano definitur: Tropus est verbi vel sermonis a propria significatione in aliam cum virtute mutatio. Nam quod Donatus dicit causa necessitatis illud est, quando non habemus vocabulum proprium, quo rem, de qua loquimur, efferamus. Ornatus vero, cum verbum translatũ significantius dicit rẽ, quam propriũ Et subdit species tropi. quas singulatim ꝓsequitur. ¶ Metaphora interpretatur translatio a meta trãs & phoreo fero. Cuius subdiuidit rursus quatuor species secundum quatuor modos, quibus contingit fieri translatio. Quorum primus est, quoties fit translatio a verbo significanti animal, ad verbum quoque animal significans. vt tiphyn aurigam celeres fecere carinæ. Aurigam ponit pro gubernatore: cum auriga sit homo, qui regit curr9, hoc est, bigas, aut quadrigas: gubernator vero ꝓprie sit, qui naues regit moderaturque: sed vterque homo est. ergo translatio ab animali ad animale: sed cuius autoris sit hic versus non liquet mihi. ¶ Ab animali ad animale fit translatio. vt si rates (quod significat lignorum struem) ponatur pro naui. vtrũque namque inanimatum est. Et ponit exemplum ex quinto æneidos: Vt pelagus tenuere rates, nec amplius vllæ. ¶ Ab inanimali ad animale, vt cum Atlas sit mauritaniæ mons, dat illi Vergilius caput, humeros, mentũ: quæ sunt animalium mẽbra. versus sunt illius ex quarto æneidos. ¶ Ab animali ad inanimale. vt Vergilius vndecimo æneidos: Si tantum in pectore robur concipis. Nam robur arbor est anima carens. Scire autem debemus, ꝙ metaphoræ quædam sunt reciprocæ. vt qd' æquor ponatur pro campo, & campus pro æquore: aut altum pro profundo, & profundum pro alto: & pubertas pro flore: & flos ꝓ pubertate. Aliæ sunt metaphoræ partis vni9, id est, non reciprocæ: sed alterius tantum partis cuiusmodi sunt superiores. ¶ Catachresis interpretatur contra vsum: & est quoties ponitur verbum pro eo quod proprie nõ significat, vt ecce parricida proprie significat parentum interfectorem. quod si quis dixerit fratricidam parricidam improprie dixit. Pręterea piscina dicitur stagnum, piscium receptaculum. quod si quis posuerit pro loco vbi non sunt pisces catachresticos dixit. Deinde dicit huiusmodi improprietates venire in vsum propter necessitatem: quoniam non habemus propria vocabula, quibus rem illam significemus. ¶ Metalepsis interpretatur transumptio, a meta quod est trans, & lepsis acceptio: & est cum aliqua dictio aliud a sua propria significatione designat ex ҧs, quæ præcesserunt, & quæ sequuntur. Et ponit exemplum ex Vergilio primo æneidos: Sed pater omnipotens speluncis abdidit atris. &c. pro cauernis & receptaculis, siue domibus tab atris enim speluncæ nigræ intelliguntur. & ex nigris tenebras habentes. & ex bucolicis: Post aliquot mea regna videns mirabor aristas. pro annos. neque enim ex iunctura aliud potest significare arista.

Hypalage est verborum per contrarium intellectus: vt Regina e speculis vt primum albescere lucem vidit.

Climax est subscripta gradatio: vt Torua leæna lupum sequitur: lupus ipse capellam.

¶ De tropis.

Tropus est dictio translata a propria significatione ad impropriam ornatus, necessitatis ve causa, sunt autem quæ sequuntur. Metaphora. Catachresis, Metalepsis, Metonymia, Antonomasia, Epytheton. Synecdoche. Onomatopœia. Periphrasis, Hipperbaton tropus in suas species diuisus. Hiperbole. Allegoria tropus in suas species diuisus: Homeœsis in suas species diuisus.

Metaphora est rerum verborũq; translatio. Hæc fit quatuor modis. Ab animali ad animale. Ab inanimali ad inanimale. Ab inaniamli ad animale. Ab animali ad inanimale.

Ab animali ad animale. vt Tiphyn aurigã celeres fecere carinę. Nam auriga, & gubernator nauis animam habent.

Ab inanimali ad inanimale, Vt pelagus tenuere rates, Nã naues sicut & rates animã nõ habent.

Ab inanimali ad animale. vt Atlantis cinctũ assidue cui nubibus atris Piniferum caput & vẽto pulsatur & imbri. Nam mons animã nõ habet, cui membra hominis attibuunrur.

Ab animali ad inanimale. vt Si tãtũ in pectore robur concipis. Nam robur animam non habet: cum Turnus, cui hæc dicuntur, animã habebat. Scire autem debemus, alias metaphoras esse reciprocas, alias autem esse partis vnius.

Catachresis est vsurpatio nominis alieni. vt parricidam dicimus, qui occidit fratrem: & piscinã, quæ pisces nõ habet. Hæc enim vnde extrinsecus sumerent vocabulum suum, non haberent.

Metalepsis est dictio pergẽs gradatim ad id, quod ostendit: vt Speluncis abdidit atris. Hoc metuens, Et post aliquot mea regna videns mirabor aristas.

Metonymia eſt dictiōis quędā veluti trāſnominatio. Huius autem multæ ſunt ſpecies: aut per id quod continet id quod continetur, vt nunc pateras libate Ioui: aut cōtra, vt crateras magnos ſtatuunt, & vina coronant: aut pro inuētore, quod inuētū eſt, vt ſine Cerere & Libero friget Vēus aut contra, vt vinumqꝫ precamur. nāqꝫ hic deus adeſt preſens. Hæc exēpli cauſa poſita ſunt addiſcentibus, reliqua monſtrabit lectio.

Antonomaſia eſt ſignificatio vice nominis poſita: q̄ fit tribus modis: ab animo, vt magnanim⁹ anchiſiades: a corpore, vt ipſe ardu⁹ polyphem⁹, extriſec⁹, vt infœlix puer, atqꝫ impar cōgreſſus achilli.

Epitheton eſt ſuppoſitio dictionis cum proprio nomine. Nam antonomaſia vicē nominis ſuſtinet. epitheton nūquā eſt ſine proprio nomine. vt dira Celęno, dia camilla. Fit etiam tribus modis, ab animo, a corpore, extrinſecus. His duobus tropis vel vituperamus, vel offēdimus, vel laudamus.

Synecdoche eſt ſignificatio plenii intellectus capax, cum plus minus ve pronuntiat: aut enim a parte totum oſtendit. vt puppeſqꝫ tuæ, pubeſqꝫ tuorū. Aut cōtra partem a toto, vt ipſius ante oculos ingens a vertice pōtus in puppim ferit: & alibi fōtemqꝫ ignemqꝫ ferebāt Meminiſſe autem debemus quando fit a parte totum, faciendū eſſe ab inſigniori parte.

Onomatopeia eſt nomen de ſono factum, vt clamorqꝫ virum, clangorqꝫ tubarum. Tinnitus ęris Atque leuem ſtipulā crepitantibus vrere flāmis.

Periphraſis eſt circuloquutio quædā, quæ fit aut ornandæ rei cauſa, quæ pulchra eſt: aut vituperādę quæ turpis eſt, vt Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras Tritoni croceum linquens aurora cubile. & Hoc faciūt nimio ne luxu obtuſior vſ⁹ ſit genitali aruo, & ſulcos oblimet inertes.

¶ Metonymia interpretatur tranſnominatio, a meta trans: & onoma nomen. Et eſt quando vna dictio propter affinitatem, quam habet cum alia, ponitur pro ea, & quia hoc pluribus modis contingit, ſubiungit illius plures ſpecies, quarum prima eſt, cum continens ponitur pro contento. Verg. v. æn. Nunc pateras libate ioui: neqꝫ enim patera libatur, ſed vinum quod in patera continetur. aut econtrario, cum contentū ponitur pro continenti. Verg. primo ænei. Crateras magno ſtatuunt, & vina coronant. neqꝫ enim vina coronātur, ſed pateræ, in quibus vinum cōtinetur. Eſt præterea metonymia, cum inuentor alicuius rei ponitur ꝓ illa re cuius fuit inuentor. vt apud Ter. in Eunucho: ſine Cerere & Libero friget Venus, quod videlicet ceres fuit inuentrix frumenti. bacchus vini, venus dea eſt amorū & coitus. aut e diuerſo, cū rem ipſam pro inuentore ponimus: vt qui dixit, vinūqꝫ precamur pro bacchū, ideo ſubdit, nāqꝫ id deus adeſt præſens. Eſt etiam metonymia. Cū efficiens pro effectu ponitur, vt tenebras explorat inertes, & contriſtat frigore cælum: cum præterea materia ponitur ꝓ re, quæ fit ex illa materia. vt Verg. ij. ænei. Ferro accincta tenet. ¶ Antonomaſia interpretatur pro nomine, ab anti pro & onoma nomē, hoc eſt, quod vice nominis ꝓprij ponitur. Et ponit tres illius ſpecies. Ab animo, vt magnanimus anchiſiades, pro Aeneas per excellētiam magnitudinis animi, quod eſt bonū animi. A corpore, vt Verg. iij. ænei. Ipſe arduus. ſcilicet polyphemus, qui alijs præſtabat ciclopibus proceritate corporis, quod eſt bonū naturæ. Extrinſecus vt infœlix puer, id eſt, infortunatus pro Troilo ponit. & erat a bonis externis, qualia ſunt bona fortunæ. ¶ Epithetō interpretatur appoſitio ſiue adiectio, quo nomine græci appellāt nomen adiectiuū. Latini vero epitheton vocant adiectiuum, qđ additum nomini proprio, vt dicit Donatus, aut etiā nomini ſubſtātiuo exprimit aliquid proprium & inſeparabile. Et ponit ex Vergilio exemplum ex tertio æneidos. Dira celęno, harpyięqꝫ coluntaliæ. & alibi dia camilla & dicit fieri tot modis, quod antonomaſia, hoc eſt a bonis animi, a bonis fortunæ, a bonis naturæ. Vnde oratores conſueuerunt ſumere locos laudandi & a contrarijs vituperādi & iudicādi (vt Diom. inqt). ¶ Synecdoche interpretatur comprehenſio. Cicero intellectionem vocat, & accipit hic ſynecdochen pro figura loquutionis. nam de figura conſtructionis aliubi diſputatum eſt. Sed cū plus minus ve ſignificant verba, quam intelligimus, fit aut accipiendo partem pro toto, aut pro parte totum. Et ponit exemplum, quo ponitur pars pro toto ex. j. æn. Pubes tuorū pro iuuentus, cum etiam eſſent viri ſenes & pueri, non tantum puberes. Ex eodem quoqꝫ libro ponit exemplum, quo ponitur totum pro parte. vt ingens a vertice pontus. Nam pontum poſuit pro vnda ponti, & illud ex Verg. iiij. ænei. fontēqꝫ ignemqꝫ ferebāt. neqꝫ enim ferebant fontem, ſed partem aquæ fontanæ. Sed cum in parte totum intelligimus, dicit debere intelligi in parte illa multum totius illius partis. ¶ Onomatopeiæ interpretatur nominis fictio: nam componitur ex onoma, quod eſt nomen, & picofacio vel fingo, fit autem maxime cum ex ſono vocis nomina fingimus. Et ponit exemplum ex Vergilij. xj. æneidos: It cælo clamorqꝫ virum clangorque tubarum: nam clamare, a ſono vocis in homine, & clangere a ſono tubarum, facta ſunt. Tinnitus quoque æris dicitur, quod ærea vaſa tinniant pulſata. crepitare quoque fictum eſt a ſono vocis. vt Vergilius. j. Georgicorum. atque leuem ſtipulam crepitantibus vrere flammis. ¶ Periphraſis interpretatur circuitio ſiue circumloquutio a peri circum & phraſis loquutio: & fit quoties ornandæ rei cauſa vtimur exaggeratione de eadem re plura verba iuculcando. Et ponit exemplum ex libro. iiij. æneidos: Et iam prima nouo. &c. Pro eo quod ſatis erat dixiſſe, & iam aurora illuſtrabat terras. Et eodē modo cauſa vituperandæ alicuius rei vtimur circuitione, id eſt, longo verborum ambitu: ſed non ponit exemplum huius ſpeciei: ſed alterius, hoc eſt, quando rem turpem abſcœnamque circuitione ſignificamus. vt Verg. iiij. geo. Hoc faciūt. &c. et eſt ſēſus, ꝙ equabus ſubducitur paſtus cibuſque, ne pingueſcāt, quo tēpore admittere debēt equos ad fœtus ꝓcreādos, qđ fit ne meatus excipiendi ſeminis obturentur præpinguedine: vtiturque tranſlatione ſumpta ab agro, qui ſemine ſpargendus eſt, cuius ſulci debent eſſe aperti & reſoluti.

Hyperbaton eſt tranſcenſio quædã verborum ordinem perturbãs: cuius ſpecies ſunt quinq;. Hyſterologia ſiue hyſteron proteron, Anaſtrophe, Syncheſis, Parentheſis, Temeſis.

Hyſterologia, ſiue hyſteron proteron eſt ſententiæ cum verbis ordo mutatus. vt & Cererẽ corruptam vndis, & torrere parant flammis, & frãgere ſaxo.

Anaſtrophe eſt verborum tantum ordo præpoſterus. vt Italiam contra, pro contra Italiam.

Parentheſis eſt interpoſita formatio diuerſæ ſententiæ. vt Aeneas (neq; enim patrius cõſiſtere mentem paſſus amor) rapidum ad naues præmittit Achatem.

Temeſis eſt vnius cõpoſiti vel ſimplicis ſectio vna dictione vel pluribus interiectis: vt ſeptem ſubiecta trioni, & ſaxo cere comminuit brum. Et Maſſili portant iuuenes ad littora tanas: pro cerebrum, & maſſilitanas.

Syncheſis eſt hyperbaton obſcurũ, & ex omni parte confuſũ. vt tris notus abreptas in ſaxa latentia torquet: ſaxa vocant Itali medijs quæ in ſluctibus aras. Eſt autem hic ordo. tris naues abreptas notus torquet in ſaxa, quæ ſaxa in medijs fluctibus latentia Itali vocant aras.

Hyperbole eſt dictio fidem excedens augendi minuendi ve cauſa. Augẽdi. vt niue candidior. Minuendi, vt tardior teſtudine.

Allegoria eſt tropus quo aliud ſignificatur & aliud dicitur: vt Et iam tempus equum fumantia ſoluere colla, hoc eſt carmen finire. Huiuſmodi ſpecies multæ ſunt ex quibus ſeptem eminent. Ironia, Antiphraſis. Aenigma. Charientiſmos. Parœmia Sarcaſmos, Aſtyſmos.

Ironia eſt tropus, qui per contrariũ conatur oſtendere, qđ dicit. vt Egregiã vero laudem, & ſpolia ampla refertis tuq; puerq; tuꝰ. Hęc, vbi grauitas pnũtiantis adiuuerit, conſiteri videbitur, quod negare intendit.

¶Hyperbaton interpretatur tranſcenſio ab hyperbeno, qđ eſt tranſcendo: & fit quoties in longiori clauſula verborum ſtructura non habet ordinem explicitum, qui poſſit facile ſenſum præ ſe ferre. Et ponit illius quinq; ſpecies: quas deinde proſequitur ſingulatim. ¶Hyſterologia interpretatur poſterior ſermo vel verbum, hyſteron proteron interpretatur prius poſterius: & eſt quoties oratio, quæ debuit poſtponi, præponitur: & ecõtrario, quæ præponi, poſtponitur. Et ponit exemplum ex primo æneid. & torrere. & cætera. Prius enim fruges erant frangendæ ſaxo, id eſt, molendæ: & in farinã reſoluendæ: & deinde torrendę flãmis. i. furno inferẽdę, vt coquerentur. ¶Anaſtrophe interpretatur inuerſio ab ana re, & ſtrophe conuerſio: & eſt quando dictio, quę debuit pręponi, poſtponitur: et ediuerſo, differtq; ab hyſterologia: quod illa in ordine prępoſtero duarum aut plurium orationum eſt: hæc vero in duobus aut tribus verbis. & ponit exemplum ex principio æneidos. Italiam cõtra pro contra Italiam. ¶Parentheſis interpretatur interpoſitio: a para & en quod eſt inter & theſis poſitio. & eſt quoties in aliqua clauſula interpretatur aliqđ extraneũ. vt Verg. i. ęn. Aeneas rapidũ ad naues pmittit Achatẽ, & interpoſuit, neq; enim amor patrius paſſus eſt mentẽ cõſiſtere, id eſt, quieſcere. ¶Temeſis interpꝛtatur ſectio ſiue inciſio: a temno qđ eſt incido, & fit quoties dictioni compoſitę diuiſæ in partes componentes interponuntur, aut vnum aut plura verba, vt illud: eſt Boreæ regio ſeptem ſubiecta trioni pro eo, quod eſt ſubiecta ſeptentrioni, antiqui nõ modo dictiones compoſitas ad hoc officium diuidebant: ſed etiam integras, vt qui dixit ſaxo cere comminuit brum. p comminuit cerebrum: interiecta vna particula cõminuit, & quod ſequitur: Maſſili portant iuuenes ad littora tanas, pro eo quod eſt portant iuuenes ad littora Maſſilitanas ſubaudi prædas: interpoſitis pluribꝰ verbis, hoc eſt, portant iuuenes ad littora. ¶Sincheſis interpretatur confuſio. a ſin con & cheſis confuſio atq; (vt dixit Donatus) eſt hyperbaton, hoc eſt, oratio ex omni parte confuſa. Et ponit exemplum eſt primo æneidos. Tris notus abreptas. &c. n (vt dicit) ordo eſt. Tris naues abreptas. & notandum eſt in ordine ab accuſatiuo poſſe incipi: vt fruſtra grammatici neſcio quas ordinis regulas tradiderint. ¶Hyperbole interpretatur tranſcenſus: ab hyper trans, & bole ſcanſio: diciteque fieri augendi, aut minuendi cauſa. Augendi, vt Vergil. in Buco. Candidior cignis, hedera formoſior alba. Minuendi. vt quod quiſpiam dixit, tardior teſtudine, quia teſtitudinis inceſſus tardus eſt. vnde Plautus in Aulularia: teſtudineum iſtum gradibo gradum.

¶Allegoria interpretatur aliena loquutio, ab alleos, quod eſt varius, ſiue diuerſus: & eſt quando id quod dicimus aliud eſt, quam quod volumus intelligi. vt Vergilius in calce ſecundi Gergico. Et iam tempus equum fumantia ſoluere colla. per equum namque intelligimus ingenium, vt Iuuenalis: per quem magnus equos Aruicæ flexit alumnus, id eſt, exercuit ingeniũ. per colla fumantia, id eſt, præ ſudore exhallantia laborem operis componendi finire. & ſubdit allegoriæ ſeptem ſpecies, de quibus ſingulatim dicturus eſt. ¶Ironia, interpretatur ſimulatio, vel diſſimulatio: quoniam ironeuome eſt diſſimulo ſiue cauillor cauillaris. & eſt quando id quod dicimus per contrarium volumus intelligi: & in hoc cum ſuo genere concordat, ſed differt in eo, quod ironia eſt ſimulatio quædam cauillatoria. vt Iuno apud Vergilium quarto æneidos, ad Venerem: Egregiam vero laudem. &c. quaſi dicat: non eſt magna laus, quod tu & filius tuus, qui eſtis duo magna numina, per dolos decepiſtis vnã fœminam. Itaq; ſi quis grauitate quadam pronuntiauerit dicta ironice, verborum ſenſus in contrarium vertitur.

¶ Antiphrasis interpretatur cõtraria loquutio, ab ãti qđ est cõtra & phrasis loquutio: & est qñ in vno verbo subest cõtrariũ eius. quod dr: cũ ironia sit in pluribus verbis. vt bellus, qđ est diminutiuũ a bonus bona bonũ. vñ dr bellũ p contrariũ qđ non est bonũ: & lucus, q est sylua cõdensa, p contrarium dr a luceo luces: quia ex arborũ opacitate minime lucet. ¶ Aenigma interpretatur obscuritas sermõis, ab aenittome, qđ est obscure loqui. Et ponit exẽplũ illi⁹, qui induxit niuẽ loquẽtẽ, mater me genuit &c.

Antiphrasis est vnius verbi ironia: vt bellũ quod minime bellũ est: & lucum quod minime lucet.

Aenigma est obscura sententia per obscurã similitudinem rerum: vt mater me genuit eadem mox gignitur ex me: significat enim aquam in niuẽ conuerti, & ex eadem rursus effluere.

Charientismos est, quo dura dictu gratius pferuntur: vt interrogantibus nobis nũ quis nos q̃sierit: respõsum detur: bona fortuna, exinde intelligitur neminem nos quæsisse.

Parœmia est accõmodatũ rebus tẽporibusq; prouerbiũ, vt aduersus stimulũ calces, & lupus est in fabula.

Sarcasmos est plena odio, atq; hostilis derisio: vt en agros, & quã bello Troiane petisti Hesperiã metire iacens.

Astysmos est tropus multiplex numerosæq; virtutis. Nam astysmos est quicquid rustica simplicitate caret: & faceta satis vrbanitate exponitur. vt qui Bauium non odit: amet tua carmina Meui: atq; idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Homœosis est minus notę rei per similitudinem eius, quæ magis nota est, demonstratio. Huius autem tres sunt species. icon. parabola. paradigma.

Icon est personarum per se, vel eorum, quæ personis accidunt, cõparatio, vt: os humerosq; deo similis.

Parabola est rerũ genere dissimiliũ cõparatio. vt qualis mugitus fugit cũ saucius arã taurus: & incertã excussit ceruice bipennem.

Paradigma est exempli hortantis, vel deterrentis enarratio. Hortantis, vt Antenor potuit mediis elapsus Achiuis Illyricos penetrare sin⁹: Deterrentis: vt At non sic Phrygius penetrat Lacedæmona pastor. Ledæamq; Helenam Troianas vexit ad vrbes?

& illud Cleobuli Lindii: Est vn⁹ genitor nati bona pignora bis sex: triginta cuius nati sed dispare forma. significat namq; annum habere duodecim mẽses, quorũ quilibet habet dies triginta, totidẽq; noctes. ¶ Charientismos interpretati põt gratiositas. a charis charietos, qđ est gratiosum: & est, qñ id, qđ durum dictu esset, mitioribus verbis tẽperamus. vt si sacrilegũ, furẽ dicamus: & eũ, qui sit strabo, pætum. Et ponit exẽplũ. vt si quis dicat, quæsiuit ne me quisquã: & rñdeat quis huic interrogationi, bona fortuna: cũ debuisset rñdere, nemo te quæsiuit. ¶ Parœmia interpretatur prouerbium: & est sẽtẽtia lõgo vsu cõprobata & experta ad id, qđ volum⁹, efficiendũ vsurpata. vt Terẽti⁹ in phormiõe aduers⁹ stimulum calces: subaudi nõ iaceas. Idem quoq; in Adelphis, lupus est in fabula quo significatur tacendũ esse: quoniam is: de quo erat sermo, aduentat. ¶ Sarcasmos interpretatur derisio, nõ quæcunq; sed ea, quæ a capitali odio pficiscitur. Qualis est illa ex Euangelio: Vah qui destruis templũ dei: & in triduo illđ reædificas. deriuaturq; a sarx sarcos, qđ interpretatur caro: qđ, qui ea vtitur, vitam perit illius, in quẽ inuehitur. Ver. xii. æñ. En agros. &c. Iacẽs igitur, id est, mortuus metire agros, & Hesperiã cadauere, scilicet, strato terrã premẽdo. ¶ Astysmos interpretatur vrbanitas, quoniã Astys est vrbs: dicitq; Donatus hunc tropum multipliciter patere: vt quicquid vrbaniter dicatur astysmo fiat. vt sunt ille facetiæ de quibus Iuue: Et salib⁹ vehemẽs inter pomaria natis. Ver. in Bu. Qui bauiũ nõ odit, amet tua carmina Meui, cum vterq; sit pessimus vir, atq; iter illorũ malus poeta. sed qđ sequitur magis spectat ad vrbanitatẽ, scilicet, q iũgat vulpes more puerorũ, qui pisotello adiungunt mures. vt dicit Horatius. Et mulgeat hircos. vñ nõ magis possis expectare lac, quã ex gallo gallinaceo, vt inquit Plinius. ¶ Homœosis interpretatur similitudo, & est quoties minus notũ cõparatiõe & similitudine magis noti demõstramus. cuius tres subdit species: quas ordine psequitur. ¶ Icon interpretatur imago siue similitudo, & est quoties res eiusdẽ gñis comparantur. vt Verg. i. æñ. Os humerosq; deo similis, quoniam pulchritudo Aeneæ assimilatur pulchritudini alicuius dei, cũ de⁹ & homo (scđm Epicurũ) maxime mẽbrorũ similitudine teneantur. ¶ Parabola interpretatur comparatio, & est quoties res diuersorum generum inter se comparantur. vt Ver. ii. ii. æñ. Comparat Laocoonta tauro sacrificando, qui excussit ex ceruice ictum sacerdotis impacta securi in collum. Estq; sensus, q talis erat Laocoontis mugitus & clamor, qualis taurus. &c. ¶ Paradigma paradigmatos interpretatur exẽplũ, quod solet acommodari dictis & factis. idq; vt dicit hortãdi aut deterrẽdi causa. Hortãdi, vt Verg. i. æñ. Antenor potuit mediis elapsus Achiuis. quasi dicat, antenor potuit ex mediis hostibus in Italiam venire: & Aeneas, qui Antenore potior atq; melior est, nõ poterit? Dehortantis deterrentisq;. vt idem Vergilius septimo Aenecidos: At non sic Phrygius. & cętera. & est sensus. quod Aeneas sic venit in Italiam, vt raperet Lauiniam: quemadmodum Paris Lacedæmoniam, vt raperet Helenam.

LIBRI QVINTI FINIS.

¶ DIFFERENTIAE EXcerptę ex Laurētio Valla ab Antonio Nebrissens.

¶ D litera. A.

Abstinentia est a rebus alienis cohibitio.
Cōtinētia est tm̄ a proprijs voluptatibus.
Abdico filiū, id est, viuēs a bonis expello.
Exhęredo filiū.i.testamēto a bonis ꝓhibeo
Acus est, qua sarcinatores vestes sarciunt.
Acicula vero, qua mulieres vtūtur ad ornatum.
Abhorreo ab omni humanitate.i.alienus sum.
Exhorreo inimicos, id est, illos pertimesco.
Accessus est additio siue appropinquatio.
Accessio est adiectio siue incrementum
Actio causarum recte dicitur, & non actus.
Actus comœdiarum recte dicitur, & non actio.
Acta, & actus sunt rerum priuatarum & familiarium.
Gesta sunt rerum publicarum & magistratuum.
Actor est causidicus & alicuius rei repræsentator.
Auctor est (vt ita loquar) alicuius rei factor.
Acini sunt grana in vnum racemum coeuntia.
Baccę vero cū sint parua poma, dispersius nascūtur.
Aceruus est minutarum rerū congeries, vt salis.
Strues est proprie lignorum compositorum.
Strages est cadauerum iacentium multitudo.
Sarcina est vtensilium, quę ad cultum pertinent.
Accola est, qui iuxta locum habitat. vt accola Ponti.
Incola est, qui in loco habitat. vt incola montis.
Inquilinus est, q in aliena domo vel agro habitat.
Accusare est ostendere aliquem peccauisse.
Incusare vero est mores alicuius reprehendere.
Excusare excusationem accusanti afferre.
Adeo pro in tantū sequenti particula vt.
Adeo pro valde non sequenti particula vt.
Aduocatus est, qui alteri adest vtcunq; illi faueat.
Patronus est, qui agit causam maxime accusati.
Cliens vero est, cuius causa a patrono defenditur.
Adorare fit etiam sine verbis cum genuum plicatione.
Supplicare fit sine genuum plicatione sola voce.
Addicere est in auctione aliquid vendere.
Liceri & licitari est pretium in auctione facere.
Adsum, id est, pręsens, vel prope sum.
Adsum tibi.i.studeo & patrocinor tibi.
Aduersor tibi, id est, contrarius tibi sum.
Auersor te.i.vultum auerto a te, quem detestor.
Aduerto oculos.i.aliquo oculos conuerto.
Auerto oculos.i.alicunde oculos conuerto.
Admoueo manum vulneri.i.appono & applico.
Amoueo manum a vulnere.i.remoueo.
Ad votum mihi euenit.i.vt ego optabā.
Ex sententia mihi euenit.i.vt ego intelligebam.
Adulterium est, quod in nuptam committitur.
Stuprum est coitus contra legem violentus.
Aedes in singl̄ari et in pl̄ali est tēplū, et sempaddit cui⁹.
Aedes in plurali, domū profanam significat.
Aestimare est taxare, quod dicunt appretiare.
Aestimare, etiā considerare. Existimare est iudicare.
Aequalis est æquus & coætaneus.
Aequabilis est ęqualis in priori significatione.
Aedilis est, qui ędilitatem administrat.
Aedilicius vero, qui ędilitate perfunctus est.
Affectus siue Affectio est in animo, quod mēs nō est.
Mēs vero siue Ratio ī animo est, qđ affect⁹ nō est.
Afficio te iniuria.i.facio tibi iniuriam.
Afficio te beneficio.i.facio tibi beneficium.
Agitur mecū pręclare.i.bona conditione sum.
Agitur mecum male.i.malo statu sum.
Actum est, semp in malam partem accipitur.
Agere gratias est verbis gratitudinem ostendere.
Habere gratiam, vel gratias est in animo.
Referre gratiam est re ipsa beneficium dissoluere.
Aguntur animalia a sessoribus & instigatoribus.
Ducuntur illa, quæ sponte ducem sequuntur.
Trahutur, quę per vim & raptando portantur.
Portare est ferre, & suo corpore baiulare.
Vehi est equo, naui, curru, & similibus.
Agere (ꝓter alias significationes) est rerū immanentium.
Facere est rerum in materiā exteriorē exeuntium.
Age aduerbium cum singulari iungitur.
Agite, cū plurali. Agedū, cū singulari & plurali.
Ager modo est territorium vrbi circumiectum.
Ager etiam est locus, quem ruri colimus.
Aruum est, quod frumento seritur, ab arando.
Fundus est agri pars, vt vinea, oliuetum, pratum.
Prædium est possessio rustica, siue vrbana.
Campus est planicies terrę ampla & grandis.
Area est planicies angustior in agro vel vrbe.
Aliquantisper & Paulisper ad breue tempus pertinet.
Tantisper pro in tantū postulat adiūgi dū ꝓ donec.
Alter de duobus dicitur, aut de secundo loco.
Alius de pluribus dicitur, & quādoq; ꝓ diuersis.
Albani ex oppido Alba in Latio dicuntur.
Albenses, ex oppido Alba ad Fuscinum lacum.
Alumnus est, non qui alit, sed tantum qui alitur.
Alitor vero, qui alit, semper actiue.
Ambitio in animo est eius, qui cupit honores.
Ambitus in actu eius, qui pecunijs honorē habuit.
Amor ad omnes res pertinet. vt amor vini & vxeris.
Charitas ad homines tantum pertinet.
Caritas est penuria, quā indocti caristiam dicunt.
Amare est cum affectu, & vehementissime.
Diligere est cum ratione & remissius.
Adamare est amatorie aliquid amare.
Amicus honesta res est. vnde & amicitia dr.
Amica, si ad virum referatur, inhonesta res est.
Amator, qui modo amatorio amat.
An particula coniunctio est, per quam interrogamus.
Aut coniūctio quoq; est, sed per eam non interrogam⁹.
Annuum tempus est, quod per anni spatiū durat.
Annuum festum est, quod semel in anno contigit.
Ante hac legi.i.ante hoc tempus legi.
Post hac legam.i.post hoc tempus legam.
Antiqui dicuntur & senes & veteres.
Senes dicūtur quantum ad ipsorum vitam priuatā.
Veteres dicuntur, qui alia ętate vixerunt.
Appeto cum affectu qualiacūq; illa sunt.
Expeto tantum honesta, vt virtutes.

Apparare ad pompam tantum pertinet.
Præparare vero est aliquid ante parare.
Apparere alicui est illi ministerium exhibere.
Apud me est liber, personam & locum significat.
Penes me est liber, personam & dominium.
Argutus est, qui est acuta quadam solertia.
Argutus est sonorus. Argutus quoque breuis.
Armiger est, qui domino arma in prælio ministrat.
Armatus, qui armis ad pugnam instructus est.
Arcere est prohibere, ac vetare: vnde Arx dicitur.
Abigere est a loco fugare: vñ Abactores, & Abigei.
Assurgere alicui est in honorem illius surgere.
Surgere est quocūq; modo se erigere.
Assentari est falso laudare, & vtilitatis gratia.
Adulari vero est inseruire, vt honorem mereamur.
Blandiri, q̄q̄ est tactus, ad animum transfertur.
Asciscere est, remotum aliquid capere.
Consciscere semper fere mortem desiderat.
Desciscere est ab imperio alterius se subtrahere.
Asserere est affirmare: & in libertatem vindicare.
Asseuerare est vim, atq; animi motum addere.
Autem coniunctio postponitur huic negationi nō.
Vero postponitur his neq;. tum. sine. iam. enim. at.
Ausculto te dicimus, sicut & audio te.
Ausculto tibi, est obtempero tibi.
Audiens sum te, tantum valet, quantum Audio te.
Audiens sum tibi, non audio tibi, id est, obediēs sū.
Auis est, quę parit oua, pennisq; prędita est.
Volucris est, quęcunq; volat. vt apis. culex,

¶ De litera. B.

Barba (inquit Seruius) hominum est.
Barbę vero in numero plurali, quadrupedum.
Mentum vero est ipsa barba, pilorumq; sedes.
Benefactor est, qui cuipiam benefacit.
Beneficiarius, in quem beneficium collocatur.
Bene aliquando capitur pro valde. vt bene doctus.
Male aliquando accipitur pro non. vt male sanus.
Bellum est totum tempus, quo in militia sumus.
Prelium, ipsum tantum armorum certamen.
Pugna etiam citra arma fit solis verbis.
Beatus est, qui omnibus rebus ad vitę vsum abundat.
Fœlix, qui omnium bonorum compos est.
Bonum genus est ad vtile, iucundum, & honestum.
Bonitas vero idem est, quod benignitas.
Bractea tenuis est, & sua sponte plicatilis.
Lamina vero crassior, vt ex qua arma fiunt.
Bucca pars illa est, quæ inflatur. vt in cornicine.
Mala est rotundum illud, quod est supra buccā.
Gena oculorum tegmen est: tum malā significat.
Cilium est ambitum genarum. vnde Supercilium

¶ De litera. C.

Cedo tibi. i. cōcedo tibi, id est, nō repugno tibi.
Cædo cecidi te, id est, percutio, & occido.
Catuli sunt ferarū, q̄ fere ex raptu viuunt.
Pulli vero cicurum, vt asini, & equi, & auis.
Fœtus generalius est, vnde fœtificari & fœtura.
Capitale odiū est, qđ & caput & vitā alterius petit.
Capitale vitium, propter quod peccans punitur.
Capere est sponte, vel non sponte accipere.
Sumere est vltro, & nō sponte aliorū capere.
Captare est velle capere: & insidias parare.
Candet, dicit Marcellus, quod ignitum est.
Candet etiam quod candidum, & album est.
Causari est causam rei gestæ afferre in accusationem.
Causare nunq̄ apud idoneos inuenitur ꝓ efficere.
Caupona est taberna, vbi vinum venditur.
Caupona quoq; mulier, quę vinum vendit.
Calūniari, dicit Martian⁹ est falsa crimina intēdere.
Pręuaricari, dicit Vulpian⁹, causas aduersarijs dare.
Ceruix in singulari est posterior colli pars.
Ceruices in plurali pro superbia ponuntur.
Collum omnes partes in solidum complectitur.
Iugulus est anterior colli pars. vnde Iugulare.
Celebris passiue ponitur. vt locus & homo celebris.
Frequens actiue & passiue. vt vrbs & senatus.
Cęlebs est, qui non duxit vxorem legitimam.
Maritus est, qui vxorem per leges accepit.
Certum est, modo accipitur pro manifestū est.
Certum est pro deliberatū est iungitur infinitiuo.
Censor est, qui in administratione censurę est.
Censorius est, qui perfunctus est censura.
Circunstare pro eo est, quod circundare.
Circunsistere est inuadere, & circūuenire.
Circiter frequentissime ad numerū refertur.
Refertur quandoq; ad tempus, & ad locum.
Continuo. protinus. statim, notum est, quid sint.
Quod si additur negatio, valet pro non ideo.
Cōmeatus in singulari, est licēcia (vt ita dixerim) ad tēp⁹.
Cōmeat⁹ in vtroq; nūero sunt alimēta publica & pri
Commendo te regi, id est, committo te. (uata.
Commendo te apud Regem, id est, laudo te.
Commentarius est, in quo res nudæ scribuntur.
Libri sunt, in quos autorum opera diuiduntur.
Volumen est minus, quā liber.
Cocilio amorem dicimus: sed non gratiam.
Inimus gratiam: sed non inimus amorem.
Reconciliare, & in gratiam redire, idem.
Conciliamus nouos amicos. Recōciliamus veteres.
Comitari est minores maioribus comitatū pręstare.
Assectari est, comitatū alicui pstare quocūq; modo.
Deducere est aliquem de illius domo comitari.
Reducere est illum vsq; in domū comitari.
Cœnaculū est pars dom⁹ superior ad quoscūq; vsus.
Cœnatio est locus inferior ad cœnandum.
Comes est, qui alterius ductum sequitur vtcunq;.
Socius est in negocijs, serijs rebus, & laboribus.
Sodalis est in leuiorib⁹, & iocosis, & voluptarijs.
Comes est benign⁹, & q alijs inseruit, q seruus d'r.
Collis est mōticulus separatus, siue pars montis.
Iugum est (vt sic dicam) ipsa montis arduitas.
Cliuus est eadem arduitas: sed clemens.
Promontorium est mons in mare prominens.
Coxa est pars supra femora, vertebrumq; ipsum.
Femora partem cruris exterioris significant.
Femina partem interiorem, molliorem q; tantum.
Copia in singulari est facultas: & iūgitur do & facio.

Copia quoque est abundantia: vt vini & olei.
Copiæ in numero plurali est exercitus.
Condictio est denuntiatio, siue actio in personam.
Conditio vero fortunam dicit, & ordinem.
Corpus in nobis viuentibus est: vnde corpulentus.
Caro est cadaueris, quæ & pulpa dicitur.
Cōsolor & Cōsolatio verbis fit in alicui⁹ calamitate.
Solor & Solatiū rebus ipsis fit in alteri⁹ egestate.
Solamen magis est Poeticum q̄ Oratorium.
Corporeum est existēs in materia corporea. vt lapis.
Corporale est existēs ex materia corporea. vt dom⁹.
Complodere est, manus inuicē illisas collidere.
Explodere est, cum sonitu manibus eijcere.
Supplodere est, pedem terræ incutere.
Cordi est mihi ire aliquo, id est, placet mihi ire.
In animo est mihi ire aliquo. i. constituo ire.
Compertum est, & exploratum est mihi, id est, scio.
Constitutum, & deliberatum est mihi. i. decreui.
Consulo te, id est, consilium peto: vnde Consultor.
Consulo tibi, id est, cōsilium do: a quo est Cōsultus.
Conuenit mihi, id est, decens & cōueniens est mihi.
Cōuenit inter nos. i. cōtrouersia nō est inter nos.
Conflaui æs alienum, id est, factus sum debitor.
Dissolui æs alienum, id est, quod contraxi, solui.
Consternere, ad corpus tantum pertinet.
Consternari ad animum, quum mens turbata est.
Consul est, qui in administratione consulatus est.
Consularis, qui iā perfunctus est consulatu.
Crimen modo pro delicto, modo pro criminatione est.
Flagitium proprie est in libidine, q̄si flagris dignū.
Crudus est, qui egre, difficulterque concoquit.
Crudus etiam est, qui habet aspectum trucem.
Crudū est etiā vulnus, qd recēs est & sanguinolētū.
Crudum etiā dicitur non coctum, & immaturum.
Crepitus est sonitus violentus ex aeris impulsu.
Crepitus etiam est veneris ventus exclusus. i. peditū.
Strepitus fit ex corporū & vocū collisione.
Fremitus est strepitus vehementior.
Stridor est acrior, & quasi sibilans collisio.
Confero me ad Catonem: nō in Catonē, id est, eo.
Cōfero beneficia in Catonē, nō ad Catonem. i. do.
Cūprimū cōiunctio est: vt cū primū veneris, dabo librū.
Quāprimū aduerbiū est pcito: vt quāprimū dabo.
Cumani dicuntur à Cumis oppido Campaniæ.
Comenses à Como oppido Galliæ Cisalpinæ.
Culpa medici perit, qui moriturus non erat.
Defectu medici perit, cui medicus non affuit.
Cum ppositio nunq̄ iungitur rei notāti instrumētum.
Cum cōiunctio si refert ad tum, rei minori iungit.
Tum vero rei maiori. vt cū pecunias, tum vitam.
Tum & tum, inter æqualia. vt tum pecuias, tum libros.
Colorie vestes sunt, quæ natiuo sunt colore.
Versicoloriæ, quæ natiuum colorem mutarunt.

¶De litera D.

Debellare est, bello vincere, & bello capere.
Expugnare est pugnando vincere & capere.
Propugnare est pugnando defendere.
Impugnare & oppugnare est pugnando lacessere.
Decus est honorificentia ex rebus preclare gestis.
Decor est pulchritudo ex decētia rerū & psonarū.
Desipio & desipisco est aliquid a sensu deficio.
Resipisco est ad meliorem mentem redeo.
Descendo de monte, id est, de alto ad imum.
Descēdo in certamē, id est, de tuto in periculosum.
Deuenimus in planum, in vallem a loco altiori.
Deuenimus in paupertatē, id est, a maiori fortuna.
Despicio inferiores me, loco & fortuna.
Suspicio superiores, id est, admiror, vel aspicio.
Despicere est circumspicere & prouidere.
Deligere est magis idoneum ad res gerendas secernere.
Eligere vero est ex multis ad nostram vtilitatem.
Cooptare est, inter collegas & pares eligere.
Declamator est, qui studet apud Rhetorem.
Orator est, qui veras causas in iudicio agit.
Defunctus officio est, qui suo officio est perfunctus.
Defunctus quoque vita, qui vitam finiuit.
Deturbare est, violenter & deorsum deijcere.
Exturbare est, eodem modo & loco deijcere.
Disturbare est, dissipando, diruendoque deijcere.
Deprecor supplicium, id est, detestor, & execror.
Deprecor veniā, id est, precibus veniam præcor.
Imprecor est, alicui malum & infortunium pcor.
Decuriōes sunt, q denis eqtib⁹ ex nobilioib⁹ psunt.
Centuriones, qui centum ex inferioribus presunt.
Depectus (dicit Vulpianus) qui turpiter pactus.
Pactus est, qui quomodocunque pepigit.
Decedere est, ex officio abire. vnde dicitur Decessor.
Succedere est, in officium ire, vnde dicitur Successor.
Decedere vita est, officio vite excedere.
Depositor est, qui depositum alicuius fidei credit.
Depositarius vero, cui depositum creditur.
Discere est, vt aliquid intelligas, quod ignoras.
Ediscere vero est, vt memoria complectaris.
Dediscere est, quod didiceris, obliuisci.
Dicere, pprium est Oratorum, & elegāter loquentium.
Dictitare est frequenti loco, & tempore dicere.
Dictare est, alio verba excipiente (vt scribat) dicere.
Docere discipulos, notum est, quid significet.
Dedocere est, quod alter docuit, falsum ostendere.
Dico sententiam in senatu, quasi consiliarius.
Fero sententiam in foro, quasi Pretor, siue iudex.
Dicere leges, est ad eos, qui bello superati sunt.
Ferre leges, est ad suos, vnde Legum latores.
Dies pro certo die generis est masculini.
Dies pro tempore fœmininum est, & caret plurali.
Domus, quādo facit domi in genitiuo, locū significat.
Domus cum facit domus, ædificium & familiam.
Do literas tabellario, ad aliquem perferendas.
Do literas ad amicum, vt eas legat.
Dono te corona, est premij & honoris gratia.
Dono tibi coronam, notum est, quid significet.
Do tibi fidem, id est, persancte tibi iuro, & promitto.
Habeo tibi fidem, hoc est, credo tibi.
Dudum & iamdudum de breui tempore dicitur.
Nuper, pridem, & iampridem de longiori.
Diu, & iamdiu, est per longum tempus.

¶ De litera.E.

EPulę sunt cibi ministerio hominum comparati.
Epulū, sunt cibi solēniores & cōuiuiū publicum.
Edicere est magistratuū regūq;. Vñ edictum Pretoris.
Indicere est denūtiare. Vt indico bellum hostibus.
Elogium est testificatio laudis vel infamię.
En ntō & actō iungit. vt en Priamus. En capellas.
Apud oratores (exprobrādo) cum ntō. Vt En homo.
Ecce apud Vergilium semp de re improuisa dicitur.
E republica. i. pro republica. & vtilitate reipublicę.
E regione domus meę, pro ex opposito domus.
Ex tempore dixit, pro ex improuiso dixit.
Ergo & igitur breuioribus adhibentur conclusionibus.
Quare. quapropter. quamobrem maioribus.
Etsi, quamquam in principijs poscunt indicatiuum.
Quamuis. licet. tametsi in alijs locis subiunctiuum.
Euēt⁹. iussus. pmissus, in singulari q̄rtę declinatiōis.
Euenta. iussa. pmissa, in plurali secūdę declinationis.
Excubię tam diurnę quam nocturnę dicuntur.
Vigilię, tātūmodo nocturnę diuisę in quatuor.
Exemplum est, quod sequimur: aut vitamus.
Exemplar de quo simile aliquid facimus.
Existit, quod eminet, & exurgit cum motu.
Extat quod eminet, & superstat sine motu.
Exprobrare est, immemorem beneficij culpare.
Imputare est, citra reprehensionem id facere.
Esse præsens verbi infiniti est. Fore, Futuri.
Eodē mō differunt adesse, adfore, p̄desse, profore.

¶ De litera.F.

FAcio te certiorem, non facio certum, neq; ago.
Facio rem gratam, rem diuinā, damnum: nō ago.
Facies magis ad corpus pertinet, vt facies longa.
Vultus ad animum refertur. vt vultus tristis.
Factio est diuisio ciuium in diuersa studia.
Seditio cum populo discorde res agitur.
Fama grece, idem est, quod rumor latine.
Sed rumor est tm̄ de re, q̄ recens est, et sine autore.
Fama vero etiā de antiq̄ dr̄, & de alicui⁹ celebritate.
Fatuus est insipiens, tractum a sapore ciborum.
Stolidus, qui proxime ad naturā pecorum accedit.
Stultus est, qui improuidēs est, & imprudens.
Facile scribit, p eo, q̄d est, leuiter scribit & nō laboriose.
Facile princeps oratorum est. i. nō dubie princeps.
Fero auxilium. Do auxilium recte dicitur vtrumq;.
Do opem non dicitur, sed fero opem: vnde opitulor.
Festus dies recte dicitur, & non festiuus. Vnde festum.
Festiuus homo, id est, iucundus. vnde festiuitas.
Ferus homo, qui animum ferinum obtinet.
Ferox homo, qui animosus est ad certandum.
Fessus est fatigatus, siue animo, siue corpore.
Defessus & defatigatus, q ampli⁹ fatigari nō potest.
Ficus. ci. vel fic⁹ p fructu et p arbore gñis est fœminini.
Ficus. ci. genere masculino pro morbo accipitur.
Filius. pater. mater. magis ab oratoribus dicitur.
Gnatus. genitor. genitrix. magis sunt poetarum.
Fingere dr̄, qui formas ducit ex luto: & dicitur Plastes.
Effingere, qui ad alterius formam aliquid fingit.
Flere est lachrymas fundere in dolore.
Gemere est præ angustia in sonum erumpere.
Plorare est voce flebili dolorem suum aperire.
Plangere est percussione membrorum se affligere.
Eiulare est alta voce flere, quod est mulierum.
Vociferari est nō mō dolorē, sed indignationē ostē
Lamentari est oratione tristi cladem testari. (dere.
Fœlix est, q. p̄speritatem recipit. vt homo fœlix.
Prosperum est, quod fœlicitatem affert. vt sydus.
Fœlix etiam aliquando ab effectu dicitur.
Fœnero tibi dicitur, sicut mutuo tibi, & p̄mitto tibi.
Fœneror abs te, sicut mutuor abs te, et stipulor abs te.
Fœnus est prouentus ex ipso solo, quod est naturale.
Fœnus, q̄d est vsura, à priori significato defluxit.
Vectigal ex omi p̄dio est, vel publicum, vel priuatū.
Frux est quicquid ex terrę fructu in cibum vertimus.
Seges est, ex qua conficitur panis, non demessa.
Seges etiam est terra sementi excipiendę subacta.
Frondes sunt tantum arborum.
Folia etiā sunt aliarum rerum. vt florum herbarum.
Frui est potiri aliqua re propter seipsam.
Vti vero est alterius rei gratia. i. propter finem.
Fungi est officium, munusque agere.
Potior cum hoc nomine res gtō plurali iungitur.
Potior alias cum ablatiuo, & significat obtinere.

¶ De litera.G.

GEstus est actio quędā, & corporis pronuntiatio.
Gestio est administratio quędam, & actio.
Gemmę sunt lapilli omnes pretiosi pręter margaritam.
Margarita est, quæ in concha nascitur.
Vnio vero est, cum magnitudinem solitā excedit.
Gratus est in aduersis. Iucundus in prosperis.
Iucundus, nō est lętus, sed q lęticiā affert. (licitate.
Gratulari alicui, est verbo testari se gaudere de illi⁹ fœ
Gratari, idem: nisi q magis est poeticum q̄ oratoriū.
Gratificari est beneficium minori conferre.
Gratum facere est maioribus inseruire.
Graue est, quod suapte natura est ponderosum.
Grauem etiam virum per translationem dicimus.
Gremium est intra complexum feminum in fœminis.
Sinus est intra pectoris brachiorumq; complexum.
Sinus etiam est vestis fluxus, & littorum curuitas.

¶ De litera.H.

HAbeo rationem salutis, id est, habeo respectum.
Cōstat ratio. i. ratione legitimā esse ostēdo.
Habeo orationem dicimus: non facio orationem.
Facio sermonem dicimus: non habeo sermonem.
Hei semper iungitur datiuo. vt Hei mihi qualis erat.
Heu accusatiuo, & nominatiuo nonnunquam.
Vę semper dtō iungitur. vt ve tibi causidice.
Histrio est, qui personatus fabulas in scœna agit.
Mimus, qui quouis in loco gesticulationes exercet.
Hiare est aliquid sua sponte, vel externa vi aperire.
Hiscere est tantum oris, & quidem humani.
Hortus est, vbi sunt olera, quibus vescimur.
Horti sunt arbores consiti voluptatis gratia.
Hospes est, qui in aliena ciuitate est.
Peregrinus est, qui in propria ciuitate non est.
Hic ad primā p̄sonā, vel ad res primę p̄sonę pertinet.
Iste, ad secundā personā, vel ad res secūdę personę.

Ille ad tertiam personam, vel ad res tertię personæ.
Eodem modo differunt aduerbia ab eis tracta.

¶ De litera. I.

IAm, notum est quid significet, vt iam venit.
Vsurpatur quoq; pro tunc: vt si sedet, iam non stat.
Interdico tibi aqua & igni: non aquam & ignem.
Interdicitur tibi à me aqua & igni. Et
Interdicitur tibi à me aqua & ignis.
Incumbo studijs, vel in studia, vel ad studia.
Incumbo remis: non in remos, vel ad remos.
Intercedit mihi tecum amor, i. amor est inter nos.
Intercesserunt tribuni, hoc est, se opposuerunt.
Instituta sunt boni mores ratione sumpti.
Institutiones sunt pręceptiones, quibus docemur.
Indulgentia est mollis, & delicata educatio.
Venia, etiam quandoq; indulgentiam significat.
Infidus est, cui non est fidendum, a fido fidis.
Perfidus est, qui fidem violat, a fides fidei.
Infensus est vehementer iratus, & odium gerens.
Infestus est vehementer molestus & nocens.
In diē viuo tm̄. i. diei præsentis rationem habeo.
Indies senesco. i. cotidie magis efficior senex.
Inhibemus rem inceptam, vt tela inhibere Latini.
Prohibemus āte rē incœptā. vt hospitio phibemur.
Inuertere est rem aliquam in contrarium vertere.
Peruertere est rem aliquam in malum vertere.
In manu mea est negotium, id est, in potestate mea est.
In manibus est liber, id est, in manus meas.
Ingredior forum, id est, intro in forum.
Ingredior, id est, ambulo, vt si stas, ingredere.
Interrogamus, causa aliquid intelligendi.
Percontamur vero gratia argumentandi.
Sciscitamur, vt vox indicat, sciendi gratia.
Introduco te, id est, in interioribus claudo.
Intercludo te, id est, iter tuum claudo, & impedio.
Incedere est ambulare cum fastu & pompa.
Ambulare est simpliciter pedibus ingredi.
Impēdere est quasi supra caput in ruinā imminere.
Impendere penultima breui, est quasi dare.
Perpendere est exacte ponderare & examinare.
Appendere est suspendere & ad lancem ponderare.
Inter cœnandum venit, id est, dum essem in cœna.
Inter agendum dormio, id est, dum sum in actione.
Impono tibi onus, id est, iniungo tibi onus.
Impono tibi. i. decipio te. vnde Impostores dicti.
Inficiari, & inficias ire. i. negare sic dicitur, vt
Opem ferre, & suppetias ferre, pro auxiliari.
Indoles in pueris est signum futuræ virtutis.
Indoles etiam in malum accipitur, sed raro.
Iocus & iocari proprie ad verba tantum pertinent.
Ludus & ludere ad facta. vt ludere pila.
Iter facere est, quod imperiti dicunt, itinerare.
Viam facere est, vbi via non erat, aperire.
Munire viam est reficere & repurgare.
Iter habere est iter aliquem esse facturum.

¶ De litera. L.

LAbare aliquid, est ruere & repente cadere.
Labi vero est leniter, & sensim descendere.
Lacesso, prouoco, quod est in certamen vocare,
Plerūq; in bonū, nonnūquā in malum accipitur.
Latebrę hominum proprie dicuntur.
Latibula sunt ferarū, sed quādoq; cōfundūtur.
Legere literas, legere libros notū est quid significet.
Perlegere literas est vsq; ad finē legere.
Eodem modo differunt vigilare, & peruigilare.
Negare & pnegare. Agere & peragere, & similia.
Leges sunt aut principis, aut populi alicuius liberi.
Rogationes dicebantur, quia populus rogabatur.
Leuo & alleuo est molestiam, laboremq; extenuo.
Subleuo est auxilium, defensionemq; præsto.
Litera in singulari, est vnum elementū. vt. a, b, c.
Literę in plurali, est epistola, quæ mittitur.
Libertus est, qui de seruo liber factus est: sempq; habet
relationē ad eū, cuius est libert⁹. vt libert⁹ Cęsaris.
Libertinus idem significat: nisi quod est absolutū.
Libertas, aliquādo in bonum, aliqñ in malū accipitur.
Licentia vero est, cum quis libertate abutitur.
Libri sunt, in quibus autorum opera diuiduntur.
Volumina vero sunt minora, quā libri.
Ludicrū substātiue est quodcūq; lusorium opus. Vnde
Ludicrus. a. ū. non (vt dicit Priscianus) ludicre.
Lucus est sylua cędua Deo vel homini consecrata.
Salt⁹, sylua vbi pecudes hyemare, aut ęstiuare solēt.
Nemora voluptatis causa cōstant arte, siue natura.
Sylua est, vbicunq; sunt arbores cędue vel incęduæ.
Lues est morb⁹ in hoīes sęuiēs, in pecora, & agros.
Pestis est pestilentia, q̄ aut cito occidit, aut cito abit.
Lubricus locus est, in quo nequeas insistere.
Lubrica est anguilla, quæ nō potest retineri facile.
Lubrica ætas, in qua qui sunt facile labuntur.
Luce & tenebris p die ac nocte accipim⁹, sed prima luce
& primis tenebris est pricipio diei et pricipio noctis.
Prima die, prima nocte respectu secūdæ dicitur.
Reperitur vero luci p luce, vesperi p vespere, & ruri
p rure. Carthagini pro Carthagine. Sed Seruius vult
hæc nomina vrbium propria debere poni in dtō.

¶ De litera. M.

MAle de te sentio, existimo, iudico, nō errorē sentiē
tis: sed eius, de quo sentimus, vitium designat.
Male audio, est malam famā habeo. i. infamor.
Magni. parui. tanti. quāti. in gtō solū iūgūtur cū illis ver
bis interest & refert. vt magni interest, parui refert.
Cętera ī noīatiuo vł aduerbialr, vt plurimū interest.
sex pnoīa in abltō mea. tua. sua. nostra. vestra. cuia.
Malleol⁹ est ī modū mallei rostralīs, aptus plantationi.
Sarmentū est arefactū, quod igni reseruatur.
Palmes est cum in vite frondes, vuasq; habet.
Marinum est, quod in mari est. vt piscis marinus.
Maritimū est, qđ iuxta mare est, vt vrbs maritima.
Trāsmarinū est, qđ trās mare est. vt bellū trāsmarinū.
Meditari, pter eā significationē, quā habet in ptōptu,
Est etiā ad aliquid se exercere, vt ad palestram.
Memoria teneo, recte dicitur: non memoriter teneo.
Memoriter recito, memoriter pronūtio: nō memoria.
Memoria & memoriter cōplector. repeto. recolo.
Memini p recordor, genitiuo & accusatiuo iungitur.

Memini pro mentionem facio,gtō & ablatiuo cū de.
Messis,tum ipsa messio est,tum seges iam matura.
Sementis est satio,siue(vt ita dicam)seminatio.
Semen est,quod in terram subactam iacitur.
Seminariū est loc⁹,vbi plātę ad trāsplandū seruntur.
Mereri est mercede operari,& in militia exerceri. vnde
Meritoria taberna,quo sine mercede nō est aditus.
Meritorius puer,qui mercede prostat libidini.
Meritoria puella non dicitur,sed meretrix:qa meret.
Mereor de te bene,id est,beneficium in te confero.
Mereor de te male,id est,mala in te contuli.
Demereor amicos.i.beneficijs illos obnoxios facio.
Emereor,vnde est Emeritus, à labore cessare.
Ministerium in singulari est ministri opera.
Ministeria in plurali,pro ministris accipiuntur.
Eodē modo differunt seruitium & seruitia.
Mille in singulari,substantiuū est.vt Cic.mille hominū versabatur.& mille nummum expensum.
Millia vero in plurali,ab eo quod est mille.
Mille in plurali adiectiuum est.vt mille viri.
Moratus ille dicitur,qui bonis moribus est prędit⁹.
Morigeratus est obseqns & obediēs,à verbo morigeror.
Morosus,q est difficilis & puersis moribus.
Mollis homo in vituperationē dicitur.i.effœminatus.
Molle opus,in laudem.i.pulchre fabrefactum.
Moror te & maneo te,pro expecto te:sed poetice.
Moror te.i.detineo te,magis oratorium est.
Maneo,p eo qđ futurū est.vt quis te manet exitus.
Munimēta sunt munitiones castrorū.vt vallum.fossa.
Monumenta sunt sepulchra.statuę.tituli.literæ.
Murus est ambitus vrbis,aut etiam castrorum.
Paries est ambit⁹ ille domorum,quo tecta fulciūtur.
Mœnia,& muros significant,& vrbis ędificia.
Mulier ea dicitur,q̄ corrupta est. Virgo, q̄ integra.
Patitur tamen vtrūque aliquando exceptionem.
Munus(teste Paulo)dicitur,quod dono mittitur.
Munus alio modo est onus. vnde immunitas d'r.
Munus præterea est officium.vt militare munus.

¶ De litera. N.

Natalis & Natale substātiue,est dies natalitius.
Natales vero ī plurali,sāguinis cōditionē significat.
Ne dicā substātiuo pcedēte,vult post se actū.vt Cic. crudelis Castor ne dicam sceleratum,& impium.
Secus autē sequēti substātiuo.vt si dicamus. Crudelis,ne dicam sceleratus,& impius Castor.
Necatus generalem habet significationem.
Nectus non dicitur sine certo genere mortis.
Nedū vno mō vtimur, cū vtrāq; sententiā vno claudimus verbo.vt funderē,p te sanguinē,nedū pecuniā.
Altero cū suū vtriq; sentētę verbū dam⁹.vt funderē p te sanguinē,nedū pecuniā crederē:sed affirmādo, qđ est maioris momēti pponimus,negando vero cōtra,quod est maius postponimus.
Næ cum diphthongo,pro valde accipitur.
Ne producte accepta,pro non.Ne correpte pro an.
Nisi,q̄ties ponitur in principio,indicatiuū postulat.
Alias vero,etiam subiunctiuo iungi potest.
Nihil ad cęsaris egtatū.i.nihil ad cōparationē cęsaris egtat⁹
Terē.Nihil ad nostrā.i.nihil ad cōpatione hui⁹ nræ.
Non me fallit,non me pręterit,nō me fugit,nō me capit.est non ignoro.teste Quintiliano.
Noualis(inquit Paulus)est terra pscissa,anno cessans.
Ager restibilis(inquit Varro)quod restituitur.
Nunc aduerbium,tempus instans significat.
Nūc etiā sine tēporis significatiōe vsurpať.Cic.plura euenirēt,si ad qetem integri irem⁹:nūc vero onusti cibo & vino cōfusa & perturbata cernimus.
Nutare est male solidata molis ruinam minari.
Titubare,est pedibus non valentis insistere.
Vacillare est alterno motu inconstantē esse.
Nūti⁹ est,q nūtiat:nō qđ nūtiatur.Quod enim dicit Seruius,nūtium esse qđ nūtiatur,non est verum.

¶ De litera. O.

O Vctō & actō iungi pōt. vt o me miserum. o te fœlicem. Aliqñ supprimitur:sed in re leuiori,vt hominem indoctum,qui hæc ignoret.
Obseruo.i.custodio:à quo verbo est Obseruatio.
Obseruo.i.colo,et veneror:à q̄ verbo est obseruātia.
Obeo legationē.i. exequor mun⁹ & officiū legationis.
Sic obeo mortē,exeqr officiū mortis.Et obeo nō addēdo mortē:sicut oppeto mortē et oppeto. Defūct⁹ vita et defūct⁹.
Obuio tibi,et obui⁹ tibi fio.obuiū me tibi fero.
Obuius tibi sum.obuiā tibi pcessi:idem significant.
Obses est,q traditur imperio alterius,quasi pignus.
Vas est,qui sponsor alterius in capitis periculo est.
Fideiussor est,qui spondet in causis leuioribus.
Otiū est vacatio à labore:cuius cōtrariū est Negotiū.
Otium quoq; p studio literario accipitur.
Occupare,est locum tenere:& vi capere,& etiam
Occupare,antecapere,quod dicunt præoccupare.
Odor,notum est quid significet in vtroq; numero.
Odores in plurali numero,sunt odoramenta.
Officium est virtutis actio,p loco & tempore.
Officium est beneficiū & obsequium in amicos.
Officiū est quoq; magistratuū,& aliarum rerum.
Officina est vbi opera fiunt,vnde opifices.
Taberna est,vbi opera venduntur. vnde tabernarij.
Opera(vt dicit Vulpianus)est diurnum officium.
Opus est finis fructusq; operæ.vt opus Ouidij.
Operepretium est fructuosum & ad rem pertinens.
Orare est verbis aliquam rem petere.
Exorare est orando & precibus aliquid impetrare.
Oriundus à Roma.i. cuius Maiores fuerunt Romani.
Ortus Romę.i.qui in vrbe Roma natus est.
Ordo est digestio,& suo cuiusq; rei loco dispositio.
Series est rerū quedā continuata progressio.
Orphanus est,qui caret patre,pręsidioq; paterno.
Pupillus est,q caret patre,sed tātisper dū est in ętate, cui dari consueuerunt tutores per leges.
Orbus est,qui aliqua re chara priuatus est,vt filijs.

¶ De litera. P.

Parasitus est,qui ventris grā nihil recusat ferre,& omnia loquitur ad voluntatem inuitantis eū.
Scurra est,q risum ab audiētib⁹ captat sine differētia.
Pastio est ipsa pascēdi actio,q̄ ad pecudes pertinet.
Pastus homini cōpetit,& potius ad animū ptinet.

Pabulũ est cib⁹ pecorũ, qui sine semine est. vt palea.
Esca & hoim est, & qđ captandis piscibus subdit.
Pasci pecudũ est, & construitur cum accusatiuo.
Vesci hominum est, & construitur cum ablatiuo.
Partior, idem est, quod partes facio & distribuo.
Partio raro reperitur, sed impertio frequenter.
Pacificatus sum, id est, pacem feci.
Pacatus sum. i. in pace sum, vel ab armis recessi.
Placatus sum. i. ab indignatione ad lenitatem redij.
Parẽ esse, idẽ est, quod sufficere alicui operi.
Par esse, idem est, quod esse conueniens & decẽs.
Paria facere est, qđ alibi omissum est, compensare.
Patres (inquit Paulus) vsq ad tritauos proprie dici.
Qui super tritauos sunt, Maiores debere appellari.
Minores (dicit Seruius) nuncupari, quoties deficit no-
nomen in Posteris. Sed potius dicendum est, esse
Maiores, qui nos præcesserunt.
Minores vero qui sequuntur.
Penu continentur, quæ ad victum priuatum pertinent.
Penariũ est locus, teste Varrone, vbi penu reponitur.
Cõmeatus dicitur, quod ad victum publicũ ptinet.
Pecus significat omne animal, quod sub homine ex pa-
bulo terrę pascitur. Significat etiam multitudinem
pecudum.
Pergameni, ab oppido Asiæ, quod est Pergamus.
Bergomenses, a Bergomo Galliæ cisalpinę oppido.
Per in compositione cum nomine positiuo iungitur.
Quam superlatiuo. vt perdoctus, quam doctissim⁹.
Perq̃ vero positiuo. vt perquam doctus homo.
Quam pro quantum semper positiuo iungitur.
Per aliquando in malũ accipitur. vt piur⁹, perfidus.
Aliquando accipitur quasi per mediũ. vt perspicuus.
Prę idẽ significat, sed cũ alijs dictionibus iungitur,
quã per. vt præclarus. prædulcis, prædiues: non per-
clarus. perdulcis. perdiues.
Perinde vult post se acsi, vel atq: vt fac perinde, ac si
tua res esset, vel atq tua res esset.
Proinde idem est, quod ideo, vel ideoq.
Subinde accipitur pro inde, statim, vel identidem.
Petere in bonum & in malum accipitur.
Posco est proprie rem debitam & honestam peto.
Postulo est quodammodo requiro. vt res postulat.
Expostulo est, cum querela amici officium desidero.
Flagito vehementer & importune postulo.
Persequor, in bonam partem, & malam accipitur.
Prosequor ablatiuo iungitur. vt prosequor te oculis.
Peculium est, quicquid labore nostro comparatur.
Peculatus est furtum rerum ad rempublicã ptinẽtiũ.
Sacrilegium est furtum rerum sacrarum.
Pellex est, quæ cum eo, cui est vxor, miscetur.
Pallaca est concubina eius, qui non habet vxorem.
Pluit caret supposito, & construitur cum ablatiuo.
Ningit. tonat. serenat, & similia vtrũq respuunt.
Plura possunt esse duo, & est nomen comparatiuum.
Cõplura, duo esse nõ possunt, & nõ est cõparatiuũ.
Plerinq, modo maximã partẽ significat, mõ nõnul:i.
Porro (licet eiusdẽ significatiõis sit, cuius vero & autẽ)
hæc semp postponuntur: illud potest etiam p̃poni.

Pondo (teste Phoca) singulari numero caret. dicim⁹ ta
men duo tria pondo: non bina, terna pondo.
Potior cum hoc nomine res in plurali gtõ iungitur.
Cũ vero alijs noibus frequentius abltõ copulatur.
Potus vini. aquę. lactis. & similium recte dicitur.
Potio datur ægrotanti, quod gręce pharmacum d'r.
Pompa est spectaculum in prosperis reb⁹ & aduersis.
Spectaculũ vero est, qđ spectatur & ipsa spectatio.
Locus etiã vnde spectamus spectaculum dicitur.
Proteruus. procax. petulans, aliud alio magis increscit tã
in factis quã in dictis, significantq; quandam lasci-
uiam libidinemque, & impudentiam.
Pręsens non modo dicitur, quod est huius tẽporis, sed
alterius. vt Horatius: pręsens in tempus omittat.
Pręsens q̃q; d'r, qđ subitũ est, et nõ dilatatũ ĩtẽp⁹, vñ
Presentissimũ periculũ, & pſentaneum remedium.
Pręesse est rei administrandę prępositũ esse. ab hoc fit
Præses, quod à verbi significatione recessit.
Pręsidere est ad opem præstandam pręesse, à quo fit
Pręses, sicut à desideo Deses. à resideo Reses.
Præsidium est præcipuum auxilium.
Subsidium est, quod in auxilium succedit.
Pręstare (pter eã significationẽ, quã prę se fert) signifi-
cat etiã prohibere, ne alicui fiat incommodum.
Pridie & Postridie gtõ seruiunt & actõ. vt pridie no-
narum decẽbrium, & pridie nonas decembres.
Procul apud quosdã autores accusatiuo seruit: vt Cur-
tius procul vrbem. &c.
Primus vocaui te, ad tempus referri debet.
Prior vocauit te, ad pſonã poti⁹ referr, estq; int' duo,
sicut prim⁹ inter plura, vt ego prior q̃ tu veni domũ,
& ego primus omnium veni.
Eadẽ rõ est de posterior, posteri⁹, & postremus.
Pręmefero, est dicto vel facto qualem opinionem ha-
beam, quasi ipsa frõte confiteri. In eadẽ significatio
ne sunt. Præ me duco. præ me gero.
Prisca sunt, quæ prioribus sæculis fuerunt.
Pristina, quæ fuerunt prioribus annis.
Probrum idẽ est, quod dedecus & ignominia.
Opprobriũ est aliquãdo facto: sed freqntius dicto.
Pulsare est graui & vehementi ictu cædere.
Verberare est cędere instrumẽto lõgo, & exili.
Pręuaricatores sunt, q causam aduersarijs donant.
Tergiuersatores, qui totũ ab excusatiõe desistunt.

¶ De litera. Q.

Quando & qñquidẽ: idẽ est quod quoniam.
Quatenus idem significabat Quintiliani sæ-
culo. Cicero tñ quatenus p in quantum vtitur.
Questus in plurali pro querela, à queror quereris.
Quęstus etiã in singulari significat lucrũ nũmarium,
deriuaturq; à verbo quæro quæris.
Quidẽ vno modo accipitur ad distinguendum res,
quod græci nimium faciunt. vt alius quidem bo-
nus: alius vero non. Altero modo per exceptionem
illius, quod affirmes. vt Quintilianus: Torquebis
quidem filium, sed fatebitur mater. Tertio modo
ponitur completiue non sequente eius aduersatiua

Quin, modo pro Quinetiam, siue atque etiã accipitur.
Quin pro nõ, desiderat subiunctiuum. vt qn adeas.
Quin pro cur nõ, semp interrogat per indicatiuum.
Quid substantiuum est. vt quid negotij est tibi.
Quod adiectiuum. vt quod negotium est tibi.
Quisque cũ superlatiuo iũgitur. vt optimus quisque.
Cũcti & oĩs, positiuo: vt cũcti sapiẽtes, oẽs docti.
At vero oĩs cõparatiuo additur. vt oẽs doctiores.
Que vero superlatiuo caret. etiã cũ quisque iũguntur.
Quotusquisque semp interrogatiue ponitur.

¶ De litera. R.

Rhegini, ex oppido Calabriæ Rhegio dicuntur.
Rhegienses, ex Rhegio Galliæ cisalpinæ oppido.
Retulit Põpeius ad senatũ. i. in cõsultationẽ posuit.
Refero tibi beneficiũ. i. cõfiteor me accepisse bñficiũ
Rixa (vt dicit Vulpianus) potest esse inter duos.
Turba vero, in multitudine & cœtu hominum tm̃.

¶ De litera. S.

Saluber cibus, saluber aer, est sanitatem conferens.
Sanus homo, & sanũ caput, est sanitatem habens.
Satiare ad oẽs sensus pertinet, atque etiã ad animum.
Saturare ad vnum gustum pertinet tantum.
Salio, vnde saltus deducitur, est saltum facere.
Salto, vnde saltatio fit, est tripudium facere.
Scilicet et videlicet idẽ significare videnť, qđ certe: sed per amaritudinẽ quãdã cum derisu mixtam.
Recentiores vtuntur expositiue his particulis.
Sciens feci, id est, cum faciebã, sciui me facere.
Ignorãs feci. i. cum ignorabã. Scienter feci, ignorãter feci. i. cum sciẽtia & ignorãtia: nõ sciui me ignorare.
Secũdum particula, notum est quid significet.
Secũdum preterea accipitur ꝓ iuxta, & post.
Secundum etiã ꝓ eo quod est pro. vt secundum me iudicatum est, id est, pro me sententia est lata.
Senecta & senectus vtraque est senilis ętas.
Iuuentus non modo ętas, sed multitudo iuuenũ est.
Sin ꝓsi nũq̃ in prima parte collocať, sed ĩ scđa cũ pcesſit. si.
Igitur exponẽdum est, sin pro sed si.
Syncer⁹ (vt dicit Donat⁹) est sine cera. vt mel simplex.
Sed poti⁹ dicẽdũ est, syncer⁹. i. integer et incorrupt⁹, quasi cũ cera & nulla pte fraudatũ, hoc est, diminutũ.
Situs (vt dicit Priscianus) est negligentia: sed potius est sordes illa & illuuies domus diu nõ repurgatę.
Solus & vnus inter omnia adiectiua, q̃ nõ sunt supla tiua, gtõ plurali iũgunť. vt: solus oĩm. vnus cũctorũ.
Stare est non ire in ĥis, q̃ sunt sine pedib⁹. vt nauis.
Stant q̃ recta sunt, q̃diu nõ cadunt. vt stat turris.
Stãt q̃dã, q̃ nõ eunt, cũ ire possint. vt equus. homo.
Sedere in omnibus notum est, quomodo sit.
Sidere est pessum ire, deorsumque descendere.
Sto verbum absolutum est. Sisto actiuum. vt Vergi.
Siste gradum. vtrũque habet supinum statum.
Stellę (inquit Macrobius) sunt singulares. vt erraticę.
Sidera cõstãt multarum compositione. vt Aries.
Astrum est signum ex stellis coactum, qđ nos dicimus sydus, q̃ differentia non semper obseruatur.

Super contiguitatem significat. vt sedeo super lapidem.
Supra spatij interpositionẽ. vt nubes pẽdẽt supra nos
Suffragia sunt voces, quæ dantur in electione. Vnde
Suffragari pro auxiliari plerũque inuenitur.

¶ De litera. T.

Tantũ abest, post se hẽt vt, aut semel. vt Cic. tantum abest ab officio, vt nihil officio possit magis esse contrarium.
Aut bis, vt idẽ. tm̃ abest, vt aliquã bonã grãm q̃sisse videať, vt multas etiã simultates subeundas intelligã.
Tãti & quãti, & ab eis cõposita tãtidẽ & quantilibet. quãticũque. totidẽ, pluris & minoris iũgũtur his verbis emo. venundo. veneo. mercor. cõparo. ęstimo. taxo. liceo. addico. distraho. metior. cõduco. loco. fœnerer. paciscor. pãgo. cõdẽno. postulo & silib⁹ verbis.
Tenus semp postponiť, atque in singulari cũ abltõ tm̃, in plurali cum gtõ. vt Verg. Crurum tenus à mento palearia pendent.
Thebani à Thebis, quæ est vrbs in Bœotia insignis.
Thebeus, à Thebe vrbs antiquissima in Aegypto.
Timeo te, id est, tanq̃ inimicum metuo te.
Timeo tibi, id est, metuo tibi tanq̃ amico.
Traijcio exercitũ. i. trãs mare, trãs mõtes, trãs flumẽ duco
Traijcio mare, id est, transeo mare.
Tricliniũ à trib⁹ thoris, mẽsis ve triplicib⁹ appellatũ ẽ.
Aula est grece, quã latini atrium appellant.
Tollo aliquãdo pro capio dicitur. vt tolle librum.
Tollo aliq̃n ꝓ educo accipi solet. vt sustuli filium.

¶ De litera. V.

Valde positiuo et verbo iungitur, sed nõ lõge, vt valde doctus, valde legit: nõ lõge doct⁹, longe legit: nec valde ditior, valde ditissimus.
Venio in suspitionem, semper accipitur passiue. vt
Veni in obliuionẽ, veni in vituperationẽ, etiã passiue.
Veni in opnionẽ actiue & passiue solet accipi.
Vector vnũ ex verbalib⁹ in. or. passionẽ significat, id est, eum qui vehitur, aliquando eum qui vehit.
Venale significat rem vẽditioni expositam.
vendibile, quod cito & facile vendi potest.
Vẽdico (vt sic dicã) est approprio & meum esse dico.
Vindico est vlciscor. aliquãdo ab iniuria defendo.
Ventitare est freq̃ter venire ad locum.
Aduentare est proximum esse, vt veniat.
Versicoloria dicuntur, quę natiuum colorẽ mutant.
Coloria, quæ colorẽ habent natiuum.
Vicus vrbis est pars: sed vicus paganus muris caret.
Castellum est, quod muris cinctum est vndique.
Oppidum est omnis vrbs, pter Romam.
Vict⁹ appellatiõe cõtinẽtur homini necessaria ad vitã.
Penus est omne, quo homines vescuntur.
Vltro citroque, ad dicta & facta referuntur.
Vsurpare est vti tũ dicto, tũ facto. i. vsum capere.
Vt, ꝓ vtpote, siue quippe seq̃nti relatiuo. Quintilianus nõ dãno, vt q̃ dixerim esse in q̃bus vtilitatis aliquid

¶ FINIS.

❡EIVSDEM ANTONII NEBRISSENSIS

De nominibus numeralibus.

NIhil eſt in hac vita mortali magis neceſſariũ cognitu, & qđ minus à noſtri ſęculi hoĩbus ſciatur, ꝙ tria illa, in quibꝰ ſator rerũ, ideꝗ mũdi arbiter oĩa diſpoſuit. Omnia (inquit) in menſura numero & pôdere diſpoſuiſti. Omitto nũc pôdus & mẽſurã, ſine quibus multę artes, atꝗ in primis medicamẽtaria, imo neꝗ ipſa hoĩm ſocietas, quã ciuitatẽ appellamus, cõſtare poteſt: breui nãꝗ ijs de rebus tradituri ſumus certã rationẽ ętati nrę (ꝗtũ ego exiſtimo) incognitã. Venio ad nũeros, in quos pôdera ipſa & menſurę referuntur: quotuſquiſꝗ nouit latine numeros ſuis proprijs vocabulis appellare, poſtea quã à primis illis infantilibus etiam notis diſceſſerũt? Refert Ariſtoteles in problematis, eſſe quaſdã nationes adeo immanes & barbaras, vt neſciant cõputare vltra numerũ quaternariũ. Quid ſi ego mõſtrauero eos, qui vulgo habentur ſapientes, neſcire quomodo latine dicãt. Tres letras tuyas recebi en vn dia, y cada quatro dias recibi dos: ꝗ de a los frayles ꝗ andã emparejados de dos en dos cada quatro hueuos. Et hoc intra numeros illos notos: qđ ſi trãſgrediamur denariũ? quid ſi cẽtenariũ? qđ ſi millenariũ? qđ ſi millionẽ? Sed cũ mihi ſemꝑ fuerit in aĩo, pro virili Hiſpanis meis opẽ ferre in ijs potiſſimũ, quibꝰ maiorẽ in modũ opꝰ eſt: libuit hoc in loco diſꝑcurere in prima ſerie noĩa nũeralia, atꝗ ẽ regiõe ſcđo in loco noĩa ex numeralibꝰ diuidua ſiue diſtributiua. tertio noĩa ordinalia. ꝗrto aduerbia nũeralia. Sequuti ꝗ ſumꝰ in hac parte, tũ vſum doctiſſimorum: tũ rõnem: tũ etiã ꝓportionẽ. Poſuimꝰ vero numeros explicitos vſꝗ ad triginta. cęteros vero collegimꝰ in decuplatiões tm̃. ex qbꝰ & ſimplis poſſumꝰ cõponere medios, quẽadmodũ fecimꝰ à viginti in triginta. Prohibuimꝰ aũt vicies bis, & vicies ter, & ſilia, qđ certi autores ſequuti in cõmẽtationibꝰ nr̃is, dici poſſe putabamꝰ: propterea qđ vicies bis potiꝰ quadragies. & vicies ter ſexagies deſignãt, & alia ad hunc modũ. Pręterea vltra cẽtum nõ poſſumus dicere cẽties bis. ſicut dicimus cẽtum duo, & cẽteni bini, & cẽteſimꝰ ſecundꝰ: ꝓpterea, qđ cẽties bis potiꝰ ſignificat ducẽties, & centies ter trecenties, & ſimiliter deinceps. Itaꝗ rationẽ ſequuti potius dicendum eſſe crediderim cẽties & bis: cẽties & ter: aut bis ſupra centies, & ter ſupra centies. &c.

❡Aduertẽdum tamẽ antiquiores poſt centum millia, potius conſueuiſſe dicere bis centum millia. tercentũ millia. quatercentum millia, quã ducenta, trecenta, quadringenta millia. Et pro eo, qđ nos dicimus: vn cuento. decies centum millia. dos cuentos. vicies centum millia, & deinceps eodem modo.

❡Illud quoꝗ eſt aĩaduertẽdũ, qđ interrogãti quot paſcit ſeruos, quot poſſidet agri iugera. reſpõdẽdũ eſt ꝑ noĩa numeralia puta decẽ. cẽtum Interrogãti vero quot dẽtes hñt hoĩes, reſpõdẽdũ eſt ꝑ noĩa diuidua ſiue diſtributiua: puta crãteres binos. caninos ꝗternos. primores octonos. molares vicenos. Nã ſi diceres ſimpliciter, ꝗ hoĩes hñt duos, aut quatuor, aut octo, aut viginti dẽtes: non dixiſti qđ volebas. Interroganti vero ꝑ quotus. a. ũ. reſpondẽdũ eſt ꝑ noĩa ordinalia, vt quotus ſedet in eccl̃ia Cãtor ab Epiſcopo? reſpõdẽdũ eſt tertius, aut quartus. aut quotã partem habent clerici ex frugibus, reſpondendum eſt decimam, id eſt, vnã aliquam ex decem.

❡Sunt & alię denominatiões à noĩbus numeralibꝰ. ꝗ dicũtur multiplicia, vt duplus. triplus. quadruplus, quincuplus. ſexcuplus. ſeptuplus. octuplus. nonuplus. decuplꝰ, quãtuordecuplus. quindecuplꝰ, ſexdecuplus. centuplus.

❡Cętera vero multiplicia cũ nõ habeãt ꝓpria nomina, per ꝗ poſſint deſignari. circũloquimur ea ꝑ numeralia & ablatiuũ huius noĩs tãtus. a. ũ. vt ſi dixeris, qui ſurripuerit ſimplum, luat viginti tãto, aut mille tãto, aut mille quingẽta tãto. Et eodẽ modo de multiplicibus illis, ꝗ ſignificãt plicaturã. vt duplex. triplex. quadruplex. quincuplex. ſexcuplex. ſeptuplex. octuplex. nonuplex. decuplex. vndecuplex. duodecuplex. tredecuplex. quatuordecuplex. quindecuplex. ſexdecuplex. cẽtuplex. vt Horatiꝰ: cõtra quẽ duplici panno patiẽtia velat. Triplices quoꝗ & quincuplices tabellas apud Martialẽ legimꝰ: & apud Ouidiũ. Surgit ad hos clypei dominꝰ ſeptẽplicis Aiax. vbi non poſſis dicere duplus, triplus. quadruplus. quincuplus. ſextuplus. Nam quod Perſius dixit rem duplica, feci iam triplex. & Iuue. qui triplicem vſuram pręſtare paratus: manifeſtum eſt, pro triplo poſuiſſe.

❡Sunt & alia diuerſarum ſignificationum nomina à numeralibus compoſita & deriuata, quę vltra certos numeros non procedunt. vt biduo. triduo. quatriduo: ſed non dicimus quinquiduo. ſexiduo. &c.

❡Biennio. triennio. quadriennio. quinquennio. ſexennio. ſeptennio. decennio. centennio: ſed non dicimus. octennio. nouennio. ducentennio. &c.

❡Nudiꝰ tertiꝰ. nudiꝰ quartꝰ. & Plaut. nudiꝰ ꝗntus. nudiꝰ ſextꝰ. & Cice. nudiꝰ tertiꝰ deciꝰ. cętera exẽplo carẽt.

❡Bimꝰ. a. ũ. trimꝰ. a. ũ. quadrimꝰ. a. ũ. & denoĩatiua ab illis bimatꝰ. us. trimatꝰ. us. ꝗdrimatꝰ. us. cętera nõ legũt.

❡Et aduerbia bifariã. trifariã. ꝗdrifariã. oĩfariã. multifariã. plurifariã: ſed nõ dicimꝰ ꝗnꝗfariã. ſextifariã. &c.

❡Sũt & alia noĩa numeralia numerorũ triplacatiua, ꝗ nõ reperiũtur, niſi à certis numeris hęc ferc. binio, onis. ꝓ eo qđ eſt bis duo bis, hoc eſt octo. ternio. onis. ꝓ ter tria ter, hoc eſt ſeptẽ & viginti. ꝗternio. onis. ꝓ quater quatuor quater. hoc eſt, quatuor & ſexaginta. quinio. onis. ꝓ quinquies ꝗnꝗ quinquies, hoc eſt, cẽtum viginti quinꝗ. &c. Eodẽ modo poſſent ex ꝓportiõe formari, ſed nõ legi, niſi hęc ſuperiora. & qđ ſuſpicor millionẽ dictum, quem vulgus Hiſpane appellat millon, hoc eſt, millies mille millies.

❡Sunt quoꝗ alia noĩa à diuiduis deriuata, ꝗ ſignificãt illũ numerũ, ad quẽ pertinẽt habere, vt ſingularius, vel ſingularis, quod vnum cõtinet. binariꝰ qđ duo. ternarius, quod tria. quaternarius, quod quatuor. quinariꝰ qđ

quinq;, ſenarius quod ſex, ſeptenarius quod ſeptem. octonarius quod octo. nouenarius quod nouē. denarius q̄d decē. vndenarius quod vndecim. duodenarius quod duodecim. tredenarius quod tredecim. quaterdenarius quod quatuordecim. quindenarius quod quindecim. vicenarius quod viginti. tricenarius quod triginta. quadragenarius quod quadraginta. quinquagenarius quod quinquaginta. ſexagenarius quod ſexaginta. ſeptuagenarius quod ſeptuaginta. octogenarius quod octoginta. nonagenarius quod nonaginta. centenarius quod centum. millenari9 quod mille. vt numerus binarius continet duo. ſexagenarius ſenex, qui habet, id eſt vixit annos ſexaginta.

¶ Sunt prçterea q̄dā ab ordinalibus denominata, quç ſignificāt ad illum ordinē pertinere, aut eſſe ex illo ordine, vt ſecundanus miles, qui eſt ex ſecunda legione. octumanus ex octaua. decumanus ex decima. & decumana porta in caſtris. & æs decumanum apud Lucillium. & decumanum frumentum, quod ex decimis ſoluitur.

¶ Tertiana quoque febris, quç die tertio contingit. & quartana, quç quarto. Et ab his rurſus denominatiua, vt tertianarius. quartanarius, & alia eodem modo.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Vnus vna vnum.	Singuli. æ. a.	Primus. a. um.	Semel.
Duo duæ duo.	Bini. næ. na.	Secundus. a. um.	Bis.
Tres & tria.	Terni. næ. na.	Tertius. a. um.	Ter.
Quatuor.	Quaterni. næ. na.	Quartus. ta. tum.	Quater.
Quinq;.	Quini. næ. na.	Quintus. ta. tum.	Quinquies.
Sex.	Seni. næ. na.	Sextus. ta. tum.	Sexties.
Septem.	Septeni. næ. na.	Septimus. a. um.	Septies.
Octo.	Octoni. næ. na.	Octauus. a. um.	Octies.
Nouem.	Noueni. næ. na.	Nonus nona nonum.	Nouies.
Decem.	Deni. næ. na.	Decimus decima decimū.	Decies.
Vndecim.	Vndeni. næ. vndena.	Vndecimus. a. um.	Vndecies.
Duodecim.	Duodeni. næ. na.	Duodecimus. a. um.	Duodecies.
Tredecim.	Tredeni tredenæ tredena.	Tredecimus. a. um.	Tredecies.
Quatuordecim.	Quatuordeni. næ. na.	Quartus decimus. a. um.	Quatuordecies.
Quindecim.	Quindeni. næ. na.	Quintusdecimus.	Quindecies.
Sedecim.	Sedeni. næ. na.	Sextus decimus.	Sedecies.
Septendecim.	Septendeni. næ. na.	Septimus decimus.	Septindecies.
Decem & octo.	Octoni & deni.	Octauus decimus.	Octies & decies.
Duodeuiginti.	Duodeuiceni.	Duodeuiceſimus.	Duodeuicies.
Decem & nouem.	Noueni & deni.	Nonus decimus.	Nouies & decies.
Vndeuiginti.	Vndeuiceni. næ. na.	Vndeuiceſimus.	Vndeuicies.
Viginti.	Viceni. næ. na.	Viceſimus.	Vicies.
Viginti vnus, vel	Viceni ſinguli.	Viceſimus primus.	Vicies ſemel.
Vnus & viginti.	Singuli & viceni.	Primus & viceſimus.	Semel & vicies.
Viginti duo.	Viceni bini. næ. na.	Viceſimus ſecundus.	Vicies bis non dicitur.
Duo & viginti.	Bini & viceni.	Secundus & viceſimus.	Bis & vicies dicitur.
Viginti tres.	Viceni terni, vel	Viceſimus tertius.	Vicies ter nō dicitur.
Tres & viginti.	Terni & viceni.	Tertius & viceſimus.	Ter & vicies dicitur.
Vigiti quatuor.	Viceni quaterni, vel	Viceſimus quartus.	Vicies quater nō dicitur.
Quatuor & viginti.	Quaterni & viceni.	Quartus & viceſimus.	Quater & vicies dicitur.
Viginti quinq;.	Viceni quini, vel	Viceſimus quintus.	Vicies quinquies nō d̄r.
Quinq; & viginti.	Quini & viceni.	Quintus & viceſimus.	Quinquies & vicies d̄r.
Viginti ſex.	Viceni ſeni, vel	Viceſimus ſextus.	Vicies ſexies non dicitur.
Sex & viginti.	Seni & viceni.	Sextus & viceſimus.	Sexies & vicies dicitur.
Viginti ſeptem.	Viceni ſepteni, vel	Viceſimus ſeptimus.	Vicies ſepties nō dicitur.
Septem & viginti.	Septeni & viceni.	Septimus & viceſimus.	Septies & vicies dicitur.
Viginti octo.	Viceni octoni, vel	Viceſimus octauus.	Vicies & octies nō dicitur.
Octo & viginti.	Octoni & viceni, vel	Octauus & viceſimus.	Octies & vicies dicitur.
Duo de triginta.	Duodetriceni.	Duodetriceſimus.	Duodetricies dicitur.
Viginti nouem.	Viceni noueni, vel	Viceſimus nonus.	Vicies nouies nō dicitur.

DE NOMINIBVS NVMERALIBVS.

Numeralia.	Diuidua.	Ordinalia.	Aduerbia.
Nouem & viginti.	Vndetriceni.	Nonus & vicesimus.	Nouies & vicies dicitur,
Vndetriginta.	Triceni.næ.na.	Vndetricesimus.	Vndetricies dicitur.
Triginta,&c.similiter.	Quadrageni.næ.na.	Tricesimus.	Tricies.
Quadraginta.	Quinquageni.næ.na.	Quadragesimus.	Quadragies.
Quinquaginta.	Sexageni.næ.na.	Quinquagesimus.	Quinquagies.
Sexaginta.	Septuageni.næ.na.	Sexagesimus.	Sexagies.
Septuaginta.	Octogeni.næ.na.	Septuagesimus.	Septuagies.
Octoginta.	Nonageni.næ.na.	Octogesimus.	Octogies.
Nonaginta.	Centeni.næ.na.	Nonagesimus.	Nanagies.
Centum.	Centeni singuli.	Centesimus.a.um.	Centies.
Centum vnus.	Singuli supra centenos.	Centesimus primus.	Centies & semel.
Vnus supra centum.	Centeni bini.	Primus supra centesimũ.	Semel & centies.
Centum duo.	Bini supra centenos.	Centesimus secundus.	Centies & bis.
Duo supra centum.	Centeni terni.	Secũdus supra cẽtesimũ.	Bis & centies.
Centum tria.	Terni supra centenos.	Centesimus tertius.	Centies & ter.
Tria supra centum.&c.	Ducenteni,vel duceni.	Tertius supra cẽtesimũ.	Ter & centies.
Ducenti.tæ.ta.vel	Bis centeni.	Ducentesimus,vel	Ducenties,vel
Bis centum.	Trecenteni,vel treceni.l.	Bis centesimus,	Bis centies.
Trecẽti.tę.ta.vel	Tercenteni.	Trecentesimus,vel	Trecenties,vel
Tercentum.	Quadringẽteni,vel.geni.l.	Tercentesimus.	Tercenties.
Quadringenti.tę.ta.vel	Quatercenteni.	Quadringẽtesimus,vel	Quadringẽties,vel
Quater centum.	Quingenteni,vel qngeni.	Quatercentesimus.	Quatercenties.
Quingenti.tę.ta.vel	Quinquies centeni.	Quingentesimus,vel	Quingenties,vel
Quinquies centum.	Sexcenteni,vel sexceni.	Quinquies centesimus.	Quinquies centies.
Sexcenti.ę.a.vel	Sexies centeni.	Sexcentesimus,vel	Sexcenties,vel
Sexies centum.	Septingenteni,vel.geni.	Sexies centesimus.	Sexcies centies.
Septingenti.tæ.ta.vel	Septies centeni.	Septingentesimus,vel	Septingenties,vel
Septies centum	Octingenteni,vel.geni.	Septies centesimus.	Septies centies.
Octingenti.tæ.ta.vel	Octies centeni.	Octingentesimus,vel	Octingenties,vel
Octies centum.	Nongenteni,vel nõgeni.	Octies centesimus.	Octies centies.
Nongenti.tæ.ta.vel	Nouies centeni.	Nongentesimus,vel	Nongenties,vel
Nouies centum.	Milleni.næ.na.vel	Nouies centesimus.	Nouies centies,
Mille adiectiuũ.vel	Singuli milleni.	Millesimus.	Millies.
Vnum mille.	Singuli milleni.	Millesimus.	Millies.
Duo mille,vel	Bini milleni,vel	Bis millesimus.	Bis millies.
Duo millia.	Bis milleni.	Bis millesimus.	Bis millies.
Tria mille,vel	Ter milleni,vel	Ter millesimus.	Ter millies.
Tria millia.&c.	Terni milleni.	Ter millesimus.	Ter millies.
Decem mille,vel	Deni milleni.	Decies millesimus.	Decies millies.
Decem millia.	Decies milleni.	Decies millesimus.	Decies millies.
Viginti mille,vel	Viceni milleni.	Vicies millesimus.	Vicies millies.
Viginti millia.	Vicies milleni.	Vicies millesimus.	Vicies millies.
Triginta mille,vel	Triceni milleni.	Tricies millesimus.	Tricies millies.
Triginta millia.	Tricies milleni.	Tricies millesimus.	Tricies millies.
Quadraginta mille,vel	Quadrageni milleni.	Quadragies millesimus.	Quadragies millies.
Quadraginta millia.	Quadragies milleni.	Quadragies millesimus.	Quadragies millies.
Quinquaginta mille,vel	Quinquageni milleni.	Quinquagies millesimus.	Quinquagies millies.
Quinquaginta millia.	Quinquagies milleni.	Quinquagies millesimus.	Quinquagies millies.
Sexaginta mille,vel	Sexageni milleni.	Sexagies millesimus.	Sexagies millies.
Sexaginta millia.	Sexagies milleni.	Sexagies millesimus.	Sexagies millies.
Septuaginta mille,vel	Septuageni milleni.	Septuagies millesimus.	Septuagies millies.
Septuaginta millia.	Septuagies milleni.	Septuagies millesimus.	Septuagies millies.
Octoginta mille,vel	Octogeni milleni.	Octogies millesimus.	Octogies millies.
Octoginta millia.	Octogies milleni.	Octogies millesimus.	Octogies millies.
Nonaginta mille,vel	Nonageni milleni.	Nonagies millesimus.	Nonagies millies.
Nonaginta millia.	Nonagies milleni.	Nonagies millesimus.	Nonagies millies.
Centum mille,vel millia.	Centeni.l.centies milleni.	Centies millesimus.	Centies millies.

DE PVNCTIS CLAVSVLARVM

QVemadmodum in sermonis ductu necesse est fieri quasdam silentij distinctiones, tū vt auditor intelligat clausularum diuersitatem: tum etiam vt is, qui loquitur, captato spiritu maiori acrimonia pronuntiet: idem quoq; faciamus oportet in scripto: vt per quædam signa confusionem illam distinguamus. Estq; illud in primis animaduertendū duas tātū esse notas: quibus eruditi omnem contextus ambiguitatem illam distingunt, dicente Hieronymo in ꝓlogo Esaiæ. Sed quod in Demosthene, & Tullio solet fieri: vt ꝑ cola scribantur & commata. Nam qui, quas appellant periodos, virgulas, & parētheses addiderunt, nullos habēt autores. cum econtrario sacræ scripturæ libri colo & commate contenti sint. Est igitur comma, quod per duo puncta designatur, quoties orationis tractus eo peruenit, vbi oratio cū verbo aut aliquo vim verbi obtinente finitur: sed tamen aliam quandam orationem sibi adiungi desiderat. vt conuertente domino captiuitatem syon: vel cum cōuerteret dominus captiuitatem syon. Comma autem dicitur a copto verbo Græco. quod est incido: vnde latine potest appellari incisio: quoniā suo loco inciditur oratio. Colum, cuius nota punctus est, ponitur vbi clausula finitur, atq; quiescit: vt Cum cōuerteret dominus captiuitatem syon: facti sumus sicut consolati. Sunt quędam loca in quibus nescias an oratio, quę sequitur, ex superiori dependeat. vt Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. hoc loco cōma colum potuit esse. Colū quoq; ponimus inter singulas partes orationis, quæ per articulum aut dissolutum sine coniunctione annectuntur, vt Grammaticus. Rhetor. Geometres. pictor. Aliptes. Non tamen dissimulauerim oportunam esse notam interrogationis in fine clausularum, quas interrogatiue, aut interrogatione admiratiue proferimus. vt hic pietatis honos? sic nos in sceptra reponis? Prætermittere vero nullo modo possum: quod video Quintiliano exactissimo harū rerū iudici placuisse, vt quoties dictio esset ambigua vel significatione, vel declinatione, vel mutatione in aliam partem orationis: ambiguitas illa super imposito apice tolleretur. Esto exempli gracia. óccidit si habet apicē in prima syllaba, significat in eo esse accentum prædominantem, sequentemq; esse breuē: proferriq; eque accētu graui: valetque tunc óccido. i. pereo: quod si super secundam ponatur apex, significat syllabam illam esse longam, in eaque proferri accentum prædominantem. vt occído, valetque pro eo, quod interficio.

DE ORDINE PARTIVM ORATIONIS.

CVM ESSEM COTIDIANO PROPE CONVICIO REQVISITUS, tum ab amicis: tum etiam ab alienioribus, vt scriberem aliquid de constructione, quam ipsi appellāt, ego vero ordinem potius partium orationis dixerim: non potui negotium recusare, quod tantopere efflagitabatur. Oratio vero a Grammaticis non ea lege ordinatur qua iuniores putant: vt nominatiuus semper præcedat & verbum sequatur. &c. Sed ita ordinanda est, vt (quod est inuolutū) explicetur, ita vt ex dispositione partium, sensus lectionis possit percipi: & an ex orationis serie aliqua dictio sit otiosa, & ab oratione soluta. Non tamen fuisse illum ordinem apud antiquos, quem isti nunc desiderant licet videre apud autores, qui plerūq; descēdunt ad ordinē lectionis. vt Donatus in Barbarismo cū de Synchesi, Hiperbatō specie dissereret, citans illud Vergilij in primo æneidos. Tris Notus abreptas in saxa latentia torquet. Saxa vocant Itali medijs q̄ in fluctibus aras. Ordo (inquit) est. Tris naues abreptas notus torquet in saxa: quę saxa in medijs fluctibus latentia, Itali vocāt aras. En tibi actiū præpositū, non modo verbo, sed etiā verbi supposito, & in medijs fluctibus, hoc est ablm̄ cū ꝓpositione præpositū participio: & in hūc modū alia. Sed vt his morem geramus, hunc ordinem sequi poterunt. Igitur posita ante oculos clausula, principio verbū contemplabimur, deinde verbi suppositū: consequēter casus, cum quibus verbū cōstruitur. Ordinamus vero sic. Si fuerit vocatiuus, ab eo faciemus initium. Quod si nō fuerit, a ntō incipiemus. Deinde verbum sequitur, cui adiungitur aduerbium: nam aduerbium, quod verbum determinat, aut participium, aut nomen continuo post illas particulas poni debet, quemadmodum præpositio ante suum casualem, & coniunctio ante illud, quod superioribus adnectit. Quod si duo verba aut plura fuerint in eadem clausula, à principali verbo, hoc est, quod facit orationem quiescere, incipiendum erit. vt liber quem emisti, erat meus. verbum principale est erat. Tunc apponemus datiuum aut actiū, vt commodius eri. itandem casum, qui præpositionibus adiūgitur, siue effectiuum ponemus. Adiectiuum quoq; post substantiuum, & relatiuum post antecedentem, & genitiuū, post dictionem, à qua regitur, ordinabimus. Præponuntur quoque particulæ interrogatiuæ. vt quis. nūquid. & negatiuæ. vt nemo. & vocatiuæ, vt. o. heus. & exhortatiuæ & optatiuæ.

ÆL. ANTONII NEBRISSENSIS GRAMMATICI ET RHETORIS RELECTIO NONA DE ACCENTV LATINO AVT LATINITATE DONATO.

QVAM HABVIT SALMANTICAE III. IDVS IVNIAS ANNO. M. D. XIII.

ET SI OMNES DISCIPLINAE, QVAE ACTIONE ALIQVA siue contemplatione terminantur, maxima ex parte circa res difficiles, ambiguas, incertasq; versentur: tamen propensiori quodammodo id cotidie in re literaria experimur. Atq; vt omittamus illa, quæ sunt nobis inspirata diuinitus, quibus nihil certius esse potest: quid est, quod humana diligencia possit assequi, nisi hallucians, & quasi per noctis vmbras aliquid explorans? Iam illa, quæ primū certitudinis gradum obtinere dicitur matheseos doctrina, tantis hodie tenebris inuoluta est, vt pauca illius vestigia extent. Nam de physicis quota pars rerum est inuenta, quas natura in sinu maiestatis suæ reposuit? Excutiamus nūc artes illas, quarum finis est actio: atq; Ciuilem imprimis, quæ intra se omnia illa complectitur, quibus humana societas constat: accipe, quid de illa philosophorum maximus dicat: Iusta (inquit) & honesta de quibus ciuilis considerat, tantam varietatem & discrepantiam in se habent, vt lege dumtaxat, & consuetudine, non autē natura cōstare videantur. Medicina quoq;, siue sit illa methodica, siue clinica, siue empirica, nihil incertius excogitari pōt, cū pro loci, pro ætatis, pro medicamētorū ratione labet, atq; subinde nouitatibus victa mutetur. Nolo nunc commemorare aliarum artium inconstantiam: venio ad grammaticem, cui ratio dicendi coniuncta est: quæ cum sit ex diuersorum temporum autoribus, aut ex contemporaneis discrepantibus collecta, nihil ꝑpemodum certi ac definiti de ea tradi potest. Quare illud vnicum tantæ ambiguitatis remedium est nobis reliquū, vt optimi cuiusq; autoritati innitamur. Qui sint autem optimi, aut qui aliis prestantes, aliubi est a nobis copiosius disputatum. Sed cum sint alia complura, quæ longa desuetudine interciderunt: illud imprimis est, quod in proferendis verborum syllabis a plerisq; omnibus peccatur, tum in extensionis quantitate, tum in acumine & grauitate. Nam cum inter alias syllabæ accidentias duæ potissimum sint necessariæ, extensionis quantitas, & sublatio, atq; depressio, nemo est hodie, qui syllabas sua temporis duratione proferat, hoc est, breuem vno tempore, longam duobus, etiam si artis præcepta calleat, quæ de hac ratione traduntur. Quid? quod neq; satis compertum est a grammaticis de quibusdam longæne, an breues sint? Nam quis hodie scit, qua tēporis duratione proferatur inclytus, qua insanus in prima syllaba? Quia si dicis, quod breui, quia per naturam semper breuiatur, etiam si positione sit longa: quo modo nunq; in carmine reperitur breuis, nisi cum vocalis sequitur, vt inanis, iners? Aut si longa est natura sequēti consonāte, quomodo Cicero de oratore ad Brutū dicit, quod inclytus breuiat & insanus producit? Verba illius sunt: Inclytus dicimus breui prima, insanus producta, insipiens, inhumanus breui: infœlix longa. Itaq; iam syllabarum quantitas ad nullos alios vsus est necessaria, q̄ ad examinanda carmina & ad accētus rationē, ad extensionem, contractionemq; nihil prorsus: cum indifferenter longis pro breuibus, & breuibus pro longis vtamur. Sed cum in arte mea de accentu latino regulas proponerem: cur cum longe lateq; paterent, in angustias quasdam coarctaui? Aut quid mihi venit in mentem, vt cum Quintilianus libro primo institutionum oratoriarum latini accentus regulas simpliciter & sine vlla exceptione traderet, ego illas in arctū quendam locum augens artis difficultatē contraxerim: hoc est, nigrum in candida vertere, in tenebras splendore conspicua. Apud nos, inquit ille, accentus latini ratio breuissima est. Namq; in omni voce acuta intra numerū triū syllabarū cōtinetur, siue hæ sint in verbo solæ, siue vltimæ, & in his, aut proxima extremę, aut a fine tertia. Triū porro, de quibus loqmur, media lōga, aut acuta erit, aut flexa. eodē loco breuis vtiq; tertiā acuet. Est autē in omni voce vtiq; acuta, sed nunq; plus vna, neq; vnq; vltima, ideoq; in dissyllabis prior acuta. Præterea nunq; in eadē flexa & acuta, quia eadē flexa ex acuta vtiq; neutra claudet vocē latinā. Ea vero, quæ sunt syllabæ vnius, erunt acuta, aut flexa: ne sit aliqua vox sine acuta. Quid apertius dici potuit, aut quid simplicius? Atq; vt eandem præceptionē nobis inculcaret, idem sæpe, sed aliis verbis repetit. Est, inquit, in omni voce acuta syllaba, neq; vnq; vltima: ideoq; in dissyllabis prior. Et subdit, quod neq; flexa neq; acuta claudet vocem latinam: quia (vt dixit) accentus acutus in penultima aut in antepenultima, circūflexus in

vltima

vltima, aut in proxima à fine ſemper collocari debet. Idem quoque autor libro eiuſdem operis duodecimo vbi oratorem officio inſtruit, moribuſque informat: accentus (inquit) cum rigore quodam: tum ſimilitudine ipſa minus ſuaues habemus: quod vltima ſyllaba, neque acuta vnquam excitatur, nec flexa circunducitur: ſed in grauem, vel in duas graues cadit ſemper. Vides, quemadmodum per abnegationem vtrobique interponit decretum irritans, cum dicit: neque vnquam vltima: & vtique neutra claudit vocem latinam, ſed in grauem, vel in duas graues cadit ſemper. Quam generalitatem nullis coarctat limitibus, nulla exceptione contrahit, nullis præſcribit finibus. Quid igitur ſibi voluit, quod in calce noſtrarum introductionum diximus, accentus latini regulas tot modis fallere? Ac primo quidem diſtictione, hoc eſt, differentiæ cauſa. Secundo abſciſione. Tertio attractione. Quarto interrogatione. Nam de ſynepia, hoc eſt, conſequentia & de idiomate poſtea diſſeremus. Ego tibi ô amice (vt ingenue verum fatear) quo tempore rudimenta illa in vulgus ædidi, non putaram tanto conſenſu omnes Hiſpanos meos in ſententiam meam ituros. Itaque non fueram auſus immutare quicquam ex ijs voculationibus, quæ illorum auribus iampridem inſederant, cum præſertim eſſent autores, quibus poſſent errata ſua defendere. Nam quis mihi crederet, ſi iam inde à principio deduxiſſem præceptum, quod in crementis verborum proferendum eſſet Amauerîmus amauerîtis. Docuerîmus docuerîtis, & ſimilirer cadentia, accentu in penultima circumflexo? Atqui iam nemo eſt, vel mediocriter doctus, qui non ita proferat: tantum potuit efficere iuncta cum ratione autoritas. Quod ſpero etiam futurum in ijs vocibus, de quibus in præſentiarum diſputaturi ſumus. Fallunt, inquam, regulæ ſuperiores, & primo quidem diſtinctione: hoc eſt differentiæ cauſa: idque quoſdam putaſſe deberi fieri, Quintilianus refert. Cæterum iam ſcio (inquit) eruditos quoſdam, & nonnullos etiam grammaticos ſic docere, ac loqui: vt propter quædam vocum diſcrimina verbum interim acuto ſono finiant, vt in illis: Quæ circum littora circum piſcoſos ſcopulos. ne ſi grauem poſuerint ſecundam, circus dici videatur, non circuitus. Quod nullo modo poſſe dici Quintilianus ſtatim oſtendit dicens: Mihi videtur conditionem mutare, quod in his locis verba coniungimus. Nam cum dico circum littora, tanquam vnum dico diſſimulata diſtinctione. itaque tanquam in vna voce vna eſt acuta, quod idem accidit in illo: Troiæ qui primus ab oris. Hæc Quintilianus. & ſubdit: Separata vero hæc à præcepto noſtro non recedent, quod perinde eſt, ac ſi dicat, præpoſitiones ſuo caſui præpoſitas cum illo coaleſcere, communemque accentum habere, quandoquidem vna vox vtraque particula cenſetur: ita tamen vt præpoſitionis ſyllabæ omnes grauentur, & accentus accommodetur dictioni, cui præpoſitio illa deſeruit. Quod ſi præpoſitio ſeparetur, quod poteſt fieri, cũ contra naturã ſuã poſt ponitur, vt cũ Vergilius dixit: Tranſtra per & remos. & alio in loco: Errabant acti fatis maria omnia circum. aut per ſe præpoſitio ſine ſuo caſu profertur. vt cum dico, circum præpoſitio iungitur accuſatiuo, palam vero ablatiuo: tunc Quintilianus dicit, ꝙ tales voces à præcepto ſuo non recedent, hoc eſt, ꝙ ſequentur regulas accentus latini perinde, ac ſi eſſent per ſe dictiones. Quod vero Quintilianus ait, diſtinctionem illam ſiue differentiæ cauſam in aduerbijs tantum vindicaſſe quoſdam: id ſibi non placere oſtendit, cum regulas proponens nihil excipit. Sed neque legi quemquam, cuius autoritas admitti debeat, qui hoc ſcripſerit: neque audiui quemquam virum doctum, qui huiuſmodi loquendi ratione ſit vſus. Quod ſi quis mihi Priſcianum obiecerit, qui nonnihil huic præceptioni obſtat: vt me aliquando tantis quæſtionibus explicem, principio non admittam libellum, qui ſub illius nomine inſcriptus de accentu vulgo circumfertur, idque doctiſſimorum conſenſu, atque compluribus argumentis facile comprobatur. Nam quæ de aduerbijs libro quinto decimo, atque de alijs partibus orationis alijs in locis ſcripſit, non ſunt multi facienda, cum habeam autores optimos, quorum teſtimonia poſſim illi opponere. Seruius in illud ex æneidis Vergilianę libro ſexto. Illius ergo venimus. Ergo (inquit) coniunctio fuit, ſed per accentus mutationem in aduerbium tranſit: & eſt ſola particula, quæ habet in fine accentum circumflexum. Quod ſi ſola, igitur alias aduerbium loci & temporis non circumflectitur, id quod Priſcianus putat. Idem quoque præcipit in compoſitis ab inde tertiam à fine debere acui, vt déinde. éxinde. próinde. périnde. & à quando. vt alíquando. néquando. ſíquando. Quam pungendi rationem Aldus Manutius ſequitur. De quo quid nos ſentiamus, poſtea dicemus. Idem adhuc Priſcianus aſſerit ab horſum compoſita. vt déxtrorſum. ſiníſtrorſum. déorſum. ſéorſum. & ab hac particula verſus, cum poſtpoſita componitur. vt Italíam verſus. Siciliam verſus. eandem quoque tertiam à fine acuere, non ob aliam rationem, niſi vt ſub vno accentu prolata demonſtrentur eſſe compoſita. Non tamen in eadem perſtat ſententia: ſed affert adhuc aliam cauſam minus aptam, quam ſibi magis placere dicit, particulas videlicet illas horſum & verſum habere vim quandam inclinandi ad ſe nomina ſuprapoſita, quemadmodum & illa, que. ne. ve, quas vocant inclinatiuas, ex eadem ratione: de quibus mox,

Tandem compoſitionis cauſam eſſe dicunt, cur illa mutent accentum ex penultima in tertiam à fine déinceps. de répente. de impróuiſo. & 'a propter compoſita. Vt cápropter. quápropter. & 'a longe. vt délonge. álonge. & 'a circum. vt circúmcirca. ídcirco. & complura alia ad hunc modum. vt dúmtaxat. exáduerſum: quæ omnia & Quintilianus, & doctorum vſus excludit. Aiunt præterea differentiæ cauſa accentu acuto in vltima proferenda eſſe illa profectó. porró, immó, ne videantur coincidere cum datiuis quorundam nominum. Cur non & aduerbia illa, quæ ipſa datiui terminatione ſimilia ſunt quibuſdam nominibus adiectiuis. vt falſó. certó. manifeſtó. conſultó. crebró. auſpicató. augurató. ſeduló. precarió. meritó. raró. modó. citó? Ad quod iſti reſpondent: id non debere fieri niſi in illis tantum, vbi autores differentiam facere voluerunt. Sed qui tandem obſecro ſunt iſti autores? vbi latent? vnde ſunt petendi? Nonne commodius multoque ſimplicius eſt Quintiliani præceptum, qui nihil tale nos curare præcipit, ſed tantum vt accentus latini regulas teneamus? Quod ſi (vt ille ait) conſuetudo vicerit, vetus lex ſermonis abolebitur, totumque hoc negotium, quod grammaticén appellamus, nomen eſt inane. Sit apud græcos accentus ratio difficilior, ſit apud nos quam breuiſſima: habeant accentus magis varios, quia plures habent dialectos, hoc eſt, loquendi genera, ſit nobis vnum atque ſimplex dicendi genus: ſint illis quantumcunque volent accentus ſuaues, atque ipſa varietate dulces, dum nobis relinquant grauitatem atque conſtantiam, qui Muſas colimus ſeueriores. Maneat igitur nobis in hac parte fixum indubitatumque præceptum, ſiue fiat compoſitio ex diuerſis particulis, ſiue inuicem apponantur, ſemper obſeruandos eſſe tenores præpoſitis de latino ſermone regulis, hoc eſt, nunquam in fine acuendam, aut circumflectendam eſſe ſyllabam, niſi in ijs, quæ ſunt ſyllabæ vnius. Neque dicendum cum imperita multitudine plané. ſané. vná. poné. fermé. ergó. aliás, vltima acuta, aut circumflexa, ſed econtrario priori acuta aut circunflexa, ſequenti vero deiecta. Quod ſi penultima per naturam fuerit longa, in eadem accentum debere collocari. Neque cum vulgo proferas prima acuta ádprime ſiue ápprime: ſed media adpríme ſiue appríme, quia eadem eſt longa. Non énimuero ſiue átuero antepenultima acuta, ſed penultima enimuéro, atuéro. Quod ſi fuerit breuis, in tertiam á fine eſſe transferendum, ſi dictio ſit compoſita: vt in illis ádmodum. quemádmodum. propémodum. póſtmodum. póſtmodo. quodámmodo. huiúſmodi. iſtiúſmodi.

Si vero in compoſitione non coaleſcant, ſuo queque accentu erunt proferenda: vt ſi tribus particulis ſolutis dico quem ad modum. Idem quoque dicendum de illis multómagis, ſiue múlto mágis. quantómagis, ſiue qánto magis, multóminus, ſiue múlto mínus. paulóminus, ſiue páulo mínus. nihilómagis, ſiue níhilo mágis. nihilóminus, ſiue níhilo mínus. Alióqui ſi componatur, accentu in penultima: ſi vero non componatur, ſua queque particula ſuum accentum habebit. Ex hac ratione tenus præpoſitio (cum poſtponatur ſemper contra naturam præpoſitionis) ſi componitur, remittit accentum ad ſyllabam præcedentem. vt háctenus. quátenus. Si vero non componitur: ſuum per ſe accentum retinebit. vt crurum ténus. capulo ténus. pube ténus. Illa tamen quæ corrupta in compoſitionem veniunt, ſiue ita coeunt, vt non poſſint ſeparari: ſi penultimam habent breuem, regulam accentus generalem ſequuntur. vt alíubi. ſícubi. ínibi. idéntidem. índidem. intereáloci. óbiter, & huiuſmodi. Secundo inquam, accentus latini regula fallit in dictionibus abſciſſis, quia in eadem ſyllaba retinent accentum, in qua fuerat ante abſciſſionem. quemadmodum in nominibus proprijs ſecundæ delinationis in .ius. ſyllabas deſinentibus, quæ .us. mutata in .e. apud antiquiſſimos formabant vocandi caſum, hic Vergilius ó Vergilie. hic Ouidius ô Ouidie. hic Mercurius ô Mercurie antepenultima acuta, propterea quod penultima breuis eſt. Deinde .us finali abſciſſa ſequens, atque proinde ſæculum eruditius protulit ô Vergíli. ô Ouídi. Mercúri, accentu acuto in eadem ſyllaba, hoc eſt, in penultima, quamquam ſit breuis, quod eſt contra latini ſermonis regulam. Quis hoc dicit? Priſcianus, opinor, in ſecundo de octo partibus orationis volumine: cum de vocatiuo ſingulari declinationis ſecundæ agit. Atqui. P. Nigidius Figulus apud Gellium in libro noctium atticarum duodecimo aliter ſentit: reijciendum eſſe videlicet in tertiam à fine, quoniam penultima ſit breuis. Nigidij verba referente Gellio ex grammaticorum commentariorum libro quarto & viceſimo, ſunt huiuſmodi. Voculatio (inquit) qui poterit ſeruari, ſi non ſcimus in nominibus vt Valeri vtrum interrogandi an vocandi ſint caſus? Nam interrogandi ſecunda ſyllaba ſuperiori tono eſt, quam prima, deinde nouiſſima deijcitur. At in caſu vocandi ſuperiori tono eſt prima deinde gradatim deſcenditur. Sic quidē Nigidius præcipit. Sed ſi quis nūc (inquit) Valeriū appellans in caſu vocādi (ſecundum pręceptum Nigidij) acuerit primā, nō multū abierit, quin rideatur. Hęc Gellius. Voculationē appellat Nigidius, quē nos accentum. Caſum interrogandi, quem nos genitiuum, quia per illum interogamus, cuius eſt aliqua res. Caſum vocādi, quem nos vocatiuum. Sed cur in vocatiuo Nigidius acuit tertiā 'a fine, & in genitiuo penultimā? illa nimirū ratio eſt, quod vocatiuus .i. ſimplici, genitiuus .ij. duplici ſcribitur, quę prolatę coaleſcunt in ſynęreſim: retinēt

tamen propemodum vtri suam. Sed dic mihi rogo te, vtri magis credendum esse censes Prisciano homini nouitio, atque omnium reprehensioni obnoxio: an Nigidio omnium iudicio viro eruditissimo? Nemo est hodie vel mediocriter in re literaria doctus, qui non in Prisciano aliquid desideret, aliquid detrahat, aliquid scriptum negligentius existimet. Idque iam vulgo persuasum est, vt illius autoritas non admittatur: nisi in ijs tantum, quæ aliorum testimonio comprobantur, aut quæ aliorum sententiæ duntaxat non aduersentur. At de Nigidio Figulo audi qd Gellius in libri vndeuicesimi calce scribat: Aetas (inquit) Marci Ciceronis, & C. Cæsaris præstantes facundia viros paucos habuit: doctrinarum autem multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita est, culmina habuit Marcum Varronem, & Publium Nigidium. & quæ sequuntur. Sed obijciet mihi quispiam rursus, cur igitur contra Nigidium præceptionem dedisti, quod abscissione accentus latini regula fallit? Nimirum, quia illud vulgo proponebatur: sed quid ego de ea re sentirem, in commentationibus, in quibus cum eruditioribus loquor, manifeste ostendi. Quanquam Publius Nigidius (inquam) vir sui sæculi, præter vnum Ciceronem omnium eruditissimus, putauerit in casu vocandi huius nominis Valerius primam accentu acuto esse proferendam. Quod, & si Gellius scribit non defuisse qui irriderent, ego tantum Nigidio tribuo, vt cum eo libentius velim errare, quam cum omnibus neotericis literatoribus verum dicere. Scribit præterea Priscianus libro quinto, quod nomina in .as. desinentia (si sunt latina & patria) debent in fine circumflecti. vt arpinâs. suffenâs. capenâs. affertque eius rei causam, quia per syncopam proferuntur: antiquissimi enim hic & hæc arpinatis, & hoc arpinate proferebant. Idem quoque de pronominibus illis nostrâs & vestrâs vult intelligi. Quintilianus certe nihil tale præcipit, neque (quod ego legerim) quisquam hoc scripsit, cuius modo autoritas sit recipienda. Nam quod Probus grammaticus in illud Vergil. ex tertio æneid. humo fumat neptunia troia. scribit exponendum esse fumat pro fumauit, atque idcirco fumat vltimam debere circumflectere. merito à Seruio in eodem loco exploditur, neque vllo modo est admittendum. Sed neque illa, quæ sunt à dico dicis, duco ducis, & facio facis composita, quæ abijciunt .e. literam finalem in secunda persona singularis præsentis imperatiui modi, alio modo sunt proferenda, quam secundum regulas accentus latini. Sicut neque aduerbia illa isthuc, illuc, isthic, illic, & similia. Neque obstat, quod sunt abscissa ab eo, quod est isthuce, illuce. Iam dônec, siue ex eo quod est abscissum ab eo, quod donicum, siue ex regula de accentu latino tradita primam circumflectit. Tertio inquam accentus latini regula fallit attractione, siue inclinatione ex natura (vt aiunt) quarundam particularum, quas dicunt habere vim attrahendi, siue inclinandi ad se vltimam syllabam dictionis præcedentis. Græci tamen aliter dicunt appellari apud se quasdam particulas incliticas, hoc est, inclinatiuas, non quod ad se inclinent vltimas dictionum præcedentium syllabas, sed quod ad illas suos accentus remittant. Sed siue hoc, siue illud sit, quod ad rationem prolationis attinet, nihil refert. Sed habeant Græci huiusmodi particulas inclinatiuas, quibus est consuetum acuere vltimas dictionum syllabas, idque apud illos habere nescio quam suauitatem Quintilianus dicebat. Latini sermonis consuetudo huiusmodi accentus quasi peregrinos penitus reformidat. Quis igitur præceptum illud primus induxit? aut vnde factum est, quod tam pertinaciter in doctorum animis insederit, vt nihil sit quod maiori contentione defendant? Quibus astipulantur non infimæ conditionis homines: sed maximi in re literaria viri. Atque in primis Aldus Manutius, qui nunquam aliter pungit libros, quos per totum orbem terræ dispergit. Sed quid si Quintilianus nihil tale præcipit? Quid si nemo est hodie, qui virum doctum ita loquentem audierit? neque (vt opinor) Aldus ipse sic vnquam est loquutus. Igitur Aldus, quispiam dicet, aliud facit, aliud præcipit. Sic est profecto, plenaque huiusmodi erroribus est vita. Sed in hoc peculiare quiddam accidit, vt contra falsum præceptum recte homines loquantur eruditi: alijs in rebus e diuerso bene præcipiant, & agant male. Sed esto, syllaba inclinatiuæ particulæ incumbens acuenda sit, id quod est in nostris præceptionibus traditum, num ita debet acui, vt isti faciunt? hoc est excitato ac vehementi quodam sono? Cur igitur dedisti nobis præceptum, quod erat dediscendum? Nimirum, quia illic cum vulgo, hoc est cum pueris rudibus, cum præceptoribus parum eruditis, cum sacrificulis & æditius res agebatur. Quod genus hominum nihil probat, nisi quod didicit, atque plerumque nouitatibus offenditur. Quos cum recta non possemus adoriri: dolis fuerunt circunueniendi. Diximus namque huiusmodi syllabas non incitato illo accentu esse proferendas, quem latinus sermo recusat: sed clæmentiori, & qualis est fere, quem ipsi moderatum appellabant. Idque testati sumus in commentationibus nostris, in quibus non tam discipulos, quam præceptores artis literariæ instituimus. Sed de his hactenus: nunc ad reliqua pergamus.

¶ Diximus accentus latini regulam quarto deficere interrogatione, quoniam vltimas clausularum syllabas interrogando suspendimus. Quod nimium ecclesiastici faciunt, cum psalmos, prophetias, epistolas, euangelia, & doctorum expositiones populo audiente pronuntiant, vel potius subobscure cantant: atque vno prope ductu syllabas omnes efferunt, nisi quatenus distinctionis gratia quasdam sesquitono, quasdam diapente, hoc est tribus tonis cum dimidio, submittunt. At cum est interrogandum, quartam à fine deijciunt semitono, tertiam sesquitono, deinde penultimam tono, atque vltimam rursus attollunt sesqui-

tono, vt ſit vltima ſyllaba par quintæ pręcedenti. Quam monotoniam, id eſt eiuſdem toni, ſimilitudinē fugiendā eſſe in pronūtiatione Quintilianus præcipit. Neque enim omnia ſubmiſſo, neq; omnia elato, neq; oīa medio quodam ſono, atque ſub vno denique aſpectu ſunt proferenda: ſed faciendi ſunt quidam dictionum ſyllabarumq; flexus: prout verborum, aut ſententiarum, aut ad ſequentia tranſitus ratio exegerit. Aliter namque cęſum claudimus recitando Iuuenalis illud.

Semper ego auditor tantum, nunq; ne reponam
Vexatus toties rauci theſeide Codri? Aliter illud eiuſdem.
Nonne libet medio ceras implere capaces Quadriuio.

¶ Illic namque acuimus finem, at hic grauamus. Itaq; nulla de ĳs certa regula tradi magis poteſt: quam de interiectionibus, quas omnes ſcribunt pro mentis noſtrę affectu, aut pro arbitrio eſſe proferendas. Audiui ego nuper Bernardum Gentilem Siculum ordinis pręedicatorum fratrem: qui carmina ſua quædam mihi recitans accentu acuto omnes clauſulas non ſine decore ac venuſtate finiebat. Deficiunt præterea latini accentus regulæ idiomate, hoc eſt, cum dictiones peregrinę ſermoni latino miſcentur, de quo in calce introductionum latinarum diximus.

Hebreę voces plęrūque in fine acuuntur:
Non tamen & ſemper, quia ſępe in fine grauantur.
Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.
Si caſus gręcos vſurpet ſermo latinus:
Accentu gręco talis vox eſt referenda.
Gręca ſit at ſi vox, ſed declinata latine,
Accentus noſter caſus moderabitur illos.

¶ Nam (quemadmodum in tertia repetitione diximus, de accentu latinarum dictionum) multa à multis prodita ſunt, at de Hebraicis & Gręcis cum in ſermonem latinum non mutata literatura transferuntur, quo eſſent accentu proferendę, neminem adhuc certi quicquā prodidiſſe. Quo in loco, & ſi nōnihil de accentu græco attingimus, atque illa eadem ex parte coniecimus in quoddam opus, quod cum eiſdem introductionibus vulgo circunfertur) non tñ pigebit me nunc ea ipſa repetens iterum iterumque monere. Neque enim fortaſſe ad rem tam inſuetā, atq; proinde à pleriſque ignoratam vna via peruenire poteſt. Sed antea quā ad gręcarum dictionum accentus veniamus, reddendum hoc in loco eſt, quod de ſynepia ſumus polliciti, nos eſſe dicturos, quod cum dictio hebraica ſiue gręca ſinitur in ſyllaba acuta, ſequiturque ante cęſum ſiue clauſulam aliqua verborum ſeries, diſſimulatur accentus ille acutus, & pro illo ponitur grauis, vt quod in genealogia ſaluatoris noſtri legimus apud Matthęum: Liber generationis Ieſu Chriſti filiĳ Dauid, filĳ Abraán. Abraàm autem genuit Iſaac. in priori loco Abraám accentu acuto in fine profertur, quia cęſum finitur. In ſequenti grauis ponitur pro accuto, quia ſequitur genuit Iſaac. idem eſt dicendum de clauſulis ſequentibus. Igitur hebraicis vocibus in aliud tempus reiectis, de gręcarum dictionum accentu, quę ſermoni latino intermiſceri conſueuerunt, pauca impræſentiarum perſtringemus. Hæ omnes cum apud illos in quinque declinationes diſtribuātur, à nobis in tres dumtaxat priores reducuntur. Nam per quartam & quintam nullum eſt græcum nomen quod inflectatur, ſed neque latinum, quod quidem ſit proprium. Nomina quoque in quibus declinatio græca cum ſuo accentu ab autoribus vſurpatur, maiori ex parte propria ſunt virorum, aut fœminarum, ſiue locorum. Quæ (quoniam in alteram linguam non debent transferri) non ſine cauſa interpretes cum ſua literatura plerumque reliquerunt. Id quod eſt à ſeptuaginta obſeruatum, qui ex hebræo in gręcum ſermonē transferētes raro ex proprĳs nominibus quicquam immutarunt. Poſteriores audacius ex Adam adámus. ex Abraam abraámus. ex iacob iacóbus. ex Ioſeph ioſéphus: atque ad hunc modum alia complura interpretantes. Pari quoque modo latini ex græco nomina propria vertentes cum ſua literatura plerumquæ reliquerunt, nonnunquam illis declinationem ſuam cum reliquis accidentibus accommodarunt. Hinc Quintilianus de grammatica diſſerens. Recentiores (inquit) inſtituerunt gręcis nominibus gręcas potius declinationes dare, quod tñ ipſum non ſemper fieri poteſt. & ſubdit. Mihi autem placet latinam rationem ſequi, quouſq; patitur decor. Neque enim Calypſonem dixerim, vt Iunonem: quāq̄ ſequutus antiquos Cæſar vtitur hac ratione declinādi. Sed autoritatem (inquit) conſuetudo ſuperauit. Phocas præterea vbi de græca declinatione: errant (inquit) qui didónis aut mantónis dicunt genitiuum, & vocum aſperitas, & veterum autoritas eiuſmodi declinationem repudiauit. Quod ſi græcorum nominum græcam declinationem admittimus, & accentus quoque græcos cum illis recipiamus, neceſſe eſt, id quod omnes ad vnum tam antiqui quam recentiores grammatici confitentur. Nominum itaque græcorum, aut eorum quæ per græcam declinationem inflexa latino ſermoni miſcentur, nominatiui terminationes partim ſunt mere græce, partim mere latinæ, partim græcis atque latinis communes. Mere græcas voco illas, quæ non admittunt caſus latinos, mere latinas, quæ non admittunt caſus græcos, communes: quæ ſub eadem gręca terminatione poſſunt græce ſimul & latine declinari. Poteſt tamen fieri: vt in quibuſdam magis ſint in vſu caſus græci quam latini: atq; è diuerſo in quibuſdam magis latini quam græci. Mere gręcæ terminationes ſunt illæ, quas grammatici declinationi latinæ non interpoſuerunt. Hæ ſunt in. a. longā, quæ ad primam declinationem referuntur. vt nemeá. as. In. e. longam, quæ

ad eandem primam.vt heléne.es. In.o.longam, quæ ad tertiam.vt faphó faphóos, & per fynęrefin faphûs. In.os.& in.on.breues,quæ ad fecundam. vt ílios vel ílion íliu. Mere latinæ funt,quæ græcos cafus non admittunt,quẽadmodũ oĩs,q̃ ex terminatione græca in latinã literis immutatis funt translatæ. vt ab helénc .es. hélena.æ.ab atr'ídes.u atrída.æ. Communes funt aliæ omnes,quæ fub eadem terminatione græce & latine poffunt declinari: nifi quod (vt paulo ante diximus) latini alijs cafibus magis quã alijs vtuntur:puta in tertia declinatione accufatiuis vtriufque numeri potius quam genitiuis. & genitiuis quã datiuis. In fecunda quoque accufatiuo & vocatiuo frequentius quã genitiuo,& genitiuo quã datiuo. Ablatiuus tamen,quo græci carent,femper erit latinus,ac proinde accentu ac declinatione latina moderandus : præfertim fi cum latina terminatione coinciderit. Nam in mere græca declinatione ablatiuus datiuo potius affimilabitur.Sed antea quã de fingulis dicam,explodenda mihi eft hoc in loco Aldi Manutij ratio,qua ex Quintiliani præcepto vtitur in accentibus per apices defignandis. Nam in terminationibus illis, quæ funt græcis atque latinis communes,ego non video, cur græcos potius quã latinos fequatur. Nifi fortaffe,quia magis fauet græcę,qu'am latinę lectioni: fiue, vt nos homines latinos contemnat, græcis fe vocibus iactat. Quod fi iam terminationes illæ funt latinitate donatę,atque omnium confenfu inter latinas receptę numerantur: quę tandem cacozelia eft, alijs quã patrijs vti malle? Igitur quemadmodum ego illi facile affentior in mere græca declinatione, ita in communi penitus diffentio. Itaque ob hanc caufam inter accentus gręci regulas propofita eft à nobis vigefima his verbis Nominatiuus atq; proinde vocatiuus fingularis terminationem habens communem gręcis & latinis, tametfi accentu græco & latino proferri poteft, mixtus tamen fermoni latino fecundum regulas accentus latini proferendus eft. In fermone vero gręco accentus gręci regulas fequatur, oportet. Efto exempli caufa hoc nomen 'atreus,quod tam à gręcis q̃ 'a latinis p eus diphthõgon profertur: quã terminationem latini fuam fecere , atque accentu acuto in prima protulerunt. Atqui Aldus mauult accentu acuto in vltima notare,quemadmodum & omnia alia nomina fimiliter cadentia, puta penthéus.theféus.prometheús. Alia regula eft, quod nomina mafculina,aut fœminina,aut duorum generum communia quintæ declinationis, quæ ad tertiam noftram referuntur ,mittuntque nominatiuum & vocatiuum plurales in.es.communem græcis atque latinis,terminationem genitiui fingularis vtriufque linguæ rationem fequuntur: illa modo differentia eft,quod græci breuiant,latini vero producunt terminationem illam, vt quoniam apud græcos nomina terminata in.as.recipientia.d.in genitiuo acuunt vltimam,penultima quoque genitiui acuitur , atque ex confequenti aliorum cafuum ex regula inferius tradenda. Efto exempli caufa arcás arcádos.arcádi.arcáda.ò arcás. In plurali quoque arcádes. Apud latinos tamen quia huiufmodi nomina in obliquis breuiant penultimam, accentus transfertur in tertiam 'a fine. vt árcas.árcadis.árcadi.'arcadem. ô árcas. Plurali nominatiuo & vocatiuo 'arcades. Cum itaque Vergilius in buc.dicit ambo florentes ętatibus,arcádes ambo.atque ibidem. arcádes inuidia rumpantur, vt ilia codro.quia vtrobique.es. breuiatur, conftat declinationem effe gręcam,& confequenter penultimam debere acui, tametfi penultima fit breuis. Accufatiui tamen pluralis inter gręcos & latinos manifefta eft differentia ex terminatione, quod illi in.as. breuem, nos vero in.es.longam terminamus, quare illi arcádas penultima acuta, nos árcades antepenultima proferemus:atque pari modo de reliquis huiufmodi. Nunc ad fingulas quinque declinationum græcarum,& trium latinarum terminationes accedamus. Sed,quid fibi velit Quintilianus cum de accentu fcribens,ait fe iuuene doctiffimos quofdam fenes proferre folitos ́atreus , & nomina huiufmodi prima acuta, vt neceffario fecunda effet grauis , mihi non liquet. Nam fi terminationem illam in .eus. diphthongon ex fermone gręco in latinam declinationem admittit,recte proferebant fenes illi:fi non admittit,perperam.Atqui omnes grammatici illam admittunt,atque inter fecundę declinationis terminationes connumerant. Sed antea quã ad fingula defcendam,repetendę funt adhuc ex eodem loco regulę duę. Prima ,q̃ vltima dictionis fyllaba exiftente longa non poteft accentus in tertia á fine collocari,fed in penultima, aut in vltima. Altera quod in eadem fyllaba collocatur accentus in obliquis,in qua fuerat in recto. Quæ regula tribus in locis deficit,primo fi in recto accentus fit in antepenultima,in obliquis vero vltima fit longa. tunc enim ex regula fuperiori transfertur accentus in penultimam. vt apóftolos.apoftólu.apoftólo.ap'oftolõ.'oapoftole vel apóftolos. In nominatiuo,accufatiuo , & vocatiuo antepenultima acuitur:in genitiuo & datiuo,quia alter diphthongo,alter o mega terminatur,in penultimam transfertur.Deficit quoque hæc regula in nominibus, q̃ ad tertiam noftram declinationem referuntur,quæ propterea quod crefcunt vna fyllaba in obliquis,fi accentus in recto eft in antepenultima, neceffe eft in obliquis in fequentem transferatur:quoniam accentus in quarta 'a fine collocari non poteft. vt ænigma,habet in prima accentum. ænigmatos in fecunda. Tertio deficit hæc regula in dictionibus monofyllabis, quę ad tertiam declinationem noftram referuntur, quorum genitiuus in .os. acuitur, transferturque accentus 'a prima in vltimam. vt pán panós.crés cretós. accufatiuus qui frequenter vfurpatur,nominatiui accentum fequitur.vt p'ana.créta. ¶ Primę igitur latinę declinatiõis vna dũtaxat eft terminatio in.a.breui,recipit tamen & quatuor gręcas in.a.longam.in.a.breuem.in .as.& in.es.long

gas, quibus oẽs suos casus communicat: recipit (inquam) ex prima declinatione græca duas in .as. & in .es. vt Aeneas. Anchises. Quarum genitiuus exit in .æ. diphthongon, cui similis est datiuus. Accusatiuus in .am. Vocatiuus in .a. breuem. Ablatiuus in .a. longam. Sunt qui hos casus non à græca terminatione in .as. aut in .es. sed à terminatione latina in .a. breui deducant. & illud quod Horatius in secundo sermo. scribit: Ne quis humasse velit Aiacem atrida vetas cur. & illud Ouidij ex quinto metamorpho. Te tamen o parui rector Polydecta Seriphi. Illud præterea Senecæ in Agamẽnone. Aggrediar & te oresta furabor libens. Illud quoque Martialis: Tersos aut cœnam crude thyesta tuam. non ab eo quod est atrides. polydectes. orestes. thyestes: sed ab eo potius quod atrida. polydecta. oresta. thyesta esse deducta. Sed cur magis has duas latini non recipiunt, quam alias, de quibus paulo post dicturi sumus, non video. Sed quod ad rem attinet: plerique latinorum falluntur, cum audiunt græcos putantes quod illorum verba ita sunt enuntianda, quemadmodum ab illis proferuntur. Nam cum apud eos vltima existente longa accentus non possit in tertia à fine collocari, sed aut in eadem vltima, aut penultima, siue illa sit breuis, siue illa sit longa, cumque nomina in .as. & in .es. desinentia producantur in hac declinatione, necesse est vt penultima, etiam si breuis sit, acuatur. Quare illi ex sua regula dicunt andréas. pythagóras. priamídes. panthoídes. Nos vero quia penultima est breuis, translato accentu in tertiam à fine dicimus, ándreas. pythágoras. priámides. panthóides. Itaque apud Horatium in secundo sermo. quia ex declinatione græca legimus pythagóran per .n. in fine, penultimam accentu acuto proferemus. Qualia (inquit) vincibat pythagóram antiqueque reum, doctumque platona. Apud Vergilium quoque in tertio æneid. Ex eadem ratione priamidem helenum graias regnare per vrbes. & apud Horatium in primo carmi. tartara panthoídem iterum orco. In vocatiuo quoque apud eundem in tertio sermo. O laertiáde quidquid dicam, aut erit, aut non. Pari quoque sunt in errore, qui obliquos, nam de rectis nolo nunc digladiari, horum nominum Esáiæ. Ieremíæ. Zacharíæ. & similiter desinentium proferunt in penultima accentu acuto, cum sint omnino casus latini, habeantque penultimam breuem. Eadem præterea ratio nostros in errorem induxit, vt nomina græca secundæ illorum declinationis in .a. longam desinentia, penultimamque breuiantia, quæ cum apud illos eandem penultimam siue vltimam acuant, ipsi quoque mutata etiam declinatione, quemadmodum illi proferunt, cum deberent ex accentus latini regula tertiam à fine acuere, & pro eo quod illi dicunt sophía. philosophía. theología. astrología. neutra penultima acuta. ipsi proferre deberent, sóphia. philosóphia. theológia. astrológia. neméa. accentu in tertia à fine ex ratione declinationis latinæ: quæ vltimam ex longa in .a. breuem commutauit. Quod si longa vspiam reperiatur, intelligimus declinationem esse græcam, atque proinde accentu græco proferendam. Quemadmodum apud Papinium in quinto thebaid. Et facilis neméa latas euoluere vires. Quem locum Priscianus libro septimo citans, neméa (inquit) quia seruauit .a. productam accentum in penultima retinet acutum. Non deerunt fortasse, qui dicant in Pampinio legendum esse pro neméa neméæ: aut per cesuram poni breuem pro longa, vt accentu latino proferatur némea prima acuta. Sed nihilominus regula vtriusque linguæ in vigore suo perstat. Iam vero quis etiam ex doctissimis quibusque non peccat in proferendis nominibus in .e. longam desinentibus, quæ omnia ex mere græca declinatione inflectuntur, in illis præsertim quæ habent penultimam breuem? Nam cum deberent illam enuntiare accentu græco, ipsi latino proferunt. vt penélope pro penelópe. callíope pro calliópe. hélene pro heléne. erígone pro erigóne. dánae pro danáe. eurýdice pro eurydíce: & fere ad hunc modum nomina propria fœminarum præter admodum pauca. vt agaué. canaché: acuentia vltimam. Nomina quoque regionum, vrbium & insularum. vt líbye pro libýe. ásine pro asíne. íthace pro itháce. mélite pro melíte. & nomina possessiua in .ce. desinentia, quæ acuunt vltimam. vt grammátice pro grammaticé. dialéctice pro dialecticé. músice pro musicé. éthice pro ethicé. A recto etiam in .a. breui terminato, cuius penultima producitur, acuiturque antepenultima, accentus vsurpatur, vt apud Papinium libro septimo theba. Namque ferunt raptam patrijs æginam ab vndis. pro quo ineruditi dicunt ægínam penultima acuta siue circumflexa, quoniam est per naturam longa.

¶ Secunda declinatio literas quinque habet proprias terminationes in .er. ir. ur. um. us. Recipit quoque vnam græcis atque latinis communem in .eus. diphthongon. Cuius nominatiuus (quemadmodum paulo ante diximus) in sermone latino latinus potius quam græcus censeri debet, atque idcirco proferendus est accentu latino, hoc est penultima acuta, cum apud illos acuat. Ex hac terminatione latini omnes casus atque proinde accentus grecos vsurpant. vt téreus, pro eo quod illi dicunt tereús. In genitiuo teréos penultima acuta. vel terei per synæresim in terei per dissolutionem latinus est. Martia Flet Philomena nefas incesti teréos & cetera. In datiuo terĩ per synæresin quoque sicut orpheĩ. Verg. in buc. Orpheĩ calliopea lino formosus apollo. Nam órpheo & téreo latini essent casus. In accusatiuo teréa & orphéa penultima acuta. Iuuena. Alcinoéen bacchi thebas & teréa fausti.

Idem in eodem opere. Orpheaque in medio posuit, syluasque sequentes. Téreum namque & orphe m calus a tini sunt. Vocatiuus ferè semper vsurpatur à latinis: circunflectitque vltimam: vt o terêu. o orphêu. Ouidius libro. vi. metamorpho. vt voluere ambo voluisti tu quoque Terêu. Vergilius. iiij. Georgico. Illa quis & me (inquit) miserā, & te perdidit Orphêu. atque ad hunc modum reliqua in. eus. diphthongon desinentia, quæ sunt ppè innumera. vt tydéus tydéos. tydéa. tydêu. peléus. peléos. peléa. pelêu thefeus. theséos. thesea. thesêu. achoréus. achoréos. achoréa. achorêu. penthéus. penthéos. penthéa. penthêu. prometheus. promethéos. prometheá. promethêu. Recipit etiam duas in. os. & in. on. longas, quas illi per tertiam Atticorum declinationem inflectunt. vt andrógeos. andrógeo. andrógeo. andrógeon. ô andrógeos. áthos. átho. átho. áthon ô áthos. Hæc declinatio cum suo accentu à latinis nonnunquā vsurpatur. Vergilius secundo æneid. Andrógeos offert nobis socia agmina credens. Idem libro sexto. In foribus lætum andrógeo: tum pendere pœnas. nam andrógeo genitiuus est græcus Atticus. Iuuenalis. Creditur olim velificatus áthos, & quicquid græcia mendax. Et Vergilius primo Georgico. Aut átho, aut rhodópen. Hanc quoque declinationem interpres vsurpauit in epistola ad Corinthios prima. Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, qui genitiuus est græcus, ab eo quod est ápollos. Idem in eadem. De Apollo autem fratre notum vobis facio. qui ablatiuus datiuo Attico similis est. Idem in epistola ad Titum. Apollo (inquit) solicite permitte, qui accusatiuus quoque Atticus est, habetque accentum in tertia à fine: tametsi penultima sit longa, quod est declinationis Atticæ proprium. De altera terminatione in. on. longam: non succurrit exemplum, quod vsurpetur à latinis. Recidit præterea & duas alteras terminationes in. os. & in. on breues, quæ per quartam declinationem græcorum inflectuntur, vt ilios vel ilion. nam in vtraque terminatione reperitur. & ab eo quod est ilion. Vergilius tertio æneid. dixit. Cecidit que superbum ilion: & omnis humo fumat neptunia troia. Ex hac terminatione maxime in. os. latini frequenter casus rectos, atque ex obliquis accusatiuos vsurpant cum suis accentibus, qui sunt apud illos tam varij, vt à nobis de illis nihil certi tradi possit. Nam & penultima etiam per naturam longa existente reijciunt accentum in tertiam à fine, quemadmodum in ijs, quæ sequuntur. Aglauros. Acastos. Cáystros. Céphisos. Cymolos. Cypárissos. Corinthos. Erasmos. Epiros. Erimanthos. Eriandros. Hellésspontos. Hermaphróditos. Hyacinthos. Hyménæos. Iácchos. Léarchos. Léucippos. Mæándros. Nárcissos. Olympos. Péloros. Párnassos. Priápos. Polyphemos. Rhadámanthos. Týrannos. Ábydos. Zácynthos. Quæ omnia rationis huius ignari accentu in penultimā proferunt, ex eo decepti quod sit longa. Nam quis apud Vergilium in tertio æneid. non legit. Iam medio apparet fluctu nemorosa zacýnthos, penultima acuta pro zácynthos eadem grauis apud Ouidium quoque in hero. & quos tulit alta zacýnthos, pro zácynthos, & apud Mart. Consuluit nares an olerent æra corinthon pro córinthon. apud Horatiū quia declinatione latina vsus est, legimus, contingit adire corinthum penultima acuta. Ouidius in epistola Leandri. In speculis omnis abydos erat. atque rursus ad Leandrum hero. Si quis ábydo venerit, aut quæro si quis ábydon eat. sed quia ablatiuus merè latinus est, accentu latino est proferendus abýdo. quemadmodum apud Vergiliū primo geor. & ostriferi fauces tentantur abýdi. Nam quod Lucanus in secundo dixit. festóque admouit abýdo, quāquā datiuus ille communis est græcis & latinis, nihilominus tamen ex ijs quæ dicta sunt, accentu latino est proferendus. Atque ediuerso complura sunt penultimam habentia breuem: eandemque acuentia, vt a phago quod est comedo, & à phoreo, quod est phero, & à phone siue phonos, quod est cædes composita: ... di sunt. Pamphágos. Sarcophágos. Lotophágos. Doryphóros. Nicephóros. Carpophóros. Nebrophónos. Leontophónos. Myophónos, & ad hunc modum alia innumera, quæ sub regula non cadunt. Ex sermonis præterea græci idiomate non pauciora sunt acuentia vltimam. vt Iapetós. Oceanós. Sperchiós. Silenós. Rhodanós. Epidanós. Aeacós. & denominatiua exeuntia in. mos. vt Barbarismós. Solœcismós, Pleonasmós Isthmós. & nomina possessiua desinentia in. cos. vt grammaticós. dialecticós. rhetoricós. dicticós. historicós. & multa alia quæ numero comprehendere non est, quorum accentus cum terminatione in rectis & obliquis ab autoribus vsurpatur. sed accusatiui (vt paulo ante dixi) frequenter: alij casus raro, vt apud cosmographos hesperúceras, id est, promontorium hesperi. & héliutrápeza, id est, solis mensa, & in plurali theonóchema, id est, deorum currus.

Tertia declinatio terminationes habet aliquanto plures quam græcorum quinta, quæ ad tertiam nostram referuntur: de quibus per ordinem nunc est differendum. Igitur in. a. desinentia quæ communis est græcorum & latinorum mittentia genitiuū in atos tertiam à fine acuunt in obliquis. vt dógma dógmatos. ænigma ænígmatos. diádema diadématos. Latini ex hac terminatione genitiuum pluralem plerunque vsurpant, qui propterea quod in on. per. o. longum terminatur, quemadmodum & omnes aliæ partes orationis, quæ per casus declinantur, acutum in penultimam attrahit. vt epigrámma epigrámmatos. & in plurali epigrámmata epigrammáton. Martialis in primo. toto notus orbe Martialis argutis epigrammáton libellis. & nomen illud Dei, quod est ineffabile, Tetragrammáton cognominatur, Clemens quoque à nostris frequenter in libris peristromáton citatur.

¶ In. i. latinum, siue. y. grecum desinentia, quæ plerunque barbara sunt, atque apud grecos declinabilia, sunt

mittentia genitiuum in.ios.vel.itos.vel.yos.accentum habent in prima syllaba.vt cómmi cómmios.stímmi stímmios.cíci cícios.álphi álphios.cri érios.tróphi tróphios.ásty ástyos.nápy nápyos.méli mélitos.móly.mólyos. Cuius composita retrahunt accentum in tertiam a fine. vt hydrómeli. cenómeli. oxýmeli. Polysyllaba quoque. vt cinnábari. píperi. sínapi. quod nos latinum facientes in sinápis penultima circunflexa vertimus. Latini ex hac terminatione casus tantum recto similes vsurpant.

¶ In.ω.mega desinentia,quę grecorum terminatio propria est generis fœminini, vltimam acuunt: mittuntque genitiuum in.oos.aut in.us. per synęresin contractam accentu circunflexo.vt didó didóos,vel didûs.Didói,vel didôi cōtractam.Didóa,vel didó. ó didó, vel didôi.& eodem modo,sapphó sapphóos, vel sapphûs.mantó mantóos,vel mantûs.clió clióos,vel cliûs.erató eratóos,vel eratûs.echó echós,vel echûs. calypsó vel calypsóos,vel calypsûs. spió spióos,vel spiûs. ió íoos,vel iûs. inó inóos, vel inûs.lampedó lampedóos,vel lampedûs. clothó clothóos, vel clothûs. Latini ex hac terminatione omnes ferè casus synerizatos cum suis accentibus vsurpant. Ouidius in primo de arte. Nec mihi sunt visę.clio cliusq; sorores. Idem in heroi. An nisi legisses autoris nomina saphûs. Vergilius septimo ęneid.Fatidicę mãtus:& tusci filius amnis. Idem quoq; in quarto,accusatiuum vsurpauit. Et nomine didó sępe vocaturum. & in Priape.Atlantidemque calypsó. Hęc de grecis nominibus in vocalibus terminatis,quę ad tertiam declinationem latinam referri possunt. Nunc de ijs,quę desinunt in consonantes, non quidem omnes: sed in tres tantum liquidas.n.r.s.& vnam duplicem.x. Nam in.l.&.m. nullum græcum nomen terminatur, sicut neque in aliquam ex mutarum numero.

¶ In.an.igitur oĩa vltimã plerũq; acuũt.vt titán titános.peán peános. Pelecán pelecános.pán panós.Cuius genitiuũ Vergilius septimo ęneid.vsurpauit dicens. Panos de more lycęi.accentu acuto in fine ex regula superius tradita. Accusatiuum quoque in bucolicis.Mecum vna in syluis imitabere pána canendo.ex eadem regula accentu in prima.

¶ In.en.per.η acuunt vltimam plerunque.vt hymén hyménos.lichén lichénos.adén adénos. solén solénos. troezén troezénos.sirén sirénos. Nonnunquam penultimam acuunt.vt héllen héllenos.

¶ In.in.per.i.iota,quę alteram quoque habent terminationem in.is, vltimam acũnt.vt delphín vel delphís delphínis.telchín vel telchís telchínis.salamín vel salamís salamínis.eleusín vel eleusís eleusínis.

¶ In.yn.quoque per y psilon penultimam acuentia eãdem rationem sequuntur.vt phórcin vel phórcis phórcinis.póltyn vel póltys póltynis.

¶ In.on.per.ω.quędam acuunt finalem.vt sarpedón gerión.amazón.antedón.calcedón. carchedón. quędam acuunt penultimam.vt pláton.zénon. théon.achéron. médon. laocóon. demophóon.hippocóon, quę tria atque his similia circumflectunt vltimã, si duę vltimę contrahantur in vnam per synęresim.vt laocôn.demophôn hippocôn. Ex quibus alię mittunt genitiuum in.ontos. vt achéron achérontos.médon médõtos. laocóon laocóontos.demophóon demophóontos.hippocóon hippocóontos.Quędam in.onos.per.o.lõgum, vt pláton plátonos. zénon zénonos.babýlon babýlonos.théon théonos. dáphnon dáphnonos.plátanon plátanonos. Quędam in.onos.per.o. breuem.vt dǽmon dǽmonos.cánon cánonos.íason íasonos.agamémnon agamémnonos.

¶ In.um p ου.diphthongon (quãquã apud grecos sunt cõplura mittentia genitiuum in.untos.) hęc terminatio nonnunquã à latinis vsurpatur.

¶ In.ar.nunquã ferè vsurpãtur à latinis,nã qd apud medicos frequẽter vsurpatur hépar hépatos,latinis vox est incognita,pro eo quod est iecur iecoris.

¶ In.er.per.η.desinentia vltimam acuũt. vt sotér sotéros.aér aéros. ethér ethéros. cratér cratéros. charactér charactéros.cremastér cremastéros.climatér climatéros.physetér physetéros. spinthér spinthéros. Ibér vero íberos in recto penultimam acuit,in obliquis antepenultimam.

¶ In.ir.per.i.iota.aut,yr.per y psilon rara sunt acuẽtia penultimam.vt gádir gádiros.mártyr mártyros.

¶ In.or.per.ω.mega acuũt proximam à fine,vt néstor néstoros.héctor héctoros. rhétor rhétoros. polyméstor polyméstoros.

¶ In.as.masculina penultimam acuũt,vt adámas adámãtos.polydámas polydámãtos.ábas ábantos. apésas apésantos.athámas athámantos.átlas átlantos.chálcas chálcantos.cýphas cyphántos.coríphas coríphantos. eléphas eléphantos.gígas.antos.pállas.antos.períphas períphantos.phórbas phórbantos.tháumas tháumantos,thóas thóantos. Fœminina vero vltimam acuũt, assumuntque in genitiuo.d. vt acrás acrádos. dyás dyádos.triás triádos.ogdoás ogdoádos.heptás heptádos.pallás pallados.lampás lampádos.quam rationem sequitur vnum ex masculinis,arcás arcádos.

¶ In.es.per.η.masculina penultimam acuũt plerũq; ea,quę mittũt genitiuũ in.etos. vt cráтes crátetos. chrémes chrémetos.dáres dáretos.cúres cúretos.láches láchetos.lébes lébetos. magnés magnétos. tápes tápetos. tháles tháletos.Et nomina quędam latina,quę in grecum sermonem traducta amittũt.n.atque rursus in obliquis resumunt. vt clémes clémentos, crésces créscentos.púdes púdentos. prúdes prúdentos. váles válentos. Penultimam quoque acuũt ea,quę mittũt genitiuum in.eos.vt composita à sthenos,qualia sunt, antisthénes antisthéneos.calisthénes calisthéneos,demosthénes demosthéneos.& à genos.vt antigénes.origénes.hermo-

genes.& a telos. vt Aristoteles. praxiteles. pyrgoteles. Composita vero a cleos syngrizata circũflectũt vltimam. vt agathoclês.periclês.sophoclês.

¶ In .is.per .i. iota. polysyllaba fœminina non habentia duas terminationes,quæ mittunt genitiuum in idos.plerunque acuunt vltimam. vt cnemis cnemidos. crepis crepidos. & patronymica,fœminina siue habentia formam patronymicorum. vt priamis priamidos.eneis eneidos. thebais thebaidos. prophetis prophetis prophetidos. poetis poetidos. calamis calamidos. eumenis eumenidos. salmacis salmacidos. biblis biblidos. Quędam tamen ex his acuunt penultimam, vt themis themidos. cypris cypridos. phasis phasidos. curetis curetidos. elis elidos. Quædam acuunt antepenultimam. vt sibaris. charibdis. thamyris. adonis. theognis,quorum masculina mittunt genitiuum in.idos. vt paris paridos.theognis theognidos. adonis adonidos.

¶ Aduertendum tamen quod mittẽtia genitiuum in.idos.per.os.purum,possunt mittere genitiuum in.ios.more ionico. vt paris paridos,vel parios.memphis memphidos,vel memphios.

¶ In.ois. mittentia genitiuum in .entos. penultimam acuunt, vt pyrois.pyroentos. simois simoentos.opois opoentos.

¶ In.ys.per ypsilon quędam circũflectũt vltimam,vt ichthŷs ichthŷos. quędam eandem grauant, vt botris botrios.quędam acuũt eãdẽ. vt chlamys chlamydos.tethys tethyos.erinnys erinnyos.

¶ In.os.per.ω.mega desinẽtia tam habẽtia penultimam breuem,quę mittũt genitiuũ in.otos.vt phileros philerotos.rhinoceros rhinocerotos,quam habentia eandem lõgam,quę exeũt in.oos. vt heros heroos.minos minoos, proximam à fine acuũt. Accusatiuus vtriusque numeri vsurpatur à latinis.

¶ In us.quę per.ου.diphthongon scribuntur syngrizata à nominibus terminatis in .ois.solutas, mittuntque genitiuum in.untos.circunflectunt vltimam.vt simois simûs simûntos opois opûs opûntos. phicois phycûs phycûntos.hydrois hydrûs,ûntos. sipois sipûs.untos.amathois amathûs.ûntos.iericois iericûs.ûntos.Rectus & accusatiuus vsurpantur à latinis.

¶ In.ns.desinẽtia penultimam acuũt,mittũtque genitiuum in .nthos.vt tyrins tyrinthos. helmins helminthos. Accusatiuus vsurpatur à latinis.Papinius lib.iij.Suus exit in arma antiquam tyrintha deus.

¶ In.ps.polysyllaba tam simplicia quã composita proximam à fine acuũt, vt lelaps lelapos. ęthiops ęthiopos.& quę in genitiuo mutant.p.in.b.vt araps arabos. chalyps chalybos. Sed aduertẽdum quod omnia habent o micrõ in recto,preterquã hydrops,& cõposita ab ops,quod est oculus, vt cyclops cyclopos.myops myopos.monops.opos. Nam ab ops,quod est vox,regulam sequuntur. vt merops meropos. Latini ex hac terminatiõe accusatiuos vtriusque numeri vsurpãt.

¶ In.ax.quędam accentu acuto in penultima proferũtur, vt thorax thoracos.phęax phæacos.corax coracos. quędam circũflectũt penultimam.vt âulax âulacos.clîmax clîmacos.

¶ In.ex per.e.longum acuunt penultimam,seruãtque illud.e.in obliquis ęque longum. vt myrmex myrmecos.narthex narthecos. scolex scolecos. Habentia tamẽ o.longum in penultima breuiant in obliquis illud.e, vt alopex alopecos.

¶ In.yx.per ypsilon,partim acuũt penultimam, ut bombyx bombycos.bebryx bebrycos.onyx onycos.sardonyx sardonycos.coccyx coccygos.ortyx ortygos.partim circũflectũt eãdem. vt cêryx cêycos. doêdyx doêdicos. Latini ex hac terminatiõe accusatiuos vtriusque numeri vsurpãt.

¶ In ox.per .ω. mega rara sunt acuentia finalem. vt cyamotrox cyamotrogos à trogo,quod est voro , & cyamos faba.

¶ In.x habentia.g ante.x. quam nos per.n. ex causa vni tantum mihi comperta,per.n. proferimus & scribimus,penultimam acuunt . mittuntque omnia genitiuum in.gos.vt pharynx pharyngos. larynx laryngos.lynx lyngos.

FINIS.

¶ANTONIVS AD LECTOREM DE LITERIS GRAECIS.

Literulas græcas, fluxerunt vnde latinæ,
Si quis nosse cupit, longa terenda via est,
Vt culmen teneas, subeundi mille labores:
Rara quidem res est, at preciosa tamen.
Maiores maiora petant: mihi parua sequuto
Sufficiat pueris prima elementa dare.
Illa modo sine queis non constat sermo latinus:
Et quæ si spernas, mox habeare rudis.

¶EIVSDEM ANTONII IN LITERAS GRAECAS PRAEFATIO.

QVI LITERARIAS INTRODVCTIONES ante hac latinis tradiderunt, imo vero qui longiores commentationes ex instituto grammaticen professi ædiderunt: nullam fere partem attigere, in qua non aliquid ex græcis desumpserint: ita tamen scripserunt, vt cum vtriusque linguæ gnaris, & nõ cum pueris rudibus & indoctis loquerentur. Nã cũ de literis, deque dictionum orthographia disputant, cum de accentu atque syllabarum quãtitate, cum de nominũ etymologia & declinatione, cum de partium orationis constructione, totam rationem inchoatam relinquunt, atq; nos ad grecos autores mittũt. Græcę vero literæ qua via nostris hominibus tradi possint, non est in promptu. proptereaq; pręceptorum non minor est penuria, quã librorum: sed quod magis obstat, est incredibilis hominũ veternus, qui adeo ad hanc vnã rem obtorpuerũt, vt iam monstro simile habeatur, si quem viderint græca legere, nedum loqui, aut intelligere. Ego vero cum in meis introductionibus multos locos ex græco pẽdẽtes inchoatos reliquissem, cõmunicata re prius cum his, a quibus, si quid vsquã est græcarum literarum, apud nos emanauit, ausus sum facere, quod alius harum rerũ peritior facere debuisset: non quidẽ omnia quę sermo latinus ex græco fonte desiderat, sed illa tantũ sine quibus introductiones nostræ cõstare nõ possunt. Et quia tũc tẽporis nõ cõtigit nobis græcarũ literarũ typos oẽs habere, & quod oẽs quibus præcepta nr̃a scribuntur, ignotæ sunt, vsi sumus magna ex parte latinis Quę tametsi autore Plinio satis commode possunt grę cas oẽs designare, non tamẽ semp̱ id assequi possumus, cũ ex diuersis literis plerũq; eadẽ vox efficiatur, & ex eadẽ voce diuersos sensus cõiectare liceat, vt quod. η. ι. υ. psilõ. ει. & . οι. diphthõgi. eũdẽ sonũ nobis exhibẽt, & alia ad hũc modũ. Imprimis itaq; literas grę cas & earũ noĩa gręce & latine e regione descripta proposuimus. & de illarũ prolatiõe nõnihil adiecimus: tũ de diphtgõgis & accẽtibus aliq̃d attigimus: de noĩm deinde declinatiõe simul & accẽtu cuius rei gr̃a hũc laborẽ assumpsimus, vt p̱ captu nr̃o hęc fuerint a nobis degustata. Qui vlteriora nosse desiderãt, ad grecorũ scholas illis eũdũ esse moneo: nã ego is sum, q̃ neq; tardos opperior, neq; p̃cedẽtibus insto.

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω.

α	β	γ	δ	ε	ζ	η	θ
ἄλφα	βῆτα	γάμμα	δέλτα	ἒψιλον	ζῆτα	ἦτα	θῆτα
alpha	beta	gamma	delta	epsilon	zeta	eta	theta
a	b	g	d	e breue	z	e longū	th
ι	κ	λ	μ	ν	ξ	ο	π
ἰῶτα	κάππα	λάμβδα	μῦ	νῦ	ξῦ	ὀμικρὸν	πῖ
iota	cappa	lambda	my	ny	xi	o micron	pi
i	c	l	m	n	x	o breue	p
ρ	σ	τ	υ	φ	χ	ψ	ω
ῥῶ	σίγμα	ταῦ	ὖ ψιλὸν	φῖ	χῖ	ψῖ	ὠμέγα
rho	sigma	tau	y psilon	phi	chi	psi	o mega
r	s	t	y grecum	ph	ch	ps	o longum.

Diphthongi propriæ.
αι. αυ. ει. ευ. οι. ου.
æ. au. ei. eu. œ. ou.

Diphthongi Impropriæ.
ᾳ. ῃ. ῳ. υι. ηυ. ωυ.
a. e. o. yi. ey. oy.

¶ De literarum prolatione.

QVatuor & viginti literę sunt in vsu apud Grecos in hac serie.

α. Alpha, quę ab illis profertur eodem sono, quo nos illam proferimus.

β. Beta, profertur ab illis, quasi per.u. consonantem nostram, &.i. vocalem. Nos betā illam vocamus, quia.η. semper vertitur in.e.

γ Gamma, eodem sono profertur ab illis, quo nos.g. nostrū pferimus.a. vel.o. vel.u. sequentibus, & quo cum reliquis proferri deberet.

δ. Delta, eadem voce profertur ab illis, qua nos.d. enunciamus.

ε. E psylon, eodem modo profertur ab illis, quo nos.e. breuem.

ζ. Zeta, eodem sono illi proferunt, quo nos.z. nostrum proferimus: sed ab illis zita vocatur, a nobis zeta, qa.η. vertitur in.e. longum.

η. Eta, vt diximus, ab illis profertur, ita quasi per iota, nos quasi per.e. longum.

θ. Theta, eadem voce illi proferunt, qua nos.th. proferre deberemus: sed ab illis thita, à nobis theta dicitur.η. verso in.e. longum.

ι. Iota, eodem sono illi proferunt, quo nos i. nostrum efferimus.

κ. Cappa, eodem sono illi proferunt, quo nos.c. nostrū.a. vel.o. vel.u. sequētib⁹, & quo cū alijs pferri deberet.

λ. Lambda, eodem sono illi proferunt, quo nos.l. nostrum.

μ. My, eadem voce illi pronuntiant, qua nos.m. nostrum.

ν. Ny, eadem voce illi proferunt, qua nos.n. nostrum.

ξ. Xi, eodem sono profertur à grecis, quo à latinis, sed ab illis appellatur.xi. ita vt incipiat à seipsa, & desinat in.i. vocalē. à nobis literis inuersis.ix. vt incipiat ab.i. vocali, & desinat in seipsam.

ο. Omicron eodem modo profertur à grecis, quo à nobis.o. breue.

π. Pi, eadem voce illi proferunt, qua nos.p. nostrum efferimus.

ρ. Rho, in pricipio dictionū, & ī medio si geminetur s.n.p. à grecis aspirat, atq3 eodē sono pfert ab vtrisq3.

σ. Sigma, eodē modo pfertur à grecis, quo à latinis, sed vtriq3 perperā pnunciāt, qd alibi demonstrauimus.

τ. Tau, eodem modo profertur à grecis, quo à latinis.t. exile. Sed à grecis appellatur tau. quasi desinat in.u. cōsonantem, à latinis tau, quasi desinat in.u. vocalem.

υ. Ypsilō, eodē modo pferri debet à grecis & latinis: sed cuiusmodi ille sonus debeat esse, alibi diximus.

φ. Phi, eodē mō pnūciatur à grecis, quo à latinis pferri deberet, nō q̄si nūc pferimus, hoc est, q̄si p.f. lrām.

χ. Chi, eodem modo profertur à grecis.η. ta. vel epsilon, vel iota, vel y psilō sequentibus, quo nos Hispani.x. literam proferimus, alioqui non male pronuntiant.

ψ. Psi, eodē modo pnūciatur à grecis, quo latini ante sub antisigma pferebāt: & nūc.ps. lrās pnūciant.

ω. Omega, eodem sono illi pferunt, quo nos.o. longum proferimus.

¶ Aduertendū tñ, qd si post cappa, siue lābda, siue ny sequatur iota aut y psilon à grecis pferri voce quadam inarticulata, cappa etiā.η. eta. vel y psilon seqntib⁹ sono, qualē nequeo mōstrare: at sentio tñ lambda quasi nos Hispani ll. duplex. ni. quasi. nn. duplex pronūtiamus. Sed an recte illo modo proferant, ipsi viderint: nos

id non posse fieri, asseueramus: propterea quod consonantes eę quę vires suas ad vocales sequentes pferũt, nominatimq; Quintilianus de cappa id dicat.

Aduertendum quoq; in scriptura gręca quoties post gamma sequitur alterũ gamma, vel cappa, vel. chi. vel. xi. loco gamma debere pronuntiari. ni. lrãm, aut si pferatur. ni. lrãs illas loco. ni. debere scribi: cuius rei causam attulimus libello de vi, & potestate literarum, cũ de. n. litera ageretur.

Aduertendum prętere a si post ni literam sequatur tau, loco tau bebere proferri delta: ne fiat (vt illi dicunt) sonus recompus. Si post. m. sequatur. p. pfertur. p. queadmodũ. b. latinum. vt πέμπω, qđ est mitto.

Harum quatuor & viginti literarum duo sunt genera. septem vocales, alpha. epsilon. eta. iota. o micron. y psilon. ω. mega, reliquę omnes sunt consonantes. Vocales rursus in partes diuiduntur, in duas semper breues: epsilon. & omicron in duas semper longas. ω. & η. & in tres medias siue ancipites, hoc est q̃ possunt esse breues & longę. a. i. y psilon. Consonantes rursus in duo genera diuidũtur: in octo semiuocales, zeta. xi. psi. lambda. mi. ni. ro. sigma. quarum tres priores duplices dicuntur. zeta. pro sd. xi. pro. cs. vel. gs. psi. pro. ps. quinq; posteriores liquidę. quę etiam immutabiles appellantur. lambda. mi. ni. ro. sigma. Et in nouem mutas. beta. gamma. delta. cappa. pi. tau. theta. phi. chi. Quarum tres sunt exiles. cappa. pi. tau. tres aspiratę. chi. phi. theta. tres medię gamma. beta. delta.

π	τ	κ	exiles.
β	δ	γ	medię.
φ	θ	χ	aspiratę.

Aspirationis notam antiquiores gręci in ordine aliarum literarum (perinde ac si esset lra) posuerũt, quę admodũ apđ latinos nũc ponitur. deinde. η. lrę figurã p lineã trãsuersam mediã diuidẽtes in hũc modum Ͱ Ⱶ dexterã illius partẽ exilitatis, sinistrã vero aspiratiõis notã esse voluerũt. Illã Palęmon vicentinus exilẽ, Grillus leuẽ noiauit: idem, q̃ aspiratiõis nota erat, flatilẽ dixit. per priorẽ dictiones à vocalibus incipiẽtes q̃ debeant proferri exiliter, notauerũt: p posteriorẽ, q̃ debeant aspirari. Iuniores eandẽ rõnem sequuti o. mediã diuiserũt in hũc modũ ( ). Possunt autẽ vocales oẽs aspirari & nõ aspirari, prętcr ypsilon, q̃ semp in principio dictiõis aspiratur. causã vero cur notã illã ex lrarum serie tollẽtes vocalibus impendere fecerint, hanc fuisse tradunt: ne spũs videlicet ille extra vocalẽ esse putaretur, atq; occasionẽ daret putãdi eẽ lrãm, q̃ sequẽtem vocalẽ feriret, queadmodũ apud Hebręos. he. lra q̃ inter lrãs numeratur: qđ flatus ille suus quodammodo sonat. Sed cum ex consonantibus quatuor à Grecis aspirentur: cur theta, phi, chi, figuras accomodarint. rho vero propriam figuram non dederint? Hanc fuisse causam putandum est, quod in tribus illis aspiratio intra ipsas est, & cum ipsis erumpit, in rho vero potius extra est, & cum vocali sequenti coalescit.

¶ De diphthongis.

Diphthongi propriè dictæ apud Græcos sex sunt. αι. que apud illos pfertur quo sono nos enuntiamus. æ. nostrã diphthõgon, atq; semper in eandẽ vertitur. vt αἰακος. Aeacus.

αυ. Quę apđ illos pfertur tali voce: q̃li nos aue si auferas. e. finalẽ, hoc est, p. u. cõsonãtẽ. Hæc diphthõgus apđ nos semp vertitur in. au. ita vt. u. sonet, q̃si vocalis. vt αὐλη. aula.

ει Quæ apud illos tali sono pfertur, quali nos i. lõgũ pferimus, atq; apđ nos in. i. lõgũ plerunq; vertitur, vt βραβεῖον. Brauium aliqñ in. e. lõgũ. vt πηνελόπεια Penelopea.

ευ. Quæ apud nos tali voce profertur, quali eua si auferas a. finalẽ, hoc est, quasi per. u. consonantem, apud nos semper vertitur in. eu. diphthongõ. ita tñ vt. u. sonet quasi vocalis. vt πενθεύς. Pentheus.

οι. Quæ apud illos tali voce pfertur. quali nos. i. lõgũ proferimus, apud nos in. œ. diphthõgõ semp vertitur, vt οἰκονόμος. Oecónomos. vt φοίνιξ. Phoénix.

ου Quę apđ illos tali voce pfertur: q̃li nos. u. vocalẽ efferim⁹. atq; in eãdẽ semp apud nos vertitur. Cũq; apđ Gręcos. u. voccalis nõ habeatur, p hãc diphthõgõ illã repsentãt. vt δοῦλος. dúlos. Per hanc quoq; exibẽt. u. cõsonantẽ nrãm, sed illã quasi vocalẽ pferunt. vt σιλουανος. pro Siluanus. vt οὐεσπασιάνος. pro Vespasianus.

Impropriæ diphthongi sex quoq; sunt, quibus antiquiores Græci vtebantur sequentibus vocales minusculis literis, quasi significare volentes, quod absurdũ nescio quid sonabant: quas deinde iuniores subscripserunt. vt & antiquitatem illam designarent, & q sonus ille subobscurus in desuetudinem abijt.

ᾳ. Alpha subscripto. i. paruo, sonat apud illos quasi. a. lõgũ, atq; apud nos in a. lõgum vertitur, vt asma asmatos. athrax athracos. thrascias. u. & in datiuis primę declinationis. vt Martha. Theologia.

ῃ. Eta subscripto iota paruo apud illos sonat quasi. i. longum. Nos quoq; in. e. longum vertimus, vt in datiuis primæ & secundæ declinationis vt Anchisés. dtõ anchísæ. Callíope datiuo callíope.

ῳ. Mega subscripto iota paruo apud Græcos sonat, quasi. ω. longum: apud nos plerũq; vertitur in. œ. diphthõgon. vt tragῳdia, tragœdia aliquando in o. longum, vt Palinῳdia, palinodia.

υι. Psilon. adscripto iota paruo apud illos sonat y psilon lõgum: apud nos semper vertitur in. yi. diphthõgõ. vt harpyia. cœnomyia orithyia. & per y. longum quemadmodum à Græcis profertur.

ωυ. Adscripto. y. psilon apud illos sonat tali voce, quali apud nos profertur. uui. si auferas. i. finalẽ, hoc est, p. u. consonantem. vt πρωσευδα apud nos transfertur in. eu. diphthongon. proseuda.

ω'υ.mega adscripto y psilō ꝓfertur ab illis tali sono, quali nos ꝓferimus oua, si auferas.a finale, hoc est, quasi per.u.consonantem, qua diphthōgo soli græci Iones vtūtur, dicentes ω'υτος ρα'υτος apud nos in vno tātū noīe hebraico scribitur in sacris literis, hoc est, Moyses. vbi.y.nullū sonū habere debet, sed proferendum est moses, quemadmodū Iuuenalis. Strabo. Plini⁹. Iustinus, ptulerūt: & ex nostris græci theologi prope omnes doctores. Ex latinis Iuuencus in quatuor euangelia. Arator in apostolica historia. Aut si contiendas.y.psilon debere proferri, quasi.u.proferendum est, vt in.au.&.eu.diximus.

¶ De Accentu.

Accētus apd grecos (quēadmodū apud latinos) tres sunt. acutus, grauis, & circūflexus. Sed acutus & circūflexus dictiōis sunt accētus: grauis vero syllabę tm̄. vnde syllabicus accentus d'r. Est tñ qñ accentus grauis est dictiōis accentus, cū videlicet in consequentia grauis ꝓ acuto ponitur, idq; in fine tm̄ dictiōis. Dico in cōseqntia, hoc est, cū oro festinat ad clausulę exitū: alioqui nunq̄ grauis poneretur ꝓ acuto. Latini nō cōsueuerūt accentus apicibus notare, nisi tm̄ ex Quintiliani pcepto in dictionib⁹ ambiguis rōne accentus. At græci passim illos in qualibet particula imponūt hoc modo. Acutū apice tenui sursum ducto, ita tñ vt paululū in dextrā manū declinet, in hūc modū. ´ Grauē apice tenui deorsum ducto, ita tñ vt in sinistrā paululū declinet, in hūc modū. ` Circūflexū ex vtroq; ductu cōponūt, vt partim ascendat, partim descendat in hunc modū. ^ Grauis itaq; cū sit (vt dixim⁹) syllabę & nō dictiōis accēt⁹, in qualibet syllaba collocari pōt: pterq̄ in qua pdominās accēt⁹ collocatur, hoc est, acut⁹ vel circūflexus. Acutus vltimū, siue penultimū, siue tertiū 'a fine locum possidere potest. Circūflexus duas tm̄ obtinet sedes, hoc est vltimā, & penultimam.

Est animaduertendū pterea q̄ dictio hñs syllabā vltimā grauē 'a gręcis d'r barytona, q̄ vero vltimā acuit oxytona, q̄ penultimā acuit paroxytona, q̄ antepenultimā ꝓparoxytona. Quę tñ vltimā circūflectit perispomene appellatur, properispomene q̄ penultimā. His prælibatis, ꝓpono regulas accentibus gręcis deseruientes.

Prima regula.

Accentus acutus poni potest in ultima syllaba, siue illa sit breuis, ut calós. sophós. agathós. siue sit lōga absq; synęresi, ut pentecosté. parasceué. anatolé. nam si habet synęresin, circūflectitur.

Secunda regula.

Accent⁹ acut⁹ pōt in penultima syllaba poni, siue illa sit breuis seqnte altera breui. ut lógos. pónos. tónos: siue sit breuis seqnti lōga p naturā. ut lébes lébetos. tápes tápetos: siue sit lōga seqnti altera lōga. ut æther. dáphne. dióne.

Tertia regula.

Accentus acutus potest poni in antepenultima siue sequātur duę breues. ut dáctylos. apóstolos. ámpelos. siue sequātur lōga & breuis. ut ægiália polýdoros. Nam si breuis cum longa, aut duę lōgę sequātur, accētus in penultimam trāsfertur. ut d'iceos, in ntō antepenultimā acuit: in gtō dicæu penultimam.

Quarta regula.

Circūflexus accētus collocari pōt in ultima syllaba. modo sit natura lōga uel ex synęresi. ut pētecostês in gtō, & Pentecostê in dtō. nausicâ ꝓ nausicáa. Demophôn ꝓ Demophóon, ex regula inferi⁹ tradenda sexto loco.

Quinta regula.

Circumflexus accentus poni potest in penultima per naturam longa, modo ultima sit breuis: ut mûsa. mæa. Sed aduertendum. ai. & oi. diphthōgos gręcas (qd ad rōnem accentus attinet) pro breuibus esse habendas. ut mûsę in plurali penultimam circūflectit, quāquā ultima sit longa diphthongo.

Sexta regula.

Syllaba ultima per synęresin contracta in qua debeat accentus circūflexus collocari, constare oportet ex acuta in penultima, & graui in ultima. ut quod de nausicáa & Demophóon paulo ante diximus. Aduertendū tamē huiusmodi synęresin nōnunq̄ fieri ex duabus grauibus existente accentu in antepenultima. ut chrýseos chrysûs. argýreos argyrûs. chálceos chalcûs.

Septima regula.

Vltima syllaba existente lōga per naturā, accentus acutus nō potest in antepenultimā collocari, sed aut manet in eadem ultima, aut transfertur in penultimam. Quę regula ab omnibus gręcis (pterq̄ ab atticis) obseruatur. Illi nāq; Menéleos & similia, q̄ per tertiā declinationem gręcam inflectūtur, accentu in antepenultima acuto proferūt, q̄q̄ ultima per.ω.mega scribatur, atq; (ut paulo ante dixi) ai. & oi. diphtongi in fine dictionis positę pro breuibus habentur, quod ad rationem accentus attinet.

Octaua regula.

Diphthōgus in fine dictionis hñs.y.psilō in fine (si suscipit tonū) circūflectitur. sunt aūt huiusmodi diphthongi tres αυ.ευ.ου.

Nona regula.

Monosyllaba neutra circūflectunt. vt pŷr. pân. scôr.

Decima regula.

Nominatiuus, actūs, & vtūs absq; synęresi (si in vltima suscipiunt accentum) acuuntur, vt calós calón. calè calós. Quod si habent synęresin, circūflectūtur, vt nausicâ, nausicân. o nausicâ.

Vndecima regula.

¶ Gtūs & dtūs in lōgas desinētes (si sup se tonū hñt) circūflectūtur. vt timê timês timê. sophos. sophû sophô.

DE ACCENTV.

Duodecima regula.

¶ Gtūs in.os.dissyllabū desinēs,acuit semp vltimā. vt bûs boóos.zéus.dés.crés cretós.cár carós.gráus.graós.

Tredecima regula.

Gtūs nō desinēs in.os.dissyllabū habet accentū in eadē syllaba,in qua rectus:vt agathós agathû.lógos lógu. léxis léxeos.Quod si rectus accentū habeat in antepenultima,& gtūs in longam terminetur,transfertur accentus in penultimam per regulam septimam.vt díçeos dicæu. Quod si gtūs creuerit vna syllaba,qđ euenit in nominibus quintę declinationis,quia in.os.breuem terminatur,accentus in sequentem syllabā trāsfertur,vt maneat in antepenultima.vt ǽnigma ęnígmatos.

Quarta decima regula.

Dtūs genitiui tonū habet & tēpus.vt anchíses anchísu anchísę.timé timês timê.xas xántos xánti.

Quintadecima regula.

Actūs in eadē syllaba tonū hēt,in qua gtūs:pterq̄ in noīb⁹,quorū gtūs est duarū syllabarū in.os.desinēs,quē dicim⁹ vltimā acuere: tūc ēm actūs penultimā acuit.vt bús boós bóa.zéus diós día.crés cretós créta.

Sextadecima regula.

Actūs monosyllabus in.n.terminatus circūflectitur.vt cís clidós clîn.mén ménos mên.hýs hýos hŷn.

Septimadecima regula.

Vctūs in eodē loco accēt⁹ habet,in quo rect⁹.vt lógos ô lóge vel lógos.timé ô timé.Excipiūtur noīa cōposita in.es.lōgū terminata,in qb⁹ vltima grauis est:aut ex synęsi circūflexa:in his nāq; retrocedit ton⁹ vna syllaba,vt Demosthénes ô Demósthenes,hoc est,de penultima in antepenultimā.itaq; p.e.breuē in vctō scribitur.Et eodē modo antigénes ô antígenes.aristotéles ô aristóteles De circūflexis ex syngresi periclês, ex eo qđ est pericleés ô péricles,hoc est de vltima in penultimā.Cōposita vero in.on.p.ω.mega, si vctūm termināt p.o.micrō:accētū retrahūt vna syllaba.vt Agamémnon ô Agámemnon.Apóllon ô ápollon.

Octauadecima regula.

Ntūs pluralis similē tonū atq; in eadem syllaba habet ntō singulari.vt lógos lógi. Fœminina vero,quę veniūt à masculinis,illorū rationē sequūtur.Actūs & vctūs nominatiui pluralis tonū suscipiūt.

Nona decima regula.

Gtūs pluralis in.on.per.ω.mega terminatur.Collocaturq; accent⁹ in penultima,aut in vltima syllaba:nā in antepenultima nūq̄ potest collocari,ppterea qđ vltima est lōga.In ęquisyllabis,si rect⁹ acuit vltimā,& gtūs pluralis in vltima acutū habebit.vt timé timón:si penultimā eodē modo in penultima.vt lógos lógon,si antepenultimā,accent⁹ in penultimam transfertur.vt ǽnigma ænigmátos ænigmáton.

Vicesima regula.

Ntūs atq; proinde vctūs singularis terminationem hñs communem gręcis & latinis, tametsi accentu gręco & latino proferri potest,mixt⁹ tamen sermoni latino scđm regulas accentus latini proferendus est.In sermone vero gręco,accentus gręci regulas sequatur,oportet.

Prima & vicesima regula.

Si accentus gręci ratio nobis fuerit incognita,tutius esse minusq; errori obnoxiū,si per regulas latinas vocabula moderemur,q̄ si artis auxilio destituti feramur pcipites in id,qđ se nobis ignorantibus obiecerit.

¶ De nominis declinatione.

Sermo latin⁹(quēadmodū & aliarū nationū lingue)nō vsq; adeo pur⁹ est,vt nō aliqđ sibi aliunde adsciuerit. Cū vero magna illi⁹ pars ex sermōe gręco depēdeat, nō mō vocabulorū syluā ex eo detorsit,verū etiā quosdā casus mere gręcos vsurpauit.vñ Quintilian⁹,recētiores,inquit,instituerāt gręcis noīb⁹ græcas declinatiōes poti⁹ dare,qđ tñ ipsum nō semp fieri pōt.& subdit.Mihi autem placet latinā rōnē seq, quousq; patitur decor.Decoris aūt illi⁹ nos iudices esse nō possum⁹:neq; aliūde nobis cōstare pōt,q̄ ex autorū vsu.Veluti si venerit in dubiū an decēti⁹ p declinationē latinā inflectātur dido didonis.calipso calipsonis.io.ionis. Vt antiq declinabāt,an poti⁹ didó didús.calipsó calipsús.ió ionís.vt sęculū eruditi⁹,quale fuit ętate Quintiliani.qui lib.j.scribit,Neq; ēm calipsonē dixerī vt iunonē,q̄q̄ sequut⁹ antiquos Cęsar vtitur hac rōne declinādi:sed autoritatē,inquit,cōsuetudo superauit.Phocas ꝑterea vbi de declinatiōe gręca his verbis,scribit.Errāt,qui didonis aut mātonis gtm̄ dicūt,& vocū asperitas,& veterū autoritas eiusmodi declinationem repudiant.Quod si gręcorū nominū gręcam declinationem admittimus,& accentus quoq; gręcos recipiamus,necesse est. Quare de vtrisq; nobis hoc in loco agendum est.

Habent gręci partē orōnis,qua latini carēt,arthron illi,nos articulū vocam⁹.Est aūt articul⁹ pars orōnis quę ꝑposita nomini demōstrat cuius gñis est.Genera vero apud illos qnq; sunt.Masculinū.qđ designatur articulo.ὁ.vt.ὁ.agathhós.Fœmininū qđ designatur articulo.ἡ.vt.ἡ.agathῆ.Neutrū qđ designatur articulo.τό. vt .τό.agathón.Cōe duorū qđ articulo.ὁ.&.ἡ.vt.ὁ.&.ἡ.anthrópos.Epicœnū.hoc est pmiscuū,qđ sub vna voce cōprehēdit aīalia vtriusq; sexus.vt.ὁ.&.ἡ.aciós & chelidón. Articul⁹ masculinorum in gtō est τοῦ. in dtō.τῷ.in actō τόν.Articulus fœmininorū in gtō.τῆς.in dtō.τῇ.in actō.τήν.Articulus neutrorū in gtō est, τοῦ.in dtō τῷ in actō τῷ.Vctūs articulo caret,cui⁹ loco ponim⁹.ô.aduerbium vocādi.Gręci ablm̄ non hñt.Dualis & pluralis numeri articulos ideo nō posuim⁹,propterea q latini dualē nō habēt,pluralē raro vsurpant,nisi quaten⁹ articulo genitiui pluralis τῶν.aliquādo vtūtur.

Declinationes grecorum quinque sunt, que omnes ad tres latinas reducuntur: nã quartę & quintę nullũ grecorum nomen reperitur. Quatuor priores declinationes sunt nominum ęquisyllabicorum, quinta est crescentium vna syllaba in genitiuo, illa Isosyllabica, hęc vero Perittosyllabica appellantur.

¶ Prima declinatio.

PRima grecorum nominũ declinatio, quę masculinorũ est, duas habet nominatiui terminationes in as. & in.es.per.η. q̃ omnia mittũt genitiuũ in.u. vt eneás æneu. anchíses anchísu. Sed in.as. desinẽtia faciũt dtm̃ in.a. in.es. vero desinentia faciunt.e. vtrobiq; .s. nominatiui ablata. vt ęnéas ęnéa. anchíses anchísę. Actũs ab vtraq; terminatiõe fit.s. nõiatiui mutata in.n. vt ęneas ęne'an. anchises anchísen. Vctũs ab vtraque terminatione fit ablata.s. nominatiui: vt ęnéas o ęnéa. anchíses o anchíse. Sed Attici ô ęnéas & ô anchises faciunt, quẽadmodũ in nominatiuo. In.es. vero gentilia in.a. faciunt vocatiuũ. vt hic scýthes ô scýtha. hic cappádoces ô cappádoca. hic pérses ô persa. Sed quãdo est propriũ nomen ô perse facit. Cõposita quoq; á metréo, qđ est metior. & 'a poléo, qđ est vẽdo. & 'a tribo, qđ est exerceo in.a. faciunt vocatiuũ. vt hic geométres ô geométra. hic bibliopóles. póla. hic pedotríbes ô pedotríba. Sed cũ vocatiui vocalis lõga sit (quẽadmodũ & nominatiui in.tes. desinẽtia) in.a. breuẽ terminãt vctũm, vt hic prophétes ô prophéta. hic poétes ô poéta. hic toxótes ô toxóta. hic léstes ô lésta. Aliqua tñ notãtur in.æ. vt æétes ô æéte. callipétes ô callipéte. ęnarétes ô ęnaréte. philotersítes ô philotersíte.

In.as. desinẽtia, q̃ ad primã declinationẽ latinã referũtur, penultimã acuũt, siue illa sit breuis: siue lõga, vt andréas andréu. pythagóras pythagóru. ęnéas ęnéu. amýntas amýntu. Ex hac terminatiõe latini vsurpãt actm̃ in an. vt ęnéas ęnéan. pythagóras. góran. Hora.ij. sermo. Qualia vincunt pytagóran, anitiq; reuim, doctumq; plátona. Vctũs quoq; vsurpatur, qñ in.a. lõgum desinit, vt ô andréa. ô pythagóra. Quod si vctũs in.a. breuem terminatur, accẽtus latini regulam sequitur. vt ándrea. pythágora.

In.es. per η. quę ad primã declinationẽ latinã referuntur, omnia fere acuũt penultimam, siue illa sit breuis siue lõga: vt anchíses. oréstes. priamídes. panthoídes, atque proinde omnia patronymica masculina. Reperiuntur tñ nonnulla acuentia finalem. vt sophistés. tympanistés. origenistés, & similia. Ex hac terminatione latini vsurpant actũm in.en. desinentem. nam in.an. latinum est. vt priamídes priamídẽ. panthoídes panthoídẽ. Verg.iij. eneid. Priamíden helenum graias regnare per vrbes. Hora.j. car. Tartara panthoídẽ iterũ orco. Vocatiuus quoq; vsurpatur, cum in.e. longum desinit. vt Hora.ij. sermo. O laertiáde quicquid dicam, aut erit aut non. Vergilius.iij. ęñ. Coniugio Anchise Veneris dignate superbo.

Mominatiuo ęnéas. ęnéu. ęnéa. ęne'an. ô ęnéa vel ęnéas.
Nominatiuo anchíses. anchísu. anchíse. anchísen. ô anchíse vel anchíses.

¶ Secunda declinatio.

SEcunda grecorum nominũ declinatio fœmininorum tantum est, q̃ in.a. vel in.η. hoc est.e. longũ desinentia in.es. cõmuniter faciũt gtm̃. vt músa múses. callíope callíopes. Desinẽtia vero in.a. lõgum vel in.da. vel in tha. vel in.ra. a nominatiui seruãt in obliquis. vt theología theologías. léda lédas. mártha márthas. heméra hemeras. Dtũs fit á gtõ ablata.s. vt múses múse. callíopes. ópe. theologías theología. lédas léda márthas mártha. hemeras heméra. Actũs fit a ntõ assũpta.n. vt músa músan. callíope callíopen theología theologíã. léda lédan. mártha márthan. heméra heméran. Vctũs similis est ntõ. vt músa ó músa. callíope ô callíope.

In.a. desinẽtia, quę ad primã declinationẽ latinã referuntur, quędã acuũt vltimã. vt agiá. amiá. anthraciá. antipophorá: quędã acuũt penultimã. vt omnia q̃ in.a. longã desinunt. vt sophía. theología. ecclesía, comœdía. Quędam acuunt antepenultimã. vt ǽgina. aréthusa. síbylla. scolópendra. Quędam circũflectũnt vltimã, quæ patiũtur synęresin. vt nausicâ, ab eo qđ est nausicáa. argyrâ ab eo quod est argýreos, siderâ ab eo quod est sydéreos. chrysâ ab eo quod est chrýseos. Quędã circũflectũt penultimã, hoc est, quę desinũt in.a. breue: habentque penultimam natura lõgam. vt mûsa. glôtta. mâra. althêa.

Ex hac terminatione latini rectum vsurpãt, qñ scilicet lõga reperitur. vt apud Papiniũ in.v. theba. Nec facilis Neméa latas euoluere vires. Quẽ locũ Priscia. lib. vij. tractãs: neméa (inquit) quia seruauit a productã accentum in penultima retinet acutũ, tametsi eadem breuis est. A recto quoq; in.a. breui vsurpatur accusatiuus in.an. breuem quoq;, vt apud Papinium. vij. theba. Namq; ferunt raptã patrijs ǽginan ab vndis. quare accẽtu, hoc est, acuto in antepenultima proferendum, tametsi penultima sit longa.

In.η. hoc est per.e. longum desinentia, quę ad primam declinationẽ latinã referri possunt, quędã acuunt vltimãs vt timé. es. parasceué. penthecosté. Quędã acuũt penultimã. vt dáphne. prisáne. eleemosýne. sed nomina propria fœminarum, vrbium, & insularum penultimam prope semper acuũt: vt heléne. erigóne. callíope. itháce. parthenópe. asíne. melíte. Ex hac terminatione latini omnes casus vsurpãt, atq; proinde accentu greco illos proferre debent. Aduertẽdum quoq; nomina possessiua in.ce. á nominibus masculinis in.cos. desinẽtibus vltimã semp acuere. vt grãmaticé. es. ab eo quod grãmaticós. dialecticé. cés. ab eo quod est dialecticós.

Nominatiuo músa. múses. músę. músan. ô músa.
Nominatiuo callíope. callíopes. callíope. callíopen. ô callíope.

¶ Tertia declinatio.

TErtia declinatio græcorũ nominũ atticorum,masculinorum,fœmininorũ,& cõmunium in.os.p.ω.mega declinãtur:& in.ων.neutrorũ,abiecta.s.vel.n.faciunt gtũm.vt hicmenéleos menéleo.hęc hálos hálo.hic & hęc éugeos éugeo.hoc éugeõ eugeo.Dtũs similis est gtõ.Actũs fit á ntõ.s.mutata in.n.vt menéleos menéleon.hálos hálon.éugeos éugeon.Võtũs silis est ntõ.vt hic menéleos ô menéleos.Sed(quẽadmodũ paulo ante diximꝰ)quãq̃ o finalis sit lõga,nihilominꝰ ex rõne atticorũ accẽtus in antepenultimã trãsferť.Latini ex hac terminatiõe,q̃q̃ raro,tñ oẽs casus vsurpãt.vt Verg.ij.ẽñ.andrógeos in recto posuit dicens:Andrógeos offert nobis,socia agmina credẽs.vbi.os.lõgũ est.Iuuena.quoq;:creditur olim velificatꝰ áthos,& qcquid grecia mẽdax.gtõ quoq; Vergi.vsus est in.vj.ẽñ.In foribus lætum andrógeo.Paulus quoq; Hieroñ.interpte in ep͞la ad Corinthios.j.Ego qdẽ sum Pauli,ego autẽ ápollo.q gtũs atticꝰ est:neq; est indeclinabile,vt qdã somniãt.Idẽ quoq; Hieroñ.ablt͞m posuit,q dtõ similis est:in eadẽ ep͞la dicens:De ápolo autẽ fratre notum vobis facio.Act͞m quoq; ex declinatione grȩca vsurpauit in ep͞la ad Titũ dicẽs:Zenã legisperitũ & apollo solicite prȩmitte.sicut Verg.j.geor.Aut átho aut rhodópen atq; alta ceraunia telo.Nam q̃.o.natura longam breuiauit,factum est ratione sequentis vocalis.

Nominatiuo hic menéleos.menéleo.menéleo.menéleon.ô menéleos.
Nominatiuo hęc hálos.hálo.hálo.hálon.ô hálos.
Nominatiuo hic & hęc éugeos.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeos.
Nominatiuo hoc éugeon.éugeo.éugeo.éugeon.ô éugeon.

¶ Quarta declinatio.

QVarta græcorũ noĩm declinatio,q̃ masculinorũ,& fœmininorum,& cõmunium duorum generũ est,in.os.p o micrõ terminaťᷓ.& neutrorũ in.on.etiã p o micrõ.Quorũ gtũs in.u.desinit.os.siue.on.nominatiui mutata in.u.vt hic lógos.lógu.hęc hódos hódu.hoc xýlon xýlu.Dtũs fit.u.genitiui mutata in.ω.mega.vt lógu lógo.hodu hodó.xýlu xýlo.Actũs fit.s.noĩatiui mutata in.n.vt lógos lógon.hódos hódon.xýlos xýlon.ex regula neutrorum.Võtũs fit.o.nominatiui mutato in.e.vt lógos lóge.hodós hodé.Sed'm atticos vero võtũs similis est ntõ.vt hic lógos ê lóge vel lóges.hodós hodé vel hodós.

In.os & in.on.desinẽtia q̃ ad sed'am declinationẽ latinã referũtur,q̃dã acuunt vltimã,vt æacós.pleonasmós.astismós.solœcismós.& oĩa noĩa possessiua desinẽtia in.cos.vt grãmaticós.grãmaticé.grãmaticón.logicós.rhethoricós.catholicós.Quędã acuũt penultimã.vt árctos.lógos.sophos.Quędã acuunt antepenultimam.vt cáminos.éphebos.éremos.épiros.cámelos.Quędam circũflectũt penultimã.vt êuros.oêstros.achelôos.Ex hac terminatiõe latini freq̃nter tres casus vsurpãt,ntũm act͞m & võt͞m.Ouid.iij.meta.éacon agnoscit summi ꝑlem ꝑ fatetur.Idẽ in ep͞lis.Solueret in speculis omnis ábydos erat.Idem.vtq; rogẽ de te & scribã si quis abýdo venerit,aut q̃ro si quis ábydon eat.sed abýdo quia ablatiuus est accentũ habet latinum,hoc est in penultima ex declinatiõe latina abýdus abýdi.Verg.j geor.põtus & ostriferi fauces tendãť abýdi.

Ntõ hic lógos lógu.lógo lógon.lóge vel lógos.
Ntõ hęc ábydos abýdu.abýdo.ábydon.o ábyde vel ábydos.
Ntõ hoc xýlon.xýlu.xýlo.xylon o xýlon.

¶ Quinta declinatio.

QVinta declinatio grȩcorũ nominum masculinorum,& fœmininorũ,& neutrorũ,& cõmunium duorum,q̃ ad tertiã declinationẽ latinã referũtur,diuersas habet terminationes noĩatiui:de qbus deinceps singulatim,ꝓsequemur.Quorũ gtũs exit generaliť in.os.vt æas æantos.Dtũs fit á gtõ.os.mutata in.i.vt æantos æanti.Actũs fit.i.datiui mutata in.a.vt æanti æanta.Võtũs plerũq; silis est ntõ.vt æas o æas attice,cõmuniter o æan.Ntũs pluralis,q freq̃nter á latinis vsurpatur,fit á gtõ singulari.os.mutata in.es.vt æantos æantes.Neutra tñ ex regula generali in.a.desinunt os.genitiui mutata in.a.vt epigrámmatos epigrámmata.Gtũs pluralis fit á gtõ singulari os.mutata in.ω.mega &.n.quare necesse est,vt in habentibus accẽtum in antepenultima mutetur in penultimam.vt æantos æánton.epigrámmatos epigrammáton.Dtũs nõ vsurpatur á latinis.Actũs pluralis,qui frequenter vsurpaťᷓ á latinis,fit ab actõ singulari addita.s.vt æanta æantas.Võtũs similis est ntõ eiusdẽ numeri.vt æantes o æantes.

¶ De genitiuo quintæ declinationis.

IN.a.desinentia,q̃ noĩa ad tertiã declinationẽ latinã referũtur,breuiãt ill͞d.a.tã in recto q̃ in obliqs:possuntq; habere accẽtũ acutũ in penultima,siue illa sit breuis,siue lõga.vt dógma.dráma scómma.Possunt & in antepenultima,penultima existẽte lõga.vt períspsema.anádema.diádema.áthuma.apóphthegma.ǽnigma.Quędã circũflectũt penultimã,vt hêma.asthma.ásma.dôma.zôma.pêma.bêma.Quę oĩa faciũt gtũm assumpta tos.vt dôma.atos.drâma.atos.Latini ex hac terminatione gtũm pluralẽ freq̃nter vsurpãt:sed mutant accentum in penultimã,ꝓpterea q̃ vltima est longa,quia scribitur p.ω.mega vt grámma grammáton.epigrámmáton Martialis Argutis epigrammáton libellis.hinc illud ineffabile Dei nomen,quod ab Hebreis quatuor literis scribitur.iod.he.vau.he,ꝓ quo ipsi legũt Adonai,tetragrãmáton á grȩcis dicitur.Clemẽs quoq; á nostris frequenter citatur in libris peristromáton.

In.i.iota,vel in ypsilõ omnia sunt grȩca,sed á grȩcis declinãtur:apd' latinos indeclinabilia sunt.Dissyllaba accẽtũ hñt in prima acutũ.vt móli.cíci.stímmi.cómmi.míli.sed ab eo cõposita in ãtepenultimã transferunt

accentum,

accentū.vt hýdrómeli.oenómeli.oxýmeli. Polisyllaba vero antepenultimā acuunt.vt píperi.cinnábari.sinápi.quāuis penultima sit longa.vnde à latinis penultima circūflectitur in sinápis, & mittunt apud illos gtīm in.os.purū.vt móly.yos.cíci cícios.stímmi.ios.cómmi.ios.méli.ios. Neutra vero à cōmunib⁹ duorū generum in.is.terminatis antepenultimā acuunt:& ad modum cōmuniū declinantur.vt hic & hęc Philópatris & hoc philópatri philopátridos.hic & hæc phygópolis & hoc phygópoli phygopólidos. Latini ex hac terminatione casus rectos similes vsurpant.vt Ouid. Móly vocant superi,nigra radice tenetur.

In.ω.mega desinentia omnia sunt generis fœminini,possuntq; reduci ad tertiam declinationē latinam.vt voluit Cæsar,habentq; accentū acutū in vltima:mittuntq; gtīm in.oos.vt didó didóos.sapphó.óos.clió clióos.calypsó.óos.crató eratóos.myrtó.óos.lampedó.óos.mantó mantóos. Datiuum formant.os.mutata in.i. Accusatiuum.os.mutata in.a.vt didói didóa.sapphói sapphóa.clíói clióa.calypsói calypsóa. Per synęresim tamē mittunt gtīm in.us.hoc est,oos.mutata in.us.in qua suscipiunt accentū circūflexum.vt didó didûs.sapphó sapphûs.clió clius.calypsó calypsûs.mantó.ûs. Latini ex hac terminatione nominatiuum vsurpant & obliquos synærizatos.vt Ouidius in priapeia:Penelopes primam didûs si prima sequatur. Idem in epistola sapphûs: An nisi legisses autoris nomina saphûs. Idem in.j.de arte:Nec mihi sunt visę clio,clûsque sorores. Accusatiuus quoq; vsurpauit Verg.iiij.æneid. & nomine Didó sæpe vocaturum. & Horatius.ęoliis fidibus canentem sapphó. & Ouidius in pria. Atlantidemq; calypsó.

In.an.plerūq; sunt masculina acuentia finale:assumuntq;.os.in genitiuo,retinentque semper.a.longum.vt titán titános. pæán pæános.pelecán.cános.arcanán acarnános.pán panós p deo pastorū. Nā pán neutri generis proco,quod est omne pantos per.t facit. Cōposita vero penultimam acuunt.vt hermópan hermópanos.eupéan eupéanos. Latini ex hac terminatione gtīm & actūm vtriusq; numeri vsurpant.vt Verg.viij.æn. Panós de more lycæi. Idem in buco. Mecum vna in syluis imitabere pána canendo. Idē.in.vi.ęn. Lętū pęana canētes.

In.en.per.ε.quæ in.e.longū vertitur masculina reperiuntur & fœminina & cōmunia duorum generum,q̄ partim acuūt vltimā:vt ex masculinis hymén.solén.lichén.adén.splén.zén.mén. & ex fœmininis sirén.troezén. partim acuunt penultimā.vt hic hélē.hic & hęc ársen.térē.quę omnia.os.assumpta faciūt genitiuū,sed quędam retinent in obliquis.e.longum.vt hic splén splenós.hic zén zenós.hic chén chenós.hic mén menós.hic damén daménos.hic Solén solénos.hic Lichén lichénos.hic Héllen héllenos.hæc Syrén syrénos. hæc Troezén troezénos. Quędam vertūt.e.lōgum in e psilon.vt hic Adén adénos.hic Auchén auchénos.hic Pœmén pœménos.hic Limén.énos hic Azén.enos.hic Pythmén pythménos.hic & hęc Arsen ársenos.hic & hęc Terén terénos.hęc Phrén.énos.hęc Glén nō declinatur. Latini ex hac terminatiōe actōs vtriusq; numeri vsurpāt.

In.in.per.ι.iota masculina siue fœminina vltimā acuunt,habētq; plerūq; alterā terminationē in.is.mittuntq; genitiuum in.inis.super nominatiui terminationē.os.assumpta.vt hic delphín vel delphís delphínos. telchín vel telchís telchínos.actín vel actís actínos.hæc Salamín vel salamís.ínos. Eleusín vel eleusís.ínos. Rhín rhínos. Latini ex hac terminatiōe actm̄ singularē,& nominatiuū & actūm & vctm̄ plurales frequēter vsurpant.vt Ouid.sensit delphína melántho. Verg.in buco. Orpheus in syluis inter delphínas arion.

In.yn.per y psilon generis masculini siue fœminini penultimā acuunt,atq;.os.assumpta faciūt gtīm penultimā longa.vt hic phórcin vel phórcis.cínos.Mósin.synos. Póltyn póltynos.hæc Górtyn.tynos.

In.on.per.ω.q̄ ad tertiā nois delinationē latinā referūtur,quædā acuūt finalē,vt sarpedón.geryón.amazón.antédón.carchedón.chalcedón. Quędā acuūt penultimā.vt zénon.pláton.théon.cróton.demophóon.laocóon.achéron.médon. Quędam circūflectunt vltimā,quæ scilicet sunt contracta ex acuto & graui.vt demophôn pro demophóon.posidôn pro posidáon.lacôn placóon. Quę,si hn̄t in penultima ancipites,hoc est.a.i.y psilō lōgas p.o.micrō in obliqs declinant.vt hic Macháō.áonos.Ictáon.áonos. Aretáō.áonos. Opáon.áonos. Apisáō.apisáonos. Alcmáon.alcmáonos. Licáon.licáonos. Elicáon.elicáonos. Protiáō.áonos, Amytháon.áonos. Orío.íonos. Ixíon.íonos. Amphío.íonos. Hyperío.íonos. Pandíon.íonos. Echío.íonos. Dolío dolíonos. Dolopío.íonos. Molíon.íonos. Nomío.íonos. Iáson.íonos. Habētia vero easdē ancipites,ante.on.corruptas p.ω.mega declinātur.vt amphitrýon.trýonos. Perictíon.íonos. Pygmalíon.íonos. Eurýtiō tíonos. Deucalíon.líonos. Breuthalíō.íonos. Endymíon.íonos. Actorío.íonos. Anthemío.íonos. Hippotío.íonos. Habētia vero epsilō ante.on.seruāt.ω.mega vt Alcméon.éonos. Théon théonos. Eléon eléonos. Medéon medéonos. Siméon.éonos. Sed habētia ę.diphthōgō ante.on.ω.mega seruāt.vt ægron ægronos. Mícon mícoros. Actæon actæonos,quod etiā aliqn̄ actæónos per.o.micron facit. Exeūt q̄q; nōnūq; in.ontos.vt Achéron.ontos. Laocóon laocóontos. Sed de his explicatius p varias terminationes agendum est.

Latini ex hac terminatione plerūq; accusatiuos vtriusq; numeri vsurpant.vt Achéron achéronta. Verg. Atquē imis achéronta affatur auernis. Laocóon laocóonta. Idem: Illi agmine certo laocóonta petunt. Demophóonta. Ouidius in epis. Phylli fac expectes demophóonta tuū. Platon plátona. Horatius. Pythagóram anitiq; reū doctumq; Platona. Zénon zénona. Martialis: Democritos zénonas explicitosq; plátonas.

In.bon.desinentia.ω.mega seruant.vt Bubón.ónos. Atrabón.ónos.

In.con.siue.chon.desinentia.ω.mega seruant. vt Glaúcon gláuconos. Lácon láconos. Glýchon glýchonos. Sed Cýcon cýconos.o.micron habet.

In.don.desinentia.ω.mega seruāt.vt Sidón.ónos. Calydón calydónos. Aliquando tamen.o.micron habent.vt Sidón.ónos. Anthedón anthedónos. Aspledón aspledónos. Macedón macedónos, Carchedón carchedónos,

Calcedon calcedónos. Chalidón chalidónos. Amydón. dónos. sarpedón sarpedónos, vel sarpedón sarpedon tos. Ab odus cõposita, per. nt. declinantur. vt Chalcodon chalcódontos.

In. gon. desinen ia. ω. mega seruant. vt Aégon ágonos. Agón agónos. Aliquando. o. micron habent. vt Trygón trygónos. Lestrigón lestrigónos.

In. lon. desinentia. ω. mega retinent. vt Dólon dólonos, Sólon sólonos.

In. mon. desinentia. ω. mega retinent. vt Símon. símonos. Ámmon. onos. Tímon. onos. Aliquando. o. micron, vt Démon. onos. Lacedæmon. onos. Strýmon. onos. Aémon. onos. Andræmon. onos.

In. non. desinentia. ω. retinent. vt Dáphnon. onos. Platánon ánonos. & similia. Zénon zénonos. Sínon sínonos. Ménon ménonos. Aliquando per. o. micron declinantur. vt Agamémnon. onos. Cánon. onos.

In. oon. desinentia in. ontos exeunt. vt Laocóon laocóontos. Democoon democóontos.

In. pon. desinentia. ω. megaretinent. vt Lámpon lámponos.

In. phon. desinentia ω mega retinent. vt Tryphon trýphonos. Typhôn typhônos. circũflexa per. nt. declinãtur, vt plurimum, & seruant semper. ω mega. vt Demophôn demophôntos. Xenophôn xenophôntos. Aglaophôn. ôntos. Ctesiphôn ctesiphôntos. Cherphôn. ôntos.

In ron. desinẽtia. ω. mega retinẽt. vt Cithéron éronos. Chárõ onos. Tríton. onos. Chíron. onos. Pleurón. ónos.

In. son. desinentia. ω mega retinent. vt Aéson æsonos. Thráson thrásonos. Aliquãdo per. o. micrõ declinantur. vt Iáson iásonos. Oloáson oloásonos.

In. ton. desinentia. ω. mega seruant. vt Plúton onos. Pláton. onos. Cáton. onos. Mýton. onos. Cróton crótonos. Nomina participialia per. nt. declinantur. vt Phaéton phaétõtos. Cháton chátontos. Vcalégon vcalegontos. Médon. ontos. Créon ontos. Alcimédon dõtos. Amphimédon. dõtos. Eurymédon. dõtos. Autumédon. dontos. Laomédon. dontos. Plegéton phlegétontos. Pélagon pelágontos.

Quę syneresin non patiũtur per. nt quẽadmodũ sua synerizata declinantur. vt Demophóon demophóontos. Democóon democóontos. Hippocóon hippocóontos. Aglaophóon aglaophóontos.

In. ar. habentia penultimam natura longam eandem circũflectũt. vt hêmar. hépar. úthar. îdar. Monosyllaba vero acuuntur. vt Cár carós. Psár psarós. Dissyllaba penultimã acuunt. vt Mácar. ónar. dámar. Polysyllaba tñ ante penultimam. vt délear. óniar. áliphar. cárear. In. ar. itaque masculina & fœminina assumpta. os. faciunt gtm̃, si sunt monosyllaba producunt a. vt cár carós. pár parós. psár psarós. Si supra syllabã breuiant illud. a. vt Mácar. aros. ónar ónaros. Dámar aros. Neutra vero in. atos faciũt gtm̃. a. quoq; breui si sint polysyllaba. vt Délear deléatos. óniar oníatos. Áliphar aliphatos. Cárear. éatos. & disyllabicorũ aliqua neutra longa penultimantia in. tos. quoq; faciunt gtm̃. ut Hémar hématos. ídar ídatos. Hépar hépathos. úthar. atos. Penultimantia vero in breui faciunt genitiuũ in. ros. vt Hýpar hýparos. Thénar. aros. néctar néctaros. phréar vero, qd ex hac ratione debuit facere phréaros, & stéar stéaros, phréatos & stéatos faciunt.

In. er. per. eta. quę masculina sunt, quædam acuunt vltimam. vt monosyllaba. Thér therós. Sér serós. Et ex dissyllabis quędam. vt sotér. ethér. aér. quædam acuunt penultimam. vt íber. Monosyllaba assumpta. os. faciunt genitiuũ & seruant. eta lõgum in obliquis. vt Thér therós. Phér pherós. Sér serós. Cér cerós. Sed supra syllaba n masculina acutisona, si habent. t. ante. e. retinent. e. longum in obliquis. vt Lutér lutéros. Sotér sotéros. Oletér oletéros. Excipiuntur Astér astéros. & Patér patéros. quæ vertunt. e. longum in breue. Quod si nõ habent. t. vertunt. eta in. e. breue. vt Ethér ethéros. Aér aéros. Daér daéros. Anér anéros. Spinthér vero & eleuthér, spinthéros & eleuthéros per. eta. longũ faciunt. In er. grauisona (si penultimã habent longam) vertũt. e. longum in breue. vt Píer píeros. Phráter phráteros. Sed si penultimam habent breuem, seruant longum. vt Íber íberos. Eriér eriéros. Pánther vero. n. p simplicis seruat declinationẽ. Fœminina in. e. supra syllabã mutant e. longũ in breuem. vt Matér matéros. Metér. eros. Deméter deméteros. Thygáther thygathéros. In. er. neutra, quę rara sunt, appositione os. faciunt genitiuum. vt Cér cerós, ab eo quod est Céar céaros.

In. ir. per. ei. diphthongon appositione. os. faciunt genitiuum. vt Chír chirós. Phthír phthirós. Ír irós. Et ab eis cõposita Antíchir. chiros. Polýchir polýchiros. Hic adde Mártyr mártyros.

In. or. desinẽtia apud græcos oĩa scribuntur pe. ω. mega præter hęc quatuor. ánor. cálor. áor. étor habent autem in. or. finita acutum accentum in vltima, aut in penultima. Acutisona positione. os. faciunt genitiuum, seruantq; ω mega in obliquis. vt Phór phorós. Ichór ichóros. Etiam grauisona habentia. l. ante. o. seruant o. magnũ. vt Célor céloros. Pélor péloros. Sed si non habent. l. vertunt. o. longum in breuem. vt Néstor néstoros. Héctor héctoros. Méntor. toros. Méstor. storos. Mnéstor mnéstoros, cum propriũ est Viri nomen. sed Mnéstor adiectiuum. ω. magnum retinet.

In. or. cõmunia habent o. micron in obliquis. vt hic & hæc Apátor apátoros. Amétor amétoros. Pandamátor pandamátoros.

In. or. neutra ω. magnum retinent in obliquis. vt Hélor. loros. Técmor. oros. Heteroclita vero sunt Scór scarós. & Hídor. datos. Ex desinentibus in. er. latini frequenter acc̃os vtriusque numeri vsurpant. vt ab eo quod est Car. Ouidi. iiij. metamor. Lyciçq; propinquos cãras adit. & ab eo quod æthér Verg. in primo geor. Illa leuem fugiens raptim secat æthéra pennis. Idem. aëra per vacuum ferri. Ex nominibus terminatis in. or. prope semper accusatiuus vsurpatur. vt Héctor héctora. Néstor néstora. Rhétor rhétora.

In.as.q̃ ad tertiã declinationẽ latinã referũtur, si sunt masculina, penultimã acuunt, mittuntq̃ gtñ in.antos. vt A'bas ábãntos. Acámas.antos. Acrágas.antos. Adámas.antos. A'eas.antos. A'libas.antos. A'ndrias.antos. Apésas.antos. A'ras.antos. Athámas.antos. A'tlas.antos. Bíbas.antos. Bábras.antos. Chálcas.antos. Cánas.antos. Cáras.antos. Charídas.antos. Chélas.antos. Cýphas.antos. C'yrbas.antos. Coríphas.antos. Eléphas.antos. Gígas.antos. I'mas.antos. Lycábas.antos. M'ydas.antos. O'das.antos. Pállas.antos. Pelécas antos. Períphas.antos. Phídas.antos. P'ylas.antos. Phórbas.antos. Polydámas.antos. Próphas próphantos. Sálgas sálgantos. Teléutas.antos. Téuthras téuthrantos. Tháumas.mantos. Thóas thóantos. Tólmas tólmantos Fœminina vero vltimam acuunt, assumuntq; in gtõ.d. vt Acrás acrádos. Lampás.ádos. Pallás.ádos. Phiás phiádos. Monás ados. D'ias.ados. Trías trádos. Hebdoás.ádos. Ogdoás.ádos. Decás.ádos. Arcás vero vnũ de masculinis arcádos sequitur fœmininorum terminationẽ. Latini ex hac terminatione genitiuos vsurpãt. vt Lucanus in.ix. Pallados in medio confecit pectore Gorgon. Datiuum quoq;. vt Papinius in Achilleide. Palladi littore celebrabat scyros honorẽ. & actm̃. vt Martia. Pallada prætereo, res agit illa tuas. & actũs semper ab autoribus vsurpatur, vt ab eo quod est apésas. Papi. in.iij.theba. Nomine Lernæi memorãt apésanta coloni. Et ab eo quod est chalcas. Vergi.ij.æñ. Magno chálcanta tumultu protrahit in medios. Reperiuntur quoque nonnulla, quæ mittunt genitiuum in.anos. Mélas mélanos. T'alas tálanos.

In.es.cum η.hoc est per.e.longũ masculina, q̃ ad tertiam declinationẽ latinã referuntur, plerũq; acuũt penultimã, mittuntq; gtñ in.etos. & quæ per.eta. vt Cháres cháretos. Chrémes chrémetos. Cómes cómetos. Crátes.tetos. Cúres cúretos. Dáres dáretos. Epiáles.áletos. G'yes.yetos. Glóes glóetos. ígnes.etos. láches láchetos. lébes lébetos. mágnes.etos. másses.etos. mástles.etos. méges mégetos. méndes méndetos. m'yces.etos. m'ynes m'ynetos. mórges.etos. néres néretos. pénes.etos. phráges phrágetos. p'ydes p'ydetos. pígres pígretos. p'yles p'yletos. plánes.etos. tríges trígetos. tápes tápetos. tháles.etos. Hæc aliquando mittunt gtñ in.u. vt cháres cháru. cómes cómu. dáres dáru. g'yes g'yu. m'yces m'ycu. p'ydes p'ydu. p'yles p'ylu. Monosyllaba quoque acutisona in etos. faciũt gtñ. vt crés cretós gnés gnetós. thés thetós & acutisona pluriũ syllabarũ. vt argés argétos. admés admétos. homithnés homithnétos. Et nomina quædam latina, quæ in sermonem græcũ traducta amittunt.n. quã rursus in genitiuo resumunt. vt clémes cléméntos. crésces.entos pródes.entos. pídes púdetos. váles válentos. Cõposita à cleos, quod est gloria, circũflectũt vltimã. mittuntq; genitiuũ in.eos. per ε psilõ. vt agathoclés agathocléos. periclés pericléos. sophoclés sophocléos. Latini ex hac terminatiõe accusatiuum vtriusq; numeri vsurpant. Sillius libro.iiij. Illum sidonio fulgentem ardore tápeta. Papinius.j. theba. altosq; insere tápetas. Ouid. in epistolis. Viginti fuluos operoso ex ære lébetas. Ausonius. Fictilibus fama est cœnasse agatocléa regem.

In.es.diphthongõ vnũ reperitur fœmininũ. dǽs dætós. & vnum commune duorum pǽs, quod facit pædós.

In.eus.dipthongon q̃ ad secũdã declinationem referuntur, vltimã semper acuũt. mittuntq; gtñ in.eos. vel.ei. & datiuum in.ei. solutas, vel per synæresin contractas. actm̃ in.ea. vocatiuum in.eu. s. nominatiui ablata. Latini ex hac terminatione omnes casus vsurpant. vt penthéus penthéos, vel penthéi penthéo vel penthéi penthéa, ô penthéu. Martialis Flet philomena nefas incesti Teréos & quæ. Vergilius in buc. Aut vbi mutatos teréos narrauerit artus. Idem in eodem. Orphéi calliopéa lino formosus apollo. Iuuenalis. Alcinoem bacchi thebas & teréa fausti. Ouidius.vij.meta. vt voluere ambo, voluisti tu quoq; Tereu. Sed.eu. circũflectitur per regulam octauam. quod diphthongus finalis habens y psilon in fine circũflectitur, si tonum accipit. Vergilius.iiij.georgicorum. Illa quis & me (inquit) miseram & te perdidit orphéu.

In.is.omnia reducuntur ad tertiam nominis declinationẽ latinã, quorũ q̃dam acuũt vltimã. vt crépis.cnemís. auletrís. & omnia fere patronymica, vt priamís.enéis.thebaís. Quędam acuunt penultimã. vt páris.crátis.c'yphis.thémis.thétis.mémphis. Quedã acuunt antepenultimã. vt sibaris thámiris.ádonis.théognis.cháribdis. Sed in.is. ppria masculina in.dos. faciunt genitiuum. vt ádonis adónidos. páris páridos. théognis théognidos. Habẽtia quoq; penultimã lõgam. vt eunís eunídos. gymnís gymnídos. latrís.ídos. Et à polis (quod est ciuitas) composita masculina sola vel communia. vt agesípolis agesipólidos. eúpolis eupólidos. hic & hæc phygópolis.ólidos. ápolis apólidos. Et cõposita à mãtis, qd' est vates, vt coscinomántis.mántidos. prómantis ídos. Et habẽtia ante.is. vnã consonantẽ. vt crátis crátidos. Sed habentia duas immutabiles in.thos. faciũt, vt órnis órnithos. mérmis mérmithos. Monosyllaba vero habẽtia.i. lõgũ additiõe.o.in.os. faciũt gtñ, vt c'is c'ios. l'is l'ios. Appellatiua etiã & nõ denominatiua, quę penultimã habẽt breuẽ per.os. purũ mittũt gtñ, vt échis échios. mántis mántios. óphis óphios. Et quedã propria. vt ágis ágios. agesípolis agesipólios. anácharsis anacharsios. búsiris busírios. gáozis gaózios. íphis íphios. séntis séntios. s'ybaris sybários. thámyris thamýrios. zénis zénios. Quorum aliqua per.dos. plærũq; inflectuntur, vt ágis ágidos. thámyris thamýridos. agesípolis agesipólidos. búsiris busíridos.

In.is.polysyllaba fœminina non habẽtia duas terminationes per.dos. faciũt gtñ, siue sint acutisona, vt cnemís cnemídos. et priamís priamídos. & huiusmodi patronymica fœminina. auletrís auletrídos. coronís.nídos. crepís crepídos. dorís doridos pagasís pagasídos. strategís strategídos. Siue circunflexa, vt bendîs bendídos. môlis molídos. Siue barytona, vt c'ypris c'ypridos. cítharis citháridos. déspotis despótidos. éris éridos. mémphis mémphidos. ménis ménidos. polítis polítidos. toxótis toxótidos. Quæ autem sequuntur

p os.purũ declinãtur.ácris ácrios.ásthlibis asthlíbios.cárybdis carýdios.xóis.ios.císseris cissérios.dmóis dmóios.epictésis epictésios.géris gérios.hýbris hýbrios.lachúsis lachúsios.némesis neméſios.mégyris me-gýrios.panégyris panegýrios.ſárdis ſárdios.ſcépſis ſcépſios.episcépſis episcépſios.ſóis ſóios.thamíathis thamíathidos et breui penultimãtia.vt cónis cónios.ſpánis.nios.pólis pólios.Et ab eo cõpoſita fœminina ſolũ.vt acropólis acropólios.Aduertendũ tñ quod illa,quę communiter faciũt gtm̃ in.dos.more Ionico,p.os.purum declinari poſſunt.vt páris páridos,vel pários.ménis ménidos vel ménios.thétis thétidos vel.ios.mémphis mémphidos vel mémphios.Latini ex hac terminatione omnes caſus vſurpant.genitiuũ.vt Iuue.Curritur ad vocem iucundã,& carmẽ amicæ thebáidos datiuum.vt Catullus:Morte feror theſei,qualem mi noídi luctum.Sabinus in Epiſtola demophoõtis ad philíida phillídi demophóon patria dimittit ab vrbe.quibus in locis quia.i.terminalis breuiatur,accẽtu græco in penultima ſunt pferenda.Actm̃ quoq;.vt Auſonius:Rex magis an regnũ minoída ſollicitat grex.Verg.philíida mitte mihi,meus eſt natalis Iola.Papinius in calce thebaídos:nec tu diuinam æneida tenta.Vocatiuum quoq;,vt idem in eodem loco:O mihi biſſenos multum laborata per annos thebai.& Ouid.in epiſtolis.Prima mihi nutrix æoli dixit amas.Nominatiuus,præterea accuſatiuus & vocatiuus pluralis vſurpantur cum in.es.vel in.as.breues terminantur.vt acheloídes vel acheloídas.cadmeídes vel cadmeídas.belídes vel belídas.

In.eis.diphthongon per epſilon & iota.&.ois.per.oi.diphthongõ quoq;,quæ ſunt polyſyllaba vnius generis ſiue triũ in.entos.mittunt genitiuũ,vt feléis felentos.ſimóis ſimóentos.pyróis pyróentos.opóis opóentos.charíeis charíentos.timéis.entos.phonéis phonéentos. Monoſyllaba vero maſculina per.eis.diphthongõ per.enos.faciũt gtm̃.vt hés henós.ctẽis ctenós.dẽis denós.Et ab eo cõpoſita.vt medẽis medenós.vdẽis vdenós.Clis autem clidós facit.& anthéris anthéridos.Latini ex hac terminatione nominatiuum & actm̃ frequenter vſurpant.Verg.primo æneidos.vbi tot ſimoís correpta ſub vndis.Idem in.v.hectoreos amnes xanthum ſimoentaq; teſtor.Ouidius.ij.metamorpho.interea volucres pyróis eous & aethon.Flaccus quinto argonauticon:& formidantem patrios pyróenta dolores.

In.ys.per y pſilon quędã circũflectũt vltimã.Vt ichthŷs.& ex monoſyllabis mŷs.ſŷs.Quædam grauãt eã.vt típhys.bótrys.nécys.rhadámanthys,quę oĩa maſculina ſunt:retinentq; in gtõ y pſilon & faciunt.os.purũ.vt ichthýs ichthýos.mŷs myos.ſŷs ſýos.típhys típhyos.bótrys bótryos.nécys nécyos.rhadámanthys.thyos Acutiſona,quę per tria genera declinãtur vertũt in obliquis y pſilõ in e pſilon.vt oxýs oxéos.thachís thachéos.bradýs bradéos.ocýs océos.pachýs pachéos.Horum neutra in y pſilon deſinentia maſculinorũ ſeruãt declinationẽ.Cõpoſita à ſimplicibus in ys.eodẽ modo inflectũtur ſicut ſua ſimplicia.vt cállichthys callichthyos.quoniã ichthŷs ichthýos fecit.tribrachys tribráchéos.quoniã brachýs bracheos.Sed ſi aliter componantur in.dos.faciunt genitiuum.vt épelys epélidos.néelys néelydos.

In.ys.fœminina grauiſona per.os mittunt gtm̃.vt pítys pítyos.chélys chélyos.génys gényos.Excipiuntur cómys cómythos.& córys córythos.Acutiſona vero per.dos.declinantur.vt chlamýs.ýdos.pelamýs pelamýdos.crocýs crocýdos.Oxytona præterea ſiue circũflexa habẽtia ſolum in nominatiuo.y.longum,& in obliquis breue per.yos.purum declinantur.vt erinnýs erinnýos.tethýs tethýos.ophrýs.ýos.drýs drýos.aglýs tñ aglýtos facit Latini ex hac terminatione gtm̃ vſurpant.vt Lucanus in primo:tethyos vnda vage lunaribus æſtuat horis.& Verg.accuſatiuum in bucolicis:quę tentare tethyn ratibus.

In.os per ω mega monoſyllaba acutiſona,ſiue habentia d.t.th.per os.purum faciũt genitiuũ.vt dmós dmoós.trós troós.thós thoós.Quæ vero nõ habent in.tos.vt crós crotós.phós phótos.polyſyllaba etiam oxytona,vt aptós aptótos.agnós agnótos.hidrós hidrótos.Et breui penultimantia.vt monóceros monocerótos.rhinóceros rhinocerótos.gélos gélotos.éros érotos.Quę longa penultima,per.o.purum declinantur.vt héros héroos.mínos mínoos.Excipitur élos élotos per.eta.quoniam élos erat per epſilon.Attici vero héro.míno.élo.dicunt.s.nominatiui remoto.

In.os.duo ſunt natura circũflexa mittentia genitiuũ in.tos.phôs photós.& ôs ótos.Martia.ab eo quod eſt rhinóceros.accuſatiuum vſurpauit in diſtichis:geſtauit modo fronte me iuuencus:verũ rhinocerota me putabis.

In.us.quæ per.oy.diphthongõ à græcis ſcribuntur circũflectẽtia vltimam per.untos.mittunt genitiuũ.vt placûs placûntos.ſimûs ſimûntos.opûs opûntos.ceraſûs ceraſûntos.authemûs authemûntos.phycûs phycûntos hydrûs hydrûntos.hiericûs hiericûntos.trapezûs trapezûntos.quæ omnia per ſyncreſim cõtracta ſunt ab ois.in.us.opóis opûs.ceraſóis ceraſûs.Acutiſona in.os.purum mittunt gtm̃.vt búis boós.nûs noós.chrûs chroós.chûs choós.Excipitur pus cum ſuis compoſitis,quę mittunt genitiuum in.odos.vt pus podós.chythrápus chytrápodos.dípus dípodos.trípus trípodos.œdípus œdípodos;quod & œdípu facit attice.declinatur etiã apud poetas œdipódes œdipódu,per primã declinationẽ.Excipitur quoq; odús odontos cum ſuis cõpoſitis,quę oĩa exeunt in.ontos.ſicut & ſuũ ſimplex.vt argíodus argíodontos.cyródus cyródontos.caulíodus caulíodontos.Latini ex hac terminatione,tum rectos,tum obliquos vſurpare ſolent.Vergilius.x.æneidos.eſt amathús eſt celſa mihi paphos.Ouid.x.metamorpho.at ſi forte roges fœcundam amathúnta metallis.Idem primo de Ponto:cede puer facta patroclus opûnta reliquit.Lucanus lib.xi.merituri phycûnta ruinas.Curtius:regionem(inquit)eam vſq; ad trapezúnta defendere.Lucanus in.vij & ſubdita ſipûs montibus.Hinc ſipûntos in gtõ,& ſipûnta in actõ:vnde poſtea ſipontos ſiue ſipûntos ea ciuitas in apulia dicta eſt.

In ns.vel.rs.vel.ls.grauisona sunt,& per duas cõsonãtes in obliquis declinãtur.vt týrins týrinthos.hélmins h'elminthos.mácars mácartos per.t exile,nã habẽtia.a.ante duas illas cõsonãtes in.tos.mittunt gtĩ:non habentia.a in.thos.per.th. Itaque ex hac ratione háls háltos debuit facere: sed vt seruaret dasean nominatiui halós fecit.Omnis enim vocalis pręcedens liquidã si post eam sequatur.d.vel.t.vel.th.tenuatur,& qa obliqui similes nominatiuo spiritus habent:abiectum est.t.& facit halós.Papinius in.iiij.the.ab eo qđ est týrins actm̃ vsurpauit dicens:suus excit in arma antiquã týrintha deus.

In.ps.finita per.p.in obliquis declinãtur,siue sint monosyllaba,siue polysyllaba,cõposita,siue simplicia:sed polysyllaba penultimã acuũt:monosyllaba quoq; acuuntur.vt óps opós.thóps thopós.cýclops cýclopos.lælaps lælapos.eur'yops.opos.Excipiũtur hæc q̃ loco.p.suscipiũt.b.in gtõ ꝓpter harũ literarũ affinitatem.vnde & à latinis p.b.quoq; in gtõ cõsueuerunt scribi.líps libós.níps nibós.pháps phabós.phléps phlebós.áraps árabos.chálypschálibos.chérnips chérnibos.tháryps thárybos.Et tria p.ph.cínyps cínyphos.cathélips cathéliphos,scíraps scíraphos.sed aduertẽdũ est,qđ in.ops.polysyllaba p.o.micrõ scribũtur.vt ęthíops ęthíopos.mérops méropos.cécrops.opos.ænops ænopos.pélops pélopos.præterq̃ hýdrops hydrópos.cýclops cyclópos.n colops.lopos.cónops.opos.nyctálops.álopos.scólops scólopos.mýops.mýopos.cánops cánopos. Et quęcunque deducuntur ab óps opós.quod est oculus.vt helícops helícopos.sicut ecõtrario quæ ab óps opós.qđ est vox.o.micrõ habẽt.vt mérops méropos.Latini ex hac terminatiõe actõs vtriusq; numeri cum ntõ plurali frequẽter vsurpãt.Hora.j.ser.pastorem saltaret vti cyclopa rogabat.Vergi.iij.æñ.insandi cýclopes & altis montibus errant.Idem.xi.ætneos vidit cýclopas vlysses.

In.ax.quædã accẽtu acuto in penultima proferũtur.vt thórax.phéax.ánax.phílax.córax.quędã circũflectũt penultimã.vt âulax.clîmax.hŷlax.cŷax.sŷax.q̃ in obliquis.c.habẽt.vt thôrax thóracos.phéax.ácos.q̃ aliqñ.t.cũ.c.accipiũt.vt ânax ánacos,vel ánactos.ast'yanax.ánacos,vel astyánactos.hippónax.ónacos.vel hippónactos.âulax.acos.clîmax.îmacos.Quę vero à verbis in.zo.desinẽtibꝰ deriuãtur.g.accipiũt in obliqs.vt ab arpázo,qđ est rapio.hárpax hárpagos.& à crazo,qđ est voco.cécrax cécragos.à sphazo qđ est iugulo.apósphax apósphagos sic átrax átragos.lálax lálagos.sed dissyllaba masculina natura lõga penultimãtia habẽt.a.ꝓductũ.vt thórax thóracos.phéax.acos.céax céacos.ílas ílacos.plítax.acos.Excipiũtur hýlax.acos.& cýas.acos.positiõe vero lõga penultimãtia corripiũt.hárpax.agos.cécrax.agos.Neax aũt & spherax & cordax.a.ꝓducũt.sed cabax idifferẽter habet.Supbysyllaba breui existẽte penultima a.ꝓducũt,vt híerax.erácos.œcoph'yiax.yiacos.ast hálax vero asphálacos corripit.Latini ex hac terminatiõe freqñ actõs vtriusq; nũeri cũ ntõ plrali vsurpãt.Iuu.virid. q thóraca iubebit afferri,minimasq; nuces.& Mar.accipe belligerę crudũ thóraca minerug.Verg.vij.ęñ.vmbonũ cratesalij thóracas ahenos.Idẽ.iij.puerũ ast'yanacta trahebat ad socceros.

In.ex.per.e.lõgũ acuũt penultimã,seruãtq; illud.e.lõgum in obliquis.vt m'yrmex.ecos.nárthex.thecos.scólex scólecos.pélex.ecos tálex.ecos.béx quoq; bécos.hysplex vero & ab eo compositũ ant'ysplex.h'ysplegos,& ant'ysplegos faciunt.Habẽtia vero.ω.in penultima vertũt.ε.longũ in breue.vt alópex alópecos.

In.ix.partim acuũt penultimã.vt pérdix.cílix.tétrix.partim circũflectũt.vt chœ̂nix.phœ̂nix.suscipiuntq; c.in gtõ plerũq;.vt pérdix pérdicos.cílix.icos,chœnix.icos.phœ́nix.icos.Tétrix vero tétrigos.& máltix máltigos.per.g facit,& ónyx ónichos.per.ch.Cõmunia autẽ,q̃ à fœmininis fiũt,simpliciũ seruãt declinatiõnẽ.vt hic & hęc callíthrix calithricós.quia thr'ix trichós fecit homóstix homostichós,quia st'ix stichós fecit.

In.lix.vero finita.i correptũ habẽt vbiq;.vt cílix cílicos.hélix hélicos.homélix homélicos.Latini ex hac terminatione vsurpãt actõs cũ ntõ plurali.vt cílix cílicas cílica cílices.phœ́nix phœ́nicas.nices.nicas.

In.yx.per y psilon partim acuũt penultimã.vt bómbix.bébryx.ónyx.sardónyx.cóccyx.órtyx.partim circũflectunt eãdẽ.vt cêryx.doêdyx.Masculina vero simplicia natura lõga penultimãtia.c.habẽt in obliquis.vt céryx céricos.doédyx.dycos.ǽtyx ǽtycos.thr'anyx.ánicos.Etiã positiõe lõga penultimãtia,quę habẽt in vltima syllaba.b.vel.g.vel.d.vel.pt.vt bómbyx.bycos.Et penultimãtia in.e.vt ery'x érycos.Et habẽtia in penultima.a.sine.g.vt ádryx ádrycos Nã habẽtia.g.p.g.declinãtur.vt phárygs pháryggos.lárygx.yggos.quę nos p.n.enũtiamus phárynx & lárynx.Superbisyllaba quoq; penultimãtia in.a.g.habẽt.vt tarbáryx tarbárigos.Et penultimãtia in.o.nõ illato.n.vel.g.vt cóccyx cóccygos.mórtyx.tygos.órtyx.tygos,qđ & órtyces fecit apud Philomenẽ.Itẽ q̃ à pheugo & zeugo cõponũtur.vt próphyx próphygos.homózyx homózygos.Sed habentia.n.ch.habent in obliquis.vt ónyx ónychos.stónyx stónychos.

In.yx.fœminina multisyllaba per.g.declinãtur,nisi alia ratio ꝓhibeat.vt ántyx antygos.pompholyx.óligos.ptéryx ptérygos.Sed monosyllaba acutissona plerũq;.g.habẽt.vt st'yx st'ygos.n'yx tñ nycós & nyctós facit.& ámpyx ámpycos.Sciẽdũ autẽ q in.yx.simplicia habẽtia longa natura,vel positione in ntõ solo.y.natura corripiũt,in alijs autẽ casibus producũt natura.Cõposita aũt & penultimãtia breui vbiq; corripiũt.

In.ox.per ω.mega rara sunt,eaq; fere monosyllaba acutisona.habẽtq; in obliquis.c.vt próx.ocós.bóx.cos.Excipiũtur róx.qđ p g.facit rogós.& cyamotróx.ógos.qa à trogos qđ est voro cõponitur.g in obliquis accipit.

In.x.habẽtia.g.ante.x.quã nos,vt paulo ante dximꝰ,quasi.n.ꝓferimꝰ per.g in obliquis declinãtur.phárygx siue phárynx pháringos.lárigx siue lárinx lárynges.ménigx siue méninx méningos.sph'ygx siue sphýnx.gos,sálpygx siue sálpynx sálpyngos.l'ygx vel l'ynx l'yngos.l'ynx vero pro fera lyncos facit.Habẽtia tñ aliã cõsonãtẽ ante.x.per.c.declinãtur.vt ólx olcós.sárx sarcós.

FINIS.

DE LITERARVM PROLATIONE.

IN PROLATIONE QVARVNDAM LITERARVM ERRARE Græcos & Latinos facile potest demonstrari ex diffinitionibus & principijs, quæ ab omnibus grãmaticis tam Gręcis quam Latinis, tam antiquis, quam iunioribus admittuntur.

¶ Diffinitio prima.

LITERA EST MINIMA PARS VOCIS, HOC EST INDIVIDVA, quæ scribi potest. Hęc diffinitio ab omnibus in cõmune tam Gręcis, quã Latinis recepta est. Quod si vera est illa Prisciani differentia, quam in primo de octo partibus orationis volumine ponit, ꝙ litera est figura, quę scribitur: elementum vero, quod pronuntiatur: manifestum est hoc in loco non diffiniri literam, sed elementum. Sed quia hęc differentia non obseruatur ab autoribus: sed nec ab ipso quidem Prisciano est obseruata, accipiamus interim alterum pro altero. Est igitur in literę diffinitione positum in loco generis pars vocis minima, vel potius vox: vt sit minima differentia idem valens, quod indiuidua, vt in verbo dñs, do. est minima pars vocis: sed quia potest adhuc diuidi in. d. & . o. vt cõstituatur literę species, subiungit loco differentiæ indiuidua, quia neq;. d. neq;. o. amplius diuidi possunt, saltem in partes diuersorum generum. Alioqui. o. longa diuisibilis est in duo tempora, atq; secũdum illos, qui hanc partẽ scrupulosius inquirunt, in duo tẽpora cum dimidio, atq; etiã in tria. Quia vero sunt quędã voces, quæ proferri quidẽ possunt, non tamen scribi, quia non sunt articulatæ: idcirco adiungit literę differẽtiam vltimam, quæ constituit speciẽ dicens: quæ scribi potest. Nam quæ non possunt, inarticulatæ sunt: cuiusmodi sunt interiectiones, puta ridẽtis, vt ha, ha. dolẽtis, vt ah imperãtis silentiũ: vt. st. quę licet scribi consueuerunt, non sunt tñ scriptiles: vnde & in diffinitione interiectiõis adiungitur, qđ significat mẽtis affectũ voce incõdita, hoc est, cõfusa & indeterminata.

¶ Secunda diffinitio.

VOcalis est vocis elementum, quod per se & sine alterius literę permixtione proferri potest. vt. a. e. i. Hæc namque differentia est inter vocales & consonantes: ꝙ vocales pure & per se possunt enunciari, consonantes vero non possunt, nisi cum vocalibus proferantur: vnde & illæ vocales dictæ, hæ vero cõsonantes appellatæ: & vocales quidem possunt per se enunciari, quia epiglottide, hoc est, lingula prominente, nihil obstat quominus vox libere per laryngem erumpat, sed confusa prius donec ex oris figura ad certam speciem redigatur. Sed quia oris figurę innumerę sunt, & vocalium certe numerus indeterminatus erit.

¶ Tertia diffinitio.

COnsonans est elementũ, quod nisi vocali incumbat, per se enuntiari non potest: atq;, vt paulo ante diximus, ex eo sibi nomen inditũ est. Ex quo fit, vt sine vocali syllaba cõstare nõ possit, modo sit articulata. Nã ꝙ Verrius Longus tradit inuenire syllabã sine vocali, qđ probat Comicorũ autoritate, apud quos. st. vox imperantis silentiũ legitur, dicendum ꝙ. st. interiectio proculdubio est, q̃ voce incondita proferri debet.

¶ Quarta diffinitio.

MVta consonans est, quæ in tali oris parte formatur, vt interclusa voce sine vocali nullo modo possit enuntiari. vnde & muta nominatur. Nam quod grammatici dicunt, ideo mutas appellari, quia incipiunt à seipsis & desinunt in vocalem: inepta sane ratio. cum statim occurrat. f. litera, quæ incipiat à vocali, & desinat in seipsam, & nihilominus inter mutas numeretur.

Quinta diffinitio.

SEmiuocalis est cõsonãs, q̃ in tali parte oris effingitur, in qua etsi nõ plene, vt vocalis, quiddã tñ subobscurũ sonat. vnde & semiuocalis appellatur: & queadmodũ de mutis dicebatur, inepta à grãmaticis affertur causa, cur semiuocales dicãtur, hoc est, qđ incipiant à vocali & desinant in seipsas. Esto, ad internoscendas vtrasq; apud latinos signũ illud nominibus literarum sit accõmodatum. Hebręi tñ & Gręci nihil tale obseruarunt.

¶ Sexta diffinitio.

DIphthõgus est cõglutinatio duarũ vocalium in eadẽ syllaba suã vim retinẽtium. Hęc diffinitio tã grecorum q̃ latinorũ est. Suã vim grãmatistę interpretãtur syllabę extẽsione: sed isti nõ intelligunt ꝙ vis literę nihil aliud est quã ipsa Pronuntiatio. Ex quo fit, vt in diphthongo vtraq; vocalis proferri debeat.

QVæ Gręci vocãt axiomata, Varro tum ꝓfata, tum effata, tum ꝓloquia, Cicero tũ ꝓnũtiata, tum dialecticę, hoc est, disputationis fundamẽtã. Iuniores tũ ꝓpositiões primas & immediatas, tum verbum ex verbo axiomata (vt diximus interpretari) dignitates appellãt. Hæ quia demonstrabiles sunt, atq; in communi hominũ sensu cõcipiuntur, quasi principia in omni disputatione supponẽda sunt: vt si quis ea non admiserit, bardus ensensatusque habeatur, neq; dignus cum quo de vlla re disceptari debeat. Sit igitur

Axioma primum.

¶ Eodem modo literas scriptiles designare voces, quo voces ipsę conceptus significant. Sit igitur primũ disputationis nostrę fundamẽtum, in quo pleriq; oẽs facile cõsentiunt: literas ea potissimum de causa fuisse excogitatas, vt per illas quasi per quædam signa tum absentes viui, tum posteros morituri certiores facere possemus ijs de rebus, quę ad priuatam publicam ve vtilitatem pertinerent. Nã queadmodum Aristoteles tradit: eo modo literę verba humanis vocibus informata designant: quo verba ipsa res mente conceptas, q̃ per ea significantur. Quod si non quatuor hæc ex ordine sibi inuicẽ consentirent: dico res, cõceptus, voces, literæ, interirent vtiq; commercia, & publica fides, qua hominum societas continetur, interirẽt omnes artes & scientię, quę vitam humanã cultiorem reddũt: interiret deniq; hic ipse sacrarum literarum splendor, quibus ad Christianã religionem

instruimur, & docemur. Hæc omnia eo pertinent, vt ostendamus illos ingentem erroribus fenestram patefacere, quicunq; putant orthographię ratione non seuerissime in verborum scriptione seruādā: aut vocesalias posse literarum figuris accōmodare, quā que cū primū fuerunt inuentę, per illas repræsentari cœperunt: cū oīs disputādi subtilitas in verba, syllabas, literasq; quasi in qdā elementa resoluātur. Neq; enim min⁹ erraueris, si aliud legis quā scriptū est: quā si aliud loquaris quā cōcepisti, qd' est mēdacij: & aliud cōcepisti quā se res habet, qd est ignorātię.

¶ Axioma secundum.

¶ Ita scribēdū esse, vt loquimur: & loquendū, vt scribimus. Hoc principiū ex superiori pēdet, nisi q desiderat magis explicari: propterea q ex certis quibusdā causis nonnūq; aliud scribim⁹ & aliud enūtiamus. Q d' si hoc admittimus, vt aliud scribatur, & aliud enuntietur: frustra literę sunt inuentę, cum ad hoc tantum literarū figurę sint excogitatę, vt creditas voces quasi depositum quoddā fidelissime custodiāt, & cū opus fuerit, nulla ex parte decoctum reddant. Atqui dicet quispiam: videmus apud Hebręos iod & vau plerūq; otiosas: & nomen illud ineffabile tetragrammáton quatuor literis scriptum, hoc est, iod. he. vau. he, in adonai voces diuersas pferri. Videmus quoq; apud Grecos scribi gamma litera sequētibus gamma, vel chi. vel cappa, vel xi: & proferri ni: vt aggelus pro angelus. Agchises pro Anchises, agcora pro ancora, phalagx pro phalanx. Et rursus post. ni. literā sequenti. tau. pro tau proferri delta: vt synderesis pro synteresis. Et in diphthongis vocales alteras supprimi, & alteras pronuntiari: aut vtrasq; in tertiam extraneam proferri, idq; nō modo apud gręcos, se etiā apud latinos. apud quos etiam (teste Seruio grāmatico in primo georgicorum) Caius Cneius Amurca scribuntur per. c. literā, & pronuntiātur per. g. Gaius Gneius Amurga. Sed cur hoc fiat, suis in locis reddemus, partim excusando id fieri quadam ratione, partim accusando q sit ab ignorantia profectum.

¶ Axioma tertium.

¶ Literas nō ex diuersitate figurarum, sed ex diuersitate vocū distingui. Hoc axioma tametsi per se notum est: sic tamen deduci potest. Quod si Aleph hebraicum & Alipha punicū, & Alpha grecum, & A. latinū quatuor diuersis figuris representantur, vnam tamen eandēq; vocē reddūt, hæ duæ posteriores per se, & illę duæ priores cum suis apicibus. Qui præterea ex arte nuper à magistro quodam Martino homine perquā ingenioso excogitata literarum figuras pro cuiusq; arbitrio cōstitutas legunt, non multum curant quo literarum ductu verba designentur: apud quos mille characteres (dum modo idem efficiant) pro vno habentur. In alphabeto quoque latino. c. K. q. quod attinet ad figuram, diuersæ literæ sunt: quoniam vero eadem est illarum vox, vnum tantū esse elementum omnes fatentur. Ecōtrario quoq; quia. i. & v. binas habent potestates, q tum quasi vocales, tū quasi consonantes enuntiantur: nemo est, qui neget, illas duplici officio fungi: vt quanq; figuræ sunt duæ: quatuor tamen elementa in numero literarum sunt computanda.

¶ Axioma quartum.

¶ Cōsonātes ęqualiter vim suā in vocales sequētes pferre. Hoc axioma facile qdē p inductionē pbatur. nā. b. litera eandē vocē exhibet cū. a. quā cum reliquis vocalibus: idq; non solum in sermone latino: sed in græco, hebraico, punico. Nā qd' aliqui ex latinis & græcis alio modo proferunt. c. & g. sequentibus. a. vel o. vel. u. quā sequentibus. e. vel. i. facile confutari possunt, per ea q dicta sunt in superiori axiomate, q q̄libet illarū duplicē haberet vim. atq; ex cōsequēti nō vna sed duę literę essent: id qd' de. i. & u. dicebamus. Q uintilianus p̄terea disputās cōtra illos, qui dicebāt. K. grecū scribi debere sequēti. a. vocali, alias vero. c. latinum, frustra dicit id fieri, cū c. latinum in locum cappa græci successerit. & c. litera sit, q ex æquo vim suā ad vocales sequētes perferat.

¶ Axioma quintum.

¶ Ex nouem mutis, quas greci habent, queq; ad tria genera reducuntur: earum scilicet, quæ inter labra formantur. vt. p. b. ph. & earū q inter dētes admota lingua. vt. t. d. th. & earū quæ ad epiglottida. vt. c. g. ch. primas esse exiles. vltimas esse aspiratas: medias vero participare naturam extremarum, quæ tamen sunt eiusdem generis, nō differre voce, sed aspiratione sola.

¶ Axioma sextum.

¶ Literarum (siue illę sint vocales, siue cōsonātes) non esse certū numerū: sed determinari ex cuiusq; idiomatis ratione. Ex quo fit, vt non sit idem literarum numerus apud oēs nationes: quia quęlibet lingua habet proprias voces. Nam quid prohibet, cum duarum vocaliū distantia sit in quantitate continua, inter. a. & u. innumeras esse vocales tam & si non omnes sensu percipiantur: quemadmodum & in diapason consonantia octo vocū discrimina sentiuntur, cum tamen intra diastema illud infinitas esse voces intelligamus, quandoquidem omne continuum sine vllo termino secari potest? Eadem quoq; ratio est consonātium, quæ ex diuersa oris figura possunt compluribus modis variari. Sed de his paulo post copiosius disputabitur.

¶ Errores grecorum.

Quod sic proferunt. β. sicut nos latini. u. consonantem, cum differant genere: vt bita pro vita. vallista pro ballista.

Quod alio modo proferunt. γ. sequentibus. ε. psilon. η. ι. υ. quam sequentibus. α. ο. ω. vt ganymedes, geryones.

Quod proferunt. ζ. quasi sit litera simplex, cum sit composita ex. sd. per quas debet enūtiari. vt ζethus p sdetus.

Quod proferunt. η. eodem sono quo iota, cum nihil differt ab. ε. psilon nisi tempore solo. vt lida pro leda.

Quod alio modo proferunt.κ.seq̄ntib⁹.ε.η ι.υ. quā sequētibus.α.ο.ω.vt carpos.copos.ceras.cer.cirnos.cyclops.
Quod alio modo profertur.λ.sequētibus.ε.η.ι.υ.& diphthongis,quę quasi per iota pronuntiantur, quam sequentibus alijs vocalibus.
Quod alio modo proferunt.ν.sequentibus.ε.η.ι.υ.& diphthongis:quę quasi per iota pronuntiantur,quā sequentibus alijs vocalibus.
Quod nō recte profertur.γν.quasi vnā literam voce inarticulata,cum vtraq; suis vocibus enūtiari debeat.
Quod non bene proferunt.σ.quasi per sibilium,cum habeat vocem hebraici.ם.aut anseris strepentis.
Quod non recte proferunt.τ.quoties sequitur post.ν,quasi per.d.literam.vt synderesis pro synteresis.
Quod male proferunt.υ.psilon quasi iota,cum sint literę diuersorū generū.vt lira per iota,p lyra per ypsilon.
Quod male p̄ferūt.χ.sequentibus.ε.η.ι.υ.voce inarticulata,quā sequētib⁹ alijs vocalib⁹.vt charites.chersos.
Quod perperā enūtiant diphthongos per vnam vocalem,cum vtraq;(quāquā raptim) proferri debeat.
Quod non recte proferūt.υ.psilon quasi.u.consonantē cum in diphthongis subijcitur.α.vel.ε.
Quod per.ο.micrō &.υ.nō potest designari.u.vocalis nr̄a,sed voces q̄ p illas duas lr̄as raptim enuntiantur.
Quod per literas suas non possunt representare voces,quę sunt latinorum proprię,vt.f.&.i.&.u.cum p consonantibus accipiuntur.

¶ Errores Latinorum.

QVod aliter proferunt.c.&.g.e.vel.i.vel.y.sequētibus,quā si sequātur aliæ vocales.vt pica.æ.fuga.æ.
Quod non recte proferunt.gn.voce quadā inarticulata,in quo errore gręcos quoq; versari diximus.
Quod male p̄ferunt.t.quasi.c.quoties post.t.sequitur.i,& post.i.alia vocalis,vt prudencia per.c.pro prudentia per.t.
Quod non recte proferunt.z.quasi [illegible] a simplex,cum sit cōposita ex.sd.melius tn̄ quam græci per.s.
Quod ita proferunt.phi.græcū quasi.f.cum sit,vt diximus,hæc latinorū propria,illa vero græcorum.
Quod non recte proferunt.ch.&.th.aspiratas quasi.c.&.t.exiles.vt corus pro chorus.talamus pro thalamus.

¶ FABIANVS ARTEM PATRIS ALloquitur,atq; illa respondet alternatim.

O Soror ars,quoniā nostris succedere tectis
Non dedignata es,quęrere pauca libet.
Quid genitor cōdat,iā pridē hoc scire laboro:
Nam nil desidia turpius esse putat.
A. Mādat opus chartis semper memorabile,linguas
Quod canat.vt melius iam sibi fama parat:
Ocyus vt volitet,celeres nunc excutit alas:
Rem tantam vt mundi spargat in omne latus.
F. Grata refers,o si lucis toleraret in auras
Exire,inq; hominum scripta venire manus.
Vt tamen ipsa vales limen digressa paternum?
Nunquid barbaries exagitata fugit?
A. Per loca per varias peragraui nomine gentes:
Sed solum indoctis lis mihi tota sonat.
Hi mea sunt,qui acuunt contra præcepta tumultus,
Et misera obtundunt ambitione caput.
Nata mihi,audieris,quod sit contentio nugis:
Arcadicos bipedes bella mouere scies.
Nam cum se indocto studeant iactare popello,
In me rancidulus promitur ore sonus.
Submoueas si de lana certare caprina,
Hi fient Hermæ marmora muta dei.
F. Quid phœbea cohors? A. laudat,miratur,amatq;:
Dictitat & grata voce perenne sophos.
Iudicio quorū Diomedis pagina,phocæ,
Donati nullo est ante ferenda modo:
Musa negat nomen,reticentq; volumina cuius:
Iamq; neotericum cætera turba silet.
At quicunq; meas vires effingere tentat
Impar ingenij,rumpere se poterit.
Altius & repetunt,Crates Antonius ille
Non latiæ linguæ commada tanta parat.
Orbilius cedit,Cato,Iulius:atq; Palæmon
Vni mi palmam victus & vltro dabit.
Deniq; ab his nimium dicor copiosa,breuisq;:
Atq; freti medias puppe secare vias.
F. Quid caprimulgus agit?qui cantabatur Iberis
Nuper,cui nomen facta dedere bona?
Quid Mammurra loquax?audax taxare beatæ
Diuitias Romę,cui satis assis erat?
Quid rides?calcem quæsitis ponere perge.
A. Rideo:sic lepido nomine vtrumq; notas.
Ambo habitant cæca tenebrosas nocte cauernas:
Quod sua tam citius nænia pulsa perit.
Sola ego,quod teneor:sequitur mea regna disertus,
Et qui pieridum tangere sacra cupit.
Non patitur bubo feralis lampada phœbi,
Noctua sic lucem nec veniente die.
F. Quid facit interea liuor fœlicibus obstans
Insidijs?nunquid libera capis iter?
A. Hæc manet,hæc pestis regnat,semperq; vigebit,
Occiduas dum sol natus adiuit aquas.
Nemo tuos mores nescit iam Zoile,cuius
In benefacta quidem lingua venena vomit.
Nonne sinus laceros post tergum dentibus atris
Cernis,vt ipsa feram?sed neq; obesse potest.
Tu germane tamen,iuueni dum tempora restant,
Multa rogo discas,vbere multa meo.
Vt si quando suam rabiem me absente reiectet:
Tunc pro me possis dicere quæ docui.
Iamq; vale.hinc abeo nomen dictura parentis.
Dκ κλέοσ αὐτου εισ οὐρανὸμ κλῆς μέγα.
Nam veterem postquā me dudum iussit habere
Candorem,mittor non reditura lares.

τελοσ.

ÆL·ANTONII NEBRISSENSIS DE LITERIS HEBRAICIS CVM QVIBVSDAM ANNOTATIONIBVS IN SCRIPTVRAM SACRAM.

א	אָלֶף	a	aleph
ב	בֵּית	b	beth
ג	גִּימֶל	g	gimal
ד	דָּלֶית	d	daleth
ה	הֵא	h	he
ו	וָיו	u	vau
ז	זַיִן	z	zain
ח	חֵית	hh	cheth
ט	טֵית	t	teth
י	יוֹד	i	iod
כ	כַּף	c	caph
ך	כָף	ch	chaph
ל	לָמֶד	l	lamed
מ	מֵם	m	mem mem
ם	מֵם	n	nun nun
נ	נוּן	ç	çamach
ן	נוּן	h	hain
ס	סָמֶךְ	p	pe
ע	עַיִן	ph	phe

צ	צָדִיק	ç	çaddic
ץ	צָדִיק	ç	çadic
ק	קוֹף	q	quoph
ר	רֵישׁ	r	res
ש	שִׁין	ſ	ſin
ת	תָּיו	th	tau
◌ַ	פַּתַח	a	patha
◌ָ	קָמֵץ	a	cames
◌ֵ	צֵרֵי	e	çere
◌ֶ	סֶגוֹל	e	ſegol
◌ְ	שְׁוָא	e	ſeba
◌ִ	חִירֵק	i	hiric
◌ֹ	חוֹלֶם	o	holem
◌ֻ	שׁוּרֵק	u	ſurec
וּ	שׁוּרֵק	u	ſurec
◌ֲ	פַּתַח חָטֵף		pathah chateph
◌ֳ	קָמֵץ חָטֵף		cames chateph
◌ֱ	סֶגוֹל חָטֵף		çegol chateph.

HAE duæ atq; viginti literarum figuræ omnes præter primam designãt nobis literas cõsonantes. Nã aleph non tam vocalis est, quam figura deseruiens apicibus, per quos Hebræi vocaliũ suarum varietates distingũt: vnde neq; inter literas numerari debet, quando neq; vocem per se vllã demonstrat. Harum igitur vnius & viginti consonantium quatuordecim sunt mutæ, quia in tali parte oris finguntur, quæ nisi iuuentur a vocali, nullum sonum exhibent. Tres (inquam) quæ formantur inter labra pe. beth. phe. Tres inter dentes admota lingua. thet. daleth. tau. Tres ad epiglottida siue clauem caph. gimal. chaph. Tres intra paristhmia, siue tõsillas. he. heth. hain. Hæ quatuor triplicitates ita se habent, quod si literæ mediæ prioribus comparentur, sint aspiratæ: si posterioribus, exiles: vt si beth cõparetur ad pe. sit aspiratior. si ad phe sit exilis. Eodem modo si daleth cõparetur ad teth, est aspirata: si ad tau exilis. Itẽ si gimal cõparetur ad chaph est aspirata: si ad caph, subtilis. Eodem modo si heth cõparetur ad he, est aspirata: si ad hain, exilis. Est adhuc alia scrupulosior differẽtia in qualibet istarum literarum triplicitate, atq; etiam in semiuocalibus, de quibus mox dicturi sumus. qd' quæ habẽt dagues sunt adhuc seipsis exiliores: & quæ habent raphe, aspiratiores, vt pe quã diximus exilem, si accipiat dagues est adhuc exilior: & si raphe, aspiratior. Et quod bet adhuc cum sit media inter pe. & phe potest accipere dagues & raphe, vt sit seipse exilior & aspiratior, & ita multiplicãtur innumeræ intensiones uocũ in literis. sed hoc iã nõ attinet ad nos scire, qui vix vmbrã quãdã huius linguæ attigimus. Illud tantum admonuisse fuerit satis, quod punctũ in vẽtre literæ, qđ appellant dagues, facit illã exiliorẽ, & virgula iacens in parte superiori facit illã aspiratiorem. Sũt præterea duæ mutæ græcis incognitæ, hebræis & latinis familiares iod & vau, quæ proculdubio cõsonantes cum sint, mutis annumerari debent, cũ ita enuntientur, vt sine vocali nulla ratione proferri possint. Reliquæ consonantes, hoc est, mem. lamed. nun. res. sin. çadic. çamach. zain, quæ ex sd. cõposita est, semiuocales sunt appellatæ. Quæ ideo semiuocales appellantur, quod aliquo modo vocem per seipsas reddant, quãquã de mem litera sit dubiũ mutisne, an semiuocalibus cõnumerari debeat: propterea qd' quicquid illud est, quod sonat non per os. sed per nares erumpit, quam ob causã & plinius inter mutas illam cõputat. Est & illud animaduersione dignũ, quod ego prim⁹ omniũ admirãtibus Hebræis ostẽdi, cur hæc litera apud illos duplicem habeat figurã, ad apertilem alteram, qua vtuntur in principio atq; in medio dictionum: alterã clausam, qua in fine. Nam facile in hac litera experimur id, quod omnes grãmatici testãtur, habere scilicet in principio & in medio sonum plenum, in fine vero surdum nescio quid & proxime ad mugitum bouis accedẽtẽ. Sed de quatuor reliquis, q̃ apd' hebræos geminantur, cur duplices sint figuræ, nõ aliam puto fuisse causam, q̃ cõmoditas apicis in principio & in medio supponendi, atq; ideo extensiones illæ quibus vtuntur in fine dictionum in principio & in medio in sinistrã obliquantur. Est & illud sin literæ propriũ, quod cũ in cornu sinistro punctũ habet, proxime accedit ad sonũ samach, cum vero in dextro cornu, sui generis sonum repræsentat.

¶ De he litera.

EX his vna & viginti cõsonantibus tres sunt, quas appellant pectorales, quibus nullũ apud græcos & latinos respõdet elemẽtũ. Quare interpretes illas aut cũ suis apicibus expunxerunt, aut illis expunctis apices tantũ retinuere, aut in finitimas trãnstulerunt: vt he, q̃ apud hebræos in numero literarũ cõputatur: quoniã & vocales sequentes frangit, & sonũ (sicut & consonãtes aliæ) reddit, quod aspirationi græcæ & latinæ nõ cõtingit. Igitur he litera aliqñ dispũgitur in principio dictionũ, vt ĩ Abel filio Adã ex Eua vxore, & Adurã filio Iectã, de quo Gẽ. ca x. & Agar ãcilla Abraam ex qua genuit Ismael, & aleluia, quod interpretatur laudate deum, id quod in titulis multorum psalmorum legimus, & Ammadatha patre Amã, de quo multa in lib. Ester, & in eodẽ libro, qd' Ester cognoĩata est hedesa per he in principio. Et Emam fili⁹ Lothã, de quo Gẽ. ca. xxxvj. Eman per. n. in fine fili⁹ Zaræ filij Iudæ, de quo. j. Paralip. o. ca. ij. In medio præterea dictionis aliquando dispungitur retento apice, vt in Aarõ frater Moysis, & in Iosue, qui hebraice appellatur Iehosua dispũcto scba ex prima syllaba, & he litera ex secũda, & duabus syllabis posterioribus in vnã cõpactis. Græci vero ex iehosua nomen Iesu conflarunt. i. cõsonãte in vocalẽ versa, & he cum apice helem expuncta, & ex duabus literis posterioribus per synæresim contractis in vnam Iesu accentu circumflexo fecerunt. Nam. s. nominis est excursio, vt græce declinari possit ad proportionẽ huius nois panthus panthu & similium. In fine dictionũ plæriq; he reperitur otiosa, aut parum intendens vocem. Nam si habet punctum in medio ventre, vox multum intenditur, quod tamen nunquã euenit nisi pronomini fœminino tertiæ personæ, atq; nunc appellatur non dagues, sed mapic, quod interpretatur excitans, quia he literã, quæ cõsueuit esse otiosa, in fine viuificat. vt si dicas dabérath, hoc est verbũ eius, & bethsah domus eius, ita vt eius sit generis fœminini.

¶ De heth litera.

HEth litera, quã Hierony. duplicẽ aspirationem vocat, vna est ex quinq; quibus nullũ apud Græcos & Latinos elemẽtum respondet. Quare interpretes illam plerunq; dispunxerunt cum suo apice: aliqñ ipsam solã retento apice. aliqñ verterunt in simplicem aspirationem aliquando in. chi. græcum hoc est ch. aspiratum. Dispunxerunt (inquam) in hoc nomine Aram, q̃ est ciuitas Mesopotamiæ. vt Gẽ. ca. xi. legimus, qđ Tharæ pater Abraã venit vsq; Arã, & habitauit ibi. & quod sequitur facti sunt dies Tharæ ducẽtorũ quinq; annorũ, & mortuus est in Arã. vbi Arã per heth literam in principio scribitur, græci tamẽ in peculiarẽ illam suam chi. literã verterũt scribentes charam, quã literaturã latini ex græco interpretantes obseruarunt. vt in apostolica histo. cap. vj. Prius (inquit) quã moraretur in Charem & in Tobia, qui liber ad nos ex chaldaico sermõe per græcũ venit, ca. vi. cũq; reuerteretur (inquit) peruenerũt ad Charaã. Iosephus præterea, qui & ipse græco sermone scripsit, in primo antiquitatũ volumine. Thares (inquit) dum odio habuisset Charam ciuitatem Mesopotamiæ migrauit. Eusebius quoq; in orthographia locorum sacræ scripturæ interprete Hieronymo: Charam (inquit) ciuitas est Mesopotamiæ trãs Edessam, q̃ vsq; hodie Chara dicitur, vbi Romanus cæsus est exercitus. de qua Lucanus: Assyrias latio maculauit sanguine Charas. Hæc quoq; Nachor vrbs etiam appellatur. Gẽ. ca. xxiiii. profectus (inquit) perrexit in Mesopotamiam in vrbem Nachor: Quem locum Nicolaus à Lyra perperam interpretatur dicẽs: quod quia ciuitas illa sita est

inter duo flumina, ideo appellata est Aram fluviorum: quæ ab hebræis d'r Aram naraim, à græcis Mesopotamia. Est nanq; Aram fluviorũ, Assyria inter duo flumina, hoc est, Tygrim & Euphratẽ. scribitur nanq; in principio per Aleph & caletẽ, & in fine per m. literã. Aram itaq; interpretatur Syria in cõmuni, Charam vero foramina. Hierony autore in illd' Ezeci. ca. xxvij. vbi legitur Aram & Channe negotiatores tui. Dispũgitur quoq; in principio dictionũ. vt in Abacuc pphcta in Anna matre Samuelis in Eua omniũ matre. in Euila regiõe oriẽtali in Enoch filio Seth in Emor Eveo patre Sichẽ in Esrõ filio Rubẽ, & alijs cõpluribꝰ: & in medio quoq; dictionũ exteritur heth litera. vt in Gỹõ fluvio, q est Nilus: & in Isaac filio Abraã & in Bethleẽ ciuitate Dauid, vbi natꝰ est Christꝰ: & in Raab meretrice: de qua in Euãgelio. p qua apud græcos legimꝰ Rachab. Nã græci (vt diximꝰ) plerũq; hãc literã verterũt in aspirationẽ. vnde Hiero. in illd' Gen. ca. ix. erãt filij Noe, q egressi sunt de arca Sem, Cham, Iaphet. frequẽter (inquit) septuaginta interpretes non valẽtes heth literã (quæ duplicẽ aspirationẽ habet) vertere. ch. literã græcã addiderũt, vt docerẽt nos istiusmodi vocabula aspirari debere. vnde & in præsenti loco Chã trãstulerunt, p eo qd' est han. à quo vsq; hodie ægyptia lingua han d'r. Aliqñ vertitur in aspirationẽ simplicẽ, vel potiꝰ nostrã. vt in Hãniel filio Ephot de tribu Manasse: de quo in lib. Nume. ca. xxxiiij. & in Hares mõte in tribu Dan: de quo Iudicũ cap. j. & in Hamarã filio Disan: de quo. j. Paralipo ca. j. p quo in Gen. ca. xxxvj. legitur Amdã siue Abdã, sed corrupte vtrobiq; ex causis diuersis. Et in Hebrõ filio Caath filij Leui: à quo est familia Hebronitarũ in lib. Nume Et in Hebrõ ciuitate Iuda, qua nihil est illustriꝰ in sacris literis: q̃ varijs modis scribi solet Nã expuncta aspiratiõe scribitur Ebrõ, & Hebrõ cum aspiratiõe simplici, & chebrõ præsertim apd' græcos, quorum peculiaris est chi litera. In fine quoq; dictionum heth litera subiecto patha vertitur in. e. accẽtu reiecto in penultimã syllabã. vt Noah in Noe sub quo diluuium fuit vniuersale. Tharah pater Abraã, qd' versum est in thare. Iarah filius Iectã in iare. Corah nomẽ celebre multorum in core. Salah filiꝰ Arphacsad in sale. Balah filius Beniamin in bale. Iephtha filius vnus ex numero Iudicum in Israel in Iephthe. Siloah locus in Euã. Ioã. pro siloe. Pesah hebræorum atq; proinde festum Christianis celebre, qd' Hiero. interpretatus est phase in testamento veteri, & in nouo vertitur in pascha: & alia complura in hunc modum ab interpretibus ex hebræo in græcum & latinum sermonem interpretata.

¶ De Hain litera.

QVod de heth litera (quã diximus esse vnã ex illis quę, quibꝰ apd' græcos & latinos nullũ elemẽtum rñdet) idẽ nunc de hain dicimꝰ. Quare interpretes tã græci q̃ latini aliqñ penitꝰ illã extriuerunt: & quidẽ frequẽter: vt in abarim mõte vbi mortuꝰ est Moses. Deute. ca. xxxij. Amalec quoq; per hain strictã in principio legitur: qui filius fuit Eliphaz. vnde sunt cognominati Amalecitæ. Gen. ca xix. & Ammõ filiꝰ Loth ex minore filia à quo sunt dicti ammonitæ. Gen. ca xix. & Abdõ ciuitas separata leuitis, de qua in Iosue. ca. xxi. & Acarõ ciuitas Palestinæ q̃ cecidit in sortẽ tribꝰ Iuda, de qua Iosue ca. xv. atq; in eodẽ loco eiusdẽq; sortis Eder. Vertitur quoq; in aspirationẽ simplicẽ: vt ĩ noĩe Hebal, qui fuit filiꝰ Iectã. Gen. ca x. & j. Parali. & in eiusdẽ noĩs mõte: de quo Iosue ca. viij. per hain quoq; scribitur in principio Henã villa de qua in lib. Nume. c xxxiiij. & Henadda locꝰ in tribu Isachar: de quo Iosue c. xix. & Helam filiꝰ Sem filij Noe & regio ab eo sic cognominata, de quibꝰ Gen. ca. x. & inde dicti Helamitæ & Heber filiꝰ Salæ: de quo in eodẽ. ca x. & Her filiꝰ Iudæ ex filia Chananæi Sue vxore sua. Gen. xxxviij. & Heri filius Gad. Gen. ca. xlvi. & Heram filius Sutala filij Ephraim Nume ca. xxvi. & Hadriel qui duxit vxorẽ Merob filiã Saul. j. Reg ca. xxviij. hain præterea vertitur in. g. literã finitimã: vt in verbo Gomorra, quæ fuit vna ex quinq; vrbibꝰ pentapoleos iudicio dñi submersa. Gen. ca. xix. & Gaza ciuitas Eueorum, quæ cecidit in sortem Iuda. Iosue ca. xv. & Gader ciuitas, cuiꝰ regẽ occidit Iosue in eodẽ volumine ca. xij. & Gothoniel, qui post Iosue fuit Iudex in Israel Iudi ca iij. & Gai ciuitas amorræorum ppe Bethel cuiꝰ regẽ occidit quoq; Iosue: de quo in eodẽ Iosue lib. ca. vij & viij & qd' de heth litera in ca. superiori diximus, id nunc de hain dicimꝰ in fine dictionum subiecto patha plerũq; verti in. e. accẽtu in penultimã syllabã reiecto. vt in Iehosuah, siue quod interpretes ex Hebræo trãstulerunt tum in Iosue tum in Iesus. & Beersabah qd' interpretatur puteus septẽ, siue iuramẽti quãdo scribitur per sin literã, & in Beersabath qd' interpretatur puteus saturitatis qñ scribitur per sama literã, de quibꝰ legitur in Gen ca. xxij & ca. xxvi. & Bethsabeh, quod interpretatur filia septẽ siue iuramenti: quo nomine fuit vxor Vriæ primum, & postea Dauid regis: quod interpretes verterunt in Bethsabe: & Suah vxoris Iuda Cananitidis, ex qua genuit tres filios. Gen. ca xxxviij. & Balah filiꝰ Beniamin: de quo Gen. ca. xxvj. qd' interpres vertit in Bale & Arbah qd' interpretatur quatuor, & Cariatharbah ciuitas eadem quæ Ebron siue Mamre, sic dicta, quod quatuor in eo loco fuerunt sepulti: interpres vertit in Cariatharbe. & Oseah propheta vnus ex duodecim minoribus, pro quo interpres vertit Osee, & Gelboah mons & locus vbi Saul superantibus Philisteis cecidit. primo Regum. cap. xxviij. in Gelboe verterunt.

¶ De sama. sadic. & sin Hebraicis literis.

SLitera ex semiuocalibꝰ vltima teste Martiano, à quibusdã autoribus inter literas non est cõnumerata Et pfecto Messala, qui pprium volumen huic literæ dedicauit, sibilum quẽdam potiꝰ q̃ vocẽ humanã reddere illam scripsit. Sed cũ apud latinos hæc litera sigma græco rñdeat: in eadẽ vnã tres hebraicæ, hoc est, sama. sadic. sin cõfunduntur. Quẽ vero sonũ apd' græcos & latinos habere debeat, nõ est dictu facile: ego certe (quãtum assequi possum coniectura & rationibꝰ) in illiꝰ platiõe vtrosq; aberrare puto, græcos dico & latinos nostri sæculi, nã cum his mihi tãtũ cõcertatio est. Etenim quis audeat priscos illos dicere vel in minimis fuisse lapsos: quos penes arbitriũ ius est & norma loquendi: Sed cũ hoc negotiũ voce cõstet quæ ex negligentia vel potiꝰ ignoratiõe iuniorum nõ semper suis literis redditur: afferã rõnes quæ me in eã opinionẽ adduxerũt. Diuus Hiero. quo autore (in ijs quæ ad rẽ literariam pertinẽt) nullus est grauior, sed neq; certior, in opercillo in q dictiões hebraicas latine interpretatꝰ est: cũ de verbis ab. s. litera incipiẽtibꝰ ageret: in calce

ee sic scribit: ap.d' hebræos tres sunt literæ: vna quæ d'r sama & simpliciter legitur, quasi per .s. nostrā scribatur litera. Altera sin, in qua stridor quidam nō nostri sermonis instrepit. Tertia sadic: quā nostræ aures penitus reformidant. Cum itaq; tres illæ literæ ab interpretib⁹ primū græcis in sigma: deinde à latinis in .s. nostrū cōfusim versæ sint: cumq; sadic & sin literarū son⁹, vt Hiero. tradit, vtriq; sermōi (hoc est græco et latino) sit incognit⁹, efficitur vt sigma græcū, & .s. nostrū sama hebraico rūdeat: illūq; ap.d' græcos & latinos sonū reddat, qui nō est absimilis ei, quē nostri sæculi inscitia dat .c. literæ .e. vel .i. sequētib⁹: quēadmodū dictū est, cū de .c. litera agebatur. Idē autor præterea in libris hebraicarū quæstionū exponens illud ex Geñ ca. xxvi. vocata est ciuitas Beersabe, hoc est puteus saturitatis. licet (inquit) supra ex verbo iuramenti, siue ex septēnario numero (qd' Sabe d'r) asseuerem⁹ Beersabe appellatā: tñ nunc ex eo quod aqua est inuenta ad nomē ciuitatis (quæ ita vocabatur) alludens, declinauit paululū literā: & pro stridulo hebræorū sin à quo sabe incipitur: græcū sigma .i. hebraicū sama posuit. Hucusq; Hiero. Ex cuius verbis vtrobiq; satis constat sigma græcū, & .s. latinū talem sonum exhibere, qualē sama hebraicum apud illos reddit: non eū, quem tempestatis nostræ homines græci & latini (hoc est sin hebraicū) pferūt. Quod si ad hæc Hiero. verba dixerit quispiā, latinos recte suum .s. & græcos suū sigma, hebræos perperā suū sama pferre: possem ego rūdere hāc litē iam nō esse meā: sed inter græcos & latinos ex altera parte: & hebræos ex altera debere disceptari. nec minoris esse gloriæ alterutros erroris cōuincere. Sed haberēt Hebræi rationes alias, quib⁹ causam suā facerēt pbabiliorē: atq; illā in primis, q, oēs q de orthographia græce & latine vnq̄ scripsere .z. literā duplicē esse tradūt, atq; ex .sd. literis cōstare. nūc vero ex sono quē .z. litera reddit apud hebræos, græcos, pœnos: atq; in dictiōib⁹ quoq; peregrinis apud latinos, nemo est qui nō intelligat. quē sonū debeat sigma græco, & .s. latino accōmodare, quippe qui nō aliare distet à .z. litera: nisi qd' .s. simplex, & .z. in .sd. delabetur. Est & alia ratio q̄q̄ à librariorū errore pfecta .s literam ex parte .z. sonū habere qd' apud hebræos scriba legis ille nominatissim⁹ Ezras per zain scribatur: literæ eiusdē loco .sd. substituerūt scribētes Esdras: perinde ac si .sd. tātundē pollerēt: quātū .z. Atq; e diuerso p eo qd' apud hebræos legitur asdod, q̄ est nobilissima ciuitas Palæstinæ, in græco atq; in latino sermone transfertur in azotum. Quod si esras & azotus per .z. & esdras & asdod per .sd. eādē vocē reddūt, manifestū est, si altera parte cōpositiōis: hoc est .d. abstuleris, quē sonū .s. literæ relinques. Sed an licuerit librarijs sue interpretibus id facere, cum de .x. litera disputabitur, ostēdemus. Illud quoq; nō mediocrē extorquēdæ veritati cōiecturā facit: qd' oēs grāmatici fatētur, interiectionē .st. aut, si (quēadmodū apud Terē. legitur) qua silentiū imperatur, à sono vocis esse fictā. Sext. quoq; festus Pompeius, sileo (inquit) tacere significat ficto verbo ab .s. litera, quæ nota silentij est. Cūq; interiectionū voces propemodū naturales sint: qppe quæ neq; locorū distātia, neq; tēporū diuturnitate mutātur, cōsequēs est, vt interiectio .st. & verbum sileo apud antiquos illos, quorum imitatores nos esse profitemur, eodem modo, quo nunc Hispane silentium imperamus, pronūciaretur, hoc est, quasi per .ci. literas: sed (vt supra demōstratū est) male scriberetur. Est etiā ratio quædā non inepta, ex eo sumpta: quod ex hebræis viri doctissimi quiddam factitarunt: qui ex græco & latino sermone in suū vertentes opera quædā in nominibus pprijs hominū siue locorū, quæ nō licet mutare, semper .s. literam vertetunt in sama non in sin vt in sadic. vt Antiochos, alexandros, Pompeios, Cæsar, quæ nos per .s. illi per sama scribūt ac proferūt. Nos vero perperā, si per sin hebraicum proferamus, cum inter has literas tanta sit distātia, quanta potest esse inter quaslibet duas alias: nam sin priori lingua ad palatum applicata effūditur, sama vero ad superiorū dentium radices lingua illa sonum reddit, quod .s. litera Terentianus & Martianus capella in Philologiæ nuptijs scribūt. Fuit temp⁹ quo & ego putabā hāc literam tali sono debere proferri, quali nunc imperitum vulgus enuntiat: & quas in illius prolatiōe delicias fieri prohibet Quintili. coniectabā illorum esse, quos vulgo Hispani ceceosos vocāt: nunc vero his rationibus, quas supra attulim⁹, conuicti, asseueramus illos recte, nos perperam hodie hanc literam pronuntiare: vt qui solebāt à nobis derideri, possint nos vicissim iure suo eludere. Sed nos illos hac vna in re superam⁹, qd vtrāq; vocem possimus efferre, illi vero inemendabilis oris prauitate non possunt: illis similes, qui erant ex tribu Ephraim, & occupantibus Galaaditis vada Iordanis, cum se vellent ad suos recipere interrogati dic sibboleth, hoc est per sama, respondebant sibboleth per sin. De aliarum literarum cōuersione in alias, vt quod ponantur aspiratæ pro exilibus, & ecōtrario: & quod aliæ pro alijs diuersorū generū similitudine figurarū decepti interpretes posuerūt, alibi copiosius disseretur. Nūc ad hebraicarum vocalium disputationem accedamus.

¶ De vocalibus hebraicis, quæ per apices designantur. Cap. i.

PRincipio falluntur hebræi cū (vel Hiero. autore) putāt se duas tantū & viginti literas habere propterea qd' à totidē figuris atq; elemētis Ieremias q̄tuor lamētationū suarū singulos versiculos inchoauit. Quid: præterea psalmi cū prouerbiorū Salo. clausula eodē literarū numero contexti sunt. Nā si ad literarū figuras respicis, præter nouē apices & duas aspirationis & exilitatis notas, septem & viginti sunt, quoniam ex illis quinq; duplicantur. Chaph, Caph. Mem, Mem. Num, Num. Pe, Phe Sadich, Sadic. Si ad voces te conuertas conspicuum est, tot esse vocum differentias, quot sunt figurarū diuersitates. Alioqui si duæ figuræ eandem vocem designarent, altera esset otiosa: aut vtraq; pro eadē computaretur, per axioma tertium. Quod vero apices atq; aspirationis & exilitatis notæ & scripto & pronuntiato literis annumerari debeant, ex literæ diffinitione satis constat. Nam si apex patha mihi vocem illam designat, quæ à græcis per suū alpha, & à latinis per .a. literam denotari consueuit, ex eodem tertio axiomate non minus patha erit litera, quā alpha græcū & .a. latinū, cū præsertim diffinitio literæ patha apici cōueniat, qd' videlicet est minima pars vocis, hoc est, indiuidua, & q̄ scribi pōt, atq; idē de reliq̄s apicib⁹ dicēdū: q cū sint nouē, nō solū figuris, verūetiā vocibus inter se distātes fiat, vt sint apud illos vocales nouē. Nam aleph per se nō est vocalis, nisi animetur ab vno ex nouē apicib⁹, neq; vau neq; iod, nisi admoueas apices per quos .u. & .i. vocales designātur. Quod vero apices inuicē distinguātur, hunc in modum ab illorum doctissimis deducitur.

¶ Patha, quæ designatur per virgulam iacentem hoc modo — siue aleph literæ, siue alicui ex consonantibus subijciatur demonstrat mihi.a.vocalem, quæ recte & simpliciter pfertur. vnde protēta virgula figuratur, interpretatur quę adapertio, propterea quod adapertili, rectoque ore pronuntiatur.

¶ Cames, designatur per eandem virgulam protētā subiecto puncto in hūc modū ꞇ proferturq; contractioribus labris declinando paululum ab.e.in.o. vt fiat ex vtraque vocali sonus quidā medius, ita tamen vt in eas resolui nō possit: tunc enim non litera, sed diphthongus, hoc est, duarum vocalium coagmentatio esset. Interpretatur autem cames pugnus siue clausura, ex eo quod ore (vt diximus) contractiori effingitur.

¶ Sere, designatur per duo puncta iacentia hoc modo .. profertur recte & simpliciter.e.vocalis. Interpretatur autem coadunatio: ex eo quod vox illa in rectum protenditur.

¶ Segol, designatur per tria puncta in orbem circūducta in hunc modum ∴ & profertur sono quodā medio inter.e. & .a. vel potius declinando paululū ab.e.in.a. interpretaturq; circulus, quod tam vox quā figura circūagitur.

¶ Seba, designatur per duo puncta sibi inuicem incidentia in hunc modū : Estq; illius duplex vsus alter cum inter duas vocales interponuntur duæ consonantes, sub quarū priori ponitur seba ad designādū, q illa cōsonās enuntiatur cum vocali præcedente: alter cum simpliciter subijcitur literæ hoc modo: & profertur sono.e.vocalis tenui, interpretaturq; volutio.

¶ Hiric, designatur per vnum duntaxat punctū hoc modo א Proferturq; sono simplicis.i.vocalis, neq; obliquatur quēadmodū diximus de.a. & .e. interpretaturq; cōsumptor.

¶ Holem, designatur per vnum punctū alteri literæ superimpositum, cum superiores sex apices cum alijs literis subijciantur: & profertur recte & simpliciter.o.vocalis. Interpretaturq; robustū & forte: quoniā sic enuntiatur.

¶ Surec, designatur per punctum in ventre vau literæ appositum hoc modo ו proferturque simplici voce.u.vocalis. interpretaturque vacuum, ex eo quod vau litera ibi ociosa est.

¶ Cibum, designatur per tria puncta scalariter sibi inuicem descendendo succedētia, hoc modo ∴ proferturq; medio quodam sono inter.u.vocalem & .i. vel potius ab.u.vocali in.i literam declinante. Interpretatur q cōiunctio, quod videlicet duarū literarū voces coniungat Ex quib[9] infertur vocales apud hebræos esse nouē, quæ designātur per nouem supra memoratos apices: quādoquidē literæ atq; vocalis diffinitiones cuiq; illarum cōueniūt Neque assentior Ioanni Phorcensi, neq; alijs (si qui sunt, qui eius sentētiæ subscribūt) putātes vau.he.iod.hain.heth.vocalib[9] debere annumerari. Aleph præterea (quemadmodū diximus) nō tā vocalis, quā mortua quædam figura est, apicibus tamen deseruiēs. sicut iod & vau quando consonantium officio non funguntur.

¶ Quod he.heth.hain.vocales non sunt.

SEd quia suspicor non defuturos, qui huic assertioni meæ nolint assentiri, cōtendātq; mecum sex literas superiores omnino esse vocales: libet mihi hoc in loco paululum à proposito digredi: vt ostendamus rationes, quæ nos in eā sententiā adduxerūt. Principio considerādū nobis est, quæ sit differētia inter vocales & cōsonantes, quæ manifestissime colligitur ex vtrarūq; diffinitione iā inde ab initio nobis proposita: perspiciendūq; profundiori quodam sensu vtra ex illis diffinitionib[9] sex literis (de quib[9] agitur) magis conueniat. Quod si vocalis est, q per se & pura sine alterius literæ permixtione potest enuntiari: videamus an tres illæ ex pulmonibus per gargarcō spiritu ad fauces eliso per se sine alteri[9] literæ adminiculo proferantur. vt sint vocales. Non he quā Hiero. simplicem aspirationē vocat. & quæ nostræ quā similima est: certe ex sermone hebraico in cā semper vertitur, aut despūgitur omnino. illa modo differētia inter eas esse videtur: quod apud hebræos vocē designat. apud latinos son[9] tātū est nota. vtrūq; tū si proferas, nisi aliquā ex vocalibus feriat, nullo id modo possis efficere, vt per se & pura enūcietur. Non heth, quā idē Hiero. duplicē aspirationē appellat. & à græcis & latinis tum in chi, hoc est, ch aspiratū, tum in simplicē aspirationē vertitur: quæ (vt paulo ante diximus) tametsi nō est litera, magis tamē ad vim consonātis, quā vocalis accedit. Non hain, quæ cōpressis faucibus expressa per se nihil sonat, sed cū vocali per apicē designata tātū crepit: semperq; apud interpretes, aut propter illius vastitatē exteritur, aut in.g consonātē, aut in.h quasi consonātē permutatur. Quod si interpretes has tres in consonātes verterunt, igitur & ipsæ cōsonātes sunt. cū literæ alicui[9] linguæ nō debeāt verti, nisi in literas sui generis, aut in sibi cognatas, & affines, aut penitus dispungi. Quid quod illud peculiare cōsonantibus est, vt sibi apices subijciantur, qui vocales designant: aut vocales sequātur, quæ per apices cōsonātibus subiectos, aut per aleph.iod.vau.literas ociosas & tātū apicib[9] deseruientes notantur. Quod vtrūq; trib[9] illis (de quibus agitur) literis accidit, quoniā aut apices subiectos habēt, aut apices cū sibi deseruiētibus figuris subsequuntur. Est & alia palmaris ratio, cui nemo refragari possit: sumpta ex cōsonātium ordine apud hebræos obseruato: de quo paulo post multis disputabimus. Is aūt est, q, si duæ cōsonātes in medio dictionis ponūtur inter duas quascūq; vocales, q per apices designātur, prior ex illis pertinet ad priorē vocalē, posterior vero ad posteriorē. Vñ ab hebræis cōsonāti priori subijcitur apex seba, p quē significatur illā debere suspēdi, atq; cū uocali præcedēti sonare. Atq videm[9] frequēter cōsonātē aliquā subiecto apice seba præcedētē, subsequi has tres de quib[9] agim[9]. Sunt igitur cōsonātes, aut des mihi, necesse est, verbū, in quo vocalis consonātem sequatur, in qua apex seba sit subiectus. Cū e diuerso regula sit inter orthographos recepta, si in dictione simplici reperitur consonans duabus interiecta vocalibus, debere illam non priori, sed posteriori iungi. Quod vero de he.heth. & hain. literis paulo ante dixim[9] plerūq; subsequi consonātes, quæ apicem seba subiectum habeant, reliquū est, vt exemplis comprobemus. De he in.j Paral. volumine cap.xxvij. Quintus (inquit) mēse qnto princeps Sambuth. Sic enim apd' hebræos scribitur, hoc est, per sin patha sequenti men cū seba. deinde p he vau cū surec, & in fine tau cū raphe. apd nos, vt in alijs cōplurib[9] verbis. seba mutat[9] est in.a. & .u. in a. legimus samach. De heth Isahac fili[9] Abraā: scribitur nāq; apd' hebræos per iod sequēti sadic cū seba, deinde per heth subiecto patha, & in fine coph. sed nos seba (vt in multis) verso in.a. & dispuncta heth litera (quemadmodum alibi diximus) ex Isahac

fecimus Isaac. De hain simhō celebre nomē in sacris literis scribitur enim per sin subiecto hiric sequēti mē cū seba, deinde per ain siue hain sequenti vau cū holem, & in fine num. Græci tamen & latini apicem seba mutarunt in .e. & ain extrita dixerūt Simeon, vt in vno ex duodecim filiis Iacob. & iustus ille vir, de quo in euange. Luc. ca. ij. qui responsum acceperat à domino, non visurū se mortē. &c. Vocatus est quoq; Simeon. Sed plerūq; non vertitur seba in .e. sed supprimitur: sed frequentius in testamento nouo: vt Simō cognomēto Petrus, Simō frater dñi, Simō pater Iudæ Ischariothis, Simō Cyrenæus crucis Christi baiulus, Simon Coriarius, & Simō niger, de quibus Lucas in apostolica historia: & ne amplius in rē perquā manifesta immoremur, pergamus ad reliqua.

¶ De nouem Hebraicis vocalibus.

VOcalium non esse certum ac definitum numerum in axiomate quinto dictum est. In lingua vero hebraica ex diuersitate apicū colligi numerū illarū, vt sint omnino nouē, dictum est, cū de apicibus agebatur: vbi etiā diximus aleph nō esse vocalē: quæ certam habeat vocē, sed apicibus distingui in vnā aliquā ex illis nouē: quā quidem confusancam mixturam necessarium fuit per certa quædam signa determinari. Apices vero ipso initio apud hebræos nō fuisse, ex monumētis hebraicarum literarū, quas vidimus in marmoribus atq; numismatis incussas, deprehēdi pōt: id qd' etiā in suo pentatheucho (quod in abditis custodiūt pertinacissime ad hāc vsq; ætatē hebræi) retinēt: putantes opinor vel ex eo suæ religionis antiquitatē ōndere. Adiecisse deinde apices primus omnium d'r Ezras ille scriba legis nōiatissimus. Hiero. in prologo Galeato non apices apposuisse, sed quasdā literarum figuras excogitasse tradit. Sed quicūq; tandē is fuerit huius inuenti autor: rē cōmodissimā, ac oīno hebræis, atq; proinde hebraicæ linguæ studiosis necessariā attulit: cū alioqui quasi per notas & cōpendia legendū scribendumq; esset: res quidem lubrica & multis erroribus obnoxia: si stāte eadem scriptura sensus diuersi ac cōtrarij plerūq; possent intelligi. Aleph igitur (quēadmodum iterū atq; iterū diximus) per seipsam nunquā exhibet sonū, quē ipso nomine profitetur: sed cum potestate vim omnium habeat vocalium per appositos apices cōgeries illa discernitur. Tale aliquid & in lingua punica vidimus, quæ Hebraica, & proinde Aramea, atq; Aegyptiæ finitima est nō modo in literarū vocibus, verūetiā in ordine literas disponēdi. Omnes enim hæ quatuor linguæ punicā dico, Hebraicā, Arameam, siue Chaldaicā, & Aegyptiam à dextra sinistrā versus pcedentes, hoc est peruerse, vt Herodotus & Mela tradūt) literis vtūtur. Cūq; Hiero. August. Remi. autoribus instrumētum vetus ex Hebraico, Arameo, Aegyptio, Arabicoq; sermone cōstet: hæ quatuor linguæ in vnā ppe cōfundūtur. Habet (inq̄) lingua punica, siue illa sit Aegyptia, primā sui alphabeti literā Alipha (sic enim appellāt) eodē ppe sono quo hebræi suū Aleph: neq; habēt aliā vocalē, præter illam, quā tñ adiectis apicibus, axuclas, siue haracas, vt diximus, .i. motrices illi vocāt, oēs qnq; latinas designāt: quēadmodū & de Aleph hebraico diximus. Quod si quispiā dixerit, duas præterea reliquas esse apud Hebræos, Iod & Vau: is pfecto non intelligit, quas apd' illos habeāt vires. Sūt enim per se cōsonātes, atq; cōsonātiū officio funguntur, cū & vocales frāgāt præpositæ: & appositæ vocalibus incūbāt: & in illa oris parte formētur: vbi sine vocalibus enūtiari nō possint. Quod si vspiā reperiūtur cōsonātiū vim nō habere, nec vocales quidē sunt, sed figuræ apicibus tātū deseruiētes: quare nūc ab hebræis nahi .i. ociosæ ac superuacuæ dūr: neq; alios hūt vsus, q̄ quos in logistice, siue arte cōputatoria, q̄ vocatur sifra, q̄ per se sola nihil valet, præstat tñ vt aliæ numerorū notæ mutēt ordinē, atq; proinde alium atq; alium numerum designent.

¶ De seba hebraico apice.

EST apud hebræos apex seba, qui subdi consonantibus consueuit in varios vsus: inter quos vnus est, vt subiectus literæ finiat syllabā præcedentē. Nā cum sit illud hebraicæ linguæ pprium: vt nūq̄ duæ cōsonātes frangant vocalē sequentem, aut finiāt syllabam præcedentē, quoties veniunt in medio dictionis prior pertinet ad syllabam præcedētē: posterior vero ad sequentē. Quod, vt designarēt librarij, consueuerūt priori cōsonāti subijcere hunc apicē: qui suspēderet syllabam: atq; præcedenti vocali adiungeret. Quēadmodū in hac particula abrā .b. litera subijcitur seba, designatque illam debere iungi .a. vocali præcedenti. Apud græcos tamen & latinos ex ratione ordinis cōsonātiū .b. illud pertineret ad syllabam sequentē: nisi esset cōpositum ex ab: quod interpretatur pater: & ram excelsus. Nam si cōpositū nō est, vtraq; litera ad vocalem sequentē pertineret. vt abra, qd' interpretatur ancilla, quæ pculdubio vox græca est: qua frequēter vtitur interpres in libro Iudith. Septuaginta vero primum, atq; deinceps qui sequuti sunt interpretes græci & latini in nominibus hebraicis, quæ nō potuerūt, sed neq; debuerūt vertere: qualia sunt virorū & fœminarū, atq; locorū ppria nomina plerūq; trāstulerūt silentiū illud siue intercisionē, quæ fiebat per seba in vocalem: quæ adnexa consonāti faceret syllabā: aliqū sequuti hebræos, apicem illum dissimulauere: vt in hoc nomine Absalon in .iii. Regum volumine frequenter legimus Absalon: trisyllabū. In .iii. vero Regū lib. cap. xv. Abesalon quadrisyllabū: siue sit idem qui superior, siue alius quispiam: non facit ad rem: cum vtrobiq; in hebræo eadem sit scriptio. Igitur interpretes aliqū verterunt seba in .a. vocalē: vt p eo qd' in .iii. Regū ca. V. legitur. Acron subiecto seba secūdæ literæ, interpretati sunt Accaron: quæ fuit ciuitas Palæstinæ inter Azotum & Iamnā respiciens ad orientē. Pro eo qd' Iudicū ca. j. legitur Achzib, quæ fuit ciuitas in tribu Aser, verterūt Achazib vtrobiq; seba mutato in .a. In lib. tñ Iosue ca. xix. Achziba nihil ex hebræo mutātes reliquerūt. Pro eo qd' Gen. ca. xii. in hebræo legimus Assontamar, hoc est ciuitas palmarū, in qua habitabāt Amorrei iuxta eremum, Asasontamar interpretati sunt. Pro eo qd' Gen. ca. x. atq; iterū xiii. in hebræo legitur Adma, q̄ fuit vna de quinq; vrbibus Sodomorū euersis: verterunt Adama. Pro eo qd' Gen. ca. x. atq; iterū j. Paralipo. j. Hebræi hūt Arci, qui fuit filius Chan, & cōdidit Arcas oppidū ad radices Libani mōtis: nostri verterūt in Araceū: vnde fuit Chusi amicus Dauid regis & postea trāsfuga Absalon rerum potito: vnde Aracites dictus: de quo .ij. Reg. ca. xvii. Pro eo qd' Gen. ca. xxxvi. atq; iterū j. Paralipo. j. habetur apud hebreos Bilhā: apud nos legitur Balaā: qui fuit filius Eser horrei. Pro eo qd' in lib. Nume. ca. xxii atq; iterū Iosue. ca. xiii. illi hūt Bilā, qui fuit filius Beor, nos habemus Balaam per .m. in fine. Pro eo qd' Gen. cap. x. atq; iterum Amos cap. vi. illi

hñt Chalne, quæ fuit ciuitas regni Nerod, vbi turris ædificata est, nos habem⁹ chalane: quib⁹ in locis oib⁹, atq; in alijs cóm pluribus seba versus est in a. vocalem. Aliqñ seba (& quidē frequētius) vertitur in e. vt p eo qđ in Exo. & i li. Nume. & in paralipo. apud hebræos legitur Elazar, Eleazer conuerterunt. Et p eo qđ est in lib. Reg. Absalon, quemadmodum supra diximus, tum Absalon tum Abesalon interpretati sunt. Et pro eo quod in libro Iudic. cap. xij. apud hebræos legitur Absan Bethleemites, qui fuit iudex in Israel: nos habem⁹ Abesan. Et p eo qđ Geñ. xxvj. illi habēt Basmath, quæ fuit vxor Saul: & iij. Reg. cap. iiij. iterū Basmath, vtrobiq; nos habem⁹ Basemath. Et p eo qđ in plerisq; sacræ scripturæ locis illi hñt Iezcias q fuit rex in Iuda, nos vbiq; habem⁹ Ezecias. Et pro eo qđ nos habemus, aut habere debuim⁹ Ezeciel, illi hñt Iezcel. Et pro eo qđ vulgo legim⁹ Hieremias pphēta, atq; alter Hieremias pater Iechoniæ de quo Iere. ca. xxxv. atq; alijs in locis apud hebræos semper legitur Iermiau. Et pro eo quod illi dicunt Ribca pro vxore Isaac, nos dicimus Rebeca. Et p eo qđ hebræi dicunt Simon pro filio Iacob ex Lia, nos dicimus Simeon. In testamēto nouo, tum Simō, tum Simeon legimus: nā & Simon Petrus, & Simon leprosus, & Simon Cyrenæus, & Simon frater domini, Simon Iudas Iscariotes dicimus: & Simeon ille, qui apud Lu. puerum Iesum in vlnas accepit, & de eo est vaticinatus. Et ne in singulis demoremur bina tantū exempla proferemus de tribus vocalibus i. & u. & o. quæ supersunt, in quas seba verti consueuit. vt pro eo quod Exo. ca. vi. legitur in hebræo Elsaphā, nos habem⁹ Elisaphā. Et p eo qđ Geñ. cap. x. atq; alijs in locis illi hñt Niniue per u. cōsonātē, nos habem⁹ Niniue. Et p eo qđ Geñ cap. xxxvj. hebræi hñt Achbor, apđ nos legitur Achobor. Et pro eo quod Iosue ca. xv. & Iudicū primo, hebræi habent Othniel, nos habemus Othoniel.

¶ D. pro. r. & r. pro. d.

Est præterea apud hebræos inter Daleth, & Res tanta literarum similitudo. vt non distinguantur, nisi in ipso cubiti flexu tenui ad modum discrimine. vnde nemini mirum videri debet, quod interpretes decepti alteram p altera acceperut. vt pro eo quod in. ij. Reg. volumine cap. viii. legitur frequēter Adadezer, qui fuit filius Roob rex Soba: in codicib⁹ hebræis habetur Adarezer. Neutrum damno, cum illud testimonium auxilij, hoc pulchritudinis auxilium interpretetur: fierīq; possit, vt error sit in codicib⁹ hebræis & in nostris recta scriptio. Legotñ apđ Eusebiū, atq; illius interpretē Hiero. qđ Masbuth fuit ciuitas hostilis regis Adarezer. Adarezer inquā per. r. literam quartam, ex quo manifestum est in libris latinis potius errorē esse, q̄ in hebræis aut græcis. Hinc præterea ortus est error, vt eadē putetur esse Deblatha, quæ Reblatha siue Rebla. Hiero. in illud Iezecielis cap. vj. Et faciam (inquit) terram eorum desolatam & destitutā a deserto Deblata in omnibus habitationibus eorū. A deserto (inquit) Deblatha, quæ est in terra Emath: quæ hodie vocatur Epiphania Syria. In iii. tamen Nume. volumine cap. xxxiiij. De sephama (inquit) descēdent termini in Reblatha contra fontem. Daphnē. In. iiij. præterea Reg. lib. cap. xxiij. vinxit (inquit) Ioachaz Pharao. Nechao in Reblatha, q̄ est in terra Emath. atq; iterum ca. xxv. eiusdē. iiij. li. Quos (inquit) tollēs Nabuzardā princeps militū, duxit ad regē Babylonis in Reblatha. Iere. quoq; ca. xxxix. comprehenderunt (inquit) Sedeciam, & captum adduxerūt ad Nabuchodonosor regem Babylonis in Reblatha, quæ est in terra Emath. Est autem Sephama eadem quæ Apamia. Emath quæ Epiphania. Reblatha siue Deblatha, quæ Antiochia ad Daphnē tres vrbes Syriæ illustres atq; finitimæ. Et subdit idem Hiero. multi putant eundem esse locū Reblatha de quo in Iere. scriptum est & Deblatha, de qua in Iezeciel: & propter nimiam (inquit) similitudinem Daleth, & res hebraicarum literarum, quæ paruo apice distinguntur vel Deblatha, vel Reblatha appellari. Pro eo quoq; quod in. ij. Reg li. ca. xxiij legitur Semma de Arodi, & Elicha de Arodi vtrobiq; in hebræo legitur Arori per. r. literā in quarta. Pro eo præterea qđ in lib Iosue ca. xix. legimus Iedaba, quæ fuit ciuitas in sorte Zabulō, in hebræo habetur Ierabaper. r. in tertio loco Pro eo etiam quod in Iezeciele cap xxvij. legimus Syrus negotiator tuus: in hebræo pro Syrus positum est Aram: quo in loco Hiero. septuaginta inquit) interpretati sunt homines pro Aram per. r. literam legentes Adam per. d quod interpretatur homo siue homines. Pro eo quod in eodem propheta ca. xlvij. in hebræo habetur Tamodu, qđ interpretatur metiemini, i. ab eo qđ est Metior, iris ipsi Tamoru per. r. legentes Pheniconos. i. Palmeti verterunt. Hiero. præterea in illud eiusdē pphetæ cap. xxvij. filij Dedā negotiatores tui. pro Dedā inquit) nescio quid volentes septuaginta filios Rhodiorū interpretati sūt: nisi forte primæ literæ similitudine decepti pro Dedā legerunt Redā per. r. literam qđ in Rhodios transtulerunt. Pro eo etiā qđ in. ij. Reg. volumine legitur. Tulit itaq; rex duos filios Resphafiliæ Abia, quos peperit Saul. Armoin & Miphiboseth: in hebræo Admoni p. d. literā in secūdo loco legitur Pro eo qđ in hebræo Geñ. xiiij a legitur Thadal. siue Thidal: in græco habetur Thargal. Pro eo etiam qđ in li. Iosue cap. xxii. & xxiii. In libris latinis legitur Asereth, in hebræis habetur Asedoth per. d literam, quod interpretatur effusiōes siue decliuia. Illud ad hæc in ambiguo relinquitur, quod in Psal. cix. legītur apud hebræos Hadre, siue Harere: nam ex altero Hiero. transtulit ex hebraica veritate in montibus sanctis, ex altero Lucianus, & alii In splendoribus sanctorū. Hebræi tamen contendunt astipulante etiam scriptura Chaldaica, Hadre potius esse legendum, hoc est, per. d. literam. Sunt & alia complura eiusdem generis, quæ se passim legentibus offerent.

¶ B pro. u. consonante.

B Literam mediam esse inter. p. & ph. in superioribus dictum est: atq; demonstratum nulla alia re ab illis distare, quam quod est exilior quam. ph. & aspiratior quā. p. Omnes tamē circa huius literæ vocem nonnihil peccant. Ac primum hebræi, qui Beth apposito Raphe, tali sono proferunt, qualem nos. u. consonanti accommodamus. Nam si Beth cum Daguesch hoc est puncto illo medio scribatur: tunc ipsi fatentur compressis labris debere formari. Si vero cū Raphe, hoc est, aspirationis nota, tunc quasi æolicum Digama esse proferendū, quasi velim dicere. b. laxum ad. u. consonantem, pressum vero ad exilis vocem proxime accedere. Hinc ortus est error ille frequens in codicibus latinis, vt. b. litera pro. u. consonante atq; ediuerso pro. b. u. consonans reperiatur scripta: & quemadmodū scripta est, proferatur. vt Geñ. xiiij. Codor, Laomor, & alij reges, pcusserūt Emim in Sabe Cariathain. i. in planicie. & paulo post: in valle (inquit) Sabe est vallis regis, vtrobiq; sabe. p. b

scribitur, cum per.u.consonantẽ scribi atq; proinde proferri deberet: quandoquidẽ apud hebræos per vau consonantẽ scribitur. In lib. quoq; Ester sibã per.b legitur pro siuã per.u.consonantẽ, estq; mensis tertius in anno hebræorũ. In.ij. quoq; reg. volumine.ca.xx. siba per.b. pro siua per.u. scribitur. præterea Gẽ.ca.xxxv. Zabã filius Aser ꝓ Zauan legitur. In.i. etiam Paral. lib.ca.iij. Bethsabe legitur ꝓ bethsue, hoc est.b. pro.u. vocali. Subestq; mihi hoc in loco admiratio quædã, vnde sit tãta huius nominis in scriptura diuersitas: vt quod vulgo legitur Bersabee ꝓ Dauid regis vxore illa, quæ quondã fuerat Vriæ: & in vetustissimis codicibus atq; proinde in græcis bethsabe: apud hebræos semper scribitur per.b. literã in tertia syllaba, in vno tantum supra memorato loco.b. mutata in.u. vocalem legamus bethsue. vt iã apud latinos non miremur, qđ b. cõsonãs aliqñ mutetur in.u. vocalẽ. vt aufero. aufugio, q̃ ex ab præpositiõe cõponi manifestũ est. sed hæc alias. In errore pari videtur esse græci, q eodẽ mõ beta ꝓferũt, quo hebræi suũ beth cũ raphe. Quos vtrosq; aberrare, ex ijs q̃ supradicta sunt, facile apparet: atq; in hunc modũ adhuc potest deduci. Tres literæ eiusdem generis effinguntur inter labra non alia re inter se distantes, quã exilitate & aspiratione. p. b. ph. duo quoq; superiori dentium serie labro inferiori appressa. non alio quippe differentes, quã q, autore Quint. f. litera inter dentiũ discrimina efflatur. u. vero cõsonans spiritu ad oris inanitatem reducto profertur. Ex quo efficitur, vt alia sit vox.b. literæ, quã.u. consonãtis, atq; ex tertio axiomate sub diuersis generibus positæ, multoq; magis a se inuicem distãtes quã.b.a.p. & ph. literis. & f. ab.u. cõsonãti Igitur nullo modo possunt altera ꝓ altera poni, nõ magis quã.b. pro.c. aut.c. pro.d. Atq, ex eodẽ tertio axiomate si.b. litera.u. cõsonantis sono proferri posset, esset eadem litera numero cũ illa: atq; passim altera ꝓ altera scribi ac proferri posset, quod nemo vnquã dixit, neq; dicturus est, nisi cõfessa atq; omniũ consensu recepta negare velit. Ex quo infertur, q, latini multo melius.b. literam proferunt, quã græci suũ beta, aut hebræi suũ beth cum raphe: quãdoquidẽ non alio distent a p. litera, nisi breui admodũ labrorũ laxitate. Est & illa aduersus hebræos ratio peculiaris, quæ conuincit eos aberrare, qđ raphe, q̃ nota est aspiratiõis, nunq̃ mutat genus literæ, cui imponitur. neq; aliud quicquã efficit, quã quod paululũ laxat id, quod erat pressum. Atqui vt ipsi nũc proferunt, non modo mutant speciem, sed etiam genus, quandoquidem beth & vau sub diuersis generibus reponuntur.

¶ Dictiones hebraicæ in testamento nouo.

Reperiũtur in sacris literis (in euãgelio maxime) particulæ quædã, quas interpretes incertis de causis nõ ausi sunt ex hebræo in græcũ, aut latinũ sermonẽ interpretari. Origenes propter vernaculũ cuiusq; linguæ idioma non potuisse verti putat, neq; ita apud alios sonare, vt apud suos dicta sunt: & multo melius fuisse non interpretata ponere, quã vim eorum interpretatione tenuare. Cui astipulatur August. in.ij. de doctrina christiana lib. Hiero. in epist. quadã ad Marcellam: Quoniam (inquit) prima ecclesia ex iudæis fuerat congregata, postea quã euangelij dilatatus est sermo, non potuerũt quædam semel suscepta mutari: cuiusmodi sunt Aleluia Amen. Osanna. & similia.

חקל דמא Achéldema, qđ interpretatur ager sanguinis ex euãg. Mat. ca. xxvii. Vocatus est (inquit) ager ille Achéldema, hoc est ager sanguinis vsq; in hodiernũ diẽ. Scribiturq; achel. per beth, quã extriuimus subiecto patha. deinde per coph subiecto patha, quẽ vertimus in.a. & in fine lamet. Dema vero scribitur per daleth seba, deinde per men cames, & in fine aleph, vtrobiq; accẽtu in fine: & est vtraq; particula ex chaldæo sermõe deducta. nã hebraice fere adã diceretur.

הללויה Aleluia, quod interpretatur laudate deũ, siue dñm. nã proco, qđ in psalmo nos habemus laudate dñm quoniã bonus est psalmus: apud hebræos legitur aleluia. Scribitur itaq; alelu, hoc est laudate. per he dispunctã subiecto patha, deinde per lamed subiecto seba. quẽ vertimus in.e. quoniã sequitur alterũ lamed: deinde per lamed, & in fine vau cũ surec, & ibidẽ accentu acuto. Deinde ia, quod interpretatur deus, & est vnũ ex decem Dei nominibus. Scribitur per iod subiecto cames, & in fine he cum mapic, vt intendat vocem, quod diximus, nũquã fere nisi cum pronomine fœminino eue nire. & ia dictio est monosyllaba, quia iod consonans est.

אמן Amen, quod septuaginta interpretes verterũt in Genetio, hoc est fiat: & ita in fine librorum quinq;, in quos psalteriũ diuiditur, transtulerũt amen, amen, in fiat fiat. Aquila amẽ vertit in pepistomenos, hoc est fideliter verbũ deductum ex fide. Scribitur per aleph cames: deinde per mem sere, & in fine nun, accentu acuto in eadem.

כיפא Cephas, quo nomine Petrus apostolus cognominatus est Ioan. ca. primo. Tu es Simon filius Ioannis. tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Hiero. in epistola ad Galatas, non (inquit) aliud significat Petrus, aliud cephas. sed quod, quã nos latine & græce petrã, hanc hebræi & syri propter linguæ vicinitatem cephã appellãt. Sed hebræi magis syriscũ, quã hebraicũ esse dicũt. Scribitur per caph sere: deinde per. pe. subiecto cames, & in fine aleph: & in eadẽ accẽtu acuto.

אלי אלי למה עזבתני Eli eli lama azabatani, qđ interpretatur deus meus deus meus, quare dereliquisti me, & sunt verba saluatoris nostri in cruce positi sumpta ex psal. xxii. eli scribitur per aleph sere, deinde per lamed hiric, & in fine iod accẽtu ibidẽ, & eodẽ modo scribitur alterum eli. Lama scribitur per lameth subiecto cames, deinde per men subiecto cames, & in fine he, azabatani scribitur per hain extritã cũ suo patha siue retẽto patha, & hain dispuncto, deinde per zain subiecto patha sequenti beth cum seba, qui pleruñq; vertitur in.a. quia sequitur tau, deinde per tau exile subiecto cames deinde per num subiecto hiric & in fine iod. accentu in penultima.

יפתח Epheta, quod euangelista interpretatur aperire, ait enim Marcus ca. vij. Quod Iesus suspiciẽs in cælũ ingemuit. & ait surdo & muto Epheta, quod est, aperire. Scribitur per iod subiecto hiric sequenti phe aspirato cum seba, quẽ hoc in loco (vt in plerisq;) vertimus in.e. deinde per tau exile subiecto patha, & in fine he est autem ephcta futurũ indicatiui modi non imperatiui, vt alij putant: nam si imperatiui modi esset hipata potius dixisset accentu in fine.

גיא הנם Gehennon, vnde Saluator noster declinat gehennam, interpretatur vallis hẽnon, siue filiorũ hẽnon: cecidit autẽ in sortẽ de tribu Beniamin: de quo in lib. Iosue, & lib. Reg. & Parali. Scribitur per gimal subiecto sere sequẽti iod, & in fine aleph: deinde per he subiecto hiric: deinde per num cũ dagues, qđ vertimus in duplex.n. imposito holẽ,

& in fine

in fine mem. Hiero. in illud Matt. ca. x. Qui potest animam & corpus perdere in gehēnam, nomen (inquit) gehēnæ in veteribus libris nō inuenitur: sed primū a saluatore nostro ponitur. Quæramus ergo, quæ sit sermonis huius occasio. Idolum Baal fuisse iuxta Ierusalem ad radicem montis sion in quibus siloa fuit, non semel legimus. In tantam autem dementiam populus Israel venerat, vt deserta templi vicinia, ibi hostias immolaret: & rigorem religionis deliciæ vincerent, filiosq; suos dæmonijs ibidem incēderēt & initiarent. Comminatur Deus se locum illum impleturum cadaueribus mortuorum: vt nequaquā vocetur tophet baal, sed vocetur polyandron. i. tumulus mortuorum. Hinc Saluator noster gehennā appellat locum, in quem scelerati pœnas sunt daturi.

גֵּיאשְׁמַנִי Gesemani locus vbi saluator noster ante passionē orauit: de quo Hiero. in illud Mat. ca. xxvij. Venit Iesus in villā, q̄ dr gesemani. Gesemani (inquit) interpretatur vallis pinguissima. Scribitur p gimal sere sequēti iod, et in fine aleph. deinde per sin subiecto seba: deinde per mem subiecto patha: deinde per num subiecto hiric & in fine iod, accentu acuto in eadem.

גֻּלְגָּלְתָּא Golgotha (inquit) Eusebius locus est Caluariæ, vt nonnulli putant Adam, in quo Saluator noster crucifixus est ad septentrionalem partem montis Sion: de quo Matth. xxvij. interpretaturq; caluaria. Scribitur per gimal sequenti vau cum surec, quā vertimus in. o. sequenti lamed cum seba. deinde per gimal sequenti vau cum holem & lamed cum seba: deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph. accentu in eadem.

מָרָאנָתָא Maranatha, qua voce apostolus Paulus vtitur prima ad Corinthios epistola capite vltimo, interpretaturq; dominus noster venit. Scribitur per mem subiecto patha. deinde per res subiecto cames. sequentibus aleph cum num & seba: deinde per tau exile, & in fine aleph, atq; accentu in eadem.

הוֹשַׁעְנָא Osaana, siue Osiana, qua voce vtuntur euangelistæ. & ecclesia vniuersalis in re diuina, interpretatur salua obsecro. Na enim siue ana, vt in epistola ad Damascum papam Hieron. scribit, interiectio est obsecrantis: sicut vah insultantis, & hei dolentis. Scribitur per he quam extriuimus sequenti vau cum holem, deinde per sin subiecto patha & in fine hain. na, scribitur per num subiecto cames, & in fine aleph.

רֵיקָה Raca, qua voce vtitur Saluator Matt. ca. v. Qui dixerit (inquit) fratri suo Raca vbi Hiero. ait. Hoc verbū hebræum est, quod interpretatur cenos, id est, inanis, aut vacuus: quem nos possumus vulgata iniuria absq; cerebro nuncupare. Scribitur per res subiecto sere sequenti iod, quod nos uertimus in. a. deinde per coph subiecto cames. & in fine he. accentu in eadem.

רַבִּי Rabbi, quam vocem sæpe in Euangelio legimus. ut Matth. cap. xxiij. Vocari ab hominibus rabbi. ubi Hieronymus: Rabbi (inquit) quod latino sermone magister dicitur siue mi maior. Scribitur per res subiecto seba, quam vertimus in. a. deinde per beth cum dagues, quam vertimus in. b. duplicem subiecto hiric, & in fine iod, accentu in eadem.

רִבּוֹנִי Rabboni, q̄ vox ex lingua chaldea interpretatur maior domine mi, & qua vtitur Marc. cap. x. Cæcus dixit Iesu rabboni vt videam. Scribitur per res subiecto hiric, quem vertimus in. a. deinde per beth pressum, quod vertimus in duplex. b. imposito holem cum vau: deinde per num subiecto hiric, & in fine iod, accentu in priori syllaba.

טַלִיתָא קוּמִי Talita cumi, quibus vocibus vsus est Saluator cum suscitaret filiam Archisynagogi, & euangelista interpretatur puella surge. Scribitur thalita per thet exile subiecto cames, deinde per lamed subiecto hiric. sequenti iod. deinde per tau exile subiecto cames, & in fine aleph, & est verbum Aramæum, cum scribitur per coph sequenti vau cum surec. deinde per mem subiecto hiric. & in fine iod. accentu in priori syllaba.

טְבִיתָא קוּמִי Tabita nomen mulieris, quam suscitauit Petrus apostolus. Scribitur eisdem literis, quibus talica præterquam quod. b. ponitur pro. l.

QVO TEMPORE INTRODVTCTIONES GRAMMATICAS IN SERMOnē latinum scribebamus, nihil magis præ oculis habuimus, q̄ā vt essent quā simplicissimæ: ne tenerā ætatē illorū, quos instituere ꝓpositū erat, difficultate multiplici obrueremus: id qđ fecerunt alij, qui ante nos scripserūt, miscentes græca & barbara latinis: & quæ nōdū explorata erāt, pro cognitis præponētes. Quare nos & græca, [illegible]rum est vsus apud latinos: & hebræa, quorū causa religionis habēda fuit ratio, in aliū locum reiecimus. Cum itaq; in calce illius operis vbi de accētu agebamus, diximus accētus latini regulas deficere idiomate. i. linguæ cuiusq; proprietate intulimus, quod ab omnibus artis grāmaticæ scriptoribus aut fuerat neglectum, aut de ambigua re præceptum confuse traditum. Vt quod Alexander à villa dei scriptum reliquit:

> Omnis barbara vox non declinata latine,
> Accentum super extremam seruabit acutum.
> Nos vero distincte magis:
> Hebrææ voces plerunq; in fine acuuntur.
> Non tamen & semper, quia sæpe in fine grauantur.
> Id quod Alexander (deceptus forte) putauit.

¶ Sed restabat adhuc explicare, q̄ erant illæ dictiones, quæ haberent accētū in vltima: q̄ in penultima: & quæ in tertia a fine. De quo in relectione quadam mea, quā de peregrinarū dictionū accentu Salmanticæ quondam recitauimus, multa sunt à nobis disputata, quæ tametsi ex impreßione in multa exempla propagata in vulgus prodijt, quia tamen iam fere nusquā inuenitur, libuit illa eadem hoc in loco repetere. Dictiones igitur hebreæ, quarū in sacris literis est vsus. aut nomina propria sunt locorū, aut personarum. Nā quæ sunt aliarū rerū, quia in græcū, aut latinū sermonē iam sunt conuersæ, non pertinent ad hanc cōsiderationem: nisi quatenus pauca quædā, quæ ꝓpter incertas causas nō sunt ab interpretibus trāslata. vt alla. amen. osana. Noīa igitur locorū, siue personarū, hoc est hoīm siue deorū, aut nō declinantur, & perstāt in græco & latino sermone cū suo accētu, hoc est, accētu acuto in vltima syllaba, præter illa quæ noīatim excepimus hn̄tia accētū in penultima siue tertia a fine. Quod si declinātur declinatione græca, accētu græco, si latina accētu latino sunt proferēda. vt Abia, si non declinatur, accentū habet in vltima: si declinatur græce, accentū habet in penultima, quia vltima lōga est: si latine, accentum habet in tertia à fine, quia penultima est breuis. sed de his alias plura diximus.

¶ De incipientibus ab. A litera.

ASbai, pater Eliphelcth de quo .ij. Reg. xxiij. acc. in pe.
Abdemelech in hebræo Abedmelec. Iere. xxxviij. accẽtu in penultima.
Abednago, q literis inuersis dicitur Abdenago. Danie. primo, accentu in antepenultima.
Abel, filius Adam ex Eua vxore, accentu in prima.
Abel, quod interpretatur luctus in vltima habet accentum. vt
Abel ceramim, id est, luctus vinearum de quo. Iudicum. xj.
Abel beth Maacha, id est, luctus domus Maacha: in libris Reg.
Abel maim, id est, luctus aquarum de quo. j. Paralipome. xvj.
Abel meula, id est, luctus meula, siue meola. Iudicũ. xj. & alias.
Abelsathim locus in deserto de quo Numero. xxxiij.
Abela locus de quo in .ij. Regum libro. cap. xx. accẽ. in penul.
Abenboen. i. lapis boen de quo in lib. Iosue. ca. xviij. acc. in pen.
Abenezer. i. lapis adiutorij de quo. j. Reg. iiij. accen. in penul.
Aber cineus Iabel vir de quo Iudicum cap. iiij. accẽ. in prima.
Abesalom, qui Absalom filius Dauid vtrobiq;. accen. in ãtpe.
Abiail nomen celebre virorum & fœminarum accen. in pen.
Abialbõ arbathites vir fortis sub Dauid. ij. re. xxiij. in antepen.
Abiasaph filius Coræ. & alter filius Elcana. accen. in antepen.
Abiazer nomen celebre multorũ virorũ. accen. in penul.
Abigail vxor Nabal & postea Dauid regis. accen. in penul.
Abimael filius Iectam de quo Geñ. x. accentu in penultima.
Abimelech rex Gerara & alter filius Gedeonis iudex. ac. in pe.
Abinadab nomen celebre multorũ virorũ. accen. in antepenul.
Abinoem pater Barach iudicis de quo Iudicũ. iiij. accen in pen.
Abisai fili9 Saruiæ frater Ioab de q lib. j. ca. xxvi. Reg. accẽ. ĩ pe.
Abisue filius Phinees de quo. j. Paralipo. vj. accen. in antepe.
Acheldeinach, quod interpretatur ager sanguinis. acc. in antepen.
Achimaas fili9 Sadoc sacerdotis in lib. Reg. et Para. accẽ. in pe.
Achimelech filius Abiathar sacerdotis. ij. Reg. viij. accen. in pñ.
Achimoem vxor Dauid ex qua genuit Amnon. accen. in penul.
Achitophel gilonites de quo in libris Reg. & Para. ac. in pen.
Achirami q sunt ex genere Achirã filij Beniamin. acc. in ãtpe.
Achisamech pater Ooliab. de quo in Exo. xxxj. accen. in ãtpen.
Acuphanathinæ9 de quo in Ezra & Neemia. accẽ. in penul.
Adadezer, siue Adarezer rex Soba de quo. ij. Reg. viij. ac. in pñ.
Adia vir de quo in libro Ezra & Neemia. accentu in penul.
Aditaim ciuitas, q̃ cecidit in sortẽ Iuda. Iosue. xv. accen. in penul.
Admatha vir prĩceps sub Asuero rege de quo Ester. j. acc. in pe.
Adonai vnum de decem nominibus dei. accentu in penultima.
Adonibezec, rex fuit Bezec ciuitatis de quo. j. Iudi. accen. in pe.
Adonicã de cuius filijs legimus in Ezra & Neemia. ac. ĩ ãtpen.
Adonirã filius Abda, q̃stor Salomonis. ij. Reg. iiij. accẽ. in ãtpe.
Adonisedec rex Sedec de quo in libro Iosue. cap. x. acc. in penult.
Adramelech idolũ Assyriorũ in. lib. Reg. et in Esa. acc. in pñ.
Aendor, siue Endor. i. fons dor in tribu Manasse. accen. in prim.
Abiezer filius Ammisaddai de tribu Dan Nume. j. accẽ. in pen.
Abisamech, idẽ qui Achisamech de quo supra. acc. in antepeñ.
Ain litera hebræorũ propria. accentu supra litera. á.
Ain ciuitas in tribu Iuda, & altera in tribu Simeon. acc. in pri.
Alamath filius Bechor & ciuitas in tribu Bẽiamin. accen. in pe.
Aleph prima litera alphabeti apud Hebræos. accẽtu in prima.
Amadatha vir pater Amã sub Asuero rege in lib. Ester. ac. in pe.
Amain ciuitas in tribu Iuda de quo Iosue. xv. accentu in penult.
Amasai nomen celebre virorũ apud Hebræos. accen. in penul.
Amathæus filius chanaan. Geñ. x. Paralipo. j. accen. in penul.
Amalec, idem quod Amalech atq; accentu in vltima.
Ammadathi pater Amã principis sub Asuero in Ester. ac. in pe.
Amminadab virorũ apud hebræos nomen celebre. ac. ĩ ãtpe.
Ammisaddai pater Abiezer de tribu Dan. Nume. j. acc. in pen.
Ammizadab vir de quo in. j. Para. ca. xxvij. accen. in antepen.
Amsai pro quo nos habemus Abisai. j. Parali. xij. acc. in penul.
Anamelech idolũ Assyriorũ de quo libro. Reg. iiij. accẽ. in pen.
Anani nomen celebre virorũ apud hebræos. accentu in penul.
Aphaim filius Nadab de quo. j. Paralipo. ij. accentu in penulti.
Apharaim ciuitas sortis Isachar Iosue. xix. accen. in penul.
Apheca ciuitas in tribu sortis Ruben accentu in penultima.
Aphia, vir a quo ducit originem Saul rex. j. Reg. ix. acc. in pen.
Arach ciuitas principũ regni Nemrod. Geñ. x. ac. in prima.
Aramathaim sophim de qua in principio Reg. acc. in penul.
Area, siue Are de cuius filijs in Ezra & in Neemia. acc. in pen.
Ared filius Beniamin de quo in Geñ. ca. xlvj. acc in prima.
Areth villa Dauid de qua in. j. Reg. ca. xxij. acc. in prima.
Areuna Iebusæus de quo. ij. Regum. xxiiij. accen. in secunda.
Aridatha vnus de duodecim filijs Amã in lib. Ester. accẽ. in pen.
Aroseth ciuitas Sisaræ pricipis iabin de qua Iudicũ. iiij. ac. in pe.
Asason tamar ciuitas de q̃ Geñ. xiiij. et alijs in locis. ac. ĩ ãtpen.
Asersual ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue. xv. accen. in antepen.
Asebaim, siue Sebaim de quo Ezras. ij. acc. in penulti. vtrobiq;.
Asion gaber, vna mãsio hebræorũ Nume. xxxiij. accen. in pen.
Assontamar eadem est, quæ Asasontamar. acc. in antepen.
Astarte dea Sidoniorũ de qua. ij. Regum. xi. accen. in penul.
Atai filius Roboã ex Maacha de quo. ij. Para. xj. accen. in pen.
Atersatha vir de quo in Ezra cap. x. accentu in penultima.
Athalai, vir de quo in libro Ezra cap. x. accentu in penul.
Athanai filius Zara de quo. j. Paralipo. vi. accen. in penul.
Auothiair, quæ & Basan de qua Deutero accen. in antepenul.
Azabtani, siue Azabatani, quod est dereliquisti me. acc. in pen.
Azai, siue Azivir de quo in Ezra & Neemia. accen. in pen.
Azer filius Iosue de quo in Neemia. ca. iij. accentu in prima.
Azera ciuitas in sorte tribus Iuda de qua Iosue. xv. acc. in pen.
Azmaueth vnus de triginta fortissimis sub Dauid. accẽ. in pen.

¶ De incipientibus ab. B. litera.

Baal, quod interpretatur idolum semper habet in prima accẽ.
Baali quod interpretatur vir meus Oseæ. cap. ij. in accen in
Bale filius Beor, siue sit filius Beniamin. accentu in prima.
Barabbas, latro insignis est ex Euãgelio. accentu in penulti.
Basemath vxor Esau, siue altera Salomonis filia. accen. in ãtpen.
Beel, quod æque interp. idolum, sicut Baal. accen. in penul.
Becra ciuitas de qua Iudi. ix. siue vir de tribu Rubem. ac. ĩ pe.
Beersabe, locus celebris, quia termin9 Palæstinæ. accẽ. in penul.
Benaminadab præfect9 Salomonis in Nephador. accẽ. in ãtpe.
Benail vir princeps sub Iosaphath rege. ij. Para. xvij. ac. ĩ pen.
Bendecer præfectus annonæ sub Salomone rege. accen. in pen.
Beneiacã, mãsio filiorũ Israel Numer. xxxiij. accen. in antepen.
Bengaber præfectus sub Salomone rege. ij. Reg. iiij. accen. in pe.
Besai vir de quo in Ezra & Neemia fit mentio. accen. in pen.
Bethacarem, q̃d interp domus vineæ Iere. vi. acce. in antepe.
Bethauen, locus celebris ad orientalem plagã accen. in pen.
Bethbarai, siue Bethbara, locus Iudicũ. vij. accen. in penul.
Bethgader locus est de quo. j. Paralipo. accentu. in penul.
Bethleem ciuitas Dauid in tribu Iuda accentu in penultima.
Bethsemes ciuitas in tribu Beniamin, & in Neptali. acc. in pen.
Bethsabe vxor Vriæ, et postea Dauid regis nõ Bersabe ac. ĩ pe.
Bethtaphua ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue. xv. acc. in pe.
Bezec ciuitas in qua regnauit Adonibezec Iudicũ. j. acc. in pe

Booz iudex idem, q sit Absam de quo in lib. Ruth. accẽ in pri.
Boen de quo Iosue. xv. ad lapidem boen. accen. in prima.
Bosor ciuitas de qua Deuterono. iiij. & Iosue. xx. accen. in pri.

¶ De incipientibus à. C. litera.

Cale ciuitas, quã edificauit Assur de quo Geñ. x. accen. in pri.
Canaam filius Cham, & regio eiusdẽ nõis Geñ. x. accen. in pri.
Carnaim vnde Astaroth carnaim cognominata. accen. in pen.
Cased Nachor ex Melcha filius de quo Geñ. xxii. accen. in pri.
Casleu, mensis hebræorũ nonus de quo in Neemia accen. in pri.
Cedma vnus de filijs Ismaelis de quo Geñ. xxv. accen. in pri.
Cedes nomen ciuitatis celebre in sacris literis accen. in prima.
Celatha vna ex mãsiõibus filiorũ Israel Num. xxxiij. acc. in pẽ.
Cellai vnus de filijs Leuitarũ de quo in Ezra et Neem. acc. ĩ pe.
Celubu vir de quo in libro Ezra. ca. x. accentu in penultima
Ceneteth mare qđ est stagnũ tiberiadis Iosue. xix. accen. in pe.
Ceren, qđ interpretatur cornu, crebro legitur. accẽ. in prima.
Chale ab Eusebio per. ch. scribitur, quæ supra Cale. acc. in pri.
Corazaim ciuitas Galilææ de qua in Euãgelio. accẽtu in penul.
Cibsaim ciuitas de qua Iosue. xxj. Iebsam mẽdose. accen. in pen.
Cicaion quod in Iona ꝓpheta Hierony. interpretatur hederã. accentu in prima.
Codorlaomor rex Elamitarũ de quo Geñ. xiiij. accen. in penulti.
Coeleth liber Salomonis q dicitur Ecclesiastes. accentu in pe.
Core nomen celebre multorũ apud Hebreos. accentu in prima.
Cores rex ab hebræis dicitur, qui sit nobis cyrus. accẽ. in pri.
Cutha ciuitas, vnde Cutheni. iiij. Regum. xvij. accentu in prima.

¶ De incipientibus à. D. litera.

Dabaseth ciuitas in tribu Zabulõ de qua Iosue. xix. accen. in pe.
Daberath ciuitas quoq; in tribu Zabulõ Iosue. xix. accen. in pe.
Dabira ciuitas in tribu Dan de qua Iosue. xij. accen. in penul.
Dabreiamim, id est, Paralipomenon liber. accen. in penul.
Damnaba, siue Denaba vbi regnauit Balac filius Beor. acc. in pe.
Dariaues ab hebræis dicitur qui sit Darius rex. accen. in penul.
Debelaim cognominatus est pater Gomer. Oseæ. j. acc. in penul.
Deblathaim de qua Numer. xxiiij accentu in penultima.
Dodanim ciuitas, de qua Esaias in visione Arabiæ. acc. in ãtpe.
Dothaim ab hebræis dicitur, apud nos Dotain. accen. in scd'a.
Dudaiahoites vir de quo. j. Paralipome. xxvij. accen. in penult.

¶ De incipientibus ab. E. litera.

Ebrona, castra filiorũ Israel ĩ deserto Nume. xxxiii. accen. in pe.
Echer ciuitas, quæ cæcidit in sortẽ tribu Simeonis. accẽ. in pen.
Eden nomen celebre virorũ & pro voluptate. acc. in prima.
Eder. ciuitas sortis Iuda, & pro rege vtrobiq;. accẽ. in prim.
Edrai vbi interfectus est Og. & ciuitas sortis Neptali. ac. ĩ pe.
Elai vnus ex maioribus in genealogia Iudith. accen. in penul.
Eleb unus ex triginta fortißimis viris sub. Dauid. accẽ. in pri.
Elec filius Galaad de quo in numeris cap. xxvi. accentu in pri.
Eleph ciuitas in sorte Neptali de qua Iosue. xix. accen in prima.
Eles phaloites de quo in. j. Paralipome. xxvii. accentu in pri.
Eliezer nomen celebre multorum hebræorũ. accen. in antepeñ.
Elimelech vir de quo in principio libri Ruth. accen. in penul.
Eliocnai nomen celebre multorũ apud Hebreos. accentu in pen.
Elioreph, scriba filius Sisa de quo. iii. Regum. iiii. accen. in pen.
Eliphele th filius Dauid & aliorũ pluriũ nomen. accen. in pen.
Elisa filius Iauan, & regio ab illo dicta. Geñ. x. accen. in penul.
Elisama nomen celebre multorũ hebræorum. accen. in antepenul.
Elisaphan filius Oziel, et alter filius Pharnach. accen. in antepe.
Elisaphat filius Zechri centurio sub Ioiada. accen. in antepen.
Elisna filius Dauid regis de quo libro. ii. Reg. v. accen. in pen.

Emmanuel, qđ est nobiscũ De⁹, de quo Esaiæ. vii. acc. in antepẽ.
Endor de quo Iosue. xv. & Psal. lxxxii. locus est. accen. in pri.
Engadi ciuitas Palæstinæ ab occasu Iordanis. accẽ. in antepen.
Engalim, locus de quo in Iezeciele, cap. xlvii. accen. in antepen.
Enganim ciuitas in tribu Isachar, & Iuda. accen. in antepenulti.
Ensemes, qđ interpretatur fons Solis, Iosue. xviii. acce. in pen.
Epher, nomen celebre multorum hebræorum. accentu in prima.
Epheta quod interpretatur aperire Marci. vii. accentu in fine.
Ephraim filius Ioseph, & mons, & ciuitas. accentu in litera. a.
Ephrata, regio Bethleem, vbi Christus natus est. accen. in peñ.
Esem ciuitas in trubu Iuda de qua Iosue. xv. accen. in prima.
Eser, fili⁹ Seir horræi de quo Geñ. xxxvi. et. j. Para. j. acc ĩ pri.
Esphatha, filius Aman de quo multa in libro Ester. accen. in pen.
Esrai, vnus de triginta fortißimis sub Dauid rege accen. in pe.
Ethai, siue Etai nomen celebre apud hebræos. accẽ. in penul.
Ethbaal, pater Iezabel vxoris Achab de quo. iiii Re. ac. in pe.
Ethanim, mensis septimus apud hebræos. iii. Reg. accẽ. in ãtpe.
Ether, ciuitas in sorte tribu Iuda de qua Iosue. accen. in prima.
Eua prima hominũ parens Euam hebraice. accẽtu in prima.
Ezel, lapis de quo loco. j. Reg. xx. & alias sæpe. accẽ. in prima.
Ezer, qđ interpretatur auditoriũ, et filius Ehanuel. accen. in pri.

¶ De incipientibus à. G. litera.

Gaal, filius Obed de quo in libro Iudicũ cap. ix. accẽ. in prima.
Gaas mons in tribu Ephraim vbi sepult⁹ est Iosue. accẽ. in pri.
Gabaa, siue Gabee in tribu sortis Beniamin. accentu in prima.
Gabbai, vir de quo legimus in Neemia. cap. xj. accẽ. in penulti.
Gabee eadem est, quæ Gabaa. Esa. x. accentu in antepe.
Gaber filius Suri de quo libro. iij. & iiij. Regũ accẽ. in pri.
Gabderothaim ciuitas in sorte tribus Iuda. Iosue. xv. accẽ. in pe.
Gai, eadem est, quæ Hai ciuitas iuxta Bethel. accen. in prima.
Galalai vir de quo in Neemia. cap. xij. accentu in penul.
Gareb, vir fortis sub Dauid & locus ꝓpe Ierusalẽ. acc. in pri.
Gasiongaber castra filiorũ Israel, quæ & Asiongaber. ac. in pẽ.
Gazer, siue Gezer. ciuitas in sorte Ephraim. accen. in prima.
Geba, vir a quo dicta regio in Neemia ca. xij. accen in penulti.
Gelboe mons, & vicus vbi cecidit Saul rex. accentu in penul.
Gerara, ciuitas & regio trans Iordanem. accentu in penultima.
Gerson filius Manasse & aliorũ cõpluriũ. accentu. in prima.
Gethaim, q̃ ab hebræis d'r Gethaima, ciuitas est. accen. in pri.
Gether, filius Aram de quo in Geñ. &. Paralip. acc. in prima.
Gimal, litera tertia in alphabeto Hebræorum. acc. in prima.
Goata, locus est de quo in Ieremia ꝓpheta. xxxj. accen. in pen.
Gomer, filius Iapheth & filia Debelaim in Osee. accen. in pen.
Gomor, mensura quędã in sacris literis freq̃es acc. in prima.
Gomora, q̃ã nostris d'r Gomorra p duplex. r. accen. in antepen.
Gosen regio Aegypti, quã habitauit Iacob cũ filijs. acc. in pri.
Gurbaal, locus est de quo. ij. Paralipo. cap. xxvj. accen. in penul.

¶ De incipientibus ab aspiratione.

Hai, ciuitas iuxta Bethel, quã diximus vocari Gai. accen. in pri.
Hain litera hebræorũ quæ Ain quoq; d'r. accentu in prima.
Hares mons in tribu Dan de quo in libro Iudicũ. j. acc. in pri.
Heber filius Salæ & aliorũ cõpluriũ hebræorũ. accen. in pen.
Helem vir de quo in Zacharia propheta ca. vj. accen in prima.
Helema, locus de quo in. ij. Regũ. ca. x. accentu in penultima.
Heles nomen ꝓpriũ virorũ apud hebræos. accentu in prima.
Heleph. siue Eleph, vt supra dixim⁹, ĩ tribu Nephthali. ac. ĩ pri.
Hemmanuel, siue Emmanuel, vt supra diximus. accen. in ãtpe.
Hereth, vnus ex regib⁹ Palæstinæ de quibus Iosue. xij. ac. in pr.
Hered, filius Bale a quo est familia Hereditarũ. acc. in prima.

¶ De incipientibus ab.I.litera.

Iaar,filius Reata in libro.j.Paralip.cap.iij.accen.in penul.
Iaath,filius Lobni de quo in.j.Paralipo.vi.accentu in prima.
Ianai,vir de quo in.j.Paralipomenon cap.v.accentu in penulti.
Iaphia filius David & civitas in tribu Zabulon.accen.in penul.
Iaphie rex Iachis de quo in libro Iosue ca.x.acc.in penul.
Iasa,civitas in tribu Ruben separata Levitis.acc.in prima.
Iechatiel filius Ezra de quo in.j.Paralip.iiij.accen.in antepen.
Iemai,filius Thola filij Isachar de quo.j.Paralip.vij.ac.in pe.
Ierimai,sive Iermai,vir de quo in libro Ezra.x.accen.in penul.
Ierobaal,qui Gedeon iudex de quo Iudicũ.vi.accen.in penul.
Iesce q̃ postea cognominata Sara vxor Abraã.accen.in prima.
Iethbatha castra filiorũ Israel in solitudine.Num.xxxiij.ac.ĩ pe.
Iethrai filius Zara de quo in.j.Paralipome.vi.accen.in pen.
Iezabel,vxor Achab regis de quo in.iiij.libro Reg.acc.in pen.
Ioacim,nomẽ celebre virorũ apud hebræos.accen.in antepen.
Ioiada,pater Banaiæ & aliorũ nomen.accentu in prima.
Ioiarib vir de quo legitur in libro Neemiæ cap.xi.acc.in prima.
Ionadab filius Rechab & alter filius Sema vterq;.acc.in pri.
Ionathan nomen celebre complurium hebræorũ.accentu in pen.
Iorai,vir de quo in.j.Paralipome.v.accentu in penultima.
Iosaba,filia Ioram regis de qua in libro Regum.iiij.capite.xij.
accentu in penultima.
Iosabeth filia Iorã regis eadem,quæ superior.accen.in prima.
Iosaphath,rex filius Asa, & aliorum plurium.accen.in prima.
Iosedec,pater Iesu sacerdotis de quo in Aggæo ꝓpheta.accentu
in penultima.
Iosue filius Num,q a græcis appellatur Iesus naue.accen.in pen.
Iozabad nomen celebre compluriũ hebræorũ.accen.in prima.
Iozachar filius Semathi de quo lib.iiij.Reg.xij.accen.in pri.
Issai sive Isai q a græcis d'r Iesse pater David.accen.in pen.
Isboseth,filius Saul regis de quo libro.ij.Regũ.ij.accen.in pen.
Isuaia vir de quo in.j.Paralipome.iiij.accentu in secũda.
Itacasim civitas in tribu Zabulon de qua Iosue.xix accẽtu in an-
tepenultima.
Ithai vnus de triginta fortissimis sub David rege.ac.in pen.
Ithamar filius Aaron ex Elisabe vxore.accentu in prima.

¶ D incipientibus ab.L.litera.

Laad filius Iaad de quo.j.Paralipome.cap.j.accen.in prima.
Lais [illegible]er Phalthi de quo in.j.Regum.xxv.accentu in prima.
[illegible] civitas quæ postea cognominata est Dan accen.in prima.
[illegible] qd interpretatur cur.vt in lama azabtani.accen.in pri.
Lamech filius Mathusael de quo in Gẽn.iiij.accen.in prima.
Lamed litera in alphabeto apud hebræos.accen.in prima.
Lasa; sive Lesa vna de quinq; civitatibus Sodomorũ.ac.in pen.
Lechis,qd interp.maxilla de quo Iudicũ.xv.accen.in prima.
Lesem,civitas quã cœperũt filij Dan de qua Iosue.xix.ac.ĩ pri.
Lodabar vnde fuit macher de quo in ij.Re.accentu in prima.
Luza civitas quã postea Iacob vocauit Bethel.accentu in prima

¶ De incipientibus ab.M.litera.

Maadai pro quo Ezras cap.x.legitur Maadi.accen.in penul.
Maadi pro quo nos legimus in Ezra Maadai.accen.in vlti.
Maceda,locus vbi Iosue cõclusit quinq; principes.accen.in pen.
Machabai,quã nos vertimus in eremum.accen.in penult.
Macharai vnus de triginta fortissimis sub David.accen.in pe.
Madaba,sive Medeba civitas Arabiæ de qua Numer.xxi accẽ
tu in prima.
Madai vnus de septem filijs Iapheth de quo Gẽn.accentu in pen.
Matharai vn⁹ de triginta fortissimis sub David rege.acc.ĩ pe.
Malalai vir de quo legitur in Neemia cap.xij.accẽ.in pen.
Malech sive Melech quod est rex cum compositis.accen.in pri.
Manaim qd' interpretatur castra Gẽn.xxxij.accentu.in penul.
Maneeth filius Sobal horrei de quo Gẽn.xxxvi.accentu in penul.
Manue pater Samson iudicis Israel.Iudi.xiij.accen in penul.
Maonathi filius Othoniel de quo primo Paralipo.iiij.accen-
tu in antpenultima.
Maozin,quod interpretatur fortiũ,Daniel.xj accen.in pen.
Marai idem quod supra diximus Matharai.accen.in pen.
Mardochai q & Mardochæus & nomẽ viri Ezra.ij.ac.in pe.
Mares dux Asueri regis de quo in lib Ester.j.accẽ.in prima.
Maserai vir de quo in.j.Paralipome.lib.cap.ij.acc.in pen.
Matani vir de quo in Neemia cap.xij.accentu in penultima.
Mathusala filius Enoch de quo Gẽn.v.& Lucæ.iij..acc.in pen.
Mechnedabai vir de quo in libro Ezre.x..acc.in penultima.
Medaba vrbs Arabiæ, quam supra diximus Madaba.accentu
in antepenultima.
Meezabel vxor Balanan regis in Edon Gẽn xxxvi.acc.in pe.
Melcisedec rex Salem de quo Gẽn.xiiij.& sæpe alias.ac.ĩ pen.
Melcisua filius Saul de quo.j.Regum.xiiij..accentu.in penul.
Meleth filia Ismaelis vxor Esau de qua Gẽn.xxviij.acc.in pe.
Mephaath civitas Beniamin & Ruben & alias.accen.in pen.
Mered de quo.j.Para.iiij.filius fuit Ezranõ scribæ.accẽ.in pri.
Mesezabel pater Borachiæ de quo Neemiæ.cap.iij.accen.in pe.
Mesraim filius Cham a quo Egyptus cognominata acc.in pen.
Mizaab pater Meezabel vxoris Balanã Gẽn.xxxvi.accẽ.in pe.
Miphiboseth filius Ionatha & alter Saulis regis.accen.in pen.
Misael nomẽ celebre multorũ apud hebræos.accen.in pri.
Molecheth qd interpretatur regina.j.Paral.vij.accentu in pen.
Moloch idolũ moabitarũ de quo in Levi.et.iij.reg.acc.in pri.
Morasthi civitas,vnde Micheas propheta Morasthites.accentu
in antepenultima.
Moria,mõs visionis de quo Gẽn.xxij.&.ij.Paral.iij.ac.in pr.
Mosera eadẽ q̃ Moseroth mãsio filiorũ Israel.accen.in prim.
Mosoch filius Iapheth de quo ĩ Gẽn.x.et Iezeciel.xxv.ac.ĩ pri.

¶ De incipientibus ab.N.litera.

Naad vir de quo.j.Paralipome.cap.xxxj.accentu in prima.
Naarai Berothites de triginta fortissimis sub David.acc.in pri.
Naas nomen vrbis primo Paralipomenon & multorum viro-
rum.accentu in prima.
Naath filius Saphaam & alter filius Rahuel.accentu in pri.
Naim oppidũ de quo in euãgelio Lucæ.ca.xij.accentu in penul.
Napheth civitas in tribu Manasse de qua Exodi vi acc.in pri.
Nebai vir de quo in Neemia cap.x.accentu in penultima.
Neceb quæ Adammi in tribu Neptali civitas.accen.in prima.
Nepheg filius David de quo.ij.Regum.v.& primo Paralipo-
menon.iij.accentu in prima.
Nehescol qd interpre.torrẽs botri Nume.xiij accẽtu in antepen.
Neptoa locus de quo in libro Iosue ca.xv.et.xviij.accen.in pri.
Nethan melech eunuchus de quo.iiij.Reg.cap.xx.ij.acc.in pen.
Nethophati de quo.j.Para.ij et Ieremiæ ca xl.accẽ.in ãtpen.
Ninive civitas Assyriorũ et altera civitas Arabiæ.acc.in ãtpen.
Nobe civitas sacerdotũ de qua Num.xxxij.&.j reg.ac.in pri.
Noe filius Lamech sub quo diluviũ vniuersale fuit accẽ.in pri.
Noge filius David regis de quo.j.Paralip.ca.iij.accen.in pri.

¶ De incipientibus ab.O.litera.

Oad, filius Simeon filij Iacob de quo Gẽn.xlvi.accentu in pri.
Obededõ vir de quo multa.ij Reg vi.& in Paral.acc.in ãtpe.
Oldai,vir de quo in Zacharia ꝓpheta.et.ij.Paral.accẽ.in pe.

Ophel, locus de quo in Neemia, & .ij. Para. xxxiij. accẽ. in pri.
Opher, ciuitas quã cepit Iosue rege illius occiso. accẽ. in prima.
Oronaim, ciuitas Moabitarum, de qua Esaias & Ieremias. accentu in penultima.
Osaana, qđ interpretatur saluifica Mathæi. xxj. accẽ. in prima.
Oseæ, propheta & nomẽ aliorũ cõplurium. accentu in penulti.
Ozai vir de quo in .ij. Paralipome. cap. xxxiij. accen. in penul.

¶ De incipientibus a. P. litera.

Phacee rex fili⁹ Romeliæ de quo .iiij. Reg. et in Esaia. ac. ĩ añpe.
Phaleg filius Heber de quo in Gẽn. & Parali. accẽ. in prima.
Phaleth filius Ionathan filij Iada de quo .j. Para. ij. acc. ĩ pri.
Pharai vnus de triginta fortißimis sub Dauid rege acc. in pe.
Phares Iudæ filius, & alter fili⁹ Machir. Machab. j. acc. ĩ pri.
Phase, qđ interpretatur trãsitus, de quo in Exodo. accẽ. in pri.
Phasea de cuius filijs in Ezra, & in Neemia legitur. accẽ. in pe.
Pharsandatha vn⁹ de duodecim filijs Amã. Ester. ix. acc. ĩ pen.
Pheltai p quo in hebræo legitur phelthi. Neemiæ. xij. accẽ. ĩ pe.
Phermesta vn⁹ de duodecim filijs Amã. Ester. ix. accẽ in penul.
Phese, siue Phasta vir de quo in .j. Parali. iiij. accẽtu in prima.
Phetmoab cuius filij redierunt cũ Zorobabel. accen. in prima.
Phiairoth mãsio filiorũ Israel de qua ĩ Exodo. accẽ. in antepe.
Phinees filius Eleazar & alter fili⁹ Heli sacerdotis. acc. ĩ pri.
Phoratha vn⁹ de duodecim filijs Amã. Ester. ix. accen. in pen.
Phutiel socer Eleazar fily Aarõ de quo Exodi. vj. accẽ. in pri.
Phutiphar. siue Putiphar eunuchus Pharaonis & socer Mosis. accentu in prima.

¶ De incipientibus ab. R. litera.

Raab meretrix de qua multa in lib. Iosue ca. ij. accẽ. in prima.
Raam filius Sama de quo in .j. Paralipome. ij. accẽtu in prima.
Radai filius Isai frater Dauid regis .j. Parali. ij. accẽ. in penul.
Ramathaim, eadem quæ supra Aramathaim. accentu in penul.
Rebe vn⁹ de quinq; pricipibus de qbus Nu. xxxj. acc. in pri.
Rebee dux de quo in libro Iosue. cap. xiij. accentu in prima.
Recem nomẽ pprũ virorũ & ciuitatis Bẽiamin. acc. in prima.
Resepheiuitas Syriæ de qua libro. iiij. Reg. ca. xix. acc. in pri.
Ribai pater Etai de fortißimis sub Dauid rege. accen. in pen.
Rogomelech de quo in Zacharia propheta ca. vij. ac. in pen.

¶ De incipientibus ab. S. litera.

Saanaim ciuitas in tribu Nephthali dꝫ qua Iosue. xix. accẽ in pe.
Saaraim ciuitas in tribu Iuda: & altera in tribu Simeon. accentu in penultima.
Sabathai de quo in libro Neemiæ. ca. xj. accentu in penultima.
Sabe, siue septẽ, siue iuramentũ, siue saturitas. accẽtu in prima.
Sabee ciuitas in tribu Simeonis de qua Iosue. xix. accen. in pri.
Saber filius Simeon & alter filius Caleb. accentu in prima.
Saddai vnum de decem nominibus dei. accentu in penultima.
Sadi, siue Sade vna ex literis alphabeti hebræorũ. acc. in pr.
Salai, siue Salachi pater Azuba de quo .ij. Reg. xxij. acc. in pñ.
Sale filius Arphachsad. Gẽn. x. & Lucæ. j. accentu in prima.
Saled filius Nadab de quo primo Paralipo. ij. accẽtu. in prima.
Saleph filius Iectã de quo Gẽn. x. & in Paralip. acc. in prima.
Salisa, secũdum hebræos eadem est, qua Segor. acc. in penulti.
Samaraim ciuitas in tribu Beniamin de qua Iosue. xviij. accentu in penultima.
Sames, siue Semes, quod interpretatur sol. accentu in prima.
Sammai filius Onã de quo primo Para. ij. & aliorũ. acc. in pe.
Sammua filius Dauid et alter de quo Neemiæ. xj. accen. in. pe.
Samsai vir de quo in Ezra. cap. iiij. accentu in penultima.
Sara, q̃ prius dicebatur Sarai vxor Abraã, & aliæ acc. in pri.
Sara locus de quo in Neemia cap. xj. accentu in vltima.
Sarai vxor Abraam quæ postea dicta est Sara. acc. in penulti.
Sarasar idolũ de quo in libro Zachariæ, pphetæ. vij. acc. in pe.
Sarathasacar, id est, angustiæ matutinæ Iosue. xiii. acc. in penul.
Sared filius Zabulon de quo Genesis. xlvj. accentu in prima.
Saredatha locus in regione Iordanis. ij. Para. iiij. acc. in penul.
Sarepta. ciuitas Sidoniorũ de qua. iii. Reg. xvii. acc. in penulti.
Sareth filius Aphia idemq; pater Bechor. accentu in prima.
Sarona locus est de quo in primo Paralipo. xxvii. acc. in pen.
Saruia mater Ioab eadẽq; soror Dauid. p. u. vocalẽ. acc. in fine.
Seba filius Iectan de quo gẽn. cap. x. accentu in prima.
Sebaim, quæ Aschaim de quo in libro Ezra. ii. accentu in pen.
Sebe vir de quo in primo Paralip. cap. v. accentu in prima.
Sebthai vir de quo in libro Neemiæ ca. iiii. accentu in penul.
Sebboleth, siue Siboleth qđ est spica. Iudicũ. xii. acc. in penul.
Secel, qđ interpretatur siclus genus ponderis. accentu in prima.
Secrona locus est de quo libro Iosue. cap. xv. accentu. in pen.
Sedada locus, de quo Numerorum. xxxiiii. & Iezeciel. xxxvii. accentu in penultima.
Sedec, quo noĩe dicta est Ierusalẽ iuxta Hebræos. acc. in prima.
Segor eadẽ q̃ Bale vna de ciuitatibus Sodomorũ. acc. in prima.
Seira, siue Scirath ciuitas Iudicũ. iii. & .iiii. Reg. iii. acc. in pen.
Seler vnus de triginta fortißimis sub Dauid rege. acc. in pri.
Sellai vir de quo in libro Neemiæ ca. ii. accentu in penultima.
Selmai vir de quo in Neemia. ca. vii. an Semlai. acc. in penult.
Seloph pater Anon de quo in libro Neemiæ. ca. iii. acc. in prima.
Semeber, rex Seboim de quo Gẽn. cap. iiii. acc. in penultima.
Semer, siue Somer pater Iozabad đ quo. iiii. Reg. xii. acc. ĩ pri.
Semes qđ interpretatur sol, idem qđ Sames. accẽ. in prima.
Semlai, idẽ qđ Selmai literis inuersis vtrobiq;. acc. in penultim.
Semus. filius Zachur de tribu Ruben. Nume. xiij. accẽ. in pen.
Senasar, filius Ieconiæ de quo. j. Paralip. cap. iii. accen. in pen.
Sephama, terminus Iudææ, q̃ postea dicta Apamea. acc. in pen.
Sepharuaim p. u. cõsonãtẽ loc⁹ in Esaia. vii. et. iiii. Reg. ac. ĩ pe.
Sephatha vallis est de quo. ii. Paralip. xiiii. acc. in penul.
Sephei pater Ziza de quo in .j. Parali. ca. iii. acc. in prima.
Seror proauus Saul regis de quo .j. Regum. ix. acc. in prima.
Serefer vir princeps sub Nabuchodonosor Ieremiæ. xxxix. accentu in penultima.
Sesai filius Enac de quo Iosue. xv. accentu in penultima.
Sethrai saronites de quo. j. Paralip. ca. xxv. acc. in penul.
Siza, de cuius filijs in libro Ezra. cap. ii. acc. in penultima.
Sibboleth, siue vt diximus sebboleth, hoc est spica. acc. in pen.
Sichima sichimorũ p eo quod est Sichem ciuitas nota acc. in pñ.
Siloe locus de quo in euãgelio et Esaia & Neemia. acc. in pñ.
Sinai, mansio filiorum Israel in solitudine. accentu in penu.
Sira sirim, qđ interpretatur cantica cãticorũ. acc. in penultima.
Sisai vnus de filijs Enac & alij eiusdem nominis. acc in penul.
Sisara dux Iabin Iudicũ. iiii. et ali⁹ de quo Ezra. ii. acc. in ãtepñ.
Soar filius Simeon de quo Gẽn. xlvj. accentu in prima.
Sobai de cuius filijs scribitur in libro Ezra. ii. acc. in penul.
Sobna, scriba sub Ezechia rege .i. iiii. Regũ & Esaia. acc. in pri.
Sobochai de vsathi vir de quo. iii. Reg. cap. xxi. accen. in pen.
Soleth qđ in similia de qua sæpe in scriptura. acc. in prima.
Somron ciuitas quæ ab interpretibus đr Samaria. acc. in pri.
Sophai filius Elcana de quo in. j. Parali. cap. vi. accen. in penul.
Sophoret vir de cuius filiis in Ezra. cap. ii. accen. in penul.
Sophthim quod interpretatur Iudicum liber. accentu in prima.
Sothai vir de cuius filijs in libro Ezra ca. ij. acc. in pen.

Sue, Abraã ex Cethura filius de quo Geñ.cap.xxv.accẽ.in pe.
Suriel filius Abiail.princeps Moolitarũ Nume.iij.accẽ.in pr.
Surisaddai pater Salumiel de tribu Simeon Numer. primo accentu in penultima.
Sutala filius Ephraim de quo in Numeris ca.xxvj.accẽ.in pe.

¶ De incipientibus à.T.litera.

Taas fili⁹ Nacor ex Roma de quo Geñ.xxij.accẽtu in prima.
Taath filius Asir de quo primo Paralip. vi accentu in prima.
Tanameth pater Saraia de quo.iiij.Regũ.ca.xxv.acc. in pe.
Tatanai vir princeps de quo in libro.j.Ezra ca.v.acc.in pe.
Tamnatha ciuitas,q̃ alio noie Thamna Iudicũ.iiii.acc. in pen.
Tholmai rex Gesur et vn⁹ ex filiis Amihud.ii.Re.xii.ac.ĩ pe.
Thogorma vn⁹ de filiis Gomer de quo Geñ.c.x.acc.in antep.

¶ De incipientibus ab.V.litera.

Vrias nomẽ celebre multorũ apud Hebræos accẽ.in antepen.
Vaizatha vnus de duodecim filiis Aman in lib.Ester.acc.ĩ pe.
Vcoca.ciuitas in tribu Neptali de qua Iosue.xix. accẽ. in pen.
Vthai de filiis Begui,cuius in libro Ezra.ca.viii.accen.in pe.

¶ De incipientibus à.Z.litera.

zabbai vir de quo in libro Ezra ca.x. accentu in penultima.
zacai pater Baruch de quo in libro Neemiæ ca.iii.accẽ.in pe.
zain literæ nomẽ in alphabeto hebræorum.accentu in prima.
zanoa ciuitas in tribu Iuda de qua Iosue.xv.accen.in penulti.
zara nomen celebre multorum hebræorum.accentu in prima.
zerai vir de quo in primo Parali.ca.xxvii.accen. in penulti.
zared torrens de quo Deutero.ii.Nume.xxi.accẽ.in prima.
zares vxor Aman de qua multa in libro Ester accen.in pen.
zebeth de quo in Psalmo.lxxxvii.in hebræo zeba.acc.in pri.
zephrona termin⁹ Iudææ ad septẽtrionẽ.Nu.xxxiiii.acc.in pe.
zoeleth nomen lapidis de quo.iii.Regum.j.accentu in penulti

FINIS.

¶ DICTIONES GRAECAE

& latinæ,quæ per artem sparguntur in ordinẽ acphabetarium redactæ.

ABacus.i por el aparador,o tabla para contar.
Abas.antos.nomen proprium apud poetas.
Abax.acos.idem est quod Abacus.i.
Abel,filius Adam ex Eua.
Abdera.æ por vna ciudad de Thracia.
Abderitanus.a.um.cosa de aquella ciudad.
Abies.etis.por el abeto arbol peregrina.
Abies.etos.interpretatur non missus vel iniectus.
Abidos.di.vna ciudad cerca del Hellesponto.
Abrotonum.ni.por yerua lombriguera.
Academia.æ.vn lugar cerca de Athenas.
Academus.i.vir fuit ex heroibus.
Acamas.antos.intepretatur irrequietus.
Acanthus.ti.interpretatur carduus.
Acanthis.idos.por el sirguerito aue.
Acarnan.anis.por hombre de Epiro.
Acastos Peliæ regis Argiuorum filius.
Acidalia.æ.por la diosa Venus.
Ac[illegible]o.is.por cantar a otra cosa.
[illegible]piter.tris.por el gauillan,o açor,o halcon.
[illegible]ceo.ces.vel Acesco.cis.por azedarse.
[illegible]er acris.por fuerte,o ingenioso,o agro.
Acer.eris.por el arze arbol.
Acetum.ti.por el vinagre.
Acharis,interpretatur sine gratia.
Achates.tæ.nomen proprium viri,y piedra.
Achemenes.is.por vn rey delos parthos.
Acheron.ontos.vn rio del infierno.
Acinus.ni.por vn grano del razimo.
Acis.is.nomen proprium viri,y rio de Sicilia.
Aconitum.ti.por el rejalgar.
Acras.ados.por el perbuctano.
Acragas.antos.vna ciudad de Sicilia.
Acris.idos.por langosta,o renueuo.
Acropolis.eos.por la fortaleza dela ciudad.
Actæon.onos.vn varon fue de Thebas.
Acuo.is.por aguzar. Acumen.inis.por agudeza.
Acus.ci.por el aguja paladar pece.
Acus.us.por el aguja de hierro.
Acus.eris.por grançás de trigo.
Adam.por nuestro primero padre.
Adamas.antis.por el diamante.
Adamantinus.a.um.por cosa de diamante.
Adeps.ipis.por la grossura no sebo.
Adhibeo.es.por añadir a otra cosa.
Aden.enis.por la landrezilla.
Adigo adigis adegi.por empuxar.
Adyta.orum.por el sagrario del templo.
Adimo.is.ademi.por quitar.
Adipiscor.eris.por alcançar.
Admes admetos.interpretatur indomitus.
Adonis.idos.amasius Veneris.
Ador adoris.por farro,o escandia.
Adorea.eæ.por la gloria,o paz.
Aduena.æ.por estrangero,o estrangera.
Aeas.antos.vir fuit & fluuius.
Aeacus.æaci.Iouis ex Aegina filius.
Aedes.ium.por la casa,o morada.
Aedilis.is.por el fiel,o alarife.
Aegeon.onis.vnus ex Gigantibus.
Aegeon.onos.nomen proprium pastoris.
Aegina.æ.insula & fœmina.
Aegrotus ægrota ægrotum.por cosa enferma.
Aemon.onis.vir a quo dicta est æmonia.
Aenaretes.æ.vir simulator.
Aenigma.atos.interpretatur scirpus.
Aeneis.idos.opus Vergilij.
Aequor.oris.por la llanura dela mar,o campo.
Aeresis,interp.electio.
Aerugo.inis por el moho de cobre.
Aes.eris.por cobre,metal,o moneda.
Aeson.onis.por el padre de Iason.
Aesopus.i.vn philosopho antiguo.
Aestas.atis.por estio parte del año.
Aestuo.as.aui.por hauer calor. Aether.eris.por el cielo,o ayre
Aetiops.opis.por el varon de Guinea.
Aethiopissa.æ.por muger de Guinea.
Aetolia.æ.vna region de Albania.
Afer.a.um.por cosa de Africa.
Agalma.atis.interpretatur statua.

Agea.æ.por la tilla dela naue.
Agaso.onis.por el harriero,o recuero.
Agathos.interpretatur bonus.
Agathocles,rex fuit Siciliæ.
Age agedum agite.aduerbia,para exhortar.
Agesipolis nomen propriumviri apud græcos.
Agis,Lacedæmoniorum rex.
Agya.æ interpretatur via.
Agito.as.aui.por aguijar,o oxear.
Aglaophon.pictor nobilis est.
Aglauros.vna exfiliabus Cecropis.
Aglis aglithos.interpretatur spica.æ.
Agnosco agnoscis agnoui.por reconocer.
Agonalia agonaliorum.fiestas eran delos Romanos.
Agrippa.æ.por el que nace de pies.
Ah.iteriectio est dolentis.
Aiax.acis.nombre proprio de los griegos.
Alacer alacris alacre.por cosa alegre.
Alaricus alarici.por vn principe delos Godos.
Alcman alcmanos.poeta fuit Græcus.
Alcmeon alcmeonos.Amphiarari filius.
Alcymedon.vir apud Vergilium.
Albunea.æ.Vn bosque cerca de Roma.
Alea.eæ.por qualquer juego de fortuna.
Ales.itis por aue,o cosa que buela.
Algeo.es.vel Algesco.scis.por enfriarse.
Algus algi,vel algor.oris por el frio.
Alecto.us.por vna delas tres furias.
Alia.æ.por vn rio de Italia.
Alibas.antos.vir apud Homerum.
Alifæ arum por vna ciudad de Italia.
Alipes alipedis.por lo que tiene alas enlos pies.
Aliphar atos.interpretatur vnguentum.
Allicio cis allexi.por atraer porhalagos.
Allido.dis.por herir vna cosa con otra.
Allobrox.gis pueblos son de Francia.
Alopex alopecos.interpretatur vulpes.
Althea.æ.por maluavisco yerua,& Meleagri mater.
Alucus aluci.por vientre mas baxo.
Amaracus amaraci.por amoradux yerua.
Amaracinus.a um por cosa desta yerua.
Amasis amasis.por vn rey de Eypto.
Amatus.untis.vna isla del arzapielago.
Amazon.onos.interpretatur sine mamma.
Ambiorix.igis.por vn principe de Francia.
Ambrosius.sij.por vn sancto deste nombre.
Ambrosia.æ.por el artemisia yerua.
Amens.entis.por loco sinseso.
Amentum.i.por amiento de dardo.
Amethystus.i.por amethysto piedra preciosa.
Amethystinus.a.um.por cosa desta piedra.
Ametor.oros.interpretatur carens matre.
Amia amias.genus est pisciculi.
Amycus amyci.por vn varon deste nombre.
Amidon.onos.vna ciudad de Macedonia.
Amygdalus.i.por el almendro arbol.
Amygdalinus.a.um.por cosa de almendras.
Amicio.cis.cui.por cobrir,o vestir.
Aminadab,nomen viri apud hebræos.
Amineum.i.vinum ex Campania.
Amita.æ.por hermana del padre.
Ammon.onos.cognomen est Iouis.
Amithaon.onos.Cretei filius Melampi pater.
Amnis.is.por rio que siempre corre.
Amomum.i.por vnguento oloroso.
Amonita amonitæ.populus palæstinæ.
Amonitis.idis.fœmina ex illo.
Ampelos.u.interpretatur vitis.
Amphisa.æ.vna ciudad de Phocis.
Amphitryon.onos.Alcei filius Alcmenæ vir.
Amphimedon.onos.penelopes procus.
Amphion.onos.filius iouis ex Antiope.
Amphrisus.i.por vn rio de Thessalia.
Amplustre.is.por los ornamentos dela naue.
Amulius.ij.por vn rey delos Albanos.
Anabis.is.fluuius est Siciliæ.
Anaglyphum.i.por lo sinzelado.
Analectica.orum.interpretatur relicta.
Analectum.i.por el relieue del manjar.
Analogia.æ.interpretatur proportio.
Anapis.is.por vn rio de Sicilia.
Anas.æ.por Guadiana rio.
Anas.atis.qor el anade aue.
Anacharsis.sapiens vnus ex septem.
Anadema.atos.idem quod diadema.
Anatole.es.interpretatur oriens.
Anax anactos interpretatur rex.
Anaxagoras.æ.por vn philosopho notable.
Anceps tis.por cosa dudosa.
Anchises.æ.por vn Troyano padre de Eneas.
Andrias.antos.interpretatur statua viri.
Androgeos.geu.minois ex Pasiphae filius.
Andromeda.dæ.muger fue de Perseo.
Ango.gis.anxi.por congoxar e angustiar.
Anhelo.las.laui.por acezar.
Anio.enis.por vn rio de Italia.
Anomalon.interpretatur irregulare.
Antes.ium.por los liños delas vides.
Anthedon.onos.oppidum est Bœotiæ.
Antennæ.arum.por las antenas dela naue.
Anteris.dos.interpretatur obluctatio.
Anthracia.as.interpretatur pruna.
Antropos.u.interpretatur homo.
Anthrores.ris.por vn varon enel Vergilio.
Antidotum.ti.por remedio contra ponçoña.
Antichir.iros.interpretatur pollex.
Antiæ.arum.por el copete delos cabellos.
Antigenes.is.nombre prorio de vn varon.
Antigonos.u.nomen celebre multorum.
Antilochus.i.filius Nestoris.
Antiochus.i.Rey fue de Syria.
Antipho.onis nomen propium viri.
Antiphona antiphonæ vox reciproca.
Antipophora.ræ.interpretatur responsio.
Antiquarius.ij.por amador de antiguedades.
Antistes.itis.por el prelado o prelada.
Antistia.æ.por la muger prelada.
Antisthenes.is.vn philosopho notable.

Antyx.gos.interpretatur curuatura rotæ.
Anubis.idis.por vn dios delos Egyptios.
Anus.us.por la vieja.
Anxur uris por vna ciudad de Italia.
Aor.aoros.interpretatur enſis.
Apage apageſis.interiectio ſilendi.
Apes.is por abeja.
Apes edis.por arrexaque,o vencejo aue.
Apator.oros.interpretatur carens patre.
Apeſas.antos.mons eſt Nemeæ.
Aphona æ.interpretatur ſine voce.
Apidanus.i.por vn rio de Theſſalia.
Apirinum.ni.por la granada çafari.
Apis is.por el dios de Egypto.
Apiſaon.onos.vir apud Homerum.
Apluſtre.is.por los ornamentos dela naue.
Apœninus.i.vn monte de Italia.
Apocope.interpretatur abſciſio.
Appollo.inis.por el dios Apollo.
Apophthegma.atos.interpretatur dicterium.
Aponus.i.por vn lugar cerca de Padua.
Apoſtolos.u.interpretatur miſſus.
Apoſtrophe.interpretatur conuerſio.
Appello as.aui por llamar.
Appello.is.appuli.por arrimar,o arribar.
Apricus.a.um.por coſa abrigada.
Apto tas.por atauiar y aparejar.
Aptos tos.interpretatur non cadens.
Apulia.æ.vna region de Italia.
Apulus.a.um.por coſa de Apulia.
Apoſphax interpretatur iugulator.
Aqualiculus.i.por el bajo del vientre.
Aqualis is.por jarro de agua.
Aquilex.egis.por pozero que buſca pozos.
Aquor.aris.por yr por agua.
Arabs arabis por varon de Arabia.
Arabiſſa.æ por muger de Arabia.
Arados.di inſula adiacens Phœniciæ.
Arar araris.por vn rio de Francia.
Arbutus.ti.por madroño arbol.
Aratus.ti.por vn poeta griego.
Arcas.adis por varon de Arcadia.
Arceo.ces.por apartar y arredrar de ſi.
Acceſſo is.por llamar.
Arctos.u.interpretatur Vrſa animal.
Archigenes.is nombre propio de vn medico.
Archilocus.i.vn poeta Lyrico griego.
Architas.tæ.por vn philoſopho Pytagorico.
Areo ares.vel Areſco por ſecarſe.
Aretalogus gi por fingidor de nouellas.
Arethuſa æ.por vna nympha y fuente de Sicilia.
Arges.getos.interpretatur candidus.
Argia.æ.vna hija del rey Adraſtro.
Argi.orum.vna ciudad de Grecia.
Argos gi por aquella meſma ciudad.
Argireos u interpretatur argenteus.
Argiodus di.habens dentes argenteos.
Argo.gus por la primera naue de Iaſon.
Argiuus.a.um.por coſa de aquella naue.

Argutus.a.um.por coſa aguda y ſotil.
Argutulus.a.um diminutiuum ab argutus.
Argutiæ.arũ.por las agudezas y aſtucias.
Aricia.æ.vna ciudad de Italia.
Ariſta ariſtæ.por la raſpa dela eſpiga.
Ariſtobolus.li.nomen celebre multorum.
Ariſtophanes nis.vn poeta griego.
Armenia armeniæ,vna region de Aſia mayor.
Armiger.ri.por el paje delas armas.
Arpinas.atis.por coſa de Arpino ciudad.
Arrabon.onos.interpretatur pignus.
Arſen ſiue Arren.interpretatur maſculus.
Arthron.u.interpretatur articulus.
Artifex.icis.por hazedor de arte.
Artus artuum.por los miembros del cuerpo.
Aruſpex.cis.adeuino por ſacrificios.
Aruiragus.aruiragi.vn rey de Inglaterra.
Aruiſium.ſij.vn cabo dela iſla Chio.
Arx arcis por fortaleza o alcaçar.
As aſſis por la libra o heredad entera.
Aſciſco.cis por llamar y traer de lexos.
Aſclæpius.pij.vn medico celebre.
Aſepus aſepi.vn rio de Troya.
Aſia aſiæ.por la aſia mayor o menor.
Aſius.a.um.por coſa deſtas dos aſias.
Aſis.idis.por hembra de alli.
Aſylum.li.por lugar priuilegiado como ygleſia.
Aſilus.li.por moſcarda o tauano.
Aſilas.æ.nombre es de varon enel vergilio.
Aſine.es.vna ciudad de Achaia.
Aſma atos.interpretatur canticum.
Aſopus aſopi.por vn rio de Bœotia.
Aſpalax acos.interpretatur talpa.
Aſpar.varon fue hijo de Anibal.
Aſparagus.gi.aſparago,eſpina conoſcida.
Aſpis idis.vna ſerpiente propria de Africa.
Aſpledon.onos.Phocidis regionis ciuitas.
Aſſecla.æ.por el que acompaña a otro.
Aſſero.is eui.por plantar cerca de otra coſa.
Aſſero.is.rui.por affirmar,o delibrar.
Aßideo.es.por aſſentarſe cerca de otro.
Aßilio.is.lui.por ſaltar hazia otra coſa.
Aßiſto.is.por eſtar cerca de alguna coſa.
Aſſulto.as.por reſurtir hazia otra coſa.
Aſter.eros interpretatur ſtella.
Aſthma.atos.interpretatur anhelitus.
Aſtyanax.actos.Hectoris filius.
Aſtyſmos.u interpretatur vrbanitas.
Aſtur.uris.por hombre de Aſturias.
Aſturica æ.por muger aſturiana,o de Aſtorga.
Atabalus.i vn viento de Apulia.
Ater atra atrum.por coſa negra.
Athamas.antos.Phryxi & Helles pater.
Atheroma.atis.vna eſpecie de vlcera.
Athyrma atos interpretatur ludus.
Atina.æ.vna ciudad de Italia.
Atys yos.vn moço que amo Cybeles.
Atlas.antos.vnus ex Gigantibus.
Attagen.enis por el francolin aue.

Allagena.æ.por la mesma aue.
Attella.æ.vna ciudad de Campania.
Attingo.is.attigi.por alcançar.
Atomus est sine incisione.
Atrax.acos ciuitas Theßaliæ.
Atrox.ocis. por cosa cruel.
Auceps.upis.por caçador de aues.
Auchen.enos.interpretatur ceruix.
Audax.acis.por cosa osada sin prudencia.
Audeo audes.por osar.
Auernus i.vn lago de Italia,o infierno.
Auius.a.um.por cosa sin camino.
Aufilena.æ.nomen proprium fœminæ.
Augur..guris.el adeuino por aguero.
Augeo ges.por acrecentar.
Aulax.acos.interpretatur sulcus.
Aule.es.interp.aula.atrium.caula.
Auletris.idos.tibicina.
Auriga.æ.por el regidor del carro.
Aurigo.inis.por la itericia dolencia.
Auritus.a.um.por cosa de grandes orejas.
Ausonius.nij.nombre proprio de vn poeta latino.
Austerus.a.um por cosa aspera.
Autographum i.la scriptura de propria mano.
Autumedon,Diorei filius armiger Achillis.
Autumo.as por dezir.rarum.
Axis.is por el exe del carro dela carreta.
BAal,nomen dæmonis est.
Bacchar.aris.por el assarabacar.
Bacchanalia.orum fiestas eran de Baccho.
Bætis.tis.por el rio Guadalquiuir.
Benacus.ci.por vn lago de Lombardia.
Balanus,interpretatur glans.
Balena.æ.por la ballena.
Baltheus.ei por vanda,o cinta.
Bamvra.æ.nomen proprium viri.
Barathrum.i.por vaso sin hondon,o infierno.
Barbitos.i.por cierto instrumento musico.
Baris.idis.por cierta especie de naue.
Barium.ij por Barleta ciudad de Italia.
Basium.ij. por beso de enamorado.
Batauium.uij.vna isla del rio Reno.
Batauus.a.um.por cosa de alli.
Bagogus.nombre proprio de vn varon.
Barytonon.interpretatur grauis accentus.
Bebrix.icos.nomen celebre apud poetas.
Bema.atis.interpretatur gradus.
Bendis.idos.dea quæ ex Thracia venit.
Benignus.a.um.por cosa liberal.
Belides Danai filiæ fuerunt à Bello auo.
Bellona.æ.por la diosa dela guerra.
Berillus.i.por el beril,piedra conoscida.
Beritus.ti.vna ciudad de Phœnicia.
Beßis.is.por ocho partes de doze.
Beta.la segunda letra delos griegos.
Bex bechos,interpretatur tußis.
Biceps ipitis.por cosa de dos cabeças.
Bicolor.oris. por cosa de dos colores.
Bicorpor.oris.por cosa de dos cuerpos.
Bifrons.ontis.por cosa de dos frentes.
Bigæ.arum.por el carro de dos cauallos.
Bijugus.a.um.por yunta de dos cauallos.
Bilis.is.por la colera.
Bini.næ.na.por cada vno dos.
Bipes.edis.por cosa de dos pies.
Byrrhias.riæ.nomen proprium serui.
Bison.ontis.vn animal es no conocido.
Byßinus.a.um.por cosa de bisso specie de lino.
Buturi.orum.por los Burgoñones pueblos.
Bithinia.æ.vna regiõ de Asia.
Bizeres,pueblos son septentrionales.
Blandusia.æ.regia est Sabinorum.
Bogud.udis.vn rey de Africa.
Bola.læ.vna ciudad de Italia.
Boletus.ti. por hongo que nace en el arbol.
Bombyx.ycis.por el gusano dela seda.
Bostar.aris.vn varon de Africa.
Botrus.i.botrio.onis.por el razimo.
Brachæ.arum.por las bragas marineras.
Brachys.eos.interpretatur breuis.
Bradys.eos.interpretatur tardus.
Brabion.ii.quod certantibus proponitur.
Bragada.æ.vn rio de Africa.
Bryax.acis.por vn entallador,o platero.
Britannia.æ.por Inglaterra isla.
Briton.onis.por breton de Bretaña.
Bromius.ij.vno delos nombres de Baccho.
Bubon.onis.interpretatur inguen.
Bubo.onis.por el buho,aue.
Bubalus.li.por bufalo,animal.
Bubastus.sti.vna ciudad de Egypto.
Bucolica.orum.por obra de Vergilio.
Buris.is.por la cama del arado.
Burdo.onis.por el Burdiegano.
Bus boos.bos,masculus aut fœmina.
Busiris.idos.tyrannus Aegyptiorum.
Butyrum.i. caseus ex lacte bouis.
CAbax.acos.interpretatur.vafer.astutus.
Cacabo.bas.por cantar la perdiz.
Cacaturio.is.por hauer gana de aquello.
Cacula.æ.por el rapaz del escudero.
Cacus.i.vn hijo de Vulcano que mato Hercules.
Cadauer.eris.por el cuerpo muerto.
Caduceus.ei.por la vara del embaxador.
Caducus a.um.por cosa caediza.
Cædo.is.cæcidi.por herir,o matar.
Cælebs.ibis.por el soltero,o soltera no casados.
Caicus.i.vn rio de Misia,o Frigia.
Caistros Asiæ proprie dictæ fluuius.
Calabria.æ. vna region de Italia.
Calendæ.arum por el primer dia del mes.
Calydon.onos.ciuitas est Aetoliæ.
Caligo.ginis.por la escuridad.
Caligo.gas.escurecerse.
Calypso.us.nympha Atlantis filia.
Calix.icis. vaso para beuer.

Calyx.ycis.por el eryzo dela castaña,o bellota.
Callisthenes.is.vn discipulo de Aristoteles.
Callis.is.por camino hondo y estrecho.
Callitrix.icos.interpretatur pulcher capillus.
Callychthys.yos.pulcher piscis.
Callipetes.æ.nomen proprium viri.
Calo.onis.por leñador del real.
Colos.lu.interpretatur bonus.
Caluo.is.ui.por engañar.
Calx.acis.por el calcañar del pie.
Calx.cis.por la cal para edificar.
Cambyses.is.vn rio delos Persas.
Caminos.u.interpretatur fornax.
Camiros.ri.ciuitas est in insula Rhodo.
Camurus.a.um.por cosa retuerta.
Canabis.is por el cañamo.
Cancelli orum.por las rexas del apartamiento.
Candeo.es.por emblanquecerse.
Cani.orum por las canas dela cabeça
Canis.is por perro,o estrella,o azar enlos dados.
Canicula.æ por perra pequeña,o estrella.
Canon.onis interpretatur regula.
Canopus.i.Damiata ciudad de Egypto.
Canusium ij.vna ciudad de Apulia.
Capesso.is.por tomar para gouernar.
Capitolium ij.por el capitolio monte de Roma.
Capistrum i.por el cabestro.
Cappadox.ocis.por hombre de Capadocia.
Caprile.is.por el aprisco de cabras,o chibitil.
Car caros.vir ex caria regione.
Carbasus.i.vna especie de lino muy blanco.
Carbasinus.a um.por cosa deste lino.
Carceres.por cuerda que iguala los cauallos.
Carchesium.ij.por la copa,o gauia dela naue.
Carchedon.onos.Carthago ciuitas.
Cardo.dinis por el quicio dela puerta.
Carex icis.por el carrizo yerua conocida.
Carica.æ.vna region de Asia.
Cariar.atos.interpretatur caput.
Carica.æ.por el higo passado.
Caries.ei.por carcoma.
Carpo.is.carpsi por coger rompiendo.
Carpophorus.ri.nombre de vn varon.
Carpos,interpretatur fructus.
Casses.iũ.por la red para prender algo.
Cassis idis por el armadura dela cabeça.
Cassinum.ni.por vna ciudad de Italia.
Caßinas atis.por cosa de aquella ciudad.
Cassus.a um.participium à careo.es.
Castrum.i.por la villa cercada.
Castra orum.por el real dela hueste.
Catelips.ipos.interpretatur scala.
Catadromus.i.por la corredera.
Catillus.i.por el poblador de Tibur.
Catina.æ.por catañaciudad de Sicilia.
Catamitus.i.idem est qui Ganymedes.
Catholicus.a.um.interpretatur vniuersalis.
Caueo.es.por huyr,o proueer.
Canillor.aris.por vsar de malicias.

Cauliodus,habens dentes exertos.
Caulis.lis.por la berça,o tallo de yerua.
Caupo.onis.por el tauernero,o ventero.
Caupona.æ.por la tauernera.
Cecrax.gos.interpretatur vocator.
Cecrops.opis.el primero rey de Athenas.
Cedo.is.cessi.por dar la ventaja,o mejoria.
Cedo.pro dic secunda persona imperatiui.
Celor.oros.interpretatur vox.
Celeber.bris.bre.por cosa famosa.
Celer.ris.re.por cosa ligera.
Celox.ocis.vna especie de naue.
Celtiber.ei i.el que mora cerca del Ebro.
Censeo.es.por juzgar,o pensar,o contar.
Centaurus.ri.nombre proprio de naue.
Centussis.por cien asses moneda.
Centurio.onis.por el capitan de ciento.
Cepa.æ.por la cebolla de comer.
Centurupe.es.vna ciudad de Sicilia.
Cephisus.si.vn rio cerca de Parnaso.
Cer ceros,interpretatur pestis.
Cer ceris,interpretatur cor.
Cerasus.si.por el cerezo arbol.
Cerasus.untis.vna ciudad de Capadocia.
Cerberus.i.el can portero del infierno.
Cercyra.æ.por vn genero de naue.
Cercyra.æ.nombre fue de Corintho.
Cercopithecus.i.por gato paus.
Cerdo.onis.por official mecanico.
Cerdo.onis por la diosa delas miesses.
Cerimoniæ.arum.por las cerimonias.
Cerinthe.es herba ex qua apes decerpunt mel.
Cerrinus.a.um.por cosa de mesto arbol.
Ceryx.ycos.interpretatur præco.
Cerno.nis.creui.por mirar con los ojos.
Ceruical.alis.por la cabeçera,o cabeçal.
Cerusa.æ.por aluayalde,o blanquibol.
Cesena.æ.vna ciudad de Lombardia.
Cesenas.atis.por cosa desta ciudad.
Cespes.itis.el cesped tierra con raizes.
Cete indeclinabile.por pescado grande.
Cethegus.gi.vn varon Romano.
Cethisus.si.vn rio cerca del monte Parnaso.
Cetus.i.por qualquiera pece grande.
Ceu aduerbium.por asi como.
Chalcos,interpretatur æreus.
Chalcoodon.ontos.hũs dentes æreos.
Chalybs.ibis.pueblos son de Ponto.
Chalybissa.æ.por cosa hembra de alli.
Chaos.i.por la confusion delas cosas.
Character.eris.por la esculpidura.
Charies.entos.interpretatur gratiosus.
Charybdis.is.por vn cierto peligro del mar.
Charites.um.por las tres gracias.
Charon.ontos.portitor inferorum.
Chela.æ.por el braço de escorpion
Chelidon.onos interpretatur hirundo.
Chelis.idos.interpretatur cithara.
Chen enos.interpretatur anser.

Chernyps.bos.interpretatur februum.
Cherophoon.ontos.discipulus Socratis.
Chersos,interpretatur terra.
Chimerinos,interpretatur hyemalis.
Chir chiros,interpretatur manus.
Chiragra.æ. por la gota dela mano.
Chiron.onos.Centaurus Saturni filius.
Chironomon.ontis por el trinchante.
Chironomos.i.el que dança por personaje.
Chirurgus.gi.por el cirurgiano.
Chitrapus.odis.por olla de tres pies.
Chlamys.ydis.por vestidura militar.
Chnus.oos.interpretatur lanugo.
Choenix,interpretatur semodius.
Chordax,genus est choreæ.
Chorus.ri.por ayuntamiento de yguales.
Cratis.idis.vn rio de Apulia.
Chremaster.eris.nerui testiculorum.
Chremes.etis.nombre proprio de varon en Terencio.
Chrysendetum.i por plato.o vaso de oro.
Chryseos,interpretatur aureus.
Chryseus genus cometæ,cui color est aureus.
Crysostomus,interpretatur os aureum.
Christophorus,interpretatur ferens Christum.
Chronis.is nombre proprio de varon.
Chronica.orũ.por la historia delos tiempos.
Chros.otos.interpretatur corpus.
Cyamos.u.faba legumen.
Cyamotrox,interpretatur fabiuorus.
Cyane.es.vna fuente de Sicilia.
Cyane.es.vnas rocas del Bosphoro.
Cyathus.ti.por medida de vn sorbo.
Cibaria.orum.por el mantenimiento.
Cibele.es.por la madre delos dioses.
Cicada.æ. por la cigarra.
Cicer.eris.por el garuanço.
Cici,interpretatur gala æ.
Cicon.onos populus est Thraciæ.
Cicuta tæ. por cigata yerua conocida.
Cyclops.opos.monstrum vnius oculi.
Cidon.onis.por vna ciudad de Creta.
Cio cis,vel Cieo.es.cui por mouer,o incitar.
Cylidrus.i.por vna serpiente.
Cylindrus.i.por coluna rolliza.
Cilix.icis.vn varon de Cilicia en Asia.
Cilissa.æ.por cosa hembra de alli.
Cilium.ij.por la cuenca del ojo.
Cymbalista.æ.por el que tañe campana.
Cymbalistria.æ.por la que tañe campana.
Cymolus.li.vna isla del Arzapielago.
Ciminus.ni.por vn monte y lago de Italia.
Cinnabaris.ios interpretatur minium.
Cinedus di.por el puto que padece.
Cinips.ipis.fluius est in Cirenaica.
Cynipes.pis.por vn rio de Ponto.
Cynicus.ci interpretatur caninus.
Cynira.æ.por vn rey que fue de Chipre.
Cynodos.ontis.interpretatur dens caninus.
Cynomyia.interpretatur musca canina.

Ciphas.antos.oppidum peloponnesi.
Cyperus.ri.por la juncia olorosa.
Cyparissos,viri & ciuitatis est nomen.
Cypirus.ri.por aquello mesmo.
Cypris.idis.dicitur Venus,pulchritudo.
Cyprus.i.por Chipre isla.
Cytarus.i.vn monte de Asia menor.
Circinus.i.por el compas.
Cerciter.por vn poco mas,o menos.
Cirnus.ni.por Corcega isla.
Cis,interpretatur vermis.
Cis præpositio.por aquende.
Cisseris,interpretatur pumex.
Cithara.æ.por harpa instrumento musico.
Citharistes.æ.por el que tañe harpa.
Citharistria.æ.por la que la tañe.
Citheron,mons est Bœotiæ.
Cithera.orum.por vna ciudad de Chipre.
Citherius.i.mons est Peloponnesi.
Cytisus.i.por cierta flor,y yerua.
Citra præpositio.por aquende.
Clades.dis.por mortandad a hierro.
Clam præpositio.por escondidamente.
Clanculum aduerbium.por escondidillas.
Clandestinus.a.um.por cosa a escondidas.
Classis.is.por la flota de naues.
Clatrus.i.por la rexa de apartamiento.
Claua.æ.por la porra.
Cleobulus.li.vno delos siete sabios.
Clepo.pis.psi.por hurtar.
Clerus.i.enfermedad es enla colmena.
Clibanus.ni.por el horno.
Climater.eris por grado que corta la.
Climax,interpretatur scala.
Climene.es.vna hija de Oceano y Thetis.
Clio.us.vna ex nouem musis.
Clis idos.interpretatur clauis.
Clyster.eris.por el cristel,ayuda.
Clitella.æ.por el albarda.
Clitorius.ij.vna fuente de Arcadia.
Cliton.onis.vn nombre de varon.
Clitumnus.por vn rio de Italia.
Cloaca.æ.por el albañar.
Clodius.dij.por lo mismo que Claudio.
Chloreus.ci.auis est, quæ virco interpretatur.
Clotho.us.vna delas tres parcas.
Clunis.is.por la nalga.
Cnemis.idos interpretatur Ocrea.
Coccinus.a.um.por cosa de grana.
Coccyx.ygos.interpretatur cuculus.
Cochleare.ris por la cuchara.
Cocitus.ti por vn rio del infierno.
Cocles.itis. por el tuerto de vn ojo.
Coctonum.i.por vna especie de higos.
Codicilli.orum.por el codicilo de testamento.
Cœnatio.onis por la sala baxa.
Cœnaturio.is por hauer gana de cenar.
Cœnomyia,interp commune muscarũ.
Cælites.tum.por los moradores del cielo.

Cœpio.pis.verbo antiguo por començar.
Coerceo.ces.coercui por refrenar.
Cognosco.cis.por conocer.
Cohibeo.bes.por refrenar.
Collido.dis.por herir vno con otro.
Colliphiũ.ij.por pã cozido so la ceniza.
Collirium.rij.por vnguento para los ojos.
Colocasia.æ.por la culcasia yerua.
Colon.interpretatur membrum.
Colum.li.por el coladero.
Colus.li.vel colus.us.por la rueca.
Columen.inis por el altura.
Columella.æ.vn nombre de varon.
Comedo.onis.por comilon o gloton.
Comes.itis.por conde,o el que acompaña a otro.
Comessor.aris.por ser combidado.
Cominus aduerbium.por amãteniente.
Comys.ythos.interpretatur fascis.
Commi,interpretatur gummi.
Cõminiscor.eris.por fingir,o pensar.
Como.is.compsi.por afeytar.
Compar.por cosa ygual con otra.
Compedio.is.iui.por impedir,o embaraçar.
Compes.edis.por la prision de pies.
Compendium.dij.por el atajo.
Compesco.cis.por refrenar,o retener.
Comperio.is.comperui.por hallar.
Compello.is.por constreñir.
Compello.as.por llamar.
Compingo.gis.por ayuntar,o componer.
Complodo.dis.por desfauorecer.
Compos.otis.por cosa poderosa de alguna cosa.
Concerpo.pis.por coger rompiendo.
Concido.dis.por caer.
Concido.dis.por herir o matar.
Concupisco.scis.por cobdiciar.
Concutio.tis.por sacudir vno con otro.
Conchyle.is.por la concha del carmesi.
Concors.dis.por cosa concorde.
Conculco.as.por hollar,o acocear.
Condyloma.atis.vna especie de almorranas.
Conis.ios.interp.puluis.
Cone.es.por vna isla del Danubio.
Conor.aris.por esforçarse.
Confercio.cis.por recalcar vno con otro.
Confitcor.eris.por confessar por fuerça.
Confringo.gis.egi.por quebrar.
Confuto tas.por destruyr los argumentos.
Congredior.eris por andar,o encontrar con otro.
Coniux.gis.por marido,o muger.
Conniueo.es.por inclinar la cabeça,o los ojos.
Conquinisco.scis.por aquello mesmo.
Connubium.ij.por el casamiento.
Conquiro.is.conquisiui.por buscar.
Conops.opis.por el mosquito.
Conopeum.i.por el pauellon para mosquitos.
Consciscere mortem.por matarse.
Consero.is.rui.por plantar en vno.
Consero.is.rui.por trauar en vno.
Consors.tis.por compañero ygual.
Conticeo.es.por callar en vno.
Contrecto as.por tratar entre manos.
Contumax.acis.por el porfiado.
Contumelia.æ.por la injuria.
Conuicium.ij.por denuesto riñendo.
Conus.i.por el agalla del cipres.
Cooperio.ris.rui.por cubrir.
Copa.pæ vn nombre de muger enel Vergilio.
Cophos,interp.surdus.da.dum.
Copiæ.arum.por la hueste dela gente.
Copia.æ.por la abundancia,o facultad.
Copo.onis.por el tauernero.
Copona.æ.por la tauernera,o ventera.
Copos,interpretatur labor.
Copula.æ.por ayuntamiento,o trailla.
Coquo.is.xi.por cozer.
Coralium.lij.por coral.
Cora.æ.vna ciudad antigua de Italia.
Corax.acos.interpretatur coruus.
Corbis.por la goja para las miesses.
Corcyra.æ por vna isla del mar Ionio.
Cordax.acos.interpretatur lasciua saltatio.
Corinthos ciuitas celebris.
Coryphas,oppidũ Acolidis.
Corys.ylos,interpretatur galea.
Coronis.idis interpretatur extremitas.
Crytus.ti.por el goldre para frechas.
Cornicen.inis.por el varon trompeta.
Cornicina.æ.por la muger trompeta.
Cornus.ni.por cerezo syluestre.
Cornu.por cuerno,o trompeta.
Corus.i.por viento gallego.
Cos cotis.por la piedra aguzadera.
Coscinomantis.vates cribro diuinans.
Cosæ.arum.vna ciudad antigua de Italia.
Cosyra.æ.vna isla de Sicilia.
Coxendix.icis.por donde juega el anca.
Cras aduerbium.por mañana otro dia.
Crabro.onis.por el tauarro,genero de abispa.
Crapula æ.por la embriaguez.
Crater.eris.por la copa.
Crater,eris por la cuenca dela pila.
Crater.eris..n..p.Philosophi.
Crates.is.por el çarzo.
Craticula.æ.por las parrillas para assar.
Cratis.idis.por vn Rio de Achaia.
Creber.a.um.por cosa espessa.
Crebenus.i.por vn rio.
Credo.is.por creer,o confiar,o prestar.
Crementum.i.por acrecentamiento.
Cremaster.el neruio delos testiculos.
Cremon.onos.mons Lesbi est.
Crepis.idos.interp.fundamentum.
Crepo.as.por sonar quebrando algo.
Crepundia.orum por los diges del niño.
Cresces.entos.n.p.apud Latinos.
Cremon.onos.vicus propè Corinthon.
Crepis.idos.interpretatur solea.

Cresa æ.nombre de hembras fue.
Cres.etis.Rey,o varon de Creta isla.
Criminor.aris.por acusar,o ser acusado.
Crystallinus.a.um.por cosa de crystal.
Crecalus.i.por vn Rey de Sardinia.
Crocis,genus herbæ.
Crocinus.a.um por cosa de açafran.
Crocodillus.i.por la cocatriz del nilo.
Croton.onis.ciuitas Italiæ in sinutarentino.
Crotopus.i.n.p.de varon.
Crustumium.ij.vn rio de Italia.
Ctis.ctinos.interp.pecten.
Ctesiphon.ontos.n.p.viri & fluminis.
Cubile.is.por cubil de fiera.
Cuias.atis.por de que tierra.
Cuculus.i.por cuclillo aue.
Cuculo.as.por cantar el cuclillo.
Cuculus.i.la capilla,o cogulla de frayle.
Cucuma.æ.cierto vaso de barro,o arma.
Cucumis.eris el pepino,melon,o cohombro.
Cucurbita.æ.por la calabaça,o ventosa.
Cucurrio.is.por cantar el gallo.
Cudo.is.por herir como en yunque.
Cudo onis.por caxquete de cuero.
Cunæ.arum por la cuna de los niños.
Cunabula.orũ.por la criança dellos.
Cuneus.i.cuña,o batalla,o assiento.
Cuniculus.i.el conejo,o madriguera.
Cures.etis.pueblos son de Creta.
Cures ium.ciudad de los Sabinos.
Curulis.e.cosa de carro,o corrida.
Currus.us.por el carro.
Curius ij nombre de varon Romano.
Curio onis nombre de varon Romano.
Cupido.inis la codicia,o dios de amor.
Cupio.is.por codiciar.
Custos.dis.guardador,o guardadora.
Custodia.æ.la guarda,o guardadora.
Cuspis.idis.por la punta.
Cuticula.æ.por la pellejuela cuero.

Dactylos.n.interpretatur digitus.
Dactylotheca.æ.por la casa de anillos.
Daces.æ.pueblos son Septentrionales.
Dacus.i.por aquellos mesmos.
Daemon.onos.dr fortuna sapiens.deus.
Daes.tos.interpretatur fax.
Damar.aros.interpretatur vxor.
Damœtas.n.p.de vn pastor.
Dama.æ la gama especie de ciervos.
Damen.enos.vnus fuit ex heroibus.
Damno.as por condenar,o obligar.
Danae fuit Acrisij filia.
Danubius.ij.vn rio de Vngria.
Daphne es.nemus Antiochiæ.
Daphne.es Accent. in vltima.n.puellæ.
Daphnon.onis.por el lauredal.
Daphnis.idis.nombre de vn pastor.
Daps.dapis.por el manjar costoso.

Dardanus.i.hijo de Iupiter y Electra.
Dares.etis.n.de vn varon en Vergilio.
Dasipus odis.por la liebre.
Dauid.idis.por el propheta y rey.
Debilis.e.por cosa debil y flaca.
Decas.adis.numerus est denarius.
Decapus.odis.la medida de diez pies.
Decerpo.is.por coger rompiendo.
Decorus.a.um.por cosa graciosa.
Decus.oris.por la honra.
Dedecor.oris.por la desonra.
Dedoceo.es.desenseñar lo enseñado.
Decunx.cis.por diez partes de doze.
Defetiscor.eris.por cansar,o desfallecer.
Decussis.is.por diez asses.
Defraudo.as.engañar,o amenguar.
Defrutum.i.vino cozido ala meytad.
Degener.eris.lo que no responde a su genero.
Deglubo.is.por quitar el hollejo.
Dego.is.degi.por biuir.
Dehisco.is por henderse.
Deiero.as aui.por iurar mucho.
Deinceps aduerbium.por de ss ues.
Delear.atos illecebra,esca ad decipiendũ.
Delecto.as aui por deleitar.
Deleo.es.eui.por quitar,o raer.
Delibutus.a.um.cosa vngida de olores.
Delicium.ij.deliciæ.arum.por el deleyte.
Deliteo.es.tui.por esconderse.
Delphin,vel Delphis.inis.el delphin.
Delirus.a um por cosa desuariada.
Delubrum.i.por el templo.
Demeter.ros.interpretatur ceres.
Dementia.æ por la locura.
Demipho.onis.n.p.de varon.
Demo.is.dempsi por quitar.
Democoon.ontos.Priami filius nothus.
Demophoon.ontos.Thesei filius.
Demosthenes.is.orador fue griego.
Democritus.i.vn filosofo griego.
Demum aduerbium por finalmente.
Denarius.ij.moneda que vale diez asses.
Deni.æ.a.de diez en diez,o cada vno diez.
Denseo.es por espessar.
Denso.as.por aquello mesmo.
Depeciscor.eris.hazer tu pe pacto.
Deperco is.por perdonar.
Depleo.es por vaziar,o menguar.
Desero.is.rui por desamparar.
Deses.idis el perezoso,a nimium sedendo.
Desideo.es.desedi por emperezer.
Desilio.is lui.por saltar abaxo.
Despondeo es.por prometer.
Despotis idos.interp.domina.
Destino as por deliberar,o comprar.
Detero is.detriui por gastar por vso.
Deterior oris por cosa menos buena.
Deunx cis por onze onças.
Dextans.tis.por diez partes de doze.

Dexter.a.um.por cosa diestra.
Diadema.atos.por la diadema,corona.
Diapason,consonantia dupla.
Diatessaron,consonantia sexquinaria.
Dias,adis.por la dualidad.
Dicax.acis.por dezidor,y parlero.
Dicæos,interpretatur iustus.
Dico.as.por dedicar,o consagrar.
Ditio.onis.por el señorio.
Dictamum.i.por el dictamo yerua.
Dicticos,interpretatur demonstratiuus.
Dicto.as.por dezir lo que otro escriue.
Dictito.as.por dezir a menudo.
Didymus.i.interpretatur geminus.
Didyme.es.por vna isla cerca de Sicilia.
Didus.us.la que poblo a Carthago.
Diffiteor.eris.no confessar,o negar.
Differcio.is.recalcar por diuersas partes.
Digredior.eris.por se partir de otro.
Diluo.is.por desleir,o deslauar.
Dindymus.i.vn monte de Frigia.
Dimico.as.por pelear.
Dimidium.ij.por la meytad delo entero.
Diptoton.i.cosa de dos casos.
Dipus.odos.interpretatur bipes.
Diogenes.vn philosopho griego.
Diœcesis.por la diocesis,o juridicion.
Dione.es.Venus siue illius mater.
Dionysia.orum.fiestas eran de Baccho.
Dionysius.ij.n.pro.de vn varon.
Diores.is.vn varon enel Vergilio.
Dioryx chis.el fossado,o caua.
Diræ.arum.por las furias del infierno.
Dirimo.is.emi.por apartar.
Diruo.is.ui.por derribar edificio.
Discludo.dis.por echar a de fuera.
Discors.dis.por cosa discorde.
Discumbo.is.por assentarse ala mesa.
Discutio.is.sacudir a diuersas partes.
Diuersus.a.um.por cosa eloquente.
Dispar.aris.por cosa desigual.
Dispergo.is..por esparzir en partes.
Dispartior.iris.por partir en partes.
Dispesco.scis.por apartar del pasto.
Displiceo.es.por desagradar.
Displodo.dis.por dessfauorecer.
Dispungo.gis.por cassar la cuenta,o raer.
Disquiro.is.buscar por diuersas partes.
Dissero.is.ui.por declarar con palabras.
Dissipo.as.por dissipar,o destruir.
Dissulto.as.resurtir por diuersas partes.
Dius.a.ũ.cosa diuina,o digna de Iupiter.
Diutinus.a.um.por cosa de mucho tiempo.
Documentum i.por la enseñança.
Dodrans antis.nueue partes de doze.
Dodedix.icos.interpretatur coclear.
Dogma.atis.por decreto o ley.
Dolium.ij.por tinaja,o cuba.
Dolium.n.pro.viri apud Strabonem.
Dolobella.æ.n.pro.de varones Romanos.
Dolon.onis.por arma ofensiua secreta.
Dolon.onis.varon fue Troyano.
Dolopion.onis.Hypsenoris pater.
Doma.atos.domus siue tectum interpretatur.
Doris.idis.Helladis siue Achaiæ regio.
Doris.idis.por vna diosa dela mar.
Doricus.a.um.por cosa de grecia.
Doryphorus.i.interpretatur ferens hastam.
Doron,interpretatur donum.
Dos dotis.por la dote dela muger.
Dosis,interpretatur datio.
Dotos,interpretatur datus.a.um.
Draco.onis.por el dragon,o sierpe.
Dracena.æ.por la dragona,o sierpe.
Drama.atis.rei representatio.
Dryas.adis.por la diosa delos arboles.
Drydæ.pueblos y filosofos en Francia.
Dryx.yos.interpretatur quercus.
Drepanum.i.Trapana ciudad de Sicilia.
Dropax.acis por el atanquia para pelar.
Duco.as.aui.por guiar,o capitanear.
Dulos.u.interpretatur seruus.
Dulis.idos.interpretatur serua.
Dumus.i.por la maleza de matas.
Durius.ij.por Duero rio de España.
Dux.cis.por la guia,o capitan.

EArinus,interpretatur vernus.a.um.
Ebenus.i.por abenuz arbol.
Ebenum.i.por la madera del.
Ebur.oris.por el marfil del elephante.
Ebusus.i.Iuiça isla contra Valencia.
Ecce aduerbium.por demonstrar.
Echion.onos.vir Thebanus.
Echis.ios.por la biuora.
Eccum aduerbium para demonstrar.
Echo.us.el son que resurte dela boz.
Edo.is.edidi.publicar y sacar a luz.
Edonis.idis.fœmina fuit ex Thracia.
Educo.as.aui.criar con criança.
Educo.is.por sacar afuera,o arriba.
Edulis.e.por cosa de comer.
Eleemosyna.æ.est misericordia.
Electrum.i.Ambar,o oro de.xviij.quilates.
Elegia,est carmen flebile.
Elephas,animal est & mons Aethiopiæ.
Eleon.u.interpretatur oleum.
Eleusis,vel Eleusin,ciudad cerca de Athenas.
Eleuter,interpretatur liberator.
Elis.idis.regio est Ploponnesi.
Elisa.æ.la mesma es que reyna Dido.
Elisium.ij.lugar delos bienauenturados.
Elisius.ij.vn rio en Atica region.
Elor.oros.interpretatur laceratio.
Elorus.i.vn rio de Sicilia.
Elos.eos.interpretatur palus.
Emaneo.es.por quedarse en lugar.
Emathia.æ.region de Thessalia.

Emblema.atis.por el esmalte.
Emineo.es.nui.por estar encima.
Eminus aduerbium.por lexos.
Emo.is.por comprar.
Emolumentum.i.por la ganancia.
Empturio.is.por hauer gana de comprar.
En aduerbium demonstrandi he.
Endymion.onos.amasius Lunæ.
Enyo.us.hermano fue de Mars.
Enipeus.i.por vn rio de Thessalia.
Enthymema.atis.argumento es oratorio.
Epelis.idos.interpretatur aduena.
Ephebus.i.por el que comiença a barbar.
Epiales.is.febris lentæ genus.
Epicenos.u.interpretatur promiscuus.
Epirus.i.por Albania region de grecia.
Epictesis.interpretatur acquisitio.
Episcepsis.ios.interpretatur fictio.
Epodos u.interpretatur incantatio.
Epos est carmen heroicum.
Epos.opis.auis est quæ vpupa latine.
Epulum.i.por sala,o combite publico.
Epulæ.arum.por los manjares.
Eques.itis.por el Cauallero.
Equiculus.i.pueblos fueron de Italia.
Erasmos,fluuius Peloponnesi.
Erato,vna ex nouem musis.
Erebus.i.por el infierno.
Eremus.i.por yermo o desierto.
Erenum.i.vna ciudad antigua de Italia.
Eretum.i.oppidum est Italiæ.
Ereuthalion.onos.vir apud Homerum.
Erga præpositio.por cerca en voluntad.
Ergo.assi que,concluyendo por causa.
Eridanus.i.fluuius Italiæ,qui dicitur padus.
Erier.ros.interpretatur accommodatus.
Erigo.is.exi.por enhestar.
Erigone.es.Icari filia in cælo posita.
Erimāthos.Arcadiæ mons & fluuius.
Erinnys.ys.furia inferorum.
Eriphile.es.muger fue de Amphirao.
Eris.idos.interpretatur discordia.
Erix.icis.vn varon y monte de Sicilia.
Eruca.æ.oruga yerua conocida.
Erodius.ij.aue es incierta.
Eros.tis.n.pro.de varon,y del amor.
Essedum.i.por el carro para carga.
Esca.æ.por el manjar,o comida.
Esurio.is.por hauer gana de comer.
Ethica.orū.libros de filosofia moral.
Ethre.es.n.pro fœminæ celebre.
Etor.oros.interpretatur cor.
Euandrus.i.rex Arcadiæ.
Euentus.us.por la salida delo que acontece.
Euge aduerbium,vel interiectio.para loar.
Eugeos.interpretatur fertilis.
Eunuchus.i.por castrado.
Eupean ab eu & Pean compositum.
Euphrosine.es.vna dela tres gracias.
Eupolis.idis.poeta comicus græcus.
Eurimedon,fluuius Pamphiliæ.
Euryops.n.prop.viri celebre.
Euripides.is.poeta fue griego.
Euripus.i.vn mar cerca de negroponte.
Eurytion.n.prop.in Vergilio.
Europs.opis..rey fue dela Morea.
Euros,ventus ab ortu spirans.
Exanguis.is.cosa sin sangre.
Excretus.a.um.cosa crecida.
Excello is.por sobrepujar.
Excubiæ.arum.por las escuchas.
Excludo.is.por echar a fuera.
Exculco.as.por hollar,o coccar.
Exculpo.is.por esculpir.
Excutio.is.excussi.por sacudir.
Execror.aris.por abominar,o maldezir.
Exequiæ.arum.por las exequias.
Exerceo.es.por exercitar,o trabajar.
Exigo.is.por demandar por fuerça.
Eximo.is.emi.por sacar a fuera.
Exilis.e.por cosa feble,o delgada.
Exodus.i.interpretatur exitus.
Exoletus.a.ū.cosa que dexa de crecer.
Experior.iris.por experimentar.
Expergiscor.eris.por despertar.
Expes.por cosa sin esperança.
Explodo.dis.por patear en disfauor.
Exta.orum.por las assaduras del animal.
Exul.ulis.hombre,o muger desterrados.
Exuuiæ.arum.por los despojos.

FAbilis.e.a faris vel fare quod est loquor.eris.
Facundus.a.um.cosa elegante.
Facetiæ.arum.por los donayres.
Facesso.is.por hazer molestia,o enojo.
Facetus.a.um por cosa donosa.
Fex fæcis.por la hez,o borra.
Fagus.i.por la haya arbol.
Faginus.a.um por cosa de haya.
Falernum.i.vino de Campania.
Far farris.por el farro simiente.
Farcio is.farsi.por recalcar.
Farcimen.inis.morcilla,o longaniza.
Fas indeclinabile.por lo licito en religion.
Fascis.is.por el haz,o emboltorio.
Fastigium.ij.por la cumbre,o altura.
Fasti.orū.vel Fastuum.por el Kalendario.
Fateor.eris.por confessar por voluntad.
Fatisco.scis.por henderse.
Fatigo.as por acossar.
Fauco es.ui.por fauorecer.
Fax.cis.por la hacha para quemar.
Femen.inis.por el muslo por de dentro.
Femur.oris.por el muslo.
Feralis.e.par cosa de fiera.
Ferè.fermè.aduerbia.por quasi.
Feriæ.arum.por las fiestas de guardar.
Feronia.æ.por vna fuente de Italia.
Fibula.æ.por la heuilla.

Fidelia.æ.por la olla.
Fidenæ.arũ.por vna ciudad de Italia.
Fidus.a.um por cosa fiel.
Figo.is.xi.por hincar.
Figulus.i.por el ollero.
Filix.icis.por el helecho.
Fimus.i.por el estiercol.
Fingo.is.xi.por fingir.
Fiscina.æ.por la encella.
Flabrum.i.por el moscadero,o viento.
Flabellum.i.por el moscadero.
Flabilis.flabile.por cosa que sopla.
Flagitium.ij.el pecado digno de castigo.
Flamen.inis.por el sacerdote.
Flamina.æ.por la sacerdotissa.
Flauus.a.um.por cosa ruuia.
Flecto.is.xi.por doblegar,o inclinar.
Fleo.es.por llorar.
Fligo.as.a quo est profligo.as.
Fligo.is.a quo est profligo.is.
Fluo.is.xi.por correr lo liquido.
Fluxus.a.um.por cosa floxa,y caediça.
Focale.is.por la beca.
Fodio.is.fodi.por cauar.
Fœdus.eris.por la confederacion.
Follis.is.por la bolsa,o fuelle.
Fomes.itis.por las astillas dela madera.
Fori.orum.por la tilla dela naue.
Formido.as.por hauer miedo.
Formido.inis.por el miedo.
Fornix.icis.por el arco,o boueda.
Forpex.icis por las tenazas.
Forsan, forsitã,forte,fortaßis.por por auẽtura.
Fors forte.por la fortuna.
Fortunæ.arum por las riquezas.
Fragor.aris.a quo suffragor,& reffragor.
Fremo.is.por bramar.
Fretum.i.por el estrecho del mar.
Frigeo.es xi.par resfriar.
Frigo.is xi.por freyr como en sarten.
Frig[illegible]a.æ aue a mi no conocida.
[illegible]llo.as.por cantar ciertas aues.
[illegible]io.is.por chillar la cigarra.
Fric[illegible]s.fricui.por fregar.
Frit.por el grano menudo del trigo.
Frons.dis.por la hoja del arbol.
Frons.tis por la frente.
Fraudo.as.por defraudar,o menguar.
Frumentor.aris. por yr por trigo,o ceuada.
Fruor.eris.por gozar de alguna cosa.
Frusino.onis.por vn lugar de Italia.
Frutex.icis.por mata menor que arbol.
Frux.gis por la fruta dela tierra.
Fulcio.is.por sustentar.
Fulix.icis por el aue cerceta.
Fulgeo.es.por resplandecer.
Fulgur.uris por el relanpago.
Fullo.onis.el que laua los trapos.
Fullona.æ.por la que laua los trapos.
Funis.is.por la cuerda para atar.
Funus.eris. por el mortuorio.
Furio.is.insaniui.por enloquecer.
Fustis.is por vara para hostigar.
Furfures.um.por la caspa dela cabeça.
Fiscina.æ.por el arrexaque de tres puntas.

Gades.ium.por la isla de Calez.
Gadir.is.por vna ciudad desta isla.
Galbanum.i.por el galbano medicina conocida.
Galesus.i.vn rio de Tarento en Italia.
Galerus.i.por el sombrero.
Ganeo.onis por el que come por tauernas.
Gargarus.i.por vn monte de Apulia.
Gargarus.i.por vn monte de Frigia.
Garrio.is.por gorgear las aues.
Garrulo.as.por gorgear a menudo.
Gausape.is.por vestidura vellosa.
Gausapinus.a.um.por cosa assi como vellosa.
Gauisus.a.um.participium à Gaudeo.es.
Gela.æ.por vn rio y ciudad de Sicilia.
Gelos.otos.interpretatur risus.
Gelu indeclinabile.por el yelo.
Genæ.arum.por las maxillas,o parpados.
Gener.i.por yerno marido de hija.
Genys.yos interpretatur barba.
Geometres.æ.interpretatur mensor.
Geryones.is.por vn rey antiguo de España.
Gerys.yos.interpretatur vox.
Getes.æ pueblos son de Thracia.
Getulia.æ.por vna region de Africa.
Gibber.eri.por el corcobado,o corcobada.
Gigas.antis.interpretatur terræ filius.
Giges.is.por vn rio y pastor de Lidia.
Gingiuæ.arum.por las enzias.
Gynis.idos.interpretatur fœmina vir.
Git,indeclinabile.por el axenuz.
Glans.dis.por la bellota,o fruta syluestre.
Glarea.æ.por el cascajo y arena.
Glaucoma.atis por la enfermedad delos ojos.
Gleba.æ.por el terron de tierra.
Glen.enos.interpretatur pupilla.
Glico.onis.nomen viri celebre.
Glis.iris.por el liron animal conocido.
Glisco.is.por crecer,o engordar.
Globus.i.por la redondez,o ouillo,o pelota.
Glomero.as.por redondear,o deuanar.
Glossa.æ.interpretatur lingua.
Gluten.inis.por el engrudo.
Gnauus.a.um.por cosa industriosa.
Gnidos.vna isla del arçapielago.
Gobius.ij.vel Gobio.onis.por el gobe pece.
Gonia,interpretatur angulus.
Gortyn.nos.interpretatur Cortyna.
Gracito.as.por graznar el ansar.
Gradiuus.i.por el dios delas guerras.
Gradior.eris por andar,o passear.
Gramma.interpretatur litera.
Graus,interpretatur vetula.
Græcisso.as.por remedar a griegos.

Grates-iam.por las gracias.
Grex.gis.por la piara,manada de ganado.
Grypus.i.por el grypho.
Gripus.i.por la nariz coruo,o aguileña.
Gummi indeclinabile.por la goma.
HAbilis.e.por cosa habile,o ligera.
Hæma atos. interpretatur sanguis.
Halex.ecis.por el alache pece.
Halec.ecis por la salsa que del se haze.
Halesus.i.por vn rio de Sicilia.
Hallo as.aui.por euaporar,o vaziar.
Hallos.o.interpretatur.aica.
Hals halos,interpretatur sal,sine mare.
Halmiris.idos.interpretatur salsugo.
Halter.eris.por alçadera para saltar.
Hamilcar.aris.capitan delos Carthaginenses.
Hannibal.alis.hijo fue de Hamilcar.
Hamus i.por el anzuelo para pescar.
Hara.æ.por la pocilga delos puercos.
Harpago.onis.interpretatur rapax.
Harpyia.æ.por aquella aue de rapiña.
Haurio.is.por sacar,o recebir,o herir.
Heautontimorumenos,id.est,se crucians.
Hebdoas.ados.interpretatur septimana.
Hebe.es.por la diosa dela mocedad.
Hebes.etis.por cosa bota, no aguda.
Hebessus.i.ciuitas est Lyciæ.
Hedra.æ.interpretatur sedes sedis.
Helenus.i propheta fue hijo de Priamo.
Helena.æ por la muger de Menelao.
Helicops.opos.i.nigros habens oculos.
Helios.u.interpretatur sol.
Helyx icis por vna specie de yedra.
Helyx.cos.interpretatur coætaneus.
Hellen,enos.interpretatur græcus.
Hellen.nis.filius fuit Deucalionis.
Hellespontus.i.fretum celebre.
Helmins.inthos.uermis,lumbricus.
Helorus.i fluuius Siciliæ.
Hemera as.interpretatur dies.
Hemicirculus.i.por el semicirculo.
Hemina.æ por media,medida.
Hemus.i.por vn monte de Thracia.
Hepar.tos.interpretatur iecur.
Hermagoras.æ.por vn orador y philosopho.
Hermaphroditus,hijo fue de Venus y Mercurio.
Hermopan,compositum ex herme & pan.
Hermogenes. vn celebre philosopho.
Heros.ois.por el medio dia.
Heroina æ.hija fue de algun heroe.
Herodes is.por vn rey delos judios.
Herus i.por el señor delos sieruos.
Hyacinthus.i.por vna flor y piedra.
Hyacinthinus.a.um.por cosa desta color.
Hyacynthinus a.um.por cosa de color de violeta.
Hyaspis.idis.vna piedra preciosa.
Hybris.idos.ex duobus animalibus genitus.
Hydaspes.is.por vn rio de Media.
Hydrops.opis.por la hidropesia.
Hydromeli.por el aloxa.
Hydrus.untis.otranto ciudad de Italia.
Hierax.eos.interpretatur accipiter.
Hierichus.untis.la ciudad de Iericho
Hiera.æ.vna isla cerca de Sicilia.
Hylax nomen proprium canis.
Hyle.es.interpretatur materia.
Hymen.enis.el dios delas bodas.
Hymen.enis.la red en que nace el niño.
Hilaris.e.por cosa alegre.
Himera.æ por vn rio de Sicilia.
Hypanis.is. vn rio de Tartaria.
Hypar,interpretatur re vera.
Hyperion.onis.vnus ex Titanibus.
Hippomanes,sudor dela ingle de yegua.
Hipponax.atis.por vn poeta griego.
Hippotion.onis.uir apud Homerum.
Hir indeclinabile.por la palma dela mano.
Hyrie.es.por vna ciudad de Beocia.
Hircosus.a.um.por lo que hiede a cabron.
Hirudo.inis.por la sanguijuela.
His.enos interpretatur vnus vna vnum.
Hys hyos.interpretatur sus suis.
Hyssopus.i.por el hisopo yerua.
Histrix.icis.por el puerco espin.
Histrio.onis.por el representador de fabulas.
Holus.eris.por la ortaliza.
Homerus.i por vn poeta griego.
Homostyx homostygos interpretatur coniux.
Hornotinus.a.um.cosa del mesmo año.
Hospes.itis.por el huesped,o huespeda.
Hulcus eris.por la llaga con materia.
Humus humi.por la tierra.
IAcio.is.ieci por alcançar.
Iacob.hijo de Rebeca y Isaac.
Iacobus.i.nombre proprio de varon.
Iacchos,idem qui bacchus.
Iader.eris por vn rio de Esclauonia.
Ianthinus.a.um.por cosa violada en color.
Iapetus.i.por vn rio delos gigantes.
Iapis.igis.viento proprio de Apulia.
Iazyx.igis.pueblos son septentrionales.
Iber eri.por hombre de España.
Iberus i.Ebro rio de España.
Ibis.ibidis.aue propria en Egypto.
Icarus.i.nombre de varones fue.
Icetaon onis.Laomedontis filius.
Ichor.oros.interpretatur sanies & cruor.
Ichthys yos.interpretatur piscis.
Ico.is.ici.por herir.
Icon.onis.figura,o imagen.
Ider.atos.esca vel cibus.
Idolum.i.idolo.imagen,o estatua.
Idolothitum.i.sacrificio delos idolos.
Idume es.region en Iudea y Arabia.
Idus iduum,cierta cuenta delos meses.
Iecur.oris.por el higado.
Iynx.gis.torcecuello aue conocida.
Ignosco.is.por perdonar,o no conocer.

Ilaira.æ.hija fue de Leucipo.
Ilerda.æ.Lerida ciudad de España.
Ilia.ium.por las tripas delgadas.
Ilicò aduerbium, por luego ala hora
Ilios, aut Ilium.i.por la ciudad de Troia.
Ilissus.i.por vn rio cerca de Athenas.
Ilos.otos.interpretatur seruus.
Illecebræ.arum.por los halagos.
Illex.icis por el añagaza.
Illiberritanus.a.um.por cosa de Granada ciudad.
Illicio.is.por atraer con halagos.
Illido.is.por herir vna cosa con otra.
Imas imantos, interpretatur scutica.
Imbrex imbricis.por la teja.
Imbuo.is.embeuer en otra cosa.
Ingruo.is.por hazer impetu.
Immaneo.es.por quedar en algun lugar.
Immineo.es.por estar encima de otra cosa.
Impedio.is por embaraçar.
Impertior.iris.por dar parte.
Impetix.igis por el empeyne.
Impete ablatiuus ab impetu.
Impingo.is.por empuxar.
Impos.otis por cosa no poderosa.
Impubes.is.el que aun no tiene barbas.
Inater, interpretatur Ianitrix.
Inculco.as.por recalcar vna cosa con otra.
Incubo.as.acostar se sobre algo.
Incunabula.orum.la criança de niñez.
Incus.udis.por la yunque.
Incuso.as por quexarse de alguno.
Indecor.oris.cosa fea, o sin honor.
Indiges.etis.el sancto canonizado.
Indoles.is.señal de virtud enlos niños.
Induciæ.arũ.las treguas.
Ineptior.iris.hazer bouerias.
Inferi.orum.los dioses del infierno.
Inferiæ.arum.las offrendas delos muertos.
Infero infers intuli.por traer adentro.
Inficias co.negar lo hecho.
Infigo.is.imprimir apretando.
Infringo.is.por quebrar.
Inguen.inis.por la ingle.
Inoleo.es.vel inolesco.por crecer.
Inops opis pobre, o menguado.
Innuba.æ muger no casada.
Inquies.etis.cosa sin holgança.
Inquino.as.por ensuziar.
Insculpo.is por esculpir.
Insideo.es assentarse en algo.
Insidiæ.arum.por assechanças.
Instar.aris.por semejança.
Instigo.as.aui por instigar.
Insulto as.saltar para mal hazer.
Inter præpositio, por entre.
Intercus.utis.cosa entre cuero y carne.
Intercipio.is.por entresacar.
Internodium ij.por cañuto.
Interpres interpretis.el faraute, o trujaman.

Intra præpositio por entre.
Intybus.i.la chicoria, o endibia.
Inula.æ.la enula campana.
Innus.inui.por el dios Pan.
Iocus.i.por la burla de palabra.
Ionium.ij mar entre Grecia y Italia.
Iosephus.i.vn caudillo delos judios.
Iopas.æ.cantor enel vergilio.
Iphytus.i.vn varon enel vergilio.
Ir.iros.interpretatur procella.
Irrumo.as.est mentulam ori inserere.
Isagoga.æ.interpretatur introductio.
Isara.æ.vn rio de Francia.
Isaurus.i.vn rio de Italia.
Isaurus.i.vna ciudad de Cilicia.
Isidorus.i.nombre de varon.
Ismarus.i.vn monte de Thracia.
Iste ista istud.por esse segunda persona.
Ithercus.i.interpretatur directiuus.
Iubar.aris.interpretatur claritas.
Iubilus.i.por grita de alegria.
Iugum.i.el iugo, o junta de bueyes.
Iugum i.enxullo, o vanco de galea.
Iuga.orum.la cumbre del monte.
Iugerum.i.por vna huebra de tierra.
Iupiter iouis.aquel dios delos gentiles.
Iuratus.a.um.cosa juramentada.
Iusticium.ij.las vacaciones del juyzio.
Iusta.orum.las exequias delos muertos.
Iuuo iuuas.por ayudar.
Iuxta præpositio.por cerca.
Ixion.onis.Ixion, qui torquetur apud inferos.

Labes.is.por la corrupcion.
Labicum.i.vn lugar cerca de Roma.
Labo.as.aui.por caer derrocando.
Labor.eris.por caer deslizandose.
Laburnum.i.vna specie de robre.
Lacedæmon.onis.vir ex Lacedæmone.
Lacer.a.um.cosa despedaçada.
Lacesso is.desafiar, o prouocar.
Laches.etis.vn varon en Terencio.
Lacon.onis.varon de Lacedemonia.
Lacena.æ.por la muger de Lacedemonia.
Lactes.ium.por entresijo.
Lacto.as.aui.por amamantar.
Ladon.onis.vn rio de Thessalia.
Lædo.is.la si.por lisiar, o dañar.
Lælaps.apis.interpretatur procella.
Lælaps apis.vn can enel Ouidio.
Lestrigones, pueblos fueron en Italia.
Læuis.e.cosa lisa sin pelos.
Laganum.i.por la lasaña, o hojuela.
Lagus.i.el padre de Ptolemæo.
Lagoopus.odis.animal que tiene pies de liebre.
Lalage.es.nombre celebre de muger.
Lalax.agos.interpretatur loquax.
Lamentor.aris.por llorar gritando.
Lamina.æ.por la lama del metal.
Lampas.ados.interpretatur Fax facis.

Lampedo.us.nomen celebre fœminarum.
Lampon.onis.nomen viri celebre.
Lanista.æ.por el esgremidor.
Laocoon.ontis.varon fue Troiano.
Larius.ij.vn lago fue de Italia.
Larissa.æ.vna ciudad fue de Thessalia.
Larix.icis.specie de pino arbol.
Larynx.gis.pro gutture.
Lasser lasseris.por el assar.
Latebræ.arum.por escondedijos.
Latex icis.el vino,o agua.
Laterna.æ.por la lanterna.
Latona æ.la madre de Apollo y Diana.
Latrina.æ.por la priuada.
Latrix.idos.interpretatur ancilla.
Lauinium.ij.vna ciudad antigua de Italia.
Lauinia.æ.vna hija del rey Latino.
Learchos.i.Athamãtis filius.
Lebes.etis.por el calderon de cobre.
Lecythus i.por el azeytera.
Lectica.æ.las andas de biuos.
Lectito.as.por leer a menudo.
Lego.as.aui.por mandar,o embiar.
Lego.is.legi por leer,coger,o hurtar.
Lelex.gis.pueblos fueron de Thessalia.
Lemures.um.las fantasmas dela noche.
Lens lendis.por la liendre.
Lens lentis.por la lenteja.
Leonthophonos.leonem necans.
Lepos.oris.la gracia enel hablar.
Lepus.oris.por la liebre.
Lesbos lesbi.vna isla de nuestro mar.
Lestes.æ.interpretatur latro.
Lethes.æ.vn rio del infierno.
Leucaspis,nomen celebre apud Vergilium.
Leuus.a.um por cosa siniestra.
Leucipos,virorum nomen.
Leuir leuiri por el cuñado.
Leuis.e por cosa liuiana.
Leuites,vel leuita.æ.vir ex tribu Leui.
Leuitis idis.fœmina ex eadem tribu.
Libanus.i.vn monte de Iudea.
Libertus.i.por el libre de esclauo hecho.
Liberta.æ.por la libre de esclaua hecha.
Liberi.orum.el hijo,o hijos,o nietos.
Libethrum.i.oppidum.
Libye.es.quæ latine dicitur Aphrica.
Libys.ys.por varon de Africa.
Libs libos.interpretatur ventus Aphricus.
Libyssa.æ.vna muger de Africa.
Libido.inis.la luxuria,o antojo.
Libo.as.aui.por gustar sacrificando.
Libum.i.la offrenda que sacrificamos.
Libripens.dis.el que pesa la moneda.
Licabas,nomen proprium viri apud Ouidium.
Lycaon.rex Arcadiæ.
Licas.æ.el que lleuo la camisa a Hercules.
Lichen.enis el vsagre,o empeine.
Liceor.eris.poner en precio,o en almoneda.
Licinus.i.vn varon Romano.
Licitor.aris poner precio en almoneda.
Liceo es.por ser vendido en almoneda.
Licium.ij.por el lizo dela tela.
Lyen.enis.por el baço.
Lyenteria.el fluxo del vientre.
Liger.eris.nombre de varon enel Vergilio.
Ligo.onis.açada,o açadon.
Ligo.as aui por atar.
Lignor.aris.yr por leña.
Ligur liguris.varon,o muger de Genoua.
Ligurio.is.comer delicadamente.
Lilea.æ.vna ciudad de Bœotia.
Lilybæum.i.por vn cabo de Sicilia.
Limax limacis por el caracol,o limaza.
Limen limenos.interpretatur portus.
Limes limitis.por la linde,o senda.
Limus.i por el limo dela tierra.
Lindos,ciudad de Rhodas isla.
Linguo.is.por lamer con la lengua.
Linquo.is.por dexar.
Lino linis.por vntar.
Linum.i.por el lino yerua,o materia.
Linus.i.poeta antiguo hijo de Apollo.
Linther.thris.la barca pequeña.
Lynx.gos interpretatur singultus.
Lynx.cis vn animal no conocido.
Liqueo.es.liquesco.scis por derretirse.
Liquo.as.aui.por colar.
Liquor.oris.lo que se derrite.
Liquidus.a.um.por cosa clara y liquida.
Lira.æ.por la tierra entre dos sulcos.
Lyra.æ.por vn instrumento musico.
Lyricen.inis.el que lo tañe.
Lyricina.æ. por la que lo tañe.
Lirnesus.i.vna ciudad de Frigia.
Lis.litis.por la contienda.
Lyricen.inis.por el trompetero varon.
Lyricina.æ.la muger trompeta.
Literæ.arum.la carta mensagera.
Litura.æ.por el borron,o raedura.
Lixa.æ.por el aguador del real.
Loculi.orum.la bolsa,o bolsico.
Locuples.etis.por el rico,o rica.
Lodix.icis.por la manta.
Lœtum.i por la muerte.
Logos logu.interpretatur sermo.
Lorica.æ.por la malla,o cota.
Lophos.u.crista siue collis.
Lorum.i.por la cuerda,o coyunda.
Lothos.i.arbol proprio de Africa.
Lubricus.a.um.por cosa que se desliza.
Lucellum.i por la ganancia pequeña.
Luceo.es por resplandecer.
Lucumo.onis.pueblos fueron de Thuscia.
Luceres.um.vna de tres partes delos Romanos.
Ludo.is.por jugar,o burlar.
Lugeo luges por traer luto.
Lumbricus lumbrici por la lombriz.

Luo.is.por lastar,o pagar pena. Luo.is.por mortandad.
Lupercalia.orum.fiestas eran del dios Pan.
Lusitania.æ.por Portugal.
Lustrum.i.spacio de quatro años.
Lustra orum.por la puteria,o breña.
Luter.cris.vaso para nos lauar.
Lutum luti por el lodo,o cieno.
Luxuria luxuriæ.la luxuria,o demasia.
MAcar macaros,interpretatur beatus.
Macars macartos,interpretatur item beatus.
Macedo macedonis.vn varon de Macedonia.
Macer.a.um.por cosa magra.
Macero maceras.Por curtir,o remojar.
Macetes.tum.por los Macedones.
Macte in vocatiuo.por o acrecentado.
Macti in vocatiuo.por o acrecentados.
Machina.æ.el ingeño,o edificio.
Maea.as.quæ à latinis Maia.
Meandros fluuius est Lydiæ.
Mæon.onis.vir à quo dicta Mæonia.
Magalia magalium.las majadas delos pastores.
Magiros,interpretatur coquus coqui.
Magnes.etis.por la piedra iman.
Magnes magnetis.por vn varon de Magnesia.
Magnetis.is.hembra de alli.
Magnesia.æ.por aquello mesmo.
Magnesia.æ.vna region de Thessalia.
Mænalus.i.vn monte de Arcadia.
Maiores maiorum.por nuestros antiguos.
Mala malæ.la maxilla dela cara.
Malus mali.por el mançano.
Malum.i.por la mançana.
Mamercus.i.prenombre es de Romanos.
Mamertinus mamertini.populi sunt Siciliæ.
Mamma.æ.por la teta dela muger.
Mamilla mamillæ.por teta pequeña.
Mamura.æ.nombre de vn Romano.
Mamurius.ij.por vn herrero.
Mandibula mandibulæ.por la quixada.
Mando.as.aui.por embiar,o encomendar.
Mando.is.mandi.por comer,o maxcar.
Mandragora.æ.la mandragora yerua.
Maneo.es.mansi.por quedar,o esperar.
Manes.ium.las animas del infierno.
Mango.onis.el que vende esclauos.
Mantile.is.por el pañizuelo de manos.
Mantis.ios.vates diuinus.
Manto.us.Tyresiæ filia.
Manubiæ.arum.dinero del botin.
Mapalia.ium.por majadas de pastores.
Marcipor.oris.el esclauo de marco.
Margarita.æ.el aljofar,o perla.
Margo.inis.la margen,o ribera.
Marica.æ.nemus est Italiæ & nomen nymphæ.
Marpesus.i.vn monte de Paros isla.
Martyr.yris.interp.testis. Mars.tis.el dios dela guerra.
Mas maris.el macho de cada specie.
Mases.etos.vir de quo Homerus.
Massilia massiliæ.vna ciudad de Prouencia.
Massilus.i.pueblos son de Africa.

Mastice.es.por el almaziga.Mastix.icis.por aquella mesma.
Mastyx.gis.interpretatur flagellum.
Mastigia.æ.interpretatur verbero.
Mathesis.eos.interpretatur doctrina.
Mauors.tis.por el dios Mars.
Mauritania.æ.la Africa occidental.
Mecon.onis.interpretatur papauer.
Medea.æ.aquella gran hechizera.
Medeon.onis.oppidum est Bœotiæ.
Medeor.eris.por melezinar.
Mediolanum.i.por Milan ciudad de Lombardia.
Medis.enos.interpretatur nullus.
Medon.onis.vnus ex procis Penelopes.
Meges megetos.vir apud Homerum.
Megeris,interpretatur congregatio.
Meio.is.minxi.por mear.
Melan.anos.interpretatur nigrum.
Melas.anos.interpretatur niger.Meles.æ.vn Rey de Lydia.
Melampus.odis.varon fue adeuino.
Melanthium.ij.por axenuz.
Melilotus meliloti,corona de rey yerua.
Melite milites.insula prope Siciliam.
Melos.eos.interpretatur cantus,siue membrum.
Memor memoris.cosa que se acuerda.
Memphis.is.ciuitas Aegipti.
Men menos,interpretatur mensis.
Menalipus.i.nomen viri celebre.
Menander.i.vn poeta comico griego.
Menapi.orum pueblos son de Francia.
Menas.adis.la sacerdotissa de Baccho.
Menelaus.i.rex Laconum Helenæ coniux.
Menis.idos.interp.ira. Mendicus.a.um. cosa pedigueña.
Menix.igis.la pia madre del meollo.
Menogenes,nombre de varon. Menon.onis.auroræ filius.
Mens mentis.por el anima.
Mentor.oris.celator nobilis.
Meracus meraca meracum.cosa pura.
Merces mercedis.la soldada,o jornal.
Meretricula meretriculæ.puta pequeña.
Merges.itis.por manojo.Mergo.gis.por anegar enel agua.
Mermis.inthos.interpretatur funiculus.
Meridies meridiei por el medio dia.
Meriones.is.por vn griego.
Merops.opis.el abejarugo aue. Merops.opis.no.pro.viri.
Messana.æ.Mecina ciudad de Sicilia.
Mesapus.i.vn varon enel vergilio.
Mesochorus.i.el principe del coro.
Mestor.oris.filius Priami.
Metallum metalli.por el minero.
Metamorphosis.eos.interp.transmutatio.
Metaphysica orum.vn libro de Aristoteles.
Metaphora.æ.interpretatur translatio.
Metaurus,siue Metaurum por vn rio de Italia.
Meter.eros interpretatur mater.
Metior.iris.por medir.
Methodus.i.interpretatur doctrina.
Meto metis.por segar,o cortar.
Metopon,interpretatur frons frontis.
Metreta.æ.por medida para medir.
Mica.æ.por miga,o migaja.

Mico.as.aui.por resplandecer.
Mycos.i.interpretatur fungus.
Michol.muger fue de Dauid.
Micone.es por vna isla del arzapielago.
Micturio.is.por hauer gana de mear.
Mydas.æ.rex Phrygiæ.
Mygdon.onos.vir celebris apud Homerum.
Miles.itis.por varon,o muger armada.
Milesius.a.um por cosa de Mileto,ciudad.
Milo.onis.nombre proprio de varon.
Milium.ij.por myo legumbre.
Mimas antis.por vn monte de Asia menor.
Mina,siue Mna.æ.por vna cierta moneda.
Minæ.arum por las amenazas.
Minerua.æ por la diosa Palas.
Mines.etos.filius Eueni apud Homerum.
Myniæ.arum.pueblos son de Thessalia.
Minio.onis.por vn rio de Italia.
Miniscor.eris.a quo reminiscor.
Minius.ij.por vn rio de Galizia.
Minium.ij.por el bermellon.
Minos ois.por vn rey de Creta.
Minores.orum.por los nietos descendientes.
Myops.opos.interpretatur Tabanus.
Myrica.æ.por xara,o iniesta.
Mirmex.ecos.interpretatur formica.
Myron,interpretatur vnguentum.
Myron.onis.por vn platero,o entallador.
Myrrhinus a.um.por cosa de myrrha.
Mys myos.interpretatur mus.
Mysterium.ij por el mysterio secreto.
Mytilus.i.por vn genero de concha.
Myton mytonos nomen proprium viri.
Mitra.æ.por la cofia,o coifa.
Mna mnæ idem est quod mina.æ.
Mnemosyne.es.mater est Musarum.
Moabites,vel Moabita aliquis est de terra Moab.
Moabitis.idis por vna muger de aquella tierra.
Moles.is.por muela,o edificio.
Molimen.inis.por el aparato del edificio.
Moly molyos herba centũ capita.
Molion.onos.vir apud Homerum.
Molior iris.por aparejar.
Molops.opos.interpretatur vibex.
Mœnia.ium.por los muros dela ciudad.
Monoptota.por cosa de vn caso.
Monas monadis por vnidad.
Monychus.i por vno delos Centauros.
Monile.is.por el collar de oro.
Monoceros.otis por el vnicornio.
Monops.opos.interpretatur vnoculus.
Monumentum.i.por memoria de algo,o sepultura.
Moretum.i.por el almodrote.
Morges.etos.vir & rex Italiæ.
Morio.onis.por el bovo.
Morini.pueblos son de Francia.
Morus.i.por moral arbol.
Morum.i.por la fruta del.
Mosa.æ.fluuius est Galliæ Aquitanicæ.
Mos moris.por la costumbre.
Moses.is.profeta y capitan delos Iudios.
Mulceo.es.mulsi.por halagar.
Mulciber.bris.por el dios Vulcano.
Mulgeo.es.mulsi.por ordeñar.
Mulcto.as.aui.por penar en dinero.
Mulio onis.por azemilero,o mulatero.
Multicium.ij.por vestidura delicada.
Municeps.pis.por morador dela villa.
Municipium.ij.por villa con juridicion.
Munimen.inis.por guarnecimiento.
Munus.eris por el don.
Muria.æ.por salmuera,o salmorejo.
Mus muris.por el raton.
Musa.æ.por la musa.o inquisidora.
Muscus.i.por el almizque.
Muscus.i.por el moho del arbol.
Mustacium.ij.por pan amassado con mosto.
Mutina.æ.por vna ciudad de Italia.
Mutilus.a.um.por cosa mocha.

NAbis.is por la girafa animal peregrino.
Nabilis.e.por cosa que se puede nadar.
Nanciscor.eris.por alcançar,o ganar.
Napus.i.por nabo luengo.
Nar naris por vn rio de vmbria en Italia.
Narcissus.i.puer & flos.
Nares.ium.por las narizes.
Naricia.æ.vna isla enel mar Ionio.
Nasica.æ.nombre proprio de vn Romano.
Naso.onis.hombre narigudo.
Nasus.i.por la nariz.
Narthex.ecos.interpretatur ferula.
Natalis.is.por el dia del nascimiento.
Natales.ium.por el estado en que nascemos.
Natu.por el nascimiento.
Natrix.cis.por cierta serpiente.
Naufragus.a.um.por el que se le quebro la naue.
Nausicáa.filia Alcinoi.
Nebris.idis por pelleja de gama.
Nebrophonos.interp.hinnulos necans.
Necys.yos.interpretatur mortuus.
Neco.as.aui.por matar.
Nectar aris por lo que beuen los dioses.
Necto.is.xui.por enlazar.
Neelys.ydos.nuper adueniens.
Nefas indeclinabile.por lo illicito.
Nefandus.a.um.por cosa no licita.
Nefarius.a.um.por lo mesmo.
Nefrens.dis.por cochino de menos de año.
Negligo is.exi por menospreciar.
Nemæa,regio est Elidis.
Nemesis.Dea Indignationis.
Neniæ.arum por las endechas.
Neo nes.por hilar.
Nepa æ por scorpion.o alacran.
Nepos.otis por el nieto.
Neptis.is.por la nieta.
Neoterici por los autores modernos.
Neptunalia.orũ.la fiestas de Neptuno.

Nequam indeclinabile,por cosa luxuriosa.
Nequaquam en ninguna manera.
Nequeo.is.por no poder.
Nequicia.æ.por luxuria o malicia.
Nequis,por ninguno.
Ne aduerbium est negandi.
Nereus.ei.por el dios dela mar.
Nerio.enis.por la muger del dios Marte.
Neris.idos.nomen proprium apud Papinium.
Neritus.i.por vn monte dela isla Itaca.
Nestor.oris por vn varon Griego.
Nestorides.por vn hijo,o nieto de Nestor.
Nex necis.por la muerte.
Nexo.as.aui.enlazar,o trauar.
Nexo.is.ui.por aquello mesmo.
Nice.es.interp. victoria.
Niceterium.ij.por insignias del vencimiẽto.
Nyctilops.opos interpretatur lusciosus.
Nicticorax.acis.por la lechuza aue.
Nyctimene moça fue de Lesbo isla.
Nimirum aduerbium.por ciertamente.
Niniue es.por la ciudad de Niniue.
Niobe.es por vna hija de Tantalo.
Ninus i.por vn rey delos Assirios.
Nireus i por vn niño muy hermoso.
Nisyrus.i.por vna isla enla ribera de Caria.
Nisus.i por el alcotan,o esmerejon.
Niteo.es.por resplandecer.
Nitor.eris.por estribar,o esforçarse.
Nix niuis por la nieue.
Noctiuagus.a.um.por cosa que anda de noche.
Noctu aduerbium.por de noche.
Nola.æ por vna ciudad de Italia.
Nolo,non vis.por no querer.
Nomas.adis pueblo es de Africa.
Nomion.onos.vir apud Homerum.
Nonæ.arum.por ciertos dias del mes.
Nonagies aduerbium.nouenta vezes.
Nongenties aduerbium nouecientas vezes.
Nongies.por aquello mesmo.
Noricon.i.por vna region cerca de Dalmacia.
Nostras.atis por cosa de nuestro vando.
Nota.æ.por la señal,o letra escripta.
Noto.as.aui por señalar.
Notus i.por el viento de medio dia.
Notus.a um por cosa conoscida.
Nothus.i.por el bastardo no legitimo.
Nouacula.æ.por la nauaja.
Noueni.æ.a por de nueue en nueue.
Nouicius a.um.por cosa nueua en arte.
Nouies aduerbium.por nueue vezes.
Nubes nubis por la nuue.
Nubo is.por casar la muger.
Nugæ arum por los desuarios.
Numa.æ por el segundo rey delos Romanos.
Numanus.i.por vn varon enel Vergilio.
Numantia.æ por vna ciudad de España.
Numen inis.por dios,o poder diuino.
Numisma.atis.por el nomo,o moneda.
Numicius.ij.por vn rio de Italia.
Nundinæ arum.por ferias de nueue dias.
Nunquid aduerbium.por por auentura.
Nuo.is.por guiñar,o hazer del ojo.
Nuper aduerbium.por poco ha.
Nuptiæ.arum.por las bodas.
Nus noos,interpretatur mens.
Nutrio.is.por criar.

OB præpositio,por en derredor.
Obelus.i.interpretatur veru.
Obeliscus,interpretatur veruculum.
Obæsus.a um.por cosa gruessa.
Obex.icis.por el obstaculo,o estoruo.
Obijces,est obstaculum.
Obijcio.is eci.por contraponer.
Oblecto as.por alegrar a otro.
Obliuiscor.eris por oluidar.
Obolus.i por cierta moneda.
Obruo.is.rui por poner so tierra y agua.
Obses.idis.por el rehen.
Obstipus.a.um.por cosa cabezcaida.
Obticeo.es.cui.por callar absolutum.
Obtrecto.as.por reprehender lo que otro haze.
Ochema atos.interpretatur currus.
Occido.is.penultima breui.por caer.
Occido.is.penultima longa.por matar.
Occino.is.por cantar en contrario.
Occiput.itis.por el colodrillo.
Ocys,interpretatur velox.citus.
Octies aduerbium.por ocho vezes.
Octoni.æ.a.por de ocho en ocho.
Occulo.is.lui.por asconder.
Odus.ontos.interpretatur dens.
Oeax.oeacos interpretatur temo.onis.
Oeconomica.orum.por la economica.
Oeconomus.interpretatur villicus.
Oecophilax.acos.i.domi custos.
Oedipus.odis.por vn rey de Thebas.
Oenomeli.por la clarea de vino y miel.
Oenops.opos.vir Homero in Odissea.
Oesopum i.por la grossura de lana suzia.
Oestrus.u.interpretatur tabanus.
Offa.æ.por carne sin huesso.
Ofella.æ.por aquello mesmo.
Offendo.is.por tropeçar.
Officio.is.eci.por empecer.
Ogdoas ados.interpretatur octaua.
Ohe,interiectio ridentis.
Olearos.i.por vna isla del arzapielago.
Oleaster.tri.por el Azebuche.
Oleaginus.a.um.por cosa de oliua.
Olenos.por vna ciudad de Etolia o Beocia.
Oleo.es.por oler echando de si olor.
Oleter.ros.interpretatur perditor.
Olfacio.is.por oler recibiendo olor.
Olim aduerbium por en algun tiempo.
Olympionices.æ.por vencedor en olympia.
Olympus.i.mons est multis in locis.
Oloason.onos..nomen proprium viri.

Olx.olcos,interpretatur sulcus.
Omasum.i.por grossura enla barriga.
Omelix,interpretatur coetaneus.
Omitto.is.por dexar.
Omostix,interpretatur coniux.
Onar onaros.interpretatur somnium.
Oniar.iatos.interpretatur æque somniũ.
Onyx onychis por la cornerina piedra.
Onos.u.interp.asinus.
Opa.æ.n.pro.fœminæ.
Opacus.a.um.por cosa sombria.
Opaon onis.no.pro.viri.
Operio.is.operui por cobrir.
Opes.um.por las riquezas.
Ophis.ios.interpretatur serpens.
Ophrys.yos.interpretatur supercilium.
Opilio.onis.por el pastor de ouejas.
Opimus.a.um.por cosa fertil y gruessa.
Opis.is.por vna Nympha.
Opis in genitiuo.por ayuda.
Opis,interpretatur retro.
Opois idem est,quod opus opuntos.
Oporinos,interpretatur autumnalis.
Operior.iris.por esperar a otro.
Opifex.icis.por official de algun arte.
Ops.opos.per omicron est vox.
Optimates um por los buenos ciudadanos.
Opus.untos.por vna ciudad de Gracia.
Ora.æ.por la costa dela mar.
Orbis.is.por la redondez.
Ordior.iris.por ordir y comencar.
Orichalchum.i.por alaton morisco.
Orgentorix.igis.vn principe Frances.
Oricum.i.oppidum est Thraciæ.
Origanum.i.por el oregano yerua.
Origenes.is.no.pro.viri.
Origenestes æ.ex Origenis secta.
Orion.onis.por vna cierta constellacion.
Orior.iris.por nascer.
Orithyia.æ.no.pro.fœminarum.
Oryx.ygis.vn animal es no conocido.
Ornix.ithos.interpretatur gallina.
Orobus.i.interpretatur eruum.i.ieruo.
Orodes.is.por vn varon enel Vergilio.
Orthographia.æ.por la ortographia.
Ortyx.gos.interpretatur coturnix.
Os.otos.interpretatur auris.
Oscen.inis.por el que canta con la boca.
Oscina æ por la que canta con la boca.
Osyris.idis.por vn dios delos Griegos.
Ouis.is.por la oueja.
Oxymeli.potio ex aceto & melle.
Oxys,interpretatur velox & acutus.
Oxytonos,interp.accentus acutus.
PAbulum.i.por el pasto que no es grano.
Pabulor.aris.por yr a buscar pasto.
Pachinus.i.por vn cabo de Sicilia.
Pachys.ios.interpretatur crassus.
Paciscor.eris.por hazer pacto.
Pacorus.por vn rey de parthia.
Pacuuius.ij.por vn poeta antiguo.
Pactolus.i.por vn rio de Lydia.
Padus.i.por vn rio de Italia.
Pæan.anis.Apollo aut laus illius.
Pes pedos,interpretatur puer.
Pedagogus.i.por el ayo del niño.
Pedico.as.por hazerlo a moço.
Pedrotribes,interpretatur exercitor puerorum.
Pægma.atis.interpretatur ludus.
Pagasis.idos.fœmina a pagasa vrbe.
Pagina.æ.por la hoja del libro.
Pago.is.pepigi por hazer pacto.
Pagus.i.por el barrio,o aldea.
Pala.æ.por la pala,o arbol no conocido.
Palatum.i.por el paladar.
Palinodia.as.interpretatur recantatio.
Pallas.antis.por el hijo del rey Euandro.
Pallas.adis.por la diosa Minerua.
Pallesco.is por amarillecerse.
Pallicus.i.filius Iouis ex Thalia.
Palmes.itis.por el sarmiento en la vid.
Palor.aris por huyr el desbaratado.
Palus.udis.por la laguna.
Palus.i.por el palo,o picota.
Pamphagos,interp.omnia comedens.
Pamphylia.æ.por vna region de Asia la menor.
Pampinus.i.por el pampano dela vid.
Pan.panos.deus pastorum.
Panarctos est omnimoda laudatio.
Pandamator.oros.omnia domans.
Pando is.por abrir,o manifestar.
Panegyris panegyrios,interpretatur festum & laus.
Pangeus.i.& Pangea.orum.mons est Thraciæ.
Pango.gis.por plantar,o componer.
Pansa.æ.por patudo de pies llanos.
Panther.eris penultima acuta.no.pro.viri.
Panther.eris.vltima acuta animal celebre.
Panthoos.us.vir fuit Troianus.
Panthoides.æ.filius Panthus.
Papauer.eris.por la dormidera.
Pape interiectio admirantis.
Papo.as.por comer papas.
Papas.æ.interpretatur auus aui.
Papilio.onis.por la mariposa.
Par paros.interpretatur par paris.
Paradisus.i.est hortus.
Paragoge.es interpretatur deductio.
Parasceue.es.interpretatur præparatio.
Parasitus.i.por truhan por comer.
Parco.is por perdonar,o guardar.
Paris.idis por vn hijo de Priamo.
Parnasus.i.mons Phocidis.
Parthenius.ij.por vn monte de Arcadia.
Parthenius.ij por vn rio de Paphlagonia.
Parthenope.es ciuitas est Neapolis.
Parthenopeus i.por vn rey de Arcadia.
Partior.is.por partir.

Parturio.is por hauer gana de parir.
Pasco.is.paui por apascentar el ganado.
Pascua.æ.por el pasto,o dehesa.
Passer.eris.por el gorrion.
Passus.us.por el passo,o passada tendida.
Passum.i.por el vino bastardo.
Pastinaca.æ.por çanahoria,o cierto pece.
Pateo.es.patui.por ser manifiesto.
Patagia.æ por vn rio de Sicilia.
Patauium.ij por padua ciudad.
Patina patinæ.por el plato.
Patrisso.as.por remedar al padre.
Patro.as.aui.por hazer.
Patrocinium.ij por el abogacia.
Paueo,vel paueſco.por hauer pauor.
Paulatim aduerbium.por poco a poco.
Pecten.inis.por el peyne,o pendejo.
Pecto is.por peynar.
Peculium.ij por el pegujal.
Pecus.oris por el ganado.
Pecus pecudis.por la res como.oueja.
Pedes.itis por hombre,o muger de pie.
Pediculus.i.por el piojo,o ladilla.
Pedissequa æ.por el que acompaña a otro.
Pedo pedis.pepedi.por peer.
Pedo.onis.por el que tiene grandes pies.
Pegasus.i.por vn cauallo con alas.
Peiero.as.aui.por perjurarse.
Pelagon.onos.vir apud Homerum.
Pelamis.idis.por atun nueuo.
Pelyx,interpretatur galea.
Pelecan.anos.auis est,quæ & Pelecanus.
Pelecas.antos.eadem auis est.
Peleus.ei.Eaci filius fuit.
Pelias.æ.hijo fue de Neptuno y rey de Thessalia.
Pelias.adis.por cosa de hembra de pelion monte.
Peligni.orum.por pueblos de Italia.
Pelion.ij.por vn monte de Thessalia.
Pellicio.is.pellexi.por atraer con halagos.
Pello.is.pepuli.por empuxar.
Pelops.opos.Tantali filius.
Pelos.oros.interpretatur magnum.
Peloros.idem quod pelorus.
Pelorus.i.por vn monte cabo de Sicilia.
Peluis.is.por el bacin de pies.
Pelusium.ij.por vna ciudad de Egypto.
Penates.um.por los dioses de casa.
Pendeo.es.por estar colgado.
Pendo.is. por dar,o pagar pension.
Penelope.es filia Icarij mulier Vlixis.
Penes præpositio.por cerca en señorio.
Penes.etos.interpretatur pauper.
Penetro.as.por meter adentro.
Penitus aduerbium.por del todo punto.
Pentagonus.i.por de cinco rincones.
Pentaptoton,quod per quinq; casus declinatur.
Pentecoste.es.interpretatur quinquagesima.
Pentheus.i.por vn rey de Thebas.
Penus.oris.por la prouision de comer.
Penus.us.aquello mesmo. Peperi,interpretatur piper.
Permaneo.es.permanecer hasta el cabo.
Pera.æ.por el çurron,o esclauina.
Perdix.icis.perdiz aue.
Perendie aduerbium por trasmañana.
Percello.is.perculi.por herir.
Pergamum.i.vna noble ciudad de Asia.
Pergama.orum.la ciudad de Troya.
Pericles.is.Capitan delos Athenienses.
Periclimenes æ.hijo de Neleo rey de pylo.
Perictiones.onos.nomen pp.viri.
Periculum.i.por peligro,o esperiencia.
Perihodus.i.circuitus finis aut terminus.
Perimo.is.por matar.
Peripetasma.atis.el cielo dela cama.
Periphas.antos.no.pp.apud Vergilium.
Peripsema,interpretatur purgatio.
Peristromaton,genus quoddam vestis.
Permessus.i.vn rio de Bœocia.
Pero.onis.abarca de cuero crudo.
Pernicies.ei por muerte,o destruycion.
Perpes.etis.por cosa perpetua,y continua.
Perpetior.eris.por sufrir hasta el cabo.
Perpetro.as.por hazer en mala parte.
Perrhebus.a.um.cosa de Thessalia.
Persephone.es.proserpina diosa del infierno.
Perusium ij.Perusa ciudad de Italia.
Pessundo.as.por acocear.
Petaso.onis por tocino.
Petilia.æ.ciudad dela Brucia.
Peto.is.herir,o demandar.
Phæax acos.aliquis vir ex Phæacia.
Phaeton.ontis.hijo del Sol y Climene.
Phaethusa,hija del Sol y Neæra.
Phabs phabos.interpretatur palũbes.
Pharynx yngos.interpretatur guttur.
Pharmacopola.æ.boticario.
Phasellus.i.por la barca.
Phasis.idis.vn rio delos Colcos.
Phalanx.batalla a pie.
Phemonoe,vna de diez Sybilas.
Phenax acos.interpretatur deceptor.
Pheretrum.i.las andas de muertos.
Pher.eros interpretatur fera.
Phicus untos.ciuitas Aphricæ.
Phygopolis,interp.fugiens ciuitatem.
Phylax acos.interpretatur custos.
Phyleros.otis.n.p.de vn varon.
Phylix idis.vna reyna de Thracia.
Phylocorus.i.fue vn historiador.
Philopatris interp.amans patriam.
Philopomenes.vir celebris apud Græcos.
Philos,interpretatur amicus.
Philotersites.æ.amans Thersitem.
Philyra.æ.la teja arbol.
Physeter.eris.vna specie de vallena.
Physica orum.vna obra de Aristoteles.
Phlegeton.ontos.fluuius inferorum.
Phlyas.untis.vna ciudad de Achaia.

Phleps.bos.interpretatur vena.
Phoca.æ.por el lobo marino.
Phocis.idis.por vna Region de Græcia.
Phocus i.por vn hijo de Caco.
Phonascus.i.maestro que adobaba la boz.
Phoneis.entos.interpretatur vocalis.
Phœnicopterus.i.aue de alas bermejas.
Phœnix.icos.varon de Phenicia.
Phœnissa.æ.por muger de Phenicia.
Phor phoros,interpretatur fur.
Phorbas.antos.filius Priami.
Phorcin deus marinus,qui Pphorcus.
Phos.otos.interpretatur lumen.
Phos photos,interpretatur vir.
Phrater,interpretatur tribulus.
Phrear.atos.interp puteus.
Phren enos.interpretatur mens.
Phrenitis non phrenesis.la frenesia.
Phryx.ygis.por vn varon de Frigia.
Phrygia.æ.por muger de Frigia.
Phthir.iros.interpretatur pediculus.
Phtisis.is.por tisica dolencia.
Pica.æ.por la picaça.
Picenum piceni.la marca de ancona.
Picentinus.a.um.cosa de alli.
Picus.i.varon fue buelto en aquella aue.
Pydes.etos.n.pro.viri.
Pyga.æ.interpretatur clunis.
Pagargos.i specie de Aguila y Cieruo.
Pygres.etos.nomen viri proprium.
Pyla.æ.por la pelota para jugar.
Pileus.ei.el bonete,o caperuça.
Pyla.æ.por el pilar para sostener.
Pylene.es.por vna ciudad de Etolia.
Piles.etos.no.pro.viri.
Pylos.i.ciudad cerca de Thessalia.
Pilus.i.por el pelo dela cabeça.
Pipo pipas.por piar el halcon.
Pipillo.as.por cantar el gorrion.
Piper.eris.por la pimienta.
Pitiso is.por batir el farro.
Pyr pyros.interpretatur ignis.
Pireus.ei por vn puerto de Athenas.
Pirus.i.por el peral.
Pirum.i.por la fruta deste arbol.
Pyragmon.onis vno delos Ciclopes.
Pyramis.idis.cosa que sube en agudo.
Pyrene.es.por los montes pireneos.
Pyretrum.i.por el pelitre raiz conocida.
Pyrgoteles.is.sculptor gemmarum.
Pyrois.entis.vno delos cauallos del Sol.
Pyropus.i.por el carbuncol piedra
Pistacium.ij.el albozigo arbol y fruta.
Pistis.is.n.pro.de vna naue.
Pitheus.vn rey de Troezen.
Pituita.æ.la flema humor.
Pyteleon.ontis.por vn varon griego.
Pitys.yos.interpretatur pinus.
Pythmen.enos.iterpretatur fundus.
Pythagoras.æ.n.p.de vn philosopho.
Pythius.a.um.cosa de Apollo.
Pitisma.atis.interpretatur irroratio.immo
Pitilysma.atis.por aquello mesmo.
Python.onis.la serpiente que mato Appollo.
Placus.untos.interpretatur Placenta.
Plaudo.is.por fauorecer con boz y manos.
Planes.etos interpretatur deceptor.
Plaga.æ.por region,o playa.
Plaga.æ.la red para tomar fieras.
Plaga.æ.por la llaga,o herida.
Platanon.onis.lugar de Platanos.
Plebs.ebis.por el pueblo.
Pleuron.onos.ciuitas est Aetoliæ.
Plico.as.por plegar.
Plecto.is.por herir,o punir.
Plutax.nomen proprium viri.
Pneuma.atis.por el spiritu.
Podagra æ.por la gota delos pies.
Podalirius.ij.medico hijo de Esculapio.
Poderis.is.vestidura hasta en pies.
Poesis.is.la poesia arte.
Poema la obra del poeta.
Poemen.enos.interpretatur pastor.
Polis.interpretatur ciuitas.
Politis.idos.ciuis fœmina.
Polydamas antos.vir Troianus.
Polychir.iros.interp.multim anus.
Polydorus.i.vn hijo del rey priamo.
Polymnestor.oris.rey fue de Thracia.
Polynices nomen proprium viri celebre.
Polyphemos,vnus ex Cyclopibus.
Polycletus.i.vn entallador,o estatuario.
Polypus.i.pulpo pescado.
Pollex.icis.el dedo pulgar.
Pollis.inis.lo sotil dela harina.
Pollux.cis.hijo de Iupiter.
Poltin.inos.rex fuit Thraciæ.
Pompholix.por la lauadura de escoria.
Pompholix.igos.interpretatur bulla.
Pondo in plurali.por libra.
Pondus.eris.por la carga.
Pone præpositio & aduerbium.por tras.
Ponos,interpretatur labor vel dolor.
Pontus.i.por el mar.
Popa.æ.la grossura del vientre.
Popcanum,cierto afeyte de mugeres.
Popisma.atis.herida de vna mano con otra.
Poples.itis.la rodilla por detras.
Populus.i.por el pueblo.
Porsena.æ.rey de delos Ethruscos.
Portio.onis la parte,o racion.
Portulaca.æ.la verdolaga.
Posidon onos.interpretatur Neptunus.
Posteri.orum los que vernan despues.
Postis.is.por la puerta de madera.
Posticus.a.um.por cosa trasera.
Posticus.i.el postigo puerta de trasera.
Postridie aduerbium.vn dia despues.

Polior.iris.alcançar lo desseado.
Potis.e.por cosa que puede.
Poto.as.por beuer o dar a beuer.
Præ præpositio.por ante.
Præceps itis.cosa perturbada,o accelerada.
Præcino.is.cantar delante.
Præcipito.as por derribar,o caer.
Præcipio is.mandar enseñando.
Præcox.ocis.por cosa temprana.
Præcoquus.a.um.por aquello mesmo.
Præcordia.orũ.por las telas del coraçon.
Præcurro.is.por correr delante.
Prædo.onis.por el robador.
Prædico.as.por predicar.
Prædico.is.por dezir antes.
Prænefte.is.vna ciudad de Italia.
Præpedio.is por impedir.
Præpes.etis.por cosa ligera que buela.
Præputium.ij.por el capullo del.&c.
Præs.edis.el abonado en heredades.
Præripio.is.por arrebatar antes.
Præstigiæ.arum.juegos de passa passa.
Præsto indeclinabile.por cosa presente.
Præsul.ulis.por prelado.o prelada.
Præter præpositio.por sacando a fuera.
Presbyter.eri.interpretatur Senior.
Prester.eris.cierta especie de sierpe.
Prester.eris.llama del cielo.
Prex.ecis.por el ruego.
Priamus.i.rey de Troya hijo de Laomedon.
Priamides.æ hijo,o nieto de Priamo.
Priamis.idos.hija,o nieta de Priamo.
Priapus.i por el dios delos huertos.
Pridie.por vn dia antes.
Primates.tũ.los principales dela cindad.
Primores orum.aquellos mesmos.
Pristinus.a.um cosa de pocos dias passados.
Proauus.i por el bisabuelo.
Probrum.i.por el denuesto.
Probus.a.um.cosa buena y prouechosa.
Procella.æ.por tempestad.
Proceres.um.los principales varones.
Procerus.a um.cosa grande en suspecie.
Proculco.as.hollar o tropellar.
Procumbo is.por caer lexos.
Prodigo.is egi por destruyr.
Prodigus.a.um.cosa gastadora.
Prodo.is.manifestar,o dar por traycion.
Profanus.a um.cosa no sagrada.
Profestus.a um.cosa de no fiesta.
Proficio.is por aprouechar.
Proficiscor.eris partirse a algun lugar.
Profiteor.eris hazer professiõ.
Profor.aris.por hablar.
Profugio is.huyr a lexos.
Profundo.is por derramar mucho.
Profundus.a.um cosa honda.
Profusus a um.el que derrama mucho.
Progenies.ei.por la generacion.
Prohibeo.es.vedar y apartar.
Proles is.por la generacion.
Proluo.is.mucho lauar.
Promantis.idos.interpretatur vaticinans.
Prometheus.ei.hijo de Iapeto.
Promethides.æ.hijo de aqueste.
Promineo.es estar encima.
Promo.is.sacar lo guardado.
Pronepos.otis.por el bisnieto.
Proneptis.por la bisnieta.
Pronuba.æ.por la madrina de boda.
Pronus.a.um.cosa cuesta a ayuso.
Propago.inis.la prouena dela vid.
Prope præpositio.por cerca en lugar.
Propertius.ij.nombre de vn poeta.
Propino.as.dar a beuer delo que beuiste.
Propontis,el mar cerca de Constantinopla.
Prophetes.æ.el profeta varon.
Prophetissa.æ.la prophetissa muger.
Prophetis.is por lo mesmo.
Propter præpositio.para dar causa
Protinus aduerbium.por luego.
Prosa.æ.la diosa que endereça el parto.
Prosa.æ.la oracion prosa.
Proserpina.æ.muger de Pluton.
Proseucha.æ.el hospital de pobres.
Prosymna.æ.vna ciudad de Thessalia.
Prosper.a.um.cosa de prosperidad.
Proteus.i.vn dios dela mar.
Protogenes.is.por primo genito.
Prototypon.el original.
Prudens.entos.n.p.viri.
Prurigo.inis.la comezon.
Prunus.i.el ciruelo arbol.
Psallo.is.por cantar.
Psaltes.æ.por el cantor.
Psaltria.æ.por la cantora.
Psar aros.interp.sturnus.
Pseudo in compositione.pro falso.
Pterix,interpretatur ala auis.
Ptisana.æ.el ordiate,o fresadas.
Ptolemæus.i.nombre de reyes de Egypto.
Ptolemæus,mathematico fue notable.
Ptos.cos.interpretatur lepus.oris.
Pubes.is.por el pendejo.
Publipor.oris.el moço de Publio.
Pudes entos.n.p.viri.
Pudicus.a.um.cosa casta.
Pugil.gilis.luchador,o luchadora.
Pugillares.las tablillas para escriuir.
Pulex.cis.la pulga.
Puls.tis.por las puchas.
Puluinar.aris.estrado de almohadas.
Puluis.eris.el poluo.
Pungo.is.por punçar.
Pupa.æ.la muñeca.
Pupus.i.el muñeco.
Pupula.æ.la niñilla del ojo.
Pupillus.i.por el pupilo.

Pus puris.por la podre.
Quadrigæ.arum.carro de quatro cauallos.
Quadragies aduerbium.quarenta vezes.
Quadrans.antis.la quarta parte de doze.
Quadrimus.a.um.cosa de quatro años.
Quadringenties.quatrocientas vezes.
Questus.us por la ganancia.
Quæro.is.por ganar,o buscar.
Quallus.i.por el canastillo.
Quater aduerbium.por quatro vezes.
Quaterni.æ.a.por cada vno quatro.
Quatio.is.quassi.por sacudir.
Queror.eris.por querellarse.
Quercus.us.por la enzina arbol.
Quæso.is.quæsumus.por rogar.
Questus.us.por la querella o quexa.
Quies.etis.por la holgança.
Quinquatria.orũ.fiestas eran de Mineruã.
Quincuns.cis.las cinco partes de doze.
Quinquagies aduerbiũ.cincuenta vezes.
Quingenties aduerbiũ.quinientas vezes.
Quinquies aduerbium.por cinco vezes.
Quinqueni.æ.a.por cada cinco.
Quinquageni.æ.a.por cada cincuenta.
Quingenteni.æ.a por cada quinientos.
Quirinus.i.Romulo,rey delos Romanos.
Quiris.itis.por el Romano.
Quisquiliæ.arũ.por frascas casi nadas.
Quisquilia.æ.por la coscoja arbol.
Quintilis.is.por el mes de Iulio.
Rabula.æ.por el abogado indocto.
Racipolis.is.rex fuit Barbarus.
Rapio.is.por arrebatar.
Rapum.i.por el nabo. Raphanus.i.por el rauano.
Rastrum.i.el rastro o restrillo.
Raucio.is por enronquecer.
Rebellio.onis.por la rebeldia.
Recedo.is por recaer.
Recido.is.penultima longa por cortar.
Reclino.as.por inclinar,o recostar.
Recumbo.is.por acostarse.
Recuso.as.por rehusar.
Recutitus.a.um.circumcidado.
Recludo.is.si.por abrir lo cerrado.
Redigo.is.egi.por reduzir.
Redimo.is.emi arrendar,o redemir.
Redimiculum.i.por el ornamento.
Reddo.is.por tornar a dar.
Redoleo.es.por oler bien.
Refercio.is.si.por recalcar.
Reficio.is.eci.por rehazer,o restaurar.
Refringo.is.por quebrar.
Refuto.as.aui.por redarguir.
Releo.es.eui.por raer,o quitar.
Reliquiæ.arum.por las reliquias.
Remaneo.es.si.por quedar.
Remex.igis.por remador,o galeota.
Ren renis.por las renes,o riñones.
Reor.eris.por pensar.
Reperio.is.por hallar.
Repo.is.psi.por entrar no sintiendose.
Requies.ei.por la holgança.
Requiro.is.siui.por buscar,o requerir.
Resideo.es.por estar mucho assentado.
Reses.dis.el que esta mucho assentado.
Resileo.es.por saltar atras.
Respuo.is.por menospreciar.
Restis.is.por soga,o ristra.
Resulto.as.aui.por resurtir.
Reticeo.es.por callar mucho.
Retinaculum.i.por el retenedor.
Rhadamantis.idos.filius Iouis.
Rhamnes.etis.vn varon enel vergilio.
Rhax.agos.interpretatur acinus.i.
Rhebus.i.vn nombre de cauallero
Rhæda.æ.por el carro o carreta.
Rhegium.ij.vna ciudad de Italia.
Rhetor.oris.por el orador Rhetorico.
Rhin.inos.interpretatur naris.
Rhinoceros.otis.vn animal no conocido
Rhiphei.orũ.montes son Septẽtrionales.
Rhodanus.i.el ros o Rona,rio de Frãcia.
Rhodos.i.por la isla y ciudad de Rhodas.
Rhododaphne.es.por el adelpho.
Rhodope.es.por vn mõte de Thracia.
Ringo.is.por reñir o rifar.
Ringor.eris.por lo mesmo.
Rito.as.a quo fuit prorito.as irrito.as.
Ritus.us.la costumbre antigua
Rogus.i.por el fuego
Ruber.a.um.por cosa bermeja.
Rubigo.inis.por herrumbre o añublo.
Rubrica.æ.por el almagra.
Rubus.i.por la çarça mata conocida
Robur.oris.por Robre o fuerça.
Rudens.tis.por la cuerda dela naue.
Rudis.e.cosa nueua o no labrada.
Rudis.is.la vara del alcalde.
Rudo.is.rudi.por rebuznar.
Rudus,vel rudes.la suziedad o vassura.
Rufæ.arum.Campaniæ oppidum.
Rumex.icis.la Romaza yerua.
Ruo.is.por caer o derribar.
Ruspina.æ.oppidum Aphricæ.
Rusticus.a.um.por cosa del campo.
Ruteni.orũ.pueblos son de Alemaña.
Rutuli.orum.pueblos son de Italia.
Rutulus.a.um.por cosa roxa o ruuia.
Rutuba.æ.por vn rio de Italia.
Rutupe.es.vna ciudad de Sicilia.
Sabura.æ.vn capitan de Africa.
Sabinus.i.vn rey delos Sabinos.
Sagus.i.vel saga.æ.el adeuino,o adeuina.
Salamin.inis.vna ciudad y isla de grecia.
Sales.ium.por los donayres.
Salix.icis.por el salze arbol.
Salmacis,nympha & fons.
Salio.is.por saltar.

Salomon.rey delos Iudios.
Salome.es.por muger Iudia.
Salpe.es.nombre de vna muger partera.
Salpica.æ.cierta serpiente en Africa.
Salpinx.gos.interpretatur tuba.
Salsugo.inis.por el sudor dela sal.
Salto.as.por baylar.o dançar.
Saluber.bris.bre.por cosa saludable.
Salum sali.por la mar.
Sambucistes.æ.el que tañe sambuca.
Sambucistria.æ.por la que la tañe.
Samos.i.insula maris Ionij.
Samnis itis.hombre de Samnio en Italia.
Sancio is.xi.por establecer.
Sandix.icis.yerua para teñir colorado.
Sandicinus.a.um.cosa deste color.
Saperda.æ por vn cierto pescado.
Sapis.is por vn rio de Lombardia.
Sapo.onis.por el xabon.
Saphirus.i.çafir piedra preciosa.
Sappho.us.poetis mitylenæa.
Sarcina.æ.por carga,o fardel.
Sarcio.cis.por coser y surzir.
Sarcophagus.i.genus lapidis.
Sardis.ium ciuitas est Asiæ.
Sardonix.ichis.cierta piedra preciosa.
Sarmates.æ.vn varon de Tartaria.
Sarmatis.idis.muger de aquella tierra.
Sarpedon.onos.filius est Iouis.
Sarracum.i.por el carro.
Sarcina.æ.por vna ciudad de Italia.
Sarx sarcos.interpretatur caro.
Saʃon.onis.isla entre Brundusio y Epiro.
Saties,vel Satias,por el hastio.
Satelles.el armado que acompaña a otro.
Saturnalia.orum.fiestas eran de Saturno.
Scabo.is.scabi por rascar.
Scalæ.arum.por las escaleras.
Scalpo.is.scalpsi.rascar, o esculpir.
Scando is por subir.
Scamnum i por el escaño.
Scelus eris.por gran pecado.
Scepsis ios.interpretatur excusatio.
Schema.atis.figura interpretatur.
Scyphus.i.vaso era para sacrificar.
Scythes.æ.nombre de Tartaria.
Scythis.idis por muger de alli.
Scitus.a.um.por cosa hermosa,o sabia.
Sciscitor.aris.preguntar para saber.
Scolex.ecos interpretatur vermis.
Scolopendra.herba est & animal.
Scolops.opis.interpretatur palus paludis.
Scomma.atos.interpretatur facetia.
Scopæ.arum scoba para barrer.
Scopo.is.por barrer con escoba.
Scoratos.interpretatur merda.
Scrobs scrobis.por el hoyo.
Scrupulus.i.por cierta pesa.
Scrupus.i.por la piedra.
Scrupulus.i.por la pedrezita,o china.
Scurra.æ.por el truhan.
Sebetus.i.vna fuente de Napoles.
Seco.as.por cortar.
Securis,por la segur,o hacha de armas.
Securus.a.um.cosa sin cuidado.
Secus,prepositio.por cerca.
Secus aduerbium.por en otra manera.
Secundum præpositio.por segun.
Sedes.is.por el assiento.
Sedile.is por silla de assentar.
Seditio.onis.bollicio,o alboroto.
Sedulus.a.um.por cosa diligente.
Seges.etis.por la miesse dela tierra.
Seleis.entos.ciuitas est Homero.
Seligo.is.por apartar lo escogido.
Semel aduerbium.por vna vez.
Semis.issis.por la mitad dela libra.
Semis aduerbiũ.por medio delo entero.
Senecio senecionis.por veiezuelo.
Senium.ij.por la vejez.
Senones.pueblos son de Francia.
Sensim aduerbium.por poco a poco.
Seorsum aduerbiũ.apartadamente.
Sentes.ium.por las espinas.
Seps.is.por seto,o cierta sierpe.
Sepes.is.por aquello mesmo.
Separ.por cosa desigual.
Sepelio.is.por enterrar.
Sepia.æ.por la xibia pescado.
Sepio.is.psi.por cercar de seto.
Septeni.æ.a.por cada vno siete.
Sequana.æ.por vn rio de Francia.
Sequani.orũ.pueblos cerca deste rio.
Ser seros.vir ex Serica regione.
Serapis.idis.dios de Egypto.
Seres.iũ.ciertos pueblos orientales.
Sero.as.aui.por cerrar con cerradura.
Sero.is.eui.por sembrar.
Seria.æ.por tinaja, o vasija.
Seria.orum.por las veras no burlas.
Sericus.a.um.por cosa de sirgo.
Serotinus.a.um.por cosa tardia.
Seriphos.vna isla del arçapielago.
Serta.orum por las guirnaldas.
Serum.i.por el suero dela leche.
Sestos ciudad de Europa.
Sextilis por el mes de Agosto.
Sextãs.antis.las dos partes de doze.
Sextarius.ij.cierta medida.
Sesostris.is.por vn rey de Egypto.
Seuerus.a.um.cosa graue.
Sibaris.ciuitas Apuliæ.
Sibilus.i.por el siluo.
Sibina.æ.genus est teli.
Sica.æ.daga, o copagorja.
Sicarius.ij por el homiziano.
Sicania.æ.por la isla de Sicilia.
Sicanius.a.um por cosa desta isla.

Siculus.a.um.por lo mismo.
Sycomorus.i.la higuera moral.
Sicheus.i.el marido de Dido.
Sidereus.interpretatur ferreus.a.um.
Sido sidis sidi.por hazer assiento.
Sydus.eris.la constelacion.
Syla.æ.vn bosque de Lucania.
Syler.eris.por la vimbrera.
Siler sileris.vn rio de Italia.
Silex silicis.la piedra pedernal.
Siligo.inis.el escandia,o trigo candial.
Siliqua.æ.la vayna dela legumbre.
Silurus.i.vn pescado del Nilo.
Symbolum.i.la conueniencia.
Simius.ij.el mono. Simia.æ.la mona.
Simois.entos.vn rio de Troia.
Simon simonis.philosopho de Athenas.
Symplegas symplegadis.saxum iuxta bosphorum.
Simphonia.æ.por la consonancia.
Simulus.a.um.cosa roma vn poco.
Synagoga.æ.interpretatur conuentus.
Sinapis.is.la mostaza,o xenabe.
Sinapi,quod latinè sinapis.
Syncerus.a.um.por cosa limpia.
Sinciput.itis.por vn pedaço de cabeça.
Sydon.onis.por vna ciudad de Fenicia.
Sindon sindonis.lintheum ex serico.
Singuli.æ.a.por cada vno.
Singilis.is por Guadaxenil rio.
Synhedra æ.interpretatur consessus.
Synodus.interpretatur consilium.
Sinon.onis.por vn varon griego.
Sino.is.siui.por dexar.
Sinopis.is.por vna ciudad de Ponto.
Synteresis,interpretatur cõseruatio.
Sinuessa.æ por vna ciudad de Italia.
Sinum.i.la barreña para leche.
Sinus.us.el seno,o golfo.
Siphax.acis por vn rey de Africa.
Symphariun.ij.por el velo para sombra.
Sipho.onis.el aguatocho.
Sipus.untis.por vna ciudad de Apulia.
Syracusæ.arum.Zaragoça de Sicilia.
Syren syrenis,animal aquatile.
Syrinx.gis.por la siringa,o vna Nympha.
Syrus.a.um.cosa de Syria.
Sys.yos.interpretatur sus suis.
Siser.eris.por cierta rayz hortense.
Sisymbrium.ij.el axedrea yerua.
Sisto.is.estar quedo,o durar.
Sisto.is.stiti.estancar,o hazer estar.
Sithon.onis.por vn monte de Thracia.
Siticen.inis.el tañedor delos mortuorios.
Siticina.æ.por la tañedora assi.
Smaragdinus.a.um.cosa desmaralda.
Smilax.acis.cierta specie de yedra.
Soboles.is.la generacion.
Socer soceri.el suegro.
Sodoma.æ ciudad de Palestina.
Soleo.es.acostumbrar.
Socors.dis por cosa descoraznada.
Sodalis.is.compañero enlos plazeres.
Solen.enis.aquæductus siue piscis.
Solium.ij.la silla real,o caldero de baños.
Soluo.is.por pagar,o desatar.
Solox.ocis.lana grossera de cabras.
Sophia græcè.est sapientia latinè.
Sophocles,poeta tragicus.
Sophistes.æ.philosopho fingido.
Sophos.u.interpretatur sapiens.
Sophrosyne.es.interpretatur modestia.
Sophos aduerbium,interpretatur sapienter.
Sopio.is.iui.por adormecer a otro.
Sors soræ.vna ciudad de Italia.
Soracte.tis.vn monte cerca de Roma.
Sorex.icis.por el sorze,o raton.
Sorbillo.as sorber a menudo.
Sordes.ium por la suziedad,o auaricia.
Soror.oris.por la hermana.
Sortes.ium la respuesta delos dioses.
Sospes.itis.sano y saluo ombre,o muger.
Sospita.æ por cosa hembra desta manera.
Soter.eris.interpretatur saluator.
Spado.onis.por el castrado.
Spadix icis.por el razimo de datiles.
Spanis ios.interpretatur raritas.
Spargo.is.si.por derramar.
Specus.us.por la cueua.
Spelæum.i.por aquello mesmo.
Spelinx.cis.por espelunca.
Spelunca.æ.por la cueua.
Sperno.is.por menospreciar.
Spinx,vel Sphinx.gis.animal no conocido.
Spinter.eris.la trença dela vestidura.
Spiculum.i.por la lança,saeta,o caxquillo.
Spio.us.vna ex Nymphis.
Spondeo spondes.por prometer.
Spolia.orum.por los despojos.
Spoletum.i lugar de Italia.
Sponsalia.orum.los desposorios.
Sponte aduerbium,voluntariosamente.
Splen.enis.por el baço dela assadura.
Spurius.ij por el bastardo,no legitimo.
Stabilis.e.por cosa que esta y permanece.
Statiua.orũ.estancia del real para poco tiempo.
Strabo onis.el turnio hombre.
Straba.æ.la muger turnia.
Strages.is.el strago de muertos.
Stragulum.i.repostero,o silla,o albarda.
Stater.eris.el peso,o balança.
Sterno.is.por ygualar lo aspero.
Stear atos.interpretatur seuum.
Sterto.is.por roncar durmiendo.
Struma.atis.specie de vlcera.
Sterpsiceros otis por vna especie de cierno.
Sthenelus.i.hijo de Capaneo y Euadne.
Stigo.as.à quo sunt instigo as.castigo.as.
Stenos,interpretatur robur.

Stimmi ios. por el alcohol.
Stipo. as. por tupir, o constribar.
Stilus. i. graphium. por el punçon.
Stipes. itis. por el tronco.
Stirps. pis. por el arbol, o generacion.
Strix strichos. interpretatur tricenturia.
Styx. gis. aqua inferorum.
Stirax. cis. por el storaque.
Stlopus. i por el sonido delos buchetes.
Storax. acis por aquello mesmo.
Stoni. populi sunt Euganeorum.
Strategis. interpretatur dux fœmina.
Strepo. is. por hazer estruendo con los pies.
Strideo. es por rechinar con los dientes.
Striga. æ. por el manojo.
Strigilis. is. por la sarten, o estregadera.
Stringo. is. xi. por apretar.
Strimon. onos. fluuius est Thraciæ.
Strix. gis. por bruxa, o cierta aue nocturna.
Struo. is. por edificar, o ordenar.
Strues. is. est lignorum congeries.
Stupeo. es. por pasmarse de espanto.
Stupidus. a. um. quod motu, & sensu caret.
Suadeo. es. por induzir con razones.
Sub præpositio. por debaxo.
Suber. eris. por el alcornoque.
Subtus. por debaxo sin medio.
Subter. por aquello mesmo.
Subscus. udis. por el tarugo, o souina.
Succollo. as. por traer enel cuello.
Subula. æ. por el alesna.
Succumbo. is. por caer, o ser vencido.
Sucerda. æ. suis stercus.
Sudis. is por vara para tirar.
Sueuus. i populi Germaniæ.
Suffimen. inis por el sahumerio.
Supellex. tilis por el alhaja de casa.
Superstes. itis. por el que biue sobre otro.
Super præpositio. por sobre.
Suppetiæ arum. por ayuda de gente.
Suppleo. es. por suplir.
Su[illegible]rus. i. por la vela, o tienda.
[illegible]plex. icis por cosa humilde.
S[illegible]is. por el puerco, o puerca.
Su[illegible]rus. i. por el zumbido.

TAbes. is por la sangre corrompida.
Tabi tabo. por aquello mesmo.
Tabraca. æ. por vna ciudad de Africa.
Tachys. cos. interpretatur velox, velocis.
Taygeta. æ. vna ex Pleiadibus.
Tænarus. i. vn monte de Lacedemonia.
Taygetus. i. taygeta. orum. mons Lacedæmoniæ.
Talas. interpretatur miser.
Talpa. æ. por el topo animal.
Talus. i. por el carnicol.
Talio. onis. por la pena del tanto por tanto.
Tanaquil por vna muger Romana.
Tango. is. tetigi. por tocar.
Tantundem. tantidem. por otro tanto.
Tapes. etis. tapete, o alcatifa.
Tarbaryx, nomen proprium uiri.
Tartarus. i. por el infierno.
Taumas. antis. vnus ex titanibus.
Tecmor. oros. interpretatur finis.
Tegea. æ. oppidum Arcadiæ.
Teges. etis. por cabaña, o choça.
Tegeticula. æ. por la pequeña cabaña.
Tego. is. por cobrir.
Telchin. inos. populus Cretæ.
Telegonus. i. filius vlyxis.
Telephus. i. hyo fue de Hercules y Auge.
Telemachus. i. filius Vlyxis & Penelope.
Telemus. i. por vn propheta delos Ciclopas.
Telos, interpretatur finis.
Telon. onos. interpretatur publicanus.
Tellus telluris. por la diosa dela tierra.
Temetum. i. por el vino.
Temistocles, dux Atheniensium.
Temno. is. tempsi. por menospreciar.
Temo. onis. por timon de arado.
Tempe. por vn valle de Thessalia.
Tendo. is. tetendi. por estender, o endereçar.
Tenedos. por vna isla en frente de Troya.
Tenuis. e. por cosa sotil y delgada.
Tenus præpositio. por hasta.
Tepesco. is. por entibiarse.
Terapne. es. por aldea de Lacedemonia.
Teredo. inis. por gusano dela madera.
Teren. enos. interpretatur tener.
Teres. etis. por cosa rolliza.
Tereus. ei. por vn rey de Thracia.
Tergeo. es. tergo. is. por alimpiar.
Termes. etis. por el renueuo del arbol.
Terreo. es. por espantar.
Terni. æ. a por cada tres.
Tero. is. triui. por holgar, o gastar.
Testudo. inis. por el galapago.
Tesqua, loca deserta & inculta.
Tethys. yos. por la diosa dela mar.
Tetra, interpretatur quatuor.
Tetragrammaton. i. quatuor literarum.
Tetrarcha. æ. por vno delos principes.
Tetricus. a. um. por cosa seuera y graue.
Tetrix. gos. interpretatur cicada.
Texo. is. texui. por texer.
Thales, vnus ex septem sapientibus.
Thamyris. por vn cantor de Thracia.
Tharibs. bos, nomen proprium viri.
Thaumas. antis. vnus ex Gigantibus.
Thebais. idos. opus de Thebis.
Thebæ. arũ. por vna ciudad de Beotia.
Thebe. es. por vna ciudad de Aegypto.
Theca. æ. interpretatur capsa.
Themis. idos. Dea vaticiniorum.
Thenar. aros. interpretatur vola manus.
Theodorus. i. nombre proprio de varon.
Theodoricus. i. por vn rey delos Godos.
Theodosius. ij. vn emperador de Roma.

Theognis.idos.por vn poeta celebre.
Theon.onos.nomen celebre multorum
Ther.eos.interpretatur fera.
Thera.æ.insula, Calimchi patria.
Therinus.a.um.por cosa de estio.
Thermæ.arum.por los baños.
Thersites.e por vn griego muy couarde.
Thes thetos.interpretatur seruus.
Theus.i.por vn Rey de Athenas.
Thesis.interpretatur positio.
Thestylis nomen proprium fœminæ.
Thetis.idis.por la madre de Achiles.
Thygater.eros.interpretatur filia.
Thymus.i.por el tomillo mata.
Thoas.antos.rex Lemni insulæ.
Thominx.incos.por la tomiza.
Thops.pos.interpretatur adulator.
Thorax.acis.por las coraças, o jubon fuerte.
Thos thoos.interpretatur lupus canarius.
Thrace.es.por vna region de Europa
Trachin.inis.vna ciudad de Bœotia.
Thranos.eos.interpretatur sedes.
Thrascias, ventus ex Thrascia spirans.
Trason.onos.nomen proprium virorum.
Thrax.acis.por varon de Thracia.
Thraissa.æ.por muger de alli.
Trasibulus.i.Lacon fuit.
Thrix.cos.interpretatur capillus.
Thule.es.por vna isla Septentrional.
Thus.thuris.por el encienso.
Tiaras.æ.mitra Regum.
Tibia.æ.por la flauta.
Tibycen.inis.por el que la tañe.
Tibur tiburis.por vna ciudad de Italia.
Tiburs.urtis.por cosa de aquella ciudad.
Ticinus.i.por vn rio de Lombardia.
Tydeus.ei.pater fuit Diomedis.
Tydides.por hijo, o nieto de tydeo.
Tilia.æ por la teja, arbol.
Time.es.interpretatur honor.
Timis.entos.interpretatur honoratus.
Timon.onos.vir Atheniensis.
Timeus.i.por vn philosopho Pythagoreo.
Tympanistes.æ.por el que tañe aduse, o atabal.
Tympanistria.æ.por la que los tañe.
Tingo.is.xi.por mojar.
Tipha.æ.el centeno.
Typhis.is.por vn gouernador de la naue de Argo.
Tiphoeus.ei.por vno delos gigantes.
Tripon, vnus ex gigantibus.
Typhon.onis por vna especie de cometa.
Tyrianthinus.a.um..por cosa de color violado.
Tyrins.intos.oppidum est Peloponnesi.
Tyrus.por vna ciudad de Phœnicia.
Titan.anis.Sol, aut vnus ex titanibus.
Titillo.as por hazer coxquillas.
Titillatus.us.por las mesmas
Tityrus.i.nombre proprio de vn pastor.
Tlepolemus.i.por vn hijo de Hercules y Astyochia.

Tmolus.i.Mons Lydiæ.
Tofus.i.por la toua, o piedra arenisca.
Toga.æ.por vna vestidura de Romanos.
Tolmas.antos.viri nomen celebre.
Tollo.is.sustuli.por alçar.
Tomos, interpretatur incisio.
Tondeo.es.por tresquillar.
Tono.as.tonui.por tronar.
Tonitruum.trui.por trueno.
Tonitru indeclinabile.por lo mesmo.
Topica.orum.libros de Logica.
Torcular.aris.por el torno de husillo.
Toreuma.atis.por el vaso hecho a torno.
Torqueo.es por atormentar, o torcer.
Torquis.is.por el collar de oro.
Torris.is.por el tizon.
Tot, indeclinabile.por tantos.
Toxotes.æ.interpretatur Sagittarius.
Toxotis idos.Sagittaria.
Trado.is.tradidi.por traspassar.
Traduco.is.por traspassar.o acusar.
Tragœdia.æ.carmen est tragicum.
Tragula.æ.por el passador.
Traho.is.xi por arrastrar.
Trames.itis.por la senda, o camino.
Trans præpositio, por allende.
Trapezus.untos.ciuitas est Thraciæ.
Transenna.æ.por ventana, o finiestra.
Trebia.æ.vn rio de Lombardia.
Trebula.æ.vallis in Italia.
Tremo.is.por temblar temiendo.
Tressis.is.por tres asses moneda.
Treuir.i.pueblos son de Francia.
Trias.ados.interpretatur trinitas.
Tribulum.i.por el trillo para trillar.
Tribulus.i.por el abrojo
Tribus.us.por el tribu, o linaje.
Tribrachys.eos.interpretatur tribreuis.
Trica.æ.por la cazcarria, o enhetradura.
Tricha.arum.por los cabellos.
Triceni.æ.a.por cada vno treynta.
Tricies aduerbium.por treynta vezes.
Triceps itis por cosa de tres cabeças.
Tricorpor oris.por cosa de tres cuerpos.
Tricuspis.idis.por cosa de tres puntas.
Trieteris.idis.por spacio de tres años.
Triens.entis.por la tercera parte de doze.
Trigæ.arum.por carro de tres cauallos.
Trigessis.is.por treynta asses moneda.
Trygon.onos.por figura de tres rincones.
Trygonus.a.um.por lo mesmo.
Trigon.onis.por pelota dura.
Trygon.onis.por vn cierto pescado.
Triochala.æ.por ciudad de Sicilia.
Tripes edis.por cosa de tres pies.
Tryphon.onos.nomen viri celebre.
Tripudium.ij.por corro, o dança.
Tripes.edis.por ataifor, mesa de tres pies.
Triptoton.por cosa de tres casos.

Triton.onis.por vn dios del mar.
Triquetra.æ.por Sicilia isla.
Triquetrus.a.ū.por cosa de tres rincones.
Triuicus.por vn lugar cerca de Roma.
Aroas.adis.por vna region de Troia.
Troezen.enis.oppidum Atticæ.
Tros troos.vir troianus & rex.
Trucido.as.por matar despedaçando.
Trudo.is.por empuxar.
Trutina.æ.por el peso,o balança grande.
Trux trucis.por cosa terrible.
Tuba.æ.por la trompeta.
Tubicen.inis.por el que la tañe.
Tubicina.æ.por la que la tañe.
Tuber.eris.por la turma dela tierra.
Tuder.eris.opp.mediterraneū vmbriæ.
Tuders.tis.por cosa de aquella ciudad.
Tueor.eris.por mirar,o defender.
Tugurium.ij.por cabaña,o choça.
Tumulus.i.por el cerro,o sepultura.
Tumultus.us.por el alboroto.
Tundo.is.por tundir,o herir.
Tunica.æ.por vestidura interior.
Tuor.eris.por mirar.
Turbo.inis.por toruellino.
Turgeo.es.por hincharse.
Turritus.a.um.por cosa torreada.
Turtur.por la tortola aue.
VAcia.æ.por el çancajoso.
[illegible]us.i.por aquello mesmo.
Vacillo.as.por bambanear.
Vado.is.por yr camino.
Vacinium.ij.por violeta negra.
Vadum.i.por el vado del rio.
Vafer.a.um.por cosa astuta.
Vagio.is.por llorar el niño.
Valde aduerbium.por muy mucho.
Vales.entos.nomen propriū viri.
Valuæ.arum.por las puertas.
Vanus.i.por çaranda,o harnero.
Vapidus.a.um.por cosa desuanecida.
Varus.a.um.por cosa [illegible].
Varix.icis.por ñudo delas venas.
Vas vadis.por el fiador dela persona.
Vas vasis.por el vaso.
Vates.is.por el adeuino por instinto.
Vaticanus.i.por vn monte de Roma.
Vber.eris.por cosa fertil,o fertilidad,o teta.
Vcalegon.onos.vir fuit Troianus.
Vdis,interpretatur nullus.
Vectis.is.por barra de hierro.
Vectigal.lis.por la renta de inportatis.
Vectis.insula est oceani britanici.
Vehementer aduerbiū.por muy mucho.
Veho.is.por lleuar acuestas,o encima.
Vello.is.vulsi.por arrācar,o pecilgar.
Vellus.eris.por el vellocino.

Velut,veluti,coniunctiões.por assi como.
Venafrum.i.por vn lugar de Cāpania.
Veneficus.a.ū.por hechizero cō yeruas.
Veneo.is.iui.por ser vendido.
Venetꝰ.a.um.por cosa pda,o de venecia.
Venilia.æ.por la nympha madre d turno.
Venus.eris.por la diosa delos amores.
Venusiū.ij.vna ciudad ētre apulia y lucāia.
Ver veris.por el verano.
Veratrum.i.por el vedegambre.
Verbena.æ.por la grama propria.
Vercingetorix.gis.por vn principe frāces.
Verber.eris.por vn açote,o vara.
Vereor.eris.por temer con verguença.
Verna.æ.por el sieruo que nace en casa.
Verus.a.um.por cosa verdadera.
Verona.æ.por vna ciudad de Italia.
Vepres.ium.por las espinas.
Verres.is por el puerco berraco.
Verro.is.por barrer,o raer.
Versificor.aris.por hazer versos.
Versus præpositio.por hazia.
Veruex.ecis.por carnero.
Veru indeclinabile.por asador.
Vertagus.i.por el podenco can.
Vertigo.inis.el remolino,o desuāecimiēto.
Verto.is.por boluer alguna cosa.
Vesenus.i.por vn monte de Campania.
Vesuuius.ij.por aquel mesmo monte.
Vesulus.i.por vn monte de Italia.
Vesper.eris.por la tarde,o estrella.
Vestras.atis.por lo de nr̄a tierra,o vādo.
Veternus.i.por la idropesia.
Veto.as.aui.por vedar.
Vetus.eris.por cosa vieja.
Vfens.entis.por vn rio de Italia.
Vibex.icis.por señal de golpe.
Viburnum.i.por vna specie de vimbre.
Vicies aduerbium,veinte vezes.
Viceni.æ.a.por cada veinte vezes.
Vicem,a vice.por la vez,o la fortuna.
Vicus.i.por el aldea.
Vidua.æ.por la biuda.
Victus.a.um.por cosa marchita.
Vigessis.is.por veinte asses moneda.
Vigil.is.por velador,o veladora.
Vinacium.ij.por granillo dela vua.
Vinalia.orū.por las fiestas del vino.
Vincio.is.uinxi.por atar.
Virus.i.por hedor,o ponçoña.
Viriatus.i.por vn varon de España.
Vis.uim.uis,aui.por la fuerça.
Viscum.i.por liga pa tomar paxaros.
Viscus.eris.por la carne,o entrañas.
Viso.is por yr a ver.
Viticula.æ.por la vid pequeña.
Vlciscor.eris.por vengar.

Vlcus.eris.por la llaga con podre.
Vligo.inis.por la humidad dela tierra.
Vlyxes.is.por vn capitan griego.
Vltor.oris.por vengador.
Vltrix.icis.por vengadora.
Vltra præpositio.por allende
Vnedo.onis.por el madroño.
Vnguen.inis.por la grossura.
Vnio.onis.por la perla.
Volucris.is.por el aue.
Volucer.cris.cre.por cosa ligera.
Voluo.is.por boluer enderredor.
Volubilis.e.por cosa que assi se buelue.
Volusius.ij.nomen proprium viri.
Voluox.ocis por gusano reboltón.
Velnox.cis.por vn varon de Africa.
Vomis.is.vel.eris.por la reja.
Vomo.is.vomui.por vomitar.
Voueo.es.por hazer voto.
Vpupa.æ.por la abublilla aue.
Vrbs vrbis.por la ciudad de edificios.
Vro vris.por quemar.
Vrtica.æ.por la hortiga yerua.
Vrgeo vrges.por constreñir.
Vsq; præpositio.por hasta.
Vtica.æ.por vn lugar de Apulia.
Vthar.atos.interpretatur vber.
Vter.a.um.por qual de dos.
Vter vtris.por el odre del vino.
Vtica.æ.por vna ciudad de Africa.
Vxor.oris.por la muger.
Vulcanalia.orū.fiestas erā de Vulcano.
Vulnus.eris.por la herida con sangre.
Vulpes.is por la raposa.
Vultur vulturis.por el bueytre.
XEnios,interpretatur hospes.
Xeniū.ij.por el presēte dl huesped.
Xeros,interpretatur siccus.
Xerampelinus.a.um.por cosa verde.
Xerolophos.por fossario de muertos.
Xylon.i.interpretatur lignum.
ZAcynthos,insula in mari Ionio.
Zenzenos,interpretatur Iupiter.
Zephyrus.i.por viento occidental.
Zelotipus.i.por el celoso.
Zeuma.atis.figura de gramatica.
Zeus dios interpretatur Iupiter.
Zeta.por la vltima letra del alphabeto.
Zona.æ.por cinta para ceñir.g.Zone.es.

FINIS.

¶ APVD INCLITAM
Granatam. Anno.M.D.LII.
Mense Nouembri.

muy mao

muy no quiero

no quiero ir a Roma por amor deti

muy mao ni

m

no q

Aunque a mill annos que ni ebisto